

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

فصلنامه علمی

مطالعات راهبردی ورزش و جوانان

• شماره: ۶۵ • پاییز ۱۴۰۳ •

• شاپای الکترونیکی: ۱۲۸۶-۲۸۲۱ •

• شاپای چاپی: ۱۲۷۸-۲۸۲۱ •

• صاحب امتیاز: وزارت ورزش و جوانان •

• مدیر مسئول: امیرحسین واعظی •

• سردبیر: رسول نوروزی سید حسینی •

• مدیر داخلی و ویراستار: زهرا کمالیان •

• صفحه آرا: سعید گیوری •

مرکز مطالعات و پژوهش‌های راهبردی

بزرگراه نلسون ماندلا، خیابان شهید سلطانی، پلاک ۴، ساختمان شماره ۲ وزارت ورزش و جوانان

تلفن: ۲۲۶۶۲۳۶۹، دورنگار: ۲۲۶۶۲۲۶۰

رایانامه: strategic.studies@msy.gov.ir

سامانه ارسال مقاله: <http://faslname.msy.gov.ir>

اقتباس و درج مطالب با ذکر مأخذ آزاد است.

فصلنامه مطالعات راهبردی وزارت ورزش و جوانان دارای اعتبار علمی - پژوهشی ۳۳/۱۸/۸۰۳ مورخ

۱۳۹۳/۱/۲۵ از وزارت علوم، تحقیقات و فناوری است و در پایگاه استنادی علوم جهان اسلام (ISC)

نمایه می‌شود.

هیئت تحریریه (به ترتیب حروف الفبا)

سید عبدالحمید احمدی

دانشیار تربیت بدنی (فیزیولوژی ورزشی) جهاد دانشگاهی

محمد جوادی پور

دانشیار برنامه ریزی درسی گروه روش ها و برنامه های آموزشی دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی دانشگاه تهران

غلامرضا شعبانی بهار

استاد تربیت بدنی (مدیریت و برنامه ریزی) گروه مدیریت و برنامه ریزی در تربیت بدنی دانشکده تربیت بدنی و علوم ورزشی دانشگاه علامه

طباطبائی

رسول صادقی

دانشیار جامعه شناسی گروه جمعیت شناسی دانشکده علوم اجتماعی دانشگاه تهران

فرزاد غفوری

دانشیار تربیت بدنی (مدیریت و برنامه ریزی) گروه مدیریت و برنامه ریزی در تربیت بدنی دانشکده تربیت بدنی و علوم ورزشی دانشگاه علامه

طباطبائی

کوروش فتحی واجارگاه

استاد برنامه ریزی درسی گروه آموزش عالی دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی دانشگاه شهید بهشتی

رضا قراخانو

استاد تربیت بدنی (فیزیولوژی ورزشی) گروه تربیت بدنی دانشکده علوم انسانی دانشگاه تربیت مدرس

شهلا کاظمی پور

دانشیار جامعه شناسی گروه جمعیت شناسی دانشکده علوم اجتماعی دانشگاه تهران

عباسعلی گائینی

استاد تربیت بدنی (فیزیولوژی ورزشی) گروه فیزیولوژی ورزشی دانشکده تربیت بدنی و علوم ورزشی دانشگاه تهران

مشاوران علمی و همکاران این شماره:

حسن کلاشلو، مهدی شکرانی، علی باصری، جابر مولائی، جمال عبدالله پور، عباس خدایاری، رضا نیک بخش، مظفر یکتایار، محمد حامی، سید احسان امیرحسینی، علی همتی عقیف، زین العابدین فلاح، شهرام نظری، رضا صابونچی، مهدی سلیمی، حسین پورسلطانی زرنندی، شهرام علم، سید مصطفی طبیبی ثانی، علی فهیمی نژاد، محمد حسن قردوسی، احمد محمودی، مجید خوروش، آرام مرادی، سیاوش خداپرست سرشکه، محمدعلی نودهی، جواد یوسفیان، ایمان صفائی، مجید جاوید، داود نوری، شهلا کاظمی پور ثابت، زهرا حضرتی صومعه، فریده شریفی فر، ناهید طالبی، زهرا نوبخت رضوانی، مریم کریمی، الهام مشکل گشا، زهرا علم، سمیه رهبری، الهام فستقوری و مژگان خدامرادپور.

اهداف فصلنامه :

۱. ارتقای دانش علمی و بررسی نقادانه سیاست‌ها و برنامه‌های موجود
۲. کمک به سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی در حوزه ورزش و جوانان
۳. بررسی مسائل و چالش‌های فراروی جوانان و ورزش کشور با ارائه راهکارهای نوین و مفید در این زمینه‌ها
۴. انعکاس جدیدترین یافته‌های جوان پژوهی و ورزشی در داخل و خارج کشور

شرایط چاپ مقالات:

۱. مقالات ارسالی نباید برای هیچ نشریه داخلی یا خارجی ارسال یا در آنها چاپ شده باشد.
۲. مقالات ارسالی، به هیچ وجه مسترد نخواهد شد و پس از طی مراحل ارزیابی و تأیید علمی داوران به چاپ خواهد رسید.
۳. فصلنامه در رد یا پذیرش مقالات و ویرایش مطالب و تغییر عناوین، آزاد است.
۴. مسئولیت مطالب، با نویسندگان است.

راهنمای تنظیم مقالات

فصلنامه مطالعات راهبردی ورزش و جوانان

۱. مقاله‌های قابل پذیرش در فصلنامه عبارت اند از گزارش‌های علمی از مطالعات تحقیقی که شامل چکیده فارسی و انگلیسی، مقدمه، روش، یافته‌ها، بحث و تفسیر، نتیجه‌گیری و منابع باشند.
۲. حجم مقاله‌ها باید بین ۱۵ تا ۲۰ صفحه A4 (هر صفحه حدود ۴۰۰ واژه) و در فرمت word 2007 به پایین با فونت 12 Blotus تایپ شده باشد.
۳. ساختار مقاله‌ها باید شامل اجزای زیر باشد:
 - صفحه عنوان: ضروری است که عنوان کامل مقاله در کوتاه‌ترین و زیباترین شکل، نام کامل نویسندگان، بالاترین مدرک، مقطع و رشته تحصیلی، دانشگاه یا سازمان متبوع و رتبه علمی یا پست سازمانی هر یک از نویسندگان (به فارسی و انگلیسی)، نشانی پستی، تلفن ثابت، تلفن همراه، نمابر و نشانی الکترونیکی نویسنده مسئول درج شود.
 - چکیده فارسی و انگلیسی: لازم است که چکیده‌ای سازمان‌یافته حداکثر در ۲۵۰ واژه، به زبان فارسی و انگلیسی در بر گیرنده بخش‌های هدف، روش، یافته‌ها و نتیجه‌گیری به صورت فشرده و منعکس‌کننده اهم مطالب مقاله به همراه ۳ تا ۶ کلمه به عنوان واژگان کلیدی (به گونه‌ای که مقاله بر مبنای آن نمایه‌سازی شود) ارائه گردد.
 - مقدمه: شامل طرح مسئله، پیشینه تحقیق، خلاصه‌ای از تعاریف، اصول، تئوری‌ها، مجهولات بجا مانده از تحقیقات قبلی، چارچوب نظری، فرضیه‌ها یا پرسش‌ها، نتایج، بحث و منابع به صورت کامل ارائه گردد.

- روش: شامل تبیین روش تحقیق، جامعه آماری، روش نمونه‌گیری و ابزارهای پژوهش است.
- یافته‌ها: یافته‌های حاصل از روش‌های آماری می‌تواند به صورت متن، جدول (شماره و عنوان در بالای آن) و نمودار (شماره و عنوان در زیر آن) ارائه شود - تعداد جدول‌ها و نمودارها نباید بیشتر از ۶ عدد باشد.
- بحث و نتیجه‌گیری: ضمن مقایسه یافته‌های حاصل از این تحقیق با تحقیقات قبلی از منظر شباهت‌ها و تفاوت‌ها، به درستی یا نادرستی فرضیه‌ها و هدف تحقیق اشاره گردد.
- منابع: تمامی مقاله‌ها باید دارای منابع مستند، صحیح و مرتبط باشند و از آنجا که بررسی صحت و سقم تمامی منابع برای اعضای هیئت تحریریه و داوران ممکن نیست، مسئولیت این امر بر عهده نویسنده مسئول می‌باشد. همچنین، لازم است که منابع مورد استفاده، جدید و از سال ۲۰۰۵ به بعد باشند.
- ۴. ارجاعات به منابع فارسی و انگلیسی باید به شیوه درون متنی (APA) در داخل پراکنش و به شیوه زیر باشد: (نام خانوادگی مولف، سال انتشار منبع: شماره صفحه یا صفحات) - چنانچه از نویسنده‌ای در یک سال، بیش از یک اثر منتشر شده باشد، با ذکر حروف الفبا پس از سال انتشار از یکدیگر متمایز شوند.
- ۵. معادل غیر فارسی واژه‌های تخصصی، اسامی افراد یا مکان‌ها، کوتاه نوشت‌ها و سر واژه‌ها، در پاورقی هر صفحه با شماره‌گذاری مستقل بیان شود.
- ۶. هر گونه توضیح اضافی ضروری به ترتیب شماره، در پی نوشت انتهای مقاله، پیش از فهرست منابع بیاید.
- ۷. فهرست منابع (فارسی یا غیر فارسی) در انتهای مقاله به ترتیب الفبایی نام خانوادگی مولف به شکل زیر تنظیم شود:

- الف . کتاب: نام خانوادگی مولف، نام. (سال انتشار). **عنوان مقاله**. نام و نام خانوادگی مترجم (در صورت لزوم). محل انتشار: ناشر
- ب . مقاله: نام خانوادگی مولف، نام. (سال انتشار). **«عنوان مقاله»**. نام و نام خانوادگی مترجم (در صورت لزوم). نام مجله. سال یا دوره، شماره.
- ج . مجموعه مقالات: نام خانوادگی مولف، نام. (سال انتشار). **«عنوان مقاله»**. نام و نام خانوادگی مترجم (در صورت لزوم) در (in) نام و نام خانوادگی ویراستار مجموعه. **عنوان مجموعه**. محل انتشار: ناشر.
- د . رساله تحصیلی: نام خانوادگی مولف، نام. (سال تدوین). **«عنوان مقاله»**. مقطع تحصیلی، دانشکده و دانشگاه محل تحصیل.
- ه . پایگاه اینترنتی: نام خانوادگی مولف، نام . (آخرین زمان به روز نمودن سایت). **«عنوان مقاله»**. نشانی پایگاه اینترنتی (تاریخ مراجعه به پایگاه).

مرکز مطالعات و پژوهش های راهبردی

فهرست

- تدوین الگوی بومی هویت اخلاقی جوانان تهرانی بر اساس تحلیل فرهنگی شکاف دانش و کنش اخلاقی ۱۳
 رضا رستمی خزائی، عاصمه قاسمی، علیرضا کلدی
- بررسی نظام‌مند ویژگی‌های روان‌سنجی ابزارهای سنجش ملاک‌های همسرگزینی در ایران ۴۱
 مهدیه سادات نیری، کیوان صالحی، سعید اکبری زردخانه، غلامعلی افروز
- کندوکاو کیفی پدیده ازدواج سفید(هم‌خانگی) در میان جوانان شهرهای تهران و کرج..... ۶۱
 محسن کیانی، داریوش بوستانی
- انگاره ذهنی جوانان در خصوص پیام رسان‌های اجتماعی داخلی و خارجی..... ۹۳
 یوسف خجیر، محدثه قرائی
- آسیب‌شناسی و بازطراحی برگزاری رویدادهای اشتغال‌زایی و کارآفرینی وزارت ورزش و جوانان ۱۲۳
 زهرا فیضی، لیلا خسروی‌مراد، محمد پارسائیان
- ورزش و امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران..... ۱۴۷
 محسن بهمنی، رضا صابونچی، مهدی شریعتی فیض آبادی
- تصویر پردازی چالش‌های ورزش ایران در افق ۱۴۱۰ با استفاده از رویکرد آینده پژوهی ۱۷۱
 بیژن مؤمنی، طیبه زرگر
- شناسایی و تحلیل پیشران‌های کلیدی توسعه همسویی راهبردی در فدراسیون‌های ورزشی ایران با
 استفاده آینده‌پژوهی ۱۹۵
 مهدی علیخواه، شهاب بهرامی، نازنین راسخ
- تحلیل عوامل شکست ایران در دعاوی بین‌المللی ورزش با محوریت فوتبال ۲۱۷
 هدی افتخاری، وحید شجاعی، محمد حامی، رضا نیک بخش
- طراحی الگوی توسعه ورزش همگانی مبتنی بر فناوری‌های جدید مانند شبکه‌های اجتماعی..... ۲۴۵
 احسان صیدمحمدی، میثم رحیمی زاده، امیرحسین منظمی
- توسعه ورزش فراگیر؛ ضرورت و چالش‌های تغییر حاکمیت ورزش معلولان در ایران..... ۲۶۹
 علی افروزه، پورکیانی، محمدرضا برومند
- مدل ظرفیت‌سازی فراغت فعال و ورزش روستایی ایران با رویکرد توسعه پایدار ۲۹۱
 بهزاد ایزدی محمد، سیامک رضاقلی

- ۳۲۳..... شناسایی شاخص‌های اثرگذار در توسعه فرهنگ ورزش دوچرخه سواری با رویکرد مدل زمینه‌ای
- مهدی محمودی یکتا، محسن ظریفی خامنه، علی خزائی، محسن حلاجی
- ۳۴۷..... شناسایی پیشران‌های کلیدی موثر بر آینده توسعه ورزش شنا
- مینا دارافرین، شیوا ازادفدا، طیبه سادات زرگر، سیدمحمد مهدی بهشتی نژاد
- ۳۸۳..... ارائه مدل (کیفی) عوامل موثر بر وندالیسم با رویکرد جامعه شناختی در محیط‌های ورزشی با رویکرد نظریه داده بنیاد
- سارا السادات پوررحمت، زهرا علی پور درویشی، شیوا ازادفدا، شهلا حجت
- ۴۱۱..... فراتحلیل علل خشونت و پرخاشگری ورزشی (پژوهش‌های بازه زمانی ۱۳۸۳ الی ۱۴۰۰)
- اکبر ذوالفقاری، طاها عشایری، طاهره جهان پرور
- ۴۳۵..... تبیین نقشه راه توسعه ورزش استان کردستان
- کوروش ویسی
- ۴۷۷..... شناسایی پیشران‌های آینده کسب میزبانی رویدادهای بین المللی ورزشی
- میثم کریمی، عادل افکار، غلام رضا خاکسار، مجید سلیمانی
- طراحی مدل چالش‌های استفاده از شبکه‌های اجتماعی در وزارت ورزش و جوانان به منظور جذب نوجوانان و جوانان به مشارکت در ورزش و فعالیت بدنی
- ۵۰۳..... سید اسماعیل عباسی، طاهر بهلکه، زین العابدین فلاح، محمدعلی نودهی
- ۵۱۹..... طراحی مدل اولویت‌های راهبردی توسعه منابع انسانی در ادارات کل ورزش و جوانان
- سمیه عبادی، فاطمه روشنی
- ۵۳۹..... طراحی مدل ارزیابی عملکرد ادارات کل ورزش و جوانان استان‌های کشور
- حسن کشاورز، محمد نصیری
- رائه مددل سیستمی عوامل مؤثر بر شناخت نیازهای جسمانی، مهارتی و انگیزشی در دختران والیبالیست
- ۵۶۱..... تیم ملی جوانان ایران
- راحله قمصری خواص، علی محمد صفانیا، سید عماد حسینی
- ۵۸۷..... شناسایی ظرفیت خیرین در ورزش استان البرز
- حسین پورسلطانی زرنیدی، الهام سعیدی
- ۶۱۵..... تدوین چارچوب مفهومی مدیریت اثرات بحران اقتصادی بر ورزش کشور
- رسول ضابطیان، محمدرضا اسماعیلی، زهرا حاجی انزهایی، جاسم منوچهری
- ۶۵۱..... چالش‌ها و فرصت‌های منابع انسانی صنعت ورزش در برابر دیجیتالی شدن در آینده
- مژگان جزائی، مینا مستحفضیان، امیررضا نقش، علی چوری

- ۶۶۵.....شناسایی چالش ها و فرصت های تامین مالی فدراسیون ورزش های جانبازان و معلولین
مرتضی کرمی، مهدی رسولی
- ۶۹۳.....ارائه الگوی توسعه کسب و کارهای ورزشی با رویکرد استارتاپ ها با رویکرد نظریه داده بنیاد
اصغر شکری، مجید سلیمانی، عادل افکار
- ۷۲۳.....نقش گردشگری ورزشی در توسعه روابط صلح آمیز مبتنی بر مدل ساختاری تفسیری (ISM)
زهره محمودی، فریبا محمدیان، زهرا نوبخت رمضانی
- ۷۴۳.....تدوین مدل کسب و کار الکترونیک در گردشگری ورزشی ایران
لاچین نورالهی، ابوالفضل فراهانی، علی محمد صفانیا، رضا نیک بخش
- ۷۷۳.....طراحی و تدوین برنامه استراتژیک توریسم پزشکی ورزشی جمهوری اسلامی ایران
رزیتا احمدی، مهدی نادری نسب، نیما ماجدی

تدوین الگوی بومی هویت اخلاقی جوانان تهرانی بر اساس تحلیل فرهنگی شکاف دانش و کنش اخلاقی

رضا رستمی خزائی^۱

عاصمه قاسمی^۲

علیرضا کلدی^۳

 [10.22034/ssys.2023.2905.3122](https://doi.org/10.22034/ssys.2023.2905.3122)

تاریخ دریافت مقاله: ۱۴۰۲/۵/۱

تاریخ پذیرش مقاله: ۱۴۰۲/۵/۲۳

به موازات پیشرفت فناوری و در نتیجه آن، تغییرات عمیق و سریعی در ساختار اجتماعی شکل گرفته و بر این اساس اصیل‌ترین عرصه حیات بشری به نام «هویت اخلاقی» با چالش جدی روبه‌رو شده است. هدف تحقیق حاضر، تدوین الگوی بومی هویت اخلاقی جوانان تهرانی بر اساس تحلیل فرهنگی شکاف دانش و کنش اخلاقی بود و بدین منظور با طراحی و توزیع فرم مصاحبه پرسش‌نامه میان اقشار مختلف اجتماعی در شهر تهران به مطالعه میدانی پرداخته شد. روش تحقیق حاضر، بر اساس هدف از نوع تحقیق کاربردی و بر اساس نحوه گردآوری داده‌ها از نوع روش توصیفی از شاخه پیمایشی محسوب می‌شود. داده‌ها پس از جمع‌آوری با استفاده از نرم‌افزار اسمارت PLS مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. یافته‌های تحقیق در قالب الگوی بومی بر اساس تحلیل فرهنگی شکاف دانش و کنش اخلاقی ارائه شد. شاخص‌های برازش در مدل حکایت از روایی و پایایی مناسب و نیز برازش و اعتبار مناسب داشتند.

واژگان کلیدی: تدوین الگو، الگوی بومی، هویت اخلاقی، جوانان تهرانی، تحلیل فرهنگی، شکاف دانش و کنش اخلاقی.

^۱ دانشجوی دکتری، گروه جامعه‌شناسی، دانشکده ادبیات، علوم انسانی و اجتماعی، واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

^۲ استادیار، گروه جامعه‌شناسی، دانشکده ادبیات، علوم انسانی و اجتماعی، واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

E-mail: Asemeh.ghasemi@srbiau.ac.ir (نویسنده مسئول)

^۳ استاد، گروه جامعه‌شناسی، دانشکده ادبیات، علوم انسانی و اجتماعی، واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

مقدمه

هویت اخلاقی جوانان می‌تواند رفتارهای آنها را جهت دهد. بنابراین، بررسی هویت اخلاقی که گمان می‌رود منجر به رفتارهایی که جوانان از خود به نمایش می‌گذارند، حائز اهمیت است. از این نظر، مشاهده می‌شود که مطالعات انجام شده در زمینه رشد اخلاقی افراد از تنوع زیادی برخوردار است. این مطالعات عمدتاً رشد هویت اخلاقی جوانان را با تمرکز بر جنبه‌های شناختی رشد آنها بیان می‌کنند (کولبرگ^۱، ۱۹۷۳، ۱۹۷۶، ۱۹۷۷). یکی از اولین و مهمترین نظریه‌های هویت اخلاقی در مورد رشد هویت اخلاقی توسط لارنس کولبرگ (۱۹۷۷) مطرح شد. کولبرگ اخلاق جسمانی را با تصدیق پارادایم پیازه بررسی کرد. کولبرگ در نظریه رشد هویت اخلاقی شناختی خود به این سوال پاسخ داد که چه چیزی باعث رفتار اخلاقی با تمرکز بر نقش فرآیند شناختی می‌شود (کولبرگ، و کندی^۲، ۱۹۸۴). کولبرگ (۱۹۷۷) استدلال اخلاقی را با تقسیم آن به سطوح «اخلاق ماقبل متعارف»، «اخلاق متعارف» و «اخلاق پسا متعارف» توضیح داد و سپس این سطوح را به مراحل مختلف طبقه‌بندی کرد- زمانی که سطوح و مراحل مربوط به این نظریه باشد. در ایران به مسئله اخلاق بیشتر با رویکرد فلسفی، دینی و تا اندازه‌ای روان‌شناختی و تربیتی پرداخته‌اند و هنوز راه درازی مانده است که این هژمونی مبتنی بر رویکردهای یاد شده، تلطیف گشته و جامعه‌شناسی با مطالعه ساختار نظام اجتماعی و کنشی کنشگران به مطالعه چگونگی برساخت اجتماعی هویت اخلاقی بپردازد. این پژوهش، تلاشی است نظری روشی تا شاید مفهوم محوری اخلاق به عنوان مبنای کنشی افراد جامعه- به عنوان موضوع مطالعه- با تحلیل فرهنگی و جامعه‌شناختی مورد پژوهش قرار گیرد، چرا که اخلاق از ضروری‌ترین نیازهای جامعه انسانی است و بسیاری از مشکلات فردی و اجتماعی، ریشه اخلاقی دارد و می‌توان اصلاح اخلاق را مبنا و اساس اصلاح جامعه دانست. در واقع اخلاق یک قلمرو مهم معرفتی در زندگی نه تنها فردی که اجتماعی افراد است و یک ضرورت بنیادین برای تحقق امر اجتماعی در جامعه می‌باشد، چون که افزایش کنش‌های مغایر با اخلاقیات مرسوم در عرصه عمومی جامعه منجر به تضعیف مهم‌ترین رکن ارتباط اجتماعی یعنی اعتماد می‌گردد که متعاقب آن مهم‌ترین سرمایه هر جامعه‌ای یعنی سرمایه اجتماعی تضعیف خواهد گردید. پیشرفت شتابان علوم تجربی و توسعه فناوری طی چند دهه گذشته، ضمن بهره‌مندی بشر از آثار مثبت آن، امکانات متنوعی را در ابعاد مختلف برای متمرکز ساختن انسان در انتفاع مادی فردی خویش فراهم ساخته که این امر می‌تواند زیان‌های ناخواسته‌ای را در زیست اخلاقی

¹ Kohlberg, L.

² Candee, D.

تدوین الگوی بومی هویت اخلاقی جوانان تهرانی بر اساس تحلیل فرهنگی شکاف دانش و کنش اخلاقی

فردی و اجتماعی انسان داشته باشد. بر همین اساس، مطالعه جامعه‌شناختی هویت اخلاقی ضرورت می‌یابد تا بدین واسطه، بتوان به تفهیم مشکلات هنجاری- کنشی جامعه و چرایی پیدایش آن در جهت رفع آن و تقویت اعتماد و سرمایه اجتماعی جامعه پرداخت.

هویت‌یابی تلاش برای پاسخ‌گویی به پرسش «من کیستم؟ از کجا آمده‌ام؟ چگونه‌ام؟ به کجا می‌روم؟» است؛ پرسشی که پاسخ‌گویی به آن می‌تواند جایگاه فرد را در عرصه زندگی تعیین کند و جهت‌گیری‌های فرد را در طول زندگی، در عرصه‌های گوناگون روشن سازد. در فرهنگ معین، هویت به معنای ذات باری تعالی، هستی، وجود و آنچه موجب شناسایی شخص شود آمده است (معین، ۱۳۸۶: ۵۲۲۸). همچنین در فرهنگ عمید به حقیقت شیء یا شخص که مشتمل بر صفات جوهری او باشد، معنا شده است. به یک معنا هویت عبارت است از آنچه سبب تشخیص یا آنچه موجب شناسایی فرد می‌شود (عمید، ۱۳۶۵: ۱۲۶۵). به عبارت دیگر، سازمان‌دهی پویا و خودساخته از سائق‌ها، توانایی‌ها، باورها و تاریخ شخصی به صورت یک «خود» منسجم و مستقل هدایت‌کننده مسیر در حال رشد زندگی فرد، هویت است (مارشه^۱، ۱۹۷۹ به نقل از اسمخانی و همکاران، ۱۳۸۸: ۱۰). هویت به تعریف فرد از خویش- در جنبه روحانی و معنوی، روانی، اجتماعی، فرهنگی، اخلاقی و...- اشاره دارد. به عبارت دیگر، واژه هویت، به شکل رشدیافته‌ای از خودپنداره اشاره دارد؛ شکلی که با احساس یکپارچگی فزاینده، نفوذ در هشیاری و توانایی استحکام بخشیدن به احساس ثبات، فردیت و هدفمندی، مشخص می‌شود (اریکسون^۲، ۱۹۹۴ به نقل از امیدیان یزدی، ۱۳۸۸: ۱۷). بر اساس دیدگاه مارسیا دو فرایند در تحول هویت درگیرند؛ گام اول کشف باورها و ارزش‌های شخصی در حیطه‌های گوناگون زندگی و گام دوم ایجاد تعهد به هویت شخصی انتخاب شده، باورها و ارزش‌های انتخابی است (مارسیا^۳، ۱۹۶۶ و ۱۹۸۰، به نقل از تقی‌پور و همکاران، ۱۳۹۰: ۱۲) از منظر دین، به همه ابعاد هویت توجه شده و در آیات و احادیث فراوان، معرفت خود در جنبه‌های گوناگون و تصویری که فرد از خویش دارد و تصویری که دیگران از فرد دارند، تبیین گردیده است. بنابراین هویت در متون دینی چنین تعریف می‌شود: پیوند مجموعه تصورات و نگرش‌های فرد از خود، شناخت خدا و تعریف ارتباط مستمر خود با خدا و هستی، تصورات او درباره خدا و هستی و تصوراتی که دیگران- از جمله خدا، پیامبر(ص) و ائمه(ع)- از او دارند و نگرش فرد را در ارتباط با خود، خدا، نظام هستی و دیگر مخلوقات شکل می‌دهند (فقیهی و همکاران، ۱۳۸۳: ۱۹).

¹ Marche

² Erikson

³ Marcia

هویت مفهومی گسترده است و شامل هویت فردی، دینی، اخلاقی، جمعی، گروهی، ملی، قومی و فراملی می‌شود. فرد در تعریفی که از خود دارد، صفاتی همچون: عدالت، مهرورزی، سخاوت‌مندی، فروتنی، خودپسند نبودن و ... نقشی مهم ایفا می‌کند؛ آن‌گونه که نسبت به پای‌بند بودن به این صفات به صورت عملی و در رفتار با دیگران تعهد درونی احساس می‌کند (ماتسوبا، مورژین و هارتا^۱، ۲۰۱۱: ۱۸۱) و احساس رضایت فرد از خود نیز با بروز این صفات عجین شده است (آکوئینو و رید^۲، ۲۰۰۲: ۱۴۲۲). بلسی فرض کرد بعد از شکل‌گیری فهم اخلاقی، قدرت انگیزشی نیز پدید می‌آید. فهم اخلاقی این قدرت انگیزشی را از طریق پیوستگی با ساختار خود - که در هویت اخلاقی وجود دارد - کسب می‌کند. بنابر دیدگاه بلسی، فهم اخلاقی هویت شخصی را شکل می‌دهد که سبب شکل‌گیری مسئولیت‌پذیری شخصی نیز می‌شود (بلیسی، ۱۹۸۳ به نقل از لپسلی و ناروز^۳، ۲۰۰۶: ۳۶).

چنان‌که گذشت، در تعریفی که روان‌شناسی غرب از هویت اخلاقی ارائه می‌دهد بر صفات و ارزش‌های اخلاقی تأکید دارد که در ارتباط با دیگران است. اما در فرهنگ اسلامی اخلاق در چهار بعد الهی، فردی، اجتماعی و هستی تبیین می‌شود که در ادامه به آن می‌پردازیم.

سازه‌های ذهنی ما، اعم از طرح‌واره‌های ذهنی از عمل اخلاقی و فرد اخلاقی بودن، در کنار تحول درک اخلاقی در ما می‌توانند با احساس هویت ما پیوند بخورد و به آنچه که هویت اخلاقی می‌نامیم منتج شود. اما اینکه اخلاق‌مداری ریشه در نوعی پیوند هویتی با فرد اخلاقی بودن دارد که به معنی وجود نوعی اهمیت و تعهد به اخلاقیات است یا اینکه ما اخلاقی عمل می‌کنیم فقط به این دلیل که نوعی قضاوت اخلاقی صرف ما را به چنان اقدامی رهنمون کرده است، موضوع بحث‌های پژوهشی و نظری متعددی بوده است. در میان تبیین‌های معطوف به چگونگی شکل‌گیری هویت اخلاقی، بیشترین تبیین‌ها به تمایز میان رشد اخلاقی و رشد هویت اشاره دارند؛ به‌طوری‌که با ادغام در یکدیگر هویت اخلاقی را می‌سازند و بدین ترتیب می‌توان از آنها به‌عنوان دو وجه از یک سیستم رشدی نام برد. رشد درک اخلاقی در فرد، در کنار تلفیق آن با هویت وی، موجب می‌شود تا تعهد و انگیزش عمل اخلاقی در او شکل بگیرد. در کنار این می‌توان گفت که هویت می‌تواند از منابع متعددی ریشه بگیرد، اما اگر به بهزیستی فرد یا افراد مرتبط با وی نظر کنیم، شاید برای یک فرد ایده‌آل آن باشد که ریشه هویت وی را اخلاقیات شکل دهد. اگر به بررسی سیستم‌های منابع انسانی سازمان‌ها بپردازیم، مشخص می‌شود در بیشتر مواقع بین زیر سیستم‌های مختلف آن از قبیل آموزش، ارزیابی عملکرد، جذب و ... ارتباط و پیوستگی لازم وجود ندارد و همین امر به نا کارآمدی سیستم‌های منابع

¹ Matsuba, M. K., Murzyn, T., & Hart, D.

² Aquino, K., & Reed, A.

³ Lapsley, d.k., d.narvaz,

تدوین الگوی بومی هویت اخلاقی جوانان تهرانی بر اساس تحلیل فرهنگی شکاف دانش و کنش اخلاقی

انسانی منتهی می‌شود. به عبارت دیگر، وجود ارتباطات و همپوشی‌های قوی بین زیرسیستم‌های مختلف منابع انسانی به منظور تقویت متقابل هر یک از این زیر سیستم‌ها، ضروری است و در نهایت نظام‌مند و پویاشدن سیستم منابع انسانی، امری ضروری است و در نهایت منجر به یکپارچگی منابع انسانی و خلق تعلق خاطر در میان کارکنان آن می‌شود. یکی از بهترین و مناسب‌ترین رویکردها برای نایل شدن به این مهم، به کارگیری عدالت سازمانی محوری و رهبری مناسب سازمانی در مدیریت منابع انسانی است. در این راستا شالوده تمامی موارد فوق ملاحظات اخلاقی حس شده که در این مورد پژوهش حاضر به دنبال مطالعه جامعه‌شناختی هویت اخلاقی جوانان تهرانی (تحلیل فرهنگی شکاف دانش و کنش اخلاقی) بوده است.

اهداف پژوهش

- مطالعه معیارها و هنجارهای کنش خوب از منظر جوانان تهرانی
- مطالعه دانش اخلاقی جوانان تهرانی در زندگی روزمره (معیارها و هنجارهای اخلاقی قضاوت کنش)
- مطالعه هویت‌های اخلاقی جوانان تهرانی
- مطالعه طرحواره‌های اخلاقی جوانان تهرانی

ادبیات پژوهش

مفهوم هویت اخلاقی

هویت اخلاقی که مفهوم «خود اخلاقی» نیز نامیده می‌شود، به عنوان میزانی تعریف می‌شود که شخصیت اخلاقی بودن جنبه مرکزی هویت فرد است (هندی، والکر، اولسون و همکاران^۱، ۲۰۱۲). به عبارت دیگر، توضیح می‌دهد که آیا تعدادی از ویژگی‌های اخلاقی مطلوب (مثلاً منصف بودن، مراقبت و مهربان بودن) به اندازه یک شخص برای خود مهم دیده می‌شود یا خیر.

صفات اخلاقی در یک شبکه شماتیک کلی از چندین صفت اخلاقی به هم پیوسته مفهوم‌سازی می‌شوند و فعال کردن یکی از این ویژگی‌ها باید تمام ویژگی‌های دیگر دخیل در کل خودپنداره اخلاقی را فعال کند (آکونینو، ۲۰۰۲). بنابراین، هویت اخلاقی را می‌توان با درخواست از شرکت‌کنندگان ارزیابی کرد که ابتدا فردی را که دارای مجموعه‌ای از ویژگی‌های اخلاقی است (فعال‌سازی طرحواره) ذهنی انجام دهد و متعاقباً به سؤالاتی در مورد میزان اهمیت چنین شخصی برای خودشان پاسخ دهند.

¹ Hendy S. A., Walker L. J., Olsen J. A., & et al.

نکته مهم این است که محتوای خاص هویت اخلاقی می‌تواند بین افراد متفاوت باشد؛ به طوری که افراد در اهمیتی که برای ویژگی‌های اخلاقی مختلف قائل هستند، متفاوت‌اند (بلاسی^۱، ۱۹۸۰). با این حال، به نظر می‌رسد که مجموعه خاصی از ویژگی‌های اخلاقی معمولاً در هویت اخلاقی بسیاری از افراد مشترک است، از جمله:

- عدالت
- صداقت
- خیرخواهی
- قابل اعتماد بودن (هاردی و کارلو^۲، ۲۰۰۵).

شکاف قصد-رفتار به طور گسترده در همه انواع حوزه‌ها شناخته شده است و همچنین زمانی که صحبت از رفتار طرفدار محیط زیست می‌شود-گاهی اوقات حتی تا حدی که افرادی که بیشتر به مسائل زیست محیطی اهمیت می‌دهند، کمتر احتمال دارد اطلاعاتی را در مورد آنها درخواست کنند. تأثیر زیست محیطی محصولات هنگام تصمیم‌گیری خرید؛ به احتمال زیاد برای جلوگیری از احساسات منفی. در مقابل، هویت اخلاقی ممکن است این مشکل را دور بزند، زیرا نیاز طبیعی به خودسازی باید افراد را برانگیزد تا بر اساس هویت خود عمل کنند. مطالعات با استفاده از چارچوب هویت اخلاقی نشان می‌دهد که هویت اخلاقی یک پیش‌بینی‌کننده خوب برای رفتار واقعی است. برای مثال، هویت اخلاقی به طور قابل توجهی با رفتار اخلاقی به طور کلی، مانند:

- رفتار اجتماعی
- رفتار اخلاقی
- مشارکت مدنی
- اجتناب از رفتار ضد اجتماعی

در ارتباط است.

همچنین مشخص شده است که با تعصب کمتر درون‌گروهی در تخصیص منابع بین گروهی، احساس گناه در هنگام عمل نکردن به روش اخلاقی و همچنین تمایل به فدا کردن زمان برای یک هدف اجتماعی مرتبط است. در نهایت، هویت اخلاقی همچنین به طور کلی با مشارکت سیاسی و مدنی و همچنین با رفتارهای طرفدار محیطی مانند انتخاب‌های اخلاقی مصرف‌کننده مرتبط است.

¹ Blasi, A.

² Hardy SA, Carlo G.

تدوین الگوی بومی هویت اخلاقی جوانان تهرانی بر اساس تحلیل فرهنگی شکاف دانش و کنش اخلاقی

بنابراین، مطالعات متعدد ارتباط بین هویت اخلاقی یک فرد و رفتار واقعی اجتماعی آنها را تایید کرده‌اند. هویت اخلاقی و مشارکت طرفدار محیط زیست، دلیل خوبی برای این فرض هستند که هویت اخلاقی ممکن است جزء جالب و مهمی برای توضیح حمایت مردم از جنبش جوانان باشد. در این میان، فاصله روان‌شناختی (یعنی میزانی که افراد یا اشیاء «مستقیماً در تجربه مستقیم واقعیت حضور ندارند») بین کسانی که بیشترین سهم را در مشکل دارند و کسانی که بیشترین آسیب را از پیامدهای آن خواهند دید، بسیار زیاد است.

برای افرادی که در مناطق دارای مزیت زندگی می‌کنند، رهایی از عواقب برای دیگرانی که دورتر زندگی می‌کنند (فاصله روانی فضایی) یا پیامدهایی که در آینده اتفاق می‌افتد (فاصله روانی زمانی) آسان است.

یک دیدگاه اخلاقی ممکن است راه حلی برای مشکل فاصله روانی ارائه دهد، زیرا اخلاق به طور سستی با موضع بی طرفی همراه است.

در همین راستا، تحقیقات قبلی نشان داده است که افراد با هویت اخلاقی بالا به نظر می‌رسد که «دایره توجه اخلاقی» گسترده‌تری دارند، یعنی با افرادی که به اعضای گروه آنها تعلق ندارند و همچنین قوی‌تر نشان می‌دهند احساس ارتباط بیشتری می‌کنند. نگرانی‌های اخلاقی برای دیگرانی که به آنها نزدیک نیستند.

بنابراین، ما فرض می‌کنیم که افراد با هویت اخلاقی بالا نیز باید نسبت به افراد با هویت اخلاقی پایین نگرانی اخلاقی بیشتری در مورد پیامدهای تغییرات آب و هوایی نشان دهند. دلیل دوم اینکه چرا هویت اخلاقی ممکن است به ویژه در تبیین تعامل محیطی قدرتمند باشد، سطح بالای پاسخگویی است. انتشار ناپذیری در بحران آب و هوا اشاعه مسئولیت پدیده‌ای را توصیف می‌کند که در آن افراد در انجام عملی که دیگران نیز در این مسئولیت سهیم هستند، شکست می‌خورند. بحران آب و هوا، یک مثال افراطی از انتشار مسئولیت است، زیرا همه مردم در آن سهیم هستند، اما هیچ مشارکت فردی به تنهایی برای ایجاد آسیب‌های محسوس کافی نیست.

به دلیل دایره گسترده توجه اخلاقی، افراد دارای هویت اخلاقی بالا نه تنها باید در قبال پیامدهای رفتار خود، بلکه در قبال رفتار دیگران نیز احساس مسئولیت کنند. تحقیقات اخیر ارتباط بین هویت اخلاقی و افزایش سطح مسئولیت را در گرایش به مصرف سبز مردم تایید کرد.

بنابراین، ما معتقدیم که این افزایش سطح مسئولیت در شرکت‌کنندگان با هویت اخلاقی بالا ممکن است انگیزه حمایت از جنبش اقلیم جوانان را نیز تقویت کند.

با این حال، این نتایج زیربنای ارتباط تحقیق حاضر است. برای مثال، والستروم و همکاران دریافتند که بسیاری از شرکت‌کنندگان بزرگسال تعهد اخلاقی را برای مشارکت خود در جنبش گزارش کردند تحقیقات قبلی نشان می‌دهد که ملاحظات اخلاقی در مشارکت شرکت‌کنندگان نقش دارد. با این حال، جنبش‌های سیاسی تنها زمانی می‌توانند موفق باشند که عقاید آنها توسط عموم مردم حمایت شود (میسچ، کرسین-آنتونیو، پاولز^۱، ۲۰۲۱).

هویت اخلاقی و معنا در زندگی

مدت‌ها در ذهن محققان و اندیشمندان دوره انتقالی بین نوجوانی و بزرگسالی با شکل‌گیری هویت همراه بوده است (اریکسون^۲، ۱۹۶۸)، اما اخیراً محققان به معنای زندگی در این بخش از طول عمر توجه کرده‌اند. در مجموع، این حوزه‌ها فرآیند شکل‌گیری احساس خود و ساختن معنا در زندگی را توصیف می‌کنند. بنابراین، محققان به این نتیجه دست یافته‌اند که رشد مثبت جوانان ممکن است دلایلی برای علاقه‌مندی به چگونگی توسعه هویت و معنای زندگی در طول زمان داشته باشند و اینکه تا چه حد ممکن است به هم مرتبط باشند یا متقابلاً تقویت شوند. در قلب این مجموعه تحقیقاتی رو به رشد، نگرانی در مورد چگونگی ایجاد حس عاملیت هدفمند در جوانان وجود دارد که نه تنها برای رشد خود بلکه برای جامعه نیز مفید است (مالین، بالارد و دیمون، ۲۰۱۵). استگر، فرازیر، اویشی و کالر^۳ (۲۰۰۶) معنای زندگی را اینگونه تعریف کردند:

«احساس ساخته شده از ماهیت هستی و وجود فرد و اهمیتی که نسبت به آن احساس می‌شود» (همان، ۸۱).

این تعریف در مورد محتوای چیزی که زندگی فرد را معنادار می‌کند، ختنی می‌ماند و به جای آن بر ساخت‌های شخصی معنا تمرکز می‌کند. حضور معنا که می‌تواند با پرسش‌نامه معنا در زندگی (MLQ) اندازه‌گیری شود (استگر و همکاران، ۲۰۰۶)، با افسردگی کمتر، عزت نفس و خوش بینی بیشتر، عاطفه مثبت بیشتر و بیشتر همراه است-قدردانی و رضایت از زندگی (استگر و همکاران، ۲۰۰۶). علاوه بر این، حضور معنادار بیشتر از رفتارهای بهداشتی پرخطر در جوانان، از جمله مصرف مواد مخدر، رابطه جنسی ناایمن، عدم ورزش و پرخوری جلوگیری می‌کند (براسای، پیکو، و استگر^۴، ۲۰۱۱). بنابراین به نظر می‌رسد

¹ Misch, A., Kristen-Antonow, S., Paulus, M.

² Erikson E.

³ Steger, M., Frazier, P., Oishi, Sh., Kaler, M.

⁴ Brassai, L., Piko, B. F., & Steger, M. F

تدوین الگوی بومی هویت اخلاقی جوانان تهرانی بر اساس تحلیل فرهنگی شکاف دانش و کنش اخلاقی

توسعه معنا در زندگی با فعالیت‌های اداپمونیک (یعنی هدفمند) به جای لذت‌گرایی (لذت‌جویی) کمک می‌کند.

در واقع، افرادی که درگیر فعالیت‌های eudaimonic (مثلاً ابراز قدردانی، داوطلب شدن و بخشش) بودند، به طور قابل توجهی احتمال بیشتری داشت که در روز بعد از این نوع فعالیت هدفمند، حضور بالاتری از معنا و رضایت از زندگی را در مقایسه با هم‌تایان خود که در فعالیت‌های لذت‌گرایانه شرکت می‌کردند، گزارش کنند (استگر، کاشدان و اویشی^۱، ۲۰۰۸).

البته، بعد دیگر در MLQ، جستجوی معنا نیز در نهایت به رشد مثبت جوانان و توسعه هویت کمک می‌کند (استیگر، باندیک و یاگر^۲، ۲۰۱۱). با این حال، جستجوی معنا به خودی خود در مقایسه با حضور معنا ارتباط مستقیم کمتری با پیامدهای روان‌شناختی مثبت دارد.

استگر، کاشدان، سالیوان و لورنتز^۳، ۲۰۰۸). گزارش کردند که اگرچه جستجوی معنا منجر به حضور معنا می‌شود، اما با چندین وضعیت ذهنی منفی، به عنوان مثال، اضطراب همراه است. آنها نشان دادند که حضور معنا با شاخص‌های مثبت ذهنی و روان‌شناختی، به عنوان مثال، هدف در زندگی و بهزیستی درک‌شده، مستقیم‌تر و بلافاصله ارتباط دارد. روند مشابهی توسط مطالعات دیگر نیز گزارش شده است (استگر و کاشدان، ۲۰۰۷).

معنای زندگی با توسعه هویت در میان جوانان مرتبط است. تحقیقات طولی یک رابطه دو طرفه و متقابلاً تقویت‌کننده بین معنای زندگی و توسعه هویت پیدا کرد (نگرو سابتیریکا، پاپ^۴، ۲۰۱۶). در حالی که جستجوی معنا با کاوش هویت همراه بود، حضور معنا تعهد هویت را پیش‌بینی کرد.

جوانانی که یک «جهان‌بینی هدفمند» ایجاد کردند و زندگی‌شان را معنادار می‌دانستند، این معنا را در احساس خود درونی کردند و به روش‌هایی مطابق با این هویت رو به رشد عمل نمودند. به طور مشابه، تعهدات هویتی حضور معنا را تقویت کرد (نگرو سابتیریکا و پاپ، ۲۰۱۶).

بیشتر ادبیات موجود در مورد توسعه هویت جوانان بر کاوش هویت و تعهد تمرکز دارد، اما توجه کمتری به محتوای هویت فرد دارد (هاردی، فرانسیس، زامبوآنگا و همکاران^۵، ۲۰۱۳).

¹ Kashdan, T. B

² Bundick, & Yeag

³ Sullivan, B. A., & Lorentz, D.

⁴ Negru-Subtirica, O., & Pop, E. I.

⁵ Francis S. W., Zamboanga B. L.,

با این حال، مطالعه اخیر بر روی ۹۵۰۰ دانشجو در ۳۱ دانشگاه به این نتیجه رسید که «همه تعهدات هویتی به یک اندازه برای عملکرد سالم مفید نیستند. تعهدات اخلاقی ممکن است به ویژه سازگار باشد» (هاردی و همکاران، ۲۰۱۳: ۳۳۷).

این نتیجه نشان می‌دهد که رشد هویت اخلاقی ارتباط نزدیکی با شکوفایی دارد. هویت اخلاقی به عنوان یک عامل محرک برای رفتار اخلاقی در نظر گرفته می‌شود که از توضیح اینکه آیا فرد از انجام کاری که می‌داند کار درستی است یا خیر پیروی می‌کند (ریبید و آکیونو^۱، ۲۰۰۹؛ فریمن، آکیونو و مک فرن^۲، ۲۰۰۹؛ بلاسی^۳، ۲۰۱۳).

با توجه به سایر پیشرفت‌های رشد شناختی و اجتماعی که همزمان اتفاق می‌افتد، برخی از ویژگی‌های هویت اخلاقی در میان جوانان برجسته‌تر می‌شوند. در حالی که کودکان معمولاً به دلیل ترس از تنبیه یا تمایل به تمجید انگیزه رفتار اخلاقی دارند، نوجوانان تا حد زیادی توسط عوامل درونی برانگیخته می‌شوند (هاردی و کارلو، ۲۰۰۵).

آنها شروع به درک خود به عنوان افرادی با عاملیت و مسئولیت اجتماعی در برابر دنیای اجتماعی می‌کنند و تشخیص می‌دهند که دنیای اجتماعی پیچیده است و به دنبال ایجاد ثبات و یکپارچگی در روش‌هایی هستند که به خواسته‌های زندگی اجتماعی پاسخ می‌دهند (کرتناور و ویکتور^۴، ۲۰۱۶؛ هاردی و کارلو، ۲۰۰۵).

رشد هویت اخلاقی، مشابه رشد معنا در زندگی، با انواع شاخص‌های مثبت رشد جوانان همراه بوده است. هویت اخلاقی با احساس بیشتر هدف و مسئولیت اجتماعی مرتبط است (هاردی و همکاران، ۲۰۱۳).

علاوه بر این، دانشجویان با هویت اخلاقی قوی‌تر اضطراب و افسردگی کمتری دارند، مصرف الکل و رفتارهای پرخطر جنسی کمتری دارند و سطوح بالاتری از عزت نفس و معنای زندگی را گزارش می‌کنند (هاردی و همکاران، ۲۰۱۳).

¹ Reed, Aquino

² Freeman, Aquino, & McFerran

³ Blasi

⁴ Krettenauer T, Victor R.

تدوین الگوی بومی هویت اخلاقی جوانان تهرانی بر اساس تحلیل فرهنگی شکاف دانش و کنش اخلاقی

البته، شکل‌گیری هویت می‌تواند در حوزه‌های متعددی رخ دهد. به‌عنوان مثال، هویت مذهبی، شغلی یا دانشگاهی و چنین هویت‌هایی در حوزه‌های چندگانه بر رفاه تأثیر می‌گذارند و آن را تعدیل می‌کنند (هاردی و همکاران، ۲۰۱۳؛ مکا، ثابت، فارلی و همکاران^۱، ۲۰۱۷).

بنابراین، نمی‌توان استدلال کرد که هویت اخلاقی تنها یا اساسی‌ترین عامل تعیین‌کننده شکوفایی است. با این حال، هویت اخلاقی حداقل یکی از مهم‌ترین عوامل تعیین‌کننده شکوفایی است، زیرا مطالعات قبلی نشان داده‌اند که جنبه‌های اخلاقی برای توصیف هویت یک فرد مرکزی هستند (استرومینگر و نیکولز^۲، ۲۰۱۴)، و اخلاق به عنوان عامل اساسی برای درک و ارزیابی در نظر گرفته می‌شود. شادی هم در میان مردم عادی و هم در میان روانشناسان (فیلیپس، دی فریتاس، موت و همکاران^۳، ۲۰۱۷).

هویت اخلاقی، کارکرد اخلاقی و رشد شخصیت اخلاقی

پیش از علم روان‌شناسی، مشکلات مهم‌تری نسبت به توضیح عملکرد اخلاقی انسان وجود دارد. این به این دلیل است که عاملیت اخلاقی برای درک ما از معنای شخص بودن بسیار مهم است (کار، ۲۰۰۱). اعتقاد به یکپارچگی اخلاقی خودمان آنقدر برای درک خودمان اهمیت دارد که اغلب وسوسه می‌شویم با توسل به تعبیرهای پاک‌کننده و کمربندهای محافظ انکار، عقلانی‌سازی و التماس ویژه، آن را از ابطال محافظت کنیم (بندورا، ۱۹۹۹).

در واقع، همانطور که تیلور (۱۹۸۹) بیان کرد: «خود بودن از وجود در فضایی از مسائل اخلاقی جدایی‌ناپذیر است» (ص. ۱۱۲). همسویی یکپارچگی اخلاقی با احساس هویت ما ممکن است یکی از آن حقایق در مورد خودمان باشد که آنقدر واضح است که به سختی قابل بررسی است - چیزی در امتداد خطوط ماهی که آخرین کسی است که آب را کشف کرده است.

این ممکن است بخشی از راه را برای توضیح این واقعیت عجیب توضیح دهد که خود اخلاقی سنت تحقیقاتی طولانی در روان‌شناسی ندارد، اما توضیحات دیگری نیز وجود دارد. این توضیحات به تردیدهای پارادایماتیک در مورد اینکه آیا خود یک سازه مشروع برای یک علم رفتاری است یا خبر و تردیدهای مشهود در مطالعه رشد اخلاقی در مورد اینکه یک خود چقدر باید «ضخیم» باشد تا بتواند یک قضاوت اخلاقی مناسب عقلانی داشته باشد، اشاره دارد.

این کمکی نمی‌کند که تحقیقات روان‌شناختی پراکنده باشد و رشته‌های تحصیلی مرتبط یا حتی برنامه‌های تحقیقاتی درون رشته‌ها، به راحتی با یکدیگر گفتگو نکنند. ارتباط یافته‌ها در مورد انگیزه، شناخت

¹ Meca A., Sabet R. F., Farrelly C. M., & et al.

² Strohminger N., Nichols S.

³ Phillips J., De Freitas J., Mott C., & et al.

اجتماعی یا شخصیت به راحتی برای درک انگیزه اخلاقی، شناخت اخلاقی یا شخصیت اخلاقی ترسیم نمی‌شود.

متون مربوط به تخصص، تصمیم‌گیری و علوم شناختی به طور کلی‌تر دستورالعمل‌های صریح کمی برای درک تخصص اخلاقی، تصمیم‌گیری اخلاقی و شناخت اخلاقی ارائه می‌دهند. به طور مشابه، تحقیقات در مورد خلق و خو، دلبستگی و سایر فرآیندهای رشد اغلب در مورد پیامدهای آنها برای حوزه اخلاقی ساکت است.

پژوهش در مورد رشد اخلاقی به ندرت از نظریه‌ها، سازه‌ها و روش‌های سایر رشته‌ها استفاده کرده است و این رشته‌های دیگر به ندرت در مورد مسیرهای رشدی که فرد را به عملکرد اخلاقی بزرگسالان می‌رساند، حدس می‌زنند. علاوه بر این، علاقه مندان به مفاهیم آموزشی خود تقسیم بر هدف و آموزش تربیت شخصیت اخلاقی، و بر اساس شرایط مرجع برای درک ابعاد اخلاقی خودبودن تکیه می‌کنند (نگاه کنید به لاپسلی و نارواز، ۲۰۰۶). به عنوان مثال، فضیلت به عنوان یک سازه روان‌شناختی چیست؟ چگونه می‌توان شخصیت را به عنوان بعد شخصیت درک کرد؟

238 Darcia Narvaez and Daniel K. Lapsley نسخه شخصی نویسنده خوشبختانه نشانه‌هایی وجود دارد که نشان می‌دهد بیگانگی خود اخلاقی از جریان‌های اصلی تحقیقات روان‌شناختی معاصر رو به پایان است.

اگرچه جست‌وجو برای پیوندهای ادغام‌کننده قدمت طولانی‌تری دارد (به عنوان مثال، لاپسلی و پاور، ۱۹۸۸؛ لاپسلی و کوئینتانا، ۱۹۸۵)، افزایش قابل‌توجهی در سرعت و شتاب تحقیقات یکپارچه در مورد شناخت اخلاقی و هویت اخلاقی وجود دارد (نرواز و لاپسلی، در حال چاپ).

در واقع، عروج خود اخلاقی اکنون به تحقیقات یکپارچه در تقاطع چندین استان روانشناسی جان می‌بخشد و همراه با افزایش تحقیقات در زمینه علوم اعصاب (سینوت-آرمسترانگ، ۲۰۰۸) و مبانی تکاملی رفتار اخلاقی (Narvaez, 2008b)، با ظهور کتاب‌های راهنما در مورد رشد اخلاقی (کیلن و اسمتانا، ۲۰۰۵) و آموزش (Nucci) و (Narvaez, 2008)، اکنون واضح است که روانشناسی اخلاقی در بسیاری از زمینه‌های تحقیقاتی از تجدید حیات برخوردار است.

پیشینه پژوهش

ژانگ و همکاران^۱ در سال ۲۰۲۱ تحقیقی با عنوان «تأملاتی در مورد هویت اخلاقی گونه‌های ما در زمینه همه‌گیری جهانی کنونی» انجام دادند و اذعان نمودند در این عصر یک بیماری همه‌گیر جهانی که

¹ Zhang, Shaogang Yang,

مشکلات جهانی نیازمند تلاش‌های مشترک بین فرهنگ‌ها و کشورهاست، ایجاد یک جامعه مرتبط با سرنوشت انسانی بر اساس یک هویت اخلاقی مشترک یک امر ضروری است. هویت اخلاقی گونه‌ها به ارزش‌های اخلاقی بنیادی اشاره دارد که عموماً توسط همه انسان‌ها به‌عنوان یک گونه شناخته می‌شوند، از خاستگاه‌های بیولوژیکی ما شروع می‌شوند و محتوای اخلاقی را در طول تاریخ طولانی تکامل توسعه می‌دهند. ساخت هویت اخلاقی به عنوان یک گونه به تقویت روابط و همکاری بین کشورها کمک می‌کند. این مطالعه باید پیش‌فرض‌های بین‌فرهنگی را برای تعریف هویت اخلاقی به‌عنوان یک گونه در چارچوب همه‌گیری کنونی به‌عنوان تجربه مشترک انسان‌ها، صرف‌نظر از فرهنگشان، در نظر بگیرد. همچنین از تقویت شمول فرهنگی برای نزدیک شدن به یک هدف عملی‌تر، یعنی تمرین هویت اخلاقی گونه و رویارویی با سرنوشت مشترک انسانی تحت چالش‌های جهانی حمایت می‌کند. در پایان، نویسندگان خواستار ایجاد گفت‌وگوها و راهبردهای خاص برای بهبود احترام بین فرهنگی و شناخت متقابل هویت اخلاقی مشترک ما هستند.

ساکياس و همکاران¹ در سال ۲۰۲۱ تحقیقی با عنوان «هویت اخلاقی و نگرش نسبت به دوپینگ در ورزش: آیا ادراک بازی منصفانه اهمیت دارد یا خیر» انجام دادند که شواهد تحقیقاتی نشان می‌دهد که نگرش ورزشکاران نسبت به مواد ممنوعه یکی از قوی‌ترین پیش‌بینی‌کننده‌های قصد استفاده یا عمل واقعی دوپینگ است. تحقیقات قبلی نشان داده است که اخلاق شخصی رابطه منفی با نگرش‌های دوپینگ دارد. با این حال، کمتر نقش درک ورزشکاران از بازی جوانمردانه بر نگرش آنها نسبت به دوپینگ شناخته شده است. این پژوهش بررسی کرد که آیا هویت اخلاقی با نگرش ورزشکاران نسبت به دوپینگ مرتبط است و آیا ادراک آنها از بازی جوانمردانه این رابطه را واسطه می‌کند یا خیر. هدف دوم تعیین این بود که آیا این انجمن‌ها در بین افراد غیر ورزشکار متفاوت است یا خیر. به طور کلی، ۳۶۵ دانشجوی (۴۹/۹ درصد مرد و ۵۵/۳ درصد زن ورزشکار) در این مطالعه شرکت کردند (میانگین سنی ۲۲/۰۲، انحراف معیار = ۶/۵۸). آنها پرسش‌نامه‌های اندازه‌گیری متغیرهای فوق را تکمیل کردند. نتایج نشان داد که هویت اخلاقی ورزشکاران و تایید بازی جوانمردانه با نگرش آنها نسبت به دوپینگ رابطه منفی دارد. تحلیل‌های میانجی نشان داد که تأثیر هویت اخلاقی بر نگرش نسبت به دوپینگ تا حدی با ادراک بازی جوانمردانه (اثر غیر مستقیم، $= ۰/۱۰$) = $p < ۰/۰۵$) واسطه بود. برخلاف دانش‌آموزان ورزشکار، هویت اخلاقی غیرورزشکاران نگرش‌ها را نسبت به دوپینگ تنها به‌طور غیرمستقیم، از طریق ادراک بازی جوانمردانه (اثر غیرمستقیم، $= ۰/۰۸$) = $p < ۰/۰۵$) پیش‌بینی منفی کرد. این مطالعه بینش‌هایی را در مورد اینکه چگونه اخلاق و ادراک یک فرد از

¹ Sukys, Saulius & Tilindiene, Ilona & Majauskiene, Daiva & Karanauskiene, Diana.

ارزش‌های اخلاقی در ورزش ممکن است به عنوان عوامل مرتبط با دوپینگ در ورزش عمل کند، ارائه می‌دهد. مفاهیم عملی برای ارتقای نگرش ضد دوپینگ برای ورزشکاران و به طور جداگانه برای دانش‌آموزان غیرورزشکار همراه با دیدگاه‌های تحقیقاتی آینده ارائه شده است.

کانتز در سال ۲۰۲۱ تحقیقی با عنوان «چرا اخلاقی باشیم؟ انگیزه و سن هویت اخلاقی» انجام داد و در تحقیق خود اذعان نمود تحقیقات هویت اخلاقی تا به امروز عمدتاً به دلیل محدودیت در محدوده سنی مطالعات و استفاده از معیارهای هویت اخلاقی که نسبت به تغییرات مرتبط با سن حساس نیستند، عمدتاً در ارائه شواهدی برای روندهای رشدی در هویت اخلاقی شکست خورده است. مطالعه حاضر انگیزه هویت اخلاقی را در طیف سنی وسیعی (۱۴-۶۵ سال، $M, N = 252$ ، $33,48$ سال) با استفاده از نسخه اصلاح شده مصاحبه خود ارزیابی (آرنولد، ۱۹۹۳) بررسی کرد. انگیزه هویت اخلاقی افراد کدگذاری شد و به عنوان بیرونی، درونی یا رابطه محور طبقه بندی شد. مشخص گردید که با افزایش سن، انگیزه هویت اخلاقی بیرونی کاهش می‌یابد، در حالی که انگیزه هویت اخلاقی درونی افزایش می‌یابد. اثرات سن در نوجوانی و بزرگسالی در حال ظهور قوی تر از بزرگسالی جوان و میانسالی بود. یافته‌ها بر ماهیت رشدی ساختار هویت اخلاقی تأکید می‌کنند و نشان می‌دهند که انگیزه اخلاقی با افزایش سن بیشتر به خود ادغام می‌شود.

میسچ و همکاران در سال ۲۰۲۱ در تحقیقی با عنوان «یک سوال اخلاقی؟ نقش هویت اخلاقی در حمایت از جنبش اقلیم جوانان» اذعان نمودند در سال گذشته، یک جنبش آب و هوایی بی‌سابقه در میان جوانان اروپایی به وجود آمده است که به آن «Fridays4Future (F4F)» گفته می‌شود. هزاران دانش آموز هر جمعه در اعتراض به سیاست آب و هوای بهتر، مدرسه را ترک می‌کنند. بحث عمومی در مورد اعتراضات حاوی واکنش‌های بسیار متفاوتی از جمله تمجید و همچنین محکومیت است. گزارش‌های نظری اخیر پیشنهاد می‌کنند که مشارکت مردم در خدمات اجتماعی و اقدامات در جهت یک خیر بزرگ‌تر می‌تواند با هویت اخلاقی آنها مرتبط باشد. هویت اخلاقی (MI) به عنوان میزان اهمیت اخلاقی بودن برای هویت شخصی تعریف می‌شود. مطالعه از پیش ثبت‌شده فعلی، ارتباط بین هویت اخلاقی و حمایت شرکت‌کنندگان از F4F را در یک نظرسنجی آنلاین بررسی می‌کند ($N = 537$). نتایج، ارتباط بین هویت اخلاقی شرکت‌کنندگان و حمایت آن‌ها از F4F را تأیید می‌کند، با مقیاس درونی‌سازی که اشکال غیرفعال حمایت را پیش‌بینی می‌کند و مقیاس نمادسازی اشکال فعال حمایت را پیش‌بینی می‌کند. علاوه بر این، ادراک ریسک نقش مهمی ایفا می‌کند. بنابراین، این مطالعه نقش هویت اخلاقی را در تعامل طرفدار محیط‌زیست افراد تأیید می‌کند و بینش‌های جدیدی را در زمینه یک موضوع مهم و به موقع ارائه می‌دهد.

هان و همکاران در سال ۲۰۲۰ تحقیقی با عنوان «هویت اخلاقی رشد حضور معنا را در دوران بلوغ در حال ظهور پیش بینی می‌کند» انجام دادند و در تحقیق خود اذعان نمودند ما تغییرات را در طول زمان در رابطه بین هویت اخلاقی و حضور معنا در اوایل بزرگسالی بررسی کردیم. هویت اخلاقی به احساسی از اخلاق و ارزش‌های اخلاقی اشاره دارد که در هویت فرد نقش اساسی دارند. حضور معنا اشاره به این باور دارد که وجود فرد دارای معنا، هدف و ارزش است. شرکت‌کنندگان به سؤالاتی در مورد هویت اخلاقی و حضور معنا در سال آخر دبیرستان و دو سال بعد پاسخ دادند. تجزیه و تحلیل مدل اثرات ترکیبی برای بررسی چگونگی تعامل هویت اخلاقی و حضور معنا در این دوره دو ساله مورد استفاده قرار گرفت. یافته‌ها نشان داد که هویت اخلاقی به طور مثبت حضور معنا را در طول زمان پیش‌بینی می‌کند.

کتلکی در سال ۲۰۲۰ تحقیقی با عنوان «الگویی از تحلیل فرهنگی و کاربردهای آن در آموزش فرهنگ» انجام داد و دریافت که آموزش فرهنگ عموماً بر کمک به زبان‌آموزان خارجی برای درک فرهنگ زبان مقصد و در حالت ایده‌آل، نگرش مثبت نسبت به آن متمرکز است. در دنیای امروز، تسلط زبان انگلیسی در سرگرمی، رسانه‌های جمعی و رسانه‌های جدید ممکن است گاهی با دیدگاه‌های نامتعادل همراه باشد: برخی از زبان‌آموزان زبان انگلیسی فرهنگ‌های انگلیسی زبان را برتر می‌دانند، در حالی که برخی دیگر احساس می‌کنند که فرهنگ خودشان ذاتاً برتر از آنهاست. این مقاله استدلال می‌کند که در دنیایی که افراد غیر بومی انگلیسی از افراد بومی بیشتر هستند، آموزش فرهنگ باید اهداف خود را گسترش دهد: علاوه بر کمک به زبان‌آموزان در ایجاد نگرش مثبت و دانش نسبت به فرهنگ زبان مقصد، باید هدف خود را توسعه دهد. درک واضح تر از قوانین فرهنگ خود فراگیران. به مفاهیم شایستگی ارتباطی و شکست عمل‌گرایانه می‌پردازد و سپس مدلی از تحلیل فرهنگ فارسی را با نگاهی به مفهوم و مؤلفه‌های «چهره» و اصول ادب در زبان فارسی (تجاوز، تواضع و صمیمیت) ارائه می‌کند. سپس نشان می‌دهد که چگونه می‌توان از این تحلیل برای توسعه راهبردهای کلاس درس استفاده کرد. نویسنده نتیجه می‌گیرد که درک صریح فرهنگ هدف و خود یادگیرندگان می‌تواند یادگیرندگان را با توانایی تجزیه و تحلیل و درک فرهنگ‌های دیگر مجهز کند و پیامدهای مثبت شناختی، رفتاری و عاطفی داشته باشد.

کرتنر^۱ در سال ۲۰۲۰ تحقیقی با عنوان «هویت اخلاقی به عنوان هدف کنش اخلاقی: دیدگاه نظریه خود تعینی» انجام داد که هدف این مقاله ارتباط نظریه خود تعینی (SDT) با تحقیق در مورد هویت اخلاقی است. استدلال می‌شود که SDT یک چارچوب منحصر به فرد و یکپارچه برای پرداختن به سؤالات مهمی ارائه می‌دهد که برای سال‌ها تحقیقات در مورد هویت اخلاقی را هدایت کرده است: هویت اخلاقی

¹ Krettenauer, T.

چیست؟ چگونه با عمل اخلاقی مرتبط است؟ و هویت‌های اخلاقی چگونه شکل می‌گیرند؟ در مقاله حاضر هویت اخلاقی به عنوان هدف کنش اخلاقی مفهوم‌سازی شده است. افراد می‌خواهند هویت اخلاقی خود را حفظ کنند که به نوبه خود آنها را به رفتار اخلاقی ترغیب می‌نماید. با این حال، انگیزه هویت اخلاقی یکسان نیست. در راستای SDT، می‌توان بین اشکال کم و بیش بیرونی و درونی انگیزه هویت اخلاقی تمایز قائل شد. ارتباط دقیق بین هویت اخلاقی و کنش اخلاقی به نوع انگیزه هویت اخلاقی درگیر بستگی دارد. توسعه هویت اخلاقی به سمت شکل‌های درونی انگیزش هویت اخلاقی می‌رود که توسعه را به عاملی تأثیرگذار در شکل‌دهی انگیزه افراد برای عمل اخلاقی تبدیل می‌کند.

روش‌شناسی پژوهش

تحقیق حاضر از لحاظ هدف کاربردی می‌باشد. همچنین از آنجایی که نتایج این تحقیق می‌تواند به‌طور عملی مورد استفاده قرار گیرد، یک تحقیق پژوهشی کاربردی و از نظر شیوه جمع‌آوری اطلاعات توصیفی و از نوع کیفی است. وضع موجود را بررسی می‌نماید و آن را به‌طور منظم و روشمند با ارتباط بین متغیرها تجزیه و تحلیل می‌نماید.

شیوه جمع‌آوری داده‌ها تلفیقی از روش کیفی و کتابخانه‌ای شامل مطالعه اسناد و مدارک، پرسش‌نامه و مصاحبه‌های عمیق ساختار یافته می‌باشد. برای گردآوری داده‌های اولیه از پرسش‌نامه استاندارد استفاده شده است. مجموعه واحدهایی که حداقل در یک صفت مشترک باشند یک جامعه آماری را مشخص می‌سازند (خاکی، ۱۳۹۰). این پژوهش دو فاز عمده مطالعاتی متمایز داشت:

مطالعه هویت اخلاقی تاریخی ایرانیان: در این فاز مطالعاتی با استفاده از روش کتابخانه‌ای که در آن دوره‌بندی تاریخی پس از اسلام تا دوران معاصر لحاظ شده است، به مطالعه اسناد و متون تاریخی حول مفهوم اخلاق و نقش آن در زندگی اجتماعی پرداخته و سعی شد در تحلیل روایت این دوره تاریخی، ایده آل تایپ‌های اخلاق را و به تبع آن هویت‌های اخلاقی در هر دوره تاریخی مورد شناسایی قرار گیرد.

مطالعه هویت اخلاقی معاصر جوانان تهرانی: در این فاز از پژوهش نیز سعی شد تا با مصاحبه با اقشار مختلف اجتماعی در شهر تهران، سه تیپ عمده فرادست، متوسط و فرودست و تحلیل روایت آن به شناسایی ایده آل تایپ‌های اخلاقی حاضر در عصر معاصر و در بین جوانان تهرانی پرداخته و مؤلفه‌ها و گزاره‌های هویتی این ایده آل تایپ‌ها مورد مطالعه قرار گیرد.

جامعه آماری تحقیق شامل اقشار مختلف اجتماعی در شهر تهران هستند که تعداد آنها دقیقاً مشخص نیست. برای نمونه‌گیری در پژوهش‌های علوم رفتاری، روش‌های متداولی وجود دارند که از جمله

تدوین الگوی بومی هویت اخلاقی جوانان تهرانی بر اساس تحلیل فرهنگی شکاف دانش و کنش اخلاقی

آنها نمونه‌گیری تصادفی نظام‌یافته، نمونه‌گیری طبقه‌ای، نمونه‌گیری خوشه‌ای و نمونه‌گیری چند مرحله‌ای است.

بر این اساس و با توجه به ویژگی‌های جامعه آماری نمونه‌گیری تحقیق حاضر از نوع تصادفی انتخاب شده در آن. برای تعیین تعداد نمونه راه‌های متعددی وجود دارد. با توجه به این امر که تعداد اعضای جامعه محدود می‌باشد، از رابطه زیر برای تعیین حجم نمونه استفاده شده است:

$$n = \frac{z^2 pq}{d^2} \quad \text{فرمول کوکران}$$

که در آن ضریب اطمینان=۹۵٪ $Z=1.96$ $p=q=0.5$

حجم جامعه (N): نامحدود

مقدار خطا (d): ۰/۰۵ می‌باشد.

تعداد نمونه آماری با توجه به اطلاعات فوق ۳۸۴ نفر تعیین گردید.

در واقع جامعه آماری ما بنا به محدودیت امکانات مادی و زمانی شهر تهران می‌باشد. دلیل انتخاب شهر تهران از آن روست که این شهر به دلیل تمرکز امکانات مادی، فرهنگی و اجتماعی کشور در آن جزو مهاجرپذیرترین شهرهاست می‌توان در این شهر حضور تمامی اقشار و قومیت‌های مختلف ایرانی را مشاهده نمود. از سوی دیگر به دلیل روند مدرنیزاسیونی که از ابتدای قرن حاضر در تهران به عنوان مدل و الگوی توسعه شهری انجام شده، به نوعی این شهر را تبدیل به عرصه‌ای نموده که در آن چالش سنت و مدرنیته و به تبع آن چالش به عینه پدیدار گشته است.

با توجه به دو فاز عمده مطالعاتی، پژوهش در فاز مطالعه خوانش فرهنگی هویت اخلاقی تاریخی ایرانیان، نمونه‌گیری باز سیستماتیک و هدفمند مبتنی بر انتخاب و گزینش متون و اسناد تاریخی در این زمینه است. در حالی که در فاز دوم مطالعه که خوانش فرهنگی هویت اخلاقی معاصر جوانان تهرانی است، به دنبال نمونه‌گیری باز تصادفی می‌باشیم.

مرحله دوم، نمونه‌گیری ارتباطی است. این نمونه‌گیری در هر دو فاز مطالعاتی به صورت هدفمند و سیستماتیک انجام می‌گیرد تا داده‌هایی که مقولات مختلف را تأیید می‌کنند، روابط بین آنها را تشریح می‌کند و یا اعتبار می‌بخشد و حتی کاربردپذیری آن را محدود می‌کند را جمع‌آوری نماید.

مرحله سوم، نمونه‌گیری تمایزی است. در این مرحله به صورت آگاهانه و هدایت شده از بین افراد، مکان‌ها و اسناد هم به منظور تأیید و اثبات طبقات محوری و تئوری در کل و هم به منظور اشباع مقولاتی که به صورت ضعیف بسط یافته‌اند، نمونه‌گیری به عمل می‌آید.

تجزیه و تحلیل داده‌ها

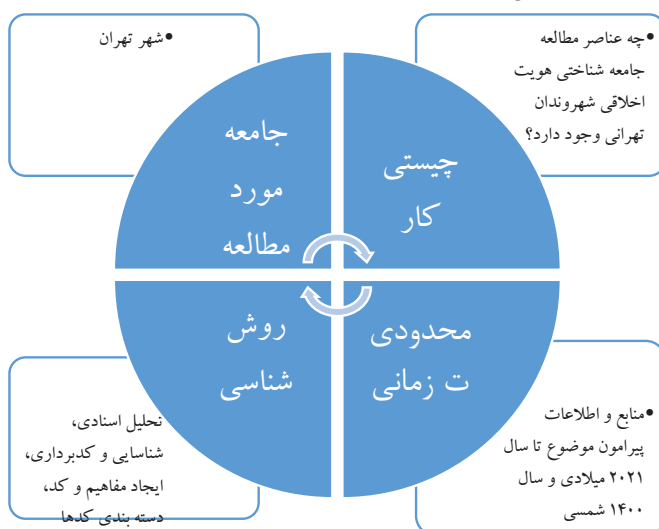
پس از تعیین مدل‌های اندازه‌گیری به منظور ارزیابی مدل مفهومی تحقیق و همچنین اطمینان یافتن از وجود یا عدم وجود رابطه علی میان متغیرهای تحقیق و بررسی تناسب داده‌های مشاهده شده با مدل مفهومی تحقیق با استفاده از مدل معادلات ساختاری نیز آزمون شد.

یافته‌های پژوهش

یافته‌های حاصل از مطالعه منابع و کتب

این مطالعه کیفی در سطح شهر تهران انجام شد و ۱۰ نفر از اساتید و خبرگان به روش نمونه‌گیری گلوله برفی انتخاب شدند. برای جمع‌آوری داده‌ها از مصاحبه انفرادی نیمه ساختاریافته استفاده گردید. به منظور تحلیل داده‌ها از روش تحلیل محتوای کیفی با رویکرد قراردادی بهره‌گیری شد. روش پژوهش حاضر، توصیفی - تحلیلی از نوع تحلیل محتواست. تحلیل محتوا، روشی است که به هر گونه فن نظام‌یافته و عینی برای استخراج ویژگی‌های پیام دلالت می‌کند.

گام نخست: تنظیم سؤال پژوهش: در این گام به عنوان نخستین مرحله مطالعه فراترکیب، ابتدا پرسا یا پرس‌های مبنایی تنظیم می‌شود. جهت پاسخگویی به پرسش تحقیق در این متد پارامترهایی از جمله: چیستی کار، جامعه مورد مطالعه، محدودیت زمانی و در نهایت چگونگی روش مطرح می‌گردد که برای درستی روند روش فراترکیب و تکمیل پژوه لازم است به آنها پاسخ مناسب داده شود. در نگاره زیر پرسش‌های پژوهش به همراه پارامترهای مورد بررسی مشخص شده است.

نگاره ۱: پارامترها و پرسش‌های تحقیق بر اساس گام نخست روش فراترکیب

گام دوم: بررسی سبتماتیک آثار: در این گام، تمامی متون و مقالات مرتبط با سوال واژه مورد بررسی قرار گرفت. پژوهش‌های واجد شرایط برای ورود به تحلیل فراترکیب انتخاب شدند. بخش اول جامعه آماری این پژوهش شامل کلیه تحقیقات انجام شده در حوزه موضوع مورد بررسی است. جستجوی نظام‌مند منابع بر اساس کلید واژه مطالعه جامعه‌شناختی هویت اخلاقی شهروندان تهرانی با رویکرد تطبیقی در پایگاه‌های علمی داخلی و خارجی انجام پذیرفت. انتخاب متنوع کلیدواژه برای بازیابی بیشتر منابع انجام شد. بر اساس جستجوی گسترده در پایگاه‌های علمی داخلی و خارجی اشاره شده با توجه به نبودن ماهیت پژوهش تعداد ۳۳ مدرک برای تحلیل فراترکیب موضوع با رویکرد تطبیقی بازیابی و ذخیره شدند. در پژوهش کیفی، حجم نمونه بر اساس انتظار محقق تا زمان رسیدن به اشباع نظری ادامه دارد. در این شکل از مطالعه، رسیدن به اندازه نمونه ۲۰ مقاله و کمتر هم عادی است. اما چنانچه نمونه به‌دست آمده دقیق و به‌صورت سبتماتیک با رعایت اصول و معیار مطالعات کیفی انتخاب و بررسی شوند، یقیناً تمامی اطلاعاتی را که محقق در پی آن است، پوشش می‌دهد (گوبا و لینکن، ۱۹۹۱).

گام سوم: انتخاب مقالات مناسب: در این مرحله محقق باید کیفیت منابع ذخیره‌شده بر اساس کلیدواژه‌های انتخابی جامع و مانع در پایگاه‌های علمی را ارزیابی کند.

گام چهارم: استخراج اطلاعات متون: در این مرحله از روش فرامطالعه‌ای کیفی (فراترکیب)؛ محقق باید باتوجه به ماهیت موضوع و منابع گردآوری‌شده به انتخاب یکی از نه متد این روش اقدام نماید. در این تحقیق، از تحلیل محتوا به عنوان متد مورد استفاده برای استخراج اطلاعات از منابع نهایی، بهره برده شده است.

یافته‌های حاصل از مصاحبه با خبرگان

در بخش دوم از تحلیل کمی، سازه‌های اولیه که از طریق مطالعه منابع و متون استخراج شده‌اند در اختیار خبرگان قرار داده شدند تا نظر خود را مشخص سازند. به‌منظور شناسایی ابعاد و شاخص‌های تحقیق، به جمع‌آوری نتایج حاصل از مصاحبه‌ها در بخش کیفی تحقیق پرداخته شده است. بدین منظور با ۱۳ نفر مصاحبه (تسهیل‌گران و افراد نمونه) نیمه‌سازمان‌یافته و به‌صورت هدفمند انجام گرفت. سپس به تحلیل محتوای مصاحبه‌ها در جداول زیر پرداخته شد. تحلیل محتوای مصاحبه‌ها در چند مرحله انجام شد. بدین ترتیب که پس از انجام مصاحبه‌ها، ابتدا مصاحبه شفاهی به‌صورت کتبی درآمد. سپس متن مصاحبه‌ها به‌صورت کامل و بدون حذف کوچک‌ترین جزئیات موردبررسی قرار گرفت. نکات کلیدی هر مصاحبه مشخص و با استفاده از تحلیل محتوای استقرایی، مؤلفه‌های موجود در هر مصاحبه شناسایی شد. در این مرحله ابتدا مؤلفه‌های فرعی استخراج و سپس ابعاد اصلی استخراج و مؤلفه‌های مشابه تبدیل به یک مؤلفه

کلی تر شدند. پس از دسته‌بندی مؤلفه‌ها و قراردادن هر یک، زیر موضوع مربوط به خود، مؤلفه‌های یک موضوع مشترک در مصاحبه‌ها با یکدیگر مقایسه و مورد بررسی قرار گرفت و مؤلفه‌های اصلی و زیرمجموعه هر کدام مشخص شد. در ادامه یافته‌های حاصل از تحلیل مصاحبه‌ها بر اساس سؤالات بخش کیفی پژوهش آورده شد.

فرآیند کد گذاری و تحلیل

فرایندهای تحقیق کیفی فرض می‌گیرند که واقعیت‌های سازمانی مشخص و مسلم نیستند، بلکه حاصل فرافکنی تصور انسانی هستند. کسانی که تحقیقات کیفی را ترجیح می‌دهند، اظهار می‌کنند که برای کشف دانش جدید، مداخله مستقیم در سازمان‌ها و استفاده از احساسات انسانی برای تفسیر پدیده سازمان امری لازم است.

تدوین الگوی بومی هویت اخلاقی جوانان تهرانی بر اساس تحلیل فرهنگی شکاف دانش و کنش اخلاقی

پاسخ به هدف شماره ۱ پژوهش: شناسایی و تبیین معیارها و هنجارهای کنش خوب از منظر

شهروندان تهرانی

با رویکرد تطبیقی در نهایت با تلفیق شاخص‌ها کدهای جدید زیر استخراج می‌شود:

جدول ۱: کدها و مقولات با رویکرد تطبیقی (مرحله دوم)

کد	مقوله‌ها	
ML1	A1,A2,A3,A4,A5,A6,A7,A8,A9,A10	اجتماعی شدن
ML2	B1,B2,B3,B4,B5	عادت
ML3	C1,C2,C3,C4	سودمندی (هنجار)
ML4	D1,D2,D3,D4	تعلق گروهی
ML5	E1,E2,E3,E4,E5,E6	پاداش

منبع: یافته‌های پژوهش

پاسخ به هدف شماره ۲ پژوهش: دانش اخلاقی شهروندان تهرانی در زندگی روزمره (معیارها و

هنجارهای اخلاقی قضاوت کنش)

با رویکرد تطبیقی در نهایت با تلفیق شاخص‌ها کدهای جدید زیر استخراج می‌شود:

جدول ۲: کدها و مقولات با رویکرد تطبیقی (مرحله دوم)

کد	مقوله‌ها	
H1,H2,H3,H4,H5,H6,H7,H8,H9,H10,H11,H12,H13		هنجارهای دینی
G1,G2,G3,G4,G5,G6,G7,G8,G9		هنجارهای عرفی و قراردادی

منبع: یافته‌های پژوهش

پاسخ به هدف شماره ۳ پژوهش: هویت‌های اخلاقی شهروندان تهرانی

با رویکرد تطبیقی در نهایت با تلفیق شاخص‌ها کدهای جدید زیر استخراج می‌شود:

جدول ۳: کدها و مقولات با رویکرد تطبیقی (مرحله دوم)

کد

K1,K2,K3,K4,K5,K6,K7 خود اخلاقی

T1,T2,T3,T4,T5,T6 تمامیت اخلاقی

منبع: یافته‌های پژوهش

پاسخ به هدف شماره ۴ پژوهش: طرحواره‌های اخلاقی شهروندان تهرانی

با رویکرد تطبیقی در نهایت با تلفیق شاخص‌ها کدهای جدید زیر استخراج می‌شود:

جدول ۴: کدها و مقولات با رویکرد تطبیقی (مرحله دوم)

کد

مقوله‌ها

KL1 علاقه شخصی

KL2 پاسداشت

KL3 پس قراردادی

KL4 معنا

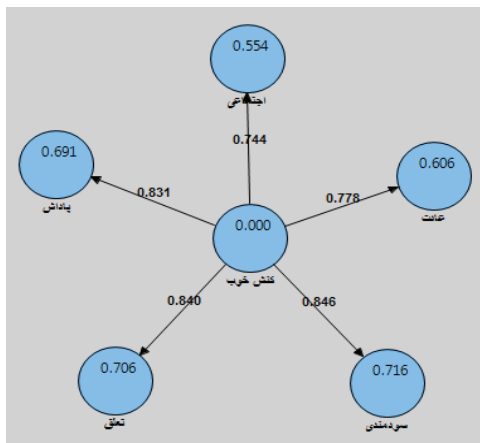
KL5 همدلی و احساس گناه

منبع: یافته‌های پژوهش

تدوین الگوی بومی هویت اخلاقی جوانان تهرانی بر اساس تحلیل فرهنگی شکاف دانش و کنش اخلاقی

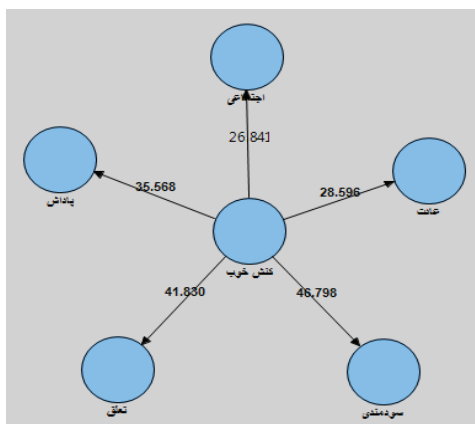
مدلسازی معادلات ساختاری

نتایج آزمون مدل در نمودار منعکس شده‌اند:

نمودار ۱: اندازه‌گیری مدل کلی در حالت استاندارد

مطابق نمودار فوق ملاحظه می‌گردد ضریب مسیر در حالت استاندارد برای متغیرهای کنش خوب و سایر متغیرها (اجتماعی، عادت، سودمندی، تعلق و پاداش) بزرگتر از عدد $0/2$ به‌دست آمده که نشان‌دهنده شدت روابط بالای میان اجزای مدل می‌باشد.

نمودار: اندازه‌گیری مدل کلی در حالت معنی‌دار

مطابق نمودار فوق ملاحظه می‌گردد ضریب مسیر در حالت معنی‌داری برای متغیرهای کنش خوب و سایر متغیرها (اجتماعی، عادت، سودمندی، تعلق و پاداش) بزرگتر از عدد $1/96$ به‌دست آمده که نشان‌دهنده

صحت روابط میان اجزای مدل می‌باشد. جهت سنجش پایداری از آلفای کرونباخ و پایداری ترکیبی و برای سنجش روایی از روایی همگرا و جهت سنجش برازش مدل از شاخص GOF استفاده شده است:

جدول ۵: ضرایب مدل

GOF	روایی همگرا	پایداری مرکب	آلفاکرونباخ
	۰/۶۳۸۱۲۷	۰/۷۷۸۵۴۵	۰/۷۳۶۷۶۷
	۰/۸۰۹۴۰۰	۰/۸۹۴۶۶۱	۰/۷۶۴۵۱۷
۰/۶۲	۰/۷۱۰۹۹۹	۰/۸۳۰۹۶۱	۰/۷۹۵۴۴۹
	۰/۷۴۵۵۳۲	۰/۸۵۴۲۰۰	۰/۷۵۹۰۵۰
	۰/۷۷۸۲۰۶	۰/۸۷۵۲۷۱	۰/۷۱۴۹۹۵
	۰/۴۸۴۲۴۴	۰/۹۰۲۸۸۴	۰/۸۷۹۷۲۱

- مقدار آلفای کرونباخ بالاتر از ۰/۷، نشانگر پایداری قابل قبول است.
- مقدار CR برای هر سازه بالای ۰/۷ شود، نشان از پایداری درونی مناسب برای مدل اندازه‌گیری دارد.
- مقدار AVE بالای ۰/۵ روایی همگرای قابل قبول را نشان می‌دهد.
- با توجه به سه مقدار ۰/۰۱، ۰/۲۵ و ۰/۳۶ به عنوان مقادیر ضعیف، متوسط و قوی برای GOF، حاصل شدن ۰/۶۲ نشان از برازش قوی مدل دارد.

بحث و نتیجه‌گیری

تحقیق حاضر به مطالعه جامعه‌شناختی هویت اخلاقی جوانان تهرانی (تحلیل فرهنگی شکاف دانش و کنش اخلاقی) پرداخته است. نتایج به‌دست آمده از داده‌های گردآوری شده با توجه به تحلیل‌هایی که بر روی پرسش‌نامه‌های جمع‌آوری شده با استفاده از نرم افزار Spss و اسمارت PLS ورژن ۲ انجام شده نشان می‌دهد که اغلب اهداف تحقق یافته‌اند. در مجموع می‌توان گفت:

۱. در پاسخ به هدف شماره ۱ پژوهش با هدف شناسایی و تبیین معیارها و هنجارهای کنش خوب از منظر جوانان تهرانی با رویکرد تطبیقی مشخص شد در مجموع ۲۹ سنجه بر اساس شاخص‌های اجتماعی‌شدن، عادت، سودمندی (هنجار)، تعلق گروهی و پاداش شناسایی شده است. الگوی مفهومی این هدف نشان داد مدل مفهومی تدوین شده از برازش مناسبی برخوردار است. محاسبه وزن نسبی معیارها و هنجارهای کنش خوب از منظر جوانان تهرانی نیز در مجموع نشان داد به ترتیب مولفه‌های پاداش، سودمندی، عادت، اجتماعی‌شدن و تعلق گروهی از بیشترین و کمترین اهمیت در گروه برخوردار هستند.

۲. در پاسخ به هدف شماره ۲ پژوهش با هدف دانش اخلاقی جوانان تهرانی در زندگی روزمره (معیارها و هنجارهای اخلاقی قضاوت کنش) با رویکرد تطبیقی در مجموع ۲۲ سنجه با عنوان هنجارهای دینی و هنجارهای عرفی و قراردادی شناخته شده است. الگوی مفهومی این هدف نشان داد مدل مفهومی تدوین شده از برازش مناسبی برخوردار است. محاسبه وزن نسبی هنجارهای اخلاقی قضاوت کنش نیز در مجموع نشان داد به ترتیب مولفه‌های هنجارهای دینی و هنجارهای عرفی و قراردادی از بیشترین و کمترین اهمیت در گروه برخوردار هستند.

۳. در پاسخ به هدف شماره ۳ پژوهش با عنوان هویت‌های اخلاقی جوانان تهرانی با رویکرد تطبیقی در مجموع ۱۳ سنجه شناسایی شده که شامل مولفه‌های خوداخلاقی و تمامیت اخلاقی خواهد بود. الگوی مفهومی این هدف نشان داد مدل مفهومی تدوین شده از برازش مناسبی برخوردار است. محاسبه وزن نسبی شاخص‌های هویت‌های اخلاقی جوانان تهرانی نیز در مجموع نشان داد بترتیب مولفه‌های خوداخلاقی و تمامیت اخلاقی از بیشترین و کمترین اهمیت در گروه برخوردار هستند.

۴. در پاسخ به هدف شماره ۴ پژوهش با هدف طرحواره‌های اخلاقی جوانان تهرانی با رویکرد تطبیقی در مجموع ۳۰ سنجه در قالب مولفه‌های علاقه شخصی، پاسداشت، پس قراردادی، معنا و همدلی و احساس گناه شناسایی شده که در نهایت الگوی مفهومی این هدف نشان داد مدل مفهومی تدوین شده از برازش مناسبی برخوردار است. در مجموع محاسبه وزن نسبی طرحواره‌های اخلاقی جوانان تهرانی نشان داد به ترتیب مولفه‌های پس قراردادی، پاسداشت، معنا، همدلی و احساس گناه و علاقه شخصی از بیشترین و کمترین اهمیت در گروه برخوردار هستند.

پیشنهادهای

- شناخت کافی از نقش‌های اجتماعی و آشنایی لازم با شایستگی‌های لازم؛
- ایفای نقش درست و به تبع آن شناخت شخصیت‌های مختلف در راستای ایجاد و تقویت تعامل موثر؛
- درک و تعمیق‌سازی درگیری موثر اجتماعی و تمایز شخصیتی و آشنایی پیامدهای نقش‌ها در اجتماع؛
- تبعیت و پیروی از هنجارهای اجتماعی بر اساس شعور و پذیرش اجتماعی؛
- نهادینه‌شدن آداب اجتماعی از طریق تکرار آموخته‌ها و عادات؛
- آشنایی و حراست از هنجارها، منافع و مصالح هنجارهای اجتماعی؛

- درک، شناخت و تبعیت و پیروی از هنجار و به تبع آن درک سودمندی هنجار؛
- شناخت پیامدهای منفی هنجارها؛
- توجه به جنبه‌های همه‌جانبه هنجارهای دینی؛
- توجه به آداب و رسوم اجتماعی همانند مسائل قومی و قبیله ای و آداب و معاشرت اجتماعی؛
- توجه به مراسم سنتی مانند مراسم عید نوروز و ...؛
- شناخت و رعایت قوانین اجتماعی و مقررات اجتماعی؛
- پی بردن به اشتباهات و درک رفتارهای صادقانه؛
- ایجاد و تقویت انگیزه‌های اخلاقی در جوانان؛
- کلان‌نگری و درک مسئولیت‌های انسانی؛
- تقویت حس نوع‌دوستی و همدلی و نیز داشتن وجدان اخلاقی.

منابع

- اسمخانی اکبری‌نژاد، هادی و نصیرنژاد، فریبا. (۱۳۸۸). «بررسی رابطه حمایت اجتماعی والدین و سبک‌های فرزندپروری با هویت و سلامت روانی فرزندان». زن و مطالعات خانواده. (۵) ۲، ص ۹-۲۷/fa.۲۷ SID. <https://sid.ir/paper/206241/fa.۲۷>
- امیدیان، مرتضی. (۱۳۸۵). «مقایسه وضعیت هویت‌یابی دانش‌آموزان پیش‌دانشگاهی در گروه‌های قومی استان خوزستان». مطالعات ملی. ۷، ۴(۲۸)، صص ۱۰۹-۱۲۴/fa.۱۲۴ SID. <https://sid.ir/paper/89005/fa.۱۲۴>
- تقی‌پور، ش.، حسن‌زاده، م. و حسینی سرقین، س. (۱۳۹۰). «معرفی فلور، شکل زیستی و پراکنش جغرافیایی منطقه اعلاء و رود زرد استان خوزست». تاکسونومی و بیوسستماتیک. ۹، صص ۱۵-۳۰.
- عالی، آمنه. (۱۳۹۸). «تبیین مدل‌های رشد تخصص در تربیت معلم: گذر از خوگیری به خبرگی. نظریه و عمل در تربیت معلمان». راهبردهای نوین تربیت معلمان. (۷) ۵، صص ۹-۲۲/fa.۲۲ SID. <https://sid.ir/paper/269663/fa.۲۲>
- عمید، حسن. (۱۳۶۵) فرهنگ عمید. چاپ دوم، تهران: مؤسسه انتشارات امیرکبیر
- فقیهی، علی نقی، شکوهی یکتاف پرند، اکرم. (۱۳۸۷). «آموزش جنسی به کودک و نوجوان از دیدگاه اسلامی و مطالعات روان‌شناختی». تربیت اسلامی. سال ۲، شماره ۷، صص ۵۱-۸۰.
- معین، بابک. (۱۳۸۶). «بررسی تأثیر آموزش شیوه‌های مدیریت استرس بر سلامت روانی نوجوانان شهر تهران». رساله دکتری دانشگاه تربیت مدرس، دانشگاه علوم پزشکی.
- Aquino Karl, Freeman Dan, Reed Americus II, Lim Vivien K.G., and Felps Will. (2009). "Testing a Social Cognitive Model of Moral Behavior: The Interaction of Situational Factors and Moral Identity Centrality". Journal of Personality and Social Psychology, 97(1), 123-41.
- Aquino, K., & Reed, A. (2002). "The self-importance of moral identity". Journal of Personality and Social Psychology, 83 (6), 1423-1440.
- Aquino, K., & Reed, A., II. (2002). "The self-importance of moral identity". Journal of Personality and Social Psychology, 83, 1423-1440.
- Blasi A. (2013). "The self and the management of the moral life". In Handbook of moral motivation (pp. 229-248). Rotterdam, the Netherlands: Sense Publishers. doi:10.1007/978-94-6209-275-4_14.

- Blasi Augusto. (1984), **"Moral Identity: Its Role in Moral Functioning"**. In *Morality, Moral Behavior and Moral Development*, Kurtines W., and Gewirtz J., eds. New York: John Wiley & Sons, 128–39.
- Brassai, L., Piko, B. F., & Steger, M. F. (2015). **"A reason to stay healthy: The role of meaning in life in relation to physical activity and healthy eating among adolescents"**. *Journal of Health Psychology*, 20(5), 473-482.
- Erikson E. (1968). **"Youth: Identity and crisis"**. New York, NY: WW. doi:10.1002/yd.29
- Freeman D., Aquino K., McFerran B. (2009). **"Overcoming beneficiary race as an impediment to charitable donations: Social dominance orientation, the experience of moral elevation, and donation behavior"**. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 35, 72–84.
- Freeman Dan, Aquino Karl, and McFerran Brent. (2009). **"Overcoming Beneficiary Race as an Impediment to Charitable Donations: Social Dominance Orientation, the Experience of Moral Evaluation, and Donation Behavior"**. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 35(1), 75–84.
- Haidt, J. (2006). **The happiness hypothesis: Finding modern truth in ancient wisdom**. Basic Books
- Han, Hyemin & Liauw, Indrawati & Kuntz, Ashley. (2019). **"Moral Identity Predicts the Development of Presence of Meaning During Emerging Adulthood"**. *Emerging Adulthood*, 7, 230-237. 10.1177/2167696818758735.
- Hardy S. A., Carlo G. (2005). **"Identity as a source of moral motivation"**. *Human Development*, 48, 232–256.
- Hardy S. A., Francis S. W., Zamboanga B. L., Kim S. Y., Anderson S. G., Forthun L. F. (2013). **"The roles of identity formation and moral identity in college student mental health, health-risk behaviors, and psychological well-being"**. *Journal of Clinical Psychology*, 69, 364–382. doi:10.1002/jclp.21913
- Hardy. SA, Carlo. G. (2005). **"Identity as a source of moral motivation"**. *Human Development*, 48(4):232–56. <https://doi.org/10.1159/000086859>
- Hendy S. A., Walker L. J., Olsen J. A., Skalski J. E., & Basinger J. C. (2011). **"Adolescent naturalistic conceptions of moral maturity"**. *Social Development*, 20(3), 562–586.
- Kohlberg, L. & Candee, D. (1984). **The relationship of moral judgment to moral action. Morality, moral behavior, and moral development**. New York: Wiley
- Kohlberg, L. (1973). **Continuities in Childhood and Adult Moral Development Revisited**.
- Koutlaki, Sofia. (2012). **A Model of Cultural Analysis and its Applications in the Teaching of Culture**.
- Krettenauer T, Victor R. (2017). **"Why be moral? Moral identity motivation and age"**. *Dev Psychol*, 53(8):1589-1596. doi: 10.1037/dev0000353. Epub 2017 May 18. PMID: 28517946.
- Krettenauer, Tobias. (2020). **"Moral identity as a goal of moral action: A Self-Determination Theory perspective"**. *Journal of Moral Education*, 49, 1-16. 10.1080/03057240.2019.1698414.
- Lapsley,d.k, d.narvaz. (2006). **Moral psychology**. westwive press,advison of harper collinse publishers,ins.
- Leinhardt, G.; McCarthy Young, K. & Merriman, J. (1995). **"Integrating professional knowledge"**. *Learning and Instruction*, 5, 401-408.
- Marcia J. (1966). **"Development and validation of ego identity status"**. *Journal of Personality and Social Psychology*, 3, 551-558.
- Matsuba, M. K., Murzyn, T., & Hart, D. (2011). **"A model of moral identity: applications for education"**. *Advances in Child Development and Behavior*, 40, 181-207.
- Meca A., Sabet R. F., Farrelly C. M., Benitez C. G., Schwartz S. J., Gonzales-Backen M....Lizzi K. M. (2017). **"Personal and cultural identity development in recently immigrated hispanic adolescents: Links with psychosocial functioning"**. *Cultural Diversity and Ethnic Minority Psychology*. doi:10.1037/cdp0000129
- Misch, Antonia & Kristen-Antonow, Susanne & Paulus, Markus. (2021). **"A question of morals? The role of moral identity in support of the youth climate movement Fridays 4 Future"**. *PLOS ONE*, 16. e0248353. 10.1371/journal.pone.0248353.

- Negru-Subtirica, O., & Pop, E. I. (2016). **“Longitudinal links between career adaptability and academic achievement in adolescence”**. Journal of Vocational Behavior, 93, 163–170. <https://doi.org/10.1016/j.jvb.2016.02.006>
- Phillips J., De Freitas J., Mott C., Gruber J., Knobe J. (2017). **“True happiness: The role of morality in the folk concept of happiness”**. Journal of Experimental Psychology: General, 146, 165–181. doi:10.1037/xge0000252
- Stauth, G. (1992). **“Nietzsche, Weber, and the affirmative sociology of culture”**. European Journal of Sociology / Archives Européennes de Sociologie / Europäisches Archiv Für Soziologie, 33(2), 219–247.
- Stavrova, O., & Luhmann, M. (2016). **“Social connectedness as a source and consequence of meaning in life”**. The Journal of Positive Psychology, 11(5), 470–479.
- Stavrova, O., & Luhmann, M. (2016). **“Social connectedness as a source and consequence of meaning in life”**. The Journal of Positive Psychology, 11(5), 470–479.
- Steger, M. F., & Kashdan, T. B. (2007). **“Stability and specificity of meaning in life and life satisfaction over one year”**. Journal of Happiness Studies, 8, 161–179.
- Steger, M. F., Kashdan, T. B., Sullivan, B. A., & Lorentz, D. (2008). **“Understanding the search for meaning in life: Personality, cognitive style, and the dynamic between seeking and experiencing meaning”**. Journal of Personality, 76, 199–228.
- Steger, M. F., Oishi, S., & Kashdan, T. B. (2009). **“Meaning in life across the life span: Levels and correlates of meaning in life from emerging adulthood to older adulthood”**. The Journal of Positive Psychology, 4 (1), 43–52.
- Steger, Michael & Frazier, Patricia & Oishi, Shigehiro & Kaler, Matthew. (2006). **“The Meaning in Life Questionnaire: Assessing the Presence of and Search for Meaning in Life”**. Journal of Counseling Psychology, 53. 10.1037/0022-0167.53.1.80.
- Steger, M. F., Bundick, M. J., & Yeager, D. (2011). **“Meaning in life”**. In R. J. R. Levesque (Ed.), *Encyclopedia of adolescence* (pp. 1666–1677). New York, NY: Springer. doi:10.1007/978-1-4419-1695-2_316
- Strohminger N., Nichols S. (2014). **“The essential moral self”**. Cognition, 131, 159–171. doi:10.1016/j.cognition.2013.12.005
- Sukys, Saulius & Tilindiene, Ilona & Majauskiene, Daiva & Karanauskiene, Diana. (2021). **“Moral Identity and Attitudes towards Doping in Sport: Whether Perception of Fair Play Matters”**. International Journal of Environmental Research and Public Health. 18. 11531. 10.3390/ijerph182111531.
- Zhang, Shaogang Yang, (2021). **“Reflections on the Moral Identity of Our Species in the Context of the Current World Pandemic”**. School of English Education, Guangdong University of Foreign Studies, Guangzhou, China, 2021.

بررسی نظام‌مند ویژگی‌های روان‌سنجی ابزارهای سنجش ملاک‌های همسرگزینی در ایران

مهدیه سادات نیری^۱

کیوان صالحی^۲

سعید اکبری زردخانه^۳

غلامعلی افروز^۴

[10.22034/ssys.2024.2930.3139](https://doi.org/10.22034/ssys.2024.2930.3139)

تاریخ دریافت مقاله: ۱۴۰۲/۵/۲۰

تاریخ پذیرش مقاله: ۱۴۰۳/۲/۹

ازدواج مقوله‌ای کاملاً فرهنگی است. نقد کیفیت پژوهش‌های انجام‌شده با محوریت بررسی ویژگی‌های روان‌سنجی ابزارهای تدوین‌شده، از مهم‌ترین راهبردها در ساخت و بهبود ابزارهای سنجش است. از این رو، پژوهش حاضر به‌صورت مطالعه مروری نظام‌مند با هدف شناسایی ویژگی‌های ابزارهای سنجش ملاک‌های همسرگزینی ایرانی انجام شد. راهبرد جستجو براساس دستورالعمل پریزما (PRISMA) بود. در نتیجه جستجو در پایگاه داده‌های داخلی، Noormags, IranDoc, Civilica, Elmnet, SID, Ensani Portal در بازه زمانی ۱۴۰۲-۱۳۸۰ تعداد ۳۴۷ سند داخلی شناسایی و بازبینی اولیه شد و بعد از کنار گذاشتن موارد نامناسب، تعداد ۱۸ مقاله با محور موضوعی ملاک‌های همسرگزینی استخراج گردید. ارزیابی کیفیت مطالعات در دومرحله انجام شد: در مرحله اول، میزان توافق بین دو مرورگر برحسب ضریب کاپای کوهن محاسبه گردید. از آنجا که ضریب توافق ۰/۸۲ بود، هیچ مقاله‌ای در این مرحله حذف نگردید؛ در مرحله دوم، تمامی ۱۸ مقاله از ۴ منظر سوگیری، تناقض، توان آماری و قدرت ارتباط بین مداخله و

^۱ دانشجوی دکتری سنجش و اندازه‌گیری، دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی، دانشگاه تهران، تهران، ایران

^۲ دانشیار، سنجش و اندازه‌گیری، بخش تخصصی پژوهش و سنجش، دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی، دانشگاه تهران، تهران، ایران

(نویسنده مسئول) E-mail: Keyvansalehi@ut.ac.ir

^۳ استادیار، سنجش و اندازه‌گیری، دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی، دانشگاه شهید بهشتی، تهران، ایران

^۴ استاد، گروه روان‌شناسی و آموزش، دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی، دانشگاه تهران، تهران، ایران

نتایج ارزیابی شد. یافته‌ها نشان داد تا سال ۱۴۰۲، ۱۸ ابزار کمی ایرانی برای سنجش ملاک‌های همسرگزینی وجود دارد که فرایند استانداردسازی، عموماً با نظریه کلاسیک اندازه‌گیری انجام شده است. از ساخت مقیاس هم‌اندیشی در همسرگزینی افروز نیز بیش از یک دهه گذشته است. رواسازی و اعتباریابی نسخه اولیه همانند سایر ابزارها در سطح نظریه‌های جدید سنجش و به‌صورت جامع انجام نگرفته و هنجارهای ملی تدوین نشده است و نیاز مبرم به تغییرات و هنجاریابی نسخه جدید با نرم‌افزارهای جدید و براساس نظریه سوال پاسخ احساس می‌گردد. به‌دلیل پیچیدگی‌های موضوع، اثرپذیری از تغییرات دم‌افزون و محدودیت‌های ناشی از کم‌توجهی به اصول طراحی و تدوین بخش‌های مفهوم‌پردازی، روشی و تحلیلی، سنجش این موضوع مهم با کاستی‌هایی همراه است. این امر ضرورت رواسازی، معتبرسازی، هنجاریابی ابزارهای بافتارمند و فرهنگی متناسب با اقتضائات جامعه امروز کشورمان را دوچندان می‌نماید. در این مطالعه پیشنهادهایی نیز برای کاهش محدودیت‌های ابزارهای موجود و هم‌چنین نحوه تدوین و هنجاریابی ابزارهای همسرگزینی ارائه شد.

واژگان کلیدی: بررسی نظام‌مند، ملاک‌های همسرگزینی، انتخاب همسر و ابزارهای تشخیصی.

مقدمه

انتخاب همسر^۱ یکی از مسئولیت‌های تحولی مورد انتظار در دوران بزرگسالی اولیه است (ییلماز و همکاران^۲، ۲۰۱۳: ۳). براساس «نظریه همسان‌همسری»، همسانی خانوادگی، طبقه اجتماعی، اشتراک مذهبی، نزدیکی شخصیت‌ها و نزدیکی سن زوجها می‌تواند عامل آشنایی و شکل‌گیری ازدواج باشد (حاتمی-کیا و همکاران، ۱۴۰۱). براساس «نظریه بی‌سامانی اجتماعی» رابرت کی مرتن، ازدواج زمانی رخ می‌دهد که جامعه اهداف مشخص فرهنگی و راه رسیدن به این اهداف را مشخص نماید تا جامعه در حالتی متعادل و منسجم حفظ گردد و تدام یابد (تنهایی، ۱۳۸۲: ۷۶). طبق «نظریه همسان‌همسری»، آنچه در انتخاب همسر در اولویت است، شباهت‌هاست؛ یعنی هرچه شباهت و همانندی دختر و پسر بیشتر باشد، طرفین بیشتر مایل به انتخاب و ازدواج یکدیگر باشند. همچنین «نظریه مکمل» بیان می‌کند انسان‌ها مجموعه نیازهایی دارند که از طریق روابط اجتماعی برآورده می‌شود؛ نیازهایی مانند نیاز به حمایت عاطفی، مراقبت و ارضای جنسی. فرضیه اصلی نظریه مذکور این است که در مجموعه‌ای از افراد واجد شرایط، افرادی که الگوی نیازهایشان، ارضای متقابل را تأمین نماید، همدیگر را به عنوان شریک ازدواج انتخاب می‌کنند (اشلمن^۳، ۱۹۸۸: ۸۶) بورس کوئن اشاره می‌کند که همسرگزینی با دو روش انجام می‌گیرد: روش اول انتخاب، معمولاً براساس عشق و علاقه استوار است و روش دوم انتخاب در اختیار خانواده‌هاست (شرقی و رستم‌زاده، ۱۳۹۵: ۱۳). «نظریه پالایش» به این موضوع اشاره دارد که انتخاب همسر یک فرایند انتخاب است. این فرایند را مجموعه‌ای پیچیده از عوامل اجتماعی و روان‌شناختی تعیین می‌کنند که این مجموعه متغیرها، برجذب‌شدن افراد به یکدیگر تأثیر می‌گذارند. این متغیرها از طریق پالایش، افرادی که مناسب ما نیستند را از دایره ارتباطات بیرون می‌کند (باربارا^۴، ۱۹۹۴: ۸۴) از نخستین پژوهش‌ها در زمینه همسرگزینی می‌توان به سند هیل^۵ اشاره کرد. هیل (۱۹۴۵) با استفاده از روش یکی از دانشجویان خود، از سایر دانشجویان خواست هجده ملاک انتخاب همسر مناسب را برآورد و و بازه سنی مناسب برای انتخاب همسر را مشخص کنند (شوارتز و

¹ Spouse Selection

² Yilmaz et al.

³ Eshlman

⁴ Barbara

⁵ Hill

هاسپیروک^۱، ۲۰۱۲: ۲۷) در یکی از مشهورترین مطالعات پیرامون ملاک‌های انتخاب همسر، ۱۰۰۴۷ شرکت‌کننده از ۳۷ فرهنگ متفاوت بررسی شدند و تفاوت‌های جنسیتی بین فرهنگی و نامتناقض را در اهمیت آتیه مالی موفق و جذابیت فیزیکی به ثبت رساندند. در مطالعه‌ای که توسط شوارتز و هاسپیروک (۲۰۱۲) در آلمان انجام شد، ۲۱۲۴۵ شرکت‌کننده ۱۸ تا ۶۵ سال که در هیچ رابطه عاطفی درگیر نبودند، به سوالاتی در مورد اهمیت ۸۲ ملاک انتخاب همسر برای رابطه بلندمدت پاسخ دادند؛ اینکه مسن‌ترین و جوان‌ترین همسری که می‌پذیرند چندسال دارد و اینکه آیا آنها با شریکی که مشخصه خاصی داشته باشد، ازدواج می‌کنند؟ در این مطالعه، سازه‌ای از ۸۲ ملاک انتخاب همسر ارائه شد و رتبه‌بندی‌های میانگین ترکیبی ملاک‌های انتخاب همسر در جنسیت و سن پیش‌بینی کردید.

گسترش و استفاده از آزمون‌های روانی یکی از پدیده‌های مهم و ضروری قرن حاضر است و این مهم در سنجش داوطلبان ازدواج برای شروع یک رابطه، بر کسی پوشیده نیست (سیجما و وندراک^۲، ۲۰۱۷: ۵). سنجش پیش‌از ازدواج می‌تواند به‌عنوان یک عامل پیشگیری از بسیاری از بحران‌های بعدی جلوگیری کند و آگاهی‌های لازم را در زمینه‌های مختلف انتخاب همسر و تغییر باورها مثبت در جوانان ایجاد کند (هاشمی گل‌مهر و همکاران، ۱۳۹۹: ۱۷). مطالعه ویژگی‌های روان‌سنجی، به عنوان یک ابزار در پژوهش‌های روان‌شناختی دارای اهمیت فراوانی است. شاید آزمون‌های بسیار ساخت و مورد استفاده قرار بگیرند، اما یکی از مسائل بسیار حائز اهمیت این است که ابزار سنجش و آزمون از ویژگی‌های روان‌سنجی مطلوبی برقرار باشد (شریفی، ۱۳۹۷: ۵). با نظر به چالش‌های گفته شده در زمینه سنجش ازدواج، در این مقاله سعی شد تا تمام ابزارها و شیوه‌های سنجش ملاک‌های همسرگزینی معرفی، دسته‌بندی و ارزیابی شود. هدف اصلی پژوهش این بود که ابزارهای همسرگزینی استاندارد و معتبری در داخل کشور را جمع‌آوری و معرفی نماید.

مقیاس انتخاب همسر از دیدگاه اسلام (حسین‌خانی نایینی و همکاران، ۱۳۹۱) به منظور سنجش میزان ملاک‌های همسرگزینی در میان داوطلبان ازدواج است. میراحمدی و همکاران (۱۳۹۸) پرسش‌نامه‌ای برای اندازه‌گیری باورهای مرتبط با انتخاب همسر ساخته‌اند که شش خرده‌مقیاس باورهای مربوط به عشق،

^۱ Schwarz & Hassebrauck

^۲ Sijtsma & Van der Ark

بررسی نظام‌مند ویژگی‌های روان‌سنجی ابزارهای سنجش ملاک‌های همسرگزینی در ایران

باورهای فرایند ازدواج و زندگی مشترک، باورهای رابطه جنسی، باورهای انتخاب همسر، باورهای فرایند ازدواج و باورهای نقش جنسیتی را شامل می‌شود. «پرسش‌نامه نگرش‌های انتخاب همسر دختران در آستانه ازدواج» توسط شهرابی فراهانی و همکاران (۱۳۹۹) ساخته شد. «پرسش‌نامه رجحان‌های همسرگزینی» توسط رجبی و همکاران در سال ۱۳۸۹ ساخته شد. مطالعه دیگری که توسط فاطیما و اجمل^۱ (۲۰۱۰) با روش پژوهش کیفی از نوع پدیدارشناسی و با استفاده از سؤالات مصاحبه نیمه‌ساختارمند انجام شد تا عواملی که دیدگاه شرکت‌کنندگان راجع به رضایت زناشویی مبتنی بر تجارب زنده شرکت‌کنندگان را تشکیل می‌دهد بررسی کند. آن‌ها به عواملی نظیر (۱) سازش (۲) بخشش (۳) ساختار خانواده (۴) روابط خانوادگی مراقبت‌کننده (۵) خلوص (۶) رابطه عاشقانه با یکدیگر دست یافتند. بنابراین هدف اصلی این مطالعه، بررسی کیفیت ویژگی‌های روان‌سنجی ابزارهای سنجش ملاک‌های همسرگزینی در ایران و بررسی موارد توسعه‌ای برای ساخت و میزان‌سازی ابزارهای آتی در این حوزه بوده است.

روش‌شناسی پژوهش

این پژوهش یک مطالعه مروری نظام‌مند است که در آن فرایند انتخاب و جمع‌آوری داده‌ها براساس دستورالعمل پریزما^۲ انجام شده است. پژوهش حاضر مبتنی بر روش اسنادی و به شیوه بررسی نظام‌مند سورت گرفت. با توجه به مسئله اصلی پژوهش، مفاهیم و کلیدواژه‌های اصلی شناسایی شد. ملاک ورود هر سند وجود کلیدواژه‌ها در عنوان یا واژگان کلیدی یا متن پژوهش است. ترکیب‌های مختلف کلیدواژه‌های استخراج‌شده با فنون متداول جستجو بررسی شد و پس از ارزیابی جستجو، اصلاح و بازنگری، کلیدواژه‌های مقیاس همسرگزینی^۳، سیاهه همسرگزینی^۴، پرسش‌نامه همسرگزینی^۵، فهرست همسرگزینی^۶ و شاخص همسرگزینی^۷ و ملاک‌های انتخاب همسر^۸ با استفاده از عملگرهای بولی، در فهرست جستجوی نهایی قرار گرفت. سپس پایگاه‌های داده‌های متناسب با موضوع شناسایی و انتخاب شد. درنهایت مرور

¹ Fatima, M. & Ajmal, A.

² The preferred reporting items for systematic reviews and meta-analysis (PRISMA)

³ spouse selection scale

⁴ spouse selection inventory

⁵ spouse selection questionnaire

⁶ spouse selection checklist

⁷ spouse selection index

⁸ mate selection criteria

پیشینه در پایگاه داده‌های داخلی Noormags, IranDoc, Civilica, Elmnet, SID, Ensani Portal در بازه زمانی سال ۱۳۸۰ تا ۱۴۰۲ مورد بررسی قرار گرفت. در هر پایگاه فقط مقالات تحقیقی حفظ و سایر انواع تحقیق مانند مقالات مروری، مطالب جمع‌آوری شده مربوط به مبانی نظری، کتب و پایان‌نامه‌ها از چرخه بررسی حذف شدند. جستجوی اولیه، به شناسایی و بازیابی ۳۴۷ سند منتج گردید که مورد بازبینی و تصفیه قرار گرفت. سپس مقالاتی که مستقلاً یا در حین بررسی این متغیر با سایر عوامل، ابزاری برای همسرگزینی ساخته و هنجاریابی شده بودند به عنوان مقالات اصیل پژوهشی در این مطالعه مورد بررسی قرار گرفتند.

ارزیابی کیفیت مطالعات

برای بررسی صحت و قابلیت اعتماد اسناد استخراج‌شده، از فهرست تحقیقات کیفی برنامه مهارت-های اساسی و توصیه‌های کوکراین^۱ برای بررسی تحقیقات استفاده شد (کارگو و همکاران^۲، ۲۰۱۸: ۲۸) ابتدا نویسنده اول مقاله، خصوصیات ویژه مطالعه را با استفاده از یک جدول استاندارد استخراج کرد. این جدول شامل نام پژوهشگران، محل مطالعه، سال مطالعه، هدف مطالعه، نوع مطالعه، گروه هدف و اندازه جمعیت مورد مطالعه بود. مرورگرها به شکل کاملاً مستقل براساس ملاک‌های اصلی، داده‌ها را بررسی کردند. به این مطالعات براساس هر ملاک از جدول امتیاز داده شد. هدف از امتیازدهی، افزایش اعتبار مطالعه با ابزار مناسب فهرست‌وارسی و خروج مطالعات ضعیف از فرایند تحلیل کیفی بود. اگر پژوهشی ملاک موردنظر در جدول را داشته باشد، نمره ۱ و اگر ملاک را نداشته باشد، نمره ۰ تعلق گرفت. برای اطمینان بیشتر اگر تاحدودی ملاک موردنظر برآورد شده باشد، امتیاز ۰/۵ تعلق می‌گرفت. سپس از ضریب کاپا استفاده شد. ضریب توافق کاپا به عنوان شاخص اعتبار این مطالعه ۰/۸۲ برآورد گردید. همچنین برای ارزیابی تک‌تک مطالعات، از ابزار ارزیابی کیفیت مطالعات مقطعی و گروهی که توسط کارگروه ارزیابی ریسک خدمات بهداشتی و انسانی در موسسه ملی بهداشت ایالت متحده آمریکا توسعه یافته است استفاده شد (موسسه خون و بهداشت ملی، ۲۰۱۶). این ابزار چهار سوال از رویکرد سوگیری، تناقض، توان آماری و قدرت ارتباط بین مداخله و نتیجه را ارزیابی می‌کند. دو داور به صورت مستقل هر مطالعه را ارزیابی می‌کنند و در صورت وجود سوگیری و

^۱ Cochrane Qualitative and Group Methods Implementation

^۲ Cargo et al.

بررسی نظام‌مند ویژگی‌های روان‌سنجی ابزارهای سنجش ملاک‌های همسرگزینی در ایران

تناقض به دو سوال اول نمره ۱ تعلق می‌گیرد و اگر سوگیری و تناقض وجود نداشته باشد، نمره ۲ تعلق می‌گیرد. دو سوال دوم، توان آماری و قدرت بین مداخلات و نتایج را ارزیابی می‌کند و نمره‌گذاری همانند بخش قبل است. اگر نمره کل حاصل کمتر از ۵ باشد، مطالعه ضعیف تلقی می‌شود و اگر امتیاز ۶ یا بیشتر باشد، مطالعه نسبتاً خوب و اگر نمره ۸ باشد، مطالعه خوب ارزیابی می‌شود. در مطالعه حاضر از بین ۱۸ مطالعه منتخب، تعداد ۸ مطالعه منتخب خوب شناسایی شدند و ۱۰ مطالعه منتخب نسبتاً خوب بودند.

یافته‌های پژوهش

پژوهش حاضر مبتنی بر روش اسنادی و به شیوه مرور نظام‌مند انجام شد. برای مقایسه بهتر فهرست ابزارهای مورد استفاده برای انتخاب همسر یا همسرگزینی به اختصار در جداول ۲، ۱ و ۳ به صورت مقایسه‌ای آورده شده است:

جدول ۱: ابزارها و ملاک‌های تشخیص انتخاب همسر

کد	ابزار	سازنده ابزار و سال ساخت
۱	مقیاس معیارهای انتخاب همسر: قبل و بعد از ازدواج	توسط هراتیان و همکاران در سال ۱۳۹۹ ساخته شده است.
۲	پرسش‌نامه سبک همسرگزینی در ازدواج مدرن	توسط شعبانی و همکاران (۱۳۹۹) تدوین گردید.
۳	پرسش‌نامه نگرش‌های انتخاب همسر دختران در آستانه ازدواج	توسط شهرابی فراهانی و همکاران (۱۳۹۹) ساخته شد.
۴	پرسش‌نامه معیارهای انتخاب همسر	دربان و همکاران (۱۳۹۶) این پرسش‌نامه را تدوین نمودند.
۵	معیارهای همسرگزینی در زنان و مردان	این پرسش‌نامه توسط کنعانی و همکاران (۱۳۹۵) ساخته شد.
۶	ملاک‌های انتخاب همسر	این پرسش‌نامه توسط خانزاده و همکاران (۱۳۹۵) ساخته شد.
۷	پرسش‌نامه خصوصیات ظاهری و باورهای اعتقادی بر همسان‌گزینی در انتخاب همسر	میرفردی و رجائی در سال ۱۳۹۲ این پرسش‌نامه را ساختند.
۸	نسخه اولیه مقیاس هم‌اندیشی در همسرگزینی افروز	در سال ۱۳۹۲ توسط افروز ساخته شده است و نسخه تجدیدنظرشده در حال ساخت می‌باشد.
۹	مقیاس انتخاب همسر از دیدگاه اسلام	توسط حسین‌خانی نایینی و همکاران (۱۳۹۱) ساخته شده است.
۱۰	پرسش‌نامه اولیت‌بخشی ملاک‌های همسرگزینی در موقعیت هنگام ازدواج و اکنون	توسط رفاهی و همکاران (۱۳۸۹) ساخته شده است.
۱۱	پرسش‌نامه رجحان‌های همسرگزینی	توسط رجبی و همکاران در سال ۱۳۸۹ ساخته شد.
۱۲	بررسی معیارهای فیزیکی انتخاب همسر	توسط نصیرزاده و رسول‌زاده کاظمی (۱۳۸۸) ساخته شده است.
۱۳	پرسش‌نامه ملاک‌های رفتاری همسرگزینی	توسط احمدی کمرپشتی در سال ۱۳۸۷ ساخته شد.
۱۴	پرسش‌نامه معیار انتخاب سطح تحصیلات همسر	توسط فردوستان و همکاران در سال ۱۳۸۷ تدوین گردیده است.

۱۵	مقیاس ملاک‌های همسرگزینی دختران شهر اهواز	توسط دهکردی (۱۳۸۶) تهیه شده است.
۱۶	زمینه‌یابی ارزش‌های ازدواج	توسط دلخوش در سال ۱۳۸۶ ساخته شد.
۱۷	پرسشنامه ملاک‌های انتخاب همسر	توسط فراهانی و عابدی در سال ۱۳۸۵ ساخته شد.
۱۸	پرسش‌نامه نحوه‌ی نگرش به انتخاب همسر	فرح‌بخش و مصری‌پور (۱۳۸۴) تدوین گردید.

در جدول ۲، به اختصار از کد مقاله استفاده شده و تعداد گویه‌ها و خرده‌مقیاس‌های هرابزار با

توجه به گزارش سازنده ابزار در اسناد گردآوری شده است:

جدول ۲: مشخصات گویه‌ها و خرده‌مقیاس‌های ابزارهای همسرگزینی

کد	مشخصات گویه‌ها و خرده‌مقیاس‌ها
۱	۵۵ گویه، ۱۳ خرده‌مقیاس (شخصیت، ظرفیت اجتماعی، دین داری و خانواده، ملاک‌های جنسیتی، هیجان مثبت، استحکام خود، اقتصاد، سلامتی و آراستگی، مشخصات فردی، عفت و حیا، موضع‌گیری مشابه، جذابیت ظاهری، و فرزند و فرزندپروری) و ۴ بخش (اهمیت معیار هنگام ازدواج، ارزیابی از همسر هنگام ازدواج، اهمیت اکنون ملاک و ارزیابی اکنون از همسر) را شامل می‌شود.
۲	دارای ۵۱ گویه و ۷ خرده‌مقیاس (معیار اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی، مذهبی، خانوادگی، زیبایی‌ظاهر و هوش و اعتماد و اخلاق) می‌باشد. این پرسش‌نامه در بخش اطلاعات دموگرافیک تمایل آزمون‌شوندگان بر نحوه آشنایی (رابطه دوستی در محیط کار، رابطه دوستی در دانشگاه، رابطه دوستی در خیابان، رابطه دوستی در محل‌های بیرونی، سایر رابطه‌ها) را می‌سنجد.
۳	دارای ۱۲ خرده‌مقیاس (عقلانیت و منطق‌گرایی، واقع‌گرایی، باور به خودشناسی، باور به دیگرشناسی، الزامی تلقی کردن رابطه شناختی، الزامی انگاشتن برخورداری از آمادگی‌های چندگانه، باور به تناسب سنجی، ایده‌آل‌گرای پی‌چندگانه، باور به نگرش عشق صرفاً کافی است، خوش‌بینی مفرط، محدودکننده دانستن انتخاب و ازدواج، راه‌گزیز انگاشتن انتخاب و ازدواج) و ۵۷ گویه است.
۴	مشخصات جمعیت‌شناختی حاوی ۱۰ گویه (سن، جنس، وضعیت تاهل، ترم تحصیلی، رشته تحصیلی، وضعیت سکونت، میزان تحصیلات والدین و شغل والدین) و قسمت دوم مشتمل بر ۴۲ گویه که در ۵ خرده‌مقیاس (حیطه خانوادگی، حیطه ظاهری، حیطه روانی، حیطه اقتصادی و اجتماعی، حیطه فرهنگی و مذهبی) است.
۵	۲۰ گویه شامل ۶ خرده‌مقیاس ویژگی‌های شخصیتی، ویژگی‌های مذهبی، جذابیت‌های جسمانی، همدلی، ویژگی‌های اجتماعی و اقتصادی و ویژگی‌های خانوادگی است. این خرده‌مقیاس‌ها در قالب دو ملاک بیرونی و درونی قرار گرفت: ملاک‌های درونی (ویژگی‌های همدلانه، خانوداگی و مذهبی) و ملاک‌های بیرونی (ویژگی‌های جسمانی، اجتماعی-اقتصادی و شخصیتی) را شامل می‌شود.

- ۶ ۴۵ گویه و ۶ خرده‌مقیاس شامل وضعیت روحی و روانی، وضعیت اجتماعی و اقتصادی، مذهبی بودن، زیبایی، وضعیت ظاهری و اخلاق را شامل می‌شود.
- ۷ ۹ گویه و ۲ ملاک خصوصیات ظاهری همسر و باورهای اعتقادی همسر را شامل می‌شود. دو ملاک خصوصیات ظاهری همسر - شامل جذابیت، تناسب سنی و تناسب جسمی همسر - و باورهای اعتقادی همسر - شامل اخلاق و ایمان - و رابطه آنها با همسان‌گزینی در انتخاب همسر است. همچنین ۳ گویه همسان‌گزینی قومی و ۲ گویه همسان‌گزینی خویشاوندی وجود دارد.
- ۸ در ۱۱۰ گویه و ۶ خرده‌مقیاس شامل نگرش قبل از ازدواج، قاعده و قانون، خواسته‌های بعد از ازدواج، ارتباط همسر با خانواده، آرامشگری زوجین و غیب‌پوشی و مکمل بودن زوجین است.
- ۹ دارای دو نسخه ۶۱ گویه‌ای برای پسران و ۸۳ گویه‌ای برای دختران است. هر دو پرسش‌نامه دارای ۸ خرده‌مقیاس است که برای دختران (پای بندی مذهبی، تقوا گرایی، دارای تجمل گرایی، آرامشگری، ناتوانی در مهار خود، خود محوری، خانواده گرایی و ابراز محبت) و برای پسران (پای بندی مذهبی، توجه به ظواهر، خودگرایی، انعطاف ناپذیری، ادب، توجه به ظواهر مذهبی، آرامش بخشی و استقلال طلبی) است.
- ۱۰ شامل ۲۲ گویه است و در ۲ دسته خرده مقیاس ملاک‌های فرایندی و ملاک‌های محتوایی همسرگزینی است. منظور از ملاک‌های محتوایی خصوصیتی است که فرد به همراه دارد؛ مانند ویژگی‌های روان‌شناختی فردی، خانوادگی ازدواج و منظور از ملاک‌های فرایندی، مجموعه کنش‌هایی است که مجموعه سازماندهی سیستم خانواده را شامل می‌شوند.
- ۱۱ شامل ۴۷ گویه و ۹ خرده‌مقیاس (ویژگی‌های رفتاری، ویژگی‌های مذهبی، مهارت‌های اجتماعی، سازگاری با شرایط، ویژگی‌های ظاهری، موقعیت اقتصادی و اجتماعی، هوش و خلاقیت، خواستار بچه و مهارت‌های خانه‌داری) است. این پرسش‌نامه شامل ۳ بخش است: قسمت اول پرسش‌نامه شامل ۸ گویه است که مربوط به خصوصیات جمعیت - شناختی آزمودنی‌ها و خصوصیات بدنی و فیزیکی آنان می‌شود. قسمت دوم ۲۶ گویه بسته پاسخ مربوط به ملاک‌های فیزیکی و بدنی انتخاب همسر مطلوب می‌باشد و قسمت سوم با ۱۳ گویه بسته پاسخ و ۲ گویه باز پاسخ، خصوصیات کلی انتخاب همسر را ارزیابی می‌کند و مجموعاً ۸ خرده‌مقیاس (مذهبی بودن، موقعیت خانوادگی، موقعیت اجتماعی، زیبایی و جذابیت، گرم و هیجانی و موقعیت اقتصادی) است.
- ۱۲ شامل ۷۱ گویه و ۸ خرده مقیاس (ابراز محبت، آراستگی ظاهری، در رفاه بودن، مغرور بودن، علمی صحبت کردن، جسور بودن، توجه‌طلبی و مذهبی بودن) است.
- ۱۳ ابزار دارای دو قسمت و ۷ گویه است. قسمت اول اهمیت انتخاب همسر و قسمت دوم در مورد انتخاب سطح تحصيلات همسر متناسب با خود فرد (به دو صورت پایین‌تر، بالاتر، همسطح و نیز دیپلم، کارشناسی و کارشناسی ارشد) است.

۱۵	این مقیاس از دو قسمت تشکیل شده است. قسمت اول پرسش‌های دموگرافیک و قسمت دوم مقیاس ملاک‌های همسرگزینی. بخش دموگرافیک، شامل سؤالاتی در رابطه با ناحیه تحصیلی، سن، اندازه خانواده، ترتیب تولد، زبان مادری (عرب‌زبان و فارسی زبان) و بخش دوم شامل ۲۳ گویه و ۴ خرده‌مقیاس (خصوصیات شخصی همسر، ملاک اشتراکات و توافق با همسر، ملاک خانواده خود و همسر و ملاک پزشکی) است.
۱۶	در قالب ۴۶ گویه و ۲ ملاک ارزش‌های متناظر و اختصاصی قلمرو ازدواج و زندگی زناشویی (۲۶ گویه) و انتخاب همسر (۱۴ گویه) در قالب خرده مقیاس اصلی (محاط شدگی، خودپروی عقلی، خودپروی عاطفی، سلسله مراتبی، برابری که جمعاً تشکیل ۴۰ گویه را می‌دهد، از شش گویه باقی‌مانده یک گزاره مربوط به بازخورد کلی به ازدواج و پنج گزاره مربوط به همسانی-ناهمسانی با همسر است.
۱۷	دارای ۳۸ گویه و ۳ خرده مقیاس (وظیفه‌شناسی، برون‌گرایی، عینی) است، همچنین دو ماده مستقل جهت بررسی اهمیت سن در انتخاب همسر، ۲ ماده با عنوان جوان‌تر از من و بزرگتر از من؛ مستقل در پرسشنامه قرار دارد.
۱۸	از پرسش‌نامه نگرش به نحوه انتخاب همسر ۱ انتخاب شده است. دارای ۷۵ سوال و ۱۰ خرده‌مقیاس است. مقیاس اول: اعتقاد به اینکه من فقط می‌توانم عاشق یک نفر باشم. / مقیاس دوم: عشق کافی است. / مقیاس سوم: اطمینان کامل در انتخاب همسر / مقیاس چهارم: باهم زندگی کردن بدون ازدواج / مقیاس پنجم: آرمان‌گرایی در انتخاب همسر / مقیاس ششم: سهل‌انگاری در انتخاب همسر / مقیاس هفتم: تضاد و مکمل بودن در انتخاب همسر / مقیاس هشتم: ضرورت نامزد بودن و ارتباط داشتن با فرد مورد خواستگاری / مقیاس نهم: نقش شناخت فرد مورد علاقه / مقیاس دهم: گزینه‌های نادرست یا منحرف‌ساز
در جدول ۳، ویژگی‌های روانسنجی هر ابزار برای مقایسه بهتر به تفکیک و با توجه به گزارش اولیه سازندهای ابزار انگاشته شده است:	

جدول ۳: ویژگی‌های روانسنجی ابزارهای همسرگزینی

کد	ویژگی‌های روانسنجی	اعتبار	روایی	بررسی	مدل
				جامعه آماری/روش نمونه‌گیری/حجم نمونه	
					ابزار
۱	آلفای کرونباخ=۰/۹۲	ضریب روایی محتوا: ۰/۹۹	نظریه	جامعه آماری: تمام دانشجویان	
	مردان=۰/۹۱	جهت بررسی روایی ملاکی همزمان از	کلاسیک	دانشگاه‌های دولتی شهرهای قم،	
	زنان=۰/۹۳	پرسش‌نامه اولویت‌بخشی ملاک‌های		اصفهان و نجف‌آباد و طلاب	

¹ Attitudes about Romance and Mate Selection Scale (ARMSS)

بررسی نظام‌مند ویژگی‌های روان‌سنجی ابزارهای سنجش ملاک‌های همسرگزینی در ایران

حوزه علمی قم بود که در سال تحصیلی ۹۹-۱۳۸۹ در این مراکز مشغول به تحصیل بودند. روش نمونه‌گیری: در دسترس		همسرگزینی و جهت بررسی روایی ملاکی پیش‌بین، از پرسش‌نامه رضایت زناشویی انریچ استفاده شد که نتایج حاصل، گویای ارتباط متوسط تا قوی بخش‌های مختلف با یکدیگر بود.	مقدار شاخص KMO برابر با ۰/۸۶ بوده که حاکی از کفایت نمونه‌برداری است.
حجم نمونه: ۴۹۱ نفر		روایی سازه- تحلیل عامل تأییدی: ریشه میانگین مجذورات خطای برآورد: ۰/۰۵۶	شاخص نیکویی برازش: ۰/۹۳۱ شاخص برازش تطبیقی: ۰/۹۲۰ شاخص برازش افزایشی: ۰/۹۰۰
جامعه آماری: زنان و مردان مراجع‌کننده به دادگاه‌های خانواده شهر تهران از دی ۹۸ تا خرداد ۹۹ نمونه‌گیری: در دسترس / تصادفی حجم نمونه: ۳۸۴ نفر		نظریه کلاسیک	روایی سازه- تحلیل عامل تأییدی: ریشه میانگین مجذورات خطای برآورد: ۰/۰۷۸
جامعه آماری: دختران در آستانه ازدواج ۱۸ تا ۳۵ سال روش نمونه‌گیری: در دسترس حجم نمونه: ۳۶۹		نظریه کلاسیک	روایی سازه- تحلیل عامل تأییدی: شاخص نیکویی برازش = ۰/۹۳۱ شاخص نیکویی برازش تعدیل شده = ۰/۹۴۱
جامعه آماری: دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی		نظریه کلاسیک	آزمون-بازآزمون(فاصله زمانی دوهفته)= ۰/۷۹
		روایی محتوا: پرسش‌نامه در اختیار ۱۰ تن از اساتید صاحب‌نظر دانشگاه	

علوم پزشکی مشهد و دانشگاه علوم		روش نمونه‌گیری: خوشه‌ای
تربیتی دانشگاه فردوسی قرار داده شده		طبقه‌بندی (واحدهای پژوهش از
و نظرات اصلاحی آنان اعمال شد.		دانشکده پرستاری، مامایی،
آلفای کرونباخ=۰/۸۵		دندان‌پزشکی، پزشکی،
		داروسازی، پیراپزشکی و
		بهداشت انتخاب شده‌اند).
		حجم نمونه: ۵۰۰ نفر
		جامعه آماری: جمعیت شهر
		رشت
۵	گزارش نشده	روایی سازه- تحلیل عاملی اکتشافی
		نظریه
		کلاسیک
		روش نمونه‌گیری: خوشه‌ای
		چندمرحله‌ای سیستماتیک
		حجم نمونه: ۳۴۸ نفر
		جامعه آماری: دانشجویان
		دانشگاه گیلان
		روش نمونه‌گیری: در دسترس
	روایی سازه-تحلیل عاملی	
	اکتشافی (نمودار سنگریزه)	
	استخراج ۶ مولفه (در مجموع ۶ عامل	نظریه
	۵۱/۸۰ درصد واریانس را تبیین می-	کلاسیک
	کند).	
		حجم نمونه: ۳۷۲ نفر
	آلفای کرونباخ= ۰/۹۱	
	عامل اول: ۰/۹۲؛ عامل	
	دوم: ۰/۸۳؛ عامل سوم:	
	۰/۸۵؛ عامل چهارم:	
۶	۰/۷۷؛ عامل پنجم:	
	۰/۷۰؛ عامل ششم: ۰/۷۲	
	مقدار شاخص KMO:	
	۰/۸۷؛ حاکی از کفایت	
	نمونه‌برداری	
	آلفای کرونباخ= ۰/۷۸	
	مقدار شاخص KMO	
۷	برابر با ۶۷/۴۴ بوده که	نظریه
	حاکی از کفایت	کلاسیک
	نمونه‌برداری.	روش نمونه‌گیری: تصادفی
		حجم نمونه: ۳۶۰ نفر
۸		

بررسی نظام‌مند ویژگی‌های روان‌سنجی ابزارهای سنجش ملاک‌های همسرگزینی در ایران

روایی سازه- تحلیل عامل اکتشافی		
روش نمونه‌گیری: در دسترس	استخراج ۶ مولفه	
حجم نمونه: ۵۵ نفر		
جامعه آماری: طلاب مدارس		آزمون-بازآزمون (فاصله
علمیه و دانشجویان دانشگاه		زمانی ۷ روز) = ۰/۵
اصفهان و قم		آلفای کرونباخ
		دختران = ۰/۹۱
روش نمونه‌گیری: در دسترس	روایی سازه- تحلیل عامل اکتشافی	آلفای کرونباخ پسران =
	نظریه	
	کلاسیک	استخراج ۸ مولفه
حجم نمونه:		۰/۸۴
۴۲۴ دختر		
۳۳۷ پسر		
		مقدار شاخص KMO
		برابر با ۰/۷۵۳ حاکی از
		کفایت نمونه‌برداری
		است.
جامعه آماری: دانشجویان شهر	روایی سازه- تحلیل عامل اکتشافی	
تهران	نظریه	
روش نمونه‌گیری: در دسترس	کلاسیک	استخراج ۲ مولفه (در مجموع ۲ عامل
حجم نمونه: ۴۰۰ نفر		۷۵ درصد واریانس را تبیین می‌کند).
جامعه آماری: دانشجویان		آلفای کرونباخ = ۰/۸۸
دانشگاه شهید چمران		
روش نمونه‌گیری: تصادفی	نظریه	آلفای کرونباخ پسران =
طبقه‌ای	کلاسیک	استخراج ۹ مولفه
حجم نمونه: ۶۰۰ نفر		۰/۸۶
جامعه آماری: دانشجویان شهر		دختران = ۰/۹۰
تهران	نظریه	
روش نمونه‌گیری: در دسترس	کلاسیک	روایی محتوا
حجم نمونه: ۱۱۲۶		آزمون-بازآزمون (فاصله
		زمانی ۲ هفته) = ۰/۹
	روایی سازه- تحلیل عامل اکتشافی	آلفای کرونباخ = ۰/۹۱

مقدار شاخص KMO	استخراج ۸ مولفه (در مجموع ۲ عامل	جامعه آماری: دانشجویان
برابر با ۰/۸۵۵ بوده که	۶۴/۲۹ درصد واریانس را تبیین می‌کند).	دانشگاه تهران
حاکمی از کفایت	نظریه	روشن نمونه‌گیری: طبقه‌ای
نمونه‌برداری است.	کلاسیک	حجم نمونه: ۴۱۶ نفر
۱۴	روایی صوری و محتوایی	جامعه آماری: دانشجویان مقطع
آلفای کرونباخ = ۰/۷۳	نظریه	کارشناسی دانشگاه اصفهان
	کلاسیک	روشن نمونه‌گیری: تصادفی
		حجم نمونه: ۲۱۲ نفر
۱۵	روایی سازه - تحلیل عامل اکتشافی	جامعه آماری: دانش‌آموزان دختر
آلفای کرونباخ = ۰/۸۰	نظریه	مدارس پیش‌دانشگاهی نواحی
عامل اول: ۰/۸۳	کلاسیک	۴ گانه شهر اهواز
عامل دوم: ۰/۷۷		روشن نمونه‌گیری: تصادفی طبقه -
عامل سوم: ۰/۷۹	استخراج ۴ مولفه	ای
عامل چهارم: ۰/۷۰		حجم نمونه: ۵۰۰ نفر
مقدار شاخص KMO		جامعه آماری: دانشجویان
برابر با ۰/۸۴ حاکمی از		روشن نمونه‌گیری: در دسترس
کفایت نمونه‌برداری		حجم نمونه: ۳۵۰ نفر
۱۶	روایی سازه - تحلیل عامل اکتشافی	جامعه آماری: دانشجویان دختر و
آزمون - باز آزمون (فاصله	نظریه	پسر مشغول به تحصیل ۱۳۹۳-۹۲
زمانی دوهفته) = ۰/۷۶	کلاسیک	دانشگاه خوارزمی
	روایی محتوا	روشن نمونه‌گیری: خوشه‌ای
		چند مرحله‌ای
		حجم نمونه: ۲۵۰ نفر
۱۷	روایی سازه - تحلیل عامل اکتشافی	جامعه آماری: دانشجویان دختر و
آزمون - باز آزمون =	نظریه	پسر مشغول به تحصیل ۱۳۹۳-۹۲
۰/۸۵۳	کلاسیک	دانشگاه خوارزمی
آلفای کرونباخ = ۰/۷۹۳	استخراج ۳ مولفه	روشن نمونه‌گیری: خوشه‌ای
		چند مرحله‌ای
		حجم نمونه: ۲۵۰ نفر

جامعه آماری: دانشجویان	روایی سازه- تحلیل عامل اکتشافی	آلفای کرونباخ = ۰/۹۰
دانشگاه اصفهان	استخراج ۱۰ مولفه	
	نظریه	
روش نمونه‌گیری: در دسترس	کلاسیک	آزمون- بازآزمون = ۰/۷۲
	روایی واگرا = ۹۰ درصد	
حجم نمونه: ۱۵۰ نفر		

بحث و نتیجه‌گیری

پژوهش حاضر در یک مطالعه مروری نظام‌مند با هدف شناسایی ویژگی‌های ابزارهای سنجش ملاک‌های همسرگزینی ایرانی انجام شد. راهبرد جستجو براساس دستورالعمل پریزما (PRISMA) صورت گرفت. در نتیجه جستجو در پایگاه داده‌های داخلی Noormags, IranDoc, Civilica, Elmnet, SID, Ensani Portal در بازه زمانی ۱۳۸۰ تا ۱۴۰۲ تعداد ۳۴۷ سند داخلی شناسایی و بازیابی اولیه شد و بعد از کنار گذاشتن موارد نامناسب، تعداد ۱۸ مقاله با محور موضوعی ملاک‌های همسرگزینی استخراج گردید. ارزیابی کیفیت مطالعات در دومرحله انجام شد. در مرحله اول میزان توافق بین دو مرورگر برحسب ضریب کاپای کوهن محاسبه گردید. از آنجا که ضریب توافق ۰/۸۲ بود، هیچ مقاله‌ای در این مرحله حذف نگردید و تمامی ۱۸ مقاله از ۴ منظر سوگیری، تناقض، توان‌آماري و قدرت ارتباط بین مداخله و نتایج، ارزیابی شد.

یافته‌ها نشان داد تا سال ۱۴۰۲، ۱۸ ابزار کمی ایرانی برای سنجش ملاک‌های همسرگزینی وجود دارد که فرایند استانداردسازی، عموماً با نظریه کلاسیک اندازه‌گیری انجام شده است. پرسش‌نامه‌های آگاهی قبل از ازدواج^۱، ارزیابی پیش‌از ازدواج^۲، پرسش‌نامه آمادگی برای ازدواج^۳، ارزیابی شخصی روابط پیش‌از ازدواج^۴، ارزیابی برای ازدواج اسقف کلیولند^۵، سیاهه نیمرخ پیش‌از ازدواج^۶ و پرسش‌نامه اولویت‌بخشی ملاک‌های

¹ Premarriage Awareness Inventory

² Premarital assessment questionnaire

³ The preparation for marriage (PREP-M) questionnaire

⁴ Perimital personal and relationship evaluation

⁵ Cleveland diocese evaluation for marriage (CDEM)

⁶ Premarital inventory profile

همسرگزینی^۱ نیز در خارج از ایران تهیه شده که به دلیل مقوله فرهنگی ازدواج در موضوعیت این مقاله بررسی نگردید.

پژوهش‌ها نشان می‌دهد که بین ملاک‌های همسرگزینی با عملکرد خانواده (رفاهی، ۱۳۸۷)، ثبات ازدواج و پایداری خانواده (گلیکسون، ۲۰۱۰)، رضایت زناشویی و کیفیت زندگی (عطار، ۱۳۹۶)، طلاق (یوسفی و باقریان، ۱۳۹۰) رابطه معناداری وجود دارد که با نتایج تحقیق حاضر برابری می‌کند. نتایج پژوهش فضل الهی قمشی و ملکی توانا (۱۳۹۲) نشان داد که سلامت فکری و روانی از اولویت دارترین و دیدگاه سیاسی از کم اهمیت‌ترین معیارهای انتخاب همسر در بین دانشجویان است و عفت و پاکدامنی، برخورداری از نجابت خانوادگی و شخصی، داشتن صداقت در زندگی زناشویی، توافق اخلاقی بین زوجین، امنیت و آرامش در زندگی، قابل اعتماد بودن، حس مسئولیت پذیری بالا، سلامت جسمانی، تناسب فرهنگی و تحصیلی بین زوج‌ها، به ترتیب از مهم‌ترین ملاک‌های انتخاب همسر در بین دانشجویان بوده است که با نتایج تحقیق حاضر برابری می‌کند.

امروزه برای سنجش ویژگی‌های روان‌سنجی ابزار از دو نظریه کلاسیک^۲ و نظریه سوال پاسخ^۳ استفاده می‌شود و روایی و اعتبار (پایایی) دو مولفه اساسی صحت سنجشی اطلاعات ابزار براساس دونظریه نام‌برده شده است. محاسبه پایایی به روش آلفای کرونباخ معمول‌ترین و رایج‌ترین نوع محاسبه ضریب پایایی است (فدوی، ۱۴۰۰: ۴) که تقریباً در تمامی ابزارها و اسنادهای سنجشی ازدواج صرفاً از این روش استفاده شده و در هیچ ابزارسنجش معیارهای همسرگزینی تحلیل سوالات از منظر سطح دشواری و قدرت تمیز انجام نگرفته است. همانطور که در این مقاله مشهود است در جامعه علمی کشورمان این نظریه و روش‌های آن تاکنون نه تنها کاربرد نیافته، بلکه در حد کفایت هم شناخته نشده است- این در حالی است که در حال حاضر نیز از این نظریه و مدل‌های آن به صورت گسترده در خارج از ایران استفاده می‌شود (نیک‌زاد و همکاران، ۱۳۹۶: ۱۶). همچنین امروزه نرم‌افزارهای نوین آماری همچون R, phiton, MODFIT و ... وجود دارد که نقد منصفانه دیگر بر ابزارهای موجود عدم استفاده از نرم‌افزارهای جدید و استفاده از SPSS و گاهی LISREL بود. پژوهش‌های پیشین در ساخت پرسش‌نامه‌های مرتبط با باورها و نگرش‌های انتخاب همسر، عموماً گویه‌های سنجش نگرش انتخاب همسر بر باورهای غیرمنطقی و محدودکننده تمرکز می‌کنند و نگرش-های کارآمد فرد را در دسته‌بندی جداگانه و مستقل بررسی نمی‌نمایند. «پرسش‌نامه نگرش به ازدواج دختران» شهرابی فراهانی با توجه به نقطه قوت دوبعد نگرش‌های کارآمد و ناکارآمد فقط مخصوص جنسیت دختران

^۱ Preference criteria of spouse selection inventory (PCCSI)

^۲ Classic Test Theory

^۳ Item Response Theory

بررسی نظام‌مند ویژگی‌های روان‌سنجی ابزارهای سنجش ملاک‌های همسرگزینی در ایران

است و این ابزار توانایی سنجش گروه پسران را ندارد و دارای محدودیت است. پرسش‌نامه شعبانی، در کنار سنجش سبک‌های همسرگزینی به دنبال جستجوی علت طلاق است. سازنده ابزار در سند خود نوشته است که این ابزار معرف جامعه‌ای است که ازدواج مدرن را برگزیده‌اند و از ازدواج خود احساس شکست کرده و در نهایت طلاق را برگزیده‌اند که با نتایج این تحقیق برابری می‌کند. با توجه به تحمیل هزینه‌های اجتماعی، اقتصادی و سلامتی ناشی از تعارضات زوجین، خانواده و طلاق، به نظر می‌رسد، وجود ملاک‌ها و معیارهای قضاوتی مناسب در مورد فعالیت مراکز مشاوره ازدواج و تحکیم خانواده و تدوین ابزاری برای سنجش کیفیت خدمات ارائه‌شده توسط این مراکز، امکان تشخیص و تمیز خدمات با کیفیت برای امر مهم ازدواج و تحکیم خانواده را از خدمات بی‌کیفیت برای مخاطبان این مراکز مهیا می‌کند. همچنین با به دست آوردن ملاک‌ها و معیارهای قضاوت جامع و منسجم، امکان بهبودی شرایط ارائه خدمات در این مراکز طبق آرمان‌ها و اهداف آن‌ها، مهیا خواهد شد و این آگاهی زمینه کیفی شدن خدمات و نهایتاً اجرای عدالت اجتماعی برای مخاطبان و مسئولان مراکز را فراهم خواهد نمود. بدین ترتیب به نظر می‌رسد با وجود بهبود کیفیت ارائه خدمات در امر ازدواج و تحکیم خانواده بر اثر یکپارچگی فعالیت مراکز طبق ملاک‌ها و در نهایت معیارهای تشخیصی کیفیت مناسب این مراکز، هزینه‌های ناشی از تعارضات زوجین، تعارضات خانواد، همسرگزینی-های نادرست و طلاق کاهش خواهد یافت.

از ساخت مقیاس هم‌اندیشی در همسرگزینی افزوز نیز بیش از یک دهه گذشته است. اعتباریابی نسخه اولیه همانند سایر ابزارها در سطح نظریه‌های جدید سنجش و به صورت جامع انجام نگرفته، هنجارهای ملی تدوین نشده است و نیاز مبرم به تغییرات و هنجاریابی نسخه جدید با نرم‌افزارهای جدید و براساس نظریه سوال پاسخ احساس می‌شود. در مطالعه حسین‌خانی نایینی و همکاران نیز علارغم اینکه این ابزار تنها پرسش‌نامه تخصصی انتخاب همسر از دیدگاه اسلام با دونسخه مجزا برای دختران و پسران است، به گفته سازنده ابزار این پرسش‌نامه پیش‌بینی‌کننده موفقیت و یا شکست در ازدواج نیست و تنها کمک به ارتباط زوجین درباره موضوعات قبل از ازدواج است. با توجه به فعالیت پژوهشگران در حوزه مشکلات زوجین و شواهد میدانی موجود، ضرورت وجود ابزاری میزان‌سازی‌شده و خودگزارشی برای زوجین ایرانی احساس می‌گردد. هم‌چنین با توجه به رشد علوم نوین اندازه‌گیری، هنجاریابی و میزان‌سازی ابزارهای موجود با نظریه سوال-پاسخ بسیار مهم است و فقدان آن در ابزارها تا به امروز احساس می‌گردد. بنابراین، از میان پیشنهادهای پژوهشگران، به استفاده از رویکردهای نوین اندازه‌گیری برای تحلیل گویه‌ها و سایر بخش‌های ساخت ابزار می‌توان اشاره کرد. پیشنهاد کاربردی دیگر، ضرورت تغییر جامعه آماری و روش نمونه‌گیری مناسب برای ابزارهای سنجش همسرگزینی، غیر از جامعه دانشجویان است و در نهایت یکی از موارد مهم ساخت و میزان‌سازی ابزار مناسب فرهنگی برای سنجش دقیق و درست نگرش جوانان به ازدواج است؛ ابزاری که در اختیار داوطلبان پیش از ازدواج قرار گیرد و بسیاری از باورهای آنان را مورد سوال قرار دهد.

با توجه به عوامل شناسایی شده از ده‌ها سند علمی، نتایج سند مروری حاضر از ابزارهای موجود فرهنگی می‌تواند به صورت راهنما در مورد ساخت یک ابزار بافانرمند، فرهنگی و متناسب با رویکردهای نوین اندازه‌گیری اقدام شود.

منابع

- احمدی کمرپشتی، عاطفه. (۱۳۸۷). «بررسی رابطه میان ویژگی‌های شخصیتی و ملاک‌های رفتاری همسرگزینی از دیدگاه تکاملی در میان دانشجویان دانشگاه تهران در سال تحصیلی ۸۸-۸۷». پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه علامه طباطبائی. تهران.
- افروز، غلامعلی؛ غلامعلی لواسانی، مسعود؛ اصلانی، سارا و فرید، فاطمه. (۱۳۹۳). «مقایسه هم‌اندیشی در همسرگزینی بر حسب جنسیت، رشته تحصیلی و میزان تحصیلات در دانشجویان شهر تهران». اولین کنگره ملی روان‌شناسی خانواده گامی در ترسیم الگوی مطلوب خانواده، اهواز.
- اکبری زردخانه، سعید؛ زرگانه، علی‌محمد؛ کیایی، منصور؛ نادری مهدوی، مجتبی؛ آل‌بویه، مریم؛ جلال‌دانش، محسن؛ تیموری، عین‌الله و طهماسبی گرم‌تانی، سیامک. (۱۳۹۸). «نسخه معلم مقیاس مقدماتی مشکلات روان‌شناختی کودکان: ساخت و ارزیابی روان‌سنجی». فصل‌نامه سلامت روان کودک. ۱(۱۸).
- حسین‌خانی نائینی، هادی؛ جان‌بزرگی، مسعود و آذربایجانی، مسعود. (۱۳۹۱). «ساخت و اعتباریابی مقیاس انتخاب همسر از دیدگاه اسلام». اسلام و پژوهش‌های تربیتی. ۴(۱).
- خان‌زاده، عباسعلی؛ نیازی، ایل‌امان؛ طاهر، محبوبه؛ مقتدائی، کمال؛ مهری، ثریا و محمدی، حاتم. (۱۳۹۴). «شناسایی و اولویت‌یابی ملاک‌های انتخاب همسر در دانشجویان مجرد دانشگاه گیلان». فصل‌نامه علمی پژوهشی علوم روان‌شناختی. ۱۴(۵۳).
- دربان، فاطمه؛ عظیمی رودکنار، فتحعلی؛ غفاری، فاطمه و عظیمی رودکنار، سپیده. (۱۳۹۶). «بررسی معیارهای انتخاب همسر از دیدگاه دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی مشهد». مجله سلامت و سالمندی خزر. ۲(۱).
- دلخوش، محمدتقی. (۱۳۸۶). «ارزش‌های ازدواج در جوانان ایرانی». روان‌شناسی تحولی: روان‌شناسان ایرانی. ۳(۱۲)، صص ۲۹۹-۳۰۹.
- رجبی، غلامرضا؛ ابراهیمی نویندگانی، مریم و خجسته مهر، رضا. (۱۳۹۰). «مقایسه و رتبه‌بندی ترجیحات همسرگزینی در بین گروهی از دانشجویان دختر و پسر و دانشجویان کرد، عرب و بختیاری دانشگاه شهید چمران اهواز». روان‌شناسی بالینی و شخصیت. ۹(۱).
- رفاهی، ژاله؛ ثنایی‌ذاکر، باقر؛ شفیع‌آبادی، عبدالله و پاشا شریفی، حسن. (۱۳۸۹). «بررسی مقایسه‌ای ملاک‌های همسرگزینی در زنان و مردان شیرازی در دو موقعیت هنگام ازدواج و اکنون». تازه‌ها و پژوهش‌های مشاوره. ۳۳(۹).
- سپهری، صفورا و حسن‌زاده توکلی، محمدرضا. (۱۳۹۰). «بررسی اعتبار و روایی مقیاس نگرش‌های مربوط به انتخاب همسر». فصل‌نامه خانواده‌پژوهی. ۷(۲۸).
- شعبانی، الهه؛ ساروخانی؛ باقر و لیبی، محمد مهدی. (۱۴۰۰). «تغییرات الگوی ازدواج و تأثیر آن بر طلاق قطعی (مورد مطالعه: مراجعه‌کنندگان به دادگاه‌های حمایت خانواده شهر تهران از دی ماه ۹۸ تا آخر خرداد ۹۹)». فصلنامه علمی-پژوهشی سبک زندگی سالم با محوریت اسلامی. ۴(۵).
- شهبازی فراهانی، لیلا؛ فاتحی‌زاده؛ مریم و اعتمادی؛ عذرا. (۱۳۹۹). «ساخت و تعیین ساختار عاملی و پایایی پرسش‌نامه نگرش‌های انتخاب همسر دختران در آستانه ازدواج». فصل‌نامه خانواده‌پژوهی. ۶(۱۹).
- عابدی، فریبا. (۱۳۸۶). «بررسی رابطه بین سبک‌های هویت، نقش‌های جنسی و جنس با ملاک‌های انتخاب همسر در بین دانشجویان مجرد دانشگاه تربیت‌معلم». پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه تربیت معلم، تهران.

بررسی نظام‌مند ویژگی‌های روان‌سنجی ابزارهای سنجش ملاک‌های همسرگزینی در ایران

- علی‌اکبری دهکردی، مهناز. (۱۳۸۶). «بررسی مقایسه‌ای ملاک‌های همسرگزینی در دختران جوان شهر اهواز». روان‌شناسی بالینی و شخصیت. ۲ (۵).
- عیسی‌نژاد، امید و هوشمند، شهین. (۱۳۹۷). «بررسی ساختار عاملی، روایی و پایایی پرسش‌نامه ملاک‌های انتخاب همسر (MSCI) در نمونه ایرانی». فصل‌نامه خانواده‌پژوهش. ۱۴ (۵۵).
- فدوی‌رودسری، آزاده؛ صالحی، کیوان؛ خدایی، ابراهیم؛ مقدم‌زاده، علی و جوادی‌پور، محمد. (۱۳۹۹). «فراروش بررسی کیفیت مطالعات ایت تحصیلی در مجلات علوم پزشکی». مجله علمی دانشگاه علوم پزشکی کردستان. ۲۵ (۴) (مسلل ۱۰۸).
- فرودستان، مهرنوش؛ عربی، حمیدرضا و نوری، ابوالقاسم. (۱۳۸۷). «معیار انتخاب سطح تحصیلات همسر و مقایسه آن دردانشجویان دختر و پسر». فصل‌نامه علمی - پژوهشی رفاه اجتماعی. ۳۳ (۹).
- فضل‌الهی قمشی، سیف‌اله و ملکی توانا، منصوره. (۱۳۹۲). «فرهنگ همسرگزینی در بین دانشجویان: معیارها و اولویت‌ها». فرهنگ در دانشگاه اسلامی. ۳ (۱) (پیاپی ۶).
- کنعانی، محمد امین؛ حمیدی‌فر، مهدی و محمدزاده، حمیده. (۱۳۹۵). «انتخاب همسر و معیارهای آن: مطالعه‌ای در بین مردان و زنان ازدواج‌کرده شهر رشت». جامعه‌شناسی نهادهای اجتماعی. ۳ (۸).
- حاتمی‌کیا، بهناز؛ شریعتمدار، آسیه و نعیمی، ابراهیم. (۱۴۰۱). «تجربه انتخاب همسر افراد متقاضی طلاق». فصلنامه علمی پژوهش‌های مشاوره. (۸۲).
- میراحمدی، سیده لیلیا؛ فاتحی‌زاده، مریم؛ اعتمادی، عذرا؛ جزایری، رضوان‌السادات و پسندیده، عباس. (۱۳۹۸). «بررسی تأثیر آموزش مبتنی بر مدل SYMBIS (تحکیم ازدواج پیش از شروع) بر انتظارات از ازدواج و باورهای مربوط به انتخاب همسر دختران مجرد شهرکرد». خانواده‌پژوهی. ۱۵ (۵۷).
- میرفردی، اصغر و رجبی، محمدصادق. (۱۳۹۲). «بررسی نقش خصوصیات ظاهری و باورهای اعتقادی بر همسان‌گزینی در انتخاب همسر». فصلنامه شورای فرهنگی اجتماعی زنان و خانواده. ۱۵ (۵۹).
- نصیرزاده، راضیه و رسول‌زاده طباطبائی، کاظم. (۱۳۸۸). «معیارهای فیزیکی انتخاب همسر در دانشجویان دانشگاه‌های تهران». مجله اصول بهداشت روانی. ۱۱ (۴۱).
- نیک‌زاد، سپیده؛ مینایی، اصغر و حسینی، فریبا. (۱۳۹۶). «ویژگی‌های روان‌سنجی سوال‌های پرسش‌نامه شیوه‌های فرزندپروری بر اساس نظریه سوال - پاسخ». مطالعات اندازه‌گیری و ارزشیابی آموزشی. ۷ (۱۸).
- نیلفروشان، پریسا؛ نویدیان، علی و عابدی، احمد. (۱۳۹۲). «بررسی ویژگی‌های روان‌سنجی مقیاس نگرش به ازدواج». فصلنامه علمی - پژوهشی انجمن علمی پرستاری ایران. (۱۱).
- هاشمی گل مهر، مجید؛ امان‌الهی، عباس؛ فرهادی، حمید؛ اصلانی، خالد و رجبی، غلامرضا. (۱۳۹۹). «ارائه الگوی ازدواج موفق: یک پژوهش کیفی». پژوهش‌های مشاوره. ۷۶ (۱۹).
- هراتیان، عباس‌علی؛ موسوی، مریم سادات و جان‌بزرگی، امین و ارشادحسینی، هادی. (۱۳۹۹). «طراحی و ساخت مقیاس معیارهای انتخاب همسر: قبل و بعد ازدواج». مجله روان‌شناسی فرهنگی. ۴ (۲).
- Cargo M, Harris J, Pantoja T, Booth A, Harden A, Hannes K, Thomas J, Flemming K, Garside R, Noyes, J. (2018). "Cochrane Qualitative and Implementation Methods Group Guidance Paper 3: Methods for Assessing Evidence on Intervention Implementation". Journal of Clinical Epidemiology. 3(25).
- Cobb, N. P., Larson, J. H., and Watson, W. L. (2003) "Development of the Attitudes about Romance and Mate Selection Scale". Journal of Family Relations, 53(3).
- Feingold, A. (1992). "Gender Differences in Mate Selection Preferences: A Test of the Parental Investment Model". Psychological Bulletin. 112(1).
- Hill, R. (1945) "Campus Values in Mate Selection". Journal of Home Economics, 37(9).

- John E. Edlund , Brad J. Sagarin. (2014). **“The Mate Value Scale”**. Personality and Individual Differences, (64).
- K. Sijtsma, L. A. van der Ark. (2017). **“Regression-Based Norming for Psychological Tests and Questionnaires”**. Personality and social psychology bulletin, 34(2).
- Khallad, Y. (2005). **“Mate selection in Jordan”** .Effects of sex, socio economic status, and culture, 1(22).
- Toro-morn, M. & Sprecher, S.(2003). **“A crosscultural comparison of mate preferences among university students; the United States”**. the people’s Republic of China, (34).
- Yilmaz, M., Güngör , H., Çelik, S.B.(2013). **“Investigation romance and mate selection myths of university students”**. International Journal of Asian Social Science, 3(2).
- Gottschal, J. Martin, J. Quish, H. & Rea. J. (2004). **“ Sex differences in mate choice criteria are reflected in folktales from around the world and in historical European literature”**. Ev. Hu. Be, (25).

کندوکاو کیفی پدیده ازدواج سفید(هم‌خانگی) در میان جوانان شهرهای تهران و کرج

محسن کیانی^۱

داریوش بوستانی^۲

10.22034/ssys.2023.2953.3158

تاریخ دریافت مقاله: ۱۴۰۲/۰۶/۱۴

تاریخ پذیرش مقاله: ۱۴۰۲/۰۹/۲۱

این پژوهش، با هدف شناسایی بسترها و فرایندهای پدیده ازدواج سفید به‌عنوان سبک زندگی متفاوت در شهرهای تهران و کرج انجام شده است. روش‌شناسی تحقیق، کیفی و مبتنی بر روش نظریه زمینه‌ای اشتراوس و کوربین بوده و برای جمع‌آوری داده‌ها از مصاحبه عمیق نیمه‌ساختاریافته بهره گرفته شده است. در روند پژوهش ۱۷ نفر که دارای رابطه هم‌خانگی بودند، براساس نمونه‌گیری هدفمند و راهبردهای نمونه‌گیری با بیشترین تنوع و گلوله‌برفی انتخاب شدند. همچنین، از روش نمونه‌گیری نظری برای تشخیص تعداد افراد، تعیین محل داده‌های مورد نیاز و یافتن مسیر پژوهش استفاده گردید. از خلال کدگذاری داده‌ها، ۱۳ مقوله اصلی استخراج شد: آموزه‌های دینی در محاق و ادراک بحران اقتصادی به‌عنوان شرایط علی، معادله پذیرش و نفی و استیضاح و گذار از باکره‌گی به‌عنوان شرایط زمینه‌ای، شبکه‌های مجازی تسهیل‌گر و واهمه از ازدواج رسمی به‌عنوان شرایط مداخله‌گر، طیف وفاداری؛ از تعهد تا تعلیق تعهد، آزمون سازگاری، انتخاب عقلانی فایده‌گرا و ساده‌سازی زندگی به‌عنوان فرایند، شکل‌گیری رابطه برابرگرایانه، استهلاک مردسالاری و رضایت‌مندی به‌عنوان پیامدهای ازدواج سفید. در آخر، مقوله «ازدواج سفید به‌مثابه گریزگاه انتخابی» به‌عنوان مقوله هسته انتخاب گردید.

واژگان کلیدی: ازدواج سفید، سبک زندگی، جوانان، گریزگاه انتخابی، تهران و کرج.

^۱ - دانشجوی دکتری جامعه‌شناسی مسائل اجتماعی ایران، دانشگاه شهید باهنر کرمان، کرمان، ایران (نویسنده مسئول)

E-mail: Mh_kiani@yahoo.com

^۲ - دانشیار، گروه جامعه‌شناسی، دانشگاه شهید باهنر کرمان، کرمان، ایران

مقدمه

ماهیت ازدواج و کارکردهای خانواده، متأثر از تغییرات تجربه شده در جامعه تغییر کرده است (Wolcott, 1999:24). مهم‌ترین این تغییرات شامل کاهش میل به تشکیل خانواده و ازدواج، کاهش نرخ باروری، افزایش موالید خارج از ازدواج، افزایش آمار طلاق، تأخیر در ازدواج و فرزندآوری و افزایش روابط موسوم به هم‌خانگی است (Beck et al, 2002:193). ازدواج سفید (هم‌خانگی)^۱ رابطه‌ای است که مرد و زن با مبنای دائمی بودن با یکدیگر زندگی می‌کنند بدون آنکه رابطه آنها به صورت رسمی ثبت شود (Beinarovica, 2013: 2). تقسیم هزینه‌ها، ایجاد فضایی برای لذت بردن و اختصاص زمان بیشتر برای باهم بودن، از ویژگی‌های ازدواج سفید (هم‌خانگی) است (Smock, 2006: 8). از نظر تاریخی، ازدواج سفید (هم‌خانگی)^۲ بدون منجر شدن به ازدواج رسمی در میان اقشار پایین جامعه که ازدواج برای آنها مزایای اجتماعی، حقوقی یا اقتصادی کمی داشت، بیشتر رایج بود (Ermisch, 2005:29). از دهه ۱۹۶۰ به بعد، در اروپا نه فقط افرادی با شرایط اجتماعی خاص، بلکه گروه‌های متفاوتی از مردم به سمت این شکل از رابطه رفتند و به تدریج هم‌خانگی در میان بیشتر طبقات و گروه‌های اجتماعی رواج یافت (Carmichael, 1995:62). در این میان، فرایند تغییر نگرش به ازدواج و شیوع روزافزون هم‌خانگی از رفتاری انحرافی و ناپه‌نچار به رفتاری بهنجار و عادی تغییر معنا داد (Heuveline & Timberlake, 2004:1216). گسترش هم‌خانگی در اروپا که در میانه دهه ۱۹۶۰ آغاز شد، در مرحله اول در شمال این قاره و در کشور سوئد به وقوع پیوست و پس از مقبولیتی که در این کشور پیدا کرد، در مرحله دوم، گسترش بیشتری یافت و در دهه ۱۹۷۰ به کشورهای مرکز اروپا مانند فرانسه، اتریش، سوئیس، آلمان، هلند، و انگلستان اشاعه یافت. سپس در مرحله سوم از حیات تاریخی خویش، در اوایل دهه ۱۹۸۰ به جنوب اروپا و کشورهایی چون ایتالیا، پرتغال، اسپانیا، و یونان انتقال یافت (Loffler, 2009:16). گسترش هم‌خانگی در کشورهای غربی به مثابه شکل جدید از خانواده، مهم‌ترین تغییر در الگوی خانواده در ۵۰ سال اخیر بوده است (Nazio, 2008:3). شواهد اولیه نشان می‌دهد که با کاهش نرخ ازدواج و افزایش زندگی مشترک، نگرش نسبت به ازدواج در مورد هم‌خانگی در طول زمان به طور قابل توجهی تغییر کرده

^۱ از آن جا که در جامعه ایران این سبک از هم‌خانگی به «ازدواج سفید» شناخته شده است، در این پژوهش از این مفهوم استفاده می‌شود.

^۲ Cohabitation

کندوکاو کیفی پدیده ازدواج سفید(هم‌خانگی) در میان جوانان شهرهای تهران و کرج

است (Sassler & Lichter, 2020: 41). میانگین مدت زمان زندگی مشترک از بیش از چهار سال در فرانسه تا بیش از یک سال در آمریکا متغیر است (Raymo, 2008: 3). در سال ۱۹۷۰ تعداد زوج‌های مختلف که با هم زندگی مشترک داشتند، از ۱/۶ میلیون نفر به ۷/۵ میلیون نفر در سال ۲۰۱۰ افزایش یافت و در سال ۲۰۱۸ به ۸/۵ میلیون نفر رسید (Sassler & Lichter, 2020: 38). تجزیه و تحلیل داده‌های ایالات متحده از سال ۲۰۱۱ تا ۲۰۱۵ نشان می‌دهد که حدود ۱۶ درصد از افراد ۱۸ تا ۴۴ ساله باهم زندگی مشترک داشتند (Nugent & Daugherty, 2018). طبق داده‌های ملی سالانه بریتانیا، تعداد کل زوج‌هایی که بین سال‌های ۱۹۹۶ تا ۲۰۲۰ با هم زندگی مشترک داشتند، دو برابر شده است و از حدود ۱/۵ میلیون نفر در سال ۱۹۹۶ به حدود ۳/۴ میلیون نفر در سال ۲۰۲۰ رسیده است (Fairbairn, 2021: 6). هم‌چنین گرایش به ازدواج سفید (هم‌خانگی) به عنوان یک زمینه آزمایشی برای ازدواج در بین دانش آموزان سال آخر دبیرستانی در طول زمان افزایش یافته و از ۴۰ درصد در سال ۱۹۷۶ به ۶۹ درصد در سال ۲۰۲۰ رسیده است (Brown, ۲۰۲۰). تحقیقات نشان داده است که تنها حدود یک سوم زوج‌هایی که با هم رابطه هم‌خانگی دارند، پس از سه سال رابطه‌شان باقی خواهند ماند (Lawson, 2019: 20). در مورد گسترش زندگی مشترک در آسیا اطلاعات چندانی در دست نیست (Wilk, 2022: 2). در دهه‌های اخیر، خانواده‌ها در چین، ژاپن و کره جنوبی تغییرات سریعی را در بسیاری از جنبه‌های زندگی خانوادگی تجربه کرده‌اند؛ سن ازدواج افزایش یافته و تعداد فزاینده‌ای از جوانان، قبل از ازدواج با هم زندگی می‌کنند (Park, 2021: 982). در فیلیپین نیز روند مشابهی از افزایش هم‌خانگی دیده شده است. بیش از دو و نیم میلیون زوج فیلیپینی رابطه هم‌خانگی داشته‌اند (Williams et al, 2007: 1245). در هند هم زندگی مشترک رایج‌تر شده و جوانان ترجیح می‌دهند تا از تعهدات و پیامدهای ازدواج صرف‌نظر کنند (Premchand et al, 2018: 4). در ایران با توجه به غیر قانونی بودن ازدواج سفید، آمار قابل استنادی از وجود و یا کمیت آن در دست نیست، ولی مطالعات انجام شده نشان می‌دهد که این روابط از مدت‌ها قبل وجود داشته و نمی‌توان منکر شکل‌گیری این گونه روابط شد (آزاد ارمکی و همکاران، ۱۳۹۱؛ گلچین و همکاران، ۱۳۹۵؛ احمدی، و اعتمادی‌فرد و همکاران، ۱۳۹۸). اهمیت این موضوع از آن روی است که زندگی در کلان‌شهرها راحتی و آزادی به دنبال دارد که سبب جذب جوانان از شهرهای کوچک به این شهرها می‌شود. کلان‌شهر تهران ترکیبی از اقوام و شیوه‌های زندگی را در خود جای داده و به عنوان دروازه تجدد ایران بیش از سایر شهرها در معرض تغییرات ساختاری قرار گرفته و به عنوان پایتخت و تاثیرپذیری از تحولات جهانی و ارتباطات فزاینده با غرب و گسترش آن از طریق ارتباطات گسترده میان فرهنگی به‌ویژه از طریق رسانه‌های جهانی مانند ماهواره و اینترنت باعث ظهور و رواج پدیده ازدواج سفید در دهه اخیر در میان جوانان شده است. هم‌چنین تحولات ناشی از مدرنیزاسیون

و هم‌جواری کرج با کلان‌شهر تهران و نیز دسترسی به مراکز اشتغال صنعتی و اداری و جذب جمعیت مهاجر سبب گذشته تا کرج طی حدود نیم قرن گذشته از یک شهر کوچک با ساختارهای ساده و سستی به یک کلان‌شهر با جمعیت متنوع به لحاظ قومی تبدیل شود و توانسته تجربه زیست جهان‌های متعددی را برای اهالی این شهر فراهم سازد. بنابراین، با توجه به تغییرات اجتماعی-اقتصادی رخ داده در دنیای مدرن که منجر به تغییر در بسیاری از ارزش‌ها و هنجارهای اجتماعی شده و بر الگوی ازدواج تاثیر گذاشته است. در دهه‌های اخیر شاهد رواج ازدواج سفید به‌عنوان یک مساله اجتماعی در جامعه مدرن شهری هستیم. در این راستا مسئله پژوهش حاضر این است:

- چه شرایط و بافتاری بر الگوی ازدواج سفید به‌عنوان سبک زندگی متفاوت در تهران و کرج نفوذ دارند؟
- ماهیت و فرایند این شکل از زندگی چگونه است؟
- این سبک زندگی چه پیامدهایی در بردارد؟

چیت‌ساز(۱۴۰۱) در تحقیقی با عنوان «بررسی وضعیت هم‌باشی در ایران: فراترکیب پژوهش‌های هم‌باشی» که با روش فراترکیب انجام شده است به این نتیجه رسید که هم‌باشی در ایران در میان طبقات متوسط شهری، گروه‌های سنی جوان و تحصیل‌کردگان دانشگاهی رواج یافته است.

احمدوند شاهرودی و همکاران(۱۴۰۰) در تحقیقی با عنوان «واکاوی پدیدارشناسانه هم‌باشی(ازدواج سفید) (مورد مطالعه: جوانان شهر تهران)» به این نتیجه رسیدند که ازدواج سفید رابطه‌ای آزادانه و در عیت حال متعهدانه است که همراه با فرآیند گذار به سمت مدرنیته بیش از گذشته به‌عنوان یک سبک زندگی جایگزین ازدواج یا پیش از ازدواج در دسترس برخی جوانان شهر تهران گرفته است.

امجدی و همکاران(۱۳۹۹) در تحقیقی با عنوان «برساخت اجتماعی ازدواج سفید» که با روش نظریه زمینه‌ای انجام شده است، از خلال کدگذاری و تحلیل داده‌ها به این نتیجه رسیدند که مقوله‌های کمبودها و نیازهای عاطفی، عدم‌نظارت خانواده بر روابط فرزندان و طرد آنان، تسهیل روابط دختران و پسران در کلان‌شهر، بالا رفتن سن مجرد در زنان به‌عنوان مقوله علی، تصمیمات عاطفی و هیجانی، خود اظهاری به‌عنوان راهبرد، کیفیت تعاملات و روابط زوجین، استقلال عاطفی و مالی زنان، الگوبرداری از فرهنگ غربی به‌عنوان شرایط مداخله‌گر، بی‌رغبتی به ازدواج دائم، پنهان‌کاری و دروغ به عنوان پیامدهای این نوع از زندگی تعیین شدند.

نتایج پژوهش اکبرزاده و هاشمیان‌فر(۱۳۹۸) با عنوان «از اخلاق متعارف تا اخلاق عرفی؛ گونه-شناسی تجربه تعهد در ازدواج سفید» نشان می‌دهد که تعهد در ازدواج سفید، طیفی از اخلاق متعارف تا

کندوکاو کیفی پدیده ازدواج سفید(هم‌خانگی) در میان جوانان شهرهای تهران و کرج

اخلاق فراعرفی را دربر می‌گیرد که در یک سر طیف معنای عرفی‌اش قرار دارد که برگرفته از هنجارها و ساختارهای مسلط بیرونی بوده و قواعد مرسوم در روابط زناشویی رسمی در این سنخ حاکم است. سنخ شناسایی شده در دامنه دیگر طیف، تعهد به منزله اخلاق فراعرفی است که ناظر بر روابط برابری‌طلبانه، آزادی‌خواهانه و غیر متأثر از ایدئولوژی‌های فرهنگی است و معنایی درونی‌شده‌تر، فردی‌شده‌تر و خودگزیده‌تر دارد.

ویک (۲۰۲۲) در تحقیقی با عنوان «اولین شکل‌گیری اتحادیه در میان فرزندان مهاجران: یک مطالعه جمعیتی در نروژ» که با استفاده از داده‌های ثبتی کل افرادی که قبل از ۱۸ سالگی متولد شده یا مهاجرت کرده بودند، تفاوت‌ها را در تشکیل اولین اتحادیه در میان نسل‌های مهاجر، مناطق جهانی مبدا و جنسیت مورد بررسی قرار داده است. نتایج شواهدی مبنی بر یک شیب نسلی در ازدواج فراهم کرد که به موجب آن، کودکان بومی متولد شده دو مهاجر و آنهایی که در سنین زیر ۱۳ سال مهاجرت کرده بودند، نسبت به مهاجرانی که به سن نوجوانی رسیده بودند با احتمال کمتری ازدواج می‌کردند. آن‌هایی که با یک والدین بومی و مهاجر به دنیا آمده‌اند، کمترین احتمال ازدواج، اما بیشترین احتمال زندگی مشترک را داشتند. هم‌چنین فرزندان مهاجرانی که اصالتاً از آسیا، خاورمیانه و شمال آفریقا و اروپای شرقی نشأت می‌گیرند، بیشتر مستعد ازدواج بودند، درحالی‌که فرزندان با منشا آمریکای جنوبی و اروپا بیشتر از سایرین مستعد زندگی مشترک بودند.

سو و همکاران (۲۰۲۱) در مطالعه‌ای با عنوان «کاوش در ساختارهای متنوع خانواده در کره جنوبی: تجارب و دیدگاه‌های افراد غیر از ازدواج در زندگی مشترک» به این نتیجه رسیدند که زندگی مشترک در کره جنوبی هم‌چنان با تبعیض مواجه است. هدف این مطالعه نیز به تصویر کشیدن تجربه، ادراکات و دیدگاه‌های افرادی که زندگی مشترک غیرازدواجی را تجربه کرده‌اند، بوده است. یافته‌های این پژوهش نشان داد که انتخاب زندگی مشترک به‌عنوان جایگزینی برای ازدواج ارزش‌های مترقی داشته است.

استر و همکاران (۲۰۱۹) در پژوهشی با عنوان «تغییر در ثبات اولین زندگی مشترک قبل از ازدواج در بین زنان ایالات متحده در سال‌های ۲۰۱۳-۱۹۸۳» نشان دادند که کسانی که بین سال‌های ۲۰۰۶ و ۲۰۱۳ زندگی مشترک داشتند به طور متوسط ۱۸ ماه بیشتر از کسانی که در اواسط دهه ۱۹۸۰ زندگی مشترک داشتند، مدت زمان زندگی مشترک‌شان به طول انجامیده و به طور متوسط ۱۲ ماه طول کشیده است.

هایکل و کیزر (۲۰۱۵) در پژوهشی با عنوان «ریسک حداقلی یا تعهد حداکثری؛ گروه کانونی از هم‌بالین‌ها و زوج‌های رسمی هلندی» به بررسی درک شهروندان هلندی در مورد شباهت‌ها و تفاوت‌های هم‌بالینی و ازدواج رسمی پرداخته‌اند. نتایج پژوهش نشان می‌دهد که بسیاری از پاسخ‌دهندگان شباهت‌ها و

تفاوت‌های هم‌بالینی و ازدواج رسمی را در بافتی مشاهده می‌کنند که در آن میزان طلاق زیادی وجود دارد و اغلب هم‌بالینی را به‌عنوان یک راهبرد برای کاهش ریسک طلاق می‌دانند. همچنین ازدواج رسمی نیز به‌عنوان توافقی قانونی دیده می‌شود که نماد تعهد فزاینده است.

بررسی خلاصه نتایج تحقیقات نشان می‌دهد عواملی مانند آمار بالای طلاق، بالا رفتن سن مجرد در زنان، تسهیل روابط دختران و پسران در کلان‌شهرها، عدم نظارت خانواده بر روابط فرزندان، الگوبرداری از فرهنگ غربی، ضعیف‌شدن آموزه‌های دینی و شدت‌گرفتن تمایل به تحصیل به‌عنوان مهمترین عوامل تاثیرگذار بر ازدواج اشاره شده است. اما به نظر می‌رسد ابعاد مختلف این سبک از زندگی هنوز به‌طور کامل آشکار نشده و نیاز به مذاقه بیشتری دارد؛ ابعادی از قبیل ماهیت روابط افراد، الگوهای وفاداری و حتی توزیع و تفاوت سنی افراد نیاز به کندوکاو دارد.

جامعه‌شناسان بزرگی هم‌چون آنتونی گیدنز، اولریش بک، بک گرنسهایم و زیگنوت باومن به نظریه‌پردازی درباره روابط شخصی در عصر مدرن روی آوردند و آثار مشهوری و تاثیر گذاری چون: «تحول صمیمیت»^۱، «آشوب طبیعی عشق»^۲ و «عشق سیال»^۳ را خلق کردند. از نظر آن‌ها حوزه روابط شخصی و خانوادگی در دهه‌های اخیر به‌طور کلی دستخوش دگرگونی‌هایی عمیق شده است. این دگرگونی‌های عمیق از نظر آن‌ها پیامد مدرنیته و بنیان‌های اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی آن هم‌چون صنعتی‌شدن، سنت‌زدایی، فردی‌شدن، و خود‌بازاندیشی و غیره است (Van hoof, 2017: 852).

آنتونی گیدنز

گیدنز درباره روندهای اجتماعی در روابط جنسی، عشق و صمیمیت در طول زمان بحث می‌کند و نشان می‌دهد که عشق، یک برساخت اجتماعی است که به‌صورت تاریخی تکامل می‌یابد. براساس نظر گیدنز، امروزه پدیده عشق مدرن بروز کرده است که از عشق به معنای افلاطونی آن که ابژه‌ای متفاوت، ماهیتی فراقردی و متافیزیکی، غیرسکسوالیته و یک طرفه دارد، کاملاً متفاوت است. بنابراین می‌توان گفت که ما در عصر حاضر با پدیده تغییر شکل صمیمیت مواجهیم (گیدنز، ۱۳۸۴: ۱۲). گیدنز در کتاب «دگرگونی صمیمیت»، چهار مدل عشق را مشخص می‌کند: ۱- عشق شهوانی ۲- عشق رمانتیک ۳- عشق توامان ۴- عشق ناب. در واقع گیدنز در کتاب «دگرگونی صمیمیت»، به روندی اشاره می‌کند که آغاز آن عشق شهوانی است و سپس عشق رمانتیک و عشق توامان در روابط شخصی می‌رسد و سرانجام به رابطه ناب ختم می‌شود (ابراکرامی، ۱۳۸۸: ۵۳). در این نوع رابطه که کیفیت رابطه و رضایت از آن از اهمیت ویژه‌ای برخوردار

¹ The Transformation of Intimacy

² The Normal Chaos of Love

³ Liquid Love

کندوکاو کیفی پدیده ازدواج سفید(هم‌خانگی) در میان جوانان شهرهای تهران و کرج

است، تأثیر تعهدات بیرونی بر بقای رابطه به حداقل می‌رسد. رابطه ناب منجر به نوعی رضایت فردی و درونی می‌شود که کاملاً از نفس رابطه برخاسته است و به هیچ عاملی بیرون از خود وابسته نیست و وجود این رضایت، شرط بقا و ماندگاری رابطه است. در این ارتباط، احساس تعهد به طرف دیگر رابطه و به خود فرایند ارتباط از اهمیت زیادی برخوردار است. با وجود این، هر یک از طرفین رابطه می‌تواند و باید استقلال شخصی خود را حفظ کند و به ارزش‌ها و باورهای فردی‌شان اعتماد داشته باشد (گیدنز، ۱۳۹۲: ۱۳۲-۱۳۹). هرچند گیدنز عبارت «رابطه ناب» را درباره وضعیت ازدواج در دنیای مدرن به کار می‌برد، اما می‌توان ویژگی‌های این رابطه‌ها را برای تبیین بهتر الگوهای مشابه ازدواج، هم‌چون ازدواج سفید نیز به کار برد. در این شکل از رابطه، عشق رمانتیک و نه الزام‌های اجتماعی دوران سنتی، طرفین را به سوی یکدیگر جذب می‌کند. هم‌چنین قواعد بیرونی، الزامی برای متعهد ماندن ایجاد نمی‌کنند و زوجین به یکدیگر تعهد درونی دارند. هم‌چنین در این سبک زندگی، طول مدت رابطه، از پیش تضمین شده نیست و رابطه تا هنگامی که مطلوبیت داشته باشد، ادامه می‌یابد و تضمینی برای زیستن در کنار یکدیگر در آینده به صورت از پیش تعیین شده و رسمی وجود ندارد (گلچین و صفری، ۱۳۹۶).

اولریش بک و الیزابت بک - گرنشایم

به باور بک، فردی شدن یکی از مهم‌ترین ویژگی‌هایی دوره جدید است که او آن را «مدرنیته متاخر» نامیده است. بک فردی شدن را مجموعه‌ای از تحولات ساختاری می‌نامد که منجر به افول نهادهای اجتماعی نظیر مذهب، دولت، طبقه اجتماعی و خانواده و نیز مفاهیمی چون جنسیت شده است. وی معتقد است که انسان جامعه مدرن، اگرچه از قید و بند نهادهای جامعه سنتی رهایی یافته، اما دوباره اسیر استانداردهایی شده است که مدرنیته بر او تحمیل می‌کند. بک از فرایندهایی فردی شدن مایوس نمی‌شود و استدلال می‌کند اگر چه این فرایندها در عرصه عمومی جامعه مدرن به فردگرایی ختم نمی‌شود، اما در حوزه‌هایی دیگر نظیر حوزه خانواده می‌توان این فردگرایی را مشاهده کرد. بر همین اساس، بک در توصیف فردی شدن عرصه خانواده بر افول هنجارها و ارزش‌هایی تأکید دارد که رابطه زن و مرد را تعریف و تحمیل می‌کردند. اولریش بک با تأکید بر مسائلی چون افزایش آمار طلاق و افزایش روابط جنسی خارج از قواعد ازدواج، استدلال می‌کند که رابطه زن و مرد در جامعه غرب دگرگون شده است؛ به این ترتیب که این رابطه پیش از آنکه از سوی نهادهای بیرونی تعریف شود، محصول خواسته‌های فردی است (Beck & Beck – Ger, 2002:195). اولریش بک و الیزابت بک - گرنشایم در کتاب «آشوبگاه طبیعی عشق» به بررسی ماهیت پرتلاطم روابط بین شخصی ازدواج‌ها و الگوهای خانوادگی در پس‌زمینه دنیای به سرعت دگرگون شونده فعلی می‌پردازند. به استدلال آن‌ها، سنت‌ها و قواعد و رهنمودهایی که بر روابط شخصی حاکم بود،

دیگر کاربردی ندارند و اکنون افراد با سلسله بی‌پایانی از انتخاب‌ها روبه‌رو هستند که بخشی از بنا ساختن، تنظیم و تعدیل و بهبودبخشیدن یا خاتمه دادن به پیوندهایی است که با یکدیگر تشکیل می‌دهند... آن‌ها دوره ما را دوره‌ای آکنده از منافع متضاد خانواده، کار، عشق و آزادی برای تعقیب اهداف فردی می‌دانند... مجموعه متنوعی از مسائل اکنون پیش روی زوج‌های مدرن است... بک و بک گرنشایم ادعا می‌کنند که کشاکش میان دو جنس ماجرایی اصلی زمان ماست. بنا به ادعای آن‌ها، نبرد جنس‌ها که امروزه در جریان است، واضح‌ترین نشانه عطش عشق مردم است. مردم به دلیل عشق ازدواج می‌کنند و به دلیل عشق نیز جدا می‌شوند؛ آن‌ها درگیر چرخه بی‌پایانی از امید بستن، پشیمان شدن و تلاش دوباره‌اند در حالی که از یک طرف تنش‌های میان مردان و زنان بسیار زیاد است و از طرف دیگر امید و ایمان ژرفی به امکان یافتن عشق حقیقی و تحقق یافتن آن وجود دارد (گیدنز، ۱۳۸۶: ۲۵۹).

زیگمونت باومن

زیگمونت باومن در کتاب «عشق سیال» به بررسی روابط انسانی میان زنان و مردان می‌پردازد و بر شکنندگی این پیوندهای انسانی در دوران مدرن تأکید می‌کند. در عصر حاضر زنان و مردان به شدت محتاج به ایجاد ابطه‌اند، اما در عین حال از آن هراس دارند که این ارتباط همیشگی آن‌ها را مجبور به تحمل فشارهایی کند که آزادی آن‌ها را سلب نماید. انسان‌های امروزی روابط را می‌خواهند، اما تنها با خوبی‌های آن و نه با مشکلاتش در جامعه سیال مدرن؛ افراد به جای پیوندهای ناگسستگی و همیشگی خواهان پیوندهای سست و بی‌قیدوبند هستند (همان، ۱۱-۱۰). با توجه به آن‌که قوای نیرومند بازار مصرفی، عمل براساس خواسته‌ها را به جزئی از رفتار روزانه تبدیل کرده است، مردم جامعه سیال مدرن، رابطه را نوعی سرمایه‌گذاری می‌دانند و به دلایل سودگرایانه مانند کمک سریع در موقع نیاز، یاری در هنگام اندوه، همراهی در تنهایی، تسلی در هنگام شکست، تحسین هنگام پیروزی، فرار از ناراحتی و ارضای سریع یک نیاز مانند نیاز جنسی با دیگران رابطه برقرار می‌کنند و در این رابطه انتظار دستیابی به سود را دارند (باومن، ۱۳۸۷: ۳۷). به زعم باومن، سرمایه‌گذاری در رابطه خطرناک است، زیرا یک رابطه هم دارای جنبه‌های مثبت و هم جنبه‌های منفی است و نمی‌توان رابطه را تنها تا زمانی خواست که برای فرد مطبوع باشد. اکثر اوقات این جنبه‌های خوب و بد هم‌زمان در رابطه وجود دارند. در موقعیت سیال مدرن، روابط شاید شایع‌ترین نمونه ناهمخوان، تناقض و چنگدگانی‌اند (باومن، ۱۳۸۷: ۱۵).

روش‌شناسی پژوهش

کندوکاو کیفی پدیده ازدواج سفید(هم‌خانگی) در میان جوانان شهرهای تهران و کرج

در این پژوهش از رویکرد کیفی و روش نظریه زمینه‌ای^۱ اشتراوس و کوربین استفاده شده است. روش اصلی گردآوری داده‌ها در این تحقیق مصاحبه عمیق نیمه‌ساختاریافته است. جهت انتخاب نمونه‌ها از روش نمونه‌گیری هدفمند^۲ و از دو راهبرد نمونه‌گیری با حداکثر تنوع و گاهی هم از گلوله‌برفی نیز استفاده گردیده است. هم‌چنین، از روش نمونه‌گیری نظری^۳ برای تشخیص تعداد افراد، تعیین محل داده‌های مورد نیاز و یافتن مسیر پژوهش بهره‌گیری شده است (Glaser, et al, 1976, Johnson, 1989). مدت زمان مصاحبه‌های انجام شده، با توجه به موقعیت، روند مصاحبه و تمایل مشارکت‌کنندگان از ۵۰ تا ۹۵ دقیقه متغیر بوده و طی ماه‌های مهر ۱۳۹۹ تا تیرماه ۱۴۰۲ انجام شده است. گفتنی است با هر مشارکت‌کننده، بیش از یک بار مصاحبه به عمل آمده و در پاره‌ای موارد بیش از سه بار مصاحبه انجام شده است. پس از بررسی مصاحبه‌ها، تحلیل داده‌ها بر اساس ساختار اصلی در نظریه زمینه‌ای در قالب مراحل سه‌گانه کدگذاری باز^۴، محوری^۵ و انتخابی^۶ انجام گردید. کدگذاری باز، یعنی فرایند خردکردن، بررسی، مقایسه، مفهوم‌پردازی و طبقه‌بندی داده‌ها (Glaser & Strauss, 1990: 61). در این شکل از کدگذاری، فرضیه‌های مقدماتی درباره شیوه‌های ممکن مرتبط کردن کدها در ابعاد مشخص مطرح می‌شود و در نتیجه داده‌های مشابه گروه‌بندی و نام‌گذاری می‌شوند. در کدگذاری محوری، از طریق مقایسه مفاهیم با یکدیگر، محورهای مشترک دیگری یافت می‌شود که به آنها «مقوله (طبقه)» اطلاق می‌شود. در واقع، مقوله‌ها از طریق فرایند تحلیل و مقایسه مفاهیم بر مبنای شباهت‌ها و تفاوت‌های میان آنها خلق می‌شوند (Pandit, 1996). در این مرحله محقق با تعیین و مرتب کردن کدها یا مفاهیم، کدهای مشابه و مشترک را در قالب یک مقوله واحد قرار می‌دهد. سپس این مقولات به صورت یک زنجیره محوری در کنار یکدیگر قرار می‌گیرند و با همدیگر ارتباط می‌یابند. کدگذاری انتخابی، یافته‌های مراحل کدگذاری قبلی را گرفته، مقوله را محوری انتخاب می‌کند؛ به شکلی نظام‌مند آن را به دیگر مقوله‌ها ربط می‌دهد، آن روابط را اثبات می‌کند و مقوله‌هایی را که به بهبود و توسعه بیشتری نیاز دارند، تکمیل می‌کند (Strauss & Corbin, 1990). در این مطالعه برای کسب اطمینان از صحت داده‌ها، از دو تکنیک مرسوم استفاده شده است. ۱- کنترل یا اعتبار یابی توسط اعضا^۷: در این روش، از سوژه‌ها خواسته شد تا مضامین و مقوله‌ها را ارزیابی کنند و درباره صحت آنها نظر دهند. ۲- استفاده از

¹ Grounded Theory

² Purposive Sampling

³ Theoretical Sampling

⁴ Open Coding

⁵ Axial Coding

⁶ Selective Coding

⁷ Member Check

تکنیک ممیزی^۱: در این روش دو محقق به منزله ممیز بر مراحل کدگذاری، مفهوم سازی و استخراج مقولات نظارت داشتند.

ملاحظات اخلاقی تحقیق

محقق قبل از انجام هر مصاحبه، مصاحبه شونده را با موضوع و اهداف تحقیق آشنا می کرد و در مورد مجرمانه ماندن نام مصاحبه شونده گان و درج نشدن نام آن ها در هیچ کجا، هم چنین در مورد پاک شدن نوارهای ضبط شده به مصاحبه شونده گان اطمینان کامل می داد. با این حال در روند مصاحبه هر کجا افراد تمایل به ضبط صدا نداشتند، محقق به یادداشت کردن جریان مصاحبه اکتفا نموده است. همه مشخصات مربوط به این افراد در این بخش انتخابی و از نام مستعار استفاده شده است تا هویت آنان پنهان بماند.

ویژگی های عمومی مشارکت کنندگان

میدان مورد مطالعه در این پژوهش شامل ۱۷ نفر از مردان و زنان کلان شهر تهران و کرج می باشند که سابقه ازدواج سفید داشتند. همان طور که در جدول مشاهده می شود، ۸ نفر از مشارکت کنندگان زن و ۹ نفر مرد هستند. میانگین سنی پاسخگویان ۳۹/۱۷ سال است. برخلاف توزیع سنی زنان و مردان در جامعه، در این پژوهش سن زنان سه سال بیشتر از مردان است. این نسبت برای زنان ۴۰/۷۵ و برای مردان ۳۷/۶۶ سال می باشد. هم چنین دامنه سنی پاسخگویان بین ۲۹ تا ۴۲ ساله بوده و دارای تحصیلات دیپلم، کارشناسی، کارشناسی ارشد و دکتری می باشند. از نظر وضعیت سکونت، همه مشارکت کنندگان مستأجر بودند. همان گونه که در جدول مشاهده می شود، ۱۲ نفر از مصاحبه شونده گان (۸ نفر مرد و ۴ نفر زن) سابقه طلاق دارند و ۵ نفر (۱ مرد و ۴ زن) سابقه ازدواج رسمی نداشتند. همچنین، یافته های جدول بیانگر آن است که سابقه ازدواج سفید در بین مشارکت کنندگان، از ۱ سال تا ۷ سال متغیر بوده و میانگین سال های ازدواج سفید در بین پاسخگویان ۲/۶۴ سال بوده است. در ضمن تجربه ازدواج سفید در بین مردان بیشتر از زنان است. در بین مشارکت کنندگان یک خانم چهار بار و یک آقا سه بار اقدام به ازدواج سفید داشته است. بقیه مشارکت کنندگان، فقط یک بار ازدواج سفید را گزارش داده اند:

جدول ۱: مشخصات کلی مشارکت کنندگان پژوهش

¹Auditing

کندوکاو کیفی پدیده ازدواج سفید(هم‌خانگی) در میان جوانان شهرهای تهران و کرج

ردیف	نام	جنسیت	سن	میزان تحصیلات	تخصص	سابقه طلاق	سابقه ازدواج سفید(سال،ماه)	فراوانی سابقه ازدواج سفید	وضعیت سکونت
۱	علی	مرد	۳۹	لیسانس	مهندس عمران	دارد	۴ سال	اولین بار	مستاجر
۲	حسن	مرد	۳۸	لیسانس	مدرس آموزشگاه	ندارد	۳ سال و نیم	اولین بار	مستاجر
۳	سمانه	زن	۴۱	لیسانس	کارمند	ندارد	۲ سال	اولین بار	مستاجر
۴	رضا	مرد	۴۱	لیسانس فوق	کارمند	دارد	۷ سال	اولین بار	مستاجر
۵	فرشته	زن	۳۸	لیسانس فوق	معمار	ندارد	۲ سال	اولین بار	مستاجر
۶	روژان	زن	۴۲	لیسانس فوق	مدرس زبان	ندارد	۱ سال	چهارمین بار	مستاجر
۷	شهبلا	زن	۴۲	دکتری	مدرس دانشگاه	دارد	۲ سال	اولین بار	مستاجر
۸	مهدی	مرد	۳۷	لیسانس	خدمات کامپیوتر	دارد	۲ سال	سومین بار	مستاجر
۹	مصطفی	مرد	۲۹	دیپلم	نمایشگاه-دار	دارد	۶ سال	اولین بار	مستاجر
۱۰	شهرام	مرد	۴۰	لیسانس	کارمند	دارد	۲ سال	اولین بار	مستاجر
۱۱	فرناز	زن	۴۱	لیسانس	کارمند	دارد	۲ سال و نیم	اولین بار	مستاجر
۱۲	صادق	مرد	۳۹	لیسانس	آزاد	دارد	۲ سال	اولین بار	مستاجر

۱۳	آشنا	مرد	۳۸	لیسانس	بنکدار	دارد	۲ سال	اولین بار	مستاجر
۱۴	بهار	زن	۴۱	لیسانس	هتل داری	ندارد	۲ سال و نیم	اولین بار	مستاجر
15	فرزاد	مرد	۳۸	لیسانس	حسابدار	دارد	۲ سال و نیم	اولین بار	مستاجر
۱۶	ناهید	زن	۴۲	فوق لیسانس	مدرس دانشگاه	دارد	۱ سال و نیم	اولین بار	مستاجر
17	پانیذ	زن	۳۹	لیسانس	کارمند	دارد	۱ سال و نیم	اولین بار	مستاجر

یافته‌های پژوهش

در جریان تحلیل و کدگذاری داده‌ها، ۱۳ مقوله اصلی استخراج گردید. مقوله‌های آموزه‌های دینی در محاق و ادراک بحران اقتصادی از جمله مهمترین شرایط علی در این پژوهش می‌باشند. دو مقوله، معادله پذیرش و نفی و استیضاح و گذار از باکره‌گی از شرایط زمینه‌ای و مقولات شبکه‌های مجازی تسهیل‌گر و واهمه از ازدواج رسمی از شرایط مداخله‌گر در این مطالعه هستند. هم‌چنین مقولات طیف وفاداری از تعهد تا تعلیق تعهد، آزمون سازگاری، انتخاب عقلانی فایده‌گرا و ساده‌سازی زندگی در فرایند قرار می‌گیرند. از نتایج و پیامدهای این مطالعه می‌توان به شکل‌گیری رابطه برابرگرایانه، استهلاک مردسالاری و رضایت‌مندی اشاره کرد.

مفاهیم، مقولات، نوع مقوله و مقوله هسته مستخرج از داده‌های کیفی

مفاهیم	مقولات	نوع مقوله	مقوله هسته
عدم اعتقاد به قوانین دست و پاگیر شرعی، عدم پای‌بندی به ارزش‌های دینی و مذهبی، عدم باور به اعتقادات دینی در مسائل جنسی، عدم توجه به محرم بودن در رابطه با جنس مخالف	آموزه‌های دینی در محاق	۱- عدم اعتقاد به قوانین دست و پاگیر شرعی ۲- عدم پای‌بندی به ارزش‌های دینی و مذهبی ۳- عدم باور به اعتقادات دینی در مسائل جنسی ۴- عدم توجه به محرم بودن در رابطه با جنس مخالف	۱- عدم اعتقاد به قوانین دست و پاگیر شرعی ۲- عدم پای‌بندی به ارزش‌های دینی و مذهبی ۳- عدم باور به اعتقادات دینی در مسائل جنسی ۴- عدم توجه به محرم بودن در رابطه با جنس مخالف

رابطه میان‌خانگی	ادراک بحران اقتصادی	احساس ناامنی اقتصادی، درآمد کم، افزایش هزینه - های زندگی، ناامنی شغلی
	سابقه هجرت	جذابیت شهر مقصد، کاهش میزان سازگاری با فرهنگ شهر مبدأ، گمنامی، بی نظارت بودن کلان - شهرها، سهولت تهیه مسکن در کلان‌شهرها
رابطه میان‌خانگی	ترس از تنهایی	ترس از طردشدن، رهایی از تنهایی و بدبینی‌های جامعه، افزایش سن، کاهش شانس ازدواج، احتمال مجرد قطعی
	تحصیل‌کردگان سفید	تجربه زندگی در دانشگاه، افزایش تعامل با شبکه همسالان، شکل‌گیری شیوه‌های جدید آشنایی، نوگرایی و تاثیر الگوی غربی زندگی
رابطه میان‌خانگی	استیضاح و گذار از باکره‌گی	بی‌اهمیت بودن باکره‌گی در ازدواج سفید، بی - اهمیت بودن باکره‌گی در ازدواج مرسوم، عدم اعتقاد به باکره‌گی در نوع ازدواج
	معادله‌های پذیرش و نفی / آشکار و پنهان - سازی	عدم اطلاع خانواده از ازدواج سفید، پذیرش / عدم پذیرش از سوی خانواده و جامعه، عدم حمایت خانواده از فرد، حمایت سیال، تابو بودن ازدواج سفید در بین طبقات اجتماعی پایین
رابطه میان‌خانگی	ساده‌سازی زندگی	شروع زندگی ساده، اپوخه تعهدات
	سیالیت نامتعارف سن	عدم اعتقاد به تفاوت سنی، بی‌اهمیت بودن فاصله سنی، بی‌اهمیت بودن تفاوت سنی در انواع ازدواج استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی، شبکه‌های
رابطه میان‌خانگی	فناوری‌های تسهیل‌گر	ماهواره‌ای، نرم‌افزارهای یابنده جنس مخالف، تلفن همراه و چت‌روم‌های اینترنتی
	واهمه از ازدواج رسمی	طلاق در ازدواج قبلی، تجربه ناخوشایند رابطه قبلی، افزایش طلاق در جامعه، کاهش اهمیت ازدواج، ترس از ازدواج

	طیف وفاداری؛ از تعهد تا تعلیق تعهد	خیانت / عدم خیانت در رابطه، پایداری در رابطه، سیال بودن و ناپایداری در رابطه، تعهد / عدم تعهد در رابطه، بازنگری در تعاملات عاطفی و جنسی، تعدد در رابطه جنسی، آشکارسازی / پنهان کاری خیانت. وفاداری در رابطه
۳۱	انتخاب عقلانی فایده‌گرا	آسان بودن ورود و خروج رابطه، کاهش هزینه‌های جدایی و ریسک طلاق، عدم دخالت خانواده‌ها در رابطه، انحلال بی‌دردسر، آزادی در انتخاب، فایده- گرایی و احساس راحتی
	آزمون سازگاری	آمادگی برای ازدواج، کسب شناخت، افزایش زمان باهم بودن، زندگی آزمایشی، آزمون سازگاری با یکدیگر تعامل با گروه دوستان ازدواج سفید، معاشرت با
	برساخت شبکه روابط جدید	گروه دوستان مجرد، عدم‌مراوده با شبکه خویشاوندی، تجربه ازدواج سفید در دوستان، حمایت‌گری گروه دوستان، اطلاع داشتن دوستان اعتقاد به آزادی و برابری، تقسیم وظایف توافقی، رابطه دموکراتیک، زندگی برابرگونه
	شکل‌گیری رابطه برابرگرایانه	بی‌اهمیت جلوه‌دادن اقتدار مردانه، اعتقاد به رابطه برابر، توجه به زنان در تصمیم‌گیری، رعایت احترام متقابل ارضای نیازهای جنسی، ارضای نیازهای عاطفی، پرکردن خلا روحی و روانی، نیاز به رضایت و شادی، نیاز به دوست داشتن
۳۲	رضایت‌مندی	عدم‌اعتقاد به داشتن فرزند، افزایش بی‌فرزند، هزینه داشتن فرزند، لذت مشترک و ترجیح دادن گذراندن روزگار با شریک جنسی
	تعلیق فرزندآوری	

سهیم شدن در هزینه‌های مالی، صرفه‌جویی در

مخارج، کاهش هزینه‌ها، برابرخواهی در امور همکاری اقتصادی

اقتصادی، شراکت در منابع مالی

شرایط علی

آموزه‌های دینی در محاق

یافته‌های تحقیق بیانگر آن است که تمامی مشارکت‌کنندگان، به جهان زیست‌شان، بدون تمسک به تفسیر مذهبی می‌نگرند و با اتخاذ رویکرد گزینشی نسبت به دین و مذهب، معتقدند که خارج از عرف و بدون در نظر گرفتن آموزه‌های دینی، زیست مشترک را تجربه نمودند. به عقیده یکی از مشارکت‌کنندگان تحقیق، نقض عمدی رفتارهای خلاف قانون که در تقابل با ارزش‌ها و آموزه‌های دینی بوده، فرد را به سمت ازدواج سفید ترغیب کرده است. حسن ۳۸ ساله در این باره می‌گوید: «چون ازدواج سفید حرام است، بیشتر حال می‌دهد. وقتی به چیزی غیرمجاز و غیرقانونی باشه، از لحاظ عرف و همه چیز بیشتر حال می‌دهد. رویارویی با زندگی مدرن، زمینه نفی آموزه‌های دینی را در افراد هموارتر کرده است؛ به گونه‌ای که در زیست مشترک، اعتقادی به خواندن خطبه عقد و جاری شدن صیغه محرمیت ندارند. رضا ۴۱ ساله، بیان می‌کند: «به اعتقاداتی دارم به اعتقاداتی ندارم. طرف مقابل هم به اعتقاداتی برای خودش داره و نداره، ولی اینکه ما فکر کنیم با خواندن به کلمه عربی به خطبه به صیغه جاری میشه و با هم محرم می‌شیم و برگه رو نخونیم نامحرم، من همچنین اعتقاداتی ندارم».

پانیز ۳۹ ساله، با اذعان به نفی اعتقادات و اعمال مذهبی عموماً پذیرفته شده، خود را آدم بی‌دینی تصور می‌کند. در تجربه این دسته از افراد، آنچه شریعت در مورد جاری‌شدن صیغه عقد مقرر کرده، کم‌ارزش تلقی شده و آن را به سخره گرفته و ضمن نفی آموزه‌ها و عقاید دینی در زمینه ازدواج و صیغه، با نوعی ضدیت با زبان دین و نقد حلال‌سازی امر حرام، عمل کردند. وی در این باره می‌گوید: «دین چیه. مذهب چیه. اصلاً من لائیکم. اعتقادی به این مسائل ندارم. صیغه م قبول ندارم. مسخره بازی می‌کنم با به جمله عربی، حروم حلال میشه. اینارو اصلاً قبول ندارم».

استیضاح و گذار از باکره‌گی

مشارکت‌کنندگان بر این باورند که وجود یک زن نباید با معیار باکرگی ارزیابی شود و باکره‌بودن نمی‌تواند شاخصی برای پاکدامنی و معیاری برای روابطشان چه در ازدواج سفید و چه در ازدواج مرسوم در نظر گرفته شود. گرچه اهمیت باکره‌گی زنان در ازدواج در جوامع سنتی و مذهبی بسیار بیشتر از جوامع دیگر است، ولی امروزه با توجه به تغییر و تحولاتی که در حوزه نقش‌های جنسیتی به‌وجود آمده، می‌توان

گفت هنجارها و بایدها و نبایدهای جنسیتی در میان مشارکت‌کنندگان پژوهش، نقش باخته و کمرنگ‌تر شدند.

تقریباً همه مشارکت‌کنندگان، با کم‌اهمیت جلوه دادن باکره‌گی در نوع ازدواج، به این درک و نگرش رسیدند که بکارت و باکره‌گی نمی‌تواند به‌عنوان مانعی برای زیست مشترک تلقی شود. فرزاد با ۳۸ سال سن در این باره می‌گوید: «باکره بودن در ازدواج سفید اهمیت ندارد. به هیچ وجه بنظر من حتی در ازدواج رسمی نیز اهمیت ندارد». به نظر می‌رسد یکی از نمودهای تغییر و تحولاتی که در بستر گذار جوامع از دوران سنتی به مدرن پدیدار شده، عدم اعتقاد به باکره‌بودن در ازدواج و تغییر در دیدگاه غالب نسبت به باکره‌گی در میان مشارکت‌کنندگان تحقیق می‌باشد. علی ۳۹ ساله در این باره می‌گوید: «باکره‌گی من بهش اعتقاد ندارم چه در ازدواج سفید چه در رسمی». صادق ۳۹ ساله یکی دیگر از مصاحبه‌شوندگان می‌گوید: «اعتقادی به باکره بودن ندارم و برای من مهم نیست». به نظر می‌رسد آنچه که در تفسیر مشارکت‌کنندگان دریافت می‌شود، باکره‌گی به عنوان پیش‌نیاز و اهمیت درجه اول، در رابطه و جهان زیست‌شان تلقی نمی‌شود. مهدی ۳۷ ساله چنین بیان می‌کند: «من اصلاً اعتقادی به باکره بودن توی رابطه ندارم».

ادراک بحران اقتصادی

تورم و شرایط ناپایدار و بی‌ثبات اقتصادی دهه اخیر، تاثیر قابل‌توجهی بر سطوح زندگی افراد جامعه داشته و به عنوان یکی از موانع اصلی ازدواج جوانان، ضمن ایجاد آینده‌ای مبهم، قدرت ریسک افراد را پایین آورده و زمینه‌ساز بسیاری از رفتارهای جدید جایگزین ازدواج، اما کم هزینه‌تر نزد افراد شده است. مشارکت‌کنندگان پژوهش اظهار داشتند اکثر مردان و زنان دارای اهداف و انتظارات خاصی هستند که به‌عنوان پیش شرط‌های ازدواج قلمداد می‌شود و به دلایلی نظیر وضعیت نامناسب اقتصادی، درآمد اندک، افزایش هزینه‌های زندگی و احساس ناامنی شغلی، ازدواج سفید را به‌عنوان سبک زندگی خود انتخاب کردند. یکی از مشارکت‌کنندگان تحقیق، بر این باور است که به دلیل افزایش هزینه‌های زندگی در شرایط فعلی، امکان اداره زندگی و تعهد به تامین رفاه فرد دیگری سخت به‌نظر می‌رسد. لذا از ازدواج به شیوه مرسوم اجتناب نمودند. پانیز ۳۹ ساله، در این باره می‌گوید: «هزینه‌ها نقد رفته بالا، تو این اوضاعی که هست دو نفر هم کار کنن نمی‌تونن با هم زندگی کنند». یکی از نمودهای تاخیر و رویگردانی از ازدواج مرسوم در بین مشارکت‌کنندگان، علل اقتصادی تصور شده است. رضا ۴۱ ساله می‌گوید: «بخاطر اینکه هزینه‌ها مون زیاد شده بود، ایشون باید هزینه می‌کرد و من هم هزینه کردم تصمیم به ازدواج سفید گرفتیم». سمانه ۴۱ ساله چنین روایت می‌کند: «بخاطر مشکلات مالی و درآمد کم ازدواج سفید کردم». به باور شهرام ۴۰ ساله، ناامنی شغلی به‌عنوان یکی از شاخصه‌های تاثیرگذار بر ازدواج تصور شده است. وی در این باره می‌گوید: «توی

کندوکاو کیفی پدیده ازدواج سفید(هم‌خانگی) در میان جوانان شهرهای تهران و کرج

شرکت خصوصی کار می‌کنم و قراردادمونو شش ماه می‌بندن. همش استرس اینو دارم که نکنه شش ماه بعد تجدید قرارداد نشمو بخاطر همین نمی‌تونم برم سراغ ازدواج».

شرایط زمینه‌ای

معادله‌های پذیرش و نفی / آشکار و پنهان‌سازی

تحول در ارزش‌های فکری و دستگاه ذهنی مشارکت‌کنندگان تحقیق موجب شده تا همواره میان باورهای خود و عموم جامعه تفاوت احساس کنند و رفتاری مبتنی بر نگرش خود را برگزینند. گفتنی است پیرامون پذیرش و یا نفی این سبک زندگی، نوعی راهبرد در بین مشارکت‌کنندگان تحقیق شکل گرفته که گروهی ازدواج سفید را آشکار و گروهی پنهان می‌کنند و در یک سوی این معادله، اغلب خانواده‌های با ساختار سنتی و مذهبی و خاستگاه طبقاتی متوسط رو به پایین قرار دارند که به پیروی از قواعد حاکم بر جامعه که برگرفته از مبانی دینی و شریعت اسلامی است؛ این سبک زندگی را نمی‌پذیرند. در نتیجه، این روابط معمولاً به صورت پنهانی شکل می‌گیرد و افراد تمایل زیادی برای اشتراک‌گذاری جزئیات زندگی خود با دیگران ندارند. اما در سوی دیگر این معادله، خانواده‌های مدرن و به تعبیری امروزی‌تر قرار دارند که تحت تاثیر تغییرات حادث شده در گذر زمان، این سبک زندگی را به عنوان یک الگوی زیست پذیرفته و ضمن احترام به انتخاب فرزندان‌شان بر اهمیت رابطه شکل گرفته، توجه خاصی دارند. لذا این خانواده‌ها ضمن نظر گرفتن منافع فرزندان، بر اهمیت رابطه شکل گرفته توجه خاصی دارند و آن را فضایی شبیه به خانواده تصور خواهند کرد. فرشته با ۳۸ سال سن در این باره می‌گوید: «همه خانواده و اطرافیان در جریان بودن که ازدواج سفید داریم. هرچند بستگی به عرف جامعه یا مذهب و خانواده داره و این بستگی به انتخاب فرد داره. در بعضی جاها با هم تو مهمونی‌ها و جاهای دیگه شرکت می‌کردیم». مهدی ۳۷ ساله چنین روایت می‌کند: «خانواده من و پارتنرم از ازدواج سفیدمون اطلاعی ندارن. هر دو تو خانواده سنتی بزرگ شدیم و این نوع زندگیو قبول ندارن و خلاف اعتقادات و ارزش‌های مذهبی میدونن». پانیز ۳۹ ساله یکی دیگر از مشارکت‌کنندگان می‌گوید: «خانواده هامون از ازدواج سفیدمون خبر ندارن. شاید یکی از دلایلی که به نظرم خانواده در جریان ازدواج سفید قرار نمی‌گیرن برگرده به رسم و رسوم و مذهبی که داریم. در خانواده‌ها به سری آداب و رسوم هست که به آن پای بندن و این نوع ازدواج قبول ندارن و باعث کسر شان و آبروریزی خانواده می‌دونن». ناهید ۴۲ ساله به عنوان یکی از مصاحبه‌شوندگان می‌گوید: «طبقات پایین این سبک زندگیو قبول ندارن و اونو حروم میدونن. چون اعتقادات مذهبی قوی دارن اصلاً قبول ندارن و اونو حروم میدونن». شهلا ۳۸ ساله ابراز می‌دارد: «خانواده من این بار خیلی حامی من بودن و گفتن اگه تو باهاش

حالت خوبه، ماهم می‌پذیریم. پدر من دیگه اون سختگیری‌هایی که در زمان مجردی داشتم، رو نداره و باعث شده که به آرامش نسبی برسم».

ساده‌سازی زندگی

در گذار به جامعه مدرن افراد از لحاظ اجتماعی با یکدیگر متفاوت‌اند و هر قشر و گروهی ارزش‌ها، هنجارها، الگوهای رفتاری و رسوم اجتماعی خاص خود را دارند. در میان همه مراسم و آداب و حوادث اساسی حیات انسانی، ازدواج اهمیت بسزایی دارد که برای انجام آن معمولاً مراسمی متناسب با سنت‌ها و باورهای هر جامعه برپا می‌شود که ریشه تاریخی و مذهبی دارد. یکی از مشکلات مهم بر سر راه ازدواج جوانان هزینه‌های گزاف برگزاری جشن‌ها و رسم و رسوم است که بسته به نوع فرهنگ خانواده‌ها متفاوت است. مواردی چون تعیین مهریه سنگین و غیرمتعارف، تعیین شروط دشوار برای مرد از طرف خانواده دختر هم چون مالکیت منزل و ماشین، برگزاری جشن ازدواج در تالارهای گران‌قیمت، تهیه جهیزیه‌های بسیار سنگین، زندگی تجملی و چشم و هم‌چشمی هم چون سد بزرگی بر سر راه ازدواج جوانان قرار گرفته است. با این اوصاف؛ همه مشارکت‌کنندگان پژوهش اذعان دارند در این مدل، شروع زندگی به صورت ساده و مبتنی بر توافق شرکت‌کنندگان و به دور از تشریفات و تعهدات ازدواج صورت خواهد گرفت. مهدی با ۳۷ سال سن، بر این باور است که ازدواج سفید برای هر دو طرف دارای مزیت است؛ بدین معنی که برای شروع زندگی نیازی به برگزاری مراسم و بجا آوردن تشریفات نیست. وی در این باره می‌گوید: «همش برای دو طرف مزیده؛ نه گیروگور شروع زندگی می‌خواد که بری طلا بخری و جهیزیه بخری و چیزهای دیگه نه خرج مراسمات و چیزهای دیگه رو داری». علی ۳۹ ساله نیز چنین بیان می‌کند: «نیاز به برگزاری مراسم و خرید طلا و وسیله‌های دیگه نیست. اینها رو حرف زدی و دیگه مشکلی نیست». گفتنی است، آنچه که در تفسیر مشارکت‌کنندگان درک و معنی می‌شود، پرداختن به این موضوع است که طرفین با توافق و انتخاب، یک زندگی ساده و بدور از تجملات را شروع می‌کنند و برای تهیه وسایل ضروری زندگی بر طبق قرارداد نانوشته، هر کدام با تهیه و تامین بخشی از وسایل، زندگی را آغاز می‌کنند. فرزاد ۳۸ ساله می‌گوید: "خیلی ساده شروع کردیم. رسم و رسومی خاصی نداره. خرید طلا و جهیزیه اینا رو نداریم. هر کی با خودش دو تیکه وسیله مباره همین».

شرایط مداخله‌گر

شبکه‌های مجازی تسهیل‌گر

فناوری‌های اطلاعاتی و ارتباطی، جامعه امروز را به طرز باورنکردنی تحت سیطره خود قرار داده‌اند. تحلیل مصاحبه‌ها بیانگر آن است که فناوری‌های ارتباطی جدید روابط دختر و پسر را ساده کرده و نقش مهمی در ترویج و تسهیل روابط دارند. مشارکت‌کنندگان بر این باورند که استفاده از وسایل ارتباطی مدرن به‌ویژه اینترنت، شبکه‌های ماهواره‌ای، نرم‌افزارهای یابنده جنس مخالف، شبکه‌های مجازی، تلفن همراه و چت روم‌های اینترنتی راه را برای افزایش این نوع روابط، هموارتر نموده است. گروهی از مشارکت‌کنندگان تحقیق، بر این باور هستند که شبکه‌های ارتباطی نوین، سبک زندگی و نگرش‌های افراد را تغییر داده و تأثیری زیادی در روابط جنسی بین افراد گذاشته است. لذا در تجربه این دسته از افراد، فضای مجازی به عنوان بستر تسهیل‌کننده آشنایی و ارتباط با جنس مخالف قلمداد شده است. پانزده ساله، در این باره می‌گوید: «از طریق شبکه‌های مجازی با پسری دوست شدم. اولش پیام و چت بود، ولی کم‌کم رابطه مون گرم شد. قرار گذاشتیم و با هم بیرون رفتیم و همینطور رابطه مون ادامه داشت. به روز بهم پیشنهاد ازدواج سفید داد و بیا با هم زندگی کنیم. منم بهش فکر کردم و قبول کردم». آشنا ۳۸ ساله بیان می‌کند: «از طریق اینستا با یکی آشنا شدم. کم‌کم رابطه مون گرم شد و بهش پیشنهاد رابطه دادم و اونم قبول کرد». یکی دیگر از مصاحبه‌شوندگان تحقیق با اذعان به شیوه‌های جدید آشنایی که مخاطب را فردی انتخاب‌گر و آزاد تصور می‌کند به نقش تلفن همراه تأکید داشته است. گفتنی است این مشارکت‌کننده، باب آشنایی و ایجاد ارتباط را در ارسال پیامک و محتوای دلخواه پیام قلمداد کرده است. فرشته ۳۸ ساله در این باره می‌گوید: «روزی همین جوری به یکی از پسرای دوره کارشناسی که خیلی خوش تیپ بود، اس‌مس دادم. خواستم باب آشنایی باز کنم. از ذهنم بیرون نمی‌رفت. دوست داشتم باهش زندگی کنم، اما اون ازدواجی نبود. منم چون دوست داشتم، باهم رابطه برقرار کردیم و مدتی در ازدواج سفید باهم بودیم». به باور حسن ۳۸ ساله، ارتباطات مدرن، با نمایش قرار دادن الگوی زندگی غربی، موجبات تغییر در ارزش‌ها و نگرش‌های افراد و در نتیجه، ترویج افزایش این روابط را هموارتر کرده است. وی چنین می‌گوید: «تحت تأثیر فیلم‌های ماهواره دوست داشتم با کسی رابطه برقرار کنم، ولی اهل ازدواج نبودم. چون شرایطشو نداشتم فقط دوست داشتم مثل فیلم‌ها با کسی باشم».

واهمه از ازدواج رسمی

از نگاه مشارکت‌کنندگان تجربه ناخوشایند ازدواج قبلی، افزایش طلاق، کاهش اهمیت ازدواج و ترس از ازدواج حاکی از تجربه عدم موفقیت در ازدواج، بدبینی و تردید نسبت آن ایجاد کرده است. بیش

از نیمی از مشارکت‌کنندگان بر این باورند که کسانی که یکبار تجربه ازدواج و زندگی مشترک را از سر گذرانده‌اند، نگاه متفاوتی به ازدواج دارند. نگرش آنان به ازدواج به دلیل دشواری‌های حقوقی و پرهزینه بودن طلاق و برچسب‌هایی چون مطلقه بودن، بسیار منفی است و بر حفظ استقلال و حریم شخصی خود تأکید دارند. با این اوصاف، با مشاهده کاهش اهمیت ازدواج و افزایش طلاق، آنان در شرایط کنونی، این فکر را در ذهن خود می‌پروراند که نیازی به ازدواج نیست و تمایل دارند که فقط با هم زندگی کنند. پانیز ۳۹ ساله در این باره می‌گوید: «قبلا چون یکبار شکست خوردم، دیگه دوست ندارم دوباره این اتفاق بیفته. همیشه ترسیدم که نکنه فردا ازدواج کنم دوباره منجر به جدایی بشه. برا همین رفتم سراغ ازدواج سفید». حسن ۳۸ ساله بیان می‌کند: «قبلا ازدواج کردم. بعد از پنج سال به صورت توافقی از هم جدا شدیم. اخلاقوم نمی خورد بهم. دیدم حالمون خوب نیست کاملا دوستانه از هم جدا شدیم و دیگه ازدواج نکردم». شهلا ۴۲ ساله، با تأکید بر تجربه ناخوشایند ازدواج قبلی، تمایلی برای ازدواج مجدد نداشته است. وی در این باره چنین می‌گوید: «چون یکبار ازدواج کردم و شوهرم بهم خیانت کرد، دیگه نمی‌تونم به کسی اعتماد کنم و دوست ندارم دیگه ازدواج رسمی کنم». فرناز ۴۱ ساله، با مشاهده نمای زندگی یکی از بستگان، این هراس و ترس در ذهنش نقش بسته که ارتباط همیشگی او را مجبور به تحمل فشارهایی کند که آزادی و استقلال او را سلب نماید، تمایلی به ازدواج ندارد. وی چنین روایت می‌کند: «یکی از خواهرام چند ساله شوهر کرده، ولی تو زندگی اختیار هیچی نداره. خیلی خسته‌کننده‌س زندگی‌شون. صدای بچه هاشون دراومده از بس که دعوا می‌کنن. برا همین می‌ترسم که منم فردا روز اینطوری شم ازدواج نمی‌کنم».

راهبرد

طیف وفاداری؛ از تعهد تا تعلیق تعهد

مفهوم تعهد از نگاه مشارکت‌کنندگان معنای ثابت و مطلق نیست و بر حسب شرایط و در طی زمان و مکان تحول یافته است. در واقع، وفاداری در ازدواج سفید، طیفی از تعهد تا به تعلیق درآوردن تعهد را در بر می‌گیرد که در یک سوی طیف، تعهد به معنای عرفی‌اش قرار دارد که برگرفته از معنای رایج اجتماعی و متأثر از هنجارهای مسلط بیرونی است و از قواعد مرسوم در ازدواج رسمی پیروی می‌کند. در تایید مطالب فوق، بیش از نیمی از مشارکت‌کنندگان بر این باورند آنچه که در شکل و کیفیت تعهد در ازدواج رسمی، خیانت نامیده می‌شود، در ازدواج سفید نیز خیانت است. در دامنه دیگر طیف، تعهد گستره معنایی را در برمی‌گیرد که با توجه به ویژگی‌های شخصیتی افراد می‌تواند دچار تغییر و نوسان معناشناختی شود؛ بدین معنی که در اینجا افراد براساس اصول اخلاقی خود عمل می‌کنند و در معنای تعهد و حق انتخاب در رابطه آزاد هستند و در صورت تغییر در احساسات می‌توانند رابطه را بازنگری کرده و مطابق با

کندوکاو کیفی پدیده ازدواج سفید (هم‌خانگی) در میان جوانان شهرهای تهران و کرج

آن عمل کنند. به باور نیمی از مشارکت‌کنندگان تحقیق، جنس تعهد و تداوم رابطه در اینجا منطبق بر انگاره‌ها و قوانین زناشویی نیست که مبتنی بر قرارداد و توافق بین دو طرف است و در صورت مشاهده رفتار توأم با خیانت رابطه می‌تواند ادامه داشته باشد. لذا به نظر می‌رسد یکی از عوامل دخیل در پیمان‌شکنی، عدم فشار و اضطراب کم ناشی از آشکارشدن خیانت و در نتیجه، جدایی و پایان دادن رابطه می‌باشد. هم‌چنین از اظهارات مشارکت‌کنندگان تحقیق، این نکته درک و تفسیر می‌شود که وقوع این رفتار در بین آقایان بیشتر مشاهده می‌شود. به باور رضا با ۴۱ ساله: «چون اضطراب کمتره اگر خیانت هم آشکار شه، خیلی راحت می‌تونی رابطه رو کات کنی. هر چند می‌تونی در مورد خیانت با هم توافق کنی که رابطه تا کجا خیانت هست و کجا نیست مثلاً اگر با دختری بیرون رفتی و همدیگر رو لمس کردی و حالم کردی، خیانت نیست و یا اگر رابطه جنسیم برقرار کردی، می‌تونی رابطه رو ادامه بدی چون رو اینا توافق کردی».

فرشته ۳۸ ساله، اذعان دارد که از ارتباط شریک جنسی‌اش با دخترهای دیگر اطلاع دارد. وی، ترس از تنهایی و طرد شدن توسط شریک جنسی را به عنوان یکی از عوامل اصلی این رفتار بیان کرده است. وی می‌گوید: «من از رابطه جنسی پارتنرم خبر دارم و باهش کنار او مدم. یکی از علت‌هایش اینه که از طرد شدن و تنهایی می‌ترسم که اگر شریک جنسیم الان ولم کنه و بره سراغ یکی دیگه، من تا آخر عمرم تنها می‌مونم».

فرزاد ۳۸ ساله، چنین می‌گوید: «که من تو رابطه جنسی تعهدی ندارم و هر جا که احساس کنم که حالم خوبه، رابطه برقرار می‌کنم. چون دو نفری که ازدواج سفید میکنن تا آخر عمر با هم که نیستن بنابراین می‌تونی رابطه با کس دیگه هم داشته باشی. چون تعهدی که ندادی همش براساس توافق بین دو طرفه که میتونی وفادار بمونی و نمونی که جایی که به نفعته باید بری به همون طرف».

روژان ۴۲ ساله، بر این باور است که با توجه به اینکه دو طرف از روی میل و رضایت روی به این سبک زندگی آوردند، پای‌بندی و وفاداری‌شان از ازدواج مرسوم هم بیشتر است. گرچه، خیانت در بین آقایان بیشتر مشاهده می‌شود. وی در این باره می‌گوید: «توی رابطه جنسی خیلی پایبند هستم. پای‌بندی‌مون از اون‌هایی که ازدواج رسمی کردن بیشتره چون خودمون گفتیم دلی هستیم با هم. اگر بخوایم بهم خیانت کنیم دیگه ازدواج سفید نمی‌کردیم. به نظرم خانم‌ها به خاطر حسی که دارن و وجدان درد بیشتری که دارن کمتر خیانت میکنن، ولی آقایون چه در ازدواج سفید و چه در رسمی بیشتر خیانت می‌کنند و اگر روزی در رابطه ما شریک جنسی‌م بهم خیانت کنه من از رابطه بیرون میرم». آشنا ۳۸ ساله، چنین روایت می‌کند: «ازدواج سفید به حالت کاملاً دلیه. تو می‌ای با احساس و با شخصیت خودت به طرفت میگی من با توم یعنی

دو تایی با هم هستیم. پای بندیش از این ازدواج ها بهتره. توی رابطه جنسی به هم وفاداریم و به همدیگه تعهد دادیم که خیانت نکنیم و ازدواج سفید در حال حاضره قشنگتر از این ازدواج های ثبت شده‌س».

آزمون سازگاری

با هم زندگی کردن در یک زندگی آزمایشی به دو طرف نشان می‌دهد که ازدواج‌شان به چه شکل می‌تواند باشد. در واقع، ازدواج سفید ضمن فراهم ساختن امکان زندگی مشترک غیرمتعهدانه، به عنوان نوعی محک و آزمون برای سنجش سازگاری و زندگی مشترک تلقی شده که در صورت بروز نشانه‌های تعارض و ناسازگاری، به آسانی می‌توان آن را به هم زد. به زعم مشارکت‌کنندگان تحقیق، این سبک زندگی می‌تواند پیش‌زمینه‌ای برای حصول آشنایی بیشتر طرفین با ویژگی‌های شخصیتی و خلق و منش یکدیگر و بستری مطمئن جهت اتخاذ تصمیم آگاهانه برای ازدواج، فراهم آورد. آشنا ۳۸ ساله معتقد است زندگی کردن در زیر یک سقف، زمینه شناخت و مختصات شخصیتی طرفین را هموارتر می‌کند. از منظر این مشارکت‌کننده، با شناسایی و درک خصوصیات رفتاری و اخلاقی، می‌توان با محک‌زدن و سنجش ظرفیت‌های شریک جنسی در عرصه زیست مشترک، برای ازدواج اقدام کرد. وی در این باره می‌گوید: «وقتی توی یه خونه با هم زندگی میکنی، طرفتو خوب میشناسی و محکش میزنی. اینجا می‌تونی برای ازدواج تصمیم‌گیری چون اینجا همو می‌فهمی». به باور تعدادی از مشارکت‌کنندگان تحقیق، نگرشی جدید در روابط جنسی شکل گرفته و زیست پیش از ازدواج به عنوان معیاری جهت کسب شناخت و در نتیجه، به عنوان یک دوره امتحان و مقدمه‌ی بر ازدواج مرسوم پنداشته شده است. در این راستا، پانید ۳۹ ساله می‌گوید: «ازدواج سفید با توجه به اینکه بهت شناخت میده، می‌تونه مقدمه باشه برای ازدواج آینده». صادق ۳۹ ساله، در این باره چنین روایت می‌کند: «به نظر من ازدواج سفید صد درصد مقدمه هست بر ازدواج رسمی».

انتخاب عقلانی فایده‌گرا

نگاه فایده‌گرایانه مشارکت‌کنندگان به ازدواج سفید باعث شده که آن‌ها به نوعی انتخاب عقلانی مبتنی بر سود و زیان دست بزنند. تحلیل مصاحبه‌ها نشان می‌دهد تقریباً همه مشارکت‌کنندگان تحقیق، در چرایی انتخاب این سبک زندگی بر این باورند که فوائد بیشتر این رابطه در قیاس با ازدواج مرسوم باعث روی آوردن آن‌ها به این زندگی شده و عواملی هم‌چون: آسان بودن ورود و خروج رابطه بدون طی کردن فرایند اداری، کاهش هزینه طلاق، قدرت انتخاب، مرتفع شدن نیازهای جنسی و سهیم شدن طرفین در تامین نیازهای مالی را به عنوان مولفه‌های این رابطه برشمردند. گروهی از مشارکت‌کنندگان تحقیق بر این باورند به علت تجربه ناخوشایند زندگی قبلی که منجر به طلاق و جدایی‌شان شده است، تا مدت‌ها از ناحیه خانواده و دور همی‌های خویشاوندان مورد سرزنش قرار گرفتند. بنابراین، در این سبک زندگی در صورت ناسازگاری در جهان‌بینی، اخلاق و سلاطی دو طرف، زندگی مشترک بدون طی کردن مراحل اداری، هزینه‌های زیاد طلاق، استرس گرفتن مهریه و برچسب خوردن طلاق، به سادگی خاتمه پیدا می‌کند. ناهید ۴۲ ساله می‌گوید:

«توی این زندگی اگر دو نفر نتوند با هم میج بشن، دیگه گیر و گور طلاقو ندارن. راحت رابطه را کات می‌کنن. کسیم نیست سرزنش کنه و به قولی دیگه نقل محافل نمیشن و هر جا دور همی فامیل و خانوادگی باشه بگن برای چی طلاق گرفتی چرا نتونستی زندگی کنی». فرناز ۴۱ ساله بیان می‌کند: «توی ازدواج قبلیم خیلی سختی کشیدیم. منو طلاق نمی‌داد. آخرش مهریه مو بخشیدم. کلی اودم و رفتم تا ازهم جدا شدیم. تازه انگ طلاق هم خورد رو پیشونیم. ولی اینجا دیگه انگ طلاق نمی‌خورم. فقط خودم هستم و خودم. فووش چند روز اذیت میشم». یکی دیگر از مشارکت‌کنندگان چنین روایت می‌کند: «توی سفید دغدغه کات شدن رابطه و بحث جدایی و گیر و گور طلاق و دادگاه رفتن و برو بیا رو نداری. هر وقت خواستی، میری بدون اینکه کسی بفهمه». شهلا ۴۲ ساله، مرتفع شدن نیازهای جنسی و نگاه اقتصادی و حامیانه را به عنوان مزایای ازدواج سفید بیان کرده است: «ازدواج سفید همش مزایاس؛ رابطه جنسی و عاطفی داریم و حامی مالی همدیگه هستیم». علی ۳۹ ساله، یکی دیگر از مشارکت‌کنندگان تحقیق، در مورد علت انتخاب ازدواج سفید، چنین می‌گوید: «توی ازدواج سفید همه چی خوبه. همه چی هست. هر دو شغل و درآمد داریم. هزینه هامون کم شده. شرایطش خیلی خوبه. نمی‌خوام ازدواج کنم».

پیامد

شکل‌گیری رابطه برابرگرایانه

بر مبنای ارزش‌های مدرن همه انسان‌ها برابرند و باید از آزادی، حقوق و فرصت‌های برابر فارغ از هرگونه تنازعات اجتماعی برخوردار باشند (ملکیان، ۱۳۸۱: ۴۰۵). تحلیل مصاحبه‌ها حاکی از آن است خاستگاه تعهد در این الگو، بر پایه قراردادها و توافق‌های بین فردی در شیوه درک افراد از همدیگر است که متناسب با موقعیت و کنش بین دو طرف شکل گرفته است. گفتنی است همه مشارکت‌کنندگان پژوهش بر این باورند که رابطه شکل گرفته در این الگوی زیست بر محور برابری است. یکی از مصاحبه‌شوندگان تحقیق، وضعیت حاصل از این رابطه را برابر قلمداد می‌کند و بر این باور است که در این الگو، تقسیم وظایف متناسب با موقعیت طرفین که مبتنی بر توافق است، شکل می‌گیرد. مهدی ۳۷ ساله در این باره می‌گوید: «تقسیم وظایف خونه بستگی به شرایط کاری داشت؛ یه زمانی بود خانمم واسه کنکور می‌خوند، من طرف‌ها رو می‌شستم». آشنا ۳۸ ساله، یکی دیگر از مشارکت‌کنندگان تحقیق، بر این باور است نوعی برابری که مبتنی بر توافق و اجماع بین دو طرف است، بر این سبک زندگی حاکم می‌باشد. در تجربه این دسته از افراد اساس، تقسیم وظایف منوط به توافق‌های بین فردی و شیوه درک افراد از همدیگر در موقعیت‌های مختلف زندگی روزمره بستگی دارد. وی چنین می‌گوید: "اگر اون غذا درست کنه، من طرف‌ها رو می‌شورم. خلاصه هرکی گوشه کارو می‌گیره و همه چی تقسیم شده است». گروهی از مشارکت‌کنندگان

کندوکاو کیفی پدیده ازدواج سفید(هم‌خانگی) در میان جوانان شهرهای تهران و کرج

تحقیق، به نقش برابری طلبی تاکید می‌کردند. در این شرایط فرد سعی می‌کند در مقایسه با دیگری خود را آزاد و برابر بازنشاند و به مسئولیت‌ها و وظایف خود به گونه‌ای برابر شکل دهد. پانیذ ۳۹ ساله می‌گوید: «تقریباً به رابطه برابر در زندگی مون داریم». بهار ۴۱ ساله، یکی دیگر از مشارکت‌کنندگان، چنین روایت می‌کند: «خشونت و بگو مگو نداریم، چون که اعتقاد به رابطه برابر داریم».

استهلاک مردسالاری

در الگوی مردسالاری، اغلب مردان را مسئول تامین مخارج زندگی می‌دانند و زنان نیز وابسته به مردان در عرصه‌های مختلف به‌خصوص در عرصه اقتصادی هستند و از ورود به عرصه‌های اجتماعی محروم گشته و فعالیت‌شان محدود به حوزه خصوصی، خانه و خانواده بوده است. اما با توجه به تغییرات و تحولات به‌وجود آمده در سطح خانواده‌ها و جامعه، بسیاری از الگوهای پیشین حاکم بر خانواده و جامعه جای خود را به الگوهای جدیدی داده است. تحلیل مصاحبه‌ها نشان می‌دهد همه مشارکت‌کنندگان سلطه مردسالاری را فراگیر ندانسته و نوع رابطه را بر محور علاقه و برابری توصیف نمودند. گروهی از مشارکت‌کنندگان تحقیق، اعتقاد دارند که مردسالاری در ازدواج مرسوم و البته ازدواج سفید رنگ باخته و امروزه، اساس رابطه بین دو طرف در زیستن، بر محور برابری می‌باشد. علی ۳۹ ساله در این باره می‌گوید: «اعتقادی به مردسالاری ندارم حتی توی زندگی اولم اینطوری نبودم». صادق ۳۹ ساله، یکی دیگر از مشارکت‌کنندگان تحقیق روایت می‌کند: «در ازدواج سفید مردسالاری وجود نداره و به رابطه برابر وجود داره». رضا ۴۱ ساله، یکی دیگر از مشارکت‌کنندگان، با نفی نظام اجتماعی حاکم بر مردسالاری، خود را قائل به پذیرش جهان‌بینی‌های مبتنی بر آموزه‌های فمینیستی برای ادامه رابطه می‌داند. وی می‌گوید: «مردسالاری رو من خودم هیچ وقت دوست نداشتم اعمالش کنم و خودم را آدم فمینیستی می‌دانستم». به تصور روزان ۴۲ ساله، در ازدواج سفید، مردسالاری وجود ندارد و زیست جهان افراد، بستگی به سطح مناسبات و تعاملات اجتماعی دارد. لذا در تجربه این دسته از افراد، سبک زندگی مبتنی بر رابطه دوستانه است و در صورت هرگونه رفتاری که منجر به اعمال محدودیت و تعارض شود، رابطه خاتمه پیدا می‌کند. وی بیان می‌کند: «در ازدواج سفید مرد سالاری نیست و دو طرف عین دوتا دوست هستن. اگه ایشون بخواد ادای شوهرها رو دربیاره و دخالت بکنه، من نمی‌مونم توی رابطه».

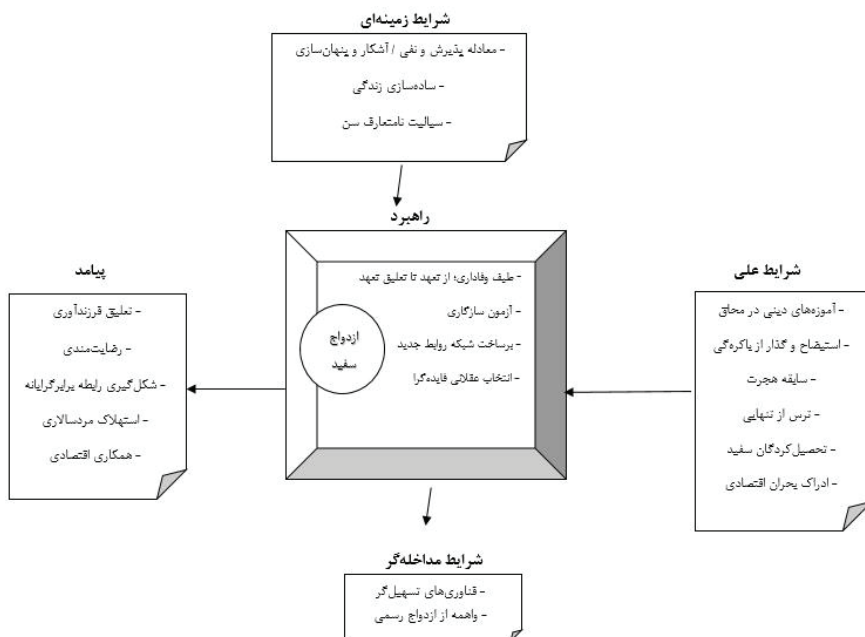
رضایت‌مندی

رضایت‌مندی از زندگی، بیانگر میزان ارضای تمایلات و نیازهای اساسی انسان است. رضایت‌مندی را می‌توان به عنوان ارضای نیازهای اساسی و تلقی مثبت و احساس خوشایند افراد به قلمروهای مختلف زندگی بیان کرد(عظیمی هاشمی، ۱۳۸۳: ۷۱). به دیگر کلام، رضایت‌مندی یکی از ضروریات جامعه امروزی

است که با توجه به تنوع و گوناگونی نیازهای بشری، از شکل یک نیاز صرفاً خارج شده و می‌توان آن را به مثابه سازه‌ای در نظر گرفت که دربردارنده ابعاد و جنبه‌های گوناگونی از زندگی می‌شود. از منظر مشارکت‌کنندگان، رضایت‌مندی دربردارنده ابعاد جسمی و عاطفی است. گفتنی است همه مشارکت‌کنندگان از زندگی با شریک جنسی خود رضایت عاطفی و همین‌طور جنسی داشتند. تامین نیازهای جنسی به عنوان یکی از نیازهای فیزیولوژیک که پایه و اساس خیلی از نیازهای دیگر است، در زندگی افراد وجود دارد و میزان و نوع برآورده شدن این نیاز در بین افراد مختلف متفاوت است. با توجه به تغییراتی که در طی فرآیند گذار سنت به مدرنیته و میزان ارتباط با فرهنگ‌های بیگانه، در جامعه ایجاد شده است، مشارکت‌کنندگان تحقیق برای تامین نیازهای عاطفی، روحی و جسمی در جستجوی رابطه‌های عاطفی صمیمانه و به زعم گیدنز (۱۳۸۳) در جستجوی رابطه‌های ناب و اطمینان از حفظ رابطه ناب در آینده هستند. با این اوصاف، آنچه که در واکاوی مصاحبه‌ها درک و تفسیر می‌گردد، بر پایه این تلقی استوار است که رضایت فرد از انجام فعالیت او را به سوی رفتاری سوق می‌دهد که موجب خشنودی او می‌شود و به همین دلیل آن رفتار را تکرار می‌کند. به اذعان صادق ۳۹ ساله، سطح شادی هر فرد را کیفیت رضایت او از جریان زندگی تعیین می‌کند. او در این باره می‌گوید: «ازدواج سفید خیلی خوبه. خوشگذرانی بیشتره. می‌تونی راحت و بدون محدودیت با دوستات آزاد باشی». از عوامل موثر بر رضایت از ازدواج سفید، نیاز به محبت و دوست‌داشتن است. سمانه با ۴۱ سال سن می‌گوید: «چون توی رابطه قبلیم شکست خورده بودم، همش دوست داشتم کسی منو دوست داشته باشه. واقعاً نیاز به محبت و دوست داشتن داشتم که توی رابطه‌م الان لمسش می‌کنم و رضایت دارم».

از نگاه مشارکت‌کنندگان، تامین نیازهای جنسی و عاطفی و کاهش استرس از ابعاد رضایت از ازدواج سفید تصور شده است. علی ۳۹ ساله می‌گوید: «در ازدواج سفید با همدیگه زندگی می‌کنیم. ثبت‌ش نمی‌کنیم، ولی رابطه جنسی با هم داریم. بدون قید و بند قانونی نیازهای جنسی و عاطفی همو برطرف می‌کنیم». بهار ۴۱ ساله می‌گوید: «نیاز جنسی و روانیم برطرف میشه. استرس و بار روانیم خیلی کم شده».

کندوکاو کیفی پدیده ازدواج سفید (هم‌خانگی) در میان جوانان شهرهای تهران و کرج

مدل پارادایمی الگوی ازدواج سفید

بحث و نتیجه‌گیری

این پژوهش، با هدف شناسایی بسترها و فرایندهای پدیده ازدواج سفید به‌عنوان سبک زندگی متفاوت در شهرهای تهران و کرج انجام شده است. پس از غور و غوص در یافته‌ها، مقولات و فرایند پژوهش، مقوله «ازدواج سفید به مثابه گریزگاه انتخابی» به عنوان مقوله هسته انتخاب گردید. ازدواج سفید (هم‌خانگی) یک شکل متمایز از وضعیت تأهل غیرقانونی و از جمله سبک‌های زندگی خارج از چارچوب‌های به رسمیت شناخته در جامعه در حال گذار ایران می‌باشد. مرور مقولات تحقیق بیانگر آن است تغییرات ایجاد شده در نوع رابطه، افزایش سن ازدواج، اعتقاد به تشابه و برابری جنسیتی، افزایش طلاق، ضعیف شدن ارزش‌ها و باورهای دینی، آزادی انتخاب، واهمه از ازدواج، گسترش فرصت‌های تحصیلی، اشتغال زنان، الگوپذیری از گروه دوستان، تأثیرات شرایط بد اقتصادی، بالا بودن هزینه‌های زندگی مشترک، گسترش وسایل ارتباطی مدرن (نفوذ ماهواره و استفاده از اینترنت) و میل برخی از زنان و مردان به کام‌جویی‌هایی موقت با شرکای جنسی مختلف تحت تأثیر روحیه تنوع‌طلبی و لذت‌جویی از عواملی هستند

که موجب شده جوانان برای برآوردن نیازهای جنسی و عاطفی در پرتو مفاهیم جدید روی به ازدواج سفید آوردند. هم‌چنین، در این الگوی زندگی کسانی که یک بار تجربه ناخوشایند زندگی قبلی را داشته‌اند، به علت شرایط حاکم بر جامعه و سختی آداب و رسوم که باعث دافعه و گریز آنان از ازدواج شده، تحولاتی را در زندگی آنان ایجاد کرده و با انتخاب ازدواج سفید می‌خواهند گونه‌ای از گریز و رهایی را تجربه کنند. نتایج تحقیقات بنیت و همکاران (۱۹۸۸)، آکسین و تورنتون (۱۹۹۲) و وایت (۲۰۰۵) نشان می‌دهد که ازدواج سفید به‌خصوص در بین کسانی بیشتر متداول است که قبلاً ازدواج ناموفق یا طلاق را تجربه کرده‌اند. لذا با توجه به وجود منابع جامع‌پذیری متکثر می‌توان گفت الگوهای هنجاری و ارزش‌های سنتی کمتر از گذشته در جامعه تاثیرگذار هستند و جوانان برای رهایی از آداب و رسوم و توجه بیشتر به نیازها و خواسته‌های شخصی‌شان روی به این سبک زندگی آوردند و به نوعی خواهان روابط آزاد و در پی پاسخگویی به نیازهای غریزی خود، بدون هیچ قید و بندی هستند. نتایج مصاحبه‌ها نشان می‌دهد ازدواج سفید دارای منافع و تعهدات مشترک است که دو طرف در قبال آن مسئول هستند. چون هیچ ارتباطی نیست که دو نفر به یکدیگر متعهد نباشند، با این تفاوت که در اینجا شکل و کیفیت تعهد بیش از آنکه به قرارداد مکتوب ازدواج وابسته باشد به توافق‌های بین‌فردی و گفتگویی وابسته است و چنین توافقی شرط اصلی تداوم رابطه است. گفتنی است در این مطالعه زنان، تعهد و وفاداری بیشتری نسبت به رابطه و شریک جنسی‌شان دارند و به دلیل نگرانی و ترس از تنهایی و پیامدهای متعاقب آن، خود را بیشتر متعهد به حفظ و دوام آن می‌دانند. در حالی که مردان، بودن همزمان در چندین رابطه و پیمان‌شکنی را راحت‌تر می‌پذیرند و تعهد کمتری نسبت به شریک جنسی‌شان دارند. به عبارت دیگر، جنس و شکل تعهد مبتنی بر قوانین شرع نیست و مبتنی بر عشق رمانتیک است که با «نظریه رابطه ناب» گیدنز همسویی دارد. در این نوع رابطه که کیفیت رابطه و رضایت از آن از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است، تأثیر تعهدات بیرونی بر بقای رابطه به حداقل می‌رسد. رابطه ناب منجر به نوعی رضایت فردی و درونی می‌شود که کاملاً از نفس رابطه برخاسته است و به هیچ عاملی بیرون از خود وابسته نیست و وجود این رضایت، شرط بقا و ماندگاری رابطه است (گیدنز، ۱۳۹۲: ۱۳۹). گفتنی است

یکی از مزیت‌های ازدواج سفید حق ترک رابطه است که بدون دردسر می‌توان رابطه را ترک کرد و به آن پایان داد. هم‌چنین، نگرانی از پیامدهای طلاق، نگاه منفی جامعه به طلاق و طرد از سوی خانواده سبب شده تا افراد خود را درگیر ازدواج نکنند و برای گریز و ترس از تنهایی ازدواج سفید را به عنوان آزمون سازگاری انتخاب کنند تا بدین ترتیب ضمن ارضای نیازهای جنسی و عاطفی، رابطه آزادانه‌تری داشته باشند و زمان بیشتری برای درک بهتر از رفتار همدیگر سپری کنند. بنابراین با توجه به مطالب فوق می‌توان گفت در این شکل از ازدواج، انتخاب همسر تحت تاثیر هنجارها و فشارهای اجتماعی جامعه سنتی، شکل نگرفته و نوعی

کندوکاو کیفی پدیده ازدواج سفید(هم‌خانگی) در میان جوانان شهرهای تهران و کرج

بازاندیشی در همسرگزینی به وجود آمده است. با کاهش نفوذ سنت و بازسازی زندگی روزمره برحسب عوامل جهانی و محلی، افراد ناچارند شیوه‌های زندگی خود را از میان گزینه‌های مختلف برگزینند. در این میان، اگرچه عوامل یکسان‌ساز و استانداردکننده وجود دارد، به دلیل بازبودن زندگی اجتماعی امروزی و همچنین تکثریابی زمینه‌های عمل و تنوع مراجع، انتخاب شیوه زندگی بیش از پیش در ساخت هویت شخصی و فعالیت روزمره اهمیت می‌یابد (گیدنز، ۱۳۷۷: ۶۴). اولریش بک نیز با تأکید بر مفهوم نوگرایی بازاندیشانه معتقد است که امروزه کنشگران این امکان را دارند که درباره خود و نظام روابط اجتماعی‌شان بازاندیشی کنند. برگر نیز در مورد هویت بازاندیشانه معتقد است جامعه در حال تغییر و تحول، فرد را به بازاندیشی و تصمیم‌های گوناگون ناگزیر می‌سازد (برگر و همکاران، ۱۳۸۰). از نظر باومن، در عصر حاضر زنان و مردان به شدت محتاج به ایجاد رابطه‌اند، اما در عین حال از آن هراس دارند که این ارتباط برای همیشه باقی بماند و این ارتباط همیشگی آن‌ها را مجبور به تحمل فشارهایی کند که آزادی آن‌ها را سلب نماید. انسان‌های امروزی ارتباط را می‌خواهند، اما تنها با خوبی‌های آن و نه با مشکلاتش. در جامعه سیال مدرن، افراد به جای پیوندهای ناگسستنی و همیشگی خواهان پیوندهای سست و بی‌قیدوبند هستند (باومن، ۱۳۸۷: ۱۱-۱۰). هم‌چنین یافته‌های این تحقیق را می‌توان شواهدی در تأیید نظریه‌هایی دانست که نشان داده برخی ویژگی‌های خانواده معاصر از قبیل افزایش نسبت تجرد، افزایش سن ازدواج، کاهش مولد و باروری که در «نظریه گذار دوم جمعیت‌شناختی» به آن‌ها پرداخته شده است در ایران به وقوع پیوسته است. علاوه بر این، یافته‌های تحقیق را می‌توان در تأیید «نظریه موافقان ازدواج سفید(هم‌خانگی)» دانست که از نظر موافقان اولین مزیت این نوعی زندگی مشترک عشق است. عاشقان چون نمی‌توانند بدون یکدیگر زندگی کنند، ازدواج سفید چاره خوبی به نظر می‌رسد. بنابراین هر دو نفر آگاهانه تصمیم می‌گیرند تا با هم زندگی کنند.

پیشنهادهای

- آموزش مهارت‌های زندگی قبل از ازدواج؛
- هموارکردن مسیر ازدواج جوانان؛
- فراهم کردن زمینه اشتغال و بهبود شرایط اقتصادی؛
- شناسایی ابعاد، علل و پیامدهای ازدواج سفید در ایران و مقایسه آن با مطالعات خارجی.

محدودیت‌های پژوهش

- نبود آمارهای کافی و وافی در این زمینه؛
- عدم دسترسی پذیری به افراد مورد مطالعه و جلب نظر جهت مشارکت در تحقیق؛

- عدم امکان تعمیم نتایج به دلیل استفاده از روش کیفی و تعداد محدود مشارکت‌کنندگان؛
- طولانی شدن فرایند مصاحبه به دلیل حساسیت موضوعی پژوهش.

منابع

- آزاد ارمکی، تقی؛ شریفی ساعی، محمدحسین؛ ایتاری، مریم و طالبی، سحر. (۱۳۹۱). «هم‌خانگی؛ پیدایش شکل‌های جدید خانواده در تهران». جامعه‌پژوهی فرهنگی، پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی، سال ۳، شماره ۱، صص ۴۳-۷۷.
- اکبرزاده، فاطمه و هاشمیان‌فر، سیدعلی. (۱۳۹۸). «اخلاق متعارف تا اخلاق عرفی؛ گونه‌شناسی تجربه تعهد در ازدواج سفید». جامعه‌شناسی نهادهای اجتماعی. دوره ۶، شماره ۱۴، صص ۱۷۷-۲۰۶.
- احمدی، کامیل. (۱۳۹۷). «اتاقی با در باز: پژوهشی جامع در باب ازدواج سفید در ایران». فصلنامه مطالعات حقوق. شماره ۲۱، صص ۱۵۹-۱۷۶.
- احمدوند شاهرودی، محمد؛ پورحسین، رضا و غلامعلی لواسانی، مسعود. (۱۴۰۰). «واکاوی پدیدارشناسانه همباشی (ازدواج سفید) (مورد مطالعه: جوانان شهر تهران)». رویش روان‌شناسی. سال ۱۰، شماره ۱۱، شماره پیاپی ۶۸، صص ۴۰-۵۰.
- امجدی، فرزانه؛ شکریگی، عالیّه و معدنی، سعید. (۱۳۹۹). «پرساخت اجتماعی ازدواج سفید». پژوهش‌های جامعه‌شناختی. سال ۱۴، شماره ۱ و ۳، صص ۶۸-۹۸.
- اعتمادی‌فرد، سیدمهدی و حسینی، غزاله. (۱۳۹۸). «قواعد و ضرورت‌های نظام خانواده در ایران از خلال بروز تغییرات و ناپهنجاری‌ها (با تأکید بر همباشی به‌مثابه نوعی آسیب در خانواده)». مطالعات و تحقیقات اجتماعی در ایران. دوره ۸، شماره ۳، صص ۴۳۳-۴۶۰.
- امیدوار، پوران؛ دانش، پروانه؛ جواهری، فاطمه و زاهدی‌مازندرانی، محمدجواد. (۱۳۹۷). «مطالعه خرده‌فرهنگ همباشی در کلان‌شهر تهران». رفاه اجتماعی. سال ۱۸، شماره ۷۱، صص ۲۷۹-۳۲۰.
- چیت‌ساز، محمدجواد. (۱۴۰۱). «بررسی وضعیت همباشی در ایران: فراترکیب پژوهش‌های همباشی». فصل‌نامه علمی پژوهش مسائل اجتماعی ایران. شماره ۹۵، صص ۷۱-۹۹.
- گلچین، مسعود و صفری، سعید. (۱۳۹۶). «کلان‌شهر تهران و ظهور نشانه‌های الگوی تازه‌ای از روابط زن و مرد: مطالعه زمینه‌ها، فرایند و پیامدهای هم‌خانگی». فصلنامه تحقیقات فرهنگی ایران. دوره ۱۰، شماره ۱، صص ۲۹-۵۷.
- عظیمی‌هاشمی، مزگان. (۱۳۸۳). «رضایت از زندگی و دین‌داری در بین دانش‌آموزان». مجله علوم اجتماعی دانشگاه ادبیات و علوم انسانی دانشگاه فردوسی مشهد، سال ۱، شماره ۳، صص ۸۳-۱۱۶.
- Adrienne. Brown. (2022). "High school seniors' attitudes toward cohabitation as a testing ground for marriage, 2020. Family Profiles". FP-22-03. National Center for Family & Marriage Research. <https://doi.org/10.25035/ncfmr/fp-22-03>.
- Afary, Janet. (2009). *Sexual politics in modern Iran*. Published in the United States of America by Cambridge University Press, New York.
- Beck, Ulrich. & Elisabeth. Beck-Gernsheim. (2002). *Individualization: Individualization: Institutionalized Individualism and its Social and Political Consequences*. London: Sage
- Derek Richard Lawson. (2019). "Cohabitation as a young adult: Examining relationship interactions & outcomes and financial characteristics and economic well-being". School of Family Studies and Human Services College of Health and Human Sciences.
- Ermisch, John. (2005). *The Puzzling Rise in Childbearing outside Marriage. Understanding Social change*. Oxford: Oxford University Press.

- Gorden. A, Carmichael. (1995). **“Consensual Partnering in the More Developed Countries”**. Journal of the Australian Population Association, Vol. 12, No. 1.51-86
- Heuvelin, patrick. & Timberlake, Jeffrey.M. (2004). **“The role of cohabitation in family formation: the United States in comparative perspective”**. Journal of marriage and family,67,1214-1230.
- Hyunjoon Park. (2021). **Introduction to the special collection on family changes and inequality in East Asia, Demographic Research**. Published by: Max-Planck-Gesellschaft zur Foerderung der Wissenschaften. VOLUME 44, ARTICLE 40, PAGES 979–992. DOI: 10.4054/DemRes.2021.44.40.
- James m. raymo. miho iwasawa. larry bumpass. (2008). **“Cohabitation and Family Formation in Japan”**. The Institute of Social and Economic Research Osaka University.
- Loffler, Christin. (2009). **Non-Marital Cohabitation in Italy**. Der Universität Rostock.
- Nazio, Tiziana(2008). **Cohabitation, Family & Society**. London: Routledge
- Nugent, C. N., Daugherty, J. (2018). **“A demographic, attitudinal, and behavioral profile of cohabiting adults in the United States, 2011– 2015”**. National Health Statistics Reports, 111.
- Pamela j. Smock. (2000). **“Cohabitation in the United States: An appraisal of research themes, findings, and implications”**. Annual Reviews Sociology, 26 (1): pp 1-20.
- Premchand Dommaraju and Shawn Wong. (2018). **“Transition to First Marriage in Thailand: Cohort and Educational Changes”**. Sociology, School of Social Sciences, Nanyang Technological University, Singapore .<https://orcid.org/0000-0002-6889-2039> .
- Sassler, Sharon., lichter, Daniel. (2020). **“Cohabitation and Marriage: Complexity and Diversity in Union-Formation Patternsa”**. Journal of Marriage and Family, 82 ,35–61.
- Soanes, Catherine., & Hawker, Sara. (2014). **Compact Oxford English dictionary**. Oxford University Press
- **Statistics Finland 2015. Family type**. Retrieved 2016/06/27 from: http://www.stat.fi/meta/til/perh_en.html
- wiik Kennet Aarskaug. (2020). **First union formation among the children of immigrants: A population-wide study in Norway**. Published by Elsevier Ltd.1-14: <https://doi.org/10.1016/j.alcr.2022.100480>.
- Williams, Lindy. Midea. Kabamalan, and Nimfa. Ogena. (2007). **‘Cohabitation in the Philippines Attitudes and Behaviors Among**.
- Wolcott, Ilene. (1999). **“Strong Families and Satisfying Marriages”**. Australian Institute of Family Studies, Family Matters, No.53.

انگاره ذهنی جوانان شهر تهران درباره پیام‌رسان‌های اجتماعی داخلی و خارجی

یوسف خجیر^۱

محدثه قرائی^۲

doi 10.22034/ssys.2024.2994.3191

تاریخ دریافت مقاله: ۱۴۰۲/۰۷/۱۴

تاریخ پذیرش مقاله: ۱۴۰۲/۱۰/۲۱

هدف این پژوهش، شناخت انگاره‌های ذهنی جوانان شهر تهران در مورد پیام‌رسان‌های داخلی و چارچوب نظری آن ترکیبی و برگرفته از «نظریه پذیرش فناوری و استفاده-خشنودی» است. روش این پژوهش، پیمایشی و جامعه آماری آن جوانان ۱۸ تا ۳۵ ساله شهر تهران بود که براساس فرمول کوکران، ۳۸۴ نفر به روش نمونه‌گیری احتمالی تلفیقی (روش نمونه‌گیری خوشه‌ای چندمرحله‌ای و تصادفی) انتخاب شدند. برای گردآوری اطلاعات، از ابزار پرسش‌نامه و برای پردازش داده‌ها از نرم‌افزار SPSS نسخه ۲۶ در دو سطح توصیفی و استنباطی استفاده گردید. روایی این پژوهش از طریق اعتبار صوری و پایایی آن با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ تعیین شد که برای تمامی متغیرها بالای ۰/۷ بود. یافته‌ها حاکی از آن است که جوانان شهر تهران در حد زیاد (۳/۹۸ از ۵) از پیام‌رسان خارجی و در حد متوسط (۲/۷۲ از ۵) از پیام‌رسان داخلی استفاده می‌کنند. در بین پیام‌رسان‌های خارجی نیز اولویت با "واتس‌آپ" و در پیام‌رسان‌های داخلی اولویت با "بله" است. در بین مولفه‌ها، کمترین امتیاز متعلق به مولفه «سودمندی پیام‌رسان به کاربران» است. یافته‌های استنباطی نشان داد که انگاره ذهنی جوانان در متغیرهای «لذت استفاده از پیام‌رسان» و «خودآگاهی مورد انتظار در استفاده از پیام‌رسان داخلی و خارجی» تفاوت معناداری دارد؛ در این دو متغیر برتری مربوط به پیام‌رسان‌های خارجی است. همچنین در زمینه متغیر «تأثیر اجتماعی پیام‌رسان، سودمندی آنها و سهولت مورد انتظار» بین دو نوع پیام‌رسان تفاوت معناداری وجود ندارد. در پیام‌رسان داخلی بالاترین امتیاز به ویژگی «سهولت» و در پیام‌رسان خارجی به «لذت مورد انتظار» اختصاص دارد.

واژگان کلیدی: انگاره ذهنی، پیام‌رسان اجتماعی، سهولت استفاده و جوانان تهران.

^۱ استادیار، گروه ارتباطات اجتماعی، دانشکده فرهنگ و ارتباطات، دانشگاه سوره، تهران، ایران (نویسنده مسئول)

E-mail: Khojir@soore.ac.ir

^۲ کارشناس ارشد تبلیغ و ارتباطات فرهنگی، دانشگاه سوره، تهران، ایران

مقدمه

امروزه همه جوامع به سوی جهانی شدن گام برمی دارند و در این راستا از ابزارهای جهانی شدن بهره می برند. مهم ترین این ابزارها، شبکه اجتماعی مجازی است. شبکه های مجازی و متعاقب آن پیام رسان اجتماعی با نوآوری هایی بی نظیر نظام ارتباطات اجتماعی را دگرگون ساخته اند. در دهه اخیر، پیام رسان های اجتماعی تعداد بسیار زیادی از کاربران اینترنت را در کشورهای مختلف جذب خود کرده اند و به دلیل تنوع بسیار کارکردها و خدمات در این حوزه، رشد چشمگیری در زمان مصرفی و استفاده از این خدمات ملاحظه می گردد. برخی پیام رسان های اجتماعی، شهرتی جهانی کسب کرده اند و کاربردی بین المللی دارند؛ اما در عین حال، در سال های اخیر کشورهای مختلف از جمله ایران، اقدام به تولید و ارائه پیام رسان اجتماعی بومی کرده اند. اما شواهد میدانی و پژوهشی حاکی از آن است که توجه کاربران ایرانی به پیام رسان های داخلی نسبت به مشابه خارجی به صورت قابل توجهی کمتر است. بخشی زاده و همکاران در پژوهشی بیان می دارند در حال حاضر در کشور ایران کاربران پیام رسان های خارجی بسیار بیشتر از پیام رسان های داخلی می باشند و پیام رسان های داخلی برای بهبود شرایط برند خود نیازمند ایجاد تصویر ذهنی مثبت از برند خود می باشند (مقاله نگاشت شبکه تداویات برند پیام رسان های داخلی (مورد مطالعه: پیام رسان سروش)، ۱۳۹۹: ۵).

خلوجینی (۱۴۰۰) در پژوهش «کوچ کاربران از تلگرام به سروش» بیان می دارد با توجه به محدودیت قانونی، فیلترینگ و الزام دولت به استفاده از سروش در سازمان ها، اما رغبت به تلگرام فیلتر شده بیشتر از سروش است. در تایید این مسئله نتایج نظرسنجی مرکز افکارسنجی دانشجویان ایران در شهریور ۱۴۰۱ نیز نشان می دهد استفاده از واتس اپ با ۷۱/۱ درصد، تلگرام با ۴۰/۶ درصد بیش از سایر پیام رسان های اجتماعی در کشور می باشد، این در صورتی است که در همان زمان سروش ۷/۶ درصد، بله ۹/۲ درصد، ایتا ۸/۶ درصد، آی گپ ۲/۸ درصد، گپ ۱/۸ درصد، سیگنال ۰/۴ درصد مورد استفاده بوده است. (مرکز افکارسنجی دانشجویان ایران: ۱۴۰۱).

یکی از دلایل اصلی عدم اقبال به پیام رسان های داخلی، فقدان «انگاره» های ذهنی مثبت کاربران نسبت به این پیام رسان هاست. انگاره، پلی میان گذشته و آینده است. انگاره فرد از امری، ناشی از گذشته آن امر است که به مرور در ذهن فرد از آن امر شکل می گیرد و آینده مواجهه فرد با آن امر را رقم می زند (قراملکی و ناسخیان، ۱۴۰۰: ۸۲). هر سازمانی که کالا یا خدماتی را تولید یا ارائه می کند، نیازمند انگاره مثبت

انگاره ذهنی جوانان شهر تهران درباره پیامرسان‌های اجتماعی داخلی و خارجی

شهروندان (مشتریان بالفعل یا بالقوه) است (همان، ۱۴۰۰: ۲۵۱-۲۵۲). پیامرسان‌های داخلی نیز از این قاعده مستثنی نیستند؛ آن‌ها برای آن که بتوانند مخاطب حداکثری جذب کنند، ابتدا لازم است انگاره کاربران را به نفع خود ترسیم یا اصلاح کنند. در این انگاره عواملی چون: سرعت، امنیت اطلاعات، رضایت از عملکرد، سادگی و پیچیدگی استفاده دارای اهمیت است. از سوی دیگر، جوانان به عنوان کاربران اصلی جامعه شبکه‌ای ایران از شبکه‌ها و پیامرسان‌های اجتماعی استفاده می‌کنند. از آنجا که نویسندگان پژوهش حاضر ساکن شهر تهران هستند، لذا زمینه پژوهش شهر تهران انتخاب گشت تا دسترسی به مخاطب هدف آسان‌تر صورت گیرد. با توجه به رشد روزافزون استفاده کاربران از پیامرسان‌ها، این پژوهش در صدد بررسی انگاره‌های ذهنی جوانان شهر تهران در مورد استفاده از پیامرسان‌های داخلی و خارجی است. پرسش این است:

- انگاره‌های ذهنی کاربران جوان شهر تهران در مورد استفاده از پیامرسان‌های داخلی و خارجی چگونه است؟

- در استفاده از پیامرسان داخلی و خارجی کدام معیار برای آنها اهمیت بیشتری دارد؟

اغلب پژوهش‌های داخلی به بررسی ویژگی‌های پیامرسان، علل استفاده از شبکه‌های اجتماعی، تأثیر استفاده از شبکه‌های اجتماعی بر مؤلفه‌های سبک زندگی، عوامل کوچ از یک پیامرسان به پیامرسان دیگر و... پرداخته‌اند. بخشی‌زاده و همکاران (۱۴۰۰) در تحقیقی با عنوان «مقایسه نقشه ذهنی کاربران پیامرسان‌های داخلی با پیامرسان‌های خارجی» که به کمک ۱۵ نفر از دانشجویان در شهر تهران انجام شد، دریافتند اکثر سازه‌های استخراج‌شده در مورد پیامرسان ایرانی ماهیتی منفی داشتند که با طراحی، مشکلات فنی و مشکلات مدیریتی در این پیامرسان‌ها مرتبط است. همچنین خالقی مقدم، شریفی و لبافی (۱۳۹۹) در پژوهشی با عنوان «شناسایی عوامل مؤثر بر مهاجرت کاربران از پیامرسان‌های داخلی (نمونه‌کاوی: پیامرسان سروش)» که با همکاری ۱۷ نفر از خبرنگاران رسانه‌ای و مدیران پیامرسان‌ها انجام شده است، علل عدم استقبال اکثریت جامعه از پیامرسان‌های داخلی را بی‌اعتمادی کاربران و تلقی آنان از وابستگی پیامرسان‌های داخلی به دولت، نبود تفکر رقابتی در این پیامرسان‌ها، مسائل فنی و از سوی دیگر، ظرفیت اقتصادی پیامرسان‌های خارجی، وجود بستر کسب‌وکارهای جدی در آن، تشکیل کلونی و حضور همسالان در آن‌ها، فراگیر شدن پیامرسان‌های خارجی، عادت کاربران به آن سرویس‌ها و... می‌دانند. بخشی‌زاده، رجائی و بشیرپور (۱۳۹۹) نیز در پژوهش «نگاشت شبکه تداویات برند پیامرسان‌های داخلی (مورد مطالعه: پیامرسان سروش)» که در

آن تعداد صد نفر از افراد سطح شهر تهران انتخاب شدند، در مورد پیام‌رسان سروش، دو تداعی مطلوب ایرانی بودن و اینترنت رایگان را مطرح کرده‌اند. در بین تداعی‌های نامطلوب، سرعت کم، عدم امنیت اطلاعات، تحمیل و اجبار و تعداد کاربران کم به چشم می‌خورد. همچنین نتایج تحقیق «عوامل مؤثر بر قصد تداوم استفاده از شبکه‌های اجتماعی؛ با میانجی‌گری اعتماد (مورد مطالعه: پیام‌رسان تلگرام و سروش)» که توسط ابراهیمی و عین‌علی (۱۳۹۸) و در بین ۳۹۵ نفر از شهروندان بالای ۱۸ سال در شهر سمنان انجام شد، نشان می‌دهد نفوذ اجتماعی و سهولت کاربری بر اعتماد به شبکه‌های اجتماعی تأثیر مثبت و معناداری دارد. پژوهش کرمانی و مظفری (۱۳۹۶) با عنوان «تلگرام و دیگر هیچ: تحلیل و تبیین عوامل مؤثر بر استفاده از تلگرام به‌عنوان پیام‌رسان مرجح در ایران» که به کمک ۱۲۷ نفر از مخاطبان محقق در پیام‌رسان‌ها انجام شد، حاکی از آن است که لذت مورد انتظار، تأثیر اجتماعی، سودمندی و سهولت مورد انتظار در مورد تلگرام بیشتر از سایر پیام‌رسان‌هاست و این متغیرها همه جایی شدن تلگرام در ایران را تبیین می‌کنند. بخشی‌زاده، داورزنی و دیلمی (۱۳۹۵) نیز در پژوهش «استخراج نقشه ارزش‌های کاربران پیام‌رسان‌های موبایلی با استفاده از تکنیک نردبانی (بر اساس نظریه وسیله-هدف)» که با همکاری ۱۵ نفر از دانشجویان دانشگاه علامه طباطبائی تهران صورت گرفت، دریافتند مواردی مثل آرامش، لذت و خوشی، امنیت، احساس آزادی، اعتماد به نفس، دید خوب دیگران به فرد و... علت استفاده از شبکه‌های اجتماعی بین کاربران ایرانی است. همچنین رایگان بودن، سرعت و وجود کانال و گروه‌های مختلف، پرتکرارترین ویژگی‌های پیام‌رسان مطلوب از نگاه کاربران بوده‌اند.

در پژوهش‌های خارجی تیسنگ و همکاران (۲۰۱۸) در تحقیقی با عنوان «افزایش وفاداری مشتری به پیام‌رسانی فوری تلفن همراه: دیدگاه‌های تأثیر شبکه و خود تصمیم‌گیری» که در بین ۲۹۲ شرکت‌کننده در نظرسنجی آنلاین انجام شد، بیان کردند ارزش و عملکرد درک‌شده توسط کاربر، ارضای نیازهای شایستگی، احساس استقلال و گسترش ارتباط، منجر به وفاداری کاربر به پیام‌رسان می‌شود. نتیجه پژوهش لیو و همکاران (۲۰۱۷) نیز که با عنوان «درک رفتار تعویض برنامه‌های پیام‌رسانی فوری تلفن همراه توسط کاربران: یک مطالعه تجربی از دیدگاه چارچوب فشار-کشش-ماندگاری» و در میان ۲۴۰ کاربر چینی MIM صورت گرفت، نشان می‌دهد لذت از سهولت استفاده بر قصد تعویض پیام‌رسان تأثیر منفی می‌گذارد. علاوه بر این، تعهد عاطفی، هزینه‌های تغییر و عادت در اینرسی مهم هستند. همچنین تنگ و هيو (۲۰۱۶) در پژوهشی با عنوان «آیا پیام‌رسانی فوری موبایل (MIM) در آموزش مفید است؟ بررسی توانایی‌های فنی، آموزشی و اجتماعی آن» که به‌واسطه ۳۹ مطالعه تجربی از شش پایگاه داده آموزشی اصلی انجام شد، دریافتند

انگاره ذهنی جوانان شهر تهران درباره پیامرسان‌های اجتماعی داخلی و خارجی

پیامرسان‌هایی مورد توجه قرار می‌گیرد که همزمانی، کاربرپسند بودن، هزینه پایین و ویژگی‌های چندبعدی را مورد توجه قرار دهد. او هیوما و همکاران (۲۰۱۵) نیز در پژوهش «یک مدل تأیید انتظار از قصد مستمر برای استفاده از پیامرسانی فوری تلفن همراه» که به کمک ۳۳۴ کاربر MIM در کره جنوبی انجام شد، بیان می‌کنند که کیفیت خدمات درک‌شده بر رضایت کاربر از پیامرسان اثر می‌گذارد؛ اما تأثیر امنیت درک‌شده بر رضایت کاربر قابل توجه نیست. همچنین سسلیزا و همکاران (۲۰۱۴) در تحقیق «تجزیه و تحلیل وفاداری کاربر برنامه‌های پیامرسان تلفن همراه در ماندو» که در میان کاربران اپلیکیشن‌های MIM در ماندو با سن کمتر از ۳۰ سال صورت گرفت، دریافتند برای کاربران پیامرسان‌هایی جذاب هستند که سرعت بارگیری، ویژگی‌های کاربرپسند و قیمت مناسب داشته باشند.

مفاهیم و نظریه‌ها

الف) مفاهیم

۱- انگاره: انگاره به معنای طرح، نقشه ذهنی و تصویر کم و بیش پایداری است که منشأ تأثیر است (قزاملکی و ناسخیان، ۱۴۰۰: ۶۱). انگاره علاوه بر ویژگی فردی، از ویژگی اجتماعی نیز برخوردار است (همان، ص ۱۲۴). در اجتماع باورها و آگاهی‌های مشترک از طریق انگاره عمومی (مشترک) به رفتارهای مشترک و عمومی می‌انجامد (همان، ۱۲۵). انگاره شهروندان جامعه از سازمان و یا به تعبیر رایج، تصویر سازمانی، نقش مؤثری در رونق فروش دارد (همان، ۲۵۰).

۲- شبکه اجتماعی: این شبکه‌ها گونه‌ای از رسانه‌های اجتماعی هستند که بیشترین شباهت را به جامعه انسانی دارند و به فرد امکان برقراری ارتباط با شمار فراوانی از افراد را می‌دهند. شبکه‌های اجتماعی دارای قابلیت‌هایی چون: چندسویگی، تولید محتوا، اشتراک گذاری پیام، مشارکت در پیام کاربران دیگر، تشکیل کلوپ‌های پیام و ... هستند (خجیر، ۱۳۹۹: ۲۳).

۳- پیامرسان اجتماعی: یکی از مهم‌ترین انواع شبکه‌های اجتماعی، پیامرسان‌های اجتماعی هستند. پویایی این برنامه‌ها، آن‌ها را به ابزاری برای سرگرمی، تجارت و کار بدل کرده است. پیامرسان‌ها کاربر را قادر می‌سازند تا اطلاعات و اظهارات دیگران را ببیند، اطلاعات خود را با دیگران به اشتراک بگذارد، گروه ایجاد کند و با کاربران دیگر به تبادل اطلاعات بپردازد. مهم‌ترین کارکرد پیامرسان‌های موبایلی، ایجاد ارتباط با دیگران است. پیامرسان‌های اجتماعی به کاربران اجازه می‌دهند حداکثر حس حضور خود در

یک شبکه اجتماعی را احساس کنند. تنوع محتوایی و رسانه‌ای در این زمینه باعث خلق ابزاری برای مردم شده است که توان ایجاد تغییرات اجتماعی را دارد (خجیر، ۱۳۹۹: ۲۳).

۴- **پیام‌رسان داخلی:** پیام‌رسان ایرانی بر اساس جدیدترین تعریف «شورای عالی فضای مجازی»، پیام‌رسانی است که بیش از ۵۱ درصد سهام آن به افراد و شرکت‌های داخلی تعلق دارد (شورای عالی فضای مجازی، ۱۳۹۶). سروش، گپ، آی‌گپ، ایتا، بله، روبیکا، ویسپی و بیسفون پلاس از مهم‌ترین پیام‌رسان‌های ایرانی هستند که مورد حمایت مرکز ملی فضای مجازی نیز قرار گرفته‌اند (مرکز ملی فضای مجازی، ۱۳۹۷).

ب) نظریه‌های مرتبط

نظریه پذیرش فناوری: نظریه پذیرش فناوری توسعه‌یافته مدل پذیرش فناوری دیویس (۱۹۸۲) است که در سال ۲۰۱۳ توسط توسط کالیسیر و دیگران مطرح شده است. در مدل دیویس هدف توصیف نحوه پذیرش یک فناوری توسط کاربر است. این مدل از شش متغیر تشکیل شده است که پیش‌بینی‌کننده میزان پذیرش یک فناوری توسط کاربران است: میزان استفاده واقعی، قصد استفاده، نگرش نسبت به استفاده، سودمندی مورد انتظار، سهولت مورد انتظار و مشخصات بیرونی. سودمندی مورد انتظار نشان می‌دهد که فرد چه میزان انتظار دارد بر اثر استفاده از یک فناوری خاص، حضور و عملکردش بهبود و ارتقا یابد. سهولت مورد انتظار نیز بیانگر آن است که فرد تا چه میزان فکر می‌کند استفاده از یک فناوری خاص آسان است و نیاز به تلاش خاصی ندارد. گرچه این مدل کارا است، اما با توجه به این که برنامه‌های پیام‌رسان اجتماعی به‌طور عمده روی موبایل هوشمند استفاده می‌شوند، در این تحقیق از نسخه توسعه‌یافته مدل پذیرش فناوری که توسط کالیسیر و دیگران (۲۰۱۳) ارائه شده است، استفاده می‌شود. آنها در الگوی خود، متغیرهای دیگری شامل لذت مورد انتظار و تأثیر اجتماعی را نیز مورد مطالعه قرار داده‌اند. لذت مورد انتظار، به‌عنوان میزان لذتی که کاربر انتظار دارد بعد از استفاده از فناوری نصیبش شود تعریف شده است. کاربران از فناوری‌ای که انتظار لذت بیشتری از آن دارند، بیشتر استفاده می‌کنند. تأثیر اجتماعی مورد انتظار نیز بیانگر این است که کاربر تا چه اندازه فکر می‌کند که دیگران و افراد مهم در جامعه از او انتظار دارند از فناوری مورد نظر استفاده کند؛ یعنی ادراک فرد از این که افرادی که برای او مهم هستند در مورد استفاده از این فناوری چه فکر می‌کنند، ساختار گروهی و کمکی که فناوری به مشارکت در گروه‌های اجتماعی می‌کند و

انگاره ذهنی جوانان شهر تهران درباره پیامرسان‌های اجتماعی داخلی و خارجی

نتایج مثبتی که فرد با توجه به جایگاه اجتماعی خود بر اثر استفاده از فناوری بدست می‌آورد (کرمانی و مظفری، ۱۳۹۶).

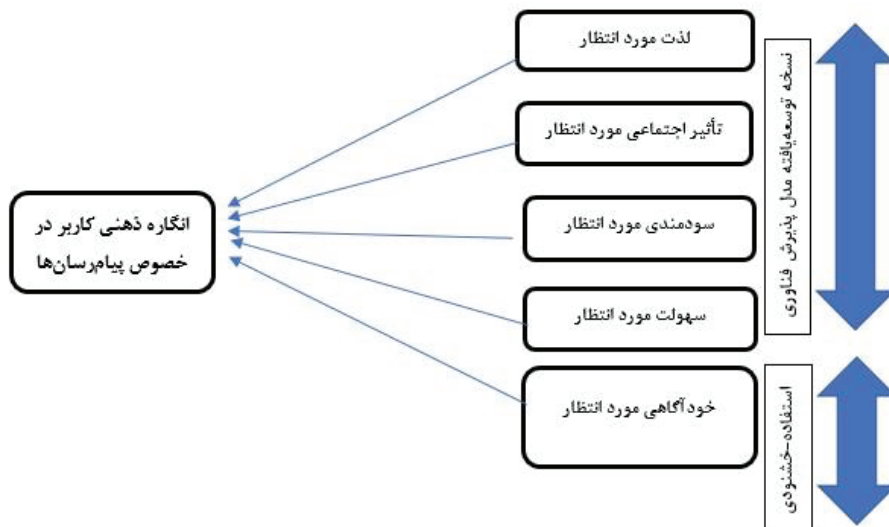
نظریه استفاده-خشنودی: الگوی این رویکرد را بلومر و کاتز در سال ۱۹۷۴ ارائه کرده‌اند. نظریه استفاده و خشنودی واکنشی به رویکرد جامعه توده‌ای بود که مخاطب رسانه را منفعل و تحت تأثیر کامل منابع قدرتمند رسانه‌ای ملاحظه می‌کرد. در این رویکرد مردم فعال هستند و برنامه‌هایی را انتخاب و استفاده می‌کنند که بیشترین خشنودی را برای آنان فراهم کند. درجه این خشنودی به نیازها و علائق افراد بستگی دارد. یکی از انگیزه‌های مخاطب در استفاده از رسانه، کسب خودآگاهی، یافتن الگوهای رفتاری و تقویت ارزش‌های شخصی است. افراد هر چقدر بیشتر احساس کنند که رسانه محتوای واقعی نیاز آن‌ها را برآورده می‌کند، احتمال انتخاب آن محتوا یا رسانه توسط مخاطبان افزایش می‌یابد (متانی، ۱۳۹۴).

چارچوب نظری پژوهش

به منظور شناخت انگاره ذهنی جوانان شهر تهران در مورد پیامرسان‌های داخلی و خارجی، از مفاهیم موجود در نظریات پذیرش فناوری و استفاده-خشنودی بهره گرفته شده است. چهار مؤلفه مستخرج از نسخه توسعه‌یافته مدل پذیرش فناوری عبارت‌اند از: لذت مورد انتظار، تأثیر اجتماعی مورد انتظار، سودمندی مورد انتظار و سهولت مورد انتظار. منظور از این مؤلفه‌ها آن است که کاربر انتظار دارد به واسطه استفاده از یک فناوری خاص، چه میزان از لذت نصیب او شود، دیگران چه تأثیری در استفاده کاربر از آن فناوری دارند و چگونه راجع به آن می‌اندیشند، عملکرد کاربر به واسطه استفاده از فناوری معین تا چه حد بهبود می‌یابد و استفاده از آن تا چه میزان آسان است. همچنین مؤلفه خودآگاهی نیز از نظریه استفاده-خشنودی وام گرفته شده است که در اینجا به معنای آگاهی کاربر از تأثیراتی است که پیامرسان‌ها بر افکار، باورها و احساسات وی دارند. به نظر می‌رسد این پنج مؤلفه نقش مهمی در شکل‌گیری انگاره ذهنی کاربر راجع به پیامرسان‌ها داشته باشند.

مراذ از «انگاره» یا image، صورت و تصویر ذهنی است که از اشیاء در ذهن افراد نقش می‌بندد. به عبارت دیگر، «انگاره» به نقاشی کم و بیش پایداری گفته می‌شود که از یک سازمان یا محصول در اذهان عمومی شکل می‌گیرد. این نقاشی زشت یا زیبا، با گونه‌ای ارزش‌گذاری و داوری همراه است که سبب شکل‌گیری نگرش فرد نسبت به یک امر می‌شود (قراملکی و ناسخیان، ۱۴۰۰: ۶۴).

بر پایه مبانی نظری ارائه شده، می توان رابطه میان مؤلفه های مذکور و انگاره کاربر را به صورت مدل زیر ترسیم کرد:

نمودار ۱: چارچوب نظری محقق ساخته با اقتباس از نظریه پذیرش فناوری کالیسیر و دیگران (۲۰۱۳)

و استفاده-خشنودی بلومر و کاتز (۱۹۷۴)

روش‌شناسی پژوهش

این پژوهش به لحاظ ماهیت در زمره تحقیقات توصیفی، به لحاظ روش سنجش و تحلیل در زمره تحقیقات کمی و به لحاظ هدف با توجه به امکان استفاده از نتایج آن در برنامه‌ریزی‌های فضای مجازی ذیل دسته تحقیقات کاربردی قرار می‌گیرد. روش این پژوهش پیمایش است. در این تحقیق واحد تحلیل فرد است. جامعه آماری پژوهش حاضر، جوانان ۱۸ تا ۳۵ ساله شهر تهران هستند که در مناطق ۲۲ گانه این شهر سکونت دارند. انتخاب این رده سنی به دلیل مصوبه «شورای عالی جوانان» پیرامون سن جوانی در ایران است. طبق برآورد انجام شده در سال ۱۴۰۲، جمعیت این افراد ۳۵۹۲۵۳۵ نفر است (سایت مرکز آمار ایران)^۱. در پژوهش حاضر حجم نمونه بر اساس فرمول کوکران برای جوامع نامعین ۳۸۴ نفر و روش نمونه‌گیری

^۱ www.amar.ir

انگاره ذهنی جوانان شهر تهران درباره پیامرسان‌های اجتماعی داخلی و خارجی

خوشه‌ای چندمرحله‌ای است؛ یعنی نخست شهر تهران به چند خوشه (محل) تقسیم شد، سپس هر محل به بلوک‌ها و کوچه‌ها تقسیم و در کوچه‌ها، خانه‌هایی به‌طور تصادفی برگزیده شدند و پرسش‌نامه در اختیار جوانان آن خانه قرار گرفت. در صورتی که در آن خانه جوان (۱۸ تا ۳۵ سال) وجود نداشت، به شیوه تصادفی جایگزین، خانه دیگر انتخاب شد. همچنین به منظور گردآوری اطلاعات، در بخش مطالعات نظری و گردآوری پیشینه از تکنیک مطالعات اسنادی، کتابخانه‌ای و ابزار فیش‌برداری و برای گردآوری داده‌ها و سنجش فرضیه از شیوه پیمایش و ابزار پرسش‌نامه محقق‌ساخته استفاده شده است. پرسش‌نامه با اقتباس از طیف لیکرت طراحی شده و دارای چهار پرسش زمینه‌ای در مورد جنسیت، سن، منطقه محل سکونت در تهران و تحصیلات، و همچنین چهل گویه اصلی است. تحلیل داده‌های گردآوری شده در نرم‌افزار SPSS نسخه ۲۶ با استفاده از آمار توصیفی و به کمک شاخص‌های جدول توزیع فراوانی، نمودار توزیع فراوانی بیان درصدی، شاخص مرکزی و پراکندگی انجام شده است. برای تعیین نرمال بودن حجم نمونه، آزمون شاپیرو-ویلک به کار رفت. در آمار استنباطی بر حسب سطح متغیر و نوع فرضیه، به منظور آزمون فرضیات پژوهش، از آزمون تی همبسته استفاده شد و در نهایت برای اولویت‌بندی عوامل از آزمون فریدمن استفاده شده است. برای تعیین روایی ابزار گردآوری، از روش اعتبار صوری استفاده شد؛ بدین منظور پرسش‌نامه در اختیار ده نفر از داوران قرار گرفت و اصلاحات پیشنهادی آنان تا حد ممکن اعمال شد. از سوی دیگر، برای محاسبه پایایی، در مرحله نخست پس از آن که حدود ۱۵ درصد از پرسش‌نامه‌ها گردآوری شد، ضریب آلفای کرونباخ محاسبه شد و از آنجا که ارزش ضریب مذکور بیش از ۰/۷ بود (۰/۸۱۲)، پایایی آن در مرحله مقدماتی تأیید شد. پس از اتمام کار، دوباره ضریب آلفای کرونباخ محاسبه شد و با توجه به اینکه در این مرحله نیز ضریب مذکور بیش از ۰/۷ بود (۰/۷۸۶)، پایایی پرسش‌نامه مورد تأیید قرار گرفت. در این قسمت، ابتدا به تعریف مفهومی و سپس به تعریف عملیاتی متغیرهای مورد مطالعه پرداخته شده است.

تعاریف مفهومی متغیرهای پژوهش

- تعریف مفهومی انگاره: انگاره، صورت و تصویر ذهنی است که از اشیا در ذهن بازمی‌آفرینیم. نقاشی کم و بیش پایداری است که از یک سازمان یا محصول در اذهان عمومی ایجاد می‌شود و در نهایت سبب شکل‌گیری نگرش ما به آن امر می‌شود (قراملکی و ناسخیان، ۱۴۰۰: ۶۳ تا ۶۵). روند تفسیر

ادراکات بر مبنای انگاره‌ها ادامه دارد تا اینکه ادراکات فرد صاحب انگاره نسبت به موضوع انگاره ناسازگار باشد (روشندل اربطانی و تهرانی‌فر، ۱۳۹۱).

- تعریف مفهومی لذت مورد انتظار: به بیان هانگ و دیگران (۲۰۰۷) این متغیر به معنای لذتی است که کاربر انتظار دارد با استفاده از فناوری نصیبش شود. از جمله دلایلی که به لذت بردن کاربر منجر می‌شود عبارت‌اند از: قابلیت‌های متعدد فناوری، امکان استفاده از استیکرهای فراوان، احساس امنیت کاربر در فضای فناوری و
- تعریف مفهومی تأثیر اجتماعی مورد انتظار: به گفته ونکاتش و دیگران (۲۰۰۳) تأثیر اجتماعی مورد نظر یعنی ادراک کاربر از اینکه افرادی که برای او مهم هستند، در مورد استفاده از این فناوری چگونه فکر می‌کنند. همچنین ساختار گروهی و کمکی که فناوری به مشارکت در گروه‌های اجتماعی می‌کند چگونه است و در نهایت نتایج مثبتی که فرد با توجه به جایگاه اجتماعی خود بر اثر استفاده از فناوری به دست می‌آورد چیست.
- تعریف مفهومی سودمندی مورد انتظار: این مؤلفه به معنای انتظار کاربر در مورد بهبود و ارتقای عملکرد او بر اثر استفاده از یک فناوری خاص است.
- تعریف مفهومی سهولت مورد انتظار: این متغیر بیان می‌کند فرد تا چه اندازه تصور می‌کند استفاده از یک فناوری مشخص نیاز به تلاش خاصی ندارد. این متغیر می‌تواند در تبیین ترجیح کاربران به استفاده از یک پیام‌رسان نسبت به دیگر برنامه‌ها به ما کمک کند.
- تعریف مفهومی خودآگاهی مورد انتظار: این متغیر بدان معناست که کاربر تا چه اندازه نسبت به تأثیراتی که محتوای پیام‌رسان‌ها بر افکار، باورها و عواطف او دارند، آگاه است.

تعاریف عملیاتی متغیرهای پژوهش

در پژوهش حاضر، برای اندازه‌گیری متغیرهای اصلی، از پرسش‌نامه محقق‌ساخته استفاده شده است. این پرسش‌نامه با اقتباس از طیف لیکرت طراحی گردیده و دارای چهار پرسش زمینه‌ای در خصوص جنسیت، سن، منطقه محل سکونت در تهران و تحصیلات، و همچنین چهار گویه اصلی است. از این تعداد، پنج گویه متعلق به مؤلفه لذت مورد انتظار، چهار گویه متعلق به مؤلفه تأثیر اجتماعی مورد انتظار، شش گویه متعلق به مؤلفه سودمندی مورد انتظار، چهار گویه متعلق به مؤلفه سهولت مورد

انگاره ذهنی جوانان شهر تهران درباره پیامرسان‌های اجتماعی داخلی و خارجی

انتظار و یک گویه متعلق به مؤلفه خودآگاهی مورد انتظار است. این گویه‌ها را می‌توان در جدول زیر

خلاصه کرد:

جدول ۱: گویه‌ها و مؤلفه‌های پژوهش

شماره گویه	گویه	مؤلفه
۱	مایلم به صورت مداوم از پیام‌رسان‌های داخلی استفاده کنم	لذت مورد انتظار
۲	مایلم به صورت مداوم از پیام‌رسان‌های خارجی استفاده کنم	لذت مورد انتظار
۳	محیط کاربری و فضای ظاهری پیام‌رسان‌های داخلی لذت‌بخش است	لذت مورد انتظار
۴	محیط کاربری و فضای ظاهری پیام‌رسان‌های خارجی لذت‌بخش است	لذت مورد انتظار
۵	پیام‌رسان‌های داخلی به حریم خصوصی و حفظ امنیت اطلاعات توجه زیادی دارند	لذت مورد انتظار
۶	پیام‌رسان‌های خارجی به حریم خصوصی و حفظ امنیت اطلاعات توجه زیادی دارند	لذت مورد انتظار
۷	فکر می‌کنم پیام‌رسان‌های داخلی پیشرفته و کارآمد هستند	لذت مورد انتظار
۸	فکر می‌کنم پیام‌رسان‌های خارجی پیشرفته و کارآمد هستند	لذت مورد انتظار
۹	مایلم به دیگران توصیه کنم که از پیام‌رسان‌های داخلی استفاده کنند	لذت مورد انتظار
۱۰	مایلم به دیگران توصیه کنم که از پیام‌رسان‌های خارجی استفاده کنند	لذت مورد انتظار
۱۱	پیام‌رسان‌های داخلی کمک می‌کنند با افراد زیادی آشنا شوم	سودمندی مورد انتظار
۱۲	پیام‌رسان‌های خارجی کمک می‌کنند با افراد زیادی آشنا شوم	سودمندی مورد انتظار
۱۳	پیام‌رسان‌های داخلی برای ارتباط و گفت‌وگو با دوستان و آشنایان مفیدند	سودمندی مورد انتظار
۱۴	پیام‌رسان‌های خارجی برای ارتباط و گفت‌وگو با دوستان و آشنایان مفیدند	سودمندی مورد انتظار
۱۵	تصور می‌کنم دیدگاه کاربران نسبت به پیام‌رسان‌های داخلی مثبت است	تأثیر اجتماعی مورد انتظار
۱۶	تصور می‌کنم دیدگاه کاربران نسبت به پیام‌رسان‌های خارجی مثبت است	تأثیر اجتماعی مورد انتظار
۱۷	من به خاطر اطرافیان از پیام‌رسان‌های داخلی استفاده می‌کنم	تأثیر اجتماعی مورد انتظار
۱۸	من به خاطر اطرافیان از پیام‌رسان‌های خارجی استفاده می‌کنم	تأثیر اجتماعی مورد انتظار

اگر از پیامرسان‌های داخلی استفاده کنم، نزد دیگران بافرهنگ و	۱۹
تأثیر اجتماعی مورد انتظار	شایسته به نظر می‌رسم
اگر از پیامرسان‌های خارجی استفاده کنم، نزد دیگران بافرهنگ	۲۰
تأثیر اجتماعی مورد انتظار	و شایسته به نظر می‌رسم
فکر می‌کنم افراد بسیاری عضو پیامرسان‌های داخلی هستند	۲۱
تأثیر اجتماعی مورد انتظار	فکر می‌کنم افراد بسیاری عضو پیامرسان‌های خارجی هستند
تأثیر اجتماعی مورد انتظار	محتوای پیام‌ها در پیامرسان‌های داخلی، تأثیر زیادی روی افکار
خودآگاهی مورد انتظار	و باورهای من دارند
محتوای پیام‌ها در پیامرسان‌های خارجی، تأثیر زیادی روی	۲۴
خودآگاهی مورد انتظار	افکار و باورهای من دارند
پیامرسان‌های داخلی به نیازهای گوناگون من پاسخ می‌دهند	۲۵
سودمندی مورد انتظار	پیامرسان‌های خارجی به نیازهای گوناگون من پاسخ می‌دهند
سودمندی مورد انتظار	پیامرسان‌های داخلی برای کسب اخبار و اطلاعات از دنیای
سودمندی مورد انتظار	پیرامون سودمندند
پیامرسان‌های خارجی برای کسب اخبار و اطلاعات از دنیای	۲۸
سودمندی مورد انتظار	پیرامون سودمندند
به نظر من پیامرسان‌های داخلی برای سرگرم شدن و گریز از	۲۹
سودمندی مورد انتظار	مشکلات زندگی روزمره مفیدند
به نظر من پیامرسان‌های خارجی برای سرگرم شدن و گریز از	۳۰
سودمندی مورد انتظار	مشکلات زندگی روزمره مفیدند
پیامرسان‌های داخلی سرعت بالایی دارند و به من در مدیریت	۳۱
سهولت مورد انتظار	زمان کمک می‌کنند

پیام‌رسان‌های خارجی سرعت بالایی دارند و به من در مدیریت	۳۲
سهولت مورد انتظار	زمان کمک می‌کنند
بهای مصرف اینترنت در استفاده از پیام‌رسان‌های داخلی برای	۳۳
سودمندی مورد انتظار	من مهم است
بهای مصرف اینترنت در استفاده از پیام‌رسان‌های خارجی برای	۳۴
سودمندی مورد انتظار	من مهم است
استفاده از پیام‌رسان‌های داخلی آسان است	۳۵
سهولت مورد انتظار	استفاده از پیام‌رسان‌های خارجی آسان است
سهولت مورد انتظار	۳۶
سهولت مورد انتظار	۳۷
سهولت مورد انتظار	۳۸
سهولت مورد انتظار	۳۹
سهولت مورد انتظار	۴۰

یادآوری می‌شود در پرسش‌نامه فوق، در برابر هر گویه پنج گزینه از کاملاً مخالفم تا کاملاً موافقم پیش‌بینی شده است که پاسخگو بر حسب نظر خود درباره آن گویه، گزینه مورد نظر خود را انتخاب می‌کند. برای تعیین موقعیت پاسخگو از نظر انگاره ذهنی او نسبت به پیام‌رسان‌ها باید برای پاسخ ارائه‌شده توسط وی، امتیاز قائل شد. به این صورت که گزینه‌های کاملاً مخالفم، مخالفم، نظری ندارم، موافقم و کاملاً موافقم، به ترتیب یک، دو، سه، چهار و پنج امتیاز دارند. همان‌طور که قبلاً اشاره شد، پرسش‌نامه انگاره ذهنی کاربران در مورد هر یک از پیام‌رسان‌های داخلی و خارجی، از بیست گویه تشکیل شده است. بنابراین انتظار می‌رود که مجموع امتیاز هر پاسخگو برای پیام‌رسان داخلی بین ۲۰ تا ۱۰۰، و برای پیام‌رسان خارجی نیز در همین بازه باشد. با توجه به گستردگی دامنه مذکور، در پژوهش حاضر این بازه به پنج قسمت تقسیم شده است. دامنه امتیازات پاسخگو به شرح ذیل است: خیلی کم (۳۶-۲۰)، کم (۵۲-۳۶)، متوسط (۶۸-۵۲)، زیاد (۸۴-۶۸) و خیلی زیاد (۱۰۰-۸۴).

انگاره ذهنی جوانان شهر تهران درباره پیامرسان‌های اجتماعی داخلی و خارجی

در این قسمت با استفاده از آرای صاحب‌نظران و نتایج مطالعات پیشین، به ارائه فرضیه در برابر پرسش‌های اصلی و فرعی پژوهش پرداخته شده است.

فرضیه اصلی

بین انگاره‌های ذهنی کاربران جوان شهر تهران در مورد پیام‌رسان‌های داخلی و خارجی تفاوت معناداری وجود دارد.

فرضیه‌های فرعی

- بین انگاره‌های ذهنی کاربران در مورد لذت مورد انتظار در استفاده از پیام‌رسان داخلی و خارجی تفاوت معناداری وجود دارد.
- بین انگاره‌های ذهنی کاربران در مورد تأثیر اجتماعی مورد انتظار در استفاده از پیام‌رسان داخلی و خارجی تفاوت معناداری وجود دارد.
- بین انگاره‌های ذهنی کاربران در مورد سودمندی مورد انتظار در استفاده از پیام‌رسان داخلی و خارجی تفاوت معناداری وجود دارد.
- به نظر می‌رسد بین انگاره‌های ذهنی کاربران در مورد سهولت مورد انتظار در استفاده از پیام‌رسان داخلی و خارجی تفاوت معناداری وجود دارد.
- بین انگاره‌های ذهنی کاربران در مورد خودآگاهی مورد انتظار در استفاده از پیام‌رسان داخلی و خارجی تفاوت معناداری وجود دارد.

یافته‌های پژوهش

در این بخش ویژگی‌های جمعیت‌شناختی و انگاره ذهنی جوانان شهر تهران در مورد پیام‌رسان‌های داخلی و خارجی توصیف شده است. در گام بعدی، فرضیه‌های پژوهش مورد آزمون قرار گرفته است.

یافته‌های توصیفی

توصیف متغیرهای زمینه‌ای

در این قسمت، به منظور آشنایی بیشتر با جامعه موردمطالعه (جوانان شهر تهران)، برخی از ویژگی‌های جمعیت‌شناختی آنان توصیف شده است. طبق داده‌های موجود، ۵۰/۳ درصد از پاسخگویان زن، و ۴۹/۷ درصد از افراد مرد بوده‌اند. همچنین ۳۰/۴ درصد از افراد متعلق به بازه سنی ۱۸ تا ۲۵ سال، ۲۹ درصد از افراد متعلق به بازه سنی ۲۶ تا ۳۰ سال و ۴۰/۶ درصد از افراد متعلق به بازه سنی ۳۱ تا ۳۵ سال هستند. میانگین، میانه و نما در جامعه نمونه پژوهش حاضر، به ترتیب ۲۸/۴۶، ۲۹ و ۳۵ سال بوده است. همه پاسخگویان تحصیلات دیپلم یا بالاتر دارند. ۸/۸ درصد از پاسخگویان دارای تحصیلات دیپلم، ۳/۷

انگاره ذهنی جوانان شهر تهران درباره پیامرسان‌های اجتماعی داخلی و خارجی

درصد دارای تحصیلات کاردانی، $35/2$ درصد دارای تحصیلات کارشناسی، $43/2$ درصد دارای تحصیلات کارشناسی ارشد، $8/5$ درصد دارای تحصیلات دکتری، و $0/6$ درصد دارای تحصیلات دیگری هستند. همچنین $16/5$ درصد از پاسخگویان در ناحیه شمال تهران (منطقه ۱)، $24/1$ درصد در ناحیه غرب تهران (منطقه ۲)، $21/3$ درصد در ناحیه شرق تهران (منطقه ۴)، $10/5$ درصد در ناحیه مرکز تهران (منطقه ۶) و $27/6$ درصد در ناحیه جنوب تهران (منطقه ۱۶) سکونت دارند.

توصیف مؤلفه‌ها و متغیرهای اصلی

در این مرحله، ابتدا پنج مؤلفه اصلی پژوهش به طور هم‌زمان برای پیامرسان‌های داخلی و خارجی مورد بررسی قرار گرفته و در نهایت تصویری جامع از متغیر اصلی ارائه شده است.

جدول ۲: توصیف مؤلفه‌ها و متغیرهای اصلی

امتیاز بر حسب درصد پاسخگویان					پیام‌رسان	مؤلفه‌ها و متغیر اصلی
خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم	خیلی کم		
۱۳/۱	۲۴/۱	۲۷/۳	۱۶/۲	۱۹/۳	داخلی	لذت مورد انتظار
۲۵/۶	۳۸/۶	۲۶/۴	۸/۲	۱/۱	خارجی	
۳/۱	۱۳/۶	۴۰/۳	۲۹/۳	۱۳/۶	داخلی	تأثیر اجتماعی مورد انتظار
۱۵/۳	۴۷/۷	۳۱/۸	۳/۴	۱/۷	خارجی	
۵/۷	۲۶/۱	۲۳/۳	۱۱/۹	۳۳	داخلی	سودمندی مورد انتظار
۹/۹	۴۶/۶	۳۴/۴	۷/۴	۱/۷	خارجی	
۲/۸	۲۵	۴۶/۳	۲۱/۶	۴/۳	داخلی	سهولت مورد انتظار
۷/۱	۴۲/۳	۴۰/۱	۹/۷	۰/۹	خارجی	
۷/۴	۱۸/۵	۲۸/۴	۲۶/۱	۱۹/۶	داخلی	خودآگاهی مورد انتظار
۸/۸	۲۵	۲۸/۱	۲۵/۹	۱۲/۲	خارجی	
۲/۸	۲۶/۱	۴۰/۱	۲۲/۲	۸/۸	داخلی	انگاره ذهنی جوانان
۸/۸	۵۴	۳۳/۲	۳/۱	۰/۹	خارجی	

همان‌طور که در جدول ۲ ملاحظه می‌شود، ۱۹/۳ درصد از پاسخگویان امتیاز خیلی کم، ۱۶/۲ درصد امتیاز کم، ۲۷/۳ درصد امتیاز متوسط، ۲۴/۱ درصد امتیاز زیاد و ۱۳/۱ درصد امتیاز خیلی زیاد به مؤلفه لذت مورد انتظار کاربر در مورد پیام‌رسان‌های داخلی داده‌اند. همچنین ۱/۱ درصد از پاسخگویان امتیاز خیلی کم، ۸/۲ درصد امتیاز کم، ۲۶/۴ درصد امتیاز متوسط، ۳۸/۶ درصد امتیاز زیاد و ۲۵/۶ درصد امتیاز خیلی زیاد به مؤلفه لذت مورد انتظار کاربر در مورد پیام‌رسان‌های خارجی داده‌اند. مد و میانه مؤلفه لذت مورد انتظار در بین جوانان برای پیام‌رسان داخلی متوسط است. برای پیام‌رسان خارجی مد و میانه زیاد است. از سوی دیگر، ۱۳/۶ درصد از پاسخگویان امتیاز خیلی کم، ۲۹/۳ درصد امتیاز کم، ۴۰/۳ درصد امتیاز متوسط، ۱۳/۶ درصد امتیاز زیاد و ۳/۱ درصد امتیاز خیلی زیاد به مؤلفه تأثیر اجتماعی مورد انتظار کاربر در مورد پیام‌رسان‌های داخلی داده‌اند. همچنین ۱/۷ درصد از پاسخگویان امتیاز خیلی کم، ۳/۴ درصد امتیاز کم، ۳۱/۸ درصد امتیاز متوسط، ۴۷/۷ درصد امتیاز زیاد و ۱۵/۳ درصد امتیاز خیلی زیاد به مؤلفه تأثیر اجتماعی مورد انتظار کاربر در مورد پیام‌رسان‌های خارجی داده‌اند. مد و میانه مؤلفه تأثیر اجتماعی مورد انتظار در بین جوانان برای پیام‌رسان داخلی متوسط است. برای پیام‌رسان خارجی مد و میانه زیاد است.

در مورد مؤلفه سودمندی مورد انتظار کاربر پیرامون پیام‌رسان‌های داخلی، ۳۳ درصد از پاسخگویان امتیاز خیلی کم، ۱۱/۹ درصد امتیاز کم، ۲۳/۳ درصد امتیاز متوسط، ۲۶/۱ درصد امتیاز زیاد و ۵/۷ درصد امتیاز خیلی زیاد به مؤلفه مذکور داده‌اند. در مورد پیام‌رسان‌های خارجی نیز ۱/۷ درصد از پاسخگویان امتیاز خیلی کم، ۷/۴ درصد امتیاز کم، ۳۴/۴ درصد امتیاز متوسط، ۴۶/۶ درصد امتیاز زیاد و ۹/۹ درصد امتیاز خیلی زیاد برای این پیام‌رسان‌ها در نظر داشته‌اند. مد و میانه مؤلفه سودمندی مورد انتظار در بین جوانان برای پیام‌رسان داخلی به ترتیب خیلی کم و متوسط است. برای پیام‌رسان خارجی مد و میانه زیاد است.

همچنین امتیازی که پاسخگویان به مؤلفه سهولت مورد انتظار کاربر در مورد پیام‌رسان‌های داخلی داده‌اند، به ترتیب عبارت است از: ۴/۳ درصد امتیاز خیلی کم، ۲۱/۶ درصد امتیاز کم، ۴۶/۳ درصد امتیاز متوسط، ۲۵ درصد امتیاز زیاد و ۲/۸ درصد امتیاز خیلی زیاد. در مورد پیام‌رسان‌های خارجی نیز وضعیت امتیازها به شرح ذیل است: ۰/۹ درصد امتیاز خیلی کم، ۹/۷ درصد امتیاز کم، ۴۰/۱ درصد امتیاز متوسط، ۴۲/۳ درصد امتیاز زیاد و ۷/۱ درصد امتیاز خیلی زیاد. مد و میانه مؤلفه سهولت مورد انتظار در بین جوانان برای پیام‌رسان داخلی متوسط است. برای پیام‌رسان خارجی مد و میانه به ترتیب زیاد و متوسط است.

انگاره ذهنی جوانان شهر تهران درباره پیامرسان‌های اجتماعی داخلی و خارجی

گفتنی است ۱۹/۶ درصد از پاسخگویان امتیاز خیلی کم، ۲۶/۱ درصد امتیاز کم، ۲۸/۴ درصد امتیاز متوسط، ۱۸/۵ درصد امتیاز زیاد و ۷/۴ درصد امتیاز خیلی زیاد به مؤلفه خودآگاهی مورد انتظار کاربر در مورد پیامرسان‌های داخلی داده‌اند. در حالی که ۱۲/۲ درصد از پاسخگویان امتیاز خیلی کم، ۲۵/۹ درصد امتیاز کم، ۲۸/۱ درصد امتیاز متوسط، ۲۵ درصد امتیاز زیاد و ۸/۸ درصد امتیاز خیلی زیاد به مؤلفه خودآگاهی مورد انتظار کاربر در مورد پیامرسان‌های خارجی داده‌اند. مد و میانه مؤلفه خودآگاهی مورد انتظار در بین جوانان برای پیامرسان داخلی متوسط است. برای پیامرسان خارجی نیز مد و میانه متوسط است.

در نهایت ۸/۸ درصد از پاسخگویان امتیاز خیلی کم، ۲۲/۲ درصد امتیاز کم، ۴۰/۱ درصد امتیاز متوسط، ۲۶/۱ درصد امتیاز زیاد و ۲/۸ درصد امتیاز خیلی زیاد به متغیر انگاره ذهنی جوانان شهر تهران در مورد پیامرسان‌های داخلی داده‌اند. این در حالی است که ۰/۹ درصد از پاسخگویان امتیاز خیلی کم، ۳/۱ درصد امتیاز کم، ۳۳/۲ درصد امتیاز متوسط، ۵۴ درصد امتیاز زیاد و ۸/۸ درصد امتیاز خیلی زیاد به متغیر انگاره ذهنی جوانان شهر تهران در مورد پیامرسان‌های خارجی نسبت داده‌اند. به طور کلی مد و میانه متغیر انگاره ذهنی جوانان در مورد پیامرسان داخلی متوسط است. برای پیامرسان خارجی مد و میانه زیاد است.

یافته‌های استنباطی

به منظور سنجش نرمال بودن توزیع داده‌های مورد نظر، از آزمون شاپیرو-ویلک استفاده شده که سطح معناداری آن ۰/۰۷۶ بوده است. همچنین میزان چولگی انگاره ذهنی جوانان شهر تهران در مورد پیامرسان داخلی ۱/۰۱، و کشیدگی آن ۱/۹۷ است. در حالی که میزان چولگی انگاره ذهنی جوانان شهر تهران در مورد پیامرسان خارجی ۱/۵۴، و کشیدگی آن ۱/۱۳ است. با توجه به اینکه در هر دو متغیر، عدد چولگی بین ۲ و ۳-، و عدد کشیدگی بین ۳ و ۳- قرار دارد، و سطح معناداری بالاتر از ۰/۰۵ است، توزیع داده‌های این دو متغیر تا حدودی نرمال می‌باشد.

در این قسمت، فرضیه اصلی پژوهش و همچنین فرضیه‌های فرعی تحقیق مورد آزمون تی هم‌بسته قرار گرفته است:

جدول ۳: آزمون تی هم‌بسته در مورد فرضیه‌های اصلی و فرعی

فرضیه	ارزش تی هم‌بسته	ارزش سطح معناداری	نتیجه
H1: بین انگاره‌های ذهنی جوانان در مورد لذت مورد انتظار در استفاده از پیام‌رسان داخلی و خارجی تفاوت معناداری وجود دارد.	-۷/۹۶۵	-۰/۵۱۶	تأیید فرضیه
H2: بین انگاره‌های ذهنی جوانان در مورد تأثیر اجتماعی مورد انتظار در استفاده از پیام‌رسان داخلی و خارجی تفاوت معناداری وجود دارد.	-۱۵/۷۸۹	-۰/۰۰۲	رد فرضیه
H3: بین انگاره‌های ذهنی جوانان در مورد سودمندی مورد انتظار در استفاده از پیام‌رسان داخلی و خارجی تفاوت معناداری وجود دارد.	-۱۰/۶۵۵	-۰/۱۷۷	رد فرضیه
H4: بین انگاره‌های ذهنی جوانان در مورد سهولت مورد انتظار در استفاده از پیام‌رسان داخلی و خارجی تفاوت معناداری وجود دارد.	-۶/۹۳۶	-۰/۰۴۹	رد فرضیه
H5: بین انگاره‌های ذهنی جوانان در مورد خودآگاهی مورد انتظار در استفاده از پیام‌رسان داخلی و خارجی تفاوت معناداری وجود دارد.	-۳/۲۵۸	۰/۲۸۶	تأیید فرضیه
H6: بین انگاره‌های ذهنی جوانان در مورد پیام‌رسان‌های داخلی و خارجی تفاوت معناداری وجود دارد.	-۱۰/۲۶۶	-۰/۲۹۲	تأیید فرضیه

انگاره ذهنی جوانان شهر تهران درباره پیامرسان‌های اجتماعی داخلی و خارجی

مطابق جدول ۳، برای فرضیه (۱) بر اساس نتایج آزمون تی همبسته، بین انگاره‌های ذهنی جوانان شهر تهران در مورد لذت مورد انتظار در استفاده از پیامرسان داخلی و خارجی تفاوت معناداری وجود دارد. میانگین لذت مورد انتظار از پیامرسان داخلی و خارجی به ترتیب برابر با $21/75$ (بین کم و متوسط) و $3/79$ (بین متوسط و زیاد) است. بنابراین انگاره ذهنی جوانان شهر تهران در مولفه احساس لذت در پیامرسان خارجی مثبت‌تر از پیامرسان داخلی است به همین دلیل پذیرش آن بیشتر است. همچنین آزمون همبستگی نشان می‌دهد این مولفه در حد متوسط توانسته پذیرش را به نفع پیامرسان خارجی تغییر دهد. معکوس بودن همبستگی نیز بیانگر این است که در مقایسه دو پیامرسان از نظر لذت مورد انتظاری که جوانان شهر تهران از پیامرسان مورد علاقه خود دارند برتری $26/6$ درصدی به نفع پیامرسان خارجی وجود دارد؛ به تعبیر دیگر این نشان می‌دهد پیامرسان‌های داخلی در ایجاد رضایت در مولفه لذت مورد انتظار در بین جوانان شهر تهران $26/6$ درصد ضعیف‌تر از پیامرسان خارجی بوده‌اند.

در فرضیه (۲) بین انگاره‌های ذهنی جوانان شهر تهران در مورد تأثیر اجتماعی مورد انتظار در استفاده از پیامرسان داخلی و خارجی تفاوت معناداری وجود ندارد. تفاوت میانگین تأثیر اجتماعی مورد انتظار در پیامرسان داخلی و خارجی به ترتیب برابر با $2/63$ (بین کم تا متوسط) و $2/72$ (بین کم و متوسط) است که با کمی اغماض به یک اندازه است. این نشان می‌دهد که حضور دیگران (اطرافیان، افراد معتبر و فشار گروهی) در انگاره ذهنی جوانان شهر تهران در پذیرش پیامرسان‌های داخلی یا خارجی تأثیر معناداری ندارد. به تعبیری پذیرش آنها به عوامل دیگری بستگی دارد. با توجه به اینکه فرضیه تایید نشده به همبستگی تأثیر دو متغیر در پذیرش این فناوری پرداخته نمی‌شود.

در فرضیه (۳) بین انگاره‌های ذهنی جوانان شهر تهران در مورد سودمندی مورد انتظار در استفاده از پیامرسان داخلی و خارجی تفاوت معناداری وجود ندارد. میانگین سودمندی مورد انتظار از پیامرسان داخلی و خارجی به ترتیب برابر با $2/60$ (بین کم تا متوسط) و $4/06$ (از یاد) است. با وجود این تفاوت معناداری بین دو پیامرسان از نظر مولفه سودمندی مورد انتظار در استفاده آنان وجود ندارد. معکوس بودن همبستگی نیز بیانگر این است که در مقایسه دو پیامرسان از نظر احساس سودمندی که جوانان شهر تهران

^۱ پیوستار در طیف لیکرت پنج درجه‌ای یعنی بین (۱ تا ۵) سنجیده شده است.

از پیام‌رسان مورد علاقه خود دارند برتری ۱۱ درصدی به نفع پیام‌رسان خارجی وجود دارد؛ به تعبیر دیگر این نشان می‌دهد پیام‌رسان‌های داخلی در ایجاد رضایت در مولفه احساس سودمندی در بین جوانان شهر تهران ۱۱ درصد ضعیف‌تر از پیام‌رسان خارجی بوده‌اند.

در فرضیه (۴) بین انگاره‌های ذهنی جوانان شهر تهران در مورد سهولت مورد انتظار در استفاده از پیام‌رسان داخلی و خارجی نیز تفاوت معناداری وجود ندارد. میانگین سهولت مورد انتظار از پیام‌رسان داخلی و خارجی به ترتیب برابر با $3/15$ (بین متوسط و زیاد) و $3/45$ (بین متوسط و زیاد) است. بنابراین اگر چه تفاوت معناداری بین دو پیام‌رسان از نظر مولفه سهولت مورد انتظار در استفاده آنان وجود ندارد، اما با اغماض برحسب میانگین می‌توان بیان کرد که جوانان شهر تهران نسبت به پیام‌رسان خارجی، کمی احساس سهولت بیشتری در استفاده و دسترسی آن دارند.

در فرضیه (۵): بین انگاره‌های ذهنی جوانان شهر تهران در مورد خودآگاهی مورد انتظار در استفاده از پیام‌رسان داخلی و خارجی تفاوت معناداری وجود دارد. میانگین خودآگاهی مورد انتظار از پیام‌رسان داخلی و خارجی به ترتیب برابر با $2/68$ (بین کم تا متوسط) و $3/97$ (نزدیک به زیاد) است. بنابراین جوانان شهر تهران در حین استفاده از پیام‌رسان خارجی، احساس خودآگاهی بیشتری دارند. همچنین همبستگی ضعیف و مستقیمی میان خودآگاهی مورد انتظار از پیام‌رسان داخلی و خارجی وجود دارد؛ یعنی رضایت از مولفه خودآگاهی مورد انتظار در پیام‌رسان خارجی $8/1$ درصد بیشتر از پیام‌رسان داخلی است. به تعبیر دیگر این نشان می‌دهد پیام‌رسان‌های داخلی در ایجاد رضایت در مولفه خودآگاهی مورد انتظار در بین جوانان شهر تهران $8/1$ درصد ضعیف‌تر از پیام‌رسان خارجی بوده‌اند.

در فرضیه (۶) بین انگاره‌های ذهنی جوانان شهر تهران در پذیرش پیام‌رسان‌های داخلی و خارجی تفاوت معناداری وجود دارد. میانگین انگاره ذهنی جوانان شهر تهران در مورد پیام‌رسان‌های داخلی و خارجی به ترتیب برابر با $2/72$ (بین کم تا متوسط) و $3/98$ (نزدیک به زیاد) است. بنابراین جوانان شهر تهران نسبت به پیام‌رسان خارجی، انگاره ذهنی مثبت‌تری دارند. همچنین همبستگی ضعیف و معکوسی میان انگاره ذهنی جوانان شهر تهران در مورد پیام‌رسان‌های داخلی و خارجی وجود دارد؛ یعنی هر چه انگاره ذهنی جوانان در مورد پیام‌رسان خارجی مثبت‌تر باشد، $8/5$ درصد کمتر از پیام‌رسان‌های داخلی پذیرش دارند و همین اندازه کمتر استفاده می‌کنند.

انگاره ذهنی جوانان شهر تهران درباره پیامرسان‌های اجتماعی داخلی و خارجی

برای دستیابی به رتبه‌بندی انگاره ذهنی جوانان شهر تهران نسبت به مولفه‌های پیامرسان داخلی از آزمون فریدمن استفاده شده است. نتایج آزمون نشان می‌دهد که در انگاره ذهنی جوانان شهر تهران مثبت‌ترین مولفه در استفاده از پیامرسان داخلی متعلق به مؤلفه سهولت مورد انتظار با میانگین (۳/۰۱ از ۵) و منفی‌ترین تاثیر اجتماعی مورد انتظار با میانگین (۲/۶۰ از ۵) است. بعد از ویژگی سهولت مورد انتظار به ترتیب مولفه لذت مورد انتظار، سودمندی مورد انتظار، خودآگاهی مورد انتظار قرار دارد. همچنین در خصوص پیامرسان‌های خارجی جوانان شهر تهران بالاترین میانگین (۴/۳۹ از ۵) متعلق به مؤلفه لذت مورد انتظار و پایین‌ترین میانگین با (۲/۹۲ از ۵) متعلق به مؤلفه خودآگاهی مورد انتظار است. همچنین مقایسه میانگین رتبه‌ها حاکی از آن است که بعد از مولفه لذت مورد انتظار به ترتیب سودمندی مورد انتظار، سهولت مورد انتظار و خودآگاهی مورد انتظار است.

بحث و نتیجه‌گیری

امروزه در عصر اطلاعات و ارتباطات، رسانه‌ها و شبکه‌های اجتماعی مجازی به بخش جدایی‌ناپذیری از زندگی انسان مدرن تبدیل شده‌اند. در این میان، پیامرسان‌های اجتماعی یکی از مهم‌ترین شبکه‌های اجتماعی هستند که مردم و به‌خصوص جوانان را به یک شبکه عظیم ارتباطی متصل می‌کند. مهم‌ترین کارکرد پیامرسان‌های موبایلی، ایجاد ارتباط با دیگران و جذب مشارکت اجتماعی افراد است که موجب افزایش خرد اجتماعی و تغییر ویژگی‌های فرهنگی جامعه می‌شود.

هدف این پژوهش، شناخت انگاره‌های ذهنی جوانان شهر تهران در مورد پیامرسان‌های داخلی بود. با توجه به یافته‌های پژوهش حاضر می‌توان گفت امروزه «انگاره»‌ای از پیامرسان‌های اجتماعی، اعم از داخلی یا خارجی، در ذهن جوانان شهر تهران شکل گرفته است؛ انگاره‌ای که تنها به یک تصویر ذهنی و خیال محدود نمی‌ماند، بلکه منشأ قدرت است و بر جهت‌گیری و کنش افراد اثر دارد. انگاره‌های عمومی و مشترک، نوعی وحدت جمعی و آگاهی مشترک ایجاد می‌کند که به شبکه‌ای از رفتارهای همگانی می‌انجامد. همان‌طور که یافته‌های پژوهش نشان داده است جوانان شهر تهران انگاره مثبتی نسبت به پیامرسان‌های خارجی دارند. انگاره ذهنی آنها پیام رسان خارجی را بهتر از پیامرسان داخلی پذیرفته است. پذیرش این پیامرسان‌ها باعث استفاده بیشتر آن نیز شده است که این یافته در پژوهش بخشی‌زاده و همکاران (۱۴۰۰) و خالقی مقدم و همکاران (۱۳۹۹) نیز تایید شده بود. در این زمینه تحقیقات قبلی نیز بیانگر این است که میل

به استفاده از پیام‌رسان‌های خارجی به دلایل مختلف که در این پژوهش پنج دلیل آن بررسی شده است بیشتر از پیام‌رسان‌های داخلی است که در ذیل به هر کدام از این پنج عامل پرداخته می‌شود. در مجموع در بین پیام‌رسان‌های خارجی بیشترین توجه به واتس آپ و سپس تلگرام و در پیام‌رسان داخلی به ایتا و بله بوده است. اما در هدف این پژوهش، شناخت انگاره‌های ذهنی جوانان شهر تهران در مورد پیام‌رسان‌های داخلی مولفه لذت مورد انتظار همان‌طور که کالیسیر و دیگران (۲۰۱۳) بیان کرده اند که کاربران فناوری در صورتی از فناوری استفاده می‌کنند که لذتی که از آن انتظار دارند تامین شود پیام‌رسان خارجی بیشتر از پیام‌رسان داخلی توانسته که لذت جوانان شهر تهران را برآورده کند. یافته‌ها نشان می‌دهد که بین این دو پیام‌رسان در انگاره ذهنی جوانان شهر تهران تفاوت معناداری وجود دارد و انتظارات جوانان از پیام‌رسان خارجی در حد زیاد و از پیام‌رسان خارجی در حد کم تامین شده است. یافته‌ها بیانگر این است که پیام‌رسان‌های داخلی در ایجاد رضایت در مولفه لذت مورد انتظار در بین جوانان شهر تهران ۲۶/۶ درصد ضعیف‌تر از پیام‌رسان خارجی بوده‌اند. این یافته با نتایج کرمانی و مظفری (۱۳۹۵) مطابقت دارد. آنها نیز دریافتند که لذت مورد انتظار یکی از کلیدی‌ترین متغیر استفاده کاربران از تلگرام به نسبت سایر پیام‌رسان‌هاست. همچنین او هیوما و همکاران (۲۰۱۵) و لیو و همکاران (۲۰۱۷) نیز در پژوهش خود دریافتند که یکی از عوامل موفقیت شبکه‌های اجتماعی توجه به لذت مورد انتظار در بین کاربران است. در مجموع بر حسب یافته‌ها می‌توان بیان داشت که کاربر با استفاده از پیام‌رسان خارجی احساس لذت بیشتری می‌کند و می‌داند عضویت در آن‌ها برای او تا حدودی جایگاه و نتایج مثبت اجتماعی به همراه دارد، تصویر مطلوب‌تری از پیام‌رسان‌های خارجی در ذهن او شکل گرفته است. مولفه دیگری که در بحث پذیرش فناوری از نگاه کالیسیر و همکاران (۲۰۱۳) دارای اهمیت است تاثیر اجتماعی پیام‌رسان‌هاست. اثر اجتماعی براین باور است که نگاه مردم جامعه به پیام‌رسان چیست و این نگاه که منبعث از اطرفیان، همکاران، دوستان و ... است چقدر در انگاره ذهنی جوانان شهر تهران تاثیر داشته است. یافته‌های مربوط به این مولفه نشان می‌دهد که در انگاره ذهنی جوانان شهر تهران تفاوتی بین دو گونه پیام‌رسان در این مولفه وجود ندارد و تقریباً میانگین نظرات جوانان نسبت به دو پیام‌رسان در یک اندازه و در حد کم است. البته این یافته برخلاف پژوهش بخشی‌زاده، رجائی و بشیرپور (۱۳۹۹) است. آنها در پژوهش خود به این یافته دست یافتند که اثر اجتماعی و این مساله که دیگران در مورد اینکه من چه پیام‌رسانی استفاده می‌کنم قضاوت کنند در انگاره ذهنی آنان موثر بوده است. مولفه

انگاره ذهنی جوانان شهر تهران درباره پیامرسان‌های اجتماعی داخلی و خارجی

سوم مورد بررسی سودمندی مورد انتظار در استفاده از پیامرسان داخلی و خارجی است که تفاوت معناداری بین این دو پیامرسان در انگاره ذهنی جوانان شهر تهران وجود نداشت با وجود اینکه میانگین سودمندی مورد انتظار از پیامرسان داخلی بین کم و متوسط و پیامرسان خارجی در حد زیاد بود. همان‌طور که دیویس (۱۹۸۹) می‌گوید که سودمندی مورد انتظار نخستین عاملی است که موجب گرایش یا عدم‌گرایش افراد به استفاده از یک فناوری می‌شود یافته‌ها این پژوهش نیز نشان داد که در مقایسه دو پیامرسان از نظر احساس سودمندی که جوانان شهر تهران از پیامرسان مورد علاقه خود دارند برتری ۱۱ درصدی به نفع پیامرسان خارجی وجود دارد؛ به تعبیر دیگر، این نشان می‌دهد پیامرسان‌های داخلی در ایجاد رضایت در مؤلفه احساس سودمندی در بین جوانان شهر تهران ۱۱ درصد ضعیف‌تر از پیامرسان خارجی بوده‌اند. این یافته با پژوهش تیسنگ و همکاران (۲۰۱۸) و ابراهیمی و عین‌علی (۱۳۹۸) همخوانی دارد. این دو پژوهش نیز سودمندی مورد انتظار را در پذیرش فناوری جدیدی چون پیامرسان‌های اجتماعی مهم می‌دانند. مؤلفه دیگر حایز اهمیت در انگاره‌های ذهنی کاربران سهولت مورد انتظار است که در انگاره جوانان شهر تهران در این زمینه تفاوتی بین پیامرسان داخلی و خارجی وجود ندارد. این نشان از این دارد که پیامرسان‌های داخلی طی این سال‌ها توانسته‌اند از لحاظ سهولت استفاده به پیامرسان‌های خارجی نزدیک شوند. گواه این مدعا پژوهش‌های بخشی‌زاده و همکاران (۱۳۹۵) و کرمانی و مظفری (۱۳۹۶) است که در هر دو آنها علل گرایش به شبکه‌های اجتماعی خارجی و پیامرسان خارجی سهولت استفاده بوده است. اما امروزه با گذشت تنها چند سال برای جوانان شهر تهران از این لحاظ تفاوت معناداری بین دو شبکه داخلی و خارجی وجود ندارد. همان‌طور که اشاره شد، برخی سازه‌های موجود در این پژوهش، از پژوهش‌های قبلی نشأت گرفته است؛ به عنوان مثال، مؤلفه لذت مورد انتظار متشکل از سازه‌هایی است که نشان‌دهنده احساس امنیت کاربر در محیط پیامرسان، جذاب بودن محیط کاربری آن، تمایل به استفاده مداوم از آن و توصیه به دیگران و... است. این مؤلفه در پیامرسان خارجی توانسته موفقیت بیشتری در جذب مخاطب کسب کند. در هدف این پژوهش، شناخت انگاره‌های ذهنی جوانان شهر تهران در مورد پیامرسان‌های داخلی مؤلفه‌های دیگر نیز می‌توان گفت به‌طور کلی کاربر تصویر ذهنی مثبت‌تری نسبت به پیامرسان خارجی دارد که این یافته همان گونه که مطرح شد، در برخی مطالعات پیشین نیز اثبات گشته است.

همچنین طبق نسخه توسعه یافته مدل پذیرش فناوری که توسط کالیسیر و دیگران (۲۰۱۳) ارائه شد، مؤلفه‌های لذت، تأثیر اجتماعی، سودمندی و سهولت مورد انتظار کاربر نقش عمده‌ای در میزان پذیرش یک فناوری توسط او دارد. به عنوان مثال، کرمانی و مظفری (۱۳۹۶) در پژوهشی دریافتند تلگرام در ایران فراگیر شده است و مؤلفه‌های لذت مورد انتظار، تأثیر اجتماعی، سودمندی و سهولت مورد انتظار در مورد تلگرام بیشتر از برنامه‌های دیگر پیام‌رسان فوری موبایل است و این متغیرها همه جایی شدن تلگرام در ایران را تبیین می‌کنند. در پژوهش حاضر نیز این نکته صادق است؛ یعنی جوانان مورد مطالعه نسبت به تک‌تک مؤلفه‌های فوق در استفاده از پیام‌رسان خارجی نسبت به پیام‌رسان مشابه داخلی، انگاره مثبت‌تری دارند که همین عامل، میل به استفاده از پیام‌رسان خارجی را در میان کاربران ارتقاء می‌دهد.

همچنین طبق «نظریه استفاده-خشنودی»، مخاطب فعال، مخاطبی است که نسبت به اثرات پیام رسانه‌ای مطلع است و آگاهانه رسانه خاصی را انتخاب و از آن استفاده می‌کند. گاهی صورت‌بندی یا بستر انتشار پیام می‌تواند تأثیرگذاری پیام را بر مخاطب دوچندان کند. طبق یافته‌های این پژوهش و نظر کاربران، محتوای پیام در هر یک از پیام‌رسان‌های داخلی یا خارجی، اثر چندان بالایی بر افکار و باورهای آنان ندارد؛ هر چند که در خصوص این مؤلفه نیز، پیام‌رسان خارجی نسبت به داخلی، تا حدودی اثرگذاری بیشتری دارد. این نکته همواره بایستی مورد توجه برنامه‌ریزان فرهنگی و اجتماعی قرار گیرد، چرا که کنش فرهنگی- اجتماعی شهروندان می‌تواند تا حدودی نشأت گرفته از محتوای پیام‌رسان‌های خارجی باشد.

در مجموع یافته‌ها نشان می‌دهد که در انگاره ذهنی جوانان شهر تهران مثبت‌ترین مولفه در استفاده از پیام‌رسان داخلی متعلق به مؤلفه سهولت مورد انتظار و منفی‌ترین تأثیر اجتماعی مورد انتظار است که سیاست‌گذاران و صاحبان شبکه‌های اجتماعی داخلی باید به آن توجه ویژه کنند. بعد از ویژگی سهولت مورد انتظار به ترتیب مولفه لذت مورد انتظار، سودمندی مورد انتظار، خودآگاهی مورد انتظار قرار دارد. براساس این یافته‌ها می‌توان پیشنهادهای زیر را برای توسعه شبکه اجتماعی داخلی و گرایش جوانان به آن پیشنهاد داد:

- با توجه به انگاره منفی که نسبت به پیام‌رسان ایرانی در ذهن جوانان وجود دارد و وجود این تصویر منفی در ذهن آنان بعضاً تجربه‌های تبلیغی چون تجربه‌های نامطلوب دیگران یا اجرای سیاست‌های نادرست دولت در رابطه با این پیام‌رسان‌هاست (همانند سروش و آی‌گپ)، این تفکر ناکارآمدی باید

انگاره ذهنی جوانان شهر تهران درباره پیامرسان‌های اجتماعی داخلی و خارجی

از طریق روابط عمومی این شرکت‌ها با برنامه‌ریزی مدون حل شود. سازندگان پلتفرم‌های داخلی در قدم اول باید تلاش کنند در کنار بهبود کیفی پیام‌رسان خود، از ابزار روابط عمومی استفاده کنند و این نگرش منفی نسبت به خود را برطرف کنند.

- همان‌طور که یافته این پژوهش و پژوهش‌های قبلی نشان داده است که طراحی گرافیکی و محیط کاربری پیام‌رسان به صورتی که کاربر در آن احساس راحتی کند، یکی از عواملی است که منجر به شکل‌گیری انگاره مثبت در ذهن کاربر و تبدیل او به حامی برند می‌شود. پلتفرم‌ها باید به این نکته در طراحی و تولید توجه ویژه کنند.
- «هدفمندی» و «طراحی برنامه بلندمدت» قبل از شروع به ساخت پیام‌رسان موجب پیشرفت آن است. مدیران پیام‌رسان‌های داخلی باید بدانند نقطه شروع کجاست و از چه مسیری به چه جایگاهی می‌رسند.
- یک خطای راهبردی آن است که محصول داخلی نسبت به نمونه مشابه خارجی، فاقد هر گونه نوآوری است. در این صورت پیام‌رسان بومی در انگاره کاربر به عنوان یک برند متقلب شناخته می‌شود. این نکته باید همواره مورد توجه سازندگان پیام‌رسان‌ها باشد.
- برای ساخت یک پیام‌رسان قوی که بتواند با نمونه مشابه خارجی رقابت کند، باید علاوه بر سیاست‌گذاری درست و نیروی کار متخصص، زیرساخت‌های لازم فراهم باشند تا این پیام‌رسان‌ها بتوانند پاسخگوی نیاز کاربران باشند و سرعت و کیفیت اتصال و ارتباط را تأمین کنند.
- شفافیت در مالکیت شرکت‌های سازنده و اعضای یک پیام‌رسان برای کاربران مهم است. در صورتی که مالکیت یک پیام‌رسان دولتی است، این مالکیت نباید تغییری در روند خدمات، پیشینه و مأموریت شرکت ایجاد کند.
- طبق یافته‌های پژوهش حاضر، لذت مورد انتظار در استفاده از پیام‌رسان داخلی متوسط است؛ همان‌طور که اشاره شد، اگر کاربر از یک فناوری لذت ببرد، تمایل او به استفاده از آن فناوری افزایش می‌یابد. لذا بهتر است از طریق مصاحبه‌های کیفی و عمیق، مجموعه عواملی که موجب خوشایندسازی فضای پیام‌رسان می‌گردد، استخراج شود.
- طبق یافته‌های پژوهش حاضر، میانگین تأثیر اجتماعی مورد انتظار از پیام‌رسان داخلی بین کم تا متوسط است. لذا می‌توان زمینه ارتقاء تصویر و شأن اجتماعی پیام‌رسان‌های داخلی در ذهن مخاطب را مورد واکاوی قرار داد تا بدین وسیله، احساس ارزشمندی به‌واسطه استفاده از این برنامه‌ها به کاربر دست دهد. از سوی دیگر، انجام پژوهش حول روش‌های مشارکت کاربر در انواع گروه‌های اجتماعی، با

تأکید بر دستاوردهای اجتماعی مثبتی که در اثر استفاده از فناوری عائد کاربر می‌گردد، تمربخش به نظر می‌رسد.

- طبق یافته‌های پژوهش حاضر، سودمندی مورد انتظار در استفاده از پیام‌رسان داخلی بسیار کم است؛ کاربر در استفاده از انواع پیام‌رسان، به دنبال تأمین نیازهای خود است و اگر این مهم اتفاق نیفتد، میل او به ادامه استفاده از آن کاهش می‌یابد. بهتر است پژوهش‌های بیشتری جهت شناخت نیازهای اساسی کاربر در این زمینه صورت پذیرد.

- با توجه به مسدودسازی برخی پیام‌رسان‌های خارجی در برهه کنونی و افت سرعت آن به دلیل استفاده از انواع فیلترشکن در ایران، فعالیت در پیام‌رسان‌های داخلی برای کاربران آسان به نظر می‌رسد؛ با این حال همچنان می‌توان وابستگی و وفاداری آنان را نسبت به این پیام‌رسان‌ها افزایش داد. پژوهشگران علوم ارتباطات اجتماعی و همچنین علوم روان‌شناسی می‌توانند به کمک یکدیگر، ضمن تمرکز بیشتر بر ابعاد عاطفی و احساسی کاربران، به مؤلفه‌هایی دست یابند که کوچ از پیام‌رسان‌های داخلی را برای مخاطب دشوار کند.

محدودیت‌های پژوهش مجموعه عواملی هستند که در اختیار پژوهشگر نیستند، اما بر یافته‌ها و دستاوردهای پژوهشی تأثیر می‌گذارند. موارد زیر می‌تواند به محدودیت‌های پژوهش اشاره کند:

- مروری بر پیشینه تحقیقات انجام‌شده در داخل و خارج از کشور حاکی از آن است که در مقایسه میان انگاره‌های ذهنی پیرامون پیام‌رسان‌های داخلی و خارجی پژوهش کافی صورت نگرفته است و این نکته بر فرآیند تحقیق بی‌تأثیر نبوده است.

- در مورد مفهوم «انگاره»، منابع معتبر اندکی در ایران وجود دارد که به واکاوی عمیق معنای آن متناسب با باورها و فرهنگ جامعه ایران پرداخته باشد. همچنین پرسش‌نامه استاندارد پیرامون شناخت آن تنظیم نشده است. بنابراین ابهاماتی در مسیر ساخت پرسش‌نامه پیش روی محقق قرار گرفت.

- مراحل مختلف اجرای پژوهش، مقارن با شش ماه نخست سال ۱۴۰۲ بود. التهاب ناشی از ناآرامی‌های سال ۱۴۰۱، تأثیر قابل توجهی بر واکنش پاسخگویان به تقاضای تکمیل پرسش‌نامه توسط محقق داشت که این نکته می‌تواند به عنوان یک عامل محدودکننده در دستیابی به حقیقت قلمداد شود.

- بازه سنی جامعه مورد مطالعه بین ۱۸ تا ۳۵ سال بود؛ در صورتی که بسیاری از نوجوانان زیر ۱۸ سال، کاربران پیام‌رسان‌ها هستند که داده‌های مربوط به آنان، از دایره این تحقیق خارج است. همچنین این

پژوهش پیرامون ساکنان شهر تهران صورت گرفته است. بنابراین نتیجه آن لزوماً قابل تعمیم به جامعه ایران نیست.

منابع

- ابراهیمی، عباس و عین‌علی، محسن. (۱۳۹۸). «عوامل مؤثر بر قصد تداوم استفاده از شبکه‌های اجتماعی با مبنای گری اعتماد (مورد مطالعه: پیام‌رسان تلگرام و سروش)». مجله جهانی رسانه-نسخه فارسی. دوره ۱۴، شماره ۱، صص ۲۹-۴۹.
- بخشی‌زاده، کبری؛ خادم‌حسینی، رضا و بشیرپور، مهدی. (۱۴۰۰). «مقایسه نقشه ذهنی کاربران پیام‌رسان‌های داخلی با پیام‌رسان‌های خارجی». فصل‌نامه مطالعات رسانه‌های نوین. سال ۷، شماره ۲۵، صص ۲۵۷-۲۹۶.
- بخشی‌زاده، کبری؛ رجائی، محسن و بشیرپور، مهدی. (۱۳۹۹). «نگاشت شبکه تداعیات برند پیام‌رسان‌های داخلی (مورد مطالعه: پیام‌رسان سروش)». فصل‌نامه مدیریت برند. دوره ۷، شماره ۲۱، صص ۱-۴۳.
- بخشی‌زاده، کبری؛ داورزنی، ناصر و دیلمی معزی، پیمان. (۱۳۹۵). «استخراج نقشه ارزش‌های کاربران پیام‌رسان‌های موبایلی با استفاده از تکنیک نردبانی (بر اساس نظریه وسیله-هدف)». فصل‌نامه مدیریت برند. دوره ۴، شماره ۸، صص ۹۵-۱۲۲.
- خالقی‌مقدم، وحید؛ شریفی، سید مهدی و لبافی، سمیه. (۱۳۹۹). «شناسایی عوامل مؤثر بر مهاجرت کاربران از پیام‌رسان‌های داخلی (نمونه‌کاوی: پیام‌رسان سروش)». فصل‌نامه مدیریت بازرگانی. دوره ۱۲، شماره ۴، صص ۱۰۶۹-۱۰۹۱.
- خلوجینی، نرگس. (۱۳۹۸). «آسیب‌شناسی کوچ کاربران از شبکه اجتماعی خارجی به داخلی (مورد مطالعه: تلگرام)». پایان‌نامه، رشته مدیریت رسانه، دانشکده فرهنگ و ارتباطات، دانشگاه سوره.
- قراملکی، احد فرامرز و ناسخیان، علی‌اکبر. (۱۴۰۰). قدرت انگاره. چاپ پنجم. تهران: نشر مجنون
- کرمانی، حسین و مظفری، افسانه. (۱۳۹۶). «تلگرام و دیگر هیچ: تحلیل و تبیین عوامل مؤثر بر استفاده از تلگرام به‌عنوان پیام‌رسان مرجع در ایران». فصل‌نامه مطالعات رسانه‌ای. سال ۱۳، صص ۷-۲۰.
- متانی، مهرداد. (۱۳۹۴). «الگوهای مصرف تلویزیون‌های ماهواره‌ای فارسی‌زبان در میان زنان». فصل‌نامه مطالعات اجتماعی روان‌شناختی زنان. سال ۱۳، صص ۱۱۱-۱۴۰.
- Sospelisa, Rico Maurits Corneles & Mekel, Peggy Adeline & Pandowo, Merinda. (2014). **“A user loyalty analysis of mobile instant messaging (MIM) applications in Manado”**. Vol. 2 No. 2 (2014), Jurnal EMBA, HAL 966 – 1089.
- Oghuma, Apollos Patricks & Libaque-Saenz, Christian Fernando & Wong, Siew Fan & Chang, Younghoon. (2015). **“An expectation-confirmation model of continuance intention to use mobile instant messaging”**. Telematics and Informatics, Volume 33, Issue 1, February 2016, Pages 34-47.
- Tseng, Fan-Chen & Pham, Thi Tuan Linh & Cheng, T.C.E. & Teng, Ching-I. (2018). **“Enhancing customer loyalty to mobile instant messaging: Perspectives of network effect and self-determination”**. Telematics and Informatics, Volume 35, Issue 5, August 2018, Pages 1133-1143.
- Tang, Ying & Hew, Khe Foon. (2016). **“Is mobile instant messaging (MIM) useful in education? Examining its technological, pedagogical, and social affordances”**. Educational Research Review, Volume 21, June 2017, Pages 85-104.
- Liu, D. & authors. (2017). **“Understanding users' switching behavior of mobile instant messaging applications: An empirical study from the perspective of push-pull-mooring framework”**. Journal Computers in Human Behavior, Volume 75, Pages (from-to) 727-738.

آسیب‌شناسی و بازطراحی برگزاری رویدادهای اشتغال‌زایی و کارآفرینی وزارت ورزش و جوانان^۱

زهرا فیضی^۲

لیلا خسروی مراد^۳

محمد پارسائیان^۴

[10.22034/ssys.2023.2879.3100](https://doi.org/10.22034/ssys.2023.2879.3100)

تاریخ دریافت مقاله: ۱۴۰۲/۴/۶

تاریخ پذیرش مقاله: ۱۴۰۲/۷/۱۶

وزارت ورزش و جوانان در راستای توسعه کارآفرینی و اشتغال‌زایی، اقدام به برگزاری رویدادهایی با همین موضوعات برای مخاطبان خود کرده است. این مقاله با هدف شناسایی آسیب‌های این رویدادها و ارائه راهکار به منظور بهبود آنها و طراحی مسیر جدید اجرای رویدادهای اشتغال‌زایی و کارآفرینی توسط وزارت ورزش تدوین شده است. رویکرد روشی در این تحقیق، کیفی بود و با استفاده از تکنیک مصاحبه و مدیریت تعاملی انجام شد. مشارکت‌کنندگان در بخش مصاحبه شامل معاونان استان‌ها و دبیران‌سمن‌های برگزارکننده این رویدادها و همچنین در روش مدیریت تعاملی کارشناسان با تجربه وزارت ورزش و جوانان بودند که به شیوه هدفمند انتخاب گردیدند. در تکنیک مصاحبه، با ۶۱ نفر اشباع داده به‌دست آمد و در مدیریت تعاملی، ۵ نفر از کارشناسان با تجربه حوزه‌های مختلف حضور داشتند. نتایج پژوهش نشان داد که آسیب‌های شناسایی شده شامل نبود چشم‌انداز و مأموریت در برگزاری این رویدادها، نبود نظارت دقیق بر اجرای برنامه‌ها و بررسی نکردن اثربخشی آنها بوده است. همچنین راهکارهای به‌دست‌آمده شامل تدوین چشم‌انداز، اهداف و مأموریت‌ها در برگزاری رویدادها، نظارت و ارزیابی و توجه به شاخص‌های اشتغال‌زایی و کارآفرینی تعیین شده برای داوری طرح‌ها، ارائه بانک اطلاعاتی پیشنهادی برای معرفی اساتید متخصص حوزه اشتغال‌زایی و کارآفرینی توسط ستاد به برگزارکننده بوده است. در بازطراحی پس از تعیین موضوعات براساس چشم‌انداز و نیازهای بومی، ارزیابی پیش از اجرای موضوع و چگونگی اجرای آن و در انتها اثربخشی

^۱ این مقاله مستخرج از طرح «آسیب‌شناسی و بازطراحی رویدادهای اشتغال‌زایی و کارآفرینی وزارت ورزش و جوانان» به کارفرمایی وزارت ورزش و جوانان است.

^۲ دکترای دین پژوهی - جامعه‌شناسی دین، پژوهشگر قرآن و تربیت اجتماعی، جهاددانشگاهی، تهران، ایران

E-mail: Feizi.z.58@gmail.com

^۳ کارشناس ارشد مدیریت آموزشی، پژوهشگر قرآن و تربیت اجتماعی، جهاددانشگاهی، تهران، ایران

^۴ دکترای علوم قرآن و حدیث، پژوهشگر قرآن و تربیت اجتماعی، جهاددانشگاهی، تهران، ایران

کار مورد توجه قرار گرفته است.

واژگان کلیدی: آسیب‌شناسی، بازطراحی، رویدادهای اشتغال‌زایی و رویدادهای کارآفرینی.

مقدمه

اشتغال از جمله مسائل عمده‌ای است که تأثیرات مستقیمی بر سطح رفاه و زندگی افراد جامعه دارد. **نبود اشتغال و وجود** بیکاری موجب بروز مسائل اجتماعی و اقتصادی وسیعی در سطح جوامع می‌شود. پیامدهای آن، علاوه بر تأثیری که بر فضای اقتصادی در هر جامعه‌ای دارد، در زمینه‌های سیاسی و اجتماعی نیز از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. به همین دلیل اقتصاددانان در اعصار مختلف سعی کرده‌اند تا علل بیکاری و چگونگی ایجاد اشتغال را توضیح دهند (باصری و یساقی، ۱۳۹۲).

در همین راستا یکی از محورهای کلیدی مورد توجه سیاست‌گذاران کلان اقتصادی در دستیابی به رشد و توسعه اقتصادی- اجتماعی، ایجاد فرصت‌های شغلی بیشتر و به تبع آن، کاهش بیکاری است (مشفق، ۱۳۹۶). ایجاد فرصت‌های شغلی یا از طریق اشتغال‌زایی یا از طریق کارآفرینی امکان‌پذیر می‌شود. امروزه اهمیت توسعه کارآفرینی و نقش حیاتی آن در پیش‌برد و توسعه کشورها به‌ویژه کشورهای در حال رشد بر هیچ کس پوشیده نیست. توسعه کارآفرینی می‌تواند در رفع مشکلات اقتصادی، نقش اساسی ایفا کند و از طریق افزایش مشارکت‌های عمومی و فعال‌سازی سرمایه‌های اجتماعی و به‌کارگیری منابع انسانی موجود، موانع در این زمینه را حل نماید (درویشی، پاژکی، صادقی و بیرانوندزاده، ۱۳۹۳).

با توجه نقش مهم اشتغال‌زایی و کارآفرینی در توسعه اقتصادی- اجتماعی به‌خصوص در جوامع رو به پیشرفت، نهادهای دولتی ایران نیز مکلف هستند، به‌منظور دستیابی به توسعه اقتصادی و پیشگیری از معضلات و آسیب‌های بیکاری، در ایجاد اشتغال و کارآفرینی در جامعه برنامه‌ریزی نمایند. در این میان وزارت ورزش و جوانان بر اساس ماده ۹۴ قانون برنامه پنج ساله ششم توسعه کشوری و بر اساس تبصره‌های ۱ و ۴ این ماده، موظف است تا در حوزه جوانان سرمایه‌گذاری و برگزاری برنامه‌هایی جهت اشتغال‌زایی و کارآفرینی در میان جوانان و در سطح استان‌های مختلف کشور را در دستور کار خود قرار دهد. بر همین اساس و در راستای اهداف و وظایف محوله در طی سال‌های اخیر، وزارت ورزش و جوانان تلاش کرده است تا رویدادهای اشتغال‌زایی و کارآفرینی را برگزار نماید و در برگزاری این رویدادها از سمن‌ها و سازمان‌های مردم‌نهادی که در این حوزه فعالیت می‌کنند، به‌عنوان مجری در سراسر کشور استفاده نماید. بنابر گفتگوهای انجام شده با مجریان سمن‌های مربوطه، هر سمن حداقل ۲ رویداد با موضوع اشتغال‌زایی و کارآفرینی برگزار کرده است، اما تا چه میزان این سمن‌ها توانستند به اهداف معین شده دست یابند، سوالی است که باید مورد بررسی قرار گیرد.

رسیدن به اهداف و رسالت در هر سیاست‌گذاری به عنوان یک امر مطلوب در نظر گرفته می‌شود، لیکن در دستیابی به اهداف مشخص شده، همواره موانعی وجود دارد که حداثصل میان وضعیت مطلوب و وضع موجود بوده و به‌عنوان آسیب از آن یاد می‌شود. همین امر موجب می‌شود تا آسیب‌شناسی و شناسایی مسائلی که در راستای تحقق اهداف برنامه‌هاست، مورد توجه قرار گیرد، چرا که با انجام آسیب‌شناسی و استخراج مسائل می‌توان مسیر انجام طرح‌ها را به‌درستی طی نمود و از سویی هزینه‌ها و زمان اجرای برنامه‌ها را کاهش داد و به نوعی اگر در مسیر کار خلای وجود دارد، با برطرف نمودن آن امکان دستیابی به اهداف برنامه‌ها را فزونی بخشید.

یکی از راه‌های شناسایی این آسیب‌ها، بهره‌گرفتن از تحقیقات انجام شده در حوزه کارآفرینی و اشتغال‌زایی است. ولدی و خسروی (۱۳۹۹) در تحقیقی آسیب‌های برنامه‌های اشتغال‌زایی در کشور را با روش توصیفی تحلیلی مورد بررسی قرار داده‌اند. نتایج آنها نشان داد که راهبردهای اشتغال‌زایی یا معطوف به سطوح کلان یا در برنامه ششم بعد از انقلاب به عنوان یکی از اولویت‌های مهم کشور در تعیین سیاست‌ها و منابع برای پیش‌بینی آنهاست. نورپور، ساکتی، طاهرپور و کلاتری (۱۳۹۹) در مقاله‌ای با انجام مطالعه پیمایشی در میان مدیران، کارکنان و صاحب‌نظران به بررسی عوامل موثر بر کارآفرینی اجتماعی در سازمان‌های غیرانتفاعی پرداخته‌اند. نتایج پژوهش آنها نشان داد «ویژگی‌ها، ارزش‌ها و رفتار رهبران راهبردی» و «ماموریت چشم‌اندازمحور» به ترتیب بیشترین و «محیط اجتماعی مناسب» و «محیط اقتصادی مناسب» کمترین نقش را بر کارآفرینی دارند. جلیلیان و پاپزن (۱۳۹۸) در تحقیقی به بررسی موانع و محدودیت‌های طرح‌های خودکفایی و کارآفرینی کم‌پیمانه با روش مطالعه اسنادی پرداخته‌اند. نتایج مطالعه آنها نشان داد که محدودیت‌های آموزشی، اقتصادی، اجتماعی- فرهنگی از موارد اثرگذار در عدم موفقیت است. هزارجریبی و سبحانی (۱۳۹۷) راهبرد سیاست‌گذاری اشتغال جوانان در ایران را با روش کیفی در میان صاحب‌نظران کارشناسان حوزه بازار مورد بررسی قرار داده‌اند و نشان دادند که راهبردهای تغییر شیوه هدایت تحصیلی دانش‌آموزان از رشته‌های نظری به رشته‌های فنی و حرفه‌ای و مهارتی، کاهش ظرفیت پذیرش دانشگاه‌ها به‌خصوص در رشته‌های نظری و غیرفنی، برقراری سیستم مالیات متناسب با درآمد به‌ویژه در بخش‌های غیرتولیدی و واسطه‌ای، تغییر رویه ایجاد مشاغل سرمایه‌بر به مشاغل کاربر است. زراعت و محمدی (۱۳۹۵) در مقاله‌ای با روش پیمایشی در میان تعاونی کوچک و متوسط روستاها پیرامون عوامل موثر بر تولید و اشتغال‌زایی این تعاونی‌ها کار کرده‌اند. نتایج آنها نشان داد که تعداد دفعات اخذ وام، تعداد بیشتر اقساط و سرمایه اولیه بر اشتغال‌زایی در این تعاونی‌ها موثر بوده است. فراهانی، رسولی‌نیا و اصدقی (۱۳۹۳) در بررسی توصیفی خود عوامل اثرگذار بر رشد کارآفرینی در نواحی روستایی را مورد بررسی قرار دادند و نتایج آنها

نشان داد که عامل‌های اقتصادی، دانش و آگاهی، اعتماد به نفس و ... بر این مورد موثر بوده‌اند. جمینی، تقدیسی و جمشیدی (۱۳۹۳) در تحقیقی به شناسایی راهبردهای توسعه اشتغال‌زایی در مناطق روستایی پرداخته‌اند. باصری و روشنی‌یاقی (۱۳۹۲) نیز در مقاله‌ای عوامل موثر بر اشتغال‌زایی صنایع کوچک را بررسی کرده و نشان داده‌اند که تاثیر متغیرهای ارزش افزوده و موجودی سرمایه اثر مثبت بر تقاضای نیروی کار در صنایع کوچک داشته است. بررسی تحقیقات داخلی نشان می‌دهد که توجه به آسیب‌ها، چالش‌ها، فرصت‌ها و مسائل اشتغال‌زایی و کارآفرینی با توجه به نقشی که در توسعه اقتصادی- اجتماعی ایفا می‌کند، حائز اهمیت است. لیکن این موضوع در زمینه رویدادهای اشتغال‌زایی و کارآفرینی وزارت ورزش و جوانان انجام نشده و همین امر نشان از وجود خلأ پژوهشی و موضوعی است.

در میان تحقیقات خارجی نیز مواردی به بحث اشتغال‌زایی و کارآفرینی پرداخته‌اند. توماس (۲۰۱۷) در مقاله‌ای به راهکارهای جذب مشتری در کارآفرینی پرداخته است. آمولو و میگرو (۲۰۱۵) در بررسی تمام تحقیقات مرتبط با مدل کارآفرینی را مورد بررسی قرار داده و یک مدل پیشنهادی برای توسعه استعدادهای کارآفرینی ارائه داده‌اند. مک دونالد، روی و کاگوتورا (۲۰۱۱) در مقاله‌ای به بررسی توان‌ها و استعدادهای کارآفرینی و عوامل تخریب زای آن در کانزاس پرداخته‌اند. کارکنان مراکز تحقیقاتی، فرصت‌های آموزشی را برای دانشجویان و ساتید فراهم کردند تا از طریق سمینارها، کارگاه‌ها، دوره‌های کارآموزی و تدریس دروس در ایجاد زمانه‌های کارآفرینی و کشف دارو قدم بردارند. کلیفورد و دایکسون (۲۰۰۶) در تحقیقی به چگونگی راه اندازی یک کار توسط فعالان اجتماعی پرداخته و تلاش در حفظ ارزش‌های محیط زیستی در آن پرداخته‌اند.

در ادبیات علمی نیز بحث از اشتغال‌زایی و کارآفرینی از سوی متخصصان این حوزه مورد تحلیل قرار گرفته است. در اواخر دهه ۸۰ میلادی به واسطه تحقیقی که دیوید بیرچ^۱ انجام داد، موضوع ایجاد فرصت‌های شغلی در محدوده صنایع کوچک مورد توجه قرار گرفت. در این زمینه، هارود-دومار^۲ نظریه‌ای را با تأکید بر نقش سرمایه در ایجاد اشتغال صنعتی مطرح کردند، این الگو اغلب در برنامه‌ریزی نرخ رشد اقتصادی لازم برای جذب افراد اضافه‌شده به نیروی کار و همچنین برای محاسبه میزان شکاف بیکاری (در صورتی که چنین رشد اقتصادی ایجاد نشده باشد) به کار می‌رود (باصری و روشنی، ۱۳۹۳). علاوه بر مباحث اشتغال‌زایی، کارآفرینی نیز به عنوان یکی از بازوهای مهم در برخورد با بیکاری، از سال‌های ۱۹۷۰ به بعد مورد توجه قرار گرفت. کارآفرینی^۳ فرایند ایجاد و دستیابی به فرصت‌ها و دنبال کردن آن‌هاست بدون

^۱ David L. Birch

^۲ Harrowd-Dumar

^۳ Entrepreneurship

توجه به منابعی که در حال حاضر موجود می‌باشد. یکی از جنبه‌های اصلی کارآفرینی، شناسایی و بهره‌برداری از فرصت‌ها برای گسترش شرکت‌های کوچکتر است. کرزنر^۱ (۱۹۷۹) معتقد است مشکل اصلی اقتصادی هر جامعه‌ای نشأت گرفته از عدم درک فرصت‌هاست و از نظر وی کارآفرینی یعنی آگاهی از فرصت‌های سودآور و کشف نشده است. بر همین اساس، شومپیتر کارآفرینی را عامل محرک رشد اقتصادی می‌داند و سوتو از آن به عنوان پایه و اساس توسعه یاد می‌کند (مرید و لطفیان، ۱۳۹۲).

بنابراین آنچه که در مورد اهمیت موضوع کارآفرینی و اشتغالزایی و تاثیر آن بر توسعه اقتصادی و اجتماعی هر جامعه بیان شد، همچنین با توجه به اقدامات انجام شده توسط وزارت ورزش و جوانان (برگزاری رویدادهای اشتغالزایی و کارآفرینی) و وجود خلا پژوهشی و موضوعی مبنی بر عدم بررسی آسیب‌ها و مسائل این حوزه، به نظر می‌رسد انجام پژوهشی به منظور شناسایی مسائل و آسیب‌های این رویدادها لازم است تا چنانچه مسئله و آسیبی در برگزاری این رویدادها وجود دارد شناسایی و سپس گام‌های موثری به منظور برطرف‌سازی آنها تدوین و طراحی شود و مسیری جدید به منظور برگزاری موثر این رویدادها ارائه شود. براین اساس سوال اصلی این تحقیق عبارت است از:

- چه آسیب‌ها و مسائلی در برگزاری رویدادهای اشتغالزایی و کارآفرینی وزارت ورزش و جوانان وجود دارد؟
- چه راهکار و مسیری به منظور بهبود روند اجرایی این رویدادها پیشنهاد می‌شود؟

روش‌شناسی پژوهش

مقاله حاضر از نظر هدف پژوهش در میان تحقیقات کاربردی قرار می‌گیرد و از میان سه رویکرد پژوهشی کیفی، کمی و ترکیبی، از رویکرد کیفی استفاده شده است. از میان روش‌های کیفی، با استفاده از تکنیک مصاحبه عمیق آسیب‌شناسی و ارائه راهکارها انجام شده و در نهایت برای بازطراحی برنامه‌ها از روش مدیریت تعاملی استفاده شده است.

روش مدیریت تعاملی (IM): این روش به‌طور ویژه بر مبنای سه کارکرد اصلی مدیریت شامل خرد، تدبیر و انتخاب بنا شده است. در مرحله خرد، شناسایی و تعریف دقیق مشکل و ابعاد مختلف آن حاصل می‌شود و در مرحله تدبیر، انتخاب و تولید راه‌حلی برای کم کردن مشکل صورت می‌گیرد و در نهایت در مرحله انتخاب، مهمترین ایده‌ها و راه‌حل‌های تولیدشده و تصمیم‌گیری درباره طبقه‌بندی و تعیین روابط

¹ Kirzner

فیمابین آنها اتفاق می‌افتد. این روش ترکیبی مطالعه شده و یک پارچه و متشکل از پنج جزء است که بر روی یکدیگر اثرات هم‌افزایی دارند. این پنج جزء عبارت‌اند از: اعضای گروه/ کارگروه، تسهیل‌کننده IM، روش‌های اجماعی، تجهیزات رایانه‌ای و نرم‌افزارها و محل برگزاری کارگاه که به نحو مناسبی طراحی و انتخاب شده باشد. در کارگروه مدیریت تعاملی تعداد ۵ الی ۱۲ نفر که در زمینه مشکل بحث‌شده دانش تخصصی و یا تجربه کافی و ارزنده‌ای داشته باشند، انتخاب می‌شوند. یکی از مزایای روش مدیریت تعاملی، ایجاد زمینه‌ای جهت حل مشکلات پیچیده است. که با طراحی و اجرای یک سری از جلسه‌های IM به منظور حل مشکلات پیچیده باید همکاری نزدیکی بین اعضای گروه، حمایت‌کنندگان و تسهیل‌کننده وجود داشته باشد. در مجموع حیطه فعالیت و کارکرد هر کدام از ۵ جزء یک کارگاه IM را می‌توان بر اساس جدول زیر نشان داد:

جدول ۱: تعیین کارکرد هر کدام از اجزای موجود در روش IM

کارگروه	جزء IM
تولید محتوا	اعضای کارگروه/گروه
تعیین و تدقیق زمینه	تسهیل‌کننده IM
تنظیم و هدایت فرایند کارگاه	رایانه، نرم‌افزار
	محل برگزاری کارگاه
	روش‌های اجماعی

همانگونه که جدول ۱ نشان می‌دهد، اعضای گروه/ کارگروه، نقش خیلی مهم و کلیدی را در روش مدیریت تعاملی ایفا می‌کنند. آنها در عامل با سایر اجزای IM به تعرف و شناخت مشکل بحث شده، تولید و شفاف‌سازی ایده‌ها، انتخاب ایده‌های مهم‌تر، دسته‌بندی، مقایسه و ساختارسازی ایده‌های منتخب نهایی مشغول هستند. از این رو، باید در انتخاب و دعوت اعضای گروه برای هر جلسه خیلی دقت کرد، چرا که در عمل روایی همه ایده‌ها و نتایج به دست آمده از فرایند IM تا حد زیادی منوط به انتخاب درست اعضای گروه است (رضایی‌زاده و همکاران، ۱۳۹۲).

جامعه آماری و مشارکت‌کنندگان: مصاحبه‌شوندگان در تکنیک مصاحبه شامل سیاست‌گذاران، مدیران-مجریان و شرکت‌کنندگان و در روش مدیریت تعاملی سیاست‌گذاران و کارشناسان وزارت ورزش و جوانان بوده‌اند.

شیوه نمونه‌گیری در هر دو تکنیک هدفمند بوده و با ۶۱ نفر در مرحله مصاحبه، جمع‌آوری اطلاعات انجام شد و با این تعداد به اشباع داده رسید. در مدیریت تعاملی نیز ۵ نفر از کارشناسان و متخصصان حوزه‌های مشارکت‌های اجتماعی و فعالیت‌های داوطلبانه جوانان، دفتر ساماندهی امور جوانان، طرح‌های ملی و فراگیر جوانان، اداره طرح‌های ملی و فراگیر و دفتر برنامه‌ریزی و توسعه اجتماعی در طی ۴ روز به صورت متوالی در میانگین ساعات ۱ ساعت و نیم جلسات برگزار شد.

یافته‌های پژوهش

یافته‌های تحقیق حاضر در سه موضوع آسیب‌های شناسایی‌شده، راهکارهای به دست آمده و فرآیند بازطراحی شده قابل توجه بوده و هرکدام به تفکیک مورد تحلیل قرار گرفته است.

آسیب‌های شناسایی‌شده

آسیب‌های شناسایی‌شده در این مقاله در چهار دسته سیاست‌گذاری، فرآیند اجرا، داوری رویدادها، محتوای داده‌ها در مراحل پیش از اجرا، حین اجرا و پس از اجرا در زمینه رویدادهای اشتغال‌زایی و کارآفرینی بوده است. گفتنی است که ترتیب ارائه آسیب‌های مطرح شده در جدول براساس اهمیت یا تاکید بیشتر مصاحبه‌شوندگان است. جدول ۲ آسیب‌های شناسایی‌شده به طور کلی در همه رویدادها در مرحله مصاحبه را نشان می‌دهد:

جدول ۲: آسیب‌های شناسایی‌شده در رویدادهای اشتغال‌زایی و کارآفرینی

دسته	مراحل	آسیب‌ها
سیاست‌گذاری	پیش از اجرا	نداشتن چشم‌انداز، هدف و مأموریت و برنامه‌ریزی مناسب در حوزه اشتغال‌زایی و کارآفرینی (شفاف‌نبودن این موارد برای سمن‌ها) (عدم‌همخوانی مأموریت‌ها و اهداف این حوزه)
		آشنا نبودن سمن‌ها با سیاست‌گذاری‌های وزارت ورزش در حوزه اشتغال‌زایی و کارآفرینی

برنامه‌ریزی کردن این حوزه بدون حضور مجریان و فراگیران (سمن‌ها و جوانان)			
اشتغال‌زایی و کارآفرینی			
برنامه یکسان تعریف کردن برای تمامی استان‌ها بدون در نظر گرفتن نیازهای	حین	اجرا	
بومی هر استان در این حوزه	اجرا		
پایین بودن بودجه رویدادهای اشتغال‌زایی و کارآفرینی و عدم تقسیم مناسب آن در	هر استان		
مشخص نبودن مسیر حمایتی از ایده‌های مطرح شده در رویدادهای اشتغال‌زایی و	پس از	اجرا	
کارآفرینی	اجرا		
سخت بودن مسیر دریافت اعتبارات رویدادهای اشتغال‌زایی و کارآفرینی	پیش،	پس و	
نبود هم‌افزایی در سیاست‌های اشتغال‌زایی میان وزارت ورزش و نهادهای متولی	پس و		
طولانی‌بودن بروکراسی در سیاست‌گذاری رویدادهای اشتغال‌زایی و کارآفرینی	حین	اجرا	
پایین بودن خدمات و بودجه‌های حمایتی طرح‌ها و رویدادهای اشتغال‌زایی و	اجرا		
کارآفرینی			
تمرکز رویدادها تنها بر برگزاری کلاس‌های آموزشی			
بروکراسی‌های نامناسب در فرایند کار برگزاری رویدادها			
تائید طرح‌ها بدون در نظر گرفتن اولویت‌ها و نیازهای استان‌ها در حوزه اشتغال-			
زایی و کارآفرینی			
عدم هم‌افزایی و هماهنگی میان سمن‌ها و دستگاه‌ها حوزه اشتغال‌زایی	پیش از	فرآیند اجرا	
پایین بودن سطح اطلاعات سمن‌ها از بحث اشتغال‌زایی	اجرا		
طولانی بودن زمان تائید ایده‌های پیشنهادی اشتغال‌زایی	نبود دستورالعمل اجرایی رویدادهای اشتغال‌زایی و کارآفرینی مصوب از وزارتخانه		
مشکل تائید اساتید دوره‌های رویدادها			
شفاف نبودن مسیر فرایند حمایتی در کار برگزاری رویدادهای اشتغال‌زایی و			
کارآفرینی			
نبود نظارت بر برگزاری رویدادها اشتغال‌زایی و کارآفرینی			

آسیب‌شناسی و بازطراحی برگزاری رویدادهای اشتغالزایی و کارآفرینی وزارت ورزش و جوانان

مشخص نبودن اثربخشی و ارزیابی رویدادهای برگزارشده اشتغالزایی و

کارآفرینی

پس از قابل اتکا نبودن به نتایج ارزیابی‌های رویدادهای برگزار شده در حوزه اشتغالزایی
اجرا و کارآفرینی

کاربردی نبودن دوره‌های برگزارشده به منظور اشتغالزایی و کارآفرینی

به روز نبودن گزارشات رویدادهای برگزارشده حوزه اشتغال و کارآفرینی

پیش از نبود معیار خاص برای داوری برنامه‌های اشتغالزایی و کارآفرینی

اجرا

داوری رویداد

متخصص نبودن اعضای شورای داوری و کمیته ارزیابی طرح اشتغالزایی و

حین

کارآفرینی

اجرا

تکراری بودن سرفصل‌های رویدادهای اشتغالزایی و کارآفرینی

پیش از

نداشتن پروتکل و هدف در تدوین محتواهای رویدادهای اشتغالزایی و کارآفرینی

اجرا

استفاده نکردن از اساتید باتجربه‌ی عملی در برگزاری رویدادها اشتغالزایی و

حین

کارآفرینی

کیفیت پایین محتواها و تولیدی نبودن آن‌ها اشتغالزایی و کارآفرینی

اجرا

محتوای

رویدادها

پیش،

عدم نظارت بر ارائه محتواهای رویدادهای اشتغالزایی و کارآفرینی

حین و

پس از

اجرا

همان‌طور که در جدول ۲ مشاهده می‌شود، یکی از مهمترین آسیب‌های شناسایی‌شده در حوزه سیاست‌گذاری پیش از اجرا، نداشتن چشم‌انداز، هدف و مأموریت و برنامه‌ریزی مناسب در این حوزه (شفاف نبودن این موارد برای سمن‌ها) (عدم همخوانی مأموریت‌ها و اهداف این حوزه) و آشنا نبودن سمن‌ها با سیاست‌گذاری‌های وزارت ورزش در حوزه اشتغالزایی و کارآفرینی بیان شده‌اند.

آسیب‌های سیاست‌گذاری شناسایی‌شده در حین اجرا نیز مواردی نظیر برنامه‌ریزی کردن این حوزه بدون حضور مجریان و فراگیران (سمن‌ها و جوانان) اشتغالزایی و کارآفرینی، برنامه یکسان تعریف کردن برای تمامی استان‌ها بدون در نظر گرفتن نیازهای بومی هر استان در این حوزه، پایین بودن بودجه رویدادهای اشتغالزایی و کارآفرینی و عدم تقسیم مناسب آن در هر استان بوده است.

آسیب‌های سیاست‌گذاری شناسایی شده در پس از اجرا نیز شامل مواردی همچون: مشخص نبودن مسیر حمایتی از ایده‌های مطرح شده در رویدادهای اشتغال‌زایی و کارآفرینی و سخت بودن مسیر دریافت اعتبارات این رویدادها مطرح شده است. علاوه بر آن، برخی از آسیب‌های سیاست‌گذاری در هر سه مرحله وجود دارد. مواردی مانند نبود هم‌افزایی در سیاست‌های اشتغال‌زایی میان وزارت ورزش و نهادهای متولی، طولانی بودن بروکراسی در سیاست‌گذاری رویدادها در این دسته قرار می‌گیرند.

در آسیب‌های پیش از اجرای فرآیند اجرای، پایین بودن خدمات و بودجه‌های حمایتی طرح‌ها و رویدادهای اشتغال‌زایی و کارآفرینی، تمرکز رویدادها تنها بر برگزاری کلاس‌های آموزشی، بروکراسی‌های نامناسب در فرایند کار برگزاری رویدادها، تأیید طرح‌ها بدون در نظر گرفتن اولویت‌ها و نیازهای استان‌ها در حوزه اشتغال‌زایی و کارآفرینی، عدم هم‌افزایی و هماهنگی میان سمن‌ها و دستگاه‌ها حوزه اشتغال‌زایی، پایین بودن سطح اطلاعات سمن‌ها از بحث اشتغال‌زایی، طولانی بودن زمان تأیید ایده‌های پیشنهادی اشتغال-زایی، نبود دستورالعمل اجرایی رویدادهای اشتغال‌زایی و کارآفرینی مصوب از وزارتخانه، مشکل تأیید اساتید دوره‌های رویدادها، شفاف نبودن مسیر فرایند حمایتی در کار برگزاری رویدادهای اشتغال‌زایی و کارآفرینی، نبود نظارت بر برگزاری رویدادها اشتغال‌زایی و کارآفرینی مطرح شده است.

آسیب‌های مطرح‌شده در پس از اجرای فرآیند اجرایی رویدادهای اشتغال‌زایی و کارآفرینی شامل مشخص نبودن اثربخشی و ارزیابی رویدادهای برگزارشده اشتغال‌زایی و کارآفرینی، قابل اتکا نبودن به نتایج ارزیابی‌های رویدادهای برگزار شده در حوزه اشتغال‌زایی و کارآفرینی، کاربردی نبودن دوره‌های برگزار شده به منظور اشتغال‌زایی و کارآفرینی، به روز نبودن گزارشات رویدادهای برگزارشده حوزه اشتغال و کارآفرینی بوده است.

در زمینه فرآیند داوری رویدادها در پیش از اجرا نبود معیار خاص برای داوری برنامه‌ها اشتغال‌زایی و کارآفرینی و در حین اجرا و متخصص نبودن اعضای شورای داوری و کمیته ارزیابی طرح اشتغال‌زایی و کارآفرینی توسط مصاحبه‌شوندگان بیان شده است.

مسائل و آسیب‌های مطرح شده در محتوای رویدادها در پیش از اجرا شامل تکراری بودن سرفصل‌های رویدادهای اشتغال‌زایی و کارآفرینی و نداشتن پروتکل و هدف در تدوین محتوای رویدادهای اشتغال‌زایی و کارآفرینی بوده است. آسیب‌های مطرح شده در این رویدادها در حین اجرا مواردی همچون استفاده نکردن از اساتید باتجربه عملی در برگزاری رویدادها اشتغال‌زایی و کارآفرینی و کیفیت پایین محتوا و تولیدی نبودن آن‌ها اشتغال‌زایی و کارآفرینی را شامل شده است و آسیبی همچون عدم نظارت بر ارائه محتواهای

رویدادهای اشتغال‌زایی و کارآفرینی از مواردی بوده که در پیش از اجرا، حین اجرا و پس از اجرا در حوزه محتوای رویدادها مطرح شده است. راهکارهای به‌دست آمده

یافته‌ی دیگر مقاله حاضر راهکارهای برطرف نمودن آسیب‌های مطرح شده را نیز استخراج کرده است. این راهکارها در جدول ۳ به ترتیب تاکید و اهمیتی که از سوی مصاحبه‌شوندگان بیان شده، آمده است:

جدول ۳: راهکارهای شناسایی‌شده در مقابله با آسیب‌های مطرح‌شده

راهکارها
ایجاد هم‌افزایی میان وزارت ورزش و سایر ارگان‌ها
تدوین چشم‌انداز، مأموریت و آیین‌نامه برای برنامه‌ها و رویدادهای حوزه اشتغال‌زایی و کارآفرینی
تعیین سیستم ارزیابی، نظارت و اثربخشی رویدادها
ایجاد زیرساخت‌های مناسب برای برگزاری رویدادها نظیر سایت و پلتفرم
برگزاری برنامه‌های نو در حوزه اشتغال‌زایی و کارآفرینی
برگزاری دوره‌ها بر اساس آسیب‌شناسی حوزه اشتغال‌زایی و کارآفرینی
بهره‌گیری از اساتید باتجربه و متخصص
افزایش رویدادهای با کیفیت اشتغال‌زایی و کارآفرینی
تدوین موضوعات رویدادها براساس اولویت‌های هر منطقه

همان‌طور که در جدول ۳ مشاهده می‌شود، راهکارهای ایجاد هم‌افزایی میان وزارت ورزش و سایر ارگان‌ها، تدوین چشم‌انداز، مأموریت و آیین‌نامه برای برنامه‌ها و رویدادهای حوزه اشتغال‌زایی و کارآفرینی، تعیین سیستم ارزیابی، نظارت و اثربخشی رویدادها از مواردی است که بیشتر از سوی مصاحبه‌شوندگان مورد تأکید قرار گرفته است.

بازطراحی فرآیند اجرای رویدادها

در این مرحله، ابتدا جداول مرتبط با آسیب‌های شناسایی‌شده از دبیران و معاونان که شامل جدول ۲ بوده، در اختیار کارشناسان قرار داده شد. سپس از آن‌ها خواسته شد تا براساس فراوانی، هر آسیب مورد بررسی قرار گیرد و مشخص شود که آیا آسیب شناسایی‌شده به لحاظ تجربه و دانش آن‌ها وجود دارد؟ و اینکه نیاز به تغییر در نوع آن است؟ و چنانچه آسیبی به غیر از این موارد هست، آن را بیان نمایند؟ و در

انتها به آسیب‌های مورد نظر امتیاز دهند. در امتیازدهی که توسط کارشناسان صورت گرفته از آن‌ها خواسته شده به میزان اهمیت از امتیاز ۱ تا ۵ به آسیب‌ها داده شود. در این امتیازدهی امتیاز ۱ کمترین اهمیت و ۵ بالاترین اهمیت و امتیاز را نشان می‌دهد. سپس میانگین امتیاز همگی آن‌ها احتساب شده و در مقابل آسیب گذاشته شده است. نتایج بررسی و تحلیل در جدول ۴ آمده است:

جدول ۴: جمع‌بندی و امتیازدهی آسیب‌های شناسایی شده نهایی در جلسه

میانگین امتیازهای داده شده	آسیب‌ها	دسته‌ها
۵	نداشتن چشم‌انداز، هدف و مأموریت و برنامه‌ریزی مناسب در این حوزه (شفاف نبودن این موارد برای سمن‌ها) (عدم همخوانی مأموریت‌ها و اهداف این حوزه)	سیاست‌گذاری
۳	عدم اطلاع‌رسانی نسبت به چشم‌انداز، اهداف مأموریت‌های وزارت ورزش به جامعه مخاطبان	داوری رویدادها
۴	نبود معیار خاص برای داوری برنامه‌ها اشتغال زایی و کارآفرینی	محتوای رویدادها
۳	استفاده نکردن از اساتید باتجربه عملی در برگزاری رویدادها اشتغال زایی و کارآفرینی	
۴	کیفیت پایین محتواها و تولیدی نبودن اشتغال‌زایی و کارآفرینی	
۳	پایین بودن خدمات و بودجه‌های حمایتی طرح‌ها و رویدادهای اشتغال‌زایی و کارآفرینی	
۲	مشخص نبودن اثربخشی و ارزیابی رویدادهای برگزارشده اشتغال‌زایی و کارآفرینی	
۴	پایین بودن کیفیت طرح‌های ارسالی	فرآیند اجرا
۴	ضعف سامانه در دریافت و ارزیابی طرح‌ها	
۴	تأیید طرح‌ها بدون در نظر گرفتن اولویت‌ها و نیازهای استان‌ها	
۳	ضعف در معرفی و ارائه رویدادها توسط برگزارکنندگان به مخاطبان	

دآوری رویدادها	نبود نظارت دقیق بر اجرای برنامه‌ها	۴
فرآیند اجرا	عدم بررسی اثربخشی برنامه‌ها و طرح‌های اشتغال‌زایی	۴

Homeira Ahmadi Majd

Ph.D. Student in Sport Management, Department of Sport Management, North Tehran Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran

Ebrahim Alidoost Ghahfarokhi

Ph.D., Associate Professor, Department of Sport Management, Faculty of Physical Education

and Sport Sciences, University of Tehran, Tehran, Iran

Amin Dehghan Ghahfarokhi

Ph.D., Assistant Professor, Department of Sport Management, Faculty of Physical Education

and Sport Sciences, University of Tehran, Tehran, Iran

Ali Asghar Doroudian

Ph.D., Assistant Professor, Department of Physical Education, North Tehran Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran

از اساتید باتجربه علمی در زمینه اشتغال‌زایی و کارآفرینی در برگزاری رویدادها و کیفیت پایین محتواها و تولیدی نبودن رویدادهای مورد نظر. به نظر کارشناسان استفاده نکردن از اساتید با تجربه، موردی است که برخاسته از توانایی و عدم توانایی سمن‌ها می‌باشد. اگر در این حوزه استفاده مناسبی صورت نمی‌گیرد از نقاط ضعف برآمده از سمن‌هاست. در نتیجه میانگین امتیاز دریافتی از سوی کارشناسان در این آسیب برابر با ۳ بوده است، لیکن در حوزه محتوا موردی که باید مورد توجه قرار گیرد بحث کیفیت محتواهاست. به نظر این کارشناسان تولیدی نبودن و پایین بودن سطح محتواها به دلیل نوع اطلاعاتی که در اختیار مخاطبان قرار داده می‌شود و میزان افزایش آگاهی آن‌ها، دارای اهمیت بیشتری بوده در نتیجه میانگین امتیازی که دریافت کرده در سطح نسبتاً بالا و ۴ بوده است.

بنابر نظر کارشناسان در فرآیند اجرا، آن چیزی که پایه ابتدایی و اساسی در مسیر ضعیف اجرا را ایجاد می‌کند، طرح‌های ارسالی است که اکثراً با کیفیت پایین از سوی دبیران تدوین شده و همین باعث می‌شود نوع رویداد برگزار شده نیز چندان کیفیت نداشته باشد. علاوه بر آن، همان‌طور که از سوی دیگران گفته شده سامانه ثبت رویدادها و طرح‌های مرتبط با آن دارای نقاط ضعفی است که به راحتی امکان بارگذاری برای مجریان فراهم نمی‌شود و همین امر در تأخیر و حتی ارسال طرح‌ها مشکل‌ساز است. به نظر می‌رسد علاوه بر کیفیت پایین طرح‌های تدوین شده در مسیر اجرا ضعف سامانه در این زمینه آسیب مهمی است. از سویی هنگامی که طرح‌ها مورد تأیید قرار می‌گیرد نیاز استان‌ها و اولویت‌های آن‌ها در آن موضوع مورد توجه

نیست. بنابر اذعان کارشناسان، موضوعات به صورت کلی با عناوین اشتغال در اختیار استان‌ها قرار داده می‌شود و مجریان باید متناسب با آن موضوعات پیشنهادی خود را اعلام نمایند. این در حالی است که استان‌ها بنابر ظرفیت‌ها و نیازهای خود، موضوعات خاص خود را دارند. در نتیجه این نیز از آسیب‌های مهم در این حیطه بوده است.

به نظر می‌رسد کارشناسان در پس از اجرا تنها در فرآیند اجرا مورد عدم بررسی اثربخشی برنامه‌ها و طرح‌های اشتغال‌زایی حائز اهمیت دانسته و به آن امتیاز ۴ داده اند. استدلال کارشناسان چنین بود که مشخص نبودن اثربخشی رویدادهای برگزار شده منجر می‌شود تا مسیر همچنان با همان شیوه قبلی ادامه یابد. در نتیجه شناسایی این وضعیت از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است.

پس از آنکه آسیب‌های مورد بازبینی و امتیازدهی قرار گرفت. راهکارهای متناظر با برطرف کردن هر آسیب توسط کارشناسان ارائه شد. نتایج این بررسی در جدول ۵ آورده شده است:

آسیب‌شناسی و بازطراحی برگزاری رویدادهای اشتغالزایی و کارآفرینی وزارت ورزش و جوانان

جدول ۵: راهکارهای برطرف کردن آسیب‌ها

دسته‌ها	آسیب‌ها	راهکارهای ارائه شده
سیاست‌گذاری	نداشتن چشم‌انداز، هدف و مأموریت و برنامه‌ریزی مناسب در این حوزه	تدوین چشم‌انداز، اهداف، مأموریت‌ها
	(شفاف نبودن این موارد برای سمن‌ها)	وزارت ورزش در مورد برگزاری
	(عدم همخوانی مأموریت‌ها و اهداف این حوزه)	رویدادهای اشتغال‌زایی وزارت ورزش
		اطلاع‌رسانی در مورد چشم‌انداز، اهداف، مأموریت‌ها وزارت ورزش پیرامون
		رویدادهای اشتغال‌زایی به جامعه مخاطبان
داوری رویدادها	عدم اطلاع‌رسانی نسبت به چشم‌انداز، اهداف مأموریت‌های وزارت ورزش به جامعه مخاطبان	اطلاع‌رسانی در مورد نقش و برنامه‌های وزارت ورزش به جامعه مخاطبان پیرامون برگزاری رویدادها
		برگزاری دوره‌های آشناسازی سمن‌ها
		نسبت به اهداف و نقش وزارت ورزش در اشتغال‌زایی
		توجه و اعمال دقیق شاخص‌های اشتغال-زایی و کارآفرینی توسط کمیته ارزیابی و ارائه‌دهندگان طرح‌ها
	نبود شاخص معین برای داوری برنامه‌ها	امتیازدهی به شاخص‌های فرم داوری اطلاع‌رسانی در خصوص فرم‌های داوری و نحوه ارزیابی آن‌ها
محتوای رویدادها	استفاده نکردن از اساتید با تجربه‌ی علمی در برگزاری رویدادها	نظارت و ارزیابی و توجه به شاخص‌های معین شده برای داوری طرح‌های اشتغال‌زایی
		ارائه بانک اطلاعاتی پیشنهادی در مورد معرفی اساتید توسط ستاد به برگزارکننده

استفاده از بانک اطلاعاتی اساتید در		
دستگاه‌های قابل اعتماد		
تعیین چارچوب محتوایی براساس		
سرفصل‌های اداره‌ها	کیفیت پایین محتواهای رویدادها و	
ارائه دادن موضوعات بومی شده اشتغال-	تولیدی نبودن آن‌ها	
زایی به برگزارکنندگان		
امتیازبندی کردن طرح‌های اشتغال‌زایی		
براساس کیفیت ارائه شده		
امتیازبندی کردن ارائه خدمات به طرح‌ها بر	پایین بودن خدمات حمایتی رویدادها	
اساس امتیاز دریافتی در طرح‌ها		
گسترده کردن دامنه مخاطبان برگزارکننده	تأکید و تمرکز بر برگزاری رویدادها	
حقیقی و حقوقی در برگزاری رویدادها	تنها توسط سمن‌ها و پرهیز از درگیر	
	کردن سایر افراد	
طراحی نقشه و مسیر رویدادهای اشتغال	مشخص نبودن نقشه راه و مسیر	
زایی	رویدادهای اشتغال زایی	
برگزاری دوره‌هایی جهت توجیه در مورد		فرآیند اجرا
نوع و تدوین طرح‌ها	پایین بودن کیفیت طرح‌های ارسالی	
استخراج اطلس جغرافیایی موضوعات هر		
استان بر اساس نیازسنجی		
ارائه پیشنهادها روز موضوعات و ایده‌ها و	نداشتن خلاقیت و یکسان بودن	
ابلاغ آن به منظور تعیین موضوع در	موضوعات رویدادها	
برگزاری دوره‌ها		
تقویت سامانه به منظور یکپارچه کردن	ضعف سامانه در دریافت و ارزیابی	
دریافت طرح‌ها و ارزیابی آن‌ها	طرح‌ها	
بومی سازی سرفصل‌ها بر اساس نیازهای	تأیید طرح‌ها بدون در نظر گرفتن	
اشتغال‌زایی استانی	اولویت‌ها و نیازهای استان‌ها	

آسیب‌شناسی و بازطراحی برگزاری رویدادهای اشتغالزایی و کارآفرینی وزارت ورزش و جوانان

تقویت سامانه به‌منظور یکپارچه کردن دریافت طرح‌ها و ارزیابی آن‌ها	اعمال سلیقه برخی استان‌ها در تصویب طرح‌ها
نظارت دقیق بر اجرای برنامه‌ها و طرح‌ها	نبود نظارت دقیق بر اجرای برنامه‌های اشتغال‌زایی و کارآفرینی
ایجاد ردیف اعتباری جهت ارزیابی و بررسی اثربخشی طرح‌ها و برنامه‌های اشتغال‌زایی	عدم بررسی اثربخشی برنامه‌ها و طرح‌ها
	فرآیند اجرا

همان‌طور که در جدول ۵ مشاهده می‌شود و بنابر نظر کارشناسان در برخورد و برطرف کردن آسیب‌ها، راهکارهایی وجود دارد. در برخورد با آسیب‌های حوزه سیاست‌گذاری در پیش از اجرا، راهکارهایی نظیر تدوین چشم‌انداز، اهداف، مأموریت‌ها وزارت ورزش پیرامون برگزاری رویدادهای اشتغال-زایی و کارآفرینی وزارت ورزش، اطلاع‌رسانی در مورد چشم‌انداز، اهداف، مأموریت‌ها وزارت ورزش در زمینه این رویدادها به جامعه مخاطبان، اطلاع‌رسانی در مورد نقش و برنامه‌های وزارت ورزش به جامعه مخاطبان پیرامون برگزاری رویدادهای اشتغال‌زایی و کارآفرینی ارائه شد.

در حوزه داوری رویدادها نیز راهکارهایی نظیر توجه و اعمال دقیق شاخص‌ها توسط کمیته ارزیابی و ارائه‌دهندگان طرح‌ها، امتیازدهی به شاخص‌های اشتغال‌زایی و کارآفرینی فرم داوری، اطلاع‌رسانی در مورد فرم‌های داوری و نحوه ارزیابی آن‌ها، نظارت و ارزیابی و توجه به شاخص‌های معین‌شده برای داوری طرح‌ها ارائه شد و بنابر نظر کارشناسان هر چهار راهکار ارائه شده دارای اهمیت هستند.

در مرحله حین اجرا، در برابر آسیب‌های شناسایی‌شده، راهکارهای امتیازبندی کردن طرح‌های اشتغال‌زایی براساس کیفیت ارائه شده، امتیازبندی کردن ارائه خدمات به طرح‌ها بر اساس امتیاز دریافتی در طرح‌ها، گسترده کردن دامنه مخاطبان برگزارکننده حقیقی و حقوقی در برگزاری رویدادهای اشتغال‌زایی و کارآفرینی، طراحی نقشه و مسیر رویدادها، برگزاری دوره‌هایی جهت توجیه نوع و تدوین طرح‌ها، استخراج اطلس جغرافیایی موضوعات هر استان بر اساس نیازسنجی و در نهایت ارائه پیشنهادها روز موضوعات و ایده‌ها و ابلاغ آن به‌منظور تعیین موضوع در برگزاری دوره‌ها پیشنهاد شد. از میان راهکارهای بیان شده از نظر کارشناسان، مهم‌ترین راهکار استخراج اطلس جغرافیای موضوعات هر استان بر اساس نیازسنجی است.

همان‌طور که در بخش آسیب‌ها گفته شد، یکی از مسائل انجام برنامه‌ها و رویدادها بدون در نظر گرفتن، نیازها، ظرفیت‌ها و توانایی‌های بومی یک استان است. این مسئله ناشی از عدم‌آشنایی نسبت به وضعیت اشتغال در استان‌هاست. بر این اساس راهکاری پیشنهاد شد که بهتر است قسمت‌ها دست به تدوین اطلسی از موضوعات حوزه اشتغال‌زایی و کارآفرینی بر اساس ظرفیت‌ها و نیازهای موجود آن استان انجام شود. مهم‌ترین راهکارها در جدول ۶ آمده است:

جدول ۶: مهم‌ترین راهکارهای ارائه‌شده

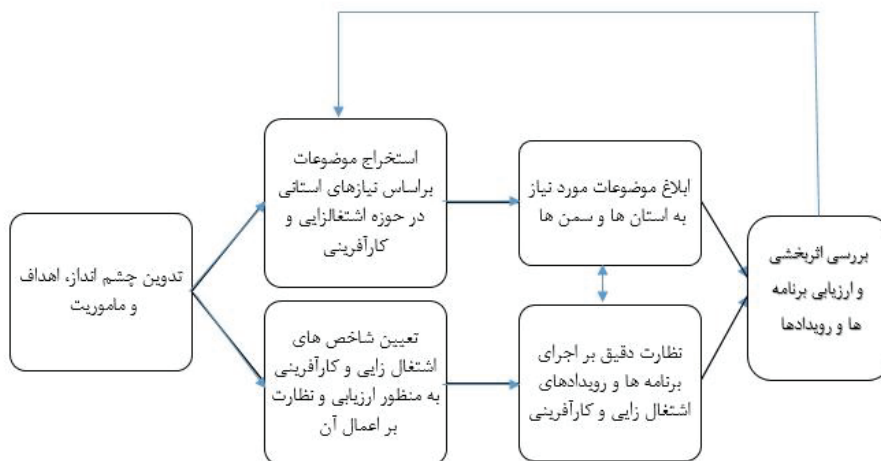
اولویت‌های راهکارها	راهکارهای ارائه‌شده	دسته‌ها	مراحل اجرا
مهم‌ترین اولویت	تدوین چشم‌انداز، اهداف، مأموریت‌های وزارت ورزش در مورد برگزاری رویدادهای اشتغال‌زایی و کارآفرینی وزارت ورزش	سیاست‌گذاری	
مهم‌ترین اولویت	نظارت و ارزیابی و توجه به شاخص‌های اشتغال‌زایی و کارآفرینی معین شده برای داوری طرح‌ها	داوری رویدادها	پیش از اجرا
مهم‌ترین اولویت	ارائه بانک اطلاعاتی پیشنهادی در مورد معرفی اساتید حوزه اشتغال‌زایی و کارآفرینی توسط ستاد به برگزارکننده- استخراج اطلس موضوعات	محتوای رویدادها	
مهم‌ترین اولویت	ارائه موضوعات پیشنهادی بر اساس نیاز جامعه و ابلاغ آن به‌منظور تعیین موضوع در برگزاری دوره‌ها	محتوای رویدادها	حین اجرا
مهم‌ترین اولویت	نظارت دقیق بر اجرای برنامه‌ها و طرح‌های اشتغال- زایی و کارآفرینی	داوری رویدادها	
مهم‌ترین اولویت	بررسی اثربخشی و ارزیابی برنامه‌ها و رویدادهای اشتغال‌زایی و کارآفرینی	داوری رویداد	پس از اجرا

بنابر نتایج جدول ۶ مهمترین اولویت در راهکارها در پیش از اجرا، در زمینه سیاست‌گذاری، تدوین چشم‌انداز، اهداف مأموریت‌های وزارت ورزش در مورد برگزاری رویدادهای اشتغال‌زایی و کارآفرینی است. به عبارتی، تا زمانی که مشخص نشود وزارت ورزش با چه اهدافی دست به برگزاری این رویدادها می‌زند و مأموریت‌هایی در قبال آن دارد، نمی‌توان توقع داشت تا این رویدادها در مسیر درست اجرایی قرار

آسیب‌شناسی و بازطراحی برگزاری رویدادهای اشتغالزایی و کارآفرینی وزارت ورزش و جوانان

گیرد. از دیگر موارد مهم و اولویت‌دار در پیش از اجرا در حوزه داوری رویدادها بوده است. در این حوزه ایجاد یک سیستم نظارت و ارزیابی با توجه به شاخص‌های اشتغالزایی و کارآفرینی به منظور داوری رویدادها و طرح‌ها بوده است. مورد دیگر در پیش از اجرا که از اولویت برخوردار است، در زمینه محتوای رویدادهاست. بهتر است تا بانک اطلاعاتی متناسب با نیازهای بومی هر استان در زمینه اشتغالزایی و کارآفرینی تهیه شده و براساس آن طرح‌های پیشنهادی در دستور کار قرار گیرد در این حالت میزان کاربردی کردن رویدادها نیز افزایش می‌یابد. بنابر یافته‌های جدول ۶، مهمترین راهکارهای دارای اولویت در حین اجرا، در حوزه محتوای رویدادها است، محتوای رویدادها براساس موضوعات تعیین شده در مرحله پیش از اجرا تعیین و ابلاغ شود. در حین اجرا، در زمینه داوری رویدادها نیز مهمترین راهکارها نظارت دقیق براساس معیارهای مشخص شده در حوزه اشتغالزایی و کارآفرینی برگزاری این رویدادهاست.

در پس از اجرا، مهمترین راهکار در حوزه داوری رویدادها بررسی اثربخشی و ارزیابی برنامه‌ها و رویدادهای اشتغالزایی و کارآفرینی بوده است. بنابر راهکارهای اولویت‌دار می‌توان مسیر جدید اجرای رویدادهای اشتغالزایی و کارآفرینی را آن گونه که در شکل ۱ آمده، طراحی نمود:

شکل ۱: فرآیند بازطراحی رویدادهای اشتغالزایی و کارآفرینی وزارت ورزش

براساس شکل ۱، به نظر می‌رسد برای بهبود نتایج و برطرف کردن آسیب‌های رویدادها، بهتر است ابتدا چشم‌انداز و اهداف این رویدادها تعیین و با توجه به نظرات کارشناسان تصویب شود. به‌منظور رسیدن به شرایط مطلوب برگزاری رویدادها، باید شرایط و معیارهایی جهت ارزیابی تعیین شود و سپس در اختیار کمیته داوری قرار گیرد. در کنار آن تدوین موضوعات بومی با توجه به نیازها و خواسته‌های آن، ابلاغ موضوعات به استان‌ها و مخاطبان و نظارت بر اجرای دقیق رویداد و در نهایت بررسی اثربخشی و ارزیابی رویدادها باعث می‌شود تا آسیب‌های موجود در این حوزه کاهش یابد.

بحث و نتیجه‌گیری

بیکاری یکی از معضلات جامعه است که هم اثرات اجتماعی به دنبال دارد و هم تأثیراتی بر اقتصادی و توسعه جامعه خواهد داشت. در این میان سیاست‌های اشتغال‌زایی و کارآفرینی راهی برای بهبود این مسئله است. رویدادهایی که از سوی دستگاه‌ها به‌خصوص وزارت ورزش در سراسر کشور برگزار شده نیز به منظور بهبود این موضوع و توانمندسازی افراد بوده است. این مقاله به منظور شناسایی مسائل و آسیب‌های رویدادهای اشتغال‌زایی و کارآفرینی و ارائه مسیری جدید به منظور کاهش آسیب‌ها و مسائل شناسایی تدوین شده است. یافته‌های این مقاله را می‌توان در سه دسته آسیب‌های شناسایی شده، راهکارهای برطرف سازی این مسائل، بازطراحی مسیر اجرایی این رویدادها به منظور کاهش آسیب بیان نمود.

در مرحله شناسایی آسیب‌های این رویدادها، آسیب‌ها و مسائل رویدادهای اشتغال‌زایی و کارآفرینی در حوزه‌های سیاستگذاری، داوری رویدادها، محتوای رویدادها، اثربخشی و نظارت رویدادها در سه مرحله پیش از اجرا، حین اجرا، پس از اجرا و در برخی موارد هر سه مورد بوده است. در پیش از اجرا در حوزه سیاستگذاری، مهمترین آسیب، مشخص نبودن چشم انداز، اهداف و مأموریت‌های وزارت ورزش در حوزه اشتغال‌زایی و کارآفرینی بوده است. بسیاری از مجریان سمن‌ها هنگام فعالیت و برگزاری این رویدادها خواهان دریافت اعتباراتی به منظور راه اندازی اشتغال و کار بوده‌اند. لیکن به دلیل مشخص نبودن اهداف، وزارت ورزش در این حیطه هیچ اقدامی نداشته و هیچ برنامه‌ای هم نداشته است. تحقیق نورپور و همکاران (۱۳۹۹) این نتیجه را تایید کرده است. این محققان نیز در نتایج خود به مورد نداشتن چشم انداز و مأموریت به عنوان یک آسیب در راه اندازی کارآفرینی اشاره کرده‌اند. آسیب‌های حوزه سیاستگذاری در حین اجرا، برنامه یکسان تعریف کردن برای تمامی استان‌ها بدون در نظر گرفتن نیازهای بومی هر استان در این حوزه بوده و در مسائل سیاستگذاری در پس از اجرا نبود هم‌افزایی در سیاست‌های اشتغال‌زایی میان وزارت ورزش و نهادهای متولی عنوان شده است.

در مورد آسیب‌های پیش از اجرای فرآیند برگزاری رویدادها، می‌توان به پایین بودن خدمات و بودجه‌های حمایتی طرح‌ها و رویدادهای اشتغال‌زایی و کارآفرینی، تمرکز رویدادها تنها بر برگزاری کلاس‌های آموزشی، تأیید طرح‌ها بدون در نظر گرفتن اولویت‌ها و نیازهای استان‌ها در حوزه اشتغال‌زایی و کارآفرینی اشاره نمود. آسیب‌های مطرح شده در پس از اجرای فرآیند اجرایی رویدادهای اشتغال‌زایی و کارآفرینی شامل مشخص نبودن اثربخشی و ارزیابی رویدادهای برگزارشده اشتغال‌زایی و کارآفرینی، قابل اتکا نبودن به نتایج ارزیابی‌های رویدادهای برگزار شده در حوزه اشتغال‌زایی و کارآفرینی بوده است.

در زمینه‌ی فرآیند داوری رویدادها در پیش از اجرا نبود معیار خاص برای داوری برنامه‌ها اشتغال-زایی و کارآفرینی و در حین اجرا؛ متخصص نبودن اعضای شورای داوری و کمیته ارزیابی طرح اشتغال‌زایی و کارآفرینی توسط مصاحبه‌شوندگان بیان شده است. مسائل و آسیب‌های مطرح شده در محتوای رویدادها در پیش از اجرا شامل تکراری بودن سرفصل‌های رویدادهای اشتغال‌زایی و کارآفرینی و نداشتن پروتکل و هدف در تدوین محتواهای رویدادهای اشتغال‌زایی و کارآفرینی بوده است. آسیب‌های مطرح شده در این رویدادها در حین اجرا مواردی همچون استفاده نکردن از اساتید باتجربه عملی در برگزاری رویدادها اشتغال‌زایی و کارآفرینی و کیفیت پایین محتواها و تولیدی نبودن آن‌ها اشتغال‌زایی و کارآفرینی را شامل شده است و آسیبی همچون عدم نظارت بر ارائه محتواهای رویدادهای اشتغال‌زایی و کارآفرینی از مواردی بوده که در پیش از اجرا، حین اجرا و پس از اجرا در حوزه محتوای رویدادها مطرح شده است.

در مرحله شناسایی راهکارها، راهکارها بررسی شد و سپس مهمترین آنها اولویت بندی و امتیازدهی گردید. مهمترین راهکارهای به دست آمده عبارت از تدوین چشم‌انداز، اهداف، مأموریت‌های وزارت ورزش در مورد برگزاری رویدادهای اشتغال‌زایی و کارآفرینی وزارت ورزش، نظارت و ارزیابی و توجه به شاخص‌های اشتغال‌زایی و کارآفرینی معین شده برای داوری طرح‌ها، ارائه بانک اطلاعاتی پیشنهادی در مورد معرفی اساتید حوزه اشتغال‌زایی و کارآفرینی توسط ستاد به برگزارکننده- استخراج اطلس موضوعات، ارائه موضوعات پیشنهادی بر اساس نیاز جامعه و ابلاغ آن به‌منظور تعیین موضوع در برگزاری دوره‌ها، نظارت دقیق بر اجرای برنامه‌ها و طرح‌های اشتغال‌زایی و کارآفرینی، بررسی اثربخشی و ارزیابی برنامه‌ها و رویدادهای اشتغال‌زایی و کارآفرینی بوده است.

یکی از دستاوردهای دیگر این مقاله، بازطراحی فرآیند رویدادها به‌منظور اثربخشی آن بوده است. بنابر نتایج به دست آمده و ترسیم شده در شکل ۱، در حالت کلی لازم است تا براساس چشم‌انداز، هدف و مأموریت‌های موضوعات استخراج شود و همان موضوعات براساس نیاز بومی هر منطقه، بومی‌سازی و سپس بر اساس آن، برنامه‌های تدوین‌شده و رویدادها برگزار شود. پس از برگزاری رویدادها نیز توسط کمیته نظارت و ارزیابی مورد بازبینی و ارزشیابی قرار گیرد تا مسائل موجود در اجرای رویدادها در همان سطح شناسایی شود.

منابع

- باصری و روشنی‌یاقی. (۱۳۹۲). «بررسی عوامل موثر بر اشتغال‌زایی صنایع کوچک در استان گلستان». مجله اقتصاد مالی. شماره ۲۶، صص ۱۱۳-۱۳۲.

آسیب‌شناسی و بازطراحی برگزاری رویدادهای اشتغالزایی و کارآفرینی وزارت ورزش و جوانان

- جلیلیان، نسرين و پاپ زن، عبدالحمید. (۱۳۹۸). «موانع و محدودیت‌های موفقیت طرح‌های خودکفایی و کارآفرینی کمیته امداد امام خمینی (ره) (مورد مطالعه: زنان سرپرست خانواده دهستان هرسیم، شهرستان اسلام آباد غرب)». فصل‌نامه اقتصاد فضا و توسعه روستایی. شماره ۱، صص ۶۵-۷۸.
- جمینی، داود؛ تقدیسی، احمد و جمشیدی، علیرضا. (۱۳۹۳). «شناسایی راهبردهای توسعه اشتغال در مناطق روستایی با استفاده از مدل SWOT». فصل‌نامه راهبردهای توسعه روستایی. شماره ۱، صص ۱۳۳-۱۴۹.
- رضایی‌زاده، مرتضی؛ انصاری، محسن و مورفی، ایمون. (۱۳۹۲). راهنمای کاربردی روش تحقیق: مدیریت تعاملی (IM). تهران: انتشارات جهاددانشگاهی
- زراعت کیش، سیدیعقوب و محمدی، البرز. (۱۳۹۵). «عوامل موثر بر تولید و اشتغالزایی تعاونی‌های زودبازده در بخش کشاورزی استان کهگیلویه و بویراحمد». فصل‌نامه تعاون و کشاورزی. شماره ۱۷، صص ۱۰۱-۱۲۳.
- فراهانی، حسین؛ رسولی‌نیا، زکبه و اصدقی سراسکانرود؛ زهرا. (۱۳۹۳). «عوامل اثرگذار بر رشد کارآفرینی در نواحی روستایی (مورد مطالعه: دهستان جابرانصاری در شهرستان آبدانان)». فصل‌نامه اقتصاد فضا و توسعه روستایی. شماره ۹، صص ۱-۱۶.
- مرید، اسماعیل و لطفیان، امینه. (۱۳۹۲). «کارآفرینی: راهبردی نو در توسعه روستایی». همایش ملی توسعه روستایی.
- مشفق، زهرا. (۱۳۹۶). «رتبه‌بندی بخش‌های اقتصادی به لحاظ ظرفیت اشتغال‌زایی». فصل‌نامه امنیت اقتصادی. شماره ۳۷، صص ۵۷-۷۰.
- نورپور، علی؛ ساکتی، پرویز و طاهرپور کلاتری، حبیب اله. (۱۳۹۹). «شناسایی و رتبه‌بندی عوامل موثر بر کارآفرینی اجتماعی (درسازمان‌های غیرانتفاعی ایران)». فصل‌نامه پژوهش اجتماعی. شماره ۴۸، صص ۱۷۴-۱۹۷.
- ولد، محمد و خسروی. (۱۳۹۹). «آسیب‌شناسی سیاست‌های اشتغال‌زایی در حوزه صنعت در دوران ریاست جمهوری احمدی‌نژاد». فصل‌نامه تحقیقات جدید در علوم انسانی. شماره ۳۱، صص ۱۸۱-۱۹۴.
- هزارجریبی، جعفر و سبحانی، بهمن. (۱۳۹۷). «راهبرد سیاست‌گذاری اشتغال جوانان در ایران». مطالعات راهبردی ورزش و جوانان. شماره ۴۱، صص ۱-۲۸.
- Amolo, J., & Migiro, S. O. (2015). "An entrepreneurial flair development: the role of an ecosystem". Problems and perspectives in management, (13, Iss. 2 (spec. iss. 1)), 495-505.
- Clifford, A., & Dixon, S. E. (2006). "Green-works: A model for combining social and ecological entrepreneurship". In *Social entrepreneurship* (pp. 214-234). London: Palgrave Macmillan UK.
- Coulson-Thomas, C. (2017). "Stimulating creativity, enabling innovation and supporting entrepreneurship". Management Services, 2017(Summer), 26-29.
- Liñán, F., & Chen, Y. W. (2009). "Development and cross-cultural application of a specific instrument to measure entrepreneurial intentions". Entrepreneurship theory.
- McDonald, P. R., Roy, A., & Chaguturu, R. (2011). "The University of Kansas High-Throughput Screening laboratory. Part I: meeting drug-discovery needs in the heartland of America with entrepreneurial flair". Future medicinal chemistry, 3(7), 789
- Montanye, J. A. (2006). "The apotheosis of American democracy". The Independent Review, 11(1), 5-17.

 10.22034/SSYS.2022.2197.2570

تاریخ دریافت مقاله: ۱۴۰۰/۱۰/۲۷

تاریخ پذیرش

مقاله: ۱۴۰۱/۲/۲۵

کارکردهای ورزش در هزاره جدید سبب شده تا نگرش دولت‌ها به این پدیده نوین به‌عنوان ابزاری موثر در تسهیل و تسریع اهداف سیاسی-اقتصادی تقویت گردد. در میان مفاهیم مختلف مرتبط با ورزش، امنیت ملی را می‌توان یکی از مهمترین آنها دانست. هدف از پژوهش حاضر، بررسی جایگاه ورزش در تقویت امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران بود. این پژوهش به لحاظ هدف، کاربردی و به لحاظ نحوه گردآوری داده‌ها توصیفی از نوع کیفی بود. نمونه مطالعاتی برابر با جامعه آماری و برابر با ۱۳ متخصص حوزه علوم ورزشی و علوم سیاسی آشنا به مسائل امنیتی بود که با استفاده از روش نمونه‌گیری گلوله برفی و دو دور تکنیک دلفی به اشباع نظری رسید.

یافته‌های پژوهش نشان داد ۴۱ مفهوم مرتبط با ورزش در تقویت ابعاد پنج گانه نظریه امنیتی کپنهاگ کارساز هستند. از میان مفاهیم مرتبط با امنیت زیست محیطی، تدوین و التزام به رعایت آیین‌نامه‌ها و دستورالعمل‌های زیست محیطی (۴/۸۸) مهمترین مفهوم، در بین مفاهیم امنیت اقتصادی، افزایش گردشگری ورزشی (۴/۸۰) و افزایش قدرت نرم (۴/۹۱) در بین ابعاد امنیت سیاسی، بسیج عمومی و تهییج احساسات (۴/۶۹) مهمترین بعد امنیت نظامی و در نهایت بروز استعدادهای اجتماعی (۴/۸۵) مهمترین مفهوم بعد امنیت اجتماعی در ترسیم جایگاه ورزش در تقویت امنیت ملی بود. از یک سو با توجه به پرمخاطب و جذاب بودن ورزش و از سوی دیگر با عنایت به چالش‌های مختلف امنیتی-ورزشی ایران از جمله تحریم‌های اقتصادی، حضور رژیم صهیونیستی در ورزش بین‌الملل، حضور زنان در ورزشگاه‌ها و پناهندگی ورزشکاران، ورزش می‌تواند

^۱ دانشجوی دکتری، گروه مدیریت ورزشی، واحد بروجرد، دانشگاه آزاد اسلامی، بروجرد، ایران

^۲ دانشیار، گروه مدیریت ورزشی، واحد بروجرد، دانشگاه آزاد اسلامی، بروجرد، ایران (نویسنده مسئول)

E-mail: Saboonchi.reza@yahoo.com

^۳ استادیار، گروه تربیت بدنی، دانشگاه فنی و حرفه‌ای، تهران، ایران

به‌عنوان شمشیری دولبه نقشی پر رنگ در تقویت یا تضعیف امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران داشته باشد. **واژگان کلیدی:** تهدید نرم، قدرت و ورزش.

مقدمه

مفهوم امنیت ملی، پرکاربردترین مفهوم در مطالعات امنیت است که از اضافه شدن واژه «ملی» به امنیت تشکیل شده است (بختیاری و صالح‌نیا، ۱۳۹۷). در واقع امنیت ملی شامل «تعقیب روانی و مادی ایمنی» است و اصولاً جزو مسئولیت‌های حکومت‌های ملی است تا از تهدیدات مستقیم ناشی از خارج، نسبت به بقای رژیم‌ها، نظام شهروندی و شیوه زندگی شهروندان خود ممانعت به عمل آورند (قربان‌پور و قربان‌پور، ۱۳۹۷). تحولات نوظهور امروزی چالش‌های امنیتی جدیدی را نیز بوجود آورده است (بهرامی و عراقچی، ۱۳۹۶). همسو با این تغییرات بنیادی، امنیت کشورها نیز دستخوش تحول شده است. این تغییر به حدی اساسی است که گاه ادعا می‌شود به لحاظ ظهور بازیگران غیرملی در قالب نهادهای سیاسی و غیرسیاسی، ملی و فروملی امنیت بخش‌های مختلف یک کشور با چالش‌های گوناگونی روبه‌رو می‌شوند (مبینی، یزدانی و امید، ۱۳۹۷). تهدید امنیت ملی، تهدیدی است که کیفیت زندگی را برای اتباع کشور کاهش و ارزش‌های کسب‌شده و معنای ذهنی را مورد تهدید قرار می‌دهد (مقدم فر، ۱۳۹۸). ورزش به عنوان یکی از بازیگران غیرسیاسی ایجاد و تقویت امنیت، نقش بسزایی در توسعه اهداف سیاسی - امنیتی کشورها دارد. ورزش به واسطه ماهیت میان‌رشته‌ای و خاصیت همه‌گیرپسند آن در تمامی ابعاد این نظریه نقشی کلیدی دارد. صرف نظر از ابعاد بهداشتی، اقتصادی، اجتماعی، سرگرمی و تفریحی ورزش و مسابقات ورزشی دارای نتایج سیاسی است که روابط دولت‌ها و گروه‌های سیاسی اجتماعی را تحت‌الشعاع قرار می‌دهد و با مفاهیمی چون: قدرت ملی، رقابت، همگرایی، واگرایی، ستیز و منازعه، ناسیونالیسم و ملیگرایی، اتحاد و وحدت ملی و نظایر آن پیوند می‌خورد و بر نگرش و رفتار دولت‌ها و ملت‌ها نسبت به یکدیگر تاثیر می‌گذراند (اسکو و شجاعی، ۱۳۹۴). جکسون و همکاران^۱ (۱۹۹۸) نگرش دولت‌ها به ورزش را از حمایت فعالانه تا نادیده گرفتن آنها در نوسان می‌داند. از دید علی‌دوست قهرخی و همکاران (۱۳۹۲) دولت‌ها به‌صورت کلی به شش دلیل زیر وارد ورزش می‌شوند:

- تشویق جوانان به مشارکت در فعالیت‌های ارزشمند اجتماعی؛
- ارتقای سلامت جامعه؛
- بهبود وضعیت آموزش، رشد شخصی و گسترش مشارکت عمومی؛
- گسترش و تعمیق آداب اجتماعی و فرهنگی در عرصه عمومی؛

¹ Jackson et al.

- کسب اعتبار ملی و بین‌المللی؛

- ایجاد تعامل بین مردم و دولت.

بحث ورزش و امنیت در مطالعات پژوهش‌گران مختلف دارای دو بعد متفاوت است؛ نخست بسیاری از پژوهشگران به بررسی مسائل پیرامون امنیت به‌ویژه امنیت رویدادهای ورزشی پرداخته‌اند که از آن جمله می‌توان به هولیهان و جیولیانونتی^۱ (۲۰۱۲) اشاره کرد که در مقاله‌ای با بررسی سیاست بازی‌های المپیک لندن ۲۰۱۲ و به‌طور خاص بحث امنیت این مسابقات معتقدند موضوع تامین امنیت در ابر رویدادهای ورزشی به یکی از پرهزینه‌ترین مسائل این مسابقات تبدیل شده تا جایی که این هزینه در بازی‌های المپیک ۱۹۹۶ آتلانتا تنها ۱۰۸ میلیون دلار و در المپیک ۲۰۱۲ با افزایش حدوداً ۱۸ برابری به رقم خیره‌کننده ۱/۹۹ میلیارد دلار رسید. در پژوهشی دیگر کشمور و سللند^۲ (۲۰۱۸) در مقاله‌ای به بررسی حادثه ۱۳ نوامبر سال ۲۰۱۵ در ورزشگاه استادیوفرانس در زمان بازی فرانسه و آلمان پرداختند و معتقدند تروریسم بزرگترین خطر برای پرطرفدارترین رشته ورزشی دنیاست. در بعد ثانویه ورزش به عنوان مفهومی امنیت‌ساز در عرصه ملی و بین‌المللی مطرح که تاکنون کمتر پژوهشی در این حوزه صورت گرفته است. در این میان، نظریه‌ها و مکاتب مختلف و متعددی به بحث نرم امنیت ملی پرداخته‌اند. مکتب کپنهاگ به عنوان مفهومی قانونی از "تهدید وجودی" برای بررسی‌های امنیتی استفاده می‌نماید (مقدم‌فر، ۱۳۹۸). این مفهوم ناظر بر تهدیداتی است که موجودیت موضوع مورد نظر را به مخاطره می‌اندازد و آن را با خطر اضمحلال، تخریب یا آسیب جدی روبه‌رو می‌کند (نیکو و سویلمی، ۱۳۹۶). این مکتب دارای ۵ بعد است (نیکو و سویلمی، ۱۳۹۶):

الف) نظامی: موجودیت مورد تهدید در این بعد اغلب دولت است. دایره توانمندی بیشتر نظامی و در حفاظت از تهدیدات نظامی داخلی و خارجی حکومت‌هاست. ورزش در خلال دوران جنگ سرد به عنوان اهرمی در دست کشورها به منظور نمایش برتری و تمایز مطرح بود. ورزش تا حدی در عرصه تقابل کشورها مهم بود که گریکس و لی (۲۰۱۳) المپیک را «جانشینی برای جنگ»^۳ می‌دانستند. از سوی دیگر، رویدادهای ورزشی بزرگ مانند پیروزی تیم ملی هاکی روی یخ ایالات متحده بر شوروی سابق در ۱۹۸۰ باعث شد تا سرمربی این تیم نشان ملی را از رئیس جمهور وقت امریکایی‌ها دریافت کند (شریعتی، ۱۳۹۴). «جنگ فوتبال» نمونه دیگری است که از تقابل میان فوتبال‌بست‌های دو کشور السالوادور و هندوراس برآمده که آغازگر جنگ میان این دو کشور پس از مسابقه میان تیم‌های فوتبال آنها در مقدماتی جام جهانی ۱۹۷۰ بود. «خون درآب» تعبیری است که از تقابل ورزشکاران شوروی و مجارستان در رشته واترپلو در المپیک ۱۹۵۶

¹ Houlihan & Giulionatti

² Cashmore & Cleland

³ Alternative to War

ملبورن یاد می‌شود که به دنبال آن خصومت‌ها و دشمنی میان مردمان دو کشور افزایش یافت (واراناسی، ۲۰۱۷). عراق به عنوان نمونه‌ای دیگر، کشوری که شدیدترین اختلافات قومی و مذهبی را طی دهه اول و دوم قرن جدید تجربه کرده است از ورزش به عنوان اهرمی در راستای کاهش اثرات تخریبی جنگ استفاده کرده است. این کشور با کسب مقام چهارم فوتبال المپیک ۲۰۰۴ آتن، حضور در جام کنفدراسیون‌ها در سال ۲۰۰۹ و قهرمانی جام ملت‌های آسیا در سال ۲۰۰۷ توانست بسیاری از اثرات زیستی و روانی جنگ را بر مردمان خود کاهش دهد (هلمت و همکاران، ۱۳۹۴). در عصر جدید قرار گرفتن چینی‌ها در صدر رتبه بندی کشورهای حاضر در بازی‌های المپیک ۲۰۰۸ و بالاتر از کشورهای آمریکا، روسیه و بریتانیا خود دلیل دیگری بر حس غرور نمایندگان این کشور در اجلاس اکسپو ۲۰۱۰ بود. یک هفته پس از حادثه سپتامبر سیاه (کشته شدن ورزشکاران اسرائیلی توسط گروهک فلسطینی) در جریان بازی‌های المپیک ۱۹۷۲ مونیخ، سخنگوی این گروهک در متنی اینچنین نوشت (خیبری و شریعتی، ۱۳۹۴):

«یک بمب در کاخ سفید، یک مین در واتیکان، مرگ مائو تسه تانگ^۱، زلزله در پاریس و غیره هیچ کدام نمی‌توانست به اندازه آنچه در المپیک مونیخ اتفاق افتاد، مردم جهان را بیدار نماید».

در میان محدود پژوهش‌های انجام شده این حوزه می‌توان به پژوهش دمیترو و همکاران^۲ (۲۰۲۰) اشاره نمود که به بررسی اثرات ورزش‌های تیمی بر آمادگی جسمانی نیروهای تامین‌کننده امنیت ملی پرداختند و با بررسی سه رشته شنا، ژیمناستیک و بسکتبال معتقدند بسکتبال بیشترین تاثیر را بر آمادگی جسمانی نظامیان اکرایی داشته است. اکریمکو و همکاران^۳ (۲۰۲۱) نیز با بررسی تاثیرات ورزش بر سلامت روحی جسمی نیروهای نظامی اکرایی نشان دادند که کلاس‌های کراسفیت نقش بسزایی در سلامت قلب-عروق و سیستم عضلانی و تنفسی نظامیان دارد.

ب) سیاسی: تهدیدها علیه حاکمیت و ایدئولوژی دولت تعریف می‌شود؛ در واقع هرآنچه در شناسایی، مشروعیت یا اقتدار حاکمیت دولت لطمه وارد نماید. در میان ابعاد و کارکردهای نظامی ورزش، ورزش سیاسی را می‌توان «راز سرگشاده»^۴ ورزش جهان امروز دانست؛ گاهی پذیرش ورزش یک کشور توسط دیگر کشورها و یا برخی سازمان‌ها نشانه آشکاری بر استقلال سیاسی یک کشور/ رژیم سیاسی تلقی می‌شود و می‌تواند به صورت مقدمه‌ای بر پذیرش سیاسی و حقوق آن کشور به صورت رسمی باشد؛ مانند آنچه در ۱۹۷۱ در قالب دیپلماسی پینگ پنگ روی داد و موجبات آغاز روابط دیپلماتیک سیاسی میان دو

^۱ Mao Tse Tung

^۲ Dmytro et al.

^۳ Okhrimanko et al.

^۴ Open Secret

کشور چین و ایالات متحده گردید. در نمونه‌ای دیگر، در المپیک ۱۹۷۶ مونترال به دلیل فشارهایی که از سوی جمهوری خلق چین اعمال شد، کانادا اجازه حضور به کاروان جمهوری خلق چین با نام «جمهوری چین» را داد و توافق شد که تایوان از پرچم جمهوری چین و سرود ملی جمهوری چین استفاده کند. با این حال، تایوان مخالفت کرد و تا سال ۱۹۸۴ در این بازی‌ها حضور نیافت تا در نهایت با نام «چین تایپه» و با پرچم خود بازگشت. به عنوان نمونه‌ای دیگر تشکیل تیم فوتبال الجزایر در بعبوچه جنگ این کشور با فرانسه و فراخوانی جبهه ملی آزادی بخش الجزایر مبنی بر بازگشت بازیکنان حرفه‌ای فوتبال الجزایر از ترکیب تیم ملی فرانسه، مقدمه‌ای بر استقلال این کشور در سال ۱۹۶۲ بود (دوستی، ۱۳۹۲). بسیاری از کشورها با پیام ساده "ما بازی نمی‌کنیم" اعتراض خود را نسبت به وضعیت سیاسی اعلام می‌نمایند؛ مانند اتفاقی که برای ایران پیش از انقلاب در المپیک ۱۹۸۰ مسکو افتاد و به دلیل اتحاد ایران با محور ایالات متحده و به بهانه تجاوز شوروی به خاک افغانستان این بازی‌ها را تحریم نمود. پس از انقلاب نیز ایران بازی‌های المپیک ۱۹۸۴ لس‌آنجلس را در راستای تحقق اهداف خود مبنی بر دکتترین "نه شرقی نه غربی" تحریم کرد تا به این ترتیب تنها کشوری باشد که هر دو دوره بازی‌های المپیک ۱۹۸۰ و ۱۹۸۴ را تحریم می‌نماید (خبیری و همکاران، ۱۳۹۴). در میان معدود پژوهش‌های انجام شده در این حوزه می‌توان به مطالعه جیولیوناتی و کلاس^۱ (۲۰۰۹) اشاره کرد که در مقاله‌ای به بررسی تحلیلی امنیت حاکمیتی و رویدادهای ورزشی پرداختند و معتقدند پس از حادثه ۱۱ سپتامبر چالش‌هایی مانند فقر، تبعیض اجتماعی، جرایم شهری، پرخاشگری تماشاگران و حملات تروریستی مهمترین عوامل تهدیدکننده برگزاری یک رویداد ورزشی هستند. ریوردان^۲ (۲۰۰۷) نیز تاثیرات حکومت کمونیستی بر ورزش یک کشور را بررسی و معتقد است پس از فروپاشی شوروی و استقلال کشورهای بلوک شرق اروپا، هنوز اثرات این نوع حاکمیت بر تساوی حقوق زنان و جنبش‌های اجتماعی در کشورهایی مانند چین، کوبا، کره شمالی و تاحدودی ویتنام، آلبانی و کامبوج دیده می‌شود.

ج) اقتصادی: مشخص کردن حدود و ثغور در این حوزه کمی مشکل است؛ این بعد با دو بعد قبلی ارتباط تنگاتنگی دارد. اما شاید پررنگ‌ترین نقش ورزش در میان ابعاد مختلف امنیت را بتوان در توسعه امنیت اقتصادی کشورها بتوان دید؛ حضور پررنگ کشورهای مختلف به‌ویژه کشورهای اقتصاد نوظهور یا بریکس (برزیل، چین، روسیه، هند و آفریقای جنوبی) در عرصه ورزش و کسب میزبانی‌های مختلف (مانند برزیل که ضمن تعریف دهه ورزش در بین سال‌های ۲۰۱۰ تا ۲۰۲۰ میزبانی رویدادهای مختلفی مانند

¹ Giulianotti & Klauser

² Riordan

قهرمانی دو و میدانی جهان، جام جهانی فوتبال ۲۰۱۴، المپیک ۲۰۱۶ ریو و غیره) در استفاده از ورزش به عنوان پدیده‌ای که در قالب "میراث"^۱ میزبانی رویدادهای ورزشی می‌تواند به توسعه زیر ساخت‌های شهری منجر گردد کاملاً نمایان است. ورزش به‌عنوان ششمین صنعت دنیا در کشوری مانند ایالات متحده به عنوان صنعتی میلیارد دلاری مطرح که با رشد ۵۰ درصدی در طول یک دهه و اشتغال مستقیم و غیرمستقیم قریب به شش میلیون نفر سبب گسترش موقعیت‌های شغلی و افزایش گردش مالی شده است؛ این درحالی است که تا سال ۲۰۵۰ پس از انرژی و صنعت خودرو، ورزش به سومین صنعت پرسود دنیا تبدیل خواهد شد (راتن^۲، ۲۰۱۹). آنت و همکاران (۱۳۹۲) در یکی از معدود پژوهش‌های صورت گرفته، تهدید اقتصادی ادراک‌شده را از جمله عوامل تهدیدکننده کارگران صنایع داخلی در از دست دادن شغل یا کاهش درآمد گزارش کرده که ریشه آن در واردات و خرید محصولات وارداتی است که در این میان کالاها و محصولات ورزشی داخلی می‌تواند نقش بسزایی در تعدیل فشار آن داشته باشد.

د) هویت و انسجام اجتماعی- فرهنگی: هدف مرجع امنیت در بخش اجتماعی هویت است. با در نظر گرفتن ماهیت محافظه‌کارانه هویت همواره می‌توان چالش‌ها و تغییرات را تهدیدی برای هویت ترسیم کرد، زیرا که ما دیگر "خودمان" نخواهیم بود. دو عامل اساسی در تبدیل مسائل هویتی به تهدید وجودی و امنیتی‌شدن آن نقش دارد: ۱) مسئله تصورات صاحبان هویت و اینکه حساسیت آنها به چیست؛ ۲) از نظر این مکتب صرفاً زمانی تهدیدات اجتماعی به تهدیدات وجودی منجر می‌شود که به کشمکش و منازعه میان دولت‌ها دامن بزند. در بحث فرهنگی نیز ورزش را می‌توان درشت مولفه توسعه فرهنگی در نظر گرفت. کاسترو (۲۰۱۳) سه نقش ۱) ورزش به‌عنوان وسیله‌ای برای تحقق قدرت نرم، ۲) رشته‌های ورزشی به‌عنوان وسیله‌ای برای تقارب گفتمان‌ها و انسجام جوامع چند ملیتی و ۳) رشته‌های ورزشی به‌عنوان ابزاری برای ترویج روابط صلح‌آمیز در سطح بین‌المللی را به‌عنوان مهمترین مفاهیم در تقویت فرهنگ می‌داند. ورزش به عنوان قسمتی از منابع فرهنگی قدرت نرم یک کشور به شمار می‌آید که در کنار سایر تبادلات فرهنگی (دانش، زبان و هنر) به توسعه و تقویت روابط میان دولت‌ها کمک می‌نماید (مورای، ۲۰۱۸). ورزش ابزار مفید و موثری برای نزدیک کردن خرده فرهنگ‌ها به یکدیگر است. حتی در دورافتاده-ترین مناطق یا روستایی در دل جنگل‌های آمازون نمی‌توانید از اخبار و مباحث ورزشی فرار کنید. مردم درباره لیگ کالجو ایتالیا، سائوپائولوی برزیل صحبت می‌کنند و شهروندان تولوزی^۳ با یکدیگر درباره ان.بی.ای صحبت می‌کنند (پیگمن و راف، ۲۰۱۸). در مسابقات جهانی اهتراز پرچم و پخش سرود ملی یک

¹ Legacy

² Rotten

³ Toulouse

کشور به دنبال پیروزی ورزشکاران وابسته به خرده فرهنگ‌های مختلف و یا فرهنگ آن کشور بازگوکننده وحدت ملی در آن کشور است. به‌عنوان نمونه، قهرمانی فرانسه در جام‌های جهانی ۱۹۹۸ فرانسه و ۲۰۱۸ روسیه در حالی که اکثر بازیکنان بزرگ این تیم مانند زیدان، مکه لهله و پوگبا تابعیت فرانسوی - آفریقایی داشتند خود سبب تحکیم روابط میان شهروندان فرانسوی با کشورهای تابعه آن دولت گردید (خبیری و همکاران، ۱۳۹۴). نلسون ماندلای فقید از ورزش به عنوان پدیده‌ای فرهنگی که ظرفیت لازم را برای تغییر جهان دارد، یاد می‌کند. وی درباره ورزش می‌گوید:

«ورزش با جوانان با زبان واحد حرف می‌زند؛ ورزش از همه دولت‌ها برای از میان برداشتن موانع نژادپرستانه قدرتمندتر است».

ارتباط امنیت اجتماعی و ورزش را می‌توان به تیغی دولبه تشبیه نمود که از یک سو نقش آن در تقویت انسجام اجتماعی و از سوی دیگر ابزاری برای شورش و آشوب مانند آنچه هولیگان‌ها در مسابقات فوتبال اروپا انجام می‌دهند در نظر گرفت. ورزش علاوه بر تیم سازی دارای نکات مثبت فراوانی است؛ به گونه‌ای که زمینه‌ساز ایجاد روابط اجتماعی دوستانه در بین اعضای یک تیم می‌شود؛ مضافاً ورزش سبب فهم و شناخت ارزش‌های حاکم بر جامعه، مشارکت و تشریک مساعی برای دستیابی به پیروزی و مقابله با شکست شده که در نهایت در بروز شخصیت اجتماعی، احترام متقابل اجتماعی، تقسیم کار و اهداف مشترک اجتماعی نقش بسزایی دارد. صاحب‌نظران حوزه جامعه‌شناسی، روان‌شناسی، علوم ورزشی و مدیریت کارکردهای اجتماعی مختلفی را برای ورزش گزارش کرده‌اند که به شکل خلاصه می‌توان آنها را در موارد زیر دسته‌بندی کرد (آنت و همکاران، ۱۳۹۲):

- فراهم کردن زمینه‌های مناسب برای مشارکت در فعالیت‌های سالم اجتماعی در اوقات فراغت؛
- افزایش قدرت تصمیم‌گیری صحیح و عادلانه در برخورد با مسائل اجتماعی مختلف؛
- تقویت حس نوع‌دوستی و انسانیت؛
- پرورش روحیه جوانمردی و توان رهبری؛
- پیشگیری از آسیب‌های اجتماعی؛
- تقویت مسئولیت‌پذیری و قانون‌گرایی؛
- داشتن هدف واحد و تلاش برای تحقق آن به‌صورت گروهی؛
- درک انتقال و درونی‌سازی هنجارهای جمعی و ارزش‌های اجتماعی.

ه) محیط زیست: این بعد انواع موجودات، اقلیم آب و هوایی، سوخت‌های فسیلی و غیره را شامل می‌شود. از یک سو، ورزش در پایداری محیط زیست به‌عنوان یکی دیگر از ستون‌های امنیت ملی نقش

مهمی دارد و از سوی دیگر، محیط زیست به عنوان یکی از ارکان سه گانه پایداری و به عنوان بعد پررنگ منشور المپیک نقش بسزایی در تقویت امنیت ملی دارد. در سال ۱۹۹۴ و پس از پایان المپیک زمستانی لیل هامر نروژ، ساماراژ رئیس وقت کمیته بین المللی المپیک تفاهم نامه همکاری را با سازمان ملل متحد در سال ۱۹۹۵ امضا کرد و «کمیته ورزش و محیط زیست» در این نهاد بین المللی تاسیس گردید. پس از آن محیط زیست به دنبال ورزش و فرهنگ به عنوان سومین رکن المپیزم مطرح گردید (خیبری و همکاران، ۱۳۹۴). بازی های المپیک به عنوان بزرگترین رویداد بشری و ورزشی جهان به حفظ محیط زیست تاکید دارد تا جایی که شعار المپیک ۲۰۰ سیدنی «المپیک سبز» و شعار المپیک ۲۰۱۲ لندن «المپیک سبز سبز» بود (مورای، ۲۰۱۸). تجربیات جهانی ورزش و محیط زیست نشان داده است که از اوایل دهه ۲۰۰۰ میلادی عملکرد مدیران ورزشی و سازندگان تجهیزات و وسایل ورزشی بر محیط زیست تاکید ویژه ای دارند؛ ابعاد مختلف مانند آلودگی آب و هوا، سروصدای زیاد، آلودگی نوری، ترافیک، استفاده از منابع طبیعی تجدید ناپذیر مانند آب، کاغذ، چوب، تولید گازهای گلخانه ای بر اثر استفاده از وسایل برقی سوراخ شدن لایه اوزون در اثر به کارگیری تجهیزات سرمایشی، استفاده از مواد شیمیایی و آفت کش ها در زمین های چمن؛ استخرها و مصرف بیش از حد آب و غیره از جمله این موارد است (نظام دوست، ۱۳۹۲). دالس و سودرمن^۱ (۲۰۱۰) جام جهانی فوتبال ۲۰۰۶ آلمان را اولین دوره مسابقاتی می دانند که با طراحی سبز در چهار حوزه آب، زباله، انرژی و حمل و نقل تلاش کرد تا محیط زیست کمترین آسیب را در برگزاری این مسابقات ببیند. مالن، استیونز و آدامز^۲ (۲۰۱۵) موانع ساختاری، سازمان یافته و فرهنگی را از جمله مهمترین موانع راه اندازی جنبش سبز در رویدادهای ورزشی می دانند. پریوس^۳ (۲۰۱۳) مشارکت در رویدادهای ورزشی را مهمترین عامل ایجاد میراث سبز برای شهر/کشور میزبان می داند. او در ارزیابی خود اظهار داشت که محتوای برنامه های سبز و زیست محیطی دامنه وسیعی را شامل می شود که موارد زیادی چون کاهش تولید کربن تا استفاده از انرژی خورشیدی برای حمل و نقل عمومی را در بر می گیرد. او پیشنهاد کرد که اولین گام برای برگزاری زیست محیطی رویدادهای ورزشی زمانی برداشته می شود که مسئولان برگزاری محیط زیست را به عنوان یک راهبر در برنامه خود قرار دهند. از دید وی، دومین گام در برگزاری سبز رویدادهای ورزشی آن است که نامزدها به و تعهدات خود در این زمینه پایبند باشند. اختیاری و همکاران (۱۳۹۷) معتقدند مشارکت اجتماعی مردم در حوزه محیط زیست زمانی عینیت پیدا می نماید که مردم بدانند چه مخاطراتی محیط زیست آنها را تهدید می نماید؛ علت آن چیست و چگونه می توان با بهبود عملکرد یا تغییر رفتار به رفع آنها کمک نمود. پویش

^۱ Dolles & Suderman

^۲ Mallen, Stevens and Adams

^۳ Preuss

سه شنبه‌های بدون خودرو، راه اندازی رشته‌های نوین مانند پاک‌ورزی، تبلیغات رسانه‌ای برای "ایران فعال" به ویژه در برنامه‌های ورزشی و سایر فعالیت‌های آموزشی مهمترین عامل در برانگیختن افراد در جهت ارتباط بین ورزش و محیط زیست است.

در واقع ورزش امروزه یکی از مصادیق اقتدار ملی کشورها توانسته جایگاهی بی بدیل برای نمایش پرستیژ بین‌المللی یک کشور ایفا نماید که نمونه آنرا در بین کشورهای عرب زبان حوزه خلیج فارس به‌ویژه بحرین (میزبانی فرمول ۱)، قطر، امارات و غیره دید. به نظر می‌رسد ورزش جمهوری اسلامی ایران به‌عنوان یکی از ۲۰۶ عضو کمیته ملی المپیک در سال‌های اخیر با چالش‌های سیاسی - امنیتی مختلفی مواجه شده است که از جمله می‌توان به بحث تحریم‌های ورزشی، مهاجرت ورزشکاران نخبه و حضور نمایندگان رژیم صهیونیستی در عرصه بین‌الملل اشاره نمود. در این بین مکتب کپنهاگ به عنوان نگرشی منعطف نسبت به امنیت کشورها توانسته در سال‌های اخیر پژوهش‌های مختلفی را تبیین کند که به نظر می‌رسد با توجه به نگرش نرم به امنیت می‌تواند از ورزش به عنوان اهرمی برای واگویی کارکردهای تهدیدهای وجودی ورزش برای امنیت جمهوری اسلامی ایران در صورت عدم توجه استفاده شود. در واقع جمهوری اسلامی ایران باید در برابر چالش‌ها و تهدیدات چندوجهی ورزش امروز جهان با اتخاذ راهبردهای چندلایه و سیاست‌های چندگانه به اهداف کلان حکومتی خود دست یابد. لذا پژوهش حاضر بدنبال پاسخ به این سوال است: ورزش در برهه حساس کنونی چه نقشی در تقویت امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران دارد؟

روش‌شناسی پژوهش

پژوهش حاضر با رویکردی کیفی ضمن استفاده از تکنیک دلفی و مصاحبه با ۱۳ خبره با استفاده از شیوه نمونه‌گیری گلوله‌برفی در زمینه ورزش و امنیت ملی تلاش کرد تا به این سوال پاسخ دهد که به‌طور کلی جایگاه ورزش در تقویت امنیت ملی ایران چگونه است؟ به علاوه، سوالات پژوهش حاضر عبارت‌اند از: جایگاه ورزش در تقویت امنیت فرهنگی - اجتماعی جمهوری اسلامی ایران چگونه است؟

جایگاه ورزش در تقویت امنیت اقتصادی جمهوری اسلامی ایران چگونه است؟

جایگاه ورزش در تقویت امنیت سیاسی جمهوری اسلامی ایران چگونه است؟

جایگاه ورزش در تقویت امنیت محیط زیست جمهوری اسلامی ایران چگونه است؟

جایگاه ورزش در تقویت امنیت نظامی جمهوری اسلامی ایران چگونه است؟

داده‌های اولیه این پژوهش شامل آمار مراکز معتبر داخلی و خارجی و نتایج همسوی پژوهش‌های معتبر است. در این پژوهش کیفی پس از اجرای ۲ مرحله تکنیک دلفی اجماع لازم میان متخصصان به‌دست آمد و نتیجه فرآیند منجر به استخراج ۴۱ مفهوم نهایی بسیار مهم گردید که مدل شماتیک آن در شکل ۱ آمده است.

شیوه انجام تحلیل داده‌ها در این پژوهش بدین گونه بود که پس آماده‌سازی و خوانش متن مقالات، کتب، یادداشت‌های منتخب، مفاهیم کلیدی به تفکیک هر اثر احصا شد. سپس مفاهیم کلیدی بر حسب وجوه اشتراک و افتراق به یک سطح بالاتر در قالب زیر مقوله‌های ثانویه دسته‌بندی شدند. در گام بعدی، زیرمقوله‌های ثانویه نیز بر اساس شباهت‌ها و تفاوت‌ها در مجموعه زیر مولفه‌های فرعی اولیه جای گرفتند. سپس دیاگرام مفهومی یافته‌ها ترسیم شد. پس از هماهنگی با مجموعه خبرگان با ارائه پرسش‌نامه و بر اساس همکاری تمامی آنها، نظرات خبرگان در دور اول جمع‌آوری گردید. پس از تحلیل متون، مصاحبه یافته‌های اولیه اصلاح گردید. با توجه به طیف ۵ گزینه‌ای لیکرت، می‌توان گفت میانگین بیش از ۴ بیانگر اهمیت زیاد مفهوم، میانگین بالای ۳/۷۵ نشانه اهمیت‌دار بودن موضوع، میانگین کمتر از ۳/۷۵ نشانه کم‌اهمیت بودن و امتیاز کمتر از ۳ نشانه اهمیت بسیار پایین مفهوم است (کولی، ۲۰۱۱). در مورد آستانه توافق در روش دلفی اختلاف نظرهایی وجود دارد، اما عموماً اتفاق نظر در حدود ۷۰ درصد را نشانه دستیابی به اجماع می‌دانند (هانگ و همکاران، ۲۰۰۸). از آنجا که دور دوم دلفی در این پژوهش هر دو شرط را ارضا نمودند، لذا اجماع در فرآیند دلفی با تقریب بسیار خوبی به دست آمد.

یافته‌های پژوهش

جدول ۱ نشان‌دهنده ویژگی‌های جمعیت‌شناختی نمونه مطالعاتی است. طبق این جدول، اعضای گروه خبرگان دلفی شامل سه گروه اعضای هیئت علمی علوم ورزشی و علوم سیاسی، مدیران دستگاه وزارت خارجه و مدیران ورزشی صاحب اثر (کتاب، مقاله، یادداشت و مصاحبه) در حوزه ورزش و امنیت ملی بودند. سایر یافته‌ها در جدول ۱ آمده است:

جدول ۱: یافته‌های جمعیت‌شناختی نمونه مطالعات

شاخص	وضعیت	تعداد	درصد	شاخص	وضعیت	تعداد	درصد
مدیران عالی ورزش کشور	۴	۳۰/۷	کمتر از ۳۰ سال	۱	۷/۶		
مدیران			وضعیت سنی				
وزرات	۲	۱۵/۳	۳۰ تا ۴۰	۲	۱۵/۳		
امور خارجه							
اعضای هیئت علمی	۷	۵۳/۸	۴۱ تا ۵۰	۲	۱۵/۳		

وضعیت	دکتری	۱۱	۸۴/۶	۵۱ تا ۶۰	۵	۳۸/۴
تحصیلی	کارشناسی ارشد	۲	۱۵/۳	۶۱ به بالا	۳	۲۳

بر اساس روش‌شناسی، در دور اول دلفی از میان ۴۶ مفهوم ۴ مفهوم به‌عنوان شاخص بسیار کم اهمیت، ۶ مفهوم قابل بحث و ۳۶ مفهوم مهم و بسیار مهم شناخته شدند. علاوه براین با توجه به نیمه‌باز بودن پرسش‌نامه، کیفیت پرسش‌نامه مورد تایید خبرگان قرار گرفت که این خود نشانه روایی است. در دور دوم دلفی، کلیه نتایج دور اول به همراه پرسش‌نامه در اختیار خبرگان قرار گرفت. بر اساس نظر خبرگان در دور دوم، ۵ شاخص به عنوان شاخص کم اهمیت و بقیه شاخص‌ها (۴۱) به‌عنوان عوامل مهم و بسیار مهم چالش‌های امنیتی ورزش ایران شناخته شدند. با توجه به جدول ۲، ۱۹ مفهوم با کسب میانگین امتیازی بالاتر از ۳/۷۵ در دو دور دلفی به‌عنوان مفاهیم‌های بسیار مهم و مهم به‌دست آمدند. با توجه به جدول ۲، از میان مفاهیم مرتبط با امنیت زیست محیطی، تدوین و التزام به رعایت آیین نامه‌ها و دستورالعمل‌های زیست محیطی (۴/۸۸) مهمترین مفهوم، در بین مفاهیم امنیت اقتصادی افزایش گردشگری ورزشی (۴/۸۰)، افزایش قدرت نرم (۴/۹۱) در بین ابعاد امنیت سیاسی، بسیج عمومی و تهییج احساسات (۴/۶۹) مهمترین بعد امنیت نظامی و در نهایت بروز استعدادهای اجتماعی (۴/۸۵) مهمترین مفهوم بعد امنیت اجتماعی در مدل شکل-گیری جایگاه ورزش در توسعه امنیت ملی بود. سایر یافته‌ها در جدول ۲ آمده است:

جدول ۲: یافته‌های حاصل از مصاحبه‌های کیفی با نمونه مطالعاتی

شاخص	مفاهیم	میانگین دور اول	میانگین دور دوم	تفاوت	نفرات
آموزش حفظ زیست محیطی		$\frac{3}{4}$	$\frac{2}{4}$	$\frac{1}{4}$	P3, P4, P6
ورزشکاران رده‌های سنی پایه		$\frac{3}{4}$	$\frac{2}{4}$	$\frac{1}{4}$	
(نونهالان، نوجوانان)		$\frac{3}{4}$	$\frac{2}{4}$	$\frac{1}{4}$	

توسعه همکاری‌های فی مابین			
P1, P2, P9	۰/۶۵	۳/۳۳	۰/۸۷
وزارت ورزش و جوانان، سازمان محیط زیست و غیره			
جذب مشارکت ورزشکاران نخبه در قالب سفیران زیست محیط			
P5, P6, P9, P13	۰/۶۲	۴/۲۹	۰/۹۹
مطالعه تطبیقی و الگوگیری از سایر کشورهای موفق مانند استرالیا، انگلیس و غیره			
P1, P2, P12	۰/۸۷	۴/۵۹	۰/۵۹
انتخاب شعارها و نمادهای زیست محیطی در رویدادهای ورزشی پرمخاطب			
P3, P5, P8, P11	۰/۹۱	۳/۸۵	۰/۸۷
تدوین و التزام به رعایت آیین‌نامه‌ها و دستورالعمل‌های زیست محیطی (دفع پسماند ورزشگاه‌ها و غیره)			
P8, P9, P10, P12	۰/۵۸	۴/۴۱	۰/۸۱
استفاده از خودروهای برقی در حمل و نقل بازیکنان و تماشاگران در رویدادهای ورزشی			
P1, P3, P12	۰/۷۷	۳/۸۸	۰/۷۷
استفاده از انرژی پاک در روشنایی، گرمایش، سرمایش			
P2, P6, P9, P13, P14	۰/۸۱	۳/۵۹	۰/۵۲
ادبیات سازی از طریق تولید آثار علمی زیست محیطی ورزش مختلف در نهادهای فراگیر مانند وزارت آموزش پرورش، وزارت ورزش و جوانان			
P3, P9, P12	۰/۷۷	۴/۸۲	۰/۶۷

P6, P9, P13	$\frac{1}{0}$	$\frac{2}{3}$	$\frac{0}{59}$	$\frac{2}{55}$	توسعه اشتغال و افزایش دستمزدها (مربی، داور، پروژه‌های کلان ورزشی، رستوران های ورزشگاه ها و ...)
P2, P3, P11	$\frac{9}{0}$	$\frac{9}{95}$	$\frac{8}{0}$	$\frac{4}{80}$	افزایش گردشگری ورزشی (تماشاگران داخل استادیوم یا گردشگران مقصد ورزشی)
P8, P10, P11, P12, P13	$\frac{9}{59}$	$\frac{1}{0}$	$\frac{2}{1}$	$\frac{4}{99}$	توسعه صنعت ورزش
P1, P3, P5, P10	$\frac{8}{0}$	$\frac{2}{4}$	$\frac{1}{6}$	$\frac{4}{99}$	بازسازی و نوسازی زیرساخت‌های شهری (هتل ها، حمل و نقل، مخابرات و ...)
P5, P9, P10	$\frac{1}{0}$	$\frac{4}{83}$	$\frac{1}{1}$	$\frac{4}{51}$	سازمان‌های خصوصی و دولتی فعال در زمینه ورزش (شهرداری، بسیج، کمیته ملی المپیک و...)
P7, P8, P13	$\frac{4}{0}$	$\frac{2}{2}$	$\frac{0}{1}$	$\frac{3}{94}$	درآمد فعالیت‌های تفریحی ورزشی (موزه های ورزشی، بخش خصوصی ورزش و ..)
P5, P7, P10, P2	$\frac{9}{99}$	$\frac{1}{0}$	$\frac{0}{59}$	$\frac{2}{59}$	طب ورزشی (آزمایشگاه های ركات اصلاحی، کلینیک های خدمات تغذیه ای، و ..)
P2, P3, P8, P9	$\frac{8}{0}$	$\frac{4}{99}$	$\frac{0}{81}$	$\frac{2}{99}$	فعالیت‌های تجاری (نمایشگاه تجهیزات ورزشی، موسسات بازرگانی ورزشی و ...)

P1, P2, P9, P10	۰/۵۹	۳/۸۵	۰/۸۱	۲/۹۰	درآمد حاصله از رویدادهای ورزشی مانند بلیط فروشی، حامیان مالی و ...
P4, P5, P9, P12	۰/۸۷	۴/۸۸	۰/۶۹	۴/۹۱	افزایش ظرفیت قدرت نرم
P1, P4, P7, P8	۰/۶۶	۳/۵۹	۰/۸۴	۳/۸۱	تقویت اقتدار و عزم ملی
P6, P7, P11, P1	۰/۵۴	۴/۶۶	۰/۸۱	۴/۸۲	توسعه منافع علمی
P1, P3, P5, P9	۰/۸۱	۳/۸۳	۰/۸۷	۲/۸۳	تقویت دولت-ملت سازی
P2, P3, P11	۰/۷۴	۳/۴۵	۰/۷۴	۳/۲۹	تلاش احزاب مختلف برای جذب طرفداران ورزشی
P9, P10, P12	۰/۸۰	۴/۷۸	۰/۷۶	۴/۵۹	رسمیت‌شناختن کشور/دولت ها در عرصه بین‌الملل
P1, P6, P10, P5	۰/۵۵	۲/۷۵	۰/۶۵	۲/۷۵	ساخت و توسعه هژمون ملی
P3, P6, P9	۰/۷۴	۳/۸۸	۰/۶۳	۳/۲۱	آشتی و مصالحه عمومی
P5, P6	۰/۹۱	۲/۵۹	۰/۷۰	۲/۸۸	تقویت ایدئولوژی حاکمیت
P4, P9, P10	۰/۸۸	۳/۶۶	۰/۶۱	۲/۵۹	استفاده ابزاری در توسعه تعاملات دیپلماتیک نوین
P2, P10, P13	۰/۷۶	۳/۴۳	۰/۵۸	۴/۶۶	استفاده از نخبگان ورزشی بمنظور افزایش مشارکت سیاسی
P3, P4, P6	۰/۷۲	۳/۴۵	۰/۸۸	۴/۱۲	تقویت حس برتری جویی نظامیان

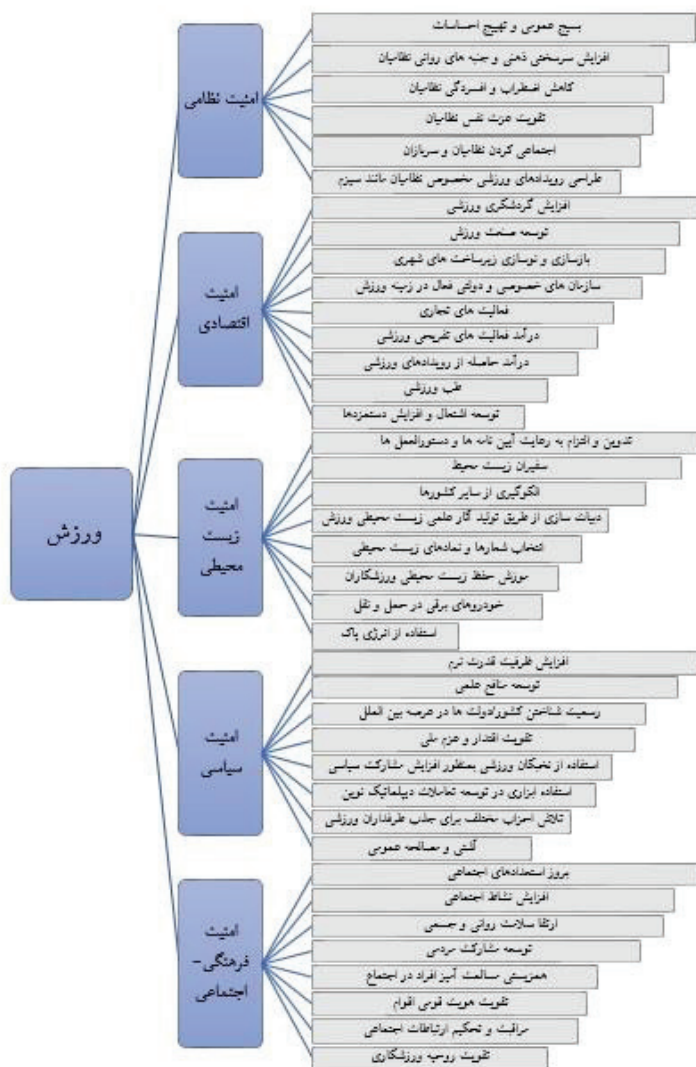
تولید
کنش
سیاسی

تولید
کنش
سیاسی

P1, P2, P9	۰/۷۶	۳/۸۳	۱/۸۱	۳/۴۵	طراحی رویدادهای ورزشی مخصوص نظامیان مانند سیزم
P5, P6, P9, P13	۰/۹۸	۳/۷۴	۰/۷۴	۳/۹۸	تقویت عزت نفس نظامیان
P1, P2, P12	۱/۸۱	۴/۸۴	۰/۷۶	۴/۰۵	کاهش اضطراب و افسردگی نظامیان
P3, P5, P8, P11	۰/۷۴	۴/۲۹	۰/۵۵	۴/۶۹	بسیج عمومی و تهیج احساسات
P8, P9,	۰/۷۶	۴/۸۸	۰/۷۴	۴/۱۴	افزایش سرسختی ذهنی و جنبه‌های روانی نظامیان
P1, P3, P12	۰/۷۶	۳/۷۸	۰/۹۱	۳/۴۸	اجتماعی کردن نظامیان و سربازان
P2, P6, P9, P13, P14	۰/۷۶	۳/۵۷	۰/۷۶	۳/۶۵	تقویت هویت قومی اقوام
P3, P9, P12	۰/۷۴	۳/۸۳	۰/۸۳	۳/۸۰	همزیستی مسالمت آمیز افراد در اجتماع
P6, P9, P13	۰/۶۲	۳/۰۴	۰/۷۲	۳/۰۲	تقویت حضور زنان در اجتماع
P2, P3, P11	۰/۹۷	۳/۶۴	۰/۷۶	۳/۸۵	توسعه مشارکت مردمی
P2, P8, P11	۰/۶۱	۴/۵۹	۰/۶۸	۴/۷۲	افزایش نشاط اجتماعی
P8, P10,	۰/۷۷	۲/۷۸	۰/۵۷	۲/۹۰	ابزاری برای کنترل اجتماع
P1, P3, P5, P10	۰/۷۳	۴/۵۸	۰/۶۴	۴/۶۶	ارتقا سلامت روانی و جسمی
P5, P9, P10	۰/۷۴	۴/۵۷	۰/۸۳	۴/۸۵	بروز استعدادهای اجتماعی

P7, P8, P13	۳۰	۳۰	۳۰	۳۰	مراقبت و تحکیم ارتباطات اجتماعی
P5, P7, P10, P2	۳۰	۳۰	۳۰	۳۰	تقویت روحیه ورزشکاری و پرورش اخلاق انسانی

در نهایت با استفاده از یافته‌های جدول ۲، مدل شماتیک مورد مطالعاتی به ترتیب اهمیت و میانگین هرکدام از مفاهیم اثر گذار ورزش بر تامین امنیت در شکل زیر آمده است:

شکل ۱: مدل شماتیک جایگاه ورزش در تامین امنیت (به ترتیب میانگین)

بحث و نتیجه گیری

پژوهش حاضر تلاش داشت تا با رویکردی نوین به ورزش به عنوان مفهومی امنیت ساز و بررسی جایگاه ورزش و تقویت امنیت کشورها از منظر نظریه کپنهاگ بپردازد. پنج بعد اصلی این نظریه شامل امنیت نظامی، امنیت سیاسی، امنیت اقتصادی، امنیت اجتماعی و فرهنگی و امنیت محیط زیست و جایگاه ورزش در هر کدام بر اساس تجربیات جهانی و مصاحبه با متخصصان امر به عنوان نمونه مطالعاتی مورد بررسی قرار گرفت.

یافته های پژوهش حاضر نشان داد که از دید نمونه مطالعاتی بسیج عمومی و تهییج احساسات (۴/۶۹)، جنبه های روانی نظامیان (۴/۱۴) و کاهش اضطراب و افسردگی نظامیان (۴/۰۵) به عنوان مهمترین ابعاد امنیت نظامی در بستر ورزش مطرح است. در واقع به رغم بعد سخت نظامی گری و شرایط دشوار سخت افزار جنگی، ورزش به عنوان مفهومی نرم می تواند اهرمی در راستای برانگیختن احساسات و فرمانبری بهینه نظامیان باشد. به علاوه، ورزش به عنوان یکی از مولفه های اصلی تامین سلامت جسم و روان نقشی پررنگ در تمرینات منابع انسانی نیروهای نظامی داشته که لزوم توجه به این مقوله در تامین امنیت نظامی کشور را دو چندان می کند؛ مانند آنچه در جهان و در قالب مسابقات ارتش های جهان (سیزم) روی می دهد، نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران نیز می توانند با راه اندازی و تقویت جشنواره های ورزشی مختلف بر اساس مهارت های ورزشی مورد نیاز نظامیان مانند مسابقات سه گانه (دوچرخه سواری، دو و میدانی و شنا) و پنج گانه (تیراندازی، اسب سواری، دوچرخه سواری، دو و میدانی و شنا) و غیره علاوه بر تقویت قوای جسمانی در نهایت پایه های امنیت نظامی کشور را نیز مستحکم تر کنند. بحث تقویت قوای جسمانی از طریق ورزش در جهان امروز می تواند جایگزینی برای جنگ های نظامی کشورها باشد. بسیاری از کشورها از جمله چین، ایالات متحده و روسیه تلاش کرده اند تا با استفاده از فضای رویدادهای ورزشی و به طور خاص بازی های المپیک از این اهرم برای توسعه هژمون خود در عرصه بین المللی استفاده نمایند. مطابق تعبیر گریکس و لی (۲۰۱۳) در واقع رویدادهای ورزشی را می توان «جایگزینی برای جنگ» نامید؛ جایی که استعاره های مختلف مانند "جنگ فوتبال"، "خون در آب" و "جنگ هاکی" به تقابل و رویارویی ابرقدرت های جهان در عرصه ورزش اشاره می کند.

شاید اثرگذارترین نقش ورزش در میان ابعاد «نظریه کپنهاگ» را بتوان در توسعه امنیت اقتصادی کشورها دید. کشورهای دارای اقتصاد پیشرفته مانند آمریکا یا دارای اقتصاد در حال توسعه مانند چین، برزیل

و روسیه در رقابت برای کسب میزبانی ابر رویدادهای ورزشی مانند بازی‌های المپیک و جام جهانی فوتبال در دو دهه اخیر گوی سبقت را بارها از یکدیگر بوده‌اند تا در کنار توسعه فضای سیاسی این کشورها، رشد اقتصادی حوزه ورزش در نهایت به توسعه اقتصادی این کشورها منجر شود. از دید نمونه مطالعاتی پژوهش حاضر، افزایش گردشگری (۴/۸۰) توسعه صنعت ورزش (۴/۷۹) و بازسازی و نوسازی زیرساخت‌های شهری (۴/۶۶) مهمترین شاخص‌های تقویت امنیت اقتصادی در بستر ورزش کشورهاست. به عنوان نمونه، ایالات متحده آمریکا از المپیک ۲۰۰۰ سیدنی همواره در تمامی مراسم نامزدی (بیدینگ) رویدادهای ورزشی یکی از شهرهای خود را به عنوان نامزد میزبانی بازی‌های المپیک معرفی تا علاوه بر عرضه خود به عنوان کشوری استاندارد در عرصه جهانی، به توسعه اقتصادی خود رشدی روز افزون دهد. کشورهای اقتصاد نوظهور و در رأس آنها چین (میزبان المپیک تابستانی ۲۰۰۸)، برزیل (میزبان المپیک تابستانی ۲۰۱۶) و جام جهانی ۲۰۱۴ فوتبال) و روسیه (میزبان جام جهانی ۲۰۱۸ فوتبال و بازی‌های المپیک زمستانی ۲۰۱۸) امروزه با استفاده از رویدادهای ورزشی خود را به عنوان یکی از مقاصد گردشگری معرفی و با استفاده از این میزبانی‌ها علاوه بر معرفی خود به عنوان شهر یا کشوری امن برای گردشگران به توسعه زیرساخت‌های مورد نیاز از قبیل هتل، حمل و نقل و غیره بر اساس نیازمندی‌های آنان اقدام کرده‌اند. در واقع پخش تلویزیونی فراگیر رویدادهای ورزشی توانسته است تا ضمن معرفی جاذبه‌ها و دستاوردهای اجتماعی فرهنگی خود، مردمان جهان را به حضور و سرمایه‌گذاری مضاعف در شهر یا کشور میزبان ترغیب نمایند.

ظرفیت قدرت نرم ورزش (۴/۹۱)، توسعه منافع ملی (۴/۸۲) و به رسمت شناختن کشور در عرصه بین‌الملل (۴/۵۹) مهمترین مفاهیم و کارکردهای ورزش در تقویت بعد سیاسی امنیتی از دید نمونه مطالعاتی گزارش گردید. پر واضح است دیپلماسی عمومی به عنوان ابزاری برای رویارویی، دوستی و صلح میان دو یا چند ملت نقش بسزایی در توسعه تعاملات دستگاه وزارت خارجه کشورها دارد و ورزش به عنوان یکی از مولفه‌های این نوع دیپلماسی، ابزاری کم‌هزینه، پرمخاطب و اثربخش در حفظ و توسعه دستاوردهای سیاسی و به تبع امنیت سیاسی یک کشور است. همان گونه که دیپلماسی پینگ پنگ در اوج دوران جنگ سرد (۱۹۷۱) موجبات "بازآزمایی ایجاد رابطه" میان چین و آمریکا گردید، ورزش بین‌المللی و به طور خاص رویدادهای بزرگ مانند جام جهانی و بازی‌های المپیک ابزاری عامه‌پسند در قطع، ایجاد و تقویت روابط سیاسی بین کشورهاست. همانند آنچه دوستی (۱۳۹۰) یا خیبری و همکاران (۱۳۹۴) اشاره کردند، ورزش بهترین اهرم برای بیان وضعیت یک کشور در هندسه سیاسی جهان امروز است؛ جایی که به طور نمونه ایالات متحده آمریکا با تحریم دیپلماتیک بازی‌های المپیک زمستانی ۲۰۲۲ چین نشان داد که از تصمیمات

دولت چین ناراضی و در اولین گام تصمیم گرفت تا این عدم تفاهم را از تریبون ورزش به عنوان پربیننده‌ترین رویداد جهان امروز بیان کند.

ورزش و امنیت اجتماعی_فرهنگی نیز به عنوان دو مقوله گره خورده به یکدیگر موجب تقویت و گاه در تضعیف یکدیگر گام بر می‌دارند. از دید نمونه مطالعاتی بروز استعداد های اجتماعی (۴/۸۵)، افزایش نشاط اجتماعی (۴/۷۹) و ارتقای سلامت روانی و اجتماعی (۴/۷۲) به ترتیب مهمترین مفاهیم اثرگذار ورزش در توسعه و تقویت امنیت اجتماعی است. ورزش به عنوان زبان مشترک همه مردم دنیا بستری مناسب برای بروز استعدادهای نهفته و آشکارسازی ظرفیت‌های اجتماعی_فرهنگی است. به عنوان نمونه جوامع سیاه‌پوست و کشورهایمانند جامائیکا و کنیا همواره در مسابقات دو سرعت (۱۰۰ و ۴۰۰ متر) بازی‌های المپیک بر سکوی قهرمانی قرار گرفته و از این طریق توانسته‌اند هویت و فرهنگ خود را به عنوان ملتی ورزشی معرفی نمایند؛ همانگونه که خبیری و همکاران (۱۳۹۴) اشاره کردند حضور ستارگان دورگه آفریقایی مانند پوگبا، مکه له له و زیدان در تیم ملی فرانسه خود گواهی دیگر بر این مدعاست. نشاط اجتماعی، دیگر مفهوم نهفته در ورزش بود که نمونه آن را می‌توان در صعود تیم ملی ایران به جام جهانی ۱۹۹۸ فرانسه دید. از دید یکی از مصاحبه‌شوندگان شادی مردمان پس از این صعود با شادی با فتح خرمشهر یکی و در ابتدا پیروزی ایران بر استرالیا در مرحله مقدماتی و در نهایت تکرار موفقیت در جام جهانی با شکست آمریکا خود دلیلی بود بر جایگاه ورزش در تقویت نشاط و سرزندگی عامه مردم بود. به علاوه، به راحتی می‌توان متوجه شد افراد ورزشکار کمتر دچار مشکلات و مسائل روزمره زندگی شده و ورزش به واسطه هورمون‌های فیزیولوژیک مختلفی که در بدن ترشح می‌کند آستانه صبر و بردباری افراد را افزایش و در نهایت موجبات ترویج روابط صلح‌آمیز و آشتی میان مردمان می‌شود. بحث حضور زنان در ورزشگاه‌های ایران و تقویت نشاط ملی از این طریق را می‌توان یکی دیگر از چالش‌های امنیتی سیاسی مطرح شده در این دوره دید. پرواضح است نشاط زنان موجبات شادمانی خانواده و در نهایت تقویت نشاط اجتماعی شده که این موضوع می‌تواند بر لزوم استفاده از ورزش برای تزریق سرزندگی ملی و در نهایت برون‌رفت این بخش عظیم از اجتماع از محدودیت‌ها و محرومیت‌های ورزش اثری مضاعف بگذارد.

ورزش و رویدادهای ورزشی، از یک سو به دلیل ماهیت فراگیر، تریبونی خوب برای ترویج فعالیت‌های دوستانه محیط زیست هستند و از سوی دیگر، به دلیل ایجاد آلودگی‌های مختلف زیست محیطی مانند پسماندها، آلودگی‌های نوری و غیره (مانند استفاده از آفت‌کش‌ها در بازی‌های المپیک زمستانی ۲۰۱۰ ونکوور و از بین رفتن گونه‌های جانوری دریاچه محل احداث دهکده مسابقات) در تهیه زیرساخت‌های ورزشی می‌تواند بسیاری از گونه‌های گیاهی و جانوری را از بین ببرد. همان گونه که پریوس (۲۰۱۳) و

دالس و سودرمن (۲۰۱۰) نیز اشاره کردند به حداقل رساندن این آثار مخرب یکی از اهداف پروژه‌های سبز در رویدادهای ورزشی است. کمیته بین‌المللی المپیک بارها به کمیته‌های برگزاری این مسابقات هشدار داده است که سبزشویی را جایگزین فعالیت‌های حفظ محیط زیست نکرده و شهرهای میزبان تلاش کنند تا با استفاده از خلاقیت و فناوری حداقل آسیب را به طبیعت وارد نمایند. به نظر می‌رسد از دید نمونه مطالعاتی تدوین چارچوب و قوانین برای تبیین و بازتعریف کارکرد ورزش در تقویت امنیت محیط زیست (۴/۸۸) و در ادامه استفاده از قهرمانان ملی نخبه در قالب سفیران حفظ محیط زیست (۴/۶۴) و در نهایت استفاده از تجارب سایر کشورها مانند استرالیا (المپیک سبز ۲۰۰۰ سیدنی)، انگلستان (المپیک سبز ۲۰۱۲ لندن) و غیره بتوانند کارگشای بسیاری از مسائل و مصائب محیط زیستی باشد. در واقع ورزش به واسطه ماهیت همه‌پسند خود بستری مناسب برای انعکاس رویدادهای دوستداران زیست‌محیطی است. در سال‌های اخیر استفاده از نمادهای مختلف حیوانات برای فدراسیون‌های مختلف ورزشی کشور، استفاده از طرح یوزپلنگ بر روی پیراهن تیم ملی در جام جهانی ۲۰۱۸ روسیه و سایر فعالیت‌ها از سوی کمیسیون محیط زیست کمیته ملی المپیک و وزارت ورزش و جوانان اقداماتی ارزنده و در عین حال دفعی است که نیاز به ارائه چارچوب و ریل‌گذاری از طریق آیین‌نامه‌ها و مقررات مختلف می‌تواند به بازتعریف جایگاه ورزش در تقویت امنیت زیست محیطی کمک شایانی نماید. به نظر می‌رسد با ارائه الگوی شماتیک جایگاه ورزش در تقویت امنیت ملی کشورها به خوبی می‌توان دریافت که جهان امروز از ورزش به‌عنوان پدیده مدرن، باز، فراگیر و همگی‌پسند در راستای توسعه اهداف امنیتی جوامع بهره می‌برد. لذا پیشنهاد می‌گردد:

بمنظور ادبیات‌سازی و آشنا نمودن نهادهای امنیتی کشور از جمله شورای عالی امنیت ملی، وزارت اطلاعات و غیره با مقوله ورزش، هریک از ابعاد پنج گانه نظریه کپنهاگ در پژوهشی مجزا مورد بررسی قرار گیرد؛ با توجه به یافته‌های پژوهش، مطالعه الگوهای موفق در زمینه استفاده از ورزش در تامین امنیت در کشورهای پرآشوب ورزشی مانند انگلستان و آلمان می‌تواند راهگشای بسیاری از چالش‌های امنیتی - سیاسی ورزش جمهوری اسلامی ایران باشد؛ تدوین مقررات و آیین‌نامه‌ها در کنار تضمین ضمانت و اهرم‌های اجرایی با مشارکت دستگاه‌های مربوطه از جمله وزارت ورزش و جوانان و سازمان حفاظت از محیط زیست برای استفاده از فضای ورزش در توسعه برنامه‌های پایداری زیست محیطی؛ تلاش برای کسب میزبانی رویدادهای مختلف ورزشی به‌ویژه رویدادهای قاره‌ای مانند بازی‌های آسیایی به منظور توسعه گردشگری ورزشی کشور و در نهایت تامین پایدار اقتصاد غیرنفتی؛ استفاده از فضای ورزش به‌عنوان محیطی امن، باز و آزاد برای بروز استعدادهای نهفته در قالب رویدادها و مهارت‌های ورزشی مختلف از جمله تهیه برنامه‌های

تلویزیونی مختلف و غیره؛ تدوین برنامه‌های فرهنگی با رویکرد ورزشی خارجی و معرفی جمهوری اسلامی به‌عنوان کشوری در حال توسعه با جذابیت‌های مختلف فرهنگی، اجتماعی و زیست محیطی.

منابع

- اختیاری، ن؛ عیدی، ح. و شعبانی مقدم، ک. (۱۳۹۷). «تبیین عوامل اثرگذار بر توسعه فرهنگ محیط زیست در ورزش». نشریه پژوهش‌های کاربردی در مدیریت ورزشی. شماره ۲۶، صص ۵۷-۶۷.
- اسکوه، و. و شجاعی، م. (۱۳۹۴). «ورزش یک تفریح یا صنعت پرسود». همایش ملی علوم ورزشی نوین ورزش حرفه‌ای و ارتقای تندرستی، دانشگاه گنبد کاووس.
- آنت، ز، سجادی، ن. و خیری، م. (۱۳۹۲). «ارتباط ملی‌گرایی مصرفی با تجمل‌گرایی، پذیرش فرهنگی و تهدید ادراک‌شده اقتصادی در رازیایی کالاهای ورزشی داخلی و خارجی». نشریه پژوهش‌های کاربردی در مدیریت ورزشی. شماره ۵، صص ۵-۱۱.
- بختیاری، حسین و صالح‌نیا، علی. (۱۳۹۷). «اولویت‌بندی تهدیدات امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران با روش تحلیل سلسله مراتبی (AHP)». نشریه مطالعات راهبردی سیاست‌گذاری عمومی (مطالعات راهبردی جهانی‌شدن). شماره ۲۷، صص ۲۵۵-۲۷۷.
- بهرامی، ز. و عراقچی، ع. (۱۳۹۶). «تهدیدات جدید امنیتی رژیم صهیونیستی». نشریه ساس دفاعی. شماره ۹۸، صص ۱۲۷-۱۶۲.
- خبیری، م؛ سجادی، ن، علی‌دوست، ا. و شریعتی، م. (۱۳۹۴). جنبش المپیک یا جنبش دیپلماتیک: نقش ورزش در توسعه روابط بین‌الملل کشورها. تهران: نشر تیک تاک
- دوستی، م. (۱۳۹۲). «علل ورود سیاست‌یون به ورزش». رساله دکتری، دانشکده تربیت‌بدنی، دانشگاه تهران.
- شریعتی، م. و ناظمی، م. (۱۳۹۶). «طراحی مفاهیم فرهنگ صلح‌ساز ورزش».
- علی‌دوست قهفرخی، ا؛ جلالی فراهانی، م. و ناداران، ا. (۱۳۹۰). «موانع توسعه تعاونی‌های ورزشی در ورزش حرفه‌ای جمهوری اسلامی ایران با تأکید بر سیاست‌های کلی اصل ۴۴». نشریه مدیریت ورزشی. شماره ۱۰، صص ۴۱-۵۶.
- قربان‌پور، علی و قربان‌پور، محمد. (۱۳۹۷). «مفهوم امنیت ملی و نقش قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران در تأمین آن». اثر برگزیده جشنواره علامه جعفری (ره). انجمن پژوهش‌های علوم اجتماعی ایران.
- مبینی کشته، ز؛ یزدانی، ع. و امیدی، ع. (۱۳۹۷). «تارشنگری جهانی و امنیت بین‌الملل: بر اساس مکتب کپنهاگ». نشریه امنیت پژوهشی. شماره ۶۳، صص ۹۱-۱۲۰.
- نظام‌دوست، ح. (۱۳۹۲). «توسعه درآمدزایی و تداوم فعالیت‌های ورزشی و اقتصادی باشگاه‌های ورزشی و بازار سرمایه». ماهنامه بورس. شماره ۱۰۴، ص ۷۱.
- نیکو، ح. و سویلی، م. (۱۳۹۶). «جایگاه برنامه هسته‌ای ایران در دکترین امنیت رژیم صهیونیستی». نشریه مطالعات روابط بین‌الملل. شماره ۳۷، صص ۱۳۷-۱۷۱.
- هلمت، ن؛ رمضانی‌نژاد، ر؛ همتی‌نژاد، م. و صلاح، د. (۱۳۹۴). «اوتقای رسالت و کارکرد ورزش جهت کاهش اثرات زیستی جنگ (مطالعه در عراق)». نهمین همایش بین‌المللی تربیت‌بدنی و ورزش. پژوهشگاه تربیت بدنی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری.
- Allen Pigman, G., & Simon Rofe, J. (2014). "Sport and diplomacy: an introduction1". Sport in Society, 17(9), 1095-1097.
- Castro, A. S. (2013). "South Africa's Engagement in Sports Diplomacy: The Successful Hosting of the 2010 FIFA World Cup". The Hague Journal of Diplomacy, 8(3-4), 197-210.
- Cleland, J., & Cashmore, E. (2018). "Nothing will be the same again after the Stade de France attack: Reflections of association football fans on terrorism, security and surveillance". Journal of Sport and Social Issues, 42(6), 454-469.
- Culley, J. M. (2011). "Use of a computer-mediated Delphi process to validate a mass casualty conceptual model". Computers, informatics, nursing: CIN, 29(5), 272.

- Dmytro, K., Oksana, S., Olha, K., Yuriy, Y., Igor, K., Valentin, B., & Nataliia, H. (2020). **Enhancing physical fitness of future national security personnel of Ukraine using team sports.**
- Dolles, H., & Söderman, S. (2010). **“Addressing ecology and sustainability in mega-sporting events: The 2006 football World Cup in Germany”.** Journal of Management & Organization, 16(4), 587-600.
- Giulianotti, R., & Klauser, F. (2010). **“Security governance and sport mega-events: Toward an interdisciplinary research agenda”.** Journal of Sport and Social issues, 34(1), 49-61.
- Grix, J., & Lee, D. (2013). **“Soft power, sports mega-events and emerging states: The lure of the politics of attraction”.** Global society, 27(4), 521-536.
- Houlihan, B., & Giulianotti, R. (2012). **“Politics and the London 2012 Olympics”.** (in) security Games. International Affairs, 88(4), 701-717.
- Hung, H. L., Altschuld, J. W., & Lee, Y. F. (2008). **“Methodological and conceptual issues confronting a cross-country Delphi study of educational program evaluation”.** Evaluation and program planning, 31(2), 191-198.
- Mallen, C., Stevens, J., & Adams, L. J. (2011). **“A content analysis of environmental sustainability research in a sport-related journal sample”.** Journal of Sport Management, 25(3), 240-256.
- Murray, S. (2018). **Sports diplomacy: Origins, theory and practice.** Routledge
- Okhrimenko, I., Hrebenuk, M. O., Borovyk, M. O., Krasnopolskyi, M. M., Rodionov, M. O., Kuzenko, Y. I., & Korak, Y. O. (2021). **“Sport classes as effective means for psychophysical health improvement of representatives of the security and defense sector”.** Wiadomości Lekarskie, 74(5), 1142-1146.
- Preuss, H. (2013). **“The contribution of the FIFA World Cup and the Olympic Games to green economy”.** Sustainability, 5(8), 3581-3600.
- Ratten, V. (2019). **“Introduction: Sport Technology and Innovation”.** In *Sports Technology and Innovation* (pp. 1-18). Palgrave Macmillan, Cham.
- Riordan, J. (2007). **“The impact of communism on sport”.** Historical Social Research/Historische Sozialforschung, 110-115.
- Varanasi, U. P. (2017). **“Research on Environmental Scarcity and Conflict”.** Anish Kumar Verma, 49.

تصویرپردازی چالش‌های ورزش حرفه‌ای ایران در افق ۱۴۱۰ با استفاده از رویکرد آینده‌پژوهی

بیژن مومنی^۱

طیبه زرگر^۲

[10.22034/ssys.2023.2772.3013](https://doi.org/10.22034/ssys.2023.2772.3013)

تاریخ دریافت مقاله: ۱۴۰۲/۰۱/۲۱

تاریخ پذیرش مقاله: ۱۴۰۲/۰۴/۱۷

محیط ورزش حرفه‌ای سرشار از عدم قطعیت است. در نتیجه شناخت تحولات پیش‌روی آن ضروری می‌باشد. هدف مطالعه حاضر، پیش‌نگری مسائل ایران در حوزه ورزش حرفه‌ای با استفاده از رویکرد آینده‌پژوهی در افق ۱۴۱۰ بود. از این رو، روش تحقیق به کار گرفته شده آینده‌پژوهی بود. جامعه آماری این تحقیق را مدیران ستادی وزرات ورزش و فدارسیون‌های ورزشی تشکیل می‌دادند. انتخاب این افراد، با روش نمونه‌گیری هدفمند بود و بر مبنای شاخص‌های تسلط نظری، تجربه عملی، تمایل و توانایی مشارکت در پژوهش و همچنین دسترسی به آنان، تعداد ۱۵ نفر انتخاب شدند. اطلاعات این پژوهش با استفاده از مصاحبه و پرسش‌نامه گردآوری گردید. در این تحقیق جهت بررسی روایی ابزار تحقیق، از روش روایی محتوایی (CVR) و جهت بررسی پایایی آن از روش دوتیمه‌کردن استفاده شد و همبستگی میان نمرات دو تست برابر با $r=0.823$ بود. همچنین جهت آینده‌پژوهی از روش تحلیل ساختاری با کمک نرم‌افزار MICMAC بهره‌گیری شد.

یافته‌های پژوهش نشان داد مهاجرت ورزشکاران، برخورد سیاسی کشورهای غربی، حضور سیاسیون و نظامی‌ها در راس ورزش، محدودیت حضور زنان در ورزشگاه‌ها، رو به‌رو نشدن ورزشکاران ایرانی با ورزشکاران رژیم اشغالگر مهم‌ترین چالش‌های پیش‌روی ورزش در افق ۱۴۱۰ می‌باشند. بر این مبنای، لازم است برنامه‌ریزان و سیاست‌گذاران ورزش با اتخاذ راهبردهای مناسب از به وجود آمدن چالش‌های پیش‌رو جلوگیری کنند.

واژگان کلیدی: آینده‌پژوهی، تحلیل ساختاری، عدم قطعیت، افق ۱۴۱۰ و ورزش حرفه‌ای.

^۱ دانشجوی دکتری مدیریت ورزشی، دانشکده تربیت بدنی و علوم ورزشی، واحد تهران جنوب، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

^۲ استادیار، مدیریت ورزشی، دانشکده تربیت بدنی و علوم ورزشی، واحد تهران جنوب، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

E-mail: Zargar_ta@yahoo.com (نویسنده مسئول)

مقدمه

سازمان بهداشت جهانی اعلام کرده است هر ساله حدود ۳/۲ میلیون نفر در جهان به دلیل فعالیت‌های فیزیکی ناکافی که منجر به افزایش بار بیماری جهانی می‌شود، جان خود را دست می‌دهند (گانابی و همکاران^۱، ۲۰۱۹؛ دینگ و همکاران^۲، ۲۰۱۶). به دفعات ثابت شده است که سطح پایین فعالیت‌های بدنی با چاقی مفرط، دیابت، فشارخون، بیماری‌های قلبی عروقی، سرطان، پوکی استخوان، اختلالات متابولیکی، مشکلات روانی و اجتماعی همراه است (مولر و همکاران^۳، ۲۰۱۹). در مقابل افرادی که فعالیت بدنی بالاتری دارند و بیشتر به ورزش می‌پردازند از کیفیت زندگی بهتری برخوردار هستند. اما علی‌رغم این واقعیت که فعالیت بدنی منجر به سلامت جسمی و روانی می‌شود، مشاهده می‌شود که سبک زندگی بی‌تحرك هنوز بر رفتار و سبک زندگی افراد جامعه حاکم است (مولر و همکاران، ۲۰۱۹). بدون تردید سلامتی رکن اساسی و خیلی مهم در زندگی هر فرد است و ورزش عامل اساسی و غیرقابل انکار در حفظ آن به شمار می‌رود (نصری، ۱۳۹۳). ورزش یک زمینه فرهنگی از فعالیت است که در آن افراد به صورت داوطلبانه با افراد دیگر ارتباط برقرار می‌کنند تا توانایی‌ها و مهارت‌های خود را طبق قوانین خودخواسته، تصویب شده و براساس ارزش‌های اخلاقی پذیرفته شده در اجتماع، با هم مقایسه کنند (تیدمن^۴، ۲۰۰۷). در گزارش کارگروه آژانس سازمان ملل متحد در مورد ورزش برای توسعه و صلح گفته شده است که اصطلاح ورزش تمام اشکال فعالیت بدنی را که باعث آمادگی جسمانی خوب، بهزیستی ذهنی و تعامل اجتماعی می‌شود، در بر می‌گیرد. این فعالیت‌ها شامل بازی‌ها، سرگرمی‌ها، رویدادهای ورزشی تفریحی یا رقابتی و همچنین بازی‌های ورزشی و سنتی است (سوتولا^۵، ۲۰۱۸). همچنین منشور ورزش اروپا که در سال ۱۹۹۲ در کنفرانس وزرای ورزش در کشورهای اروپایی به تصویب رسید، ورزش را به منزله انواع فعالیت‌های بدنی در نظر گرفته است که از طریق مشارکت تصادفی یا سازمان‌یافته، سبب بهزیستی جسمی و روحی و شکل‌گیری روابط اجتماعی می‌شود (سوتولا، ۲۰۱۸).

¹ Gabnai et al.

² Ding et al.

³ Müller et al.

⁴ Tiedemann

⁵ Sutula

تصویرپردازی چالش‌های ورزش حرفه‌ای ایران در افق ۱۴۱۰ با استفاده از رویکرد آینده‌پژوهی

بر مبنای مشارکت ورزشی، سطوح ورزش از ورزش تربیتی، ورزش همگانی، ورزش قهرمانی و ورزش حرفه‌ای تشکیل شده است و برای هر کشوری مهم است که با حفظ تعادل در این سطوح و اولویت‌بندی این ابعاد براساس کاربرد و اهمیت آن‌ها، ساختار ورزش کشور خود را توسعه و گسترش دهد (راسخ، سجادی، رضوی و دوستی، ۱۳۹۷). بررسی‌ها نشان می‌دهد محیط ورزش حرفه‌ای به مانند سایر حوزه‌ها آکنده از تغییرات غیرقابل پیش‌بینی است و لازم است با انجام اقدامات پیش‌دستانه برای ساختن آینده بهتر هم‌اکنون دست‌به‌کار شد. یکی از ابزارهای طراحی سیاست‌های روز که با بهره‌گیری از طیف وسیعی از روش‌ها به جای تصور فقط یک آینده گمانه‌زنی‌های سامان‌مند و خردورزانه در مورد چندین آینده ارائه می‌دهد، آینده‌پژوهی است. آینده‌پژوهی در مقام یک دانش، «هنر» پذیرش عدم‌قطعیت آینده و محتمل‌دانستن امکان وقوع حالت‌های گوناگونی از آینده به جای یک آینده خاص است. آینده‌پژوهی از آینده‌های مختلف خبر می‌دهد که هرگز مطمئن نیست و همیشه آستن وقوع رویدادهای غیرمنتظره است (تقی‌لو و همکاران، ۱۳۹۵). به نظر آینده‌پژوهان، شناخت نیازهای آینده پیرامون هر حوزه در گرو آینده‌پژوهی است، چرا که با تمرکز بر آینده و فکر کردن مداوم درباره آن می‌توان نیازمندی‌ها را کشف و اختراع کرد. تحقیقات جدید گویای این است که به فکر آینده بودن، انسان‌ها را خردمند می‌سازد در مقابل ناتوانی در پیش‌بینی رخدادها با توجه به سهم آن‌ها در دینامیک وقوع رویدادها نشأت گرفته از عدم آگاهی و شناخت آینده است (سلیگمن و تیرنری^۱، ۲۰۱۷).

با توجه به اینکه اندیشیدن به آینده سبب آمادگی پیش‌دستانه برای حوادث و شرایط پیدا و پنهان فردا و تلاش برای ساختن آینده بهتر است، مشاهده می‌شود که اقبال عمومی حوزه‌های مختلف به طور خاص ورزش از این رویکرد به طور روز افزونی بیشتر شده است، چرا که افزایش تغییرات و دگرگونی‌ها در سال‌های اخیر هزاره دوم و ظهور پیاپی مسائل جدید در جامعه جهانی، اتکا به برنامه‌ریزی مبتنی بر پیش‌بینی، جوابگوی نیاز مدیریت‌های کلان حوزه ورزش نبوده و سایه سنگین عدم قطعیت‌ها و ظهور رویدادهای ناپیوسته و شگفت‌انگیز، وضعیت را به گونه‌ای دگرگون کرده است که پیش‌بینی آینده در دنیای پرتحول برای برنامه‌ریزان این حوزه با مشکل همراه شده است. در نتیجه در سال‌های اخیر محققان ورزشی فعالیت‌های آینده‌پژوهی را در برنامه‌های تحقیقاتی خود قرار داده‌اند، هر یک از این فعالیت‌ها بر دانش آینده‌پژوهی افزوده است و لذا روز به روز توسعه این مفهوم ادامه دارد. علیرغم آن مطالعات آینده‌پژوهی زیادی در این زمینه به ثبت نرسیده است (شهوولی کوه‌شوری، عسکری، نظری و نقش، ۱۳۹۹). البته استفاده از روش‌های آینده‌نگاری در ورزش نزد پژوهش‌گران ایرانی، روند رو به رشدی را طی کرده است (شهوولی

¹Seligman & Tierney

کوه‌شوری، عسکری، نظری و نقش، ۱۴۰۱). در این زمینه می‌توان به مطالعات نظری، سهرابی و محرم‌زاده (۱۴۰۰) با عنوان «سناریوهای راهبردی باشگاه فرهنگی ورزشی» اشاره کرد که به دو عدم قطعیت کلیدی به نام‌های تخصیص منابع مالی پایدار و تأکید بر مسئولیت اجتماعی پایدار باشگاه در جامعه اشاره داشتند. تابش، شهریار و نظری (۱۴۰۰) در تحقیقی با عنوان «شناسایی عوامل کلیدی و راهبردی تعالی‌ساز آینده مطلوب ورزش همگانی ایران» نشان دادند ورزش همگانی ایران متأثر از ۱۳ عامل راهبردی و کلیدی (تخصیص منابع، توزیع عادلانه سرانه، ساخت ترغیب‌کننده شهری، ورود همه‌جانبه اقشار در ورزش همگانی، جایگاه اجتماعی خانواده، مدیریت واحد و یکپارچه، مشارکت فیزیکی مسئولان، برجسته‌سازی و الگوسازی، تبلیغات ارشادی، پرداختن رسانه‌ها، آموزه‌ها و باورهای دینی، تنوع ژئوپولیتیک) است. نظری و شهوری کوه‌شوری (۱۴۰۱) در تحقیقی با عنوان «سناریوهای راهبردی آموزش ورزش سلامت‌محور ایران»، به دو عدم قطعیت کلیدی به نام‌های ایجاد حس تقاضا به ورزش مبتنی بر فن‌آوری‌های نوین و بهینه‌سازی جسمی با نهادهای ورزش اشاره کردند. شهوری کوه‌شوری و همکاران (۱۴۰۱) در تحقیقی با عنوان «شناسایی شگفتی‌سازها و پیشران‌های مؤثر بر آینده ورزش تربیتی ایران» به ۴ شگفتی‌ساز (شگفتی‌ساز ادغام واقعیت مجازی با حقیقت، شگفتی‌ساز ژنومیک، شگفتی‌ساز زندگی دوم، شگفتی‌ساز پارک‌های مفهومی) و ۱۷ پیشران اشاره داشتند.

فرخ‌شاهی، شهلائی، هنری، کارگر و شیروانی ناغانی (۱۴۰۰) در تحقیقی با عنوان «الگوی محیطی مؤثر بر آینده‌نگاری راهبردی ورزش ایران و تعیین عدم قطعیت‌های کلیدی» نشان دادند سرمایه اجتماعی، رسانه‌های جمعی و شبکه‌های اجتماعی، سرانه استاندارد ورزشی و سیاست‌های زیست محیطی عدم قطعیت‌های کلیدی هستند. جعفری، شریفی‌فر و شهرام (۱۳۹۹) در تحقیقی با عنوان «آینده‌پژوهی مشارکت‌دهی زنان در نقش‌های تصمیم‌گیری و مدیریت ورزش کشور» نشان دادند بین دو وضعیت موجود و مطلوب ظرفیت‌های مدیریتی شناسایی شده (پست سازمانی، کرسی و عضویت) شکاف قابل توجهی وجود دارد. در مقابل در پژوهش‌های خارجی کمتر به بحث آینده‌پژوهی در ورزش پرداخته شده است. مطالعات انجام‌شده حکایت از این دارد که ورزش حرفه‌ای عدم قطعیت‌های زیادی دارد. ژنگ و ماسون^۱ (۲۰۲۲) در تحقیق خود نشان داد صنعت ورزش حرفه‌ای در عصر رسانه‌های پخش سنتی به موفقیت فوق‌العاده‌ای دست یافته و یک بازار چند جانبه و یک مدل تجاری مؤثر برای رشد درآمد ایجاد کرد. با این حال، ظهور و گسترش فن‌آوری‌های رسانه‌ای جدید، چشم‌انداز رسانه‌ای را به شدت تغییر داده است و یک محیط چندرسانه‌ای بسیار پیچیده‌تر را ایجاد کرده است که محبوبیت و شخصی‌سازی، ساختار و عاملیت را متحد می‌کند. همچنین

^۱ Zheng & Mason

تیثاثن^۱ (۲۰۲۲) نشان داد نسل جدید فناوری دیجیتال فرصت‌های جدید و در عین حال شتاب جدیدی را برای توسعه صنعت خدمات ورزشی به ارمغان آورده است.

مسئله اصلی پژوهش این است که در دنیای غیرقابل پیش‌بینی و پیچیده امروز، ابزارهای تحلیل راهبردی مانند تحلیل سوات، نقشه‌های راهبرد و غیره که در دهه ۱۹۶۰ طراحی شدند و تا دهه ۱۹۹۰ توسعه یافتند و پس از آن افول پیدا کردند، دیگر نمی‌توانند به‌خوبی تغییرات سطح بالا را پیش‌بینی کنند و یک برنامه راهبردی کم‌نقص ارائه نمایند. لذا با آگاهی از محدودیت‌های رویکردهای سنتی برنامه‌ریزی و با آگاهی از این‌که روش‌های جدیدی برای پیش‌بینی آینده و طراحی برنامه راهبردی وجود دارد، در این پژوهش رویکرد آینده‌پژوهی انتخاب شد تا به وسیله آن تحولات و مشکلات پیش‌روی ورزش حرفه‌ای ایران در آینده تعیین شود. از سوی دیگر، متولیان ورزش حرفه‌ای ایران در پی آن هستند که با فراهم نمودن زمینه‌های لازم بیش از پیش زمینه توسعه و گسترش ورزش حرفه‌ای را فراهم آورند، اما مسئله این است که شناخت کافی از عدم قطعیت‌های کلیدی، روندها، محرک‌ها و پیشران‌های مؤثر بر ورزش حرفه‌ای وجود ندارد و در مطالعات انجام‌شده نیز به آن‌ها اشاره نگردیده است و با این نگاه برنامه‌های راهبردی میان‌مدت و بلندمدت ورزش حرفه‌ای تدوین می‌شود. لذا پژوهش حاضر درصدد است به این سؤال پاسخ دهد:

مسائل ایران در حوزه ورزش حرفه‌ای با استفاده از رویکرد آینده‌پژوهی در افق ۱۴۱۰ کدام‌اند؟

با اقتباس از اینکه در وضعیت کنونی جهان تغییرات در همه زمینه‌ها به سرعت صورت می‌گیرد، سازماندهی ورزش حرفه‌ای برای پیش‌بینی آینده در قالب آینده‌پژوهی ضرورتی انکارناپذیر است، چرا که در هزاره سوم، چگونگی توسعه ورزش حرفه‌ای در عصر رشد تصاعدی که ویژگی بارز آن تغییر پیوسته و رقابت سخت است، برای دولت‌ها به یک چالش راهبردی مهم تبدیل شده است. از سوی دیگر، به نسبت سایر ورزش‌ها، عدم قطعیت‌ها در ورزش حرفه‌ای به مراتب بالاتر است و این خود کار را برای ارائه برنامه‌ریزی راهبردی در این حوزه با مشکل همراه کرده است، در مقابل، در تحقیقات گذشته کمتر با استفاده از رویکردهای آینده‌پژوهی و آینده‌نگری تحولات و چالش‌های پیش‌روی ورزش حرفه‌ای رصد شده است. انتظار می‌رود با انجام این مطالعه بازخور مناسبی از چالش‌های پیش‌روی ورزش حرفه‌ای ایران در چند سال آینده منعکس شود و با شناخت این چالش‌ها و شناخت عدم قطعیت‌ها بتوان برنامه‌ریزی‌های اثربخش و کاراتری را برای ورزش حرفه‌ای در ایران طرح‌ریزی و پیاده‌سازی کرد.

روش‌شناسی پژوهش

¹ Thithathan

پژوهش حاضر از منظر رویکرد، استقرایی، از منظر جهت‌گیری، بنیادی، از منظر شیوه، ترکیبی (به این دلیل که این مطالعه در دو مرحله انجام شد و در مرحله اول آن از طریق مصاحبه به شناسایی چالش‌ها پرداخته شد و در مرحله دوم با شناسایی چالش‌ها جهت تعیین عدم قطعیت‌های کلیدی از پرسش‌نامه استفاده شد)، از منظر راهبرد، آینده‌پژوهی و از منظر پارادایمی، پارادایم «نظریه پیچیدگی» است. در تحقیقات آینده‌پژوهی، در مراحل مختلف پژوهش از روش‌های متفاوتی بهره گرفته می‌شود. این پژوهش از لحاظ رویکرد مطالعات آینده‌پژوهی دارای رویکرد اکتشافی است و پردازش نهایی یافته‌ها در آن با استفاده از تحلیل عدم قطعیت‌ها مبتنی بر روش تحلیل ساختاری بود. جامعه آماری این تحقیق را مدیران ستادی وزارت ورزش و فدراسیون‌های ورزشی تشکیل می‌دادند که بر مبنای معیارهای خبرگی (حداقل ۵ سال در وزارت ورزش و جوانان یا یکی از فدراسیون‌ها دارای سابقه مدیریتی باشد، دارای تحصیلات کارشناسی‌ارشد و دکتری باشد) و با روش نمونه‌گیری هدفمند ۱۵ نفر از آن‌ها انتخاب شدند.

جدول ۱: ویژگی‌های جمعیت‌شناختی مشارکت‌کنندگان در تحقیق

ردیف	جنسیت	تحصیلات	سن	سابقه کاری
۱	مرد	دکتری	۳۸	۱۵ سال
۲	مرد	دکتری	۴۳	۲۱ سال
۳	زن	دکتری	۳۷	۱۲ سال
۴	مرد	دکتری	۴۲	۱۹ سال
۵	مرد	کارشناسی‌ارشد	۲۹	۱۱ سال
۶	زن	دکتری	۴۵	۱۸ سال
۷	زن	دکتری	۴۸	۱۵ سال
۸	مرد	کارشناسی‌ارشد	۳۰	۱۲ سال
۹	زن	کارشناسی‌ارشد	۳۰	۱۱ سال
۱۰	مرد	دکتری	۴۷	۱۷ سال
۱۱	زن	دکتری	۵۳	۲۴ سال
۱۲	زن	کارشناسی‌ارشد	۲۹	۱۰ سال
۱۳	مرد	دکتری	۴۹	۲۱ سال

تصویرپردازی چالش‌های ورزش حرفه‌ای ایران در افق ۱۴۱۰ با استفاده از رویکرد آینده‌پژوهی

۱۴	مرد	دکتری	۳۹	۱۴ سال
۱۵	زن	کارشناسی‌ارشد	۳۰	۱۱ سال

اطلاعات این پژوهش با استفاده از مصاحبه و پرسش‌نامه گردآوری شد. از مصاحبه برای شناخت مسائل و روندهای مؤثر بر حوزه ورزش ایران استفاده و سؤالات مصاحبه بر مبنای اهداف تحقیق تنظیم گردید. نوع مصاحبه نیمه‌ساختاریافته بود و جهت تحلیل آن از کدگذاری استفاده شد. پس از تحلیل مصاحبه و ترکیب کدهای مشابه، پرسش‌نامه تحلیل ساختاری تنظیم گردید. تعداد سؤالات این پرسش‌نامه- که از تحلیل مصاحبه‌ها حاصل شد- قبل از اعتبارسنجی و رواسازی آن ۴۳ گویه بود و پس از طی هنجاریابی به ۲۶ مورد کاهش پیدا کرد. دامنه نمره‌گذاری این پرسش‌نامه مبتنی بر دامنه نمرات صفر= بدون تأثیر، ۱= تأثیر ضعیف، ۲= تأثیر متوسط، ۳= تأثیر قوی و P = تأثیر بالقوه بود. در این تحقیق جهت بررسی روایی ابزار تحقیق، از روش روایی محتوایی (CVR) ۱ استفاده گردید. به این منظور به ۱۰ استاد دانشگاه در حوزه مدیریت ورزشی که در زمینه آینده‌پژوهی حداقل ۱ پژوهش را انجام داده بودند، رجوع گردید و از آنها خواسته شد به هر شاخص امتیازی بدهند. براساس نتایج جدول ۲، روایی محتوایی شاخص‌های اصلی بزرگتر از ۰/۶۲ است- مطابق پژوهش لاوشه ۲ ۱۹۷۵، در صورتی که تعداد مشارکت‌کنندگان در تحقیق ۱۰ نفر باشد حداقل روایی مورد تأیید در سطح خطای ۰/۰۵ باید ۰/۶۲ باشد- که نشان‌دهنده اعتبار محتوایی شاخص‌های پژوهش است.

جدول ۲: روایی (CVR) شاخص‌های پژوهش

شاخص	غیر ضروری	مفید ولی ضرورتی ندارد	ضروری	تنبیه	تأیید/رد
محدودیت حضور زنان در ورزشگاه‌ها	-	۱	۹	۰/۸	تأیید
دخالیت سیاسیون در مسائل فنی ورزش	-	-	۱۰	۱/۰	تأیید
افزایش نرخ ارز	-	-	۱۰	۱/۰	تأیید
کمیود سرانه ورزشی	-	۱	۹	۰/۸	تأیید

¹ Content Validity Ratio

² Lawshe

تکمیل نشدن پروژه‌های عمرانی ورزشی	-	۱	۹	۰/۸	تأیید
توجه مضاعف به ورزش فوتبال	-	-	۱۰	۱/۰	تأیید
بی‌توجهی و تبعیض به ورزش زنان	-	۱	۹	۰/۸	تأیید
عدم سرمایه‌گذاری اسپانسرها	-	-	۱۰	۱/۰	تأیید
مهاجرت ورزشکاران	-	۱	۹	۰/۸	تأیید
کمبود منابع مالی	-	-	۱۰	۱/۰	تأیید
برخورد سیاسی کشورهای غربی	۱	-	۹	۰/۸	تأیید
حضور دلالتان در ورزش	-	-	۱۰	۱/۰	تأیید
فساد مالی	-	-	۱۰	۱/۰	تأیید
پوشش اسلامی زنان ورزشکار	-	۱	۹	۰/۸	تأیید
تأکید بر برنامه‌ریزی کوتاه مدت و میان مدت	-	-	۱۰	۱/۰	تأیید
عدم رویارویی ورزشکاران ایرانی و رژیم اشغالگر	۱	-	۹	۰/۸	تأیید
تخصیص نادرست بودجه	-	-	۱۰	۱/۰	تأیید
بحران دانش فنی	-	-	۱۰	۱/۰	تأیید
ورزش دولتی	-	۱	۹	۰/۸	تأیید
ضعف مدیریت	-	-	۱۰	۱/۰	تأیید
مشکلات مالیاتی در ورزش	-	-	۱۰	۱/۰	تأیید
حاکم بودن نگاه نتیجه‌گرا در ورزش	۱	-	۹	۰/۸	تأیید
حضور سیاسیون و نظامی‌ها در رأس ورزش	-	۱	۹	۰/۸	تأیید
نبود عدالت ورزشی	-	۱	۹	۰/۸	تأیید
نبود زیرساخت‌ها	-	-	۱۰	۱/۰	تأیید
عدم شفاف‌سازی	-	۱	۹	۰/۸	تأیید

تصویرپردازی چالش‌های ورزش حرفه‌ای ایران در افق ۱۴۱۰ با استفاده از رویکرد آینده‌پژوهی

همچنین برای محاسبه پایایی ابزار اندازه‌گیری از روش تنصیف (دو نیمه کردن) استفاده شد. مطابق با نتایج این روش، آزمون به دو نیمه ۱۳ سؤالی تقسیم شد و همبستگی میان نمرات دو تست برابر با $r=0/823$ بود. در نتیجه پس از قرار دادن این عدد در فرمول اسپیرمن - براون قابلیت اعتماد کل آزمون تأیید گردید:

$$0/902 = 1 + (0/823 \times 2) = \text{ضریب قابلیت اعتماد کل آزمون}$$

سرانجام در این تحقیق جهت تجزیه و تحلیل داده‌ها از روش آینده‌پژوهی تحلیل ساختاری استفاده شد. گفتنی است این تحلیل با کمک نرم‌افزار MICMAC انجام شد.

یافته‌های پژوهش

نتایج تحلیل بر اساس محاسبه دو دور چرخش آماری داده‌ها در ماتریس 26×26 محاسبه شد. بر این اساس، از مجموع ۵۶۶ رابطه تاثیرگذاری و تاثیرپذیری ارزیابی شده، ۱۱۰ رابطه دارای ارزش صفر (بدون تاثیر)، ۲۵۲ رابطه دارای ارزش ۱ (تاثیر کم)، ۲۶۴ رابطه دارای ارزش ۲ (اثرگذاری متوسط) و ۵۰ رابطه دارای ارزش ۳ (اثرگذاری شدید) بوده است. ضریب پرشدگی ماتریس برابر $85/94$ درصد است که از تأثیر نسبتاً زیاد و پراکنده عوامل حکایت می‌کند. پس از آن مجموع اعداد ردیف‌ها و ستون‌ها در ماتریس مربوطه جهت ارزیابی روابط محاسبه شد (جدول ۳).

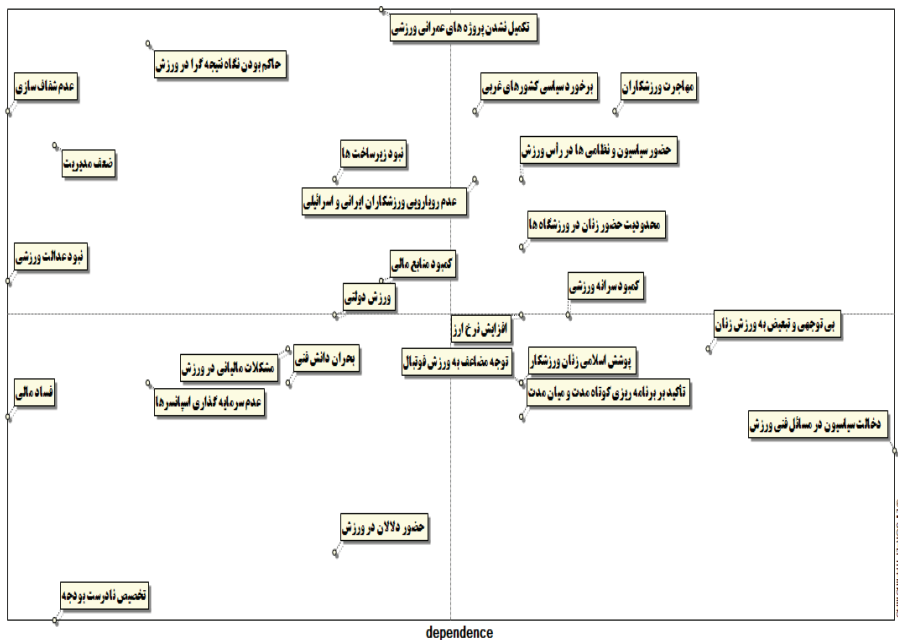
جدول ۳: مجموع سطرها و ستون‌های ماتریس تحلیل آثار متقاطع

ردیف	متغیر	مجموع اعداد ردیف‌ها	مجموع اعداد ستون‌ها
۱	محدودیت حضور زنان در ورزشگاه‌ها	۳۷	۳۹
۲	دخالت سیاسیون در مسائل فنی ورزش	۳۱	۴۷
۳	افزایش نرخ ارز	۳۵	۳۹
۴	کمبود سرانه ورزشی	۳۵	۴۰
۵	تکمیل نشدن پروژه‌های عمرانی ورزشی	۴۴	۳۶
۶	توجه مضاعف به ورزش فوتبال	۳۳	۳۹
۷	بی‌توجهی و تبعیض به ورزش زنان	۳۴	۴۳
۸	عدم سرمایه‌گذاری اسپانسرها	۳۳	۳۱

۹	مهاجرت ورزشکاران	۴۱	۴۱
۱۰	کمیود منابع مالی	۳۶	۳۶
۱۱	برخورد سیاسی کشورهای غربی	۴۱	۳۸
۱۲	حضور دلالان در ورزش	۲۸	۳۵
۱۳	فساد مالی	۳۲	۲۸
۱۴	پوشش اسلامی زنان ورزشکار	۳۳	۳۹
۱۵	تأکید بر برنامه‌ریزی کوتاه مدت و میان مدت	۳۲	۳۹
۱۶	عدم رویارویی ورزشکاران ایرانی و رژیم اشغالگر	۳۹	۳۸
۱۷	تخصیص نادرست بودجه	۲۶	۲۹
۱۸	بحران دانش فنی	۳۳	۳۴
۱۹	ورزش دولتی	۳۵	۳۵
۲۰	ضعف مدیریت	۴۰	۲۹
۲۱	مشکلات مالیاتی در ورزش	۳۴	۳۴
۲۲	حاکم بودن نگاه نتیجه‌گرا در ورزش	۴۳	۳۱
۲۳	حضور سیاستون و نظامی‌ها در رأس ورزش	۳۹	۳۹
۲۴	نبود عدالت ورزشی	۳۶	۲۸
۲۵	نبود زیرساخت‌ها	۳۹	۳۵
۲۶	عدم شفاف‌سازی	۴۱	۲۸
مجموع		۹۳۰	۹۳۰

بر اساس مواردی که پیش‌تر اشاره شد، می‌توان نوع و وضعیت هر یک از متغیرهای اصلی را با توجه به موقعیت آنها در ماتریس تاثیرات مستقیم با عنوان نقشه تاثیرگذاری/تاثیرپذیری مستقیم، به شرح شکل ۱ تشخیص داد.

تصویرپردازی چالش‌های ورزش حرفه‌ای ایران در افق ۱۴۱۰ با استفاده از رویکرد آینده‌پژوهی

شکل ۱: نقشه تأثیرات مستقیم عوامل اثرگذار

در تحلیل نقشه تاثیرگذاری و تاثیرپذیری مستقیم عوامل مؤثر بر سیستم مشخص می‌شود که کدام دسته از عوامل دارای تاثیرگذاری زیاد و تاثیرپذیری زیاد است (۵ عامل در بخش شمال شرقی نقشه- مهاجرت ورزشکاران، برخورد سیاسی کشورهای غربی، حضور سیاسیون و نظامی‌ها در راس ورزش، محدودیت حضور زنان در ورزشگاه‌ها، عدم رویارویی ورزشکاران ایرانی و رژیم اشغالگر)، کدام یک از عوامل دارای تاثیرگذاری زیاد و تاثیرپذیری کمتر هستند (۵ عامل در بخش شمالی غربی ماتریس تاثیرات- عدم شفاف‌سازی، ضعف مدیریتی، نبود عدالت ورزشی، حاکم بودن نگاه نتیجه‌گرا در ورزش، نبود زیرساخت‌ها، تکمیل‌نشدن پروژه‌های عمرانی ورزشی)، کدام عوامل دارای تاثیرگذاری و تاثیرپذیری نسبی یا متوسط هستند (در حول و حوش مرکز ماتریس تاثیرات- ورزش دولتی، کمبود منابع مالی، افزایش نرخ ارز، کمبود سرانه ورزشی)، کدام عوامل دارای تاثیرپذیری زیاد و تاثیرگذاری کم یا متوسط هستند (۵ عامل در بخش جنوب شرقی ماتریس- بی‌توجهی و تبعیض به ورزش زنان، پوشش اسلامی زنان ورزشکار، تأکید بر برنامه‌ریزی کوتاه‌مدت و میان‌مدت، توجه مضاعف به ورزش فوتبال، دخالت سیاسیون در مسائل فنی ورزش) و در نهایت، کدام عوامل نسبت به سایر مولفه‌های کلیدی شناسایی‌شده دارای تاثیرگذاری و تاثیرپذیری نسبتاً کمتری هستند (۶ عامل در بخش جنوب غربی ماتریس تاثیرات- عدم سرمایه‌گذاری حامیان

مالی، فساد مالی، بحران دانش فنی، مشکلات مالیاتی در ورزش، حضور دلالان در ورزش، تخصیص نادرست بودجه). هر یک از عوامل یادشده در ادامه این پژوهش به تفصیل تشریح خواهد شد.

یادآوری می‌شود با توجه به وروودی‌های سیستم، نقشه تاثیرات غیرمستقیم و بالقوه میان عوامل، به دلیل ثبات نسبی داده‌ها، تا حدود زیادی مشابه نقشه تاثیرات مستقیم گزارش شده است. اما شدت تاثیرگذاری مستقیم و غیرمستقیم میان متغیرها، دارای خروجی‌های متفاوتی است. همچنین، جدول تاثیرات مستقیم و غیرمستقیم اثرگذاری‌ها و اثرپذیری‌ها، به شرح جدول زیر ترسیم شده است:

جدول ۴: اولویت‌بندی عوامل مؤثر بر حسب اثرگذاری/پذیری مستقیم

رتبه	مؤلفه	امتیاز تأثیرگذاری مستقیم	مؤلفه	امتیاز تأثیرپذیری مستقیم
۱	تکمیل نشدن پروژه‌های عمرانی ورزشی	۴۷۳	دخالت سیاسیون در مسائل فنی ورزش	۵۰۵
۲	حاکم بودن نگاه نتیجه‌گرا در ورزش	۴۶۲	بی‌توجهی و تبعیض به ورزش زنان	۴۶۲
۳	مهاجرت ورزشکاران	۴۴۰	مهاجرت ورزشکاران	۴۴۰
۴	برخورد سیاسی کشورهای غربی	۴۴۰	کمبود سرانه ورزشی	۴۳۰
۵	عدم شفاف‌سازی	۴۴۰	محدودیت حضور زنان در ورزشگاه‌ها	۴۱۹
۶	ضعف مدیریت	۴۳۰	افزایش نرخ ارز	۴۱۹
۷	عدم رویارویی ورزشکاران ایرانی و رژیم اشغالگر	۴۱۹	توجه مضاعف به ورزش فوتبال	۴۱۹
۸	حضور سیاسیون و نظامی‌ها در رأس ورزش	۴۱۹	پوشش اسلامی زنان ورزشکار	۴۱۹
۹	نبود زیرساخت‌ها	۴۱۹	تأکید بر برنامه‌ریزی کوتاه‌مدت و میان‌مدت	۴۱۹
۱۰	محدودیت حضور زنان در ورزشگاه‌ها	۳۹۷	حضور سیاسیون و نظامی‌ها در رأس ورزش	۴۱۹

تصویرپردازی چالش‌های ورزش حرفه‌ای ایران در افق ۱۴۱۰ با استفاده از رویکرد آینده‌پژوهی

۱۱	کمبود منابع مالی	۳۸۷	برخورد سیاسی کشورهای غربی عدم رویارویی	۴۰۸
۱۲	نبود عدالت ورزشی	۳۸۷	ورزشکاران ایرانی و رژیم اشغالگر	۴۰۸
۱۳	افزایش نرخ ارز	۳۷۶	تکمیل نشدن پروژه‌های عمرانی ورزشی	۳۸۷
۱۴	کمبود سرانه ورزشی	۳۷۶	کمبود منابع مالی	۳۸۷
۱۵	ورزش دولتی	۳۷۶	حضور دلالان در ورزش	۳۷۶
۱۶	بی‌توجهی و تبعیض به ورزش زنان	۳۶۵	ورزش دولتی	۳۷۶
۱۷	مشکلات مالیانی در ورزش	۳۶۵	نبود زیرساخت‌ها	۳۷۶
۱۸	توجه مضاعف به ورزش فوتبال	۳۵۴	بحران دانش فنی	۳۶۵
۱۹	عدم سرمایه‌گذاری حامیان مالی	۳۵۴	مشکلات مالیانی در ورزش	۳۶۵
۲۰	پوشش اسلامی زنان ورزشکار	۳۵۴	عدم سرمایه‌گذاری حامیان مالی	۳۳۳
۲۱	بحران دانش فنی	۳۵۴	حاکم بودن نگاه نتیجه‌گرا در ورزش	۳۳۳
۲۲	فساد مالی	۳۴۴	تخصیص نادرست بودجه	۳۱۱
۲۳	تأکید بر برنامه‌ریزی کوتاه‌مدت و میان‌مدت	۳۴۴	ضعف مدیریت	۳۱۱
۲۴	دخالت سیاستون در مسائل فنی ورزش	۳۳۳	فساد مالی	۳۰۱
۲۵	حضور دلالان در ورزش	۳۰۱	نبود عدالت ورزشی	۳۰۱
۲۶	تخصیص نادرست بودجه	۲۷۹	عدم شفاف‌سازی	۳۰۱

در ادامه جدول تاثیرات غیر مستقیم اثرگذاری‌ها و اثرپذیری‌ها، به شرح جدول ۵، برای هر یک از عوامل ارائه شده است:

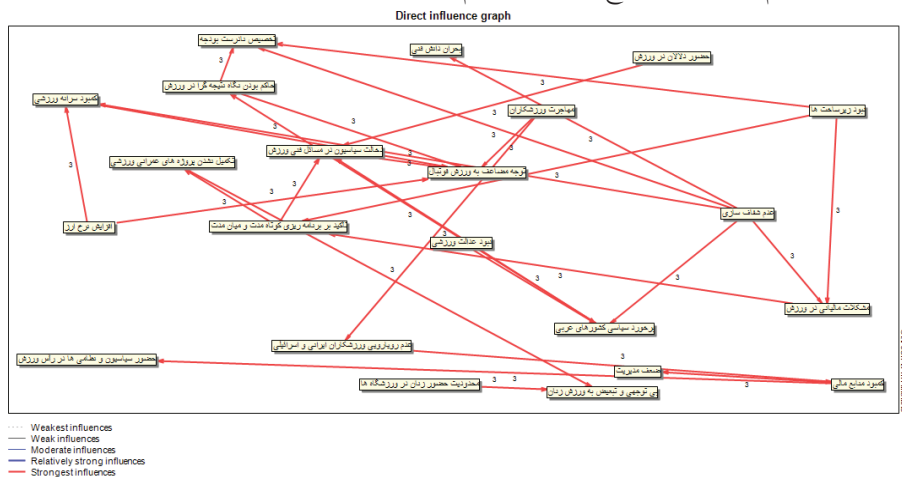
جدول ۵: اولویت‌بندی مؤلفه‌های کلیدی بر حسب اثرگذاری/پذیری غیرمستقیم

رتبه	مؤلفه	امتیاز تأثیرگذاری غیرمستقیم	مؤلفه	امتیاز تأثیرپذیری غیرمستقیم
۱	تکمیل نشدن پروژه‌های عمرانی ورزشی	۴۶۹	دخالت سیاسیون در مسائل فنی ورزش	۵۰۴
۲	حضور دلالتان در ورزش	۴۶۰	بی‌توجهی و تبعیض به ورزش زنان	۴۷۲
۳	برخورد سیاسی کشورهای غربی	۴۴۰	مهاجرت ورزشکاران	۴۴۸
۴	مهاجرت ورزشکاران	۴۳۶	کمبود سرانه ورزشی	۴۳۷
۵	عدم شفاف‌سازی	۴۳۵	محدودیت حضور زنان در ورزشگاه‌ها	۴۲۸
۶	ضعف مدیریت	۴۲۴	حضور سیاسیون و نظامی - ها در رأس ورزش	۴۲۸
۷	عدم رویارویی ورزشکاران ایرانی و رژیم اشغالگر	۴۲۰	توجه مضاعف به ورزش فوتبال	۴۲۶
۸	حضور سیاسیون و نظامی‌ها در رأس ورزش	۴۱۶	پوشش اسلامی زنان ورزشکار	۴۱۲
۹	نبود زیرساخت‌ها	۴۰۴	تأکید بر برنامه‌ریزی کوتاه‌مدت و میان مدت	۴۱۱
۱۰	محدودیت حضور زنان در ورزشگاه‌ها	۳۹۳	عدم رویارویی ورزشکاران ایرانی و رژیم اشغالگر	۴۱۱
۱۱	کمبود منابع مالی	۳۹۱	افزایش نرخ ارز	۴۱۰

تصویرپردازی چالش‌های ورزش حرفه‌ای ایران در افق ۱۴۱۰ با استفاده از رویکرد آینده‌پژوهی

۱۲	نبود عدالت ورزشی	۳۹۰	برخورد سیاسی کشورهای غربی	۴۰۰
۱۳	افزایش نرخ ارز	۳۸۰	کمبود منابع مالی	۳۸۱
۱۴	کمبود سرانه ورزشی	۳۷۴	حضور دلالان در ورزش	۳۸۱
۱۵	ورزش دولتی	۳۷۴	نبود زیرساخت‌ها	۳۷۷
۱۶	مشکلات مالیانی در ورزش	۳۷۱	تکمیل نشدن پروژه‌های عمرانی ورزشی	۳۷۶
۱۷	پوشش اسلامی زنان ورزشکار	۳۶۵	ورزش دولتی	۳۷۳
۱۸	بی‌توجهی و تبعیض به ورزش زنان	۳۶۰	بحران دانش فنی	۳۶۷
۱۹	عدم سرمایه‌گذاری حامیان مالی	۳۵۸	مشکلات مالیانی در ورزش	۳۵۰
۲۰	بحران دانش فنی	۳۵۵	عدم سرمایه‌گذاری حامیان مالی	۳۳۵
۲۱	توجه مضاعف به ورزش فوتبال	۳۵۴	حاکم بودن نگاه نتیجه‌گرا در ورزش	۳۲۷
۲۲	فساد مالی	۳۵۰	ضعف مدیریت	۳۱۶
۲۳	تأکید بر برنامه‌ریزی کوتاه‌مدت و میان مدت	۳۴۷	نبود عدالت ورزشی	۳۰۷
۲۴	دخالت سیاسیون در مسائل فنی ورزش	۳۳۸	عدم شفاف‌سازی	۳۰۵
۲۵	حاکم بودن نگاه نتیجه‌گرا در ورزش	۳۰۶	تخصیص نادرست بودجه	۳۰۴
۲۶	حاکم بودن نگاه نتیجه‌گرا در ورزش	۲۷۹	فساد مالی	۳۰۲

پس از مروری بر یافته‌های کمی موجود اولیه نرم‌افزار میک‌مک، به تحلیل نقشه ارتباط مستقیم و غیرمستقیم میان عوامل (شکل ۱) بر حسب تبیین انواع عوامل شناسایی شده و اهمیت آن‌ها در آینده سیستم مورد مطالعه پرداخته شد. بر اساس تحلیل عوامل شناسایی شده و جایگاه آنها در نقشه تأثیرگذاری/تأثیرپذیری (حاصل از نرم‌افزار میک‌مک) می‌توان به درک جامع‌تری از نیروهای پیشران پژوهش دست یافت. در شکل ۲ تأثیرات مستقیم متغیرها در سطوح ۵ درصد سیستم مشخص شده است.

شکل ۲: نمودار شدت ارتباط در تأثیرگذاری مستقیم عوامل (در سطح ۵٪)

روابط فضایی شکل‌گرفته نشان می‌دهد در پوشش ۵ درصد مهم‌ترین عامل توجه مضاعف به ورزش فوتبال و دخالت سیاستور در مسائل ورزش در مرکزیت روابط قرار دارند. در ادامه در ماتریس تأثیرات غیرمستقیم، هر یک از شاخص‌ها در نرم‌افزار به توان رسانده شده و بر این اساس، تأثیرات غیرمستقیم متغیرها در شکل ۳ در سطح پوشش ۵ درصد ارائه شده است.

بحث و نتیجه‌گیری

هدف این تحقیق، پیش‌نگری مسائل ایران در حوزه ورزش حرفه‌ای با استفاده از رویکرد آینده-پژوهی در افق ۱۴۱۰ بود. یافته‌های این تحقیق نشان داد در تبیین آینده ورزش حرفه‌ای ایران در افق ۱۴۱۰ پنج عامل اصلی نقش‌آفرینی می‌کنند. این بازیگران شامل مهاجرت ورزشکاران، برخورد سیاسی کشورهای غربی، حضور سیاسیون و نظامی‌ها در راس ورزش، محدودیت حضور زنان در ورزشگاه‌ها، عدم‌رویاری و ورزشکاران ایرانی و رژیم اشغالگر است. این یافته نزدیک به نتایج مطالعات جوادی‌پور و همکاران (۱۳۹۸)، و اندرمشوان و همکاران (۲۰۱۸)، ادیب‌روشن و همکاران (۱۳۹۶) و مارتون (۲۰۱۷) است. دلیل اینکه این متغیرها به‌عنوان عوامل دوجبهی در موضوع پژوهش شناخته شدند این بود که هم دارای تأثیرگذاری زیاد و هم دارای تأثیرپذیری زیاد بودند. این عوامل حوالی خط قطری ماتریس در ناحیه بالا و سمت راست ماتریس تأثیرات قرار می‌گیرند. طبیعت این عوامل با ناپایداری آمیخته است و هر عمل و تغییری بر روی آن‌ها، واکنش و تغییر بر دیگر شاخص‌ها را به دنبال خواهد داشت و می‌تواند موضوع کنش و واکنش سیاست‌گذاران باشند و وضعیت آن‌ها در طراحی برنامه‌ها و اقدام‌ها به طور ویژه لحاظ گردد. بنابراین از این متغیرها گاهی به عنوان عوامل هدف و یا «عوامل ریسک» یاد می‌شود، چراکه آنها به دلیل تأثیرپذیری و عدم‌قطعیت بالاتر (در مقایسه با عوامل تأثیرگذار و تأثیرپذیر)، هدف مناسب‌تری برای تمرکز اقدامات و برنامه‌ها به شمار می‌روند.

همچنین دلیل اینکه مهاجرت ورزشکاران یکی از مهم‌ترین مسائل پیش‌روی ورزش حرفه‌ای ایران در افق ۱۴۱۰ گزارش شد این است که طی سال‌های گذشته مشاهده می‌شود ورزشکاران بی‌شماری از کشور به مقصد مهاجرت به کشورهای دیگر کشور را ترک می‌کنند. در برخی از موارد مشاهده می‌شود ورزشکاران نخبه بیشتر مسیر مهاجرت را پیش می‌گیرند. شاید به این دلیل که نیازها و خواسته‌های آن در کشور برآورده نمی‌شود و فکر می‌کنند با مهاجرت مسیر ورزشی آنها موفق‌تر خواهد بود که به نظر می‌رسد چنین نبوده است، چرا که مشاهده می‌شود با مهاجرت ورزشکاران به خارج از کشور، سطح فنی آنها به شدت افت پیدا می‌کند و این موضوع تابع متغیرها و پیش‌نیازهای مختلفی است که در کشور مقصد مسلماً آن را نداشتند- علیرغم آن این افراد اصرار به مهاجرت دارند و پیش‌بینی می‌شود این مسئله در بلندمدت نیز کماکان روند افزایشی داشته باشد. تبیین دیگر اینکه براساس «نظریه کشش مقصد دافعه مبدأ»^۱ افراد به مقاصد جذب می‌شوند که آن‌ها را شبیه به خود می‌دانند و از مقاصدی که آن‌ها را غیرمشابه به خود می‌دانند فرار می‌کنند،

^۱ theory of destination attraction and origin repulsion

تصویرپردازی چالش‌های ورزش حرفه‌ای ایران در افق ۱۴۱۰ با استفاده از رویکرد آینده‌پژوهی

به نظر می‌رسد برای ورزشکاران ایرانی که قصد مهاجرت دارند کشورهای مقصد دارای کشش و ایران دافعه است (ودادهیر و اشراقی، ۲۰۲۳).

همچنین دلیل اینکه برخورد سیاسی کشورهای غربی یکی از مهم‌ترین مسائل پیش‌روی ورزش حرفه‌ای ایران تشخیص داده شد این است که کشورهای غربی به علت تحریم‌های ظالمانه‌ای که علیه ایران اعمال کرده‌اند درصدد هستند از جوانب مختلف کشور را تحت فشار قرار دهند تا خواسته‌های آن را بپذیرند و این مسئله به ورزش نیز کشیده شده است و مشاهده می‌شود در اغلب موارد ویزای ورزشکاران ایرانی به موقع صادر نمی‌شود و یا اصلاً صادر نمی‌شود. به نظر می‌رسد این روند با اعمال تحریم‌های آمریکا و در صورتی که برجام احیا نشود، روند افزایشی به خود بگیرد.

دلیل اینکه حضور سیاسیون و نظامی‌ها در راس ورزش یکی از مهم‌ترین مسائل پیش‌روی ورزش حرفه‌ای ایران تشخیص داده شد این است که حضور سیاسیون و افراد غیرمرتبط با ورزش طی سال‌های گذشته به شدت روند افزایشی پیدا کرده است و از آنجایی که این افراد تخصص مقتضی را ندارند، همواره ورزش را به سمت بی‌راهه سوق داده‌اند و به نوعی از ورزش استفاده سیاسی کرده‌اند (دوستی و همکاران، ۱۴۰۰). از آنجایی که ورزش در ایران به‌عنوان یک پدیده سیاسی قلمداد می‌شود، به نظر می‌رسد در افق ۱۴۱۰ این مهم شدت و حدت بیشتری پیدا کند که چندان مناسب نیست. به اعتقاد دوستی و همکاران (۱۴۰۰) دلیل اینکه سیاستمداران در ورزش دخالت می‌کنند این است که می‌خواهند ارزش‌ها و ایده‌های سیاسی خاصی را در بین شهروندان ترویج دهند. این موضوع هم پیامد منفی و هم پیامد مثبت دارد. پیامدهای منفی آن شامل فاصله‌گرفتن ورزش با روش‌های نوین علمی، تبدیل شدن محیط ورزش به تاخت‌وتاز احزاب سیاسی، هرج و مرج در ورزش، ایجاد تنش و حاشیه‌سازی در ورزش، نتایج ضعیف در ورزش، پسرفت ورزش در سطوح قهرمانی و همگانی است. در مقابل پیامدهای مثبت شامل جذب حامیان مالی، توسعه زیرساخت‌ها و تأثیر مثبت بر رسانه‌های ورزشی است.

دلیل اینکه محدودیت حضور زنان در ورزشگاه‌ها یکی از مهم‌ترین مسائل پیش‌روی ورزش حرفه‌ای ایران تشخیص داده شد این است که طی سال‌های گذشته همواره بحث حضور بانوان در ورزشگاه‌ها مطرح بوده است و دولت و دست‌اندرکاران ورزش طرحی را برای برون‌رفت از این وضعیت به صورت علمی و عملی ارائه نکرده‌اند. از طرفی مشاهده می‌شود سازمان‌های بین‌المللی و در راس آن فدراسیون‌های ورزشی همواره ایران را در این زمینه محکوم کرده و خواستار حضور بانوان در اماکن ورزشی هستند و به نظر می‌رسد با در نظر گرفتن این هشدارها و بدون توجه به خواسته‌های بانوان این مهم در آینده بیشتر برای

ورزش مسئله‌ساز شود. براساس نظریه محافظه‌کاری فرهنگی و اجتماعی^۱ محدودیت حضور زنان در ورزشگاه‌ها به دلیل تأثیرات فرهنگی و اجتماعی است که در جامعه وجود دارد. این تأثیرات ممکن است شامل اعتقادات و سنت‌های محافظه‌کارانه، تفسیرهای دینی، نگرش‌های جنسیتی نابرابر و تفاوت‌های فرهنگی باشد. پیروان این نظریه معتقد هستند که محدودیت حضور زنان در ورزشگاه‌ها ممکن است به عنوان یک ابزار برای حفظ نظم اجتماعی و حفظ نقش تقسیم کار جنسیتی استفاده شود. در این حالت، حضور زنان در فضاهای عمومی مانند ورزشگاه‌ها به عنوان تهدیدی برای نظم اجتماعی در نظر گرفته می‌شود و محدودیت‌هایی برای جلوگیری از این حضور اعمال می‌گردد (یولماز و آلپر، ۲۰۱۹).

سرانجام دلیل اینکه روبه‌رو نشدن ورزشکاران ایرانی و رژیم اشغالگر یکی از مهم‌ترین مسائل پیش‌روی ورزش حرفه‌ای ایران تشخیص داده شد این است که جمهوری اسلامی ایران از اساس با رژیم اشغالگر مخالف است و این مخالفت سبب شده کشمکش‌های فراوانی در عرصه ورزش بین این دو به وجود بیاید. چون دیپلماسی در بحث ورزش نقش پررنگی دارد و رژیم اشغالگر در ریزانی نسبت به دولت‌مردان ایرانی بهتر عمل کرده است و توانسته‌اند با عادی‌سازی روابط خود با کشورهای عربی نبض ورزش را در دست بگیرند به نظر می‌رسد این کشمکش و نزاع در آینده پررنگ تر شود، چرا که ورزشکاران ایرانی و ورزش ایران و در راس آن حاکمیت ایران مسابقه با ورزشکاران رژیم اشغالگر را مجاز نمی‌داند و این مسئله خود زمینه‌ساز چالش‌های پیش‌تر است.

همچنین یافته‌ها نشان داد عامل‌های عدم شفاف‌سازی، ضعف مدیریتی، نبود عدالت ورزشی، حاکم بودن نگاه نتیجه‌گرا در ورزش، نبود زیرساخت‌ها، تکمیل نشدن پروژه‌های عمرانی ورزشی با قرار گرفتن در ربع بالا و سمت چپ نقشه اثرگذاری/ اثرپذیری مستقیم متغیرها به طور مشخص عوامل اثرگذار این پژوهش (دارای اثرگذاری زیاد و اثرپذیری کم) هستند. در واقع این عوامل، بیشترین تأثیرگذاری را در سیستم دارند و به عنوان «بحرانی‌ترین» شاخص‌ها، وضعیت سیستم و تغییرات آن وابسته به آن‌هاست و توسط سیستم چندان قابل کنترل نیستند، چرا که تأثیرپذیری آن‌ها در موضوع پژوهش نسبتاً کم است و تغییر آن‌ها وابسته به تغییر در عوامل بسیار دیگر است. در مجموع، این عوامل باید به عنوان نیروی کلیدی محیطی موثر بر فعالیت‌ها و تعاملات آینده ورزش شناخته شوند و همواره شرایط آن‌ها را برای تنظیم سیاست‌ها و برنامه‌ها رصد گردد. تغییر در این عوامل می‌تواند منجر به تغییرات در سایر مولفه‌های موضوع پژوهش شود.

^۱ Cultural and social conservatism theory

^۲ Yilmaz & Alper

تصورپردازی چالش‌های ورزش حرفه‌ای ایران در افق ۱۴۱۰ با استفاده از رویکرد آینده‌پژوهی

علاوه بر این، براساس نقشه تاثیرگذاری/ تاثیرپذیری عوامل، عوامل ورزش دولتی، کمبود منابع مالی، افزایش نرخ ارز، کمبود سرانه ورزشی در زمره عوامل تنظیم‌کننده در این پژوهش بودند. عوامل تنظیم‌کننده اگرچه به نسبت متغیرهای دوجهی (هدف یا ریسک) از درجه تاثیر محدودتری در شکل‌دهی به تعاملات آینده برخوردارند، اما در عین حال عواملی با اهمیت‌اند و لازم است در طراحی و توسعه سناریوهای آینده موردتوجه قرار گیرند. از این رو باید نقش این عوامل را نیز در طراحی برنامه‌های آینده در نظر داشت.

همچنین پنج متغیر بی‌توجهی و تبعیض به ورزش زنان، پوشش اسلامی زنان ورزشکار، تأکید بر برنامه‌ریزی کوتاه‌مدت و میان‌مدت، توجه مضاعف به ورزش فوتبال، دخالت سیاسیون در مسائل فنی ورزش با قرار گرفتن در قسمت پایین و سمت راست ماتریس، به‌طور مشخص به عنوان شاخص تاثیرپذیر در این تحلیل شناسایی شده است. عوامل تاثیرپذیر، نسبت به تکامل سایر عوامل تاثیرگذار و دوجهی بسیار حساس هستند. به عبارت دیگر، این عوامل برای برنامه‌ریزان و سیاست‌گذاران در حوزه ورزش بسیار مهم هستند، چراکه عواملی هستند که قابلیت تاثیرپذیری بالاتری دارند و از طریق هماهنگی و اثرگذاری بر آنها می‌توان برای تحقق توسعه، تلاش و برنامه‌ریزی کرد. از این جهت، این عوامل در اصطلاح یک شاخص خروجی برای سیستم به‌شمار می‌رود.

سرانجام مشخص گردید شش متغیر عدم‌سرمايه‌گذاری حامیان مالی، فساد مالی، بحران دانش فنی، مشکلات مالیاتی در ورزش، حضور دلالتان در ورزش، تخصیص نادرست بودجه در این پژوهش نسبت به عوامل دیگر دارای تاثیرگذاری و تاثیرپذیری کمتری شناخته شدند و به عنوان عوامل مستقل در تحلیل ارائه شده‌اند. این بدان معناست که این شاخص براساس داده‌های وارد شده (مبتنی بر دیدگاه خبرگان)، نسبت به شاخص‌های دیگر سیستم، اثرگذاری/پذیری کمتری دارند. لازم به تصریح است که همه ۲۶ عامل شناسایی شده همانگونه که در مرحله قبل دیدیم، در میان مجموعه عوامل موثر، به عنوان مهمترین و موثرترین عوامل شناسایی شده‌اند و طبیعتاً همه آنها با درجات اهمیت مختلف باید در تدوین سناریوهای آینده لحاظ گردند. با این حال، پنج عامل مستقل شناسایی شده در نقشه تاثیرگذاری/تاثیرپذیری (حاصل از نرم‌افزار میک‌مک) به نسبت سایر عوامل از وزن کمتری برخوردارند. براین اساس، به مدیران و مسئولان ورزش کشور در سطح ستادی پیشنهاد می‌شود با ارائه تسهیلات لازم به ورزشکاران، فراهم کردن امکانات تمرینی و درک و برآورد نیازها و خواسته‌های آن روند مهاجرت ورزشکاران را متوقف سازند. به مدیران و مسئولان ورزش کشور پیشنهاد می‌شود با فعال‌سازی ظرفیت‌های دیپلماسی و تقویت دیپلماسی از طریق ورزش برخورد سیاسی کشورهای غربی را مرتفع سازند. به دولت‌مردان و هیئت رئیسه دولت و همچنین مجلس

شورای اسلامی پیشنهاد می‌شود قانونی را وضع کنند که از سیاستون و نظامی‌ها تنها در زمینه تخصصی خودشان استفاده شود. از آنجا که محدودیت حضور زنان در ورزشگاه‌ها جزو یکی از مسائل پیش‌رو ورزش ایران در افق ۱۴۱۰ می‌باشد، به به مدیران و مسئولان فرهنگی ورزش کشور پیشنهاد می‌شود در راستای حل مشکل محدودیت حضور زنان در ورزشگاه‌ها با نهادهای مذهبی و اجرایی رایزانی‌های لازم را انجام دهند و با فراهم‌سازی امکان لازم برای حضور زنان زمینه حضور آنها را در اماکن ورزشی فراهم سازند. همچنین به مدیران و مسئولان ستادی ورزش و همچنین دولت مردان پیشنهاد می‌شود با تشکیل اجماع‌های بین‌المللی و استفاده از دیپلماسی ورزشی مسئله عدم رویارویی ورزشکاران ایرانی و رژیم اشغالگر را مرتفع سازند. البته این پژوهش در مسیر انجام با محدودیت‌هایی نیز روبه‌رو بود؛ چنان که در این تحقیق جهت شناسایی مسائل پیش‌روی ورزش حرفه‌ای در آینده فقط از نظر صاحب‌نظران استفاده شد و در آن دیدگاه تمامی ذینفعان حوزه ورزش در نظر گرفته نشد. بازه زمانی مورد نظر در این تحقیق افق ۱۴۱۰ انتخاب شد. لذا نمی‌توان نتایج این تحقیق را به افق‌های دورتر تعمیم داد. براین اساس به پژوهشگران آینده پیشنهاد می‌شود در تبیین آینده ورزش حرفه‌ای افق‌های دورتر را مدنظر قرار دهند.

منابع

- بدری آذرین، یعقوب. (۱۳۹۹). «تبیین و مدل آینده‌نگاری کسب و کار لیگ حرفه‌ای فوتبال ایران». رساله دکتری، مدیریت ورزشی، دانشکده تربیت‌بدنی و علوم ورزشی، دانشگاه تبریز.
- تابش، سعید؛ شهریاری، ناصر و نظری، رسول. (۱۴۰۰). «شناسایی عوامل کلیدی و راهبردی تعالی‌ساز آینده مطلوب ورزش همگانی ایران». پژوهش در ورزش تربیتی. دوره ۹، شماره ۲۳، صص ۲۹۴-۲۶۷.
- تقی‌لو، علی اکبر؛ سلطانی، ناصر و آفتاب، احمد. (۱۳۹۵). «پیشران‌های توسعه روستاهای ایران». برنامه‌ریزی و آمایش فضا. دوره ۲۰، شماره ۴، صص ۱-۲۸.
- جعفری، الهام؛ شریفی‌فر، فریده و علم، شهرام. (۱۳۹۸). «نقش‌آفرینی زنان در مدیریت ورزش کشور با رویکرد آینده‌پژوهی». مطالعات مدیریت ورزشی. دوره ۱۱، شماره ۵۸، صص ۱۷-۳۸.
- جوادی‌پور، محمد؛ اتقیا، ناهید؛ رهبری، سمیه و طایفی، حلیمه. (۱۳۹۸). «بررسی عوامل مؤثر بر فرایند سیاست‌گذاری نظام ورزش همگانی ایران». مدیریت و توسعه ورزش. شماره ۱۷، صص ۱۱۹-۱۳۸.
- دوستی، مرتضی؛ گودرزی، محمود و اسدی، حسن. (۱۴۰۰). «تبیین و تحلیل علل و پیامدهای ورود سیاستون به ورزش ایران». مدیریت ورزشی. دوره ۱۳، شماره ۱، صص ۱۵-۳۴.
- راسخ، نازنین؛ سجادی، سید احمد؛ رضوی، سید محمد حسین و دوستی، مرتضی. (۱۳۹۷). «تحلیل ساختار ورزش تربیتی ایران». پژوهش در ورزش تربیتی. شماره ۱۴، صص ۱۷-۴۴.
- شهولی کوه‌شوری، جواد؛ عسکری، احمدرضا؛ نظری، رسول و نقش، امیررضا. (۱۴۰۱). «آینده‌پژوهی در آموزش عالی: طراحی راهروی راهبردی ورزش دانشگاهی ایران با رویکرد میان‌رشته‌ای». فصل‌نامه مطالعات میان رشته‌ای در علوم انسانی. دوره ۱۴، شماره ۳، صص ۱۹۳-۱۵۱.

تصویرپردازی چالش‌های ورزش حرفه‌ای ایران در افق ۱۴۱۰ با استفاده از رویکرد آینده‌پژوهی

- شهولی کوه‌شوری، جواد؛ عسکری، احمدرضا؛ نظری، رسول و نقش، امیررضا. (۱۳۹۹). «تدوین راهبردهای ورزش تربیتی ایران مبتنی بر سناریو». پژوهش در ورزش تربیتی. دوره ۸، شماره ۲۱، صص ۲۲۳-۲۵۰.
- صدافتی، فریا. (۱۳۹۹). «آینده‌نگاری توسعه ورزش والیبال استان قزوین (سناریوهای راهبردی)». پایان‌نامه کارشناسی ارشد، مدیریت رویدادهای ورزشی، دانشکده تربیت‌بدنی، دانشگاه صنعتی شاهرود.
- فرخ‌شاهی‌نیا، رضا. (۱۴۰۰). «ظرفیت‌سازی در ورزش کشور بر پایه آینده‌نگاری راهبردی در افق ۱۴۱۵ هجری شمسی». رساله دکتری، مدیریت ورزشی، گرایش مدیریت راهبردی، دانشکده تربیت‌بدنی و علوم ورزشی، دانشگاه علامه طباطبائی.
- نصری، قاسم. (۱۳۹۳). «نقش ورزش، تحرک و آمادگی جسمانی در ارتقای توان رزمی کارکنان ناجا (مطالعه موردی: کارکنان کلاتری‌ها، پاسگاه‌ها و یگان امداد فرماندهی انتظامی استان قم)». فصل‌نامه دانش انتظامی. سال ۱، شماره ۳، صص ۶۴-۹۲.
- نظری، رسول؛ سهرابی، زهرا و محرم‌زاده، مهرداد. (۱۴۰۰). «سناریوهای راهبردی باشگاه فرهنگی ورزشی». مطالعات مدیریت راهبردی. شماره ۴۷، صص ۳۰۱-۳۱۹.
- نظری، رسول و شهولی، جواد. (۱۴۰۱). «سناریوهای راهبردی آموزش ورزش سلامت‌محور ایران». نشریه مدیریت ورزشی. دوره ۱۴، شماره ۱، صص ۱۵۱-۱۷۲.
- Ding, D., Lawson, K. D., Kolbe-Alexander, T. L., Finkelstein, E. A., Katzmarzyk, P. T., Van Mechelen, W., ... & Lancet Physical Activity Series 2 Executive Committee. (2016). "The economic burden of physical inactivity: a global analysis of major non-communicable diseases". The Lancet, 388(10051), 1311-1324.
- Gabnai, Z., Müller, A., Bács, Z., & Bácsné, B. É. (2019). "The economic burden of physical inactivity at national level". Health Development Journal, 60(1), 20-30.
- Morton, S. (2017). "Using qualitative methodology to better understand why females experience barriers to regular participation in adventure sport in Scotland". Sport in Society, 1-16.
- Müller, A., Bendiková, E., Herpainé Lakó, J., Bácsné Bába, É., Łubkowska, W., & Mroczek, B. (2019). "Survey of regular physical activity and socioeconomic status in Hungarian preschool children". Family Medicine & Primary Care Review, (3), 237-242.
- Seligman, M. E., & Tierney, J. (2017). **We aren't built to live in the moment**. The New York Times
- Sutula, V. (2018). "General Definition of the Concept "Sports". Journal of Physical Fitness, Medicine & Treatment in Sport, 4(4), 1-2.
- Thithathan, S. (2022). "The effective improvement of professional sports association key performance index to promote economy and society development thailand policy 4.0". International journal of early childhood special education (INT-JECSE), 14(1), 2260-2262.
- Tiedemann, C. (2007). "Sport and Art (s), a Conceptual Discussion and Proposition". CESH-Congress in Lorient, 20(9), 1-11.
- Vandermeersch, H., Meganck, J., Seghers, J., Vos, S., & Scheerder, J. (2017). "Sports, poverty and the role of the voluntary sector. Exploring and explaining nonprofit sports clubs' efforts to facilitate participation of socially disadvantaged people". VOLUNTAS: International Journal of Voluntary and Nonprofit Organizations, 28(1), 307-334.
- Vedadhir, A., & Eshraghi, S. (2023). "Attitude toward migrate abroad in Iranian medical community: a qualitative study". Quarterly Journal of Research and Planning in Higher Education, 25(2), 23-42.
- Yilmaz, O., & Alper, S. (2019). "The link between intuitive thinking and social conservatism is stronger in WEIRD societies". Judgment and Decision making, 14(2), 156-169.
- Zheng, J., & Mason, D. S. (2022). "New Media, Digitalization, and the Evolution of the Professional Sport Industry". Frontiers in Sports and Active Living, 221(4); 1-13.

شناسایی و تحلیل پیشران‌های کلیدی توسعه همسویی راهبردی در فدراسیون‌های ورزشی ایران با رویکرد آینده‌پژوهی

مهدی علیخواه^۱

شهاب بهرامی^۲

نازنین راسخ^۳

[10.22034/ssys.2022.2168.2549](https://doi.org/10.22034/ssys.2022.2168.2549)

تاریخ دریافت مقاله: ۱۴۰۰/۱۰/۹

تاریخ پذیرش مقاله: ۱۴۰۱/۲/۲۲۵

همسویی راهبردی یک سازمان را تناسب بین ساختار داخلی سازمان و محیط خارجی آن تعریف کرده‌اند و نیاز است فدراسیون‌های ورزشی با سایر سازمان‌های ورزشی متناظر همسویی راهبردی داشته باشند. از این رو، هدف پژوهش حاضر، شناسایی و تحلیل پیشران‌های کلیدی توسعه همسویی راهبردی در فدراسیون‌های ورزشی ایران با رویکرد آینده‌پژوهی بود. نوع تحقیق کاربردی، از نظر روش آمیخته (کیفی-کمی) و از نظر ماهیت تحلیلی-اکتشافی است. برای استخراج متغیرها، از ۲۰ کارشناس و برای تحلیل متقاطع، از ۱۴ خبره با نمونه‌گیری هدفمند استفاده گردید. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها، از روش‌های ترکیبی پل خبرگان و اثرات متقاطع میک‌مک بهره‌گیری شد. یافته‌های پژوهش نشان داد که چهار پیشران کلیدی به ترتیب بیشترین تاثیرگذاری مستقیم را بر توسعه همسویی راهبردی در فدراسیون‌های ورزشی ایران داشتند: ایجاد شبکه ارتباطی در بین سازمان‌های مختلف مرتبط با یکدیگر، تدوین برنامه راهبردی با تأکید بر همسویی راهبردی بین فدراسیون‌های ورزشی با سازمان‌های مرتبط، گزارش برنامه راهبردی تدوین‌شده از سوی فدراسیون‌ها به سازمان‌های مرتبط و انجام تصمیم‌گیری غیرمتمرکز. به مدیران ورزش کشور پیشنهاد می‌شود ضمن توجه به پیشران‌های کلیدی توسعه همسویی راهبردی فدراسیون‌های ورزشی، از ظرفیت‌های بالقوه دفتر امور مشترک فدراسیون‌های ورزشی برای نظارت بر برنامه‌های راهبردی فدراسیون‌های ورزشی مختلف در جهت همسویی راهبردی استفاده نمایند.

^۱ دانشجوی دکتری مدیریت ورزشی، واحد کرمانشاه، دانشگاه آزاد اسلامی، کرمانشاه، ایران

^۲ استادیار، مدیریت ورزشی، واحد کرمانشاه، دانشگاه آزاد اسلامی، کرمانشاه، ایران (نویسنده مسئول)

E-mail: Bahramishahab@yahoo.com

^۳ استادیار، مدیریت ورزشی، پژوهشگاه تربیت بدنی و علوم ورزشی، تهران، ایران

واژگان کلیدی: همسویی راهبردی، ورزش قهرمانی، فدراسیون ورزشی، آینده‌پژوهی و برنامه راهبردی.

مقدمه

سازمان‌های ورزشی^۱ در عصر حاضر در معرض تغییرات مداوم قرار دارند و ارتباط و تعامل این سازمان‌ها با عوامل مختلفی چون دولت، بخش خصوصی، حامیان مالی، دیگر سازمان‌های ورزشی ملی و بین‌المللی و عوامل اجتماعی، اقتصادی، سیاسی و فرهنگی موجب می‌شود که این سازمان‌ها در معرض خواسته‌های متفاوت و گوناگونی قرار گیرند و ضروری است تا این سازمان‌ها برای حفظ جایگاه و موفق بودن در رسالت سازمانی خود عملکرد خود را بهبود بخشند (حسینی و همکاران، ۱۴۰۰: ۴۴). عملکرد هر یک از سازمان‌های ورزشی می‌تواند بر بهبود وضعیت رشته ورزشی هدف در سطح ملی و بین‌المللی تاثیرگذار باشد و ذینفعان آن سازمان ورزشی از این وضعیت منتفع گردند. یکی از سازمان‌های ورزشی مهم در سطح ملی، فدراسیون‌های ورزشی^۲ هستند که مسئولیت رشته‌های ورزشی را بر عهده دارند. با توجه به جایگاه و اهمیت فدراسیون‌های ورزشی در ایران و وظایف بسیار خطیر و ارزشمند آنها یعنی توسعه و ترویج ورزش در سطح همگانی و نخیه، هماهنگی مسابقات در سطح محلی و ملی، انتخاب، آموزش و توسعه تیم‌های ملی جهت حضور در میدان‌های بین‌المللی و از طرفی وابستگی آنها به منابع مالی دولت برای ارائه خدمات و اجرای برنامه‌های خود، باید در مقابل عملکرد خود پاسخ‌گو باشند (عیدی و همکاران، ۱۳۹۰: ۱۹). فدراسیون‌های ورزشی ایران با برنامه‌ریزی و تدوین برنامه‌های راهبردی سعی نموده‌اند تا عملکرد خود را بهبود بخشند که می‌توان به برنامه‌های راهبردی تدوین‌شده در فدراسیون‌های تنیس‌روی‌میز (علی‌زاده و همکاران، ۱۳۹۸: ۲۴۱)، قایقرانی (سهرابی‌ان مقدم و همکاران، ۱۳۹۸: ۱۵۹)، موتورسواری و اتومبیل‌رانی (دبیر، ۱۳۹۸: ۱۳۹) و ورزش‌های زورخانه‌ای (رشیدلمیر و همکاران، ۱۳۹۷: ۱۳۹) اشاره نمود. البته نباید فراموش کرد که بسیاری از راهبردهای تدوین‌شده در عمل اجرا نمی‌گردند. در این زمینه رحیم‌نیا و همکاران (۲۰۰۹: ۲۵۰) گزارش کردند که موانع سازمانی از جمله عوامل مهمی می‌باشند که اجرای راهبردها را با مشکل مواجه می‌سازند و شامل مواردی از جمله ساختار نامناسب، تخصیص نامناسب منابع، ارتباطات ناقص و ناکافی، تشریک مساعی غیراثربخش، فقدان فرهنگ سازمانی مناسب، فقدان سیستم کنترل مناسب،

^۱Sport Organizations

^۲Sport Federations

شناسایی و تحلیل پیشران‌های کلیدی توسعه همسویی راهبردی در فدراسیون‌های ورزشی ایران با رویکرد آینده‌پژوهی

نبود سیستم پاداش مناسب، مدارک تحصیلی نامناسب، فقدان سیستم انگیزشی مناسب و فقدان رویکرد اجرایی مطلوب هستند. اگرچه عملکرد هر یک از فدراسیون‌های ورزشی به‌تنهایی بر عملکرد ورزش کشور و متولیان آن یعنی وزارت ورزش و جوانان و کمیته ملی المپیک موثر می‌باشد، با این حال، همسویی راهبردی^۱ مفهوم نوین دیگری است که در عملکرد مجموعه فدراسیون‌های ورزشی تاثیرگذار است.

مفهوم همسویی راهبردی اولین بار توسط هندرسون و ونکاترامان^۲ (۱۹۹۳، ۴) به عنوان درجه تناسب و یکپارچگی بین راهبرد کسب‌وکار، راهبرد فناوری اطلاعات، زیرساخت کسب‌وکار و زیرساخت فناوری اطلاعات معرفی شد. لوفتمن^۳ (۲۰۰۴: ۱۰۲) همسویی راهبردی خوب را به عنوان استفاده از فناوری اطلاعات مناسب در زمان و مکان مناسب با هدف کمک به سازمان‌ها برای دستیابی به اهداف سازمانی تعریف کرد. مک‌کین و اسمیت^۴ (۲۰۰۳: ۱۲۸) همسویی راهبردی را این‌گونه تعریف می‌کنند که زمانی اهداف و فعالیت‌های یک سازمان و سیستم‌های اطلاعاتی که از آنها پشتیبانی می‌کنند، در هماهنگی باقی می‌مانند. هیکس^۵ (۲۰۱۶: ۷۲) نیز همسویی راهبردی یک سازمان را تناسب بین ساختار داخلی سازمان و محیط خارجی آن تعریف می‌کند. در پژوهش‌های مختلف از اصطلاحات دیگری از جمله: تناسب^۶، ادغام^۷، پل^۸، همجوشی^۹، پیوند^{۱۰} و قابلیت منابع پویا^{۱۱} به جای همسویی راهبردی استفاده شده است (کیم^{۱۲} و همکاران، ۲۰۲۰: ۱). با مرور ادبیات پیشینه، حجم بالایی از پژوهش‌ها در زمینه همسویی راهبردی یافت شد که در حوزه علم سیستم اطلاعات مدیریت انجام گرفته‌اند و در تعریف هندرسون و ونکاترامان (۱۹۹۳: ۴) نیز به این موضوع اشاره شده است. در اصل همسویی راهبردی مربوط به تناسب ذاتی پویا بین دو حوزه

¹ Strategic alignment

² Henderson and Venkatraman

³ Luftman

⁴ McKeen and Smith

⁵ Hicks

⁶ Fit

⁷ Integration

⁸ Bridge

⁹ Fusion

¹⁰ Linkage

¹¹ Dynamic Resource Capability

¹² Kim

تجاری فناوری برای بهبود عملکرد سازمانی است (سینق و هو^۱، ۲۰۰۸: ۹۲۹). بااین حال، اگرچه همسویی راهبردی در سایر حوزه‌ها کمتر مورد استفاده پژوهشگران قرار گرفته است، موضوع همسویی راهبردی تنها مختص حوزه فن آوری اطلاعات نیست. قنیم^۲ و همکاران (۲۰۲۰: ۱۹۸) اظهار کرده‌اند که همسویی راهبردی شامل طیف وسیعی از ابعاد است و غیر از فن آوری اطلاعات، از ابعاد فرایندها، کارمندان و مشتریان استفاده کرده‌اند. همچنین، نتایج پژوهش جامی‌پور و همکاران (۲۰۱۹: ۲۱۵) نیز نشان داد که عوامل اصلی موثر بر همسویی راهبردی بین راهبردهای کسب‌وکار و راهبردهای مدیریت دانش شامل فرهنگ دانش‌بنیان، حاکمیت مدیریت دانش و رویکرد راهبردی به مدیریت دانش، ارتباط بین مدیریت دانش و کسب‌وکار، پشتیبانی مدیریت عالی، توانایی‌های منابع انسانی، عوامل محیطی و رقابتی و قابلیت‌های مدیریت فناوری اطلاعات هستند.

همسویی راهبردی توجه و علاقه قابل توجهی از سوی صنعت‌گران، مشاوران و دانشگاهیان دریافت کرده است، اما این مفهوم هنوز در مراحل ابتدایی خود است و به نظر می‌رسد فاقد پایه نظری و اعتبار عملی است (لوفتمن، ۲۰۰۴: ۹۹). همچنین، برخی از محققان از این منظر که تحقیقات همسویی، مکانیکی است و نمی‌توان آن را به طور واقع‌بینانه در یک محیط کسب‌وکار پویا به اجرا درآورد، مخالف همسویی راهبردی هستند. البته این انتقاد با مفاهیم استدلال‌های چارچوب قابلیت‌های پویا^۳ رد شده است. در چارچوب قابلیت‌های پویا پیشنهاد شده است که برای اینکه کسب و کارها بتوانند با موفقیت به تغییرات مداوم در محیط کسب‌وکار رسیدگی کنند، نیاز به ادغام، ایجاد و پیکربندی مجدد شایستگی‌های داخلی و خارجی دارند (تسه^۴ و همکاران، ۱۹۷: ۵۱۸). چارچوب قابلیت‌های پویا، همسویی را راهی در نظر می‌گیرد که از طریق آن سازمان‌ها انعطاف‌پذیری راهبردی را حفظ می‌کنند و آنها را قادر می‌سازد به سرعت و به‌طور مناسب به تغییرات در محیط کسب‌وکار پاسخ دهند (بانکر^۵، ۲۰۱۱: ۴۸۸).

¹ Singh and Hu

² Ghonim

³ Dynamic Capabilities Framework

⁴ Teece

⁵ Banker

تحقیقات متعددی در زمینه همسویی راهبردی انجام گرفته است. به عنوان نمونه، پایواسیلوا^۱ (۲۰۲۲) در تحقیق خود اظهار کرد که همسویی راهبردی شرکت‌های دولتی با اولویت‌های اقتصادی کشور سنگاپور برای تجارت این کشور مفید بوده است و به خصوصی‌سازی محتاطانه و حفظ شرکت‌های دولتی قوی کمک کرده است. نتایج تحقیق دایرو^۲ و همکاران (۲۰۲۱: ۲۱۹۱) حاکی از آن است که چندین مشکل مؤثر بر اجرای همسویی راهبردی فراتر از راهبردهای کسب‌وکار و فناوری اطلاعات مانند ارتباطات، فرهنگ شرکتی، حاکمیت، اولویت‌بندی منابع و رهبری مؤثر است. این مطالعه ادعا می‌کند که نیاز به همسوسازی و هماهنگ کردن برنامه‌ها و علایق مختلف در یک سازمان و بهبود درک ارزش همسویی راهبردی وجود دارد. چی^۳ و همکاران (۲۰۲۰) اظهار کردند که در بازار امروز، شرکت‌هایی که در یک زنجیره تامین مشارکت می‌کنند، ملزم به همکاری مشترک برای پاسخ‌گویی سریع به تقاضای بازار و مصرف‌کننده هستند و برای درک اینکه چگونه شرکت‌ها ممکن است به طور مؤثر به همکاری زنجیره تامین دست یابند و همسویی راهبردی در این زمینه داشته باشند، نیاز به عقد قراردادهای رسمی از طریق همسویی فکری و عملیاتی دارند. اولهرن^۴ و همکاران (۲۰۲۰) با انجام یک مطالعه مروی بر نقش مدیریت منابع انسانی در همسویی راهبردی کسب‌وکار و فناوری اطلاعات تاکید دارند. شائو^۵ (۲۰۱۹: ۹۶) در پژوهشی، تاثیر رهبری و فرهنگ سازمانی را بر روی همسویی راهبردی بررسی کرد و نتایج نشان داد که سبک‌های رهبری می‌توانند همسویی راهبردی را تحت تأثیر قرار دهند. المجالی و دهالین^۶ (۲۰۱۱: ۱) با بررسی عوامل تأثیرگذار بر همسویی راهبردی تجاری-فناوری اطلاعات نشان دادند که رهبری، ارزش‌ها و اعتقادات، منابع مدیریت فناوری اطلاعات، کیفیت خدمات و موفقیت در پیاده‌سازی فناوری اطلاعات از جمله عوامل تأثیرگذار بر همسویی راهبردی تجاری-فناوری اطلاعات هستند. تحقیقات محدودی نیز در همسویی راهبردی در سازمان‌های ورزشی انجام گرفته است که می‌توان به تحقیق قنبری و همکاران (۱۴۰۰: ۱۲۹) اشاره کرد که با ارائه مدل همسویی راهبردهای استعدادیابی فدراسیون‌های ورزشی ایران بر پایه مؤلفه‌های مدل پارادایمی، ۴ عامل

¹ Paiva-Silva

² Dairo

³ Chi

⁴ Oehlhorn

⁵ Shao

⁶ Almajali and Dahalin

اصلی (مدیریت منابع مالی، مدیریت تخصصی)، ۶ عامل علی (نقش رسانه‌ها، نگاه علمی به ورزش)، ۶ عامل زمینه‌ای و بستر ساز (توسعه ورزش همگانی، ایجاد مراکز استعدادیابی)، ۷ عامل مداخله‌گر (ضعف مدیریت، توجه به نیازهای ورزشکاران)، ۸ عامل راهبردی (ارتقای دانش مربیان، حمایت فدراسیون‌ها)، ۱۰ پیامد (کاهش هزینه‌ها، توسعه پایدار ورزش) شناسایی کردند. همچنین، کین^۱ و همکاران (۲۰۱۹: ۴۹۳) با انجام پژوهشی گزارش کردند که عوامل زیربنایی در برای ایجاد همسویی در سازمان‌های ورزش برای توسعه در تونگا شامل قدرت حاکمیتی درک شده ذینفعان ورزشی، همسویی در اهداف برنامه و نتایج ارزیابی، ارتباطات بین‌سازمانی و بین‌فردی و ظرفیت پایگاه‌های محلی و شناسایی قهرمانان توسعه هستند.

همان‌گونه که در تحقیقات پیشین مشاهده می‌گردد، اکثریت تحقیقات همسویی راهبردی بر حوزه علم سیستم اطلاعات مدیریت متمرکز شده‌اند و فقر پژوهشی در سایر حوزه‌ها به ویژه در حوزه ورزش به خوبی قابل مشاهده است. به همین جهت نیاز به انجام تحقیقات بیشتر در زمینه همسویی راهبردی در حوزه ورزش از جمله در فدراسیون‌های ورزشی احساس می‌گردد. با وجود استقلال فدراسیون‌های ورزشی، در ایران این فدراسیون‌ها زیر نظر وزارت ورزش و جوانان فعالیت دارند؛ به طوری که بر اساس بند ۱۳ ماده ۴ اساس‌نامه وزارت ورزش و جوانان، یکی از وظایف وزارت ورزش و جوانان حمایت، نظارت و هماهنگی-ساز فعالیت‌های کلیه نهادهای ورزشی اعم از کمیته ملی المپیک، کمیته ملی پارالمپیک، فدراسیون‌ها، انجمن‌ها، هیئت‌ها و کمیته‌های ورزشی به منظور حسن اجرای وظایف است (اساس‌نامه وزارت ورزش و جوانان، ۱۳۹۹). براین اساس، راهبردهای هر کدام از فدراسیون‌های ورزشی باید با راهبردهای سایر سازمان‌های متناظر از جمله سایر فدراسیون‌های ورزشی، وزارت ورزش و جوانان و کمیته ملی المپیک همسو باشد که به نظر می‌رسد در حال حاضر چنین همسویی وجود ندارد. البته براساس تعریف همسویی راهبردی، منظور این است که راهبردهای فدراسیون‌های ورزشی با همدیگر سازگاری داشته باشند تا همسو با راهبردهای سطح کلان ورزش کشور در ابعاد همگانی، تربیتی، قهرمانی و حرفه‌ای عمل نمایند. همچنین در ایران حدود ۵۱ فدراسیون ورزشی وجود دارد که اگر همسویی راهبردی در مورد آنها برقرار گردد، ورزش ایران می‌تواند از مزایای آن بهره‌مند گردد. در مطالعات مختلف، مزایای متعددی برای همسویی راهبردی در سازمان‌ها از

¹ Keane

شناسایی و تحلیل پیشران‌های کلیدی توسعه همسویی راهبردی در فدراسیون‌های ورزشی ایران با رویکرد آینده‌پژوهی

جمله: افزایش اثربخشی و کارایی (دایرو و همکاران، ۲۰۲۱: ۲۱۹۲)، برقراری تعادل بین راهبردهای سازمان و محیط داخلی و خارجی و تأثیرات چشم‌گیر بر عملکرد سازمان (قنیم و همکاران، ۲۰۲۰: ۲۰۱)، تقویت سازمان در رقابت با سایر سازمان‌ها (کیم و همکاران، ۲۰۲۰: ۲)، افزایش بازده تجاری (ولکا^۱، ۲۰۱۰: ۱۵۹)، افزایش بهره‌وری عملیاتی، نوآوری کسب‌وکار و مزیت رقابتی اضافی و در مجموع بهبود عملکرد (بنیا و مک کلوی^۲، ۲۰۰۶: ۲۸۷) و کاهش هزینه‌ها و افزایش فروش و خدمات به مشتریان (تالون^۳، ۲۰۰۳) بیان شده است که فدراسیون‌های ورزشی نیز می‌توانند از این مزایا بهره‌مند گردند. به همین جهت به دلیل فقر پژوهشی در زمینه همسویی راهبردی در سازمان‌های ورزشی و همچنین اهمیت همسویی راهبردی برای آن‌ها، در تحقیق حاضر پیشران‌های کلیدی توسعه همسویی راهبردی در فدراسیون‌های ورزشی ایران با رویکرد آینده‌پژوهی شناسایی و تحلیل خواهند شد. بنابراین این تحقیق به دنبال پاسخ‌گویی به این سوال است: پیشران‌های کلیدی توسعه همسویی راهبردی در فدراسیون‌های ورزشی ایران با رویکرد آینده‌پژوهی کدام‌اند؟

روش‌شناسی پژوهش

این پژوهش از نظر نوع تحقیق، کاربردی و از نظر ماهیت بر اساس روش‌های جدید علم آینده‌پژوهی، از نوع پژوهش‌های تحلیلی و اکتشافی و از نظر روش آمیخته (کیفی-کمی) است. برای تجزیه و تحلیل اطلاعات با به‌کارگیری تکنیک پویش محیطی، تحلیل اثرات متقابل/ساختاری مورد ارزیابی قرار گرفت و از نرم‌افزار تخصصی آینده‌پژوهی «میک‌مک» استفاده شده است. فرایند تحقیق حاضر به صورتی است که ابتدا یک گروه ۲۰ نفره از اساتید برجسته حوزه ورزش با سابقه حضور در فدراسیون‌های ورزشی و همچنین برخی از مدیران فدراسیون‌های ورزشی منتخب (۳ مدیر فدراسیون ورزش‌های گروهی، ۴ مدیر فدراسیون ورزش‌های انفرادی که دارای تحصیلات ارشد و دکتری بودند) به صورت هدفمند، برای مصاحبه‌های کیفی در موضوع پژوهش انتخاب گردیدند؛ بدین صورت که در ابتدا فهرستی از مدیران فدراسیون‌های ورزشی که دارای تحصیلات کارشناسی ارشد و دکتری بودند، تهیه شد و با همه آن‌ها مکاتباتی صورت گرفت. بعد از تأییدیه برخی از مدیران و اساتید دانشگاهی، مصاحبه صورت گرفت.

جدول ۱: ویژگی‌های جمعیت‌شناختی مشارکت‌کنندگان در مصاحبه

¹ Velcu

² Benbya and McKelvey

³ Tallon

ردیف	گروه	تحصیلات	ردیف	گروه	تحصیلات
۱	استاد	دکتری	۱۱	استاد	دکتری
۲	مدیر	دکتری	۱۲	استاد	دکتری
۳	استاد	دکتری	۱۳	مدیر	ارشد
۴	استاد	دکتری	۱۴	استاد	دکتری
۵	استاد	دکتری	۱۵	استاد	دکتری
۶	مدیر	ارشد	۱۶	استاد	دکتری
۷	استاد	دکتری	۱۷	مدیر	ارشد
۸	مدیر	دکتری	۱۸	استاد	دکتری
۹	استاد	دکتری	۱۹	مدیر	ارشد
۱۰	مدیر	ارشد	۲۰	استاد	دکتری

درمجموع ۳ معیار اصلی ارتباطی، راهبردی و سازمانی با ۱۴ متغیر به عنوان عناصر ایجادکننده توسعه همسویی راهبردی در فدراسیون‌های ورزشی ایران انتخاب شدند (شکل ۱). در ادامه، ۱۴ نفر از جامعه آماری بخش قبلی، جهت انجام تحلیل اثرات متقاطع اعلام آمادگی کردند. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها، ترکیبی از تحلیل اثرات متقاطع و نرم‌افزار میک‌مک استفاده شد.

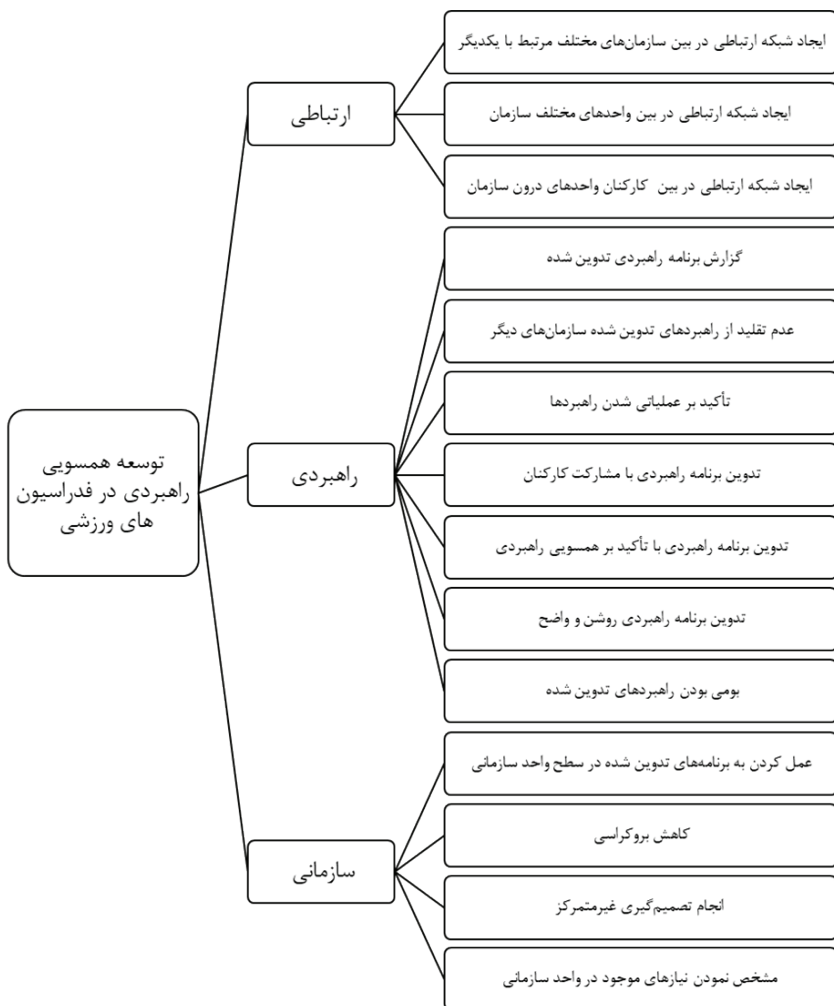
تحلیل اثرات متقاطع

تحلیل اثرات متقاطع، یکی از روش‌های علی و معلولی بین عوامل آینده‌نگاری است که سعی دارد با روابط علی مؤثر بر یک موضوع، به سناریوهای ممکن و محتمل در آینده برای آن موضوع دست یابد (بهشتی و زالی، ۱۳۹۰: ۴۱). ثنودور گوردن و هلمر^۱ روش تأثیرات متقابل را اولین بار در سال ۱۹۶۶ ابداع کردند. این روش از این سؤال ساده به دست آمد که «آیا پیش‌بینی آینده می‌تواند مبتنی بر تأثیرات احتمالی و متقابل اتفاقات آینده بر یکدیگر باشد؟» (گوردن، ۱۹۹۴). در تکنیک تحلیل اثرات متقاطع، رویدادها، حوادث و روندها به مثابه متغیرهای مستقل در نظر گرفته شده و از طریق بررسی خروجی (دو به دو) متغیرهای مؤثر یا پی‌شران (در سطر و ستون) احتمالات پدیده در آینده ترسیم می‌گردد.

نرم‌افزار میک‌مک

شناسایی و تحلیل پیشران‌های کلیدی توسعه همسویی راهبردی در فدراسیون‌های ورزشی ایران با رویکرد آینده‌پژوهی

نرم‌افزار میک‌مک این امکان را می‌دهد که با کمک گرفتن از ارتباط ماتریسی، همه مؤلفه‌های اصلی یک سیستم را تشریح کرد. با بررسی این ارتباط، این روش امکان آشکارسازی متغیرهای اصلی جهت ارزیابی سیستم را ارائه می‌دهد. میزان ارتباط، با اعداد بین عدد صفر تا سه سنجیده می‌شود. عدد «صفر» به منزله «بدون تأثیر»، عدد «یک» به منزله «تأثیر ضعیف»، عدد «دو» به منزله «تأثیر متوسط» و در نهایت عدد «سه» به منزله «تأثیر زیاد» و P به معنای اثرگذاری مستقیم و غیرمستقیم به صورت بالقوه است. بنابراین اگر تعداد متغیرهای شناسایی شده n باشد، یک ماتریس $n \times n$ به دست می‌آید.

شکل ۱: متغیرهای توسعه همسویی راهبردی در فدراسیون های ورزشی ایران

همانگونه که در شکل ۱ مشخص می باشد، سه کد محوری ارتباطی، راهبردی و سازمانی به عنوان سه عنصر اصلی ایجادکننده همسویی راهبردی در فدراسیون های ورزشی می باشند. هر یک از کدهای محوری، خود از چند کد باز تشکیل شده اند. در نهایت ۱۴ کد اولیه در نظر گرفته شد.

یافته‌های پژوهش

پوشش محیطی و شناسایی عوامل کلیدی

از میان ۲۰ مؤلفه اولیه، تعداد ۱۴ مؤلفه به عنوان پیشران‌های کلیدی توسعه همسویی راهبردی در فدراسیون‌های ورزشی شناسایی شدند. ۱۴ مؤلفه کلیدی خروجی پیل، موضوع دور نخست پیمایش دلفی و تدوین پرسش‌نامه سنجش درجه اهمیت و درجه عدم قطعیت قرار گرفت. اهمیت و عدم قطعیت مؤلفه‌های کلیدی در جدول ۲ آمده است:

جدول ۲: اهمیت و عدم قطعیت مؤلفه‌های کلیدی توسعه همسویی راهبردی در فدراسیون‌های ورزشی

ردیف	روند	اهمیت/عدم قطعیت	درجه اهمیت/درجه عدم قطعیت*	مجموع امتیاز**
۱	ایجاد شبکه ارتباطی در بین کارکنان واحدهای درون سازمان	اهمیت	۷	۱۳
		عدم قطعیت	۶	
۲	عمل کردن به برنامه‌های تدوین شده در سطح واحد سازمانی	اهمیت	۷	۱۴
		عدم قطعیت	۷	
۳	مشخص نمودن نیازهای موجود در واحد سازمانی برای تدوین برنامه راهبردی و ارائه گزارش به مدیران ارشد	اهمیت	۸	۱۲
		عدم قطعیت	۴	
۴	ایجاد شبکه ارتباطی در بین واحدهای مختلف سازمان	اهمیت	۸	۱۴
		عدم قطعیت	۶	
۵	تدوین برنامه راهبردی با مشارکت کارکنان	اهمیت	۷	۱۳
		عدم قطعیت	۶	
۶	انجام تصمیم‌گیری غیرمتمرکز	اهمیت	۸	۱۵
		عدم قطعیت	۷	
۷	تدوین برنامه راهبردی روشن و واضح	اهمیت	۸	۱۴
		عدم قطعیت	۶	
۸	بومی بودن راهبردهای تدوین شده	اهمیت	۸	۱۴
		عدم قطعیت	۶	

۹	عدم تقلید از راهبردهای تدوین شده		اهمیت	۷	۱۴
	سازمان‌های دیگر		عدم قطعیت	۷	
۱۰	تأکید بر عملیاتی شدن راهبردها		اهمیت	۶	۱۳
			عدم قطعیت	۷	
۱۱	کاهش بروکراسی		اهمیت	۸	۱۴
			عدم قطعیت	۶	
۱۲	ایجاد شبکه ارتباطی در بین سازمان-		اهمیت	۹	۱۶
	های مختلف مرتبط با یکدیگر		عدم قطعیت	۷	
۱۳	تدوین برنامه راهبردی با تأکید بر همسویی راهبردی بین فدراسیون‌های ورزشی با سازمان‌های مرتبط		اهمیت	۹	۱۵
			عدم قطعیت	۶	
۱۴	گزارش برنامه راهبردی تدوین شده از سوی فدراسیون‌ها به سازمان‌های مرتبط		اهمیت	۸	۱۵
			عدم قطعیت	۷	

* طیف لیکرت از ۱ تا ۱۰ (۱ به معنای خیلی کم و ۱۰ به معنای خیلی زیاد)

** نمره اهمیت + عدم قطعیت

تعیین پیشران‌های اصلی

در گام بعد و پس از شناسایی عوامل کلیدی مؤثر بر توسعه همسویی راهبردی در فدراسیون‌های ورزشی، از بین ۱۴ مؤلفه کلیدی براساس رای و نظر خبره‌ها، مؤلفه‌هایی که بیشترین اثرگذاری و بیشترین عدم قطعیت را دارند، انتخاب و عدد مجموع حسابی این دو شاخص، به عنوان معیار انتخاب پیشران تعریف شد. براین اساس با اجماع پنل خبرگان، تمامی مؤلفه‌هایی که مجموع امتیاز اهمیت و عدم قطعیت آن‌ها، بیشتر از ۱۵ (از مجموع کلی ۲۰ امتیاز) شده بود، به عنوان پیشران برگزیده شدند.

براین اساس، پیشران‌های توسعه همسویی راهبردی در فدراسیون‌های ورزشی عبارت‌اند از: انجام تصمیم‌گیری غیرمتمرکز، ایجاد شبکه ارتباطی در بین سازمان‌های مختلف مرتبط با یکدیگر، تدوین برنامه راهبردی با تأکید بر همسویی راهبردی بین فدراسیون‌های ورزشی با سازمان‌های مرتبط و گزارش برنامه راهبردی تدوین شده از سوی فدراسیون‌ها به سازمان‌های مرتبط.

البته براساس یافته‌های این پرسش‌نامه، مؤلفه‌های دیگری با اهمیت یا عدم قطعیت قابل توجه وجود دارند- مانند عمل کردن به برنامه‌های تدوین شده در سطح واحد سازمانی، ایجاد شبکه ارتباطی در بین واحدهای مختلف سازمان، تدوین برنامه راهبردی روشن و واضح، بومی بودن راهبردهای تدوین شده، عدم تقلید از راهبردهای تدوین شده سازمان‌های دیگر و کاهش بروکراسی- که در پژوهش حاضر در شمار پیشران‌ها لحاظ نشدند، اما اثرگذاری برجسته‌ای در سیستم مورد مطالعه دارند.

تحلیل اثرگذاری/اثرپذیری (نرم افزار میک مک)

پس از استخراج پیشران‌های حاصل از نتایج پرسش‌نامه‌های سنجش اهمیت و عدم قطعیت عوامل کلیدی، در گام دوم از فرایند دلفی، از طریق پرسش‌نامه ماتریس تحلیل تاثیرات متقاطع، اثرگذاری و اثرپذیری هر کدام از این عوامل بر یکدیگر بررسی شد. در روش تحلیل ساختاری، تاثیر هر روند (مؤلفه) بر روند (مؤلفه)های دیگر درجه‌بندی می‌شود. برای این منظور، از ماتریسی به ابعاد 14×14 شامل ۱۴ مؤلفه کلیدی شناسایی شده، استفاده شد تا وضعیت هریک از آن‌ها (از حیث تاثیرگذاری، تاثیرپذیری و روابط متقابل) در سیستم مشخص گردد (جدول ۳).

جدول ۳: تحلیل اولیه داده‌های ماتریس و تأثیرات متقاطع در نرم افزار

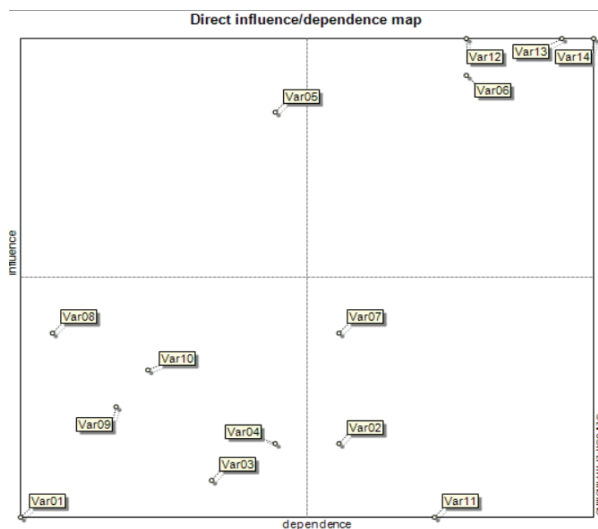
شاخص	ابعاد	تعداد	تعداد	تعداد	تعداد	تعداد	تعداد	تعداد	درجه
	ماتریس	تکرار	صفر	۱	۲	۳	P	جمع	پرشدگی
مقدار	14×14	۲	۴۸	۶۳	۶۶	۱۹	۰	۱۴۸	۷۵/۵۱

درجه پرشدگی ماتریس ۷۵/۵۱ درصد است که نشان می‌دهد عوامل انتخاب شده تأثیر نسبتاً زیاد

و پراکنده‌ای بر یکدیگر داشته و درواقع سیستم از وضعیت ناپایداری برخوردار بوده است.

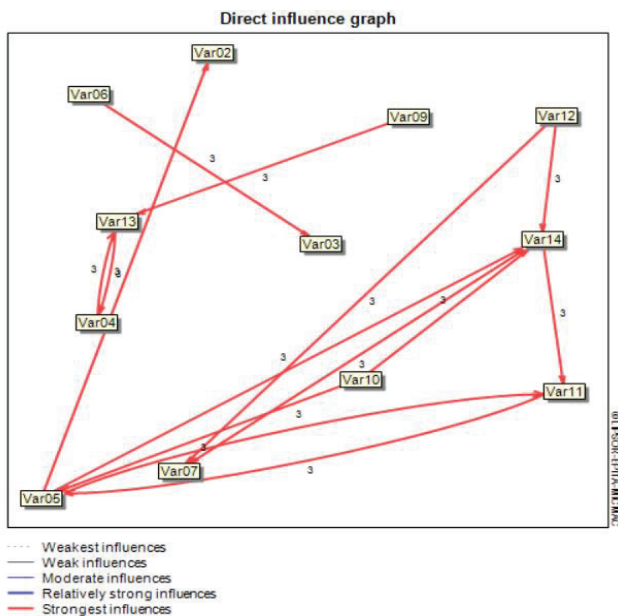
براین اساس، نرم افزار میک مک (برای تحلیل روابط ساختاری میان مؤلفه‌های کلیدی) پیاده سازی شد و متغیرها و شاخص‌های استخراج شده با بهره‌گیری از روش تحلیل تاثیرات متقابل در محیط میک مک بررسی و تحلیل گردید. همان گونه که در نقشه تاثیرات مستقیم متغیرها مشاهده می‌شود، ۴ پیشران شناسایی شده در بخش قبل، براساس خروجی نرم افزار نیز در مجموع دارای بالاترین درجه تاثیرگذاری و تاثیرپذیری شناخته شده‌اند و به عنوان متغیرهای دوجویی ریسک، در قسمت بالا و سمت راست نقشه تاثیرات قرار گرفته‌اند. همچنین روابط میان متغیرها (مبتنی بر تحلیل آرای خبرگی و پرسش‌نامه ماتریس تحلیل آثار متقاطع

در نرم افزار میک مک) در نقشه تاثیرگذاری/تاثیرپذیری مستقیم میان مولفه های کلیدی به شکل ۲ به نمایش درآمده است:

شکل ۲: نمودار پراکنندگی متغیرها مستقیم و جایگاه آنها در محور تاثیرگذاری و تاثیرپذیری

شناسایی و تحلیل پیشران‌های کلیدی توسعه همسویی راهبردی در فدراسیون‌های ورزشی ایران با رویکرد آینده‌پژوهی

شکل ۳: نقشه روابط مستقیم بین متغیرها (تأثیرات بسیار ضعیف تا بسیار قوی)

جدول ۴: اولویت‌بندی پیش‌ران‌های کلیدی توسعه همسویی راهبردی در فدراسیون‌های ورزشی ایران

رتبه	پیش‌ران	مقدار تأثیرگذاری
۱	ایجاد شبکه ارتباطی در بین سازمان‌های مختلف مرتبط با یکدیگر	۲۵
۲	تدوین برنامه راهبردی با تأکید بر همسویی راهبردی بین فدراسیون‌های ورزشی با سازمان‌های مرتبط	۲۵
۳	گزارش برنامه راهبردی تدوین شده از سوی فدراسیون‌ها به سازمان‌های مرتبط	۲۵
۴	انجام تصمیم‌گیری غیرمتمرکز	۲۴
۵	عمل کردن به برنامه‌های تدوین شده در سطح واحد سازمانی	۱۴
۶	ایجاد شبکه ارتباطی در بین واحدهای مختلف سازمان	۱۴
۷	تأکید بر عملیاتی شدن راهبردها	۱۲
۸	تدوین برنامه راهبردی روشن و واضح	۱۲
۹	ایجاد شبکه ارتباطی در بین کارکنان واحدهای درون سازمان	۱۱
۱۰	مشخص نمودن نیازهای موجود در واحد سازمانی برای تدوین برنامه راهبردی و ارائه گزارش به مدیران ارشد	۱۱
۱۱	بومی‌بودن راهبردهای تدوین شده	۱۱
۱۲	عدم تقلید از راهبردهای تدوین شده سازمان‌های دیگر	۱۱
۱۳	تدوین برنامه راهبردی با مشارکت کارکنان	۹
۱۴	کاهش بروکراسی	۹

بحث و نتیجه‌گیری

هدف پژوهش حاضر، شناسایی و تحلیل پیش‌ران‌های کلیدی توسعه همسویی راهبردی در فدراسیون‌های ورزشی ایران با رویکرد آینده‌پژوهی است. یافته‌های تحقیق حاضر با استفاده از روش‌های ترکیبی پنل خبرگان و اثرات متقاطع میک‌مک نشان داد که چهار پیش‌ران کلیدی بیشترین مقدار تأثیرگذاری مستقیم را بر توسعه همسویی راهبردی در فدراسیون‌های ورزشی ایران داشتند که این پیش‌ران‌ها به ترتیب شامل ایجاد شبکه ارتباطی در بین سازمان‌های مختلف مرتبط با یکدیگر، تدوین برنامه راهبردی با تأکید بر همسویی راهبردی بین فدراسیون‌های ورزشی با سازمان‌های مرتبط، گزارش برنامه راهبردی تدوین شده از سوی فدراسیون‌ها به سازمان‌های مرتبط و انجام تصمیم‌گیری غیرمتمرکز هستند.

شناسایی و تحلیل پیشران‌های کلیدی توسعه همسویی راهبردی در فدراسیون‌های ورزشی ایران با رویکرد آینده‌پژوهی

بر اساس اولویت‌بندی انجام‌شده در تحقیق، ایجاد شبکه ارتباطی در بین سازمان‌های مختلف مرتبط با یکدیگر مهم‌ترین پیشران کلیدی توسعه همسویی راهبردی در فدراسیون‌های ورزشی ایران است. این موضوع نشان می‌دهد که برای این که بتوان همسویی راهبردی را بین فدراسیون‌های ورزشی برقرار نمود، باید ارتباطات گسترده بین مدیران و کارکنان فدراسیون‌های ورزشی مختلف شکل گیرد. واژه همسویی خود نشانگر نوعی سازگاری و تناسب است و نمی‌توان انتظار داشت این همسویی بدون داشتن ارتباط شکل بگیرد. در این زمینه ارتباطات وسیله به‌دست‌آوردن حاصل کار دیگران به شمار می‌رود و به عنوان فرآیند انتقال و دریافت اطلاعات تعریف می‌شود. برای اینکه فدراسیون‌های ورزشی مختلف بتوانند با یکدیگر همسویی راهبردی داشته باشند، این فدراسیون‌ها و مدیران آنها باید با یکدیگر ارتباط تنگاتنگ داشته باشند. همچنین، ارتباط بین مدیران و کارکنان و ارتباط بین کارکنان با یکدیگر نیز برای همسویی راهبردی الزامی می‌باشد. عدم ارتباطات و ارتباطات ناکافی و ناقص، یکی از موانع ایجاد همسویی راهبردی در سازمان‌ها معرفی شده است؛ به‌طوری‌که رحیم‌نیا و همکاران (۲۰۰۹) اشاره کردند که ارتباطات ناقص و ناکافی، تأثیر منفی بر پیاده‌سازی راهبردها دارد و می‌تواند بر همسویی راهبردی تأثیرگذار باشد و نتایج تحقیق دایرو و همکاران (۲۰۲۱) نیز حاکی از آن است که عدم ارتباطات مناسب یکی از مشکلات مؤثر بر اجرای همسویی راهبردی است. همچنین، کین و همکاران (۲۰۱۹) ارتباطات بین‌سازمانی را به عنوان یکی از عوامل زیربنایی در ایجاد همسویی در سازمان‌های ورزش برای توسعه در تونگا معرفی کرده‌اند. به صورت مشابه ارتباطات بین فدراسیون‌ها (بین‌سازمانی) می‌تواند بر همسویی راهبردی بین فدراسیون‌های ورزشی تأثیرگذار باشد. البته در کشور ما تمام فدراسیون‌های ورزشی تحت‌نظارت وزارت ورزش و جوانان فعالیت می‌کنند و دفتر امور مشترک فدراسیون‌های ورزشی در وزارت ورزش می‌تواند در برقراری ارتباط بین فدراسیون‌های ورزشی برای همسویی راهبردی بین آنها نقش کلیدی ایفا کند. به همین جهت پیشنهاد می‌گردد برنامه‌های راهبردی تدوین‌شده فدراسیون‌های ورزشی تحت‌نظارت دفتر امور مشترک فدراسیون‌های ورزشی تدوین گردند تا با برنامه راهبردی سایر فدراسیون‌ها همسو باشند.

دومین پیشران کلیدی توسعه همسویی راهبردی در فدراسیون‌های ورزشی ایران، تدوین برنامه راهبردی با تأکید بر همسویی راهبردی بین فدراسیون‌های ورزشی با سازمان‌های مرتبط است. فدراسیون‌های ورزشی برای اینکه بتوانند اهداف خود را پیاده‌سازی کنند، نیاز به تدوین برنامه راهبردی دارند. در این زمینه برنامه‌های راهبردی متعددی نیز در فدراسیون‌های ورزشی مختلف تدوین شده است (از جمله علی‌زاده و همکاران، ۱۳۹۸؛ سهرابی‌ان مقدم و همکاران، ۱۳۹۸؛ دبیر، ۱۳۹۸ و رشیدلمیر و همکاران، ۱۳۹۷). در وهله اول این برنامه‌های راهبردی توسط محققان مختلف و بدون هماهنگی و همکاری فدراسیون‌های ورزشی تدوین شده‌اند و غنای کافی را برای توسعه فدراسیون‌های ورزشی ندارند. همچنین، اکثر این برنامه‌های راهبردی به صورت مجزا و بدون توجه به برنامه راهبردی فدراسیون‌های

ورزشی دیگر تدوین شده‌اند و توانسته‌اند به خوبی در توسعه ورزش کشور تأثیرگذار باشند. اگرچه در مرحله تدوین برنامه راهبردی باید به راهبردهای دیگر سازمان‌های متناظر توجه نمود تا راهبردها همسو با یکدیگر باشند، اما پیاده‌سازی این راهبردها نیز از اهمیت بالایی برخوردار است، زیرا عدم پیاده‌سازی یا پیاده‌سازی ناقص این راهبردها می‌تواند تأثیرگذاری یک برنامه راهبردی که درست تدوین شده است را تحت تأثیر قرار دهد و فدراسیون ورزشی موردنظر نتواند از برنامه راهبردی تدوین‌شده بهره کافی را ببرد. برای دستیابی برنامه‌ها به اهداف و نتایج مدنظر، مدیران و کارکنان ملزم به اجرای دقیق راهبردهای فدراسیون‌های ورزشی هستند. همچنین، برنامه راهبردی تدوین‌شده از سوی فدراسیون‌ها به سازمان‌های مرتبط باید گزارش داده شود تا فدراسیون‌های دیگر در تدوین برنامه‌های راهبردی خود همسو عمل کنند و همچنین وزارت ورزش و جوانان و کمیته ملی المپیک به عنوان متولیان اصلی ورزش کشور، امکان رفع نواقص احتمالی در برنامه راهبردی تدوین شده را داشته باشند. در این زمینه پیشنهاد می‌گردد که برنامه‌های راهبردی تدوین‌شده فدراسیون‌های ورزشی مختلف، در سایت‌های فدراسیون‌های مختلف و همچنین وزارت ورزش و جوانان بارگذاری شود تا عموم مردم، محققان و فدراسیون‌های ورزشی دیگر نیز به این برنامه‌ها دسترسی داشته باشند. این موضوع نه تنها می‌تواند به ارزیابی برنامه‌های راهبردی و رفع نواقص آن کمک کند، بلکه می‌تواند در همسویی راهبردی فدراسیون‌های ورزشی از طریق الگو گرفتن از برنامه‌های راهبردی دیگر نقش داشته باشد.

انجام تصمیم‌گیری غیرمتمرکز، آخرین پیش‌ران کلیدی توسعه همسویی راهبردی در فدراسیون‌های ورزشی ایران می‌باشد. تصمیم‌گیری عبارت است از انتخاب یک راه از میان راه‌های مختلف و در حقیقت انتخاب بهترین راه جهت نیل به اهداف سازمانی می‌باشد. با این حال روش‌های مختلفی برای تصمیم‌گیری از جمله فردی، گروهی، متمرکز، غیرمتمرکز، مشارکتی، غیرمشارکتی و غیره وجود دارد که در تحقیق حاضر تصمیم‌گیری غیرمتمرکز برای توسعه همسویی راهبردی در فدراسیون‌های ورزشی ایران پیشنهاد شده است. در این روش تصمیم‌گیری، هدف اصلی این است تا مدیران عالی فدراسیون‌های ورزشی، مسئولیت‌های خود را به مدیران رده‌پایین‌تر تفویض اختیار نمایند و این موضوع مدیران رده‌پایین‌تر را قادر می‌سازد تا در تصمیم‌گیری مشارکت داشته باشند. مدیران رده‌پایین‌تر به دلیل این‌که با امور فنی و عملیاتی فدراسیون ورزشی درگیر هستند، در تصمیم‌گیری‌های فدراسیون در جهت همسویی راهبردی می‌توانند نقش موثری داشته باشند. همچنین، تصمیم‌گیری غیرمتمرکز و استفاده از مدیران رده‌پایین فدراسیون در تصمیم‌گیری در زمینه راهبردها باعث می‌شود این مدیران بیشترین تلاش را نیز در پیاده‌سازی این راهبردها به کار گیرند. در چنین شرایطی تصمیم‌گیرندگان نسبت به تصمیم‌های خود تعهد داشته باشند و برای موفقیت آن احساس مسئولیت کنند. البته براساس یافته‌های این تحقیق، مؤلفه‌های دیگری با اهمیت یا عدم قطعیت قابل توجه وجود دارند که شامل عمل کردن به برنامه‌های تدوین‌شده در سطح واحد سازمانی، ایجاد شبکه ارتباطی در بین واحدهای مختلف

شناسایی و تحلیل پیشران‌های کلیدی توسعه همسویی راهبردی در فدراسیون‌های ورزشی ایران با رویکرد آینده‌پژوهی

سازمان، تدوین برنامه راهبردی روشن و واضح، بومی‌بودن راهبردهای تدوین‌شده، عدم تقلید از راهبردهای تدوین‌شده سازمان‌های دیگر و کاهش بروکراسی هستند و در پژوهش حاضر در شمار پیشران‌ها لحاظ نشدند، اما اثرگذاری برجسته‌ای در سیستم مورد مطالعه دارند. این مولفه‌ها در تحقیقات دیگر در زمینه همسویی راهبردی نیز مورد تأکید قرار گرفته‌اند (قنبری و همکاران، ۱۴۰۰؛ کین و همکاران، ۲۰۱۹؛ المجالی و دهالین، ۲۰۱۱). توجه به این مولفه‌ها نیز در کنار پیشران‌های اصلی معرفی‌شده، می‌تواند به توسعه همسویی راهبردی در فدراسیون‌های ورزشی کمک نمایند.

درمجموع با توجه به یافته‌های این تحقیق، به مدیران ورزش کشور توصیه می‌شود از پیشران‌های کلیدی توسعه همسویی راهبردی در فدراسیون‌های ورزشی ایران استفاده نمایند تا فدراسیون‌های ورزشی بتوانند از مزیت‌های همسویی راهبردی شامل بهبود اثربخشی، کارایی، عملکرد و غیره بهره‌مند گردند. متولیان فدراسیون‌های ورزشی کشور باید تحت نظارت وزارت ورزش و جوانان و کمیته ملی المپیک، برنامه‌های راهبردی فدراسیون تحت نظر خود را با تأکید بر همسویی راهبردی و تصمیم‌گیری غیرمتمرکز تدوین نمایند و در هنگام تدوین و اجرای راهبردها باید ارتباطات کافی را با یکدیگر داشته باشند و در نهایت پس از تدوین برنامه راهبردی به سایر سازمان‌های مرتبط گزارش داده شود. استفاده از ظرفیت‌های بالقوه دفتر امور مشترک فدراسیون‌های ورزشی برای نظارت بر برنامه‌های راهبردی فدراسیون‌های ورزشی مختلف در جهت همسویی راهبردی می‌تواند به‌عنوان یک راهکار کاربردی برای اجرای این پیشران‌های کلیدی مدنظر قرار گیرد. با اجرای این پیشران‌های کلیدی، ورزش ایران می‌تواند در آینده از مزایای همسویی راهبردی بهره‌مند گردد. درنهایت با توجه به اینکه در این مطالعه برخی از اعضای پنل خبرگان ادعا داشتند که در این تحقیق به صورت کلی به پیشران‌های کلیدی همسویی راهبردی در فدراسیون‌های ورزشی پرداخته شده است و ممکن است برنامه راهبردی فدراسیون‌های ورزشی مختلف دارای چارچوب متفاوت و راهبردهای غیرمشترک باشند. به محققان دیگر پیشنهاد می‌شود که پژوهش‌هایی را طراحی نمایند که پیشران‌های کلیدی همسویی راهبردی در فدراسیون‌های ورزشی را به صورت دقیق‌تر در زمینه‌های راهبردهای حوزه ورزش بانوان، فن‌آوری اطلاعات، مولفه‌های ورزشی (همگانی، قهرمانی و حرفه‌ای) و غیره مورد بررسی قرار دهند.

منابع

- اساننامه وزارت ورزش و جوانان. (۱۳۹۹). «قانون اهداف، وظایف و اختیارات وزارت ورزش و جوانان». صص ۱-۱۲.
- بهشتی، محمدباقر و زالی، نادر. (۱۳۹۰). «شناسایی عوامل کلیدی توسعه منطقه‌ای با رویکرد برنامه ریزی بر پایه سناریو(مطالعه موردی: استان آذربایجان شرقی)». برنامه‌ریزی و آمایش فضا. شماره ۶۹، صص ۴۱-۶۳.
- حسینی، محمد؛ جعفری، ساره و جلالی، صادق. (۱۴۰۰). «بررسی ارتباط عملکرد شغلی و مسئولیت‌پذیری اجتماعی با ادراک از خلاقیت مدیران فدراسیون‌های ورزشی منتخب». رویکردهای پژوهشی نوین در مدیریت و حسابداری. شماره ۷۸، صص ۴۰-۵۷.

- دبیر، علیرضا. (۱۳۹۸). «تدوین راهبردها و برنامه‌های عملیاتی فدراسیون موتورسواری و اتومبیل‌رانی جمهوری اسلامی ایران». پژوهش‌های معاصر در مدیریت ورزشی. شماره ۱۷، صص ۱۶۱-۱۳۹.
- رشیدلمیر، امین؛ دهقان قهفرخی، امین و طیبی، بهمن. (۱۳۹۷). «تدوین برنامه راهبردی فدراسیون ملی ورزش‌های زورخانه‌ای». پژوهش‌های فیزیولوژی و مدیریت در ورزش. دوره ۱۰، شماره ۳، صص ۱۵۵-۱۳۹.
- سهرابیان مقدم، علیرضا؛ صابونچی، رضا و شعبانی، عباس. (۱۳۹۸). «برنامه‌های راهبردی فدراسیون قایق‌رانی جمهوری اسلامی ایران». مطالعات مدیریت ورزشی. شماره ۵۷، صص ۱۵۹-۱۷۶.
- علی‌زاده، محمود؛ اکبری یزدی، حسین و الهی، علیرضا. (۱۳۹۸). «تدوین برنامه راهبردی فدراسیون ورزشی تنیس روی میز ایران با استفاده از رویکرد A' WOT». مطالعات راهبردی ورزش و جوانان. شماره ۴۵، صص ۲۴۱-۲۶۰.
- عیدی، حسین؛ رمضان‌نژاد، رحیم؛ یوسفی، بهرام؛ سجادی، سین‌صراالله و ملک اخلاق، اسماعیل. (۱۳۹۰). «طراحی مدل اثربخشی سازمانی فدراسیون‌های ورزشی جمهوری اسلامی ایران بر اساس رویکرد ارزش‌های رقابتی». پژوهش‌نامه مدیریت ورزشی و رفتار حرکتی. شماره ۱۴، صص ۱۵-۳۰.
- قنبری، عسگر؛ خورش، مجید و عسکری، احمدرضا. (۱۴۰۰). «ارائه مدل کیفی همسویی راهبردهای استعدادیابی فدراسیون‌های ورزشی ایران». کارافین. شماره ۱۸، صص ۱۲۹-۱۴۷.
- Almajali, D.A., Dahalin, Z.M. (2011). "Factors influencing IT-Business Strategic Alignment and Sustainable Competitive Advantage: A Structural Equation Modelling Approach". Communications of the IBIMA. Vol. 2011, Article ID 261315.
- Banker, R.D., Hu, N., Pavlou, P.A., Luftman, J. (2011). "CIO reporting structure, strategic positioning and firm performance". MIS Quart, 2: 487-504.
- Benbya, H., McKelvey, B. (2006). "Using coevolutionary and complexity theories to improve IS alignment: a multi-level approach". Journal of Information Technology, 21(4): 284-298.
- Chi, M., Huang, R., George, J.F. (2020). "Collaboration in demand-driven supply chain: Based on a perspective of governance and IT-business strategic alignment". International Journal of Information Management, 52: 102062. DOI: 10.1016/j.ijinfomgt.2019.102062.
- Dairo, M., Adekola, J., Apostolopoulos, C., Tsaramirsis, G. (2021). "Benchmarking strategic alignment of business and IT strategies: opportunities, risks, challenges and solutions". International Journal of Information Technology, 13: 2191-2197.
- Ghonim, M.A., Khashaba, N.M., Al-Najaar, H.M., Khashan, M.A. (2020). "Strategic alignment and its impact on decision effectiveness: a comprehensive model". International Journal of Emerging Markets., 17(1):198-218.
- Gordon, T. (1994). "Trend Impact Analysis". Futures Research Methodology. <https://www.foresight.pl/assets/downloads/publications/Gordon1994-Trendimpact.pdf>.
- Henderson, J.C., Venkatraman, N. (1993). "Strategic alignment: Leveraging information technology for transforming organizations". IBM System Journal, 32(1): 4-16.
- Hicks, K. (2016). "Construct validation of strategic alignment in learning and talent development". Performance Improvement Quarterly, 28(4):71-89.
- Jami Pour, M., Matin, H.Z., Yazdani, H.R., Kouchak Zadeh, Z. (2019). "A comprehensive investigation of the critical factors influencing knowledge management strategic alignment". Knowledge Management & E-Learning, 11(2): 215-232.

- Keane, L., Negin, J., Latu, N., Reece, L., Bauman, A., Richards, J. (2019). **“Governance, communication, capacity, champions and ‘alignment’: factors underpinning the integration of sport-for-development within national development priorities in Tonga”**. *Sport in Society*, 24(4): 493-514.
- Kim, J., Kim, H., Kwon, H. (2020). **“The Impact of Employees’ Perceptions of Strategic Alignment on Sustainability: An Empirical Investigation of Korean Firms”**. *Sustainability*, 12(10): 1-23.
- Luftman, J. (2004). **“Assessing business-IT alignment maturity”**. In *Strategies for information technology governance* (pp. 99–128). Igi Global.
- McKeen, J.D., Smith, H. (2003). **“Making IT happen; critical issues in IT management”**. Wiley, Chichester.
- Oehlhorn, C.E., Maier, C., Sven, L., Tim, W. (2020). **“Human resource management and its impact on strategic business-IT alignment: A literature review and avenues for future research”**. *The Journal of Strategic Information Systems*, 29(4): 101641. DOI:10.1016/j.jsis.2020.101641 .
- Paiva-Silva, J. (2020). **“Understanding the Singaporean approach to state ownership: 'commercially viable strategic alignment' in historical perspective”**. *Structural Change and Economic Dynamics*, <https://doi.org/10.1016/j.strueco.2021.10.014>.
- Rahimnia, F., Polychronakis, Y., Sharp, J.M. (2009). **“A conceptual Framework of impeters to Strategy Implementation from An Exploratory Case Study in an Iranian university”**. *Education Business and Society*, 2(4): 246-261.
- Singh, N., Hu, C. (2008). **“Understanding strategic alignment for destination marketing and the 2004 Athens Olympic Games: Implications from extracted tacit knowledge”**. *Tourism Management*, 29: 929–939.
- Shao, Z. (2019). **“Interaction effect of strategic leadership behaviors and organizational culture on IS-Business strategic alignment and Enterprise Systems assimilation”**. *International Journal of Information Management*, 44: 96-108.
- Tallon, P.P. (2003). **“The alignment paradox”**. CIO Insight. <https://www.cioinsight.com/news-trends/paul-tallon-the-alignment-paradox/>.
- Teece, D.J., Pisano, G., Shuen, A. (1997). **“Dynamic capabilities and strategic management”**. *Strateg Manag J*, 18(7): 509–533.
- Velcu, O. (2010). **“Strategic alignment of ERP implementation stages: an empirical investigation”**. *Inf Manag*, 47(3): 158–166.

تحلیل عوامل شکست ایران در دعاوی بین‌المللی ورزش با محوریت فوتبال

هدی افتخاری^۱

وحید شجاعی^۲

محمد حامی^۳

رضا نیک‌بخش^۴

 [10.22034/ssys.2023.2693.2948](https://doi.org/10.22034/ssys.2023.2693.2948)

تاریخ دریافت مقاله: ۱۴۰۱/۱۰/۱۵

تاریخ پذیرش مقاله: ۱۴۰۲/۰۶/۲۱

در سال‌های اخیر شکایات و پرونده‌های زیاد کشورمان در مجامع بین‌المللی سبب پیامدهای منفی بسیاری در زمینه دیپلماسی ایران شده است. بنابراین هدف این پژوهش، شناسایی عوامل شکست ایران در دعاوی بین‌المللی ورزش با محوریت فوتبال بود. روش با توجه به ماهیت موضوع و اهداف پژوهش به صورت کیفی و مبتنی بر نظریه برخاسته از داده‌ها به روش استراوس و کوربین است. جامعه آماری پژوهش را خبرگان حوزه حقوق ورزش و فوتبال تشکیل می‌دادند که از آن میان، تعداد ۱۸ نفر (تا حد اشباع) به صورت هدفمند و گلوله‌برفی انتخاب شدند. طبق یافته‌ها الگوی نهایی شامل عوامل علی (بی‌توجهی به رعایت مفاد قراردادهای ورزشی، آشنانیدن با قوانین و مقررات حقوقی ورزش، نبود توجه به شرایط اساسی صحت معاملات و ماهیت کارگزار ورزشی)، عوامل زمینه‌ای (نبود توجه به حقوق و تعهدات رسانه‌ای، نبود توجه به حقوق و تعهدات کارگزاران، نبود توجه به حقوق و تعهدات باشگاه‌ها، نبود توجه به حقوق و تعهدات مقتضی، نبود توجه به حقوق و تعهدات مدیران)، عوامل مداخله‌گر (اختلافات قوانین و مقررات فدراسیون فوتبال، اختلاف میان باشگاه‌ها، اختلاف برخاسته از شرایط بازیکنان، اختلاف میان باشگاه و بازیکنان)، راهبردها (بهره‌وری از قوانین ورزشی موجود، آموزش و اطلاع‌رسانی) و پیامدهای حاصل (بهبود تصویرسازی بین‌المللی ورزش، بهبود مسائل حقوقی ورزش، توسعه ارتباطات ورزشی، توسعه فوتبال و توسعه وجهه سیاسی) می‌باشد. لذا پیشنهاد می‌شود مدیران و مسئولان ورزشی و بازیکنان آگاهی‌های لازم را در مورد بندهای قراردادهای ورزشی و مصادیق قانونی نظیر: آیین‌نامه‌های مصوب فدراسیون فوتبال، قوانین مدنی، قانون کار و سایر قوانین مجلس شورای اسلامی کسب کنند و از آن بهره بگیرند.

واژگان کلیدی: پرونده‌های حقوقی، دعاوی بین‌المللی، ورزش و فوتبال ایران.

^۱ دانشجوی دکتری مدیریت ورزشی، گروه مدیریت ورزشی، واحد ساری، دانشگاه آزاد اسلامی، ساری، ایران

^۲ دانشیار، مدیریت ورزشی، گروه مدیریت ورزشی، واحد ساری، دانشگاه آزاد اسلامی، ساری، ایران (نویسنده مسئول)

E-mail: Shojaei.vahid@yahoo.com

^۳ دانشیار، مدیریت ورزشی، گروه مدیریت ورزشی، واحد ساری، دانشگاه آزاد اسلامی، ساری، ایران

^۴ دانشیار، مدیریت ورزشی، دانشکده تربیت‌بدنی و علوم ورزشی، واحد تهران جنوب، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

مقدمه

در عصر حاضر ورزش بخشی از زندگی انسان‌ها بوده است و در سیاست خارجی اکثر کشورها، ورزش جنبه مهمی از اعتبار آن کشور در جهان محسوب می‌شود. به نوعی کشورها از اهمیت اجتماعی و سیاسی ورزش آگاه هستند و به دنبال راهبردهای توسعه دیپلماسی از طریق آن می‌باشند (ستالاجتر^۱، ۲۰۲۲). برای مثال با توجه به اهمیت ورزش در عصر کنونی، در سال‌های اخیر کشورهایی مانند روسیه، آذربایجان، چین، عربستان سعودی و امارات متحده عربی با توجه بسیار زیاد و رشدی فزاینده، از دیپلماسی عمومی خود در ورزش بین‌المللی سرمایه‌گذاری زیادی کرده‌اند (کرزیزانیاک^۲، ۲۰۱۸). از سوی دیگر، با افزایش میزان اهمیت بُعد اقتصادی ورزش در عصر حاضر و گسترش روش‌های ارتباطی در سرتاسر جهان بر تعداد اختلاف‌ها و تعارضات دنیای ورزش افزوده شده است. این موضوع به‌خصوص در سطح بین‌المللی بیشتر مشاهده می‌شود (دادگر و همکاران، ۱۳۹۷).

موضوع قابل توجهی که همواره سرمنشا اختلافات و درگیری‌های حقوقی در ورزش فوتبال بوده است، مسئله قراردادهای می‌باشد، چراکه در ورزش فوتبال همواره قراردادهای مختلفی بین مدیران باشگاه، اعضای کادر فنی، بازیکنان، شرکت‌های تبلیغاتی، شرکت‌های تجاری و غیره منعقد می‌شود که با توجه به بندهای متغیر و نبود افراد آگاه در زمینه انعقاد قرارداد، همواره این موضوع با چالش‌هایی مواجه شده است (کدخدایی، ۱۳۹۲). بنابراین مفاد قراردادهای عمومی و استاندارد بین بازیکنان و باشگاه‌هایشان همواره موضوع بحث قابل توجهی بوده است. قراردادهای استاندارد شامل مقررات مربوط به مدت قرارداد، تبلیغات و برنامه‌های مجوز گروهی، غرامت، وضعیت جسمانی، آسیب، مهارت‌ها، معیارهای عملکرد و رفتار شخصی، خاتمه، شکایت آسیب، صداقت بازی و سایر شرایط مربوط به مشارکت شرکت است. بازیکن توسط تیم مقررات اتحادیه حاکم بر روابط بازیکن و نماینده در هر رشته ورزشی، شرایط مورد نیاز قرارداد هر بازیکن را دیکته می‌کند؛ از جمله مقررات اجباری در مورد شرایطی که تحت آن نماینده پرداخت می‌شود، حداقل حقوق بازیکن، حداکثر حق الزحمه و هزینه‌های نماینده، حق فسخ توسط بازیکن و سایر محدودیت‌ها در مورد عامل است (گاربارینو^۳، ۲۰۰۶).

اساساً مقررات قانونی مسابقات ورزشی ملی و بین‌المللی بسیار پیچیده شده و وارد عصر جدیدی گردیده است که این موضوع مستلزم توجه به حوزه‌های متعدد چارچوب‌های قانونی است (یوسفی صادق‌لو

^۱ Štulajter, I.

^۲ Krzyzaniak, J. S.

^۳ Garbarino, R. P.

تحلیل عوامل شکست ایران در دعاوی بین‌المللی ورزش با محوریت فوتبال

و نصیر، ۱۳۹۷). داوری، یکی از طرق مهم و جایگزین حل و فصل اختلافات است (کمیلی‌پور و همکاران، ۱۴۰۰). همچنین جنبه‌های گوناگون اقتصادی، فرهنگی و حتی سیاسی ذی‌مدخل در عرصه صنعت ورزش، از یک سو غیرقابل تردید است و زمینه‌های روزافزون سرمایه‌گذاری در این بخش، از سوی دیگر سیاست‌گذاران را بر این می‌دارد که نسبت به تأمین امنیت خاطر نقش‌آفرینان جامعه ورزش مشتمل بر دولت‌ها، ورزشکاران و تجار دغدغه بیشتری داشته باشند. همین امر موجب می‌گردد که ایده تأسیس «نهاد ملی داوری ورزش» به عنوان نهادی که زمینه حل و فصل اختلافات ورزشی را مطابق با خصوصیات و مقتضیات این اختلافات فراهم می‌سازد، بیش‌ازپیش خودنمایی کند (وکیل و اسکندری، ۱۳۹۵). در همین راستا معمولاً دعاوی بین‌المللی در حوزه ورزش، در سازمانی با عنوان «دادگاه حاکمیت ورزش» مورد بررسی قرار می‌گیرد.

«دادگاه عالی ورزش»، یک ارگان قضایی و به نوعی یک نهاد حیاتی برای حل و فصل اختلافات ورزشی است و بیش از هزاران پرونده مربوط به اختلافات ورزشی بین نهادهای ورزشی بین‌المللی، فدراسیون‌های ملی، افراد و باشگاه‌ها را مورد قضاوت قرار داده است. در سطح جهانی، بسیاری از اختلافات در ورزش به CAS ارجاع می‌شود (وکسا^۱، ۲۰۱۸). اساساً به عنوان یک دادگاه داوری، CAS صلاحیت داوری در مورد اختلافات مربوط به ورزش را دارد، مشروط بر اینکه طرفین به‌صورت قراردادی توافق کرده باشند که اختلاف را به داوری ارسال کنند (میتن و اوپی^۲، ۲۰۱۲). برخلاف سایر نهادهای ورزشی بین‌المللی، «دادگاه داوری ورزش» (CAS) یک دادگاه داوری خصوصی است که به طور خاص برای رسیدگی به اختلافات مرتبط با ورزش طراحی شده و داور نهایی در موضوعات مورد مناقشه ورزش است (کین^۳، ۲۰۰۳). در حدود یک چهارم پرونده‌های منتشرشده CAS شامل موضوعات مربوط به قرارداد یا انتقال که بیشتر آنها مربوط به ورزش فوتبال است. به مانند اختلافات تجاری در خارج از ورزش، داوران مسائل اساسی مشابهی را بررسی می‌کنند: حقوق، نقض قرارداد، جبران خسارت، فسخ قرارداد و موارد دیگر (لنسکیج^۴، ۲۰۱۸)، همچنین به نظر می‌رسد هیچ نهاد دیگری به عنوان جایگزین «دادگاه داوری ورزش» وجود ندارد که با سرعت و هزینه اندک بتواند اختلافات بین‌المللی ورزشی را مورد حل و فصل قرار دهد. در واقع، هدف از تأسیس این دادگاه، بیرون آوردن اختلافات ورزشی بین‌المللی از دست دادگاه‌های داخلی و ایجاد عرصه‌ای تخصصی برای رسیدگی سریع، ارزان و انعطاف‌پذیر این قبیل اختلافات است. این نهاد

¹ Wekesa, M.

² Mitten, M. J., & Opie, H.

³ Kane, D.

⁴ Lensky, H.

اکنون اعتماد جامعه ورزش بین‌المللی را کسب کرده و آخرین مرحله رسیدگی قضایی برای افراد درگیر در اختلافات ورزشی- مانند اختلافات مربوط به ورزش‌های المپیک و غیر آن، اختلافات مربوط به فوتبال، انحرافات مربوط به دوپینگ و قراردادهای تجاری بین‌المللی- به‌شمار می‌آید (مک لارن^۱، ۲۰۰۱). بنابراین آخرین نمونه درخواست تجدیدنظر برای طرفین درگیر در طیف گسترده‌ای از اختلافات مرتبط با ورزش، از جمله موارد مربوط به همه ورزش‌های المپیک و بسیاری از ورزش‌های غیر المپیک، اختلافات فوتبال، تخلفات دوپینگ و قراردادهای تجاری بین‌المللی در «دادگاه حاکمیت ورزش» آمده است تا به ورزشکاران، نهادهای حاکمیتی مربوطه و سایر نهادهای درگیر در دنیای ورزش راه حلی کارآمد، مقرون به صرفه و نهایی برای اختلافات خود ارائه دهد (ریلی^۲، ۲۰۱۲). در نهایت می‌توان بیان کرد دیوان داوری ورزشی در رسیدگی به پرونده‌های مختلف از اصول و قواعد خاصی پیروی می‌کند و بر چهار اصل محرمانه بودن، کم‌هزینه بودن، در دسترس بودن و سرعت رسیدگی تاکید می‌ورزد (جباری، ۱۳۹۸).

در ادامه به نتایج پژوهش‌های مرتبط با موضوع پژوهش حاضر اشاره می‌شود. شعاعی و اعراب شبیانی (۱۴۰۱) در پژوهشی دریافتند اختلافات ورزشی نوعی از اختلافات هستند که ناظر به ورزش حرفه‌ای است که به‌طور مستقیم در حوزه حقوق ورزش قرار دارد و شامل قواعد حاکم بر ورزش‌ها، سازمان باشگاه‌ها، برقراری انضباط در قلمرو هر رشته ورزشی از جهت وادار ساختن ورزشکاران و دست اندرکاران به اطاعت از تصمیمات و رعایت حدود و ثغور فعالیت‌های ورزشی و رعایت شالوده اصول اخلاقی است و اختلافات ورزشی در حوزه فوتبال ممکن است در بعد کیفری یا حقوقی (ناشی از مسئولیت مدنی یا نقض تعهدات قراردادی) باشد. اسداللهی و همکاران (۱۴۰۱) در پژوهش خود بیان کردند شش عامل عدم تخصص‌گرایی، مشکلات آموزشی و اطلاعاتی، خلاءهای قانونی و قراردادی، مشکلات ساختاری ورزش کشور، سیستم دلالت و دست‌های پشت پرده و در نهایت مشکلات نظارتی و تنبیهی از جمله عوامل موثر بر شکست پرونده‌های حقوقی ایران در دعاوی بین‌المللی ورزشی بودند. جانکوویچ^۳ (۲۰۱۷)، در پژوهش خود دریافت یکی از راه‌های حل و فصل اختلافات در بین کشورها، استفاده از دیپلماسی ورزش است. در پژوهش موای^۴ (۲۰۲۰) نیز بیان شد از پیامدهای داشتن چهره مثبت از کشورها در زمینه ورزش و برخورداری از یک دیپلماسی بین‌المللی مناسب، نزدیک‌تر شدن مردم، ملت‌ها و جوامع از طریق عشق مشترک به فعالیت‌های فیزیکی حاصل از ورزش است. در پژوهش شریعتی فیض‌آبادی (۱۳۹۸) بیان شد برخی از راهبردهای موثر

^۱ McLaren, R. H.

^۲ Reilly, L.

^۳ Jankovic, S.

^۴ Murray, S.

تحلیل عوامل شکست ایران در دعاوی بین‌المللی ورزش با محوریت فوتبال

کشورهای خارجی در زمینه بهبود ارتباطات بین‌المللی از طریق ورزش شامل ترویج روابط همسایگی مناسب با دولت‌های هم‌مرز، حمایت قوی دولت، رسانه‌ای‌سازی تحولات ورزشی داخل کشور، بورسیه رشته‌های ورزشی مختلف، انتقال موفق ورزشکاران به دیگر کشورها، انجام بازی‌های دوستانه، استفاده از سفیران ورزشی، تأسیس دفاتر فرهنگی ورزشی در کشورهای دیگر، بورس‌های سیاسی برای ورزشکاران نخبه خارجی، برگزاری میهمانی‌های ورزشی در سفارت‌خانه‌ها و شرکت ورزشکاران در فعالیت‌های خیرخواهانه می‌باشد.

لذا از مهم‌ترین مشکلات ورزشی در جوامع مختلف، نداشتن آگاهی افراد ورزشی از مسائل حقوقی و تکالیف قوانین حاکم بر ورزش در سطح بین‌المللی است (ژانگ و همکاران^۱، ۲۰۱۸). این مسئله در کشور ایران نیز وجود دارد و با کمبود افراد حقوقی با اطلاعات مناسب در این زمینه مواجه هستیم (عزیزی، ۱۳۹۷). همچنین تأسیس «نهاد ملی داوری ورزش» با توجه به تجربه موفق مراجع ملی در رسیدگی تخصصی به اختلافات ورزشی از طریق داوری با توجه به حجم عظیم اختلافات مالی ناشی از ورزش ضرورتی است که در بسیاری کشورهای که صنعت ورزش در آن‌ها مهم می‌باشد عملی گردیده است. بنابراین ضروری است تا با ایجاد «دیوان داوری ملی ورزش» در ایران با الگوبرگیزی از دیوان داوری ورزش بسیاری از پرونده‌های حقوقی به شکل مناسب در داخل کشور حل شود (مافی و شهبازی، ۱۳۹۶). در سال‌های اخیر باشگاه‌های ورزشی ایرانی در ابعاد مختلفی نظیر انعقاد قرارداد با بازیکنان، کادرفنی، شرکای تجاری، شرکت‌های تجاری و غیره با مشکل روبه‌رو شده‌اند. از طرفی نبود آگاهی افراد ورزشی از حقوق خود و بروز دعاوی متعدد در دادگاه CAS به علت کمبود حقوقدانان ورزشی متخصص سبب شد که برای کمک‌گرفتن از حقوقدانان ورزشی اروپایی، ایران متحمل هزینه‌های سنگینی شود که خود معضل دیگری است. لذا ضرورت دارد جهت رسیدگی سریعتر به اختلافات مربوط به دعاوی بین‌المللی و پیشگیری از تضییع حقوق ورزشکاران و باشگاه‌های ورزشی کشورمان به واکاوی علت شکست ایران در دعاوی بین‌المللی ورزشی پرداخته شود. بنابراین با توجه به اینکه در بیشتر پرونده‌های بین‌المللی ورزش فوتبال، کشور ایران با شکست مواجه می‌شود و این موضوع سبب خسارت‌های بسیاری به ورزش کشور ایران گردیده ضروری است تا پژوهشی به بررسی ابعاد این موضوع پردازد و زمینه موفقیت کشور ایران را در پرونده‌های بین‌المللی به‌خصوص در ورزش فوتبال فراهم سازد، در نهایت سوال اصلی پژوهش این است:

چه عواملی سبب شکست ایران در دعاوی بین‌المللی ورزش در فوتبال می‌شود؟

¹ Zhang et al.

روش‌شناسی پژوهش

پژوهش حاضر با توجه به ماهیت موضوع و اهداف پژوهش به صورت کیفی و مبتنی بر نظریه برخاسته از داده‌ها^۱ است. جامعه آماری پژوهش شامل اعضای هیئت علمی دانشگاه در گروه مدیریت ورزشی، متخصصان حوزه حقوق ورزش، اعضای هیئت علمی دانشگاه در گروه روابط بین‌الملل، اعضای هیئت علمی دانشگاه در گروه حقوق، اعضای هیئت رئیسه فدراسیون فوتبال، مدیرعامل، مربیان و بازیکنان باشگاه‌های لیگ برتری به تعداد ۱۸ نفر بود. گفتنی است پس از پیشبرد ۱۵ مصاحبه محقق متوجه شد که پیشبرد مصاحبات نتایج جدید را حاصل نکرده، لذا برای اطمینان از نقطه حد اشباع ۳ مصاحبه دیگر انجام شد و نتایج جدیدی حاصل نشد. در نهایت با پیشبرد تعداد ۱۸ مصاحبه به نقطه اشباع نظری رسید. روش نمونه‌گیری به صورت هدفمند و گلوله‌برفی بود. در گزینش نمونه‌های آماری از افرادی استفاده شد که با موضوع مورد مطالعه پژوهش ارتباط مستقیمی داشتند. به نوعی تجربه کاری و علمی افراد شرکت‌کننده، رضایت کامل آنان از مشارکت در فرایند مصاحبه و توانایی آنان در انجام مصاحبه و بیان کردن مطالب، شرایط ورود و انتخاب نمونه‌ها بود. همچنین معیار خروج شرکت‌کنندگان از پژوهش حاضر، نداشتن تمایل و انگیزه کافی به ادامه مشارکت با پژوهشگران و نبود اطلاعات مناسب در زمینه موضوعی پژوهش حاضر بود.

به منظور رعایت کردن اصول و ضوابط اخلاقی در پژوهش حاضر؛ در مرحله اول اهداف و ضرورت انجام پژوهش قبل از آغاز مصاحبه‌ها برای مصاحبه‌شوندگان در پژوهش توضیح داده شد. در ادامه تمامی شرکت‌کنندگان در پژوهش حاضر با رضایت شخصی و آشنایی اولیه با موضوع مورد مطالعه پژوهش در آن شرکت کردند. همچنین پیش از آغاز تمامی مصاحبه‌ها از افراد شرکت‌کننده اجازه گرفته شد تا تمامی مراحل انجام مصاحبه به صورت کامل توسط تلفن همراه ضبط شود و در همین زمینه چنانچه در انجام مصاحبه‌ای، شرکت‌کنندگان اجازه ضبط فرایند مصاحبه را به پژوهشگران ندادند، این اجازه از آنان گرفته شد که جریان مصاحبه به صورت کامل و به وسیله قلم بر روی کاغذ نوشته شود. بدین منظور از ۱۸ مصاحبه‌ای که با شرکت‌کنندگان در پژوهش انجام گرفت، تعداد ۱۵ مصاحبه با اجازه مصاحبه‌شوندگان به صورت کامل ضبط و تعداد ۳ مصاحبه نیز با اجازه آنان به وسیله قلم بر روی کاغذ نوشته شد. همچنین به شرکت‌کنندگان در پژوهش اجازه داده شد تا هر زمان از فرایند مصاحبه که تمایل داشتند از ادامه آن انصراف دهند.

پس از پایان هر مصاحبه، مصاحبه‌ها به صورت کامل تایپ شدند و کدگذاری باز، محوری و انتخابی توسط نرم افزار مکس کیودا ۲۰۲۰ صورت گرفت. مطابق با نظریه استراس و کوربین (۱۹۹۸)، ضمن تعیین پدیده محوری، کدها و مقالات استخراج شده در شرایط علی، زمینه‌ای، مداخله‌گر، راهبردها و پیامدها

^۱ Grounded Theory

تحلیل عوامل شکست ایران در دعاوی بین‌المللی ورزش با محوریت فوتبال

جایگذاری شدند و با کدگذاری انتخابی ارتباط بین این عوامل تعیین شد. در ارتباط با بررسی روایی پژوهش چهار معیار مقبولیت، انتقال‌پذیری، تاییدپذیری و قابلیت اطمینان در پژوهش حاضر بررسی و تایید شدند. بدین منظور برای اعتبار از منابع موجود، ارسال متن مصاحبه، کدهای استخراج‌شده برای برخی از شرکت‌کنندگان در پژوهش ارسال و از نظرات آنان استفاده شد. به منظور انتقال‌پذیری، از طریق مستندسازی برای دیگر محققان، گزارش جمعیت‌شناختی، تجربه نمونه‌ها و گزارش محیط پژوهش استفاده شد. به منظور تاییدپذیری پژوهش، از نظرات چند نفر از اساتید گروه مدیریت ورزشی که خارج از فرایند مصاحبه‌ها بودند استفاده گردید و نظرات آنان اعمال گردید و در نهایت به منظور بررسی قابلیت اعتماد، از درصد توافق بین دو کدگذار استفاده و درصد توافق طبق جدول زیر ۹۱ درصد گزارش شد:

$$100 \times \frac{2 \times \text{تعداد توافقات}}{\text{تعداد کل کدها}} = \text{درصد پایایی}$$

جدول ۱: نتایج بررسی پایایی دو کدگذار

شماره مصاحبه	تعداد کل کدها	تعداد توافقات	تعداد عدم توافقات	درصد پایایی
۳	۳۸	۱۷	۶	۸۹/۴۷٪
۶	۳۴	۱۶	۸	۹۴/۱۱٪
۱۲	۴۰	۱۸	۷	۹۰٪
کل	۱۱۲	۵۱	۲۱	۹۱/۰۷٪

یافته‌های پژوهش

در این بخش، مجموعه اطلاعات نمونه‌های شرکت‌کننده در پژوهش در جدول ۲ ارائه شده است. این جدول شامل اطلاعات جنسیت، تخصص و سمت نمونه‌های پژوهش می‌باشد.
جدول ۲: اطلاعات مشارکت‌کنندگان در پژوهش

ردیف	سمت / تخصص	تحصیلات	سن	گرایش	حیطه و حوزه فعالیت
					اجرائی دانشگاهی

					عضو هیئت علمی	
۱	گروه مدیریت ورزشی	مرد	دکتری تخصصی	۴۳	مدیریت ورزشی	*
۲	عضو هیئت علمی گروه مدیریت ورزشی	مرد	دکتری تخصصی	۴۵	مدیریت ورزشی	*
۳	عضو هیئت علمی گروه مدیریت ورزشی	مرد	دکتری تخصصی	۵۵	مدیریت ورزشی	*
۴	عضو هیئت علمی گروه مدیریت ورزشی	زن	دکتری تخصصی	۴۹	مدیریت ورزشی	*
۵	متخصص حوزه حقوق ورزش	مرد	دکتری تخصصی	۴۱	حقوق	*
۶	متخصص حوزه حقوق ورزش	مرد	دکتری تخصصی	۵۰	حقوق	*
۷	عضو هیئت علمی گروه روابط بین الملل	زن	دکتری تخصصی	۴۶	روابط بین الملل	*
۸	عضو هیئت علمی گروه روابط بین الملل	مرد	دکتری تخصصی	۴۴	روابط بین الملل	*
۹	عضو هیئت علمی گروه حقوق	مرد	دکتری تخصصی	۵۴	حقوق	*
۱۰	عضو هیئت علمی گروه حقوق	زن	دکتری تخصصی	۴۵	حقوق	*
۱۱	عضو هیئت رئیسه فدراسیون فوتبال	مرد	کارشناسی ارشد	۵۲	فیزیولوژی ورزش	*

تحلیل عوامل شکست ایران در دعاوی بین‌المللی ورزش با محوریت فوتبال

۱۲	عضو هیئت رئیسه فدراسیون فوتبال	مرد	کارشناسی ارشد	۴۸	مدیریت *
۱۳	مدیرعامل باشگاه لیگ برتری	مرد	لیسانس	۴۹	بازاریابی *
۱۴	مدیرعامل باشگاه لیگ برتری	مرد	کارشناسی ارشد	۵۰	مدیریت *
۱۵	سرمربی باشگاه لیگ برتری	مرد	کارشناسی ارشد	۵۲	آسیب‌شناسی ورزش *
۱۶	سرمربی باشگاه لیگ برتری	مرد	کارشناسی ارشد	۴۸	فیزیولوژی ورزش *
۱۷	بازیکن باشگاه لیگ - برتری	مرد	کارشناسی ارشد	۲۷	علوم ورزشی *
۱۸	بازیکن باشگاه لیگ - برتری	مرد	لیسانس	۳۲	مدیریت صنعتی *

به منظور تحلیل داده‌ها پس از کدگذاری متن تمامی مصاحبه‌ها، با کدگذاری باز ۱۰۶ کد اولیه و با کدگذاری محوری (مفهوم) ۲۰ کد ثانویه شناسایی شدند که در قالب کدگذاری انتخابی در ۵ مقوله شرایط علی، شرایط زمینه‌ای، عوامل مداخله‌گر، راهبردها و پیامدهای تحلیل عوامل شکست ایران در دعاوی بین‌المللی ورزش با محوریت فوتبال تقسیم‌بندی شدند. در ادامه با توجه به محورها و جربان فرایند مصاحبه -ها، پدیده محوری را عوامل شکست ایران در دعاوی بین‌المللی ورزش با محوریت فوتبال در نظر تشکیل داد. در ادامه هر یک از مقوله‌ها، مفاهیم و کدهای استخراج شده شرح داده می‌شود.

شرایط علی شکست ایران در دعاوی بین‌المللی ورزش با محوریت فوتبال

شرایط علی، شرایطی هستند که سبب ایجاد و نیاز به توسعه پدیده محوری می‌شوند. در این زمینه، ۲۶ کد به عنوان شرایط علی عوامل شکست ایران در دعاوی بین‌المللی ورزش با محوریت فوتبال شناسایی شدند. کدهای مربوط، در چهار مفهوم بی‌توجهی به رعایت مفاد قراردادهای ورزشی، آشنا نبودن با قوانین

و مقررات حقوقی ورزش، نبود توجه به شرایط اساسی صحت معاملات و ماهیت کارگزار ورزشی قرار گرفتند. کدها و مفاهیم شرایط علی در جدول ۳ نمایش داده شده است.

تحلیل عوامل شکست ایران در دعاوی بین‌المللی ورزش با محوریت فوتبال

جدول ۳: کدها و مفاهیم شرایط علی عوامل شکست ایران در دعاوی بین‌المللی ورزش با محوریت فوتبال

مقوله کلی	مفهوم	کد
شرایط علی	بی‌توجهی به رعایت مفاد قراردادهای ورزشی	شفاف نبودن بندهای قراردادهای ورزشی در بین طرفین مشخص نبودن طرف پرداخت کننده مالیات های مستقیم و غیرمستقیم نبود پابندی به بندهای قراردادهای ورزشی و عمل به آن بی تفاوتی نسبت به عواقب حاصل از رعایت نکردن مفاد قرارداد نبود آشنایی با آیین نامه های فدراسیون های جهانی و ملی گنجاندن مفاد قرارداد خارج از چارچوب های بین المللی نبود نفوذ مدیران رده بالای سیاسی در قراردادهای ورزشی فشار بیرونی نظیر تهدید و یا اجبار در زمان انعقاد قرارداد از سوی طرفین
	بی‌توجهی به رعایت مفاد قراردادهای ورزشی	رعایت نکردن مقررات امضای قرارداد با بازیکنان رده های سنی پایه بی توجهی به پرداخت حقوق بازیکنان و کادرفنی در زمان مقرر قیدشده در قرارداد نبود راهی برای استعلام از مراجع قانونی در ارتباط با بازیکنان و کادر فنی خارجی
	آشنا نبودن با قوانین و مقررات حقوقی ورزش	نبود بهره وری از افراد خبره و آشنا به قوانین بین المللی ورزش نبود آشنایی مدیران، بازیکنان و مربیان با قوانین انعقاد قرارداد توجه اندک به برگزاری کارگاه های آموزشی از سوی فدراسیون فوتبال در ارتباط با قراردادهای ورزشی نبود شناخت بندهای مختلف قراردادهای ورزشی و نحوه تنظیم آن تاثیر اشخاص ثالث غیرمرتبط بر باشگاه ها

مشخص نبودن توافقات در ارتباط با حقوق مالی واسطه‌ها و

کارگزاران ورزشی

نبود آشنایی با نحوه پرداخت و میزان درصد پرداخت مالیات‌ها

و کسورات قانونی

نبود توجه به نبود رضایت طرفین در زمان انعقاد قرارداد

شرایط اساسی بی‌توجهی به اهلیت طرفین قرارداد

صحت نبود موضوع معین مورد معامله

معاملات نبود مشروعیت در جهت عقد قرارداد

رعایت نکردن اصول مذاکره و خارج شدن از محیط قانونی

ماهیت کارگزار انعقاد قرارداد همزمان با چند باشگاه از سوی کارگزاران

ورزشی نبود مدیریت ارتباط بازیکن/ مربی با رسانه‌ها در راستای منافع قانونی

ناتوانایی در حل و فصل اختلافات احتمالی

شرایط زمینه‌ای شکست ایران در دعاوی بین‌المللی ورزش با محوریت فوتبال

شرایط زمینه، شامل مجموعه‌ای از متغیرها و مقوله‌های خاصی‌اند که بر پدیده محوری و راهبردهای آن تاثیر می‌گذارند. در این زمینه، ۲۲ کد به عنوان شرایط زمینه‌ای عوامل شکست ایران در دعاوی بین‌المللی ورزش با محوریت فوتبال شناسایی شدند. کدهای مربوط، در پنج مفهوم نبود توجه به حقوق و تعهدات رسانه‌ای، نبود توجه به حقوق و تعهدات کارگزاران، نبود توجه به حقوق و تعهدات باشگاه‌ها، نبود توجه به حقوق و تعهدات مقتضی، نبود توجه به حقوق و تعهدات مدیران قرار گرفتند. کدها و مفاهیم شرایط زمینه‌ای در جدول ۴ نمایش داده شده است:

جدول ۴: کدها و مفاهیم شرایط زمینه‌ای عوامل شکست ایران در دعاوی بین‌المللی ورزش با محوریت فوتبال

مقوله کلی	مفهوم	کد
شرایط زمینه‌ای	نبود توجه به	بی‌توجهی به پرداخت حق پخش رقابت‌های بین‌المللی به سازمان-
	حقوق و	های ارائه‌دهنده خدمات رسانه‌ای

تحلیل عوامل شکست ایران در دعاوی بین‌المللی ورزش با محوریت فوتبال

تعهدات	نبود تفاهم در ارتباط با حق پخش بازی‌ها در اپلیکیشن و سایت-
رسانه‌ای	های ارائه‌دهنده خدمات
	بی‌توجهی به پرداخت و توزیع حق پخش به طور مناسب به باشگاه‌های فوتبال
	فراهم‌نکردن بستر مناسب گفت‌وگو و مذاکره در اختلافات قراردادی
	نبود پیگیری مطالبات بین‌المللی و مشکلات قراردادی از مسئولان مربوطه
	بی‌توجهی به عقد کتبی قرارداد نمایندگی با بازیکن یا باشگاه مجاز
نبود توجه به	اعتبار قرارداد نمایندگی کارگزاری باشگاه در بازه‌های زمانی طولانی
حقوق و	نبود شفاف‌سازی میزان دریافتی و نحوه پرداخت آن
تعهدات	وجود تضاد منافع
کارگزاران	نبود مدیریت امور بازیکن، مربی در مواقع و شرایط بحرانی
	نبود مشاوره حقوقی مناسب به بازیکنان و مربیان در زمان انعقاد قرارداد
	نبود توجه به برخورداری باشگاه از خدمات کارگزاران تنها با مجوز کارگزار
نبود توجه به	نبود اطمینان باشگاه از داشتن مجوز کارگزار از مقتضی قبل از انجام مذاکرات
حقوق و	
تعهدات	نبود نام و نشان کارگزاران ورزشی در مفاد تفاهم‌نامه‌های کارگزار با باشگاه‌ها
	نبود برخورداری از مزایای کارگزاران ورزشی در قرارداد فی‌مابین
	نبود برخورداری از مزایای کارگزاران ورزشی در قرارداد فی‌مابین
نبود توجه به	نبود نام و نشان کارگزاران ورزشی در مفاد تفاهم‌نامه‌ها بعد از اخذ مجوز و توافق با مقتضی
حقوق و	
تعهدات	نبود تعهد مقتضی به رایزنی و انجام مکاتبات با باشگاه به صورت مقتضی
مقتضی	شخصی یا با کارگزار ورزشی رسمی

نبود بهره‌مندی از خدمات کارگزاران تنها با مجوز دریافتی نمایندگی

نبود مدیران تخصصی حوزه حقوق ورزش در باشگاه‌ها و

فدراسیون فوتبال

نبود توجه به

نبود مدیران آشنا به زبان‌های بین‌المللی در باشگاه‌های فوتبال و

حقوق و

فدراسیون فوتبال

تعهدات مدیران

نداشتن تخصص در زمینه عقد قراردادهای ورزشی

عوامل مداخله‌گر شکست ایران در دعاوی بین‌المللی ورزش با محوریت فوتبال

عوامل مداخله‌گر، عواملی هستند که همراه با شرایط زمینه‌ای، عوامل شکست ایران در دعاوی بین‌المللی ورزش با محوریت فوتبال را تحت تاثیر قرار می‌دهند. در این زمینه، ۱۶کد به عنوان عوامل شکست ایران در دعاوی بین‌المللی ورزش با محوریت فوتبال شناسایی شدند. کدهای مربوط، در چهار مفهوم اختلافات قوانین و مقررات فدراسیون فوتبال، اختلاف میان باشگاه‌ها، اختلاف برخاسته از شرایط بازیکنان، اختلاف میان باشگاه و بازیکنان قرار گرفتند. کدها و مفاهیم عوامل مداخله‌گر در جدول ۵ نمایش داده شده است:

جدول ۵: کدها و مفاهیم عوامل مداخله‌گر شکست ایران در دعاوی بین‌المللی ورزش با محوریت فوتبال

مقوله کلی	مفهوم	کد
		نبود آشنایی طرفین قراردادهای ورزشی با ماهیت، ارکان و مفاد قراردادهای ورزشی
		نبود توجه به شرح وظایف طرفین قراردادهای ورزشی در توافقات
	اختلافات قوانین	بی‌توجهی به انجام تعهدات قراردادی
	و مقررات	بی‌توجهی به پرداخت دستمزد
شرایط	فدراسیون فوتبال	بی‌توجهی به پرداخت مالیات
مداخله‌گر		نبود تعریف دقیقی از قرارداد ورزشی در قوانین و مقررات
		فدراسیون فوتبال
	اختلاف میان	بی‌توجهی به پرداخت حق رشد و آموزش بازیکنان
	باشگاه‌ها	بی‌توجهی به پرداخت سازوکار همبستگی

تحلیل عوامل شکست ایران در دعاوی بین‌المللی ورزش با محوریت فوتبال

نبود آگاهی از میزان سهم مشارکت و مسئول پرداخت	
اختلاف	عملکرد ورزشکاران
برخاسته از	تعداد مسابقات بازیکن
شرایط بازیکنان	مصدومیت بازیکن
اختلاف میان	غیبت بازیکن
باشگاه و	مطالبات معوق
بازیکنان	فسخ غیرموجه
	انفساخ (انقضای مدت همکاری، مصدومیت و فوت)

راهبردهای تحلیل شکست ایران در دعاوی بین‌المللی ورزش با محوریت فوتبال

راهبردها، استراتژی‌هایی هستند که در واکنش به پدیده محوری و تحت تاثیر عوامل مداخله‌گر و شرایط زمینه‌ای اتحاد می‌شوند. در این زمینه، ۱۷کد به عنوان راهبردهای تحلیل شکست ایران در دعاوی بین‌المللی ورزش با محوریت فوتبال شناسایی شدند. کدهای مربوط، در دو مفهوم بهره‌وری از قوانین ورزشی موجود، آموزش و اطلاع‌رسانی قرار گرفتند. کدها و مفاهیم راهبردها در جدول ۶ نمایش داده شده است:

جدول ۶: کدها و مفاهیم راهبردهای تحلیل شکست ایران در دعاوی بین‌المللی ورزش با محوریت فوتبال

مقوله کلی	مفهوم	کد
راهبردها	بهره‌وری از	توجه به عرف حاکم بر فضای فوتبال کشور در قراردادهای ورزشی
	قوانین	استفاده از قوانین مصوب کشور نظیر: قوانین مدنی، قانون کار و سایر
	ورزشی	قوانین مجلس شورای اسلامی
	موجود	بررسی رویه عملی باشگاه‌های مطرح در انعقاد قراردادهای فوتبالی
		ارائه تمهیداتی در ارتباط با ایجاد دیوان ملی ورزش
		توجه به ماده ۱۹۰ قانون مدنی (شرایط صحت معامله)
		بهره‌گیری از ماده ۱۰ قانون مدنی، ماده ۱۸۲ قانون مالیات (پرداخت مالیات)
		بهره‌مندی از قوانین نقل و انتقال فیفا نظیر ماده ۱۳

تسلط بر قوانین و مقررات فدراسیون‌های جهانی، ملی و فدراسیون فوتبال ایران

آگاهی در ارتباط با حق رشد ورزشکاران طبق ماده ۲۰ از فصل هفتم مقررات نقل و انتقال بازیکنان فیفا و ماده ۲۳ از آیین نامه مصوب سال ۱۳۹۶ فدراسیون فوتبال

آموزش استثنائات حق رشد طبق ماده ۲۳ قوانین نقل و انتقال فیفا
آموزش مهلت پرداخت حق رشد طبق ماده سوم از پیوست ۴ آیین نامه نقل و انتقال فیفا و همچنین بند ۵ از ماده ۲۴ آیین نامه نقل و انتقال و تعیین وضعیت بازیکنان

آموزش پرداخت سازوکار همبستگی با توجه به مقررات بین‌المللی نظیر آیین نامه نقل و انتقال و تعیین وضعیت بازیکنان فدراسیون جهانی فوتبال و ماده ۲۱ این آیین نامه

آشنایی جامعه ورزش با کارکردها و نحوه عملکرد دیوان داوری ورزش (CAS)

آموزش ارکان دیپلماسی و قدرت نرم به بازیکنان و کادر تیم‌ها و بهره‌مندی از مزایای آن

آموزش حق فسخ موجه با توجه به ماده ۱۵ آیین نامه نقل و انتقال بازیکنان مصوب فدراسیون جهانی فوتبال و ماده ۱۶ مقررات نقل و انتقال و تعیین وضعیت فدراسیون فوتبال

قوانین مدنی کشور در خصوص فسخ قرارداد ماده ۱۸۸، ۲۱۹، ۲۴۶ آشنایی طرفین قرارداد با فسخ بدون غرامت و تبعات قانونی قرارداد (فسخ موجه)

آشنایی با انواع روش‌های فسخ قرارداد (اقاله، فسخ، انفساخ)

آموزش و
اطلاع‌رسانی

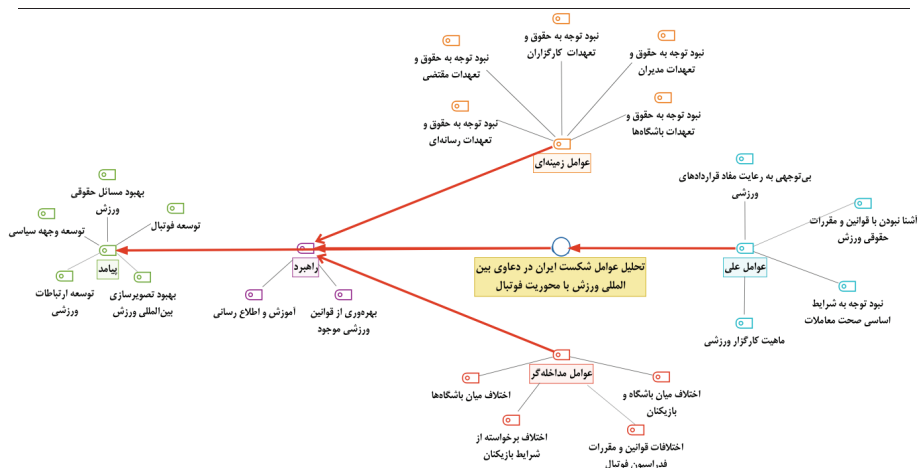
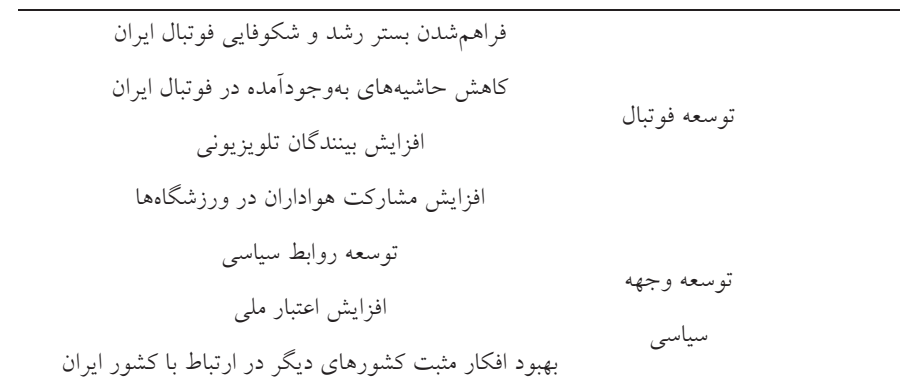
پیامدهای تحلیل شکست ایران در دعاوی بین‌المللی ورزش با محوریت فوتبال

پیامدها، نتایج اجرای راهبردهای تحلیل شکست ایران در دعاوی بین‌المللی ورزش با محوریت فوتبال است. در این زمینه، ۲۴ کد به عنوان پیامدهای تحلیل شکست ایران در دعاوی بین‌المللی ورزش با محوریت فوتبال شناسایی شدند. کدهای مربوط در پنج مفهوم بهبود تصویرسازی بین‌المللی ورزش، بهبود مسائل حقوقی ورزش، توسعه ارتباطات ورزشی، توسعه فوتبال و توسعه وجهه سیاسی قرار گرفتند. کدها و مفاهیم پیامدها در جدول ۷ نمایش داده شده است:

جدول ۷: پیامدهای تحلیل شکست ایران در دعاوی بین‌المللی ورزش با محوریت فوتبال

مقوله کلی	مفهوم	کد
پیامدها	بهبود تصویرسازی بین‌المللی ورزش	تسهیل انجام بازی‌های دوستانه با کشورهای دیگر
		تعامل بیشتر با فدراسیون‌های عضو فیفا
		بالارفتن شانس اخذ میزبانی از رویدادهای مهم در سطح بین‌المللی
		بالارفتن شانس اخذ کرسی‌های مهم از سوی افراد ایرانی در
		مجامع بین‌المللی فوتبال
	بهبود مسائل حقوقی ورزش	بالارفتن اعتماد دیگر کشورها به همکاری مشترک با فدراسیون فوتبال ایران
		کاهش شکایات مربیان و بازیکنان خارجی از باشگاه‌های ایرانی
		و فدراسیون فوتبال
		کاهش مشکلات باشگاه‌های ایرانی با فدراسیون فوتبال و
		کنفدراسیون فوتبال آسیا
	توسعه ارتباطات ورزشی	موفقیت در پرونده‌های شکایات بین‌المللی ورزش با محوریت فوتبال
		استفاده باشگاه‌ها از حق کی‌رایت و مجوزهای قانونی
		نبود اشتباه مدیران ارشد فوتبال در زمان انعقاد قراردادهای آینده
		حل مشکلات مربوط به حق پخش تلویزیونی رقابت‌های فوتبال
		ورود بازیکنان و کادرفنی خارجی با کیفیت به لیگ‌برتر ایران
		همکاری شرکت‌های تولیدی البسه و پوشاک ورزشی معتبر با فدراسیون فوتبال
		تسهیل شرایط همکاری با شرکت‌های بین‌المللی ارائه‌دهنده فناوری‌های ورزشی در فوتبال
		تسهیل شرایط همکاری شرکت‌های تجاری بین‌الملل حوزه ورزش در لیگ‌برتر ایران

تحلیل عوامل شکست ایران در دعاوی بین‌المللی ورزش با محوریت فوتبال

شکل ۱: الگوی نهایی تحلیل عوامل شکست ایران در دعاوی بین‌المللی ورزش با محوریت فوتبال

الگوی نهایی تحلیل عوامل شکست ایران در دعاوی بین‌المللی ورزش با محوریت فوتبال در شکل ۱ نمایش داده شده است. شرایط علی، ضرورت‌های پدیده محوری را که عوامل شکست ایران در دعاوی بین‌المللی ورزش با محوریت فوتبال است، نشان می‌دهند و راهبردها با توجه به شرایط زمینه‌ای و عوامل مداخله‌گر معین شده است. در نتیجه، پیامدها با محوریت موضوع نیز مشخص شده است.

بحث و نتیجه‌گیری

هدف کلی از انجام این پژوهش، تحلیل عوامل شکست ایران در دعاوی بین‌المللی ورزش با محوریت فوتبال می‌باشد. بر اساس نتایج تحلیل داده‌های کیفی حاصل از مصاحبه، تحلیل عوامل شکست ایران در دعاوی بین‌المللی ورزش با محوریت فوتبال در قالب ابعاد ۵ گانه، شامل شرایط علی (۴ مفهوم)،

شرایط زمینه‌ای (۵ مفهوم)، شرایط مداخله‌گر (۴ مفهوم)، راهبردها (۲ مفهوم)، پیامدها (۵ مفهوم) می‌باشد. نتایج به دست آمده ۴ مفهوم نبود رعایت مفاد قراردادهای ورزشی، آشنا نبودن با قوانین و مقررات حقوقی ورزش، نبود توجه به شرایط اساسی صحت معاملات و ماهیت کارگزار ورزشی را در ارتباط با شرایط علی، ۵ مفهوم نبود توجه به حقوق و تعهدات رسانه‌ای، نبود توجه به حقوق و تعهدات کارگزاران، نبود توجه به حقوق و تعهدات باشگاه‌ها، نبود توجه به حقوق و تعهدات مقتضی، نبود توجه به حقوق و تعهدات مدیران را در ارتباط با عوامل زمینه‌ای، ۴ مفهوم اختلافات قوانین و مقررات فدراسیون فوتبال، اختلاف میان باشگاه‌ها، اختلاف برخاسته از شرایط بازیکنان، اختلاف میان باشگاه و بازیکنان را در ارتباط با عوامل مداخله‌گر، ۲ مفهوم بهره‌وری از قوانین ورزشی موجود و آموزش و اطلاع‌رسانی را در ارتباط با راهبردها و در نهایت ۵ مفهوم بهبود تصویر سازی بین‌المللی ورزش، بهبود مسائل حقوقی ورزش، توسعه ارتباطات ورزشی، توسعه فوتبال و توسعه وجهه سیاسی را در ارتباط با پیامدهای تحلیل عوامل شکست ایران در دعاوی بین‌المللی ورزش با محوریت فوتبال شناسایی شدند. نتایج همسو با نتایج یافته‌های اسداللهی و همکاران (۱۴۰۱)، لنسکیچ (۲۰۱۸)، شهبازی و برلیان (۱۳۹۶)، جانکوویچ (۲۰۱۷)، شریعتی فیض‌آبادی (۱۳۹۸)، موری (۲۰۲۰) و دادگر و همکاران (۱۳۹۵) بود که در پژوهش خود شش عامل نبود تخصص‌گرایی، مشکلات آموزشی و اطلاعاتی، خلاءهای قانونی و قراردادی، مشکلات ساختاری ورزش کشور، سیستم دلالت و دست‌های پشت پرده و در نهایت مشکلات نظارتی و تنبیهی را از جمله عوامل موثر بر شکست پرونده‌های حقوقی ایران در دعاوی بین‌المللی ورزشی بر شمردند. علاوه بر این، لنسکیچ (۲۰۱۸) بیان می‌کند که CAS اختلافات بین ورزشکاران و هیئت‌های حاکمیت ملی یا بین‌المللی ورزش را با تمرکز ویژه بر روش‌هایی حاصل از فدراسیون‌های بین‌المللی و ملی که حقوق ورزشکاران و سایر ارکان ورزش در آن نمایان شده به مرحله بررسی و حل اختلافات خواهد برد. همچنین شهبازی و برلیان (۱۳۹۶) در تحقیق خود بیان می‌کنند که CAS می‌کوشد تا با حل مسائل و مشکلات موجود در زمینه اختلافات ورزشی بین‌المللی و رسیدگی به چنین قضایایی به تثبیت قواعد بین‌المللی در این زمینه کمک کند و به عنوان یک مرجع رسیدگی به اختلافات بین‌المللی نقش مثبتی در این زمینه ایفا نماید. جانکوویچ (۲۰۱۷) نیز در پژوهش خود بیان کرد یکی از راه‌های حل و فصل اختلافات در بین کشورها، استفاده از دیپلماسی ورزش است. همچنین شریعتی فیض‌آبادی (۱۳۹۸) بیان نمود برخی از راهبردهای موثر کشورهای خارجی در زمینه بهبود ارتباطات بین‌المللی از طریق ورزش شامل حمایت قوی دولت، رسانه‌ای سازی تحولات ورزشی داخل کشور، بورسیه رشته‌های ورزشی مختلف، انتقال موفق ورزشکاران به دیگر کشورها، انجام بازی‌های دوستانه و شرکت ورزشکاران در فعالیت‌های خیرخواهانه می‌باشد. علاوه

تحلیل عوامل شکست ایران در دعاوی بین‌المللی ورزش با محوریت فوتبال

براین، ایندیس (۲۰۱۵) در پژوهش خود شباهت زیادی بین ICAS با سنت‌های سیستم‌های رایج قانونی می‌بیند وجود ICAS را به عنوان یک سیستم، الزامی اعلام و تاکید می‌کند که چنین سیستمی اطمینان، قابلیت پیش‌بینی، ثبات و وضوح را بازیابی می‌کند. دادگر و همکاران (۱۳۹۵) نیز بیان می‌کنند اهمیت اقتصادی ورزش و پخش مسابقات از طریق شبکه‌های گسترده تلویزیونی و ماهواره‌ای، مرزبندی‌ها را از میان برداشته است؛ به طوری که میلیون‌ها نفر در سرتاسر نقاط جهان می‌توانند به طور همزمان مسابقات ورزشی را تماشا کنند و از نتایج آن‌ها با خبر شوند. در نهایت در پژوهش مورای (۲۰۲۰) بیان شد از پیامدهای داشتن چهره مثبت از کشورها در زمینه ورزش و برخورداری از یک دیپلماسی بین‌المللی مناسب، نزدیک‌تر شدن مردم، ملت‌ها و جوامع از طریق عشق مشترک به فعالیت‌های فیزیکی حاصل از ورزش است.

عوامل تاثیرگذار بر شکست ایران در دعاوی بین‌المللی ورزش با محوریت فوتبال، عواملی هستند که بر بروز پدیده مرکزی تأثیر می‌گذارند. این عوامل تاثیرگذار مشتمل بر چهار مفهوم اصلی بی‌توجهی به رعایت مفاد قراردادهای ورزشی، آشنا نبودن با قوانین و مقررات حقوقی ورزش، نبود توجه به شرایط اساسی صحت معاملات و ماهیت کارگزار ورزشی می‌باشد. بی‌توجهی به رعایت مفاد قراردادهای ورزشی مشتمل بر کدهای فرعی نبود آشنایی با آیین‌نامه‌های فدراسیون‌های جهانی و ملی توسط طرفین قرارداد، شفاف نبودن بندهای قراردادهای ورزشی، بی‌توجهی به پرداخت حقوق بازیکنان و کادرفنی در زمان مقرر قید شده در قرارداد و نبود راهی برای استعلام از مراجع قانونی در ارتباط با بازیکنان و کادرفنی خارجی می‌باشد. دومین مفهوم از عوامل تاثیرگذار بر شکست ایران در دعاوی بین‌المللی ورزش با محوریت فوتبال، آشنا نبودن با قوانین و مقررات حقوقی ورزش می‌باشد که مشتمل بر کدهای فرعی نبود بهره‌وری از افراد خبره و آشنا به قوانین بین‌المللی ورزش، نبود آشنایی مدیران، بازیکنان و مربیان با قوانین انعقاد قرارداد، توجه اندک به برگزاری کارگاه‌های آموزشی از سوی فدراسیون فوتبال در ارتباط با قراردادهای ورزشی، مشخص نبودن توافقات در ارتباط با حقوق مالی واسطه‌ها و کارگزاران ورزشی و نبود آشنایی با نحوه پرداخت و میزان درصد پرداخت مالیات‌ها و کسورات قانونی می‌باشد. سومین مفهوم از عوامل تاثیرگذار بر شکست ایران در دعاوی بین‌المللی ورزش با محوریت فوتبال، نبود توجه به شرایط اساسی صحت معاملات می‌باشد که مشتمل بر کدهای فرعی نبود رضایت طرفین در زمان انعقاد قرارداد، بی‌توجهی به اهلیت طرفین قرارداد، نبود موضوع معین مورد معامله و مشروعیت در جهت عقد قرارداد می‌باشد در نهایت آخرین مفهوم از عوامل تاثیرگذار بر شکست ایران در دعاوی بین‌المللی ورزش با محوریت فوتبال، ماهیت کارگزار ورزشی می‌باشد که مشتمل بر چهار کد فرعی رعایت نکردن اصول

مذاکره و خارج شدن از محیط قانونی، نبود مدیریت ارتباط با بازیکن/ مربی با رسانه‌ها در راستای منافع قانونی و ناتوانایی در حل و فصل اختلافات احتمالی می‌باشد. در واقع می‌توان اذعان نمود عوامل موثری که اثرگذاری بر بروز دعاوی بین‌المللی ورزش با محوریت فوتبال را دربرخواهد گرفت از طرفین قرارداد نشأت می‌گیرد، اهمیت این موضوع را که تاچه حد طرفین قرارداد به مفاد قراردادها آگاهی دارند و در سایه وجود کارگزاری مناسب به آن عمل خواهند کرد بسیار مهم است.

عوامل زمینه‌ساز شکست ایران در دعاوی بین‌المللی ورزش با محوریت فوتبال، عواملی محیطی خاصی که بر راهبردها تأثیر می‌گذارند که مشتمل بر پنج مفهوم اصلی نبود توجه به حقوق و تعهدات رسانه‌ای، نبود توجه به حقوق و تعهدات کارگزاران، نبود توجه به حقوق و تعهدات باشگاه‌ها، نبود توجه به حقوق و تعهدات مقتضی، نبود توجه به حقوق و تعهدات مدیران می‌باشد. نبود توجه به حقوق و تعهدات رسانه‌ای مشتمل بر پنج کد فرعی بی‌توجهی به پرداخت حق پخش رقابت‌های بین‌المللی به سازمان‌های ارائه‌دهنده خدمات رسانه‌ای، نبود تفاهم در ارتباط با حق پخش بازی‌ها در اپلیکیشن و سایت‌های ارائه‌دهنده خدمات، بی‌توجهی به پرداخت و توزیع حق پخش به طور مناسب به باشگاه‌های فوتبال، فراهم نکردن بستر مناسب گفت‌وگو و مذاکره در اختلافات قراردادی و پیگیری مطالبات بین‌المللی و مشکلات قراردادی از مسئولان مربوطه می‌باشد. دومین مفهوم از عوامل زمینه‌ساز شکست ایران در دعاوی بین‌المللی ورزش با محوریت فوتبال، نبود توجه به حقوق و تعهدات کارگزاران می‌باشد که مشتمل بر شش کد فرعی نبود توجه به عقد کتبی قرارداد نمایندگی با بازیکن یا باشگاه مجاز، اعتبار قرارداد نمایندگی کارگزاری باشگاه در بازه‌های زمانی طولانی، نبود شفاف سازی میزان دریافتی و نحوه پرداخت آن، وجود تضاد منافع، نبود مدیریت امور بازیکن، مربی در مواقع و شرایط بحرانی و نبود مشاوره حقوقی مناسب به بازیکنان و مربیان در زمان انعقاد قرارداد می‌باشد. سومین مفهوم از عوامل زمینه‌ساز شکست ایران در دعاوی بین‌المللی ورزش با محوریت فوتبال، نبود توجه به حقوق و تعهدات باشگاه‌ها می‌باشد که مشتمل بر چهار کد فرعی نبود توجه به برخورداری باشگاه از خدمات کارگزاران تنها با مجوز کارگزار، نبود اطمینان باشگاه از داشتن مجوز کارگزار از مقتضی قبل از انجام مذاکرات، نبود نام و نشان کارگزاران ورزشی در مفاد تفاهم‌نامه‌های کارگزار با باشگاه و نبود برخورداری از مزایای کارگزاران ورزشی در قرارداد فی‌مابین می‌باشد. چهارمین مفهوم از عوامل زمینه‌ساز شکست ایران در دعاوی بین‌المللی ورزش با محوریت فوتبال، بی‌توجهی به حقوق و تعهدات مقتضی می‌باشد که مشتمل بر چهار کد فرعی نبود برخورداری از مزایای کارگزاران ورزشی در قرارداد فی‌مابین، نبود نام و نشان کارگزاران ورزشی در مفاد تفاهم‌نامه‌ها بعد از اخذ مجوز و توافق با مقتضی، نبود تعهد مقتضی به ریزنی و انجام مکاتبات با باشگاه به صورت شخصی یا با کارگزار ورزشی

تحلیل عوامل شکست ایران در دعاوی بین‌المللی ورزش با محوریت فوتبال

رسمی و نبود بهره‌مندی از خدمات کارگزاران تنها با مجوز دریافتی نمایندگی می‌باشد. آخرین مفهوم از عوامل زمینه‌ساز شکست ایران در دعاوی بین‌المللی ورزش با محوریت فوتبال، نبود توجه به حقوق و تعهدات مدیران می‌باشد که مشتمل بر سه کد فرعی؛ نبود مدیران تخصصی حوزه حقوق ورزش در باشگاه‌ها و فدراسیون فوتبال، نبود مدیران آشنا به زبان‌های بین‌المللی در باشگاه‌های فوتبال و فدراسیون فوتبال و نداشتن تخصص در زمینه عقد قراردادهای ورزشی می‌باشد. می‌توان دریافت که طرفین قرارداد و ارکان اثرگذار در عقد قراردادهای ورزشی دارای حقوقی قانونی برای فعالیت‌های خود و الزام به رعایت تعهداتی در ارتباط با طرفین قراردادهای خود هستند که نحوه فعالیت آنها و مشخص شدن چهارچوب عملکردی آنها زمینه‌ساز کاهش دعاوی بین‌المللی ورزش با محوریت فوتبال خواهد بود.

عوامل مداخله‌گر در شکست ایران در دعاوی بین‌المللی ورزش با محوریت فوتبال، عواملی محیطی عمومی هستند که بر راهبردها تأثیرات محدودکننده می‌گذارند که مشتمل بر چهار مفهوم اصلی اختلافات قوانین و مقررات فدراسیون فوتبال، اختلاف میان باشگاه‌ها، اختلاف برخاسته از شرایط بازیکنان، اختلاف میان باشگاه و بازیکنان می‌باشد. اختلافات قوانین و مقررات فدراسیون فوتبال، مشتمل بر کدهای فرعی، نبود آشنایی طرفین قراردادهای ورزشی با ماهیت، ارکان و مفاد قراردادهای ورزشی، نبود توجه به شرح وظایف طرفین قراردادهای ورزشی در توافقات، بی‌توجهی به پرداخت دستمزد، بی‌توجهی به پرداخت مالیات و نبود تعریف دقیقی از قرارداد ورزشی در قوانین و مقررات فدراسیون فوتبال می‌باشد. دومین مفهوم از عوامل مداخله‌گر در شکست ایران در دعاوی بین‌المللی ورزش با محوریت فوتبال، اختلاف میان باشگاه‌ها می‌باشد که مشتمل بر سه کد فرعی بی‌توجهی به پرداخت حق رشد و آموزش بازیکنان، بی‌توجهی به پرداخت سازوکار همبستگی و نبود آگاهی از میزان سهم مشارکت و مسئول پرداخت می‌باشد. سومین مفهوم از عوامل مداخله‌گر در شکست ایران در دعاوی بین‌المللی ورزش با محوریت فوتبال، عملکرد ورزشکاران می‌باشد که مشتمل بر چهار کد فرعی؛ اختلاف برخاسته از شرایط بازیکنان، تعداد مسابقات بازیکن، مصدومیت بازیکن و غیبت بازیکن می‌باشد. درنهایت آخرین مفهوم از عوامل مداخله‌گر در شکست ایران در دعاوی بین‌المللی ورزش با محوریت فوتبال، اختلاف میان باشگاه و بازیکنان می‌باشد که مشتمل بر سه کد فرعی مطالبات معوق، فسخ غیرموجه و انفساخ می‌باشد. متأسفانه یکی از بزرگترین معضلات جامعه ورزشی ایران آگاه نبودن افراد ورزشی از حقوق تکالیف قوانین حاکم بر ورزش است و در سطح بالاتر حقوقدانان کشور نیز به تعداد انگشت شمار در این حیطة دارای تخصص یا مشغول به فعالیت‌اند. همین امر باعث شده است که عملکرد جامعه ورزشی در دعاوی بین‌المللی تحت شعاع خود قرار دهد (عزیزی‌پرنده، ۱۳۹۷). علاوه بر این باتوجه به نتایج پژوهش نقش بازیکن به عنوان یک

عامل متداخل در شکست ایران در دعاوی بین‌المللی ورزش با محوریت فوتبال از منظر فعالیت بازیکن در با شگاه و شرایط قطع همکاری با با شگاه و درگیری‌های فی‌مابین با شگاه به سوی شرح وظایف طرفین قراردادهای ورزشی در توافقات و بی‌توجهی به انجام تعهدات قراردادی خواهد رفت.

راهکارهای پیشگیری از شکست ایران در دعاوی بین‌المللی ورزش با محوریت فوتبال، کنش‌هایی که در پاسخ به پدیده مرکزی صورت می‌گیرد که مشتمل بر دو مفهوم بهره‌وری از قوانین ورزشی موجود و آموزش و اطلاع‌رسانی می‌باشد. بهره‌وری از قوانین ورزشی موجود مشتمل بر کدهای فرعی استفاده از قوانین مصوب کشور نظیر قوانین مدنی، قانون کار و سایر قوانین مجلس شورای اسلامی، بررسی رویه عملی باشگاه‌های مطرح در انعقاد قراردادهای فوتبالی، توجه به ماده ۱۹۰ قانون مدنی (شرایط صحت معامله)، ارائه تمهیداتی در ارتباط با ایجاد دیوان ملی ورزش، بهره‌گیری از ماده ۱۰ قانون مدنی، ماده ۱۸۲ قانون مالیات (پرداخت مالیات)، بهره‌مندی از قوانین نقل و انتقال فیفا نظیر ماده ۱۳ و تسلط بر قوانین و مقررات فدراسیون‌های جهانی، ملی و فدراسیون فوتبال ایران می‌باشد. مفهوم بعدی از راهکارهای پیشگیری از شکست ایران در دعاوی بین‌المللی ورزش با محوریت فوتبال، آموزش و اطلاع‌رسانی می‌باشد که مشتمل بر کدهای فرعی آگاهی در ارتباط با حق رشد ورزشکاران طبق ماده ۲۰ از فصل هفتم مقررات نقل و انتقال بازیکنان فیفا و ماده ۲۳ از آیین‌نامه مصوب سال ۱۳۹۶ فدراسیون فوتبال، آموزش استثنائات حق رشد طبق ماده ۲۳ قوانین نقل و انتقال فیفا، آموزش مهلت پرداخت حق رشد طبق ماده سوم از پیوست ۴ آیین‌نامه نقل و انتقال فیفا و همچنین بند ۵ از ماده ۲۴ آیین‌نامه نقل و انتقال و تعیین وضعیت بازیکنان، آموزش حق فسخ موجه با توجه به ماده ۱۵ آیین‌نامه نقل و انتقال بازیکنان مصوب فدراسیون جهانی فوتبال و ماده ۱۶ مقررات نقل و انتقال و تعیین وضعیت فدراسیون فوتبال، قوانین مدنی کشور در خصوص فسخ قرارداد، آشنایی طرفین قرارداد با فسخ بدون غرامت و تبعات قانونی قرارداد، آشنایی با انواع روش‌های فسخ قرارداد (اقاله، فسخ، انفساخ) و قوانین نقل و انتقال فدراسیون فوتبال ایران نظیر ماده ۱۴ می‌باشد، می‌توان دریافت که با بهره‌گیری از قوانین مصوب کشور نظیر قوانین مدنی، قانون کار و سایر قوانین مجلس شورای اسلامی، بررسی رویه عملی باشگاه‌های مطرح در انعقاد قراردادهای فوتبالی در سطح جهانی می‌توان چهارچوبی اتخاذ نمود که باعث پیشگیری از شکست ایران در دعاوی بین‌المللی ورزش با محوریت فوتبال باشیم.

پیامدهای حاصل پیشگیری از شکست ایران در دعاوی بین‌المللی ورزش با محوریت فوتبال که به دنبال اعمال راهکارها و برطرف کردن محدودکننده‌های بیان شده پدیدار می‌شود که مشتمل بر پنج مفهوم بهبود تصویرسازی بین‌المللی ورزش، بهبود مسائل حقوقی ورزش، توسعه ارتباطات ورزشی، توسعه

تحلیل عوامل شکست ایران در دعاوی بین‌المللی ورزش با محوریت فوتبال

فوتبال و توسعه وجهه سیاسی می‌باشد. بهبود تصویر سازی بین‌المللی ورزش مشتمل بر پنج کد فرعی تسهیل انجام بازی‌های دوستانه با کشورهای دیگر، تعامل بیشتر با فدراسیون‌های عضو فیفا، بالا رفتن شانس اخذ میزبانی از رویدادهای مهم در سطح بین‌المللی، بالا رفتن شانس اخذ کرسی‌های مهم از سوی افراد ایرانی در مجامع بین‌المللی فوتبال و بالا رفتن اعتماد دیگر کشورها به همکاری مشترک با فدراسیون فوتبال ایران می‌باشد. دومین مفهوم از پیامدهای حاصل از پیشگیری شکست ایران در دعاوی بین‌المللی ورزش با محوریت فوتبال، بهبود مسائل حقوقی ورزش می‌باشد که مشتمل بر شش کد فرعی کاهش شکایات مربیان و بازیکنان خارجی از باشگاه‌های ایرانی و فدراسیون فوتبال، کاهش مشکلات باشگاه‌های ایرانی با فدراسیون فوتبال و کنفدراسیون فوتبال آسیا، موفقیت در پرونده‌های شکایات بین‌المللی ورزش با محوریت فوتبال، استفاده باشگاه‌ها از حق کپی‌رایت و مجوزهای قانونی و حل مشکلات مربوط به حق پخش تلویزیونی رقابت‌های فوتبال می‌باشد. سومین مفهوم از پیامدهای حاصل از پیشگیری شکست ایران در دعاوی بین‌المللی ورزش با محوریت فوتبال، توسعه ارتباطات ورزش می‌باشد که مشتمل بر چهار کد فرعی ورود بازیکنان و کادرفنی خارجی با کیفیت، همکاری شرکت‌های تولیدی البسه و پوشاک ورزشی معتبر با فدراسیون فوتبال، تسهیل شرایط همکاری با شرکت‌های بین‌المللی ارائه‌دهنده فناوری‌های ورزشی در فوتبال و تسهیل شرایط همکاری شرکت‌های تجاری بین‌المللی می‌باشد. چهارمین مفهوم از پیامدهای حاصل از پیشگیری شکست ایران در دعاوی بین‌المللی ورزش با محوریت فوتبال، توسعه فوتبال می‌باشد که مشتمل بر چهار کد فرعی فراهم شدن بستر رشد و شکوفایی فوتبال ایران، کاهش حاشیه‌های به وجود آمده در فوتبال ایران، افزایش بینندگان تلویزیونی و افزایش مشارکت هواداران در ورزشگاه‌ها می‌باشد. آخرین مفهوم از پیامدهای حاصل از پیشگیری شکست ایران در دعاوی بین‌المللی ورزش با محوریت فوتبال، توسعه وجهه سیاسی می‌باشد که مشتمل بر سه کد فرعی توسعه روابط سیاسی، افزایش اعتبار ملی و بهبود افکار مثبت کشورهای دیگر در ارتباط با کشور ایران می‌باشد. درواقع ثمره شناسایی شرایط علی و زمینه‌ای و پوشش عوامل متداخل با راهبردهای شناسایی شده از قوانین ورزشی فدراسیون جهانی فوتبال و قوانین رسمی کشور، چیزی جز بهبود تصویر سازی جهانی و شکل‌گیری ارتباطات مناسب بین‌المللی نیست البته باید در نظر داشت چهارچوب حقوقی فوتبال نیز دستخوش تغییرات شایسته‌ای شده که همواره می‌تواند تأثیرات کثیری بر بهبود عملکرد طرفین قراردادهای ورزشی بگذارد که به نوبه خود تأثیرات مثبتی را بر وضعیت فوتبال ایران خواهد گذاشت.

باتوجه به نتایج حاصل از پژوهش پیشنهاد می‌شود طرفین قراردادهای ورزشی اصول و چهارچوب قراردادهای ورزشی و بندهای اثرگذار بر کاهش اختلافات و دعاوی‌های رایج فوتبال را

بشناسند و آن را رعایت کنند. همچنین تدابیری از سوی فدراسیون فوتبال و سایر سازمان‌های ورزشی در قالب دوره‌ها و کارگاه‌های آموزشی صورت بگیرد تا طرفین قراردادهای ورزشی حقوق و تعهدات عملکردی خود در باشگاه و در سایر فعالیت‌های جانبی را بشناسند. همچنین پیشنهاد می‌شود مسئولان ورزشی، مدیران باشگاه‌ها، کادر تیم‌های ورزشی و بازیکنان حرفه‌ای فوتبال ایران، آگاهی‌های لازم را در مورد قراردادهای ورزشی و سایر مسائل مربوط مندرج در قوانین مصوب کشور نظیر قوانین مدنی، قانون کار و سایر قوانین مجلس شورای اسلامی را داشته باشند و از آن بهره گیرند.

منابع

- اسداللهی، احسان؛ حیدری، رضا؛ نظری ترشیزی، احمد و طالب‌پور، مهدی. (۱۴۰۱). «واکاوی دلایل شکست پرونده‌های حقوقی ایران در دعاوی بین‌المللی ورزشی». فصل‌نامه مطالعات راهبردی ورزش و جوانان.
- جباری، لیل. (۱۳۹۸). «اصول حاکم بر اختلافات در داوری‌های بین‌المللی ورزش». پژوهش ملل. دوره ۴، شماره ۴۸.
- دادگر، علی؛ زاهدی، مهدی؛ زمانی، سید قاسم و شهبازی، آرامش. (۱۳۹۷). «تأملی بر نقش و عملکرد دادگاه فوری دیوان حکمیت ورزش و اقدامات آن در خلال بازی‌های المپیک ۲۰۱۶». فصل‌نامه مطالعات راهبردی ورزش و جوانان. ۱۷(۴۰)، صص ۵۹-۷۴.
- شعاعی، مرتضی و اعراب شیبانی، حجت. (۱۴۰۱). «درآمدی بر حل و فصل اختلافات ورزش فوتبال در نظام ایران و بین‌الملل». تحقیقات حقوقی بین‌المللی. ۱۵(۵۵)، صص ۳۶۳-۳۸۱.
- عزیزی، پرند. (۱۳۹۷). «ضرورت آشنایی با حقوق بین‌الملل ورزش». خبرگزاری ایرنا. <https://www.irna.ir/news/83145322>
- کدخدایی، یعقوب. (۱۳۹۲). «بررسی تطبیقی حل و فصل اختلافات بازیکنان و باشگاه‌های ورزشی فوتبال». پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی.
- کمیلی‌پور، علی؛ چینی‌ساز، مائده و مجلسی، فائزه. (۱۴۰۰). «داوری دعاوی مالکیت فکری از مجرای رویکرد حقوق بین‌الملل و حقوق ایران». فصل‌نامه علمی فقه و حقوق نوین. ۲(۸)، صص ۸۹-۱۰۶.
- مافی، همایون و شهلائی، فراز. (۱۳۹۶). «چالش‌های تأسیس دیوان ملی داوری ورزش: بررسی تطبیقی با دیوان داوری ورزش (CAS)». پژوهش حقوق عمومی. ۱۸(۵۴)، صص ۳۵-۶۰.
- محمدزاده وادقانی، علیرضا و حکیم شفاپی، شیوا. (۱۳۹۳). «حقوق مالکیت‌های فکری سازمان‌های پخش رادیویی و تلویزیونی». دانش و پژوهش حقوقی. ۱۳(۱)، صص ۹۱-۱۳۸.
- وکیل، امیرساعد و اسکندری، امیراسلان. (۱۳۹۵). «تشکیل نهاد داوری ملی ورزش در پرتو جایگاه داوری در حل و فصل اختلافات ورزشی». فصل‌نامه مطالعات راهبردی ورزش و جوانان. ۱۵(۳۱)، صص ۱۹۳-۲۰۵.
- یوسفی صادق‌لو، احمد و نصیر، مژگان. (۱۳۹۷). «مبنای مسئولیت مدنی ورزشکاران در مقابل اشخاص موضوع حقوق ورزش». فصل‌نامه تحقیقات حقوق خصوصی و کیفری. ۱۴، شماره ۴(پیاپی ۳۸)، صص ۱۴۰-۱۱۷.
- Garbarino, R. P. (2006). "So You Want to Be a Sports Lawyer, or Is It a Player Agent, Player Representative, Sports Agent, Contract Advisor, Family Advisor or Contract Representative". Vill. Sports & Ent. LJ, 13, 1.
- Guba, E. G., & Lincoln, Y. S. (1994). "Competing paradigms in qualitative research". Handbook of qualitative research, 2(163-194), 105.
- Ioannidis, G. (2016). "The influence of common law traditions on the practice and procedure before the court of arbitration for sport (CAS)". In Yearbook of International Sports Arbitration 2015 (pp. 17-38). TMC Asser Press, The Hague.
- Jankovic, S. (2017). "Enhancing international dispute settlement: the role of sports diplomacy". International Journal of Diplomacy and Economy, 3(3), 264-278.
- Kane, D. (2003). "Twenty years on: an evaluation of the Court of Arbitration for Sport". Melbourne Journal of International Law, 4(2), 611-635.
- Krzyzaniak, J. S. (2018). "The soft power strategy of soccer sponsorships". Soccer & Society, 19(4), 498-515.
- Lenskyj, Helen. (2018). "Sport exceptionalism and the Court of Arbitration for Sport". Journal of Criminological Research, Policy and Practice.
- McLaren, R. H. (2001). "Introducing the Court of Arbitration for Sport: The ad hoc division at the Olympic Games". Marq. Sports L. Rev., 12, 515.

- Mitten, M. J., & Opie, H. (2012). **“Sports law”: implications for the development of international, comparative, and national law and global dispute resolution**”. In *Lex Sportiva: What is Sports Law?* (pp. 173-222). TMC Asser Press.
- Murray, S. (2020). **“Sports Diplomacy: History, Theory, and Practice”**. In Oxford Research Encyclopedia of International Studies.
- Reilly, L. (2012). **An Introduction to the Court of Arbitration for Sport (CAS) & the role of national courts in international sports disputes**. J. Disp. Resol., 63.
- Štulajter, I. (2022). **“A COMPARATIVE ANALYSIS OF SPORTS POLICIES IN THE NORDIC COUNTRIES”**. Politické Vedy, (2), 34-288.
- Wekesa, M. (2018). **“The Court of Arbitration for Sport (CAS): its relevance to Kenya after Pechstein?”** The International Sports Law Journal, 18(1), 46-60.
- Zhang, J. J., Kim, E., Mastromartino, B., Qian, T. Y., & Nauright, J. (2018). **“The sport industry in growing economies: critical issues and challenges”**. International Journal of Sports Marketing and Sponsorship.

طراحی الگوی توسعه ورزش همگانی مبتنی بر فناوری‌های جدید مانند شبکه‌های اجتماعی

احسان صیدمحمدی^۱

میثم رحیمی‌زاده^۲

امیرحسین منظمی^۳

[10.22034/ssys.2023.2941.3147](https://doi.org/10.22034/ssys.2023.2941.3147)

تاریخ دریافت مقاله: ۱۴۰۲/۰۶/۳۰

تاریخ پذیرش مقاله: ۱۴۰۲/۰۸/۱۳

این پژوهش با هدف طراحی الگوی توسعه ورزش همگانی مبتنی بر فناوری‌های جدید مانند شبکه‌های اجتماعی با استفاده از روش کیفی و رویکرد سیستماتیک گراند تئوری انجام شد. جامعه آماری پژوهش شامل اساتید و پژوهشگران دانشگاه‌ها و اداره کل ورزش و جوانان و همچنین هیئت ورزش‌های همگانی بود که مورد مصاحبه قرار گرفتند. برآورد تعداد نمونه براساس اشباع نظری مولفه‌های استخراجی پژوهش ۱۴ نفر بود. براساس رویکرد تحقیق طی فرآیند کدگذاری باز، در مجموع ۴۲۴ کد اولیه بدون در نظر گرفتن هم‌پوشانی به دست آمد و در گام بعد، ۸۳ مفهوم مشترک براساس هم‌پوشانی‌ها و تشابهات حاصل شد که ۲۴ کد مفهومی را شکل دادند. در نهایت کدهای مفهومی حاصل شده، ۱۰ مقوله را برای ما تعریف کردند که مدل نهایی پژوهش براساس آنها ترسیم گردید. بر اساس یافته‌های پژوهش، عوامل علی شامل ضرورت‌های حرفه‌ای و ضرورت‌های فرهنگی؛ عوامل زمینه‌ای شامل زیرساخت‌ها و بسترهای نرم؛ عوامل مداخله‌گر شامل سازو کارهای تخصصی و سازو کارهای عمومی؛ راهبردها شامل توسعه ساختاری و پشتیبانی و پیامدها شامل توسعه کلان و توسعه سلامت‌محور است.

لذا باید به استفاده از فرصت‌های سرمایه‌گذاری در حوزه تولیدات رسانه‌ای مرتبط با ورزش همگانی توجه ویژه‌ای شود و تمام تلاش و توان سازمان‌های ورزشی در جهت استفاده از ظرفیت نخبگان ورزشی و چهره‌های مطرح و شاخص در شبکه‌های اجتماعی در جهت ترویج ورزش همگانی باشد.

واژگان کلیدی: توسعه، ورزش همگانی، فناوری و شبکه‌های اجتماعی.

^۱ دانشجوی کارشناسی ارشد مدیریت ورزشی، دانشگاه تربیت دبیر شهید رجایی، تهران، ایران

^۲ استادیار، گروه مدیریت ورزشی، دانشکده علوم ورزشی، دانشگاه تربیت دبیر شهید رجایی، تهران، ایران

E-mail: Meysam.rahimizadeh@gmail.com

^۳ دانشیار، گروه مدیریت ورزشی، دانشکده علوم ورزشی، دانشگاه تربیت دبیر شهید رجایی، تهران، ایران

مقدمه

دنیای ورزش امروز با ترکیب استعدادهای طبیعی ورزشی با تجزیه و تحلیل پیشرفته برای تولید بهترین نتایج ممکن از نظر فناوری پیشرفت می‌کند. از بسیاری جهات فناوری، زندگی را ساده می‌کند و هرکدام آن را به روش خود تعریف می‌کنند. در سراسر محیط امروز، تقریباً همه چیز به دلیل پیشرفت‌های فنی تقریباً در همه زمینه‌های سبک زندگی راحت‌تر و در دسترس است، همه چیز در جهان تأثیرات مثبت و منفی بر زندگی و جامعه دارد. (روی^۱، ۲۰۱۹) ورزش هم نقش مهمی در جهان ایفا می‌کند و تأثیرات بسیاری بر جوامع و فرهنگ‌ها دارد. تأثیرات ورزش بر سلامت، تغذیه، روحیه و روان و تعاملات اجتماعی بر هیچ کسی پوشیده نیست. ورزش به چهار شاخه ورزش حرفه‌ای، قهرمانی، تربیتی و همگانی تقسیم می‌شود (جلالوف^۲، ۲۰۲۰) ورزش همگانی به فعالیت‌های ورزشی اطلاق می‌شود که برای عموم قابل دسترس و باز است. این فعالیت‌ها معمولاً توسط نهادهای عمومی مانند سازمان‌های دولتی، شهرداری‌ها یا سازمان‌های اجتماعی سازماندهی و تنظیم می‌شوند. هدف ورزش همگانی ارتقای فعالیت بدنی، سلامتی و تعامل اجتماعی در بین افراد در هر سن و توانایی است (شعبانی و غفوری ۱۳۹۰). توسعه یک فرایند هدفمند است که توسط انسان‌ها آغاز شده است و هدف آن بهبود شرایط زندگی همه افرادی است که در جامعه زندگی می‌کنند. به عبارت دیگر، توسعه جایگاه برتری است که انسان برای تصرف یا رسیدن به آن تلاش می‌کند. (سماسینگ^۳، ۲۰۲۰) مشارکت مردم در فعالیت‌های ورزش همگانی، موتور اصلی توسعه همه‌جانبه مبتنی بر ورزش در میان آحاد جامعه است. (لی^۴، ۲۰۲۲). به دلیل تغییر سبک زندگی، افزایش اوقات فراغت، کاهش کار فیزیکی و اهمیت ورزش همگانی در تقویت اندام و کاهش فشار ورزش همگانی توسعه بی‌سابقه‌ای داشته است. (لی^۵، ۲۰۱۷) خدمات ورزش همگانی مظهر سیاست توسعه ملی مردم‌محور است و حمایت از ورزش ملی مبتنی بر ورزش همگانی است. در روند توسعه اجتماعی در عصر جدید، تقاضای مردم برای ورزش بسیار بهبود یافته است که این نیز از ارتقای سطح آگاهی سلامت مردم نشأت می‌گیرد. (پنگ، هیومین^۶، ۲۰۲۰) در سطح جهان کشورهای مختلف برای توسعه ورزش در تمامی ابعاد برنامه‌ها و سیاست‌های متفاوتی را در نظر گرفته‌اند که اکثر این برنامه‌ها با توجه به شرایط خاص هر کشور انجام شده است. بنابراین برنامه‌ریزی و ارائه منشور ملی ورزش برای توسعه ورزش تمام کشورهای دنیا ضروری است و باید با در نظر گرفتن

¹ Roy² Jalaliv et al.³ W. Semasinghe⁴ Lee, S.⁵ Li, Z⁶ -Peng, Huamin

عوامل کشورهای مختلف انجام شود. توجه به موضوعاتی مانند نژادپرستی، مسائل جنسیتی، مسائل سیاسی ورزش و موارد دیگر باید در تهیه منشور ملی توسعه ورزش کشورها مورد توجه ویژه قرار گیرند. البته لازم است بخش مهمی از مفاد این منشور با هماهنگی اساسنامه کمیته بین‌المللی المپیک و فدراسیون‌های ورزشی بین‌المللی تهیه و تنظیم شود و خود زمینه ساز و دربرگیرنده هماهنگی و انسجام سازمان‌های مختلف دولتی و غیردولتی متولی ورزش باشد (پیرس^۱ ۲۰۱۷). فناوری‌های نوین برای مقاصد خاصی طراحی شده‌اند که در جامعه ورزشی برای کاهش وزن، کنترل سلامت و افزایش همبستگی اجتماعی در کل جهان کاربرد دارند. (چینهوا^۲، ۲۰۱۷). درعصر حاضر رسانه‌های اجتماعی دامنه‌ای گسترده‌تر از ارتباطات اجتماعی ساده را شامل می‌شوند و برای اهداف مختلفی مانند پوشش زنده، اطلاع‌رسانی، روابط عمومی سیستم، تبلیغات و ... کاربرد دارند (آبزا^۳ و همکاران، ۲۰۲۲). از جمله پدیده‌های نوین ارتباطی که در مسائل فردی، اجتماعی و سازمانی کاربردهای زیادی دارند، شبکه‌ها و رسانه‌های اجتماعی نوین هستند. شکل‌گیری و توسعه شبکه‌های اجتماعی نوین به عنوان یکی از مهمترین رویدادهای اجتماعی قرن حاضر نامگذاری شده است (لئوناردی^۴، ۲۰۱۵). شبکه‌های اجتماعی می‌توانند بر زمینه‌های مختلفی تأثیر بگذارند. در صنعت ورزش نیز شفافیتی وجود دارد که فرصتی بی نظیر برای توسعه ورزش ایجاد می‌کند (براندرز و همکاران^۵، ۲۰۱۳). کیانی و نظری (۱۴۰۱) پژوهشی با مضمون تأثیر وسایل ارتباط جمعی در بازاریابی رخداد های ورزشی به نگارش در آوردند. دستاورد بازاریابی یکپارچه نوید دهنده افزایش کمال از منظر به وجود آمدن تئوری منسجم است که این ترکیبی از بهره بردن فعالانه از برنامه‌های رسانه‌های اجتماعی است که در وب سایت باشگاه یا فدراسیون تمرکز دارند. مشتاقی و همکاران (۱۴۰۱) در پژوهشی با عنوان «رسانه‌های جمعی در توسعه سلامت از طریق ورزش همگانی» به این نتیجه دست پیدا کرد که اثرات ورزش بر جامعه باعث افزایش کیفیت زندگی، تقویت روحیه اجتماعی جامعه، ایجاد همبستگی، کاهش هزینه های درمان و مهمتر از همه تأثیر بر فرهنگ جامعه می‌شود. خواجه صالحانی و همکاران (۱۴۰۰) طی تحقیقی با مضمون نقش رسانه‌های جمعی در گسترش ورزش دانشگاهی نشان دادند که رسانه در توسعه نیروی انسانی ورزش دانشگاهی، توسعه منابع اقتصادی ورزش دانشگاهی، توسعه زیرساخت‌های مکفی ورزش دانشگاهی، توسعه فضای علمی ورزش دانشگاهی، توسعه فضای قانونی ورزش دانشگاهی و توسعه فضای فرهنگی ورزش دانشگاهی نقش نقش شایان و بسزایی دارد. مشتاقی و همکاران (۱۴۰۰) تحقیقی با مضمون نقش وسایل ارتباط

¹ Pearce, S.

² Qinghua

³ Abeza

⁴ Leonardi

⁵ Brandes

جمعی بر توسعه و ترویج ورزش همگانی کشور انجام دادند. بی توجهی رسانه‌ها به وضعیت ورزش بانوان عامل مهم دیگری است که محققان به آن اشاره می‌کنند. زنان بخش عظیمی از جامعه را تشکیل می‌دهند و از طرفی هم تربیت‌کننده نسل بعدی این مرز و بوم هستند که بی توجهی به آنان تأثیرات بسیار مخربی را برای ورزش همگانی جامعه و علاقه آن‌ها به ورزش همگانی به همراه دارد. لیولو و همکاران^۱ (۲۰۲۳) طی پژوهشی با عنوان «تأثیر خدمات ورزش همگانی بر سلامت روان ساکنان در سطح جوامع در دولت چین» به این نتایج دست یافته‌اند که هرچه دسترسی به امکانات ورزشی و دسترسی به فضای آزاد و سبز برای عموم مردم در جامعه کمتر باشد؛ ممکن است ناراحتی روانی ساکنان بیشتر باشد. علیف و محممدوف^۲ (۲۰۲۲) پژوهشی با عنوان «تأثیر رسانه‌های جمعی بر ورزش» انجام دادند که دستاورد این پژوهش نمایانگر این ادعاست که هدف رسانه‌ها افزایش آگاهی ورزشی، هدایت ورزش و توزیع فرهنگ در جامعه است. وانگ و همکارش^۳ (۲۰۲۱) در پژوهشی با عنوان «تحلیل و تحقیق در کاربرد فناوری اینترنت در آموزش دو و میدانی ورزشی» به این نتیجه اشاره می‌کنند که با ادغام درست فناوری‌های نوین با روش‌های سنتی گذشته به وسیله آموزش‌های آنلاین و آفلاین می‌توان تعامل بیشتری بین مربی و مربی برقرار کرد و اثر گذاری هر نوع فعالیت را به اوج رساند.

بنابراین باتوجه به بررسی پیشینه تحقیق و رشد و گسترش شبکه‌های اجتماعی در جامعه، کمبود تحقیقی که الگویی برای توسعه ورزش همگانی طراحی کند حس می‌شد. باید بپذیریم که توسعه ورزش همگانی چیزی نیست که خود به خود اتفاق بیفتد، بلکه باید برای رسیدن به آن، برنامه و هدف داشته باشیم و برای رسیدن به آن تلاش کنیم. بر اساس مطالب ارائه شده، نیاز مبرم به الگویی اکتشافی است. لذا این پژوهش سعی در شناخت عوامل موثر بر توسعه ورزش همگانی مبتنی بر فناوری‌های نوین مانند شبکه‌های اجتماعی و طراحی یک الگو برای آن دارد. به نظر می‌رسد با توجه به گسترش شبکه‌های اجتماعی در میان تمام طیف‌های سنی از آنها می‌توان برای جذابیت‌بخشی به ورزش، اطلاع رسانی، پخش رویدادهای ورزشی و در نهایت توسعه ورزش همگانی در جامعه بهره برد. بنابراین تحقیق حاضر بر آن است که به این سوال پاسخ دهد:

الگوی توسعه ورزش همگانی مبتنی بر فناوری‌های جدید مانند شبکه‌های اجتماعی چگونه است؟

روش‌شناسی پژوهش

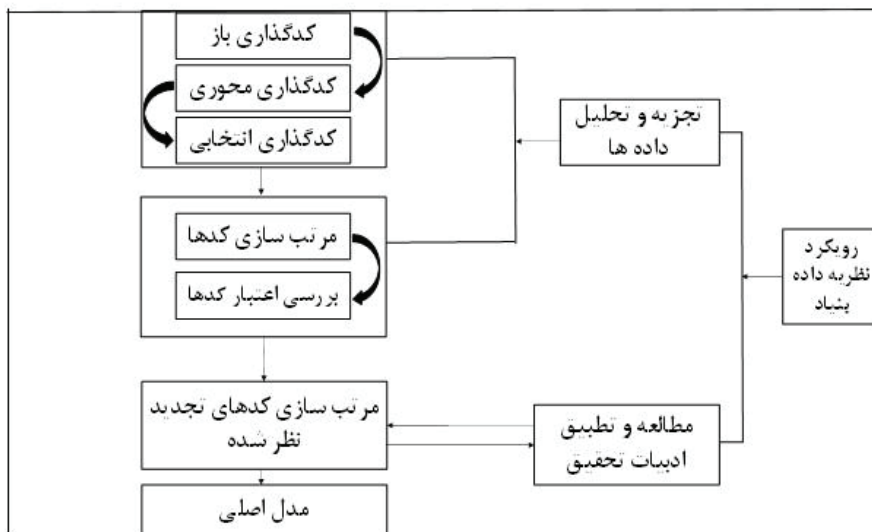
^۱ Lu and et al.

^۲ Aliyev and Mammadov

^۳ Wang and et al.

روش تحقیق از نوع مطالعه اکتشافی نظام‌مند با رویکرد اشتراک و کوربین⁴ است. گردآوری داده‌ها به روش‌های متعددی مانند مصاحبه، مطالعه کتابخانه‌ای و بررسی اسناد انجام گرفت. در این روش سؤالات پژوهش به جای آنکه به شکل فرضیه‌های خاص مطرح شوند، باید باز و کلی باشند و تئوری حاصله باید تبیین‌گر پدیده‌ای باشد که مورد بررسی است. سه فرایند هم‌پوش در فرایند تحلیل تئوری مفهوم‌سازی بنیادی وجود دارد: کدگذاری باز، کدگذاری محوری و کدگذاری انتخابی. جامعه آماری شامل اعضای هیئت علمی، اساتید دانشگاه‌ها و کارشناسان اداره کل ورزش و جوانان و اعضای هیئت ورزش‌های همگانی می‌باشد که مورد مصاحبه قرار گرفتند. روش نمونه‌گیری کیفی به روش نظری و از نوع قضائیه بر مبنای معیارهایی مانند تخصص، رده شغلی و سابقه صورت گرفت. تخمین تعداد نمونه براساس اشباع نظری مولفه‌های استخراجی پژوهش ۱۴ نفر بود. نمونه آماری این بخش تا رسیدن به اشباع نظری، پیکره اصلی تحقیق برگزیده شده است. روایی رونوشت مطالعه کتابخانه‌ای و ابزار مصاحبه ابتدا با استفاده از نظر متخصصان مورد ارزیابی قرار گرفت. سپس از طریق روش‌های روایی کدگذاری و توافق مصححان (ضریب کاپا، و...) بررسی شد. در این پژوهش، با ارائه بازخورد به مصاحبه‌شوندگان و قراردادن آن‌ها در مسیر پژوهش - به طوری که بر نحوه پاسخگویی آن‌ها تأثیر نگذارد - در جهت افزایش روایی درونی اقدام شد. در ضمن پس از انجام هر مصاحبه، الگوی به‌دست آمده تا آن مرحله ارائه می‌شد و در صورتی که مصاحبه‌شونده نکاتی را نسبت به الگو داشت، مورد بحث قرار می‌داد. این کار پس از انجام مصاحبه انجام می‌گرفت تا مصاحبه خالی از هر گونه پیش‌فرض و جهت‌گیری انجام شود. از آنجایی که مؤلفه پایایی به گستره تکرارپذیری یافته‌های پژوهش اشاره دارد و در انجام مطالعات کیفی پژوهشگر به تفسیر موضوع مورد مطالعه می‌پردازد، همزمان با گردآوری داده‌ها، کار تحلیل آن‌ها طی سه مرحله کدگذاری نیز شروع شد. پس از استخراج کدها، آن‌ها طبقه‌بندی می‌شدند - مقایسه مداوم، تفاوت‌ها و تشابهات بین کدها را آشکار می‌کند. طبقات جدا و یا ادغام می‌گردیدند تا نظریه در روند این فرآیند شکل گیرد. منابع و متون موجود نیز در روند تکمیل تئوری مورد استفاده قرار گرفتند. کار گردآوری داده‌ها تا زمانی ادامه یافت که پژوهشگر اطمینان حاصل کردند که ادامه کار چیز تازه‌ای به دانسته‌ها نمی‌افزاید. پس از انجام ۱۴ مصاحبه در طی دوره شش ماه، تحلیل داده‌ها حاکی از اضافه نشدن داده جدید به داده‌های قبلی بود، چرا که درصد بالایی از داده‌های مستخرج از مصاحبه‌های آخر تکراری بود. بنابراین، با رسیدن به حد اشباع نظری، به مصاحبه‌ها پایان داده شد.

⁴ Strauss and Corbin

شکل ۱: فرایند انجام پژوهش

یافته‌های پژوهش

طی فرایند کد گذاری باز ۴۲۴ کد باز استخراج شد که بعد از پالایش آنها ۸۳ کد غیر تکراری از ۱۴ مصاحبه با افراد واجد شرایط به دست آمد، سپس این مفاهیم بر اساس مشابهت موضوعی دسته‌بندی شد و به هر یک از این طبقات، عنوانی اختصاص یافت که انتزاعی‌تر از مفاهیمی بود که مجموعه آن طبقه رانشکیل می‌داد. تعداد کدهای مفهومی تحقیق ما به ۲۴ مورد رسید. سپس به وسیله این ۲۴ مورد به معرفی ۱۰ کد انتخابی یا همان مقوله‌ها پرداختیم و به وسیله این مقوله‌ها به تبیین پدیده مورد نظر که همان تبیین الگوی تحقیق است، مبادرت شد. در جدول ۱ اطلاعات مربوط به مشخصات فردی مشارکت‌کنندگان در مصاحبه‌های مرتبط شرح داده شده است:

جدول ۱: مشخصات مشارکت‌کنندگان در مصاحبه

ردیف	تخصص	تحصیلات	سابقه علمی - پژوهشی	جنسیت
۱	عضو هیئت علمی دانشگاه	دکتری تخصصی	*	مرد
۲	عضو هیئت علمی دانشگاه	دکتری تخصصی	*	مرد
۳	عضو هیئت علمی دانشگاه	دکتری تخصصی	*	مرد

طراحی الگوی توسعه ورزش همگانی مبتنی بر فناوری‌های جدید مانند شبکه‌های اجتماعی

۴	عضو هیئت علمی دانشگاه	دکتری تخصصی	*	مرد
۵	عضو هیئت علمی دانشگاه	دکتری تخصصی	*	مرد
۶	کارشناس اداره ورزش و جوانان	دکتری تخصصی	*	مرد
۷	کارشناس اداره ورزش و جوانان	فوق لیسانس	-	مرد
۸	کارشناس اداره ورزش و جوانان	فوق لیسانس	*	مرد
۹	دانشجو دکتری مدیریت ورزشی	فوق لیسانس	*	زن
۱۰	دانشجو دکتری مدیریت ورزشی	فوق لیسانس	-	زن
۱۱	هیئت ورزش همگانی	دکتری تخصصی	-	مرد
۱۲	هیئت ورزش همگانی	فوق لیسانس	-	زن
۱۳	هیئت ورزش همگانی	فوق لیسانس	-	مرد
۱۴	هیئت ورزش همگانی	فوق لیسانس	*	زن

در مراحل بعدی یعنی مرحله کدگذاری مفهومی و کدگذاری انتخابی، بین دسته‌های ایجادشده رابطه برقرار شد. اساس فرآیند ارتباط در کدگذاری مفهومی بر تمرکز و تعیین یک مقوله به عنوان مقوله مرکزی یا اصلی که هدف اصلی تحقیق است و سپس مقوله‌های دیگر به عنوان مقوله فرعی ارتباط داده شد. پس از تعریف مقوله مفهومی، شرایط علی، شرایط میدانی، شرایط مداخله‌گر، راهبردها و اقدامات و پیامدهای آنها تعریف گردید. در جدول ۲، کدهای باز موثر بر توسعه ورزش همگانی مبتنی بر فناوری‌های جدید مانند شبکه‌های اجتماعی شرح داده شده است:

جدول ۲: کدهای باز موثر بر توسعه ورزش همگانی مبتنی بر فناوری‌های جدید مانند شبکه‌های اجتماعی

فرآوانی	کدهای باز
۵	فرصت‌های سرمایه‌گذاری در حوزه تولیدات رسانه‌ای مرتبط با ورزش همگانی
۳	ظرفیت نخبگان ورزشی در تولیدات ورزشی برای کیفیت‌بخشی انتقال مفاهیم
۵	ظرفیت چهره‌های مطرح و شاخص در شبکه‌های اجتماعی در جهت ترویج ورزش همگانی

۴	وجود فنون مدرن جذب مخاطبان در شبکه‌های اجتماعی
۸	امکان ساخت برنامه‌های با کیفیت ورزشی در جهت ایجاد جذابیت بصری
۴	امکان تولید برنامه‌های کیفی در جهت ایجاد فرهنگ ورزش همگانی
۳	نمایش نشاط اجتماعی از طریق برنامه‌های ورزش گروهی
۵	ارزش‌های ورزش و فعالیت بدنی با هنجارسازی در شبکه‌های مجازی
۴	وجود هنجارهای سلامت‌محور به‌خصوص ورزش همگانی در جامعه
۵	توجه ویژه به بهبود و تقویت ارزش‌های ورزشی در خانواده‌ها
۴	بهره‌گیری از فرهنگ مرتبط با کار و سلامتی در اقوام مختلف
۵	توجه ویژه به ارزشمندی ورزش در گروه کودک و نوجوان
۶	تمرکز بر ورزش همگانی در رسوم و فرهنگ اجتماعی
۸	ظرفیت‌های پوشش رسانه‌ای همایش‌های ورزش همگانی در طول سال
۴	ضرورت‌های اجتماعی مانند ارتباطات اجتماعی از طریق ورزش همگانی
۵	کارکردهای اطلاع‌رسانی پیزامون برگزاره همایش‌های ورزشی گروهی
۶	به‌روز بودن امکانات ورزشی
۵	در دسترس بودن امکانات در تمام نقاط
۸	قابلیت استفاده از امکانات برای تمام سنین
۳	در دسترس بودن فناوری‌های نوین جهت تبلیغات موثر و هدفمند
۶	تامین امکانات تبلیغاتی در راه توسعه ورزش همگانی
۴	استفاده از ظرفیت رسانه‌ای رسانه‌های سازمان‌های ورزش‌مدار
۸	وجود نیروی زبده در تامین برنامه‌های اجتماعی ورزش همگانی
۳	وجود نیروی آشنا با فناوری‌های نوین در راستای تحقق اهداف ورزشی
۳	استفاده از نیروهای داوطلبی آشنا با رویدادهای ورزشی همگانی
۸	وجود قوانین حامی توسعه ورزش همگانی مبتنی بر فناوری‌های نوین

-
۳	اتخاذ قوانین تشویقی برای شبکه‌های اجتماعی فعال در حوزه ورزش همگانی
۷	وجود سیاست‌های اجرایی در زمینه فناوری‌های نوین و شبکه‌های اجتماعی
۳	نبود تسلط و تخصص در مدیریت شبکه‌های اجتماعی
۴	عدم وجود هماهنگی حرفه‌ای بین فدراسیون و رسانه‌های اجتماعی
۵	عدم درامدزایی از طریق ورزش همگانی برای شبکه‌های اجتماعی
۵	کم‌کاری تهیه‌کنندگان برنامه ورزشی در شبکه‌های اجتماعی مدرن
۶	ضعف در اطلاع‌رسانی و مسئولیت اجتماعی رسانه‌ها در زمینه توسعه ورزش همگانی
۸	عدم نگاه تخصص به تولید برنامه‌های ورزش همگانی
۶	عدم همکاری سازمان‌های مربوطه در شبکه‌های اجتماعی
۸	عدم همکاری با نهادهای علمی در روند تولید برنامه‌های ورزش همگانی
۴	عدم تعهد مالی فدراسیون ورزش همگانی در جهت پوشش رسانه‌ای
۸	کمبود توجه به ورزش همگانی در رسانه‌های اجتماعی
۸	توجه بیشتر به ورزش قهرمانی در رسانه‌های اجتماعی
۸	عدم بازتاب‌های شبکه‌های اجتماعی در زمینه فعالیت‌های ورزش همگانی
۶	محدودیت نمایش رسانه‌ای ورزش بانوان و تمرکز بر ورزش آقایان
۶	عدم درک صحیح از نیازهای مخاطبان در زمینه ورزش همگانی
۴	عدم جذابیت و کلیشه‌ای شدن برنامه‌های ورزش همگانی در شبکه‌های اجتماعی
۴	عدم درک خواسته‌های بصری- ورزشی دنبال‌کنندگان ورزش همگانی
۶	ضعف در به‌کارگیری فناوری روزآمد برای آموزش مربوط به ورزش همگانی
۶	کمبود تبلیغات برای بیان اهمیت و ضرورت ورزش همگانی
۴	اخبار و اطلاعات غیرکارشناسانه و در نتیجه غیراصولی در ورزش همگانی
۵	عدم اطلاع‌رسانی مناسب نسبت به فوائد ورزش همگانی
۴	پرهیز از یکنواختی در تولید محتوا و استفاده از آیین‌های گوناگون
-

۴	تولید و پخش برنامه‌های تخصصی برای سنین مختلف
۸	پخش برنامه‌های با کیفیت ورزش همگانی در تمام رسانه‌ها و شبکه‌های اجتماعی
۵	به کارگیری افراد متخصص در حوزه‌های کارشناس فناوری‌های نوین در راستای بهبود ورزش همگانی
۳	توجه به جنبه‌های تفریحی ورزش همگانی از طریق شبکه‌های اجتماعی
۸	پوشش رویدادهای مرتبط و ایجاد جذابیت ورزشی در شبکه‌های اجتماعی
۴	اجرای رویدادهای ورزشی مهیج و جذاب و پوشش رسانه‌ای
۵	پخش تبلیغات در زمان و مکان مناسب برای جذب مخاطب
۳	آموزش مفاهیم مرتبط با فناوری‌های نوین مرتبط با ورزش همگانی
۳	معرفی الگوهای ورزشکار با توجه به محبوبیت‌شان در شبکه‌های اجتماعی
۴	پخش تیزرهای تبلیغاتی مرتبط با ورزش همگانی در شبکه‌های اجتماعی
۷	مشارکت شبکه‌های اجتماعی با نهادهای متولی ورزش همگانی
۶	مهیاکردن بستر هماهنگی بین تشکیلات‌های مرتبط با ورزش و سلامت
۳	استفاده از ظرفیت نهادهای علمی در روند تولید برنامه‌های ورزش همگانی
۳	جذب حامیان مالی رسانه‌ای در راستای توجه و تمرکز بر توسعه ورزش همگانی
۵	جذب منابع مالی از طریق پخش رویدادهای ورزش همگانی در شبکه‌های اجتماعی
۴	در نظر گرفتن بودجه مناسب برای توسعه فناوری‌های نوین در راستای بهبود ورزش همگانی
۴	تقدیر از سازمان‌های حامی مالی شبکه‌های اجتماعی در ورزش همگانی
۳	حمایت مالی فدراسیون ورزش همگانی در جهت پوشش رسانه‌ای
۵	جمع‌گرایی و ارتباطات اجتماعی
۵	افزایش مشارکت سازمانی در زمینه ارتقای ورزش همگانی
۸	مشارکت تدریجی تمامی اقشار در ورزش همگانی

طراحی الگوی توسعه ورزش همگانی مبتنی بر فناوری‌های جدید مانند شبکه‌های اجتماعی

۶	بهبود همبستگی اجتماعی
۳	توسعه سرمایه اجتماعی
۴	فعال‌شدن سازمان‌های مردم‌نهاد
۸	نمایش الگوهای سبک زندگی سالم
۶	پرکردن اوقات فراغت تمامی افراد
۶	افزایش سلامت اجتماعی
۵	بهبود کیفیت زندگی سلامت‌محور
۳	ارتقای شادابی و نشاط در جامعه
۸	بیماری‌های مرتبط با کم‌ تحرکی
۵	اشاعه فرهنگ بومی - محلی در مناطق مختلف،
۳	افزایش انگیزه عموم مردم برای شرکت در ورزش همگانی
۳	افزایش علاقه‌مندی مردم در گرایش به ورزش همگانی
۶	حضور حداکثری مردم در اماکن ورزشی جهت انجام فعالیت‌های ورزشی

بر اساس یافته‌های جدول ۲ که حاصل تجزیه مصاحبه‌ها بود، ۸۳ کد باز به عنوان عوامل موثر بر توسعه ورزش همگانی مبتنی بر فناوری‌های جدید مانند شبکه‌های اجتماعی شناسایی شد. در جدول ۳ نتایج کدگذاری مفهومی که به دسته‌بندی کدهای باز می‌پردازد، گزارش شده است:

جدول ۳: کدگذاری مفهومی

کدهای مفهومی	کدهای باز
فرصت‌طلبی	فرصت‌های سرمایه‌گذاری در حوزه تولیدات رسانه‌ای مرتبط با ورزش همگانی
	ظرفیت نخبگان ورزشی در تولیدات ورزشی برای کیفیت‌بخشی انتقال مفاهیم
	ظرفیت چهره‌های مطرح و شاخص در شبکه‌های اجتماعی در جهت ترویج ورزش همگانی
تولیدات با کیفیت	وجود فنون مدرن جذب مخاطبان در شبکه‌های اجتماعی
	امکان ساخت برنامه‌های با کیفیت ورزشی در جهت ایجاد جذابیت بصری

امکان تولید برنامه‌های کیفی در جهت ایجاد فرهنگ ورزش همگانی	
نمایش نشاط اجتماعی از طریق برنامه‌های ورزش گروهی	
ارزش‌های ورزش و فعالیت بدنی با هنجارسازی در شبکه‌های مجازی	
وجود هنجارهای سلامت‌محور به‌خصوص ورزش همگانی در جامعه	هنجارسازی
توجه ویژه به بهبود و تقویت ارزش‌های ورزشی در خانواده‌ها	
بهره‌گیری از فرهنگ مرتبط با کار و سلامتی در اقوام مختلف	
توجه ویژه به ارزشمندی ورزش در گروه کودک و نوجوان	فرهنگ‌سازی
تمرکز بر ورزش همگانی در رسوم و فرهنگ اجتماعی	
ظرفیت‌های پوشش رسانه‌ای همایش‌های ورزش همگانی در طول سال	
ضرورت‌های اجتماعی مانند ارتباطات اجتماعی از طریق ورزش همگانی	اطلاع‌رسانی
کارکردهای اطلاع‌رسانی در زمینه برگزاری همایش‌های ورزشی گروهی	
به‌روز بودن امکانات ورزشی	
در دسترس بودن امکانات در تمام نقاط	امکانات ورزشی
قابلیت استفاده از امکانات برای تمام سنین	
در دسترس بودن فناوری‌های نوین جهت تبلیغات موثر و هدفمند	
تامین امکانات تبلیغاتی در راه توسعه ورزش همگانی	امکانات تبلیغاتی
استفاده از ظرفیت رسانه‌ای رسانه‌های سازمان‌های ورزش‌مدار	
وجود نیروی زبده در تامین برنامه‌های اجتماعی ورزش همگانی	نیروی انسانی
وجود نیروی آشنا با فناوری‌های نوین در راستای تحقق اهداف ورزشی	متخصص
استفاده از نیروهای داوطلبی آشنا با رویدادهای ورزشی همگانی	
وجود قوانین حامی توسعه ورزش همگانی مبتنی بر فناوری‌های نوین	
اتخاذ قوانین تشویقی برای شبکه‌های اجتماعی فعال در حوزه ورزش همگانی	قوانین و مقررات
وجود سیاست‌های اجرایی در زمینه فناوری‌های نوین و شبکه‌های اجتماعی	
نبود تسلط و تخصص در مدیریت شبکه‌های اجتماعی	

حرفه‌ای‌گری	عدم وجود هماهنگی حرفه‌ای بین فدراسیون و رسانه‌های اجتماعی عدم درامدزایی از طریق ورزش همگانی برای شبکه‌های اجتماعی کم‌کاری تهیه‌کنندگان برنامه ورزشی در شبکه‌های اجتماعی مدرن
تولیدات فناورمحور	ضعف در اطلاع‌رسانی و مسئولیت اجتماعی رسانه‌ها در زمینه توسعه ورزش همگانی عدم نگاه تخصص به تولید برنامه‌های ورزش همگانی عدم همکاری سازمان‌های مربوطه در شبکه‌های اجتماعی
همکاری بین بخشی	عدم همکاری با نهادهای علمی در روند تولید برنامه‌های ورزش همگانی عدم تعهد مالی فدراسیون ورزش همگانی در جهت پوشش رسانه‌ای کمبود توجه به ورزش همگانی در رسانه‌های اجتماعی
تمرکز	توجه بیشتر به ورزش قهرمانی در رسانه‌های اجتماعی عدم بازتاب‌های شبکه‌های اجتماعی در زمینه فعالیت‌های ورزش همگانی محدودیت نمایش رسانه‌ای ورزش بانوان و تمرکز بر ورزش آقایان عدم درک صحیح از نیازهای مخاطبین در خصوص ورزش همگانی
نیازسنجی	عدم جذابیت و کلیشه‌ای شدن برنامه‌های ورزش همگانی در شبکه‌های اجتماعی عدم درک خواسته‌های بصری- ورزشی دنبال‌کنندگان ورزش همگانی ضعف در به‌کارگیری فناوری روزآمد برای آموزش مربوط به ورزش همگانی
آگاهی‌بخشی	کمبود تبلیغات برای بیان اهمیت و ضرورت ورزش همگانی اخبار و اطلاعات غیر کارشناسانه و در نتیجه غیراصولی در ورزش همگانی عدم اطلاع‌رسانی مناسب نسبت به فوائد ورزش همگانی پرهیز از یکنواختی در تولید محتوا و استفاده از آیین‌های گوناگون
کیفیت بخشی	تولید و پخش برنامه‌های تخصصی برای سنین مختلف پخش برنامه‌های با کیفیت ورزش همگانی در تمام رسانه‌ها و شبکه‌های اجتماعی به‌کارگیری افراد متخصص در حوزه‌های کارشناس فناوری‌های نوین در راستای بهبود ورزش همگانی

توجه به جنبه‌های تفریحی ورزش همگانی از طریق شبکه‌های اجتماعی پوشش رویدادهای مرتبط و ایجاد جذابیت ورزشی در شبکه‌های اجتماعی اجرای رویدادهای ورزشی مهیج و جذاب و پوشش رسانه‌ای پخش تبلیغات در زمان و مکان مناسب برای جذب مخاطب آموزش مفاهیم مرتبط با فناوری‌های نوین مرتبط با ورزش همگانی	جذابیت بخشی
معرفی الگوهای ورزشکار با توجه به محبوبیت‌شان در شبکه‌های اجتماعی پخش تیزرهای تبلیغاتی مرتبط با ورزش همگانی در شبکه‌های اجتماعی مشارکت شبکه‌های اجتماعی با نهادهای متولی ورزش همگانی	آموزش
مهیاکردن بستر هماهنگی بین تشکیلات‌های مرتبط با ورزش و سلامت استفاده از ظرفیت نهادهای علمی در روند تولید برنامه‌های ورزش همگانی جذب حامیان مالی رسانه‌ای در راستای توجه و تمرکز بر توسعه ورزش همگانی جذب منابع مالی از طریق پخش رویدادهای ورزش همگانی در شبکه‌های اجتماعی در نظر گرفتن بودجه مناسب برای توسعه فناوری‌های نوین در راستای بهبود	هماهنگی سازمانی
ورزش همگانی تقدیر از سازمان‌های حامی مالی شبکه‌های اجتماعی در ورزش همگانی حمایت مالی فدراسیون ورزش همگانی در جهت پوشش رسانه‌ای جمع‌گرایی و ارتباطات اجتماعی افزایش مشارکت سازمانی در زمینه ارتقای ورزش همگانی	حمایت مالی
مشارکت تدریجی تمامی اقشار در ورزش همگانی بهبود همبستگی اجتماعی توسعه سرمایه اجتماعی	توسعه اجتماعی
فعال‌شدن سازمان‌های مردم‌نهاد نمایش الگوهای سبک زندگی سالم پرکردن اوقات فراغت تمامی افراد	توسعه فرهنگی

افزایش سلامت اجتماعی

بهبود کیفیت زندگی سلامت‌محور

ارتقای شادابی و نشاط در جامعه

کاهش بیماری‌های مرتبط با کم‌تحرکی

اشاعه فرهنگ بومی - محلی در مناطق مختلف،

افزایش انگیزه عموم مردم برای شرکت در ورزش همگانی

افزایش علاقه‌مندی مردم در گرایش به ورزش همگانی

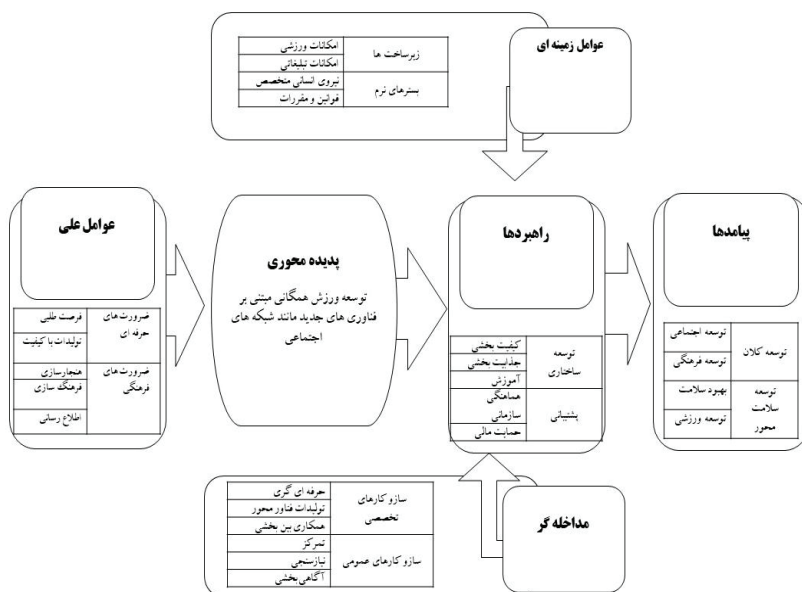
حضور حداکثری مردم در اماکن ورزشی جهت انجام فعالیت‌های ورزشی

بهبود سلامت

توسعه ورزشی

جدول ۴: کدگذاری گزینشی (انتخابی)

مقوله ها	کدهای مفهومی
ضرورت‌های حرفه‌ای	فرصت طلبی، تولیدات با کیفیت
ضرورت‌های فرهنگی	هنجار سازی، فرهنگ سازی، اطلاع رسانی
زیرساخت‌ها	امکانات ورزشی، امکانات تبلیغاتی
بسترهای نرم	نیروی انسانی متخصص، قوانین و مقررات،
سازو کارهای تخصصی	حرفه‌ای‌گری، تولیدات فناور محور، همکاری بین بخشی
سازو کارهای عمومی	تمرکز، نیازسنجی، آگاهی بخشی
توسعه ساختاری	کیفیت بخشی، جذابیت بخشی، آموزش
پشتیبانی	هماهنگی سازمانی، حمایت مالی
توسعه کلان	توسعه اجتماعی، توسعه فرهنگی
توسعه سلامت محور	بهبود سلامت، توسعه ورزشی

بحث و نتیجه‌گیری

این پژوهش با هدف طراحی الگوی توسعه ورزش همگانی مبتنی بر فناوری‌های جدید مانند شبکه‌های اجتماعی انجام شد. بر اساس یافته‌ها عوامل علی مؤثر بر توسعه ورزش همگانی مبتنی بر فناوری‌های جدید مانند شبکه‌های اجتماعی عبارت‌اند از: ضرورت‌های حرفه‌ای (فرصت‌طلبی، تولیدات با کیفیت) و ضرورت‌های فرهنگی (هنجارسازی، فرهنگ‌سازی و اطلاع‌رسانی). طی سال‌های اخیر ظهور و توسعه رسانه‌های جدید شگفت‌آور بوده است؛ چنان‌که در مدت کوتاهی در سراسر جهان گسترش یافته و مهم‌ترین شکل و بارزترین محصول آن اینترنت و شبکه‌های اجتماعی مجازی است (فتون و همکاران^۱، ۲۰۲۳). رسانه‌های اجتماعی انواع مختلفی از منابع آنلاین را توصیف می‌کند که به قصد آموزش افراد در مورد محصولات، مارک‌ها، خدمات، افراد مشهور عوامل مختلفی می‌تواند بر ضرورت توجه به فناوری‌های جدید در توسعه ورزش همگانی اثر داشته باشند. یکی از این عوامل فرصت‌طلبی است. لذا با استفاده از فرصت‌های سرمایه‌گذاری در حوزه تولیدات رسانه‌ای مرتبط با ورزش همگانی، استفاده از ظرفیت نخبگان ورزشی در تولیدات ورزشی برای کیفیت‌بخشی انتقال مفاهیم، استفاده از ظرفیت چهره‌های مطرح و شاخص در شبکه‌های اجتماعی در جهت ترویج ورزش همگانی می‌توان به ضرورت موضوع پی برد. علاوه بر این توجه به تولیدات با کیفیت نیز می‌تواند نقش موثری در توسعه ورزش همگانی مبتنی بر فناوری‌های جدید داشته باشد. به این شکل که در عصر حاضر وجود فنون مدرن جذب مخاطبان در شبکه‌های اجتماعی، امکان ساخت برنامه‌های با کیفیت ورزشی در جهت ایجاد جذابیت بصری، امکان تولید برنامه‌های کیفی در جهت ایجاد فرهنگ ورزش همگانی و ضرورت نمایش نشاط اجتماعی از طریق برنامه‌های ورزش گروهی می‌تواند بر توسعه ورزش همگانی مؤثر باشد. این امر در کنار شاخص دیگری به نام هنجارسازی و فرهنگ‌سازی باید مورد توجه قرار گیرد، چرا که توجه به ابعاد مختلف توسعه نتایج بهتری را در پی خواهد داشت. لذا توجه به ارزش‌های ورزش و فعالیت بدنی با هنجارسازی در شبکه‌های مجازی، وجود هنجارهای سلامت‌محور به خصوص ورزش همگانی در جامعه، توجه ویژه به بهبود و تقویت ارزش‌های ورزشی در خانواده‌ها، بهره‌گیری از فرهنگ مرتبط با کار و سلامتی در اقوام مختلف، توجه ویژه به ارزشمندی ورزش در گروه کودک و نوجوان، تمرکز بر ورزش همگانی در رسوم و فرهنگ اجتماعی همگی می‌تواند از ضرورت‌های توجه به توسعه ورزش همگانی در بستر فناوری‌های جدید باشد. یکی دیگر از مهم‌ترین عامل‌ها، اطلاع‌رسانی است. این شاخص آن‌چنان دارای اهمیت است که می‌توان از طریق ظرفیت‌های پوشش

¹ Alex Fenton et al.

رسانه‌ای همایش‌های ورزش همگانی در طول سال، ضرورت‌های اجتماعی مانند ارتباطات اجتماعی از طریق ورزش همگانی، کارکردهای اطلاع رسانی در برگزاری همایش‌های ورزشی گروهی به وجود آید. در واقع نفوذ و جایگاه تلویزیونی در دنیای کنونی امری غیرقابل اجتناب است. تصادفی نیست که کارشناسان، قرن جدید را «عصر اطلاعات» می‌نامند. این ایده که "هر کسی که صاحب اطلاعات است، بر جهان حکمرانی می‌کند" به یک واقعیت روزانه تبدیل شده است. به خوبی می‌دانیم که کارهای تلویزیونی پیچیده‌تر از دیگر رسانه‌ها هستند و با استفاده از فناوری مدرن الکترونیکی ساخته می‌شوند. امکانات یک دوربین ویدئویی قابل حمل برای انتقال تصاویر تلویزیونی در مسافت‌های طولانی از طریق فضا و ماهواره‌ها بسیار زیاد است و شگفتی‌های خلاقانه و فنی ایجاد می‌کند. به همین دلیل است که نقش تلویزیون در جامعه در حال افزایش است. تاثیر وسایل ارتباطی بر پیشرفت جامعه و به‌خصوص تلویزیون در حال افزایش است. (داداکسون، ۲۰۲۲)^۱. یکی از مهم‌ترین پیشنهادها این پژوهش فرصت طلبی است. لذا باید به فرصت‌های سرمایه‌گذاری در حوزه تولیدات رسانه‌ای مرتبط با ورزش همگانی توجه ویژه‌ای شود و تمام تلاش و توان سازمان‌های ورزشی در جهت استفاده از ظرفیت نخبگان ورزشی و چهره‌های مطرح و شاخص در شبکه‌های اجتماعی در جهت ترویج ورزش همگانی باشد. همچنین پیشنهاد می‌شود از ضرورت تولیدات با کیفیت غافل نشویم، چرا که با وجود فنون مدرن جذب مخاطبان در شبکه‌های اجتماعی در عصر حاضر و ساخت برنامه‌های با کیفیت ورزشی در جهت ایجاد جذابیت بصری می‌توان نمایش نشاط اجتماعی از طریق برنامه‌های ورزش گروهی را به بهترین شکل انجام داد و مخاطبان بسیاری را جذب کرد.

بر اساس یافته‌ها، عوامل زمینه‌ای مؤثر بر توسعه ورزش همگانی مبتنی بر فناوری‌های جدید مانند شبکه‌های اجتماعی عبارت‌اند از: زیرساخت‌ها (امکانات ورزشی، امکانات تبلیغاتی) و بسترهای نرم (نیروی انسانی متخصص، قوانین و مقررات). در ورزش همگانی و تفریحی، حضور افراد اختیاری و با انگیزه شخصی، بر اساس ذوق و اشتیاق است. از جمله اهداف اصلی ارگان‌ها و نهادها در این سطح، تهیه کردن بیشترین امکانات لازم در جهت جذب به سمت ورزش است. از طرفی وجود امکانات ورزشی کافی می‌تواند به توسعه ورزش همگانی کمک نماید. این امکانات می‌تواند در شبکه‌های اجتماعی هم به طور قابل توجهی تاثیرگذار باشد. لذا می‌توان گفت به‌روز بودن امکانات ورزشی، در دسترس بودن امکانات در تمام نقاط، قابلیت استفاده از امکانات برای تمام سنین، در دسترس بودن فناوری‌های نوین جهت تبلیغات مؤثر و هدفمند، تأمین امکانات تبلیغاتی در راه توسعه ورزش همگانی، استفاده از ظرفیت رسانه‌ای رسانه‌های سازمان‌های ورزش مدار از مواردی است که به زیرساخت‌های لازم برای توسعه ورزش همگانی کمک

¹Dadaxon Raimboye

طراحی الگوی توسعه ورزش همگانی مبتنی بر فناوری‌های جدید مانند شبکه‌های اجتماعی

می‌نماید. علاوه بر این، داشتن نیروی انسانی متخصص برای جهت دادن به برنامه‌هایی نظیر توسعه همه جانبه ورزش همگانی ضروری است. لذا وجود نیروی زبده در زمینه تأمین برنامه‌های اجتماعی ورزش همگانی، وجود نیروی آشنا با فناوری‌های نوین در راستای تحقق اهداف ورزشی، استفاده از نیروهای داوطلبی آشنا با رویدادهای ورزشی همگانی، زمینه‌های لازم برای رشد و شکوفایی ورزش همگانی را می‌تواند ایجاد نماید. البته در کنار این عوامل، نقش مقررات و قوانین نیز پررنگ است. وجود قوانین حامی توسعه ورزش همگانی مبتنی بر فناوری‌های نوین، اتخاذ قوانین تشویقی برای شبکه‌های اجتماعی فعال در حوزه ورزش همگانی و وجود سیاست‌های اجرایی در حوزه فناوری‌های نوین و شبکه‌های اجتماعی از مهم‌ترین عوامل زمینه‌ای است که می‌تواند مسیر ورزش همگانی را روشن سازد. مهم‌ترین پیشنهاد این بخش، ایجاد زیرساخت‌های مناسب برای توسعه ورزش همگانی است. لذا باید امکانات ورزشی در دسترس باشد و قابلیت استفاده از امکانات برای تمام سنین وجود داشته باشد. بنابراین باید سعی شود در تمام نقاط شهر و روستاها امکانات ورزشی فراهم شود. برای ایجاد بسترهای نرم هم پیشنهاد می‌شود با استفاده از نیروی انسانی متخصص راه را برای توسعه ورزش همگانی هموار تر کنیم. لذا افرادی باید به عنوان متصدی توسعه ورزشی گمارده شوند که با سیاست‌ها و روند توسعه ورزش همگانی آشنا باشند.

بر اساس یافته‌ها، عوامل مداخله‌گر مؤثر بر توسعه ورزش همگانی مبتنی بر فناوری‌های جدید مانند شبکه‌های اجتماعی عبارت‌اند از: سازو کارهای تخصصی (حرفه‌ای‌گری، تولیدات فناورمحور، همکاری بین‌بخشی) و سازو کارهای عمومی (تمرکز، نیازسنجی، آگاهی‌بخشی). این یافته با نتایج آصفی و همکارانش (۱۳۹۵) و کشکر و سلیمانی (۱۳۹۱) همسوست. بر اساس یافته‌ها، یکی از مهم‌ترین موانع توسعه ورزش همگانی، عوامل حرفه‌ای‌گری است، چرا که نبود تسلط و تخصص در مدیریت شبکه‌های اجتماعی، عدم وجود هماهنگی حرفه‌ای بین فدراسیون و رسانه‌های اجتماعی و عدم درآمدزایی از طریق ورزش همگانی برای شبکه‌های اجتماعی می‌تواند سبب اختلال در سیستم توسعه ورزش همگانی شود. همچنین مباحث مربوط به شاخص تولیدات فناورمحور مانند کم‌کاری تهیه‌کنندگان برنامه ورزشی در شبکه‌های اجتماعی مدرن، ضعف در اطلاع‌رسانی و مسئولیت اجتماعی رسانه‌ها در حوزه توسعه ورزش همگانی، عدم نگاه تخصصی به تولید برنامه‌های ورزش همگانی مشکل عمده‌ای است که اگر کنترل و اصلاح نشود می‌تواند توسعه ورزش همگانی را به چالش بکشد. این عوامل باید مورد بازبینی دقیق قرار گیرند تا از این طریق تسهیل گردند و مشکلات بیشتری را در راه توسعه ایجاد نکنند. مشکل دیگر مربوط به عدم همکاری بین‌سازمانی است. در واقع اقدامات ضعیف در زمینه همکاری بین‌بخشی سازمان‌ها مانند عدم همکاری سازمان‌های مربوطه در شبکه‌های اجتماعی، عدم همکاری با نهادهای علمی در روند تولید برنامه‌های ورزش

همگانی و عدم تعهد مالی فدراسیون ورزش همگانی در جهت پوشش رسانه‌ای می‌تواند باعث شکاف در بین‌سازمان‌ها و جزیره‌ای عمل کردن آن‌ها و کاهش بهره‌وری شود. تمرکز، از دیگر شرایط مداخله‌ای است. زمانی که کمبود توجه به ورزش همگانی در رسانه‌های اجتماعی، توجه بیشتر به ورزش قهرمانی در رسانه‌های اجتماعی، عدم‌بازتاب‌های شبکه‌های اجتماعی در حوزه فعالیت‌های ورزش همگانی و محدودیت نمایش رسانه‌ای ورزش بانوان و تمرکز بر ورزش آقایان وجود داشته باشد، مطمئناً ورزش همگانی نه تنها مسیر رو به جلویی ندارد، بلکه حتی می‌تواند عملکرد معکوسی داشته باشد. لذا باید نیازسنجی دقیق از ورزش همگانی صورت گیرد. به این شکل که مشکلاتی مانند عدم درک صحیح از نیازهای مخاطبان ورزش همگانی، عدم‌جذابیت و کلیشه‌ای شدن برنامه‌های ورزش همگانی در شبکه‌های اجتماعی، عدم درک خواسته‌های بصری-ورزشی دنبال‌کنندگان ورزش همگانی مرتفع شود و ضعف‌های مربوط به آگاهی بخشی نظیر ضعف در بکارگیری فناوری روزآمد برای آموزش مربوط به ورزش همگانی، کمبود تبلیغات برای بیان اهمیت و ضرورت ورزش همگانی، اخبار و اطلاعات غیرکارشناسانه و در نتیجه غیر اصولی در ورزش همگانی و عدم اطلاع‌رسانی مناسب نسبت به فوائد ورزش همگانی کاهش یابد.

پیشنهاد می‌شود در راستای کاهش چالش‌های مربوط به توسعه ورزش همگانی با استفاده از رسانه‌های نوین، هماهنگی حرفه‌ای بین فدراسیون و رسانه‌های اجتماعی فراهم شود، چرا که این هماهنگی می‌تواند باعث تولید محتوا در حوزه ورزشی در شبکه‌های اجتماعی، اطلاع‌رسانی و مسئولیت اجتماعی رسانه‌ها در حوزه توسعه ورزش همگانی شود. همچنین پیشنهاد می‌گردد با استفاده از حمایت‌های لازم میزان مشکلات تولید آثار بصری ورزشی را در شبکه‌های اجتماعی کاهش داد. یکی از این موارد، تدوین قوانین حمایتی از ورزش در قالب رسانه‌هاست.

بر اساس یافته‌ها، راهبردهای مؤثر بر توسعه ورزش همگانی مبتنی بر فناوری‌های جدید مانند شبکه‌های اجتماعی عبارت‌اند از: توسعه ساختاری (کیفیت‌بخشی، جذابیت‌بخشی و آموزش) و پشتیبانی (هماهنگی سازمانی و حمایت مالی). در ابتدا به شرح راهبرد توسعه ساختاری می‌پردازیم. این راهبرد می‌تواند توسعه ورزش همگانی مبتنی بر فناوری‌های نوین را چنان میسر کند که کیفیت توسعه را افزایش دهد و به جذابیت ورزش همگانی برای عموم منتهی شود. لذا در راستای کیفیت‌بخشی پیشنهاد می‌شود با پرهیز از یکنواختی در برنامه‌سازی و استفاده از قالب‌های متنوع، تولید و پخش برنامه‌های تخصصی برای سنین مختلف، پخش برنامه‌های با کیفیت ورزش همگانی در تمام رسانه‌ها و شبکه‌های اجتماعی و به‌کارگیری افراد متخصص در حوزه‌های کارشناس فناوری‌های نوین در راستای بهبود ورزش همگانی صورت گیرد و از این طریق خدمات با کیفیت رسانه‌ای برای مخاطبان به وجود آورد. در راستای جذابیت‌بخشی نیز

طراحی الگوی توسعه ورزش همگانی مبتنی بر فناوری‌های جدید مانند شبکه‌های اجتماعی

راهبردهایی نظیر توجه به جنبه‌های تفریحی ورزش همگانی از طریق شبکه‌های اجتماعی، پوشش رویدادهای مرتبط و ایجاد جذابیت ورزشی در شبکه‌های اجتماعی، اجرای رویدادهای ورزشی مهیج و جذاب و پوشش رسانه‌ای و پخش تبلیغات در زمان و مکان مناسب برای جذب مخاطب می‌تواند جذابیت ورزش همگانی را دو چندان کند و به توسعه این شاخه ورزش کمک نماید. رسانه‌ها باعث جلب توجه افراد به سمت ورزش می‌شوند. البته می‌توان راهبردهای مناسب دیگری در راستای آموزش نیز به کار برد. به این صورت که سیاست‌های آموزشی نظیر آموزش مفاهیم مرتبط با فناوری‌های نوین مرتبط با ورزش همگانی، معرفی الگوهای ورزشکار با توجه به محبوبیتی که در شبکه‌های اجتماعی دارند و پخش تیزرهای تبلیغاتی مرتبط با ورزش همگانی در شبکه‌های اجتماعی را مورد استفاده قرار داد. در کنار تمام موارد یاد شده، توجه به اصول حمایت و پشتیبانی امری ضروری است. به این شکل که با هماهنگی سازمانی مناسب با استفاده از راهبردهای مشارکت شبکه‌های اجتماعی با نهادهای متولی ورزش همگانی، مهیا کردن بستر هماهنگی بین تشکیلات مرتبط با ورزش و سلامت، استفاده از ظرفیت نهادهای علمی در روند تولید برنامه‌های ورزش همگانی تأثیر گذاری سازمانی را افزایش داد و با حمایت مالی نظیر جذب حامیان مالی رسانه‌ای در راستای توجه و تمرکز بر توسعه ورزش همگانی، جذب منابع مالی از طریق پخش رویدادهای ورزش همگانی در شبکه‌های اجتماعی، در نظر گرفتن بودجه مناسب برای توسعه فناوری‌های نوین در راستای بهبود ورزش همگانی و تقدیر از سازمان‌های حامی مالی شبکه‌های اجتماعی در ورزش همگانی راه را برای دیگر حامیان مالی هموار کرد و توسعه ورزش همگانی را به بهترین شکل رقم زد. بر اساس یافته‌های پژوهش (راهبردها) پیشنهادهای زیر ارائه می‌شود: در ابتدا میزان کیفیت آثار افزایش یابد. این پیشنهاد با استفاده از تولید و پخش برنامه‌های تخصصی برای سنین مختلف و پخش برنامه‌های با کیفیت ورزش همگانی در تمام رسانه‌ها و شبکه‌های اجتماعی می‌تواند حاصل گردد. همچنین پیشنهاد می‌شود میزان جذابیت برنامه‌ها بهبود یابد. یکی از مهم‌ترین راه کارها در این زمینه، اجرا رویدادهای ورزشی مهیج و جذاب و پوشش رسانه‌ای و پخش تبلیغات در زمان و مکان مناسب برای جذب مخاطب است. پیشنهاد دیگر مربوط به حمایت مالی است. حمایت مالی می‌تواند شامل جذب حامیان مالی، جذب منابع مالی از طریق پخش رویدادها و در نظر گرفتن بودجه مناسب روی دهد.

بر اساس یافته‌ها، پیامدهای توسعه ورزش همگانی مبتنی بر فناوری‌های جدید مانند شبکه‌های اجتماعی عبارت‌اند از: توسعه کلان (توسعه اجتماعی و توسعه فرهنگی) و توسعه سلامت‌محور (بهبود سلامت و توسعه ورزشی). فناوری‌های نوین نقش ویژه‌ای در توسعه ورزش همگانی دارند و در تحقیقات مختلفی این نقش ثابت شده است. این یافته‌ها با نتایج پژوهش خواجه صالحانی و همکاران (۱۴۰۰) و

خالدیان و همکاران (۱۳۹۷) همسوست. افکار عمومی هم نقش مهمی در فرایند آگاه سازی، طرح گفتگو، تعلیم و تربیت، حضور فعال در اجتماع و فرهنگ سازی در ابعاد مختلف ورزشی در جامعه و در نهایت بالا بردن سطح ورزشی ورزش کشور و گسترش و ترویج آن عهده دار می باشند. یکی از مهم ترین پیامدهای توسعه ورزش همگانی مبتنی بر فناوری های جدید مانند شبکه های اجتماعی توسعه کلان اجتماعی و فرهنگی است. توسعه ورزش همگانی می تواند باعث جمع گرایی و ارتباطات اجتماعی شود و مشارکت های اجتماعی را دو چندان کند. افزایش مشارکت سازمانی در جهت ارتقای ورزش همگانی و مشارکت تدریجی تمامی اقشار در ورزش همگانی دیگر نتیجه مثبت استفاده از فناوری های جدید در راستای توسعه ورزش همگانی است. ورزش همگانی می تواند سبب بهبود همبستگی اجتماعی، توسعه سرمایه اجتماعی، فعال شدن سازمان های مردم نهاد، نمایش الگوهای سبک زندگی سالم، پرکردن اوقات فراغت برای تمامی افراد شود و این به خودی خود می تواند دلیل کافی برای گرایش مردم به ورزش های همگانی باشد. همچنین بهره بردن از فناوری های نوین و آخرین دستاوردهای علمی مانند شبکه های اجتماعی می تواند باعث توسعه ورزش در همه ابعاد آن در جامعه شود و اشاعه فرهنگ بومی - محلی در مناطق مختلف، افزایش انگیزه عموم مردم برای شرکت در ورزش همگانی، افزایش علاقه مندی مردم در گرایش به ورزش همگانی، حضور حداکثری مردم در اماکن ورزشی جهت انجام فعالیت های ورزشی را به وجود آورد. بر اساس یافته های پژوهش (پیامدها) پیشنهادهای زیر ارائه می شود:

سعی شود در برنامه های توسعه ورزش همگانی به توسعه اجتماعی نیز توجه شود. لذا می توان با تاکید بر جمع گرایی و ارتباطات اجتماعی، افزایش مشارکت سازمانی و مشارکت تمامی اقشار در ورزش همگانی راه را برای توسعه نیز هموار نمود. برنامه ها و سیاست های توسعه ورزش همگانی باید مبتنی بر بهبود سلامت باشد. لذا این برنامه ها باید بتوانند سبب افزایش سلامت اجتماعی شوند. مهمترین پیشنهاد در این زمینه توجه به اصل نشاط و سرزندگی در تهیه برنامه های ورزشی است.

منابع

- آصفی دستجردی، احمدعلی و اسدی، حسن. (۱۳۹۵). «بررسی موانع توسعه ورزش همگانی در دانشگاه های دولتی شهر تهران و ارائه راهکارهای کاربردی توسعه آن». نشریه مدیریت ورزشی، ۶۸، صص ۸۲۳-۸۴۴.
- خواجه صالحانی، مریم؛ قاسمی، حمید؛ درویدیان، علی اصغر؛ خجسته باقرزاده، حسن و آزادفدا، شیوا. (۱۴۰۰). «تدوین توسعه ورزش دانشجویی از طریق رسانه». رشته های نوین در مدیریت ورزشی، ۹ (۳۳)، صص ۱۰۱-۱۱۶.
- شعبانی، عباس؛ غفوری، فرزاد و هنری، حبیب. (۱۳۹۰). «بررسی چالش های ورزش همگانی در ایران». <https://civilica.com/doc/764972>
- کشکو، سارا و سلیمانی، مجتبی. (۱۳۹۱). «نقش برنامه خصوصی سازی بر توسعه ورزش های همگانی از دیدگاه کارشناسان». نشریه پژوهش های کاربردی مدیریت و علوم زیستی در ورزش، شماره ۲، صص ۱۰۴-۱۱۵.

طراحی الگوی توسعه ورزش همگانی مبتنی بر فناوری‌های جدید مانند شبکه‌های اجتماعی

- کیانی، محمد سعید و نظری، لیلا. (۱۴۰۱). «بررسی تأثیر شبکه‌های اجتماعی بر گسترش و توسعه فرهنگ ورزش و علاقه به ورزش‌های مردمی و قهرمانی (مطالعه موردی: دانش‌آموزان پسر استان کرمانشاه)». جامعه فرهنگ رسانه. ۱۱(۴۲).
- مشتاقی، مهتاب؛ قاسمی، حمید و راسخ، نازنین. (۱۴۰۱). «نقش رسانه‌های جمعی در توسعه سلامت از طریق ورزش همگانی». نشریه فرهنگ و ارتقای سلامت. ۶ (۱)، صص ۹۶-۱۰۱.
- مشتاقی، مهتاب؛ قاسمی، حمید و راسخ، نازنین. (۱۴۰۰). «طراحی الگوی نقش رسانه‌های جمعی در توسعه ورزش همگانی کشور و راهبردهای آن». مطالعات مدیریت ورزشی. ۱۳(۶۶)، صص ۳۶۳-۳۹۲.
- Abeza, G., & Sanderson, J. (2022). "Theory and social media in sports studies, International". Journal of Sports Communication, 15(4), 284-292.
- Aliyev, H.E., & Mammadov, E.E. (2022). "The influence of mass media on sports". Scientific news of the Academy of Physical Education and Sports. 1-12
- bahrami, S., & kiani, M. (2023). "The Impact of Social Media and the Internet on Sports Event Marketing". Communication Management in Sport Media, 10(3), 1-12
- Brandes, U., Robins, G., McCranie, A., & Wasserman, S. (2013). "What is network science?". Network Science, 1, 1-15.
- Fenton, A., Keegan, B. J., & Parry, K. D. (2023). "Understanding Sporting Social Media Brand Communities, Place and Social Capital: A Netnography of Football Fans". Communication & Sport, 11(2), 313-333. <https://doi.org/10.1177/2167479520986149>
- Jalolov, S.A., Shoxidova, M.K., & Turdiyev, A.N. (2020). "PHYSICAL EDUCATION AND SPORT PLAY AN IMPORTANT SOCIAL ROLE IN THE EDUCATIONAL SYSTEM". Theoretical & Applied Science, 81, 124-127.
- Kietzmann, J.H., Hermkens, K., McCarthy, I.P. and Silvestre, B.S. (2011). "Social media? Get serious! Understanding the functional building blocks of social media". Business Horizons. 54(1), 241-251.
- Lee, S.P. (2022). "The Sports-Based Holistic Development Model: The General Public's Transformation by Having a Meaningful Story Through Sport". SAGE Open, 12.
- Leonardi, P. M., Huysman, M. & Steinfield, C. (2013). "Enterprise social media: definition, history and prospects for the study of social technologies in organizations". Journal of Computer-Mediated Communication, 19(1), 1-19.
- Li, Z. (2017). Analysis and Design of Public Sports Information Processing System.
- Lu, L., & Wei, W. (2023). "Influence of Public Sports Services on Residents' Mental Health at Communities Level: New Insights from China". International Journal of Environmental Research and Public Health, 20(2), 1143
- Pearce, S. (2017). "Olympism and the Olympic Charter-The Potential for Women". Sports Law and Governance Journal, 1(1)
- Peng, Y., & Huamin, H. (2020). Research on the Mode of Social Sports Organizations Providing Sports Public Service.
- Qinghua, Yang. (2017). "Are Social Networking Sites Making Health Behavior Change Interventions More Effective? A Meta-Analytic Review". Journal of Health Communication, DOI: 10.1080/10810730.2016.1271065.
- Raimboyev, D. (2022). "TELEVISION AND ITS MAIN TASKS IN THE INFORMATION AGE". European International Journal of Multidisciplinary Research and Management Studies, 2(08), 34-35.
- Roy T, Roy D, De A. (2019). "Modern Technology and Health Risk Factors: A Pedagogical Emergent for Social Wellbeing". Int J Curr Trends Sci Technol. 2-6.

- Wang, W., & Yin, G. (2021). “Analysis and research on the application of Internet technology in athletic training”. In *Journal of Physics: Conference Series*. 1881(4): 042-026.

توسعه ورزش فراگیر؛ ضرورت و چالش‌های تغییر حاکمیت ورزش معلولان در ایران

علی افروزه^۱

محمد پورکیانی^۲

محمد رضا برومند^۳

[10.22034/ssys.2023.2900.3115](https://doi.org/10.22034/ssys.2023.2900.3115)

تاریخ دریافت مقاله: ۱۴۰۲/۴/۲۵

تاریخ پذیرش مقاله: ۱۴۰۲/۵/۱۶

کمیته ملی پارالمپیک ایران به تبعیت از ساختارهای جهانی، تغییراتی را در حاکمیت رشته‌های پارالمپیک به منظور توسعه ورزش فراگیر برای افراد دارای معلولیت انجام داده است. در همین راستا، از سال ۱۳۹۸ برخی از رشته‌های ورزشی معلولان از «فدراسیون ورزش‌های جانبازان و معلولان» به فدراسیون‌های ملی انتقال پیدا کرده است. لذا، هدف این پژوهش، شناسایی ضرورت و چالش‌های انتقال رشته‌های ورزشی معلولان به فدراسیون‌های ملی بود. پژوهش به صورت کیفی انجام شد و ۱۳ نفر از خبرگان ورزش معلولان، خبرگان مدیریت ورزشی، ورزشکاران پارالمپیک، مدیران کمیته ملی پارالمپیک و مدیران فدراسیون‌ها به صورت هدفمند و گلوله برفی انتخاب شدند. ابزار جمع‌آوری داده‌ها، مصاحبه نیمه‌ساختاریافته بود و برای تحلیل مصاحبه‌های کیفی، از رویکرد استقرایی و تحلیل مضمون استفاده گردید. همچنین، برای تسهیل استخراج، طبقه‌بندی و مدیریت داده‌ها از نرم‌افزار مکس کیودا بهره‌گرفته شد. داده‌ها به صورت کلی در دو بخش ضرورت‌ها و چالش‌های انتقال طبقه‌بندی شدند. در قسمت اول، مشارکت ورزشی، الزامات بین‌المللی، حمایت‌های سیاسی قانونی، لزوم تنوع و فراگیری در جامعه، توسعه فنی، فقدان ظرفیت در فدراسیون‌های مبدا و لزوم توسعه پایدار به عنوان مقولات اصلی در بخش ضرورت انتقال طبقه‌بندی شدند. سپس داده‌ها در بخش چالش‌های انتقال رشته‌ها به فدراسیون‌های ملی در مقولات چالش‌های ساختاری، ضعف در سیاست‌های کلان، سوگیری، رویکرد استیجاری، مقاومت در برابر انتقال و فقدان تجربه زیست مشترک طبقه‌بندی شدند. علیرغم ضرورت انتقال به منظور فراگیری، افزایش فرصت‌ها و توسعه مشارکت ورزشی، به نظر می‌رسد این انتقال چالش‌های فراوانی را برای ورزشکاران دارای معلولیت، فدراسیون‌های ملی و کمیته ملی پارالمپیک در پی داشته است. یکی از پیشنهادات اساسی برای بهبود این فرایند در مرحله اول، به‌روزرسانی سیاست‌های کلان ورزشی، تغییر آیین‌نامه‌ها و اساسنامه فدراسیون‌هاست که می‌تواند به بهبود این انتقال کمک نماید.

واژگان کلیدی: ورزش فراگیر، ورزش معلولان، انتقال رشته‌های ورزشی معلولان و کمیته ملی پارالمپیک ایران.

^۱ استادیار، مدیریت ورزشی، دانشگاه شهید بهشتی، تهران، ایران

^۲ استادیار مدیریت ورزشی، دانشگاه شهید بهشتی، تهران، ایران (نویسنده مسئول)

E-mail: M_pourkiani@sbu.ac.ir

^۳ استادیار مدیریت ورزشی، دانشگاه شهید بهشتی، تهران، ایران

مقدمه

بازی‌های پارالمپیک در سال‌های اخیر رشد خیره‌کننده‌ای داشته‌اند و همواره تعداد ورزشکاران و کشورهای شرکت‌کننده در این رویداد افزایش یافته است (کمیته بین‌المللی پارالمپیک، ۲۰۲۲). اما با این حال، همچنان افراد دارای معلولیت در حاشیه هستند و مشارکت ورزشی پایینی دارند (میزنر و دارسی^۱، ۲۰۱۴). یکی از دلایل موضوع فوق، فقدان سیاست‌های موثر و عدم فراگیری در جامعه است (سازمان جهانی سلامت^۲، ۲۰۱۳). منظور از فراگیری، پذیرش مسئولیت برای فراهم کردن فرصت‌های ورزشی و اقدامات لازم برای اطمینان از ارائه فرصت برابر مشارکت ورزشی برای همه افراد جامعه است (میزنر و دارسی، ۲۰۱۴). به طور کلی، مفهوم ادغام و فراگیری، دسترسی برابر و همچنین پذیرش همه‌ی افراد در جامعه است (هاو^۳، ۲۰۰۷). یکی از مزایای فراگیری در ورزش افراد دارای معلولیت، افزایش تعاملات و ارتباطات بین افراد دارای معلولیت و افراد بدون معلولیت است که این موضوع منجر به بهبود نگرش نسبت به افراد دارای معلولیت و همچنین احتمال افزایش مشارکت وی در جامعه و ورزش می‌شود. اجرای ورزش فراگیر در جامعه از سال‌های گذشته مورد توجه پژوهشگران مختلف بوده است. با وجود این، جوامع همواره با چالش‌هایی برای پیاده‌سازی ورزش فراگیر در جامعه مواجه بوده‌اند (ویلهايت، موش، گولدنبرگ و همکاران^۴، ۱۹۹۷). در همین راستا، توصیه به ادغام ورزشکاران دارای معلولیت در سازمان‌های ورزشی افراد بدون معلولیت و توسعه فراگیری، توسط کمیته بین‌المللی پارالمپیک^۵ (IPC) مطرح شده است (استیدوارد^۶، ۱۹۹۶). این موضوع به قدری حائز اهمیت است که کمیته بین‌المللی پارالمپیک در سال ۲۰۱۹ چشم انداز خود را به «خلق یک جهان فراگیر از طریق ورزش‌های پارالمپیکی» تغییر داده است (کمیته بین‌المللی پارالمپیک، ۲۰۱۹). لذا، کمیته بین‌المللی پارالمپیک در سال‌های اخیر اقدامات جدی برای توسعه ورزش فراگیر در جهان انجام داده است (پورکیانی و همکاران، ۱۴۰۱). یکی از اقدامات مهم این سازمان به منظور توسعه فراگیری، تغییر ساختار و انتقال حاکمیت رشته‌های ورزشی از IPC به فدراسیون‌های بین‌المللی است. در سال‌های گذشته، کمیته بین‌المللی پارالمپیک نقش حاکمیتی برای رشته‌های ورزشی را بازی می‌کرد و خود به‌عنوان فدراسیون جهانی آن رشته ایفای نقش می‌کرد، اما با توجه به سیاست‌های جدید، اکنون تنها حاکمیت ۱۰ رشته بر عهده کمیته بین‌المللی پارالمپیک است که

¹ Misener & Darcy

² World Health Organization

³ Howe

⁴ Wilhite, Mushett, Goldenberg, & Trader

⁵ International Paralympic Committee

⁶ Steadward

توسعه ورزش فراگیر؛ ضرورت و چالش‌های تغییر حاکمیت ورزش معلولان در ایران

مقرر شده تا پایان سال ۲۰۲۶، این رشته‌ها نیز به فدراسیون‌های بین‌المللی ورزشی یا سازمان‌های بین‌المللی افراد بدون معلولیت واگذار شود (کمیته بین‌المللی پارالمپیک، ۲۰۱۹). ارتباط نزدیک و پایدار کمیته بین‌المللی المپیک و کمیته بین‌المللی پارالمپیک و وجود تفاهم‌نامه‌های مختلف بین این دو سازمان باعث شده این انتقال‌ها با هدف توسعه ورزش معلولان، ورزش فراگیر و افزایش فرصت‌های مشارکت ورزشی صورت پذیرد (لگ و همکاران، ۲۰۱۵). برخی از کشورهای پیشرو نیز با هدف توسعه فراگیری، سیاست مذکور را به صورت ملی دنبال و ورزش معلولان را در فدراسیون‌های ورزشی افراد بدون معلولیت ادغام کرده‌اند، این موضوع در سال‌های اخیر به یکی از مباحث مهم در ساختار و حاکمیت ورزشی مطرح شده است (کنک و همکاران ۲۰۱۹). قبل از سال ۱۹۹۷، ورزش معلولان در نروژ توسط سه سازمان ورزش برای افراد دارای معلولیت نروژ^۳، کمیته ورزش برای کم‌توانان ذهنی^۴ و فدراسیون ورزش برای ناشنوایان نروژ^۵ مدیریت و سازماندهی می‌شد، اما در سال ۱۹۹۷ به عنوان اولین گام توسعه ورزش در مسیر اصلی، هر سه سازمان در یک سازمان با عنوان «سازمان ورزش برای افراد دارای معلولان نروژ»^۶ ادغام شد. هدف اصلی این سازمان، سازماندهی فعالیت‌های ورزشی برای افراد دارای معلولیت از طریق فدراسیون‌های ملی تعریف شد. فرایند فراگیری، از بالاترین سطح ورزش نروژ (کمیته ملی المپیک نروژ و کنفدراسیون ورزش) با تصمیم‌گیری در هیئت رئیسه آغاز شد و هدف نهایی این تصمیم، برابری، پذیرش و درک همه شرکت‌کنندگان در ورزش و افزایش مشارکت ورزشی اعلام شد. بدین منظور از فدراسیون‌های ملی درخواست شد تا مسئولیت ورزش معلولان نیز بر عهده بگیرند و در مقابل، از طرف کمیته ملی المپیک نروژ و کنفدراسیون ورزش کمک مالی دریافت نمایند (سورنسن و کارس^۷، ۲۰۰۶). مرکز ورزش کانادا در سال ۲۰۰۶، اهمیت ادغام و فراگیری ورزش حرفه‌ای افراد دارای معلولیت در بدنه ورزش کانادا را بسیار برجسته و مهم بر شمرد (هاو^۸، ۲۰۰۷). سیاست ورزش کانادا برای افراد دارای معلولیت (۲۰۰۶) با هدف افزایش مشارکت افراد دارای معلولیت در ورزش، ظرفیت‌سازی و افزایش کسب موفقیت‌ها در سطح ملی و بین‌المللی، ادغام ورزش افراد دارای معلولیت در فدراسیون‌های ملی ورزش کاناداست. بنابراین عمده

¹ Legg, Fay, Wolff, & Hums

² Klenk et al.

³ The Norwegian Organization of Sport for the Disabled

⁴ The Committee for Sport for the Mentally Retarded

⁵ The Norwegian Federation of Sports for the Deaf

⁶ The Norwegian Sports Organization for the Disabled

⁷ Sørensen & Kahrs

⁸ Howe

مدیریت و برنامه‌ریزی ورزش معلولان در کانادا از طریق فدراسیون‌های ورزشی افراد بدون معلولیت انجام می‌شود (سیاست ورزش کانادا برای افراد دارای معلولیت، ۲۰۰۶).

ساختار ورزش معلولان در ایران شامل سه فدراسیون ورزش‌های جانبازان و معلولان، ورزش‌های نابینایان و کم‌بینایان و ورزش‌های ناشنوایان می‌باشد. البته برخی از انجمن‌ها مثل المپیک ویژه و کوتاه قامت‌ان به صورت مستقل در حال فعالیت هستند، اما در ساختار حاکمیتی ورزش معلولان ایران قرار ندارند. همچنین تا قبل از سال ۱۳۹۶، کمیته ملی پارالمپیک در قالب کمیته ملی المپیک فعالیت می‌کرد، اما در سال ۱۳۹۷، ساختار و بودجه کمیته ملی پارالمپیک به صورت کامل از کمیته ملی المپیک مستقل گردید (افروزه، ۱۴۰۱). این موضوع باعث شد فعالیت‌های کمیته ملی پارالمپیک گسترده‌تر از قبل دنبال شود. کمیته ملی پارالمپیک ایران به تبعیت از کمیته بین‌المللی پارالمپیک در سال‌های اخیر تغییراتی را در حاکمیت رشته‌های پارالمپیکی به منظور توسعه ورزش فراگیر برای افراد دارای معلولیت انجام داده است. تا قبل از سال ۱۳۹۸، تمام رشته‌های ورزش معلولان در قالب انجمن‌های ورزشی در دو فدراسیون ملی ورزش‌های جانبازان و معلولان و فدراسیون ورزش‌های نابینایان و کم‌بینایان فعالیت داشتند، اما به تدریج و تاکنون رشته‌های پاراتیروگمان، پاراتنیس، پاراتنیس روی میز، پاراسوارکاری، پاراترای‌آتلون، پاراقایقرانی، پاراکواندو، پارادوچرخه سواری، پارابدمینتون به فدراسیون‌های ورزشی ملی افراد بدون معلولیت واگذار شده است.

علیرغم مزایای انتقال رشته‌های ورزش معلولان به فدراسیون‌های ورزشی، این سیاست چالش‌های فراوانی نیز در پی خواهد داشت (هامس و همکاران، ۲۰۰۳، میزنر و دارسسی، ۲۰۱۴). در همین زمینه، هاموند و جینز^۱ (۲۰۱۸) بیان داشتند پس از انتقال رشته‌های ورزش معلولان به فدراسیون‌های ملی استرالیا در اوایل دهه ۲۰۰۰، ورزش حرفه‌ای در بخش پایه، رشد چندانی را تجربه نکرد و این بخش همچنان با مشکلاتی مواجه است. هاو (۲۰۰۷) نشان داد علیرغم اینکه دوومیدانی معلولان توسط فدراسیون دوومیدانی کانادا مدیریت می‌شود، اما ادغام به خوبی رخ نداده است و حتی می‌توان گفت ورزشکاران دارای معلولیت و بدون معلولیت به صورت کامل جدا از یکدیگر هستند. همچنین فدراسیون دوومیدانی کانادا هنوز به صورت کامل نتوانسته ورزشکاران دارای معلولیت و ارزش‌های آنان را بپذیرد. از طرفی هنوز ورزشکاران دارای معلولیت در فرایند تصمیم‌گیری دخیل نیستند. پیرز و همکاران^۲ (۲۰۲۰) نیز در تحقیق اخیر خود نشان دادند اثری از ورزشکاران پارادومیدانی در وبسایت فدراسیون دوومیدانی کانادا وجود ندارد؛ ورزشکاران

^۱ Hammond and Jeanes

^۲ Peers, Konoval, Naturkach

توسعه ورزش فراگیر؛ ضرورت و چالش‌های تغییر حاکمیت ورزش معلولان در ایران

پارالمپیک اغلب در حاشیه و در سایه ورزشکاران بدون معلولیت هستند و اخبار مرتبط با آنان بیشتر همراه با موارد پزشکی و یا خیریه است.

مک‌بین و همکاران^۱ (۲۰۲۲) با تحلیل تاریخی ساختار ورزش معلولان در نیوزند نشان دادند از دهه ۱۹۸۰ سیاست ورزش معلولان متأثر از مدل اجتماعی معلولیت توسعه یافته و تلاش برای ادغام و فراگیری آغاز شده است. علیرغم توسعه سیاست‌های فراگیری در ورزش نیوزند و تدوین چشم‌انداز ال‌هام‌بخش برای توسعه ورزش معلولان، افراد دارای معلولیت در این کشور همچنان محرومیت، حاشیه‌نشینی و سطوح پایین‌تر مشارکت ورزشی را تجربه می‌کنند که نشان‌دهنده قطع ارتباط بین سیاست‌های فراگیری و اجرای آن است. علیرغم این موضوع، توانایی‌گرایی^۲ تا حد بالایی در ساختارهای ورزشی نفوذ کرده است و اجازه رشد ورزش معلولان را نمی‌دهد. اندرسون و همکاران^۳ (۲۰۲۳) نیز به بررسی شرایط فدراسیون فلوربال^۴ سوئد برای فراگیری و میزبانی از افراد دارای معلولیت پرداختند. آن‌ها نشان دادند علیرغم نگاه مثبت مسئولان فدراسیون فلوربال نسبت به فراگیری، اما به دلیل آگاه‌نبودن سیاست‌گذاران کلیدی و وضعیت نامناسب تخصیص بودجه، این اقدام می‌تواند منجر به حاشیه رفتن افراد دارای معلولیت شود. اسبقیان، رئیس فدراسیون ورزش‌های جانبازان و معلولان، دو سال پس از انتقال رشته‌ها در مصاحبه‌ای اظهار داشت هیئت‌های استانی فدراسیون‌های ورزشی ملی، توجهی به ورزشکاران دارای معلولیت نمی‌کنند و این موضوع نارضایتی ورزشکاران دارای معلولیت را در پی داشته است (تسنیم، ۱۳۹۹). همچنین گزارش‌ها نشان می‌دهند فدراسیون‌های ملی تجهیزات مناسبی برای ورزشکاران دارای معلولیت ندارند و اغلب مدیران فدراسیون‌های ملی با ورزش معلولان بیگانه هستند و در برخی از مواقع هیچ اولویتی برای ورزش معلولان قائل نمی‌شوند. اما برخی از گزارش‌ها و تحقیقات نشان می‌دهند انتقال رشته‌های ورزش معلولان به فدراسیون ملی در آینده به نفع ورزش معلولان خواهد بود و به دلیل ماهیت کاری، رشته‌های ورزشی معلولان بیشتری با فدراسیون‌های ملی دارند (تسنیم، ۱۳۹۹). در همین

^۱ McBe et al.

^۲ Ableism

^۳ Andersson et al.

^۴ Floorball

زمینه، پانکویک و همکاران^۱ (۲۰۲۳)، ادغام ورزش شکاران دارای معلولیت در فدراسیون‌های ملی ورزشی و یکپارچه‌بودن ساختار ملی ورزش با ورزش معلولان را یکی از عوامل اصلی برای موفقیت ورزش شکاران در سطوح مختلف پارالمپیک مطرح کردند. آن‌ها پس از مصاحبه با ۲۳ متخصص ورزش پارالمپیک، ادغام ورزش شکاران دارای معلولیت در فدراسیون‌های ملی را بسیار ضروری دانستند، چرا که اعتقاد داشتند این ادغام منجر به استفاده ورزش شکاران دارای معلولیت از زیرساخت‌ها و امکانات سخت‌افزاری و نرم‌افزاری فدراسیون‌های ملی و در نهایت به موفقیت ورزش شکاران پارالمپیکی منجر می‌شود. افزوده (۱۴۰۱) نیز بیان کرد این موضوع در بسیاری از موارد منجر به پیشرفت آن رشته ورزشی می‌شود و با توجه به فراهم کردن فرصت‌های برابر، فرایند فراگیری تسهیل می‌یابد. همچنین هاموند (۲۰۱۹) نشان داد ادغام ورزشکاران دارای معلولیت شنا در بدنه اصلی شنا در استرالیا باعث شده است تصویر عمومی نسبت به ورزشکاران دارای معلولیت بهبود پیدا کند. این سیاست در ورزش برخی از دانشگاه‌ها نیز اجرا شده که نتایج مطلوبی در پی داشته است. اجرای ورزش فراگیر در دانشگاه‌ها باعث شده است علاقه دانشجویان دارای معلولیت به مشارکت ورزشی و تماشای برنامه‌های ورزشی افزایش یابد (توسیم و اودیانگو، ۲۰۲۲).

ورزش برای افراد دارای معلولیت اغلب به عنوان بخشی از ورزش به آن نگریسته می‌شود. بنابراین محققان کمی به این حوزه توجه کرده‌اند (هامس و همکاران، ۲۰۰۳). علاوه بر این، اغلب تحقیقات پیرامون موانع و یا عوامل موثر بر مشارکت ورزشی (کیال و همکاران، ۱۴۰۰، لیموچی و همکاران، ۱۳۹۸، نادری و سکینه پور، ۱۳۹۹)، مناسب سازی اماکن ورزشی و شهری و برنامه ریزی شهری (غضنفرپور و همکاران، ۱۴۰۰، سهرابی و همکاران ۱۳۹۰)، بررسی اسناد حقوق بشری و حقوق شهروندی (سعیدی و ذاکریان، ۱۳۹۷)، پیامدهای مشارکت ورزشی افراد دارای معلولیت (دیرمانچی و همکاران، ۱۳۹۸، زر و همکاران ۱۳۹۷) بوده و تاکنون ساختار ورزش معلولان در ایران بررسی نشده است. طراحی و ارائه ساختار مناسب در ورزش و دارای توانمندی پاسخگویی به حوزه‌های سیاسی، فرهنگی، اجتماعی، امنیتی و اقتصادی از اهمیت بالایی برخوردار است (آجرلو، ۱۳۹۱). با توجه به اهمیت ساختار در توسعه یا عدم توسعه ورزش برای افراد دارای معلولیت در سطح جامعه و همچنین ارتقا یا عدم ارتقای جایگاه کاروان

¹ Pankowiak et al.

² Tusiime and Odiango

توسعه ورزش فراگیر؛ ضرورت و چالش‌های تغییر حاکمیت ورزش معلولان در ایران

ایران در بازی‌های پارالمپیک و پاراآسیایی و اهمیت تشخیص ساختار صحیح برای سرمایه‌گذاری در ورزش معلولان (لگ و همکاران، ۲۰۱۱) محققان بر آن شدند تا ضرورت‌ها و چالش‌های انتقال رشته‌های ورزشی معلولان به فدراسیون‌های ملی را شناسایی کنند.

روش‌شناسی پژوهش

این پژوهش به صورت کیفی انجام شد. مشارکت‌کنندگان در این پژوهش با استفاده از نمونه‌گیری گلوله برفی و با رویکرد نمونه‌گیری همگون و در عین حال با رعایت حداکثر تنوع نمونه‌گیری^۱ انتخاب گردیدند. در پژوهش‌های کیفی، معیار دقیقی برای تخصیص حجم نمونه یا افراد شرکت‌کننده وجود ندارد، با این حال، بر اساس دیدگاه هاووی و گالوین^۲ (۲۰۱۶) بین ۴ تا ۴۰ مشارکت‌کننده برای این نوع پژوهش‌ها کافی می‌باشد. بر این اساس، ۱۳ نفر از خبرگان ورزش معلولان، خبرگان مدیریت ورزشی، ورزشکاران پارالمپیک، مدیران کمیته ملی پارالمپیک و مدیران فدراسیون‌ها به‌عنوان نمونه انتخاب شدند. همه مصاحبه‌شوندگان دارای دانش مدیریتی و یا تجربه اجرایی در حوزه ورزش معلولان بودند. از طرفی ورزشکاران مورد مصاحبه نیز تجربه جدایی از ساختار فدراسیون ورزش‌های جانبازان و معلولان و قرارگیری در فدراسیون ملی را داشتند. همه مصاحبه‌ها به منظور شناسایی ضرورت‌های انتقال رشته‌های ورزشی معلولان از فدراسیون ورزش‌های جانبازان و معلولان به فدراسیون‌های ورزشی ملی و چالش‌های موجود انجام پذیرفت. ابزار جمع‌آوری داده‌ها، مصاحبه بود. مصاحبه به صورت رو در رو با شرکت‌کنندگان صورت گرفت و هر کدام بین ۳۰ تا ۴۵ دقیقه به طول انجامید. مصاحبه‌ها به صورت نیمه‌ساختاریافته انجام شد تا همه شرکت‌کنندگان بتوانند تجربیات غنی و با جزئیات در اختیار مصاحبه‌گر قرار دهند (اسپارک و اسمیت، ۲۰۱۴). همچنین مصاحبه نیمه‌ساختاریافته، برای بررسی ادراکات و دیدگاه‌های پیچیده انسانی مؤثر است. استفاده مؤثر از مصاحبه‌های نیمه‌ساختاریافته باعث افزایش عمق یافته‌ها می‌شود (کالیو و همکاران^۳، ۲۰۱۶). قبل از انجام مصاحبه، شرکت‌کنندگان از اهداف پژوهش به‌صورت کامل آگاه شدند و قبل از جلسه مصاحبه نیز سوالات برای آنان از سال شد. همچنین به شرکت‌کنندگان اطمینان داده شد در هر زمان از مصاحبه می‌توانند جلسه مصاحبه را ترک کنند و از فرایند پژوهش خارج شوند.

با توجه به مزایای تحلیل تم مانند انعطاف‌پذیری، توانایی خلاصه سازی تعداد زیاد داده، توانایی در تحلیل و توسعه داده‌های سیاست‌گذاری، محققان برای تحلیل داده‌ها از تحلیل تم استفاده کردند (براون و کلارک^۴،

¹ Maximum variance of sampling

² Holloway & Galvin

³ Kallio et al.

⁴ Braun & Clarke

۲۰۰۶). برای تحلیل داده‌ها، ابتدا تمام مصاحبه‌ها ضبط و سپس تایپ شد. پس از آن برای کمک به تسهیل کدگذاری و طبقه‌بندی داده‌ها، محققان از نرم‌افزار مکس کیودا^۱ استفاده کردند. همچنین برای تحلیل داده‌ها و تولید تم‌ها، روش استقرایی مد نظر نظر قرار گرفت. در روش استقرایی یا پایین به بالا، تم‌های شناسایی شده ارتباط محکمی با خود داده‌ها دارند. در این شیوه، داده‌ها کدگذاری می‌شوند و کدهای شبیه به هم در یک تم قرار می‌گیرند. پس به طور منطقی تم‌های از قبل تعریف شده‌ای وجود ندارد و الگوها و تم‌ها در طول تحلیل آشکار می‌شوند. برای تحلیل داده‌ها، مطابق با شش مرحله براون و کلارک (۲۰۰۶) انجام شد: ۱) آشنایی با داده‌ها، ۲) کدگذاری داده‌ها، ۳) تولید تم‌های اولیه از کدها، ۴) مرور و توسعه تم‌ها، ۵) تعریف و نامگذاری تم‌ها و ۶) نگارش گزارش. همچنین برای اطمینان از انجام صحیح تحلیل و همچنین افزایش اعتبار یافته‌ها، تلاش شد در هنگام تحلیل، چک‌لیست براون و کلارک (۲۰۰۶) مد نظر محققان قرار گیرد.

به منظور بررسی و افزایش اعتمادپذیری داده‌های حاصل از مطالعه در حین انجام پژوهش، از معیارهای گوبا و لینکلن^۲ (۱۹۹۴) شامل ۱) اعتبارپذیری^۳؛ ۲) انتقال پذیری^۴؛ ۳) تایید پذیری؛ و ۴) اطمینان پذیری^۵ استفاده شد. در راستای تضمین تاییدپذیری داده‌ها، پژوهشگر از پرائتزگذاری^۶ استفاده کرد؛ بدین صورت که هنگام پرائتزگذاری، محقق سعی در انعکاس تجربیات شرکت‌کنندگان بر اساس درک معانی برخاسته از گفتگو داشته و از تحمیل عقاید خود جلوگیری می‌کند تا از ورود پیش‌فرض‌های ذهنی پژوهشگر جلوگیری شود. همچنین جهت تضمین انتقال‌پذیری داده‌ها، پژوهشگر از نمونه همگون با رعایت حداکثر تنوع مشارکت‌کنندگان در ویژگی‌های جامعه‌شناختی استفاده کرد تا یافته‌های پژوهش حداکثر قابلیت تعمیم را داشته باشد. همچنین ارتباط مطلوب با مصاحبه‌شوندگان و تخصیص زمان کافی به این مرحله نیز، از دیگر راهکارهای افزایش اعتمادپذیری داده‌ها بود. علاوه بر موارد فوق، برای افزایش اعتبار داده‌ها، از تکنیک مثلث‌سازی نیز استفاده شد (پاتون^۷، ۱۹۹۹). بدین منظور، علاوه بر مصاحبه با خبرگان این حوزه، اسناد و مدارک موجود در حوزه ورزش فراگیر نیز بررسی شد. از طرفی تجربه

^۱ MAXQDA

^۲ Guba & Lincoln

^۳ Credibility

^۴ Transferability

^۵ Dependability

^۶ Bracketing

^۷ Patton

توسعه ورزش فراگیر؛ ضرورت و چالش‌های تغییر حاکمیت ورزش معلولان در ایران

نویسندگان مقاله حاضر در حوزه ورزش معلولان نیز تکمیل‌کننده فرایند مثلث‌سازی بود. برای بررسی پایایی، از روش پایایی توافق درون‌موضوعی استفاده شد. بدین منظور از میان مصاحبه‌های انجام گرفته، سه مصاحبه به‌عنوان نمونه انتخاب شد و هرکدام از آن‌ها، توسط دو نفر از تیم پژوهش کدگذاری شد و درصد توافق درون‌موضوعی با استفاده از فرمول زیر محاسبه شد:

$$\text{درصد توافق درون موضوعی} = \frac{\text{تعداد توافقات} \times 2}{\text{تعداد کل کدها}} \times 100\%$$

پایایی بین کدگذاران برای سه مصاحبه انجام گرفته در این پژوهش با استفاده از فرمول مذکور، ۸۶ درصد به دست آمد. لذا با توجه به اینکه میزان پایایی بیشتر از ۶۰ درصد می‌باشد، پایایی تحلیل و کدگذاری‌های مصاحبه‌ها تایید می‌شود.

یافته‌های پژوهش

ابتدا ویژگی جمعیت‌شناختی شرکت‌کنندگان در مصاحبه در جدول ۱ آورده شد:

جدول ۱: ویژگی‌های جمعیت‌شناختی شرکت‌کنندگان در مصاحبه

ردیف	سمت
۱	عضو هیئت علمی دانشگاه، رشته مدیریت ورزشی
۲	عضو هیئت علمی دانشگاه، رشته مدیریت ورزشی
۳	دانشجوی دکتری رفتار حرکتی، فعال در حوزه ورزش معلولان
۴	عضو هیئت علمی دانشگاه، رشته آسیب‌شناسی و حرکات اصلاحی
۵	رئیس آکادمی فدراسیون ورزش‌های همگانی
۶	مربی تیم ملی پارا تیر و کمان
۷	ورزشکار تیم ملی رشته پارا کانو
۸	دبیر فدراسیون تیر و کمان
۹	دبیر سابق کمیته ملی پارالمپیک
۱۰	مشاور کمیته ملی پارالمپیک
۱۱	نایب رئیس سابق بانوان کمیته ملی پارالمپیک
۱۲	مربی و خبره در حوزه ورزش‌های پارالمپیک

داده‌ها به صورت کلی در دو بخش ضرورت‌ها و چالش‌های انتقال طبقه بندی شدند. در قسمت اول، مشارکت ورزشی، الزامات بین‌المللی، حمایت‌های سیاسی قانونی، لزوم تنوع و فراگیری در جامعه، توسعه فنی، فقدان ظرفیت در فدراسیون‌های مبدا و لزوم توسعه پایدار به عنوان مقولات اصلی در بخش ضرورت انتقال طبقه‌بندی شدند. به طور کلی در این بخش، ۹۶ کد اولیه، ۲۰ مقوله فرعی و ۷ مقوله اصلی شناسایی شد. در جدول ۲، موارد فوق به صورت خلاصه آمده است:

جدول ۲: ضرورت انتقال رشته‌ها از فدراسیون ورزش‌های معلولان و جانبازان و فدراسیون ورزش‌های نابینایان به

فدراسیون‌های ملی

مقوله اصلی	مقوله فرعی	کدهای اولیه
مشارکت ورزشی	تنوع و تعدد رشته و ورزشکاران دارای معلولیت	افزایش درصد معلولیت در جامعه، تنوع در رشته‌های ورزشی افراد دارای معلولیت، کلاسبندی‌های مختلف پزشکی و عملکردی در ورزشکاران دارای معلولیت، انواع معلولیت‌های متنوع دشواری‌های انجام ورزش برای افراد دارای معلولیت، مناسب‌نبودن اقدامات در زمینه توسعه مشارکت ورزشی، در دسترس نبودن ورزش، فراهم‌نبودن فرصت‌ها و رویدادهای ورزشی، مشارکت ورزشی پایین افراد دارای معلولیت
	سیاست‌های کمیته بین‌المللی پارالمپیک و المپیک	تغییر چشم انداز کمیته بین‌المللی پارالمپیک و تاکید بر فراگیری در سال ۲۰۱۹، توجه کمیته بین‌المللی المپیک به ادغام، انتقال حاکمیت برخی از رشته‌ها از رشته‌ها از کمیته بین‌المللی پارالمپیک به فدراسیون‌های بین‌المللی، انعقاد تفاهم‌نامه‌های مشترک بین دو کمیته (المپیک و پارالمپیک) و همسویی سیاست‌ها
	منشور المپیک و پارالمپیک	احترام به تفاوت‌ها، برابری، دوستی، توجه به منشور المپیک حضور ورزشکاران دارای معلولیت و بدون معلولیت در کنار هم
الزامات بین‌المللی	سیاست‌های کشورهای پیشرو	در کشورهای دنیا، اجرای سیاست انتقال رشته‌ها در برخی از کشورهای پیشرو از سال ۲۰۰۰
	سیاست‌های سازمان جهانی بهداشت	توجه به محیط اجتماعی افراد دارای معلولیت، کم‌رنگ کردن بحث پزشکی در معلولیت، تمرکز به رشته‌ی ورزشی به جای تمرکز بر

توسعه ورزش فراگیر؛ ضرورت و چالش‌های تغییر حاکمیت ورزش معلولان در ایران

معلولیت، اجرای موفق سیاست آموزش فراگیر در کشورهای پیشرو (مشابه با سیاست انتقال رشته‌ها)	
تاکید اسناد حقوق بشری بر مشارکت افراد دارای معلولیت در جامعه، کنواسیون حقوق افراد دارای معلولیت، تاکید سند ۲۰۳۰ سازمان ملل متحد بر کاهش نابری‌ها	اسناد حقوق بشری
توجه به حقوق افراد دارای معلولیت در قانون اساسی، توجه به افراد دارای معلولیت در قانون اهداف، وظایف و اختیارات وزارت ورزش، تاکید بر مناسب‌سازی برای معلولان در قوانین، تاکید بر تکریم معلولان در قوانین، تاکید بر ایجاد فرصت مشارکت در فعالیت های اجتماعی- ورزشی در قوانین، حضور قوانین مناسب	قوانین داخلی
در کشور برای حمایت از حضور معلولان در جامعه اهمیت افراد دارای معلولیت برای سیاست‌گذاران در ایران، تخصیص بودجه مناسب به ورزش معلولان، حمایت دولت از ورزش معلولان، حمایت دولت از ورزش همگانی و قهرمانی معلولان	حمایت سیاسی - قانونی
لزوم ادغام افراد دارای معلولیت در جامعه، نفی جداسازی، لزوم ایجاد حس پذیرش در جامعه برای افراد دارای معلولیت، استفاده از ماهیت ورزش برای پذیرش تفاوت‌ها، استفاده از پتانسیل ورزش برای توسعه فراگیری، استفاده از ورزش برای زیست بهتر، زیست سلامت آمیز در کنار هم، لزوم حضور افراد دارای معلولیت در متن جامعه، آشنا شدن بیشتر افراد بدون معلولیت با افراد دارای معلولیت	سیاسی
شبیه‌بودن رشته‌ها به یکدیگر، تخصصی‌بودن فدراسیون ملی از لحاظ نوع ورزش، از لحاظ فنی اولویت با رشته ورزشی است، شباهت بعد فنی رشته‌های پارا و غیر پارا، ارجحیت رشته ورزشی به ماهیت معلولیت	تنوع و فراگیری در جامعه
احتمال افزایش سرعت پیشرفت ورزشکاران دارای معلولیت، رقابت ورزشکاران دارای معلولیت با ورزشکاران بدون معلولیت، تمرین ورزشکاران دارای معلولیت با ورزشکاران بدون معلولیت	شباهت پایه‌ای رشته‌ها
	توسعه فنی ارتقای عملکرد

بهبود فضای رقابتی، بهبود عملکرد ورزشی افراد دارای معلولیت،	
افزایش انگیزه ورزشی افراد دارای معلولیت	
کمبود تجهیزات برای برگزاری اردو و یا مسابقات برای تعداد	
بالای ورزشکاران دارای معلولیت، کمبود خوابگاه، کمبود سالن	
ورزشی برای رشته‌ها، وضعیت نامناسب مالی فدراسیون ورزش-	
های جانبازان و معلولان، عدم توانایی در تامین بودجه متناسب با	ضعف ساختاری
تعداد ورزشکاران تحت حمایت، فقدان ساختار مناسب در	
فدراسیون ورزش‌های نابینایان و کم‌نابینایان، کمبود نیروی	
متخصص در فدراسیون ورزش‌های نابینایان و کم‌بینایان	
ضعف و افول فدراسیون ورزش‌های جانبازان و معلولان در سال‌های	فقدان ظرفیت
اخیر، عملکرد نامناسب فدراسیون جانبازان علیرغم کاهش بار مسئولیت	در فدراسیون‌های
در سال‌های اخیر، عدم توانایی فدراسیون ورزش‌های جانبازان و معلولان	مبداء
در حمایت از تمامی ورزشکاران دارای معلولیت	
فقدان توان لازم برای مدیریت همه رشته‌ها، شواری هماهنگی	
تعداد بالای رشته‌ها و ورزشکاران دارای معلولیت در یک	پیچیدگی مدیریتی
فدراسیون، متکی به فرد بودن در فدراسیون	
توجه به برابری افراد دارای معلولیت و بدون معلولیت، توزیع	
عادلانه بودجه، توزیع عادلانه امکانات، ایجاد دسترسی برابر،	
برخوردار از حقوق مساوی با سایر افراد، برخوردار از حقوق	
کامل شهروندی، احترام به ارزش‌های المپیک و پارالمپیک،	کاهش نابرابری
دستیابی به فرصت‌های بیشتر، استفاده از امکانات و ظرفیت	
فدراسیون‌های ملی و هیئت‌های استانی و شهرستانی	
صرفه‌جویی در منابع، اشتراک در فعالیت‌های فدراسیون‌های	کاهش هزینه‌ها
تخصصی و فدراسیون‌های ملی	
وجود داور، وجود مربی باکیفیت، وجود متخصص تغذیه، وجود	لزوم توسعه پایدار
متخصص روانشناسی، وجود ماسور، وجود مدیران سابقه و ذی-	منابع انسانی
نفوذ (در فدراسیون‌های ملی)	

توسعه ورزش فراگیر؛ ضرورت و چالش‌های تغییر حاکمیت ورزش معلولان در ایران

توسعه منابع فیزیکی و ساختاری	فضای ورزشی مناسب، وجود ساختار مناسب، وجود سایت تمرین، وجود خوابگاه‌های مناسب، تجهیزات مناسب تمرینی (در فدراسیون‌های ملی)،
ظرفیت‌سازی	تقسیم کار ملی و بین سازمانی در حوزه ورزش معلولان، تبدیل کمیته ملی پارالمپیک به نهاد حاکمیتی در ورزش معلولان، هماهنگ‌سازی کلیه فعالیت‌ها و برنامه‌ها، شبکه‌سازی گسترده در کشور از طریق هیئت‌های استانی و شهرستانی فدراسیون‌های ملی، مطالبه‌گری در خصوص ورزش معلولان

سپس داده‌ها در بخش چالش‌های انتقال رشته‌ها به فدراسیون‌های ملی طبقه‌بندی شدند. در این بخش، چالش‌های ساختاری، ضعف در سیاست‌های کلان، سوگیری، رویکرد استیجاری، مقاومت در برابر انتقال و فقدان تجربه زیست مشترک به‌عنوان مقولات اصلی شناسایی شدند. به طور کلی در این بخش، ۸۲ کد اولیه غیرتکراری شناسایی شد که در ۱۵ مقوله فرعی و ۶ مقوله اصلی طبقه‌بندی گردیدند. در جدول ۳، موارد فوق به صورت خلاصه آمده است:

جدول ۳: چالش‌های انتقال رشته‌ها از فدراسیون ورزش‌های معلولان و جانبازان و فدراسیون ورزش‌های نابینایان به

فدراسیون‌های ملی		
مقولات اصلی	مقولات فرعی	کد اولیه
چالش‌های ساختاری	فقدان رویکرد فراگیر در تجهیزات و زیرساخت‌ها	عدم وجود تجهیزات مناسب ورزشکاران دارای معلولیت، مناسب نبودن دستگاه‌های بدنسازی برای افراد دارای معلولیت در فدراسیون‌های ملی، عدم طراحی ساختمان‌های اداری فدراسیون‌ها با رویکرد فراگیر، عدم مناسب‌سازی فضاهای تمرینی، مناسب نبودن وضعیت دسترسی به خوابگاه‌ها
	فقدان آشنایی منابع انسانی با رویکرد معلولیت	کمبود نیروی انسانی آشنا به افراد دارای معلولیت در فدراسیون‌های ملی، فقدان مربیان تخصصی ورزش معلولان، ارتباط نامناسب مدیران فدراسیون‌های ملی با افراد دارای معلولیت
چالش‌های ساختاری	ضعف در مرحله انتقال	آماده‌نبودن زیرساخت‌ها جهت انتقال، انتقال عجلانه رشته‌ها، انتقال بدون برنامه‌ریزی، انتقال بدون مرحله‌بندی و فازبندی، آماده نبودن ذینفعان برای انتقال، عدم آگاهی رسانه‌ها از ورزش فراگیر، عدم اقتناسازی صحیح از لزوم انتقال رشته

فقدان هماهنگی لازم بین فدراسیون و کمیته ملی پارالمپیک،		
عدم شفاف سازی روابط بین فدراسیون‌ها و کمیته ملی		
پارالمپیک، عدم تقسیم وظایف شفاف بین کمیته ملی پارالمپیک		
و فدراسیون‌های ملی، پاسخگو نبودن فدراسیون‌های ملی به		
ورزشکاران دارای معلولیت، دیدگاه متفاوت فدراسیون‌های ملی		
و کمیته ملی پارالمپیک،		
ضعف در هیئت‌های استانی فدراسیون‌ها برای ساماندهی		
ورزشکاران دارای معلولیت، عدم توسعه بخش ورزش معلولان		
در هیئت‌های استانی و شهرستانی، کم بودن بودجه هیئت‌های		
استانی، عدم توان هیئت‌ها در حمایت از ورزشکاران دارای		
معلولیت، عملکرد بسیار ضعیف هیئت‌های فدراسیون‌های ملی		
در مورد ورزش معلولان، عدم ابلاغ فدراسیون‌های ملی به		
هیئت‌ها در مورد لزوم توسعه ورزش معلولان، عدم توجه		
هیئت‌ها در مورد سیاست‌های فراگیر، سردرگم شدن		
ورزشکاران شهرستان		
مضاعف شدن مأموریت فدراسیون‌های ملی، عدم تناسب		
مأموریت‌ها با بودجه فدراسیون‌ها، افزایش مشکلات در		
فدراسیون‌های ملی، عدم هزینه کرد فدراسیون‌های ملی برای		
ورزش معلولان، هزینه کرد بودجه ورزش معلولان برای		
ورزشکاران بدون معلولیت		
فقدان اعمال سیاست فراگیر در اسناد بالادستی، به‌روز نبودن		
قوانین مرتبط با سیاست فراگیر، فقدان سیاست‌های کلان و		
همسو، فقدان وجود نگاه همه جانبه به سیاست ورزش فراگیر،		
ضعف در اساسنامه‌های فدراسیون‌ها در حمایت از ورزش		
فراگیر، کم‌رنگ بودن کمیته ملی پارالمپیک در اساسنامه		
فدراسیون‌ها		

توسعه ورزش فراگیر؛ ضرورت و چالش‌های تغییر حاکمیت ورزش معلولان در ایران

فقدان ضمانت‌های اجرایی سیاست‌های ورزش فراگیر	اجرای نشدن سیاست‌ها در عمل، ضعف در اجرای دستورالعمل - ها، وجود شکاف بین سیاست‌های وزارت ورزش و کمیته ملی پارالمپیک، عدم همکاری مناسب وزارت ورزش در توسعه سیاست ورزش فراگیر
سوگیری‌های توجه	به حاشیه رفتن ورزش معلولان، در معرض تبعیض قرار گرفتن ورزشکاران دارای معلولیت، در اولویت نبودن ورزشکاران دارای معلولیت، توجه بیشتر به ورزشکاران بدون معلولیت، در سایه قرار گرفتن ورزشکاران دارای معلولیت، توجه بیشتر رسانه‌ها به ورزشکاران بدون معلولیت، توجه تماشاگران به ورزشکاران بدون معلولیت، توجه آزاردهنده به ورزشکاران دارای معلولیت، دلسرد شدن ورزشکاران دارای معلولیت، خطر کاهش عمر قهرمانی ورزشکاران دارای معلولیت به دلیل بی‌توجهی در فدراسیون‌های ملی، ارزش بیشتر مدال المپیک نسبت به پارالمپیک برای فدراسیون‌ها، توجه بیشتر فدراسیون بر روی ورزشکاران المپیکی
سوگیری	
سوگیری‌های مالی	در شرایط مالی محدود اولویت با ورزشکاران بدون معلولیت خواهد بود، محق دانستن ورزشکاران بدون معلولیت در دریافت خدمات بیشتر
عدم پذیرش	مقاومت فدراسیون‌های مقصد برای پذیرش رشته جدید، عدم وجود تمایل در فدراسیون‌های ملی، پذیرفته نشدن رشته ورزشی معلولان در فدراسیون‌های ملی توسط مدیران و کارشناسان، علاقه کم فدراسیون‌های ملی به پذیرش ورزشکاران دارای معلولیت، عدم وجود انگیزه در بین روسای فدراسیون‌ها، نگاه سربار فدراسیون‌ها به ورزشکاران دارای معلولیت تخصیص بودجه برای ورزش قهرمانی، توجه به ورزش قهرمانی، غفلت از استعدادیابی، عدم توجه به ورزش پایه معلولان در فدراسیون‌های ملی، تنها استفاده از افتخارات
رویکرد استیجاری	
رویکرد قهرمان محوری	

ورزشکارا پارا، عدم توجه به پشتوانه سازی در ورزش معلولان		
توسط فدراسیون های ملی،		
احتمال کاهش تعداد ورزشکاران معلول، عدم استفاده ظرفیت		
فقدان آینده سازی		
کامل فدراسیون های ملی برای ورزشکاران پارا، وجود وابستگی		
مالی رشته ها به کمیته ملی پارالمپیک،		
مقاومت فدراسیون های مبدا برای واگذاری رشته ها،		
عدم همکاری فدراسیون های مبدا در دوره گذار، عدم حمایت		
مقاومت در برابر انتقال		
دانشی فدراسیون مبدا در دوران گذار، عدم حمایت تجهیزاتی		
مقاومت در برابر انتقال		
فدراسیون مبدا در دوران گذار		
احتمال توهین به ورزشکاران دارای معلولیت، ترحم به		
ورزشکاران دارای معلولیت، فقدان درک ورزشکاران دارای		
فقدان تجربه زیست		
معلولیت، عدم شناخت دو گروه (ورزشکاران دارای معلولیت و		
فقدان تجربه زیست		
بدون معلولیت) از یکدیگر، عدم آشنایی مدیران با نیازهای		
مشترک		
ورزشکاران دارای معلولیت		
مشترک		

بحث و نتیجه گیری

هدف از پژوهش حاضر، شناسایی ضرورت ها و چالش های انتقال رشته های پارالمپیک از فدراسیون ورزش های جانبازان و معلولان به فدراسیون های ملی بود. پس از تحلیل داده ها، چالش های ساختاری، ضعف در سیاست های کلان، سوگیری، رویکرد استیجاری، مقاومت در برابر انتقال و فقدان تجربه زیست مشترک به عنوان چالش های انتقال شناسایی شدند. یکی از چالش های اصلی ورزشکاران رشته های پارالمپیک پس از انتقال، قرار گرفتن در سایه ورزشکاران المپیک بود. با توجه به نتایج تحقیق، به نظر می رسد ورزشکاران دارای معلولیت برای فدراسیون های ملی در اولویت نمی باشند و این موضوع خود را در بخش های مختلفی از جمله توجه بیشتر به ورزشکاران المپیک، به حاشیه رفتن ورزش معلولان و مورد تبعیض قرار گرفتن ورزشکاران دارای معلولیت نشان می دهد. همچنین در شرایط مالی محدود نیز اولویت تمرین، مسابقه و اعزام همواره با ورزشکار بدون معلولیت است. این موارد باعث شده است فدراسیون های ملی رویکرد استیجاری را در مورد رشته های معلولان در پیش بگیرند. بدین منظور فدراسیون ها علاقه ای برای پذیرش رشته های معلولان را ندارند و از ورزشکاران دارای معلولیت تنها برای کسب مدال و افتخار برای فدراسیون استفاده می کنند، این در حالی است نگاه فدراسیون ها به رشته های معلولان موقت و کوتاه مدت است و برنامه های استعدادیابی و توجه به ورزش پایه در برنامه های

توسعه ورزش فراگیر؛ ضرورت و چالش‌های تغییر حاکمیت ورزش معلولان در ایران

فدراسیون‌های ملی قرار ندارد. در مورد این یافته، می‌توان به «نظریه توانایی‌گرایی» اشاره کرد. توانایی‌گرایی، نگرشی است که از طریق ارزش‌گذاری به افراد بدون معلولیت و توانا، ناتوانی و افراد دارای معلولیت را بی‌ارزش می‌کند. این نظریه، افراد بدون معلولیت را طبیعی و افراد دارای معلولیت را غیر طبیعی و منفی طبقه‌بندی می‌کند و در نتیجه باعث جدایی آنان از جامعه و انزوای اجتماعی می‌شود (کمپبل^۱ ۲۰۰۸؛ بریتین، بیسیکا و جراد^۲ ۲۰۲۰). در سال‌های اخیر، این نظریه برای عموم به صورت طبیعی گسترش پیدا کرده و توسط جامعه نیز پذیرفته و به عنوان هنجارهای قوی به رسمیت شناخته شده است. ترویج «نظریه توانایی‌گرایی» در جامعه منجر به نگرش‌های تعصب‌آمیز و رفتارهای تبعیض‌آمیز نسبت به افراد دارای معلولیت می‌شود (ولبرینگ^۳، ۲۰۱۲). از این رو، افرادی که به بهترین وجه با هنجارهای تفسیر شده مطابقت دارند (افراد بدون معلولیت)، بر گروه دیگر (افراد دارای معلولیت) مسلط می‌شوند (بریتین و همکاران ۲۰۲۰). همانگونه که نتایج تحقیق حاضر نشان داد و مطابق با نظریه فوق، افراد بدون معلولیت در فدراسیون‌های ملی به گروه‌های مسلط تبدیل شده‌اند و همواره اولویت در ورزش قهرمانی، اعزام‌ها، رسانه، همگانی و استعدادیابی با این افراد است و ورزشکاران دارای معلولیت در حاشیه قرار گرفته‌اند.

برای تحلیل این نتایج، علاوه بر نظریه فوق می‌توان از مدل پزشکی و اجتماعی معلولیت نیز بهره برد. در مدل پزشکی، معلولیت به عنوان یک مشکل بیولوژیکی شناخته می‌شود. در این مدل، معلولیت به عنوان یک نقص شناخته می‌شود که حتماً باید درمان شود. در مقابل، مدل اجتماعی از معلولیت، ناتوانی را به عنوان تفاوت و نه لزوماً خوب یا بد تعریف می‌کند. مدل اجتماعی معلولیت، کمبود فرصت (مثلاً استخرهای شنای محلی محدود) و رفتارهای تبعیض‌آمیز (مثلاً مسخره کردن) را برجسته می‌کند (مارتین^۴، ۲۰۱۳). در ایران، برای سالیان طولانی مدل پزشکی مرسوم بوده و این موضوع باعث شده است نگرش مردم به افراد دارای معلولیت منفی باشد و همواره آنان را در گروه‌های جدا قرار دهند (موسوی، ۲۰۲۲). همین دیدگاه باعث شده است در سال‌های گذشته تأکید بر نقصان معلولیت و جداسازی باشد و فدراسیون‌های ورزشی اختصاصی برای افراد دارای معلولیت توسعه یابد. این دیدگاه تاکنون ادامه داشته است و مدیران ورزشی نیز در مقابل تغییر این ساختار مقاومت می‌کنند. این موضوع هم منجر به عدم‌پذیرش ورزشکاران دارای معلولیت توسط فدراسیون‌های ملی شده و هم فدراسیون ورزش‌های جانبازان و معلولان در برابر انتقال مقاومت نشان داده است.

¹ Campbell

² Brittain, Biscaia, Gérard

³ Wolbring

⁴ Martin

یکی دیگر از چالش‌های شناسایی شده، چالش‌های ساختاری از جمله فقدان رویکرد فراگیر در تجهیزات و زیرساخت‌ها بود. در این بخش نیز می‌توان به مدل اجتماعی اشاره کرد. در مدل اجتماعی بیان می‌شود که محیط می‌تواند منجر به محدودیت افراد دارای معلولیت شود. در واقع، مناسب نبودن تجهیزات و اماکن ورزشی، عدم طراحی ساختمان‌های فدراسیون با رویکرد فراگیر و وضعیت دسترسی نامناسب برای افراد دارای معلولیت، همان عدم توجه به مدل اجتماعی معلولیت است. در همین راستا مارتین (۲۰۱۳) در پژوهش خود، یکی از موانع توسعه مدل اجتماعی را موانع ساختاری مختلفی از جمله: فقدان رمپ، رمپ‌های بسیار شیب‌دار، درهای بسیار باریک و ... بیان می‌کند. البته پژوهش‌های مختلفی در ایران نیز، یکی از موانع اصلی و چالش‌های مشارکت ورزشی را عدم مناسب سازی و تجهیزات مناسب برشمرده‌اند (لیموجی و همکاران، ۱۳۹۸؛ سبجانی و همکاران، ۱۳۹۴). ضعف در فرایندها و فقدان توجه به ورزش فراگیر در اسناد بالادستی در مقوله ساختاری از دیگر چالش‌های اساسی این رویکرد شناسایی شد. در این زمینه می‌توان به فقدان قوانین فراگیر در اسناد بالادستی، متناسب نبودن آیین‌نامه فدراسیون‌ها با ورزش فراگیر و در نهایت فقدان سیاست‌های کلان و همسو (کمیته ملی پارالمپیک و وزارت ورزش) اشاره کرد. این موارد باعث شده است فدراسیون‌های ملی در قبال توسعه ورزش معلولان احساس مسئولیت نداشته باشند. بدیهی است که برای تغییر حاکمیت بخش‌های مختلف ورزش، نیاز به بروزرسانی آیین‌نامه‌ها و قوانین کلان ورزشی کشور است. در همین راستا، پانکویک و همکاران (۲۰۲۳) پیشنهاد دادند دولت‌ها باید اجرای سیاست ورزش فراگیر را رهبری کنند و به صورت مداوم ارزیابی نمایند تا اطمینان حاصل شود که فدراسیون‌های ملی نسبت به ورزشکاران دارای معلولیت متعهد هستند و اقدامات حمایتی لازم را انجام می‌دهند. در واقع باید از طریق قانونگذاری، فرصت‌های مشارکت افراد دارای معلولیت در فدراسیون‌های ملی افزایش یابد. بر همین اساس پیشنهاد می‌شود در اسانامه فدراسیون‌ها، حداقل دو ورزشکار دارای معلولیت در کمیسیون ورزشکاران قرار گیرند و به تبع آن حداقل دو ورزشکار دارای معلولیت نیز در مجمع عمومی فدراسیون حضور یابند. همچنین مربی، داور، خبره و فرد دارای کرسی بین‌المللی در حوزه ورزش معلولان نیز در مجمع عمومی فدراسیون‌ها قرار گیرند. از طرفی باید رئیس بخش ورزش معلولان فدراسیون ملی عضو هیئت رئیسه باشد. بدیهی است به منظور افزایش فرصت مشارکت افراد دارای معلولیت، آن‌ها باید در تصمیم‌گیری به صورت مستقیم دخیل باشند (سازمان جهانی بهداشت، ۲۰۱۳). در این زمینه می‌توان به کدهای حاکمیتی ورزش انگلستان نیز اشاره کرد. در این سند به پنج اصل ساختار، افراد، فرایند و سیاست‌گذاری، ارتباطات و استانداردهای سازمان‌های ورزشی انگلستان اشاره شده و آنان را موظف کرده است در این پنج بخش به افراد متنوع مانند افراد دارای معلولیت، زنان و ... توجه ویژه نمایند (کدهای

توسعه ورزش فراگیر؛ ضرورت و چالش‌های تغییر حاکمیت ورزش معلولان در ایران

شماره ۷ این سند، توسعه همکاری نزدیک کمیته بین‌المللی المپیک و سازمان‌های المپیک با سازمان‌های ورزش معلولان برای افزایش سینرژی در تمام ابعاد آمده است (دستورکار کمیته بین‌المللی المپیک، ۲۰۲۰). همچنین کنوانسیون حقوق افراد دارای معلولیت، حق دسترسی به خدمات در تمام حوزه‌های شهروندی از جمله فعالیت‌های تفریحی و ورزشی را برای افراد دارای معلولیت در نظر گرفته است (کنوانسیون حقوق افراد دارای معلولیت، ۲۰۰۶). برخلاف رویکردهایی که حول محور پزشکی طراحی شده اند، این ماده از کنوانسیون بر پایه مسائل اجتماعی طراحی شده و معلولیت را حاصل فرایند اجتماعی می‌داند. در واقع فرایند مذکور نتیجه تعامل بین افراد دارای معلولیت، موانع محیطی و نگرش‌های اجتماعی است که مشارکت اجتماعی فرد دارای معلولیت را شکل می‌دهد (بارنز و همکاران^۱، ۲۰۲۰). این قانون بر اساس اصول احترام به کرامت انسانی و استقلال فردی، عدم تبعیض، مشارکت و فراگیری در جامعه، احترام به تفاوت و پذیرش افراد دارای معلولیت به‌عنوان بخشی از تنوع انسانی و انسانیت، برابری فرصت‌ها و دسترسی تدوین شده است (میزنر و دارسی، ۲۰۱۴) که به نظر می‌رسد با انتقال رشته‌ها به فدراسیون‌های ملی حق فوق و اصول فوق تا حدی در بخش ورزش و زندگی اجتماعی محقق خواهد شد. البته که در ایران نیز همواره قوانینی برای حمایت از افراد دارای معلولیت در ابعاد مختلف تدوین شده است؛ قانون جامع حمایت از معلولان در سال ۱۳۸۳ که به ورزش، اشتغال و مناسب سازی اماکن ورزشی اشاره شده است. در منشور حقوق شهروندی نیز معلولان به صورت ویژه دیده شده‌اند و در ماده ۵ آن به حق افراد دارای معلولیت برای زندگی مستقل و مشارکت در جنبه‌های مختلف ورزشی اشاره شده است. به صورت اختصاصی در حوزه ورزش نیز در سال ۱۳۹۶، مصوبه سیاست‌ها، راهبردها، وظایف و ضوابط اجرایی ترویج فرهنگ حضور، توانمندی و افتخارآفرینی جانبازان و معلولان از طریق ورزش توسط شورای انقلاب فرهنگی تصویب شد که در آن تلاش گردیده سازمان‌های مختلف را موظف به کمک برای توسعه ورزش معلولان کند و موانع اجتماعی و نگرشی را حذف نماید. بنابراین قانون‌های حمایتی گسترده از معلولان در ایران نیز نشان می‌دهد تنها دو فدراسیون تخصصی نمی‌توانند فرصت‌های مشارکت ورزشی برابری را ایجاد کنند و بدیهی است فدراسیون‌های مختلف ورزشی در این حوزه موفق‌تر عمل خواهند کرد.

علیرغم ضرورت انتقال به منظور فراگیری، افزایش فرصت‌ها و توسعه مشارکت ورزشی، اما به نظر می‌رسد این انتقال چالش‌های فراوانی را برای ورزشکاران دارای معلولیت، فدراسیون‌های ملی و کمیته ملی پارالمپیک در پی داشته است. یکی از پیشنهادات اساسی برای بهبود این فرایند در مرحله اول،

¹ Barnes and et al.

به‌روزرسانی سیاست‌های کلان ورزشی، تغییر آیین نامه‌ها و اساسنامه فدراسیون است که می‌تواند به بهبود این انتقال و افزایش تعهد فدراسیون‌ها نسبت به ورزشکاران دارای معلولیت کمک نماید.

منابع

- آجرلو، محمد. (۱۳۹۱). «طراحی ساختار و سازماندهی در ورزش ایران». رساله دکتری، دانشگاه امام حسین ع.
- افروزه، علی. (۱۴۰۱). جنبش پارالمپیک. تهران: انتشارات حتمی
- پورکیانی، محمد؛ افروزه، علی؛ برومند، محمد رضا و سهیلی، سحر. (۱۴۰۱). «تاثیر اجرای برنامه جهانی «من می‌توانم» بر تغییر نگرش دانش‌آموزان ایرانی نسبت به ورزش فراگیر». پژوهش در ورزش تربیتی. ۱۰ (۲۶)، صص ۱۴۷-۱۷۲.
- دیرمانچی، نیلوفر و خاتجانی، محمدسعید. (۱۳۹۸). «مقایسه تاب‌آوری و خودکارآمدی معلولان ضایعه نخاعی ورزشکار و غیرورزشکار». مجله روان‌پزشکی و روان‌شناسی بالینی ایران. ۲۵ (۲)، صص ۱۵۰-۱۶۳.
- زر، عبدالصالح؛ علوی، سلمان؛ حسینی، سید علی و جعفری، منصور. (۱۳۹۷). «بررسی اثربخشی فعالیت ورزشی بر میزان کیفیت زندگی، سلامت روانی و افسردگی معلولان». نشریه پژوهش توانبخشی در پرستاری. ۴ (۳)، صص ۳۱-۳۹.
- سبجانی، عباس؛ اندام، رضا و ظریفی، مجتبی. (۱۳۹۴). «بررسی و اولویت‌بندی عوامل مؤثر و موانع مشارکت ورزشی معلولان شهر اهواز». مطالعات مدیریت رفتار سازمانی در ورزش. ۲ (۲)، صص ۴۲-۴۸.
- سعیدی، فرید و ذاکریان، مهدی. (۱۳۹۷). «سیاست‌گذاری افزایش مشارکت معلولان در پرتو قانون جامع حمایت از معلولان و اسناد بین‌المللی». مجله مطالعات ناتوانی. ۸، صص ۱۱۰-۱۱۶.
- سهرابی، پوریا؛ کاشف، میرمحمد؛ جوادپور، محمد و حسینی، فاطمه سادات. (۱۳۹۰). «بررسی وضعیت جانمایی بنا و مناسب‌سازی (دسترسی) اماکن ورزشی ارومیه با توجه به استانداردهای ملی و بین‌المللی». نشریه مدیریت ورزشی. ۱۰ (۳)، صص ۵-۲۱.
- غضنفرپور، حسین؛ عبدالحی، علی اصغر و مرادزاده، فیروزه. (۱۴۰۰). «برنامه‌ریزی فضاهای شهری برای تأمین نیازهای معلولان و جانبازان (نمونه پژوهش: منطقه دو شهری کرمان)». برنامه‌ریزی فضایی. ۱۱ (۲)، صص ۱۶۳-۱۸۶.
- کیال، مریم، نادری‌نسب، مهدی و ماجدی، نیما. (۱۴۰۰). «واکاوی مؤلفه‌های فرهنگی-اجتماعی مؤثر بر مشارکت معلولان در فعالیت بدنی». فصل‌نامه علوم ورزش. ۱۳ (۴۴)، صص ۲۳۷-۲۵۶.
- لیموچی، سیما؛ مشرف جواد، بتول؛ صفانیا، علی محمد و محمدی، فریبا. (۱۳۹۸). «شناسایی عوامل مؤثر بر مشارکت معلولان در فعالیت‌های ورزشی». پژوهش‌های معاصر در مدیریت ورزشی. ۹ (۱۸)، صص ۷۷-۹۰.
- نادری، عین‌الله و سکیته‌پور، عین‌الله. (۱۳۹۹). «بررسی موانع مشارکت در فعالیت‌های بدنی و ورزش در معلولان استان کرمانشاه». پژوهش‌نامه مدیریت ورزشی و رفتار حرکتی. ۱۶ (۳۱)، صص ۱۳۷-۱۵۲.
- Andersson, M., Karp, S., & Wickman, K. (2023). "The pre-stage of inclusion—conditions for the mainstreaming process of parasports within the Swedish Floorball Federation". Sport in Society, 1-19.
- Barnes, C., Mercer, G., & Shakespeare, T. (2010). Exploring disability: A sociological introduction. Cambridge, UK: Palgrave
- Braun, V., & Clarke, V. (2006). "Using thematic analysis in psychology". Qualitative research in psychology, 3(2), 77-101.
- Brittain, I. (2016). The paralympic games explained. Routledge
- Brittain, I., Biscaia, R., & Gérard, S. (2020). "Ableism as a regulator of social practice and disabled peoples' self-determination to participate in sport and physical activity". Leisure Studies, 39(2), 209-224.
- Campbell, F. K. (2008). "Exploring Internalized Ableism Using Critical Race Theory". Disability & Society. 23 (2): 151-162.

- Darcy, S., Maxwell, H., Edwards, M., & Almond, B. (2023). **"Disability inclusion in beach precincts: beach for all abilities—a community development approach through a social relational model of disability lens"**. Sport Management Review, 26(1), 1-23.
- Gardner, A., Love, A., & Waller, S. (2023). **"How do elite sport organizations frame diversity and inclusion? A critical race analysis"**. Sport Management Review, 26(3), 339-360.
- Guba, E. G., & Lincoln, Y. S. (1994). **"Competing paradigms in qualitative research"**. Handbook of qualitative research, 2(163-194), 105.
- Hammond, A. (2019). **"The mainstreaming of disability swimming in Australia, 1990-2016"**. Sporting Traditions, 36(1), 43-62.
- Hammond, A., & Jeanes, R. (2018). **"Federal government involvement in Australian disability sport, 1981–2015"**. The international journal of the history of sport, 35(5), 431-447.
- Holloway, I., & Galvin, K. (2016). **Qualitative research in nursing and healthcare**. John Wiley & Sons.
- Howe, P. D. (2007). **"Integration of Paralympic athletes into athletics Canada"**. International Journal of Canadian Studies, (35), 133-150.
- Howe, P.D., and C. Jones. (2006). **"Classification of Disabled Athletes: (Dis) empowering the Paralympic Practice Community"**. Sociology of Sport Journal 23: 29–46.
- Hums, M. A., Moorman, A. M., & Wolff, E. A. (2003). **"The inclusion of the Paralympics in the Olympic and Amateur Sports Act: Legal and policy implications for integration of athletes with disabilities into the United States Olympic Committee and national governing bodies"**. Journal of Sport and Social Issues, 27(3), 261-275.
- Isett, K. R., Mergel, I. A., LeRoux, K., Mischen, P. A., & Rethemeyer, R. K. (2011). **"Networks in public administration scholarship: Understanding where we are and where we need to go"**. Journal of public administration research and theory, 21(suppl_1), i157-i173.
- International Paralympic Committee. (2019). **"A SUMMARY OF THE PROPOSAL TO REFORM THE GOVERNANCE OF THE INTERNATIONAL PARALYMPIC COMMITTEE"**. Retrieved from https://library.olympics.com/Default/doc/SYRACUSE/209758/remaining-fit-for-purpose-a-summary-of-the-proposal-to-reform-the-governance-of-the-international-pa?_lg=en-GB
- International Paralympic Committee. (2022). **2022 Annual Report**. Retrieved from <https://www.paralympic.org/news/IPCpublish20212022AnnualReport>
- International Paralympic Committee. (2019). **2019-2022 Strategic Plan**. Retrieved from https://www.paralympic.org/sites/default/files/document/190704145051100_2019_07+IPC+Strategic+Plan_web.pdf
- Kallio, H., Pietilä, A. M., Johnson, M., & Kangasniemi, M. (2016). **"Systematic methodological review: Developing a framework for a qualitative semi-structured interview guide"**. Journal of Advanced Nursing, 72(12), 2954-2965.
- Kitchin, P. J., & Howe, P. D. (2014). **"The mainstreaming of disability cricket in England and Wales: Integration 'One Game' at a time"**. Sport Management Review, 17(1), 65-77.
- Klenk, C., Albrecht, J. B., & Nagel, S. (2019). **"Social participation of people with disabilities in organized community sport. A systematic review"**. German journal of exercise and sport research, 49(4), 365-380.
- Legg, D., Bosscher, V. D., Shibli, S., & Bottenburg, M. V. (2011). **"What is the ideal Paralympic sport system? Future research directions"**. ICSSPE Bulletin, 61, 2.
- Legg, D., Fay, T., Wolff, E., & Hums, M. (2015). **"The International Olympic Committee–International Paralympic Committee Relationship: Past, Present, and Future"**. Journal of Sport and Social Issues, 39(5), 371-395.
- McBean, C., Townsend, R. C., & Petrie, K. (2022). **"An historical analysis of disability sport policy in Aotearoa New Zealand"**. International Journal of Sport Policy and Politics, 14(3), 419-434.

- Martin, J. J. (2013). **“Benefits and barriers to physical activity for individuals with disabilities: a social-relational model of disability perspective”**. Disability and rehabilitation, 35(24), 2030-2037.
- Misener, L., & Darcy, S. (2014). **“Managing disability sport: From athletes with disabilities to inclusive organisational perspectives”**. Sport Management Review, 17(1), 1-7.
- Misener, L., Darcy, S., Legg, D., & Gilbert, K. (2013). **“Beyond Olympic legacy: Understanding Paralympic legacy through a thematic analysis”**. Journal of sport management, 27(4), 329-341.
- Mousavi, S. (2022). **“An Autoethnographic Review of Disability in Iran”**. Master's diss, University of Manitoba.
- Pankowiak, A., Brockett, C., De Bosscher, V., & Westerbeek, H. (2023). **“National Paralympic sport policies influencing a country's Paralympic success”**. International Journal of Sport Policy and Politics, 1-21.
- Patton, M.Q. (1999). **“Enhancing the quality and credibility of qualitative analysis”**. Health Sciences Research, 34, 1189–1208.
- Peers, D., Konoval, T., & Naturkach, R. M. (2020). **“(Un) imaginable (Para-) athletes: A Discourse Analysis of Athletics Websites in Canada”**. Adapted physical activity quarterly, 37(1), 112-128.
- Policy on Sport for Persons with a Disability. (2006). <https://www.canada.ca/en/canadian-heritage/services/sport-policies-acts-regulations/policy-persons-with-disability.html>
- Sørensen, M., & Kahrs, N. (2006). **“Integration of Disability Sport in The Norwegian Sport Organizations: Lessons Learned”**. Adapted physical activity quarterly, 23(2).
- Steadward, R. D. (1996). **“Integration and sport in the Paralympic movement”**. Sport Science Review, 5(1), 26-41.
- Tusiime, O., & Odiango, R. (2022). **“Assessment of the Status of Disability Mainstreaming in Sports at Makerere University”**. Journal of Sports Science and Physical Education, Vol, 7(4), 91-99.
- United Nations. (2006). **“Convention on the rights of persons with disabilities”**. Retrieved from: <http://www.un.org/esa/socdev/enable/rights/convtexte.htm>: United Nations General Assembly A/61/611.
- Wilhite, B., Mushett, C. A., Goldenberg, L., & Trader, B. R. (1997). **“Promoting inclusive sport and leisure participation: Evaluation of the Paralympic Day in the school's model”**. Adapted Physical Activity Quarterly, 14(2), 131-146.
- Wolbring, G. (2012). **“Expanding Ableism: Taking down the Ghettoization of impact of disability studies scholars”**. Societies, 2(3), 75–83.
- World Health Organization. (2013). **Disability – Report by the secretariat**. Retrieved from http://apps.who.int/gb/ebwha/pdf_files/WHA66/A66_12-en.pdf.

مدل ظرفیت‌سازی فراغت فعال و ورزش روستایی ایران با رویکرد توسعه پایدار

بهزاد ایزدی^۱

محمد سیامک رضاقلی^۲

۱۲

 [10.22034/ssys.2023.2821.3050](https://doi.org/10.22034/ssys.2023.2821.3050)

تاریخ دریافت مقاله: ۱۴۰۲/۲/۲۱

تاریخ پذیرش مقاله: ۱۴۰۲/۵/۱۵

هدف این پژوهش، طراحی مدل ظرفیت‌سازی فراغت فعال و ورزش روستایی با رویکرد توسعه پایدار بود. روش تحقیق از نوع کیفی - کمی با رویکرد اکتشافی نظام‌مند (تحلیل مضمون) و رویکرد معادلات ساختاری انتخاب شد. مشارکت‌کنندگان در بخش کیفی شامل دو بخش منابع انسانی (صاحب‌نظران و مدیران عالی سطح کشور، نخبه‌های ورزشی، مسئولان استانی، شهرستانی و روستایی فعال در امر ورزش و ...) و منابع اطلاعاتی (کتاب‌ها، مقالات، اسناد، رسانه‌ها، و ...) بود. مشارکت‌کنندگان در بخش کیفی به تعداد قابل کفایت، به‌صورت هدفمند و بر مبنای رسیدن به اشباع نظری انتخاب شدند (۱۹ نفر و ۷۴ سند). و در بخش کمی جهت برآورد نمونه تحقیق در رویکرد معادلات ساختاری که به ازای هر متغیر پژوهش، مقدار تقریبی بین ۵ تا ۱۵ نفر برای نمونه تحقیق پیشنهاد می‌شود، در این تحقیق به ازای هر بعد ۷ نفر به روش تصادفی - طبقه‌ای در نظر گرفته شده‌اند (کل ۱۳۳ نفر) که با توجه به احتمال ریزش یا عدم پاسخگویی، تعداد ۱۵۰ پرسش‌نامه پخش شد. ابزار پژوهش شامل مصاحبه‌های اکتشافی نیمه‌ساختارمند به همراه مطالعه کتابخانه‌ای نظام‌مند و پرسش‌نامه محقق‌ساخته بود. روایی ابزار براساس شایستگی علمی، اعتبار حقوقی و علمی نمونه، نظر خبرگان و توافق بین مصححان ارزیابی و تایید گردید. جهت تحلیل یافته‌ها از روش کدگذاری مفهومی چندمرحله‌ای (باز، گزینشی و موضوعی) با رویکرد تحلیل سیستمی و نرم‌افزار پی ال اس استفاده شد. چارچوب مفهومی نهایی شامل ۷۷ مؤلفه، ۱۹ بُعد و ۸ منظر شناسایی شده بود. براساس یافته‌های پژوهش می‌توان گفت اهتمام به توسعه پایدار از عوامل مهم و اساسی در ظرفیت‌سازی فراغت فعال و ورزش روستایی کشور می‌باشد. ضروری است که دولت، نهادهای شهری و روستایی، مسئولان، مدیران و رسانه‌های مختلف در جهت توسعه و رشد ورزش روستایی کشور اقدامات لازم را تدبیر کنند و در برنامه‌ها و بودجه‌بندی‌ها به این مقوله واقف باشند.

واژگان کلیدی: فراغت فعال، ورزش روستایی، توسعه پایدار، زیرساخت و امکانات.

^۱ دانشیار، مدیریت ورزشی، گروه علوم ورزشی، دانشکده علوم انسانی و اجتماعی، دانشگاه کردستان، سنندج، ایران (نویسنده

مسئول) E-mail: B.izadi@uok.ac.ir

^۲ دانشجوی دکتری مدیریت ورزشی، گروه علوم ورزشی، دانشکده علوم انسانی و اجتماعی، دانشگاه کردستان، سنندج، ایران

مقدمه

بخشی از چشم‌انداز سند توسعه پایدار مربوط به بخش روستایی و بومی هر کشور و ملت است که ایجاد توسعه پایدار در این مناطق حائز اهمیت ویژه‌ای است. با بالابردن سطح کیفیت و امید به زندگی در روستاها شاهد کاهش مهاجرت از روستا به شهرها، افزایش تولید محصولات روستایی، افزایش سلامتی و شادابی مردم روستا، افزایش وحدت و همبستگی، کاهش اختلافات اجتماعی، حفظ محیط زیست و حفظ فرهنگ و رسوم جامعه روستایی - که نمادی از فرهنگ هر ملت است - می‌باشیم. درک توانایی ورزش در کمک به نتایج مثبت سلامتی جزو یکی از اصلی‌ترین توجیهات یارانه ورزش توسط مقامات دولتی و همچنین ارتقای مستمر ورزش به‌عنوان یک عامل سودمند در جامعه است (هوکسترا^۱ و همکاران، ۲۰۱۸؛ نیکلسون^۲ و همکاران، ۲۰۱۰). مزایای پیشنهادی بهداشتی ورزش منجر به تأکید بر مشارکت در ورزش به‌عنوان یک مداخله کلیدی برای جلوگیری از بیماری‌های غیرواگیر در برنامه اقدام جهانی سازمان بهداشت جهانی بوده است (سازمان بهداشت جهانی^۳، ۲۰۱۳). مشارکت ورزشی همچنین با افزایش ارتباط اجتماعی، کاهش درگیر شدن در رفتارهای پرخطر و پیامدهای بهتر بهداشت روانی ارتباط دارد (ادواردز و کاسپر، ۲۰۱۲). بنابراین یکی از عوامل مهم در بحث ایجاد توسعه پایدار در کشورها و به‌خصوص جوامع روستایی ایجاد محیطی سالم، پویا، شاداب و خوشحال است که با ایجاد و فراهم‌کردن زیرساخت‌های ورزشی در جوامع روستایی می‌توان به این مهم دست یافت. امروزه کمبود زیرساخت‌ها و تأسیسات ورزشی در روستاها که ارتباط مستقیمی با فعال‌سازی اوقات فراغت فعال دارد، بخش عظیمی از مشکلات را در حوزه رفاهی، سلامت و حوزه‌های اجتماعی ساکنان روستاها فراهم آورده است؛ به گونه‌ای که سبب ایجاد معضلات عدیده‌ای از جمله مهاجرت از روستا، افزایش بیماری‌های غیرواگیردار، افزایش مصرف مواد دخانیات، افزایش بزهکاری در بین نوجوانان و جوانان و گسترش ناهنجاری‌های اسکلتی=قامتی به‌ویژه در زنان شده است تا بدین صورت یکی از مهمترین موانع رشد و ایجاد توسعه پایدار در روستاها باشد. بنابراین در صورتی که از لحاظ راهبردی و هدفمند از ورزش و غنی‌سازی اوقات فراغت فعال استفاده شود سبب ارتقای سطح فعالیت بدنی و سلامت جامعه خواهد شد. (برگ^۴، وارنر و داس، ۲۰۱۵؛ ادواردز، ۲۰۱۵؛ ایم^۵ و

¹ Hoekstra

² Nicholson

³ WHO

⁴ berg

⁵ Eime

همکاران، ۲۰۱۵). ورزش و فعالیت‌های اوقات فراغت، بخشی جدایی‌ناپذیر از زندگی اجتماعی در همه جوامع را تشکیل می‌دهند و به‌طور پیچیده با جامعه و سیاست در ارتباط است (جاروی و همکاران، ۱۹۹۴: ۲). تصور می‌شود که مزایای بالقوه مشارکت در ورزش برای جامعه شامل موارد زیر است: بهبود آمادگی جسمی و سلامتی؛ بهبود سلامت روان و بهزیستی روان‌شناختی؛ رشد شخصیت از طریق خودپنداره بهبودیافته؛ منافع اجتماعی روان‌شناختی مانند همدلی، صداقت، تحمل، همکاری، اعتماد به نفس و پیشرفت مهارت‌های اجتماعی و سرانجام تأثیرات گسترده‌تری از قبیل افزایش هویت جامعه، انسجام اجتماعی و ادغام که همه این نتایج مطلوب را می‌توان با شرکت در برنامه‌های ورزشی هدفمند از اشکال مختلف به‌دست آورد (کالت^۱، ۲۰۰۸). علاوه بر این، مشارکت در فعالیت‌های ورزشی در زمان اوقات فراغت می‌تواند در کاهش آسیب‌های اجتماعی از جمله کاهش جرم موثر باشد (هارتمن و دپرو^۲، ۲۰۰۶؛ کاروسو^۳، ۲۰۱۱؛ ولیز و شکیب^۴، ۲۰۱۲). در اواخر دهه ۵۰ و اوایل دهه ۱۹۶۰، گزارش‌های آلبمارل^۵ (۱۹۵۹) و ولفند (۱۹۶۰) با صراحت ارتقای چنین دیدگاهی را شروع و به پتانسیل‌های ورزشی برای کنترل و آرام کردن رفتارهای ضد اجتماعی اشاره کردند. مفسران سیاسی به‌طور دوره‌ای ورزش را به‌عنوان نوعی نگرش برای کل مجموعه‌ای از موضوعات اجتماعی و اخلاقی ترویج می‌کردند (به کلینز و کی^۶، ۲۰۱۴).

همچنین مطالعات نشان می‌دهد که مشارکت جوانان در فعالیت‌های بدنی در زمان اوقات فراغت با عملکرد تحصیلی همبستگی مثبت دارد (دوایر و همکاران، ۲۰۰۱؛ وزارت آموزش و پرورش کالیفرنیا^۷، ۲۰۰۲). لاوسون^۸ (۲۰۰۵) «محیط بهداشت و ارتقای سلامت» را به‌عنوان یکی از پنج زمینه‌ای که ورزش و تربیت بدنی می‌تواند در جوامع نقش داشته باشد، پیشنهاد کرد. لاوسون اظهار داشت: «آنها ممکن است سلامت انسان را بهبود بخشند و در عین حال، ممکن است محیط‌هایی را تقویت کنند که سلامتی را ایجاد کنند» (ص. ۱۳۸). ایجاد مشارکت‌های معتبر و توانمند برای دستیابی به بسیاری از نتایج سلامتی از طریق ورزش در زمان فراغت بسیار مهم است (هیلز، واکر، و باری^۹، ۲۰۱۹).

¹ Coalter

² Hartmann, D., and B. Depro

³ Caruso

⁴ Veliz, P., and S. Shakib

⁵ Albemarle

⁶ Collins, M. F., & Kay

⁷ California Department of Education

⁸ Lawson

⁹ Hills, S., Walker, M. B., & Barry, A

پر کردن اوقات فراغت با تمرینات صحیح و منظم به عنوان بخش مهمی از وظایف روزانه فرد می تواند در سلامت جامعه و مسئولیت های اجتماعی را که مستلزم به یک بدن سالم و با آمادگی کامل است مؤثر باشد (محمدي و نوروزی، ۲۰۱۸). بررسی ادبیات در مورد تأثیر برنامه های ورزشی در اوقات فراغت نشان دهنده اثرات مثبت آن است، ورزش بر کاهش استرس و اضطراب تأثیرگذار است و نتایج آنالیز این محققان نشان می دهد که ورزش منظم می تواند مشکلات افراد مانند استرس، اضطراب و پرخاشگری را کاهش دهد (هرینگ و همکاران^۱، ۲۰۱۷ و ۲۰۱۶).

مونز و همکاران (۲۰۰۶) دریافتند که حضور در اردوگاه های ورزشی باعث بهبود قابل توجهی درک وضعیت سلامتی کودکان از جمله: خودپنداری از عملکرد جسمی، نقش عملکرد بدنی، سلامت عمومی و سلامت روان می شود. تعداد امکانات تفریحی با سطح ورزش بدنی ارتباط مثبت دارد (هیلسدون، پانتر، فاستر و جونز، ۲۰۰۷). تحقیقات نشان داده است که علاقه به روابط بین تفرجگاه های تفریحی و سلامتی بیشتر می شود (جوآسارت-مارچلی، ۲۰۱۰). پژوهش ها نشان می دهد که فعالیت تفریحی بدنی مناسب در قالب اوقات فراغت می تواند در بهبود طیف گسترده ای از آمادگی عمومی و سلامت عمومی نقش داشته باشد. در بهترین حالت، ادبیات موجود صریحاً محیط تفریحی جامعه را به عنوان یک رویکرد اساسی برای سلامت جسمی قرار داده است (برک و کوتس، ۲۰۱۳). در سال ۲۰۱۲، یک گروه کار مشترک با دولت های فدرال، استانی و سرزمینی کانادا سیاست ورزش کانادا را منتشر کرد که بر تسهیل مشارکت اجتماعی، تعامل و انسجام از طریق ورزش تأکید می کند (مرکز منابع اطلاعاتی ورزشی^۲، (SIRC, 2012a)). بسیاری از شرکت ها و سازمان ها از جمله کمیته بین المللی المپیک و دفتر ورزش و توسعه سازمان ملل متحد، ورزش را در ارتقای آموزش، فرهنگ، سلامتی، توسعه پایدار و صلح قدرتمند می دانند. این پتانسیل بی نظیر مبتنی بر محبوبیت جهانی ورزش در سکوها ی ارتباطی جهانی و ظرفیت آن به عنوان نیروی قدرتمند و مثبت برای تحولات اجتماعی است (بوتلر^۳، ۲۰۰۸). عضویت در یک سازمان ورزشی داوطلبانه شامل سرمایه اجتماعی است که منجر به اعتماد عمومی و تعهد سیاسی می شود (سیپل، ۲۰۰۶). علاوه بر این، سیاست ورزش کانادا اهمیت متناسب سازی این نتایج ورزشی را در رابطه با اعتقادات و هنجارهای جامعه محلی مشخص می کند: مشارکت ورزشی در همه زمینه ها باعث ایجاد جامعه در انواع مختلفی می شود. ورزش به صورت کلی برای اهداف توسعه اقتصادی و اجتماعی مورد استفاده قرار می گیرد. (SIRC, 2012c : 10). از بین عناصر

¹ Herring MP, Hallgren M, Campbell MJ

² Sport Information Resource Centre

³ Beutler

مختلف اجتماعی در یک جامعه، ورزش به‌عنوان روشی برای ایجاد سرمایه اجتماعی مثبت شناخته می‌شود (لاوسن، ۲۰۰۵؛ اسکینر^۱، ۲۰۰۸)

کار تونتس (۲۰۰۵) گواهی بر این وضعیت است که یکی از منحصر به فردترین ویژگی‌های بسیاری از شهرها و مناطق کشور استرالیا بخشی است که ورزش رقابتی در روابط محلی، فرهنگی، سیاسی و اقتصادی ایفا می‌کند. ورزش به ایجاد هویت جامعه و احساس جامعه و تعلق کمک می‌کند. وی همچنین ادعا می‌کند که ماهیت اشتراکی مشارکت ورزشی به‌ویژه باشگاه‌های ورزشی اغلب به‌عنوان واسطه‌ای برای تولید سرمایه اجتماعی تلقی می‌شود.

با ایجاد مجدد تجربیات سنتی، رویدادهای ورزشی ممکن است پیوندهای تاریخی را که بخشی از هویت اجتماعی فردی را تشکیل می‌دهند برجسته و تسهیل کنند. (گامون و رامشاو^۲، ۲۰۰۵). به همین ترتیب، پولی، کوهن و پیک (۲۰۰۵) در مطالعه موردی خود در مورد تجربیات زندگی در مناطق شهری و روستایی سه موضوع اصلی را مشخص کردند: عضویت، ارتباط عاطفی و ادغام و تحقق نیازها.

آنها نتیجه گرفتند که تعلق و شرکت در کلوپ‌های ورزشی محلی می‌تواند به سرمایه اجتماعی جوامع چه از نظر شهری و چه در روستا بیفزاید. جهت تبیین بهتر مسئله پژوهش لازم است تا تحقیقات مرتبط با موضوع مرور و نقد شوند. هر گاه ملتی با مشکلاتی روبه‌رو گشته این ورزش است که انسجام و همبستگی ملت‌ها را حفظ می‌کند؛ یعنی از ورزش همیشه به‌عنوان یک پادزهر مقرون به صرفه برای طیف وسیعی از مشکلات اجتماعی استفاده می‌شود (کالتر، ۲۰۰۸). نتایج تحقیقات (بروسنان^۳، ۲۰۱۹) حاکی از آن است که مشارکت ورزشی در قالب اوقات فراغت در سال‌های ۲۰۱۲ تا ۲۰۱۵ میزان ۳۲ درصد از جرائم خشونت‌آمیز در ۳۲۳ مقام محلی انگلیس را کاهش می‌دهد. حداقل در انگلیس، مدت‌هاست که از ورزش به عنوان ابزاری برای «مدیریت بحران» بیماری‌های اجتماعی استفاده می‌شود. در مقاله‌ای مروری، بیلی (۲۰۰۵) پنج حوزه سلامت جسمی، رشد شناختی و آکادمیک، سلامت روان، کاهش جرم و کاهش حقایق و بی‌احتیاطی را به عنوان حوزه‌هایی معرفی کرد که ورزش در آنها تأثیر دارد. دلانی و کینی^۴ (۲۰۰۵) رابطه بین میزان مشارکت ورزشی با سطح سرمایه اجتماعی در اروپا را مورد بررسی قرار دادند تا ببینند که چگونه ورزش به اوراق بهادار جامعه و شهروندی فعال کمک می‌کند. آنها ارتباط مستقیمی بین سطح عضویت در ورزش یک کشور و سطح اعتماد اجتماعی و بهزیستی را پیدا کردند (دلانی و کینی، ۲۰۰۵).

¹ Skinner

² Ramshaw, G., & Gammon, S.

³ Brosnan

⁴ Delaney and Keaney

استونسکو و واسیل در تحقیقی با عنوان «استفاده از ورزش‌های بدنی برای بهبود سلامت روان»، تأثیرات ورزش بر سلامت روان و مؤلفه‌های آن را تشریح کردند و نشان دادند که فعالیت‌های ورزشی به بهبود علائم اضطراب در افراد می‌پردازد (استونسکو و واسیل^۱، ۲۰۱۴).

آترلی^۲ (۲۰۰۶) استدلال می‌کند که سرمایه اجتماعی برای زندگی روزمره جامعه روستایی مهم است. وی معتقد است که باشگاه‌های ورزشی منطقه‌ای، تمرکز اصلی زندگی در جامعه هستند. گنجاندن اجتماعی یا طرد اجتماعی از چنین سازمان‌هایی می‌تواند در زندگی روزمره، شبکه‌های اجتماعی، جذب جامعه و جریان اطلاعاتی تأثیر بگذارد که به یک مقیم کمک می‌کند تا حس تعلق را ایجاد کند. با این تفاسیر نقش بسیار مهم و حیاتی ورزش در پر کردن اوقات فراغت در جامعه روستایی می‌تواند علاوه بر رفع بسیاری از آسیب‌های فردی و اجتماعی زمینه‌ساز توسعه پایدار در حوزه شاخص‌های مرتبط با سلامت و امور اجتماعی روستاها گردد.

روش‌شناسی پژوهش

بخش کیفی

روش تحقیق از نوع مطالعات کیفی با رویکرد اکتشافی نظام‌مند و سیستماتیک بود. جامعه آماری پژوهش شامل دو بخش منابع انسانی آگاه و منابع اطلاعاتی مرتبط به موضوع پژوهش انتخاب شد هدف از این تحقیق، ارائه مدلی کارآمد در راستای افزایش فعالیت‌های ورزشی در قالب اوقات فراغت با هدف ایجاد توسعه پایدار در روستاهای کشور می‌باشد. نمونه انسانی شامل اساتید برجسته دانشگاه‌ها، مدیران سازمان و مشاوران حرفه‌ای که در این راستا صاحب‌نظر و در برنامه‌ریزی‌ها و تصمیم‌گیری‌های خرد و کلان ورزشی در سطح وزارتخانه‌ای و ستادی در حال برنامه‌ریزی و فعالیت هستند. منابع اطلاعاتی نیز مشتمل بر منابع علمی، اسنادی و کتابخانه‌ای تعیین گردید. نمونه آماری بر مبنای رسیدن به اشباع نظری به صورت روش قضاوتی بر افراد و روش هدفمند برای منابع اطلاعاتی برآورد و نمونه‌گیری شد.

جدول ۱: مشخصات نمونه آماری پژوهش

گروه مطالعه	نمونه‌گیری	نمونه
منابع انسانی	مدیران سازمان	۶ نفر
	قضات (نظری)	۱۹ نفر

¹ Stănescu M Vasile L

² Atherley

اساتید دانشگاه‌ها	قضاوتی (نظری)	۱۰ نفر
مشاوران حرفه‌ای	قضاوتی (نظری)	۳ نفر
منابع کتابخانه‌ای و علمی (مقاله، کتاب، و ..)	هدفمند	۲۶ نسخه
منابع اطلاعاتی	گزارش‌ها و اسناد اجرایی و حقوقی	۷۴ نسخه
منابع و آرشیوهای رسانه‌ای	هدفمند	۱۹ نسخه
		۲۸ نسخه

ابزار پژوهش شامل مطالعه کتابخانه‌ای نظام‌مند و مصاحبه اکتشافی (نیمه‌ساختارمند) بود. مشخصات ابزارهای پژوهش به صورت زیر می‌باشد: استخراج مولفه‌ها با بررسی مبانی و پیشینه از طریق مطالعه اسناد، کتاب‌ها و مقالات شامل منابع داخلی و خارجی انجام گردید. از مصاحبه‌ها جهت تکمیل و تطبیق عوامل و روابط شناسایی شده در مطالعه کتابخانه‌ای استفاده شد. انجام مصاحبه‌ها براساس چارچوب تحلیلی طراحی شده از قبل صورت گرفت. قبل از انجام هر مصاحبه، مصاحبه‌های قبلی تحلیل و مبنای مصاحبه جدید قرار می‌گرفتند. روایی ابزار با استفاده از روش‌های روایی سنجی کیفی یادشده کنترل و مطلوب ارزیابی شد.

جدول ۲: مشخصات ابزارهای پژوهش

روش	مطالعه کتابخانه‌ای	مصاحبه
ابزار	رونوشت (چک لیست استخراج مفاهیم)	چارچوب پرسش (پرسش‌نامه بازپاسخ)
نمونه مورد مطالعه	منابع اطلاعاتی	منابع انسانی
	انتخاب نسخه‌های معتبر به لحاظ علمی و حقوقی	انتخاب افراد بر حسب شایستگی علمی و فنی
روایی	روایی محتوایی رونوشت از دیدگاه متخصصان	روایی محتوایی پرسش‌نامه از دیدگاه متخصصان
میزان توافق بین کدگذاران و مصححان		

بخش کمی

این تحقیق از نظر نوع، توصیفی همبستگی، از نظر هدف، کاربردی و از نظر روش جمع‌آوری داده‌ها، میدانی بود. جامعه آماری را کلیه مسئولان حوزه ورزش‌های روستایی کشور تشکیل می‌داد. با توجه به اینکه هیرا^۱ و همکاران (۲۰۱۹) جهت برآورد نمونه تحقیق در رویکرد معادلات ساختاری به ازای هر متغیر پژوهش، مقدار تقریبی بین ۵ تا ۱۵ نفر برای نمونه تحقیق پیشنهاد داده‌اند، در این تحقیق به ازای هر بعد ۷ نفر به روش تصادفی - طبقه‌ای در نظر گرفته شده‌اند (کل ۱۳۳ نفر) که با در نظر گرفتن احتمال ریزش یا عدم پاسخگویی تعداد ۱۵۰ پرسش‌نامه پخش شد و از این بین تعداد ۱۳۵ پرسش‌نامه برگردانده شد که ۱۲۶ نفر به صورت کامل به آن پاسخ داده بودند که در نهایت مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفتند. از پرسش‌نامه ۷۷ سؤالی محقق ساخته (مستخرج از مصاحبه) با طیف پنج ارزشی لیکرت برای گردآوری داده‌ها استفاده شد. قسمت اول پرسش‌نامه شامل پرسش‌های جمعیت‌شناختی بود (۵ سؤال) و قسمت دوم، عوامل ظرفیت‌سازی فراغت فعال و ورزش روستایی (۷۷ سؤال) را اندازه‌گیری می‌کرد. جهت ارزیابی روایی محتوایی و صوری از اساتید مدیریت ورزشی (۵ نفر)، صاحب‌نظران حوزه ورزش روستایی (۷ نفر) نظرخواهی شد. بعد از تأیید روایی محتوایی، ابتدا ابزار در یک مطالعه آزمایشی بین ۳۰ نفر از جامعه آماری توزیع شد که ضریب آلفای کرونباخ (۰/۷۵) محاسبه و پایایی آن تأیید گردید. بر اساس آزمون کلموگروف - اسمیرنوف سطح معنی‌داری تمام مؤلفه‌ها کمتر از $0.05 < \alpha$ و تمامی داده‌ها غیر نرمال بود که برای بررسی فرضیه‌های پژوهش از رویکرد مدل معادلات ساختاری (تحلیل مسیر) و جهت بررسی روایی سازه از روش تحلیل عاملی تأییدی از نرم‌افزار اسمارت پی ال اس نسخه سوم^۲ استفاده گردید.

یافته‌های پژوهش

بخش کیفی

یافته‌های پژوهش شامل چارچوب کدگذاری مؤلفه‌ها و مدل مفهومی برخاسته از آن است. یک نمونه از کدگذاری به صورت جدول ۳ می‌باشد:

جدول ۳: چارچوب‌بندی و کدگذاری چند مرحله‌ای مؤلفه‌های شناسایی شده

منظر (متغیر)	ابعاد	مؤلفه (گویه)	تکرار در مضامین

¹ Hair² Smart PIs

۱. زیرساخت رفاهی روستاها برای سبک زندگی	فعال	بستر	
۲. ویژگی‌های بومی و جغرافیایی روستاها برای انجام فعالیت‌های ورزشی و تفریحی	اکوسیستم	روستایی	ظرفیت
۳. معماری روستایی و فضای درونی روستاها برای انجام فعالیت‌های تفریحی ورزشی			محیطی
۴. نگرش جامعه روستایی به انجام فردی، خانوادگی و جمعی فعالیت‌بدنی و ورزش			ورزش
۵. سبک زندگی روستائیان در زمان کار و فراغت	قابلیت بافت		روستایی
۶. تعارض فکری بین فعال بودن بدنی روستائیان و نیاز آن‌ها به ورزش به دلیل فعالیت روزانه کاری	اجتماعی	روستایی	
۷. جایگاه بازی‌های فعال و ورزش در تفریحات روستائیان			
۸. نقش دهیاری و شورای روستا			
۹. نقش مدرسه در ورزش روستاها			
۱۰. نقش منابع مسجد روستاها در توسعه زیرساخت تفریحی	نقش نهادهای عمومی روستا		
۱۱. نقش خانه بهداشت روستاها در ترویج به ورزش	هماهنگی		سازمانی در
۱۲. نقش ادارات ورزش و جوانان استان و شهرستان‌ها			توسعه
۱۳. نقش هیئت‌های ورزشی استان و شهرستان‌ها به ویژه هیئت ورزش روستایی و بازی‌های بومی	نقش سازمان-های متولی		ورزش
۱۴. نقش مدیریت تربیت‌بدنی و ورزش آموزش و پرورش استان و شهرستان‌ها	ورزش		روستایی
۱۵. نقش بخش‌های مرتبط در استانداری و فرمانداری شهرستان	روستایی		

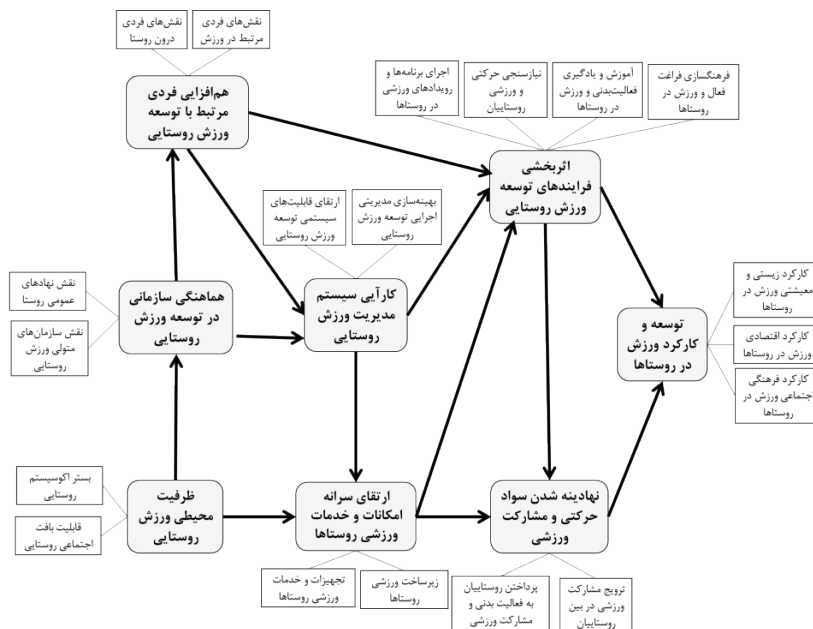
۱۶.	نقش سازمان‌های دیگر مانند ادارات میراث فرهنگی در توسعه فعالیت‌های تفریحی فرهنگی روستایی		
۱۷.	نقش شهروندان روستا (علاقه‌مند، هوادار و فعال ورزشی)		
۱۸.	نقش معلمان شاغل و افراد تحصیلکرده در روستا	نقش‌های فردی درون روستا	
۱۹.	نقش متخصصان و مربیان ورزشی اهل روستاها	هم‌افزایی روستا	
۲۰.	نقش دهیار و اعضای شورای روستا	فردی مرتبط با توسعه ورزش روستایی	
۲۱.	نقش روحانیون و بزرگان روستا		
۲۲.	مدیران و مسئولان ورزشی استان و شهرستان		
۲۳.	نقش فعالان رسانه‌ای ورزش استان و شهرستان	نقش‌های فردی مرتبط در ورزش استان‌ها	
۲۴.	نقش اساتید و دانشجویان و فارغ التحصیلان علوم ورزشی دانشگاه‌های استانی و شهرستانی		
۲۵.	نقش معلمان ورزش مدارس و مربیان ورزش همگانی		
۲۶.	طرح‌ریزی و برنامه‌ریزی توسعه ورزش روستایی	بهینه‌سازی مدیریتی	
۲۷.	تامین منابع و پشتیبانی توسعه ورزش روستایی	کارآیی اجرایی توسعه ورزش	
۲۸.	اجرا و سازماندهی امورات توسعه ورزش روستایی	سیستم مدیریت ورزش	
۲۹.	نظارت و ارزیابی توسعه ورزش روستایی	ورزش روستایی	
۳۰.	الگو برداری از کشورهای مختلف جهان در زمینه ورزش روستایی و بازی بومی سنتی	ارتقای قابلیت-های سیستمی ورزش روستایی	
۳۱.	جلب حمایت نهادی و عمومی جهت توسعه ورزش روستایی		

توسعه ورزش	۳۲. بهره‌گیری از دانش جدید و روز در زمینه روستایی
توسعه ورزش روستاها	۳۳. نوآوری و خلاقیت در ابعاد مختلف فعالیت-های ورزشی
فعال‌سازی تشکیلات و نهادهای مرتبط با ورزش روستایی در استان	۳۴. توسعه فضا و اماکن تفریحی ورزشی (سرپوشیده و روباز) یا طبیعی و مصنوعی روستاها
زیرساخت ورزشی روستاها	۳۶. امکانات جانبی، بهداشتی و رفاهی مناسب
امکانات و خدمات ورزشی	۳۷. فراهم‌سازی بستر استفاده از تجهیزات و امکانات ورزشی شهری بر روستاییان
امکانات و خدمات ورزشی	۳۸. مناسب‌سازی فضاهای طبیعی و مصنوعی برای فعالیت‌بدنی و ورزشی در حاشیه روستاها از نظر دسترسی
تجهیزات و خدمات ورزشی	۳۹. بهبود تجهیزات و وسایل رشته‌ها و فعالیت‌های ورزشی
تجهیزات و خدمات ورزشی	۴۰. ارتقای استاندارد و ایمنی فضاهای ورزشی
تجهیزات و خدمات ورزشی	۴۱. شناسایی نیازهای مربوط به امکانات و خدمات لازم جهت فعالیت ورزشی
تجهیزات و خدمات ورزشی	۴۲. ارتقای خدمات ورزش و تندرستی در روستاها
تجهیزات و خدمات ورزشی	۴۳. شناسایی نیازهای مربوط به آمادگی جسمانی و تناسب اندام
تجهیزات و خدمات ورزشی	۴۴. شناسایی نیازهای مربوط به تمرین و رقابت از طریق فعالیت ورزشی
تجهیزات و خدمات ورزشی	۴۵. شناسایی نیازهای مربوط به نشاط، سلامت و تندرستی از طریق ورزش

آموزش و یادگیری	۴۶. آموزش صحیح فعالیت بدنی و عادات حرکتی روزانه
فعالیت بدنی و ورزش در روستاها	۴۷. آموزش بازی‌های بومی، سنتی و محلی
	۴۸. آموزش رشته‌های ورزشی
	۴۹. آموزش فعالیت‌های بدنی و ورزشی درمانی و بهبودی
	۵۰. اهتمام به برگزاری رویدادهای مختلف ورزشی در مناسبت‌های سالانه مانند مسابقات روستایی
اجرای برنامه‌ها و رویدادهای ورزشی در روستاها	۵۱. برگزاری رویدادهای محلی ورزش و بازی خانوادگی مانند جشنواره‌های ورزشی فرهنگی در حاشیه روستاها
	۵۲. فراهم‌سازی زمینه‌های گردشگری ورزشی و ورزشهای طبیعی در پیرامون روستاها مانند توریسم دوچرخه،
	۵۳. فراهم‌سازی بستر استعداد یابی ورزشی از روستا
	۵۴. دعوت از شخصیت‌های محبوب محلی و شهرستانی. اعضای سابق روستا در شهرها جهت حضور و حمایت در رویدادهای ورزشی روستایی
فرهنگسازی فراغت فعال و ورزش در روستاها	۵۵. تشویق به فعالیت‌های داوطلبی ورزشی در روستاها برای ورزشکاران و مربیان ورزشی
	۵۶. احیا و ترویج بازی‌های بومی سنتی و شناسایی نمادها و سمبل‌های ورزشی در تاریخچه روستاها
	۵۷. اطلاع‌رسانی مربوط به رخدادهای ورزش همگانی تولید محتوای رسانه‌ای و تبلیغاتی مناسب برای ترویج بازی‌های بومی، سنتی و محلی با تاکید بر بازاریابی اجتماعی

۵۸.	تشویق به قصد و انگیزش انجام فعالیت بدنی		
	و ورزشی	پرداختن	
۵۹.	بهبود نگرش به فعالیت ورزشی در جامعه روستایی	روستاییان به	
۶۰.	ارتقای دانش و اطلاعات فعالیت ورزشی و آگاه‌سازی روستاییان از ضرورت و کارکرد فعالیت ورزشی و بازی	فعالیت بدنی و مشارکت	نهادینه شدن
۶۱.	میزان سطح مهارت انجام فعالیت ورزشی	ورزشی	سواد حرکتی و مشارکت
۶۲.	انجام فعالیت ورزشی به صورت منظم	ترویج	ورزشی
۶۳.	برنامه محور شدن و تخصصی شدن مرحله به مرحله فعالیت ورزشی برای افراد	مشارکت	
۶۴.	اقدام به تهیه بیمه ورزشی برای افراد روستاییان	ورزشی در بین	
۶۵.	دستیابی به مزایای جسمی و روانی ورزش		
۶۶.	کمک به پایدارسازی منابع رفاهی تفریحی روستاها	کارکرد	
۶۷.	رونق اشتغال و کسب و کارهای خدماتی و تفریحی روستاها	اقتصادی	
۶۸.	افزایش رونق گردشگری روستایی	ورزش در روستاها	توسعه و
۶۹.	کمک به جلوگیری از مهاجرت به شهر		کارکرد
۷۰.	توانمندسازی روستاییان از طریق ورزش	کارکرد زیستی	ورزش در
۷۱.	بهبود تندرستی و سلامت جامعه روستایی	و معیشتی	روستاها
۷۲.	تقویت پیوند ورزش و سایر ابعاد زندگی در روستاها	ورزش در روستاها	
۷۳.	غنی سازی و پر کردن اوقات فراغت		
۷۴.	سالم‌سازی محیط و افزایش نشاط اجتماعی از طریق ورزش روستا		

۷۵. افزایش مشارکت اجتماعی در روستاها از طریق مشارکت ورزشی و نهادهای سازنده ورزش در گروه های مرجع روستا	کارکرد فرهنگی اجتماعی ورزش در روستاها
۷۶. افزایش تعاملات اجتماعی و روابط دوستانه در درون و بین روستاها	
۷۷. کاهش و جلوگیری از کاهش آسیب های اجتماعی مانند پرخاشگری، مصرف دخانیات و مواد مخدر و ..	

شکل ۱: مدل مفهومی مستخرج از پیمایش کیفی پژوهش

بخش کمی

مدل ظرفیت‌سازی فراغت فعال و ورزش روستایی ایران با رویکرد توسعه پایدار

یافته‌های توصیفی نشان می‌دهد اکثر پاسخ‌دهنده‌ها در گروه سنی ۲۱ تا ۳۰ سال (۶۲ نفر؛ ۴۹/۲ درصد) و بیشتر دارای مدرک تحصیلی کارشناسی ارشد و بالاتر (۷۹ نفر؛ ۶۲/۷ درصد) بودند (جدول ۱). سایر مشخصات فردی به صورت کامل در جدول ۴ آورده شده است:

جدول ۴: مشخصات فردی نمونه آماری تحقیق

متغیر	زیرمجموعه	تعداد	درصد	متغیر	زیرمجموعه	تعداد	درصد
جنسیت	مرد	۷۹	۶۲/۷	وضعیت	زیر دیپلم	۲	۱/۶
	زن	۴۷	۳۷/۳		دیپلم	۱۰	۷/۹
	کمتر از ۲۰	۵	۴		فوق دیپلم	۱۱	۸/۷
	۲۱ تا ۳۰	۶۲	۴۹/۲		کارشناسی	۲۴	۱۹
سن (سال)	۳۱ تا ۴۰	۳۸	۳۰/۲	تاسیسات و امکانات ورزشی	کارشناسی ارشد و بالاتر	۷۹	۶۲/۷
	۴۱ تا ۵۰	۱۷	۱۳/۵		نداریم	۶۹	۵۴/۸
	۵۰ به بالا	۴	۳/۲		فقط خانه ورزش	۱۳	۱۰/۳
	زیر ۵۰۰ نفر	۳۱	۲۴/۶		روستایی		
جمعیت روستا	۵۰۰-۱۰۰۰ نفر	۲۲	۱۷/۵	تاسیسات و امکانات ورزشی	سالن ورزشی	۱۷	۱۳/۵
	بالای ۱۰۰۰ نفر	۱۸	۱۴/۳		استاندارد		
	بالای ۲۰۰۰ نفر	۱۴	۱۱/۱		زمین ورزشی	۲۰	۱۵/۹
	۳۰۰۰ به بالا	۴۱	۳۲/۶		طبیعی خود روستا		
					تمامی امکانات را داریم	۷	۵/۶

توصیف متغیرهای تحقیق در جدول ۵ نشان می‌دهد که نقش‌های فردی درون روستا دارای بیشترین میانگین (۴/۲۱) و کارکرد فرهنگی اجتماعی ورزش در روستاها دارای کمترین میانگین (۲/۸۶) هستند.

جدول ۵: توصیف ابعاد متغیرهای پژوهش

متغیر	M	S.D	ابعاد	M	S.D
ظرفیت محیطی	۳/۶۹	۰/۴۹	بستر اکوسیستم روستایی	۳/۵۹	۰/۷۳
ورزش روستایی			قابلیت بافت اجتماعی روستایی	۳/۷۹	۰/۵۷
هماهنگی سازمانی			نقش نهادهای عمومی روستا	۴/۰۱	۰/۵۵
در توسعه ورزش	۴/۰۲	۰/۴۶	نقش سازمان‌های متولی ورزش	۴/۰۴	۰/۵۲
روستایی			روستایی		
هم‌افزایی فردی			نقش‌های فردی درون روستا	۴/۲۱	۰/۵۲
مرتبط با توسعه	۴/۱۰	۰/۴۹	نقش‌های فردی مرتبط در ورزش	۴/۰۰	۰/۶۲
ورزش روستایی			استان‌ها		
کارآیی سیستم			بهینه‌سازی مدیریتی اجرایی	۳/۷۳	۰/۵۳
مدیریت ورزش	۳/۷۰	۰/۳۷	توسعه ورزش روستایی		
روستایی			ارتقای قابلیت‌های سیستمی	۳/۶۸	۰/۴۰
			توسعه ورزش روستایی		
ارتقای سرانه			زیرساخت ورزشی روستاها	۳/۶۶	۰/۴۴
امکانات و خدمات	۳/۷۳	۰/۳۷	تجهیزات و خدمات ورزشی	۳/۸۱	۰/۵۴
ورزشی			روستاها		
اثربخشی	۳/۱۶		نیازسنجی حرکتی و ورزشی	۲/۸۹	۰/۶۵
			روستاییان		
فرایندهای توسعه	۰/۳۶		آموزش و یادگیری فعالیت بدنی و	۳/۶۱	۰/۵۲
ورزش روستایی			ورزش در روستاها		
			اجرای برنامه‌ها و رویدادهای	۳/۰۸	۰/۵۹
			ورزشی در روستاها		

مدل ظرفیت‌سازی فراغت فعال و ورزش روستایی ایران با رویکرد توسعه پایدار

فرهنگسازی فراغت فعال و ورزش در روستاها	۰/۴۸	۳/۰۴	
پرداختن روستاییان به فعالیت بدنی و مشارکت	۰/۵۵	۳/۳۷	نهادینه شدن سواد
ترویج مشارکت ورزشی در بین روستاییان	۰/۵۹	۳/۰۳	حرکتی و مشارکت ورزشی
کارکرد اقتصادی ورزش در روستاها	۰/۵۷	۳/۵۵	
کارکرد زیستی و معیشتی ورزش در روستاها	۰/۴۲	۳/۸۶	توسعه و کارکرد ورزش در روستاها
کارکرد فرهنگی اجتماعی ورزش در روستاها	۰/۶۲	۲/۸۶	

به منظور برازش مدل کلی (هر دو بخش مدل اندازه‌گیری و ساختاری) از معیار SRMR استفاده شد که مقدار آن باید از ۰/۸ کمتر باشد. با توجه به مقدار به دست آمده (SRMR=۰/۰۷)، مدل اندازه‌گیری و ساختاری از برازش مناسبی برخوردار است؛ یعنی در مجموع مدل اندازه‌گیری و ساختاری، کیفیت مناسبی در تبیین متغیر درون‌زا تحقیق دارد (هیر و همکاران، ۲۰۱۹).

جدول ۶: خلاصه شاخص‌های برازش مدل

متغیر	AVE	CR	R2	Q2	متغیر	AVE	CR	R2	Q2
ظرفیت محیطی	۰/۵۹	۰/۸۳	برون	۰/۴۰	فراایندهای توسعه ورزش روستایی	۰/۵۵	۰/۹۵	۰/۷۰	۰/۳۲

نیازسنجی								بستر اکوسیستم روستایی	
۰/۳۷	-	۰/۸۳	۰/۶۲	حرکتی و ورزشی روستاییان آموزش و یادگیری	۰/۳۰	-	۰/۸۵	۰/۶۳	
				فعالیت بدنی و ورزش در روستاها	۰/۳۱	-	۰/۸۱	۰/۵۲	قابلیت بافت اجتماعی روستایی
				اجرای برنامه‌ها و رویدادهای ورزشی در روستاها	۰/۳۶	۰/۴۵	۰/۸۸	۰/۶۶	هماهنگی سازمانی در توسعه ورزش روستایی
۰/۳۸	-	۰/۹۱	۰/۷۳	فرهنگسازی فراغت فعال و ورزش در روستاها	۰/۳۸	-	۰/۸۳	۰/۵۰	نقش نهادهای عمومی روستا
				نهادینه شدن سواد حرکتی و مشارکت ورزشی	۰/۳۴	-	۰/۶۵	۰/۶۵	نقش سازمان- های متولی ورزش روستایی
۰/۳۲	۰/۵۴	۰/۹۰	۰/۶۳						

هم‌افزایی فردی	۰/۵۶	۰/۸۸	۰/۶۰	۰/۲۹	پرداختن روستاییان به فعالیت بدنی و مشارکت ترویج	۰/۶۳	۰/۸۷	-	۰/۳۷
مرتبط با توسعه ورزش روستایی									
نقش‌های فردی	۰/۵۳	۰/۸۵	-	۰/۴۱	مشارکت ورزشی در بین روستاییان	۰/۵۹	۰/۸۵	-	۰/۳۳
درون روستا									
نقش‌های فردی	۰/۶۶	۰/۸۸	-	۰/۳۹	توسعه و کارکرد ورزش در روستاها	۰/۶۴	۰/۹۱	۰/۵۷	۰/۴۱
مرتبط در ورزش استان‌ها									
کارآیی سیستم	۰/۶۲	۰/۹۰	۰/۶۸	۰/۳۳	اقتصادی ورزش در روستاها	۰/۵۷	۰/۸۴	-	۰/۲۸
مدیریت ورزش روستایی									
بهبودسازی	۰/۵۸	۰/۸۵	-	۰/۲۷	کارکرد زیستی و معیشتی ورزش در روستاها	۰/۶۵	۰/۸۸	-	۰/۳۹
مدیریتی اجرایی توسعه ورزش روستایی									

ارتقای قابلیت-	کارکرد						
های سیستمی	فرهنگی						
توسعه ورزش	اجتماعی	۰/۳۴	-	۰/۸۹	۰/۶۱	۰/۸۶	-
روستایی	ورزش در						
روستاها	روستاها						
ارتقای سرانه							
امکانات و		۰/۳۶	۰/۵۴	۰/۹۰	۰/۵۲		
خدمات ورزشی							
زیرساخت							
ورزشی روستاها		۰/۲۵	-	۰/۸۵	۰/۶۰		
تجهیزات و							
خدمات ورزشی		۰/۳۳	-	۰/۸۹	۰/۶۸		
روستاها							

جدول ۷: نتایج مدل نهایی پژوهش

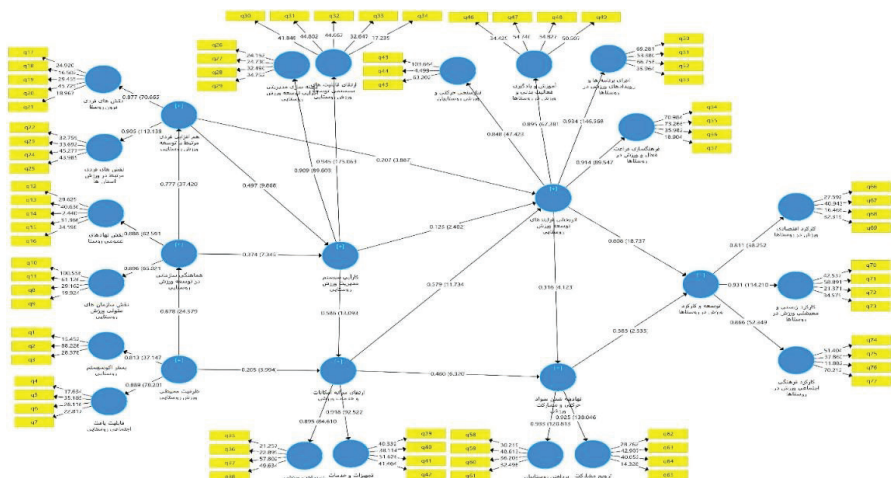
تحلیل عامل ها	ضریب	معنی داری	سطح	نتیجه
مسیر	(آماره تی)	معنی داری		
ظرفیت محیطی ورزش روستایی --> بستر اکوسیستم روستایی	۰/۸۱	۳۷/۱۵	۰/۰۰۱	تأیید
ظرفیت محیطی ورزش روستایی --> قابلیت بافت اجتماعی	۰/۸۹	۷۸/۲۰	۰/۰۰۱	تأیید
هماهنگی سازمانی در توسعه ورزش --> نقش نهادهای عمومی	۰/۸۸	۶۲/۵۹	۰/۰۰۱	تأیید

مدل ظرفیت‌سازی فراغت فعال و ورزش روستایی ایران با رویکرد توسعه پایدار

تأیید	۰/۰۰۱	۶۵/۰۲	۰/۸۹	هماهنگی سازمانی در توسعه --> نقش سازمان‌های متولی
تأیید	۰/۰۰۱	۷۰/۶۶	۰/۸۸	هم‌افزایی فردی مرتبط با توسعه --> نقش‌های فردی درون
تأیید	۰/۰۰۱	۱۱۳/۱۴	۰/۹۰	هم‌افزایی فردی --> نقش‌های فردی مرتبط در ورزش
تأیید	۰/۰۰۱	۸۹/۶۰	۰/۹۱	کارآیی سیستم مدیریت --> بهینه‌سازی مدیریتی اجرایی
تأیید	۰/۰۰۱	۱۷۵/۰۶	۰/۹۴	کارآیی سیستم مدیریت --> ارتقای قابلیت‌های سیستمی
تأیید	۰/۰۰۱	۸۴/۶۱	۰/۸۹	سرايه امکانات و خدمات --> زیرساخت ورزشی
تأیید	۰/۰۰۱	۹۲/۵۲	۰/۹۲	سرايه امکانات و خدمات --> تجهیزات و خدمات ورزشی
تأیید	۰/۰۰۱	۴۷/۴۲	۰/۸۵	اثربخشی فرایندهای توسعه --> نیازسنجی حرکتی و ورزشی
تأیید	۰/۰۰۱	۶۷/۳۸	۰/۸۹	اثربخشی فرایندهای توسعه --> آموزش و یادگیری فعالیت‌بدنی
تأیید	۰/۰۰۱	۱۴۶/۵۷	۰/۹۳	اثربخشی فرایندهای توسعه --> اجرای برنامه‌ها و رویدادها
تأیید	۰/۰۰۱	۸۹/۵۵	۰/۹۱	اثربخشی فرایندهای توسعه --> فرهنگسازی فراغت فعال
تأیید	۰/۰۰۱	۱۲۰/۸۱	۰/۹۳	نهادینه شدن سواد حرکتی --> پرداختن روستاییان به فعالیت

نهادینه شدن سواد حرکتی --> ترویج مشارکت ورزشی	۰/۹۲	۱۳۸/۰۴	۰/۰۰۱	تأیید
توسعه و کارکرد ورزش --> کارکرد اقتصادی	۰/۸۱	۳۸/۲۵	۰/۰۰۱	تأیید
توسعه و کارکرد ورزش --> کارکرد زیستی	۰/۹۳	۱۱۴/۲۱	۰/۰۰۱	تأیید
توسعه و کارکرد ورزش --> کارکرد فرهنگی	۰/۸۶	۵۲/۳۵	۰/۰۰۱	تأیید
تحلیل مسیر				
ظرفیت محیطی ورزش --> هماهنگی سازمانی در توسعه ورزش	۰/۶۸	۲۴/۵۸	۰/۰۰۱	تأیید
ظرفیت محیطی ورزش --> ارتقای سرانه امکانات و خدمات	۰/۲۰	۳/۹۹	۰/۰۰۱	تأیید
هماهنگی سازمانی در توسعه ورزش --> هم‌افزایی فردی	۰/۷۸	۳۷/۴۲	۰/۰۰۱	تأیید
هماهنگی سازمانی در توسعه ورزش --> کارآیی سیستم مدیریت	۰/۳۷	۷/۳۴	۰/۰۰۱	تأیید
هم‌افزایی فردی --> کارآیی سیستم مدیریت	۰/۲۱	۳/۸۷	۰/۰۰۱	تأیید
هم‌افزایی فردی --> اثربخشی فرایندهای توسعه	۰/۵۰	۹/۸۷	۰/۰۰۱	تأیید
کارآیی سیستم مدیریت --> اثربخشی فرایندهای توسعه	۰/۱۲	۲/۴۰	۰/۰۰۱	تأیید
کارآیی سیستم مدیریت --> ارتقای سرانه امکانات و خدمات	۰/۵۸	۱۳/۰۹	۰/۰۰۱	تأیید
ارتقای سرانه امکانات و خدمات --> اثربخشی فرایندهای توسعه	۰/۵۸	۱۱/۷۳	۰/۰۰۱	تأیید

ارتقای سرانه امکانات و خدمات --> نهادینه شدن	۰/۴۶	۶/۳۲	۰/۰۰۱	تأیید
سواد حرکتی				
اثر بخشی فرایندهای توسعه --> توسعه و کارکرد	۰/۸۱	۱۸/۷۴	۰/۰۰۱	تأیید
ورزش				
نهادینه شدن سواد حرکتی --> توسعه و کارکرد	۰/۳۸	۲/۳۳	۰/۰۰۱	تأیید
ورزش				

شکل ۲: مدل نهایی پژوهش (ضریب اثر و ضرایب معنی‌داری)

بحث و نتیجه‌گیری

هدف از این پژوهش، طراحی مدل مفهومی ظرفیت‌سازی فراغت فعال و ورزش روستایی با رویکرد توسعه پایدار بود. روش تحقیق از نوع مطالعات کیفی با رویکرد اکتشافی نظام‌مند و سیستماتیک بود. چن و لیو (۲۰۲۰) اظهار داشتند نتایج تجربی نشان می‌دهد که ارائه ورزش‌های اجتماعی تا حدی در ارتقای فراگیری و سلامت در مناطق روستایی موثر بوده است. به طور خاص، ایجاد امکانات ورزشی عمومی مشارکت قابل توجهی را در ورزش‌های اجتماعی افزایش و خطر بیماری را کاهش می‌دهد. در مقابل، سازماندهی فعالیت‌های ورزشی همگانی فرصت ورزش خانواده‌ها را افزایش می‌دهد. با وجود این، سلامت

عمومی را ارتقا نمی‌دهد. به همان اندازه مهم است که رشد اقتصادی ممکن است به جای تشویق مشارکت در ورزش‌های اجتماعی، از طریق پیشرفت فناوری‌های پزشکی و بهبود شرایط بهداشتی، سلامت عمومی را افزایش دهد (چن و لیو^۱، ۲۰۲۰). در بخش کیفی و ارائه مدل، ۷ مقوله اصلی و ابعاد و همچنین مولفه‌های آنها شناسایی شدند. لازم است که ظرفیت محیطی ورزش روستایی در دو بعد بستر اکوسیستم روستایی و قابلیت بافت اجتماعی روستایی در نظر گرفته شود و زیرساخت‌های رفاهی روستایی، ویژگی‌های بومی و معماری فضای روستاها برای فعالیت‌های ورزشی و همچنین تغییر نگرش روستاییان به ورزش، سبک زندگی روستا در اوقات فراغت و بالا بردن جایگاه ورزش و بالا بردن جایگاه بازی‌های فعال در تفریحات روستاییان مورد توجه باشد. در مقوله هماهنگی سازمانی در توسعه ورزش روستایی، دو بعد نقش نهادهای عمومی و سازمان‌های متولی ورزش روستایی باید در نظر گرفته شود و درواقع نقش دهیاری، مدرسه، مسجد، خانه بهداشت، ادارات ورزش، هیئت‌های ورزشی و کلیه سازمان‌هایی که به نوعی می‌توانند در این زمینه فعالیت کنند، مد نظر قرار گیرد. در مقوله دیگر هم‌افزایی فردی مرتبط با توسعه ورزش روستایی نیز دو بعد نقش‌های فردی درون روستا مانند شهروندان، معلمان، مربیان، دهیار و روحانیون و بزرگان روستا برای توسعه ورزش روستایی باید هم‌افزایی کنند و در بعد دیگر نقش‌های فردی مرتبط با ورزش استان‌ها افرادی از جمله مدیران، فعالان رسانه، اساتید و دانشجویان و همچنین معلمان ورزش مدارس می‌توانند اقداماتی در این زمینه انجام دهند. در مقوله کارآیی سیستم مدیریت ورزش روستایی، ابعادی مانند بهینه‌سازی مدیریتی اجرایی توسعه ورزش روستایی و ارتقای قابلیت‌های سیستمی توسعه ورزش روستایی شناسایی شدند که در این زمینه باید برنامه‌ریزی توسعه ورزش روستایی، تامین منابع، اجرا و سازماندهی، نظارت و ارزیابی، الگو برداری از دیگر کشورها، جلب حمایت عمومی، بهره‌گیری از دانش جدید، نوآوری و همچنین فعال‌سازی تشکیلات و نهادهای مرتبط با ورزش روستایی را عملی کرد. در مقوله امکانات و خدمات ورزشی روستا نیز دو بعد زیرساخت ورزشی روستا و تجهیزات و خدمات ورزشی روستایی بررسی شد که باید فضاها و اماکن ورزشی، امکانات بهداشتی و رفاهی، دسترسی و فراهم‌سازی بستر تجهیزات و اماکن ورزشی، ایمنی فضاها، شناسایی نیازهای مربوطه و ارتقای خدمات و تجهیزات ورزش و تندرستی در روستاها را مورد توجه و اقدامات عملی قرار داد. لینا (۲۰۱۹) نشان داد فعالیت‌های انجام‌شده توسط سازمان‌های جامعه روستایی شامل طیف وسیعی از نیازهای اجتماعی از جمله سازماندهی رویدادهای فرهنگی و ورزشی، بهبود کمک در زمینه مدیریت محیط زیست و موارد دیگر است. مشکل اصلی جوامع روستایی وضعیت زیرساخت‌های اجتماعی است. بنابراین روند ایجاد مراکز چند منظوره جهانی، یکی از ابزارهای مهم توسعه جوامع روستایی

¹ Chen & Liu

و در نتیجه توسعه فعالیت‌های فرهنگی و ورزشی است (لینا^۱، ۲۰۱۹). همچنین در مقوله اثربخشی فرایندهای توسعه ورزش روستایی نیز ۴ بعد نیازسنجی حرکتی و ورزشی روستاییان، آموزش و یادگیری فعالیت بدنی و ورزش در روستاها، اجرای برنامه‌ها و رویدادهای ورزشی در روستاها و فرهنگسازی فراغت فعال و ورزش در روستاها شناسایی شدند که باید نیازهای مربوط به آمادگی جسمانی، تمرین و رقابت و نشاط و سلامت از طریق ورزش روستاییان شناسایی شوند- ضمن اینکه رشته‌های ورزشی، عادات حرکتی روزانه، بازی‌های بومی و محلی و فعالیت‌های ورزشی درمانی باید آموزش داده شوند. همچنین رویدادهای مختلف ورزشی، جشنواره‌های فرهنگی ورزشی خانوادگی، ایجاد زمینه گردشگری ورزشی و بستر استعدادیابی ورزشی از روستا نیز مهیا گردد. دعوت از شخصیت‌های ورزشی، تشویق به فعالیت داوطلبی ورزشی، احیا و ترویج بازی‌های بومی و نمادها و همچنین رخدادهای ورزش همگانی روستاها اطلاع رسانی و رسانه‌ای گردد. مقوله نهادینه‌شدن سواد حرکتی و مشارکت ورزشی نیز در دویعد شناسایی شد که شامل پرداختن روستاییان به فعالیت بدنی و مشارکت ورزشی و ترویج مشارکت ورزشی در بین روستاییان می‌باشد. درواقع باید در این زمینه اقداماتی از جمله تشویق به فعالیت ورزشی، بهبود نگرش به ورزش، آگاه‌سازی روستاییان از ضرورت و کارکرد ورزش، انجام منظم فعالیت ورزشی، تخصصی‌شدن ورزش و تهیه بیمه ورزشی برای روستاییان را به اجرا گذاشت. در نهایت مقوله توسعه و کارکرد ورزش در روستاها با ۳ بعد کارکرد اقتصادی ورزش، کارکرد زیستی و معیشتی ورزش و کارکرد فرهنگی اجتماعی ورزش در روستاها شناخته شد که این کارکردهای ورزشی نتایجی در روستاها خواهد داشت؛ از جمله: پایداری منابع رفاهی تفریحی روستا، رونق اشتغال کارهای تفریحی، رونق گردشگری، جلوگیری از مهاجرت روستاییان، توانمندسازی، بهبود تندرستی، تقویت پیوند ورزش با زندگی، غنی‌سازی اوقات فراغت، افزایش نشاط، افزایش مشارکت اجتماعی، افزایش تعاملات دوستانه و همچنین کاهش و جلوگیری از آسیب‌های اجتماعی مانند پرخاشگری، مصرف دخانیات و مواد مخدر و در همین راستا پژوهش بیلی (۲۰۰۵) پنج حوزه سلامت جسمی، رشد شناختی و آکادمیک، سلامت روان، کاهش جرم و کاهش حقایق و بی‌احتیاطی را به‌عنوان حوزه‌هایی معرفی کرد که ورزش در آنها تأثیر دارد. همچنین آترولی (۲۰۰۶) استدلال می‌کند که سرمایه اجتماعی برای زندگی روزمره جامعه روستایی مهم است. وی معتقد است که باشگاه‌های ورزشی منطقه‌ای تمرکز اصلی زندگی در جامعه هستند. حفاظت از محیط زیست روستایی در سال‌های اخیر مورد توجه قرار گرفته است. توسعه اقتصادی و افزایش جمعیت مناطق روستایی منجر به مشکلات زیادی از جمله: آلودگی محیط زیست، تخریب زمین، کاهش منابع، از دست‌دادن تنوع زیستی، از دست‌دادن درآمد و خطرات بهداشت عمومی

¹ Lina

می‌شود. این مسائل به‌ویژه در روستاها و مناطق دور افتاده کشورهای در حال توسعه بسیار حاد است. مناطق روستایی اغلب فاقد منابع مورد نیاز برای انجام اقدامات لازم هستند. در مناطق با تراکم جمعیت پایین و خانوارهای پراکنده، بسیاری از راهبردهای مدیریت مرتبط با مناطق متمرکز و شهری برای اجرا نامناسب است. توسعه اقتصاد روستایی و حفاظت از محیط زیست باید با دیدگاه‌های کوتاه‌مدت و بلندمدت به‌خوبی متعادل باشد. راهبردهایی که می‌توانند از نظر زیست محیطی، اجتماعی و اقتصادی پایدار باشند برای مناطق روستایی مورد توجه است. اگرچه پیشرفت‌های زیادی صورت گرفته است، اما بسیاری از چالش‌های عمده برای مدیریت محیط زیست روستایی همچنان مبهم است (ان و همکاران^۱، ۲۰۲۰). در بخش کمی مشخص شد که مقوله‌های ظرفیت محیطی ورزش روستایی اثر معنی‌داری بر هماهنگی سازمانی در توسعه ورزش روستایی و ارتقای سرانه امکانات و خدمات ورزشی دارد و در این رابطه قابلیت بافت اجتماعی ورزش روستایی از جمله مهمترین عواملی می‌باشد که باید به آن توجه شود. هماهنگی سازمانی در توسعه ورزش روستایی نیز اثر معنی‌داری بر کارایی سیستم مدیریت ورزشی روستایی و هم‌افزایی فردی مرتبط با توسعه ورزش روستایی داشت که برای این هماهنگی سازمانی سازمان‌های متولی ورزش روستایی و نهادهای عمومی اصلی‌ترین نقش را بازی می‌کنند. همچنین هم‌افزایی فردی مرتبط با توسعه ورزش روستایی اثر معنی‌داری بر کارایی سیستم مدیریت ورزشی روستایی و اثربخشی فرآیندهای توسعه ورزش روستایی داشت و باید اظهار داشت نقش‌های فردی مرتبط در ورزش استان‌ها و نقش‌های فردی درون استان‌ها بیشترین نقش را در تبیین هم‌افزایی فردی مرتبط با توسعه ورزش روستایی دارند. ارتقای سرانه امکانات و خدمات ورزشی اثر معنی‌داری بر نهادهای سواد حرکتی و مشارکت ورزشی و اثربخشی فرآیندهای توسعه ورزش روستایی داشت. در این زمینه نیز باید بیشترین توجه را معطوف تجهیزات و خدمات ورزشی روستاها کرد تا بتوان سرانه امکانات و خدمات ورزشی را بالا برد. مطالعه هاکمن و همکاران (۲۰۱۷) شدت مشارکت ورزشی در هلند را در مقایسه با مناطق شهری و روستایی را مورد بررسی قرار دادند. بر اساس توضیحات نظری مشتق‌شده از «نظریه زیست محیطی اجتماعی» برای توضیح تفاوت‌های شهرنشینی در مشارکت فردی ورزش، از جمله جمعیت‌شناسی اجتماعی، جنبه‌های سطح متوسط (محیط اجتماعی) و جنبه‌های سطح بیرونی (محیط فیزیکی) است. نتایج اصلی میزان مشارکت هفتگی ورزش در مناطق روستایی را بیشتر از مناطق شهری نشان داد و این نتایج با بسیاری از تحقیقات همسوز بوده است. همچنین مشاهده شد کارایی سیستم مدیریت ورزشی روستایی اثر معنی‌داری بر اثربخشی فرآیندهای توسعه ورزش روستایی داشت و باید توجه کرد برای کارایی سیستم مدیریت ورزشی باید قابلیت‌های سیستمی ورزشی را بیش از هر چیزی ارتقا داد و در آخر هم

¹ An et al.

اثربخشی فرآیندهای توسعه ورزش روستایی و نهادینه شدن سواد حرکتی و مشارکت ورزشی اثر معنی‌داری بر توسعه و کارکرد ورزش در روستاها داشتند. باید بیان داشت پرداختن روستاییان به فعالیت بدنی و مشارکت ورزشی و ترویج مشارکت ورزشی در بین روستاییان در الویت قرار دارد و همچنین عواملی مانند کارکرد زیستی، کارکرد فرهنگی و کارکرد اقتصادی به ترتیب تبیین‌کننده توسعه و کارکرد ورزش در روستاها می‌باشند. مطالعات پیشین نیز نتایجی همسو با مطالعه حاضر داشتند. پولی، کوهن و پیک (۲۰۰۵) در مطالعه موردی خود در مورد تجربیات زندگی در مناطق شهری و روستایی سه موضوع اصلی را مشخص کردند: عضویت، ارتباط عاطفی و ادغام و تحقق نیازها. آنها نتیجه گرفتند که تعلق و شرکت در کلوپ‌های ورزشی محلی می‌تواند به سرمایه اجتماعی جوامع چه از نظر شهری و روستایی بیفزاید. دلانی و کینی (۲۰۰۵) رابطه بین میزان مشارکت ورزشی با سطح سرمایه اجتماعی در اروپا را مورد بررسی قرار دادند تا ببینند که چگونه ورزش به اوراق بهادار جامعه و شهروندی فعال کمک می‌کند. آنها ارتباط مستقیمی را بین سطح عضویت در ورزش یک کشور و سطح اعتماد اجتماعی و بهزیستی یافتند. نتایج تحقیقات بروسنان (۲۰۱۹) حاکی از آن است که مشارکت ورزشی در سال‌های ۲۰۱۲ تا ۲۰۱۵ میزان ۳۲ درصد از جرائم خشونت‌آمیز در ۳۲۳ مقام محلی انگلیس را کاهش می‌دهد. حداقل در انگلیس، مدت‌هاست که از ورزش به‌عنوان ابزاری برای مدیریت بحران بیماری‌های اجتماعی استفاده می‌شود. مشخص شده است که سلامت هم خود سرمایه انسانی و هم ورودی تولید اشکال دیگر سرمایه انسانی است (بلیکلی^۱، ۲۰۱۰). بنابراین، ارتقای سلامت همواره یک راهبرد مهم برای ایجاد سرمایه انسانی برای کمک به توسعه پایدار روستایی بوده است. در سه دهه گذشته، شهرنشینی رشد سریع و گسترده‌ای را تجربه کرده است. میلیون‌ها نفر از کارگران روستایی به شهرها مهاجرت کرده‌اند که منجر به مجموعه‌ای از مشکلات اجتماعی از جمله افزایش بیکاری، افزایش نرخ جنایت و افزایش فاصله روستایی شهری شده است. علاوه بر این، در مقایسه با نیروی کار باقی‌مانده در مناطق روستایی، کارگران مهاجر جوان‌تر و تحصیل‌کرده‌تر و دارای سرمایه انسانی نسبتاً بالاتری هستند. مهاجرت شهری روستایی همچنین باعث فرار مغزها در مناطق روستایی، کاهش بهره‌وری نیروی کشاورزی و افزایش قیمت محصولات کشاورزی شده است. بنابراین، برای توسعه اجتماعی و اقتصادی روستایی، تشویق مهاجران کارگر برای بازگشت به خانه از اهمیت راهبردی برخوردار است (کین و لیاو^۲، ۲۰۱۶). توسعه زیرساخت‌های روستایی، ارتقای سطح بهداشتی و سلامتی جامعه روستایی، ایجاد امکانات آموزشی و تسهیلات فرهنگی و ورزشی در روستا همواره از مهم‌ترین چالش‌ها و دغدغه‌های دولتمردان

¹ Bleakley

² Qin & Liao

محسوب می‌گردد. بخشی از چشم انداز سند توسعه پایدار مربوط به بخش روستایی و بومی هر کشور و ملت است.

به طور کلی باید اظهار داشت اهتمام به توسعه پایدار از عوامل مهم و اساسی در ظرفیت‌سازی فراغت فعال و ورزش روستایی کشور می‌باشد. لازم و ضروری می‌باشد که دولت، نهادهای شهری و روستایی، مسئولان، مدیران و رسانه‌های مختلف در جهت توسعه و رشد ورزش روستایی کشور اقدامات لازم را تدبیر کنند و در برنامه‌ها و بودجه‌بندی‌ها به این مقوله واقف باشند که توسعه ورزش روستایی، برای مردم روستاها و بهبود کیفیت زندگی آنها و همچنین ایجاد سلامت اجتماعی و بهزیستی و رشد اقتصادی نقش خواهد داشت. در روستاها می‌توان محیطی را ایجاد کرد که بتوانند هدفمند و توانمندتر از قبل به زندگی، ورزش و فراغت مهیج‌تری دست یابند و از طرفی نشاط اجتماعی در روستاها ایجاد خواهد شد و آسیب‌های اجتماعی بسیار محدود و کاهش خواهد یافت. همچنین مردم روستاها به محیط خود احساس تعلق بیشتری خواهند داشت و از مهاجرت‌های بی‌رویه به شهرها امتناع خواهند کرد. دولت، مدیران و مسئولان استان‌ها و نهادهای مرتبط در این زمینه برای رشد و پیشرفت همه جانبه کشور و جامعه روستایی باید با برنامه‌های مدون و جدی در این راه اهتمام ورزند و نقش‌های اجتماعی مربوط به خود را بسیار متعهدانه اجرا کنند و زیرساخت‌ها و بسترهای لازم را با در نظر گرفتن توسعه پایدار (پایداری زیست محیطی، پایداری اقتصادی و پایداری اجتماعی) برای ظرفیت‌سازی فراغت فعال و ورزش روستایی کشور فراهم کنند. مدل حاضر به مسئولان ذی‌ربط کشور کمک می‌کند تا با الهام از الگوی ارائه‌شده به ظرفیت محیطی ورزش روستایی، هماهنگی سازمانی در توسعه ورزش، هم‌افزایی فردی مرتبط با توسعه ورزش، کارآیی سیستم مدیریت ورزش، ارتقای سرانه امکانات و خدمات ورزشی، اثربخشی فرایندهای توسعه ورزش، نهادینه شدن سواد حرکتی و مشارکت ورزشی و در نهایت توسعه و کارکرد ورزش در روستاها کمک شود. همچنین با به‌کارگیری این مدل در روستاهای کشور می‌توان امیدوار بود که تحولی شگرفت در زمینه فراغت و ورزش با رویکرد توسعه پایدار ایجاد شود.

منابع

- Albemarle Report. (1959). **Youth service in England and Wales**. London: Her Majesty's Stationery Office.
- An, Chunjiang, Mengfan Cai, and Christophe Guy. (2020). **Rural sustainable environmental management**. 6688.
- Atherley, K. (2006). **"Sport, localism and social capital in rural Western Australia"**. Geographical Research, 44(4), 348-360.

- Australian Sports Commission. (2004a). **“Australian Sports Commission (AnnualReport)”**. Retrieved October 11, 2005 from: <http://www.ausport.gov.au/publications/annualreport2005/index.asp>.
- Bakhtiar Z, Malekian, M. (2017). **Effect of exercise on depression and anxiety of students**. J Phys Educ Growth 61:58–59.
- Berg, B. K., Warner, S., & Das, B. M. (2015). **“What about sport? A public health perspective on leisure-time physical activity”**. Sport Management Review, 18, 20– 31.
- Beutler, I. (2008). **“Sport serving development and peace: Achieving the goals of the United Nations through sport”**. Sport in Society, 11(4), 359–369. doi:10.1080/17430430802019227.
- Bailey, R. (2005). **“Evaluating the relationship between physical education, sport and social inclusion”**. Educational Review, 57(1), 71–90. doi:10.1080/0013191042000274196
- Bleakley H. (2010). **“Health, human capital, and development”**. Annu. Rev. Econ. 2:283–310. doi: 10.1146/annurev.economics.102308.124436.
- Brosnan, S. (2019). **“The impact of sports participation on crime in England between 2012 and 2015”**. Sport in Society, 1-12.
- Cairnduff, S. (2001). **Sport and recreation for Indigenous youth in the Northern Territory**. ASC: Canberra
- Caruso, R. (2011). **“Crime and Sport Participation: Evidence from Italian Regions over the Period 1997–2003”**. The Journal of Socio-Economics, 40 (5): 455–463. doi10.1016/j.socec.2010.09.003.
- Chen, Q., & Liu, T. (2020). **“The effectiveness of community sports provision on social inclusion and public health in rural China”**. International journal of environmental research and public health, 17(2), 597.
- Coalter, F. (2008). **“Sport-in-Development: Development for and Through Sport?”**. In *Sport and Social Capital*, edited by R. Hoy, and M. Nicholson, 34–46. London: Elsevier.
- Cairnduff, S. (2001). **Sport and Recreation for Indigenous Youth in the Northern Territory: Scoping Research Priorities for Health and Social Outcomes**. Darwin: Cooperative Research Centre for Aboriginal and Tropical Health and Australian Sports Commission.
- California Department of Education. (2002). **“State study proves physically fit kids perform better academically”**. News Release. Available online at: www.cde.ca.gov/news/releases2002/re137.asp (accessed 23 November 2003).
- Cameron, M. and MacDougall, C. (2001). **Crime Prevention through Sport and Physical Activity**. Trends and Issues in Crime and Criminal Justice, 165. Canberra: Australian Institute of Criminology.
- Collins, M. F., & Kay, T. (2014). **Sport and social exclusion**. (2nd ed.). London: Routledge.
- Commonwealth of Australia. (2001). **Stronger regions: A stronger Australia**. Canberra: Author.
- Delaney, L., & Keaney, E. (2005). **“Sport and social capital in themUnited Kingdom: Statistical evidence from national and international survey data”**. Dublin: Economic and Social Research Institute and Institute for Public Policy Research, 32. Retrieved January 20, 2009, from http://www.ippr.org/uploadedFiles/research/projects/Arts_and_Culture/sport20and%20social%20capital.pdf.
- Dwyer, T., Sallis, J.F., Blizzard, L., Lazarus, R., & Dean, K. (2001). **“Relation of academic performance to physical activity and fitness in children”**. Pediatric Exercise Science, 13, 225–238.
- Eime, R. M., Sawyer, N., Harvey, J. T., Casey, M. M., Westerbeek, H., & Payne, W. R. (2015). **“Integrating public health and sport management: Sport participation trends 2001-2010”**. Sport Management Review, 18, 207–217.
- Green, B. C. (2008). **“Sport as an agent for social and personal change”**. In V. Girginov (Ed.), *Management of sports development* (pp. 129–145). Oxford: Butterworth-Heinemann.

- Hartmann, D., and B. Depro. (2006). **“Rethinking Sports-Based Community Crime Prevention: A Preliminary Analysis of the Relationship between Midnight Basketball and Urban Crime Rates”**. Journal of Sport and Social Issues 30 (2): 180–196. doi:10.1177/0193723506286863.
- Herring MP, Hallgren M, Campbell, M.J. (2017). **“Acute exercise effects on worry, state anxiety, and feelings of energy and fatigue among young women with probable generalized anxiety disorder: a pilot study”**. Psychol Sport Exerc 33:31–36
- Herring MP, Johnson KE, O’Connor P.J. (2016). **“Exercise training and health-related quality of life in generalized anxiety disorder”**. Psychol Sport Exerc 27:38–41
- Hoekstra, F., Roberts, L., van Lindert, C., Martin Ginis, K. A., van der Woude, L. H., & McColl, M. A. (2018). **“National approaches to promote sports and physical activity in adults with disabilities: Examples from the Netherlands and Canada”**. Disability and Rehabilitation 1–10. <http://dx.doi.org/10.1080/09638288.2017.1423402>.
- Hoekman, R., Breedveld, K., & Kraaykamp, G. (2017). **“Sport participation and the social and physical environment: explaining differences between urban and rural areas in the Netherlands”**. Leisure studies, 36(3), 357-370.
- Hills, S., Walker, M. B., & Barry, A. (2019). **“Sport as a vehicle for health promotion: A shared value example of social programming”**. Sport Management Review, 126–141. <http://dx.doi.org/10.1016/j.smr.2018.10.001>.
- Johnston, E.C. (1991). **Royal Commission into Aboriginal Deaths in Custody, National Report, Canberra: Australian Government Printing Service.**
- Lawson, H.A. (2005). **“Empowering people, facilitating community development, and contributing sustainable developments: The social work of sport, exercise, and physical education programs”**. Sport Education and Society, 10(1), 15–160. doi:10.1080/1357332052000308800
- Lawson, H. (1999b). **Rejuvenating, reconstituting, and transforming physical education to meet the needs of vulnerable.**
- Lina Jaruševičienė (2019). **“Development of cultural and sports activities in rural areas”**. Philosophy of culture. 77: 123-132.
- Moons, P., Barrea, C., De Wolf, D., Gewillig, M., Massin, M., Mertens, L., . . . Sluymans, T. (2006). **“Changes in perceived health of children with congenital heart disease after attending a special sports camp”**. Pediatric Cardiology, 27(1), 67–72. doi:10.1007/s00246-005-1021-5
- Nicholson, M., Hoyer, R., & Houlihan, B. (Eds.). (2010). **Participation in sport: International policy perspectives**. London: Routledge
- Norouzi H, Mohammadi S. (2018). **Sport Adults Strateg Stud.** 35:211–224
- Qin H., Liao T. (2016). **“Labor out-migration and agricultural change in rural China: A systematic review and meta-analysis”**. J. Rural Stud. 47:533–541. doi: 10.1016/j.jrurstud.2016.06.020.
- Ramshaw, G., & Gammon, S. (2005). **“More than just nostalgia? Exploring the heritage/sport tourism nexus”**. Journal of Sport Tourism, 10(4), 229–241. doi:10.1080/14775080600805416.
- Rowe, K., Shilbury, D., Ferkins, L., & Hinckson, E. (2013). **“Sport development and physical activity promotion: An integrated model to enhance collaboration and understanding”**. Sport Management Review, 16, 364–377
- Stănescu M, Vasile L (2014). **“Using physical exercises to improve mental health”**. Proc Soc Behav Sci, 149:921–926
- Sport Information Resource Centre (SIRC). (2012a). **“Canadian sport policy”**. 2.0. Retrieved from: http://sirc.ca/CSPRenewal/documents/CSP2012_EN_LR.pdf.
- Sport Information Resource Centre. (SIRC). (2012c). **“Canadian sport policy”**. 2.0 draft. Retrieved from: <http://sirc.ca/CSPRenewal/documents/CSP20DRAFTEN.pdf>

- Skinner, J., Zakus, D., & Edwards, A. (2008). "Coming in from the margins: Ethnicity, community support, and the rebranding of Australian soccer". Soccer and Society," 9, 394-404.
- Veliz, P., and S. Shakib. (2012). "Interscholastic Sports Participation and School Based Delinquency: Does Participation in Sport Foster a Positive High School Environment?" Sociological Spectrum, 32 (6): 558–580. doi:10.1080/02732173.2012.700837.
- Wolfenden, J. (1960). **Sport and the community**. London: Central Council of Physical Recreation.

شناسایی شاخص‌های اثرگذار در توسعه فرهنگ ورزش دوچرخه‌سواری با رویکرد مدل زمینه‌ای

مهدی محمودی یکتا^۱

محسن ظریفی خامنه^۲

علی خزائی^۳

محسن حلاجی^۴

[10.22034/ssys.2022.2527.2826](https://doi.org/10.22034/ssys.2022.2527.2826)

تاریخ دریافت مقاله: ۱۴۰۱/۶/۲۳

تاریخ پذیرش مقاله: ۱۴۰۱/۹/۲۲

هدف پژوهش حاضر، شناسایی شاخص‌های اثرگذار بر توسعه فرهنگ ورزش دوچرخه‌سواری بود. پژوهش حاضر به لحاظ ماهیت در زمره تحقیقات اکتشافی؛ به لحاظ نوع پژوهش کاربردی و به لحاظ راهبرد استقرایی و به لحاظ ماهیت داده‌ها در زمره پژوهش کیفی و از نوع نظریه داده‌بنیاد بر اساس مدل پارادایمی استراوس و کوربین (۱۹۹۰) است. جامعه آماری پژوهش را اعضای فدراسیون دوچرخه‌سواری، مدیران ورزش شهری، ورزشکاران و مربیان تشکیل می‌دادند که به روش‌های نمونه‌گیری هدفمند و گلوله برفی انتخاب شدند. مصاحبه‌ها طی پروسه دوماهه با ۱۷ نفر انجام گرفت. به‌منظور تحلیل داده‌ها و استخراج یافته‌ها، از کدگذاری باز، محوری و انتخابی استفاده شد. همچنین تحلیل داده‌های کیفی با استفاده از نرم‌افزار MAXQDA انجام شد. پس از فرایند کدگذاری، تعداد ۱۰۵ کد باز در ۱۸ مقوله فرعی از کدگذاری محوری و ۸ مقوله کلی از کدگذاری گزینشی به‌دست آمد. بر اساس نتایج پژوهش، با راهبرد شهر فعال و توسعه ورزش و سلامتی با محوریت استفاده از دوچرخه و با اتخاذ راهبردهای عملیاتی همچون افزایش ایمنی خیابان‌ها و معابر، استانداردسازی تجهیزات دوچرخه، حمایت قانونی از راکبین و استفاده از طرح‌های دوچرخه اشتراکی و برقراری توازن و تعادل دسترسی به دوچرخه‌ها بین همه شهروندان و ... می‌توان به فرهنگ‌سازی و تغییر رفتار نسبت به استفاده بیشتر از دوچرخه و در نهایت به توسعه پایدار شهری کمک کرد.

واژگان کلیدی: فرهنگ، ورزش دوچرخه‌سواری، هم‌افزایی و نظریه داده‌بنیاد.

^۱ دکترای مدیریت ورزشی، مدرس گروه علوم ورزشی، دانشگاه غیردولتی - غیرانتفاعی ایوان‌کی، سمنان، ایران

^۲ کارشناس ارشد، مدیریت ورزشی، دانشگاه غیر دولتی - غیرانتفاعی ایوان‌کی، سمنان، ایران

^۳ دانشجوی دکتری، مدیریت ورزشی، دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، ایران (نویسنده مسئول)

E-mail: Ali.khazaei@atu.ac.ir

^۴ استادیار، گروه آموزش تربیت‌بدنی، دانشگاه فرهنگیان، تهران، ایران

مقدمه

حمل و نقل مبتنی بر وسایل نقلیه موتوری، طیف گسترده‌ای از اثرات منفی بر جامعه و محیط زیست دربردارد که می‌توان به آلودگی هوا، ترافیک سنگین، آلودگی صوتی، افزایش تصادفات و اختصاص زمین‌های ارزشمند شهری به خیابان‌ها و جاده‌ها و پارکینگ خودروها اشاره کرد که این امر به سلامت مردم آسیب زده و خطرات معابر را نیز افزایش داده است (رومن^۱، ۲۰۱۴). به دنبال این وضعیت، حمل و نقل پایدار و حفاظت از محیط زیست، به یک هدف اساسی سیاست داخلی و جهانی به ویژه در مناطق شهری تبدیل گردید که علاوه بر ایجاد مسیرهای ویژه، معابر ایمن و راحت و بهینه سازی پیاده‌روها، لزوم بهره‌گیری از ابزارهای کارآمد به منظور دستیابی به حمل و نقل پایدار شهری مطرح شد (برلوکو و کولونا^۲، ۲۰۱۲، منافی آذر و همکاران، ۱۳۹۷). در زمینه حمل و نقل درون شهری، گزینه‌های مختلفی شامل سیستم حمل و نقل عمومی، شخصی و دوچرخه وجود دارد که شهرها و کشورهای مختلف رفتارهای متفاوتی در میزان استفاده از آنها داشتند (صادقی نائینی و همکاران، ۱۴۰۱). یک رویکرد مهم در پاسخ به مسائل ناشی از کاربرد وسایل نقلیه موتوری در حمل و نقل شهری به خصوص در سفرهای کوتاه درون شهری، ترویج فرهنگ استفاده از دوچرخه

¹ Roman

² Berloco, Colonna

شناسایی شاخص‌های اثرگذار در توسعه فرهنگ ورزش دوچرخه سواری با رویکرد مدل زمینه‌ای

است (مونی^۱ و همکاران، ۲۰۰۷). در دهه‌های اخیر، استفاده از دوچرخه در سفرهای شهری با توجه به مزایای آن، روزبه‌روز در سیاست‌های حمل‌ونقل درون‌شهری نقش پررنگ‌تری ایفا کرده است (د سوزا^۲ و همکاران، ۲۰۱۴). ویژگی‌های محیط‌زیست دوستانه و عدم انتشار آلاینده‌ها توسط دوچرخه علت این توجه بوده است که علاوه بر بهبود کیفیت هوا می‌تواند به کاهش ازدحام ترافیک کمک نماید و جایگزینی مناسب برای وسایل نقلیه موتوری در سفرهای کوتاه شهری (تا شش کیلومتر) به‌ویژه در شبکه‌های شلوغ و پرتراکم شهری باشد (جو و چول^۳، ۲۰۱۳).

ترویج فرهنگ پیاده‌روی و دوچرخه‌سواری، یکی از راه‌های ادغام فعالیت ورزشی در درون فعالیت‌های روزمره است (صفار، عظیم زاده، ۱۳۹۶). بنابراین انجام اقداماتی برای تشویق استفاده از دوچرخه برای کسانی که روزانه از خانه به محل کار، مدرسه و خرید می‌روند، ضروری می‌باشد (فرانکو^۴ و همکاران، ۲۰۱۴). ارزان بودن، بی‌نیازی از سوخت، اشغال فضای کمتر، تعمیر و نگهداری آسان و قابلیت به‌کارگیری در معابر کم‌عرض یا دارای محدودیت از مهم‌ترین ویژگی‌های اقتصادی-اجتماعی دوچرخه می‌باشد (علی نژاد، ۱۳۹۸). این ورزش می‌تواند هم به‌صورت تفریحی و هم حرفه‌ای انجام شود. برخلاف اینکه استفاده از وسایل نقلیه موتوری به‌مرورزمان باعث پیدایش بسیاری از بیماری‌های روحی، روانی و جسمانی و همچنین بیماری فقر حرکتی در جامعه می‌شود، استفاده از دوچرخه‌سواری موجب ارتقای سطح سلامت جسمی و روحی، بهبود عملکرد قلب و تنفس، تقویت عضلانی، شادی و نشاط و می‌گردد. شأن و جایگاه فرهنگ دوچرخه‌سواری با توجه به نقش مطلوب آن بر سلامتی شهروندان و اثر آن بر کاهش معضلات اجتماعی و مشکلات مربوط به تراکم خودروها و بهبود وضعیت ترافیک و کاهش چشم‌گیر آلودگی هوا، لزوم فراهم نمودن زیرساخت‌های ضروری با مشارکت، همفکری و همکاری تمامی نهادهای فرهنگی و اجرایی را می‌طلبد (تاینیو^۵ و همکاران، ۲۰۱۶؛ وارلا^۶، ۲۰۲۱).

با این حال، گسترش فرهنگ استفاده از دوچرخه با موانع زیادی روبه‌روست. نتایج تحقیقات بین‌المللی نشان می‌دهد علیرغم محبوبیت فزاینده دوچرخه‌سواری در مراکز شهری، همچنان به‌عنوان یک روش حمل‌ونقل پاک در سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی شهری نادیده گرفته می‌شود (شومر-بادی^۷، ۲۰۲۰).

¹ Mooney

² de Sousa

³ Joo, Cheol

⁴ Franco

⁵ Tainio

⁶ Varela

⁷ Tschoerner-Budde

یکی از موانع اصلی وجود خطر (موانع ایمنی) در دوچرخه‌سواری است که مانع گسترش و توسعه آن شده است (پارکینا و میرز،^۱ ۲۰۱۰). بسیاری از خانواده‌ها بیان کردند که دوست دارند فرزندانشان دوچرخه‌سواری کنند، ولی معمولاً از انجام این کار جلوگیری می‌کنند، زیرا احساس می‌کنند این کار خطرناک است (چیریستای^۲ و همکاران، ۲۰۱۱). ایمنی حمل‌ونقل، نگرانی است که به‌عنوان یک عامل بزرگ و اصلی برای دوچرخه‌سواری در کشورهایی با راه‌های غیراستاندارد مخصوص دوچرخه‌سواری مشخص شده است (پوچر و همکاران^۳، ۲۰۱۱). با توجه به مشکلات و موانع، طراحی مسیرهای دوچرخه‌سواری و برنامه‌ریزی فرهنگی به‌منظور استفاده از دوچرخه به‌عنوان یک وسیله حمل‌ونقل در مسیرهای اصلی و فرعی شهرها و مناطق دیگر اغلب می‌تواند بسیاری از مشکلات ناشی از تردد و ترافیک‌های سنگین درون‌شهری را کاهش دهد و با برنامه‌ریزی کوتاه‌مدت و بلندمدت، آرامش واقعی دررفت‌وآمدهای شهری را برای انسان به ارمغان آورد. نکته قابل‌توجه آن است که استفاده از دوچرخه و گسترش دوچرخه‌سواری در سطح شهرها نیاز به سرمایه‌گذاری‌های هنگفت نداشته و می‌تواند در انطباق با شرایط اقتصادی و اجتماعی جامعه در خدمت سیستم حمل‌ونقل قرار گرفته و از تراکم وسایل نقلیه موتوری در مناطق شهری بکاهد (فتحنی و تقوایی، ۲۰۱۲).

صفار و عظیم‌زاده (۱۳۹۶) عوامل مؤثر بر توسعه فرهنگ دوچرخه‌سواری را تجهیزات و امکانات، سیاست‌های تشویقی - حمایتی و برنامه‌های آموزشی - تبلیغاتی دانستند. زرابادی‌پور و همکاران (۱۴۰۰) در بررسی مشکلات و موانع دوچرخه‌سواری در شهرها، نبود ایمنی کافی جهت تردد در شهر را مهم‌ترین مشکل دوچرخه‌سواران دانستند. علاوه بر این، طبق نتایج دست آمده ۳۷ درصد از دوچرخه‌سواران در طول سفر خود حداقل یک‌بار دچار سانحه شده‌اند که ۲۵ درصد این تصادفات جرحی می‌باشند. بنسون و اسکریون^۴ (۲۰۱۲) در پژوهش خود به این نتیجه رسیدند شرایط اقلیمی، میزان روشنایی و فاصله سفر به عنوان عوامل مؤثر بر تمایل به دوچرخه‌سواری شناخته می‌شوند؛ به طوری که فاصله بیش از چهار کیلومتر یک محدودیت جدی برای انتخاب دوچرخه است. نتایج علی‌زاده هزجان (۱۳۹۷) نشان داد افزایش استفاده از دوچرخه مستلزم وجود یک برنامه جامع در بخش سخت‌افزاری ازجمله تأسیسات و امنیت ترافیکی برای دوچرخه‌سواران و عدم‌تداخل مسیر دوچرخه‌سواری با عبور اتومبیل‌ها می‌باشد. از طرفی، حمایت لازم از دوچرخه‌سواران در قوانین راهنمایی و رانندگی، عدم‌وجود تبعیض‌های جنسیتی و محروم‌بودن بانوان نیز

¹ Parkina and Meyers

² Christie

³ Pucher

⁴ Benson and Scriven

شناسایی شاخص‌های اثرگذار در توسعه فرهنگ ورزش دوچرخه سواری با رویکرد مدل زمینه‌ای

می‌تواند بر ترویج این شیوه حمل‌ونقل پاک مؤثر باشند. علی‌نژاد (۱۳۹۸) با بررسی راهکارهای مؤثر برافزایش استفاده از دوچرخه به این نتیجه رسید که استانداردسازی مسیر دوچرخه، تبلیغات و فرهنگ‌سازی به‌منظور تشویق افراد به فوائد دوچرخه و دوچرخه‌سواری، امکان استفاده از سیستم دوچرخه اشتراکی، امکان ترکیب تسهیلات دوچرخه و دوچرخه‌سواری با حمل‌ونقل عمومی و ایستگاه دوچرخه در کنار ایستگاه حمل‌ونقل عمومی می‌تواند موجب افزایش استفاده از دوچرخه شود. تحقیقات هور (۲۰۲۰) نشان دادند که دوچرخه‌سواری بیش‌ازپیش به موضوعی کلیدی در فرهنگ عمومی شهری تبدیل شده است. بنابراین در بافت فرهنگ شهری، دوچرخه دوباره در حال به دست آوردن ارزش نمادین گذشته خود است که آن را برای شهرنشینان مطلوب‌تر و نیز منحصربه‌فردتر می‌کند. دوچرخه‌سواری و صنعت دوچرخه نه‌تنها در برنامه‌ریزی بین‌رشته‌ای، برنامه‌ریزی شهری، قوانین ترافیکی، تحقیقات فعالیت جسمانی و ارتقای سلامت باید متنوع‌تر گردد، بلکه در بازنمایی رسانه‌ای و تولیدات فرهنگی به‌ویژه در حوزه ورزش ترویج شود.

به‌طورکلی بررسی تحقیقات نشان می‌دهد که علیرغم اهمیت دوچرخه سواری، این شیوه جابجایی شهری مورد کم‌توجهی قرارگرفته است. از نظر تاریخی پتانسیل استفاده از دوچرخه توسط بسیاری از تصمیم‌گیرندگان و برنامه‌ریزان شهری نادیده گرفته شده است که منجر به بدتر شدن امکانات و در دسترس نبودن فضای عمومی برای این کاربران می‌شود. با این حال، در سال‌های اخیر ارزش این روش حمل‌ونقل به رسمیت شناخته شده است. دوچرخه‌سواری می‌تواند به اندازه سفر با ماشین یا وسایل حمل و نقل عمومی سریع باشد، البته تا زمانی که شرایط و زیرساخت‌های مناسب وجود داشته باشد. بنابراین می‌توان با تحرک شهری در مقیاس انسانی، ترویج و تسهیل سفر فعال به وسیله دوچرخه همراه با راهبرد خیابان‌های سالم با رویکردی متمرکز بر سلامتی شهروندان جهت مقابله با کم‌تحرکی یا فقر حرکتی، فرهنگ استفاده از دوچرخه را در شهرها تقویت کرد و تأثیر شگرف آن را بر رفاه کلی جامعه مشاهده نمود. با وجود این، گسترش دوچرخه‌سواری مستلزم رفع موانع توسعه آن است. این موانع عمدتاً شامل کمبود زیرساخت و تسهیلات دوچرخه‌سواری، ملاحظات فرهنگی و اقتصادی می‌باشد. بدین منظور با توجه به عوامل مؤثر متفاوت بر دوچرخه‌سواری جا دارد که این عوامل شناسایی شود تا مسئولان بتوانند با برنامه‌ریزی و پیاده‌سازی عوامل مؤثر زمینه‌های توسعه دوچرخه‌سواری را در کلان‌شهرها و شهرها فراهم کنند. در همین راستا مسئله اصلی در تحقیق حاضر این است:

مهم‌ترین شاخص‌های مؤثر بر توسعه فرهنگ ورزش دوچرخه‌سواری کدام‌اند؟

روش‌شناسی پژوهش

پژوهش حاضر به لحاظ ماهیت پژوهش در زمره تحقیقات اکتشافی، به لحاظ نوع پژوهش، کاربردی و به لحاظ راهبرد پژوهش، استقرایی و به لحاظ ماهیت داده‌ها در زمره پژوهش‌های کیفی از نوع «نظریه داده‌بنیاد» بر اساس مدل پارادایمی استراوس و کوربین^۱ (۱۹۹۰) مبتنی بر شناسایی ابعاد شش‌گانه: شرایط علی، زمینه‌ای، مداخله‌ای، راهبردهای کنش/واکنش، پیامد و پدیده محوری بود. در راستای انجام مصاحبه‌های نیمه ساختاریافته^۲، کلیه نخبگان که به نحوی در پژوهش اشرافیت و احاطه کامل داشتند، به‌عنوان جامعه این پژوهش محسوب گردیدند. با توجه به ماهیت اجرایی پژوهش حاضر، جامعه آماری تحقیق را اعضای فدراسیون دوچرخه‌سواری و هیئت دوچرخه‌سواری شهر تهران، مسئولان و مدیران ورزش شهری و نخبگان حوزه ورزش دوچرخه‌سواری (قهرمانان و افتخارآفرینان و مربیان دارای درجه مربیگری) تشکیل می‌دادند. در آغاز تحقیق شیوه نمونه‌گیری به‌صورت هدفمند بوده است. در ادامه تحقیق نمونه‌گیری به روش گلوله برفی نیز انجام گرفت؛ بدین‌صورت که شرکت‌کنندگان اگر افراد دیگری را می‌شناختند که در زمینه موردبررسی دارای تجربیات و دیدگاه‌هایی بودند، برای شرکت در مطالعه معرفی می‌نمودند. مصاحبه با انتخاب هدفمند افرادی صاحب‌نظر و آگاه در مورد موضوع پژوهش آغاز شد و طی یک پروسه دوماه و مصاحبه با ۱۷ نفر، پژوهشگر احساس کرد که به نقطه اشباع نظری رسیده است. پس از مصاحبه با خبرگان این حوزه و پیاده‌سازی نظرات ایشان، به‌منظور تحلیل داده‌ها و استخراج یافته‌ها از دل مصاحبه‌ها از کدگذاری باز، محوری و انتخابی استفاده شد و با تحلیل روابط بین مقوله‌ها، نظریه بر اساس مدل «نظریه برخاسته از داده‌ها» (گرند تئوری) تهیه و تدوین گردید. همچنین تحلیل داده‌های کیفی با استفاده از نرم‌افزار MAXQDA انجام شد.

یافته‌های پژوهش

نتایج جدول ۱ نشان می‌دهد که تعداد مصاحبه‌شوندگان کیفی ۱۷ نفر بود که ۶ نفر از آنان را زن (۳۵/۳ درصد) و ۱۱ نفر (۶۴/۷ درصد) مرد بودند. به لحاظ سابقه کاری در حوزه ورزش ۱۱/۸ درصد (۲ نفر) دارای سابقه بین ۱ تا ۱۰ سال بودند و ۱۰ تا ۲۰ سال و ۲۱ تا ۳۰ سال هرکدام ۴۱/۲ درصد (۷ نفر) بودند و بیشتر از ۳۰ سال سابقه ۵/۸ درصد (۱ نفر) را به خود اختصاص دادند. حوزه فعالیت نمونه‌های پژوهش ۲۳/۶ درصد (۴ نفر) اعضای فدراسیون دوچرخه‌سواری تهران، ۲۹/۴ درصد (۵ نفر) نخبگان علمی - ورزشی، ۱۷/۶ درصد (۳ نفر) و مربیان و ورزشکاران، ۱۷/۶ درصد (۳ نفر) و مسئولان ورزش شهری ۲۹/۴ درصد (۵ نفر) بودند.

¹ Corbin & Strauss

² Semi-structured

شناسایی شاخص‌های اثرگذار در توسعه فرهنگ ورزش دوچرخه سواری با رویکرد مدل زمینه‌ای

جدول ۱: شاخص‌های توصیفی ویژگی‌های جمعیت‌شناختی

متغیر	ویژگی جمعیت‌شناختی	فراوانی	درصد
جنسیت	زن	۶	۳۵/۳
	مرد	۱۱	۶۴/۷
سابقه فعالیت	۱ تا ۱۰ سال	۲	۱۱/۸
	۱۱ تا ۲۰ سال	۷	۴۱/۲
	۲۱ تا ۳۰ سال	۷	۴۱/۲
	بیشتر از ۳۰ سال	۱	۵/۸
	اعضای فدراسیون	۴	۲۳/۶
	دوچرخه‌سواری		
حموزه فعالیت	مربیان و ورزشکاران	۳	۱۷/۶
	مسئولان ورزش شهری	۵	۲۹/۴
	نخبگان علمی - ورزشی	۵	۲۹/۴
	کل	۱۷	۱۰۰٪

نتایج جدول ۲ نشان می‌دهد پس از فرایند کدگذاری (باز، محوری و گزینشی) تعداد ۱۰۵ کد باز در ۱۸ مقوله فرعی از کدگذاری محوری و ۸ مقوله کلی از کدگذاری گزینشی به دست آمده است:

جدول ۲: کدگذاری باز، محوری و گزینشی شاخص‌های توسعه فرهنگ ورزش دوچرخه‌سواری

کدهای گزینشی	کدهای محوری	کدهای باز
شرایط علی	مدیریت ارتباط	لزوم نیازسنجی در بخش پژوهش
	مدیریت ارتباط	نگرش و دید مدیریتی مطلوب در برقراری ارتباط با
	بخش علمی و	نهادهای مرتبط
	اجرایی ورزش	ضرورت جایگاه مشخص رشته دوچرخه‌سواری در
		دانشگاه‌ها و مدارس

هدف‌گذاری عرضه و تقاضا در رشته

دوچرخه‌سواری

شناسایی اهداف موجود در دوچرخه سواری و ارائه

آن‌ها برای مدیران میانی

تعامل سازنده و مطلوب بین فدراسیون

دوچرخه‌سواری و وزارت ورزش و جوانان با

دانشگاه‌ها

نیازسنجی میدانی در برنامه‌ریزی چشم‌انداز پیش

روی توسعه دوچرخه‌سواری

استعدادیابی نوجوانان و جوانان در ارتباط با

دوچرخه‌سواری

برنامه‌ریزی

ایجاد تسهیلات بیمه‌ای برای دوچرخه و

اصولی

دوچرخه‌سوار

پیش‌بینی‌های لازم جهت ورود بخش خصوصی به

نظام

حوزه توسعه دوچرخه‌سواری

سیاست‌گذاری

تعامل با وزارت علوم به جهت گنجاندن

در فدراسیون

دوچرخه‌سواری در واحد تربیت‌بدنی ۱ و ۲

دوچرخه‌سواری

بیان فواید و مزایای استفاده از دوچرخه در قالب

برنامه‌های

تبلیغات محیط (پوستر، بروشور، بنر)

آموزشی -

برگزاری کلاس‌های آموزشی در ارتباط با عوامل

تبلیغاتی

مرتبط با ایمنی دوچرخه‌سواران

ایجاد انجمن دوچرخه‌سواری در اداره کل

تربیت‌بدنی دانشگاه

برنامه‌هایی جهت بهبود رفتار رانندگان و وسایل نقلیه					
در مواجهه با دوچرخه‌سواران					
برگزاری همایش‌های دوچرخه‌سواری در سطح					
جامعه					
فقدان نظام اثربخش در جذب متخصصان با تأکید بر					
صلاحیت‌های علمی، عملی، آموزشی، ورزشی و...					
عدم بسترسازی مطلوب و سازنده برای					
دوچرخه‌سواری					
عملکرد فدراسیون دوچرخه‌سواری	عدم توجه و ضعف در نظارت کافی به فرهنگ				
	دوچرخه‌سواری جامعه توسط فدراسیون				
	دوچرخه‌سواری				
	همکاری بخش‌های خارج از فدراسیون و هیئت‌های				
دوچرخه‌سواری برای توسعه فرهنگ					
دوچرخه‌سواری مانند دانشگاه، شهرداری و . . .					
عدم وجود سیاست‌های تشویقی حمایتی فدراسیون					
دوچرخه‌سواری					
فراهم نمودن زیرساخت‌های لازم دوچرخه‌سواری					
توسط سازمان‌های زی ربط					
شرایط زمینه‌ای	عوامل سازمانی و ساختاری	زیرساخت‌ها	سخت‌گیری در اعطای مجوزها، تخصیص مکان،		
			واردات تجهیزات موردنیاز، امور مالیاتی و..		
			نبود امکانات و تجهیزات مناسب دوچرخه‌سواری در		
جامعه					

لZoom بررسی موقعیت جغرافیایی شهرها و پستی و

بلندی آن

طراحی دوچرخه‌هایی مناسب با شرایط جغرافیایی

شهرها

ضرورت تأمین منابع لازم برای خرید تجهیزات

دوچرخه‌سواری جهت رفاه دوچرخه‌سواران

سرمایه‌گذاری بخش دولتی و شرکت‌های خصوصی

در این حوزه

عدم رشد و توسعه شرکت‌های نوپا (استارت‌آپ‌ها)

در زمینه رشته دوچرخه‌سواری

عدم مدیریت صحیح منابع مالی و توزیع آن

به‌صورت مناسب

غیرتخصصی بودن اکثر نیروها در فدراسیون

دوچرخه‌سواری

عدم تمرکز بر موانع پیش روی سازمان نفرات در

شورای برنامه‌ریزی فدراسیون دوچرخه‌سواری

غیرتخصصی بودن نفرات در شورای برنامه‌ریزی

فدراسیون دوچرخه‌سواری

تصمیم‌گیری سلیقه‌ای مسئولان و تغییرات مداوم

سیاست‌ها

کمرنگ بودن نقش رسانه‌ها و شبکه‌های اجتماعی

فعال در بخش دوچرخه‌سواری

درون‌سازمانی

ریسک‌پذیر نبودن خانواده‌ها در تشویق فرزندان به

ورزش دوچرخه‌سواری

ارسال فازهای منفی و نگران‌کننده از جامعه به

ورزشکار از آینده فعالیت در رشته دوچرخه‌سواری

برداشت‌های غیر اصولی از الگوی توسعه فرهنگ

دوچرخه‌سواری کشورهای دیگر

حمایت نهادهای تصمیم‌گیرنده و قانون‌گذار از

قوانین موجود در حوزه دوچرخه‌سواری

وجود چالش‌های حقوقی و قانون‌گذاری در حوزه

دوچرخه‌سواری

عدم وجود قوانین در برخورد با مسائل پیرامونی

دوچرخه‌سواری

تصویب و

تصویب قوانین الزام آور در جهت‌دهی به سمت

حمایت قانون

اعتلای فرهنگ دوچرخه‌سواری

عوامل کلان

عوامل

قانونی، سیاسی

مداخله‌گر

فقدان ساختارهای انعطاف‌پذیر در صنعت

و اقتصادی

دوچرخه‌سواری

تصویب و ایجاد قوانین بروز در ساختار فدراسیون

دوچرخه‌سواری

حمایت‌های مادی و معنوی نسبت به

دوچرخه‌سواران

بسترهای

مشکلات اجتماعی پیرامون ورزش دوچرخه‌سواری

حمایتی

(به‌ویژه برای بانوان)

توجه به بیمه ورزشی مختص به رشته		
دوچرخه سواری برای عموم جامعه		
نبود تسهیلات رفاهی لازم به منظور خرید دوچرخه		
در سطح مطلوب		
نقش کمرنگ دولتمردان و دستگاه های اجرایی در		
حمایت و رونق دوچرخه سواری		
توجه به فاکتورهای جمعیتی شناختی هر منطقه در		
بحث دوچرخه سواری		
عوامل سیاسی و		
اثر منفی تحریم های اقتصادی در صنعت دوچرخه		اقتصادی
کیفیت پایین محصولات در بخش تولید لوازم و		
تجهیزات ورزشی		
عدم سهولت در ورود به کسب و کارهای ورزشی در		
حوزه دوچرخه سواری از طرف بخش های دولتی		
انجام محدود تحقیقات و مطالعات		
نداشتن دید همه جانبه به مقوله ورزش به ویژه		بسط و توسعه
دوچرخه سواری در دانشگاه ها و جامعه		تمرکز بر
شناسایی فرصت های ورزشی دوچرخه سواری در		دانش ورزشی
دانشگاه ها و استفاده مفید از آنها		توسعه
نقش کمرنگ مربیان و متخصصان ورزشی در تغییر		راهبردهای
شیوه زندگی و ایجاد تفکر روشن به دوچرخه سواری		فرهنگ
نبود محیط رقابتی در حوزه دوچرخه سواری		دوچرخه سواری
سوق ندادن جوانان به سمت تمرکز بر روی		ساختار جامعه
دوچرخه سواری		

نبود امنیت شغلی دوچرخه‌سواران و آینده مبهم	
نقش تفکر راهبردی در حوزه دوچرخه‌سواری	
ارائه و پیاده‌سازی برنامه‌های عملی در مقاطع مختلف زمانی	
تدوین برنامه مدون و هدفمند در مورد توسعه فرهنگ دوچرخه‌سواری جامعه	بازنگری
تنظیم سند راهبردی به‌منظور ارتقای توسعه فرهنگ دوچرخه‌سواری	ساختاری و
مشاوره با متخصصان در حوزه دوچرخه‌سواری کشور	محتوایی
استخراج برنامه‌های مدون شده از کشورهای دیگر	برنامه‌ریزی در
موفق در امر دوچرخه‌سواری عمومی مانند چین، آمریکا، آلمان و ...	دوچرخه‌سواری
بروز شدن برنامه‌ها و چشم‌اندازها به‌صورت کمی و کیفی در فواصل زمانی کوتاه‌مدت	عوامل
دیربازده بودن برنامه‌ها و طرح‌های پیش‌بینی شده	راهبردها
ارائه خط‌مشی جامع، واحد و کاربردی با مشارکت همه متخصصان و کارشناسان	برنامه‌ریزی و
آسیب‌شناسی فرایند سیاست‌گذاری در فدراسیون دوچرخه‌سواری	سازمانی
حمایت از جوانان در رشته دوچرخه‌سواری	باز مهندسی
گرفتن تست‌های غربالگری در جذب جوانان مستعد دوچرخه‌سواری (قد، وزن، سن، آمادگی جسمانی و...)	سیاست‌ها و
تقویت انجمن‌های ورزشی در دانشگاه‌ها با رویکرد دوچرخه‌سواری	برنامه‌ریزی‌های
	فدراسیون
	دوچرخه‌سواری

استفاده از روش منتورینگ در بخش ورزش دانشگاهی

برگزاری حداکثری مسابقات دوچرخه‌سواری

ورزشی در جامعه

ایجاد محیط مطلوب و معرفی رشته دوچرخه‌سواری

حضور قهرمانان و ورزشکاران حرفه‌ای ورزش

دوچرخه‌سواری در محیط جامعه

تشکیل مراکز آموزشی دوچرخه‌سواری در مناطق

مختلف شهر

وجود دوره‌های آموزشی دوچرخه‌سواری حرفه‌ای

در جامعه

همکاری نیروی انتظامی و پلیس راهور با

دوچرخه‌سواران

بهره‌گیری از پارک‌های علم و فناوری در حوزه

ورزش به‌ویژه دوچرخه‌سواری

ارائه آمار و اطلاعات دقیق ناشی از وجود ترافیک

سنگین در شهر تهران به شهروندان

ایجاد مسیرهای مخصوص تردد دوچرخه

گسترش کارخانه‌های تولید دوچرخه و کاهش تولید

موتورسیکلت در کشور

ایجاد صندوق حمایت از افتخارآفرینان ورزشی

به‌ویژه ورزش دوچرخه‌سواری

کاهش نرخ معتادان و بزه اجتماعی (اشتغال بیشتر)

افزایش انگیزه و امید به آینده در بین جوانان

افزایش رفاه اجتماعی در جامعه

تمرکز بر

مهارت افزایی

جوانان و توجه

به

دوچرخه‌سواری

حمایت و

همراهی

سازمان‌های

مرتبط

عوامل حمایتی

نهادینه‌سازی

بسترهای

توسعه فرهنگ

تأثیرات

اجتماعی و

پیامدها

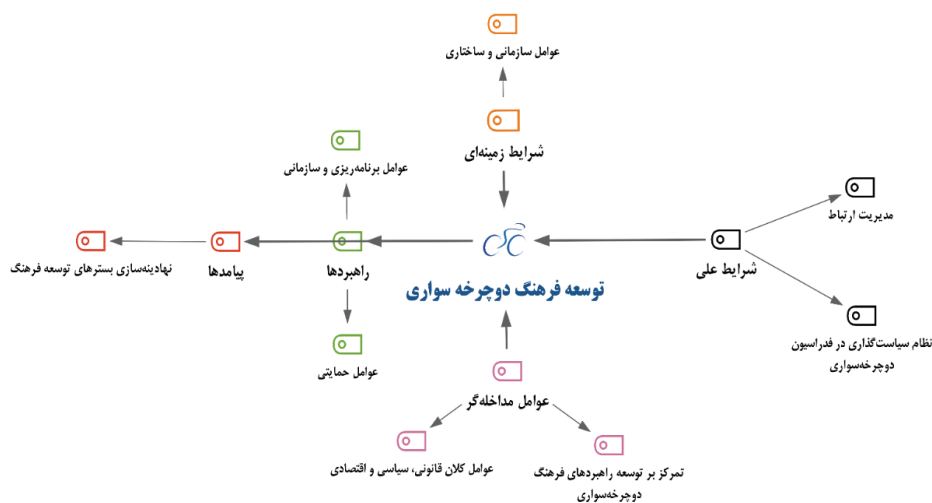
کاهش هزینه‌های درمانی و پیشگیری از	توسعه فزاینده
ناهنجاری‌های اجتماعی	صنعت ورزش
بروز حس توانمندی و اعتماد به نفس جوانان	
رشد ورزش قهرمانی و توجه بیشتر جامعه به آن	
رونق صنعت ورزش به‌ویژه ورزش دوچرخه‌سواری	
بالا رفتن کیفیت خدمات ورزشی در راستای توسعه	
فرهنگ دوچرخه‌سواری	
افزایش درآمدزایی صنعت ورزش	
برقراری ارتباط و تعامل اثربخش بین جامعه با ورزش	
ایجاد تناسب و توازن بین فارغ‌التحصیلان رشته علوم	
ورزشی با بازار صنعت ورزش	توسعه متوازن
افزایش حضور بیشتر بخش خصوصی در کنار بخش	صنعت ورزش
دولتی در حوزه ورزش	
شکل‌گیری شرکت‌های نوپا (استارت‌آپ‌ها) در زمینه	
ورزش دوچرخه‌سواری و رشد و توسعه آنها	
شکل‌گیری شرکت‌های صنعتی ورزشی در حوزه	
دوچرخه‌سواری	
رفع چالش‌های حقوقی و قانونی در حوزه	
دوچرخه‌سواری	
حمایت نهادهای تصمیم‌گیرنده و قانون‌گذار	
هدفمند شدن پژوهش‌های دانشگاهی به سمت نیاز	
جامعه و ورزش دوچرخه‌سواری	شایسته‌گزینی و
تخصصی‌تر شدن دانشگاه‌ها در حوزه ورزش	تخصص‌گرایی
دوچرخه‌سواری (دانشکده دوچرخه‌سواری)	

به کارگیری متخصصان و متعهدین در حوزه ورزش

دوچرخه سواری

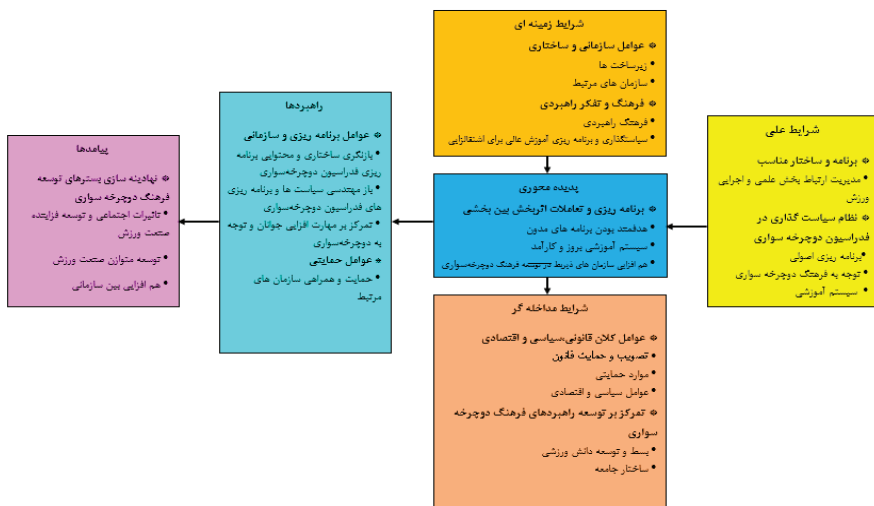
توجه و نظارت کافی به دوچرخه سواری از طرف

جامعه دانشگاهی

شکل ۱: ابعاد، مقوله‌ها و مفاهیم موثر بر توسعه فرهنگ دوچرخه سواری

شناسایی شاخص‌های اثرگذار در توسعه فرهنگ ورزش دوچرخه سواری با رویکرد مدل زمینه‌ای

شکل ۲: مدل داده‌بنیاد عوامل توسعه فرهنگ ورزش دوچرخه سواری

بحث و نتیجه‌گیری

دوچرخه سواری در شهر را باید وسیله‌ای برای رسیدن به هدف دانست. به عنوان مثال، اهداف می‌توانند به بخشی از شهر انگیزه اقتصادی جدیدی بدهند یا محله‌ای را قابل سکونت‌تر کنند یا اینکه فرهنگی را ایجاد کند- بدون اینکه اثرات منفی برای بقیه داشته باشند. با این حال علیرغم اهمیت این موارد پیشرفت و توسعه‌ای در شهرهای کشور مشاهده نمی‌شود و دوچرخه سواری و پذیرش عملی آن در سطح شهرها اندک است (عسکری و رحیمی، ۱۳۹۶). پس پژوهش حاضر با هدف شناسایی شاخص‌ها و عوامل توسعه فرهنگ ورزش دوچرخه سواری الزامی بوده که خود شامل مجموعه‌ای از عوامل کالبدی و غیرکالبدی اعم از مدیریتی، فرهنگی، جامعه‌شناختی و روان‌شناختی است.

یافته‌ها نشان داد که ازجمله مهم‌ترین عوامل علی توسعه فرهنگ دوچرخه سواری عمومی، برنامه و ساختار مناسب (مدیریت ارتباط بخش علمی و اجرایی ورزش) و نظام آموزشی و تربیتی (برنامه‌ریزی اصولی، سیستم آموزشی و توجه به فرهنگ دوچرخه سواری عمومی) بود. مدیریت ارتباط بخش علمی و اجرایی ورزش که شامل فقدان نگرش و دید مدیریتی مطلوب در برقراری ارتباط با ارگان‌ها در فدراسیون دوچرخه سواری، فقدان جایگاه مشخص رشته دوچرخه سواری در دانشگاه‌ها و مدارس، فقدان تعامل سازنده و مطلوب بین فدراسیون دوچرخه سواری و وزارت ورزش و جوانان با سازمان‌های آموزشی ازجمله عواملی

بود که بر توسعه فرهنگ دوچرخه‌سواری اثرگذار هستند. با این حال تبدیل کردن شهر خودرو محور به انسان‌محور، نیازمند توجه به وسایل حمل‌ونقل پاک همچون دوچرخه است. برای ترغیب شهروندان به استفاده از دوچرخه تمامی تلاش‌ها از هرجهتی که بتواند نظر شهروندان جلب کند، انجام می‌گیرد. در بسیاری از کلان‌شهرها با وجود فراهم کردن زیرساخت‌ها، اما برنامه جامع‌ای وجود ندارد. در زمینه آموزش، تبلیغات و نهادهای سازی فرهنگ ورزش دوچرخه‌سواری به نظر می‌رسد ابتدا باید گروه هدف (دانش آموزان، دانشجویان یا کارمندان و...) مشخص شوند. تحقیقات هور (۲۰۲۰) نشان داد که ورزش دوچرخه‌سواری با تولیدات فرهنگی و حوزه رسانه سهم بیشتری را به خود اختصاص دهد. در این راستا یافته تحقیق غفار گلانده و همکاران (۱۳۹۴) نشان داد که مهم‌ترین عامل عدم تمایل شهروندان به استفاده از دوچرخه، عدم تبلیغات کافی در رسانه‌ها می‌باشد. علاوه بر این با تشکیل کمپین‌هایی از گروه‌های هدف، ضرورت هوای پاک و جسم سالم و خیابان‌های بدون ترافیک سنگین آموزش داده شود. همچنین با برگزاری کلاس‌های آموزشی در مورد عوامل مرتبط با ایمنی دوچرخه‌سواران می‌توان بستر آموزش را بسط داد. افرادی که تجربه کمی از دوچرخه سواری دارند، ممکن است در شروع سفر با دوچرخه احساس اضطراب کنند. بدین منظور مشارکت سازمان‌های مرتبط برای ارائه آموزش‌های رایگان ایمنی و نگهداری دوچرخه، از طریق محل کار و مدارس، می‌تواند اقدامی مهم باشد. والکر^۱ و همکاران (۲۰۱۶) پیشنهاد می‌کنند که درس دوچرخه سواری در برنامه درسی مدارس ابتدایی جایگاه اجباری داشته باشد.

با توجه به نتایج پژوهش، یکی از شرایط زمینه‌ای توسعه فرهنگ دوچرخه‌سواری عوامل سازمانی و ساختاری و برخورداری از تفکر راهبردی در بین مدیران سازمان‌های مرتبط در این حوزه می‌باشد. فراهم نبودن زیرساخت‌های لازم دوچرخه‌سواری در جامعه توسط سازمان‌های زی ربط، نبود امکانات و تجهیزات ورزشی مناسب دوچرخه‌سواری در جامعه، عدم رشد و توسعه علمی در شرکت‌های نوپا (استارت‌آپ‌ها) در زمینه رشته دوچرخه‌سواری از جمله عوامل زمینه‌ای مؤثر در توسعه فرهنگ دوچرخه‌سواری عمومی بودند. بر اساس یافته‌های پیرجمادی و همکاران (۱۴۰۰) یکی از ضرورت‌های پایداری شرکت‌های ورزشی دانش بنیان در ایران، توجه به سیاست‌های حمایتی مالی، سیاست‌های همکاری بخش خصوصی و دولتی و ایجاد و توسعه پایگاه‌ها و مراکز رشد و پارک‌های علم و فناوری ورزشی دانش‌بنیان است. دوچرخه‌سواری به‌عنوان یک ورزش، سلامت افراد را در بلندمدت نیز تأمین خواهد کرد. به همین دلیل، در بسیاری از جوامع، فراهم کردن زیرساخت برای دوچرخه‌سواری در شهرها از موارد ضروری بوده و تلاش‌های زیادی برای اختصاص هزینه و بودجه کافی جهت فرهنگ‌سازی استفاده از دوچرخه می‌شود.

¹ Walker

شناسایی شاخص‌های اثرگذار در توسعه فرهنگ ورزش دوچرخه سواری با رویکرد مدل زمینه‌ای

توسعه زیرساخت‌هایی مانند ارتباطات، حمل و نقل، خدمات‌های بیمه‌ای و ... از جمله عواملی هستند که به بهبود فضای رشد فرهنگ دوچرخه‌سواری کمک می‌کند. برنامه‌های شهری در زمینه بهبود فضای شهری می‌تواند بستری را برای توسعه فرهنگ دوچرخه‌سواری ایجاد کند. همچنین می‌توان اذعان نمود که شکل‌گیری شرکت‌های نو پا (استارت‌آپ‌ها) در حوزه ورزش در تغییر نظام ساختاری و تمرکز بر رشته دوچرخه‌سواری به سمت توسعه و ترویج این فرهنگ مؤثر می‌باشند.

در سطح کالبدی شهرها نیز مسئله مهم این است که باید مسیرهای دوچرخه با شبکه حمل و نقل عمومی پیوستگی داشته باشند تا شهروندان با خیال آسوده رفت و آمد کنند؛ عرض خیابان‌ها و شیب در طراحی مسیرهای دوچرخه‌سواری در نظر گرفته شود. عامل مهم دیگر توجه به نابرابری‌های ساختاری می‌باشد. این عامل بر میزان دسترسی و کیفیت زیرساخت‌های دوچرخه‌سواری تأثیر می‌گذارد. آلدرد^۱ و همکاران (۲۰۲۱) و براون^۲ و همکاران (۲۰۱۹) به این نکته اشاره می‌کنند که توزیع نابرابر زیرساخت‌ها در میان مناطق مختلف یک شهر همواره یکی از معضلات اصلی شهرها بوده است. نتایج مطالعه لیانگ^۳ و همکاران (۲۰۲۱) نشان می‌دهد که زیبایی‌شناسی محله، زیرساخت دوچرخه و دسترسی به ایستگاه‌های دوچرخه عوامل مهمی در ترویج دوچرخه‌سواری سودمند در محله‌های محروم در چین هستند. نتایج پژوهش محمودی و همکاران (۱۴۰۰) بر لزوم تقویت شاخص‌هایی از قبیل زیرساخت‌ها، تسهیلات، زیبایی‌شناختی، فرهنگی، امنیت، جامعه‌پذیری و تمایز جغرافیایی در سیاست‌گذاری‌های آتی استفاده شهروندان از دوچرخه در جهت دستیابی به اهداف توسعه پایدار شهری به‌ویژه محیط زیست پایدار و سلامت شهری تأکید دارد. از دیگر نتایج می‌توان به تأثیر ساختار درون از طریق غیرتخصصی بودن نیروی انسانی اشاره کرد. می‌توان گفت در صورت شفاف‌شدن ویژگی‌های موردنیاز احراز مشاغل ورزشی توسط نظام استخدامی کشور و نظارت بیشتر سازمان‌های مرتبط بر عملکرد نفرات شاغل ما شاهد توسعه بیشتر فرهنگ دوچرخه‌سواری عمومی در کشور باشیم.

بر اساس یافته‌ها یکی از عوامل مداخله‌گر در پژوهش حاضر مربوط به مسائل قانونی می‌باشد. فقدان حمایت نهادهای تصمیم‌گیرنده و قانون‌گذار از رشته دوچرخه‌سواری، عدم وجود قوانین در برخورد با مسائل پیرامونی دوچرخه‌سواری، عدم الزام سازمان‌های ورزشی در جهت‌دهی به سمت استفاده از دوچرخه و اعتلای فرهنگ دوچرخه‌سواری به‌موجب قانون به‌عنوان عوامل مداخله‌گر در توسعه فرهنگ ورزش دوچرخه‌سواری شناسایی شدند. در این راستا اصلاح قوانین و مقررات موجود در ساختار ورزش کشور

¹ Aldred

² Braun

³ Liang Ma

به‌ویژه رشته دوچرخه‌سواری ازجمله کاهش هزینه‌های سنگین محصولات این رشته، ایجاد سازمان‌های تخصصی در حوزه ورزش (نظام تخصصی ورزش) و تصویب قوانین بروز از عوامل توسعه فرهنگ دوچرخه‌سواری به شمار می‌آیند. براساس نتایج پژوهش آتش پنجه و همکاران (۱۳۹۰) سیاست‌های تشویقی و ممنوعیت‌های قانونی به‌عنوان اهرم‌های پیشبرد در توسعه دوچرخه‌سواری و کاهش مشکلات ترافیکی مؤثر خواهد بود. باین‌حال باید اذعان داشت که برداشتن موانع اداری و تسهیل قوانین و مقررات دست‌وپا گیر برای تشویق به ورزش دوچرخه‌سواری مثرتر خواهد بود. علاوه براین، با توجه به وضعیت اقتصادی پیش روی کشور و بحران‌های مالی خانواده‌ها، عرضه دوچرخه‌های باکیفیت با نازل‌ترین قیمت برای خانواده‌ها میسر نیست و این امر کمک دولتمردان و رجال سیاسی و اقتصادی را می‌طلبد تا با همکاری متولیان اشاعه فرهنگ دوچرخه‌سواری تدابیر مهمی در این زمینه اتخاذ کنند. نتایج پژوهش قربانی و اسدی (۱۳۹۴) و ملک حسینی و همکاران (۱۳۹۱) نشان داد که در مجموع عواملی همچون شکل دوچرخه، قابلیت‌های انسانی، توپوگرافی منطقه، آب و هوای مساعد، ملاحظات شهری، ایمنی و امنیت، ملاحظات اقتصادی و اجتماعی در کاربرد دوچرخه مؤثر هستند.

به‌منظور توسعه فرهنگ ورزش دوچرخه‌سواری یکی از راهکارهای اساسی در این حوزه، همراهی و همیاری سازمان‌های مرتبط است. شهرداری‌ها می‌توانند با تجهیز سطح شهرها در زمینه خدمات دوچرخه‌سواری مانند ایجاد ایستگاه‌های دوچرخه‌سواری، احداث پارک‌های مخصوص دوچرخه‌سواری، در اختیار نهادن دوچرخه و ملزومات دوچرخه‌سواری جامعه را به سمت استفاده از دوچرخه و دوچرخه‌سواری ترغیب نمایند. همکاری پلیس راهور نیز می‌تواند زمینه‌ساز ارتقای سطح فرهنگ دوچرخه‌سواری جامعه باشد. راهنمایی و رانندگی شهرها به‌خصوص کلان‌شهر تهران با ارائه برنامه‌هایی مفید مانند وضع قوانین راهنمایی و رانندگی در حمایت از دوچرخه‌سواران، به توسعه این امر کمک کنند. با پیاده‌سازی راهبردها، می‌توان انتظار پیامدهای مثبت در توسعه فرهنگ ورزش دوچرخه‌سواری را داشت. پیامدهای این حوزه شامل شکل‌گیری پارک‌های علم و فناوری در حوزه ورزشی و رشته دوچرخه‌سواری، حضور بیشتر بخش خصوصی در کنار بخش دولتی در حوزه ورزش، به‌کارگیری افراد تخصصی و فارغ‌التحصیلان رشته علوم ورزشی در سازمان‌های ورزشی، در زمینه ورزش و رشد و توسعه آنها، ایجاد تعامل و ارتباط اثربخش بین دانشگاه‌ها و سازمان‌های ورزشی، شکل‌گیری شهرک‌های صنعتی ورزشی در کشور، رفع چالش‌های حقوقی و قانونی در حوزه دوچرخه‌سواری، حمایت نهادهای تصمیم‌گیرنده و قانون‌گذار می‌باشند. علاوه براین از دیگر پیامدهای اجرای راهبردها، هدفمند شدن پژوهش‌های دانشگاهی به سمت نیاز جامعه و ورزش دوچرخه‌سواری، بروز شدن سیستم آموزشی دانشگاه‌ها و به‌کارگیری روش‌های نوین در تدریس

شناسایی شاخص‌های اثرگذار در توسعه فرهنگ ورزش دوچرخه سواری با رویکرد مدل زمینه‌ای

دوچرخه‌سواری، تخصصی‌تر شدن دانشگاه‌ها در حوزه ورزش دوچرخه‌سواری (دانشکده دوچرخه‌سواری)، ایجاد چارچوب نظام‌مند در جذب دانشجویان علوم ورزشی با توجه به فاکتورهای موردنیاز رشته دوچرخه‌سواری، به‌روز شدن سرفصل‌های دروس به‌صورت کمی و کیفی، تغییر و تحول در نظام جذب و ارتقای اساتید در دانشگاه‌ها، به‌کارگیری متخصصان و متعهدان در حوزه ورزش دوچرخه‌سواری در دانشگاه‌ها، توجه و نظارت کافی به دوچرخه‌سواری از طرف اساتید و دانشگاه هستند.

به‌طورکلی فراگیر شدن استفاده از دوچرخه در شهر و بالا رفتن آگاهی اکثر شهروندان از مزایا و اهمیت استفاده از دوچرخه در شهر، لزوم توجه هرچه بیشتر مدیران و برنامه‌ریزان شهری به این موضوع را مشخص می‌کند. برای اینکه شهرها به‌عنوان شهری پویا و فعال شناخته شوند باید به فعالیت‌های بدنی و مزایای تحرک در مقیاس انسانی به منظور دستیابی به اهداف سلامتی، توسعه پایدار و تغییر رفتار شهروندان، توجه فزاینده‌ای داشت. در این راستا مدیران شهری باید به فرهنگ سازی، ایمنی، راحتی و آسایش افراد دوچرخه‌سوار و راکبان نگاه ویژه‌ای داشته باشند. این مهم می‌تواند با مشارکت شهرداری‌های مناطق و نواحی برای ایجاد شبکه‌های دوچرخه سواری در سطح شهر و فراهم کردن زیرساخت‌های مناسب مانند گذرگاه‌ها، مسیرها و خطوط دوچرخه‌سواری، داشتن طرح و برنامه برای دوچرخه‌های اشتراکی، دسترسی گسترده به آنها، برنامه‌های تشویقی و پاداش استفاده از دوچرخه، برگزاری کنفرانس‌های دوچرخه‌سواری، در نظر گرفتن محفظه‌هایی جهت پارکینگ دوچرخه‌ها (به صورتی که آنها را قفل کنند) به منظور ایمنی بیشتر و ایجاد مسیرهای آسفالت شده به عنوان مسیر تندرستی (مانند مسیر دوچرخه‌سواری چیتگر) صورت گیرد. علاوه براین استفاده از علائم راهنمایی و تابلوهای هشدارهای دهنده الکترونیکی در تقاطع‌ها و معابر، تدوین قوانین مناسب و اجرای برنامه‌های آموزشی نیز جهت توسعه فرهنگ ورزش دوچرخه‌سواری پیشنهاد می‌شود.

منابع

- آتش‌پنجه، آزاده؛ امان‌پور، زهرا و نقی‌پور، محمد مهدی. (۱۳۹۰). «نقش دوچرخه در سیستم حمل و نقل شهر پایدار». اولین کنفرانس ملی عمران توسعه، دانشگاه آزاد اسلامی واحد لشت‌نشا- زیبا کنار، رشت، صص ۷-۱. COI.کد. OMRANTOSEE01_426.
- پیرجمادی، سحر؛ هنری، حبیب؛ کارگر، غلامعلی و شعبانی بهار، غلامرضا. (۱۴۰۰). «طراحی مدل شرکت‌های ورزشی دانش‌بنیان پایدار در ایران». مطالعات مدیریت ورزشی. ۱۳ (۶۶)، صص ۱۴۱-۱۷۰. doi: 10.22089/smrj.2019.7752.2683
- تقوایی، مسعود و فتحی، عفت. (۱۳۹۰). «معیارهای مکان‌گزینی و طراحی مسیرهای دوچرخه‌سواری (با تأکید بر شهر اصفهان)». جامعه‌شناسی کاربردی. ۲۲، صص ۱۳۵-۱۵۲.
- زرآبادی‌پور، شیماء؛ یوسفی مقدم، مژگان و عبدالرزاقی، علیرضا. (۱۴۰۰). «بررسی مشکلات و موانع دوچرخه‌سواری در شهرها (مطالعه موردی: شهر قزوین)». مجله جاده. دوره ۲۹، شماره ۱۰۸، صص ۱۷۹-۱۹۳. doi: 10.22034/road.2021.264860.1932

- صادقی نائینی، حسن؛ دهقانی، زهرا؛ ترابی، حمیده؛ کلینی ممقانی، ناصرو کویان، زهرا. (۱۴۰۱). «مقایسه رفتار کاربران در استفاده از دوچرخه‌های اشتراکی و سایر سیستم‌های حمل و نقل شهری قبل و بعد از پاندمی کرونا». فصل‌نامه برنامه‌ریزی توسعه شهری و منطقه‌ای. ۷ (۲۱)، صص ۲۲۴-۱. doi: 10.22054/urdp.2022.67563.1432
- صفار، یاسر و عظیم‌زاده، سیدمرتضی. (۱۳۹۶). «توسعه فرهنگ دوچرخه‌سواری در دانشگاه فردوسی مشهد». دوفصل‌نامه مدیریت و توسعه ورزش. سال ۶، شماره ۱، پیاپی ۱۰، صص ۱۵۵-۱۷۲.
- عسکری، محسن و رحیمی، محمود. (۱۳۹۶). «بررسی میزان پذیرش اجتماعی استفاده از دوچرخه در سطح کلانشهرها (مطالعه موردی: کلانشهر تهران)». جامعه‌شناسی کاربردی. ۲۸ (۱)، صص ۱۸۵-۲۰۶. doi: 10.22108/jas.2017.21253
- علی‌نژاد، علی احمد. (۱۳۹۸). «بررسی و اولویت‌بندی عوامل مؤثر به منظور افزایش استفاده از مسیرهای دوچرخه و دوچرخه‌سواری (مطالعه موردی: شهر بابل)». پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشکده فنی و مهندسی، دانشگاه شمال، مازندران.
- علی‌زاده هزجان، سمیه. (۱۳۹۷). «عوامل مؤثر بر افزایش استفاده از دوچرخه به‌عنوان یک وسیله حمل و نقل پاک در ارومیه». پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشکده مدیریت و حسابداری، دانشگاه علامه طباطبائی، تهران.
- غفاری گیلانده، عطا؛ حسینی، سیدمیلاذ، پاشا‌زاده، اصغر. (۱۳۹۴). «بررسی عوامل مؤثر بر عدم تمایل شهروندان به استفاده از دوچرخه در سفرهای شهری (مطالعه موردی: شهر اردبیل)». فصل‌نامه مطالعات شهری. ۴ (۱۵)، صص ۸۳-۹۲.
- قربانی، رسول اسدی، احمد. (۱۳۹۴). «بررسی عوامل مؤثر بر کاهش تمایل به استفاده از دوچرخه در سفرهای شهری (مطالعه موردی: شهر زنجان)». نشریه علمی جغرافیا و برنامه‌ریزی. ۱۹ (۵۱)، صص ۲۶۷-۲۸۸.
- محمودی، احمد؛ پیرجمادی، سحر و روزبه تهرانی، شیده. (۱۴۰۰). «نقش مدیریت شهری و فرهنگ‌پذیری دوچرخه‌سواری همگانی در توسعه پایدار شهری». نشریه مدیریت ورزشی. doi: 10.22059/jsm.2021.326908.2762
- ملک حسینی عباس؛ درگاهی محمدمه‌دی؛ حاجی شریفی، آرزو؛ کرمی‌نژاد، مهدی و رمضان‌زاده لسبویی، مهدی. (۱۳۹۱). «بررسی عوامل مؤثر درمیزان استفاده از دوچرخه اشتراکی در حمل و نقل شهری (نمونه موردی: محله‌های هفت حوض و مدائن منطقه ۸)». فصل‌نامه جغرافیایی چشم انداز زاگرس. ۴ (۱۱)، صص ۱۵۹-۱۷۸.
- منافی آذر، رضا؛ ولانی، محمد؛ امینی قوقلو، عبوض و نژاد بهمن، بابک. (۱۳۹۷). «اثرات استفاده از دوچرخه در حمل‌ونقل پایدار شهری (مطالعه موردی: شهر میاندوآب)». جغرافیا و روابط انسانی. ۱ (۱)، صص ۲۶۵-۲۸۳.
- Aldred, R., Verlinghieri, E., Sharkey, M., Itova, I., & Goodman, A. (2021). "Equity in new active travel infrastructure: A spatial analysis of London's new Low Traffic Neighbourhoods". Journal of Transport Geography, 96, 103194.
- Benson, J., & Scriven, A. (2012). "Psychological, social and environmental barriers to cycling to school". International Journal of Health Promotion and Education, 50(1), 34-44.
- Berloco, N., & Colonna, P. (2012). "Testing and improving urban bicycle performance". Procedia-Social and Behavioral Sciences, 53, 72-83.
- Braun, L. M., Rodriguez, D. A., & Gordon-Larsen, P. (2019). "Social (in) equity in access to cycling infrastructure: Cross-sectional associations between bike lanes and area-level sociodemographic characteristics in 22 large US cities". Journal of transport geography, 80, 102544.
- Christie Nicola , Kimberlee Richard , Towner Elizabeth , Rodgers Sarah , Ward Heather, Sleney Judith , Lyons Ronan. (2011). "Children aged 9–14 living in disadvantaged areas in England : Opportunities and barriers for cycling". Journal of transport geography, Vol 19, 943-949
- de Sousa, A. A., Sanches, S. P., & Ferreira, M. A. (2014). "Perception of Barriers for the Use of Bicycles". Procedia-Social and Behavioral Sciences, 160, 304-313.
- Franco, L. P. C., Campos, V. B. G., & Monteiro, F. B. (2014). "A characterisation of commuter bicycle trips". Procedia-Social and Behavioral Sciences, 111, 1165-1174.

- Hoor, M. (2020). **"The bicycle as a symbol of lifestyle, status and distinction. A cultural studies analysis of urban cycling (sub) cultures in Berlin"**. Applied Mobilities, 1-18.
- Joo, S., & Oh, C. (2013). **"A novel method to monitor bicycling environments"**. Transportation research part A: policy and practice, 54, 1-13.
- Ma, L., Ettema, D., & Ye, R. (2021). **"Determinants of bicycling for transportation in disadvantaged neighbourhoods: Evidence from Xi'an, China"**. Transportation research part A: policy and practice, 145, 103-117.
- Mooney, L., Knox, A., & Schacht, D. C (2007). **Understanding Social Problems**. Fifth Edition, East Carolina University.
- Parkina John, Meyers Ciaran. (2010). **"The effect of cycle lanes on the proximity between motor traffic and cycle traffic"**. Accident Analysis and Prevention, (42) 159–165.
- Pucher, J., Garrard, J., & Greaves, S. (2011). **"Cycling down under: a comparative analysis of bicycling trends and policies in Sydney and Melbourne"**. Journal of Transport Geography, 19(2), 332-345.
- Ratten, V. (2018). **"Future research directions for sport education: toward an entrepreneurial learning approach"**. Education training, 60, 490-499.
- Roman, M., & Roman, M. (2014). **"Bicycle transport as an opportunity to develop urban tourism–Warsaw example"**. Procedia-Social and Behavioral Sciences, 151, 295-301.
- Tainio, M., de Nazelle, A. J., Götschi, T., Kahlmeier, S., Rojas-Rueda, D., Nieuwenhuijsen, M. J., ... & Woodcock, J. (2016). **"Can air pollution negate the health benefits of cycling and walking?"** Preventive medicine, 87, 233-236.
- Tschoerner-Budde, C. (2020). **"Cycling policy futures: diversifying governance, expertise and the culture of everyday mobilities"**. Applied Mobilities, 5(3), 306-323.
- Varela, A. S. (2021). **"The benefits of cycling"**. Nature Energy, 6(7), 698-699.
- Walker, N., Nghe, P., & Tans, S. J. (2016). **"Generation and filtering of gene expression noise by the bacterial cell cycle"**. BMC biology, 14(1), 1-10.
- Wu, K. J., Gao, Sh., Xia, L., Tseng, M. L., & Zhang, Z. (2019). **"Enhancing corporate knowledge management and sustainable development: An inter_ dependent hierarchical structure under linguistic preference"**. Conservation and Recycling, 146, 560-579.

شناسایی پیشران‌های کلیدی موثر بر توسعه آینده ورزش شنا

مینا دارافرین^۱

شیوا آزاد^۲

طیبه سادات زرگر^۳

سیدمحمد مهدی بهشتی‌نژاد^۴

[10.22034/ssys.2023.2964.3168](https://doi.org/10.22034/ssys.2023.2964.3168)

تاریخ دریافت مقاله: ۱۴۰۲/۶/۲۳

تاریخ پذیرش مقاله: ۱۴۰۲/۹/۱۹

هدف این پژوهش، شناسایی پیشران‌های کلیدی موثر بر آینده توسعه ورزش شنا بود. این پژوهش از لحاظ راهبرد هدف‌گذاری کاربردی و روش آن توصیفی-تحلیلی و براساس روش‌های آینده‌پژوهی، تبیینی می‌باشد. جامعه آماری این پژوهش را اساتید حوزه مدیریت راهبردی در حوزه مدیریت ورزشی، مسئولان و مدیران ارشد فدراسیون شنا و مربیان ملی و بین‌المللی و ورزشکاران قهرمان رشته شنا تشکیل می‌دادند. نمونه‌ها به‌صورت هدفمند و به تعداد ۲۰ نفر انتخاب شدند. جهت شناسایی موضوعات موثر بر آینده توسعه ورزش شنا از مرور ادبیات تحقیق و همچنین مصاحبه با صاحب‌نظران استفاده شد و لر این اساس تعداد ۲۶ مؤلفه نهایی پیرامون آینده توسعه ورزش شنا شناسایی گردید.

نتایج پژوهش نشان داد که شش عامل «عامل احیا و ارتقای نظام باشگاه‌داری در رشته شنا»، «توجه به آمار و توسعه سیستم اطلاعات برای بهبود تصمیم‌گیری»، «بهره‌گیری از فناوری نوین در توسعه شنا»، «بهبود طرح آموزشی علمی و یکسان در شنا»، «گسترش درآمذزایی شناگران بعد از دوران قهرمانی» و مدیریت منابع آبی قابل استفاده برای شنا، پیشران‌های کلیدی موثر بر توسعه آینده ورزش شنا بودند. براین مبنا در برنامه‌ریزی-های آتی و تعیین سناریوهای محتمل پیش‌رو لازم است مورد استفاده قرار گیرند.

واژگان کلیدی: آینده‌پژوهی، برنامه‌ریزی راهبردی، توسعه و ورزش شنا.

^۱ دانشجوی دکتری، گروه مدیریت ورزشی، واحد تهران شمال، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

^۲ استادیار، گروه مدیریت ورزشی، واحد تهران شمال، دانشگاه آزاد اسلامی تهران، ایران (نویسنده مسول)

E-mail: shiva.azad966@gmail.com

^۳ استادیار، گروه مدیریت ورزشی، واحد تهران جنوب، دانشگاه آزاد اسلامی تهران، ایران

^۴ پسا دکترای آینده پژوهی، دانشگاه تهران، تهران، ایران

مقدمه

امروزه، ورزش در سرتاسر جهان روند رو به رشدی دارد و کشور ما نیز مانند سایر کشورهای درحال توسعه، در حال ورود به عرصه‌های بین‌المللی است؛ عرصه‌هایی که همگونی با آنها اندک است و هنگامی که موضوع رقابت و مسابقه پیش می‌آید، تفاوت آشکار کشور ما با کشورهای برخوردار از دانش علوم ورزشی مشخص می‌شود (قره، ۱۳۹۴). از طرفی، ورزش نقش و هویت منحصر به فردی در اکثر جوامع دارد و در شکل‌های مختلف خود، بخشی از حیات روزمره بسیاری از مردم محسوب می‌شود (جاکمن و همکاران^۱، ۲۰۲۱). یکی از شکل‌های تخصصی آن که دارای بازیگران متعدد و ذینفعان مختلفی می‌باشد، ورزش شناست. ورزش شنا از جذاب‌ترین منظرهای ورزش می‌باشد. شنا یک مهارت بالقوه نجات‌بخش است؛ به طوری که یادگیری شنا در سنین پایین ممکن است تعداد افراد غرق شده را کاهش دهد (لوموس^۲، ۲۰۲۲).

در این میان، کشورهای مختلف جهان بر روی ورزش‌هایی تمرکز می‌کنند که بتوانند برای آنها در مسابقات مهم ورزشی مدال بیشتری را کسب کنند. از جمله این ورزش‌ها باید به ورزش شنا اشاره کرد. شنا از جمله رشته‌های مفرح است که به دلیل نقشی که در نجات انسان در کره آبی ایفا می‌کند، همواره مورد توجه بوده است؛ ورزشی که امروزه به سبب فوایدش والدین را مجبور به آشنایی فرزندان خود با این مهارت قبل از دوسالگی کرده است. فعالیت در آب کودکان را قادر می‌سازد تا قبل از اینکه حرکتی را روی زمین انجام دهند، آن را در آب تجربه کنند. از این رو، هماهنگی در بدن پیشرفت پیدا خواهد کرد. مشاهدات در مورد گروه کودکانی که از اوایل زندگی خود با آب و شنا کردن آشنا می‌شوند، در مقایسه با کودکان دیگر، بیانگر این مطلب است که گروه شناگر آسان تر با محیط سازگار می‌شوند، سطح بالایی از خوداطمینانی دارند، رفتارهای احساسی مثبتی را از خود نشان می‌دهند- شادابی و خوشحالی بیشتر و ترس کمتر- پایداری عاطفی بالایی دارند و در انجام کارهای گروهی بیشتر مشارکت می‌کنند (گلوب و همکاران^۳، ۲۰۲۰). موفقیت

¹ Jakmen et al.

² Lomos

³ Golob et al.

کشورها در میدان‌های بین‌المللی ورزشی علاوه بر تأثیرات اجتماعی و اقتصادی، نمادی از ثبات و توانمندی‌های همه‌جانبه آن کشورها محسوب می‌شود و یکی از علل سرمایه‌گذاری بالای کشورها در ورزش قهرمانی و حرفه‌ای از این مورد نشأت می‌گیرد (کشکر و همکاران، ۱۳۹۹).

رشد و توسعه ورزش در جوامع و حرکت به سوی ورزش حرفه‌ای در اکثر کشورها به یک مسئله مهم تبدیل شده است. در این راستا مطالعات، برنامه‌ریزی‌ها و سرمایه‌گذاری‌های زیادی صورت گرفته است. در کشور ما نحوه کشف و پیشرفت نخبگان ورزشی برای کسی مشخص نیست و بیشتر به حالت ظهور پدیده‌ها در بعضی از مسابقات که به شکل چهره‌های ورزشی معرفی می‌شوند، تبدیل شده است (سیرگیوینا و فاتینووا^۱، ۲۰۱۹). هر ساله منابع بسیاری صرف قهرمان‌پروری می‌شود، ولی عدم‌توجه به عوامل محدودکننده عملکرد ورزشی باعث اتلاف منابع مالی و انسانی می‌گردد. در این بین، پرداختن به جنبه‌ها و مکانیسم‌هایی که مسئول ایجاد چنین ناکامی‌هایی می‌باشند از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است (دابروسکا و همکاران^۲، ۲۱۴). شنا در کنار این که یک ورزش به حساب می‌آید، می‌تواند به عنوان یک سرگرمی مطرح باشد؛ علاقه به اصطلاح آب بازی کردن که در تمام سنین و جنسیت‌ها دیده می‌شود، افرادی زیادی در جامعه را به سمت ورزش شنا کشیده است (رضاخانی طالقانی و همکاران، ۱۳۹۹). درست است که شنا یکی از رشته‌های ورزشی شناخته شده است، اما در کنار تفریح و سرگرمی از آن می‌توان به غیر از موضوعات یاد شده استفاده کرد (رستمی آذر و شریفی‌فر، ۱۳۹۴). شنا تنها یک ورزش نیست، بلکه یادگیری آن برای هر انسانی یک ضرورت است. برای ساکنان مناطق ساحلی و پر آب و کسانی که در حاشیه رودخانه‌ها، سدها و دریاچه‌ها زندگی می‌کنند لزوم یادگیری آن به مراتب جدی‌تر است. به علاوه، جنبه‌های ایمنی که موجب تمایل به شنا می‌شود، از ضروریات یادگیری شنا به شمار می‌آید (سعیدزاده، ۱۳۹۶). از نظر هولیان و وایت (۲۰۰۵) توسعه ورزشی اصطلاحی بحث‌برانگیز است و مجموعه‌ای از اهداف سیاسی و اجتماعی را در بر می‌گیرد، چون برخی عقیده دارند از توسعه ورزشی باید در برآورده ساختن اهداف اجتماعی، سیاسی، اقتصادی و فرهنگی استفاده شود. البته مباحثات منطقی مختلفی برای چنین عقیده‌ای در قوانین و سیاست‌های

¹ Sergeyevna & Fatihovna

² Dabrowska et al.

ورزشی وجود دارد. مسئله مبهم بحث‌برانگیز دیگر، توسعه ورزش است. میزان نیاز به فعالیت در هر دو سطح ورزش‌های نخبه و ورزش‌های همگانی با مشارکت ورزشی چالش برانگیزتر می‌شود (قره، ۱۳۹۴).

آنچه از بررسی ادبیات تحقیق در این حوزه استنباط می‌شود این است که برنامه‌ریزی سناریو به سازمان‌ها کمک می‌کند تا خطرات و فرصت‌ها را به طور گسترده‌تری درک کنند، آینده‌های بالقوه و سناریوهای مختلفی را که ممکن است فرصت‌ها را به چالش بکشد و همچنین منابع خطر را که ممکن است در غیر این صورت کشف نشوند، تصور کنند. با این حال شاهد آن هستیم که به این مهم در ورزش و سازمان‌های ورزشی چندان توجه نشده است. به عبارتی دیگر، مطالعه تخصصی پیرامون اینکه چه سناریوهای پیش روی آینده ورزش و اقسام مختلف آن می‌تواند وجود داشته باشد، یافت نشد. برای اساس اینگونه استنباط می‌گردد که محققان ورزشی در استفاده از ظرفیت رویکرد سناریوپردازی در تبیین آینده ورزش چندان موفق عمل نکرده‌اند (سلیگمن و تیرنری^۱، ۲۰۱۷). یانپی و همکاران (۱۴۰۱) در پژوهشی با عنوان «طراحی مدل عوامل موثر بر توسعه شنا با رویکرد اسلامی» به این نتیجه رسیدند که بین پنج مؤلفه، مؤلفه اقتصادی بیشترین و مؤلفه امکانات و تجهیزات کمترین مؤلفه در توسعه شنا را تشکیل داده‌اند. خدایاری و همکاران (۱۴۰۰) بیان کردند عوامل اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی، سیاسی، فناوری و ورزشی و هر کدام از این عوامل در سطح کلان، متوسط و خرد در توسعه رشته ورزشی شنا در ایران مؤثر می‌باشد. کَشکَر و همکاران (۱۳۹۹) پژوهشی با عنوان «چالش‌ها و راهکارهای توسعه و همگانی سازی رشته شنا در ایران» انجام دادند و دریافتند که از نظر جامعه تحقیق وضعیت موجود رشته شنا در کشور نامطلوب است و دلایل آن، به وجود مشکلات اقتصادی، محدودیت‌های فرهنگی و قانونی، کمبود زیرساخت و منابع و مدیریت ناکارآمد در این رشته مربوط است. در تحلیل بازیگران کلیدی توسعه ورزش شنا در ایران به روش MACTOR عسکری و طغیانی (۱۴۰۲) بیان کردند خبرگان، اهداف و راهبردهای اصلی مرتبط با توسعه ورزش شنا را شناسایی نمودند و سپس ماتریس‌های بازیگر - بازیگر - اهداف را تکمیل کردند. بیشترین میزان تأثیر مستقیم و غیرمستقیم بین بازیگران کلیدی توسعه ورزش شنا در ایران را وزارت ورزش و جوانان و فدراسیون شنا، شیرجه و واتر پلو با ۱۸۷ تأثیر بر دیگر بازیگران

¹ Seligman & Tierney

دارند. همچنین ماریت (۲۰۱۸) در پژوهشی با عنوان «عوامل موثر در توسعه شنا»، عوامل موثر در رشد و توسعه شنا را برنامه‌ریزی ترویج و بسط شنا در باشگاه‌ها نظام پاداش امکانات سخت‌افزاری و لجستیکی، مالی، مدیریت منابع انسانی و فرهنگ شنا معرفی نمود. ایاس (۲۰۱۸) در کتاب خود با عنوان «توسعه کیفیت مدل‌ها و سیستم‌های استعدادیابی شنا»، به‌روز بودن منابع علمی توسعه باشگاه‌های شنا، کمیته فنی باشگاه‌های شنا و کادر فنی را از عوامل مهم تاثیر گزار می‌داند.

با توجه به مطالب مطرح شده به نظر می‌رسد درک این مطلب می‌تواند راهی برای ورود سیاست‌گذاران ورزش شنا مطالعات آینده‌پژوهی باشد تا بتواند از طریق یک رشته مطالعات نظام‌مند و بلندمدت تصمیمات نادرست را به حداقل برساند و اتفاقات قریب الوقوع را پیش‌بینی کند (راتکلیف و کروسزیک، ۲۰۱۱). در این راستا یکی از مهم‌ترین روش‌های آینده‌پژوهی، سناریونویسی است که به طور دقیق به مطالعه آینده می‌پردازد. همچنین ابزاری است که مدیران، سیاست‌گذاران و ذی‌نفعان را بر می‌انگیزاند تا بتوانند درباره مسئله به وجود آمده به وسیله طراحی داستان فکر و یک آینده را جایگزین آینده دیگری نمایند و به این نحو بر مسائل چیره شوند (راپر^۱، ۲۰۱۶) و در نهایت بتوانند در برابر عدم قطعیت‌های گوناگون و آینده‌های کوتاه‌مدت و بلندمدت پیش‌روی آن‌ها واکنش مناسب نشان دهند (رایت و همکاران^۲، ۲۰۱۴). گفتنی است از آنجا که قدمت مطالعه در حوزه آینده‌پژوهی در ایران به برنامه بیست ساله کشور باز می‌گردد، «سند چشم‌انداز توسعه کشور در افق ۱۴۲۰» دو دهه آینده را نشان گرفته است و اولین سند تفکر راهبردی و آینده‌پژوهی است که براساس محورهای توسعه کشور در بخش‌های مختلف تدوین و با انجام تقسیم کار، هر کدام از بخش‌های کشور عهده‌دار مسئولیت‌هایی براساس قابلیت‌های خود جهت تحقق آینده مطلوب کشور گشته‌اند. با توجه با اینکه مطالعات آینده‌پژوهی کاملاً متفاوت از گذشته و حال بوده و لزوماً ادامه روندهای گذشته نیست، در سال‌های اخیر محققان ورزشی فعالیت‌های آینده‌پژوهی را در برنامه‌های تحقیقاتی خود قرار داده‌اند. هر یک از این فعالیت‌ها بر دانش آینده‌پژوهی افزوده است و لذا روز به روز توسعه این مفهوم ادامه دارد. در صورتی که این برنامه‌ها به طور صحیح پیگیری و انجام شود، می‌توان این انتظار را داشت که فرصت‌ها و تهدیدهای آینده حوزه ورزش

¹ Rapr

² Rayt et al.

پیش‌نگری شود، تفکر و یادگیری راهبردی در این حوزه تقویت شود، هنر ارتباط راهبردی تسهیل شود، وضعیت آینده حوزه ورزش چشم‌انداز سازی شود، گزینه‌هایی برای تصمیم‌گیری در زمینه ورزش و آینده پیش‌روی آن هم‌اکنون خلق شود و سرانجام چارچوب‌هایی برای یک چشم‌انداز مشترک از آینده جهت تأثیرگذاری بر رفتار فردی و سازمانی در حوزه ورزش خلق شود. مسئله اصلی پژوهش این است که در دنیای پر از عدم قطعیت و پیچیدگی امروز، ابزارهای تحلیل راهبردی مانند تحلیل سوات، نقشه‌های راهبرد و غیره که در دهه ۱۹۶۰ طراحی شدند و تا ۱۹۹۰ توسعه یافتند و پس از آن افول پیدا کردند، دیگر نمی‌توانند به‌خوبی تغییرات سطح بالا را پیش‌بینی کنند و یک برنامه راهبردی کم‌نقص ارائه نمایند. لذا با آگاهی از محدودیت‌های رویکردهای سنتی برنامه‌ریزی و با آگاهی از این‌که روش‌های جدیدی برای پیش‌بینی آینده و طراحی برنامه راهبردی وجود دارد، در این پژوهش رویکرد آینده‌نگری انتخاب شد تا به وسیله آن تحولات و مشکلات پیش‌روی فدارسیون شنا در آینده تعیین شود. با اقتباس از اینکه در وضعیت کنونی جهان تغییرات در همه زمینه‌ها به سرعت صورت می‌گیرد، سازماندهی فعالیت‌های ورزشی به طور خاص ورزش شنا برای پیش‌بینی آینده در قالب آینده‌نگری ضرورتی انکارناپذیر است. از طرفی با نگاه نو به برنامه‌ریزی می‌توان مسیرهای مشخصی را برای معماری ورزش شنا در آینده تدوین کرد که پیش‌تر به آن توجه نشده است. گفتنی است استفاده از آینده‌نگری به سازمان‌ها کمک می‌کند تا خود را آماده رویدادهای احتمالی کنند و نوآوری و انعطاف‌پذیری بیشتری داشته باشند. همچنین در طی این فرایند نه تنها موضوعات اساسی مؤثر بر حوزه مورد نظر بررسی و شناخته می‌شوند، بلکه می‌توان برای رویارویی با آن از قبل چاره‌اندیشی کرد و از میزان عدم قطعیت‌های پیش‌رو کاست. از سوی دیگر، فدارسیون شنا در پی آن است که با فراهم نمودن زمینه‌های لازم بیش از پیش زمینه توسعه و گسترش این ورزش را فراهم آورد، اما مسئله این است که این فدارسیون عدم قطعیت‌های کلیدی، روندها، محرک‌ها و پیشران‌های مؤثر بر سیستم خود را در زمینه مربوطه نمی‌شناسد و با این نگاه برنامه‌های راهبردی را در میان‌مدت و بلندمدت تدوین کرده است. لذا پژوهش حاضر درصدد است به این سؤال پاسخ دهد:

پیشران‌های مؤثر در توسعه ورزش شنا در آینده کدام‌اند؟

روش‌شناسی پژوهش

این پژوهش از لحاظ راهبرد هدف‌گذاری، کاربردی و روش آن توصیفی-تحلیلی و براساس روش‌های آینده‌پژوهی تبیین شده است. جامعه آماری این پژوهش را اساتید حوزه مدیریت راهبردی در حوزه مدیریت ورزشی، مسئولان و مدیران ارشد فدراسیون شنا و مربیان ملی و بین‌المللی و ورزشکاران قهرمان رشته شنا تشکیل داده اند. انتخاب این افراد به صورت هدفمند بود و معیارهای انتخاب آن‌ها تسلط نظری به موضوع و روش پژوهش، تجربه عملی مانند مربیان بین‌المللی فدراسیون، تمایل و توانایی مشارکت در پژوهش و دسترسی به آنان بود. تعداد خبرگان شرکت‌کننده در روش‌های دلفی محور نظیر آینده‌پژوهی عموماً بین ۱۴ تا ۲۵ نفر تعیین شده (بیرقردار و حقیقی، ۱۳۹۸) که با توجه به معیارهای فوق، ۲۰ نفر از صاحب‌نظران در این تحقیق مشارکت داشتند. جهت شناسایی موضوعات مؤثر بر توسعه ورزش شنا از مرور ادبیات تحقیق و همچنین مصاحبه با صاحب‌نظران استفاده شد و مبتنی بر آن تعداد ۲۶ مؤلفه نهایی در مورد توسعه ورزش شنا شناسایی گردید. این مؤلفه‌ها به عنوان موضوعات اصلی مؤثر بدون لحاظ کردن اولویت عبارت بودند از:

جدول ۱: عوامل (مؤلفه‌های) کلیدی مؤثر بر آینده توسعه ورزش شنا

ردیف	نماد	عامل
۱	Var01	احیا و ارتقای نظام باشگاه‌داری در رشته شنا
۲	Var02	مدیریت منابع آبی قابل استفاده برای رشته شنا
۳	Var03	توجه به آمار و توسعه سیستم اطلاعات برای بهبود تصمیم‌گیری
۴	Var04	احداث مدارس شنا
۵	Var05	توجه به امکانات و محدودیت‌های درونی و بیرونی سازمان
۶	Var06	توسعه بازاریابی در رشته شنا
۷	Var07	جلوگیری از کوچ مربیان و قهرمانان نخبه به سایر کشورها
۸	Var08	جذاب کردن شنا از طریق سایت‌ها و رسانه‌های
۹	Var09	بهره‌گیری از فناوری نوین در توسعه شنا

۱۰	Var10	برگزاری منظم مسابقات در تمامی ردها
۱۱	Var11	بهبود طرح آموزشی علمی و یکسان در شنا
۱۲	Var12	الگو برداری از دیگر فدراسیون‌های موفق برای توسعه شنا
۱۳	Var13	اعطای تسهیلات به حامیان مالی
۱۴	Var14	شناسایی به موقع استعدادها و پرورش آن
۱۵	Var15	توجه به ورزش شنا در مدارس
۱۶	Var16	گسترش درآمذایی شناگران بعد از دوران قهرمانی
۱۷	Var17	اختصاص اعتبارات کافی
۱۸	Var18	توسعه زیرساخت‌های فیزیکی استاندارد مورد نیاز شنا
۱۹	Var19	جذب حامی مالی با برگزاری مسابقات با کیفیت
۲۰	Var20	برگزاری کلاس‌های ارتقای سطح کیفی مربیان و ورزشکاران در سطح جهان
۲۱	Var21	مدیریت صحیح فدراسیون شنا، هیئت‌ها، استخرها و پایگاه‌های قهرمانی
۲۲	Var22	استانداردسازی ابعادی و تجهیزاتی استخر
۲۳	Var23	فعالیت‌های ترویجی و تبلیغی در حوزه ورزش شنا
۲۴	Var24	استفاده از تجارب علمی و عملی متخصصان
۲۵	Var25	افزایش مبالغ قرارداد شناگران
۲۶	Var26	توسعه ارتباطات با سازمان‌ها و مراکز علمی ذیربط در رشته شنا

علاوه در ادامه پژوهش، متغیرها و شاخص‌های استخراج شده با بهره‌گیری از روش تحلیل تأثیرات متقابل در محیط میک‌مک بررسی و تحلیل شده‌اند. برای این منظور از ماتریسی به ابعاد ۲۶*۲۶ شامل ۲۶ شاخص (که جمع‌بندی مؤلفه‌های کلیدی در موضوع پژوهش بوده‌اند) استفاده شد تا وضعیت هر یک از آن‌ها (از حیث تأثیرگذاری، تأثیرپذیری و روابط متقابل) در سیستم مشخص گردد.

یافته‌های پژوهش

پس از تبیین عوامل مؤثر و ثبت و ضبط اطلاعات (مستخرج از مبانی تحقیق و خبرگان) در نرم‌افزار، نخست ماتریس تأثیرات مستقیم (MDI) براساس میانگین‌های حاصل از نظر خبرگان تشکیل می‌شود تا بتوان نتایج حاصل از تأثیرات متقابل، نمودارها و نقشه‌های گرافیکی مرتبط با آن را به دست آورد. در ماتریس متقاطع، جمع اعداد سطرهای هر عامل میزان تأثیرگذاری و جمع ستونی نیز میزان تأثیرپذیری آن عامل از عوامل دیگر را نشان می‌دهد. ماتریس تأثیرات مستقیم تبیین‌کننده میزان تأثیرات مستقیم میان متغیرهای تعریف‌شده در سیستم به شرح جدول زیر است:

جدول ۲: ماتریس تجميع نظر خبرگان

	26: Var26	25: Var25	24: Var24	23: Var23	22: Var22	21: Var21	20: Var20	19: Var19	18: Var18	17: Var17	16: Var16	15: Var15	14: Var14	13: Var13	12: Var12	11: Var11	10: Var10	9: Var09	8: Var08	7: Var07	6: Var06	5: Var05	4: Var04	3: Var03	2: Var02	1: Var01
1: Var01	0	3	2	2	1	0	3	2	2	2	2	1	1	1	1	1	0	2	2	2	1	0	3	2	2	0
2: Var02	1	0	1	2	1	3	2	1	2	0	2	1	1	1	2	0	2	2	0	1	3	2	2	2	1	0
3: Var03	2	1	0	3	1	3	2	2	2	2	2	1	1	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	1	1
4: Var04	2	1	2	0	1	3	2	2	2	0	2	1	1	1	2	1	2	1	1	1	3	2	2	2	1	1
5: Var05	3	2	2	1	0	1	3	1	1	2	3	2	1	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	1	2
6: Var06	2	3	1	2	1	0	2	1	2	1	1	1	0	3	1	1	1	1	1	2	1	0	2	2	1	1
7: Var07	3	2	1	2	0	2	0	1	2	0	2	2	1	1	2	1	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
8: Var08	1	2	2	2	1	1	0	0	0	2	2	0	1	1	2	1	0	2	2	2	2	2	2	2	2	2
9: Var09	2	1	1	2	0	3	2	2	0	1	2	2	2	2	2	3	1	2	2	2	2	2	2	2	2	0
10: Var10	1	2	3	2	2	1	1	1	3	0	0	2	1	1	1	1	0	2	2	2	2	2	2	2	2	2
11: Var11	1	3	2	2	2	1	3	3	1	2	0	1	1	1	2	2	1	1	2	2	2	2	2	2	2	1
12: Var12	1	3	1	0	2	2	3	1	2	1	0	0	1	1	1	0	0	2	2	2	2	2	2	2	2	1
13: Var13	1	2	2	1	2	2	1	0	2	1	2	1	0	1	2	1	0	1	2	2	2	2	2	2	2	1
14: Var14	2	1	1	2	2	1	2	1	2	0	1	1	1	0	1	2	0	2	2	2	2	2	2	2	2	1
15: Var15	1	3	1	1	3	2	2	2	1	2	0	1	1	0	1	1	0	1	1	1	2	2	2	2	2	0
16: Var16	2	2	2	2	2	0	2	1	2	3	2	1	1	1	1	0	2	2	2	2	2	2	2	2	2	1
17: Var17	0	1	0	2	2	3	1	1	0	2	0	1	2	1	2	1	0	1	1	1	2	2	2	2	2	1
18: Var18	2	2	2	1	2	1	1	2	0	2	2	1	2	1	2	2	1	2	2	2	2	2	2	2	2	0
19: Var19	2	2	3	2	1	1	2	0	2	2	1	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	1
20: Var20	2	2	2	2	2	1	1	2	2	1	1	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	1
21: Var21	3	0	1	1	0	2	1	1	2	2	1	0	3	3	3	2	1	0	2	2	2	2	2	2	2	1
22: Var22	1	2	2	3	2	3	2	2	3	1	2	0	0	3	2	3	2	3	2	1	1	2	0	2	2	1
23: Var23	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	1	2	2	1	1	2	2	0	0	0	1	1	1	1
24: Var24	0	1	3	2	2	1	2	1	1	2	3	2	2	2	1	1	0	2	1	1	2	1	0	2	1	1
25: Var25	0	2	3	1	0	0	0	3	1	2	2	2	2	2	3	2	3	2	2	2	2	1	3	1	1	0
26: Var26	2	2	1	3	2	3	1	1	1	1	3	3	0	2	1	1	3	3	3	1	1	3	2	2	1	1

© URSOR-ENTRA-MCMAC

اولین گام تحلیل نتایج میک‌مک، شناسایی ویژگی‌های تأثیرگذاری مستقیم عوامل است. نتایج تحلیل بر اساس محاسبه دو دور چرخش آماری داده‌ها در ماتریس 26×26 بالا محاسبه شده است. بر این اساس، از مجموع ۵۸۱ رابطه تأثیرگذاری و تأثیرپذیری ارزیابی‌شده در این جدول، ۹۵ رابطه دارای ارزش صفر (بدون تأثیر)، ۲۵۸ رابطه دارای ارزش ۱ (تأثیر کم)، ۲۶۹ رابطه دارای ارزش ۲ (اثرگذاری متوسط) و

۵۴ رابطه دارای ارزش ۳ (اثرگذاری شدید) بوده است. ضریب پرشدگی ماتریس برابر ۸۵/۹۴ است که از تأثیر نسبتاً زیاد و پراکنده عوامل حکایت می‌کند.

جدول ۳: تشریح ویژگی‌های ماتریس تحلیل ساختاری (آثار متقاطع)

مقدار	شاخص	Indicator
۲۶	ابعاد ماتریس	Matrix size
۲	تعداد تکرار	Number of iterations
۹۵	تعداد صفر	Number of zeros
۲۵۸	تعداد یک	Number of ones
۲۶۹	تعداد دو	Number of twos
۵۴	تعداد سه	Number of threes
۰	تعداد P	Number of P
۵۸۱	جمع	Total
۸۵/۹۴۶٪	درجه پرشدگی	Fillrate

همانگونه که پیشتر توضیح داده شد، در ماتریس تحلیل آثار متقاطع مجموع سطرها نشانگر میزان تأثیرگذاری متغیر و مجموع ستون‌ها، معرف میزان تأثیرپذیری است. جدول زیر این روابط را به تصویر کشیده است. ماتریس این پژوهش بر اساس متغیرهای مورد مطالعه با ۲ بار چرخش از مطلوبیت و بهینه‌شدگی ۱۰۰ درصد برخوردار است که حاکی از روایی بالای پرسش‌نامه و پاسخ‌های آن دارد: (جدول ۴)

جدول ۴: درجه مطلوبیت و بهینه‌شدگی ماتریس

تأثیرپذیری	تأثیرگذاری	چرخش
۸۷٪	۹۷٪	۱
۹۹٪	۹۹٪	۲

ارزیابی پلان تأثیرگذاری و تأثیرپذیری

شیوه توزیع و پراکنش متغیرها در صفحه پراکندگی حاکی از میزان پایداری و یا ناپایداری سیستم است. در حوزه روش تحلیل اثرات متقابل/ ساختاری با نرم‌افزار MICMAC در مجموع دو نوع از پراکنش تعریف شده است که به نام سیستم‌های پایدار و سیستم‌های ناپایدار معروف است. در مدل سیستم پایدار پراکندگی متغیرها به صورت L است. در این مدل برخی متغیرها دارای اثرگذاری بالا و برخی دارای اثرپذیری بالا هستند، اما در سیستم‌های ناپایدار وضعیت پیچیده‌تر است؛ در این سیستم نیروهای مد نظر پیرامون محور قطری صفحه پراکنده است و در بیشتر مواقع حالت بینابین از اثرگذاری و اثرپذیری دارد که شناسایی متغیرهای کلیدی را دشوار می‌سازد. آنچه از وضعیت صفحه پراکندگی متغیرها مؤثر بر توسعه ورزش شنا پیدا است، وضعیت ناپایداری سیستم است. بیشتر متغیرها در اطراف محور قطری صفحه پراکنده‌اند. به‌غیر از چند مورد که نشان می‌دهند دارای تأثیرگذاری بالایی در سیستم هستند، بقیه متغیرها از وضعیت تقریباً مشابهی نسبت به یکدیگر برخوردارند (شکل‌های ۱ و ۲).

شکل ۲: سیستم پایدار

شکل ۱: سیستم ناپایدار

با توجه به اعداد پرسش‌نامه که به‌صورت ماتریس تکمیل شده است، نرم‌افزار رابطه آن‌ها را محاسبه کرده و در نهایت برای هر عامل یک امتیاز عددی در نظر می‌گیرد. سپس بر اساس این امتیاز عوامل را بر اساس تأثیرگذاری و تأثیرپذیری (نفوذ و وابستگی) به صورت مستقیم و غیرمستقیم رتبه‌بندی می‌کند. در جدول ۴، موضوعات مؤثر بر آینده‌پژوهی توسعه ورزش شنا بر اساس تأثیرگذاری به صورت مستقیم رتبه‌بندی شد.

جدول ۵: مجموع سطرها و ستون‌های ماتریس تحلیل آثار متقاطع

ردیف	متغیر	مجموع اعداد ردیف‌ها	مجموع اعداد ستون‌ها
۱	احیا و ارتقای نظام باشگاه‌داری در رشته شنا	۳۷	۳۹
۲	مدیریت منابع آبی قابل استفاده برای رشته شنا	۳۲	۴۷
۳	توجه به آمار و توسعه سیستم اطلاعات برای بهبود تصمیم‌گیری	۳۹	۴۳
۴	احداث مدارس شنا	۳۶	۴۵
۵	توجه به امکانات و محدودیت‌های درونی و بیرونی سازمان	۴۴	۳۶
۶	توسعه بازاریابی در رشته شنا	۳۴	۴۲
۷	جلوگیری از کوچ مربیان و قهرمانان نخبه به سایر کشورها	۳۴	۴۳
۸	جذاب‌کردن شنا از طریق سایت‌ها و رسانه‌های	۳۳	۳۶
۹	بهره‌گیری از فناوری نوین در توسعه شنا	۴۳	۴۱
۱۰	برگزاری منظم مسابقات در تمامی ردها	۳۸	۳۶
۱۱	بهبود طرح آموزشی علمی و یکسان در شنا	۴۱	۳۸
۱۲	الگو برداری از دیگر فدراسیون‌های موفق برای توسعه شنا	۲۸	۳۵
۱۳	اعطای تسهیلات به حامیان مالی	۳۲	۳۱
۱۴	شناسایی به موقع استعدادها و پرورش ان	۳۴	۳۹
۱۵	توجه به ورزش شنا در مدارس	۳۲	۴۲
۱۶	گسترش درآمدزایی شناگران بعد از دوران قهرمانی	۳۹	۳۸

۱۷	اختصاص اعتبارات کافی	۲۸	۲۹
۱۸	توسعه زیرساخت‌های فیزیکی استاندارد مورد نیاز شنا	۳۳	۳۴
۱۹	جذب حامی مالی با برگزاری مسابقات با کیفیت	۳۹	۳۵
۲۰	برگزاری کلاس‌های ارتقای سطح کیفی مربیان و ورزشکاران در سطح جهان	۴۰	۲۹
۲۱	مدیریت صحیح فدراسیون شنا، هیئت‌ها، استخرها و پایگاه‌های قهرمانی	۳۷	۳۴
۲۲	استانداردسازی ابعادی و تجهیزاتی استخر	۴۶	۳۴
۲۳	فعالیت‌های ترویجی و تبلیغی در حوزه ورزش شنا	۳۹	۴۱
۲۴	استفاده از تجارب علمی و عملی متخصصان	۳۷	۲۸
۲۵	افزایش مبالغ قرارداد شناگران	۳۹	۳۵
۲۶	توسعه ارتباطات با سازمان‌ها و مراکز علمی ذیربط در رشته شنا	۴۴	۲۸
مجموع		۹۵۸	۹۵۸

بر اساس مواردی که پیش‌تر اشاره شد، می‌توان نوع و وضعیت هر یک از متغیرهای اصلی را با توجه به موقعیت آنها در ماتریس تاثیرات مستقیم با عنوان نقشه تاثیرگذاری/تاثیرپذیری مستقیم، به شرح شکل ۳ تشخیص داد.

در تحلیل نقشه تاثیرگذاری و تاثیرپذیری مستقیم عوامل مؤثر بر سیستم مشخص می شود که کدام دسته از عوامل دارای تاثیرگذاری زیاد و تاثیرپذیری زیاد است (۶ عامل در بخش شمال شرقی نقشه- احیا و ارتقای نظام باشگاهداری در رشته شنا، مدیریت منابع آبی قابل استفاده برای رشته شنا، بهره‌گیری از فناوری نوین در توسعه شنا، بهبود طرح آموزشی علمی و یکسان در شنا، گسترش درآمدزایی شناگران بعد از دوران قهرمانی و احداث مدارس شنا)، کدام یک از عوامل دارای تاثیرگذاری زیاد و تاثیرپذیری کمتر هستند (۸ عامل در بخش شمالی غربی ماتریس تاثیرات- توجه به امکانات و محدودیت‌های درونی و بیرونی سازمان، برگزاری منظم مسابقات در تمامی ردها، جذب حامی مالی با برگزاری مسابقات با کیفیت، برگزاری کلاس‌های ارتقای سطح کیفی مربیان و ورزشکاران در سطح جهان، مدیریت صحیح فدراسیون شنا، هیئت‌ها، استخرها و پایگاه‌های قهرمانی، استانداردسازی ابعادی و تجهیزاتی استخر، استفاده از تجارب علمی و عملی متخصصان، افزایش مبالغ قرارداد شناگران و توسعه ارتباطات با سازمان‌ها و مراکز علمی ذیربط در شنا)، کدام عوامل دارای تاثیرگذاری و تاثیرپذیری نسبی یا متوسط هستند (در حول و حوش مرکز ماتریس تاثیرات- عامل‌های احیا و ارتقای نظام باشگاهداری در رشته شنا و برگزاری منظم مسابقات در تمامی ردها)، کدام عوامل دارای تاثیرپذیری زیاد و تاثیرگذاری کم یا متوسط هستند (۶ عامل در بخش جنوب شرقی ماتریس- مدیریت منابع آبی قابل استفاده برای رشته شنا، احداث مدارس شنا، توسعه

شناسایی پیشران‌های کلیدی موثر بر آینده توسعه ورزش شنا

بازاریابی، جلوگیری از کوچ مربیان و قهرمانان نخبه به سایر کشورها، شناسایی به موقع استعدادها و پرورش آن و توجه به ورزش شنا در مدارس) و در نهایت، کدام عوامل نسبت به سایر مولفه‌های کلیدی شناسای شده دارای تاثیرگذاری و تاثیرپذیری نسبتاً کمتری هستند (۵ عامل در بخش جنوب غربی ماتریس تاثیرات- جذاب کردن شنا از طریق سایت‌ها و رسانه‌ها، الگو برداری از دیگر فدراسیون‌های موفق برای توسعه شنا، اعطای تسهیلات به حامیان مالی، اختصاص اعتبارات کافی، توسعه زیر ساخت‌های فیزیکی استاندارد مورد نیاز شنا) که هر یک از عوامل یادشده در ادامه این پژوهش به تفصیل تشریح می‌شود.

یادآوری می‌شود با توجه به ورودی‌های سیستم، نقشه تاثیرات غیرمستقیم و بالقوه میان عوامل، به دلیل ثبات نسبی داده‌ها، تا حدود زیادی مشابه نقشه تاثیرات مستقیم گزارش شده است، اما شدت تاثیرگذاری مستقیم و غیرمستقیم میان متغیرها، دارای خروجی‌های متفاوتی است. همچنین، تاثیرات مستقیم و غیر مستقیم اثرگذاری‌ها و اثرپذیری‌ها به شرح جدول زیر ترسیم شده است:

جدول ۶: اولویت‌بندی عوامل مؤثر بر حسب اثرگذاری/پذیری مستقیم

رتبه	مؤلفه	تأثیرگذاری مؤلفه	امتیاز
		مستقیم	تأثیرپذیری مستقیم
۱	احیا و ارتقای نظام باشگاه‌داری در رشته شنا	۴۸۰	۴۹۰
	توجه به امکانات و محدودیت‌های درونی و بیرونی سازمان		
۲	توسعه ارتباطات با سازمان‌ها و مراکز علمی ذیربط در رشته شنا	۴۵۹	۴۶۹
۳	توجه به آمار و توسعه سیستم اطلاعات برای بهبود تصمیم‌گیری	۴۵۹	۴۴۸

۴	بهره‌گیری از فناوری در توسعه شنا	۴۴۸	جلوگیری از کوچ مربیان و قهرمانان نخبه به سایر کشورها	۴۴۸
۵	بهبود طرح آموزشی علمی و یکسان در شنا	۴۲۷	توسعه بازاریابی در رشته شنا	۴۳۸
۶	برگزاری کلاس‌های ارتقای سطح کیفی مربیان و ورزشکاران در سطح جهان	۴۱۷	توجه به ورزش شنا در مدارس	۴۳۸
۷	سیستم اطلاعات برای بهبود تصمیم‌گیری	۴۰۷	بهره‌گیری از فناوری در توسعه شنا	۴۲۷
۸	گسترش درآمد زایی شناگران بعد از دوران قهرمانی	۴۰۷	فعالیت‌های ترویجی و تبلیغی در حوزه ورزش شنا	۴۲۷
۹	جذب مالی مالی با برگزاری مسابقات با کیفیت	۴۰۷	احیا و ارتقای نظام باشگاه‌داری در رشته شنا	۴۰۷
۱۰	فعالیت‌های ترویجی و تبلیغی در حوزه ورزش شنا	۴۰۷	شناسایی به موقع استعدادها و پرورش آن	۴۰۷
۱۱	افزایش مبالغ قرارداد شناگران	۴۰۷	بهبود طرح آموزشی علمی و یکسان در شنا	۳۹۶
۱۲	برگزاری منظم مسابقات در تمامی ردها	۳۹۶	گسترش درآمدزایی شناگران بعد از دوران قهرمانی	۳۹۶
۱۳	استانداردسازی ابعادی و تجهیزاتی استخر	۳۸۶	توجه به امکانات و محدودیت های درونی و بیرونی سازمان	۳۷۵

۱۴	مدیریت صحیح فدراسیون شنا، هیئت‌ها، استخرها و پایگاه‌های قهرمانی	۳۸۶	جذاب کردن شنا از طریق سایت- ها و رسانه‌های	۳۷۵
۱۵	استفاده از تجارب علمی و عملی متخصصان	۳۸۶	برگزاری منظم مسابقات در تمامی ردها	۳۷۵
۱۶	احداث مدارس شنا	۳۷۵	الگو برداری از دیگر فدراسیون- های موفق برای توسعه شنا	۳۶۵
۱۷	توسعه بازاریابی در رشته شنا	۳۵۴	جذب خامی مالی با برگزاری مسابقات با کیفیت	۳۶۵
۱۸	جلوگیری از کوچ مربیان و قهرمانان نخبه به سایر کشورها	۳۵۴	افزایش مبالغ قرارداد شناگران	۳۶۵
۱۹	شناسایی به موقع استعدادها و پرورش ان	۳۵۴	توسعه زیرساخت‌های فیزیکی استاندارد مورد نیاز شنا	۳۵۴
۲۰	جذاب کردن شنا از طریق سایت‌ها و رسانه‌های	۳۴۴	مدیریت صحیح فدراسیون شنا، هیئت‌ها، استخرها و پایگاه‌های قهرمانی	۳۵۴
۲۱	توسعه زیرساخت‌های فیزیکی استاندارد مورد نیاز شنا	۳۴۴	استانداردسازی ابعادی و تجهیزاتی استخر	۳۵۴
۲۲	مدیریت منابع آبی قابل استفاده برای رشته شنا	۳۳۴	اعطای تسهیلات به حامیان مالی	۳۲۳
۲۳	اعطای تسهیلات به حامیان مالی	۳۳۴	اختصاص اعتبارات کافی	۳۰۲

۲۴	مدارس	۳۳۴	برگزاری کلاس‌های ارتقای سطح کیفی مربیان و ورزشکاران	۳۰۲
			در سطح جهان	
۲۵	فدراسیون‌های موفق برای توسعه شنا	۲۹۲	استفاده از تجارب علمی و عملی متخصصان	۲۹۲
۲۶	اختصاص اعتبارات کافی	۲۹۲	توسعه ارتباطات با سازمان‌ها و مراکز علمی ذیربط در رشته شنا	۲۹۲

در ادامه جدول تاثیرات غیر مستقیم اثرگذاری‌ها و اثرپذیری‌ها به شرح جدول ۷، برای هر یک از عوامل ارائه شده است:

جدول ۷: اولویت‌بندی مؤلفه‌های کلیدی بر حسب اثرگذاری/پذیری غیرمستقیم

رتبه	مؤلفه	امتیاز تأثیرگذاری غیرمستقیم	مؤلفه	امتیاز تأثیرپذیری غیرمستقیم
۱	احیا و ارتقای نظام باشگاه‌داری در رشته شنا توجه به امکانات و	۴۷۷	مدیریت منابع آبی قابل استفاده برای رشته شنا	۴۹۰
۲	محدودیت‌های درونی و بیرونی سازمان	۴۵۷	احداث مدارس شنا	۴۶۸
۳	توسعه ارتباطات با سازمان‌ها و مراکز علمی ذیربط در رشته شنا	۴۵۰	توجه به آمار و توسعه سیستم اطلاعات برای بهبود تصمیم‌گیری	۴۵۷

۴	بهره‌گیری از فناوری در توسعه شنا	۴۴۱	جلوگیری از کوچ مربیان و قهرمانان نخبه به سایر کشورها	۴۴۲
۵	بهبود طرح آموزشی علمی و یکسان در شنا	۴۲۷	توسعه بازاریابی در رشته شنا	۴۴۲
۶	برگزاری کلاس‌های ارتقای سطح کیفی مربیان و ورزشکاران در سطح جهان	۴۱۲	توجه به ورزش شنا در مدارس	۴۳۶
۷	توجه به آمار و توسعه سیستم اطلاعات برای بهبود تصمیم‌گیری	۴۱۱	بهره‌گیری از فناوری در توسعه شنا	۴۳۴
۸	گسترش درآمدزایی شناگران بعد از دوران قهرمانی	۴۰۶	فعالیت‌های ترویجی و تبلیغی در حوزه ورزش شنا	۴۳۳۳
۹	جذب حامی مالی با برگزاری مسابقات با کیفیت	۴۰۶	احیا و ارتقای نظام باشگاه‌داری در رشته شنا	۴۱۶
۱۰	فعالیت‌های ترویجی و تبلیغی در حوزه ورزش شنا	۴۰۶	شناسایی به موقع استعدادها و پرورش آن	۴۰۰
۱۱	افزایش مبالغ قرارداد شناگران	۴۰۳	بهبود طرح آموزشی علمی و یکسان در شنا	۳۹۹
۱۲	برگزاری منظم مسابقات در تمامی رده‌ها	۳۹۵	گسترش درآمدزایی شناگران بعد از دوران قهرمانی	۳۹۲
۱۳	استانداردسازی ابعادی و تجهیزاتی استخر	۳۹۲	توجه به امکانات و محدودیت‌های درونی و بیرونی سازمان	۳۸۳

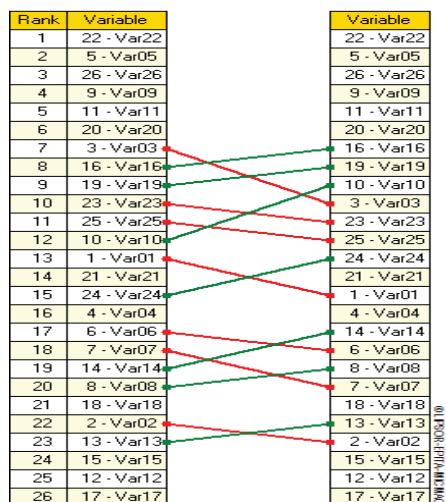
۱۴	مدیریت صحیح فدراسیون شنا، هیئت‌ها، استخرها و پایگاه‌های قهرمانی	۳۸۹	جذاب کردن شنا از طریق سایت‌ها و رسانه‌های	۳۷۰
۱۵	استفاده از تجارب علمی و عملی متخصصان	۳۸۱	برگزاری منظم مسابقات در تمامی رده‌ها	۳۶۷
۱۶	احداث مدارس شنا	۳۷۴	الگو برداری از دیگر فدراسیون- های موفق برای توسعه شنا	۳۶۶
۱۷	توسعه بازاریابی در رشته شنا	۳۶۳	جذب مالی مالی با برگزاری مسابقات با کیفیت	۳۶۶
۱۸	جلوگیری از کوچ مربیان و قهرمانان نخبه به سایر کشورها	۳۵۴	افزایش مبالغ قرارداد شناگران	۳۶۳
۱۹	شناسایی به موقع استعدادها و پرورش آن	۳۴۹	توسعه زیرساخت‌های فیزیکی استاندارد مورد نیاز شنا	۳۵۸
۲۰	جذاب کردن شنا از طریق سایت‌ها و رسانه‌های قهرمانی	۳۴۸	مدیریت صحیح فدراسیون شنا، هیئت‌ها، استخرها و پایگاه‌های قهرمانی	۳۴۶
۲۱	توسعه زیرساخت‌های فیزیکی استاندارد مورد نیاز شنا	۳۴۳	استانداردسازی ابعادی و تجهیزاتی استخر	۳۴۲
۲۲	مدیریت منابع آبی قابل استفاده برای رشته شنا	۳۴۱	اعطای تسهیلات به حامیان مالی	۳۱۹

۲۳	اعطای تسهیلات به حامیان مالی	۳۳۷	اختصاص اعتبارات کافی	۳۰۹
۲۴	توجه به ورزش شنا در مدارس	۳۳۵	برگزاری کلاس‌های ارتقای سطح کیفی مربیان و ورزشکاران در سطح جهان	۲۹۸
۲۵	الگو برداری از دیگر فدراسیون‌های موفق برای توسعه شنا	۲۹۹	استفاده از تجارب علمی و عملی متخصصان	۲۹۶
۲۶	اختصاص اعتبارات کافی	۲۹۰	توسعه ارتباطات با سازمان‌ها و مراکز علمی ذیربط در رشته شنا	۲۹۴

خروجی نرم‌افزار برای اولویت‌بندی عوامل اصلی برحسب درجه تاثیرگذاری مستقیم و غیرمستقیم، به شرح جدول زیر آمده است. ستون اول تاثیرگذاری مستقیم و ستون دوم تاثیرگذاری غیرمستقیم (حاصل به توان رساندن وزن تاثیرات) است و همانگونه که ملاحظه می‌شود تفاوت چشم‌گیری در تاثیرگذاری مستقیم و غیرمستقیم میان عوامل به چشم نمی‌خورد:

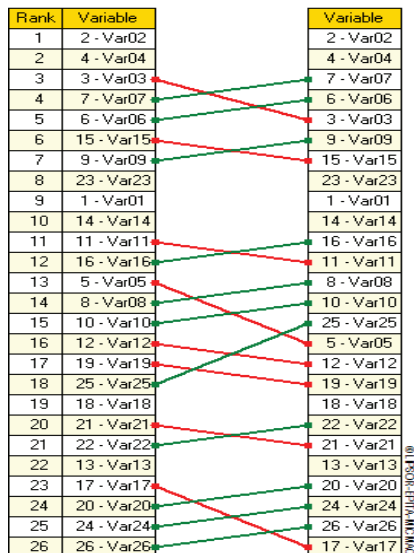
جدول ۸: درجه‌بندی عوامل کلیدی بر حسب تأثیرپذیری مستقیم و غیرمستقیم

Classify variables according to their in

جدول ۹: درجه‌بندی عوامل کلیدی بر حسب تأثیرگذاری مستقیم و غیرمستقیم^۱

Classement par dépendance

^۱ عوامل کلیدی در جدول بر حسب شماره متغیرها آمده است. برای مشاهده عنوان عوامل (متغیرها) نگاه کنید به جدول ۱

شناسایی پیشران‌های کلیدی موثر بر آینده توسعه ورزش شنا

پس از مروری بر یافته‌های کمی موجود اولیه نرم‌افزار میک‌مک، به تحلیل نقشه ارتباط مستقیم و غیرمستقیم میان عوامل (شکل ۱) بر حسب تبیین انواع عوامل شناسایی شده و اهمیت آن‌ها در آینده سیستم مورد مطالعه (شناسایی پیشران‌های کلیدی توسعه ورزش شنا) پرداخته شده است. بر اساس تحلیل عوامل شناسایی شده و جایگاه آن‌ها در نقشه تاثیرگذاری/تاثیرپذیری (حاصل از نرم‌افزار میک‌مک) می‌توان به درک جامع‌تری از نیروهای پیشران پژوهش دست یافت.

عوامل تاثیرگذار

عامل‌های "توجه به امکانات و محدودیت‌های درونی و بیرونی سازمان"، "برگزاری منظم مسابقات در تمامی رده‌ها"، "جذب حامی مالی با برگزاری مسابقات با کیفیت"، "برگزاری کلاس‌های ارتقای سطح کیفی مربیان و ورزشکاران در سطح ایران"، "مدیریت صحیح فدراسیون شنا، هیئت‌ها، استخرها و پایگاه‌های قهرمانی"، "استانداردسازی ابعادی و تجهیزاتی استخر"، "استفاده از تجارب علمی و عملی متخصصان"، "افزایش مبالغ قرارداد شناگران" و "توسعه ارتباطات با سازمان‌ها و مراکز علمی ذیربط در شنا" با قرار گرفتن در ربع بالا و سمت چپ نقشه اثرگذاری/اثرپذیری مستقیم متغیرها به طور مشخص عوامل اثرگذار این پژوهش (دارای اثرگذاری زیاد و اثرپذیری کم) هستند. در واقع این عوامل، بیشترین تاثیرگذاری را در سیستم دارند و به عنوان «بحرانی‌ترین» شاخص‌ها، وضعیت سیستم و تغییرات آن وابسته به آن‌هاست و توسط توسعه ورزش شنا، چندان قابل کنترل نیستند، چرا که تاثیرپذیری آن‌ها در موضوع پژوهش (شناسایی پیشران‌های کلیدی توسعه ورزش شنا) نسبتاً کم است و تغییر آن‌ها وابسته به تغییر در عوامل بسیار دیگر است. در مجموع این عوامل، باید به عنوان نیروی کلیدی محیطی موثر بر فعالیت‌ها و تعاملات شناسایی پیشران‌های کلیدی توسعه ورزش شنا ۱۴۰۸ شناخته شود و همواره شرایط آن‌ها را برای تنظیم سیاست‌ها و برنامه‌ها رصد گردد. تغییر در این عوامل می‌تواند منجر به تغییرات در سایر مولفه‌های موضوع پژوهش شود.

عوامل دوجبهی

شش عامل "احیا و ارتقای نظام با شگاه‌داری در شنا استان"، "توجه به آمار و توسعه سیستم اطلاعات برای بهبود تصمیم‌گیری"، "جذاب کردن شنا از طریق سایت‌ها و رسانه‌ها"، "بهبود طرح آموزشی

علمی و یکسان در شنا"، "گسترش درآمدزایی شناگران بعد از دوران قهرمانی" و فعالیت‌های ترویجی و تبلیغی در حوزه ورزش شنا" به عنوان عوامل دوجهی در موضوع پژوهش (شناسایی پیشران‌های کلیدی توسعه ورزش شنا) شناخته می‌شوند؛ بدین معنی که هم دارای تاثیرگذاری زیاد و هم دارای تاثیرپذیری زیاد هستند. این عوامل حوالی خط قطری ماتریس در ناحیه بالا و سمت راست ماتریس تاثیرات قرار می‌گیرند. طبیعت این عوامل با ناپایداری آمیخته است، زیرا هر عمل و تغییری بر روی آن‌ها، واکنش و تغییر بر دیگر شاخص‌ها را به دنبال خواهد داشت و می‌تواند موضوع کنش و واکنش سیاست‌گذاران باشند و وضعیت آن‌ها در طراحی برنامه‌ها و اقدام‌ها به طور ویژه لحاظ گردد. بنابراین از این متغیرها گاهی به عنوان عوامل هدف و یا "عوامل ریسک" یاد می‌شود، چراکه آنها به دلیل تاثیرپذیری و عدم قطعیت بالاتر (در مقایسه با عوامل تاثیرگذار و تاثیرپذیر)، هدف مناسب‌تری برای تمرکز اقدامات و برنامه‌ها به شمار می‌روند.

عوامل تنظیم‌کننده

عوامل تنظیم‌کننده عواملی هستند که در نزدیکی مرکز مختصات ماتریس قرار می‌گیرند و به طور نسبی دارای تاثیرگذاری و یا تاثیرپذیری در سیستم هستند. براساس نقشه تاثیرگذاری تاثیرپذیری عوامل، "احیا و ارتقای نظام باشگاه‌داری در رشته شنا" و "برگزاری منظم مسابقات در تمامی رده‌ها" در زمره عوامل تنظیم‌کننده در این پژوهش بودند. عوامل تنظیم‌کننده اگرچه به نسبت متغیرهای دوجهی (هدف یا ریسک) از درجه تاثیر محدودتری در شکل‌دهی به تعاملات آینده برخوردارند، اما در عین حال عواملی با اهمیت‌اند و لازم است در طراحی و توسعه سناریوهای آینده موردتوجه قرار گیرند. از این رو باید نقش این عوامل را نیز در طراحی برنامه‌های آینده در نظر داشت.

عوامل تاثیرپذیر یا وابسته

شش متغیر "مدیریت منابع آبی قابل استفاده برای رشته شنا"، "احداث مدارس شنا"، "توسعه بازاریابی"، "جلوگیری از کوچ مربیان و قهرمانان نخبه به سایر کشورها"، "شناسایی به موقع استعدادها و پرورش آن" و "توجه به ورزش شنا در مدارس" با قرار گرفتن در قسمت پایین و سمت راست ماتریس، به‌طور مشخص به عنوان شاخص تاثیرپذیر در این تحلیل شناسایی شده است. عوامل تاثیرپذیر، نسبت به

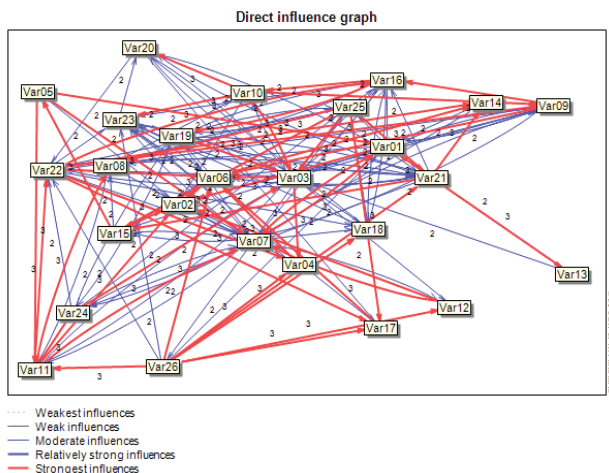
تکامل سایر عوامل تاثیرگذار و دوجهی بسیار حساس هستند. به عبارت دیگر، این عوامل برای برنامه‌ریزان و سیاست‌گذاران در حوزه نظام داوطلبی ورزش شنا بسیار مهم هستند؛ چراکه عواملی هستند که قابلیت تاثیرپذیری بالاتری دارند و از طریق هماهنگی و اثرگذاری بر آنها می‌توان برای تحقق توسعه، تلاش و برنامه‌ریزی کرد. از این جهت، این عوامل در اصطلاح یک شاخص خروجی برای سیستم به‌شمار می‌روند.

عوامل مستقل

پنج متغیر " بهره‌گیری از فناوری در توسعه شنا"، "الگوبرداری از دیگر فدراسیون‌های موفق برای توسعه شنا"، "اعطای تسهیلات به حامیان مالی"، "اختصاص اعتبارات کافی" و "توسعه زیرساخت‌های فیزیکی استاندارد مورد نیاز رشته شنا" در این پژوهش نسبت به عوامل دیگر دارای تاثیرگذاری و تاثیرپذیری کمتری شناخته شدند و به عنوان عوامل مستقل در تحلیل ارائه شده‌اند. این بدان معناست که این شاخص براساس داده‌های وارد شده (مبتنی بر دیدگاه خبرگان)، نسبت به شاخص‌های دیگر سیستم، اثرگذاری/پذیری کمتری دارند. لازم به تصریح است که همه ۲۶ عامل شناسایی شده همانگونه که در مرحله قبل دیدیم، در میان مجموعه عوامل موثر، به‌عنوان مهمترین و موثرترین عوامل شناسایی شده‌اند و طبیعتاً همه آنها با درجات اهمیت مختلف باید در تدوین سناریوهای آینده لحاظ گردند. با این حال، پنج عامل مستقل شناسایی شده در نقشه تاثیرگذاری/تاثیرپذیری (حاصل از نرم‌افزار میک‌مک) به نسبت سایر عوامل از وزن کمتری برخوردارند.

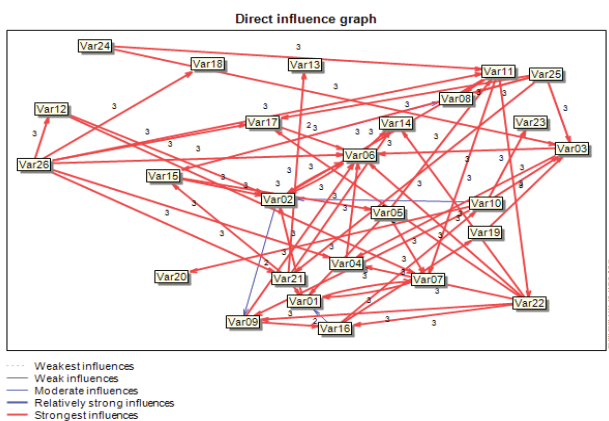
در ادامه تحلیل ساختاری بر اساس تحلیل‌های برگرفته از خروجی نرم‌افزار میک‌مک، در شکل‌های ۳، ۴ و ۵، نمایشی گرافیکی از شدت ارتباطات میان عوامل شامل تاثیرگذاری مستقیم و غیرمستقیم و بالقوه میان متغیرها (در سطوح مختلف) ارائه شده است. درک ارتباطات قوی‌تر میان عوامل، راهنمایی سودمند برای فهم مهمترین روابط در شکل‌دهی به شناسایی پیشران‌های کلیدی توسعه ورزش شناست و می‌تواند برای تصمیم‌گیران، تصویری فراگیر فراهم آورد. در شکل‌های ۳ و ۴، تاثیرات مستقیم عوامل بر سایر عوامل سیستم مشخص شده است. یادآوری می‌شود در ماتریس تاثیرات غیرمستقیم، هر یک از شاخص‌ها در نرم‌افزار به توان رسانده شده و بر این اساس، تاثیرات غیرمستقیم شاخص‌ها در شکل ۵

سنجیده می‌شود. گفتنی است به دلیل وضوح بیشتر تصاویر، هر یک از عوامل بر حسب شماره آن عامل در نمودار شدت تأثیرات درج شده است که پیش از این در جدول ۱ آمده بودند.

شکل ۳: نمودار شدت ارتباط در تأثیرگذاری مستقیم عوامل (در سطح ۲۵٪)

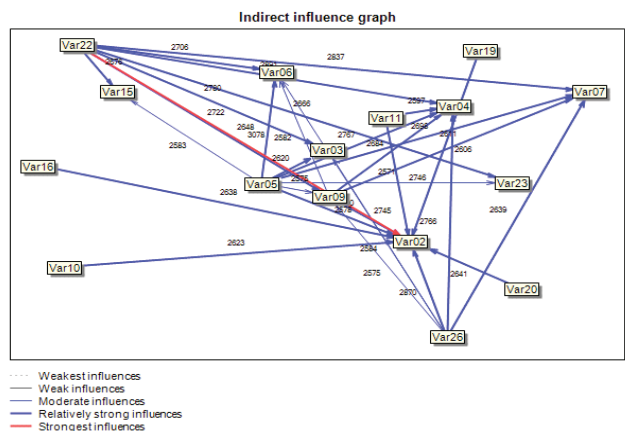
روابط فضایی شکل گرفته در شناسایی پیشران‌های کلیدی توسعه ورزش شنا نشان می‌دهد برای شناسایی پیشران‌های کلیدی توسعه ورزش شنا عوامل مستقیم در پوشش ۲۵ درصد مهم‌ترین عامل توسعه ارتباطات با سازمانها و مراکز علمی ذیربط در شنا می‌باشد.

شکل ۴: نمودار شدت ارتباط در تأثیرگذاری مستقیم عوامل (در سطح ۵٪)

شناسایی پیشران‌های کلیدی موثر بر آینده توسعه ورزش شنا

روابط فضایی شکل گرفته در شناسایی پیشران‌های کلیدی توسعه ورزش شنا نشان می‌دهد برای شناسایی پیشران‌های کلیدی توسعه ورزش شنا عوامل مستقیم در پوشش ۵ درصد مهم‌ترین عوامل توسعه ارتباطات با سازمان‌ها و مراکز علمی ذیربط در شنا، برگزاری کلاس‌های ارتقای سطح کیفی مربیان و ورزشکاران در سطح جهان، استفاده از تجارب علمی و عملی متخصصان و بهبود طرح آموزشی علمی و یکسان در شنا می‌باشند.

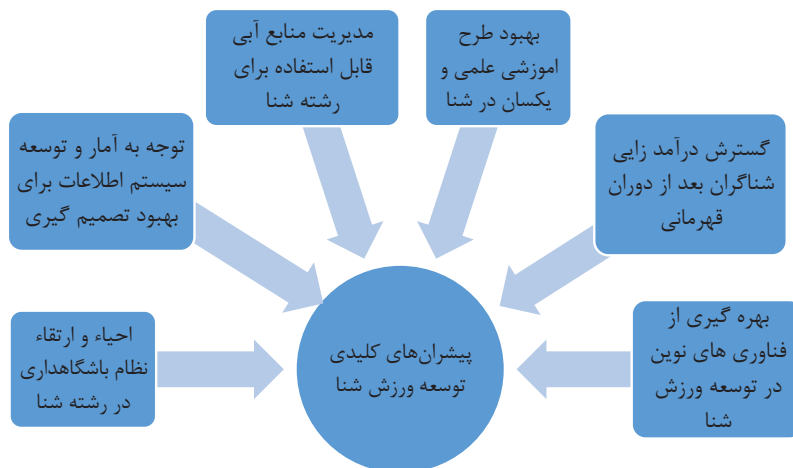

شکل ۵: نمودار شدت ارتباط در تأثیرگذاری غیرمستقیم عوامل (در سطح ۰/۵)

روابط فضایی شکل گرفته در شناسایی پیشران‌های کلیدی توسعه ورزش شنا نشان می‌دهد برای رشد و توسعه شناسایی پیشران‌های کلیدی توسعه ورزش شنا عوامل غیرمستقیم در پوشش ۵ درصد مهم‌ترین عوامل توسعه ارتباطات با سازمان‌ها و مراکز علمی ذیربط در شنا، استانداردسازی ابعادی و تجهیزاتی استخر و توجه به امکانات و محدودیت‌های درونی و بیرونی سازمان می‌باشند.

با اقتباس از اطلاعاتی که در بخش‌های قبل ارائه گردید در این بخش پیشران‌های کلیدی مؤثر بر استانداردسازی ابعادی و تجهیزاتی استخر انتخاب می‌شوند. همانگونه که در نمودار تاثیرات مستقیم و غیرمستقیم میان متغیرها و روندهای کلیدی مشاهده می‌شود، شش عامل احیا و ارتقای نظام باشگاه‌داری در رشته شنا، "توجه به آمار و توسعه سیستم اطلاعات برای بهبود تصمیم‌گیری"، "بهره‌گیری از فناوری نوین در توسعه شنا"، "بهبود طرح آموزشی علمی و یکسان در شنا"، "گسترش درآمدزایی شناگران بعد از دوران قهرمانی" و مدیریت منابع آبی قابل استفاده برای شنا در مجموع از بیشترین تاثیرپذیری و

بیشترین تاثیرگذاری برخوردار بودند که نشان‌دهنده این است که این عوامل در شناسایی پیشران‌های کلیدی توسعه ورزش شنا در آینده در عین حال که بسیار مهم هستند دارای عدم قطعیت بالایی نیز می‌باشند. گفتنی است تحقق هر کدام از سناریوهای اصلی، در گرو روی دادن تغییراتی در این عوامل است. بنابراین شش عامل یادشده در این پژوهش به عنوان نیروهای پیشران شناسایی در نظر گرفته می‌شوند. این نیروها، به تایید خبرگان پژوهش به‌واسطه قدرت تاثیرگذاری و تاثیرپذیری بالا، از اهمیت و عدم قطعیت نسبتاً زیادی در موضوع پژوهش برخوردار هستند.

شکل ۶: پیشران‌های کلیدی توسعه ورزش شنا

بحث و نتیجه‌گیری

هدف این پژوهش، شناسایی پیشران‌های کلیدی موثر بر آینده توسعه ورزش شنا بود. نتایج نشان داد که ۲۶ عامل تاثیرگذار عبارت‌اند از: "توجه به امکانات و محدودیت‌های درونی و بیرونی سازمان"، "برگزاری منظم مسابقات در تمامی رده‌ها"، "جذب حامی مالی با برگزاری مسابقات با کیفیت"، "برگزاری کلاس‌های ارتقای سطح کیفی مربیان و ورزشکاران در سطح جهان"، "مدیریت صحیح فدراسیون شنا، هیئت‌ها، استخرها و پایگاه‌های قهرمانی"، "استانداردسازی ابعادی و تجهیزاتی استخر"، "استفاده از تجارب علمی و عملی متخصصان"، "افزایش مبالغ قرارداد شناگران" و "توسعه ارتباطات با سازمان‌ها و مراکز علمی ذیربط در شنا". نتایج این پژوهش بیانگر این مطلب است که توجه به امکانات و محدودیت

های درونی و بیرونی سازمان، یکی از عوامل موثر در آینده توسعه ورزش شنا می‌باشد. نبود امکانات کافی و به روز دنیا از جمله مشکلات گریبانگر ورزش شناسانست که جهت توسعه این رشته ورزشی نیازمند توسعه امکانات و رفع محدودیت‌های درونی و بیرونی سازمان می‌باشد. از دیگر عوامل اثرگذار بر آینده ورزش شنا می‌توان به برگزاری منظم مسابقات در تمامی ردها اشاره نمود. بدون شک، برگزاری منظم مسابقات و با کیفیت منجر به توسعه رشته شنا و شکوفا شدن استعدادهای ورزش شنا خواهد شد. نبود حامی مالی از دیگر عوامل اثرگذار بر توسعه ورزش شنا ست. جذب حامی مالی با برگزاری مسابقات با کیفیت منجر به جذب بیشتر عموم مردم جامعه به این رشته و همچنین تامین مباحث مالی ورزشکاران خواهد شد= چه بسا نبود حامی مالی برای برگزاری مسابقات منجر به عدم برگزاری آن شده است. برگزاری کلاس‌های ارتقای سطح کیفی مربیان و ورزشکاران در سطح جهان از دیگر رویکردهای تاثیرگذار در آینده ورزش شنا می‌باشد. افزایش ارتقای سطح دانش مربیان منجر به پرورش ورزشکاران توانا و در سطح جهانی خواهد شد. به‌کارگیری نماد در ورزش شنا نیز از رویکردهای موثر در جذب حامی مالی و دیدن شدن آن می‌باشد. استاندارد سازی ابعادی و تجهیزاتی استخر منجر به جذب بیشتر افراد به شنا و توسعه آن در بین جامعه خواهد شد و می‌توان به عنوان یک رویکرد موثر در آینده ورزش شنا نام برد که استفاده از تجارب علمی و عملی متخصصان از عوامل تاثیرگذار در ورزش شنا می‌باشد. متأسفانه شاهد آن هستیم بسیاری از مربیان و هیئت‌های شنا هیچ گونه تمایلی با افراد متخصص در حوزه شنا ندارند و بیشتر به صورت سنتی آن را اداره می‌کنند، اما همگان باور دارند بهره‌گیری از تجارب متخصصان به خصوص متخصصانی که صاحب تجربه علمی و علمی هستند، منجر به توسعه ورزش شنا خواهد شد. افزایش مبالغ قرارداد شناگران از دیگر عوامل تاثیرگذار بر ورزش شنا می‌باشد. شاهد هستیم بسیاری از شناگران به علت نداشتن درآمد کافی از این رشته ورزشی کناره‌گیری کردند. لذا مباحث مالی از مهم‌ترین علل کناره‌گیری شناگران از این رشته ورزشی می‌باشد و در آخر توسعه ارتباطات با سازمان‌ها و مراکز علمی ذریبط در شنا از دیگر عوامل موثر در آینده ورزشی شنا می‌باشد. ایجاد تفاهم نامه مابین هیئت‌ها و فدراسیون شنا با دانشگاه‌ها و مراکز علمی منجر به توسعه ورزش شنا خواهد شد.

از دیگر عامل موثر در ورزش شنا می‌توان به عوامل تاثیرپذیر اشاره نمود. عوامل تاثیرپذیر برای برنامه‌ریزان و سیاست‌گذاران در حوزه شنا بسیار مهم هستند؛ چراکه عواملی هستند که قابلیت تاثیرپذیری

بالاتری دارند و از طریق هماهنگی و اثرگذاری بر آنها می‌توان برای تحقق توسعه، تلاش و برنامه‌ریزی کرد. این عوامل شامل شش متغیر "مدیریت منابع آبی قابل استفاده برای رشته شنا"، "احداث مدارس شنا"، "توسعه بازاریابی"، "جلوگیری از کوچ مربیان و قهرمانان نخبه به سایر کشورها"، "شناسایی به موقع استعدادها و پرورش آن" و "توجه به ورزش شنا در مدارس" بودند. اولین متغیر شامل مدیریت منابع آبی قابل استفاده برای رشته شنا می‌باشد. نتایج پژوهش کَشْگَر و همکاران نیز نشان داد که یکی از مشکلاتی که در حوزه ورزش شنا وجود دارد، نبود منابع تامین‌کننده آبی است که متأسفانه در این حوزه مدیریت مناسبی برای ایجاد، حفظ و نگهداری ذخایر آب وجود ندارد و باید برای توسعه ورزش شنا، منابع آبی مناسبی را تهیه و تولید نمود، چرا که اساس و پایه ورزش شنا، آب است. برگزاری مسابقات جایزه بزرگ در شنا منجر به حضور ورزشکاران معتبر داخلی و خارجی در مسابقات و افزایش اعتبار مسابقات خواهد شد. حضور ورزشکاران معتبر داخلی و خارجی در مسابقات منجر به شکستن ترس و افزایش روحیه مبارزه‌طلبی شناگران خواهد شد. توسعه بازاریابی در شنا عامل دیگر بود که شناسایی گرید. هیچ رشته ورزشی بدون بازاریاب موفق نخواهد شد. توسعه بازاریابی منجر به جذب حامی مالی و ورود آن به رشته شنا خواهد شد. جلوگیری از کوچ مربیان و قهرمانان نخبه به سایر کشورها به علت مشکلات مالی و بی‌مهری مسئولان ورزش شنا نیز از دیگر مشکلات ورزش شنا در کشور می‌باشد که باید با برنامه‌ریزی مناسب این مشکل را رفع کرد. شناسایی به موقع استعدادها و پرورش آنها از دیگر عوامل تاثیرگذار ورزش شنا در آینده می‌باشد. طبق تحقیقات ۹۷ درصد از انسان‌ها از استعدادهای خود بی‌اطلاع هستند. بنابراین کشف و پرورش استعداد در سال‌های اولیه ورزش شنا می‌تواند مسیر زندگی فرد را به طور کلی تغییر دهد و استعداد او را شکوفا سازد.

عوامل مستقل از دیگر تحلیل‌های آینده پژوهی می‌باشند که این عوامل دارای تاثیرگذاری و تاثیرپذیری کمتر شناخته شده‌ای است و به عنوان عوامل مستقل در تحلیل ارائه شده‌اند. این بدان معناست که این شاخص براساس داده‌های وارد شده (مبتنی بر دیدگاه خبرگان)، نسبت به شاخص‌های دیگر سیستم، اثرگذاری/پذیری کمتری دارند که این عوامل شامل پنج متغیر متغیر "بهره‌گیری از فناوری در توسعه شنا"، "الگو برداری از دیگر فدراسیون‌های موفق برای توسعه شنا"، "اعطای تسهیلات به حامیان مالی"، "اختصاص اعتبارات کافی" و "توسعه زیرساخت‌های فیزیکی استاندارد مورد نیاز رشته شنا"

شناسایی پیشران‌های کلیدی موثر بر آینده توسعه ورزش شنا

می‌باشد. اولین عامل مستقل در این پژوهش عبارت از بهره‌گیری از فناوری در توسعه شناست. امروزه رشد گسترده ورزش در دنیا ارتباط مستقیمی با توسعه فناوری‌های ورزشی در دو بعد سخت‌افزاری و نرم‌افزاری دارد. ورود فناوری به ورزش منجر به توسعه آن خواهد شد. بهره‌گیری از فناوری‌هایی همچون نرم‌افزارهای آنالیز منجر به شناخت بهتر از نقاط ضعف و قوت شنا رقیب خواهد شد و بسیاری از کشورهای پیشرفته با توسعه فناوری توانسته جایگاه ارزشمندی در شنای جهان بدست آورند. الگو برداری از دیگر فدراسیون‌های موفق برای توسعه شنا از دیگر عوامل مستقل می‌باشد. الگو برداری از فدراسیون‌های موفق و شناخت مسیر حرکت آنان می‌تواند به فدراسیون شنا در جهت توسعه و بهبود کمک کند. اعطای تسهیلات به حامیان مالی از دیگر عوامل مستقل در این پژوهش است. پرداخت تسهیلات بلندمدت به حامیان مالی جهت حمایت یکی از رویکردهای موثر می‌باشد. اختصاص اعتبارات کافی از دیگر عوامل مستقل در این پژوهش است. نبود اعتبارات کافی سبب ایجاد مشکلات عدیده‌ای می‌باشد. هر رشته ورزشی نیازمند اختصاص اعتبارات کافی است. توسعه زیرساخت‌های فیزیکی استاندارد مورد نیاز فدراسیون شنا از دیگر عوامل مستقل در این پژوهش می‌باشد. هر رشته ورزشی نیازمند زیرساخت‌های استاندارد است که ورزش شنا نیز خارج از این شرایط نیست وجود زیرساخت‌های استاندارد از اصلی‌ترین عوامل موثر در توسعه ورزش شنا می‌باشد.

عوامل دوجبه‌ای در موضوع پژوهش، شناسایی پیشران‌های کلیدی توسعه ورزش شنا شناخته می‌شوند؛ بدین معنی که هم دارای تاثیرگذاری زیاد و هم دارای تاثیرپذیری زیاد هستند. این عوامل هر عمل و تغییری بر روی آن‌ها، واکنش و تغییر بر دیگر شاخص‌ها را به دنبال خواهد داشت و می‌تواند موضوع کنش و واکنش سیاست‌گذاران باشند و وضعیت آن‌ها در طراحی برنامه‌ها و اقدام‌ها به طور ویژه لحاظ گردد. بنابراین از این متغیرها گاهی به عنوان عوامل هدف و یا "عوامل ریسک" یاد می‌شود، چراکه آنها به دلیل تاثیرپذیری و عدم قطعیت بالاتر (در مقایسه با عوامل تاثیرگذار و تاثیرپذیر)، هدف مناسب‌تری برای تمرکز اقدامات و برنامه‌ها به شمار می‌روند.

در میان شش عامل "احیا و ارتقای نظام با شگاه‌داری در شنا"، "توجه به آمار و توسعه سیستم اطلاعات برای بهبود تصمیم‌گیری"، "جذاب کردن شنا از طریق سایت‌ها و رسانه‌ها"، "بهبود طرح آموزشی علمی و یکسان در شنا"، "گسترش درآمدزایی شناگران بعد از دوران قهرمانی" و "فعالیت‌های ترویجی و

تبلیغی در حوزه ورزش شنا"، در مجموع از بیشترین تاثیرپذیری و بیشترین تاثیرگذاری برخوردار بودند که نشان دهنده این است که این عوامل در شناسایی پیشران‌های کلیدی توسعه ورزش شنا در آینده بسیار مهم هستند. نتایج این پژوهش با تحقیقات خراسانی ساسی کلومی و همکاران (۱۳۹۹)، بهتری و همکاران (۱۳۹۹)، طاری و همکاران (۱۳۹۹)، رشیدلمیر و همکاران (۱۳۹۶)، عسگری و همکاران (۱۳۹۴)، تورابایف (۲۰۲۱) و ماکوایف (۲۰۲۱) همخوان و همسوست. در تحقیقات انجام‌شده مرتبط با موضوع تحقیق مشاهده می‌گردد که هرکدام ابعاد خاصی از آینده ورزش شنا را مدنظر قرار داده‌اند که می‌توان هر عامل اثرگذار بر توسعه ورزش شنا در آینده دانست. آنچه حائز اهمیت است، شناخت تحولات آینده و عوامل اثرگذار بر آن است که شناخت آنها منجر به پیشرفت و توسعه ورزش شنا خواهد شد. بنابراین مدیران و روسای فدراسیون شنا می‌توانند با به‌کارگیری این عوامل و اجرای آن توسعه ورزش شنا را در آینده تضمین و در ضمنا موفقیت این سازمان را فراهم آوردند. از جمله این عوامل احیا و ارتقای نظام باشگاه‌داری در ورزش شنا می‌باشد. نبود باشگاه‌های حرفه‌ای در حوزه ورزش شنا به مانند ورزش والیبال و فوتبال سبب شده که با شگاه‌های شنا به صورت حرفه‌ای فعالیت نداشته و اکثر آنان فقط مشغول پرورش یا آموزش شناگر باشند و هیچ برنامه‌ای در مورد حرفه‌ای شدن ندارند. لذا یکی از رویکردهای موثر در آینده بر توسعه شنا را می‌توان احیا و ارتقای نظام باشگاه‌داری در ورزش شنا دانست. توجه به آمار و توسعه سیستم اطلاعات برای بهبود تصمیم‌گیری از دیگر عوامل موثر بر آینده ورزش شنا می‌باشد. امروزه اطلاعات عامل مهم در بهبود تصمیم‌گیری است. وجود اطلاعات به روز و استاندارد می‌تواند منجر به بهبود فرایند تصمیم‌گیری و در نهایت ارتقای سازمان و بهبود فعالیت آن گردد. لذا توجه به آمار و توسعه اطلاعات در فدراسیون شنا می‌تواند منجر به بهبود فرایند تصمیم‌گیری گردد. امروزه ورزش شنا سالیان گزشته برای عموم مردم به‌خصوص نونهالان و جوانان جذابیت ندارد و همین عامل منجر به عدم تمایل به فعالیت در رشته شده است. یکی از رویکردهای موثر در آینده در جذابیت ورزش شنا می‌تواند جذاب کردن شنا از طریق سایت‌ها و رسانه‌ها باشد. از دیگر رویکردهای موثر در آینده بر توسعه ورزش شنا بهبود طرح آموزشی علمی و یکسان در شناست. وجود طرح آموزشی علمی و یکسان بر اساس استانداردهای دنیا لازمه پیشرفت در هر ورزشی می‌باشد.

شناسایی پیشران‌های کلیدی موثر بر آینده توسعه ورزش شنا

متاسفانه در ورزش شنا شاهد آن هستیم هر مربی و باشگاه بر اساس سلیقه و میل خود اقدام به طراحی تمرین و اجرای آموزش حرکات شنا می‌کنند و کلاس‌های مربیگری شنا در حقیقت شیوه علمی و صحیح آموزش شنا را آموزش می‌دهند. از دیگر عوامل موثر بر آینده ورزش شنا مبحث گسترش درآمدزایی شناگران بعد از دوران قهرمانی می‌باشد. شاهد آن هستیم بسیاری از قهرمانان به علت نبود درآمد ثابت از ورزش شنا کناره‌گیری کردند امروزه مسائل مالی عاملی مهم در توسعه ورزش می‌باشد و در صورتی که به مسائل مالی توجه نگردد منجر به دلسردگی و عدم فعالیت ورزشکاران خواهد شد. در پایان، طراحی جذاب سالن برگزاری مسابقات از عوامل موثر بر توسعه ورزش شنا در آینده می‌باشد. وجود سالن‌های جذاب منجر به جذب تماشاچی و گسترش ورزش شنا در بین عموم مردم و تمایل مردم به شرکت و فعالیت در ورزش شنا خواهد شد. در پایان امید است نتایج پژوهش حاضر بتواند برای مدیران و مسئولان در حوزه شنا جهت موفقیت در این رشته و توسعه مناسب آن مفید واقع شود.

منابع

- ادیب‌روشن، فرشته. (۱۳۹۴). «ترسیم فضای سناریویی ورزش قهرمانی استان خراسان رضوی در افق ۱۴۰۴». پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی واحد مشهد، گروه تربیت‌بدنی و علوم ورزشی.
- اسدزاده، عاطفه؛ باقری، قدرت‌الله؛ علی‌دوست قهفرخی، ابراهیم و صابری، علی. (۱۳۹۸). «طراحی الگوی ارزیابی راهبردی برنامه‌های ورزش همگانی وزارت ورزش و جوانان تا افق ۱۴۰۴ با رویکرد پدیدارشناسی». پژوهش‌های معاصر در مدیریت ورزشی. شماره ۱۸، صص ۱۰۷-۱۲۱.
- آفاسیدعزیزاله، بهناز؛ نیک‌بخش، رضا و صفائیا، علی محمد. (۱۳۹۹). «تدوین برنامه راهبردی فدارسیون سوارکاری جمهوری اسلامی ایران». فصل‌نامه مطالعات راهبردی ورزش و جوانان. شماره ۴۸، صص ۷۵-۹۱.
- براون، ارنست. (۱۳۸۲). «ارزیابی و پیش‌بینی تکنولوژی. علیرضا بوشهری و عقیل ملکی‌فر. چاپ اول، تهران: انتشارات کرانه علم
- تقی‌لو، علی اکبر؛ سلطانی، ناصر و آفتاب، احمد. (۱۳۹۵). «پیشران‌های توسعه روستاهای ایران». فصل‌نامه برنامه‌ریزی و آمایش فضا. دوره ۲۰، شماره ۴، صص ۱-۲۸.
- جعفری، الهام؛ شریفی‌فر، فریده و علم، شهرام. (۱۳۹۸). «نقش آفرینی زنان در مدیریت ورزش کشور با رویکرد آینده‌پژوهی». مطالعات مدیریت ورزشی. دوره ۱۱، شماره ۵۸، صص ۱۷-۳۸.
- جوادی‌پور، محمد و سمیع‌نیا، مونا. (۱۳۹۲). «تبیین موقعیت راهبردی و ارائه راهبرد توسعه ورزش همگانی». پژوهش‌های معاصر در مدیریت ورزشی. دوره ۳، شماره ۵، صص ۱۵-۲۸.
- چوری، علی. (۱۳۹۷). «طراحی مدلی برای آینده‌نگاری ورزش سوارکاری». رساله دکتری، مدیریت راهبردی در سازمان‌های ورزشی، دانشکده تربیت‌بدنی و علوم ورزشی، دانشگاه مازندران.
- حسینی، محمد مهدی؛ طالب‌پور، جواد و باقری، ایوب. (۱۳۹۸). «مدلی در توسعه شایستگی‌های مدیران با رویکرد آینده‌پژوهی در سازمان‌های آموزشی». پیشرفت‌های نوین در روان‌شناسی، علوم تربیتی و آموزش و پرورش. شماره ۱۵، صص ۱-۱۶.

- رستمی آذر، سعید و شریفی فر، فریده. (۱۳۹۴). «پیش بینی تحلیلی رفتگی ورزشی رزمی کاران بر اساس مولفه های کمال گرایی و اضطراب رقابتی». اولین همایش ملی انجمن علمی مدیریت ورزشی.
- رضاخانی طالقانی، حامد؛ خدایاری، عباس؛ قاسمی، حمید و کهندل، مهدی. (۱۴۰۰). «طراحی مدل توسعه ورزش شنا در ایران». آموزش علوم دریایی. ۸(۴)، صص ۲۱۰-۲۲۴.
- رضاخانی طالقانی، حامد؛ خدایاری، عباس؛ قاسمی، حمید و کهندل، مهدی. (۱۳۹۹). «طراحی مدل توسعه ورزش شنا در ایران با رویکرد داده بنیاد». فصل نامه علوم ورزش. ۱۲(۴۰)، صص ۱۶۲-۱۷۸.
- ساجدی، نغمه. (۱۳۹۲). «روند تکامل تدریجی سوارکاری در ایران». پایان نامه کارشناسی ارشد، مدیریت ورزشی، دانشکده تربیت بدنی و علوم ورزشی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد تهران مرکزی.
- سعیدی، حسین. (۱۳۹۹). «بررسی عوامل موثر بر ارتقای ارزش ویژه برند باشگاه های ورزشی کشور با رویکرد آینده پژوهی». پایان نامه کارشناسی ارشد مدیریت ورزشی، موسسه آموزش عالی سناباد گلپهار.
- سیدعبداللهی، زینب السادات. (۱۳۹۶). «تدوین برنامه راهبردی فدراسیون سوارکاری جمهوری اسلامی ایران به روش تحلیل SWOT». پایان نامه کارشناسی ارشد، مدیریت ورزشی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد علوم و تحقیقات تهران.
- شهرکی، محدثه و اسماعیلی شازندکی، محمدرضا. (۱۳۹۹). «تحلیل کلان عوامل پیش برنده در پیاده سازی برنامه های راهبردی سازمان های ورزشی ایران». مطالعات مدیریت ورزشی. آماده انتشار.
- عبدالملکی، حسین؛ حیدری، فاطمه؛ اللهیاری، محبوبه و زکی زاده، سیدبهادر. (۱۳۹۶). «آینده پژوهش های مدیریت ورزشی در دانشگاه های کشور». فصل نامه مدیریت و توسعه ورزش. سال ۷، شماره ۴، صص ۵۵-۶۸.
- قره، محمدعلی و کلهر، رستم. (۱۳۹۴). «تدوین برنامه راهبردی فدراسیون اسکی جمهوری اسلامی ایران به روش تحلیل SWOT». فصل نامه پژوهش های کاربردی در مدیریت ورزشی. ۴(۲)، صص ۱۱۷-۱۲۷.
- کشکر، سارا؛ قربانی، محمدحسین و قنبری فیروزآبادی، عارفه. (۱۳۹۹). «چالش ها و راهکارهای توسعه و همگانی سازی رشته شنا در ایران». پژوهش های معاصر در مدیریت ورزشی. ۱۰(۱۹)، صص ۵۱-۶۸.
- مهدی بیرقدار، الناز و حقیقی، مهدی. (۱۳۹۸). «طراحی مدل توسعه شهرت برند بر مبنای مسئولیت اجتماعی شرکتی با رویکرد آینده پژوهی در صنعت بانکداری ایران». فصل نامه آینده پژوهی مدیریت. سال ۳۰، شماره ۱۹، صص ۵۱-۷۷.
- یانپی، طیه؛ دوستی، مرتضی و تابش، سعید. (۱۴۰۱). «طراحی مدل عوامل موثر بر توسعه شنا با رویکرد اسلامی». مدیریت و توسعه ورزش. ۱۱(۱)، صص ۱۱-۲۰.
- عسکری، احمدرضا و طغیانی ریزیریال محمدامین. (۱۴۰۲). «تحلیل بازیگران کلیدی توسعه ورزش شنا در ایران به روش MACTOR». نشریه مدیریت ورزشی. doi: 10.22059/jsm.2023.355490.3115.

- Clutterbuck, R., & Doherty, A. (2019). "Organizational capacity for domestic sport for development". Journal of Sport for Development, 7(12), 16-32.
- Cunningham, G. B., Fairley, S., Ferkins, L., Kerwin, S., Lock, D., Shaw, S., & Wicker, P. (2018). "eSport: Construct specifications and implications for sport management". Sport Management Review, 21(1), 1-6.
- Dabrowska, Magdalena; Peszek, agnieszka. (2014). Little Swimmer. Meyer& Meyer sport (UK) Ltd, first edition. Pages 143.
- Glushman, T. M. (2016). "Components of professional culture of the future manager of organizations". Science Rise: Pedagogical Education, 5 (1), 8-13.
- Golob, U., Davies, M. A., Kernstock, J., & Powell, S. M. (2020). "Trending topics plus future challenges and opportunities in brand management". Journal of Brand Management, 27(2), 123-129.

- Kotter, J. P., Kim, W. C., & Mauborgne, R. A. (2011). **HBR's 10 Must Reads on Change Management (including featured article "Leading Change"**. By John P. Kotter). Harvard Business Press.
- Mutter, F., & Pawlowski, T. (2018). **"Role models in sports—Can success in professional sports increase the demand for amateur sport participation?"** Sport Management Review, 17(3), 324-336.
- O'Neil Mushure, G. (2015). **"The Future of Management"**. Research journal's Journal of Management. 3(2), 1-6.
- Pedersen, P. M., & Thibault, L. (Eds.). (2014). **Contemporary sport management**, 5E. Human Kinetics.
- Pellegrini, M. M., Rialti, R., Marzi, G., & Caputo, A. (2020). **"Sport entrepreneurship: A synthesis of existing literature and future perspectives"**. International Entrepreneurship and Management Journal, 1-32.
- Seligman, M. E., & Tierney, J. (2017). **"We aren't built to live in the moment"**. The New York Times.
- Sergeevna, G. D., & Fatihovna, H. A. (2019). **"Ecological and economic motives of management activity of future managers"**. Ecological and economic motives of management, 4(6), 24-28.
- Škorić, S. (2019). **"Characteristics of sport managers and challenges facing sport organizations"**. Conference Paper, April.
- Jackman, P.C., Dargue, E.J., Johnston, J.P., & Hawkins, R.M. (2021). **"Flow in youth sport, physical activity, and physical education: A systematic review"**. Psychology of Sport and Exercise, 53: 101852.
- Löhms M., et al. (2022). **"Developing a model of the effect of paranoia in management on the development of sports"**. Sports Management Studies, 8 (38), 17-34. <http://ensani.ir/fa/article/363690/>.

ارائه مدل کیفی عوامل موثر بر وندالیسم با رویکرد جامعه‌شناختی در محیط‌های ورزشی

سارا السادات پوررحمت^۱

زهرا علی‌پور درویشی^۲

شیوا آزادفدا^۳

شهلا حجت^۴

[10.22034/ssys.2022.2433.2757](https://doi.org/10.22034/ssys.2022.2433.2757)

تاریخ دریافت مقاله: ۱۴۰۱/۴/۲۴

تاریخ پذیرش مقاله: ۱۴۰۱/۹/۲۹

یکی از مهم‌ترین انحرافات اجتماعی که در محیط‌های ورزشی وجود دارد، وندالیسم یا خشونت است. این پژوهش جهت ارائه مدل کیفی عوامل موثر بر وندالیسم با رویکرد جامعه‌شناختی در محیط‌های ورزشی انجام شد. جامعه آماری پژوهش حاضر، اساتید و اعضای هیئت علمی رشته جامعه‌شناسی ورزشی بودند که به موضوع این تحقیق تسلط داشتند. روش نمونه‌گیری به صورت هدفمند بود و حجم نمونه تا اشباع نظری (۱۵ مصاحبه) ادامه یافت. راهبرد نمونه‌گیری در بخش کیفی هدفمند و با حداکثر تنوع یا ناهمگونی بود. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها، از تحلیل محتوای مصاحبه‌ها و کدگذاری استفاده شد. ابزار تحقیق، مصاحبه باز بود و نتایج بر مبنای سه مرحله کدگذاری باز، محوری و گزینشی تحلیل گردید. بر اساس نتایج بخش کیفی، در نهایت ۶ شبکه اصلی، ۱۶ مولفه اصلی و ۱۰۶ مفهوم برای مطالعه جامعه‌شناختی عوامل اثرگذار بر وندالیسم در محیط‌های ورزشی از طریق تحلیل مصاحبه‌ها شناسایی شد. در نهایت با توجه به پنج قضیه نظری براساس مدل پارادایمی نظریه داده‌بنیاد، عوامل موثر بر وندالیسم با رویکرد جامعه‌شناختی در محیط‌های ورزشی ارائه شد که برنامه‌ریزان و دست‌اندرکاران باید در جهت برنامه‌ریزی درست گام بردارند.

واژگان کلیدی: وندالیسم ورزشی، رویکرد جامعه‌شناختی و محیط‌های ورزشی.

^۱ دانشجوی دکتری جامعه‌شناسی، واحد علوم تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

^۲ دانشیار، گروه مدیریت دولتی، دانشکده مدیریت، واحد تهران شمال، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران (نویسنده مسئول)

E-mail: Z_alipour@iau-tnb.ac.ir

^۳ استادیار، گروه مدیریت ورزشی، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد تهران شمال، تهران، ایران

^۴ استادیار، دانشکده تربیت بدنی و علوم ورزشی، واحد کرج، دانشگاه آزاد اسلامی، کرج، ایران

مقدمه

برخی از پژوهشگران بر این عقیده‌اند که ورزش آیین جامعه است و ساختارهای ورزشی، ساختارهای دیگر جامعه مانند ساختار اقتصادی و سیاسی را که مردان از آن سودی می‌برند، منعکس می‌کنند (جدیدی و همکاران، ۱۴۰۰). روابط افراد در جامعه بر نظم و قواعد خاصی استوار است. در حقیقت، زندگی اجتماعی انسان به وسیله هنجارها، قوانین و مقررات تداوم می‌یابد. اگر افراد جامعه به قوانین و مقررات و هنجارهای اجتماعی‌ای که رفتار آنها را به عنوان مناسب و نامناسب تعریف می‌کند، مقید نباشند، فعالیت‌های انسان متوقف یا دچار هرج و مرج می‌شود (مددی و همکاران، ۱۳۹۸). از دیدگاه جامعه‌شناسی انحرافات، انحرافات اجتماعی پیوستاری از رفتار است که هم به تخلف از قانون و هم به تخلف از هنجارهای اجتماعی و فرهنگی بدون قانون‌شکنی رسمی، ارجاع داده می‌شود. به زعم آسیب‌شناسان اجتماعی، همه صور و انواع نابهنجاری‌ها، کژ رفتاری‌ها، نژندی‌های اجتماعی مانند سرقت، قتل، فحشا، اعتیاد و وندالیسم و نظایر آنچه به عنوان انحراف (کجروی) و چه به عنوان اختلال یا بیماری معلول ناسازگاری‌هایی است که بر روابط فرد و جامعه حاکم است. به دلیل وجود پدیده وندالیسم در کشور قوانینی درباره نحوه مقابله با آن تدوین شده است، اما به نظر می‌رسد هنوز برنامه و سیاست‌گذاری جدی برای مقابله با این معضل اجتماعی، طراحی و تدوین نشده است (باجولوند و محبی، ۱۴۰۰). به طور کلی وندالیسم را به عنوان یک جرم بزهکارانه که شامل آسیب رساندن و از شکل انداختن اموال متعلق به اشخاص دیگر و یا اموال عمومی می‌باشد، تعریف می‌کنند (سکاتو و هاینینگ^۱، ۲۰۰۵). وندالیسم، یک روش قابل قبول برای افراد در ابراز سرخوردگی، انتقام گرفتن و یا نشان دادن خشم، ایجاد هیجان برای یک وضعیت کسالت بار و یا جلب توجه برای یک موضوع خاص می‌باشد (گارث ایسو^۲، ۲۰۰۷). انواع و گستره تخریبی وندالیسم که امروزه در جامعه دیده می‌شود، بسیار وسیع و گسترده است. بسیاری از جامعه‌شناسان، وندالیسم را زاده صنعتی شدن جوامع دانسته و آن را در میان نوجوانان و جوانان جستجو می‌کنند. آنها تلاش می‌نمایند تعریف دقیقی از شادی یا اعتراض دسته جمعی ارائه دهند. حوادثی که به دنبال اتفاقی ورزشی یا کسب افتخاری ملی پیش می‌آید یا اعتراضات سیاسی و اجتماعی که به اتفاقی ناگوار منجر می‌گردند و ناراحتی‌هایی که به دنبال ناکامی‌ها و ناگواری‌ها اظهار

^۱ Ceccato & Haining,

^۲ Garth Esau

ارائه مدل عوامل موثر بر وندالیسم ورزشی با رویکرد جامعه‌شناختی در محیط‌های ورزشی با رویکرد نظریه داده بنیاد

می‌شوند، همگی نمونه‌ای از واکنش‌های دسته جمعی است که معمولاً به‌عنوان معضلی اجتماعی به آن نگریسته می‌شود (قربانی و فراهانی، ۱۳۹۹). از طرف دیگر، بسیاری از این افراد به دلیل مقتضیات سنی خود در اماکن ورزشی و استادیوم‌ها حاضر می‌شوند تا در یک اجتماع غیر قابل کنترل و بزرگتر از خانواده مبادرت به بروز احساسات کنند (رمضان گلینی، ۱۳۹۳). از دید جامعه‌شناسی، ورزش و فعالیت بدنی باید پاسخگوی نیاز افراد جامعه و سازنده شخصیت اجتماعی افراد جهت تعامل مثبت با یکدیگر باشد. خشونت و پرخاشگری در صورتی که خارج از ضوابط و مقررات حاکم بر میداين ورزشی صورت پذیرد، به‌عنوان رفتاری کجروانه و دارای کارکرد نامناسب تلقی می‌شود که بر ساختار نهاد ورزش و سیستم عملکردی آن پیامدهای سوء و منفی می‌گذارند. از این منظر، می‌توان خشونت و پرخاشگری را به‌عنوان رفتاری کجروانه که نتیجه کاستی در ترکیب اجزای مختلف تشکیل دهنده رفتار است مورد مطالعه قرار داد (ضامی و همکاران، ۱۳۸۸).

در مکتب‌های جامعه‌شناسی، سازمان‌ها، ساختارها و نهادهای اجتماعی و فرهنگی به مثابه واقعیت‌های اجتماعی علت رفتارهای آدمی به حساب آمده‌اند و رفتارهای بزهکارانه و وندالیستی را معلول ساختارهای اجتماعی و فرهنگی دانسته‌اند. تحلیل جامعه‌شناسی، مطالعه سیستماتیک رفتار اجتماعی و گروه‌های انسانی است که این تمرکز عمدتاً بر تأثیر روابط اجتماعی بر نگرش، رفتار افراد و نحوه ایجاد جوامع و نحوه تغییر آنها می‌باشد (کولوبا و سورجلال^۱، ۲۰۱۴). از جمله نظریه‌هایی که در سال‌های اخیر توجه جامعه‌شناسان را در تبیین و تحلیل مسائل اجتماعی از جمله وندالیسم به خود معطوف نموده است، دیدگاه کارکردگرایی ساختنی است که به نقش نظام‌های اجتماعی یا جوامع، اجزا، ساختار یا نهادهای متعددی در یکپارچگی، هماهنگی، ناسازگاری و سلامت کل نظام یا جامعه توجه دارد. بنابراین الگوی نظری مبتنی بر این اصل است که نهادهای اجتماعی بر حسب کارکردهای ضروری شان قابل فهم هستند (باجولوند و محبی، ۱۴۰۰). افزون بر الهام‌پذیری از این دیدگاه می‌توان از الگوی نظریات روان‌شناسی اجتماعی نیز بهره جست که در تبیینات خود از کژرفتاری و وندالیسم به فراگرد متقابل و تعامل میان عامل رفتار و وضعیت رفتار در مسیر آدمی معتقدند (پسوا و اسملا^۲، ۲۰۲۰). جامعه‌شناسان ضمن توجه به چگونگی مخدوش شدن

¹ Koloba & Surujlal

² Pačesová, P., & Šmela, P.

روابط اجتماعی و حالات و خصوصیات وندالیسمی و پرخاشگری فرد در قبال جامعه و ساخت اجتماعی بر بیگانگی و آنومی^۱ - به وضعیتی اطلاق می‌شود که در آن هنجارهای اجتماعی نفوذ خود را بر فرد از دست بدهند- تاکید کرده و احساس فرد نسبت به واقعیات اجتماعی را می‌سنجند (محسنی تبریزی، ۱۳۸۳). همچنین «نظریه کنترل»^۲ به جای تاکید بر انگیزه‌های بزهکارانه و وندالیستی ثابت می‌کند این رفتارها نتیجه فشار پیوندهای عرفی می‌باشد (کراگر^۳، ۲۰۰۷). «تئوری کنترل اجتماعی» نشان می‌دهد که انحرافات و تحریفات با ضعف و تفکیک (از هم پاشیدگی) تعلقات جامعه، به دلیل نبود کنترل، در ارتباط هستند. دورکیم^۴ به عنوان یکی از پیش‌ماده‌های تئوری کنترل اجتماعی معتقد است که در صورت که با یک بهم پیوستگی اجتماعی ضعیفی همراه باشد، رفتار افراد، جنایی می‌شود. تئوری ادوین ساترلند^۵ راجع به هم‌نشینی‌های متفاوت براساس این فرضیه است که رفتارهای منحرفانه مثل سایر رفتارهای اجتماعی دیگر از طریق مصاحبت و ارتباط با دیگران فراگرفته می‌شود. نظریه کوهن نیز این است که افراد منحرف و بزهکار، عقاید و اهداف پذیرش اجتماعی را قبول دارند، اما به دلیل فقدان و عدم فرصت‌های کافی برای رسیدن به اهداف مطلوب و قابل قبول اجتماعی، محروم شده‌اند (ترکمن و ساعی، ۲۰۱۶). «نظریه افتراقی» نیز اظهار می‌دارد رفتارهای انحرافی از طریق رابطه با آشنایی با روش‌های ارتکاب اعمال جنایی، انگیزش‌ها، سائق‌ها و توجیه‌سازی یاد گرفته می‌شود (ماسون و ویلسون^۶، ۱۹۸۸). بر اساس تئوری‌های فوق می‌توان نشان داد که محیط‌های ورزشی امکان بروز خشونت و وندالیسم را در سطح اجتماع و ورزش پایین می‌آورد. با توجه به اینکه اکنون به دفعات شاهد تخریب اموال عمومی از سوی تماشاگران، مربیان، ورزشکاران در محیط‌های ورزشی بوده ایم، لازم است تا به‌عنوان یک تحقیق امور اجتماعی به بررسی عوامل موثر بر وندالیسم پرداخته و با تعیین علل چنین رفتارهای نابهنجاری راه‌هایی برای پیشگیری از آن ارائه گردد.

¹ Anomie

² Control Theory

³ Kreager

⁴ Durkheim

⁵ Edwin Sutherland's theory

⁶ Mason and Wilson

ارائه مدل عوامل موثر بر وندالیسم ورزشی با رویکرد جامعه شناختی در محیط های ورزشی با رویکرد نظریه داده بنیاد

در صورتی که بین اهداف فرهنگی جامعه و ابزارهای نهادی جهت تحقق آنها شکاف ایجاد شود، ثبات اجتماعی دچار اختلال می شود (پسووا و اسملا^۱، ۲۰۲۰). پرخاشگری و خشونت به هم مرتبط هستند، اما وضعیت های متفاوتی را به وجود می آورند. پرخاشگری در عرصه ی فعالیت های ورزشی به شکل ابزاری و بازتابی یا کلامی و فیزیکی تجلی می یابد و از سوی افراد حاضر و شرکت کننده در رویدادهای ورزشی در قبال سایر بازیکنان، تماشاگران، مربیان، مقامات ورزشی، عامه مردم و اموال صورت می گیرد (کیم و همکاران، ۲۰۲۱). اعمالی همچون دوپینگ، شرط بندی، تبانی، خشونت، پرخاشگری و وندالیسم از مهمترین انواع کج رفتاری و نابهنجاری است که طی سالیان گذشته تا به امروز در میادین و محیط های ورزشی رخ داده است. پژوهش ها و تحقیقات انجام شده نشانگر این است که سطح و میزان انحراف به خصوص خشونت در ورزش، بستگی اساسی به سطح و میزان انحراف و خشونت در جامعه دارد. در یک جامعه خشن، سطح عمومی خشونت در فعالیت های ورزشی آن جامعه نیز منعکس می شود. بسیاری از جامعه شناسان وندالیسم را زاده صنعتی شدن جوامع دانسته و آن را در میان نوجوانان و جوانان جستجو می کنند. اعمال وندالیسم نیز همانند بسیاری از بزه کاری ها، در بین نوجوانان و جوانان شیوع بیشتری دارد. از طرف دیگر، بسیاری از این افراد به دلیل مقتضیات سنی خود در اماکن ورزشی و استادیوم ها حاضر می شوند تا در یک اجتماع غیر قابل کنترل و بزرگتر از خانواده مبادرت به بروز احساسات کنند (قلی نژاد، ۱۳۹۳). کارشناسان علوم اجتماعی بحث می کنند که ورزش انعکاسی در کل جامعه می باشد. در نتیجه گفته می شود که ورزش دنیای کوچکی از جامعه بزرگتر است (جدیدی و همکاران، ۱۴۰۰). بررسی رفتارهای ورزشی نشان می دهد که برخی از شرکت کنندگان و به خصوص بازیکنان رفتارهای غیر عادی مانند پرخاشگری نشان می دهند و این رفتارها منجر به صدمه روانی به رقیب و خود فرد می شود و همچنین کیفیت بازی را کاهش می دهد (پورمالک، ۲۰۱۳). از این رو خشم، پرخاشگری و وندالیسم بخش عادی زندگی است که انسان ها از ابتدای زمان زندگی با آن مواجه هستند. گاماسگول و آست^۲ (۲۰۱۶) در تحقیق خود اشاره کردند که پرخاشگری و خشونت می تواند در مسابقات ورزشی و بازی های ورزشی به علت مشکلات اجتماعی تماشاگران، تماشای

¹ Pačesová, P., & Šmela, P.

² Gumusgu & Acet

مسابقات و نوع ورزش و پیدا شود. نیکولسن و هوی^۱ (۲۰۱۱) بیان داشتند که عوامل رفتار ضعیف تماشاچیان در ورزش اشاره به سوء استفاده اخلاقی، سوء رفتار عاطفی، خرابکاری، تهاجم به عرصه بازی، ارباب و تهدید یا خشونت واقعی در یک فعالیت ورزشی یا رویداد ورزشی دارد. جلالی و همکاران (۲۰۱۲) در مطالعه‌ای با عنوان «بررسی خشونت در تماشاگران فوتبال شهر تهران و راه‌های کاهش آن» نشان دادند که حساسیت بازی، فعالیت‌های پرخاشگرانه بازیکنان در طول بازی، کیفیت داوری، سن وضعیت اجتماعی بر روی پرخاشگری تماشاگران تاثیر دارد. آخوندی (۱۳۹۵) الگوی اولیه علل اوباشیگری را شامل مدلی با پنج عامل نگرش تماشاگران و رضایت تماشاگران از برگزارکنندگان مسابقه، درجه هیجان‌پذیری، درجه تعصب ورزشی و پایگاه اقتصادی و اجتماعی تماشاگران می‌داند. بررسی‌هایی پیرامون علل و انگیزه‌های موثر بر اعمال تخریبی و نابهنجار همچون وندالیسم در سطح جهان به انجام رسیده است، اما به رغم انجام این بررسی‌ها و شناخت دلایل و انگیزه‌های موثر بر آن، هنوز هم اینگونه اعمال تخریب‌گرانه به طور گسترده‌ای در حال انجام است. کشور ما نیز از این قاعده مستثنی نبوده است و هر ساله شاهد تکرار اینگونه رفتارها در محیط‌های ورزشی بوده و هستیم. پدیده وندالیسم جزئی از آسیب‌های اجتماعی عصر مدرن بوده که منجر به فروپاشی اخلاق در ورزشگاه‌ها و سالن‌های ورزشی شده است. ورزش یکی از فعالیت‌های مورد توجه افراد و عنصری هیجان‌آور است که با تهییج احساسات اجتماعی و بروز خشونت همراه است (آقایی و ملانوروزی، ۱۳۹۷). به موازات تغییر و تحول در عرصه‌های ورزشی وندالیسم چه صورت گروهی و چه به صورت فردی فراگیر شده و منجر به بروز اختلال در سیستم کارکردی روابط اجتماعی و زندگی شهروندی گردیده است که تجلی آن را می‌توان در میان تماشاگران و طرفداران مشاهده کرد. ازین رو، پژوهش حاضر تلاشی است که با هدف کشف، تحلیل و بررسی عوامل موثر بر پدیده وندالیسم در محیط‌های ورزشی در بین تماشاگران، ورزشکاران و مربیان تدوین می‌شود. به همین دلیل و با هدف کشف لایه‌های عمیقی از تجربیات و انگیزه‌های درونی افراد استفاده از روش تحقیق تلفیقی به عنوان روش حاکم بر مسیر تحقیق مدنظر قرار گرفته است. منطق روش‌شناختی حاکم بر بخش کیفی مطالعه حاضر که در حقیقت اصلی‌ترین قسمت آن به شمار می‌رود، روش نظریه زمینه‌ای است که طی آن با استفاده از مصاحبه‌های

¹ Nicholson & [Hoye](#)

ارائه مدل عوامل موثر بر وندالیسم ورزشی با رویکرد جامعه شناختی در محیط های ورزشی با رویکرد نظریه داده بنیاد

عمیق و نیمه ساختاریافته تلاش می شود اصلی ترین عوامل تاثیرگذار بر شکل گیری پدیده وندالیسم در محیط های ورزشی مورد کندوکاو قرار گیرد. در نتیجه این سوال در ذهن محقق به وجود آمد:

وندالیسم در محیط های ورزشی تحت تاثیر چه عواملی شکل گیری و توسعه یافته است؟

روش شناسی پژوهش

روش انجام این پژوهش کیفی است. راهبرد تحقیق در این مطالعه تحلیل داده بنیاد روش اشتراوس و کوربین بود که به صورت سیستماتیک انجام گرفت. جامعه آماری این تحقیق شامل اساتید و اعضای هیئت علمی در رشته جامعه شناسی ورزشی بودند که به موضوع این تحقیق تسلط داشتند. روش نمونه گیری به صورت نمونه گیری غیر احتمالی^۱، با انتخاب هدفمند و با حداکثر تنوع یا ناهمگونی بود. نمونه گیری تا رسیدن به کفایت نظری ادامه داشت. وقتی کفایت نظری حاصل شد هیچ نوع داده اضافی نمی توان یافت که پژوهشگر به وسیله آن بتواند خواص یا ویژگی ها (مقوله ها) را تدوین کند. به موازاتی که داده های مشابه جمع آوری شد، از لحاظ تجربی اطمینان حاصل گردید که یک مقوله به کفایت رسیده است (دانایی فرد و همکاران، ۱۳۸۸). از این رو، تعداد مشارکت کنندگان در مصاحبه ۱۵ نفر بود. برای گردآوری اطلاعات ابتدا ادبیات و پیشینه تحقیق با استفاده از کتب، مجلات، پایان نامه های مربوط، آیین نامه و اسناد مرتبط و سایت های اینترنتی مورد بررسی قرار گرفت. پس از تهیه راهنمای مصاحبه به نمونه آماری مراجعه شد و داده های مورد نیاز با استفاده از مصاحبه های باز جمع آوری شد. طول مدت مصاحبه ها ۴۵-۶۰ دقیقه بود و مصاحبه ها توسط دستگاه ضبط دیجیتالی ثبت شد. قبل از مصاحبه با افراد به منظور حداکثر مشارکت متخصصان و استادان، نامه ای همراه با جزئیات اساسی اهداف مطالعه و سؤال ها مرتبط با آن توسط E-mail به مشارکت کنندگان ارسال و از آن ها جهت ملاقات حضوری درخواست شد. برای تحلیل مصاحبه ها از رویکرد ویرایشی^۲، تئوری مبتنی بر داده^۳ اشتراوس و کوربین که یکی از رویکردهای تحلیل داده ها در مصاحبه هاست استفاده شد (دانایی فرد و همکاران، ۱۳۸۸).

^۱ Non probability

^۲ Editing approach

^۳ Grounded Theory

گفتنی است به جهت مهم بودن مسئله پژوهش و محدودیت احتمالی داده‌ها، از رویکرد مثلث‌سازی^۱ استفاده شد. مثلث‌سازی به فرایند استفاده از رویکردها و منابع گوناگون جهت جمع‌آوری اطلاعات در تحقیق اطلاق می‌شود (اسکینر، ادواردز و کوربت، ۲۰۱۴). با توجه به استفاده از شیوه مثلث‌سازی (استفاده از منابع چندگانه شامل منابع کتابخانه‌ای، گروه کانونی با کارشناسان و مصاحبه با متخصصان) در این تحقیق از موارد منابع متنوع به‌منظور جمع‌آوری اطلاعات بهره‌گیری شد. علاوه بر این، در پژوهش حاضر جهت سنجش روایی از معیارهای اسکینر، ادواردز و کوربت (۲۰۱۴) که در جدول ۱ به آن اشاره شده استفاده گردید:

جدول ۱: روش‌های اطمینان از روایی

روش‌ها	نحوه اجرا در این پژوهش
درگیری	افزایش حساسیت نظری، مشارکت عملی و ارتباط با مشارکت‌کنندگان برای ارزیابی
طولانی مدت	برداشت‌های محقق
مشاهده	مشارکت عملی محقق و حضور در محیط مشارکت و اکتشاف جزئیات تجارب
پایدار	مشارکت‌کنندگان
بازرسی	انجام بازرسی ادواری اطلاعات و کدهای به‌دست‌آمده به جهت پیشگیری از سوگیری و
مجدد مسیر	اطمینان از صحت، توسط محقق و یک همکار (دانشجوی دکتری) آشنا به موضوع
کسب	موردپژوهش
اطلاعات	
چک کردن	بررسی اطلاعات به‌دست‌آمده به کمک گروه تحقیق و نظرسنجی از مصاحبه‌شوندگان در خصوص نتایج
مثلث‌سازی	استفاده از منابع متعدد برای جمع‌آوری داده‌ها
مقایسه	مقایسه داده‌های به‌دست‌آمده از منابع موردبررسی با سایر منابع به‌صورت مستمر در تمام
مستمر	طول تحقیق

^۴Triangulation

ارائه مدل عوامل موثر بر وندالیسم ورزشی با رویکرد جامعه شناختی در محیط های ورزشی با رویکرد نظریه داده بنیاد

برای محاسبه پایایی با روش توافق درون موضوعی دو کدگذار، از یک متخصص مدیریت ورزشی که در مراحل انجام پژوهش حضورداشت و از آگاهی مناسب در مورد این پژوهش برخوردار بود، درخواست شد تا به عنوان همکار در کدگذاری تحقیق شرکت کند. آموزش ها و تکنیک های لازم جهت کدگذاری به همکار تحقیق انتقال داده شد. سپس محققان به همراه همکار، به عنوان نمونه دو مورد از مصاحبه ها را کدگذاری کردند و درصد توافق درون موضوعی با استفاده از فرمول زیر محاسبه شد:

$$\text{درصد توافق درون} = \frac{\text{تعداد توافقات} \times 2}{\text{تعداد کل کدها}} \times 100\%$$

در جدول ۲ که تعداد کل کدهای که به ثبت رسیده است، تعداد کل توافقات بین کدها معادل ۴۱ می باشد. همچنین، پایایی بین کدگذاران برای مصاحبه های انجام گرفته در این پژوهش معادل ۷۸ درصد است. لذا با توجه به این که میزان پایایی بیشتر از ۶۰ درصد می باشد، قابلیت اعتماد کدگذاری ها مورد تأیید است و می توان گفت که میزان پایایی تحلیل مصاحبه کنونی مناسب می باشد.

جدول ۲: محاسبه پایایی

ردی	شماره	تعداد کل کدها	کدهای	کدهای عدم	پای
ف	مصاحبه		مورد توافق	توافق	ایی
۱	۳	۱۱	۴	۳	۰/۷۲
۲	۷	۱۳	۵	۳	۰/۷۶
۳	۱۴	۱۷	۶	۴	۰/۷۰
	جمع	۴۱	۱۵	۹	۰/۷۳

یافته‌های ژوهشی

عوامل علی و زمینه‌ای موثر وندالیسم ورزشی با رویکرد جامعه‌شناختی در محیط‌های ورزشی

شکل ۱: ماتریس ضریب اهمیت کدهای اولیه بر اساس فرمول شون(فراوانی)

جدول ۳: مقولات اصلی، محوری و مفاهیم مربوط به شرایط علی - زمینه‌ای موثر بر وندالیسم با رویکرد جامعه‌شناختی در

محیط‌های ورزشی

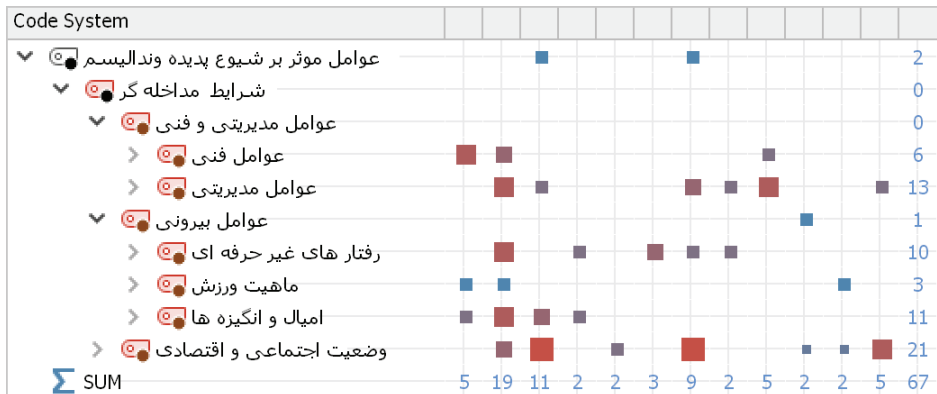
نوع مقوله	مقوله	بعد	مفاهیم
شرایط علی	نهادهای موثر در جامعه‌پذیری	جامعه	خشم و تنفر نسبت به اجتماع، ز بین رفتن همبستگی ورزش و جامعه، تغییر نحوه زندگی، قرار گرفتن در میان انبوه تماشاگران، جامعه‌پذیری غلط، مشارکت و تعلق به گروه‌های ورزشی، ختلاف نظر با نظام سیاسی کشور، ز دست دادن هویت اجتماعی و فرهنگی، توسعه فناوری و گسترش دامنه شهرنشینی، عدم تعلق به جامعه، مشاهده رفتار وندالیسمی و درگیری در مدرسه، آموزش و پرورش شرایط نا مطلوب آموزشی

درآمد پایین خانواده، عدم رابطه خوب با والدین، تنبیه بدنی در خانواده و محیط های اجتماعی، والدین بی سواد و یا کم سواد، فقدان نظارت موثر والدین بر رفتار فرزندان، نابسامانی خانوادگی، طلاق والدین، سابقه اختلافات شدید خانوادگی، سابقه اعتیاد در خانواده، سابقه کیفری اعضاء خانواده، میزان درآمد خانوار، میزان بالای اختلافات خانوادگی، کنترل و نظارت خانواده، تنش در خانواده، خانواده های از هم گسیخته، والدین سرگم و مرده، شرایط نامطلوب محیط خانه، برخورداری از والدین بی بند و بار و سهل انگار، محیط خانواده، عدم استفاده مناسب از توانمندی های نهادهای نیرومند اجتماعی، خانواده های غیر منضبط، تحصیلات والدین	خانواده	
وابستگی به گروه های کژ رفتار و وندال، بحران ها و وقایع زندگی، گروه های همبازی و همسالان، خودنمایی در گروه دوستان، رویج زندگی مبتنی بر روابط رسمی و بی روح همراه با فردگرایی مفرط، سابقه اخراج شدن از محل کار، مصاحبت با افراد بزهکار، ترکیب کروزومی و ژنتیکی ساختمان بدن، رقابت سرسختانه و فردگرایی افراطی، نحوه گذراندن اوقات فراغت، سابقه نزاع و کتک کاری، زادی هایی که در فعالیت های روزانه خود از آن برخوردارند، تحارب دوران کودکی، تجربه های نخستین دوران	عوامل محیطی	زیست شناختی تی
		عوامل فردی

کودکی افراد، شرایط رشد و تربیت فرد در خانواده،	
عدم برخورداری از موفقیت‌های تحصیلی افراد،	
تخلیه هیجان‌ها و اضطراب‌های دوره جوانی،	
ساختار ارزش‌ها و هنجارهای حاکم بر جامعه و	
محیط‌های ورزشی، هنجارها و ارزش‌های	
هنجارها و	ورزشی، توهین و تحقیر رقیب، اورهای کلیشه‌ای
ارزش‌های حاکم	شکل گرفته درباره کیفیت داور، سرودها و
ساختار ارزش	شعارهای طرفداران تیم‌ها، ماهیت ناآگاهی از جرم
ها و هنجار	بودن عمل وندالیسم، تاثیر منفی الگوهای ورزشی در
شرایط	محیط‌های ورزشی،
زمینه‌ای	عدم اعتقاد به ارزش‌های اخلاقی و هنجارهای فرهنگی،
جامعه و	اعتقاد به باورهای دینی، دگرگونی ساختی در جامعه،
محیط‌های	کشاکی میان اخلاق، رسوم، ارزش‌ها و منافع گروه‌های
ورزشی	اجتماعی، انحرافات و ناهنجاری‌های اجتماعی،
ارزش‌های	خصوصیت‌های دیرینه قومی و قبیله‌ای، فرقه‌گرایی و
محوری اجتماعی	تقابل‌های طبقاتی و دینی، احساس نارضایتی و
	بی‌ارزشی، حساس بی‌هنجاری، بدیل تخریب و
	روش‌های مخرب در بین افراد جامعه به ارزش
با توجه به فراوانی مشاهده شده کدهای اولیه برای کلیه مصاحبه‌ها مقوله محوری خواوده از زیر	
مقولات مقوله اصلی نهاد‌های موثر بر جامعه‌پذیری با ضریب اهمیت و فوانی ۳۴ بار تکرار بیشترین ضریب	
اهمیت و مقولات محوری آموزش و پرورش و هنجارها و ارزش‌های ورزشی با ۵ بار تکرار کمترین ضریب	
اهمیت را از نظر فراوانی و تکرار کد به خود اختصاص می‌دهد.	

ارائه مدل عوامل موثر بر وندالیسم ورزشی با رویکرد جامعه‌شناختی در محیط‌های ورزشی با رویکرد نظریه داده بنیاد

عوامل مداخله‌گر موثر وندالیسم ورزشی با رویکرد جامعه‌شناختی در محیط‌های ورزشی

شکل ۲: ماتریس شتون شرایط مداخله‌گر موثر بر وندالیسم با رویکرد جامعه‌شناختی در محیط‌های ورزشی

جدول ۴: مقولات اصلی، محوری و مفاهیم مربوط به شرایط مداخله‌ای موثر بر وندالیسم ورزشی با رویکرد جامعه‌شناختی

نوع مقوله	مقوله	بعد	مفاهیم
شرایط مداخله‌گر	عوامل مدیریتی و فنی	عوامل فنی	درک قضاوت غیر منصفانه داور، پناستی یا آفساید به سود یا زیان تیم مورد علاقه در بازی فوتبال، واکنش بازیکنان داخل زمین نسبت به تصمیم‌گیری‌های داور، عدم سازگاری انتظارات ورزشی و وسایل تحقق آنها، کیفیت داوری، وجود اشخاص سازمان‌یافته با عنوان لیدرها
		عوامل مدیریتی	فراافکنی رفتار و گفتار از سوی مدیران ورزشی، سوءمدیریت در باشگاه‌های ورزشی، عدم توجه کافی کارگزاران ورزش، امنه- انتظارات در قبال مجازاتی که به رفتار پرخاشجویانه تعلق می‌گیرد،

ضعف در ایجاد نظام شفاف، قانونگرا و پاسخگو از

سوی نهاد های ناظر، رهیافت امنیتی و عقیدتی

دولت در اداره ورزش، ابزاری بودن ورزش در

دست نهادهای حکومتی، دولتی و حکومتی بودن

ورزش، وجود بی عدالتی ها در ورزش، درونی نشدن

فرهنگ ورزشی در محیط های ورزشی، عدم

مجازات کیفری و حقوقی مناسب،

فضای مشتتج داخلی تیم محبوب، خطای بازیکنان

تیم حریف روی بازیکنان تیم مورد علاقه، رفتارهای

نا بهنجار بازیکنان تیم ها، رفتار احساسی مربیان

تیم ها، رفتارهای نابهنجار لیدرها، رفتار پرخاشگرانه

الگوهای ورزشی در میادین ورزشی

ماهیت ورزش به عنوان ابزار کنترل تخلیه هیجانی،

ساختار و ماهیت خشونت آمیز نوع ورزش،

عدم وجود نشاط اجتماعی، تغییرات سریع

اجتماعی، ملی - گرایي و تکثر قومی، نمایش دور از

انتظار و ضعیف بازیکنان تیم مورد علاقه در هنگام

مسابقه، استنباط از قضاوت نادرست داور علیه تیم

مورد علاقه، آرایش ظاهری بازیکنان تیم ها، تقلید از

رفتار ورزشکاران مشهور و پرخاشیه، نا امیدی افراد

از تیم های محبوبشان در کسب نتیجه، تمایلات روز

افزون انسان ها،

رفتارهای

غیر حرفه ای

ماهیت ورزش

عوامل بیرونی

امیال و انگیزه ها

اخبار تحریک کننده رسانه های مجازی و نشریات، عملکرد رسانه ها به

ویژه مطبوعات مورد علاقه طرفداران ، رواج ادبیات لمپنی و ارائه مطالب با

ارزش خبری و تحلیلی سطح پایین؛ رواج ادبیات لمپنی و ارائه مطالب با

ارزش خبری و تحلیلی سطح پایین،

ناکامی در رسیدن به اهداف و تمایلات، احساس از خود بیگانگی انسان ها،

عقده های روانی و امیال سرکوب شده، تمایل به دیده شدن افراد، جلب

توجه زیاد در انسان ها، احساس انزوای اجتماعی، خشم حاصل از شکست

و ناکامی باشگاه های محبوب، شکست و ناکامی تیم محبوب همراه با

احساس اجحاف، بیکاری و تقویت بروز رفتارهای انتقام جویانه از مسئولان

ورزشی، تفاوت های شخصیتی افراد در محیط های ورزشی، امیال سرکوب

شده، سرخوردگی و ناتوانی در به دست آوردن حقوق فردی، شخصیت

پرخاشگر، بی ثبات، ضد جامعه، نامطمئن، خصوصیت کینه جو، ناآرام،

کنجکاو، انتقام جو، ناشکیبا، عدم احساس رضایت از خود و زندگی،

احساس عدم توانمندی در انجام کارهای بزرگ، میزان افسردگی در افراد،

ناکامی های فردی و جمعی و محرومیت های فرهنگی، وجود حس پیروزی

در تماشاگران فوتبال، تسری قمار و شرط بندی ذهنی در تماشاگران،

سرخوردگی ناشی از عدم اقدام عملی، حساسیت های ناشی از قمارهای

ذهنی کلانتر، احساس جانشینی تماشاگران به جای بازیکنان و شرکت

کنندگان، آستانه تحمل افراد در رویارویی و مواجهه با ناکامی، حرکات و

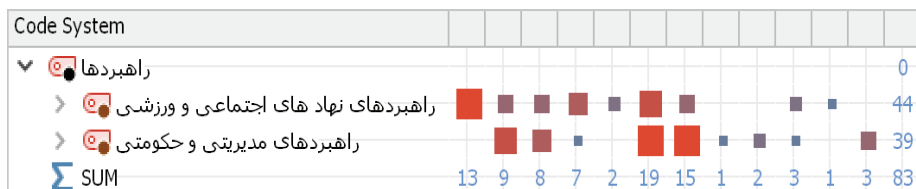
اعمال خشونت آمیز و پرخاشجویانه بازیکنان در هنگام بازی، رها شدن

انرژی عقده های سرکوفته خانوادگی و اجتماعی، احساس ظلم ، ستم و

احساس اجحاف، احساس عدم موفقیت در کار، خشونت ، خستگی ، تخلیه

هیجانی

راهبردهای مقابله با وندالیسم ورزشی با رویکرد جامعه‌شناختی در محیط‌های ورزشی

شکل ۴: ماتریس شنون راهبردهای وندالیسم ورزشی با رویکرد جامعه‌شناختی در محیط‌های ورزشی

همانطور که در ماتریس شنون مربوط به راهبردهای وندالیسم ورزشی مشاهده می‌گردد راهبردهای نهاد های اجتماعی و ورزشی با ضریب اهمیت ۴۴ و راهبردهای مدیریتی و حکومتی با ضریب اهمیت ۳۹ و در مجموع راهبردهای وندالیسم ورزشی با ضریب فراوانی و اهمیت ۸۳ از مصاحبه‌های انجام شده احصاء و اکتشاف گردید. جدول زیر بیانگر مقولات و مفاهیم مربوط به راهبردها می باشد.

جدول ۶: مقولات محوری و مفاهیم راهبردی مقابله با وندالیسم با رویکرد جامعه‌شناختی در محیط‌های ورزشی

نوع مقوله	بعد	مفاهیم
راهبردهای مقابله با وندالیسم ورزشی	راهبردهای مقابله با وندالیسم ورزشی	توجه به امر آموزش و تبلیغ، پیرامون موضوع تخریب گرایی و وندالیسم، ندیشیدن تدابیر روان شناختی در راستای اصلاح رفتار های ضد اجتماع، آموزش هواداران در راستای اصلاح رفتار های ضد اجتماعی، افزایش مسئولیت پذیری های اجتماعی در افراد، هیبه برنامه های ورزشی تلویزیون در انتقال ارزش های اخلاقی، توجه به به ارزش های اخلاقی در آموزش و پرورش و دانشگاه ها، تلاش الگوهای ورزشی و سلبریتی ها جهت پیشگیری از وندالیسم، تاکید بر رفتار های مطلوب توسط مربیان و ورزشکاران، اکید کانون های هواداری جهت سالم سازی ورزشگاه ها، تلاش رسانه در تقویت هنجارهای مثبت و بالندگی افکار عمومی، سرمایه گذاری با هدف توسعه فرهنگ و ایجاد شرایط متناسب با ارزشهای، افزایش نظارت و کنترل

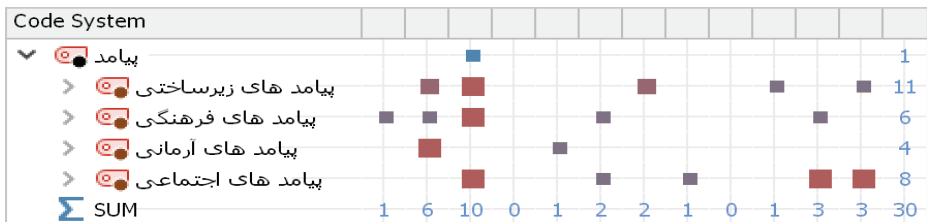
اجتماعی با حضور بانوان و خانواده ها در ورزش، توسعه فرهنگ ورزش در محیط های ورزشی، مدیریت صحیح بخش فرهنگی نهادهای ورزشی، آموزش مربیان، بازیکنان، لیدرها در کنترل هیجانات، کنترل هیجانات مربیان، بازیکنان و لیدرها، پابندی خانواده ها به اصول و ارزش ها، آموزش بروز هیجانات مثبت در سنن پایه، اطلاع رسانی درباره علل، نتایج و تبعات فردی و اجتماعی وندالیسم، افزایش مشارکت و مسوولیت پذیری اجتماعی، شناخت بافت اجتماعی و جرم شناسی در سطح محلات و مناطق شهر، توجه به امر پژوهش در فرهنگ، توجه کافی به مقوله -ی مسوولیت و تعهد اجتماعی در ورزش، جدی گرفتن مشارکت عملی و مدنی هواداران در قالب تشکل ها، مک به حفظ انگاره ها و مدیریت تنش ها، کمک به انسجام و همبستگی اجتماعی، مبارزه با خشونتِ نوظهور وندالیسم و همکاری های پویا، گسترده و ثمربخش، رائه الگوهای مهارتی به ورزشکاران جهت موفقیت و جلوگیری از خشونت، متعهد شدن ورزشکار به خود کنترلی رفتارهای پر خاشگرانه، خلق راهبردهایی برای کنترل پر خاشگری در ورزش، آموزش مدیریت استرس به افراد در خانواده و مدارس، تغییر و اصلاح اعمال پر خاشگرانه و آموزش رفتارهای مناسب،

بهبود استاندارد های محیط های ورزشی، برنامه ریزی برای ایجاد انگیزه جهت حضور در رویداد های ورزشی، افزایش تدابیر امنیتی در ورزشگاه ها، بازسازی سریع فضاها پس از تخریب، استفاده از مصالح و لوازم با کیفیت جهت عدم تخریب سریع، افزایش انگیزه مالکیت عمومی در بین افراد در ارتباط با فضاهای، تخصیص اعتبارات لازم در خصوص سالم سازی ورزشگاه ها، به کارگیری تکنیک های فنی مناسب در ساخت اماکن ورزشی، افزایش کمیت و کیفیت مراکز تفریحی، برنامه ریزی مسئولان ورزشی جهت

ارتقاء ارزش های اخلاقی در محیط ها، ایجاد اعتماد و باور عمومی نسبت به فعالیت های مدیران ورزشی، نصب تابلوهای راهنما به منظور آگاه نمودن افراد خاطی از جرایم مربوطه، ساختارمند کردن استفاده از اماکن ورزشی، ارائه خدمات رفاهی برای هواداران در محیط های ورزشی، کیفیت طراحی محیط های ورزشی به عنوان یک اصل در پیشگیری از وندالی، تعزیر و محکومیت، فزایش کارناوال های شادی در کشور، افزایش مکان های تخلیه هیجانی در جامعه، تصویب قانون پرداخت خسارات توسط وندال ها، برنامه ریزی صحیح برای پر کردن اوقات فراغت، ارائه تسهیلات برای استفاده اقشار مختلف از مجموعه های ورزشی، نظارت با ابزار مکانیکی نظیر دوربین های مدار بسته، عزم جدی مسوولان و تصمیم گیران و مدیران ورزشی، راهبردهای مدیریتی و حکومتی\برنامه ریزی مدیریتی، سیاست های کلان برای ارائه برخی خدمات دائمی یا متناوب، ایجاد مکانیسمی موثر در فوتبال ایران برای دخالت عمومی هواداران د، راهبردهای مدیریتی و حکومتی\خصوصی سازی ورزش، اعتماد سازی در افکار عمومی از سوی مسئولین، فروکاستن امر فرهنگی و اجتماعی به امر امنیتی، رویکرد واکنشی کارگزاران ورزش به مسائل فرهنگی، اتخاذ راهبرد فرهنگی در عرصه -ی ورزش، شناخت عوامل اجتماعی موثر در بروز این گونه رفتار ها با بیان راهکار، اشتغال، امکان تحصیل برای جوانان در جامعه

ارائه مدل عوامل موثر بر وندالیسم ورزشی با رویکرد جامعه‌شناختی در محیط‌های ورزشی با رویکرد نظریه داده بنیاد

پیامدهای وندالیسم ورزشی با رویکرد جامعه‌شناختی در محیط‌های ورزشی

شکل ۵: ماتریس شنون پیامدهای وندالیسم ورزشی با رویکرد جامعه‌شناختی در محیط‌های ورزشی

نتایج مربوط به ماتریس شنون نشان داد که چهار مقوله محوری پیامدهای زیرساختی، فرهنگی، آرمانی و اجتماعی برای پدیده وندالیسم ورزشی احصا گردید که در مجموع ضریب فراوانی ۳۰ برای مقوله اصلی پیامدهای وندالیسم ورزشی در محیط‌های ورزشی احصا گردید. و در این میان پیامدهای زیر ساختی با ضریب فراوانی ۱۱ بیشترین تکرار و پیامدهای آرمانی با ضریب فراوانی ۴ با کمترین فراوانی اکتشاف شدند. جدول زیر مفاهیم مربوط به مقولات محوری را نشان می‌دهد:

جدول ۷: مقولات و مفاهیم پیامدهای پیدایش وندالیسم ورزشی با رویکرد جامعه‌شناختی در محیط‌های ورزشی

نوع مقوله	بعد	مفاهیم
پیامدهای زیرساختی	آسیب‌های شهری، ایجاد خسارت‌های مالی و غیر مالی، ایجاد خسارت برای دولت، خرابی و نابودی زیرساخت‌ها در ورزش، به خطر انداختن سلامت و امنیت محیط‌های ورزشی، تخریب اموال عمومی، آثار جبران ناپذیر برای محیط‌های ورزشی جامعه، تحمیل هزینه‌های بالا بر ورزش و جامعه، تأخیر در اجرای پروژه‌های جدید و امکانات بهتر،	
پیامدهای فرهنگی	هافینگ شدن رفتارهای بزهکارانه، ترویج خشونت در محیط‌های ورزشی، ایجاد احساس نا امنی و اختلال در منظر و سیمای محیط‌های ورزشی، دامن زدن به ناهنجاری‌های اخلاقی در فضای ورزش از سوی مدیران، وینیک، شرط بندی، تپانی، تعصبات قومی و نژادگرایانه، لگو پذیری نامناسب برای کودکان و نوجوانان،	
پیامدهای آرمانی	از بین رفتن رسالت اصلی ورزش در جامعه، دوری از اهداف رفقای ورزش، شکل‌گیری وضعیت آتومیک در ورزش کشور، ندادن به برخی اقدامات تحت فشار سازمان‌های بین‌المللی مانند AFC،	
پیامدهای اجتماعی	مسئمت از رشد مسئله اجتماعی، ایجاد مشکلات مهم و بزرگ برای جامعه، مختل کردن نظام خدمات رسانی، معرجه شدن تماشاگران و بازیکنان فوتبال، خشونت که، توسعه جامعه مدرن در تقابل با سنت، روابط اجتماعی و من، اجتماعی‌اشوش افکار عمومی، کاهش همبستگی و وحدت، خسارات هنگفتی بر بودجه عمومی، و خسارات فراوانی بر سرمایه‌های ملی	

مدل وندالیسم با رویکرد جامعه‌شناختی در محیط‌های ورزشی

ارائه مدل عوامل موثر بر وندالیسم ورزشی با رویکرد جامعه شناختی در محیط های ورزشی با رویکرد نظریه داده بنیاد

انجام می شود. برای طبقه بندی دقیق مفاهیم در مقوله ها باید به هر مفهوم بعد از شکسته شدن برچسبی بخورد و داده های خام به وسیله بررسی دقیق متن مصاحبه ها و یادداشت های زمینه ای مفهوم سازی شود. داده های جمع آوری شده از مصاحبه شوندگان کدگذاری می شود تا به شکل راحت تری شباهت و تفاوت ها شناسایی شوند. درحالی که کدگذاری باز داده ها را به مقوله های مختلف تفکیک می کند، کدگذاری محوری مقوله ها و زیر مقوله های آن را با توجه به مشخصه ها و ابعاد آن ها به یکدیگر مرتبط می سازد. برای کشف نحوه ارتباط مقوله ها با یکدیگر محقق از پارادایم استفاده می کند.

در میان مفاهیم احصا شده و کدهای اولیه با توجه به ماتریس شنون به خطر انداختن سلامت و امنیت محیط های ورزشی و تحمیل هزینه های بالا بر ورزش و جامعه با بیشترین تکرار از سوی خبرگان به عنوان شاخص های با تکرار بیشتر معرفی گردیدند. از سوی دیگر؛ مصاحبه شونده (۲) بیان کرده است آسیب های شهری، ایجاد خسارت های مالی و غیر مالی، ایجاد خسارت برای دولت، تخریب و نابودی زیر ساخت ها در ورزش، به خطر انداختن سلامت و امنیت محیط های ورزشی، تخریب اموال عمومی، آثار جبران ناپذیر برای محیط های ورزشی جامعه، تحمیل هزینه های بالا بر ورزش و جامعه، تأخیر در اجرای پروژه های جدید و امکانات بهتر وقتی تماشاچیان عصبی هستند بسیار به چشم می آید. مصاحبه شونده (۴) بیان کرده است در برنامه ریزی برای آموزش باید به اینکه قرار از نتایج چه استفاده ای بشه توجه کرد. مصاحبه شونده (۳) بیان کرده است بازیکنان و لیدرها، پابندی خانواده ها به اصول و ارزش ها، آموزش بروز هیجانات مثبت در سنین پایه، اطلاع رسانی درباره علل، نتایج و تبعات فردی و اجتماعی وندالیسم، افزایش مشارکت و مسوولیت پذیری اجتماعی، شناخت بافت اجتماعی و جرم شناسی در سطح محلات و مناطق شهر، توجه به امر پژوهش در فرهنگ، توجه کافی به مقوله مسوولیت و تعهد اجتماعی در ورزش، جدی گرفتن مشارکت عملی و مدنی هواداران در قالب تشکلهای، کمک به حفظ انگاره ها و مدیریت تنش ها، کمک به انسجام و همبستگی اجتماعی، مبارزه با خشونت نوظهور وندالیسم و همکاری های پویا، گسترده و ثمربخش، ارائه الگوهای مهارتی به ورزشکاران جهت موفقیت و جلوگیری از خشونت، متعهد شدن ورزشکار به خود کنترل رفتارهای پر خاشگرانه، خلق راهبردهایی برای کنترل پر خاشگری در ورزش، آموزش مدیریت استرس به افراد در خانواده و مدارس، تغییر و اصلاح اعمال پر خاشگرانه و آموزش رفتارهای مناسب باید توجه شود. مصاحبه شونده (۵) بیان کرده است بهبود استانداردهای محیط های ورزشی، برنامه ریزی برای ایجاد انگیزه جهت حضور در رویدادهای ورزشی، افزایش تدابیر امنیتی در ورزشگاه ها، بازسازی سریع فضاهای پس از تخریب، استفاده از مصالح لوازم با کیفیت جهت عدم تخریب سریع، افزایش انگیزه مالکیت عمومی در بین افراد در مورد فضاهای، تخصیص اعتبارات لازم در حوزه سالم سازی ورزشگاه ها، به کارگیری تکنیک های فنی مناسب در ساخت اماکن ورزشی،

افزایش کمیت و کیفیت مراکز تفریحی، برنامه‌ریزی مسئولان ورزشی جهت ارتقای ارزش‌های اخلاقی در محیط‌ها، ایجاد اعتماد و باور عمومی نسبت به فعالیت‌های مدیران ورزشی، نصب تابلوهای راهنما به منظور آگاه نمودن افراد خاطی از جرائم مربوطه، ساختارمند کردن استفاده از اماکن ورزشی، ارائه خدمات رفاهی برای هواداران در محیط‌های ورزشی، کیفیت طراحی محیط‌های ورزشی. مصاحبه شونده (۳) بیان کرده است به عنوان یک اصل در پیشگیری از وندالی، تعزیر و محکومیت، افزایش کارناوال‌های شادی در کشور، افزایش مکان‌های تخلیه هیجانی در جامعه، تصویب قانون پرداخت خسارات توسط وندال‌ها، برنامه‌ریزی صحیح برای پر کردن اوقات فراغت، ارائه تسهیلات برای استفاده اقشار مختلف از مجموعه‌های ورزشی، نظارت با ابزار مکانیکی نظیر دوربین‌های مدار بسته، عزم جدی مسئولان و تصمیم‌گیران و مدیران ورزشی، راهبردهای مدیریتی و حکومتی/برنامه‌ریزی مدیریتی، سیاست‌های کلان برای ارائه برخی خدمات دائمی یا متناوب، ایجاد مکانیسمی موثر در فوتبال ایران برای دخالت عمومی هواداران در راهبردهای مدیریتی و حکومتی/خصوصی‌سازی ورزش، اعتماد سازی در افکار عمومی از سوی مسئولان، فروکاستن امر فرهنگی و اجتماعی به امر امنیتی، رویکرد واکنشی کارگزاران ورزش به مسائل فرهنگی دارای اهمیت است. مصاحبه شونده (۱) بیان کرده است احساس از خود بیگانگی انسان‌ها، عقده‌های روانی و امیال سرکوب شده، تمایل به دیده شدن افراد، جلب توجه زیاد در انسان‌ها، احساس انزوای اجتماعی، خشم حاصل از شکست و ناکامی باشگاه‌های محبوب، شکست و ناکامی تیم محبوب همراه با احساس اجحاف، بیکاری و تقویت بروز رفتارهای انتقام جویانه از مسئولان ورزشی، تفاوت‌های شخصیتی افراد در محیط‌های ورزشی، امیال سرکوب شده. مصاحبه شونده (۲)، سرخوردگی و ناتوانی در به دست آوردن حقوق فردی، شخصیت پرخاشگر، بی‌ثبات، ضد جامعه، نامطمئن، خصوصیت کینه‌جو، ناآرام، کنج‌جو، انتقام‌جو، ناشکیبا، عدم احساس رضایت از خود و زندگی، احساس عدم توانمندی در انجام کارهای بزرگ، میزان افسردگی در افراد، ناکامی‌های فردی و جمعی و محرومیت‌های فرهنگی، وجود حس پیروزی در تماشاگران فوتبال، تسری قمار و شرط بندی ذهنی در تماشاگران، سرخوردگی ناشی از عدم اقدام عملی، حساسیت‌های ناشی از قمارهای ذهنی کلاتر، احساس جانشینی تماشاگران به جای بازیکنان و شرکت‌کنندگان، آستانه تحمل افراد در رویارویی و مواجهه با ناکامی، حرکات و اعمال خشونت‌آمیز و پرخاشجویانه بازیکنان در هنگام بازی، رها شدن انرژی عقده‌های سرکوفته خانوادگی و اجتماعی، احساس ظلم، ستم و احساس اجحاف، احساس عدم موفقیت در کار، خشونت، خستگی، تخلیه هیجانی اشاره کرده است. مصاحبه شونده (۶) خستگی در محیط‌های ورزشی، عوامل ایجاد کننده ناز ضایعی در ورزشگاه‌ها، قرار گرفتن تحت تاثیر فضا و جو اجتماعی، یفیت پایین خدمات، مکانیسم ناسالم محیط ورزش، عدم وجود فضای کافی برای ابراز عقیده تماشاچیان، نحوه ورود و خروج به ورزشگاه، عدم دسترسی به تسهیلات و امکانات رفاهی و خدماتی. مصاحبه‌شونده (۷)

ارائه مدل عوامل موثر بر وندالیسم ورزشی با رویکرد جامعه شناختی در محیط های ورزشی با رویکرد نظریه داده بنیاد

نمایش فیلم های تخریب کننده و پرخاشگرانه، وضعیت تحصیلی افراد، علاقه مندی به تفریحات هیجانی، طرد اجتماعی، زمان برگزاری مسابقه، شرایط فیزیکی محل برگزاری مسابقه، اهمیت و حساسیت نتیجه مسابقه، مکانیسم های برقراری روابط اجتماعی بین تماشاگران و طرفداران تیم، سیستم کنترل اجتماعی و مدیریت ورزشگاه های محل برگزاری مسابقات، شیوه های برقراری ارتباطات آموزشی، فرهنگی و ورزشی از جانب باشگاه. مصاحبه شونده (۳)، رواج استفاده از شبکه های ماهواره ای، عدم توانایی احقاق آزادانه حقوق توسط تماشاگران، عدم اطمینان تماشاگران به بازیکنان و داوران در پی دستور حاکمیت، عدم اطمینان عمومی مردم به ارکان تصمیم گیرنده ورزش در فدراسیون ها، استفاده از مشروبات الکلی و مواد مخدر، عدم توفیق و ناکامی برای حضور در ورزشگاه. مصاحبه شونده (۵) جایگاه تیم های مورد علاقه در رده بندی مسابقات قهرمانی، ایجاد مزاحمت و درد سر در محله، سابقه رفتار مجرمانه، خاستگاه طبقاتی پایین، رفتارهای بزهکارانه، رفتار ورزشکاران تیم مقابل، حساسیت رقابت، بازی های پر تنش، خستگی در محیط های ورزشی اشاره کرده است. مصاحبه شونده (۴) بیان کرده است عواملی مانند خشم و تنفر نسبت به اجتماع، زبیدن رفتن همبستگی ورزش و جامعه، تغییر نحوه زندگی، قرار گرفتن در میان انبوه تماشاگران، جامعه پذیری غلط، مشارکت و تعلق به گروه های ورزشی، اختلاف نظر با نظام سیاسی کشور، از دست دادن هویت اجتماعی و فرهنگی، توسعه فناوری و گسترش دامنه شهرنشینی، عدم تعلق به جامعه در رفتارهای خشنونت آمیز تاثیر دارد. مصاحبه شونده (۳) بیان کرده کسانی که رفتارهای مخرب دارند معمولاً دارای سابقه اعتیاد در خانواده، سابقه کفیری اعضای خانواده، میزان درآمد خانوار، میزان بالای اختلافات خانوادگی، کنترل و نظارت خانواده، تنش در خانواده، خانواده های از هم گسیخته، والدین سردگم و مرده، شرایط نامطلوب محیط خانه، برخورداری از والدین بی بند و بار و سهل انگار، محیط خانواده، عدم استفاده مناسب از توانمندی های نهادهای نیرومند اجتماعی می باشند. مصاحبه شونده (۷) بیان کرده است راهکار زیاد است، ولی نمی توان تاثیر این عوامل را نادیده گرفت. فضای متشنج داخلی تیم محبوب، خطای بازیکنان تیم حریف روی بازیکنان تیم مورد علاقه، رفتارهای ناهنجار بازیکنان تیم ها، رفتار احساسی مربیان تیم ها، رفتارهای ناهنجار لیدرها، رفتار پرخاشگرانه الگوهای ورزشی در مبادین ورزشی. مصاحبه شونده (۴) بیان کرده است رفتارهای مخرب نتایج اجتماعی و فردی زیادی را به همراه دارد.

بر اساس مدل پارادایمی می توان اینگونه بیان کرد عوامل مؤثر وندالیسم ورزشی عبارتند از: نهادهای موثر در جامعه پذیری شامل جامعه، آموزش و پرورش و خانواده، زیست شناختی شامل عوامل محیطی و فردی و ساختار ارزش ها و هنجارهای حاکم بر جامعه و محیط های ورزشی شامل هنجارها و ارزش های محوری که بر وندالیسم ورزشی به عنوان متغیر علی تاثیر می گذارد. علاوه بر آن، عوامل اجتماعی و اقتصادی، انیال و انگیزه و نوع

ورزش و رفتارهای غیرحرفه‌ای که ابعاد عوامل بیرونی هستند به عنوان مداخله‌گر و عامل روان‌شناختی، رسانه و خدمات محیط ورزشی، عامل‌ها و شرایط و وضعی به عنوان بستر بر وندالیسم ورزشی تأثیر دارد. بر اساس نوع وندالیسم ورزشی راهبردهای مدیریتی و اجتماعی و ورزشی اتخاذ می‌شود که نتایج زیر ساختی، فرهنگی، آرمانی و اجتماعی در پی دارد. پس از تهیه مدل پارادایمی برای افزایش اعتبار مدل به این ترتیب عمل شد که مدل پارادایمی در اختیار خبرگان دانشگاهی آشنا با دوره‌های آموزشی و روش تئوری برخاسته از داده قرار گرفت. خبرگان اعم از خبرگان شناخته شده داخلی و خارجی بودند که از طریق ایمیل مدل پارادایمی و فرایند تدوین آن را دریافت کردند. از خبرگان خواسته شد که در مورد فرایند تدوین مدل و مدل نهایی نظرات خود را ارائه دهند که بیشتر آن‌ها مدل را تأیید کردند و بعضی از آن‌ها نظرات اصلاحی نیز داشتند که در فرآیندی رفت و برگشتی اصلاحات اعمال شد و نظر نهایی خبره گرفته شد. در همین مرحله فرایند تحقیق نیز با تعدادی از خبرگان روش تحقیق به اشتراک گذاشته شد که تأیید فرآیند تحقیق نیز از خبرگان این حوزه گرفته شد. در تحقیق حاضر به توسعه مدل پارادایمی تحقیق پرداخته شد که روابط مؤلفه‌ها و مقوله‌ها با داده‌های فرآیند تحقیق در آن به تصویر کشیده می‌شود. بدیهی است برخی از پژوهش‌ها با انجام این مرحله که همانا تعیین گزاره‌ها و یا فرضیات تحقیق است، به پایان می‌رسد و کار آزمون فرضیات و روابط بین گزاره‌ها را به تحقیقات دیگری واگذار می‌نمایند. نوع روابط میان معیارها و زیرمعیارها نیز با توجه به کدگذاری انتخابی صورت گرفته در قالب ارائه قضایای نظری ارائه گردید. بنابراین با توجه به مرحله کیفی طراحی الگو، الگوی مفهومی تحقیق بیانگر چگونگی ارتباط معیارهاست و فرضیه‌های تحقیق امکان آزمون الگوی طراحی‌شده با رویکرد کمی را فراهم می‌کنند.

منابع

- احمدی، عزت‌الله؛ عدلی‌پور، صمد و پورجبار آخونی، فریبا. (۱۳۹۷)، «مطالعه رفتارهای وندالیستی دانشجویان و برخی از عوامل مرتبط با آن (مورد مطالعه: دانشگاه شرید مدنی آذربایجان)». پژوهش‌های روان‌شناختی اجتماعی. دوره ۸، ش ۲۹، صص ۷۷-۹۴.
- اسماعیلی، محمدرضا؛ بابادی، پرویز و آفرینش خاکی، اکبر. (۱۴۰۰). «مقایسه اثر ورزش در خشونت بزهکاران ورزش شکار و غیر ورزشکار». مدیریت ارتقای سلامت. ۱۰ (۲)، صص ۸۷-۹۷.
- آقایی، مجید و ملائوروزی، کیوان. (۱۳۹۷). «تحلیل جرم‌شناختی تئوری ناکامی - پرخاشگری در خشونت تماشاگران فوتبال». مطالعات روان‌شناسی ورزشی. ش ۲۶، صص ۱۵۱-۱۶۶.
- انوشه، مرتضی؛ آقامحسینی فشمی، علی و موسوی نقابی، سیدمجتبی. (۱۳۹۷). «تدوین مدل راهبردهای پیشگیری از رفتارهای وندالیستی مبتنی بر رویکرد بازاریابی اجتماعی». مطالعات جامعه‌شناختی شهری. دوره ۸، ش ۲۹، صص ۱۷۱-۱۹۰.
- باجولوند، علی و محبی، رضا. (۱۴۰۰). «بررسی و شناخت فاکتورهای مؤثر در کنترل رفتارهای وندالیستی تماشاگران با بهره‌گیری از مؤلفه‌های دلبستگی به مکان». دومین کنفرانس بین‌المللی فناوری‌های نوین در مهندسی معماری و شهرسازی ایران. تهران.

https://ci.vi.lia.com/doc/۱۲۳۷۷۲۴

ارائه مدل عوامل موثر بر وندالیسم ورزشی با رویکرد جامعه شناختی در محیط های ورزشی با رویکرد نظریه داده بنیاد

- جدیدی، سعید؛ لیبی، محمد مهدی و قدیمی، بهرام. (۱۴۰۰). «جامعه‌شناسی مولفه‌های هویت و تاثیر آن بر سلامت و ورزش همگانی (مورد مطالعه: منطقه ۱۴ شهر تهران)». علوم پزشکی رازی (مجله دانشگاه علوم پزشکی ایران). دوره ۲۸(۲)، صص ۹۳-۱۰۳.
- دعاگویان، داوود؛ عبدالرحمانی، رضا و پرویزی، غلامرضا. (۱۳۹۹). «نقش رسانه‌ها در بروز پرخاشگری مسابقات ورزشی فوتبال». مطالعات فرهنگی اجتماعی المپیک. دوره ۲۱(۲)، صص ۴۵-۶۵.
- رضائی، فاطمه و زر، عبدالصالح. (۱۴۰۰). «بررسی ارتباط بین وضعیت فعالیت بدنی و ورزش با ابعاد سلامت اجتماعی سربازان». علوم مراقبتی نظامی. دوره ۸(۱)، صص ۴۵-۵۳.
- عباسی، بهاره؛ نظری، رسول و صفاری، مرجان. (۱۴۰۰). «واهردها و پیامدهای ورزش شهروندی سلامت‌محور در کلان شهرهای ایران: مطالعه کیفی (تحلیل محتوا)». مدیریت ارتقای سلامت. دوره ۱۰(۲)، صص ۳۳-۴۳.
- غزالیق زندی، آتنا و حومینان شریف‌آبادی، داوود. (۱۴۰۰). «اثر صفات سه‌گانه تاریک شخصیت بر پرخاشگری مربیان و ورزشکاران». علوم روانشناختی. دوره ۲۰، ش ۱۰۲، صص ۸۷۹-۸۸۷.
- قربانی قهفرخی، لیلا؛ فراهانی، مرجان و کشاورز، لقمان. (۱۳۹۹). «تحلیل عوامل محیطی و سازمانی موثر بر بروز پرخاشگری و خشونت تماشاچیان مسابقات والیبال ایران». پژوهش‌های کاربردی در مدیریت ورزشی. دوره ۸، ش ۴(۳۲)، صص ۲۵-۳۷.
- نجد سمیعی، متین؛ صفاتی، علی محمد؛ نقشبندی، سید صلاح الدین؛ فراهانی، ابوالفضل و نیک بخش، رضا. (۱۴۰۰). «ارائه چارچوب مفهومی و مدل های code-subcode برای عوامل موثر بر مدیریت جنجال در ورزش (مورد مطالعاتی: رشته ورزشی هندبال)». علوم پزشکی رازی (مجله دانشگاه علوم پزشکی ایران). دوره ۲۸(۲)، صص ۶۸-۸۰.
- هارونی، طاهره؛ ضرابیان، محمدکاظم و موسوی، اشرف‌السادات. (۱۳۹۸). «اثر بخشی آموزش مدیریت خشم بر تاب‌آوری، سخت‌رویی و سلامت عمومی دانش‌آموزان دختر هنرستانی». روان پزشکی و روانشناسی بالینی ایران. جلد ۲۵، ش ۴، صص ۳۶۸-۳۸۳.
- صدرمحمدی، حسین و انصاری، حمید. (۱۳۹۶). «عوامل موثر بر بروز وندالیسم در ورزش فوتبال در ایران». سومین کنفرانس سراسری پژوهش‌های نوین در حقوق و علوم اجتماعی. تهران. <https://ci.vili.ca.comdoc/۷۲۹۲۱۵>
- احمدی، علی و بابایی، خدیجه. (۱۳۹۹). وندالیسم در ورزش. چاپ اول، جهاد دانشگاهی واحد استان قزوین.
- بابادی، پرویز؛ اسماعیلی، محمد رضا. آفرینش خاکی، اکبر. (۱۳۹۷). «تحلیل جامعه شناختی ارتباط بین ورزش‌های گروهی و کاهش خشونت در زندانیان (مورد مطالعه: اس‌تان خوزستان)». پنجمین همایش ملی علوم ورزشی و تربیت بدنی ایران. تهران. <https://ci.vili.ca.comdoc/۹۰۳۹۸۶>
- حیدری، رضا و میلانی، علیرضا. (۱۳۹۹). «تحلیلی بر رویکردهای نظریه‌ای پدیده وندالیسم در فوتبال (چالش‌ها و راهکارهای کیفی)». مطالعات فرهنگی اجتماعی المپیک. دوره ۱، ش ۴ - شماره پیاپی ۴، صص ۱۲۷-۱۶۱.
- مددی، فریبا؛ قدیمی، بهرام و آزادفدا، شیوا. (۱۳۹۸). «شرکت زنان در فعالیت‌های ورزشی منتخب و روحیه وندالیستی». جامعه‌شناسی و مدیریت سبک زندگی. دوره ۵، ش ۱۳ - شماره پیاپی ۱۳، صص ۲۵۵-۲۸۵.
- Brohm, J. (2020). "Psychoanalysis put to the test of sport". Cliniques méditerranéennes, no 101(1), 51-63. <https://www.cairn.info/journalcliniques-mediterraneennes-2020-1-page-51.htm>.
- Hazar, Z., Polat, E., & Hazar, S. (2018). "Evaluation of Different Variables of Agression Levels of Physical Education and Sports School and Educational Faculty Students". Turkish Journal of Sport and Exercise, 20(3), 318-323. doi: 10.15314/tsed.478082.

- Korobeynikov, G., Cynarski, W. J., Mytskan, B., Dutchak, M., Korobeynikova, L., Nikonorov, D., & Korobeinikova, I. (2019). **"The psychophysiological state of athletes with different levels of aggression. Ido Movement for Culture"**. Journal of Martial Arts Anthropology, 19(1S), 62-66.
- Menaker, Brian E.; McGranahan, Devan A.; and Sheptak, Richard D. Jr. (2019). **"Game Day Alters Crime Pattern in the Vicinity of Sport Venues in Cleveland, OH"**. Journal of Sport Safety and Security, Vol. 4 : No. 1 , Article 1. Available at: <https://aquila.usm.edu/jsss/vol4/iss1/1>
- Pačesová, P., & Šmela, P. (2020). **"Aggression and anxiety trait level of young male contact and noncontact athletes"**. Acta Gymnica, 50(1), 9-15.
- Schmid, J., Olsen, M., & Moen, F. (2020). **"Unique associations between sports coaches' personality and the coach-athlete working alliance. International"**. Journal of Coaching Science, 14(2).
- Zhao, X., Tang, J (2018). **"Crime in Urban Areas: A Data Mining Perspective"**. arXiv e-print: 1804-8159. <https://ui.adsabs.harvard.edu/abs/2018arXiv180408159Z>.
- Lewicki, R.J., Bies, R.J., Sheppard, P.H. (2018). **Dishonesty as deviance: Typology of workplace.**
- Espelage D. (2015). **"Data needs for emerging research issues in bully and violence prevention: Strengths and limitations of the national center for educational statistics data sets"**. Journal of AERA Open. 1 (1): 1-7. <https://doi.org/10.1177/2332858415604147>.

فرا تحلیل علل خشونت و پر خاشگری ورزشی (پژوهش‌های بازه زمانی ۱۳۸۳ الی ۱۴۰۰)

اکبر ذوالفقاری^۱

طاها عشایری^۲

طاهره جهان‌پرور^۳

[10.22034/ssys.2023.2647.2917](https://doi.org/10.22034/ssys.2023.2647.2917)

تاریخ دریافت مقاله: ۱۴۰۱/۹/۹

تاریخ پذیرش مقاله: ۱۴۰۲/۴/۴

ورزش، از سبک‌های زندگی اجتماعی مدرن است که با افزایش حامیان آن، بر شدت و میزان خشونت و پر خاشگری ورزشی نیز اتف any زوده شده است. بنابراین، هدف اصلی این پژوهش، مطالعه علل خشونت و پر خاشگری در ورزش ایزان می‌باشد. روش انجام این تحقیق از نوع فراتحلیل است. فراتحلیل با مرور سیستماتیک بر پژوهش‌های قبلی، درصد برآورد میزان اندازه اثر متغیر مستقل بر وابسته است. جامعه آماری تحقیق ۵۶ سند پژوهشی بود که ۳۳ سند آن با رعایت ملاک ورود و خروج انتخاب شدند. یافته‌های پژوهش نشان داد خشونت و پر خاشگری در ورزش به عوامل متعدد اجتماعی، فرهنگی، روانی، اقتصادی، جمعیتی و زمینه‌ای بستگی دارد. عوامل اجتماعی شامل پیوند افتراقی، نارضایتی اجتماعی، ضعف کنترل رسمی، ضعف کنترل غیررسمی، اعتماد اجتماعی، انسجام اجتماعی، تعلق اجتماعی، هویت شغلی، سابقه خشونت ورزشی، آنومی اجتماعی و هویت قومی؛ عوامل فرهنگی دربرگیرنده تعلق خرده فرهنگی، سرمایه فرهنگی، تعلق مذهبی، تصورات قالبی و آنومی فرهنگی؛ عوامل روانی شامل نارضایتی از عملکرد داوران، رسانه‌های ورزشی، احساس بیگانگی، شخصیت ضد اجتماعی، نارضایتی از فضای اجتماعی باشگاه؛ عوامل اقتصادی مشتمل بر بیکاری، آنومی اقتصادی، محرومیت نسبی، ناکامی شغلی و عوامل جمعیتی و زمینه‌ای هم شامل سن، درآمد و پایگاه اقتصادی- اجتماعی است. در مجموع می‌توان گفت فشارهای ساختاری، آنومی اجتماعی و اقتصادی، محرومیت نسبی، ضعف سرمایه اجتماعی، افزایش خرده فرهنگ‌ها، رفتار جانبدارانه گروه‌های مرجع، طرد اجتماعی کاهش باورهای پیوند دهنده، بیکاری، کاهش فضای کسب و کار و فقدان مشارکت ساختاری بستر رفتار خشونت‌آمیز در ورزش را فراهم می‌کند.

واژگان کلیدی: خشونت و پر خاشگری ورزشی، سرمایه اجتماعی، یادگیری اجتماعی و فشار اجتماعی.

^۱ استادیار، علوم سیاسی، گروه علوم سیاسی، دانشکده دانشکده حقوق و علوم اجتماعی، دانشگاه پیام نور، ایران (نویسنده مسئول)

^۲ استادیار، گروه تاریخ و جامعه‌شناسی، دانشکده علوم اجتماعی، دانشگاه محقق اردبیلی، اردبیل، ایران

^۳ دانشجوی دکتری جامعه‌شناسی فرهنگی، گروه علوم اجتماعی، دانشکده علوم اجتماعی، ارتباطات و رسانه، واحد تهران مرکزی، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

مقدمه

ورزش پدیده‌ای اجتماعی است که با نظام فرهنگی ارتباط عمیقی دارد (علی‌زاده و انتشاری، ۱۳۹۹: ۴۶) و دارای آثار و عواقبی است. توسعه اقتصادی، زندگی اسلامی، تحرکات اجتماعی، نشاط اجتماعی و کاهش مشکلات روحی و روانی از آثار مثبت و ظهور خرده‌فرهنگ‌های مخرب از جمله: پرخاشگری، خشونت و رفتارهای وندالیسمی از عواقب این پدیده اجتماعی است (سعادت و دیگران، ۱۳۹۶). ورزش از حوزه‌های عمومی، عرصه‌ای برای مناسبات و مبادلات بین‌المللی فرهنگی - اجتماعی (احمدی‌پور، ۱۳۹۴) و رفتاری جمعی بر توسعه سبک زندگی سالم است (قربانی و دیگران، ۱۳۹۹: ۲۸). خشونت‌ورزشی از جمله این رفتارهای جمعی است که برای نخستین بار در سال ۱۹۶۰ در انگلستان بروز پیدا کرد و اوباشگری در ورزش به مثابه «بیماری اجتماعی» نام گرفت (آقازاده و دیگران، ۱۴۰۰: ۹۳). خشونت اجتماعی ابزاری فرهنگی است (جلالی، ۱۳۹۰: ۲) که نسبت به سایر خشونت‌ها برای نظام اجتماعی خطر کمتری دارد، اما در هر صورت نوعی انحراف اجتماعی (سعادت، ۱۴۰۰: ۲۵) و متاثر از عوامل متعدد اجتماعی، اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی و روان‌شناختی است (رحمتی، ۱۳۹۰: ۷۴؛ سلیمی و داوری، ۱۳۹۴: ۴۰۳). فضای ورزشگاه، داوری غیرمنصفانه و جانب‌دارانه، رفتار نامناسب بازیکنان، تحریک تماشاگران، رفتارهای اثرگذار لیدرها، رفتار نیروی انتظامی، رفتار عناصر مدیریتی باشگاه، باخت تیم محبوب، مشکلات اجرایی و نارسایی امکانات رفاهی در بروز این رفتارها موثر است (دستگردی و دیگران، ۱۳۹۹: ۲۰۳). گلیزر^۱، استراوس^۲، اریک فروم^۳ و نوربرت الیاس^۴ (سعادت و دیگران، ۱۳۹۲: ۱۳۸) معتقدند پرخاشگری ورزشی عمل اجتماعی ناشی از کژکارکردی ساختار اجتماعی و نشان از انباشت ناکامی، نفرت اجتماعی، تضاد و تعارض اجتماعی در ذهن کنشگران است (خادمی، ۱۳۸۷ و ۱۳۹۶ سعادت و دیگران). این ناهنجاری‌ها در قالب پرتاب اشیا به داخل زمین، توهین به بازیکنان، تماشاگران، رقبا و تیم خودی، فحاشی به داور، تخریب اموال عمومی و خصوصی، شعارهای پوپولیستی، قوم‌گرایانه و ناسیونالیستی و تفرقه افکنانه نمود می‌یابد (قاسمی و دیگران، ۱۱ و نیازی، ۱۱). در هر صورت، ورزش از عرصه‌های مهم فعالیت و سبک زندگی ملت‌هاست که در سطوح

^۱ Gelles.

^۲ Straus

^۳ Erich Fromm

^۴ Norbert Elias

فرا تحلیل علل خشونت و پر خاشگری ورزشی (پژوهش‌های بازه زمانی ۱۳۸۳ الی ۱۴۰۰)

بین‌المللی به مثابه نماد فرهنگی - ملی شناخته شده و مورد توجه قرار گرفته است. حامیان تیم‌های ورزشی هنگام مسابقات ورزشی خواه ناخواه به تقابل اجتماعی - فرهنگی گرایش پیدا می‌کنند، شعارهای هنجارشکنانه می‌دهند و رفتارهای وندالیستی و نژادپرستانه دارند. نوشتن شعار و توهین‌های ورزشی، شکستن صندلی ورزشگاه‌ها، حمله به داوران، کتک زدن بازیکنان، تهدید طرفداران و تماشاگران میهمان و غیر میهمان از جمله اشکال خشونت ورزشی به حساب می‌آید. این خشونت‌ها و پر خاشگری‌ها تنها دلایل روانی - شخصیتی ندارد و به عوامل متفاوتی وابسته‌اند، زیرا ورزش هم یک پدیده اجتماعی و هم یک میراث فرهنگی است. از این رو، خانواده‌های ایرانی به شدت به ورزش علاقه‌مندند؛ به گونه‌ای که ضمن پیگیری رویدادهای ورزشی، در کنار فعالیت‌های مدرسه و دانشگاه، فرزندان خود را در باشگاه‌ها و رشته‌های ورزشی ثبت‌نام می‌کنند. اما با ظهور و بروز خشونت‌ها و پر خاشگری در حوزه ورزش نگرانی آنان از حضور فرزندان‌شان در فضاهای ورزشی افزایش یافته است. به همین سبب، محققان در صدد شناسایی چرایی و علل ظهور و بروز این خشونت‌ها برآمده‌اند. مطالعات خشونت‌ورزشی در ایران سابقه طولانی دارد. در همین راستا در سال‌های اخیر در این مورد مطالعاتی صورت گرفته است؛ اما پراکندگی و گستردگی مطالعات در این حوزه و رواج رویکردهای مختلف در این زمینه منجر به نتایج نسبتاً متفاوتی شده است که لزوم اجرای یک مطالعه فرا تحلیل برای رسیدن به تصویری جامع‌تر از موضوع را ایجاب کرده است. بر این اساس، هدف اصلی این پژوهش، ترکیب و مقایسه نتایج و یافته‌های آماری پژوهش‌های انجام شده در مورد علل خشونت و پر خاشگری ورزشی جهت رسیدن به نتیجه‌ای منسجم از میان نتایج پراکنده مطالعات با به کارگیری روش فرا تحلیل است. بنابراین، اهداف پژوهش حاضر عبارت‌اند از:

۱. برآورد اندازه اثر کلی عوامل موثر بر خشونت و پر خاشگری ورزشی به روش فرا تحلیل؛
۲. بررسی همگونی یا ناهمگونی مطالعات علل خشونت و پر خاشگری ورزشی با رویکرد فرا تحلیل؛
۳. برآورد اندازه اثر متغیرهای تعدیلگر بر خشونت و پر خاشگری ورزشی به روش فرا تحلیل.

مبانی و رویکردهای نظری

خشونت

سازمان ملل متحد (World Health Organization, 2002)، خشونت را استفاده عمدی از زور یا قدرت فیزیکی، تهدید شده یا واقعی، علیه خود، شخص دیگر یا یک گروه یا جامعه که منجر به جراحت، مرگ، آسیب روانی، توسعه نادرست یا محرومیت می شود تعریف کرده است. موزر و همکارانش (C. Moser, 2003; C. O. Moser & Clark, 2001; C. O. Moser & McIlwaine, 2004)، خشونت را به گونه های اجتماعی، اقتصادی، اجتماعی و نهادی تقسیم بندی و آن را تلاش برای کسب پیروزی و حفظ قدرت اجتماعی تعریف کرده اند که شامل درگیری چریکی، درگیری شبه نظامی، ترورهای اجتماعی و درگیری های مسلحانه احزاب است.

خشونت ورزشی

خشونت ورزشی، کنشی ورزشی است که در میادین ورزشی فرد یا افرادی از روی اراده و آگاهی به منظور آسیب رسانی فیزیکی یا روحی- روانی به دیگران انجام می دهد (زارع و زندی لک، ۱۳۹۱، به نقل از صدیق سروسستانی، ۱۳۸۷: ۱۱۳). فرهنگ آکسفورد، آن را به معنای تجاوز، زیان، آسیب، شدت، خشونت، تهدید، غضب، بی حرمتی و اعمال زور به کار برده است و آن را عبارت از رفتاری می داند که از سوی فردی به قصد تهدید یا آزار بدنی دیگران بروز می کند (عباس زاده و دیگران، ۱۳۹۳: ۶۴). خشونت ورزشی در زمره خشونت های اجتماعی به شمار می رود که به سه دسته خشونت ورزشکاران، تماشاگران، داوران و مجریان مسابقات تقسیم می شود. لوئیس (پاک نژاد و درانی، ۱۳۸۸: ۱۳۸) خشونت تماشاگران را در پنج دسته عمده حملات کلامی، اختلال در جریان بازی، پرتاب اشیاء، دعوا کردن و وندالیسم دسته بندی کرده است.

خشونت ورزشی در ایران

در ایران، خشونت و پر خاشگیری در ورزش از فوتبال آغاز شد. در دهه ۱۳۴۰، نخستین موج های خشونت و پر خاشگیری در ورزش فوتبال ایران از داخل زمین های ورزشی شکل گرفت و به سکوهای تماشاگران کشیده شد (صدر، ۱۴۰۰). سال ۱۳۵۸، سال پرحادثه ای برای فوتبال ایران بود. در بازی استقلال

فرا تحلیل علل خشونت و پرخاشگری ورزشی (پژوهش‌های بازه زمانی ۱۳۸۳ الی ۱۴۰۰)

و پرسپولیس، در اواخر بازی و درحالی که نتیجه بازی یک بر صفر به سود استقلال بود، طرفداران تیم پرسپولیس به داخل زمین بازی هجوم آوردند و بازی نیمه تمام قطع شد (رحمتی، ۱۳۹۰: ۴۷). در اسفندماه ۱۳۶۱، پس از دیدار تیم هما و پرسپولیس در جام حذفی، درگیری تماشاگران به خارج از ورزشگاه و خیابان‌های اطراف کشیده شد. از این پس، عرصه رقابت‌های ورزشی فوتبال در ایران شاهد افزایش شعارهای توهین آمیز طرفداران دو تیم علیه یکدیگر، بازیکنان، و داوران بود (صدر، ۱۴۰۰). اولین حادثه پرخاشگری فوتبال که به اغتشاش اجتماعی انجامید، به بازی دو تیم پرسپولیس و پاس مربوط می شود که قرار بود در تاریخ ۱۷ مهر ۱۳۶۳ انجام شود. ازدحام بیش از حد تماشاگران در ورزشگاه شیروودی باعث لغو بازی از سوی مسئولان ذی ربط شد. در پی این تصمیم، تماشاگران به داخل زمین هجوم آوردند، شعارهای ناهنجار سر داده، تیرک‌ها را از جا کنده و تور و تشک‌ها را به آتش کشیدند (صدر، ۱۴۰۰). از اوایل دهه ۱۳۷۰ و هم‌زمان با آغاز مسابقه‌های قهرمانی باشگاه‌های کشور موسوم به «جام آزادگان»، در برخی مسابقه‌ها تماشاگران و طرفداران گروه‌ها دست به حرکات و رفتارهای خشونت آمیز و پرخاش جویانه از جمله پرتاب سنگ به داخل زمین، درگیری بازیکنان و هجوم تماشاگران به داخل زمین بازی زدند.

نظریه‌های پژوهش

بر اساس «نظریه ساختارگرایی-کارکردگرایی» (دورکیم، مرتن، پارسونز و گیدنز) بحران ساختار اجتماعی و کژکارکردی اجزای سیستم در هنگام گذار از جامعه سنتی به مدرن ریشه آنومی است. به تعبیری، تغییرات سریع؛ ناگهانی و شتابان موجب آنومی است.

الف) دورکیم:^۱ دورکیم درباره آنومی و چرایی ظهور آن در بحث نوسازی به تحولات اجتماعی (گذار از جامعه مکانیکی به ارگانیکی) و تقسیم کار اجتماعی (تخصصی شدن واحد و تقسیم کار اجباری و ناهنجارانه) اشاره کرده است.

۱. **مدرنیزاسیون:**^۲ دورکیم از بی‌هنجاری به عنوان «آنومی» یاد و آن را در قلب جوامع مدرن جستجو می کند. وی اعتقاد دارد آنومی در بحران اقتصادی رخ می دهد، زیرا هنجارهایی که قبلاً جاه طلبی ها را کنترل می کردند و فرد را از جایگاه خود راضی نگه می داشتند، فرومی ریزند و دیگر جاه طلبی ها و آرزوها را محدود نمی کنند.

¹ Durkheim

² Modernization

با ایجاد چنین وضعی، فرد شروع به آرزوی ثروت بیشتر و بیشتر می‌کند و هرچقدر هم که به دست می‌آورد، راضی نمی‌شود و تنها راه حل آن، رفتار آنومیک است.

۲. **تقسیم کار**^۱: دورکیم اولین جامعه‌شناسی است که آنومی را وارد عرصه جامعه‌شناسی کرد (Deflem, 1989: 627). وی (Durkheim, 2019: 277-280)، بر رابطه بین فرد و جامعه متمرکز کرده و به این سؤالات پاسخ داده است: چگونه فرد درحالی که در جوامع صنعتی خودمختارتر می‌شود، بیش از پیش به جامعه وابسته می‌شود؟ و چگونه فرد در جوامع صنعتی درعین حال که بیشتر با جامعه پیوند می‌خورد، می‌تواند فردگرایی افراطی و گسیخته از نظام جمعی باشد (Allik & Realo, 2004: 29, quotes Dourkheim, 1989, 1993). دورکیم (Durkheim, 2019: xxx). او تأکید می‌کند این تناقض زمانی حل می‌شود که به تقسیم کار نه به عنوان سیستم اقتصادی که به عنوان سازگاری برای نوع جدیدی از همبستگی اجتماعی نگاه شود. به گفته وی (Durkheim, 2019: 2)، تقسیم کار مختص دنیای اقتصاد نیست که ناظر بر حوزه‌های اجتماعی، اداری و قضایی است و روزه‌روز هم تخصصی‌تر می‌شود.

(ب) **رابطه کی مرتن**^۲: مرتن، مفهوم آنومی دورکیم را توسعه بخشید و آن را حاصل تضاد بین ساختار فرهنگی و کانال‌های توسعه اجتماعی در جامعه می‌داند.

۱. **نظریه اجتماعی**^۳ و **ساختار اجتماعی**^۴: این جامعه‌شناس آمریکایی پس از دورکیم، مفهوم آنومی را بازنگری و نظام‌مند کرد؛ با این تفاوت که، دغدغه اصلی دورکیم در آنومی، همبستگی و انسجام جامعه در دوران گذار از دوران سنتی به مدرن بود، اما قصد اصلی مرتن از آنومی، تبیین علل و میزان بالای جنایت در آمریکا (Etemadifar, 2016: 15). مرتن (Merton, 1938). اصطلاح آنومی را برای تبیین نظریه‌های آنومی و فشار رفتار انحرافی به کار برد. وی، آنومی را با انحراف مرتبط دانست و استدلال کرد ناپیوستگی فرهنگ و ساختار، پیامد ناکارآمدی دارد که انحراف اجتماعی است (Ahsan, 2018: 5).

¹ Division of Labor

² Robert K. Merton

³ Social Theory

⁴ Social Structure

۲. **نظریه آنومی**^۱: از منظر مرتن، آنومی به معنای تضعیف روحیه یا غیرنهادینه‌سازی ابزار برای درک بهتر رابطه ساختار اجتماعی، فرهنگ و رفتار انحرافی (Bernburg, 2002: 729)، است که پیامد تفکیک اهداف فرهنگی و هنجارهای نهادی می‌باشد (Etemadifar, 2016: 16). وی، با تأکید بر عدم تعادل بین ابزارهای تجویز شده اجتماعی و اهداف فرهنگی (Bernburg, 2002: 729)، اعتقاد دارد عدم تعادل فرهنگی و ساختاری موجب گسترش تفاوت‌های اجتماعی در سطوح مختلف انحراف می‌شود (Baumer, 2007: 625). به زعم مرتن، عدم تعادل در تأکید بیش از حد اهداف فرهنگی موجب ایجاد آنومی در حوزه فرهنگی می‌گردد (Baumer & Gustafson, 2007: 69).

۳. **نظریه فشار**^۲: نظریه آنومی مرتن با مرور زمان به سمت وسوی «نظریه فشار» تغییر مفهوم داد و تلاش کرد توضیح دهد چرا میزان جرائم (اجتماعی) در میان گروه‌های خاصی از جامعه مانند طبقات پایین بیشتر است (Deflem, 1989: 721). مرتن (Agnew & Brezina, 2010: 97)، اولین نسخه مدرن «نظریه فشار» را در سال ۱۹۳۸ ارائه و تأکید کرد سویه‌ها یا عوامل استرس‌زا احتمال وقوع رفتارهای اجتماعی غیرقانونی یا علیه نظم اجتماعی را افزایش می‌دهند. به گفته وی، زمانی که افراد برای تأمین مشروع اهداف اجتماعی با مانع مواجه شوند، از ابزارهای نامشروع بهره می‌گیرند (Stults & Baumer, 2008: 226). بنابراین، رفتار انحرافی زمانی شروع می‌شود که فرد چاره‌ای جز استفاده از ابزارهای نامشروع ندارد (Marwah & Deflem, 2006: 58-59). به اعتقاد مرتن (Bois, 1959: 8-9)، مردم در پاسخ به ناسازگاری‌ها جامعه، به پنج شیوه همنوایی، خلاقیت، مناسک‌گرایی، واپس‌گرایی و شورش عمل می‌کنند:

۱. همنوایی: پذیرش هر دو، هم اهداف فرهنگی و هم ابزارهای نهادینه‌شده؛
۲. خلاقیت و نوآوری: پذیرش اهداف فرهنگی بدون پذیرش ابزار دستیابی به اهداف؛
۳. مناسک‌گرایی: پذیرش ابزارهای نهادینه‌شده بدون پذیرش اهداف فرهنگی؛
۴. واپس‌گرایی یا عقب‌نشینی: عدم پذیرش اهداف فرهنگی و ابزارهای نهادینه‌شده؛
۵. شورش: ایجاد اهداف فرهنگی و ابزارهای نهادینه‌شده جدید.

^۱ Merton Anomie Theory

^۲ Merton's Strain Theory

ج) **آنتونی گیدنز**^۱: گیدنز، ریشه آنومی را در تغییرات ناشی از جهان سنتی به جهان مدرنی می‌داند که در آن سنت‌ها، عرف، الگوهای خویشاوندی از بین رفته و دولت سلطه قوی و تمام‌عیاری بر جامعه پیدا کرده است. به گفته وی، بخشی از آنومی مربوط به از جاکندگی جامعه، انتزاعی و تخصصی شدن نهادهای اجتماعی است. «نظریه اجتماعی مدرن» گیدنز، ریشه‌ها و پیامدهای آنومی را تحلیل کرده است.

- **نظریه اجتماعی مدرن**^۲: بر اساس مطالعات گیدنز، تقسیم آنومیک کار(ساده‌تر، آنومی یا فقدان مقررات اخلاقی) و تقسیم اجباری کار(ساده‌تر، بی‌عدالتی)، از مهمترین بحران‌های جوامع اجتماعی مدرن است (Royce, 2015: 140-143). گیدنز (McCloskey, 1976: 1486, quotes Giddens, 1971b)، با بیان اینکه آنومی، فعالیتی اجتماعی مربوط به همه ساختار هاست و محدود به ساختار اجتماعی نمی‌شود (Giddens, 1966: 292)، تأکید می‌کند مفهوم امروزی آنومی، فعالیت‌های اجتماعی را بیشتر در بر می‌گیرد.

د) **تالکوت پارسونز**^۳: پارسونز، جامعه‌شناس کلان‌نگری است که در تحلیل آنومی به کل نظام (یک مجموعه کل) توجه می‌کند و جامعه را ترکیب یافته از سازه‌های به هم پیوندخورده‌ای می‌داند که با اختلال در یک بعد، اجزای دیگر آن نیز تعادل، کارایی و نظم ذاتی و خودترمیمی خود را از دست می‌دهند. وی در نظریه کنش اجتماعی، چگونگی ایجاد بحران یا آنومی را تبیین و تشریح کرده است.

- **نظریه کنش**^۴ یا **تکامل اجتماعی**^۵: دیدگاه‌های پارسونز در مورد جامعه‌شناسی، نظم اجتماعی، آنومی و هرج و مرج را می‌توان در قالب «نظریه کنش اجتماعی»، «نظریه نظم»، «نظریه جامعه» به عنوان فرآیند تولید و نظریه تکامل اجتماعی تبیین و تشریح کرد. از دیدگاه وی، آنومی همان بی‌هنجاری، بی‌قانونی یا درهم‌ریختگی هنجاری و متفاوت از تعریف دورکیم است (Orru, 1986; Smith & Bohm, 2008; TenHouten, 2016). پارسونز (Parsons, 1968)، آنومی را بی‌هنجاری در حوزه اجتماعی تعریف و

¹ Anthony Giddens

² Modern Social Theory

³ Talcott Parsons

⁴ Theory of Social Action

⁵ Theory of Social Evolution

فرا تحلیل علل خشونت و پرخاشگری ورزشی (پژوهش‌های بازه زمانی ۱۳۸۳ الی ۱۴۰۰)

با اشاره به اندیشه‌های دورکیم، تأکید کرده است برای رسیدن به نظم اجتماعی، تحقق وفاق اجتماعی ضروری است (آرون، ۱۳۹۶: ۷۲ به نقل از پارسونز، ۱۹۸۶).

پیشینه تجربی تحقیق جهت اجرای فراتحلیل

جدول ۱: پیشینه پژوهش

رد	نویسنده	شیوه نمونه‌گیری	گروه مورد بررسی	حجم نمونه	استان
	(آقازاده و دیگران، ۱۴۰۰)	تصادفی ساده	هواداران تیم‌های سپیدرود رشت و نساجی مازندران	۳۸۰	مازندران
	(سعادت، ۱۴۰۰)	هدفمند	هواداران تیم فوتبال تراکتورسازی	۴۰۰	آذربایجان غربی
	(مفاخر و دیگران، ۱۴۰۰)	هدفمند	تماشاگران مسابقات قهرمانی کشتی	۲۲۵	مناطق فارس
	(جعفرونندو و دیگران، ۱۴۰۰)	تصادفی	ورزشکاران دانشگاه آزاد اسلامی	۳۰۰	فارس
	(زندى خوارى و حسینی، ۱۳۹۹)	تصادفی ساده	تماشاگران تیم‌های سپاهان و ذوب‌آهن	۷۹۷	اصفهان
	(اتقیا و دیگران، ۱۴۰۰)	تصادفی ساده	هواداران باشگاه‌های فوتبال استقلال و پرسپولیس تهران	۳۸۷	تهران
	(دعاگویان و دیگران، ۱۳۹۹)	تصادفی ساده	ورزشگاه آزادی، پاس قوامین، شهدای شهر قدس، تختی	۴۴۱	تهران

گیلان	۸۰	تماشاگران و بازیکنان فوتبال لیگ برتر	هدفمند	(علیزاده و انتشاری، ۱۳۹۹)
تهران	۴۰۰	تماشاگران فوتبال در تهران	تصادفی ساده	(طالب پور، ۱۴۰۰)
تهران	۱۴۹	مسئولان برگزاری و داوران فدراسیون والیبال و رئیس تیم های لیگ برتر و دسته یک مردان باشگاه های ایران	هدفمند	(قربانی و دیگران، ۱۳۹۹)
تهران	۳۰۰	اعضای تیم تکواندوکار	طبقه ای تصادفی	(سالمی خوزانی و دیگران، ۱۳۹۹)
تهران	۵۲۳	هواداران فوتبال و لیدرهای ورزشگاه	طبقه ای تصادفی	(فریدفتحی و دیگران، ۱۳۹۸)
بوشهر	۱۰۰	کلیه ورزشکاران شهر بوشهر	تصادفی ساده	(موسوی و عبدالحی، ۱۳۹۷)
مازندران	۱۶۹	معلمان ورزش	تصادفی	(پرویزی عمران و صالح نیا، ۱۳۹۷)
تهران	۳۸۴	تماشاگران تیم های استقلال و پرسپولیس تهران	تصادفی	(آقایی و ملانوروزی، ۱۳۹۸)
آذربایجان غربی	۴۰۰ هدفمند	تماشاگران فوتبال حاضر در یکی از ورزشگاه های کشور	تصادفی ساده	(سعادت و دیگران، ۱۳۹۶)
تهران	۴۰۰	تماشاگران سه مسابقه استقلال-	تصادفی ساده	(شهابی و دیگران، ۱۳۹۵)

فرا تحلیل علل خشونت و پرخاشگری ورزشی (پژوهش‌های بازه زمانی ۱۳۸۳ الی ۱۴۰۰)

			پرسپولیس، نفت و پرسپولیس، استقلال و راه آهن
مازندران	۴۱۵	تصادفی ساده	(علیوردی نیا و خاکزاد، ۱۳۹۵)
خوزستان	۳۵۴	تصادفی ساده	(غلامی ترکسلویه و حیدری نژاد، ۱۳۹۴)
تهران	۳۴۵	تصادفی ساده	(احمدی پور، ۱۳۹۴)
آذربایجان غربی	۴۰۰	تصادفی ساده	(سعادت‌ی و دیگران، ۱۳۹۲)
آذربایجان غربی	۴۰۰	تصادفی ساده	(عباس زاده و دیگران، ۱۳۹۳ ب)
گیلان	۳۰۰	تصادفی ساده	(کبیری و دیگران، ۱۳۹۳)
تهران	۳۹۵	تصادفی ساده	(رجبلو و دیگران، ۱۳۹۲)
تهران	۳۶۰	تصادفی ساده	(امید جلالی، ۱۳۹۲)

آذربایجان غربی	۴۰۰	هواداران تیم فوتبال تراکتورسازی	تصادفی ساده	(عباس‌زاده و دیگران، ۱۳۹۳ الف)
تهران	۴۰۰	تماشاگران ۶ بازی تیم‌های استقلال و پیروزی به حریفان	خوشه‌ای تصادفی	۱. (صفری شیرکوهی و زندی، ۱۳۹۰)
تهران	۷۲۷	تماشاگران استقلال و پیروزی	تصادفی ساده	(پاک‌نژاد و درانی، ۱۳۸۸)
تهران	۳۸۴	تماشاگران تیم‌های استقلال و پرسپولیس	تصادفی ساده	(قاسمی و دیگران، ۱۳۸۸)
تهران	۴۲۰	تماشاگران دو تیم صبا و پیروزی	تصادفی ساده	(وٹوقی و خسروی‌نژاد، ۱۳۸۸)
تهران	۴۰۴	تماشاگران تیم‌های پرسپولیس و استقلال	تصادفی ساده	(رحمتی و محسنی تبریزی، ۱۳۸۲)
تهران	۱۰۲۰	تماشاگران فوتبال در مسابقات	تصادفی ساده	(عنبری، ۱۳۹۶)
تهران	۲۸۴	تماشاگران دو تیم استقلال و پرسپولیس		(رحمتی، ۱۳۹۰)

روش‌شناسی پژوهش

روش انجام تحقیق از نوع فراتحلیل^۱ است که محقق با استفاده از مرور ادبیات و تحقیقات صورت گرفته در بازه زمانی ۱۳۸۳ الی ۱۴۰۰، با محوریت "خشونت ورزشی، پرخاشگری ورزشی"، با حجم نمونه ۳۳ تحقیق را شناسایی و بعد از کنترل از حیث روشی، اعتبار، روایی و یافته‌های علمی، آن‌ها را برحسب

^۱ Comprehensive Meta Analysis

فرا تحلیل علل خشونت و پرخاشگری ورزشی (پژوهش‌های بازه زمانی ۱۳۸۳ الی ۱۴۰۰)

روش، حجم نمونه، ضرایب همبستگی و سطح معنی‌داری، جامعه آماری، سال و غیره دسته‌بندی و سازمان‌دهی کرده است. بعد از شناسایی ضرایب همبستگی و حجم نمونه و سطح معنی‌داری تحقیقات، آن‌ها وارد نرم‌افزار شده و اندازه اثر نهایی هر پژوهش و اثر نهایی کل به وسیله فرمول فیشر و کوهن برآورد شده است. برای تشخیص همگنی یا ناهمگنی تحقیقات فوق، از نمودار قیفی، آزمون Q استفاده گردیده و بعد از اثبات فرض ناهمگونی بین مطالعات از متغیر تعدیلگر (زمینه‌ای) برای سنجش میزان اثر آن بر پرخاشگری-خشونت ورزشی بهره‌گیری شده است. بر این اساس مهم‌ترین پژوهش‌های داخلی مرتبط با موضوع (پیمایش+پرسش‌نامه)، به اختصار در جدول ۱ بیان شده‌اند.

یافته‌های پژوهش

الف. یافته‌های توصیفی

- ۴۷ درصد از نویسندگان مقاله این حوزه به رشته علوم اجتماعی، ۳۷ درصد به رشته علوم ورزشی، ۷ درصد به رشته حقوق و روان‌شناسی، و ۳ درصد به رشته علوم انتظامی اختصاص دارد.
- ۷۷ درصد از پژوهش‌ها به روش نمونه‌گیری تصادفی، ۱۳ درصد به روش هدفمند (غیر احتمالی)، ۷ درصد به روش تصادفی طبقه‌ای و ۳ درصد به روش خوشه‌ای صورت گرفته است.
- ۶۳ درصد از جامعه آماری پژوهش از تماشاگران و تماشاچیان فوتبال، ۲۳ درصد از هواداران عمومی، ۱۰ درصد از نیروهای سازمان ورزشی و ۳ درصد از دانشجویان دانشگاهی بوده است.
- ۶۷ از قوم فارس، ۱۳ درصد قوم ترک و مازنی، ۳ درصد از قوم گیلگی و عرب بوده است.
- ۴۳ درصد از تحقیقات در مناطق توسعه‌یافته، ۴۶ درصد در مناطق در حال توسعه و ۱۱ درصد در مناطق کمتر توسعه‌یافته انجام شده است.

ب. یافته‌های استنباطی

-اندازه اثر پژوهش

بر این اساس نتایج جدول ۲ نشان می‌دهد:

۱. بین عوامل اجتماعی و گرایش به خشونت ورزشی رابطه معنی‌داری وجود دارد. بر این اساس پیوند افتراقی (۰/۲۸۱)، نارضایتی اجتماعی (۰/۳۸۶)، ضعف کنترل رسمی (۰/۵۷۷)، ضعف کنترل غیررسمی (۰/۵۳۰)، اعتماد اجتماعی (۰/۳۲۶)، انسجام اجتماعی (۰/۳۲۵)، تعلق اجتماعی (۰/۲۶۴)، هویت شغلی (۰/۵۶۵)، سابقه

خشونت‌ورزشی (۰/۵۰۵)، آنومی اجتماعی (۰/۳۷۷) و هویت قومی (۰/۴۳۳) در گرایش به خشونت‌ورزشی مؤثر بوده است.

۲. بین عوامل فرهنگی و گرایش به خشونت‌ورزشی رابطه معنی‌داری وجود دارد. بر این اساس تعلق خرده‌فرهنگی (۰/۳۲۸)، سرمایه فرهنگی (۰/۳۰۶)، تعلق مذهبی (۰/۲۴۴)، تصورات قالبی (۰/۴۵۰) و آنومی فرهنگی (۰/۷۰۹) در گرایش به خشونت‌ورزشی مؤثر بوده است.

۳. بین عوامل روانی و گرایش به خشونت‌ورزشی رابطه معنی‌داری وجود دارد. بر این اساس نارضایتی از عملکرد دواران (۰/۴۲۳)، نارضایتی از رسانه‌های ورزشی (۰/۴۹۳)، احساس بیگانگی (۰/۳۲۴)، شخصیت ضداجتماعی (۰/۳۶۰) و نارضایتی از فضای اجتماعی باشگاه (۷۳۹) در گرایش به خشونت‌ورزشی مؤثر بوده است.

۴. بین عوامل اقتصادی و گرایش به خشونت‌ورزشی رابطه معنی‌داری وجود دارد. بر این اساس بیکاری (۰/۳۷۹)، آنومی اقتصادی (۰/۲۶۰)، محرومیت نسبی (۰/۳۸۸) و ناکامی شغلی (۰/۱۷۰) در گرایش به خشونت‌ورزشی مؤثر بوده است.

۵. بین عوامل جمعیتی و زمینه‌ای و گرایش به خشونت‌ورزشی رابطه معنی‌داری وجود دارد. بر این اساس سن (۰/۱۲۱)، درآمد (۰/۲۰۰) و پایگاه اقتصادی-اجتماعی (۰/۲۳۱) در گرایش به خشونت‌ورزشی مؤثر بوده است.

جدول ۲: اندازه اثر پژوهش

گزارش آماری					متغیرهای پژوهش	
sig	Z	upper	lower	Effect size		
۰/۰۰۰	۳/۷۶۱	۰/۳۷۴	۰/۳۷۷	۰/۲۸۱	پیوند افتراقی	عوامل اجتماعی
۰/۰۰۰	۱۴/۱۳۲	۰/۳۶۷	۰/۳۰۱	۰/۳۸۶	نارضایتی اجتماعی	
۰/۰۰۰	۲/۶۵۶	۰/۲۰۹	۰/۱۷۱	۰/۵۷۷	ضعف کنترل رسمی	
۰/۰۰۰	۴/۹۳۶	۰/۳۱۹	۰/۲۱۷	۰/۵۳۰	ضعف کنترل غیررسمی	
۰/۰۰۰	۲/۸۰۲	۰/۲۸۸	۰/۱۹۰	۰/۳۲۶	اعتماد اجتماعی	
۰/۰۰۰	۱/۰۸۶	۰/۳۷۱	۰/۱۱۶	۰/۳۲۵	انسجام اجتماعی	

فرا تحلیل علل خشونت و پرخاشگری ورزشی (پژوهش‌های بازه زمانی ۱۳۸۳ الی ۱۴۰۰)

۰/۰۰۰	۹/۹۲۷	۰/۲۲۷۷	۰/۱۱۱	۰/۳۷۷	آنومی اجتماعی	
۰/۰۰۰	۶/۱۹۶	۰/۲۷۶	۰/۱۴۵	۰/۵۰۵	سابقه خشونت ورزشی	
۰/۰۰۰	۱/۸۶۹	۰/۴۸۸	۰/۳۱۲	۰/۲۲۶۴	تعلق اجتماعی	
۰/۰۰۰	۱۴/۸۰۷	۰/۳۱۹	۰/۲۷۷	۰/۵۶۵	هویت شغلی	
۰/۰۰۰	۱/۲۷۶	۰/۱۲۳	۰/۰۹۱	۰/۴۳۳	هویت قومی	
۰/۰۰۰	۴/۶۵۹	۰/۲۷۷	۰/۱۰۱	۰/۳۲۸	تعلق خرده فرهنگی	
۰/۰۰۰	۲/۱۷۷	۰/۴۷۱	۰/۳۸۱	۰/۳۰۶	سرمایه فرهنگی	عوامل
۰/۰۰۰	۱/۶۷۰	۰/۳۳۲	۰/۲۳۸	۰/۲۴۴	تعلق مذهبی	فرهنگی
۰/۰۰۰	۵/۷۲۹	۰/۱۹۷	۰/۱۴۷	۰/۴۵۰	تصورات قالبی	
۰/۰۰۰	۳/۹۱۸	۰/۵۰۱	۰/۳۳۸	۰/۷۰۹	آنومی فرهنگی	
۰/۰۰۰	۴/۰۰۹	۰/۱۹۹	۰/۱۰۰	۰/۴۲۳	نارضایتی از عملکرد دواران	
۰/۰۰۰	۹/۴۷۸	۰/۳۸۵	۰/۲۰۰	۰/۴۹۳	نارضایتی از رسانه‌های ورزشی	عوامل
۰/۰۰۰	۳/۰۲۲۶	۰/۲۲۸	۰/۱۴۶	۰/۷۳۹	نارضایتی از فضای اجتماعی باشگاه	روانی
۰/۰۰۰	۵/۶۱۳	۰/۳۷۹	۰/۲۲۰	۰/۳۲۴	احساس بیگانگی	
۰/۰۰۰	۳/۷۸۱	۰/۷۴۱	۰/۳۷۱	۰/۳۶۰	شخصیت ضد اجتماعی	
۰/۰۰۰	۵/۸۷۲	۰/۶۰۱	۰/۴۰۱	۰/۳۷۹	بیکاری	
۰/۰۰۰	۴/۱۲۸	۰/۲۷۷	۰/۱۰۱	۰/۲۶۰	آنومی اقتصادی	عوامل
۰/۰۰۰	۱/۳۰۴	۰/۲۲۳	۰/۱۷۸	۰/۳۸۸	محرومیت نسبی	اقتصادی
۰/۰۰۰	۱/۸۲۲	۰/۲۵۴	۰/۱۸۹	۰/۱۷۰	ناکامی شغلی	
۰/۰۰۰	۹/۱۸۹	۰/۱۱۸	۰/۰۸۹	۰/۱۲۱	سن	عوامل
۰/۰۰۰	۳/۶۷۵	۰/۲۶۶	۰/۱۴۵	۰۰۰/۲۰۰	درآمد	جمعیتی
۰/۰۰۰	۷/۵۱۰	۰/۴۰۸	۰/۳۷۱	۰/۲۳۱	پایگاه اقتصادی-اجتماعی	

آزمون Q: این آزمون برای همگنی و ناهمگنی مطالعات به کار می‌رود. دو فرض اساسی را در پیش می‌گیرد:

۱. فرض صفر: بین مطالعات تحت بررسی تفاوت معنی‌داری وجود ندارد.
 ۲. فرض خلاف: بین مطالعات تحت بررسی تفاوت معنی‌داری وجود دارد.
- بر این اساس در صورتی همگنی مطالعات، از اندازه ثابت و ناهمگنی از مدل تصادفی استفاده می‌شود، نتایج حاصل از تصادفی در شرایط ناهمگنی، قابلیت تعمیم بیشتری نسبت به مدل ثابت دارد.

جدول ۳: آزمون Q

وضعیت همگنی مطالعات			
Q-value	df	p-value	i-squared
۷۷۵/۹۰۳	۳۱	۰/۰۰۰	۹۵/۸۷۰

با توجه به نتایج مدل با اطمینان ۹۹ درصد می‌توان گفت که فرض صفر مبتنی بر همگن بودن مطالعات رد شده و فرض ناهمگونی (عدم همگنی) پژوهش‌ها تأیید شده است. معنادار بودن $Q=۷۷۸$ نشان از وجود ناهمگنی است. مقدار مجذور آ دارای مقداری بین ۱۰۰-۰ است و ناهمگنی را به صورت درصدی نشان می‌دهد. هرچه به ۱۰۰ نزدیک‌تر، نشان‌دهنده ناهمگنی بیشتر اندازه‌های اثر پژوهش اولیه است. مقدار ۹۵ درصد مؤید این است که ۹۵ درصد تغییرات کل مطالعات به ناهمگنی بین پژوهش مربوط است. بر این مبنا باید از اثر تصادفی برای تحلیل استفاده کرد؛ یعنی این وضعیت می‌گوید که بررسی شاخص‌ها بر پرخاشگری-خشونت ورزشی، به لحاظ ویژگی تحقیقات از هم متفاوت هستند و باید برای مشخص کردن محل این تفاوت‌ها و واریانس از متغیر تعدیلگر استفاده کرد. نامتجانس بودن، نشانگر وجود اثر تعدیل در اندازه اثر مطالعات است. پس علاوه بر اندازه اثر، باید اثر تعدیل متغیرهای دیگر را نیز بررسی کرد.

ارتباط متغیرهای تعدیلگر بر میزان خشونت ورزشی

-جامعه آماری

جدول ۴ نشان می‌دهد که بین نوع جامعه آماری و خشونت و پرخاشگری ورزشی رابطه معنی‌داری وجود دارد و اثر کلی آن برابر با ۰/۳۸ است. بر این اساس، مقدار اثر هواداران فوتبال (۰/۳۷۸)، تماشاگران فوتبال (۰/۳۶۷) بر خشونت ورزشی بیشتر از کادر سازمانی ورزشی (۰/۳۳۲) و دانشجویان (۰/۳۰۴) است.

فرا تحلیل علل خشونت و پرخاشگری ورزشی (پژوهش‌های بازه زمانی ۱۳۸۳ الی ۱۴۰۰)

جدول ۴: تأثیر جامعه آماری بر خشونت - پرخاشگری ورزشی

تصادفی			نوع جامعه
sig	z-value	اندازه ترکیبی	
۰/۰۰۰	۱۰/۴۷۷	۰/۳۷۸	هواداران
۰/۰۰۰	۴/۰۹۸	۰/۳۷۲	کادر سازمانی ورزشی
۰/۰۰۰	۶/۱۱۸	۰/۳۰۴	دانشجویان
۰/۰۰۰	۱۲/۳۷۸	۰/۳۶۷	تماشاگران فوتبال
۰/۰۰۰	۷/۸۸۱	۰/۳۸۸	اثر کل

- سطح توسعه استان

بین نوع توسعه استان و خشونت و پرخاشگری ورزشی رابطه معنی داری وجود دارد و اثر کلی آن برابر با ۰/۳۷ است. بر این اساس استان‌های کم توسعه (۰/۳۸) و در حال توسعه (۰/۳۶) تمایل زیادی به پرخاشگری ورزشی دارند و این میزان در استان‌های توسعه یافته (۰/۳۰) کمتر است.

جدول ۵: سطح توسعه و خشونت - پرخاشگری ورزشی

تصادفی			سطح توسعه
sig	z-value	اندازه ترکیبی	
۰/۰۰۰	۳/۵۰۳	۰/۳۰۰	توسعه یافته
۰/۰۰۰	۶/۲۷۱	۰/۳۶۱	در حال توسعه
۰/۰۰۰	۸/۰۶۵	۰/۳۸۹	کم توسعه
۰/۰۰۰	۳/۴۴۲	۰/۳۷۲	اثر کل

- جنسیت

بین نوع جنسیت و خشونت و پرخاشگری ورزشی رابطه معنی داری وجود دارد و اثر کلی آن برابر با ۰/۱۹ است. بر این اساس مردان (۰/۱۷) نسبت به زنان (۰/۱۳) تمایل زیادی به پرخاشگری ورزشی دارند.

جدول ۶: جنسیت و خشونت - پرخاشگری ورزشی

جنسیت	تصادفی		
	اندازه ترکیبی	z-value	sig
مرد	۰/۱۷۲	۳/۱۹۳	۰/۰۰۱
زن	۰/۱۳۵	۸/۱۰۱	۰/۰۰۰
اثر کل	۰/۱۹۱	۱۲/۷۶۰	۰/۰۰۳

بحث و نتیجه گیری

خشونت ورزشی از مسائل اجتماعی-فرهنگی جامعه ایرانی است که درباره آن، تحقیقات مختلفی به روش پیمایشی صورت گرفته است. با توجه به حجم بالای مطالعات پیمایشی و خلأ مهم پژوهشی از حیث فراتحلیل و جمع بندی مطالعات پیشین، مطالعه حاضر با هدف فراتحلیل پژوهش های مرتبط با خشونت و پرخاشگری ورزشی به این نتیجه رسیده است:

۱. عوامل اجتماعی در گرایش به خشونت- پرخاشگری ورزشی نقش داشته اند؛ به گونه ای که هرچه شدت پیوند افتراقی (هم نشینی افتراقی) میان افراد خشونت طلب با سایر هواداران بیشتر باشد، در اثر این تعامل، رفتارهای پرخاشگرانه نیز انتقال می یابند؛ در فضای جمعی و دوستانه، به هنگام رقابت ورزشی این مسئله به سایرین سرایت کرده و طی این فرایند رفتارهای خشونت آمیز ورزشی آموخته می شوند. با افزایش میزان نارضایتی اجتماعی در جامعه، میان هواداران ورزشی از امور اقتصادی، اجتماعی و ورزشی تمایل به پرخاشگری نیز بیشتر می شود. در اصل فضای ورزشی، زمینه های بروز این خشونت را نمایان می سازد که طی جامعه پذیری در فرد شکل گرفته است. هرچه وضعیت نظارت بر روند بازی، رفتار تماشاگران و برخورد با خاطیان و افراد نابهنجارانه، ضعیف و فاقد اقتدار باشد، بسترهای اقدام به رفتارهای پرخاشگرانه ورزشی را تقویت می کند. بی اعتنائی نهادهای خانواده، مدرسه، دانشگاه، و عمومی به رفتارهای نابهنجارانه و غیراخلاقی در رویدادهای ورزشی موجب افزایش پرخاشگری ورزشی در هنگام مسابقات ورزشی می شود. با افزایش میزان اعتماد در میان اعضای جامعه، هواداران و تیم ورزشی، کادر ورزشی، از شدت تمایل به

فرا تحلیل علل خشونت و پرخاشگری ورزشی (پژوهش‌های بازه زمانی ۱۳۸۳ الی ۱۴۰۰)

خشونت ورزشی نیز کاسته می‌گردد. با افزایش شدت انسجام در سطح ورزشی، میان هواداران و سایر بخش‌های جامعه، میزان رفتارهای پرخاشگرانه ورزشی نیز کنترل می‌شود. هرچه شدت تعلق اجتماعی به هویت، خانواده، و جامعه بیشتر باشد، به همان میزان رفتارهای خشونت‌آمیز کنترل می‌شوند. با افزایش تقویت هویت شغلی، شدت تمایل افراد به رفتارهای خشونت‌آمیز کم می‌گردد. افرادی که سابقه خشونت ورزشی دارند، مجدد به‌سوی رفتار خشونت‌آمیز سوق می‌یابند. در صورتی که افراد احساس کنند، آنومی اجتماعی در جامعه شدت بیشتری دارد، شدت گرایش به رفتارهای خشونت‌آمیز نیز بیشتر می‌شود. هرچه شدت هویت قومی قوی‌تر، به همان شدت گرایش به خشونت ورزشی بیشتر خواهد بود.

۲. عوامل فرهنگی در گرایش به خشونت-پرخاشگری ورزشی نقش داشته‌اند؛ بدین صورت که هرچه شدت تعلق به خرده فرهنگی بیشتر باشد، به همان میزان گرایش به خشونت ورزشی بیشتر خواهد شد. افرادی که از سرمایه فرهنگی بیشتری برخوردار هستند، رفتارهای پرخاشگرانه کمتری دارند. مذهب نقش کنترل‌کننده و اصلاح‌کننده رفتارهای خشونت‌آمیز را دارد و فرد را به رفتارهای مناسب با هنجارهای اجتماعی سوق می‌دهد. هرچه شدت تصورات قالبی منفی بیشتر باشد، به همان میزان شدت گرایش به خشونت ورزشی نیز بیشتر می‌شود. با افزایش شدت آنومی فرهنگی، پرخاشگری ورزشی عادی شده و تبدیل به یک فرهنگ عمومی می‌شود.

۳. عوامل روانی در گرایش به خشونت-پرخاشگری ورزشی نقش داشته‌اند. از این رو، هرچه شدت نارضایتی از عملکرد دواران در بازی‌های قبلی و جریان بازی به دلیل قضاوت، عملکرد و تصمیمات داوری بیشتر باشد، افراد به‌سوی رفتارهای پرخاشگرانه و خشونت‌آمیز گرایش می‌یابند. در صورت افزایش میزان نارضایتی از رسانه‌های ورزشی، شدت خشونت ورزشی نیز افزایش می‌یابد. احساس بیگانگی، افراد را مستعد پرخاشگری می‌کند. افرادی که دارای شخصیت ضداجتماعی باشند، به هنگام رویدادهای ورزشی از خود خشونت و پرخاشگری نشان می‌دهند. هرچه میزان نارضایتی از فضای اجتماعی باشگاه، امکانات، سطح و کیفیت برگزاری به هنگام رویدادهای ورزشی بیشتر باشد، به همان میزان بسترهای رفتارهای پرخاشگرانه ورزشی زیاده‌تر می‌شود.

۴. عوامل اقتصادی در گرایش به خشونت-پرخاشگری ورزشی نقش داشته‌اند؛ بدین مفهوم که بیکاری باعث افزایش شدت پرخاشگری و خشونت ورزشی می‌شود. هرچه شدت آنومی اقتصادی بیشتر باشد، به همان میزان شدت تمایل به پرخاشگری ورزشی نیز بیشتر می‌شود. هرچه شدت محرومیت نسبی

میان طبقات اجتماعی و هواداران زیادتر باشد، به همان اندازه تمایل به خشونت ورزشی نیز بیشتر گردد. ناکامی شغلی باعث گرایش فرد به خشونت ورزشی می شود.

۵. عوامل جمعیتی در گرایش به خشونت- پرخاشگری ورزشی نقش داشته اند؛ بدین شکل که با افزایش سن افراد در جامعه، میان هواداران و تیم ها ورزشی، تمایل به خشونت کاسته می شود. هرچه میزان درآمد فردی بیشتر شود، فرد تا حدی احساس رضایت کرده و کمتر دست به خشونت می زند. با افزایش پایگاه اقتصادی- اجتماعی فرد، رفتارهای خشونت آمیز و پرخاشگرانه ورزشی کاهش می یابد.

پژوهش های آقازاده و همکاران (۱۴۰۰)، سعادت (۱۴۰۰)، قربانی و فراهانی (۱۳۹۹)، سالمی و همکاران (۱۳۹۹)، فتحی و همکاران (۱۳۹۸)، موسوی و عبداللهی (۱۳۹۷)، پرویزی و صالح نیا (۱۳۹۷)، آقای و ملانوروزی (۱۳۹۸)، سعادت و همکاران (۱۳۹۶)، وثوقی و خسروی نژاد (۱۳۸۸)، رحمتی و محسنی تبریزی (۱۳۸۲)، عنبری (۱۳۹۶) و رحمتی (۱۳۹۰) نتایج فوق را تأیید و تصدیق کرده اند که فشارهای ساختاری، انومی اجتماعی و اقتصادی، محرومیت نسبی، ضعف سرمایه اجتماعی، افزایش خرده فرهنگی قومی- اجتماعی، رفتار سوگیرانه گروه های مرجع، طرد اجتماعی افراد و کاهش باورهای پیوند دهنده، بیکاری و کاهش فضای کسب و کار، احساس انومی و فقدان مشارکت ساختاری در جامعه، بستر رفتار خشونت آمیز ورزشی را فراهم می کنند؛ زیرا کنش های ورزشی تابعی از شرایط اجتماعی اند. دورکیم، مرتن، پارسونز و آنتونی گیدنز ضمن تأیید یافته های تحقیق حاضر تأکید کرده اند که جوامع بر اساس نظم و هنجارهای اجتماعی، مدیریت و سازماندهی می شوند. هنجارهای اجتماعی، الگوها و شیوه های تعیین کننده کنش اجتماعی اند که در فرایند متقابل در جامعه اجتماعی شکل می گیرند که پیروی از آن به تعادل نظام اجتماعی و نظم اجتماعی منجر می گردد. در صورتی که هنجارهای اجتماعی، اقتدار کنترلی و تنظیمی خود را بر بازی های اجتماعی از دست بدهند، کنشگران اجتماعی نسبت به قواعد بازی بی تفاوت می شوند و شک و تردید به مرور فزونی می گیرد. این واقعه اجتماعی متعلق به جامعه مدرن است؛ جامعه ای که از ساحت سنتی خود به سمت قالب نوین در حال چرخش و توسعه است. بر این اساس ناهنجاری اجتماعی محصول بی سازمانی اجتماعی (تقابل ارزشی- اختلال کارکردی، تضاد بین نهادهای سنتی- مدرن، تأخر فرهنگی- اجتماعی در گذار اجتماعی، کاهش سرمایه اجتماعی سنتی و عدم بازآفرینی سرمایه اجتماعی مدرن، رهاشدگی خانواده، جابجایی و تحرک اجتماعی- جغرافیایی، کاهش قواعد کنترل گر، فروپاشی سنت های اجتماعی، بی قاعدگی مدنی و نبود قوانین جایگزین در اثرگذار (آشفته گی هنجاری) است. پارادایم کارکرد- ساختارگرا ریشه و منابع این مسائل را تغییراتی می داند که منجر به بی سازمانی اجتماعی شده است. نگاه دوگانه به

فرا تحلیل علل خشونت و پر خاشگری ورزشی (پژوهش‌های بازه زمانی ۱۳۸۳ الی ۱۴۰۰)

جامعه از حرکت اجتماعی از یک سامان سنتی به سامان و نظم جدید و فاصله زمانی این دو جریان و تغییرات ارزشی - هنجاری، بسترهای مسائل اجتماعی از جمله شکاف اجتماعی، بی‌اعتمادی اجتماعی، خرده‌فرهنگ منفی و الگوهای رفتاری غیرنرمال را ایجاد می‌کند. «نظریه بی‌سازمانی اجتماعی» سرچشمه مسائل اجتماعی را نوسازی (تغییرات اجتماعی و خیزش جامعه از قالب سنتی به مدرن) می‌دانند (عشایری و دیگران، ۱۴۰۰: ۱۴۸). این حالت با بی‌سامانی اجتماعی ظهور می‌یابد؛ یعنی هرگونه رخداد اجتماعی و کنش اجتماعی در درون یک ملت، بدون حضور هنجارهای اجتماعی صورت می‌گیرد. قانون اجتماعی در عرصه اجرا، سیاست‌گذاری و تنظیم فاقد کارکرد است. آنومی اجتماعی به مفهوم بی‌هنجاری، بی‌قاعدگی، بی‌سازمانی، تعلیق قواعد، خلأ قواعد، تعارض قواعد، ضعف قواعد و هنجارهای اجتماعی، اغتشاش، بی‌اخلاقی اجتماعی و بحران اجتماعی است. آنومی اجتماعی، شاخص مهم بی‌سازمانی اجتماعی است که هنجارهای اجتماعی مطلوب مشترکی برای دولت و مردم وجود ندارد و زمینه‌های تعامل اجتماعی متقابل عام‌المنفعه وجود ندارد که طبق آن وقایع اجتماعی پیش‌بینی و کنترل شود و همیشه نوعی از آشفتگی و بحران اجتماعی دیده می‌شود.

منابع

- آرون، ریمون. (۱۳۹۶). مراحل اساسی سیر اندیشه در جامعه‌شناسی. باقر پرهام. شرکت انتشارات علمی و فرهنگی
- آقازاده، اکبر؛ حسینی، بهزاد و عبادی باربین، حامد. (۱۴۰۰). «خشونت ورزشی در هواداران فوتبال: نقش هیجان‌خواهی و هوش فرهنگی با میانجی‌گری آستانه تحمل». مطالعات روان‌شناسی ورزشی. ۱۰ (۳۷)، صص ۸۵-۱۰۶.
- آقایی، مجید؛ و ملانوروزی، کیوان. (۱۳۹۸). «تحلیل جرم‌شناختی تئوری ناکامی- پر خاشگری در خشونت تماشاگران فوتبال». مطالعات روان‌شناسی ورزشی. ۷ (۲۶)، صص ۱۵۱-۱۶۶.
- احمدی‌پور، روناک. (۱۳۹۴). «بررسی عوامل فرهنگی و اجتماعی موثر بر بروز رفتارهای هیجانی هواداران فوتبال». همایش ملی روان‌شناسی و مدیریت آسیب‌های اجتماعی.
- پاک‌نژاد، محسن و درانی، کمال. (۱۳۸۸). «رفتارهای تهاجمی تماشاگران فوتبال و علل روانی و اجتماعی آن». نشریه رشد و یادگیری حرکتی ورزشی. ۱ (۳)، صص ۱۱۷-۱۴۲.
- پرویزی عمران، فاطمه و صالح نیا، بهرام. (۱۳۹۷). «رابطه مشارکت در ورزش با میل به خشونت در محیط کار در معلمان ورزش». پژوهش اجتماعی. ۱۰ (۳۹)، صص ۱۵۰-۲۱۹.
- جلالی، امید. (۱۳۹۰). «بررسی خشونت در تماشا جیان فوتبال ورزشگاه‌های شهر تهران و ارائه راهکار جهت کنترل آن از دیدگاه مدیران اماکن ورزشی». پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد کرج.
- خادمی، علی‌رضا. (۱۳۸۷). «بررسی جامعه‌شناسانه خشونت و پر خاشگری تماشاگران در ورزشگاه‌ها». مطالعات امنیت اجتماعی. ۱۶ (۰)، صص ۴۷-۷۲.
- دستگردی، مهدی؛ دبیر، علیرضا و شریعتی فیض‌آبادی، مهدی. (۱۳۹۹). «مدل‌سازی ساختاری مفاهیم ناهنجاری در ورزشگاه‌های ایران». فصل‌نامه علمی کارافان. ۱۶ (۲)، صص ۱۸۹-۲۰۶.
- رحمتی، محمدمهدی. (۱۳۹۰). جامعه‌شناسی خشونت ورزشی. شرکت انتشارات علمی و فرهنگی.

- رحمتی، محمد مهدی و محسنی تبریزی، علی رضا. (۱۳۸۲). «بررسی عامل‌های جامعه‌شناختی خشونت و پرخاشگری تماشاگران فوتبال (مطالعه موردی: شهر تهران)». المپیک. (۱۱)۲۴، صص ۷۷-۹۲.
- زارع، بیژن و زندی لک، علی اکبر. (۱۳۹۱). «مطالعه رابطه سطح توسعه‌یافتگی اقتصادی - اجتماعی با میزان جرائم خشن در بین استان‌ها». مجله مطالعات اجتماعی ایران. (۳)۵، صص ۹۷-۱۲۵.
- سالمی خوزانی، مجتبی؛ اصلانخانی، محمدعلی؛ خیبری، کاوه؛ و بهدردی، رضا. (۱۳۹۹). «مقایسه عوامل مرتبط با پرخاشگری در مردان تکواندوکار حرفه‌ای و نیمه حرفه‌ای و تحلیل جامعه‌شناختی اعتقادات مذهبی در آنها». مطالعات فرهنگی اجتماعی المپیک. (۱)۱، صص ۴۹-۷۳.
- سعادت، موسی. (۱۴۰۰). «مطالعه جامعه‌شناختی رابطه بین هویت قومی و پرخاشگری با تاکید بر نظریه به‌رسمیت‌شناسی اکسل هونت». جامعه‌شناسی کاربردی. (۳۲)۸۴، صص ۲۹-۴۴.
- سعادت، موسی؛ عباس‌زاده، محمد و حاتمی، رقیه. (۱۳۹۲). «بررسی رابطه بین سرمایه فرهنگی، سرمایه اجتماعی و پرخاشگری». فصل‌نامه دانش انتظامی آذربایجان شرقی. (۱)۳، صص ۱-۲۵.
- سعادت، موسی؛ عباس‌زاده، محمد؛ کبیری، افشار و عشایری، طاهر. (۱۳۹۶). «بررسی جامعه‌شناختی عوامل موثر بر پرخاشگری در بین تماشاگران فوتبال». انتظام اجتماعی. (۹)۲۴، صص ۳۵-۷۰.
- سلیمی، علی و داوری، محمد. (۱۳۹۴). «جامعه‌شناسی کجروی. پژوهشکده حوزه و دانشگاه
- صدر، حمیدرضا. (۱۴۰۰). «روزی روزگاری فوتبال: فوتبال و جامعه‌شناسی. نشر چشمه
- عباس‌زاده، محمد؛ سعادت، موسی و محمدی، عاطفه. (۱۳۹۳). «بررسی رابطه بین کنترل اجتماعی و پرخاشگری در بین تماشاگران فوتبال (هواداران تیم تراکتورسازی تبریز)». فصل‌نامه دانش انتظامی آذربایجان شرقی. (۱)۴، صص ۱-۱۸.
- عشایری، طاهر؛ جهان پرور، طاهره؛ احمدی می لاسی، مرضیه و سوری، مسلم. (۱۴۰۰). «مرور نظام‌مند مسائل اجتماعی ایران: بازه زمانی ۱۳۸۰ الی ۱۴۰۰». مجله جامع‌شناسی ایران. (۳)۲۲، صص ۱۲۰-۱۵۲.
- عزیزاده، امیررضا و انتشاری، فاطمه. (۱۳۹۹). «بررسی عوامل موثر بر شیوه‌های ابراز خشونت در تماشاگران و بازیکنان فوتبال». رویکردهای پژوهشی نوین در مدیریت و حسابداری. (۴)۴۱، صص ۴۲-۵۴.
- عنبری، موسی. (۱۳۹۶). «بررسی عوامل گروهبی و خرده‌فرهنگی موثر بر خشونت‌گرایی تماشاگران فوتبال». مطالعات فرهنگی و ارتباطات. (۹)۳، صص ۱۷-۴۴.
- فریدفتحی، اکبر؛ قره‌گوزلو خیرآبادی، حسن و غایبی سدهی، حامد. (۱۳۹۸). «شناسایی عوامل غیرسازمان‌یافته موثر بر رفتار نابهنجار هواداران فوتبال». سومین کنگره ملی دستاوردهای علوم ورزشی و سلامت.
- قاسمی، وحید؛ ذوالکفای، وحید و نورعلی‌وند، علی. (۱۳۸۸). «توصیف جامعه‌شناختی عوامل مؤثر بر نندالیسم و اوباشگری در ورزش فوتبال». المپیک. (۱۷)۴۵، صص ۶۹-۸۰.
- قربانی، لیلا؛ فراهانی، مرجان و کشاورز، لقمان. (۱۳۹۹). «تحلیل عوامل محیطی و سازمانی مؤثر بر بروز پرخاشگری و خشونت تماشاچیان مسابقات والیبال ایران». فصل‌نامه علمی پژوهش‌های کاربردی در مدیریت ورزشی. (۴)۸، صص ۲۵-۳۷.
- موسوی، صدیقه سادات و عبدالحی، اسماعیل. (۱۳۹۷). «بررسی و تحلیل عوامل خشونت ورزشی و راهکارهای پیشگیری از آن در شهر بوشهر». دومین کنفرانس ملی پژوهش‌های نوین در مدیریت و حقوق.
- نیازی، اسفندیار. (۱۳۹۳). «راهکارهای پیشگیری انتظامی از بروز پرخاشگری در مجموعه‌های ورزشی». پایان‌نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه علوم انتظامی امین.
- وثوقی، منصور و خسروی‌نژاد، سیدمحسن. (۱۳۸۸). «بررسی عوامل فرهنگی اجتماعی رفتاری هیجانی تماشاگران فوتبال». مجله پژوهش‌های جامعه‌شناختی. (۱)۳، صص ۱۱۷.
- Agnew, Robert; & Brezina, Timothy. (2010). **Strain theories**. The SAGE handbook of criminological theory, 96-13.

- Ahsan, Tanjin. (2018). **Robert K. Merton Theory of Anomie and Crime in Bangladeshi Society**.
- Allik, Jüri; & Realo, Anu. (2004). **"Individualism-collectivism and social capital"**. Journal of cross-cultural psychology, 35(1), 29-49.
- Baumer, Eric P. (2007). **"Untangling research puzzles in Merton's multilevel anomie theory"**. Theoretical criminology, 11(1), 63-93.
- Baumer, Eric P; & Gustafson, Regan. (2007). **"Social organization and instrumental crime: Assessing the empirical validity of classic and contemporary anomie theories"**. Criminology, 45(3), 617-663.
- Bernburg, Jon Gunnar. (2002). **"Anomie, social change and crime. A theoretical examination of institutional-anomie theory"**. British Journal of Criminology, 42(4), 729-742.
- Bois, Cora Du. (1959). **"The public health worker as an agent of socio-cultural change"**. Health Education Monographs, 1(5), 3-19.
- Deflem, Mathieu. (1989). **"From anomie to anomia and anomic depression: A sociological critique on the use of anomie in psychiatric research"**. Social Science & Medicine, 29(5), 627-634.
- Durkheim, Emile. (2019). **"The division of labor in society"**. In Social stratification (pp. 178-183). Routledge.
- Etemadifar, Amin. (2016). **Anomie and Development—A Cross-National Study**.
- Giddens, Anthony. (1966). **"A typology of suicide"**. European Journal of Sociology/Archives Européennes de Sociologie, 7(2), 276-295.
- Giddens, Anthony. (1971). **"Durkheim's political sociology"**. The sociological review, 19(4), 477-519.
- Marwah, Sanjay; & Deflem, Mathieu. (2006). **Revisiting Merton: continuities in the theory of anomie-and-opportunity-structures. Sociological theory and criminological research: Views from Europe and the United States**, 57-76.
- McCloskey, David. (1976). **On Durkheim, anomie, and the modern crisis**. American Journal of Sociology, 81(6), 1481-1488.
- Merton, Robert K. (1938). **"Anomie and social structure"**. American sociological review, 3(5), 672-682.
- Moser, Caroline. (2003). **Gender-based violence: a serious development constraint**.
- Moser, Caroline ON; & Clark, Fiona. (2001). **Victims, perpetrators or actors?: Gender, armed conflict and political violence**. Palgrave Macmillan.
- Moser, Caroline ON; & McIlwaine, Cathy. (2004). **Encounters with violence in Latin America: Urban poor perceptions from Columbia and Guatemala**. Psychology Press.
- Orru, Marco. (1986). **Anomie: History and Meanings**.
- Parsons, Talcott. (1968). **The structure of social action**. Vol. 1. Free Press.
- Royce, Edward. (2015). **Classical social theory and modern society: Marx, Durkheim, Weber**. Rowman & Littlefield.
- Smith, Hayden P; & Bohm, Robert M. (2008). **"Beyond anomie: Alienation and crime"**. Critical Criminology, 16(1), 1-15.
- Stults, Brian J; & Baumer, Eric P. (2008). **"Assessing the relevance of anomie theory for explaining spatial variation in lethal criminal violence: An aggregate-level analysis of homicide within the United States"**. International Journal of Conflict and Violence (IJCIV), 2(2), 215-247.
- TenHouten, Warren. (2016). **"Normlessness, anomie, and the emotions"**. In *Alienation and Affect* (pp. 91-108). Routledge.
- World Health Organization. (2002). **Global consultation on violence and health violence: A public health priority**.

[10.22034/ssys.2023.2453.2770](https://doi.org/10.22034/ssys.2023.2453.2770)

تاریخ دریافت مقاله: ۱۴۰۱/۵/۸

تاریخ پذیرش مقاله: ۱۴۰۱/۱۱/۱

هدف پژوهش حاضر، تبیین نقشه راه توسعه ورزش در استان کردستان است. روش این تحقیق از نوع کیفی و جامعه آماری آن شامل مطالعات اسنادی (منابع علمی و کتابخانه‌ای، اسناد اجرایی و محتوای رسانه‌ای) و جامعه انسانی (مدیران، مربیان، ورزشکاران، داوران و اساتید دانشگاهی) بود. نمونه آماری به تعداد قابل کفایت با روش هدفمند و در دسترس انتخاب گردید. ابزار پژوهش شامل چهار ابزار مطالعه کتابخانه‌ای، مصاحبه، پرسش‌نامه و تکنیک دلفی بود. در بخش یافته‌ها ابتدا وضعیت ورزش استان براساس شاخص‌های کلیدی توصیف گردید. سپس مقایسه آن با سایر استان‌ها و تعیین جایگاه ملی آن صورت گرفت. در ادامه برای حوزه‌های فرابخشی، بخشی، زیربخشی و ویژه محورها، قابلیت‌ها و چالش‌ها شناسایی گردید. به‌همین صورت تفکیک نیازها و اهداف توسعه هر حوزه تعیین شد. براساس تحلیل راهبردی و نیازها برای هر حوزه راهبرد و راهکار اجرایی ارائه شد. سپس الگوی تقسیم کار بین سازمانی جهت دستیابی به اهداف و عملکرد مناسب تدوین گردید. براساس یافته‌های توصیفی، استان کردستان در بین استان‌های کشور در مجموع شاخص‌ها از وضعیت مناسبی برخوردار نیست و جزو استان تپ سوم (توسعه‌نیافته) به شمار می‌رود. به صورت کلی می‌توان گفت که در توسعه ورزش استان ابتدا باید بخش‌بندی مناسبی از ورزش استان به همراه تقسیم کار بین سازمان‌ها صورت بگیرد. سپس به تفکیک بخش‌ها، اقدامات لازم جهت استفاده از قابلیت‌ها، رفع چالش‌ها و تامین اهداف انجام شود. در نهایت اقدامات باید از نظر زمانبندی، تامین منابع و نظارت برنامه‌ریزی و رهبری شوند، زیرا مهم‌ترین دلایل رکود برنامه‌های ورزش استان ناشی از این مسائل است.

واژگان کلیدی: برنامه راهبردی، نقشه راه، توسعه ورزش، بخش‌بندی و استان کردستان.

^۱ استادیار مدیریت ورزشی، گروه تربیت بدنی، واحد سنجندج، دانشگاه آزاد اسلامی، سنجندج، ایران

E-mail: Koroshveisi@iau.ac.ir

مقدمه

ورزش یک جریان و بستر نهادی است که تربیت صحیح نسل سالم جامعه، غنی سازی گردشگری و اوقات فراغت مردم، کسب غرور ملی و افتخار بین المللی، زیبایی و آراستگی جسمی، سلامت و تندرستی عمومی، ترویج اخلاق و مشارکت اجتماعی و پویایی اقتصادی را برای جوامع تأمین می کند. با وجود اثبات این کارکردهای عدیده ورزش در سطح جهانی، اما در ایران و استان های آن هنوز ورزش به مثابه ضرورت و اقدام اساسی در توسعه انگاشته نمی شود (صفاری، ۱۳۹۱). هدف از تهیه برنامه های توسعه اقدام به آینده نگری است تا با اتکا به فنون برنامه ریزی و صورت بندی مدل های انسانی، بتوان آینده های محتمل را به آینده های ممکن، مرجح و مطلوب تبدیل نمود. نقطه عزیمت چنین حرکتی ریشه در شناخت راهبردی وضع موجود و موقعیت راهبردی دارد. از این رو، ابتدا باید تصویر روشنی از وضع موجود در دست داشت و سپس چشم انداز آینده را ترسیم نمود (فریمن^۱، ۲۰۱۰). زیرا در دنیای به شدت در حال تغییر و تحول کنونی به نظر می رسد که برای هماهنگ شدن با تحولات محیطی، مدیران نهادها و سازمان های مختلف ناگزیرند تا آنجا که امکان دارد اولاً، پیش بینی هایی از آینده داشته باشند و روند حرکت ساختارهای تحت امر خود را ترسیم کنند و ثانیاً، با اتخاذ و اجرای فرآیند برنامه ریزی راهبردی، همواره خود را برای متحول شدن به منظور سازگاری با دگرگونی های محیطی آماده نگه دارند (دیوید^۲، ۲۰۱۱). داشتن این شیوه تفکر و برنامه ریزی به مدیران ورزشی کمک می کند تا تصویر روشنی از سازمان و هدف های آن به دست آورند و فعالیت های سازمان را تحت یک برنامه واحد هماهنگ کنند (برا و همکاران^۳، ۲۰۱۵).

از این رو، مبحث توسعه ورزش مشتمل بر ساختارها، سیستم ها، بسترها و فرآیندهایی است که منجر به مشارکت افراد در رویدادهای ورزشی، رشد و بهبود تولید و خدمات صنعت ورزش، پویایی و نشاط فرهنگی و اجتماعی محیط های ورزشی، ارتقای سلامت و تندرستی عمومی و دستیابی به جایگاه مناسب در عرصه رقابت های ورزشی بین المللی می گردد (سوتریادو^۴، ۲۰۱۱). رویه های کلی در مدل های توسعه ورزش بر سه سطح ورزش پرورشی - آموزشی، تفریحی - همگانی و قهرمانی - حرفه ای متمرکز هستند (رمضانی نژاد و همکاران، ۱۳۹۴؛ سند برنامه ششم توسعه ورزش، ۱۳۹۵). در همین راستا داشتن توان آینده نگری، شناسایی

¹ Freeman

² David

³ Berra et al.

⁴ Souter Yadu

تبیین نقشه راه توسعه ورزش استان کردستان

محیط و برنامه‌ریزی اثربخش جهت موفقیت در آینده در گروی دارا بودن تفکر راهبردی است (اسلاک^۱، ۲۰۱۵).

استان کردستان، یکی از استان‌هایی است که با وجود قابلیت‌ها و ظرفیت‌های فراوان جهت توسعه ورزش، جزو استان‌های محروم و کمتر برخوردار محسوب می‌شود. بر اساس این دیدگاه و با اتکا به تفکر سیستمی و کل‌نگر، چنانچه ورزش استان کردستان به عنوان یک نظام و سیستم در درون سیستم‌های بزرگ‌تری همچون نهاد اجتماعی استان و نظام ورزش کشور در نظر گرفته شود، عملکرد سازمان‌های ورزشی در زمینه‌های مختلف و میزان موفقیت آن در دستیابی به اهداف توسعه، همزمان از عوامل محیط درونی و عوامل محیط بیرونی تأثیر می‌پذیرد (سیفی پناهی و همکاران، ۱۳۹۰). این استان در منظرهای مختلف مانند سرانه فضای ورزشی، سرانه مشارکت ورزشی، سهم ورزش در سبد خانوار، شاخص‌های سلامت و نشاط اجتماعی، حضور مسابقات کشوری و جهانی، تولیدات و خدمات ورزشی و کسب کرسی‌ها و پست‌های سازمانی ملی و بین‌المللی در رده‌های پایین توسعه یافتگی در بین استان‌های کشور است (براساس بررسی گزارش بخش ورزش برنامه ششم، ۱۳۹۵). از این رو، ورزش استان کردستان نیازمند تدوین یک برنامه جامع با کارایی اجرایی بالا جهت کاهش شکاف توسعه و بهبود وضعیت فعلی است. شناخت قابلیت‌ها، توانایی تفسیر محیط و تعیین راهبردهای توسعه ورزش موجب می‌شود تا ورزش استان در مواجهه با رویدادهای محیطی دچار استحاله نشود و متناسب با تحولات و پیچیدگی‌ها به تطابق برسد.

تاکنون تحقیقات راهبردی مختلفی پیرامون موضوع حاضر در داخل و خارج کشور انجام شده است. تابش، شهریاری و نظری (۱۴۰۰) تحقیقی را با عنوان «شناسایی عوامل کلیدی و راهبردی تعالی‌ساز آینده مطلوب ورزش همگانی ایران» انجام دادند. یافته‌های مطالعه موصوف منجر به تولید ۱۳ عامل راهبردی و کلیدی با عناوین تخصیص منابع مالی به ورزش همگانی، توزیع عادلانه سرانه به ورزش همگانی، ساخت ترغیب‌کننده شهری به ورزش همگانی، ورود همه جانبه اقشار در ورزش همگانی، جایگاه اجتماعی خانواده در توسعه ورزش همگانی، مدیریت واحد و یکپارچه ورزش همگانی، تخصص‌گرایی در ورزش همگانی، مشارکت فیزیکی مسئولان کشور در ورزش همگانی، برجسته‌سازی و الگوسازی در ورزش همگانی، تبلیغات ارشادی، پرداختن رسانه‌ها به ورزش همگانی، آموزه‌ها و باورهای دینی در توسعه ورزش همگانی و تنوع

¹ Slack

ژئوپولوتیک در توسعه ورزش همگانی شد. همچنین فرخ‌شاهی، شهلایی، هنری، کارگر و شیروانی ناغانی (۱۴۰۰) با مطالعه الگوی محیطی مؤثر بر آینده‌نگاری راهبردی ورزش ایران و تعیین عدم قطعیت‌های کلیدی به این نتیجه رسیدند که مؤلفه‌های سرمایه اجتماعی، رسانه‌های جمعی و شبکه‌های اجتماعی، سرانه استاندارد ورزشی و سیاست‌های زیست محیطی، عدم قطعیت‌های کلیدی ورزش ایران هستند. شهریار، تابش و ذوالفقارزاده (۱۴۰۰) با بررسی سناریوهای آینده مطلوب ورزش همگانی ایران، نشان دادند ۳ سناریو برای تحقق آینده مطلوب بود: سناریو اول شامل مؤلفه‌های تخصیص منابع مالی، ورود همه‌جانبه اقبال، مدیریت واحد و یکپارچه و پرداختن رسانه‌ها؛ سناریو دوم شامل مؤلفه‌های تخصیص منابع مالی، جایگاه اجتماعی خانواده، تخصص‌گرایی و برجسته‌سازی و الگوسازی؛ سناریو سوم شامل مؤلفه‌های تخصیص منابع مالی، ورود همه‌جانبه اقبال، تخصص‌گرایی و پرداختن رسانه‌ها بود. در همین راستا دیزانی مکتبی، نیک‌بخش، فراهانی و صفانیا (۱۴۰۰) با بررسی سناریوهای محتمل در آینده نظام مدیریت و رهبری استعداد منابع انسانی سازمان ورزش شهرداری نشان دادند سیستم مدیریت و رهبری استعداد منابع انسانی سازمان ورزش شهرداری از یک الگوی ناپایدار پیروی می‌کند و عوامل کلیدی مؤثر بر آن شامل انتظارات شغلی، تنوع مهارتی، پویایی شغلی، مهارت‌گرایی، نظام جبران خدمات، سبک مدیریت، شیوه استخدام، تغییرات جمعیتی، سیاست‌های ملی و منطقه‌ای و فناوری اطلاعات است که در چهار سطح قرار می‌گیرند. پیش‌تر صدقاتی‌فر (۱۳۹۹) در تحقیقی با عنوان «آینده‌نگاری توسعه ورزش والیبال استان قزوین (سناریوهای راهبردی)» به این نتیجه رسیده بود که ۹ پیشران اصلی برگزاری و میزبانی مسابقات، هم‌افزایی فرابخشی، منابع انسانی متخصص، همدلی وفاق، داوطلبان، حرفه‌ای، استعدایابی، حمایت مسئولان و حامی مالی در نهایت منجر به تولید ۳ عدم قطعیت راهبردی شامل همدلی وفاق، برگزاری و میزبانی مسابقات ورزشی و منابع انسانی می‌شود که پایه و اساس ساخت چهار سناریوی استعداد طلایی، استعداد نقره‌ای، استعداد برنزی و استعداد خاموش بود. افزون بر این، شهرکی و اسماعیلی‌شازندی (۱۳۹۸) با تحلیل کلان عوامل پیش‌برنده در پیاده‌سازی برنامه‌های راهبردی سازمان‌های ورزشی ایران نشان دادند که نیروهای پیشران کلیدی اقتصادی، فناورانه، ارتباطات، سیاسی و ساختار سازمانی بیشترین تأثیرگذاری و تأثیرپذیری را بر آینده برنامه‌های راهبردی در سازمان‌های ورزشی دارند. در این بین عامل اقتصادی و فناورانه بیشترین سهم را در اثرپذیری مستقیم داشته‌اند. سیف‌پناهی، شعبانی و همکاران (۱۳۹۰) در طراحی و تدوین راهبرد توسعه ورزش قهرمانی استان کردستان، به‌کارگیری تیم‌های ورزشی، استان از بازیکنان غیربومی و حرفه‌ای دیگر استان‌ها به منظور

انتقال دانش و مهارت‌ها، طراحی و تدوین برنامه‌های کوتاه‌مدت و بلندمدت توسعه ورزش قهرمانی استان را راهبردهای توسعه ورزش قهرمانی استان کردستان بیان کرده‌اند. آنها در تحلیل سوات توسعه ورزش قهرمانی در استان کردستان ایران نشان دادند که جایگاه راهبردی ورزش قهرمانی استان کردستان در منطقه WT قرار دارد. علاوه بر این، ژنگ و ماسون^۱ (۲۰۲۲) در تحقیقی با عنوان «رسانه‌های جدید، دیجیتالی شدن و تکامل صنعت ورزش حرفه‌ای» نشان دادند که صنعت ورزش حرفه‌ای در عصر رسانه‌های پخش سنتی به موفقیت فوق‌العاده‌ای دست یافته است. یک بازار چند جانبه و یک مدل تجاری موثر برای رشد درآمد ایجاد کرده است. با این حال، ظهور و گسترش فن‌آوری‌های رسانه‌ای جدید، چشم‌انداز رسانه‌ای را به شدت تغییر داده و یک محیط چندرسانه‌ای بسیار پیچیده‌تر را ایجاد کرده است که محبوبیت و شخصی‌سازی، ساختار و عاملیت را متحد می‌کند. چنین محیط متغیری تحولاتی را در صنعت ورزش حرفه‌ای ایجاد می‌کند و انطباق با این تحولات منجر به تکامل صنعت ورزش حرفه‌ای و موفقیت آن در عصر رسانه‌های دیجیتال می‌شود. تیثاثان^۲ (۲۰۲۲) در مطالعه‌ای با هدف شناخت شاخص‌های کلیدی عملکرد انجمن‌های ورزشی حرفه‌ای با هدف ارتقای اقتصادی و توسعه جامعه نشان داد که نسل جدید فناوری دیجیتال فرصت‌های جدید و در عین حال شتاب جدیدی را برای توسعه صنعت خدمات ورزشی به ارمغان آورده است. همچنین مطالعه موصوف نشان داد که فناوری‌های نامبرده، ارزش زیادی برای بهینه‌سازی ساختار خدمات ورزشی، ادغام فرمت‌ها، تطابق عرضه و تقاضا و بهبود کارایی دارد. سرانجام مطالعه مذکور نشان داد فناوری دیجیتال توسعه‌یافته منجر به افزایش توسعه صنعت خدمات ورزشی مدرن می‌شود. همچنین دوی و سینق^۳ (۲۰۲۲) با مطالعه تاثیر وضعیت تحصیلی و سطح مشارکت در ورزش‌های رزمی نشان دادند که با گنجاندن ورزش‌های رزمی در سیستم آموزشی یکی از شهرهای هندوستان علاقه مردم و مشارکت در ورزش‌های رزمی بیشتر از سال‌های قبل شده و همچنین نظم و انضباط در دانش‌آموزان بیشتر گردیده است. افزون بر این، موستاکاس و همکاران^۴ (۲۰۲۰) در تحقیقی با عنوان «آینده‌نگری بخش تناسب اندام: نتایج یک مطالعه دلفی اروپایی و ارتباط آن با کووید-۱۹» نشان دادند که روند فناوریانه، اجتماعی، بهداشتی و اقتصادی بر آینده بخش تناسب اندام موثر است و مهارت‌های نرم (ارتباط یا خدمت‌رسانی به مشتری) همراه با مهارت‌های فناوری دیجیتال

¹ Zheng & Mason

² Thithathan

³ Devi & Singh

⁴ Moustakas et al.

اهمیت روزافزونی پیدا می‌کنند. پیش‌تر باربارا و دنیل^۱ (۲۰۱۸) در بررسی توسعه ورزش در زمان چالش برانگیز: استفاده از رویدادهای ورزشی برای میراث در اجتماعات محروم نشان دادند که فرضیه اقتصاد مثبت و "میراث" در مشارکت ورزشی نیز به توزیع عادلانه منابع کمیاب به‌ویژه جوامع محروم وابسته بستگی دارد. همچنین تأثیرات بر روی کسانی که در ورزش یا توسعه افراد از طریق ورزش شرکت می‌کنند، ممکن است به عنوان "میراث‌نرم" توصیف شوند.

مرور مطالعات گذشته نشان می‌دهد توسعه ورزش در ابعاد مختلف (همگانی، تربیتی، قهرمانی و حرفه‌ای) یک نهاده کلان راهبردی است که تحت تأثیر ستاده‌های مختلفی قرار دارد و همواره در گذشته، حال و آینده این گزاره تحت تأثیر پیشران‌ها و تعیین‌کننده‌های مختلفی بوده، هست و خواهد بود. با این حال، در تحقیقات موصوف کمتر به مسئله نقشه راه توسعه ورزش به‌صورت موردی پرداخته شده است. از طرفی شواهد دال بر اینکه توسعه ورزش در عمل چگونه محقق می‌شود، ارائه نشده است. این در حالی است که توسعه یک فرایند پیچیده و چندوجهی است که در بررسی آن این الزام وجود دارد که همه جوانب امر در ارتباط با آن بررسی شود. این خلاء سبب شده است در محیط سرشار از عدم قطعیت نتوان یک نقشه راه مسنجم و مستدل برای توسعه ورزش ارائه نمود. از طرفی، نبود نقشه راه توسعه ورزش در استان‌های کمتر برخوردار به‌طور خاص استان کردستان حیات و بالندگی ورزش در این استان را با چالش جدی همراه کرده است، چرا که اساساً مبنایی برای شروع توسعه وجود ندارد و مشخص نیست در چه فرایندی با رعایت چه الزامات و خط‌مشی‌هایی بناست توسعه رخ دهد. از این‌رو، فراهم آوردن زمینه تهیه و تدوین برنامه راهبردی در ورزش استان کردستان، گام عمده و آغازین برای سامان بخشیدن به تلاش‌های گسترده و گوناگون در عرصه‌های مختلف ورزش در سطح استان و حتی برخی از زمینه‌های سطح کشوری محسوب می‌شود. بر این اساس با عنایت به پیشرفت، توسعه و اقبال عمومی به تربیت بدنی و ورزش، از سویی و وجود ظرفیت‌های مناسب و بالا در استان کردستان از سوی دیگر، ورزش استان مستلزم شناخت دقیق و صحیح وضع موجود خود و ارائه راهبردهای اصولی و علمی می‌باشد. دستیابی به این اهداف، نیازمند تدوین تحلیل راهبردی براساس آسیب‌شناسی و آگاهی از رخدادهای محیط داخلی و خارجی ورزش در استان

¹ Barbara & Daniels

تبیین نقشه راه توسعه ورزش استان کردستان

کردستان است. اما چون پیش‌تر به این موضوع توجه نشده و ادله مستدلی پیرامون آن ثبت نگردیده است و در عین حال اطلاعات کافی پیرامون آن وجود ندارد، این تحقیق درصدد است به این سؤال پاسخ دهد: نقشه راه توسعه ورزش استان کردستان چگونه است؟.

روش‌شناسی پژوهش

این تحقیق از نوع کیفی و جامعه آماری آن شامل مطالعات اسنادی (منابع علمی و کتابخانه‌ای، اسناد اجرایی و محتوای رسانه‌ای) و جامعه انسانی (مدیران، مربیان، ورزشکاران، داوران و اساتید دانشگاهی) بود. نمونه آماری به تعداد قابل کفایت با روش هدفمند و در دسترس انتخاب گردید. در این پژوهش جهت جمع‌آوری و استخراج داده‌ها از سه ابزار به شرح زیر استفاده شده است:

الف) مطالعه کتابخانه‌ای: شامل مطالعات علمی داخلی و خارجی، اسناد و برنامه‌ها و گزارش علمی و اجرایی مربوط به حوزه ورزش بود.

ب) مصاحبه اکتشافی: به صورت مصاحبه نیمه‌هدایت‌شده با جامعه آماری پژوهش بود. از مصاحبه جهت شناسایی متغیرها و تکمیل پرسش‌نامه حاصل از مطالعه کتابخانه‌ای استفاده شد.

ج) روش دلفی: فرایندی ساختاریافته برای جمع‌آوری و طبقه‌بندی دانش موجود در نزد گروهی از کارشناسان و خبرگان است. روش دلفی بر اساس رویکرد تحقیق دیالکتیکی یعنی: تز (ایجاد عقیده یا نظر)، آنتی‌تز (نظر و عقیده مخالف) و در نهایت سنتز (توافق و اجماع جدید) شکل گرفته است که سنتز، خود تبدیل به تز جدیدی می‌شود. بنابراین، اعتبار روش دلفی نه به تعداد شرکت‌کنندگان در تحقیق که به اعتبار علمی متخصصان شرکت‌کننده در پژوهش، بستگی دارد. شرکت‌کنندگان در تحقیق دلفی از ۵ تا ۲۰ نفر را شامل می‌شوند (حبیبی، سرافرازی و ایزدیار، ۲۰۱۴).

جدول ۱: جامعه آماری و تعداد نمونه‌ای جامعه انسانی

متغیر	گروه	فراوانی	درصد فراوانی
جنسیت	زن	۴۹	۳۸/۵۸
	مرد	۷۸	۶۱/۴۲
تحصیلات	لیسانس و پایین‌تر	۴۳	۳۳/۸۶
	فوق‌لیسانس	۶۲	۴۸/۸۲

۱۷/۳۲	۲۲	دکتری و بالاتر	سابقه کاری
۷/۸۷	۱۰	کمتر از ۵ سال	
۳۱/۵۰	۴۰	۵ تا ۱۰ سال	
۳۷/۸۰	۴۸	۱۱ تا ۱۵ سال	
۲۲/۸۳	۲۹	بیشتر از ۱۵ سال	
۵/۵۱	۷	ادارات ورزش و جوانان	زمینه فعالیت
۴/۷۲	۶	معاونت تربیت بدنی آموزش و پرورش	
۳/۹۴	۵	ورزش شهرداری	
۹/۴۵	۱۲	هیئت‌های ورزشی	
۷/۸۷	۱۰	باشگاه‌های ورزشی	
۶/۳۰	۸	سایر سازمان‌های ورزشی استان	
۱۰/۲۴	۱۳	اساتید علوم ورزشی دانشگاه‌های استان	
۲۶/۷۷	۳۴	مربیان و متخصصان ورزشی	
۲۵/۲۰	۳۲	ورزشکاران و پیشکسوتان	
۱۰۰	۱۲۷	مجموع مشارکت‌کنندگان	

جدول ۲: جامعه آماری و تعداد نمونه‌ای مطالعات اسنادی

متغیر	گروه	فراوانی	درصد فراوانی
مطالعات اسنادی	منابع کتابخانه‌ای و علمی	۵۱	۴۲/۵۰
	گزارش‌ها و اسناد اجرایی و حقوقی	۲۶	۲۱/۶۷
تحصیلات	منابع و آرشیوهای رسانه‌ای	۴۳	۳۵/۸۳
مجموع اسناد بررسی شده		۱۲۰	۱۰۰

براساس مراحل قبلی چارچوب مراحل توسعه ورزش به صورت یک چارچوب سیستمی شامل ساختار و برنامه‌های اجرایی ارائه شد. همچنین در این پژوهش از تحلیل مفهومی و کدگذاری جهت دسته‌بندی و کدگذاری مفاهیم مستخرج از ابواب، مختلف پژوهش براساس مبانی نظری و روایی کیفی

تبیین نقشه راه توسعه ورزش استان کردستان

متخصصان استفاده گردید. در بخش آمار توصیفی نیز شاخص‌هایی همچون: فراوانی، انحراف استاندارد، میانگین و درصدها مورد استفاده قرار گرفت. براین اساس منظرهای مختلف ورزش استان به چهار حوزه کلی فرابخشی، بخشی، زیربخشی و ویژه چارچوب‌بندی شده است. حوزه‌های فرابخشی شامل ابعاد کلی مدیریت و توسعه ورزش استان بوده و شامل مدیریت راهبردی و اجرایی، منابع مالی و فعالیت‌های اقتصادی، منابع فیزیکی و زیرساخت‌ها، منابع انسانی و ذینفعان و علمی و آموزشی است. حوزه‌های بخشی شامل سطوح اصلی ورزش استان می‌باشد: ورزش همگانی و تفریحی و ورزش قهرمانی و حرفه‌ای و در نهایت، حوزه‌های زیربخشی شامل ورزش دانش آموزی، ورزش دانشگاهی، ورزش کارگری، ورزش بانوان، ورزش جانبازان و معلولان و ورزش روستایی می‌باشد.

نتایج

توصیف وضعیت توسعه ورزش استان

در این بخش برخی شاخص‌های کلیدی سنجش توسعه ورزش همانند منابع مادی، منابع انسانی، ورزش همگانی و ورزش قهرمانی، تشکیلات، اماکن ورزشی و آموزش و پژوهش که اطلاعات آن موجود و قابل دسترس بود به تفکیک حوزه‌های مختلف توصیف شده است.

جدول ۳: تیپ‌بندی استان‌های کشور به لحاظ توسعه‌یافتگی ورزش (وزارت ورزش، ۱۳۹۵)

تیپ ۱	خراسان رضوی، مازندران، آذربایجان شرقی، فارس، گیلان، تهران، خوزستان و اصفهان
تیپ ۲	مرکزی، آذربایجان غربی، اردبیل، همدان، یزد، کرمان، گلستان، کرمانشاه، زنجان و البرز
تیپ ۳	سیستان و بلوچستان، خراسان جنوبی، کردستان، ایلام، هرمزگان، کهگیلویه و بویر احمد، قزوین، لرستان، چهارمحال و بختیاری، قم، استان کردستان، سمنان، بوشهر و خراسان شمالی

براساس نتایج حاصل از هر یک از شاخص‌ها از ۱۳۹۵ تا ۱۳۹۶ بیشتر از دوره‌های قبل بوده و حتی در برخی شاخص‌ها همچون منابع انسانی، منابع مالی و ورزش همگانی حالت جهشی داشته است. با توجه به نتایج پژوهش بیشتر شهروندان علاقمند به ورزش‌های گروهی و در حال فعالیت در آن می‌باشند. به طور کلی تفاوت زیادی بین اولویت فعالیت‌ها و خدمات وجود دارد. بیشتر شهروندان رسانه اصلی خود را جهت اطلاع یافتن از رویدادها و اطلاعات ورزش همگانی، تلگرام و تلفنی اعلام کردند. همچنین بیشتر شهروندان اظهار داشتند که با هدف کسب سلامت و تندرستی به فعالیت ورزشی روی می‌آورند. رضایت

عمده آن‌ها از فعالیت ورزشی در حد متوسط است. بیشتر آن‌ها به دلیل نداشتن زمان کافی در ورزش مشارکت نمی‌کنند. عمده افراد عارضه بدنی قابل توجهی نداشتند. بر اساس برخی از شاخص‌های توسعه ورزش از جمله: اماکن روباز، سرپوشیده، اماکن موجود و اماکن در حال اجرا؛ استان کردستان با سایر استان‌های کشور (۳۱ استان) مقایسه شده و در رتبه بیستم قرار دارد (وزارت ورزش، ۱۳۹۵). در تیپ‌بندی استان‌های کشور به لحاظ توسعه یافتگی ورزش براساس شاخص‌های مذکور، استان کردستان از نوع تیپ سوم و جزو استان‌های توسعه نیافته محسوب می‌شود.

تحلیل راهبردی توسعه ورزش استان

بعد از توصیف ساختار و وضعیت توسعه ورزش استان اکنون می‌توان به تحلیل راهبردی حوزه‌های عملکردی اصلی پرداخت. این یافته‌ها در بخش منظرهای توسعه بر اساس مطالعات اسنادی و کتابخانه‌ای به‌دست آمد و در بخش مولفه‌ها، راهبردها و راهکارهای اجرایی با استفاده از مصاحبه‌های نیمه‌ساختاریافته از خبرگان این حوزه و نیز از روش دلفی برای دستیابی به نقطه نظرات مشترک خبرگان استفاده شد.

۱. حوزه‌های فرباخشی: مدیریت راهبردی و اجرایی

جدول ۴: محورها، قابلیت‌ها و چالش‌های مدیریت راهبردی و اجرایی توسعه ورزش استان

منظر	مولفه
محوره	سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی توسعه ورزش استان؛ تخصیص منابع، سازماندهی و تقسیم کار
ای	توسعه ورزش استان، تأمین و تخصیص منابع بخش‌های مختلف ورزش استان؛ رهبری و
توسعه	اجرای فرایندها و راهبردهای توسعه ورزش استان؛ ارتباطات و تعاملات درونی و بیرونی ورزش استان؛ نظارت و ارزیابی فعالیت‌های توسعه ورزش استان و سایر؛
قابلیت	سابقه بالای تشکیلات ورزشی در استان؛ وجود بیش از ۴۰۰ هیئت ورزشی و ۳۰۰ باشگاه و
ها و	مرکز خدماتی ورزشی خصوصی در استان؛ توسعه تعامل مثبت سازمان‌ها و مراکز ورزشی با
ظرفی	سایر دستگاه‌ها به‌خصوص در زمینه توسعه زیرساخت و خدمات؛ امکان برقراری تعامل و
ت‌ها	همکاری علمی با مراکز ورزش استان‌های موفق؛ تمایل بخش‌های سیاسی و نظامی به مشارکت در توسعه ورزش رقابتی و امکان مدیریت بهینه آن و سایر؛
چالش	نبود ضمانت اجرایی در برنامه‌ها و سیاست‌های ورزشی استان به دلیل وجود سیستم مدیریتی
ها و	سنتی و ضعف‌های قانونی و ساختار، عدم فعالیت‌های جزیره‌ای و نبود وحدت

محدود رویه بین سازمان‌های ورزشی به دلیل تعامل ضعیف و نبود الگوی مناسب تقسیم کار؛ تمرکز دیت‌ها مسئولان بر نتیجه گرایی به جای فرآیندگرایی در ورزش؛ بی‌ثباتی مدیریت، سیاسی کاری و رابطه‌گرایی در سازمان‌های ورزشی استان و سایر؛

الف: منابع مالی و فعالیت‌های اقتصادی

جدول ۵: محورها، قابلیت‌ها و چالش‌های مدیریت منابع مالی و فعالیت‌های اقتصادی توسعه ورزش استان

منظر	مؤلفه
مدیریت بودجه ورزش استان، مدیریت درآمدهای عمومی و اختصاصی ورزش، مدیریت هزینه‌های عمومی و اختصاصی ورزش، مدیریت فعالیت‌های بازاریابی و حمایت مالی ورزش، توسعه اشتغال و کارایی در ورزش، حمایت از کارآفرینی و کسب و کار در ورزش استان و سایر؛	مدیریت بودجه ورزش استان، مدیریت درآمدهای عمومی و اختصاصی ورزش، مدیریت هزینه‌های عمومی و اختصاصی ورزش، مدیریت فعالیت‌های بازاریابی و حمایت مالی ورزش، توسعه اشتغال و کارایی در ورزش، حمایت از کارآفرینی و کسب و کار در ورزش استان و سایر؛
قابلیت‌ها و ظرفیت‌ها	افزایش موردی بودجه، اعتبارات، و حمایت‌های مالی از برخی حوزه‌های ورزش در استان، وجود ماده ۳۸ قانون مالیات مبنی بر کاهش یا معافیت مالیاتی سازمان‌ها در صورت حمایت از ورزش، وجود دو مرز تجاری زمینی مهم کشور در استان شامل یانه و مریوان و سایر
چالش‌ها و محدودیت‌ها	افزایش هزینه‌ها و ضعف درآمدزایی در هیئت‌ها، باشگاه‌ها و تیم‌های ورزشی، وابستگی بیش از حد ورزش قهرمانی استان به منابع محدود دولتی، کمبود بودجه، اعتبارات و حمایت‌های مالی در ورزش و نظام نامناسب تخصیص اعتبار، عدم تمایل بخش خصوصی به سرمایه‌گذاری در ورزش رقابتی به دلایلی از جمله ضعف مالی، دشواری ارزیابی برگشت سرمایه گذاری بر استعدادها و سایر

ب: منابع فیزیکی و زیرساخت

جدول ۶: محورها، قابلیت‌ها و چالش‌های منابع فیزیکی و زیرساخت توسعه ورزش استان

منظر	مؤلفه
محورهای توسعه	فضاهای ورزشی طبیعی و مصنوعی، فضاهای ورزشی سرپوشیده و روباز، تاسیسات و زیرساخت‌های ورزشی وسایل، مکانات و تجهیزات ورزشی، کمیت و سرانه فضاهای ورزشی، دسترسی و توزیع جغرافیایی فضاهای ورزشی، کیفیت و استاندارد ایمنی و امنیت فضاهای ورزشی، اماکن ورزشی تمرینی و آموزشی، اماکن ورزش تفریحی، اماکن مسابقات و ورزش رقابتی و سایر؛
قابلیت‌ها و ظرفیت‌ها	وجود تعدادی اماکن ورزشی مطرح در سطح منطقه‌ای و کشوری در استان (مجموعه ورزش کارگری مریوان، و...)
چالش‌ها و محدودیت‌ها	قابلیت بالای استان در فضاهای سرپوشیده و طبیعی و سایر؛ نبود کمپ‌های ورزشی مناسب در حوزه ورزش قهرمانی و تعداد کم میزبانی مسابقات، سطح نامطلوب استانداردهای تجهیزات ورزشی استان، کمبود سرانه فضای ورزشی سرپوشیده، افزایش قیمت تجهیزات و خدمات ورزشی و سایر

ج: منابع انسانی و ذینفعان

جدول ۷: محورها، قابلیت‌ها و چالش‌های منابع انسانی و ذینفعان توسعه ورزش استان

منظر	مؤلفه
محورها	سیستم استخدام نیروی انسانی، سیستم ارزیابی عملکرد نیروی انسانی؛ تعداد مشارکت کنندگان در ورزش همگانی و ورزشکاران سازمان یافته، تعداد ورزشکاران آماتور و حرفه‌ای؛
ی توسعه	تعداد مربیان، داوران، معلمان ورزش، اساتید دانشگاهی، تماشاگران ورزشی، داوطلبان ورزشی و سایر؛
قابلیت‌ها و	تعداد قابل توجه مربیان مطرح در برخی رشته‌های ورزشی (قایقرانی، رزمی، کشتی و...); احیای دوباره مرکز استعدادیابی و پایگاه قهرمانی استان؛ مطرح بودن برخی نخبگان و

ظرفیت -	الگوهای ورزشی در سطح ملی، جذب تعداد قابل توجهی معلمان، مربیان، اساتید تربیت بدنی در مدارس و دانشگاه‌ها در چند سال اخیر، آمار بالای جمعیت جوان و مستعد در نهادهای آموزشی، وجود زمینه‌های داوطلبی در ورزش؛
چالش -	بی ثباتی مدیریت و مربیگری و عدم جانشین پروری در ورزش؛ ضعف اساسی در تیم‌های پایه (رده - ها و محدود های سنی)؛ ضعف مالی خانواده‌ها برای حمایت از فرزندان در ورزش قهرمانی؛ تعهد پایین باشگاه‌ها به توسعه ورزشکاران؛ کمبود نیروی انسانی متخصص در ورزش استان.
یت‌ها	

د: توسعه علمی، آموزشی و رسانه‌ای

جدول ۸: محورها، قابلیت‌ها و چالش‌های علمی، آموزشی و رسانه‌ای توسعه ورزش استان

منظر	مؤلفه
محورهای توسعه	درس تربیت بدنی مدارس و هنرستان، واحد تربیت بدنی عمومی دانشگاه‌ها، رشته تربیت بدنی در دانشگاه‌ها، دوره‌های مربیگری و داوری؛ سیمنا‌رها و همایش‌های علمی؛ تحقیقات ورزشی؛ مدیریت دانش در حوزه ورزش؛ کاربرد فناوری اطلاعات و ارتباطات در مراکز ورزشی؛
قابلیت‌ها و ظرفیت‌ها	ظرفیت بالقوه رشته‌های دانشگاهی به انجام مطالعات علمی در زمینه ورزش، گسترش رشته علوم ورزشی در دانشگاه‌های سطح استان، افزایش تعداد فارغ التحصیلان تربیت - بدنی و علوم ورزشی در استان به ویژه در مقاطع تحصیلات تکمیلی؛ گسترش شبکه‌های اجتماعی ورزشی؛
چالش‌ها و محدودیت - ها	عدم اجرای تحقیقات کاربردی و مسله محور و پروژه‌های هدفمند و بلندمدت در ورزش استان، وجود تعارض بین برخی بخش‌های علمی و آموزشی با بخش‌های اجرایی در ورزش استان؛ عدم همکاری و رجوع به افراد علمی و اجرایی؛ فقدان بانک اطلاعاتی جامع ورزش استان؛

۲. حوزه‌های بخشی

الف: ورزش تفریحی و همگانی

جدول ۹: محورها، قابلیت‌ها و چالش‌های توسعه ورزش تفریحی و همگانی استان

منظر	مؤلفه
محوره	درصد مشارکت ورزشی مردم؛ مشارکت ورزشی تفریحی و تخصصی؛ ورزش خانوادگی و
ای	زمان خانوادگی برای ورزش؛ گردشگری ورزشی؛ پرداختن به ورزش با رویکرد طبی و
توسعه	درمانی و سایر؛
قابلیت‌ه	افزایش آگاهی نسبت به فعالیت ورزشی و سبک زندگی فعال؛ وجود فضاهای طبیعی برای
۱ و	ورزش همگانی در استان؛ اولویت دادن ورزش همگانی در اذهان عمومی؛ رشد مشارکت
ظرفیت	انجمن‌های مردم نهاد و داوطلبان اجتماعی در توسعه ورزش شهروندی؛ رشد کمی علوم و
ها	تحقیقات مرتبط با ورزش همگانی در کشور؛ رشد برخی خدمات ورزشی عمومی و
	خصوصی و سایر؛
چالش -	کمیت و کیفیت پایین تجهیزات و مبلمان ورزشی؛ کمبود سرانه ورزشی عمومی و مشکلات
ها و	دسترسی در بسیاری از فضاهای شهری؛ نبود فضاهای مناسب برای ورزش خانواده‌ها یا
محدود	گروه‌های مرجع معلولان، سالمندان؛ عدم امکان استفاده از بسیاری از امکان ورزشی دولتی
یت‌ها	برای اقشار مختلف مردم؛ سستی‌گرایی در روش‌ها و محتوای برنامه‌های فرهنگسازی ورزش؛
	ضعف فرهنگ تعادل بین کار و فراغت در خانواده‌ها؛ وضعیت نامطلوب معیشتی مردم و
	اولویت پایین ورزش برای هزینه و مصرف؛ نبود الگوهای فراغتی و تفریحی ورزشی مناسب
	با فرهنگ محلی استان؛

ب: ورزش قهرمانی و حرفه‌ای

جدول ۱۰: محورها، قابلیت‌ها و چالش‌های توسعه ورزش قهرمانی و حرفه‌ای استان

منظر	مؤلفه
محورها	باشگاه‌داری و تیم‌داری در رشته‌های مختلف ورزشی در لیگ‌ها؛ تعداد تیم‌ها در لیگ‌های
ی	کشوری و موفقیت آن‌ها؛ تعداد نمایندگان استان در مسابقات بین‌المللی؛ میزبانی مسابقات
توسعه	ملی و بین‌المللی؛ باشگاه‌های ورزشی پایه و استعدادیاب در رشته‌های ورزشی؛
قابلیت-	حضور تیم‌های باشگاهی استان در لیگ‌های کشوری؛ رشد در ایجاد باشگاه‌های خصوصی؛
ها و	موقعیت جغرافیایی استان در کشور جهت دسترسی‌های هوایی و زمینی ملی و بین‌المللی؛
ظرفیت-	فعال بودن رسانه‌های اجتماعی در زمینه ورزش؛ تمایل قهرمانان و پیشکسوتان ورزشی به
ها	انجام فعالیت تخصصی در ورزش استان؛ فعالیت تعداد قابل توجهی از مربیان و متخصصان
	ورزشی استان در تیم‌ها و سازمان‌های سطح ملی؛
	بروز پدیده مهاجرت نخبگان ورزشی؛ مشکلات نقل و انتقال بازیکنان در رده پایه؛ وجود
چالش-	ضعف‌های اساسی در باشگاه‌های آموزشی و مدارس؛ مشکلات مدیریتی متعدد در باشگاه‌ها
ها و	و تیم‌های ورزشی؛ محدودیت برای قبول میزبانی رقابت‌های ورزشی سطوح ملی و بین
محدود	المللی؛ محدودیت‌های برای اعزام و حضور در برخی رقابت‌های ورزشی ملی و بین‌المللی؛
یت‌ها	توجه عمومی بیش از حد به برخی ورزش‌ها (فوتبال، ...) و کم توجهی به ورزش‌های
	مستعدتر در ورزش استان؛ عدم تمایل بخش خصوصی به سرمایه‌گذاری در ورزش قهرمانی
	استان و سایر؛

۳. حوزه‌های زیربخشی

الف: ورزش دانش‌آموزی

جدول ۱۱: محورها، قابلیت‌ها و چالش‌های توسعه ورزش دانش‌آموزی استان

منظر	مؤلفه
محورهای توسعه	درس تربیت بدنی مدارس؛ مسابقات ورزش دانش‌آموزی؛ طرح‌های ملی تربیت بدنی و ورزش مدارس و تعداد دانشجویان؛ کانون‌های ورزش و هنرستان‌های تربیت بدنی؛ تعداد معلمان تربیت بدنی و دبیران ورزش و سایر
	تشکیلات مستقل مانند معاونت تربیت بدنی و هیئت ورزش دانش‌آموزی، هنرستان تربیت بدنی، رشد مراکز استعدادیابی ورزشی در استان؛ وجود تعدادی اماکن ورزشی مناسب در مالکیت آموزش و پرورش؛ امکان استفاده از سالن‌ها و زیرساخت‌های موجود برای درآمذزایی در تربیت بدنی مدارس؛ اختصاص درصدی از مالیات به ورزش دانش‌آموزی در برنامه ششم توسعه؛ افزایش قابلیت‌های مربیگری و داوری در معلمان و ارتقای سطح تحصیلات و توان علمی و عملی آنها به‌ویژه در بین معلمان زن نسبت به کل دانش‌آموزان؛ جذب تعداد قابل توجهی معلمان و مدرسان تربیت بدنی در مدارس در چند سال اخیر؛
قابلیت‌ها و ظرفیت‌ها	فقدان هم‌افزایی در ورزش دانش‌آموزی استان به دلیل نبود الگوی مناسب تقسیم کار؛ وجود سیستم مدیریتی سنتی و ضعف‌های ساختاری در تشکیلات آموزش و پرورش؛ عدم اجرای تحقیقات کاربردی و مسئله محور و بلندمدت در ورزش دانش‌آموزی؛
	چالش‌ها و محدودیت‌ها
چالش‌ها و محدودیت‌ها	ضعف سیستم‌های فناوری اطلاعات و ارتباطات در سازمان‌های ورزش دانش‌آموزی؛ کمبود منابع و سرانه‌های فضای ورزش دانش‌آموزی و توزیع نامناسب آن با توجه به اقلیم جغرافیایی و توجه‌نداشتن به نیازهای منطقه‌ای در ساخت فضا و امکانات ورزشی؛ نبود نظام کارآمدی آمایش، قطب بندی و استعدادیابی ورزش‌ها در مقاطع تحصیلی؛ پایین بودن سطح ایمنی حیاط، فضاها و تجهیزات ورزشی؛ کمبود بودجه، اعتبارات و حمایت‌های مالی در ورزش دانش‌آموزی استان؛ و سایر؛

ب: ورزش دانشگاهی

جدول ۱۲: محورها، قابلیت‌ها و چالش‌های توسعه ورزش دانشگاهی استان

منظر	مولفه
محورهای توسعه	واحدهای تربیت بدنی عمومی (۱ تا ۴)؛ فوق برنامه ورزشی؛ پایش سلامت، مشاوره ورزشی و تندرستی؛ برنامه‌های تفریحی، سلامتی و همگانی؛ جشنواره‌های ورزشی؛ مسابقات درون دانشگاهی؛ شرکت دانشگاه‌های استان در المپیاد ورزش همگانی، در مسابقات مناطق؛ و در المپیاد سراسری قهرمانی و سایر؛
قابلیت‌ها و ظرفیت‌ها	تمایل ورزشکاران باشگاهی به تحصیل در دانشگاه و حضور در مسابقات دانشگاهی؛ وجود فضاهای ورزشی مناسب در دانشگاه‌های استان؛ فعال بودن هیئت ورزش دانشگاهی؛ وجود مربیان و مدرسان ورزشی در دانشگاه‌های استان و سایر
چالش‌ها و محدودیت‌ها	عدم بهره‌گیری از ظرفیت‌های ورزش قهرمانی در دانشگاه‌ها؛ مدیریت نامناسب امکانات و خدمات ورزشی متناسب با نیاز دانشجویان؛ عدم توجه جدی به واحدهای تربیت بدنی عمومی ۱ و ۲ و سایر

ج: ورزش کارگری

جدول ۱۳: محورها، قابلیت‌ها و چالش‌های توسعه ورزش کارگری استان

منظر	مولفه
محورهای توسعه	ورزش همگانی کارگران؛ مسابقات ورزشی کارگران و سایر
قابلیت‌ها و ظرفیت‌ها	شواهد علمی و تجربی از تاثیر ورزش بر بهره‌وری کار؛ وجود یکی از مهم‌ترین مجموعه‌های ورزش کارگری کشور در مریوان؛ امکان استفاده از اماکن ورزشی دولتی جهت برخی رویدادهای ورزش کارگری؛ اماکن جذب کمک‌های مردمی و اوقاف و امور خیریه به ورزش کارگری؛ وجود ماده ۱۵۴ قانون کار و تبصره ۲ ماده ۳۸ مالیات بر ارزش افزوده جهت حمایت از ورزش کارگری؛
چالش‌ها و محدودیت‌ها	براساس اطلاعات سایت اداره کل امور ورزشی وزارت کار، تعاون و رفاه اجتماعی استان کردستان به حدود ۴۹ امتیاز در رده ۲۹م عملکرد بخش ورزش کارگری در استان‌ها قرار دارد که نشان از وضعیت نامناسب آن دارد. کمبود بودجه به نسبت جمعیت تحت پوشش در ورزش کارگری؛ وضعیت نامناسب مالی کارخانه‌جات و سایر؛

د: ورزش بانوان

جدول ۱۴: محورها، قابلیت‌ها و چالش‌های توسعه ورزش بانوان استان

منظر	مؤلفه
محورهای توسعه	مشارکت بانوان در برنامه‌های ورزش همگانی؛ حمایت از زنان در ورزش قهرمانی و حرفه‌ای؛ فضاهای ورزشی مختص بانوان؛ افزایش زنان متخصص ورزشی و سایر
قابلیت‌ها و ظرفیت‌ها	رشد مشارکت بانوان در مسابقات ورزشی و حضور بانوان در لیگ‌های برتر کشوری؛ کسب میزبانی مسابقات ملی بانوان و امکان کسب میزبانی‌های آینده؛ افزایش قابل توجه مشارکت بانوان در انواع تخصص‌ها و فعالیت‌های ورزشی و سایر
چالش‌ها و محدودیت‌ها	محدودیت‌های فرهنگی ورزش همگانی بانوان در فضاهای عمومی؛ کمبود مربیان، داوران و متخصصان ورزشی زنان در مدارک درجه بالا کمبود منابع مالی در بخش ورزش قهرمانی و حرفه‌ای بانوان و سایر؛

ه: ورزش جانبازان و معلولان

جدول ۱۵: محورها، قابلیت‌ها و چالش‌های توسعه ورزش جانبازان و معلولان استان

منظر	مؤلفه
محورهای توسعه	دسترسی معلولان و جانبازان به فضاهای ورزشی؛ حمایت از جانبازان و معلولان جهت مشارکت در ورزش؛ تعداد مسابقات ورزش معلولان و جانبازان و سایر؛
قابلیت‌ها و ظرفیت‌ها	وجود دید حمایتی مناسب نسبت به معلولان و جانبازان در جامعه؛ وجود هیئت ورزش معلولان و جانبازان استان و واحد مرتبط با ورزش در سازمان بهزیستی؛ امکان استفاده از بسیاری از فضاهای ورزشی استان برای معلولان و سایر
چالش‌ها و محدودیت‌ها	ضعف‌های کمی و کیفی در امکانات و خدمات و تجهیزات و فضاهای ورزشی معلولان و جانبازان؛ کمبود سرانه ورزشی برای معلولان و جانبازان و مشکلات دسترسی به آن در بسیاری از فضاهای شهری و حومه؛ نبود تجهیزات ورزشی در فضاهای طبیعی با قابلیت فعالیت ورزشی معلولان و جانبازان؛ عدم امکان استفاده از بسیاری از امکانات ورزشی دولتی برای اقشار مختلف معلولان و جانبازان؛ ضعف‌های ساختاری کارکردی در سیستم مدیریت و توسعه ورزش معلولان و جانبازان؛ نظام‌مند نبودن جریانی اطلاعاتی و ارتباطی میان فردی و بین سازمانی در ورزش معلولان و جانبازان؛

معلولان و جانبازان و سایر؛

ن: ورزش روستایی

جدول ۱۶: محورها، قابلیت‌ها و چالش‌های توسعه ورزش روستایی استان

منظر	مؤلفه
محورهای توسعه	تامین وسایل ورزشی متناسب با روستاها، ایجاد کاربری ورزشی در زمین‌های مناسب محوطه روستاها، ارائه آموزش‌های مناسب در زمینه فعالیت بدنی و ورزش و سایر؛
قابلیت‌ها و ظرفیت‌ها	برخورداري عمده روستاهای استان از اقلیم مناسب برای بسیاری از رشته‌ها و فعالیت‌های ورزشی، وجود هیئت ورزش روستایی در شهرستان‌های استان و سایر؛
چالش‌ها و محدودیت‌ها	کمبود امکانات ورزشی در روستاها؛ محدودیت‌های زمانی روستائیان برای پرداختن به ورزش؛ ضعف‌های فرهنگی در نگرش به انجام فعالیت ورزشی در فضاهای عمومی؛ تصور اشتباه کار کشاورزی جایگزین فعالیت ورزشی و سایر؛

راهبردها و راهکارهای توسعه ورزش استان (تلفیق حوزه‌های فرابخشی با سایر حوزه‌ها)

الف: توسعه ورزش تفریحی و همگانی استان

جدول ۱۷: راهبردها و راهکارهای اجرایی توسعه ورزش تفریحی و همگانی استان

راهبرد اصلی	راهکار اجرایی
کارآمدسازی ساختار و مدیریت اجرایی متولی ورزش شهروندی	برآورد نیاز مالی واقعی ورزش و ایجاد سازوکارهای مناسب جهت تأمین اقتصادی خدمات ورزشی عمومی؛ تدوین و ابلاغ چارچوب تقسیم کار و وظایف بین سازمان-های متولی در زمینه ورزش همگانی و اوقات فراغت؛ تدوین دستورالعمل جدید ورزش کارکنان دولت با رویکرد بهره‌وری منابع انسانی؛ به وجود آوردن بسترها و ساختارهای مناسب برای جذب و فعالیت داوطلبین و انجمن‌های مردم نهاد ورزشی؛ برگزاری نشست‌های هدفمند مبنی بر نقش ورزش در افزایش کارآیی و سلامت نیروی انسانی برای مدیران سازمان‌ها؛
توسعه تجهیزات و	توسعه فضاهای مجزای ورزشی در پارک‌های شهر و حومه برای گروه‌های اجتماعی خاص مانند معلولان، سالمندان، بانوان، کودکان، بازیکنان، خانواده‌ها و ...؛ طراحی

مبلمان	و ساخت وسایل تفریحی و اسباب‌بازی برای کودکان، دانش آموزان و معلولان؛ ایجاد
ورزشی	ایستگاه‌های مشاوره ورزش و تندرستی در فضاهای تفریحی عمومی؛ تجهیز، نوسازی
براساس	و بهسازی فضاهای ورزشی اصلی شهر؛ تغییر کاربری فضاهای طبیعی و سکونت شهر
ظرفیت محلی	و حومه برای ایجاد قابلیت فعالیت ورزشی؛ ایجاد پیست‌های اختصاصی برای ورزش
	صبحگاهی؛
توسعه	
خدمات	تدوین نظام اطلاعاتی ورزش شهروندی و تهیه شناسنامه و پروفایل الکترونیک سلامت
ورزشی	و ورزش برای شهروندان؛ شناسایی و رتبه‌بندی رشته‌های ورزشی و بازی‌های بومی و
تخصصی و	محلی؛ تدوین نرم سطح ورزش و سلامت شهروندان و مقایسه با نرم‌های کشوری و
پشتیبان	بین‌المللی موجود؛ نیازسنجی ورزشی جامع از شهروندان؛ ایجاد زمینه‌های آموزش
براساس	الگوهای صحیح فعالیت ورزشی در اماکن ورزشی عمومی، پارک‌ها و؛ ارائه
اطلاعات	بسته‌های حاوی وسایل کمکی و رفاهی در فضاهای ورزشی عمومی؛
شهروندان	
بکارگیری	دعوت از شخصیت‌های محبوب اجتماعی برای حضور در برنامه‌های ورزش همگانی؛
روش‌های	تبلیغ ورزش‌های همگانی و بازی بومی و محلی در جشنواره‌ها، همایش‌ها و نمایشگاه-
متنوع	های استان؛ احیاء و بازشناسی انواع بازی‌ها و ورزش‌های بومی - سنتی در استان؛
فرهنگسازی	فراهم‌سازی زمینه استفاده اقشار خاص از اماکن ورزشی دولتی و غیردولتی؛ برگزاری
و تکنیک‌های	همایش و جشنواره ورزشی عمومی در انواع مختلف رشته‌ها ورزشی فعالیت‌های بدنی
بازاریابی	مفرح؛ تهیه پرورشور، پوستر، کتاب، فیلم، انیمیشن و تیزر، زیرنویس‌های رسانه‌ای با
اجتماعی	موضوع و هدف آموزش ورزش تفریحی و همگانی؛ گرفتن سهم یا ستون در نشریات
مطابق با	برای آموزشی ورزش‌های همگانی؛ نصب شعارها و جملات کوتاه آموزشی در رابطه
خرده	با ورزش تفریحی و همگانی بر دستگاه‌های حمل و نقل عمومی و بیل بوردها؛
فرهنگ‌ها	

ب: توسعه ورزش قهرمانی و حرفه‌ای استان

جدول ۱۸: راهبردها و راهکارهای اجرایی توسعه ورزش قهرمانی و حرفه‌ای استان

راهبرد اصلی	راهکار اجرایی
توسعه اماکن و فضاهای ورزشی از طریق جذب سرمایه‌گذاری دولتی و خصوصی	توسعه فضاهای ورزشی از طریق بازارسهام و بخش خصوصی با استفاده از مشوق‌هایی مانند کاهش مالیات؛ توسعه اماکن مختص ورزش دانش آموزی و دانشجویی از طریق جذب خیرین و امور وقف؛ توسعه زیرساخت‌های ورزش‌های آبی از طریق جذب سرمایه‌گذار خارجی؛ تکمیل پروژه‌های در دست اجرا و تجهیز پایگاه استعدادیابی و قهرمانی استان؛
ارتقای سیستم فناوری اطلاعات و ارتباطات	تدوین بانک اطلاعات ورزش قهرمانی و حرفه‌ای استان؛ ایجاد زمینه استفاده از فناوری‌های جدید ورزشی (نرم افزاری و سخت افزاری) در ورزش قهرمانی استان؛
جذب مشارکت بخش دانشگاهی در توسعه ورزش قهرمانی	برگزاری همایش‌های علمی و ورزشی با مشارکت مراکز علمی؛ تشکیل کمیته مطالعاتی و پژوهشی ورزش قهرمانی استان با حضور اعضای دانشگاهی؛ تاکید بر استفاده از طرح‌های تحقیقاتی دانشگاهی؛
تربیت و توانمندسازی نیروی انسانی متخصص متناسب با رشته‌های و بخش‌ها از طریق دوره‌های آموزشی	افزایش سطح کمی و کیفی کلاس‌های مربیگری و داوری در رده‌های مختلف؛ اعزام نیروهای واجد شرایط جهت شرکت در دوره‌های ارتقاء مربیگری و داوری ملی و بین‌المللی؛ برگزاری دوره‌های آموزشی مدیریت ورزش قهرمانی ویژه کارشناسان مرتبط با ورزش و تربیت‌بدنی و دست‌اندرکاران هیأت‌های ورزشی؛ نظام‌مندسازی سیستم آموزش، به‌کارگیری و تعیین صلاحیت مربیان استان از طریق تأسیس شبکه مربیان؛ ارتقا و بازآموزی سطح علمی مربیان و داوران؛
نظام‌مندسازی سیستم استعدادیابی ورزشی از طریق ورزش پایه	استعدادیابی و مدیریت استعداد در رشته‌های ورزشی؛ هماهنگ‌سازی هیئت‌ها ورزشی، باشگاه‌های ورزشی و کانون‌های ورزشی جهت استعدادیابی رشته-های ورزشی؛ قطب‌بندی ورزش استان براساس مولفه‌های قهرمانی؛

مدیریت فرایند	افزایش تعداد ورزشکاران سازمان یافته و مدال آور به تفکیک زنان و مردان و
قهرمانی ورزشکاران	شهرستان ها؛ حمایت مالی از قهرمانان و مدال آوران؛
جذب نیروی انسانی	ایجاد زمینه حضور مربیان مطرح کشوری و سایر استان ها، جلوگیری از
متخصص از خارج از	مهاجرت مربیان و ورزشکاران استان به سایر استان ها از طریق اصلاح سیستم
استان	تیم داری و باشگاه داری؛
کاهش هزینه ها از	کاهش هزینه و مصرف منابع از طریق خصوصی سازی و برون سپاری،
طریق مشارکت بخش	بازنگری در سیستم هزینه های مربوط به رویدادهای ورزشی؛
خصوصی و عمومی	
نظامندسازی مسابقات	برگزاری مسابقات استانی و لیگ های استانی در تمامی رشته های ورزشی،
استانی	افزایش میزبانی رویدادهای ورزشی ملی و بین المللی در استان از طریق جذب
	مشارکت بخش های مختلف؛
افزایش تعداد	افزایش حضور در مسابقات رقابت های ملی و بین المللی بر حسب اولویت -
نمایندگان کردستان	بندی رشته های ورزشی، هدفمندسازی مسابقات و لیگ های استانی از طریق
در رقابت های ملی	بازنگری در سیستم مدیریتی؛
ارتقای نظام باشگاه -	توانمندسازی باشگاه های ورزشی آموزشی (استعدادیاب) و رقابتی (تیم دار)؛
های ورزشی	توانمندسازی باشگاه های ورزشی از طریق اعطای تسهیلات و مشاوره
	مدیریتی؛ نظامندسازی مدیریت هواداران ورزشی با تاکید بر جنبه های
	بازاریابی، تغییر در مالکیت و مدیریت باشگاه های دولتی با رویکرد افزایش
	استقلال مدیریتی باشگاه ها؛
تغییر در سازوکارهای	بازنگری آئین نامه های ارزیابی عملکرد در بخش های مختلف ورزش
مدیریتی بخشی و بین	قهرمانی؛ تدوین چارچوب تقسیم کار بین سازمانی و تخصیص منابع بین
بخشی	بخشی؛ تقسیم و تخصیص منابع مالی، فیزیکی و انسانی رشته های مختلف
	ورزشی؛

گسترش ارتباطات	گسترش همکاری‌های با مراکز ورزشی در اقلیم کردستان عراق؛ افزایش
مدیریتی با سطح ملی و بین‌المللی	کسب کرسی و پست سازمانی در سطح ملی و بین‌المللی از طریق همفکری بین‌نخبگان و خبرگان ورزش استان؛

ج: ورزش دانش‌آموزی

جدول ۱۹: راهبردها و راهکارهای اجرایی توسعه ورزش دانش‌آموزی استان

راهبرد اصلی	راهکار اجرایی
کارآمدسازی سیستم مدیریت اجرایی ورزش دانش‌آموزی از طریق بازنگری و ارتقای تقسیم کار بین عوامل دورن و برون سازمانی	تشکیل اتاق‌های فکر و کمیسیون‌های دائمی مشورتی استان‌ها در امور تربیت‌بدنی و فدراسیون ورزش دانش‌آموزی؛ استفاده از ظرفیت‌ها و همکاری‌های حوزه نظام سلامت و پزشکی در جلوگیری از انواع بیماری‌ها و ناهنجاری‌های جسمی و روانی در مدارس؛ تلاش‌های مدیریتی و حقوقی برای ارتقای جایگاه ورزش در نهاد آموزش و پرورش؛ تدوین الگوی تقسیم کار بین بخشی در مدارس به منظور جلوگیری از فعالیت‌های مشابه جزیره‌ای و موازی؛
بهینه‌سازی و کاهش هزینه‌ها و افزایش تنوع بخشی درآمدها	ایجاد زمینه درآمدزایی مدارس و کانون‌های ورزشی آموزش و پرورش از طریق تربیت بازیکنان و ورزشکاران؛ تلاش برای راه اندازی مجمع خیرین ورزشی برای حوزه آموزش و پرورش و ایجاد ساز و کارهایی جهت استفاده از ظرفیت‌های فرهنگ وقف در جامعه جهت تجهیز اماکن ورزشی در مناطق محروم؛ ایجاد زمینه‌های مناسب جهت سرمایه‌گذاری شرکت‌ها و مؤسسات مختلف فرهنگی و تندرستی در بخش ورزش دانش‌آموزی؛
تجهیز و نوسازی فضاهای موجود و تامین و احداث فضای مورد نیاز از طریق روش‌های تأمین منابع	استفاده از زیرساخت‌های ورزشی درونی و بیرونی جهت قطب‌بندی و نظام‌مندسازی سیستم آموزش و استعدادیابی ورزشی؛ استانداردسازی اماکن و تجهیزات ورزشی مدارس با توجه به محتوای درس تربیت‌بدنی؛ برنامه‌ریزی جهت توسعه سخت‌افزاری و نرم‌افزاری ورزش مدارس جهت افزایش کارایی عملیاتی در اجرا؛

ارتقای سیستم مدیریت	توانمندسازی منابع انسانی اعم از معلمان تربیت بدنی، کارکنان اداری حوزه
استعداد برای	تربیت بدنی و ورزش؛ طراحی و استقرار نظام مدیریت عملکرد و نظارت و
دانش آموزان و معلمان	ارزیابی برنامه‌ها و فعالیت‌ها؛ به‌کارگیری مدیران موفق بخش آموزش و پرورش؛
ترویج فرهنگ دانش -	استانداردسازی آموزش و ارزیابی حرکتی دانش آموزان در مدارس؛ تدوین
محوری و کاربرد	کتاب‌های درسی تربیت بدنی برای دانش‌آموزان، افزایش ساعات درس
فناوری اطلاعات و	تربیت بدنی، توسعه علمی و فناوری ورزش مدارس از طریق تعاملات به
ارتباطات از طریق	ویژه در زمینه تولیدات علمی؛ ایجاد بانک اطلاعاتی جامع ورزش جهت
پایه‌سازی سیستم	ایجاد قابلیت‌های مدیریتی؛ برگزاری همایش‌ها و کارگاه‌های آموزشی ویژه
مدیریت دانش	معلم‌های تربیت بدنی در آموزش و پرورش؛
آسیب‌شناسی فرهنگ	جلب حمایت درونی و بیرونی از برنامه‌های ورزشی مدارس از طریق توجه
ورزشی در مدارس و	ارزش‌ها و کارکردهای این برنامه‌ها به عنوان ورزش پرورشی؛ برنامه‌ریزی
به‌کارگیری روش‌های	جهت حضور خانواده‌ها و مسئولان و فعالان اجتماعی و فرهنگی در برنامه -
مناسب فرهنگ‌سازی با	های ورزشی مدارس جهت محبوبیت و توجه عمومی به ورزش؛ استفاده از
تاکید بر نوآوری و	ابزارهای تبلیغاتی و فرهنگ‌سازی جهت جلب حمایت خانواده‌ها از برنامه -
بازاریابی	های ورزش دانش‌آموزی؛ استفاده از ظرفیت‌های رسانه‌ای و اجتماعی برای
	توسعه ورزش دانش‌آموزی؛ استفاده از نمادها، رویدادها و جلوه‌های ورزشی
	تربیتی و دانش‌آموزی در رویدادهای مختلف؛
بازنگری در چارچوب	گسترش مشارکت دانش‌آموزان و مدارس در المپیادهای ورزشی درون
رقابت‌های ورزشی	مدرسه‌ای، طرح حیاط پویا؛ فعال‌سازی هیئت‌های ورزش دانش‌آموزی
آموزش و پرورش با	شهرستانی؛ استفاده از توسعه موردی منابع انسانی و زیرساخت‌های ورزشی
ارتقای رویکرد تعامل با	جهت قطب‌بندی و نظام‌مندسازی سیستم استعدادیابی ورزشی؛ استقرار نظام
باشگاه‌ها و هیئت‌های	استعدادیابی ورزشی در قالب کانون‌های درون مدرسه‌ای، برون مدرسه‌ای و
ورزشی	کانون‌های ویژه و مدارس تخصصی ورزش؛

ارتقای کیفی روش های آموزش و ارتقای کمی فناوری های آموزشی برای درس تربیت بدنی	ایجاد زمینه های همکاری مدارس با هیئت های ورزشی در زمینه استعدادیابی ورزشی در کانون های ورزشی؛ جلوگیری از گسترش بی رویه رشته های ورزشی آموزشگاهی به ویژه رشته هایی که در مدارس قابل اجرا نیستند یا برای سلامت دانش آموزان خطرناک می باشند و نیز مسابقات آنها نیز در خارج از مدارس قابل اجراست و اعتبارات قابل توجهی را به خود اختصاص می دهد. لزوم داشتن برنامه و طرح درس بر اساس اهداف و برنامه های مصوب درس تربیت بدنی؛

ذ: توسعه ورزش دانشگاهی استان

جدول ۲۰: راهبردها و راهکارهای اجرایی توسعه ورزش دانشگاهی استان

راهبرد اصلی	راهکار اجرایی
ارتقای انعطاف و قابلیت عملکردی در ساختار اداری و مدیریتی ورزش دانشگاهی	مذاکره با مراجع بالادستی در وزارت جهت توسعه ساختاری اداره ورزش؛ فعال سازی و ارتقای شورای ورزش دانشگاهها؛ توجیه مدیران تربیت بدنی دانشگاهها به ارتقای بهره وری اداره ورزش؛
تنوع بخشی به فعالیت های ورزشی	فرهنگ سازی و تقویت نگرش مثبت دانشجویان به فعالیت ورزشی از طریق روش های رسانه ای و رویدادی؛ همراه سازی مدیران، اساتید و کارکنان دانشگاه با فعالیت های ورزشی دانشجویی از طریق برنامه های متنوع و هفتگی مانند کمپین؛ مطالعه تطبیقی و الگو برداری از ورزش دانشگاهی کشورهای دیگر در خصوص برنامه های ورزشی آموزشی، تفریحی و رقابتی؛ تقویت هیئت های ورزش دانشگاهی استانها؛ هدایت ورزشکاران مستعد در برنامه های ورزش دانشگاهی به سمت باشگاه ها و هیئت های ورزشی؛
ارتقای جنبه های کیفی در رویدادها و برنامه ها، افزایش سطح پوشش دانشجویان در رویدادها و برنامه ها، بهبود زمان بندی برنامه های ورزشی نسبت به سایر برنامه های تحصیلی و فرهنگی	افزایش نیروی انسانی در سازمان های ورزشی

دانشگاهی و توسعه	تلاش برای تعریف ظرفیت استخدامی جهت جذب کارشناسان با
برنامه‌های توانمندسازی؛	تخصص‌های حقوقی، مالی، فناوری و روابط بین‌الملل در ورزش؛
افزایش سرانه فضای ورزشی	جذب مشارکت بخش خصوصی در تکمیل، احداث و نوسازی اماکن
تکمیل اماکن در دست	ورزش دانشگاهی با رویکرد درآمدزایی مشترک؛ تغییر کاربری
احداث	فضاهای بی استفاده برای فعالیت‌های ورزشی در دانشگاه‌ها
	جذب تسهیلات و اعتبارات از نهادهای مختلف؛ رایزنی برای افزایش
	سهم بودجه ورزش دانشگاهی از ردیف بودجه وزارت ورزش؛ استفاده
افزایش بودجه	از روش‌های مختلف تأمین مالی با رویکرد مشارکت بانک‌ها؛ حمایت
افزایش درآمدها	از ادارات تربیت‌بدنی دانشگاه جهت درآمدزایی از اماکن و فضاهای
کاهش هزینه‌ها	ورزشی دانشگاه؛ جذب خیرین ورزش یار برای توسعه فضاهای
	ورزش دانشگاهی؛ درآمدزایی از اماکن ورزشی ادارات دانشگاه‌ها از
	طریق انواع روش‌های مختلف؛ حمایت از کارآفرینان و کسب و
	کارهای حوزه ورزش دانشگاهی؛

ر: توسعه ورزش بانوان استان

جدول ۲۱: راهبردها و راهکارهای اجرایی توسعه ورزش بانوان استان

راهبرد اصلی	راهکار اجرایی
جلب حمایت ذینفعان بیرونی	جلب حمایت عمومی (هواداران) و نهادی (دولتمردان)؛ بهره‌گیری از
از طریق فراهم‌سازی زمینه	ظرفیت‌های رسانه‌ای حوزه ورزش استان؛ افزایش پخش تلویزیونی
مشارکت و فرهنگسازی	رشته‌های ورزشی غیرفوتبال؛
تامین تجهیزات و امکانات	استفاده از امکانات و فضاهای ورزشی آموزش و پرورش، استفاده از
ورزشی مناسب ورزشکاران	امکانات و فضاهای ورزشی دانشگاه‌ها؛ استفاده از امکانات و
قهرمان زن و رشته‌های ورزشی	فضاهای ورزشی نهادهای دولتی و غیردولتی مانند شهرداری؛
از طریق مشارکت چند بخشی	

توسعه درآمدهای عمومی و	شناسایی منابع قابل حصول برای ورزش در نهادهای دولتی؛ فراهم نمودن بستر سرمایه گذاری و پشتیبانی اعتباری و مالی بخش
اختصاصی حوزه ورزش زنان	از طریق ایجاد واحدهای
درآمدزایی و تنوع بخشی به	ورزشی زنان؛ ارتقای شفافیت مالی جهت اعتمادسازی برای جذب
روش‌ها	حمایت خیرین و سرمایه‌گذاران؛

ز: توسعه ورزش جانبازان و معلولان استان

جدول ۲۲: راهبردها و راهکارهای اجرایی توسعه ورزش جانبازان و معلولان استان

راهبرد اصلی	راهکار اجرایی
ارتقای امکانات و فضاهای ورزشی معلولان و جانبازان	ایجاد ایستگاه‌های مشاوره ورزش و تندرستی در فضاهای تفریحی عمومی برای معلولان و جانبازان؛ ایجاد پیست‌های اختصاصی برای ورزش صبحگاهی، دوچرخه‌سواری، پیاده روی خانوادگی معلولان و جانبازان؛ پیگیری تغییر کاربری برخی فضاهای طبیعی و سکونت‌ی شهر و حومه برای ایجاد قابلیت فعالیت ورزشی معلولان و جانبازان؛ تجهیز، نوسازی و بهسازی فضاهای ورزشی؛
کارآمدسازی ساختاری سیستم مدیریت و توسعه ورزش معلولان و جانبازان	ایجاد سازوکارهای مناسب جهت تأمین اقتصادی خدمات ورزشی معلولان و جانبازان؛ تدوین و ابلاغ چارچوب تقسیم کار و وظایف بین سازمان‌ها و مراکز متولی در زمینه ورزش معلولان و جانبازان؛ تدوین دستورالعمل جدید و قانونمند ورزش معلولان و جانبازان؛ برگزاری نشست‌های هدفمند مبنی بر نقش ورزش در افزایش کارایی و سلامت معلولان و جانبازان؛ برگزاری سمینارها، همایشها، جلسات و کارگاه‌های آموزشی در ارتباط با کارکردهای ورزش در پیشگیری از بیماری‌های جسمی و روانی معلولان؛
نظامند سازی جریان اطلاعات میان فردی و بین سازمانی در	ارائه بسته های حاوی وسایل کمکی و رفاهی در فضاهای ورزشی عمومی؛ استفاده از تسهیلات حمل و نقل برای شرکت معلولان و جانبازان در فضاها و رویدادهای تفریحی و ورزشی؛ ایجاد زمینه های آموزش الگوهای صحیح فعالیت حرکتی و ورزشی معلولان و جانبازان در اماکن ورزشی عمومی، پارک‌ها و؛ تدوین نرم

ورزش معلولان و جانبازان	سطح ورزش و سلامت معلولان و جانبازان و مقایسه با نرم‌های کشوری و بین‌المللی موجود؛ تدوین نظام اطلاعاتی ورزش معلولان و جانبازان و تهیه شناسنامه و پروفایل الکترونیک سلامت و ورزش برای افراد معلولان و جانبازان؛
همسوسازی و هدفمندسازی فعالیتها و اقدامات آموزشی و فرهنگی ورزش معلولان و جانبازان	احیاء و بازشناسی انواع بازی‌ها و ورزش‌های سنتی و معرفی انواع ورزش‌های جدید و مفرح به معلولان و جانبازان؛ ایجاد کمپین‌های همیار ورزش و تألیف کتاب قصه و شعر ورزشی در مدارس استثنائی با محوریت همراهی والدین؛ برگزاری جشنواره ورزشی عمومی در انواع مختلف رشته‌ها ورزشی مفرح برای معلولان و جانبازان؛ تهیه بروشور، پوستر، کتاب، فیلم، انیمیشن و تیزر، زیرنویس‌های رسانه‌ای با موضوع و هدف آموزش ورزش تفریحی و همگانی معلولان و جانبازان؛ دعوت از شخصیت‌های محبوب اجتماعی برای حضور در برنامه‌های ورزش همگانی معلولان و جانبازان، نصب شعارها و جملات کوتاه آموزشی در رابطه با ورزش معلولان و جانبازان بر دستگاه‌های حمل و نقل عمومی و بیل بوردها

س: توسعه ورزش روستایی استان

جدول ۲۳: راهبردها و راهکارهای اجرایی توسعه ورزش روستایی استان

راهبرد اصلی	راهکار اجرایی
اطلاع رسانی و فرهنگسازی مناسب ورزش در روستاها	آگاه‌سازی روستاییان از ضرورت و کارکرد فعالیت ورزشی و بازی؛ الگو برداری از کشورهای مختلف جهان در زمینه ورزش روستایی و بازی بومی سنتی؛ شناسایی نمادها و سمبل‌های ورزشی در تاریخچه روستاها؛ استفاده از انواع روش‌های اطلاع-رسانی مربوط به رخدادهای ورزش همگانی؛ دعوت از شخصیت‌های محبوب محلی و شهرستانی جهت حضور در رویدادهای ورزشی روستایی تولید محتوای رسانه‌ای و تبلیغاتی مناسب برای ترویج بازی‌های بومی، سنتی و محلی

آموزش و خدمات ورزشی به روستاییان	برگزاری رویدادهای مختلف بازی‌های بومی، سنتی و محلی در مناسبت‌های سالانه؛ فراهم‌سازی تجهیزات و ابزارهای لازم انواع بازی‌های بومی، سنتی و محلی؛ آموزش بازی‌های بومی، سنتی و محلی در محلات و مدارس؛ آموزش رشته‌های ورزشی در محلات، آموزش شیوه صحیح فعالیت بدنی و رفتار حرکتی روزمره در محلات؛ آموزش شیوه صحیح آمادگی جسمانی؛ بازاریابی اجتماعی برای ورزش و بازی در روستا از روش‌های مختلف؛ برگزاری رویدادهای محلی ورزش و بازی خانوادگی؛

الگوی تقسیم کار بین‌سازمانی در توسعه ورزش استان

به دلیل برخی خلاءها و چالش‌های ساختاری در حوزه وظایف سازمان‌ها و نهادهای مختلف کشور و استان‌ها چارچوب مفهومی تقسیم کار نهادی و بین‌سازمانی مربوط به توسعه ورزش و براساس اهداف و راهبردهای فوق به صورت جدول زیر تدوین گردید. حوزه‌های تقسیم کار شامل چهار بخش تدوین، تأمین، اجرا و ارزیابی در دو منظر کلان و خرد بود که برای سازمان‌های متولی مختلف ورزشی و غیرورزشی به صورت جداول زیر توزیع و تعریف گردید.

جدول ۲۴: چارچوب مفهومی تقسیم کار نهادی

تقسیم کار			
سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی (تدوین)	حمایت و پشتیبانی منابع (تأمین)	اجرا و عملیات (اجر)	نظارت و ارزیابی (ارزیابی)
مصوبات و آیین‌نامه و سند راهبردی	بودجه و تخصیص منابع	سازماندهی و هماهنگی	نظارت بر برنامه و ارزیابی آن
کلان سازمان و نهاد	میان و خرد	تدوین برنامه راهبردی و عملیاتی	تأمین مالی اجرای برنامه و ارائه گزارش پروژه

تقسیم کار در جدول فوق براساس چهار حوزه عملکردی مشخص به نام تدوین، اجرا، پشتیبانی و ارزیابی بود. در ابتدا تمامی سازمان‌های ورزشی متولیان اصلی و مسئولیت‌های اصلی شدند. سپس با توجه به وظایف ذاتی

و مسئولیت‌های تخصصی و اجتماعی آن‌ها براساس منظرهای تقسیم کار به صورت جدول ۲۴، تعریف نقش شدند.

جدول ۲۵: تقسیم کار بین‌سازمانی در توسعه ورزش قهرمانی

نظارت و ارزیابی	اجرائی و عملیاتی	حمایت و پشتیبانی	سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی	سازمان / حوزه
*	-	-	*	کارگروه ورزش استانداری، شورای عالی ورزش استان
*	*	*	*	اداره کل ورزش و جوانان استان و ادارات شهرستانی
-	*	*	*	هیئت‌های ورزشی استان
-	*	*	*	باشگاه‌های ورزشی
*	*	*	*	شهرداری‌ها (سازمان فرهنگی ورزشی)
*	*	*	*	آموزش و پرورش
*	-	*	*	دانشگاه‌ها
-	*	*	*	اداره امور ورزشی اداره کل تعاون، کار و رفاه اجتماعی
-	-	*	-	ادارات بهداشت و پزشکی (امور مرتبط با ورزش)
-	-	*	-	صدا و سیما و مراکز رسانه‌ای (بخش‌های مرتبط با ورزش)
-	-	*	-	نیروهای مسلح (بخش‌های مرتبط با ورزش)

بحث و نتیجه‌گیری

ورزش به عنوان یک صنعت و تربیت‌بدنی به‌عنوان یک ابزار فرهنگی جایگاه ویژه‌ای در توسعه ملی دارد. به طور مشخص تربیت‌بدنی و ورزش به عنوان یکی از شاخص‌های توسعه و علمی در نظام آموزشی می‌باشند و علاوه

تبیین نقشه راه توسعه ورزش استان کردستان

بر مرتفع ساختن نیازهای مختلف تربیتی، در جهت حل مشکلات جسمانی، روانی و اجتماعی افراد نیز نقش بسیار مهمی ایفا می‌کند. این کاربرد ارزشمند ورزش موجب شده است بسیاری از کشورها با بهره‌گیری هوشمندانه از اهرم مدیریتی، اقتصادی و علمی خویش برای رشد و ارتقای این پدیده در درون مرزهای خویش بکوشند. اساس توسعه ملی ورزش در توسعه استانی آن قرار دارد. استان‌های مختلف کشور با وجود شباهت‌های فراوان در شرایط توسعه ورزش، اما از جهات بسیاری نیز شرایط منحصر به فردی دارند. از این رو، برنامه‌ریزی توسعه ورزش در استان‌ها ضمن پیروی و همسویی نسبت به رویکردهای ملی توسعه ورزش باید براساس تحلیل راهبردی مختص هر استان صورت بگیرد.

براساس یافته‌ها، استان کردستان جزو استان‌های تیپ سوم در توسعه ورزش کشور است. از این رو وضعیت آن نامطلوب بوده و نیازمند تغییرات اساسی در ابعاد خود می‌باشد. ساختار ورزش استان نیز به دلیل سیستم نهادی کشور دارای قابلیت تغییرات کلی نیست، اما در ابعاد جزئی می‌توان به ایجاد تغییراتی در آن اقدام کرد تا وضعیت توسعه ورزش بهبود یابد. برای مثال، می‌توان با ایجاد کمیته‌ها، برنامه‌ها، انجمن‌ها، رویدادها، و ...، به کاهش چالش‌ها متناسب با نیازهای ورزش در استان اقدام کرد. این کار در واقع نوعی تغییر ساختاری- برنامه‌ای و به عنوان یکی از پاسخ‌های سازمان‌ها و سیستم‌ها به تغییرات محیطی محسوب می‌شود. در ارزیابی تغییرات ساختاری و عملکردی در یک نظام مانند ورزش، آگاهی از چند اصل مهم است. اصل اول، تعیین دقیق ساختار است که باید به‌طور دقیق و متناسب تعیین شود تا نقش و وظایف محوله مشخص گردد. اصل دوم، بقا و دوام سازمان است که به سازگاری و انطباق با شرایط متغیر محیطی بستگی دارد. اصل سوم، رشد و پویایی سازمان است. در صورت سازگاری و انطباق، سازمان نه‌فقط دوام و بقا، بلکه رشد و گسترش می‌یابد (دفت، ۱۹۸۳).

مدیریت، در جهت‌دهی الگوهای رایج فعالیت ورزشی افراد جامعه می‌تواند نقش سازنده و مثبت داشته باشد و نسبت به سایر عوامل در ترغیب نهادها و مردم به سوی مشارکت در ورزش تاثیر بگذارد. صفاری (۱۳۹۱) در تحقیق خود به این نتیجه رسید عدم مدیریت صحیح و بهره‌وری در بخش ورزش و تربیت‌بدنی یکی از مشکلات اساسی در کشور به‌حساب می‌آید، چرا که مدیریت ورزش با بهبود در فرآیندهای مشارکت می‌تواند زمینه‌های فردی را برانگیزاند و تسهیل‌کننده مشارکت فردی شود. مدیریت راهبردی ورزش استان کردستان باید با اتکا به قابلیت‌های راهبردی خود ضمن رفع چالش‌ها به سوی اثربخشی گام بردارد. با دسترسی و استفاده از مهارت متخصصان مدیریت ورزشی، برنامه‌ریزی مبتنی بر

موقعیت و برنامه‌ریزی راهبردی در مدیریت ورزشی می‌توان به سوی کارآمدسازی مدیریت راهبردی ورزش استان گام بردارد.

برحسب شواهد توصیفی بررسی شده، به صورت کلی سرانه فضای ورزشی در استان از وضعیت مناسبی برخوردار نیست و حتی کمتر از میانگین کشوری است. اماکن ورزشی بستر اجرای فعالیت‌های ورزشی هستند و کیفیت آن‌ها بر اجرای تمرینات و برگزاری مسابقات ورزشی تأثیر مستقیم دارد. منابع فیزیکی و استانداردهای آن برای برگزاری رویدادهای ورزشی بسیار تعیین‌کننده است و بخش‌های مختلف ورزش استان زمانی قادر به انجام امور محوله است که حداقل امکانات و تجهیزات برخوردار باشد. اگر از امکانات مادی بر اساس برنامه تنظیمی و به طور صحیح استفاده شود، بهره‌وری مطلوب اتفاق افتد. این نکته قابل توجه است که کارایی هر سازمان زمانی نزول پیدا می‌کند که امکانات مادی و منابع انسانی در مسیر مناسب هدایت نشوند. لذا مدیریت اماکن و تاسیسات ورزشی استان باید زمینه بهره‌برداری موثر و استفاده بهینه، حفظ و نگهداری، تاسیس و احداث فضاهای ورزشی استاندارد را فراهم سازد، چرا که ابزار و وسایل ورزشی به همراه فضا و موقعیت آموزش مناسب، موثرترین مولفه جهت نیل به اهداف ورزش می‌باشند. بالک و رابینسون (۲۰۰۹) بیان کردند که محیطی که ورزشکاران و مشارکت‌کنندگان ورزشی را از جنبه‌های مختلف حمایت می‌کند و احتمال تداوم مشارکت و موفقیت را افزایش می‌دهد. توسعه اماکن و امکانات ورزشی استان کردستان شامل تکمیل اماکن در دست احداث از طریق جذب سرمایه‌گذار و مشارکت بخش خصوصی، تعمیر، نوسازی و تجهیز اماکن ورزشی موجود، تعریف پروژه‌های ویژه عمرانی متناسب با نیازهای اساسی در رشته‌های ورزشی و ارتقای زیرساخت‌های مصنوعی در ساحل برای ورزش‌های آبی می‌باشند. وابستگی بیش از اندازه ورزش کشور به منابع دولتی باعث شده است نه تنها مدیریت ورزش با دشواری‌های بسیاری روبه‌رو گردد، بلکه به تبع آن با کاهش منابع و امکانات، سطح مشارکت در ورزش پایین و دسترسی دشوار به فعالیت‌های ورزشی همراه باشد. آندرف^۲ (۲۰۱۰) بیان می‌کند برای حل معضلات اقتصادی ورزش سازمان‌های ورزشی باید از اتکای صرف به منابع دولتی دست بردارند و به دنبال دیگر منابع باشند. در بحث فعالیت‌های اقتصادی حوزه ورزش، در کشورهای توسعه‌یافته سازمان‌های ورزشی به

¹ Boulk & Rabinson

²Andreff

صورت یک بنگاه اقتصادی عمل می‌کنند و حداکثرکردن سود مبتنی بر جذب بیشتر و بهتر ذینفعان و فعالان را هدف فعالیت اقتصادی- فرهنگی خود قرار داده‌اند و همین امر منجر به تخصیص بهینه منابع در اقتصاد ورزش شده است (محمدکاظمی و همکاران، ۱۳۹۶). سازمان‌های ورزشی به حمایت مالی از جانب دولت و مؤسسات خصوصی نیاز دارند، اما ترجیح می‌دهند به صورت مستقل فعالیت‌های ورزشی را سازماندهی کنند. بنابراین تمایل دارند از آن‌ها حمایت‌های مالی صورت پذیرد، نه اینکه کنترل شوند و استقلال مالی آن‌ها محدود گردد (برگارد و نوربرگ^۱، ۲۰۱۰). منابع مالی سازمان‌های ورزشی در کشورهای پیشرفته عمدتاً از محل فعالیت‌های اصلی و حمایت‌های نهادی و مردمی تأمین می‌گردد و به موازات منابع مذکور عملاً ترکیبی از سایر منابع نظیر وام‌های کوتاه‌مدت، بلندمدت، اعتبار تجاری، اسناد قرضه و مشارکت با مؤسسات تجاری نیز حسب مورد استفاده می‌شود. (هال و لیو^۲، ۲۰۰۶). بدیهی است سازمان‌های ورزشی استان کردستان زمانی که در مسیر رشد و توسعه قرار می‌گیرند، روز به روز نیازشان به منابع مالی برای دستیابی به اهداف و پیشبرد امور بیشتر خواهد شد و اگر صرفاً متکی به منابع دولتی باشند قادر نخواهند بود سیاست‌های خود را دنبال کنند. لذا مدیران ورزشی استان باید با تدبیر و برنامه‌ریزی بتوانند بودجه مورد نیاز خود را از منابع بالقوه کسب و به تدریج وابستگی خود را به دولت کم کنند. محدود بودن پرتفولیوی منابع مالی همواره ریسک تأمین به هنگام آن را افزایش داده و مدت زمان طولانی آن به طور طبیعی ریسک موفقیت برنامه‌های حوزه ورزش را با مخاطره‌های زیادی مواجه ساخته است (ویناند و همکاران^۳، ۲۰۱۰). لذا نیاز به طراحی روش‌های بدیع و نو همچون مشارکت از طریق حامیان مالی، صدور مجوزهای ورزشی، خصوصی‌سازی، فروش سهام اماکن ورزشی، توسعه گردشگری ورزشی و معرفی هر چه بیشتر جاذبه‌های گردشگری، اخذ میزبانی و برگزاری مسابقات، افزایش مشارکت ورزشی مردم در استفاده از خدمات باشگاه‌ها و ترغیب سبک زندگی فعال، فعالیت در امور خیریه ورزشی و ...؛ جهت تأمین مالی ورزشی به‌ویژه سازمان‌های ورزشی اجرایی استانی احساس می‌شود که بستری جهت توسعه عمومی ورزش و عامل مهمی در توسعه سلامت جامعه است.

¹ Nils Asle Bergsgard & Johan R. Norberg

² Hull & Lio

³ Winand et al.

ورزش از تعامل‌های بین ذینفعان به وجود می‌آید و هر تعاملی می‌تواند آثار متعدد و گوناگونی داشته باشد که بر روی تمام اجزای سیستم تأثیرگذار خواهد بود. از این رو، منابع انسانی و ذینفعان باید در برنامه‌ریزی و اقدامات ورزش استان کردستان در اولویت قرار بگیرند، زیرا منابع انسانی مهم‌ترین سرمایه هر سازمانی هستند. روش‌های سنتی و غیرعلمی برنامه‌ریزی برای استفاده از منابع انسانی موجب شده است که بسیاری از سازمان‌های ورزشی استان به طور غیرعلمی و سلیقه‌ای و به سبک‌های خاص و مختلف اداره شوند و همین مسئله باعث کاهش بهره‌وری نیروی انسانی موجود شده است. در همین راستا یافتن اولویت‌ها و عوامل مؤثر در بهره‌وری منابع انسانی باید یکی از مهمترین اهداف و دغدغه‌های اصلی مدیران ورزشی استان باشد. چلادورای^۱ (۲۰۱۱) یکی از مهم‌ترین مزیت‌های رقابتی در صنعت ورزش را وجود مدیران و متخصصان معرفی می‌کند. مدل توسعه ورزش همگانی هنگ‌کنگ (۲۰۰۹) در بعد منابع انسانی، به نقش داوطلبان و هواداران ورزشی را در توسعه ورزش تاکید دارد. مدیریت سازمان‌های ورزشی باید با برنامه‌ریزی مناسب زمینه مشارکت همه منابع انسانی و ذینفعان را در ورزش استان از طریق فعال نموده هیئت‌های ورزشی استان و شهرستان‌های تابعه و تشکیل کمیته‌های ورزشی، داوطلبان، انجمن‌ها، جشنواره‌ها، برگزاری رقابت‌های سالم در احراز مسئولیت هیئت‌ها، رویدادهای متنوع در سطح استانی، ملی و بین‌المللی، فعال نمودن لیگ‌های ورزشی، محله‌محوری نمودن ورزش، ایجاد هماهنگی با سازمان‌های مرتبط با ورزش از جمله شهرداری جهت توسعه ورزش همگانی و مدارس و دانشگاه‌ها و سایر سازمان‌های غیرانتفاعی ورزشی و در نهایت افزایش میزان سرانه‌های ورزشی فراهم سازند. در ساختار و سازمان برنامه‌های ورزش استان، اهمیت منابع انسانی در فعالیت‌ها، اهداف، برنامه‌ریزی‌ها و تشکیلات باید واضح باشد و به تخصص افراد توجه شود.

با توجه به سرعت پیشرفت در ورزش بین‌المللی مشخص است که نقش علم و فناوری تا چه اندازه محوری است. هر چند در ورزش کشور ما بسیاری از مولفه‌های علمی هنوز در سطح مناسبی قرار ندارد، اما از نظر تحقیقات، کتاب، رسانه‌های اجتماعی، همایش‌های علمی و سایر وضعیت قابل قبول و روبه رشدی وجود دارد. در استان کردستان نیز چنین وضعیتی حاکم است. اهمیت اصلی این حوزه فرابخشی به این دلیل است که هر اندازه اطلاعات و ارتباطات در ورزش استان مناسب‌تر باشد و نحوه اداره امور مبتنی

¹ Chelladurai, P.

تبیین نقشه راه توسعه ورزش استان کردستان

بر مدیریت دانش و ارتباطات چندرسانه‌ای صورت بگیرد، امکان دستیابی به اهداف بیشتر می‌شود. سازمان‌های ورزشی برای انطباق با محیط باید به کسب اطلاعات از محیط از طریق پژوهش و تعامل با آن از طریق رسانه دقت ویژه‌ای داشته باشند. مقدمه و پایه مدیریت ورزشی، داشتن اطلاعات است و دستیابی به اطلاعات مورد نیاز از طریق تحقیقات و نیازسنجی امکان‌پذیر است (سوجیاما^۱، ۲۰۱۲). مدل‌های نوین توسعه ورزش به نقش سیستم‌های مدیریتی دانش و فناوری مناسب توسط مدیریت و سازمان ورزش تاکید دارند (مول و همکاران^۲، ۲۰۰۵). در این میان، شکاف‌های بسیاری در مهارت‌ها و دانش منابع انسانی سازمان‌های ورزشی استان و عملکرد آن‌ها وجود دارد که از طریق آموزش و مدیریت دانش چندرسانه‌ای باید مورد توجه قرار بگیرد.

ورزش همگانی بخشی از ورزش است که دارای خاستگاه زیستی و اجتماعی است. از این رو، خدمات ورزشی عمومی در استان کردستان در برانگیخته کردن افراد و ترغیب آن‌ها به مشارکت در ورزش بسیار اثرگذار خواهد بود. ورزش همگانی این استان باید متمرکز بر ویژگی‌های بومی باشد. در ورزش همگانی وجود شناخت و نگرش مثبت به ورزش و آگاهی از فوائد آن مشارکت ورزشی در ابتدا بستگی به این دارد که فرد به لحاظ سلامتی، زمان، مکان، مهارت و همراهی جهت فعالیت بدنی تا چه اندازه شرایط مناسبی داشته باشد (دلمان و لویس^۳، ۲۰۱۰). برای توسعه ورزش، جامعه نیازمند بهبود رویه‌های قانونی جهت حمایت از هنجارهای اجتماعی و تغییر نگرش کلی مردم به ورزش است (میچل و همکاران^۴، ۲۰۰۹). براساس گزارش لاکسو و همکاران^۵ (۲۰۰۸) و دی لیو^۶ (۲۰۰۹) وضعیت سکونت افراد و از شرایط اقلیمی و زیستی در دسترسی به فضای ورزشی ارتباط بالایی با مشارکت ورزشی دارد. گرین^۷ (۲۰۰۶) گزارش کرده است که عوامل محیطی ورزش زمینه مشارکت ورزشی هستند و در طول عمر الگوهای ورزشی بر سایر عوامل اثر می‌گذارند. صفاری (۱۳۹۱) فرهنگ‌سازی ورزش را به عنوان مهم‌ترین ابزار برای توسعه ورزش

¹ Sugiyama

² Mull and et al.

³ Dollman & Lewis

⁴ Micheal and et al.

⁵ Laakso, Lauri et al.

⁶ De Liu ,Y

⁷ Green ,Mick

همگانی در ایران معرفی و بیان می‌کند که مدیریت ورزش با بهبود در فرآیندهای مشارکت می‌تواند زمینه‌های فردی را برانگیزاند و تسهیل‌کننده مشارکت فردی شود که این امر توسط مدیریت انجام می‌شود.

ورزش قهرمانی محبوب‌ترین بخش ورزش نزد هواداران، ورزش دوستان و رسانه‌ها محسوب می‌شود. ورزش قهرمانی استان کردستان علیرغم پتانسیل‌ها و استعدادهای فراوان، با چالش‌های جدی مواجه است. سیف پناهی شعبانی و همکاران (۱۳۹۰) در پژوهشی راهبرد توسعه ورزش قهرمانی استان کردستان را به کارگیری تیم‌های ورزشی استان از بازیکنان غیربومی و حرفه‌ای دیگر استان‌ها به منظور انتقال دانش و مهارت‌ها و طراحی و تدوین برنامه‌های کوتاه‌مدت و بلندمدت توسعه ورزش قهرمانی استان بیان کرده‌اند. در تحقیقات بین‌المللی نیز بوسچر و همکاران (۲۰۱۳) در بررسی سیاست‌ها و برنامه‌های آموزش و پرورش ورزشکاران نخبه در ۶ کشور به این نتیجه رسیدند که از میان ۹ عامل در نظر گرفته شده - شامل سازماندهی ساختار ورزش، منابع مالی، فراهم نمودن شرایط برای ورزش، فراهم نمودن شرایط تمرینی مناسب، توسعه و ارتقای دانش مربیان، برگزاری رقابت‌های تدارکاتی و انجام پژوهش‌های علمی - عامل‌های منابع مالی، حمایت از ورزشکاران، شرایط تمرینی و توسعه دانش مربیان از عوامل اصلی در توسعه ورزشکاران نخبه است. توسعه ورزش قهرمانی استان بر علاقه مردم به ورزش همگانی و تربیتی نیز اثرگذار است. فرایندهای ورزش قهرمانی شامل شناسایی استعدادها، جذب و پرورش استعدادها، آماده‌سازی ورزشکاران، شرکت در مسابقات، شناسایی ورزشکاران برجسته و ماهر (نخبه‌گزینی)، آماده‌سازی نخبگان، شرکت در مسابقات رسمی، حمایت مورد نیاز استعدادها و نخبگان به‌عنوان سرمایه‌های ملی کشور، ارزیابی ارتقای جایگاه ورزش کشور در رقابت‌های بین‌المللی، آسیایی، جهانی و المپیک و اصلاح و بهبود آنها و همچنین ساختارهای استعدادیابی، مسیرهای پیشرفت ورزش، حمایت ورزش علمی، سیستم آموزش مربیان، دسترسی به تسهیلات و تجهیزات، رویکردهای ضد دارویی، حمایت از زندگی غیر ورزشی و ساختارهای رقابتی می‌باشد (مظفری، ۱۳۹۱).

افشاری مانند دانش‌آموزان به دلیل فراگیر بودن و آسیب‌پذیر بودن و نیز حساسیت و اهمیت از منظر پرورش و تربیت نسل به طور تخصصی نیازمند مدیریت و ارائه خدمات سلامت می‌باشند. رشد روزافزون جمعیت دانشجویی به واسطه گسترش آموزش عالی در سال‌های اخیر، از یک طرف و کمبود امکانات و فضاهای ورزشی و ضعف ساختاری ورزش در دانشگاه‌ها از طرف دیگر، ارائه مناسب خدمات ورزشی به دانشجویان و برگزاری رویدادها و برنامه‌های ورزشی، در محیط‌های دانشگاهی را با مشکل اساسی

تبیین نقشه راه توسعه ورزش استان کردستان

مواجهه کرده است. از این رو، ورزش پرورشی مانند ورزش همگانی نیازمند توسعه است و در توسعه نیز باید به ابعاد بسیاری توجه شود. ساختار ورزش دانش‌آموزی و دانشگاهی مشابه ساختار کلی نظام توسعه ورزش کشور است و دارای ابعاد تربیتی (درس تربیت‌بدنی و ...)، همگانی (برنامه تفریحی ورزشی، و ...) و قهرمانی (المپیادهای ورزشی و ...) می‌باشد. رشد و توسعه در همه بخش‌های ورزش پرورشی از طریق برنامه‌ریزی صحیح، منابع مالی و امکانات و در سایه ایجاد ساختار سازمانی منظم و متناسب و بهره‌گیری از نیروهای متخصص و مجرب امکان‌پذیر است. کمیت، کیفیت و توزیع این منابع و امکانات تأثیر مستقیمی بر رشد یا کاهش سرانه‌های توسعه ورزش در مدارس و دانشگاه‌ها دارد. سازمان‌های ورزش دانشگاهی کشور باید بر آن باشد تا متناسب با شرایط و مقتضیات جدید و با بهره‌گیری از تجارب و نظریات متخصصان ورزش به ویژه در حوزه ورزش دانشگاهی، برنامه‌ها و الگوهای جدیدی را به منظور ارائه خدمات و برگزاری رویدادهای ورزشی طراحی و به مرتبه اجرا گذارد.

شناخت قابلیت‌ها، توانایی تفسیر محیط و تعیین راهبردهای توسعه ورزش کارگری استان موجب می‌شود تا ورزش کارگری در مواجهه با رویدادهای محیطی دچار استحاله نشود و متناسب با تحولات و پیچیدگی‌ها به تطابق برسد. شواهدی مختلف جهت تفسیر ورزش کارگری استان براساس آن وجود دارد. شورای ورزش وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی (۱۳۹۵) در تدوین برنامه راهبردی توسعه ورزش کارگری به تحلیل سوات این حوزه از ورزش پرداخت. نتایج نشان داد که ماتریس عوامل داخلی برابر با ۲/۳۲ و ماتریس عوامل خارجی برابر با ۳/۷۵ می‌باشد که نشان موقعیت راهبردی SO برای ورزش کارگری است. اقشاری مانند معلولان و جانبازان نیازمند حمایت و توجه می‌باشند و همواره در کانون توجهات جمعی قرار می‌گیرند. امروزه اهمیت ورزش و نقش بسزای آن در ابعاد مختلف زندگی فردی و اجتماعی و همچنین پرورش روح، جسم و سلامتی تک تک افراد جامعه به‌خصوص برای عموم جانبازان، معلولان، نابینایان و ناشنوایان از اولویّت و اهمیت خاصی برخوردار است؛ به طوری که از آن به عنوان یک ابزار توانبخشی نام می‌برند که علاوه بر تأثیرات فوق، موجب جلوگیری از پیشرفت معلولیّت و نیز بهبودی و شادابی روحیه در بیماران روحی روانی که دچار افسردگی و اضطراب هستند، می‌شود (آرمند نیا، ۱۳۹۶).

در الگوی تقسیم کار بین سازمانی در توسعه ورزش استان براساس نظر متخصصان بخش‌های تخصصی ورزشی بیشترین سهم از تقسیم کار و تفویض اختیار نهادی را باید داشته باشند. همچنین براساس نظر متخصصان اداره کل و ادارات ورزش و جوانان بیشترین سهم از تقسیم کار و تفویض اختیار نهادی را

باید بر عهده بگیرند. احتمالاً این نسبت تقسیم کار در سطوح ورزش به دلیل جنبه‌های تخصصی تر آن‌ها بیشتر نیز باشد. بنابراین مشارکت ورزشی بیشترین زمینه را در ارتباط با همکاری بین نهادهای ورزشی و غیرورزشی مرتبط با ورزش به عنوان فرصتی جهت تعامل اثربخش بین نهادهای در این زمینه دارد. تجربیات موجود نشان داده است که یک سازمان ورزشی با امکانات گسترده و توانمندی فراوان به تنهایی نمی‌تواند موجب افزایش مشارکت مردم در ورزش شود، زیرا مشارکت ورزشی یک محصول اجتماعی و یک فرآورده بین بخشی و خروجی کل جامعه است.

به طور کلی می‌توان گفت که در توسعه ورزش استان ابتدا باید به کارآمدسازی ساختارها و بهینه‌سازی فرایندهای به‌ویژه مدیریت مشارکت ورزشی به صورت محوری توجه داشت. سپس ارتباط ساختاری-کارکردی بین محیط‌های مربوط به هر یک از حوزه‌های عملکردی، امکانات، علمی، منابع انسانی، مالی، رقابت‌ها و مدیریت اجرایی باید تقویت گردد. بنابراین یکی از دلایل عمده ناکارایی برنامه‌های فعلی تک‌نهادی بودن، جزیره‌ای عمل کردن و نداشتن یک مدل و نقشه نظام‌مند کلی‌نگر در این حوزه است. به صورت کلی بر مبنای چارچوب ارائه شده می‌توان گفت که در توسعه ورزش استان ابتدا باید بخش‌بندی مناسبی از ورزش استان به همراه تقسیم کار بین سازمان‌ها صورت بگیرد. سپس به تفکیک بخش‌ها، اقدامات لازم جهت استفاده از قابلیت‌ها، رفع چالش‌ها و تامین اهداف انجام شود. اقدامات باید از نظر زمانبندی، تامین منابع و نظارت باید برنامه‌ریزی و رهبری شونده‌ریال زیرا مهم‌ترین دلایل رکود برنامه‌های ورزش استان ناشی از این مسائل است. با وجود کمبودهای زیاد در آمار و اطلاعات مربوط به شاخص‌های توسعه ورزش استان که آورده شد می‌توان به ارزیابی کلی در این زمینه پرداخت.

بطور کلی در این پژوهش سه رکن راهبردی شامل چشم انداز، مأموریت و ارزش‌ها به صورت زیر برای مقوله ورزش استان براساس نظر خبرگان تعریف و توصیف شده است.

چشم‌انداز نظام ورزش استان کردستان عبارت است از:

توسعه ورزش با مشارکت همگانی برای توسعه پایدار استان

بیانیه	در افق این برنامه؛ با بهره‌گیری از ظرفیت‌ها و فراهم‌سازی بسترها، مشارکت حداکثری
چشم‌انداز	اقشار مردم استان در ورزش محقق خواهد شد و ورزش نقش قابل توجهی در توسعه
	پایدار استان ایفا خواهد کرد.

مأموریت‌های نظام ورزش استان کردستان عبارت‌اند از:

حداکثرسازی سرانه مشارکت ورزشی مردم در استان با رویکرد ورزش در سبد خانوار و سبک زندگی؛ رشد سرانه فضای ورزشی در استان با رویکرد ورزش سبز؛ توانمندسازی	
بیانیه	اقتشار مردم مانند بانوان، کارگران، معلولان، سالمندان و سایر از طریق ورزش؛ توسعه
مأموریت	فرهنگی ورزش و ارتقای کارکردهای تربیتی و اخلاقی ورزش؛ رشد بازار ورزش در جهت توسعه اقتصادی استان؛ ارتقای شاخص‌های توسعه پایدار استان مانند سلامت، نشاط و مشارکت اجتماعی از طریق ورزش

ارزش‌های محوری نظام ورزش استان عبارت‌اند از:

عدالت محوری در توسعه امکانات ورزشی مناطق مختلف استان؛ ایجاد روحیه پهلوان و	
بیانیه	ترویج اخلاق ورزشی در استان؛ گرایش به فرهنگ زندگی سالم از طریق ورزش؛ شایسته-
ارزش‌ها	سالاری، هم افزایی، خرد جمعی و رقابت سالم در محیط ورزش استان؛ صیانت از مرزهای و دستاوردهای عینی و معنوی ورزش در استان

این مطالعه با تلفیق ابعاد نظری و کاربردی مدیریت ورزش سعی در ارائه دیدگاه جدیدی در زمینه توسعه ورزش استان داشت. با توجه به نتایج تحقیقات، مشخص گردید که در ورزش استان کردستان به صورت خاص نگاه سیستمی به توسعه ورزش وجود نداشته است و سازمان‌های ورزشی استان اغلب به شکل بخشی و جزیره‌ای فعالیت‌های خود را برنامه‌ریزی می‌کنند. پس با کمک گرفتن از شاخص‌ها و منظرهای توسعه در تحقیق حاضر ضمن تقویت نگاه سیستمی به همه حوزه‌های فرابخشی، بخشی، زیربخشی و ویژه، می‌توان به ساختارهای کارآمد و بهینه‌سازی فرآیندها به خصوص در مدیریت مشارکت ورزشی در آینده دست یافت. سپس ارتباطات ساختاری- کارکردی مناسب را در هر یک از حوزه‌ها ایجاد نمود و بر اساس یک مدل مشخص و راهنما برای پیشبرد برنامه‌های ورزشی اقدام نمود. از دیگر مزایای پژوهش حاضر تعیین قطب‌های ورزشی مناسب بر اساس نگاه آمایش سرزمینی هر یک از شهرستان‌های استان کردستان بود، چرا که مطالعه حاضر نشان داد که در هر شهرستان با توجه به شرایط و وضعیت خاص علاوه بر فعالیت رشته‌های مختلف ورزشی برای علاقه‌مندان می‌توان به صورت خاص روی رشته‌های ورزشی مستعد به عنوان قطب ورزشی آن رشته، برنامه‌ریزی ویژه صورت گیرد. برای نمونه، شهرستان سنندج قطب ورزش‌های تیمی و رزمی و شهرستان مریوان قطب ورزش‌های آبی، گردشگری و ماجراجویانه شناسایی شدند.

در نهایت، می‌توان به فقدان دانش و اطلاعات مناسب در زمینه ورزش در استان، عدم همکاری برخی مراکز در زمینه پاسخگویی و ارائه اطلاعات مرتبط؛ نظرات و دیدگاه‌های سلیقه‌ای نسبت به ورزش و توسعه؛ عدم اطمینان از میزان شفافیت و صداقت در پاسخگویی جامعه آماری انسانی و هزینه بر بودن تدوین نظام جامع مبتنی بر اطلاعات و تحلیل علمی را از محدودیت‌های پژوهش حاضر برشمرد. پیشنهاد می‌شود که محققان آتی با توجه به اطلاعات حاصل از هریک از مناظر و شاخص‌های توسعه ورزش در تحقیق حاضر، موضوع آینده‌نگاری راهبردی ورزش استان را در بازه‌های زمانی بلند مدت مورد مطالعه قرار دهند.

منابع

- آرمند نیا، مهدی. (۱۳۹۶). «تدوین فرآیند مدیریت راهبردی ورزش قهرمانی جانبازان و معلولان جمهوری اسلامی ایران با رویکرد کارت امتیازی موازن (BSC)». رساله دکتری، دانشگاه خوارزمی، دانشکده علوم ورزشی.
- تابش، سعید؛ شهریار، ناصر و نظری، رسول. (۱۴۰۰). «شناسایی عوامل کلیدی و راهبردی تعالی‌ساز آینده مطلوب ورزش همگانی ایران». پژوهش در ورزش تربیتی. دوره ۹، شماره ۲۳، صص ۲۹۴-۲۶۷.
- دیزانی مکتبی، فرناز؛ نیک‌بخش، رضا؛ فراهانی، ابوالفضل و صفانیا، علی‌محمد. (۱۴۰۰). «ارائه سناریوهای محتمل در آینده نظام مدیریت و رهبری استعداد منابع انسانی سازمان ورزش شهرداری». مطالعات مدیریت رفتار سازمانی در ورزش. دوره ۸، شماره ۳۰، صص ۶۳-۷۸.
- رمضانی‌نژاد، رحیم؛ هژیری، کاظم و عیدی، حسین. (۱۳۹۴). مدیریت ورزش نخچه. انتشارات شمال پایدار
- ریچارد ال. دفت. (۱۹۸۳). تئوری و طراحی سازمان. علی پارسائیان و سید محمد اعرابی. تهران: دفتر پژوهش‌های فرهنگی
- سند تفصیلی نظام جامع توسعه تربیت بدنی و ورزش کشور. (۱۳۸۳). بخش ورزش حرفه‌ای. سازمان تربیت بدنی تهران. انتشارات سیب سبز
- سند تفصیلی نظام جامع توسعه تربیت بدنی و ورزش کشور. (۱۳۸۳). بخش ورزش قهرمانی. سازمان تربیت بدنی. تهران: انتشارات سیب سبز
- شعبانی سیف پناهی، جبار؛ گودرزی، محمود؛ حمیدی، مهرداد و خطیبی، امین. (۱۳۹۰). «طراحی و تدوین راهبرد توسعه ورزش قهرمانی استان کردستان». نشریه مدیریت ورزشی. شماره ۸، صص ۵۷-۷۳.
- شهرکی، محدثه و اسماعیلی شازندکی، محمدرضا. (۱۳۹۹). «تحلیل کلان عوامل پیش‌برنده در پیادسازی برنامه‌های راهبردی سازمان‌های ورزشی ایران». مطالعات مدیریت ورزشی. آماده انتشار.
- شهریار، ناصر؛ تابش، سعید و ذوالفقارزاده، محمد مهدی. (۱۴۰۰). «تدوین سناریوهای آینده مطلوب ورزش همگانی ایران». مدیریت ورزشی. پذیرفته شده انتشار آنلاین از تاریخ ۵ مرداد ۱۴۰۰.
- صداقتی، فریما. (۱۳۹۹). «آینده‌نگاری توسعه ورزش والیبال استان قزوین (سناریوهای راهبردی)». پایان‌نامه کارشناسی ارشد، مدیریت رویدادهای ورزشی، دانشکده تربیت‌بدنی، دانشگاه صنعتی شاهرود.
- صفاری، مرجان. (۱۳۹۱). «طراحی الگوی توسعه ورزش همگانی ایران». رساله دکتری، دانشگاه تربیت مدرس.
- طرح جامع تربیت بدنی و ورزش کشور (شناخت ...). پایان تربیت بدنی.

تبیین نقشه راه توسعه ورزش استان کردستان

- فرخ‌شاهی، رضا؛ شهلایی، جواد؛ شیروانی ناغانی، مسلم؛ هنری، حبیب و کارگر، غلامعلی. (۱۴۰۰). «شناسایی و تدوین الگوی محیطی مؤثر بر آینده‌نگاری راهبردی ورزش ایران براساس مدل STEEPELD و تعیین پیشران‌های کلیدی». آینده‌پژوهی ایران. دوره ۶، شماره ۱، صص ۲۳۲-۲۶۳.
- گزارش بخش ورزش برنامه ششم. (۱۳۹۵). سند راهبردی وزارت ورزش و جوانان. تهران: دبیرخانه شورای راهبردی
- گزارش برنامه ششم توسعه بخش ورزش و جوانان. (۱۳۹۵). سند راهبردی وزارت ورزش.
- محمد کاظمی، رضا؛ راسخ، نازنین. و اسمعیلی، فاطمه. (۱۳۹۶). «ارزیابی نگرش کارآفرینان‌همدیران باشگاه‌های ورزشی بانوان شهر تهران واران‌هاکار (دولتی و خصوصی)». مطالعات مدیریت ورزشی. ۹ (۴۱)، صص ۲۶-۱۱۱.
- مظفری، سید امیراحمد؛ الهی، علی رضا؛ عباسی، شهابت؛ احدپور، هنگامه و رضائی، زین‌العابدین. (۱۳۹۱). «راهبردهای توسعه نظام ورزش قهرمانی ایران». مطالعات مدیریت ورزشی (پژوهش در علوم ورزشی). ۴ (۱۳)، صص ۳۳-۴۸.
- Andreff, Wladimir. (2010). **“Economic modeling and prediction of sumer olympic medal wins and fifa world cup semi-finalists”**.
- Barbara, B and Daniels, J.. (2018). **“Sport development in challenging times: leverage of sport events for legacy in disadvantaged communities”**. Journals of Managing Sport and Leisure, 23: 369-390.
- Berta, W., Cranley, L., Dearing, J.W. et al. (2015). **“Why we think)facilitation works: insights from organizational learning theory”**. Implementation Sci 10, 1-13.
- Bohlke, K. Robinson, L. (2009). **“Benchmarking of elite sport systems”**. Management Decision. 47, (1) :67-84.
- Clyde Eirikur Hull & Brian H. Lio .(2006). **“Innovation in non-profit and for-profit organizations: Visionary, strategic, and financial considerations”**, Journal of Change Management, 6(1): 53-65.
- Chelladurai, P. (2011). **“Participation in sport and leader development”**. In S. E. Murphy & R. J. Reichard (Eds.), *Series in applied psychology. Early development and leadership: Building the next generation of leaders* (p. 95–113). Routledge/Taylor & Francis Group.
- V De Bosscher, M van Bottenburg, S Shibli, P De Knop. (2013). **Managing high performance sport at the national policy level**. London: Routledge.
- David, F. R., (2011). **Strategic management: Concepts and cases**.
- Devi, L. I., & Singh, L. S. (2022). **Educational status and level of participation of thang-ta players of manipur**. Volume- VIII, Issue 2(I), 405-410.
- De Liu ,Y. Taylor,P. Shibli. (2009). **“Sport Equity: Benchmarking the Performance of English Public Sport Facilities”**. European Sport Management Quarterly, Vol. 9, No. 1, 3_21
- Dollman., & Lewis, R. (2010). **“The impact of socio economic position on sport participation among South Australian youth”**. Journal of Science and Medicine in Sport, Vol.1, PP:318-322.
- Freeman, R. E. (2010). **Strategic management: A stakeholder approach**. Cambridge University Press.
- Green ,Mick. (2006). **“From 'Sport for All' to Not About 'Sport' at All?: Interrogating Sport Policy Interventions in the United Kingdom”**. European Sport Management Quarterly, Vol. 6, No. 3, 217-238.
- Grace de LA, Knight CJ, Rodgers WM, Clark AM .(2017). **“Exploring the role of sport in the development of substance addiction”**. Psychology of Sport and Exercise, 28: 46-75.
- Habibi, A., Sarafrazi, A., & Izadyar, S. (2014). **“Delphi technique theoretical framework in qualitative research”**. The International Journal of Engineering and Science, 3(4), 8-13.

- John E Daniels, Barbara Bell & Christine Horrocks .(2018). **“Capturing the realities of sports programmes: systematic ‘messiness’?”** International Journal of Sport Policy and Politics, 10:4, 779-794.
- Laakso, Lauri, Telama,Risto. Nupponen, Heimo, Rimpelä, Arja. Pere, Lasse. (2008). **“Trends in leisure time physical activity among young people in Finland, 1977—2007”**. European Physical Education Review, 14(2): 139,pp139-155.
- Micheal J, Grant Cushman, Bob Gidlow. (2009). **“Leisure time physical activity differences among older adults from diverse socioeconomic neighborhoods”**, health and place 15: 482-490.
- Moustakas, L., Szumilewicz, A., Mayo, X., Thienemann, E., & Grant, A. (2020). **“Foresight for the fitness sector: Results from a European Delphi study and its relevance in the time of COVID-19”**. International Journal of Environmental Research and Public Health, 17(23), 8941.
- Mull, R., Kathryn, F., Bayless, G., Ross, C.M., Jamieson, L.M. (2005) . **Recreational Sport management**. 4th ed. Champaign: Human Kinetics.
- Nils Asle Bergsgard & Johan R. Norberg. (2010). **“Sports policy and politics – the Scandinavian way”**. Sport in Society, 13(4): 567-582.
- Slack, N. (2015). **Operations strategy**. John Wiley & Sons, Ltd. Developing Football For Everyone, "National Game Strategy", 2011-2015, Document.
- Sugiyama, T. (2012). **“The Built Environment and Physical Activity Behaviour Change: New Directions for Research?”** Res Exerc Epidemiol, Vol. 14, No. 2, Pp: 118-124.
- Thithathan, S. (2022). **“The effective improvement of professional sports association key performance index to promote economy and society development thailand policy 4.0”**. international journal of early childhood special education (INT-JECSE), 14(1), 2260-2262.
- Winand, M., Zintz, E.B., Robinson, L and Qualizza, D. (2010). **“Organizational performance of olympicsport governing bodies. Dealing with measurement and priorities”**. Journal of Managing Leisure, 15 (4):279-307.
- Zheng, J., & Mason, D. S. (2022). **“New Media, Digitalization, and the Evolution of the Professional Sport Industry”**. Frontiers in Sports and Active Living, 221(4); 1-13.

شناسایی پیشران‌های آینده کسب میزبانی رویدادهای بین‌المللی ورزشی

میثم کریمی^۱

عادل افکار^۲

غلامرضا خاکساری^۳

مجید سلیمانی^۴

[10.22034/ssys.2022.2434.2758](https://doi.org/10.22034/ssys.2022.2434.2758)

تاریخ دریافت مقاله: ۱۴۰۱/۴/۲۴

تاریخ پذیرش مقاله: ۱۴۰۱/۹/۲۹

امروزه، پدیده درخواست میزبانی رویدادهای بزرگ بخشی از راهبردهای توسعه شهرها و کشورها شده است. درخواست میزبانی رویدادهای بزرگ ورزشی ابزاری برای تحریک و شروع به حرکت سریع‌تر و مؤثرتر ماشین توسعه است. هدف این پژوهش، شناسایی پیشران‌های آینده کسب میزبانی رویدادهای بین‌المللی ورزشی بود. این پژوهش از لحاظ راهبرد هدف‌گذاری کاربردی و روش آن توصیفی-تحلیلی و براساس روش‌های آینده پژوهی، تبیینی می‌باشد. جامعه آماری این پژوهش را اساتید دانشگاهی رشته مدیریت ورزشی، مسئولان وزارت ورزش و جوانان و مسئولان فدراسیون‌ها که سابقه برگزاری مسابقات و حضور در مسابقات بین‌المللی را داشتند تشکیل می‌دادند. انتخاب این افراد به‌صورت هدفمند به تعداد ۲۰ نفر بود. جهت شناسایی موضوعات مؤثر بر آینده کسب میزبانی رویدادهای بین‌المللی ورزشی از مرور ادبیات تحقیق و همچنین مصاحبه با صاحب‌نظران استفاده شد.

نتایج به‌دست آمده نشان داد که ۲۴ عامل به‌عنوان مولفه‌های مؤثر در آینده کسب میزبانی رویدادهای بین‌المللی ورزشی دارای اهمیت هستند. براساس یافته‌های تحقیق چهار متغیر روابط دیپلماتیک (دیپلماسی ورزشی)، وجود جاذبه‌های توریستی، زیرساخت‌های ورزشی و زیرساخت‌های شهری و کشوری جزو پیشران‌های کلیدی کسب میزبانی رویدادهای بین‌المللی ورزشی در آینده می‌باشند که با توجه به ماهیت پژوهش که با رویکرد آینده‌پژوهی انجام گرفته است، اهمیت و عدم‌قطعیت بالایی را برای خود ثبت کرده بودند. براین مبنا در برنامه‌ریزی‌های آتی و تعیین سناریوهای محتمل پیش‌رو لازم است مورد استفاده قرار گیرند.

واژگان کلیدی: آینده‌پژوهی، کسب میزبانی و رویدادهای بین‌المللی ورزشی.

^۱ دانشجوی دکتری مدیریت ورزشی، واحد همدان، دانشگاه آزاد اسلامی، همدان، ایران

^۲ *استادیار، گروه تربیت‌بدنی، واحد ملایر، دانشگاه آزاد اسلامی، ملایر، ایران (نویسنده مسئول)

E-mail: Afkar_adel@yahoo.com

^۳ استادیار، گروه تربیت‌بدنی، واحد همدان، دانشگاه آزاد اسلامی، همدان، ایران

^۴ دانشیار، گروه تربیت‌بدنی، واحد ملایر، دانشگاه آزاد اسلامی، ملایر، ایران

مقدمه

توجه به آینده همواره در ذهن بشر و انسان همواره در تلاش برای کشف آینده بوده است. توجه به آینده در زمان‌های قدیم در قالب پیشگویی پیشگویان و فالگیران بوده است. با پیشرفت علم، نگرش به آینده هم در راستای سایر فعالیت‌های بشر دستخوش تحولاتی شده است. آینده‌پژوهی، نگرش علمی بشر به مسئله کشف آینده است. آینده‌پژوهی مشتمل بر مجموعه تلاش‌هایی است که با استفاده از تجزیه و تحلیل منابع، الگوها، و عوامل تغییر یا ثبات، به تجسم آینده‌های بالقوه و برنامه‌ریزی برای آنها می‌پردازد. آینده‌پژوهی علم و هنر کشف آینده و شکل‌بخشیدن به آینده مطلوب است. آینده‌پژوهی همواره صحبت از آینده‌ها می‌کند و هدف اصلی این دانش، کشف یا ابداع، امتحان، ارزیابی و پیشنهاد آینده‌های ممکن، محتمل و مرجح به منظور شکل‌گیری آینده‌ای مطلوب است. آینده‌پژوهان می‌خواهند بدانند چه آینده‌هایی می‌توانند رخ دهند (ممکن)، چه آینده‌هایی با احتمال بیشتری شکل می‌گیرند (محتمل) و چه آینده‌هایی باید برپا شوند (محقق و تقوی، ۱۳۹۶). مطالعه ادبیات موجود نشان می‌دهد زنده ماندن سازمان‌ها و رشد در عصر تغییرات مداوم آن‌ها در گرو شناخت به موقع فرصت‌ها و تهدیدهای آینده است. به همین دلیل در طی دهه گذشته، تحقیقات زیادی پیرامون سناریوپردازی آینده حوزه‌های مختلف انجام شده است (سهرابی، ۱۳۹۷). یکی از این حوزه‌ها، بحث ورزش و تربیت بدنی است. هزاره سوم بر عرصه‌های اقتصادی، سیاسی، فرهنگی، اجتماعی، علمی و ورزشی به گونه‌ای تأثیر گذاشته است که یک دهکده جهانی بدون محدودیت زمانی و مکانی برای نقش‌آفرینی همه کشورها و افراد شکل گرفته است. در چنین محیطی، ورزش نیز مانند بسیاری از عرصه‌های دیگر در دهکده جهانی نقش‌آفرین بوده و توفیق یا عدم‌توفیق کشورها در بسیاری از عرصه‌های بین‌المللی به میزان بهره‌برداری کشورها از ورزش برای حضور در دهکده جهانی وابسته شده است (محقق و تقوی، ۱۳۹۶). در این راستا کشورها در حوزه ورزش برای بهره‌برداری و نقش‌آفرینی در دهکده جهانی از دو عامل استفاده می‌نمایند: یکی حضور در رویدادهای بزرگ بین‌المللی و دیگری اخذ میزبانی و برگزاری رویدادهای بین‌المللی که مورد دوم در مقایسه با مورد اول از جایگاه مهم‌تری برخوردار است (ویکر و همکاران، ۲۰۱۹). رویدادهای بزرگ ورزشی بین‌المللی، به مسابقاتی مانند بازی‌های المپیک، جام جهانی فوتبال، بازی‌های آسیایی، یونیورسیادها، دانشجویی، المپیک نظامیان و ... اطلاق

¹ Wicker et al.

می‌شود که در آن ورزشکاران حرفه‌ای و نخبه ورزشی کشورهای مختلف به رقابت با یکدیگر می‌پردازند (دولس و سودرمن^۱، ۲۰۱۸). رویدادهای ورزشی زیادی همه ساله در نقاط مختلف جهان برگزار می‌شود و به سبب ماهیت جذاب ورزش و علاقمندی بسیار زیاد مردم به تماشای این رویدادها، توجه رسانه‌ها، سیاست‌مداران، صاحبان صنایع و دیگر گروه‌های ذی‌نفع ملی و بین‌المللی را به خود جلب نموده است. این رویدادها به‌عنوان ابزاری مناسب برای جلب توجه ملت‌های مختلف جهان تبدیل شده است (گتز^۲، ۲۰۱۷). برای اخذ میزبانی و برگزاری رویدادهای مختلف توسط دولت‌ها و شهرهای مختلف رقابت زیادی وجود دارد؛ به طوری که مسئولان کشورها و شهرهای بزرگ در نقاط مختلف جهان ضمن صرف هزینه‌های بسیار زیاد، تبلیغات گسترده و تعاملات فراوان با مسئولان تأثیرگذار در نهادهای بین‌المللی ورزشی و همچنین مسئولان سیاسی و ورزشی کشورهای مختلف انجام می‌دهند تا میزبانی این گونه رویدادها را اخذ کنند. بسیاری از کشورها با جدیت و تلاش مضاعف اقدامات توسعه بازاریابی برای بخش‌های مختلف خود برای اخذ میزبانی رویدادهای بزرگ ورزشی متمرکز می‌کنند تا علاوه بر دستاوردهای سیاسی، از طرق مختلف دیگر نیز مانند جذب گردشگر، جذب حامیان مالی، مطرح شدن در رسانه‌ها، توسعه صنعت ورزش، بهبود کیفیت زندگی افراد جامعه و همچنین رونق بخشیدن به چرخه اشتغال، سودهای قابل توجهی به دست آورند (کاراداکیس و کاپلاتیدو^۳، ۲۰۲۰). علیرغم وجود مزایای متعدد اخذ و برگزاری رویدادهای بزرگ ورزشی، یک عامل مهم دیگر یعنی تعداد محدود این گونه رقابت‌ها نیز بر رقابت‌پذیری اخذ میزبانی تأثیر زیادی گذاشته است (چن^۴، ۲۰۱۸). در این راستا نتایج پژوهش روتا^۵ (۲۰۱۷) نشان می‌دهد نه تنها گرفتن میزبانی این رویدادها دارای مزایای فراوانی است، بلکه در خواست میزبانی رویدادهای بزرگ بین‌المللی ورزشی نیز دارای اثرات و منافع زیادی است. بید و مانسون^۶ (۲۰۲۰) در پژوهشی به این نتیجه رسیدند که میزبانی رویدادهای بزرگ ورزشی بر عوامل اقتصادی، فروش، اشتغال، درآمد سرانه و درآمد هتل‌های کشور میزبان تأثیر زیادی می‌گذارد. همچنین نتایج پژوهش رجبی و همکاران (۱۳۹۹) نشان داد آثار اقتصادی، درآمد روانی، سیاسی و اجتماعی -

¹ Dolso & sdorman

² Gatz

³ Karadakis & Kaplatido

⁴ CHen

⁵ Rotao

⁶ Bid & Manson

فرهنگی رویداد تاثیر مثبت، مشکلات ترافیکی منفی و مشکلات زیست محیطی بدون تأثیر بر حمایت جامعه میزبان می باشد. همچنین مشکلات ترافیکی به عنوان تعدیل گر فقط تأثیر منفی بر رابطه درآمد روانی رویداد بر حمایت جامعه میزبان می گذارد. صفایی و مددخانی (۱۳۹۹) بیان کردند که رویدادهای بزرگ ورزشی همواره منافع برای شهرهای میزبان دارند و موجب توسعه زیرساخت ها، اقتصاد، بازار کار، توریسم و نیز بهبود چهره شهر می شود میزبانی رویدادهای بزرگ ورزشی توسعه اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی کشور میزبان و در نتیجه مطرح شدن در عرصه بین المللی و توسعه فرهنگ ورزش را در پی دارد. علاوه بر این، میزبانی موجب توسعه امکانات شهری، توسعه زیرساخت ها، افزایش وجهه بین المللی شهر، افزایش گردشگری، بهبود رفاه عمومی، توسعه اشتغال، بهبود فرصت های تجارت و توسعه روابط داخلی و خارجی می شود. یانپی و فتاحی (۱۳۹۸) پژوهشی با عنوان «تأثیر میزبانی رویدادهای ورزشی بر توسعه گردشگری شهری» انجام دادند. بر این اساس در جوامع امروزی گردشگری موجب افزایش رفاه و همچنین بهبود تحرک جوامع می گردد. به طور میانگین می توان از برگزاری مسابقات جام جهانی ۱۹۹۸ فرانسه و ۲۰۶۶ آلمان و مسابقات المپیک ۲۰۰۸ چین یاد کرد که گروه های زیادی از هموطنان برای حمایت از تیم های ورزشی ایرانی به آن کشورها در قالب تورهای ورزشی سفر کردند. با توجه به بررسی های صورت گرفته پیشنهاد می شود که مسئولان و متصدیان ورزش کشور با علم بر اینکه میزبانی رویدادهای ورزشی تأثیر عمیقی بر توسعه گردشگری آن شهر دارد، با برگزاری مسابقات متعدد موجب گسترش گردشگری آن شهر گردند. با توجه به مطالب مطرح شده به نظر می رسد درک این مطلب می تواند راهی برای ورود سیاست گذاران ورزش برای کسب میزبانی رویدادهای بین المللی ورزشی به مطالعات آینده پژوهی باشد تا بتواند از طریق یک رشته مطالعات نظام مند و بلندمدت، تصمیمات نادرست را به حداقل برساند و اتفاقات قریب الوقوع را پیش بینی کنند (راتکلیف و کروسزیک^۱، ۲۰۱۱). یکی از مهم ترین روش های آینده پژوهی، سناریونویسی است که به طور دقیق به مطالعه آینده می پردازد. همچنین ابزاری است که مدیران سیاست گذاران و ذی نفعان را بر می انگیزاند تا بتوانند درباره مسئله به وجود آمده به وسیله طراحی داستان فکر کنند و یک آینده را جایگزین آینده دیگری نمایند و به این نحو بر مسائل چیره شوند (راپر^۲، ۲۰۱۶) و در نهایت بتوانند در برابر عدم قطعیت های گوناگون و آینده های کوتاه مدت و بلندمدت پیش روی آن ها

¹ Ratklif et al.

² Roper

واکنش مناسب نشان دهند (رایت و همکاران^۱، ۲۰۱۴). رویدادهای بزرگ ورزشی، زمینه مناسب و موفق برای دست یابی به اهداف توسعه کشورها فراهم می‌کنند. کشور ما در مسیر درخواست میزبانی و برگزاری رویدادهای بزرگ ورزشی با مشکلات و چالش‌هایی روبه‌رو بوده و نتوانسته است درخواست‌دهنده میزبانی بازی‌های المپیک یا جام جهانی فوتبال باشد و در درخواست‌های میزبانی بازی‌های آسیایی، منطقه‌ای و جام جهانی رشته‌های ورزشی مختلف نیز چالش‌های زیادی داشته است. شناخت محیط داخلی کشور برای میزبانی شامل توانمندی‌ها (زیر ساخت‌های ورزشی، حمل و نقل، اسکان، جاذبه‌های گردشگری، نیروی انسانی متخصص و...) و ضعف‌ها (اقتصادی، اجتماعی، زیر ساختی و...) و همچنین بررسی فرصت‌ها (اجتماعی، اقتصادی، ارتباطی، ورزشی و...) و تهدیدهای برگزاری این رویدادها در کشورمان قبل از درخواست میزبانی و اقدام جهت برگزاری رویدادهای بزرگ ورزشی بین‌المللی امری لازم و ضروری است. تحقیقات حوزه مدیریت و ورزش در کشور ما تاکنون به بررسی این مسئله و شناخت توانمندی‌ها و ضعف‌های کشور ما در برگزاری میزبانی این رویدادها و شناسایی فرصت‌ها و تهدیدات این رویدادها برای بخش‌های مختلف کشور نپرداخته‌اند. شناخت نقاط قوت، ضعف‌ها، فرصت‌ها و تهدیدات مرتبط با میزبانی این رویدادها بسیار با ارزش است و اطلاعات زیادی را در اختیار شهر و مسئولانی که به دنبال گرفتن میزبانی هستند، می‌گذارد. به هر حال علیرغم مطالعات متنوع صورت گرفته در حوزه کسب میزبانی رویدادهای ورزشی در سازمان‌های کشور، موردی پیرامون آینده‌پژوهی میزبانی برگزاری رویدادهای ورزشی ملی و بین‌المللی تاکنون صورت نگرفته است که می‌تواند اهمیت و ضرورت انجام پژوهش حاضر را دوچندان کند. گفتنی است از آنجا که قدمت مطالعه در حوزه آینده‌پژوهی در ایران به برنامه بیست ساله کشور باز می‌گردد، سند چشم‌انداز توسعه کشور در افق ۱۴۲۰ دو دهه آینده را نشانه گرفته و اولین سند تفکر راهبردی و آینده‌پژوهی است که براساس محورهای توسعه کشور در بخش‌های مختلف تدوین و با انجام تقسیم کار، هر کدام از بخش‌های کشور عهده‌دار مسئولیت‌هایی براساس قابلیت‌های خود جهت تحقق آینده مطلوب کشور گشته‌اند. با توجه با اینکه مطالعات آینده‌پژوهی کاملاً متفاوت از گذشته و حال بوده و لزوماً ادامه روندهای گذشته نیست، در این پژوهش قصد بر این است که باتوجه به قابلیت‌های اجتماعی، فرهنگی و ژئوپلیتیکی کشور، با شناخت فضاهای مؤثر آینده، بتوانیم بازتعریفی از فرایند کسب میزبانی رویدادهای ورزشی ارائه و با تکیه بر دیدگاه نوین برنامه‌ریزی، با استفاده از رویکرد آینده‌پژوهی و

¹ Raeet et al.

بهره‌گیری از منطق سناریوها، متناسب با تحولات آینده کسب میزبانی رویدادهای ورزشی را در ابعاد مختلف تدوین شود.

روش‌شناسی پژوهش

این پژوهش از لحاظ راهبرد هدف‌گذاری کاربردی و روش آن توصیفی-تحلیلی و براساس روش‌های آینده‌پژوهی، تبیینی می‌باشد. جامعه آماری پژوهش را اساتید دانشگاه رشته مدیریت ورزشی، مسئولان وزارت ورزش و مسئولان فدراسیون‌ها که سابقه برگزاری مسابقات و حضور در مسابقات بین‌المللی را داشتند، تشکیل می‌دادند. انتخاب این افراد به‌صورت هدفمند بود و معیارهای انتخاب آن‌ها تسلط نظری، تجربه عملی، تمایل و توانایی مشارکت در پژوهش و دسترسی به آنان بود. تعداد خبرگان شرکت‌کننده در روش‌های دلفی محور نظیر آینده‌پژوهی عموماً بین ۱۴ تا ۲۵ نفر تعیین شده که با توجه به معیارهای فوق ۲۰ نفر از صاحب‌نظران در این تحقیق مشارکت داشتند. جهت شناسایی موضوعات مؤثر بر آینده کسب میزبانی رویدادهای بین‌المللی ورزشی از مرور ادبیات تحقیق و همچنین مصاحبه با صاحب‌نظران استفاده شد و تعداد ۲۴ مؤلفه نهایی پیرامون آینده کسب میزبانی رویدادهای بین‌المللی ورزشی شناسایی گردید. این مؤلفه‌ها به‌عنوان موضوعات اصلی مؤثر بدون لحاظ کردن اولویت عبارت بودند از:

جدول ۱: عوامل (مؤلفه‌های) کلیدی مؤثر بر آینده کسب میزبانی رویدادهای بین‌المللی ورزشی

ردیف	نماد	عامل
۱	Var01	موقعیت جغرافیایی کشور
۲	Var02	روابط دیپلماتیک (دیپلماسی ورزشی)
۳	Var03	به‌کارگیری انواع تجهیزات در مسابقات ورزشی
۴	Var04	عوامل فرهنگی
۵	Var05	وجود جاذبه‌های توریستی
۶	Var06	وجود ظرفیت برگزاری رویداد
۷	Var07	وجهه و تصویر مناسب شهر و کشور
۸	Var08	زیرساخت‌های ورزشی
۹	Var09	عوامل سخت‌افزاری و منابع پشتیبان

نبود تحریم و ثبات سیاسی در کشور	Var10	۱۰
امنیت و آرامش کشور متقاضی میزبانی	Var11	۱۱
مقبولیت سیاسی مسئولان سیاسی کشور میزبان در سطح بین‌المللی	Var12	۱۲
برنامه‌ریزی مناسب مدیران	Var13	۱۳
وجود زیرساخت‌های حمل و نقل شهری	Var14	۱۴
حمل و نقل هوایی و دریایی مناسب	Var15	۱۵
ارتباط سیاسی مسئولان و مدیران	Var16	۱۶
استفاده از فناوری روز	Var17	۱۷
تعاملات رسانه‌ای با رسانه معتبر دنیا	Var18	۱۸
وجود بستر شهر هوشمند در مراکز برگزاری رویدادهای ورزشی	Var19	۱۹
زیرساخت‌های شهری و کشوری	Var20	۲۰
نیروی انسانی و مدیریت	Var21	۲۱
وضعیت اقتصادی کشور	Var22	۲۲
سابقه کشور در برگزاری رویدادهای ورزشی	Var23	۲۳
داشتن نیروی انسانی متخصص برای برگزاری رویداد ورزشی	Var24	۲۴

در ادامه پژوهش، متغیرها و شاخص‌های استخراج‌شده با بهره‌گیری از روش تحلیل تأثیرات متقابل در محیط میک‌مک بررسی و تحلیل شدند. برای این منظور از ماتریسی به ابعاد 24×24 شامل ۲۴ شاخص (که جمع‌بندی مؤلفه‌های کلیدی در موضوع پژوهش بوده‌اند) استفاده شد تا وضعیت هر یک از آن‌ها (از حیث تأثیرگذاری، تأثیرپذیری و روابط متقابل) در سیستم مشخص گردد.

یافته‌های پژوهش

اولین گام تحلیل نتایج میک‌مک، شناسایی ویژگی‌های تأثیرگذاری مستقیم عوامل است. نتایج تحلیل بر اساس محاسبه دو دور چرخش آماری داده‌ها در ماتریس 24×24 محاسبه شده است. بر این اساس، از مجموع ۴۷۱ رابطه تأثیرگذاری و تأثیرپذیری ارزیابی‌شده در جدول ۲، ۱۰۵ رابطه دارای ارزش صفر (بدون تأثیر)، ۱۷۴ رابطه دارای ارزش ۱ (تأثیر کم)، ۲۳۱ رابطه دارای ارزش ۲ (اثرگذاری متوسط) و

۶۶ رابطه دارای ارزش ۳ (اثرگذاری شدید) بوده است. ضریب پرشدگی ماتریس برابر ۷۵/۶۹ است که از تأثیر نسبتاً زیاد و پراکنده عوامل حکایت می‌کند.

جدول ۲: تشریح ویژگی‌های ماتریس تحلیل ساختاری (آثار متقاطع)

مقدار	شاخص	
۲۴	Matrix size	ابعاد ماتریس
۲	Number of iterations	تعداد تکرار
۱۰۵	Number of zeros	تعداد صفر
۱۷۴	Number of ones	تعداد یک
۲۳۱	Number of twos	تعداد دو
۶۶	Number of threes	تعداد سه
۰	Number of P	تعداد P
۴۷۱	Total	جمع
۸۱/۰۷۷۰۸۴	Fill rate	درجه پرشدگی

ماتریس این پژوهش بر اساس متغیرهای مورد مطالعه با ۲ بار چرخش از مطلوبیت و بهینه‌شدگی ۱۰۰ درصد برخوردار است که حاکی از روایی بالای پرسش‌نامه و پاسخ‌های آن دارد (جدول ۳).
جدول ۳: درجه مطلوبیت و بهینه‌شدگی ماتریس

چرخش	تأثیرگذاری	تأثیرپذیری
۱	٪۹۶	٪۹۳
۲	٪۱۰۰	٪۱۰۰

ارزیابی پلان تأثیرگذاری و تأثیرپذیری

شیوه توزیع و پراکنش متغیرها در صفحه پراکنده‌گی حاکی از میزان پایداری و یا ناپایداری سیستم است. در حوزه روش تحلیل اثرات متقابل / ساختاری با نرم‌افزار MICMAC در مجموع دو نوع از پراکنش تعریف شده که به نام سیستم‌های پایدار و سیستم‌های ناپایدار معروف است. در مدل سیستم

پایدار، پراکندگی متغیرها به صورت L است. در این مدل برخی متغیرها دارای اثرگذاری بالا و برخی دارای اثرپذیری بالا است. اما در سیستم‌های ناپایدار وضعیت پیچیده‌تر است. در این سیستم نیروهای مد نظر پیرامون محور قطری صفحه پراکنده است و در بیشتر مواقع حالت بینابین از اثرگذاری و اثرپذیری دارد که شناسایی متغیرهای کلیدی را دشوار می‌سازد (گودت و همکاران^۱، ۲۰۰۳). آنچه از وضعیت صفحه پراکندگی متغیرها مؤثر بر کسب میزبانی رویدادهای بین‌المللی ورزشی پیداست، وضعیت ناپایداری سیستم است. بیشتر متغیرها در اطراف محور قطری صفحه پراکنده‌اند. به‌غیر از چند مورد که نشان می‌دهند دارای تأثیرگذاری بالایی در سیستم هستند، بقیه متغیرها از وضعیت تقریباً مشابهی نسبت به یکدیگر برخوردارند (شکل‌های ۱ و ۲).

شکل ۲: سیستم پایدار

شکل ۱: سیستم ناپایدار

در جدول ۴، مجموع سطرها و ستون‌های ماتریس تحلیل آثار متقاطع ارائه شده است. در ماتریس تحلیل آثار متقاطع مجموع سطرها نشانگر میزان تأثیرگذاری متغیر و مجموع ستون‌ها، معرف میزان تأثیرپذیری است.

جدول ۴: مجموع سطرها و ستون‌های ماتریس تحلیل آثار متقاطع

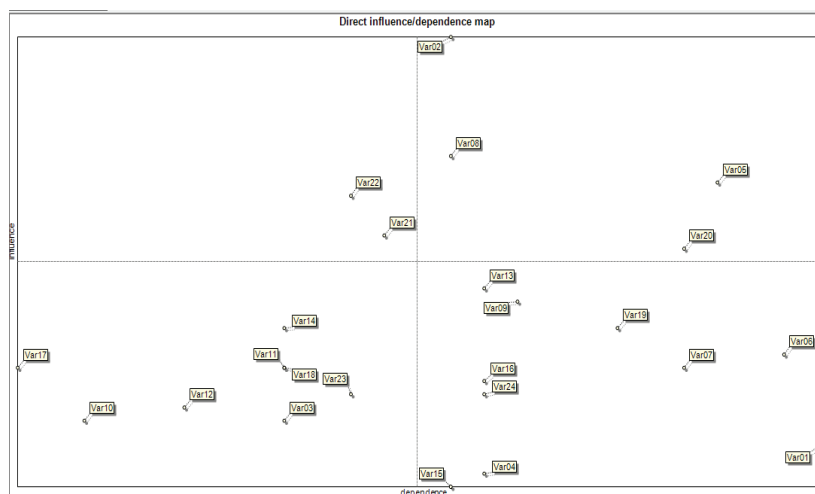
ردیف	متغیر	مجموع اعداد ردیف‌ها	مجموع اعداد ستون‌ها
۱	موقعیت جغرافیایی کشور	۲۶	۴۶
۲	روابط دیپلماتیک (دیپلماسی ورزشی)	۵۷	۳۵
۳	به‌کارگیری انواع تجهیزات در مسابقات ورزشی	۲۸	۳۰
۴	عوامل فرهنگی	۲۴	۳۶
۵	وجود جاذبه‌های توریستی	۴۶	۴۳

¹ Godet et al.

۴۵	۳۳	وجود ظرفیت برگزاری رویداد	۶
۴۲	۳۲	وجهه و تصویر مناسب شهر و کشور	۷
۳۵	۴۸	زیرساخت‌های ورزشی	۸
۳۷	۳۷	عوامل سخت‌افزاری و منابع پشتیبان	۹
۲۴	۲۸	نبود تحریم و ثبات سیاسی در کشور	۱۰
۳۰	۳۲	امنیت و آرامش کشور متقاضی میزبانی	۱۱
۲۷	۲۹	مقبولیت سیاسی مسئولان سیاسی کشور میزبان در سطح بین‌المللی	۱۲
۳۶	۳۸	برنامه‌ریزی مناسب مدیران	۱۳
۳۰	۳۵	وجود زیرساخت‌های حمل و نقل شهری	۱۴
۳۵	۲۳	حمل و نقل هوایی و دریایی مناسب	۱۵
۳۶	۳۱	ارتباط سیاسی مسئولان و مدیران	۱۶
۲۲	۳۲	استفاده از فناوری روز	۱۷
۳۰	۳۲	تعاملات رسانه‌ای با رسانه معتبر دنیا	۱۸
۴۰	۳۵	وجود بستر شهر هوشمند در مراکز برگزاری رویدادهای ورزشی	۱۹
۴۲	۴۱	زیرساخت‌های شهری و کشوری	۲۰
۳۳	۴۲	نیروی انسانی و مدیریت	۲۱
۳۲	۴۵	وضعیت اقتصادی کشور	۲۲
۳۲	۳۰	سابقه کشور در برگزاری رویدادهای ورزشی	۲۳
۳۶	۳۰	داشتن نیروی انسانی متخصص برای برگزاری رویداد ورزشی	۲۴
۸۳۴	۸۳۴	مجموع	

در ادامه در شکل ۳، نوع و وضعیت هر یک از متغیرهای اصلی با توجه به موقعیت آنها در

ماتریس تاثیرات مستقیم با عنوان نقشه تاثیر گذار، /تاثیر دهنده، مستقیم بررسی شد.

شکل ۳. نقشه تأثیرات مستقیم مؤلفه‌های کلیدی

در تحلیل نقشه تأثیرگذاری و تأثیرپذیری مستقیم عوامل کلیدی بیست و چهار گانه سیستم مشخص می‌شود که کدام دسته از عوامل دارای تأثیرگذاری زیاد و تأثیرپذیری زیاد است. (۴ مؤلفه در بخش شمال شرقی روابط دیپلماتیک (دیپلماسی ورزشی)، وجود جاذبه‌های توریستی، زیر ساخت‌های ورزشی و زیرساخت‌های شهری و کشوری)، کدام یک از عوامل دارای تأثیرگذاری زیاد و تأثیرپذیری کمتر هستند (۲ مؤلفه در بخش شمالی غربی ماتریس نیروی انسانی و مدیریت و وضعیت اقتصادی کشور)، کدام عوامل دارای تأثیرگذاری و تأثیرپذیری نسبی یا متوسط هستند. (۱۰ مؤلفه در بخش جنوب شرقی ماتریس- موقعیت جغرافیایی کشور، وجود ظرفیت برگزاری رویداد، وجهه و تصویر مناسب شهر و کشور، وجود بستر شهر هوشمند در مراکز برگزاری رویداد های ورزشی، برنامه‌ریزی مناسب مدیران، عوامل سخت‌افزاری و منابع پشتیبان، ارتباط سیاسی مسئولان و مدیران، داشتن نیروی انسانی متخصص برای برگزاری رویداد ورزشی، عوامل فرهنگی، حق حمل و نقل هوایی و دریایی مناسب و در نهایت، کدام عوامل نسبت به سایر مؤلفه‌های کلیدی شناسایی شده دارای تأثیرگذاری و تأثیرپذیری نسبتاً کمتری هستند) ۸ عامل در بخش جنوب غربی ماتریس وجود زیرساخت‌های حمل و نقل شهری، سابقه کشور در برگزاری رویدادهای ورزشی، تعاملات رسانه‌ای با رسانه معتبر دنیا، به‌کارگیری انواع تجهیزات در مسابقات ورزشی، مقبولیت سیاسی مسئولان سیاسی کشور میزبان در سطح بین‌المللی، نبود تحریم و ثبات سیاسی در کشور،

امنیت و آرامش کشور متقاضی میزبانی و استفاده از فناوری روز). هر یک از عوامل یاد شده در ادامه این پژوهش به تفصیل تشریح خواهد شد.

جدول ۵: اولویت‌بندی مؤلفه‌های کلیدی بر حسب اثرگذاری/پذیری مستقیم

امتیاز		امتیاز	
رتبه	مؤلفه	تأثیرگذاری مستقیم	تأثیر پذیری مستقیم
۱	روابط دیپلماتیک (دیپلماسی ورزشی)	۶۸۳	امنیت و آرامش کشور متقاضی میزبانی
۲	وجود جاذبه‌های توریستی	۵۷۵	برنامه‌ریزی مناسب مدیران
۳	زیرساخت‌های ورزشی	۵۵۱	زیرساخت‌های ورزشی
۴	زیرساخت‌های شهری و کشوری	۵۳۹	عوامل سخت‌افزاری و منابع پشتیبان
۵	نیروی انسانی و مدیریت	۵۰۳	وضعیت اقتصادی کشور وجود بستر شهر هوشمند
۶	وضعیت اقتصادی کشور	۴۹۱	در مراکز برگزاری رویداد های ورزشی
۷	موقعیت جغرافیایی کشور	۴۵۵	وجود ظرفیت برگزاری رویداد
۸	وجود ظرفیت برگزاری رویداد	۴۴۳	نبود تحریم و ثبات سیاسی در کشور
۹	وجهه و تصویر مناسب شهر و کشور	۴۱۹	موقعیت جغرافیایی کشور
۱۰	وجود بستر شهر هوشمند در مراکز برگزاری رویدادهای ورزشی	۴۱۹	حمل و نقل هوایی و دریایی مناسب

۴۳۱	سابقه کشور در برگزاری رویدادهای ورزشی	۳۹۵	برنامه‌ریزی مناسب مدیران	۱۱
۴۱۹	روابط دیپلماتیک (دیپلماسی ورزشی)	۳۸۳	عوامل سخت‌افزاری و منابع پشتیبان	۱۲
۴۱۹	وجود جاذبه‌های توریستی	۳۸۳	ارتباط سیاسی مسئولان و مدیران	۱۳
۴۱۹	استفاده از فناوری روز	۳۸۳	داشتن نیروی انسانی متخصص برای برگزاری رویداد ورزشی	۱۴
۳۹۵	نیروی انسانی و مدیریت	۳۸۳	عوامل فرهنگی	۱۵
۳۸۲	زیرساخت‌های شهری و کشوری اختصاصی	۳۷۱	حمل و نقل هوایی و دریایی مناسب	۱۶
۳۸۲	وجود زیرساخت‌های حمل و نقل شهری	۳۵۹	وجود زیرساخت‌های حمل و نقل شهری	۱۷
۳۵۹	به‌کارگیری انواع تجهیزات در مسابقات ورزشی	۳۵۹	سابقه کشور در برگزاری رویدادهای ورزشی	۱۸
۳۵۹	ارتباط سیاسی مسئولان و مدیران	۳۴۷	تعاملات رسانه‌ای با رسانه معتبر دنیا	۱۹
۳۵۹	وجهه و تصویر مناسب شهر و کشور	۳۳۵	به‌کارگیری انواع تجهیزات در مسابقات ورزشی	۲۰
۳۵۹	عوامل فرهنگی	۳۳۵	مقبولیت سیاسی مسئولان	۲۱
۳۲۳	تعاملات رسانه‌ای با رسانه معتبر دنیا	۳۱۱	سیاسی کشور میزبان در سطح بین‌المللی	۲۲
			امنیت و آرامش کشور	
			متقاضی میزبانی	

۲۳	نبود تحریم و ثبات سیاسی در کشور	۲۸۷	مقبولیت سیاسی مسئولان سیاسی کشور میزبان در سطح بین‌المللی داشتن نیروی انسانی	۲۸۷
۲۴	استفاده از فناوری روز	۲۷۵	متخصص برای برگزاری رویداد ورزشی	۲۶۳

در ادامه جدول تأثیرات غیر مستقیم اثرگذاری‌ها و اثرپذیری‌ها به شرح جدول ۶، برای هر یک از مؤلفه‌ها ارائه شده است.

جدول ۶: اولویت‌بندی مؤلفه‌های کلیدی بر حسب اثرگذاری/پذیری غیرمستقیم

رتبه	مؤلفه	امتیاز تأثیرگذاری مستقیم	مؤلفه	امتیاز تأثیرپذیری مستقیم
۱	روابط دیپلماتیک (دیپلماسی ورزشی)	۶۵۵	امنیت و آرامش کشور متقاضی میزبانی	۵۳۹
۲	وجود جاذبه‌های توریستی	۵۵۷	برنامه‌ریزی مناسب مدیران	۵۳۸
۳	داشتن زیرساخت- های مناسب مانند استادیوم اختصاصی	۵۳۰	زیرساخت‌های ورزشی	۵۱۲
۴	قرارداد با شرکای تجاری و حامیان مالی	۵۲۹	عوامل سخت‌افزاری و منابع پشتیبان	۴۹۸
۵	باشگاه‌داری حرفه- ای	۴۹۴	وضعیت اقتصادی کشور	۴۹۷

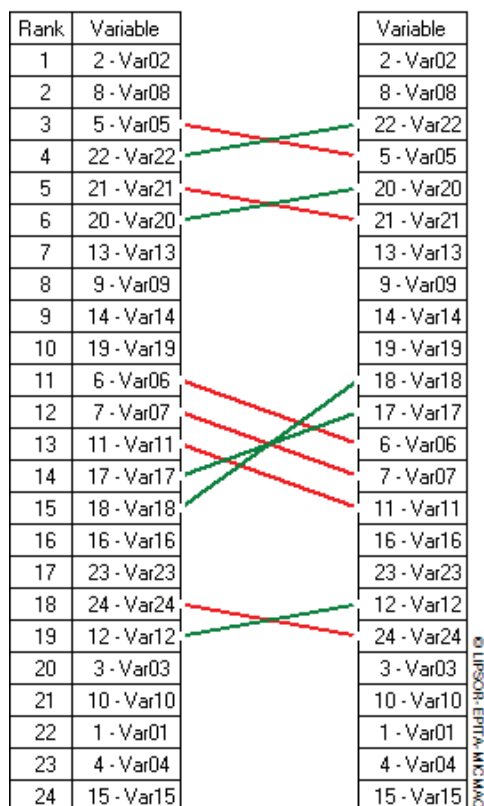
	وجود بستر			
	شهر هوشمند			
۴۷۸	در مراکز برگزاری رویدادهای ورزشی	۴۸۹	اجرای الزامات تجارت الکترونیک	۶
۴۴۰	وجود ظرفیت برگزاری رویداد نبود تحریم و	۴۵۲	نوسانات نرخ ارز	۷
۴۳۹	ثبات سیاسی در کشور موقعیت	۴۴۸	اصلاح سیستم و ساختار صنعت فوتبال	۸
۴۳۷	جغرافیایی کشور حمل و نقل	۴۱۹	افزایش نرخ تورم	۹
۴۲۷	هوایی و دریایی مناسب سابقه کشور در	۴۱۳	مرچندایزینگ	۱۰
۴۲۷	برگزاری رویدادهای ورزشی روابط	۴۰۲	استعدادیابی برای کشف و پرورش استعداها	۱۱
۴۲۷	دیپلماتیک (دیپلماسی ورزشی)	۴۰۲	خرید و فروش بازیکنان	۱۲

۱۳	داشتن فعالیت‌های تجاری	۴۰۰	وجود جاذبه‌های توریستی	۴۲۰
۱۴	خصوصی‌سازی باشگاه‌ها	۳۸۰	استفاده از فناوری روز	۴۱۵
۱۵	بازار پردازی	۳۷۹	نیروی انسانی و مدیریت زیرساخت‌های	۴۰۱
۱۶	حضور باشگاه‌ها در بازار بورس سهام	۳۷۲	شهری وکشوری اختصاصی	۳۸۶
۱۷	تصویب و اجرایی قانون فرپلی مالی برای باشگاه‌ها	۳۵۹	وجود زیرساخت‌های حمل و نقل شهری به‌کارگیری انواع	۳۷۴
۱۸	تبلیغات مجازی	۳۵۶	تجهیزات در مسابقات ورزشی	۳۷۳
۱۹	عملکرد ورزشی باشگاه‌ها مانند کسب عناوین قهرمانی	۳۵۵	ارتباط سیاسی مسئولان و مدیران	۳۶۹

۲۰	دیجیتال‌سازی و فروش آنلاین	۳۴۷	وجهه و تصویر مناسب شهر و کشور	۳۵۸
۲۱	نبود تحریم و ثبات سیاسی در کشور	۳۴۵	عوامل فرهنگی	۳۴۹
۲۲	توسعه برند باشگاه	۳۲۶	تعاملات رسانه-ای با رسانه معتبر دنیا	۳۳۰
۲۳	درآمد در روز مسابقه	۲۹۳	مقبولیت سیاسی مسئولان سیاسی کشور میزبان در سطح بین‌المللی	۲۸۶
۲۴	حق پخش مسابقات، تصاویر منتخب و .. باشگاه از شبکه جهانی اینترنت	۲۸۴	داشتن نیروی انسانی متخصص برای برگزاری رویداد ورزشی	۲۷۰

شاخص‌های خروجی نرم‌افزار برای اولویت‌بندی عوامل اصلی برحسب درجه تاثیرگذاری مستقیم و غیرمستقیم به شرح شکل ۲ است. ستون اول تاثیرگذاری مستقیم و ستون دوم تاثیرگذاری غیرمستقیم (حاصل به توان رساندن وزن تاثیرات) است و همانگونه که ملاحظه می‌شود تفاوت چشم‌گیری در تاثیرگذاری مستقیم و غیرمستقیم میان عوامل به چشم نمی‌خورد:

Classify variables according to their in

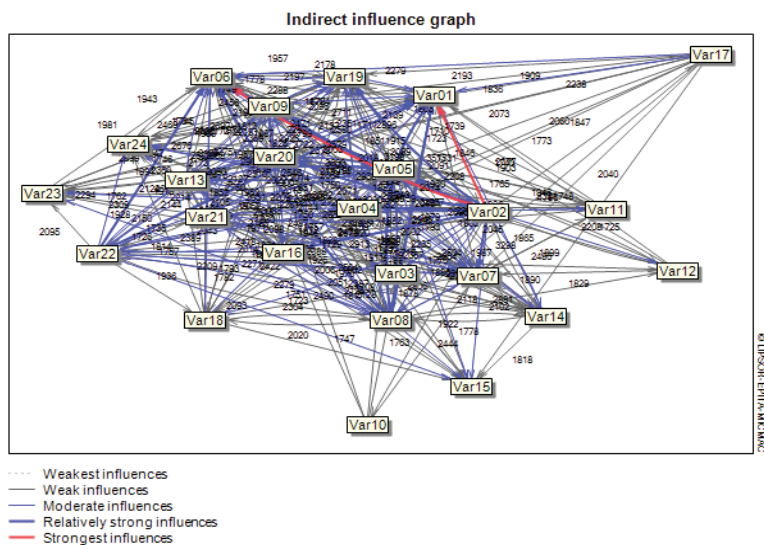

شکل ۴: درجه‌بندی عوامل کلیدی بر حسب تأثیرگذاری مستقیم و غیرمستقیم

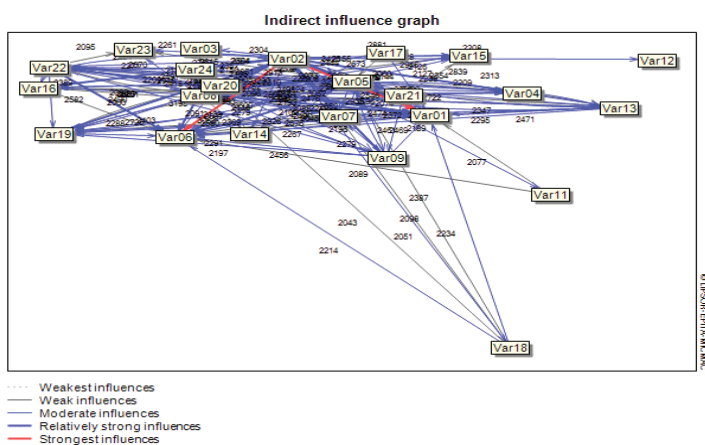
در ادامه براساس تحلیل‌های برگرفته از خروجی نرم‌افزار میک‌مک، در شکل‌های ۵ تا ۷ نمایشی گرافیکی از شدت ارتباطات میان عوامل شامل تأثیرگذاری مستقیم و غیرمستقیم و بالقوه میان متغیرها (در سطوح مختلف) ارائه شده است. درک ارتباطات قوی‌تر میان عوامل، راهنمایی سودمند برای فهم مهمترین روابط در شکل‌دهی به آینده کسب میزبانی رویدادهای بین‌المللی ورزشی است و می‌تواند برای تصمیم‌گیران، تصویری فراگیر فراهم آورد. در شکل‌های ۵ و ۶، (شکل‌های ارائه‌شده خروجی نرم‌افزار میک‌مک می‌باشد) تأثیرات مستقیم شاخص‌ها بر سایر شاخص‌های سیستم مشخص شده است. یادآوری می‌شود در ماتریس تأثیرات غیرمستقیم، هر یک از شاخص‌ها در نرم‌افزار به توان رسانده شده و بر این اساس، تأثیرات غیرمستقیم شاخص‌ها در شکل ۷ سنجیده می‌شود. گفتنی است که به دلیل وضوح بیشتر

شناسایی پیشران‌های آینده کسب میزبانی رویدادهای بین‌المللی ورزشی

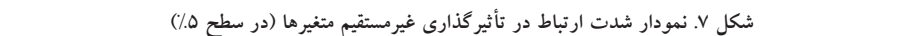
تصاویر، هر یک از عوامل بر حسب شماره آن عامل در نمودار شدت تأثیرات درج شده است که پیش از این در جدول ۱ آمده بود.

شکل ۵: نمودار شدت ارتباط در تأثیرگذاری مستقیم متغیرها (در سطح ۵۰٪)

شکل ۶: نمودار شدت ارتباط در تأثیرگذاری مستقیم متغیرها (در سطح ۲۵٪)

| ۴۹۶ |

شکل ۸: پیشران‌های آینده کسب میزبانی رویدادهای بین‌المللی ورزشی

بحث و نتیجه‌گیری

هدف از این تحقیق، شناسایی پیشران‌های آینده کسب میزبانی رویدادهای بین‌المللی ورزشی بود. تجزیه و تحلیل یافته‌ها نشان داد از مجموع ۲۴ موضوع اثرگذاری مؤثر بر سیستم تنها ۴ مؤلفه پیشران کلیدی آینده کسب میزبانی رویدادهای بین‌المللی ورزشی می‌باشد. در عین حال ۲ مؤلفه نقش متغیرهای اثرگذار، ۱۰ مؤلفه نقش متغیرهای دوجویی و در نهایت ۸ مؤلفه نیز نقش متغیرهای تأثیرپذیر در سیستم داشتند.

بر اساس یافته‌های پژوهش عبدی و سجادی (۱۴۰۰)، ضعف امکانات زیربنایی و زیر ساختی و عوامل اقتصادی از مهم‌ترین موانع کسب میزبانی رویدادهای بزرگ ورزشی است و پس از آن موانع مشکلات اجتماعی-فرهنگی و محیطی بیشترین تأثیر را در عدم کسب میزبانی رویدادهای بزرگ بین‌المللی ورزشی داشتند. بررسی موانع کسب میزبانی می‌تواند سازمان درخواست‌دهنده میزبانی و مسئولان اجرایی ورزش کشور را قادر سازد تا ضعف‌ها و کمبودهای موجود کشور در این بخش را شناسایی و برنامه راهبردی مؤثرتری را به منظور کسب میزبانی رویداد در آینده تدوین کنند. ورزش بستری مناسب برای ارائه و ظهور خرده‌فرهنگ‌های کشورهای مختلف به‌ویژه میزبانان رویدادهای بزرگ ورزشی است. درواقع کشورها از طریق نمایش فرهنگ خود در رویدادهای بزرگ ورزشی به قبض و بسط جایگاه خود در عرصه بین‌الملل می‌پردازند. به‌عنوان نمونه، در مسابقات جهانی اهتراز پرچم و پخش سرود ملی یک کشور به دنبال پیروزی ورزشکاران وابسته به خرده‌فرهنگ‌های مختلف آن کشور بازگوکننده وحدت ملی در آن کشور است. همچنین می‌توان بیان کرد که مردم جهان از طریق بازی با یکدیگر تفاهم بیشتری پیدا می‌کنند

و در نتیجه برای رفع اختلاف‌های خود کمتر به زور متوسل شوند. ناکارآمدی دیپلماسی نظامی در حل مناقشات و منازعات سیاسی کشورها سبب شده تا این مفهوم به عنوان یکی از مؤلفه‌های اثرگذار دیپلماسی ورزشی مطرح گردد. از سوی دیگر، یک کشور با روابط حسنه و دوستانه با جامعه بین‌المللی، شانس بالاتری برای کسب میزبانی رویدادهای بزرگ ورزشی دارد. در جهان امروز در دیپلماسی بین‌المللی به منظور رشد اقتصاد داخلی و مقابله با سیاست انزوا، توجه به روابط رسمی و غیررسمی نیاز بسیار ضروری است و نقش ورزش به عنوان ابزار موثر در توسعه روابط بین‌الملل بسیار مورد تاکید و توجه قرار گرفته است. ضروری است که این امکان بالقوه باز در ساختار دیپلماسی عمومی و ورزشی ایران تعریف و برای توسعه روابط و ارتباطات بین‌المللی استفاده شود. بنابراین سیاست بخش جدایی ناپذیر ورزش و سازمان‌های ورزشی به شمار می‌آید و نفوذ قدرت‌های شرق و غرب در ترکیب اعضای هیئت مدیره و فدراسیون‌های ورزشی بین‌المللی و کمیته بین‌المللی المپیک خود شهادی بر این مدعا است. در این راستا ضروری است کشورهای دنیا به خصوص کشور ایران که با حجمه‌های زیادی در زمینه‌های اقتصادی، سیاسی و ... از سوی قدرت‌های بزرگ دنیا روبه‌روست، به رشد و گسترش روابط بین‌المللی خود از طریق ورزش توجه داشته باشد. کشور ایران در تاریخ ورزشی خود نشان داده است که در زمینه روابط بین‌الملل پیشینه مناسبی ندارد و همواره با مشکلات زیادی مواجه بوده است. از این رو، برای کسب میزبانی رویدادهای بین‌المللی باید روابط دیپلماتیک در حوزه ورزش بسیار بهتر و قوی‌تر شود تا بتوان به عنوان یکی از پیشران‌های موثر در آینده حساب ویژه‌ای باز کرد.

امروزه توجه به گردشگری به عنوان یکی از بخش‌های مهم و تاثیرگذار در اقتصاد جهان و کشورها به سرعت در حال گسترش است. آگاهی جوامع از اینکه گردشگری منبع درآمدی ارزی بسیار مناسب و قابل ملاحظه‌ای در اقتصاد یک کشور محسوب می‌شود (کشاورز و همکاران، ۱۳۹۴) باعث شده که گردشگری اهمیت و بسیار گسترده‌ای در ابعاد مختلف اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی پیدا کند و به عنوان یک صنعت تلقی شود. در این بین توجه به توریسم ورزشی توجه فزاینده‌ای را به خود جلب کرده است. از آنجایی که در کشور ایران هزاران نوع جاذبه‌های گردشگری و تاریخی وجود دارد، متأسفانه به دلیل فقدان شناخت کافی، عدم مدیریت و نبود سیاستگذاری و راهبردهای مدون و مشخص تا کنون مقوله گردشگری ورزشی مورد توجه قرار نگرفته و فرصت‌های منحصر به فردی در کشور از دست رفته است. در نتیجه با توجه به اهمیت گردشگری ورزشی، مدیران، سیاست‌گذاران و برنامه‌ریزان بخش گردشگری و

شناسایی پیشران‌های آینده کسب میزبانی رویدادهای بین‌المللی ورزشی

ورزش کشور باید اهتمام لازم را در جهت توسعه و بالندگی این صنعت از خود نشان دهند. نتایج پژوهش حاضر نشان داد که جاذبه‌های توریستی یکی از پیشران‌های مهم در کسب میزبانی رویدادهای بین‌المللی ورزشی می‌باشد. پس مسئولان کشوری و شهری همراه با مسئولان برگزاری مسابقات توجه ویژه‌ای باید به این مقوله داشته باشند. بر اساس «نظریه تبادل اجتماعی»، افراد و جامعه میزبان تنها در صورتی از یک برنامه یا کسب و کار حمایت خواهند کرد که درباره آن اطلاع داشته باشند و به سود یا منفعتی از آن برسند. از این رو، اطلاع از عقاید ساکنان و صاحبان کسب و کارهای مرتبط با گردشگری ورزشی برای توسعه این صنعت ضروری است و بی‌توجهی به عقاید ساکنان آن منطقه می‌تواند عواقب اقتصادی نامطلوبی به دنبال داشته باشد. از جمله این عواقب، تأخیر در توسعه گردشگری به علت اعتراضات مردمی، عدم حمایت از مسئولان توسعه گردشگری، عدم تمایل به کار در این صنعت، نبود میل و علاقه به گردشگری و عدم هزینه‌کرد گردشگران در جامعه میزبان است. پیرو این موضوع، بررسی اثرات اقتصادی گردشگری ورزشی در جامعه میزبان، اصلاح‌رسانی و آگاه‌سازی ساکنان منطقه و مسئولان درباره این اثرات می‌تواند هم موجب برنامه‌ریزی بهتر و دقیق‌تر از طرف مسئولان شود و هم حمایت‌های جامعه میزبان را در پی داشته باشد که این امر نیز به نوبه خود باعث افزایش گردشگر ورزشی در جامعه میزبان و توسعه اقتصادی جامعه میزبان می‌شود و از این طریق می‌توان گام مثبتی در جهت کسب میزبانی رویدادهای ورزشی در آینده برداشت.

زیر ساخت‌های ورزشی یکی دیگر از پیشران‌های شناسایی شده بود که در این رابطه صفایی (۱۳۹۶) به این نتیجه رسید وجود زیر ساخت‌ها برای مدیریت و برگزاری رویدادهای والیبال لازم می‌باشد و در مقایسه با استانداردهای میزبانی، کشورمان دارای مشکلات زیرساختی، حمل و نقل، اسکان و فضاهای ورزشی است. همچنین، منابع انسانی و مدیریتی متناسب با رویدادهای ورزش والیبال برنامه‌ریزی نشده است. وضعیت اقتصادی، اجتماعی و دیگر عامل‌های تعیین‌کننده در موفقیت مدیریت میزبانی رویدادهای ورزش والیبال نیز شاخصه‌های دیگر اثرگذار بر مدیریت رویدادهای ورزش والیبال بودند. تحلیل یافته‌ها نشان داد مدیریت رویدادهای والیبال و برگزاری مسابقات متأثر از وجود زیرساخت‌های شهری و ورزشی است. موضوع پیشنهاد میزبانی رویدادهای بزرگ ورزشی به بخشی از راهبردهای توسعه شهرها و کشورها تبدیل شده است. در این زمینه، شهرهای زیادی در جهان با درخواست میزبانی برای برگزاری رویدادهای بزرگ از این عامل به عنوان ابزاری برای حرکت به سمت توسعه شهری و دیگر ابعاد اقتصادی، اجتماعی،

فرهنگی و سیاسی بهره می‌گیرند. برای مثال، میزبانی رویدادهای ورزشی بزرگ مانند بازی‌های المپیک یا جام جهانی فوتبال علاوه بر جذب سرمایه‌گذاری داخلی و خارجی، اقتصاد شهر و کشور میزبان را از روش‌های مختلف مانند گردشگری، اشتغال‌زایی، فرصت‌های کسب و کار، توسعه و ترویج ورزش در بین مردم، هدایت تغییرات اجتماعی، احیای شهری و غیره شکوفا خواهد کرد. از طرفی، به دلیل تعداد انگشت‌شمار رویدادهای بزرگ ورزشی (مانند بازی‌های المپیک، جام جهانی، بازی‌های قاره‌ای و غیره) رقابت بسیار سختی بین شهرهای کاندید برای پیروزی و کسب میزبانی این رویدادها وجود دارد. علاوه بر این، میزبانی این رویدادها دیگر محدود به کشورهای توسعه یافته نیست و این رقابت در بین کشورهای در حال توسعه نیز وجود دارد. برای مثال، درخواست میزبانی آذربایجان و ترکیه برای میزبانی بازی‌های المپیک و گرفتن میزبانی جام جهانی فوتبال در سال ۲۰۲۲ توسط قطر، نمونه‌ای از این موارد است. پژوهش‌ها نشان داده است که نه فقط گرفتن میزبانی این رویدادها دارای منافع فراوانی است، بلکه درخواست میزبانی این رویدادها به تنهایی آثار و منافع مشابهی با برگزاری رویداد دارد. به عبارتی، شهرهایی که در گرفتن میزبانی موفق نباشند، منافع مشابه شهر میزبان مانند مطرح شدن نام آنها، فراهم کردن زیرساخت‌های ابتدایی و غیره را به دست خواهند آورد. در نهایت به محققان آتی پیشنهاد می‌گردد که مدل‌های مختص به حوزه آینده‌پژوهی در ورزش را طراحی و اعتباریابی کنند. همچنین دیدگاه تمامی ذینفعان را در مورد عوامل مؤثر بر آینده در یک مطالعه پیمایشی بررسی نمایند.

منابع

- تقوی، مصطفی و محقق، محسن. (۱۳۹۶). «مبانی آینده‌پژوهی: تاریخچه، اهداف و دانش: علم انسانی برای عصر جدید». مؤسسه آموزشی و تحقیقاتی صنایع دفاعی، مرکز آینده‌پژوهی علوم و فناوری‌های دفاعی.
- سهرابی، لیلا. (۱۳۹۷). «آینده‌پژوهی ورزش قهرمانی کشور به روش دلفی». پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشکده تربیت‌بدنی و علوم ورزشی، دانشگاه علامه طباطبائی.
- رجبی، مجتبی؛ طالب‌پور، مهدی؛ قادری، زاهد و اسدی دستجردی، حسن. (۱۳۹۹). «بررسی آثار برگزاری رویداد ورزشی بر حمایت جامعه میزبان با نقش تعدیل‌گر مشکلات ترافیکی (مطالعه موردی: لیگ ملت‌های والیبال)». مدیریت و توسعه ورزش. ۱۹(۱)، صص ۲۰۶-۲۲۱.
- همتی مرادآبادی، جمشید؛ سجادی، سیدنصرالله و جلالی فراهانی، مجید. (۱۳۹۷). «تأثیر میزبانی رویدادهای ورزشی بر توسعه شهری». مطالعات مدیریت ورزشی. ۱۰(۵۰)، صص ۱۰۵-۱۲۴.
- یانپی، طیب و فتاحی، صمد. (۱۳۹۸). «تأثیر میزبانی رویدادهای ورزشی بر توسعه گردشگری شهری». سومین همایش ملی علوم ورزشی و تربیت‌بدنی ایران، تهران.
- عبدی، شهرام و سجادی، سید نصرالله. (۱۴۰۰). «مدل‌سازی و اولویت‌بندی موانع کسب میزبانی رویدادهای بزرگ بین‌المللی ورزشی در ایران». نشریه مدیریت ورزشی. ۱۳(۲)، صص ۳۷۳-۳۹۰.

شناسایی پیشران‌های آینده کسب میزبانی رویدادهای بین‌المللی ورزشی

- کشاورز، لقمان؛ فراهانی، ابوالفضل؛ رضایی صوفی، مرتضی و ذکایی، حسین. (۱۳۹۴). «تحلیل عاملی نقاط قوت، ضعف، تهدیدها و فرصت‌های اخذ و میزبانی رویدادهای بزرگ بین‌المللی ورزشی در ایران». فصل‌نامه پژوهش‌های کاربردی در مدیریت ورزشی. (۱)۴، صص ۱۱-۲۴.
- جعفری، الهام؛ شریفی‌فر، فریده و علم، شهرام. (۱۳۹۸). «نقش آفرینی زنان در مدیریت ورزش کشور با رویکرد آینده‌پژوهی». مطالعات مدیریت ورزشی. دوره ۱۱، شماره ۵۸، صص ۱۷-۳۸.
- حسینی، محمد مهدی؛ طالب‌پور، جواد و باقری، ایوب. (۱۳۹۸). «مدلی در توسعه شایستگی‌های مدیران با رویکرد آینده‌پژوهی در سازمان‌های آموزشی». پیشرفت‌های نوین در روان‌شناسی، علوم تربیتی و آموزش و پرورش. شماره ۱۵، صص ۱-۱۶.
- Dolles, H. & Soderman, S. (2018). **“Mega-sporting Events in Asia-Impacts on society, Business and Management: An Introduction”**. Asian Business and Management, Volume 7, palgrave Macmillan. p.p. 119-135.
- Getz, D. (2017). **“Event management and event tourism forecasting council”**. Tourism forecasting council. pp. 115-201.
- Kolotrbork, G. D., & Fatihovna, H. A. (2019). **“Ecological and economic motives of management activity of future managers”**. Ecological and economic motives of management, 4(6), 24-28.
- Kostas, K. and Kaplanidou, K. (2020). **“Event leveraging of mega sport events : a SWOT analysis approach”**. International Journal of Event and Festival Management, Vol. 1 No.3, 2010 pp. 170-185.
- Chen, N. (2018). **“What economic effect do mega-events have on host cities and their surroundings? An investigation into the literature surrounding mega-events and the impacts felt by holders of the tournaments”**. Masters Dissertation in Finance and Investment, University of Nottingham, UK. p.p. 15-30.
- Rota, K. (2017). **“Islam and the Olympics: seeking a host city in the Muslim world”**. International Journal of Islamic and Middle Eastern Finance and Management, Vol. 4 No. 3, 2011, pp. 211-226.
- Baide, R. and Maneson, V. (2020). **“An Assessment of the Economic Impact of the American Football Championship, the Super Bowl, on Host Communities”**. Reflets et Perspectives, 34, no. 2-3 p.p. 35-46.
- Raper, N. (2016). **“Urheilujohdon eliittiin etenemisen kertomuksia: Kasvaen, ajautuen, sattumalta vai pyrkien?”** Jyväskylä Studies in Business and Economics, (166).
- Ratklif, C., & Krszik, H. (2011). **“Maximizing Olympic Impacts by Building up Legacies”**. The International Journal of the History of Sport, 25(14), 1922-1938.
- Rayet, D. (2014). **“How to Become a Sport Safe Club: Guidelines for developing and implementing a sport safety plan”**. Journal of Science and Medicine in Sport, 3(2, Supplement 1), 58-63.
- Ruta, D. (2011). **“Legacy of events”**. presentation. Milan: SDA Bocconi.
- Godet, A. J., Meunier, M. F., & Roubelat, F. (2003). **“Structural analysis with the MICMAC method & actors' strategy with MACTOR method”**. Futures research methodology, 7-10.
- Wicker P., Breuer C., Hennigs B. (2019). **“Understanding the interactions among revenue categories using elasticity measures—Evidence from a longitudinal sample of non-profit sport clubs in Germany”**. Sport Management Review, 15: 318-329.

طراحی مدل موانع استفاده از شبکه‌های اجتماعی در وزارت ورزش و جوانان به منظور جذب نوجوانان و جوانان به مشارکت در ورزش و فعالیت بدنی

سید اسماعیل عباسی^۱

طاہر بہلکہ^۲

زین العابدین فلاح^۳

محمد علی نودھی^۴

[10.22034/ssys.2024.2963.3167](https://doi.org/10.22034/ssys.2024.2963.3167)

تاریخ دریافت مقاله: ۱۴۰۲/۶/۱۸

تاریخ پذیرش مقاله: ۱۴۰۳/۳/۱۹

هدف از این پژوهش، طراحی مدل استفاده از شبکه‌های اجتماعی با تأکید بر نقش وزارت ورزش و جوانان به منظور جذب نوجوانان و جوانان به مشارکت در ورزش و فعالیت بدنی بود. این تحقیق از نوع کیفی با رویکرد اکتشافی نظام‌مند و جامعه آماری آن شامل دو بخش منابع انسانی (اساتید و مدیران) و منابع اطلاعاتی (کتاب‌ها، مقالات، اسناد و رسانه‌ها) بود. نمونه‌گیری به تعداد قابل کفایت و با روش هدفمند بر مبنای رسیدن به اشباع نظری انجام شد (۱۸ نفر). ابزار پژوهش شامل مطالعه کتابخانه‌ای نظام‌مند و مصاحبه‌های اکتشافی ساختارمند بود. روایی ابزار بر اساس اعتبار حقوقی و علمی نمونه، نظر خبرگان و توافق بین مصححان ارزیابی و تأیید گردید. جهت تحلیل یافته‌ها از روش کدگذاری مفهومی چندمرحله‌ای با رویکرد تحلیل سیستمی استفاده شد. چارچوب مفهومی استخراج‌شده شامل ۳ کد محوری، ۸ مقوله و ۲۸ کدباز بود. مقوله‌ها شامل عوامل اقتصادی، سیاسی / قانونی، وضعیت شبکه‌های اجتماعی، محتوای شبکه‌های اجتماعی، سازمان‌دهی، برنامه‌ریزی، منابع انسانی و ارتباطی بودند که در سه کد محوری درونی، سازمانی و فرا سازمانی قرار گرفتند. می‌توان نتیجه‌گیری کرد که؛ با ایجاد همگرایی بین متخصصان علوم رسانه و ورزش و ایجاد زمینه همکاری برای آن‌ها توسط سازمان‌های متولی ورزش کشور و همچنین رسانه ملی می‌توان گروه‌های کاری متخصص ایجاد کرد که بتوانند برنامه‌های مناسب و کاربردی تهیه و به گرایش افراد به فعالیت بدنی کمک نمایند.

واژگان کلیدی: فضای مجازی، منابع انسانی، برنامه‌ریزی و مشارکت ورزشی.

^۱ دانشجوی دکتری مدیریت ورزشی، واحد گرگان، دانشگاه آزاد اسلامی، گرگان، ایران

^۲ استادیار، مدیریت ورزشی، واحد گرگان، دانشگاه آزاد اسلامی، گرگان، ایران (نویسنده مسئول)

E-mail: Bahlehtaher1984@gmail.com

^۳ دانشیار، مدیریت ورزشی، واحد گرگان، دانشگاه آزاد اسلامی، گرگان، ایران

^۴ استادیار، مدیریت ورزشی، واحد گرگان، دانشگاه آزاد اسلامی، گرگان، ایران

مقدمه

امروزه فضای مجازی و اینترنت به عنوان یکی از مظاهر فناوری ارتباطی نوین در زندگی فردی و اجتماعی بشر جایگاهی گسترده و مؤثر دارد و جزء لاینفک مناسبات روزمره محسوب می شود؛ به طوری که می توان ادعا کرد برای بسیاری از افراد، زندگی بدون آن امکان پذیر نیست یا دست کم مطلوبیتی ندارد. فضای مجازی و شبکه های اجتماعی در دهه اخیر به شدت جای خود را بین افراد خانواده ها به ویژه جوانان باز کرده است (سلطانی و همکاران، ۱۴۰۱). گرچه آثار مثبت کاربرد فناوری های ارتباطی و شبکه های اجتماعی در جهت توانمندسازی شهروندان قابل انکار نیست، اما مانند سایر فناوری های نوین چون تلویزیون، ویدیو و ماهواره می تواند آثار منفی اجتماعی زیادی نیز به دنبال داشته باشد (گلستانی و همکاران، ۱۴۰۲). وجود شبکه های اجتماعی به تاریخ بشریت بازمی گردد، اما شبکه های اجتماعی مجازی، پدیده ای است که در چند دهه اخیر معنا و مفهوم پیدا کرده است؛ به طوری که امروزه به عنوان ضرورتی اجتناب ناپذیر در زندگی بسیاری از کاربران قرار گرفته است. بسیاری از جوانان به فعالیت های اجتماعی شبکه ای اشتغال دارند و در انتخاب سبک زندگی خود از روابط و مناسبات اینترنتی استفاده می کنند (مالیپدی^۱ و همکاران، ۲۰۲۲).

اهمیت شبکه های اجتماعی، با افزایش روزافزون تعداد کاربران اینترنتی مضاعف می شود و باعث شکل گیری فلسفه نوینی در بازاریابی به نام «بازاریابی مدرن» گردیده است که مهم ترین جنبه در آن، فرآیند تعامل با مشتری است. بنابراین در فضای بازاریابی مدرن، نیاز به آمیخته بازاریابی در شکلی متفاوت از شکل سنتی آن است (کوچلر^۲ و همکاران، ۲۰۲۲). تصور جهان بدون شبکه های اجتماعی، تقریباً غیرممکن است و هر فرد خواسته یا ناخواسته در معرض صدها آگهی تبلیغی و ترویجی قرار دارد. شبکه های اجتماعی اثربخش است که توجه مخاطب را جلب کند، تأثیر خاطره انگیز داشته باشد، واکنش خرید مخاطب را تحریک و دریافت حسی مخاطب را بیدار کند. تا سالیان متمادی توجه اصلی مدیران به مسئله تولید و فروش محصول انبوه بود، اما در دهه های اخیر تأکید بیشتر بر روی مشتری و رفتار مصرف کننده قرار گرفته است. رسانه های جمعی سنتی و رسانه های الکترونیکی به عنوان ابزار ارتباطی جهت انتقال پیام های تبلیغی نقش مهمی در اثربخشی تبلیغات ارائه شده دارند (سلحشور، ۱۴۰۰).

از طرفی، ورزش و فعالیت بدنی وسیله ارزشمندی است که امروزه پرکننده بخش اعظم اوقات فراغت میلیون ها نفر از مردم جهان است. اوقات فراغت، فرصت بسیار مناسب و مطلوبی جهت پرداختن به ورزش است. طی پانزده سال گذشته اطلاعات مردم در زمینه منافع تمرینات بدنی افزایش و برنامه آمادگی جسمانی در سطوح جامعه توسعه یافته و ورزش های تفریحی و فراغتی به طور غیرقابل پیش بینی رشد نموده است (فلاحی و همکاران، ۱۴۰۱). در حقیقت امروزه انگیزه مردم دنیا از شرکت در فعالیت های ورزشی

^۱ Mallipeddi

^۲ Kuchler

کسب سلامت، تندرستی، نشاط و دوری از بیماری‌هاست. یافته‌های پژوهشی نشان داده‌اند که میزان شرکت در فعالیت‌های بدنی دوران کودکی و نوجوانی با دوران بزرگسالی مرتبط می‌باشد (مارسن^۱، ۲۰۲۲). با وجود این، میزان شرکت در فعالیت‌های بدنی نوجوانان، از میزان توصیه‌شده مراکز سلامتی کمتر می‌باشد. بر اساس شواهد علمی، نوجوانان روزانه باید حداقل شصت دقیقه فعالیت ورزشی داشته باشند (ماتسن^۲ و همکاران، ۲۰۱۹).

در زمینه شبکه‌های اجتماعی در حال حاضر مطالعات زیادی شکل گرفته است که از آن جمله می‌توان به این موارد اشاره کرد. شرف دوست و همکاران (۱۴۰۱) به بررسی تأثیر شبکه‌های اجتماعی مجازی بر آسیب‌های اجتماعی در دوران پاندمی ویروس کرونا پرداختند. نتایج نشان داد که میزان تمامی متغیرهای تحقیق در کاربران فضای مجازی با ورزش منظم کمتر از کاربران بدون فعالیت ورزشی منظم در دوران شیوع ویروس کرونا می‌باشد و در همه متغیرهای تحقیق بین کاربران فضای مجازی با و بدون فعالیت ورزشی منظم در دوران شیوع ویروس کرونا تفاوت معناداری وجود دارد. با توجه به رشد روزافزون چالش‌های اینترنتی در دوره همه‌گیری ویروس کرونا، باید به فرهنگ‌سازی و آموزش در این باره پرداخت تا با آگاهی بخشی به افراد بتوان از وقوع ورزش‌گریزی در این زمینه پیشگیری کرد و زمینه دستیابی افراد به اهداف مرتبط با سلامت نظیر دنبال کردن فعالیت‌ها و مباحث مرتبط با موضوعات ورزش و سلامت را فراهم نمود. کسبی و همکاران (۱۴۰۱) به بررسی تأثیر شبکه‌های اجتماعی مجازی بر آسیب‌های اجتماعی کاربران ورزشکار در دوران کووید-۱۹ پرداختند. نتایج نشان داد که از بین عوامل تأثیرگذار، به ترتیب بعد خانوادگی (۲/۷۹)، بعد سازگاری (۵۳/۲)، بعد عملکردی (۳۳/۲) و بعد روانی (۱۷/۲) بیش‌ترین رتبه را در بین عوامل شبکه‌های اجتماعی مجازی و بعد اعتیاد به اینترنت (۴/۴)، بعد انزوای اجتماعی (۷۲/۲)، بعد تعارض ارزش‌ها (۴۹/۲) و بعد افسردگی (۹۷/۱) به ترتیب بیش‌ترین رتبه را در بین عوامل آسیب‌های اجتماعی در کاربران فضای مجازی با فعالیت ورزشی منظم در دوران شیوع ویروس کرونا دارند. شبکه‌های اجتماعی مجازی بر آسیب اجتماعی کاربران فضای مجازی با فعالیت ورزشی منظم در دوران شیوع ویروس کرونا اثر معناداری دارد. عبدی‌زاده و احمدی بلوطکی (۱۳۹۷) در پژوهشی با عنوان «مطالعه رابطه استفاده از شبکه‌های اجتماعی واتس‌آپ و تلگرام با سبک زندگی دانشجویان رشته‌های علوم اجتماعی دانشگاه آزاد اسلامی» به این نتایج دست یافتند که بین میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی واتس‌آپ و تلگرام با سبک زندگی و تمامی ابعاد آن رابطه معکوس و معنی‌داری وجود دارد. به عبارت دیگر، با افزایش میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی واتس‌آپ و تلگرام کیفیت همه ابعاد سبک زندگی دانشجویان رشته‌های

¹ Marcen

² Mathisen

علوم اجتماعی دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم تحقیقات تهران کاهش می‌یابد. همچنین بو و همکاران^۱ (۲۰۲۰) در پژوهشی با عنوان «بازاریابی محتوای شبکه‌های اجتماعی به‌عنوان یک کانالیزور برای تبلیغات الکترونیکی» بررسی نمودند که بازاریابی محتوای شبکه‌های اجتماعی چگونه می‌تواند تأثیر اجتماعی ایجاد کند و چگونه این تأثیر اجتماعی به نوبه خود می‌تواند به تبلیغات الکترونیکی منجر شود. یافته‌های به‌دست‌آمده از تجزیه و تحلیل داده‌ها بیان می‌دارد که اطلاعات محتوایی و تعامل اجتماعی با تأثیر اجتماعی عادی و تأثیر اجتماعی اطلاعاتی رابطه مثبت داشتند و تأثیر اجتماعی عادی و تأثیر اجتماعی اطلاعاتی نیز بر روی تبلیغات الکترونیکی تأثیر مثبت گذاشتند. به عبارتی، تأثیرات اجتماعی نقش واسطه‌ای بین بازاریابی محتوای دیجیتال و تبلیغات الکترونیکی را ایفا نمودند.

گارد، دیونیجی و دیونیجی^۲ (۲۰۱۸) اشاره داشتند که برنامه‌ریزی و سیاست‌گذاری در حوزه ورزش همگانی در صورتی منجر به موفقیت می‌گردد که روند اجرایی مناسبی را طی نماید. با این حال یکی از منابعی که ظرفیت‌های بالایی در توسعه فعالیت بدنی و ورزش در جامعه دارد، رسانه‌ها و شبکه‌های اجتماعی هستند. پژوهشگران زیادی همچون اویانگ^۳ و همکاران (۲۰۲۳)، رنتنر^۴ و همکاران (۲۰۲۳)، میر^۵ و همکاران (۲۰۲۲) و پریس^۶ و همکاران (۲۰۲۲) بر این موضوع تأکید داشتند.

با این حال و با گذر از دوران قرنطینه‌های طولانی و طاقت‌فرسای کرونا و نیاز جامعه به توسعه فعالیت‌های بدنی، توجه ویژه به برنامه‌های رسانه‌ای در توسعه فعالیت‌های بدنی باید مد نظر قرار گیرد و رسانه‌ها با توجه به کارکردهای خویش همچون آگاهی بخشی، اطلاع‌رسانی و افزایش انگیزه تلاش کنند تا زمینه حضور بیشتر افراد جامعه به‌ویژه نوجوانان و جوان را که زمان بیشتری از رسانه‌ها استفاده می‌کنند را فراهم نمایند. از طرفی به دلیل گستردگی حوزه تسلط شبکه‌های اجتماعی مجازی در جوامع امروزی و نیز برخورداری این پدیده از ویژگی سیال‌بودن و حرکت پویامدارانه، لازم است که همگام با رشد و تکامل فناوریانه و محتوایی شبکه‌های اجتماعی مجازی، در ابعاد مختلف، کارکرد آن‌ها به‌ویژه نقش آن‌ها در تحولات اجتماعی، در عصر جهانی‌شدن مطالعات بیشتری صورت بگیرد. با این حال، بر اساس گزارش‌ها تعداد کمی از نوجوانان به مشارکت فعالیت ورزشی روی می‌آورند. بنابراین، ترویج مشارکت فعالیت ورزشی به‌عنوان یک اولویت سلامت عمومی، در سرتاسر دنیا مورد تأکید است. در ایران نیز با توجه به برنامه چشم‌انداز توسعه ۱۴۰۴ توسعه ورزش به‌خصوص در بخش ورزش‌های همگانی از اولویت‌های دولت‌ها می‌باشد که

¹ Bu

² Gard, Dionigi & Dionigi

³ Ouyang

⁴ Rentner

⁵ Mirer

⁶ Price

طراحی مدل موانع استفاده از شبکه‌های اجتماعی در وزارت ورزش و جوانان به منظور جذب نوجوانان و جوانان ...

برنامه راهبردی آن در سند برنامه چشم‌انداز توسعه گنجانده شده است. رسیدن به جایی که هر کس حق ورزش کردن خواه برای سرگرمی، خواه برای سلامتی، خواه برای لذت بدن یا برنده شدن را داشته باشد و هر کس برای مشارکت در ورزش فرصت داشته باشد، چشم‌اندازی است که در برنامه توسعه ایران در زمینه ورزش لحاظ شده است. با توجه به اهمیت برنامه‌ریزی در توسعه مقوله‌های مختلف و ازجمله ورزش، ضرورت توجه به این مهم در کشور ما نیز بیش‌ازپیش بر مسئولان کشور واجب است. لذا هدف از انجام این پژوهش، طراحی مدل استفاده از شبکه‌های اجتماعی با تأکید بر نقش وزارت ورزش و جوانان به منظور جذب نوجوانان و جوانان به مشارکت در ورزش و فعالیت بدنی می‌باشد.

روش‌شناسی پژوهش

روش تحقیق از نوع مطالعات کیفی با رویکرد اکتشافی نظام‌مند با رویکرد تماتیک (گلنیر و همکاران، ۲۰۱۱) بود. جامعه آماری پژوهش شامل دو بخش منابع انسانی آگاه و منابع اطلاعاتی مرتبط به موضوع پژوهش انتخاب شد. نمونه انسانی شامل اساتید دانشگاه‌ها، مدیران سازمان و مشاوران حرفه‌ای مرتبط به موضوع پژوهش بود. منابع اطلاعاتی نیز مشتمل بر منابع علمی، اسنادی و کتابخانه‌ای تعیین گردید. نمونه آماری بر مبنای رسیدن به اشباع نظری به صورت روش قضاوتی بر افراد و روش هدفمند برای منابع اطلاعاتی برآورد و نمونه‌گیری شد.

جدول ۱: مشخصات نمونه آماری پژوهش

نمونه	نمونه‌گیری	گروه مطالعه	
۳ نفر	قضاوتی (نظری)	اساتید تربیت‌بدنی دانشگاهی دولتی و آزاد	منابع انسانی
۴ نفر	قضاوتی (نظری)	مدیران وزارت و ادارات ورزش و جوانان	
۱۸ نفر	قضاوتی (نظری)	استان‌های کشور	
۸ نفر	قضاوتی (نظری)	اساتید مدیریت ورزشی دانشگاه‌های دولتی و آزاد	منابع اطلاعاتی
۳ نفر	قضاوتی (نظری)	مشاوران و تحلیلگران و اساتید حوزه رسانه	
۴۹ نسخه	هدفمند	منابع کتابخانه‌ای و علمی (مقاله، کتاب و..)	
۵ نسخه	هدفمند	گزارش‌ها و اسناد اجرایی و حقوقی	اطلاعاتی
۱۱ نسخه	هدفمند	منابع و آرشیوهای رسانه‌ای	

ابزار پژوهش شامل مطالعه کتابخانه‌ای نظام‌مند و مصاحبه اکتشافی (نیمه ساختارمند) بود. مشخصات ابزارهای پژوهش به صورت زیر می‌باشد:

جدول ۲: مشخصات ابزارهای پژوهش

روش	مطالعه کتابخانه‌ای	مصاحبه
ابزار	رونوشت (چک‌لیست استخراج مفاهیم)	چارچوب پرسش (پرسشنامه باز پاسخ)
نمونه	منابع اطلاعاتی	منابع انسانی
مورد مطالعه	انتخاب نسخه‌های معتبر به لحاظ علمی	انتخاب افراد برحسب شایستگی علمی
	و حقوقی	و فنی
روایی	روایی محتوایی رونوشت از دیدگاه	روایی محتوایی پرسش‌نامه از دیدگاه
	متخصصان	متخصصان
میزان توافق بین کدگذاران و مصححان		

استخراج مؤلفه‌ها با بررسی مبانی و پیشینه از طریق مطالعه اسناد، کتاب‌ها و مقالات شامل منابع داخلی و خارجی انجام گردید. از مصاحبه‌ها جهت تکمیل و تطبیق عوامل و روابط شناسایی‌شده در مطالعه کتابخانه‌ای استفاده گردید. انجام مصاحبه‌ها بر اساس چارچوب تحلیلی طراحی‌شده از قبل صورت گرفت. قبل از انجام هر مصاحبه، مصاحبه‌های قبلی تحلیل‌شده، مبنای مصاحبه جدید قرار می‌گرفتند. روایی ابزار با استفاده از روش‌های روایی‌سنجی کیفی، کنترل و مطلوب ارزیابی شد.

در نمونه‌گیری نظری و هدفمند، پژوهشگر می‌کوشد تا به صورت هدف‌دار بر مبنای اینکه چه نوع اطلاعات خاصی مورد نیاز است نمونه‌ها را انتخاب کند تا افراد و اطلاعات منتخب بتوانند به شکل‌گیری نظریه و تکرارپذیری یافته‌ها کمک کنند. تکرارپذیری در دو بُعد مدنظر قرار گرفت: ۱. تکرارپذیری لغوی که در آن تولید نتایج مشابه با انتخاب موردهای مشابه هدف بود؛ ۲. تکرارپذیری نظری که در آن تولید نتایج متضاد از طریق انتخاب موردهایی در قطب‌های مخالف هدف بود. در این پژوهش، با ارائه بازخورد به مصاحبه‌شوندگان و قرار دادن آن‌ها در مسیر پژوهش به‌طوری‌که بر نحوه پاسخ‌گوئی آن‌ها تأثیر نگذارد، به‌منظور افزایش روایی درونی اقدام شد. در ضمن پس از انجام هر مصاحبه، الگوی به‌دست‌آمده تا آن مرحله ارائه می‌شد و در صورتی‌که مصاحبه‌شونده نکاتی را نسبت به الگو داشت، مورد بحث قرار می‌داد. این کار پس از انجام مصاحبه انجام می‌شد تا مصاحبه‌خالی از هرگونه پیش‌فرض و جهت‌گیری انجام شود. همزمان با گردآوری داده‌ها، کار تحلیل آن‌ها طی سه مرحله کدگذاری باز، محوری و انتخابی نیز شروع شد. پس از استخراج کدها، آن‌ها طبقه‌بندی می‌شوند. مقایسه مداوم، تفاوت‌ها و تشابهات بین این کدها را آشکار می‌کند. طبقات جدا و یا ادغام می‌گردند تا نظریه در روند این فرآیند شکل گیرد. منابع و متون موجود نیز در روند تکمیل تئوری مورد استفاده قرار می‌گیرند. کار گردآوری داده‌ها تا زمانی ادامه یافت که پژوهشگر اطمینان

طراحی مدل موانع استفاده از شبکه‌های اجتماعی در وزارت ورزش و جوانان به منظور جذب نوجوانان و جوانان ...

حاصل کند که ادامه کار چیز تازه‌ای به دانسته‌های او نمی‌افزاید. پس از انجام ۱۸ مصاحبه در طی دوره شش ماه، تحلیل داده‌ها حاکی از اضافه‌نشدن داده جدید به داده‌های قبلی بود؛ چراکه درصد بالایی از داده‌های مستخرج از مصاحبه‌های آخر تکراری بود. بنابراین، با رسیدن به حد اشباع نظری، به مصاحبه‌ها پایان داده شد. کدگذاری با استفاده از مطالعات قبلی و نظر چند پژوهشگر انجام شد. مدل پژوهش نیز بر اساس روابط شناسایی شده به صورت یک چارچوب مفهومی ترسیم گردید. کدگذاری در سه مرحله کدگذاری اول (باز)، کدگذاری دوم (محوری) و کدگذاری سوم (انتخابی) انجام شد تا مقوله‌ها تبدیل به مؤلفه‌ها، سپس ابعاد و در نهایت عامل‌های اصلی در مدل مفهومی شوند.

یافته‌های پژوهش

نتایج جمعیت‌شناختی پژوهش در جدول ۳ گزارش شده است:

جدول ۳. توصیف ویژگی‌های جمعیت‌شناختی مصاحبه‌شوندگان

ردیف	جنسیت	سن	سطح تحصیلات	کد مصاحبه‌شونده	جنسیت	سن	سطح تحصیلات	ردیف
P1	مرد	۴۴	کارشناسی	مدیر	P10	مرد	۳۹	کارشناسی
P2	زن	۳۹	دکتری	استاد	P11	مرد	۲۰	کارشناسی
P3	مرد	۴۰	دکتری	مدیر	P12	زن	۲۴	کارشناسی
P4	مرد	۴۳	دکتری	استاد	P13	مرد	۵۵	دکتری
P5	مرد	۱۹	کارشناسی	استاد	P14	مرد	۳۹	دکتری
P6	مرد	۵۱	دکتری	استاد	P15	زن	۴۳	دکتری
P7	مرد	۴۹	دکتری	استاد	P16	مرد	۴۷	کارشناسی
P8	مرد	۴۸	کارشناسی ارشد	مدیر	P17	مرد	۲۶	کارشناسی ارشد
P9	زن	۲۲	کارشناسی	رسانه	P18	مرد	۴۴	کارشناسی ارشد

یافته‌های پژوهش شامل چارچوب کدگذاری مؤلفه‌ها و مدل مفهومی برخاسته از آن است. چارچوب مفهومی استخراج شده شامل ۸ مقوله (کد محوری) و ۲۸ کدباز بود. نتایج کدگذاری در جدول ۴ گزارش شده است:

جدول ۴: کدگذاری سه مرحله‌ای مفاهیم شناسایی شده

مقوله‌ها	مفاهیم	کد مصاحبه‌شوندگان
عوامل اقتصادی	۱. هزینه زیاد تولیدات رسانه‌ای در حوزه ورزش	P1, P2, P4, P9, P16, P23
	۲. بودجه کم سازمان‌های ورزشی	P2, P3, P5, P15, P24
	۳. بودجه کم بخش روابط عمومی سازمان‌های ورزشی	P1, P3, P6, P10, P17
	۴. هزینه زیاد تجهیزات فیلم‌برداری و تولید محتوا	P1, P3, P5, P8, P16
	۵. قوانین و مقررات حاکم بر سازمان‌های ورزشی	P1, P3, P4, P14, P15
عوامل سیاسی/قانونی	۶. سیاست‌های مالی سازمان‌های ورزشی	P1, P7, P15
	۷. سیاست‌های حاکم بر پخش رسانه‌ای	P2, P6, P7, P9, P13
	۸. نقش گروه‌های سیاسی در رسانه	P1, P6, P13
	۹. میزان مطالبه‌گری رسانه‌ها و سازمان‌های ورزشی از نهادهای مسئول	P2, P8, P10, P12, P16
	۱۰. ممنوعیت استفاده سازمان‌های ورزشی از شبکه‌های اجتماعی فیلترشده	P1, P11, P13, P16, P18
وضعیت شبکه‌های اجتماعی	۱۱. عدم‌اجازه به بخش خصوصی برای تولیدات رسانه‌ای در ورزش در سازمان‌های ورزشی	P3, P5, P12, P17
	۱۲. فیلترینگ شبکه‌های اجتماعی محبوب	P8, P9, P15, P16
	۱۳. ناکارآمدی شبکه‌های اجتماعی داخلی	P4, P6, P10, P13, P18
	۱۴. عدم محبوبیت شبکه‌های اجتماعی داخلی	P7, P13, P16
	۱۵. عدم استفاده از شخصیت‌های محبوب ورزشی در تولید محتواهای ورزشی در شبکه‌های اجتماعی	P6, P10, P14, P17

P12, P14, P16, P17	پیروی از مطالب و اخبار زرد و حاشیه‌ای در رسانه‌های مجازی	۱۶.	محتوای شبکه‌های اجتماعی
P3, P16, P18	تمرکز بیشتر شبکه‌های اجتماعی شخصی ورزشی بر جذب فالور	۱۷.	
P9, P11, P15	نداشتن متولی شبکه‌های اجتماعی در سازمان‌های ورزشی	۱۸.	
P9, P10, P14	عدم حضور در تمامی شبکه‌های اجتماعی و تمرکز بیشتر بر روی یک برنامه	۱۹.	سازماندهی
P7, P9, P10, P13	نداشتن ادمین پاسخگو در شبکه‌های اجتماعی	۲۰.	
P7, P10, P16	نداشتن برنامه برای برنامه‌سازی	۲۱.	
P6, P10, P15, P18	عدم تطابق برنامه‌های حال حاضر سازمان‌های ورزشی نسبت به نیاز جامعه	۲۲.	برنامه‌ریزی
P3, P6, P7, P13	نبود نیروی متخصص در حوزه تولید محتوا در سازمان‌های ورزشی	۲۳.	
P2, P13, P14, P15	نبود نیروی متخصص به صورت جداگانه برای هر یک از شبکه‌های اجتماعی	۲۴.	منابع انسانی
P6, P15, P17	نبود نیروی متخصص تمام‌وقت در حوزه تدوین، ادیت و برنامه‌های کاربردی برای تولید محتوا	۲۵.	
P6, P12, P15	ارتباط ضعیف سازمان‌های ورزشی با سازمان‌های رسانه‌ای (صداوسیما)	۲۶.	
P5, P8, P10, P16	عدم ارتباط سازمان‌های ورزشی با سازمان‌های بین‌المللی در زمینه تولید محتوا	۲۷.	ارتباطی
P6, P6, P	عدم ارتباط بخش‌های مختلف سازمان‌های ورزشی با روابط عمومی	۲۸.	

بر اساس جدول ۴، مقوله‌ها شامل عوامل اقتصادی، سیاسی/ قانونی، وضعیت شبکه‌های اجتماعی، محتوای شبکه‌های اجتماعی، سازمان‌دهی، برنامه‌ریزی، منابع انسانی و ارتباطی بودند. با بررسی مبانی نظری و نظر اساتید و برخی از مصاحبه‌شوندگان، کدگذاری انتخابی انجام شد و نتایج در شکل ۱ آورده شده است:

شکل ۱: مدل مفهومی پژوهش

بحث و نتیجه گیری

هدف از پژوهش حاضر، طراحی مدل استفاده از شبکه‌های اجتماعی با تأکید بر نقش وزارت ورزش و جوانان به منظور جذب نوجوانان و جوانان به مشارکت در ورزش و فعالیت بدنی بود. ترویج مشارکت فعالیت ورزشی، به عنوان یک اولویت سلامت عمومی، در سرتاسر دنیا مورد تأکید است. در ایران نیز با توجه به برنامه چشم‌انداز توسعه، پیشرفت ورزش به خصوص در بخش ورزش‌های همگانی از اولویت‌های دولت‌ها می‌باشد که برنامه راهبردی آن در سند برنامه چشم‌انداز توسعه گنجانده شده است. رسیدن به جایی که هر کس حق ورزش کردن خواه برای سرگرمی، خواه برای سلامتی، خواه برای لذت بردن یا برنده شدن را داشته باشد و هر کس برای مشارکت در ورزش فرصت داشته باشد چشم‌اندازی است که در برنامه توسعه ایران در زمینه ورزش لحاظ شده است. با توجه به اهمیت برنامه‌ریزی در توسعه مقوله‌های مختلف و از جمله ورزش ضرورت توجه به این مهم در کشور ما نیز بیش از پیش بر مسئولان کشور واجب است. نتایج پژوهش شامل ۳ کد محوری، ۸ مقوله و ۲۸ کدباز بود. مقوله‌ها شامل عوامل اقتصادی، سیاسی/قانونی، وضعیت شبکه‌های اجتماعی، محتوای شبکه‌های اجتماعی، سازمان‌دهی، برنامه‌ریزی، منابع انسانی و ارتباطی بودند که در سه کد محوری درونی، سازمانی و فرا سازمانی قرار گرفتند.

یافته‌های پژوهش نشان دادند که عوامل اقتصادی و سیاسی/قانونی از جمله عوامل فرا سازمانی چالش‌های استفاده از شبکه‌های اجتماعی در سازمان‌های ورزشی به منظور جذب نوجوانان و جوانان به مشارکت در ورزش و فعالیت بدنی می‌باشد که این نتیجه با یافته‌های کسبی و همکاران (۱۴۰۱)، رنتنر^۱ و همکاران

^۱ Rentner

(۲۰۲۳) و میرر^۱ و همکاران (۲۰۲۲) همسوست. بر کسی پوشیده نیست که وزارت ورزش و جوانان عالی-ترین سازمان مسئول ورزش کشور است. بنابراین، برنامه‌های صحیح و اصولی این وزارتخانه می‌تواند موجبات توسعه ورزش همگانی در کشور را فراهم کند. بدین منظور، ضروری است که وزارت ورزش و جوانان به تدوین برنامه راهبردی توسعه ورزش همگانی کشور اقدام کند و زمینه اجرای مناسب آن را با تدوین برنامه اجرایی توسعه ورزش همگانی کشور با تأکید بر ادارات و سازمان‌های مختلف تابعه فراهم آورد. از سوی دیگر، لازم است که وزارت ورزش و جوانان دست یاری به سمت سازمان‌های ذینفع و ذینقش دراز کند تا با هم‌فکری و هماهنگی به طراحی برنامه‌های ملی در این زمینه اقدام کنند تا هم‌افزایی موجود موجب رشد و گسترش ورزش همگانی در بین اقشار مختلف جامعه شود. همچنین، ضروری است که در این وزارتخانه توجه بیشتری به ورزش همگانی در مقایسه با سایر بخش‌های ورزش صورت پذیرد و از نگاه تک‌قطبی به ورزش کاسته شود. بدین منظور باید بودجه بیشتری برای توسعه ورزش همگانی در نظر گرفته شود و موانع پیشروی توسعه ورزش همگانی مرتفع شود. نظارت دقیق، همه‌جانبه و کامل بر اجرای برنامه‌های سایر ادارات و سازمان‌های ورزشی سراسر کشور نیز امری ضروری است و با این کار می‌توان بر توسعه ورزش کشور نظارت داشته باشد و در صورت مواجهه با مشکلات خاصی، هرچه سریع‌تر نسبت به رفع آن‌ها اقدام شود. در حال حاضر، تمرکز برنامه‌های ورزش همگانی کشور، پیش از آنکه موضوع ارتقای سطح سلامت عمومی و پیشگیری از بیماری‌های غیر واگیر را دنبال کند، برنامه‌هایی نمایشی، تبلیغاتی و در بهترین حالت انگیزشی هستند که توان ایجاد تغییر رفتار در مخاطبان خود را ندارند. برگزاری همایش‌های پیاده‌روی با جمعیت انبوه و با امتیاز پخش مستقیم تلویزیونی، آن‌هم باهدف اعطای جوایز و خودرو به شرکت‌کنندگان، نمی‌تواند راهکاری اثربخش محسوب شود.

همچنین یافته‌های پژوهش نشان دادند که عوامل منابع انسانی، سازمان‌دهی، برنامه‌ریزی و ارتباطی از جمله عوامل سازمانی چالش‌های استفاده از شبکه‌های اجتماعی در سازمان‌های ورزشی به منظور جذب نوجوانان و جوانان به مشارکت در ورزش و فعالیت بدنی می‌باشد که این نتیجه با یافته‌های فلاحی و همکاران (۱۴۰۱)، شرف‌دوست و همکاران (۱۴۰۱)، ساپوترا^۲ و همکاران (۲۰۲۲)، کیم^۳ و همکاران (۲۰۲۲) و دی کورنیر^۴ و همکاران (۲۰۲۳) همسو می‌باشد. باین‌حال در کشور ما باید از دودسته نیروی انسانی برای ارتقای کیفیت برنامه‌های رسانه‌ای استفاده کرد: دسته اول، متخصصان رسانه‌ای، افراد متخصص در تولید و تهیه برنامه همچون کارگردان و ... ؛ دسته دوم، متخصصان علوم ورزشی که آگاه به نیازها و انگیزه‌های افراد

¹ Mirer

² Saputra

³ Kim

⁴ De Corniere

برای تماشا و آموزش از طریق رسانه هستند. در این راستا ایجاد همگرایی بین این دو گروه و ایجاد زمینه همکاری برای آن‌ها توسط سازمان‌های متولی ورزش کشور و همچنین رسانه ملی می‌تواند گروه‌های کاری متخصص ایجاد کند که بتوانند برنامه‌های مناسب و کاربردی تهیه و به گرایش افراد به فعالیت بدنی کمک کنند. در زمینه همکاری‌های سازمانی نیز می‌توان چهار مزیت اساسی را ذکر کرد: اول آنکه تناقض و تنش میان سیاست‌های مختلف را از بین می‌برد؛ دوم اینکه با حذف دوباره‌کاری‌ها یا تناقض میان برنامه‌های مختلف، استفاده بهتر از منابع را امکان‌پذیر می‌کند؛ سوم اینکه به جریان یافتن ایده‌های خوب و همکاری میان سیاستی خاص کمک می‌کند و هم‌افزایی و راه‌های دقیق‌تر ذینفعان مختلف در یک بخش کارکرده را ارتقا می‌دهد و در نهایت اینکه مجموعه‌ای یکپارچه از خدمات مختلف را ایجاد می‌کند. در این راستا هاشمی و همکاران (۱۴۰۰) از عوامل زیر به عنوان پایه‌های عقلانی برقراری همکاری میان سازمانی یاد می‌کنند: پایان یا کاهش دادن و قطعه قطعه‌شدن سیاست‌ها، بهبود اثربخشی در تدوین و اجرای سیاست‌ها، آگاه‌سازی سازمان‌ها از چشم‌اندازها و جهت‌گیری‌های مختلف، کاهش تنازع میان سازمان‌ها، افزایش بهره‌وری سازمانی، ارتقای کارایی و کاهش موازی کاری میان سازمان‌ها، افزایش توجه به یک اولویت برای برنامه‌های دارای اشتراک، تغییر فرهنگ‌های سازمانی و تغییر بوروکراسی‌ها، فرهنگ‌های اجرایی و روش‌های عمل. البته سازمان‌های ورزشی همچون وزارت ورزش و جوانان، فدراسیون‌های ورزشی و ... می‌توانند با همکاری سازمان‌های رسانه‌ای به تولیدات رسانه‌ای ورزشی کمک کنند و در کنار جذب مخاطبان برای رشته ورزشی تحت پوشش خود، به ایجاد انگیزه ورزشی در تمام افراد جامعه کمک کنند. در زمینه ساختار سازمانی نیز سازمان‌های ورزشی می‌توانند با ایجاد معاونت‌ها و کارگروه‌های تخصصی در حوزه رسانه، هم فعالیت‌های رسانه‌ای خود را جهت‌دهی کنند و با تخصیص منابع مالی مناسب به تولیدات رسانه‌های کمک و در این زمینه با نهادهای دیگر همکاری کنند.

همچنین یافته‌های پژوهش نشان دادند که عوامل وضعیت شبکه‌های اجتماعی و محتوای شبکه‌های اجتماعی، از جمله عوامل درونی چالش‌های استفاده از شبکه‌های اجتماعی در سازمان‌های ورزشی به‌منظور جذب نوجوانان و جوانان به مشارکت در ورزش و فعالیت بدنی می‌باشد که این نتیجه با یافته‌های اوایانگ و همکاران (۲۰۲۳)، رنتنر و همکاران (۲۰۲۳) و میرر و همکاران (۲۰۲۲) همسو می‌باشد. با توجه به مطالب بیان‌شده فراگیر شدن و افزایش میزان نفوذ شبکه‌های اجتماعی در میان کاربران و عموم مردم فرصت‌های تازه‌ای برای افراد علاقه‌مند به تولید محتوا فراهم کرده است تا در سایه این امکان و فرصت بتوانند به‌صورت مستقیم با دیگر کاربران ارتباط برقرار کنند و بدون نیاز به هزینه‌های فراوان برای راه‌اندازی وبگاه به‌صورت آزادکاری به تولید و اشتراک محتوا در این شبکه‌ها بپردازند. بازاریابی محتوا، ارتباط نزدیکی با بازاریابی شبکه‌های اجتماعی دارد و می‌توانند با یکدیگر پیوند یابند. یکی از بخش‌های مهم بازاریابی دیجیتال و

طراحی مدل موانع استفاده از شبکه‌های اجتماعی در وزارت ورزش و جوانان به منظور جذب نوجوانان و جوانان ...

بازاریابی محتوا، تولید و خلق محتوای ارزنده است و این مسئله تا آنجا اهمیت یافته که محتوا، شاه و بستر ارائه اطلاعات به عنوان ملکه در نظر گرفته شده است. علیرغم موارد فوق، شبکه‌های اجتماعی هنوز در ایران جایگاه مناسبی به دست نیاورده است. وجود برخی تنگناها و مشکلات در کشور، مانع رشد شناسایی شاخص‌های تأثیرگذار تولید محتوا در شبکه اجتماعی شده است. نبود قوانین و زیرساخت‌های لازم، آگاهی کم مدیران شرکت‌های تولیدی و خدماتی از مزیت‌های تأثیرگذار تولید محتوا در شبکه اجتماعی، نداشتن دید تجاری در طراحی سایت‌ها و نبود مکانیزم‌های مناسب تبلیغاتی از جمله مشکلات شبکه‌های اجتماعی در ایران می‌باشند. با این حال بیشتر شرکت‌های تولیدی و خدماتی ورزشی می‌توانند از شبکه‌های اجتماعی جهت افزایش شناساندن خدمات و تولیدات خود استفاده کنند و موجب رونق خود شوند.

با رشد شبکه‌های اجتماعی و گسترش روزانه آن و سرگرم شدن و اشغال وقت نوجوانان و جوانان، زمان توجه و نقش و حضور آنان در امر مهم ورزش کاهش می‌یابد و در نتیجه در آینده خطر افزایش انحرافات در جوانان کشور پیش‌بینی می‌شود. افراد با صرف زمان زیاد برای دستیابی به اطلاعاتی که خیلی مواقع بیهوده است، علاوه بر اتلاف وقت خود، دچار آسیب‌های این شبکه‌ها از جمله اطلاعات بیهوده، سست شدن اعتقادات، انزوای فردی، ضعف شخصیتی و ضعف توانایی‌های فردی نیز می‌شوند. منزوی شدن از محیط‌های واقعی اجتماع ورزشی، شکل‌گیری و ترویج سریع شایعات و اخبار کذب ورزشی با فعالیت بیش از حد دانش‌آموز در فضای مجازی، روابط و تعاملات غیرمجازی او با اطرافیان به خصوص اعضای خانواده و محیط‌های ورزشی کاهش پیدا می‌کند. از سوی دیگر، با قرار گرفتن در یک موقعیت دو فرهنگی که شامل فرهنگ بومی و فرهنگ تبلیغی فضای مجازی است، دچار چالش در انتخاب و تعارض فرهنگی می‌شود. در این میان، با توجه به رشد روزافزون چالش‌های اینترنتی باید به فرهنگ‌سازی و آموزش در این باره پرداخت تا با آگاهی‌بخشی به افراد بتوان از وقوع ورزش‌گریزی در این زمینه پیش‌گیری کرد و زمینه دستیابی افراد به اهداف مرتبط با سلامت نظیر دنبال کردن فعالیت‌ها و مباحث مرتبط با موضوعات ورزش و سلامت را فراهم کرد. بدیهی است هر قدر تعداد افراد در دنیای مجازی بیشتر شود، مطالبی که در این رسانه به اشتراک می‌گذارند نیز بیشتر خواهد شد. فضای مجازی نیز می‌تواند استفاده‌های مثبت و قابل توجه برای کاربران داشته باشد. در این فضا بحث‌های آموزشی ساده‌تر و سهل‌الوصول‌تر و قابل دسترس‌تر است. بنابراین پیشنهاد می‌شود کارگاه‌های آموزشی در جهت آگاهی‌بخشی دانش‌آموزان، اولیای آن‌ها و کارکنان مدارس در مورد آسیب‌های شبکه‌های اجتماعی مجازی بر سلامتی دانش‌آموزان برگزار شود. همچنین پیشنهاد می‌شود که با ایجاد همگرایی بین متخصصان رسانه و علوم ورزشی و ایجاد زمینه همکاری برای آن‌ها توسط سازمان‌های متولی ورزش کشور و همچنین رسانه ملی، گروه‌های کاری متخصصی ایجاد شود که بتوانند برنامه‌های مناسب و کاربردی تهیه و به گرایش افراد به فعالیت بدنی کمک کنند. از سوی دیگر،

وزارت ورزش و جوانان می‌تواند با جذب و به‌کارگیری نیروهای متخصص رسانه، فعالیت بیشتری در فضای مجازی داشته باشد و با تولیدات محتوایی جذاب، سعی در جذب بیشتر کاربران فضای مجازی نماید. همچنین می‌تواند از ورزشکاران محبوب داخلی در تولید محتوای خود استفاده کند.

منابع

- سلحشور، الهام. (۱۴۰۰). «بررسی تأثیر تبلیغات اینترنتی و تبلیغات توصیه‌ای الکترونیک بر قصد خرید مجدد و رضایتمندی مشتریان با نقش میانجی تأیید مثبت مشتریان و نقش تعدیل‌کنندگی تلاش برای پایش اطلاعات (مورد مطالعه: دیجی کالا)». دومین کنفرانس بین‌المللی مدیریت، علوم انسانی و رفتاری در ایران و جهان اسلام. تهران.
- سلطانی، حسن و مختاری، کیما. (۱۴۰۱). «بومی‌سازی آموزش منابع انسانی با رویکرد توسعه شبکه‌های اجتماعی و جامعه». فصل‌نامه آموزش و بهبود منابع انسانی. ۶(۱).
- شرف دوست، مژگان و امن الهی، ناصر. (۱۴۰۱). «تأثیر شبکه‌های اجتماعی مجازی بر آسیب‌های اجتماعی در دوران پاندمی ویروس کرونا». هفتمین همایش بین‌المللی پژوهش‌های نوین در علوم ورزشی و تربیت‌بدنی. همدان.
- عیدی‌زاده رضا، احمدی بلوطکی، حاجی محمد. (۱۳۹۷). «مطالعه رابطه استفاده از شبکه‌های اجتماعی واتس‌آپ و تلگرام با سبک زندگی دانشجویان رشته‌های علوم اجتماعی دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم تحقیقات تهران». مطالعات جامعه‌شناسی. ۱. (۳۸)، صص ۴۳-۶۰.
- فلاحتی، سینا، حکاک زاده، مینا. پور رنجبر، محمد. (۱۴۰۱). «طراحی مدل نقش رسانه‌ها در نهادهای سازی فعالیت ورزشی در اوقات فراغت ایران». فصل‌نامه علمی مدیریت ارتباطات در رسانه‌های ورزشی.
- کسبی، نسربین؛ عبدوی، فاطمه و بدری آذرین، یعقوب. (۱۴۰۱). «تأثیر شبکه‌های اجتماعی مجازی بر آسیب‌های اجتماعی کاربران ورزشکار در دوران کووید-۱۹». دوفصل‌نامه جامعه‌شناسی و مدیریت سبک زندگی. ۱۸(۱۹).
- گلستانی، علیرضا و نمازی، احمد. (۱۴۰۲). نقش شبکه‌های اجتماعی و سرمایه اجتماعی در جلب تورسم ورزشی، دومین کنفرانس ملی آسیب‌های اجتماعی و روانی با تأکید بر علوم رفتاری. شیراز.
- هاشمی، صفیه سادات و عربیون، ابوالقاسم. (۱۴۰۰). «شناسایی و بررسی مؤلفه‌های مؤثر در همکاری میان سازمانی در سیاست‌گذاری عمومی». دولت پژوهی. ۲۸(۷)، صص ۹۵-۱۲۰.
- Bu, Y., Parkinson, J., & Thaichon, P. (2020). "Digital content marketing as a catalyst for e-WOM in food tourism". Australasian Marketing Journal, <https://doi.org/10.1016/j.ausmj.2020.01.001>.
- De Corniere, A., & Sarvary, M. (2023). "Social media and news: Content bundling and news quality". Management Science, 69(1), 162-178.
- FitzGerald, J. D., Dalbeth, N., Mikuls, T., Brignardello-Petersen, R., Guyatt, G., Abeles, A. M. & Neogi, T. (2020). "American College of Rheumatology guideline for the management of gout". Arthritis care & research, 72(6), 744-760.
- Gard, M., Dionigi, R. A., & Dionigi, C. (2018). "From a Lucky Few to the Reluctant Many: Interrogating the Politics of Sport for All. In Sport and Physical Activity across the Lifespan". Palgrave Macmillan, London. 67-89.
- Kim, D. Y., & Kim, H. Y. (2022). "Social media influencers as human brands: an interactive marketing perspective". Journal of Research in Interactive Marketing, 17(1), 94-109.
- Kuchler, T., Russel, D., & Stroebel, J. (2022). "JUE Insight: The geographic spread of COVID-19 correlates with the structure of social networks as measured by Facebook". Journal of Urban Economics, 127, 103314.
- Mallipreddi, R. R., Kumar, S., Sriskandarajah, C., & Zhu, Y. (2022). "A framework for analyzing influencer marketing in social networks: selection and scheduling of influencers". Management Science, 68(1), 75-104.
- Marcen, C., Piedrafito, E., Oliván, R., & Arbones, I. (2022). "Physical activity participation in rural areas: a case study". International Journal of Research and Public Health, 19(3), 1161.

طراحی مدل موانع استفاده از شبکه‌های اجتماعی در وزارت ورزش و جوانان به منظور جذب نوجوانان و جوانان ...

- Mathisen, F. K., Kokko, S., Tynjälä, J., Torsheim, T., & Wold, B. (2019). **“Leisure-time physical activity and participation in organized sports: Changes from 1985 to 2014 in Finland and Norway”**. Scandinavian journal of medicine & science in sports.
- Mirer, M. (2022). **“Just how they drew it up: How in-house reporters fit themselves into the sports media system”**. Communication & Sport, 10(3), 438-455.
- Ouyang, Y., Lee, P. C., & Ko, L. M. (2023). **“A Systematic Review of the Development of Sport Policy Research (2000–2020)”**. Sustainability, 15(1), 389.
- Price, D., Wagstaff, C. R., & Thelwell, R. C. (2022). **“Opportunities and considerations of new media and technology in sport psychology service delivery”**. Journal of Sport Psychology in Action, 13(1), 4-15.
- Rentner, T. L., & Burns, D. P. (Eds.). (2023). **Social Issues in Sport Communication: You Make the Call**. Taylor & Francis.
- Saputra, F. (2022). **“The Role of Human Resources, Hardware, and Databases in Mass Media Companies”**. International Journal of Advanced Multidisciplinary, 1(1), 47-55.

طراحی مدل اولویت‌های راهبردی توسعه منابع انسانی در ادارات کل ورزش و جوانان

سمیه عمادی^۱

اطمه روشنی^۲

مسعود دامنی^۳

[10.22034/ssys.2023.2791.3029](https://doi.org/10.22034/ssys.2023.2791.3029)

تاریخ دریافت مقاله: ۱۴۰۲/۲/۸

تاریخ پذیرش مقاله: ۱۴۰۲/۵/۳۱

هدف این پژوهش، طراحی مدل اولویت‌های راهبردی توسعه منابع انسانی در ادارات کل ورزش و جوانان بود. روش پژوهش، توصیفی و به لحاظ هدف، کاربردی بود. داده‌های تحقیق به صورت میدانی و به شیوه آمیخته (کیفی و کمی) گردآوری شد. نمونه‌گیری در بخش کیفی بر اساس پل تخصصی و هدفمند و برابر با ۱۸ نفر از خبرگان منابع انسانی ادارات کل ورزش و جوانان و اساتید مدیریت ورزشی بود. جامعه آماری در بخش کمی شامل مدیران و معاونان ادارات کل ورزش و جوانان استان‌ها برابر با ۱۵۵ نفر بود. به دلیل محدودیت اعضا، جامعه با نمونه برابر شد. ابزار تحقیق پرسش‌نامه عوامل درونی و بیرونی و فرم خودتعاملی ساختاری بود. با استفاده از تحلیل SWOT راهبردها تدوین و با بهره‌گیری از تکنیک ISM اولویت‌های اقدام در اجرای راهبردها تعیین شد.

یافته‌های پژوهش نشان داد که در ادارات کل ورزش و جوانان ۸ قوت، ۷ ضعف، ۷ فرصت و ۶ تهدید وجود دارد و تعداد ۸ راهبرد برای توسعه منابع انسانی این سازمان تدوین شد. براساس یافته‌ها، راهبردهای توسعه شغلی و استقرار نظام جانشین‌پروری در مدیریت منابع انسانی و توسعه سنجیده نظام توانمندسازی مدیران و کارکنان در قاعده مدل ساختاری تفسیری تحقیق قرار گرفتند. می‌توان گفت که افزایش تحقیق و توسعه در مدیریت منابع انسانی، همایش‌ها و کنگره‌های علمی، کارگاه‌های آموزشی و توجیهی، استفاده از تجربیات کارکنان باسابقه و مدیریت استعداد به توسعه منابع انسانی در ادارات کل ورزش و جوانان کمک خواهد کرد.

واژگان کلیدی: راهبرد، سوات، توانمندسازی، مدل ساختاری تفسیری، ورزش و جوانان.

^۱ استادیار، گروه تربیت بدنی و علوم ورزشی، واحد داریون، دانشگاه آزاد اسلامی، داریون، ایران (نویسنده مسئول)

E-mail: Sou_emadi@yahoo.com

^۲ گروه تربیت بدنی و علوم ورزشی، واحد زرین دشت، دانشگاه آزاد اسلامی، زرین دشت، ایران

^۳ گروه تربیت بدنی و علوم ورزشی، دانشگاه فرهنگیان، استان سیستان و بلوچستان، ایران

مقدمه

در عصر حاضر، سازمان‌ها ناگزیرند که عهده‌دار مدیریت راهبرد یا راهبردی شوند. تصمیم‌های راهبردی بر جهت‌گیری‌های بلندمدت سازمان اثر می‌گذارند و موقعیتی خاص در آینده را برای سازمان تعیین می‌کند (شربت‌زاده و همکاران، ۱۴۰۰: ۱۱۵)، چرا که سرعت تغییر و تحولات و علاقه‌مندی سازمان‌ها به کسب موفقیت و بقای بلندمدت، برنامه‌ریزی راهبردی را ضرورتی اجتناب‌ناپذیر کرده است (رابینز و همکاران، ۱۴۰۰). آنچه مسلم است طراحی راهبرد و فعالیت در چارچوب برنامه راهبردی، ضمن کاهش هدررفت منابع، به توسعه سازمان کمک خواهد کرد، زیرا در دنیای رقابتی امروز، همه سازمان‌ها از جمله سازمان‌های ورزشی با ناپایداری روبه‌رو هستند و دائم باید بر عوامل اثرگذار درونی و بیرونی نظارت کنند (زارع‌نژاد و همکاران، ۱۴۰۰: ۱۳۵). برنامه‌ریزی راهبردی به سازمان این امکان را می‌دهد که به شیوه‌ای خلاق و نوآور عمل کند و برای شکل دادن به آینده خود به صورت فعال عمل کند. این شیوه مدیریت باعث می‌شود که سازمان دارای ابتکار عمل باشد و فعالیت‌هایش به گونه‌ای درآید که سرنوشت خود را رقم بزند و آینده خود را تحت کنترل درآورد (فردآر، ۱۳۹۶). مدل‌های مختلفی از برنامه‌ریزی راهبردی وجود دارد که از بین آن‌ها ماتریس سوات از اهمیت کاربردی بالایی برخوردار است. تحلیل ماتریس قوت، ضعف، فرصت و تهدید یکی از مهم‌ترین ابزارهای است که کمک می‌کند راهبرد از ویژگی‌های محیط داخلی و خارجی استخراج شود (دربانی و همکاران، ۱۳۹۲: ۸۹). توسعه و پیشرفت سازمان‌ها و از جمله ادارات کل ورزش و جوانان به شدت به توسعه منابع انسانی وابسته است و راهبرد توسعه منابع انسانی نقش مهمی را در توسعه منابع انسانی و در نیل به اهداف سازمانی ایفا می‌کند.

امروزه سازمان‌ها به نقش و اهمیت نیروی انسانی پی‌برده و به این مهم رسیده‌اند که نیروی انسانی به عنوان ارزشمندترین منبع از منابع سازمان، نقش عمده و موثری را در توسعه سازمان ایفا می‌کند (پاسدار و گروسی، ۱۳۹۴). از این رو، توجه به توسعه منابع انسانی از اولویت‌های ضروری هر سازمان به شمار می‌رود. در نظر گرفتن این ضرورت در ارتقای میزان اثربخشی سازمان‌ها حائز اهمیت است و مهم‌تر از آن، نحوه استفاده بهینه، نگهداشت و روزآمد کردن علم و دانش و کارایی منابع انسانی است. لذا سازمان‌ها باید کارکنان خود را به عنوان منابع و سرمایه‌های حیاتی و مؤثر، برای آینده پرورش دهند تا به موازات پیشرفت و رشد آنان بتوانند در هنگام نیاز از آن، استفاده بهینه نمایند. پس، ضروری است که ضمن مطالعه راهبردهای توسعه منابع انسانی، به ارائه الگویی مناسب که ضامن ارتقای اثربخشی سازمانی است پرداخته شود (بابایی راینی و همکاران، ۱۴۰۰: ۶۰-۴۵، ادوایا^۱، ۲۰۱۹: ۱، بریلون^۲، ۲۰۱۵: ۱۱۲).

^۱-Adhvaya

^۲ Brilon

طراحی مدل اولویت‌های راهبردی توسعه منابع انسانی در ادارات کل ورزش و جوانان

در عصر حاضر، هر سازمانی برای توسعه منابع انسانی خود به دنبال تجهیز و بهبود مهارت‌ها، پرورش استعدادها، ارتقای دانش و توانایی‌های خلاقانه و شایستگی‌های نیروی انسانی است. علاوه بر این، افراد نیز برای توسعه مهارت‌ها و تخصص خود برای انجام مؤثر کارها تلاش می‌کنند (لیندا و همکاران^۱، ۲۰۲۰: ۲۶۱). بدون شک بهره‌وری منابع انسانی در ایجاد ارزش سازمانی نقش بسزایی دارد، چرا که نیروی انسانی، دارای خلاقیت و پویایی است و با ارزش‌ترین سرمایه و کلید اصلی رقابت قلمداد می‌شود (لیونز^۲، ۲۰۱۶). لذا تمام سازمان‌ها به دنبال جذب و از آن مهم‌تر حفظ و توسعه بهترین افراد، برای انجام فرآیندهای جاری و فعالیت‌های آتی خود هستند تا از این طریق بتوانند اهداف و راهبردهای از پیش تعیین‌شده را محقق سازند (آزرم و همکاران، ۱۴۰۰: ۱۳۷). به همین دلیل، سازمان‌ها بخش مهمی از اهداف خود را به رشد و توسعه نیروی انسانی اختصاص می‌دهند، چرا که توسعه پایدار، زمانی فراهم می‌شود که منابع انسانی در وضعیتی ثابت و نظام یافته حرکت کند (مؤمنی، ۱۳۹۶: ۴۱). علاوه بر این، مدیریت مؤثر و موفق منابع انسانی سبب بهبود کارایی و اثربخشی سازمان می‌شود. در واقع، مدیریت بهتر برای بهبود کیفیت خدمات، هنگامی رخ می‌دهد که رهبری سازمان و ابزار مدیریت منابع انسانی منجر به اقدامات اثربخش گردد و بتوان با استفاده از افراد به اهداف فردی و سازمانی دست‌یافت (بوگنانو و میلرو^۳، ۲۰۱۶: ۱۱۱).

در سازمان‌های ورزشی نیز سرمایه انسانی نقش بسیار مهمی را ایفا می‌کند. از آنجایی که توسعه ورزش به عملکردهای ورزشی انسان‌ها بستگی دارد، از این رو سرمایه انسانی به عنوان مهمترین منبع در این سازمان‌ها به شمار می‌آید. به عبارتی، موفقیت یا شکست سازمان‌های ورزشی وابسته به سرمایه‌های انسانی آنهاست. بنابراین توجه به نیروی انسانی در سازمان‌های ورزشی همانند دیگر سازمان‌ها در بهبود عملکرد و کسب موفقیت‌های سازمانی، نقش حیاتی دارد (هاشمی سیاوشانی و همکاران، ۱۴۰۰: ۲۳۷؛ گریفیث^۴ و همکاران، ۲۰۱۲: ۳۹۷).

در ایران وزارت ورزش و جوانان به عنوان اصلی‌ترین و بزرگ‌ترین سازمان متولی امور ورزش و عالی‌ترین مرجع اثرگذار بر تمامی فعالیت‌های ورزشی است و نقش چشمگیری در ارتقای سطح ورزش و سلامت، توسعه پایدار و غرور ملی کشور دارد (رضوی و طالب‌پور، ۱۳۹۷: ۶۷) و ادارات کل ورزش و جوانان استان‌ها در ایران، بازوان توانمند وزارتخانه در توسعه ورزش و امور فرهنگی و جوانان هستند. بهبود عملکرد این سازمان‌ها، بدون توجه به منابع انسانی با چالش همراه خواهد بود و بخش قابل توجهی از سایر منابع به هدر خواهد رفت و این خود مانعی بر سر راه رشد و شکوفایی ورزش کشور خواهد بود. با این حال،

¹ Linda et al.

² Lyons

³ Bognanno & Melero

⁴ Griffith

متأسفانه در این حوزه پژوهش‌های اندکی رخ داده است (عمادی و همکاران، ۱۴۰۱: ۲۲۱). این در حالی است که ادارات کل ورزش و جوانان در کسب موفقیت‌های ورزشی، جایگاه و نقش بسزایی دارد و بخش اعظم آن، مرهون با ارزش‌ترین سرمایه سازمانی خود یعنی نیروی انسانی است (هاشمی سیاوشانی و همکاران، ۱۴۰۰: ۲۳۷)

در زمینه تدوین مؤلفه‌ها و راهبرد توسعه منابع انسانی تحقیقاتی انجام شده است که در ادامه یافته‌های برخی از آن‌ها مرور می‌شود. به عنوان مثال، شانتی رشنام و رامادوی^۱ (۲۰۲۳) در تحقیقی بیان کردند که عملکرد منابع انسانی در بسیاری از سازمان‌ها در پذیرش تغییرات و نوآوری کند بوده است. چگونگی غلبه بر چالش‌ها و آماده‌سازی برای پذیرش این نوآوری‌ها نیازمند اجرای راهبردهای موثر است. پراچی^۲ (۲۰۲۱) در پیاده‌سازی سیستم توسعه منابع انسانی به کمبود مهارت‌های فنی و هزینه‌های لازم برای آموزش و لزوم ارائه راه حل‌های ممکن اشاره کرد. نیه‌وس و کوئیتانا^۳ (۲۰۱۸) در پژوهشی نشان دادند شیوه‌های توسعه منابع انسانی بر عملکرد سازمانی تأثیر می‌گذارد. ولی هنوز رابطه بین شیوه‌های مدیریت منابع انسانی و عملکرد نوآورانه مشخص نشده است. پادماسیری^۴ (۲۰۱۸) در پژوهشی دریافتند که مجهز کردن منابع انسانی به اطلاعات، دانش و مهارت با هدف به حداکثر رساندن عملکرد شغلی ضروری است. هارل و زافیر^۵ (۲۰۱۷) در بررسی تأثیر مدیریت توسعه منابع انسانی بر ادراکات عملکرد سازمانی دریافتند که علاوه بر شیوه‌های آموزش، نحوه و معیارهای انتخاب کارکنان و ارزیابی عملکرد آن‌ها نیز به طور قابل توجهی بر توسعه منابع انسانی و عملکرد سازمانی درک شده تأثیر می‌گذارد. در داخلی کشور نیز عمادی و همکاران (۱۴۰۱) در تحقیقی بیان کردند که در ورزش و سازمان‌های ورزشی نیز وجود برنامه راهبردی ضرورت دارد و به فقدان برخورداری وزارت ورزش و جوانان از نظام جامع و پویای توسعه منابع انسانی و کمبود تخصص‌ها در امور پرسنلی اشاره کردند. غلامی و همکاران (۱۴۰۱) در تحقیقی نشان دادند که عوامل کاهش فشارهای سیاسی، سازمان یادگیرنده، جانشین‌پروری، کارراه شغلی، مربی‌گری، شایسته‌سالاری، فراهم‌سازی فرصت شکوفایی، جذب و استعدادیابی در مدل تعاملی راهبردهای توسعه منابع انسانی وزارت ورزش و جوانان اثرگذار هستند. آرم و همکاران (۱۴۰۰) در طراحی الگوی توسعه سرمایه انسانی ورزش دانشگاهی به مضامین آموزش و یادگیری، مدیریت عملکرد، مدیریت حفظ و نگهداری، کارمندیابی، جبران خدمات، جانشین‌پروری، عوامل شایستگی و بستر اعتقادی و اخلاقی به عنوان مضامین اصلی دست یافتند. اسماعیل‌زاده و همکاران (۱۴۰۰) در تدوین راهبرد توسعه منابع انسانی به راهبردهای

¹ Shanti Ratnam

² Prachi

³ Nieves & Quintana

⁴ Padmasiri

⁵ Harel & Tzafrir

توسعه دانش و مهارت کارکنان، توسعه شغلی کارکنان، ارتقای سطح سلامت و ایمنی کارکنان، بهبود سطح انگیزشی کارکنان، بهبود سطح حقوق و مزایا و گسترش استانداردهای بهداشتی و زیست محیطی دست یافتند. ایران‌زاده (۱۳۹۵) در سطح‌بندی روابط مؤلفه‌های توانمندسازی کارکنان دریافتند که مؤلفه‌های مسئولیت‌پذیری و توجه به شایسته‌سالاری در سطح اول و مؤلفه‌های آموزش، هدایت مدیران و مشارکت کارکنان در پایین‌ترین سطح به عنوان تاثیرگذارترین متغیرها قرار دارند. در زمینه شناسایی و سطح‌بندی عوامل مدل مدیریت منابع انسانی سبز در سازمان‌های ورزشی نیز سپهوند و همکاران (۱۳۹۷) به عوامل چشم‌انداز راهبردی، آگاهی زیست محیطی افراد، خلاقیت و نوآوری، هماهنگی فرایندهای منابع انسانی، توانایی مدیریت تغییر، پشتیبانی مدیران و سهام داران، تامین منابع، حمایت محیط پیرامون سازمان، مصرف بهینه انرژی، حس نشاط و معناداری کارکنان، بروز رفتار شهروندی، توسعه پایدار، ایجاد مزیت رقابتی و بهبود محیط زیستی اشاره کردند. پس از بررسی عوامل با استفاده از تکنیک مدل ساختاری تفسیری در سطح اول، توسعه پایدار، ایجاد مزیت رقابتی و در پایین‌ترین سطح مدل، حمایت محیط پیرامون سازمان و پشتیبانی مدیران و سهام داران قرار گرفتند.

پیچیدگی‌های سازمانی و فناوری‌های نوظهور، توسعه منابع انسانی را ضروری ساخته است تا به نیازهای در حال تغییر، پاسخ دهند و سازمان‌ها بتوانند از ویژگی رقابت‌پذیری برخوردار شوند (شانتی رشنام و رامادوی، ۲۰۲۳). در این میان ادارات ورزش و جوانان، از جمله مهمترین سازمان‌های کشور است که توسعه آن‌ها به توسعه روز افزون ورزش و پرداختن به امور جوانان به سلامت جسمی و روان جامعه و توسعه ورزش قهرمانی و حرفه‌ای و افزایش افتخار آفرین‌ها در میادین بین‌المللی کمک زیادی خواهد کرد. توسعه هر سازمانی از جمله ادارات کل ورزش و جوانان به شدت نیازمند توسعه منابع انسانی است. این مسئله به دغدغه‌ای جدی برای مدیران تبدیل شده است. از طرفی در این سازمان‌ها تحقیقات اندکی در مورد توسعه منابع انسانی و راهبرد منابع انسانی انجام شده است. از سوی دیگر، از آن‌جا که راهبرد محوری، سازمان را در مسیر توسعه قرار خواهد داد، تدوین راهبردهای توسعه منابع انسانی در ادارات کل ورزش و جوانان ضرورت داشت. اما با توجه به این که تمرکز بر اجرای همزمان همه راهبردهای تدوین شده دشوار است و علاوه بر این، اثرگذاری راهبردها بر یکدیگر و یا اثرپذیری آن‌ها از یکدیگر متفاوت است. بدیهی است که در وهله اول لازم است بر راهبردهایی تمرکز شود که از میزان اثرگذاری و هدایتگری بالاتری بر دیگر راهبردها دارند و ضرورت دارد که در اولویت تصمیم و اقدام قرار گیرند. بنابراین تعیین اولویت‌های اقدام در پیاده‌سازی راهبردها اهمیت دارد. در این تحقیق برای تعیین اولویت‌های اقدام از مدلی ساختاری تفسیری^۱ استفاده شد. این مدل یک تکنیک مناسب برای تجزیه و تحلیل یک متغیر بر متغیرهای دیگر و

^۱ Interpretive structural modeling

اولویت‌بندی و تعیین سطح عناصر یک سیستم است، زیرا اولویت‌های اقدام را در تصمیم‌گیری‌ها مشخص می‌کند (آذر و همکاران، ۱۳۹۸). بنابراین در تحقیق حاضر، ابتدا به شناسایی عوامل درونی و بیرونی اثرگذار بر توسعه منابع انسانی ادارات کل ورزش و جوانان و تدوین راهبردهای مناسب و سپس به تعیین اولویت‌های تصمیم و اقدام در پیاده سازی راهبردها پرداخته شده است.

روش‌شناسی پژوهش

روش تحقیق حاضر، توصیفی-تحلیلی و به لحاظ هدف، کاربردی و در حیطه مطالعات راهبردی است. جمع‌آوری اطلاعات، به روش آمیخته (کیفی و کمی) انجام شد. جامعه آماری (مشارکت‌کنندگان) در بخش کیفی تحقیق شامل کلیه متخصصان و صاحب‌نظران توسعه منابع انسانی ادارات کل ورزش و جوانان بودند که تعداد ۱۸ نفر از آن‌ها بر اساس تسلط نظری، تخصص، تجربه، دسترسی و تمایل به صورت غیر تصادفی و هدفمند انتخاب شدند (۳ نفر از مسئولان و کارشناسان حوزه منابع انسانی وزارت ورزش و جوانان که سابقه فعالیت در ادارات کل ورزش و جوانان استان‌ها را داشته‌اند، ۸ نفر از مدیران و کارشناسان منابع انسانی در ادارات کل ورزش و جوانان، ۲ نفر از مدیران سابق توسعه منابع انسانی ورزش و جوانان و ۵ نفر از اساتید مدیریت ورزشی دانشگاه). گفتنی است که تعداد نمونه از ابتدا تعیین نشد. مصاحبه با هریک مشارکت‌کنندگان تا حد اشباع نظری انجام شد و در مصاحبه‌های بعدی سؤالاتی که گروه تحقیق هنوز با ابهام مواجه بود، مطرح شد و انجام مصاحبه تا نفر بیست و یکم ادامه یافت- اما از مصاحبه ۱۸ به بعد، پاسخ‌ها تکرار پاسخ‌های مصاحبه‌های قبل بود. بنابراین از نظرات ۱۸ مشارکت‌کننده استفاده شد. همچنین جامعه آماری در بخش کمی، در مجموع، برابر با ۱۵۵ نفر مشتمل بر مدیران کل و معاونان ادارات کل ورزش و جوانان استان‌ها بود. به دلیل محدودبودن اعضای جامعه آماری، جامعه به صورت تمام‌شمار به‌عنوان نمونه در نظر گرفته شد. در این تحقیق، تعداد ۱۱۸ نفر از آن‌ها همکاری کردند.

داده‌های تحقیق به‌صورت بررسی کتابخانه‌ای و اینترنتی، نظرخواهی از خبرگان و روش پرسش‌نامه در زمینه شناسایی عوامل درونی و بیرونی اثرگذار بر توسعه منابع انسانی در ادارات کل ورزش و جوانان تا حد اشباع نظری گردآوری شد. داده‌های اولیه در هر مرحله در گروه کانونی (شورای راهبردی) مورد بحث و تبادل نظر اعضا قرار گرفت و نهایی شد. اطلاعات لازم از طریق مطالعه مبانی نظری و وصول ۱۱۸ پرسش‌نامه از جامعه تحقیق و نظرات خبرگان به دست آمد. ابزار تحقیق شامل موارد زیر بود:

۱- پرسش‌نامه باز شناسایی سوات^۱ حاوی سؤالات باز: این فرم دارای چهار سوال باز بود که به منظور شناسایی کلی قوت‌ها، ضعف‌ها، فرصت‌ها و تهدیدها در توسعه منابع انسانی در ادارات کل ورزش و جوانان طراحی شد.

^۱ SWOT (Strengths, Weaknesses, Oportunities, Threats)

طراحی مدل اولویت‌های راهبردی توسعه منابع انسانی در ادارات کل ورزش و جوانان

۲- پرسش‌نامه بسته عوامل درونی و بیرونی (قوت‌ها، ضعف‌ها، فرصت‌ها و تهدیدها): این پرسش‌نامه با استفاده از مطالب مندرج در ادبیات پیشینه، تعداد ۱۸ مورد مصاحبه با خبرگان، به صورت محقق‌ساخته، حاوی سؤالات بسته برای شناسایی قوت‌ها، ضعف‌ها، فرصت‌ها و تهدیدها در منابع انسانی در ادارات کل ورزش و جوانان با استفاده از روش دلفی طراحی شد؛ به این صورت که ابتدا موضوع پژوهش با اعضای پنل دلفی (خبرگان) مطرح گردید. سپس با داده‌های حاصل از ادبیات پیشینه، پرسش‌نامه باز و مصاحبه‌ها، پرسش‌نامه اولیه تهیه شد و در اختیار اعضای پنل دلفی قرار گرفت. پس از تجزیه و تحلیل، ارائه نظرات اصلاحی و یکسان‌سازی موارد مشابه توسط اعضای پنل دلفی، پرسش‌نامه پالایش و اصلاح شد و در مرحله دوم به منظور اصلاحات مجدد و حذف موارد کم‌اهمیت برای اعضای پنل دلفی ارسال گردید. در مرحله سوم به منظور اعلام نظر مجدد و تعیین میزان اهمیت هر کدام از گویه‌ها، برای خبرگان (اعضای پنل دلفی) ارسال گردید. در پایان به منظور تجدید نظر در مورد عوامل و ترتیب اهمیت آن‌ها، پرسش‌نامه برای خبرگان ارسال گردید و توافق کلی اعضا حاصل گردید. این پرسش‌نامه شامل ۸ قوت، ۷ ضعف، ۷ فرصت و ۶ تهدید بود که روایی آن توسط ۱۰ نفر از اساتید مدیریت ورزشی دانشگاه و پایایی آن با آزمون آلفای کرونباخ تأیید شد ($\alpha=0/89$).

۳- فرم ماتریس سوات جهت تدوین راهبردها، حاوی قوت‌ها، ضعف‌ها، فرصت‌ها و تهدیدها در منابع انسانی در ادارات کل ورزش و جوانان.

۴- فرم خودتعاملی ساختاری شامل راهبردهای تدوین‌شده به منظور تعیین اثرگذاری و یا اثرپذیری راهبردها بر یکدیگر.

علیرغم این که نقاط قوت و ضعف و تهدیدها و فرصت‌ها در توسعه منابع انسانی در ادارات کل ورزش و جوانان که از مبانی نظری و پرسش‌نامه از نمونه تحقیق به دست آمده بود و در پنل دلفی با توافق کلی خبرگان حاصل گردید، پس از بحث و تبادل نظر در شورای راهبردی نیز بررسی و نهایی گردید. پس از آن، راهبردهایی که با استفاده از الگوی تحلیل سوات، از مقایسه و ترکیب عوامل درونی با عوامل بیرونی، بر اساس مدل برنامه‌ریزی راهبردی دیوید حاصل و تدوین گردید. در نهایت، برای سطح‌بندی و تعیین اولویت‌های تصمیم و اقدام راهبردها از تکنیک مدل‌سازی ساختاری تفسیری استفاده شد و مدل تحقیق طراحی گردید.

به منظور کاربرد روش مدل‌سازی ساختاری-تفسیری، راهبردها در جدول ماتریس خودتعاملی ساختاری درج گردید و به صورت پرسش‌نامه در اختیار نمونه کیفی پژوهش قرار گرفت و از آنان درخواست شد که راهبردها را دو به دو به صورت زوجی مقایسه کنند؛ به این صورت که چنانچه راهبرد *i* بر راهبرد *j* تأثیر می‌گذارد حرف *V*، در صورتی که راهبرد *j* بر راهبرد *i* تأثیر می‌گذارد حرف *A*، اگر تأثیر دو طرفه

هست حرف X و در صورتی که مقایسه ارتباط دو راهبرد، هیچکدام بر دیگری تاثیر نمی گذارد، حرف O بنویسند. در ادامه برای تعیین روابط علی-معلولی راهبردها، از روش مدل سازی ساختاری- تفسیری استفاده شد. این روش دارای چهار گام به شرح زیر است:

در گام اول بر اساس نظر اکثریت نمونه کیفی تحقیق، جمع بندی نتایج داده های پرسش نامه ماتریس خود تعاملی به عنوان نظر نهایی در جدول مربوطه درج گردید. در گام دوم، نمادهای تعاملی ساختاری به شرح زیر به صفر و یک تبدیل شدند. در ردیف های افقی و عمودی نماد حرف X به ۱، حرف O به صفر، حرف V در ورودی J، I (ردیف افقی) در ماتریس دسترس پذیری به یک و در ورودی J، I (ردیف عمودی) به صفر و حرف A در ورودی J، I (ردیف افقی) به صفر و در ورودی J، I (ردیف عمودی) به ۱ تبدیل شد. در گام سوم، به منظور تعیین سطح هر یک از راهبردها، برای هر یک از آنها مجموعه خروجی (دسترسی)، ورودی (پیش نیاز) و اشتراک ها تعیین شد. متغیری در سطح اول قرار گرفت که مجموعه خروجی و عناصر مشترک آن کاملاً یکسان بود. پس از تعیین متغیرهای سطح اول، به منظور تعیین سطح دوم، متغیرهای سطح اول از جدول حذف گردید. سپس با بقیه متغیرها جدول بعدی تشکیل شد. در جدول دوم نیز همانند جدول اول متغیر سطح دوم مشخص گردید و این کار تا تعیین سطح همه متغیرها ادامه یافت. در نهایت ماتریس استاندارد تشکیل شد و در گام چهارم، با توجه به سطوح تعیین شده، الگوی ساختاری- تفسیری ترسیم گردید.

یافته های پژوهش

در بخش کیفی تحقیق (خبرگان) ۶۱/۱۱ درصد مرد و ۳۸/۸۹ درصد زن بودند. ۲۲/۲۲ درصد دارای مدرک دکترا، ۶۱/۱۱ دارای مدرک کارشناسی ارشد و ۱۶/۶۷ درصد دارای مدرک کارشناسی بودند. ۸۸/۸۸ درصد دارای سابقه بیش از ۱۰ سال مدیریت و ۱۱/۱۲ درصد از خبرگان، کمتر از ۱۰ سال سابقه مدیریت در حوزه منابع انسانی ادارات کل ورزش و جوانان داشتند.

در بخش کمی تحقیق، ۸۱ درصد از نمونه آماری، مرد و ۱۹ درصد زن بودند. ۳۳ درصد نمونه دارای مدرک دکترا، ۵۹ درصد دارای مدرک کارشناسی ارشد و ۸ درصد دارای مدرک کارشناسی بودند. ۶۷ درصد از نمونه آماری تحقیق دارای سابقه کار بالاتر از ۱۰ سال و ۳۳ درصد دارای سابقه کمتر از ۱۰ سال در حوزه مدیریت در ادارات کل ورزش و جوانان بودند.

بر اساس یافته های تحقیق در توسعه منابع انسانی ادارات کل ورزش و جوانان، تعداد ۸ قوت و توانایی، ۷ ضعف، ۷ فرصت و ۶ تهدید وجود دارد. تجزیه و تحلیل سوات، یکی از ابزارهای راهبردی تطابق قوت ها و ضعف های درون سازمانی با فرصت ها و تهدیدهای برون سازمانی است. برای این منظور نقاط قوت، نقاط ضعف، فرصت ها و تهدیدها در چارچوب کلی موقعیت تهاجمی، تدافعی، محافظه کارانه

طراحی مدل اولویت‌های راهبردی توسعه منابع انسانی در ادارات کل ورزش و جوانان

و رقابتی پیوند داده می‌شوند. در جدول ۱، راهبردهای توسعه منابع انسانی که از مقایسه و تحلیل ویژگی‌های محیط داخلی و خارجی که با نظرخواهی از خبرگان و جمع‌بندی در جلسه شورای راهبری به دست آمده، درج گردیده است:

جدول ۱: ماتریس سوات (قوت‌ها، ضعف‌ها، فرصت‌ها و تهدیدها) و راهبردهای حاصل‌شده

ضعف‌ها (W)	قوت‌ها (S)
W1- فقدان ثبات شغلی در ادارات کل ورزش و جوانان	S1- وجود ادارات ورزش و جوانان در کلیه شهرستان‌ها و بخش‌ها هموار بودن شرایط استفاده از نیروهای بومی
W2- کمبود امکانات رفاهی و انگیزشی مناسب	S2- برخورداری از تنوع لازم مشاغل و تنوع کار در ادارات کل ورزش و جوانان
W3- فقدان برخورداری ادارات کل ورزش و جوانان از نظام جامع و پویای آموزش منابع انسانی	S3- شفافیت در فرایند استخدام نیروی انسانی ادارات کل ورزش و جوانان
W4- ضعف در استفاده از نیرویابان کارآمد، مجرب و واجد شرایط	S4- توجه به ارزش‌های دینی و انقلابی و فراهم بودن فضای اخلاق اسلامی در ادارات کل ورزش و جوانان
W5- بی توجهی به نظام شایسته‌سالاری و انتصاب مدیران بر اساس شاخص‌های غیرتخصصی	S5- فراهم بودن عرصه رشد و حمایت از خلاقیت و نوآوری
W6- کمبود مشاوران متخصص و کارآمد در امور پرسنلی در ادارات کل ورزش و جوانان	S6- قابلیت و ظرفیت رسانه‌ای در عرصه ملی و بین‌المللی
	S7- برخورداری از دانش ورزشی و تجربه مناسب در میان مدیران ادارات کل ورزش و جوانان
	S8- قابلیت به‌کارگیری نیروهای داوطلب در برخی بخش‌های ورزش در ادارات کل ورزش و جوانان

عوامل داخلی

عوامل خارجی

W7- طولانی شدن فرایند جذب

و انتخاب پرسنل در مقایسه با

دیگر سازمان‌ها

فرصت‌ها (O)	راهبرد های SO	راهبرد های WO
O1- جوان بودن		
ترکیب سنی جمعیت کشور		
O2- نرخ بالای		
فارغ‌التحصیلان کشور	SO1 - توسعه سنجیده نظام	WO1- استقرار و تحکیم نظام
و افزایش روز افزون متخصصان و دانش	توانمندسازی مدیران و کارکنان	شایسته‌سالاری در انتصاب مدیران
آموختگان	(S3,S7,O2,O4,O6,O8)	
O3- وجود	SO2- طراحی شاخص‌های گزینش نیرو	(o2,o6,w5,w6)
استعدادهای فراوان در کشور	و جذب و نگهداری کارکنان کارآمد	WO2- توسعه شغلی و استقرار
O4- افزایش	(S1,S4,S5,O1,O2,O3,O6)	نظام جانشین‌پروری در مدیریت
آگاهی‌ها در مورد ایجاد نظام مدیریت	SO3- توسعه شفاف‌سازی و نظام‌مند	منابع انسانی ادارات ورزش و جوانان (w4,w5,w6,o2,o3)
منابع انسانی در سازمان‌ها	کردن تعدیل نیرو	
O5- وجود قوانین از	(S1,S4,O6,O5,O2)	
کار افتادگی،		
بازنشستگی و		
بازخریدی		

O6-رقابتی شدن بازار در عرضه و تقاضای نیروی انسانی O7-امکان حضور در مجامع بین‌المللی و ملی از سوی منابع انسانی ادارات کل ورزش و جوانان تهدیدها(T)	راهبرد های ST	راهبرد های WT
T1-تاثیرگذاری تغییرات سیاسی در انتصاب مدیران ادارات کل ورزش و جوانان T2-تداخل وظایف جاری در فعالیت‌های موازی با سازمان‌های مشابه T3-عدم اجرای نظام هماهنگ حقوق و دستمزد کارکنان دولت T4-کمبود بودجه تخصیصی از سوی دولت	ST - توسعه مهارت‌های حرفه‌ای نیروهای داوطلب و جذب نیروهای افتخاری (S4,S5,S9,T4,T3)	WT1 طراحی و توسعه نظام شفاف سازی خدمات رفاهی و توزیع عادلانه امکانات و خدمات (W2,T3,T4) WT2- طراحی شاخص‌های ارزیابی عملکرد و افزایش ارزیابی‌های میدانی (W1,W5,W6,T1,T6)

T5-تعدد و بی ثباتی

قوانین، مقررات و

بخشنامه‌ها

T6-فشار

گروه‌های ذی نفوذ بر

اعضا از قبیل مقامات

محلی، نهادهای دولتی

و خصوصی

ابتدا برای تشکیل ماتریس تعامل ساختاری، یک ماتریس هشت در هشت شامل راهبردهای توسعه منابع انسانی ادارات کل ورزش و جوانان تشکیل و در اختیار نمونه کیفی تحقیق قرار گرفت. آن‌ها بر اساس اصول و قواعد یاد شده در روش‌شناسی و مقایسه زوجی راهبردها و اثرگذاری و یا اثرپذیری راهبردها بر یکدیگر، ماتریس را تکمیل کردند. سپس براساس نظر اکثریت نمونه کیفی تحقیق ماتریس خودتعاملی، جمع بندی گردید. یافته‌ها در جدول ۲ درج گردیده است:

جدول ۲: ماتریس خود تعاملی ساختاری راهبردهای توسعه منابع انسانی در ادارات کل ورزش و جوانان

راهبردها	کد	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸
طراحی شاخص‌های گزینش نیرو و جذب و نگهداری کارکنان کارآمد	۱								
توسعه نظام شفاف‌سازی خدمات رفاهی و توزیع عادلانه امکانات و خدمات	۲								
استقرار و تحکیم نظام شایسته‌سالاری در انتصاب مدیران	۳								
توسعه شفاف‌سازی و نظام‌مندکردن تعدیل نیرو	۴								
توسعه مهارت‌های حرفه‌ای نیروهای داوطلب و جذب نیروهای افتخاری	۵								
توسعه شغلی و استقرار جانشین‌پروری در مدیریت منابع انسانی ادارات کل ورزش و جوانان	۶								

طراحی مدل اولویت‌های راهبردی توسعه منابع انسانی در ادارات کل ورزش و جوانان

A	۷	طراحی شاخص‌های ارزیابی عملکرد و افزایش
		ارزیابی‌های میدانی
	۸	توسعه سنجیده نظام توانمندسازی مدیران و کارکنان

برای به دست آوردن ماتریس دست‌یابی، نمادهای تعاملی ساختاری بر حسب قواعد ذیل به صفر و یک تبدیل شدند. حرف A در ورودی I به صفر و در ورودی J به یک، حرف V در ورودی I به یک و در ورودی J به صفر، حرف X در ورودی I و J به یک و O در ورودی I و J به صفر تبدیل شد. سپس به منظور تفکیک نتایج به دست آمده از نظرات خبرگان تحقیق، قدرت نفوذ (امتیاز ۱ به دست آمده از سطر) میزان وابستگی (امتیاز ۱ به دست آمده از ستون) مشخص گردید. جدول ۳ نتایج این گام را نشان داده است:

جدول ۳: ماتریس دسترسی نهایی راهبردهای توسعه منابع انسانی در ادارات کل ورزش و جوانان

راهبرد	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	نفوذ
۱	۱	۰	۱	۱	۱	۰	۱	۰	۵
۲	۱	۱	۰	۱	۱	۰	۱	۰	۴
۳	۱	۰	۱	۰	۱	۱	۰	۰	۴
۴	۱	۱	۰	۱	۱	۰	۱	۰	۵
۵	۰	۱	۱	۱	۱	۰	۱	۰	۵
۶	۰	۱	۱	۰	۰	۱	۱	۱	۵
۷	۰	۰	۰	۱	۰	۱	۱	۰	۳
۸	۰	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۷
وابستگی	۴	۵	۵	۶	۶	۴	۶	۲	

برای تعیین سطح، با استفاده از ماتریس دست‌یابی مجموعه قابل دست‌یابی (خروجی) و مجموعه پیش‌نیاز (ورودی) برای هر متغیر تعیین می‌شود. پس از تعیین مجموعه خروجی و پیش‌نیاز برای هر متغیر،

عناصر مشترک در دو مجموعه ورودی و خروجی برای هر متغیر شناسایی می‌شود. در اولین جدول تکرار متغیری دارای بالاترین سطح است که مجموعه خروجی و عناصر مشترک آن کاملاً یکسان باشند. پس از تعیین این متغیرها، آن‌ها از جدول حذف شده، با متغیرهای باقیمانده جدول بعدی تشکیل می‌شود. در جدول دوم نیز همانند جدول اول متغیر سطح دوم مشخص می‌شود و این کار تا تعیین سطح همه متغیرها ادامه می‌یابد. سپس ماتریس استاندارد تشکیل می‌شود که با مرتب کردن عناصر با توجه به سطوح خود به دست می‌آید. جدول ۴ تعیین سطوح را نشان داده است:

جدول ۴. تعیین سطوح موانع پیاده‌سازی راهبرد توسعه منابع انسانی در ادارات کل ورزش و جوانان

سطوح	تکرار	کد	خروجی‌ها	ورودی‌ها	اشتراک‌ها	سطح
سطح ۱	-	۱	۷،۵،۴،۳،۱	۴،۳،۲،۱	۴،۳،۱	-
	-	۲	۷،۵،۴،۲،۱	۸،۶،۵،۴،۱	۵،۴،۱	-
	۱	۳	۶،۵،۳،۱	۸،۶،۵،۳،۱	۶،۵،۳،۱	اول
	-	۴	۷،۵،۴،۲،۱	۸،۷،۵،۴،۲،۱	۷،۵،۴،۲،۱	-
	۱	۵	۵،۴،۳،۲	۸،۵،۴،۳،۲،۱	۵،۴،۳،۲	اول
	-	۶	۸،۶،۳،۲	۸،۷،۶،۳	۸،۶،۳	-
	-	۷	۷،۶،۴	۸،۷،۵،۴،۲،۱	۷،۶	-
	-	۸	۸،۷،۶،۵،۴،۳،۲	۸،۶	۸،۶	-
	-	۱	۷،۴،۱	۴،۲،۱	۴،۱	-
	-	۲	۷،۴،۲،۱	۸،۶،۴،۱	۴،۱	-
سطح ۲	۲	۴	۷،۴،۲،۱	۸،۷،۴،۲،۱	۷،۴،۲،۱	دوم
	-	۶	۸،۶،۲	۸،۷،۶	۸،۶	-

طراحی مدل اولویت‌های راهبردی توسعه منابع انسانی در ادارات کل ورزش و جوانان

-	۷,۴	۸,۷,۴,۲,۱	۷,۶,۴	۷	-	
-	۸,۶	۸,۶	۸,۷,۶,۴,۲	۸	-	
-	۱	۲,۱	۷,۱	۱	-	
-	۲,۱	۸,۶,۲,۱	۷,۲,۱	۲	-	
-	۸,۶	۸,۷,۶	۸,۶,۲	۶	-	۳
سوم	۷,۶	۸,۷,۶,۲,۱	۷,۶	۷	۳	۳
-	۸,۶	۸,۶	۸,۷,۶,۲	۸	-	
چهارم	۱	۲,۱	۱	۱	۴	
چهارم	۲,۱	۸,۶,۲,۱	۲,۱	۲	۴	سطح
-	۸,۶	۸,۷,۶	۸,۶,۲	۶	-	۴
-	۸,۶	۸,۶	۸,۶,۴,۲	۸	-	
پنجم	۸,۶	۸,۶	۸,۶	۶	۵	سطح
پنجم	۸,۶	۸,۶	۸,۶	۸	۵	۵

پس از مشخص شدن سطوح راهبردهای توسعه منابع انسانی در ادارات کل ورزش و جوانان، در پنج سطح مدل ساختاری ترسیم شد. شکل ۱ ساختاردهی راهبردهای توسعه منابع انسانی در ادارات کل ورزش و جوانان را نشان می‌دهد:

شکل ۱: مدل ساختاری تفسیری راهبردهای مدیریت منابع انسانی در ادارات کل ورزش و جوانان

نتایج تحقیق نشان داد که راهبردهای توسعه شغلی و استقرار نظام جانشین‌پروری در مدیریت منابع انسانی وزارت ورزش و جوانان و توسعه سنجیده نظام توانمندسازی مدیران و کارکنان به عنوان راهبردهای زمینه‌ای و اثرگذار در قاعده مدل قرار گرفته‌اند و توجه به این راهبردها به تحقق راهبردهای سطوح بالای مدل کمک خواهد کرد. همچنین نتایج نشان داد که راهبردهای استقرار و تحکیم نظام شایسته‌سالاری در انتصاب مدیران و ایجاد و توسعه نظام داوطلبی و جذب نیروهای افتخاری در رأس مدل قرار گرفته‌اند.

بحث و نتیجه‌گیری

هدف این پژوهش، طراحی مدل اولویت‌های راهبردی توسعه منابع انسانی در ادارات کل ورزش و جوانان بود. یافته‌ها نشان داد که در نظام مدیریت منابع انسانی در ادارات کل ورزش و جوانان ۸ قوت، ۷ ضعف، ۷ فرصت و ۶ تهدید وجود دارد. برای توسعه منابع انسانی از بطن عوامل درونی و بیرونی منابع انسانی ادارات کل ورزش و جوانان و مقایسه و تحلیل این عوامل تدوین و در شورای راهبردی هشت راهبرد حاصل و تدوین شد (سه راهبرد در موقعیت راهبردی (تهاجمی)، دو راهبرد در موقعیت محافظه کارانه، یک راهبرد در موقعیت رقابتی و دو راهبرد در موقعیت تدافعی). تعیین و مشخص نمودن راهبردهایی که از اثرگذاری بالاتری نسبت به دیگر راهبردها برخوردارند اهمیت دارد تا مدیران در وهله اول بر آن‌ها تمرکز کنند و در فرایندهای بعدی، اجرای دیگر راهبردها تسهیل شود. از طرفی نیز توجه هم زمان بر همه راهبردها دشوار است و مدیران را دچار سردرگمی خواهد کرد. بنابراین، تعیین اولویت‌های اقدام در توسعه منابع انسانی ادارات کل ورزش و جوانان بود. بر اساس یافته‌ها، راهبردهای مدیریت منابع انسانی در ادارات کل ورزش و جوانان در پنج سطح قرار گرفته‌اند. در ادامه به بررسی مدل ساختاری تفسیری تحقیق پرداخته می‌شود.

طراحی مدل اولویت‌های راهبردی توسعه منابع انسانی در ادارات کل ورزش و جوانان

در سطح اول مدل تحقیق، راهبردهای استقرار و تحکیم نظام شایسته‌سالاری در انتصاب مدیران و توسعه مهارت‌های حرفه‌ای نیروهای داوطلب و جذب نیروهای افتخاری قرار گرفته است. در یافته‌های تحقیق ایران‌زاده (۱۳۹۵) مؤلفه توجه به شایسته‌سالاری در سطح اول مدل قرار گرفته است. فتحي و همکاران (۱۳۹۸) نیز به نظام‌مند کردن سیستم انتصاب کارکنان براساس توانمندی و شایستگی آنان اشاره کردند. تسهیل در تحقق این راهبردها وابسته به دستیابی به راهبردهای قرار گرفته در سطوح پایین مدل به‌ویژه پایین‌ترین سطح است. علاوه بر این، اگر انتصابات ادارات کل ورزش و جوانان بر اساس شایستگی و توانمندی باشد، انگیزه توسعه حرفه‌ای و توانمندی در کارکنان افزایش خواهد یافت. اما چنانچه شاخص‌هایی برای انتصابات وجود نداشته باشد و بر اساس روابط و فشارهای سیاسیون افراد در پست‌ها منصوب شوند، منجر به نارضایتی و کاهش کارایی کارکنان خواهد شد و کارکنان مستعد به توسعه حرفه‌ای و توانمند شدن توجه جدی نمی‌کنند. بنابراین می‌توان اذعان کرد که شایسته‌سالاری در دراز مدت بر توسعه منابع انسانی ادارات کل ورزش و جوانان اثرگذار است. همچنین با توجه به تنوع فعالیت‌های ورزشی هیئت‌ها که به نوعی، زیرمجموعه‌های ورزش و جوانان محسوب می‌شوند و از طرفی در بخش امور جوانان نیز سمن‌ها (سازمان‌های مردم‌نهاد) فعالیت می‌کنند به شدت نیازمند نظام داوطلبی و نیروهای افتخاری است، چرا که اعتبارات به ویژه اعتبارات دولتی محدود است و نیروهای داوطلبی نقش پر رنگی به عنوان منابع انسانی ایفا می‌کنند. می‌توان گفت که توسعه نیروهای داوطلب فعال در ادارات ورزش و جوانان بخش‌ها و هیئت‌ها به توسعه ورزش کمک خواهند کرد.

در سطوح میانی تحقیق حاضر (سطوح دوم، سوم و چهارم) به ترتیب راهبردهای توسعه شفاف‌سازی و نظام‌مند کردن تعدیل نیرو، طراحی شاخص‌های ارزیابی عملکرد و افزایش ارزیابی‌های میدانی، طراحی شاخص‌های گزینش نیرو و جذب و نگهداری کارکنان کارآمد و توسعه نظام شفاف‌سازی خدمات رفاهی و توزیع عادلانه امکانات و خدمات قرار گرفته‌اند. هارل و زافریر (۲۰۱۷) در بررسی تأثیر مدیریت توسعه منابع انسانی اشاره کردند که بر نحوه و معیارهای انتخاب کارکنان و ارزیابی عملکرد آن‌ها و نیز به‌طور قابل توجهی بر توسعه منابع انسانی و عملکرد سازمانی درک شده تأثیر می‌گذارد. همچنین آرم و همکاران (۱۴۰۰) نیز در الگوی توسعه سرمایه انسانی ورزش به کارمندیابی، مدیریت حفظ و نگهداری و جبران خدمات دست یافتند که با یافته‌های این تحقیق همخوان است. راهبردهایی که در میانه مدل واقع شده‌اند، از راهبرد پایین‌ترین سطح مدل، اثرپذیر هستند و بر راهبرد سطح اول اثر می‌گذارند. به عبارتی، از کنش و واکنش مطلوبی برخوردارند. این راهبردهای در وهله اول در اولویت تصمیم و اقدام قرار ندارند، اما ضرورت دارد که در مواقعی که اقتضا می‌کند به عنوان یک فرصت به آن‌ها توجه و بر آن‌ها تمرکز نمایند. گفتنی است که جذب نیروهای جدید در ادارات مستلزم اخذ مجوز سازمان امور اداری و استخدامی است

که وزارت ورزش و جوانان و به تبع آن ادارات کل ورزش و جوانان نیز از این قاعده مستثنی نیستند. در این رابطه به منظور رفع نیازهای منابع انسانی با تخصص‌های متنوع، لازم است که توسعه تعامل و ارتباط نزدیک با این سازمان و ارائه نیازسنجی‌ها در راستای اخذ مجوز تأمین منابع انسانی مورد نیاز مورد توجه مدیران وزارت ورزش و جوانان و ادارات کل ورزش و جوانان استان‌ها قرار گیرد. می‌توان گفت که فعالیت‌های مدیریت منابع انسانی در وزارت ورزش و جوانان هرچه بیشتر به شفافیت در جذب و تعدیل نیروها و نیز عدالت در امکانات و امتیازها متمایل شود و ارزیابی‌های میدانی نیز افزایش یابد، توسعه منابع انسانی این سازمان هموارتر خواهد شد.

براساس یافته‌ها در پایین‌ترین سطح مدل تحقیق حاضر، راهبردهای توسعه شغلی و استقرار نظام جانشین‌پروری در مدیریت منابع انسانی ادارات کل ورزش و جوانان و توسعه سنجیده نظام توانمندسازی مدیران و کارکنان قرار گرفته است. در یافته‌های هارل و زافیر (۲۰۱۷)، پادماسیری (۲۰۱۸) و آژرم و همکاران (۱۴۰۰) به آموزش و توانمندسازی و در یافته‌های تحقیق اسماعیل‌زاده و همکاران (۱۴۰۰) به توسعه شغلی اشاره شده است. همچنین ایران‌زاده (۱۳۹۵) نیز در سطح بندی مؤلفه‌های توانمندسازی کارکنان به مؤلفه آموزش در پایین‌ترین سطح دست یافت. چنانچه این راهبردها مورد توجه قرار گیرند، می‌توانند با اثرگذاری بر راهبردهای سطوح بالاتر در توسعه نظام مدیریت منابع انسانی در ادارات کل ورزش و جوانان نقش مهمی را ایفا نمایند. لازم است که مدیران برای ارتقا و توسعه مدیریت منابع انسانی این سازمان‌ها به نقش و جایگاه این راهبردها توجه کنند. چرخش شغلی، انعطاف در ساعات کاری، مدیریت استعداد و تشکیل خزانه استعداد از جمله اقداماتی است که می‌تواند در راستای تحقق راهبرد توسعه شغلی و استقرار نظام جانشین‌پروری در مدیریت منابع انسانی مفید واقع شود. همچنین توانمندسازی مدرسان کارگاه‌های آموزشی، کنگره‌ها و همایش‌های علمی و افزایش آگاهی و دانش کارکنان با افزایش دوره‌های آموزشی و توجیهی به توانمندسازی مدیران و کارکنان ادارات کل ورزش و جوانان کمک خواهد کرد.

براساس یافته‌ها، راهبردهای توسعه شغلی و استقرار نظام جانشین‌پروری در مدیریت منابع انسانی ادارات کل ورزش و جوانان در سطح زیربنایی مدل تحقیق حاضر قرار گرفته است. با توجه به سلسله مراتب اثرگذاری در مدل ساختاری تفسیری که از پایین‌ترین سطح به سمت سطح اول مدل است، پیشنهاد می‌شود که ضمن قرار گرفتن این راهبرد در اولویت تصمیمات و اقدام مدیران منابع انسانی، نسبت به استعدادیابی در میان نیروهای تحصیل کرده و جوان، با چرخش شغلی و کسب تجارب مختلف از نبرهای خبره و مجرب، نسبت به پرورش استعدادها و تشکیل خزانه استعداد اقدام لازم انجام شود. همچنین با توجه به یافته‌ها، راهبرد توسعه سنجیده نظام توانمندسازی مدیران و کارکنان در پایین‌ترین سطح مدل تحقیق قرار گرفته است. بنابراین با توجه به اثرگذاری بالای این راهبرد بر راهبردهای سطوح بالاتر، ضمن قرار گرفتن در اولویت

طراحی مدل اولویت‌های راهبردی توسعه منابع انسانی در ادارات کل ورزش و جوانان

فعالیت‌های مدیریت منابع انسانی، نسبت به برگزار همایش‌های علمی مدیریت منابع انسانی سازمان‌های ورزشی اقدام لازم انجام شود و همچنین، تحقیقات انجام شده در زمینه توسعه منابع انسانی در یک جلد کتاب گردآوری گردد و در اختیار مدیران کل و مدیران منابع انسانی ادارات کل ورزش و جوانان قرار گیرد تا بهره‌برداری لازم انجام شود.

در این تحقیق پراکندگی جغرافیایی و دشواری دسترسی به خبرگان سابق و فعلی منابع انسانی ادارات کل ورزش و جوانان از جمله محدودیت‌ها بود. ضمن این‌که داده‌های این تحقیق، تنها از خبرگان منابع انسانی ادارات کل ورزش و جوانان گردآوری شده است و ممکن است نتایج حاصل شده، قابل تعمیم به دیگر سازمان‌ها به دلیل تفاوت در ماهیت سازمان‌ها و شرح وظایف آن‌ها نباشد. با توجه به نتایج این تحقیق پیشنهاد می‌شود در آینده تحقیقاتی در موارد ذیل انجام شود:

- توسعه بهره‌وری منابع انسانی در ادارات کل ورزش و جوانان؛
- شایسته‌سالاری و شایسته‌هراسی در توسعه منابع انسانی در ادارات کل ورزش و جوانان؛
- آینده‌پژوهی توسعه منابع انسانی در ادارات کل ورزش و جوانان.

منابع

- آذر، عادل؛ خسروانی، فرزانه . جلالی، رضا. (۱۳۹۸). تحقیق در عملیات نرم (رویکردهای ساختاردهی مسئله). ناشر: سازمان مدیریت صنعتی
- آزرم، فاطمه؛ نوربخش، پریش؛ نوربخش مهوش و سپاسی، حسین. (۱۴۰۰). «طراحی الگوی توسعه سرمایه انسانی ورزش دانشگاهی کشور». پژوهش در ورزش تربیتی. دوره ۹، شماره ۲۴، صص ۱۳۷-۱۶۰.
- اسماعیل‌زاده، موسی؛ علی‌پور نیلاش، سکینه؛ بیتا، حسن و لاریجانی، محسن. (۱۴۰۰). «تدوین راهبرد منابع انسانی شرکت شیر پاستوریزه پگاه گیلان با استفاده از رویکرد تحلیل عوامل راهبردی سوات، ماتریس برنامه‌ریزی راهبردی کمی». رویکردهای پژوهشی نوین در مدیریت و حسابداری. شماره ۴۸ (جلد سوم) صص ۲۹-۴۳.
- ایران‌زاده، س. (۱۳۹۵). «شناسایی و سطح‌بندی روابط مولفه‌های توانمندسازی کارکنان با استفاده از رویکرد ساختاری تفسیری (مطالعه موردی: شرکت پالایش نفت تبریز)». مجله مدیریت و منابع انسانی در صنعت نفت. سال ۷، شماره ۲۷، صص ۳-۲۶.
- بابایی راینی، علی؛ دانشفرد، کرمان الله و میرسپاسی، ناصر. (۱۴۰۰). «طراحی الگوی توسعه منابع انسانی در جهت ارتقای اثربخشی سازمان‌های دولتی». مدیریت سازمان‌های دولتی، دوره ۹، شماره ۳، صص ۴۵-۶۰.
- بهمن، شکیب. (۱۳۹۷). «الگوی اثربخش اسلامی ایرانی پیشرفت در جهان اسلام». قیسات. سال ۲۳، صص ۶۷-۸۸.
- پاسدار، پوژان. و گروسی، امیر. (۱۳۹۴). «تدوین راهبردهای منابع انسانی با ماتریس SWOT». کنفرانس بین‌المللی مدیریت و اقتصاد در قرن ۲۱.
- دربانی، حسن؛ تقی بیگلر، ناصر و قاسمی، حمید. (۱۳۹۲). «تدوین راهبرد ورزش‌های قهرمانی در استان زنجان». پژوهش در مدیریت ورزشی. دوره ۲، شماره ۶، صص ۸۹-۱۰۶.
- رایبیز، استیفن پی و دیوید ای دی سنزو. (۱۴۰۰). مبانی مدیریت. سید محمد اعرابی و همکاران. چاپ هفدهم، تهران: دفتر پژوهش‌های فرهنگی

- رضوی، سید محمدجواد و طالب‌پور، مهدی. (۱۳۹۷). «تبیین نقش راهبردهای مؤثر بر توسعه منابع انسانی، میزان کارآفرینی سازمانی و توسعه سازمانی (مورد مطالعه کارکنان وزارت ورزش و جوانان کشور ایران)». رویکردهای نوین در مدیریت ورزشی. دوره ۶، شماره ۲۰، صص ۶۷-۷۹.
- زارع‌نژاد، وحید؛ امیرحسینی، سید احسان و ترکفر، احمد. (۱۴۰۰). «طراحی و اولویت‌بندی راهبرد توسعه ورزش جودوی ایران». پژوهش‌های فیزیولوژی و مدیریت در ورزش. دوره ۱۳، شماره ۴، صص ۱۳۵-۱۴۹.
- سپهوند، رضا؛ ساعدی، عبدالله و مؤمنی‌فرد، معصومه. (۱۳۹۷). «طراحی مدل مدیریت منابع انسانی در سازمان‌های ورزشی با استفاده از مدل سازی ساختاری تفسیری». مدیریت منابع انسانی در ورزش. سال ۵، شماره ۱، صص ۱۷-۳۴.
- شری‌زاده، رضا؛ نادری نسب، مهدی و علی‌دوست، ابراهیم. (۱۴۰۰). «تعیین وضعیت موجود و موقعیت راهبردی ورزش قهرمانی کشور». مدیریت توسعه و تحول. شماره ۴۷، صص ۱۱۵-۱۲۵.
- عمادی، سمیه؛ امیرحسینی، سیداحسان و حمیدی، مهرزاد. (۱۴۰۱). «تعیین موقعیت راهبردی نظام مدیریت منابع انسانی در وزارت ورزش و جوانان». پژوهش‌نامه مدیریت ورزشی و رفتار حرکتی. دوره ۱۸، شماره ۳۵، صص ۲۲۱-۲۳۶.
- غلامی، علی نقی؛ خطیبی، امین و حیدری‌نژاد، صدیقه. (۱۴۰۱). «مدل تعاملی راهبردهای توسعه‌ای منابع انسانی در وزارت ورزش و جوانان». نشریه کارافن، در انتظار انتشار.
- فرد آر، دیوید. (۱۳۹۶). مدیریت راهبردی. علی پارسائیان و محمد اعرابی. چاپ سی و ششم، دفتر پژوهش‌های فرهنگی.
- مؤمنی، احمد. (۱۳۹۶). «اشتغال و توسعه منابع انسانی». مجله جمعیت. دوره ۵، شماره ۱۸، صص ۴۱-۴۸.
- هاشمی سیاوشانی، محمد؛ جوادی‌پور، محمد و قربانی، محمدحسین. (۱۴۰۰). «تدوین برنامه راهبردی مدیریت منابع انسانی وزارت ورزش و جوانان». مدیریت منابع انسانی در ورزش. سال ۸، شماره ۲، صص ۲۵۳-۲۳۷.
- Adhvaya, A. Bassi, V. Nyshadham, A & Tamayo, J. (2019). "No Line Left Behind: Assortative Matching Inside the Firm". Journal of Political Economy, 111(3).
- Bognanno, M. & E. Melero, A (2016). "Promotion Signals, Experience, and Education". Journal of Economics and Management Strategy, 25, pp. 111-132.
- Brilon, S. (2015). "Job assignment with multivariate skills and the Peter Principle". Labour Economics, 32, 112-121.
- Griffith, D. A., Kiessling, T., & Dabic, M. (2012). "Aligning strategic orientation with local market conditions: implications for subsidiary knowledge management". International Marketing review, 29(4), 379-402.
- Harel, G. H., & Tzafrir, S. S. (2017). "The effect of human resource development practices on the perceptions of organizational and market performance of the firm". Human resource management, 38(3): 185-199.
- Linda, M. R., Thabrani, G., & Firman, F. (2020). "The role of human capital and knowledge management in innovation". Advances in Economics, Business and Management Research, 145: 261-267.
- Lyons, R. (2016). "Strategic Human Resource Development impact on organizational performance: Does SHRD matter?" (Doctoral dissertation, North Dakota State University).
- Padmasiri M, sandamali J. (2018). "The relationship between training and development and employee performance of executive level employees in apparel organizations international invention of scientific". International Journal of Scientific Research 2(1).
- Prachi, T. (2021). "Human Resource Information Systems: Implementing Data Analytics Techniques In Human Resource Functions". Prachi Tembhekar Electronic Theses, Projects, and Dissertations. 1374. <https://scholarworks.lib.csusb.edu/etd/1374>
- Shanti Ratnam, D. & Rama Devi, V. (2023). "Addressing impediments to HR analytics adoption: guide to HRD professionals". Human Resource Development International, Published online, 30 Mar 2023

طراحی مدل ارزیابی عملکرد ادارات کل ورزش و جوانان استان‌های کشور

حسن کشاورز^۱

محمد نصیری^۲

[10.22034/ssys.2023.2780.3020](https://doi.org/10.22034/ssys.2023.2780.3020)

تاریخ دریافت مقاله: ۱۴۰۲/۱/۲۶

تاریخ پذیرش مقاله: ۱۴۰۲/۶/۲۶

پژوهش حاضر با هدف تعیین شاخص‌های ارزیابی عملکرد ادارات کل ورزش و جوانان استان‌های کشور و ارائه مدل کیفی مطلوب انجام شد. این پژوهش دارای رویکردی کیفی بود و از روش تحلیل محتوا و رویکرد گلizersی به عنوان روش تحقیق استفاده گردید. از آنجا که این پژوهش با ماهیت اکتشافی و با هدف بسط دانش و افزایش آگاهی در زمینه ارزیابی عملکرد ادارات کل ورزش و جوانان استان‌های کشور انجام شد، در دسته تحقیقات بنیادی قرار می‌گیرد. جامعه مورد مطالعه این تحقیق را مدیران ستادی وزارت ورزش و جوانان جمهوری اسلامی ایران و مدیران کل ورزش و جوانان استان‌ها تشکیل می‌دادند. روش نمونه‌گیری به صورت گلوله برفی بود که تا رسیدن به اشباع نظری (۲۲ مصاحبه) ادامه یافت. روند تجزیه و تحلیل داده‌های در سه مرحله کدگذاری اولیه، کدگذاری محوری و کدگذاری گزینشی انجام شد. روایی پژوهش بر اساس چهار معیار اعتبار، قابلیت تأیید، قابلیت اطمینان و قابلیت انتقال مورد تأیید قرار گرفت. همچنین پایایی ۰/۸۵ گزارش شد. در انتهای مراحل سه‌گانه کدگذاری، لایه‌های مدل نهایی تحقیق به صورت تک‌تک و شماتیک ارائه گردید و در پایان، مدل نهایی تحقیق با ترکیب کردن این لایه‌ها عرضه شد. بر اساس نتایج تعداد ۹۳ مفهوم (کد) از مصاحبه‌ها استخراج گردید که در زیر مجموعه ۱۳ مولفه قرار گرفتند و در نهایت زیرشاخه‌های مدل ارزیابی عملکرد ادارات کل ورزش و جوانان استان‌های کشور را تشکیل دادند. نتایج پژوهش نشان داد که عملکرد ادارات کل استان‌ها در حوزه‌های جداگانه قابل ارزیابی می‌باشد؛ هریک از این حوزه‌ها در ادارات کل استان‌ها در تعامل با معاونت‌های ستاد وزارت ورزش و جوانان و دفتر ارزیابی عملکرد وزارت ورزش و جوانان می‌توانند با بررسی شاخص‌های مربوط به حوزه تخصصی خود نسبت به تبیین وضعیت موجود اقدام نمایند و با تدوین راهبردهایی به بالاترین سطح عملکرد دست یابند.

واژگان کلیدی: ارزیابی عملکرد، وزارت ورزش و جوانان ادارات کل ورزش و جوانان استان‌ها.

^۱ کارشناس ارشد مدیریت ورزشی، گروه تربیت بدنی، واحد خوی، دانشگاه آزاد اسلامی، خوی، ایران

^۲ استادیار، مدیریت ورزشی، گروه تربیت بدنی، واحد خوی، دانشگاه آزاد اسلامی، خوی، ایران (نویسنده مسئول)

مقدمه

مدیریت عملکرد راهی برای تسهیل برقراری ارتباط و ایجاد تفاهم بین کارکنان و سرپرستان است و سبب پیدایش محیط مطلوب‌تر کاری و تعهد بیشتر نسبت به کیفیت خدمات می‌شود. مدیریت عملکرد را می‌توان مجموعه‌ای از اقدامات و اطلاعات تلقی کرد که به منظور افزایش سطح استفاده بهینه از امکانات و منابع جهت دستیابی به هدف‌ها به شیوه‌ای اقتصادی توأم با کارایی و اثر بخشی صورت می‌گیرد (پورعزت و عبدالحمید، ۱۴۰۰). مدیریت عملکرد، رویکردی است که با استفاده از ارتباطات دو جانبه بین سرپرستان، از یک سو جهت تفهیم خواسته‌ها و انتظارات سازمان و کارکنان و از سوی دیگر، جهت انتقال تقاضاها و خواسته‌های کارکنان به سرپرستان و مدیریت سازمان، محیطی را برای استفاده بهینه از کلیه امکانات و منابع در جهت تحقق اهداف سازمان پدید می‌آورد (سلمانی، ۱۴۰۰). مدیریت عملکرد باعث می‌شود تا سرپرستان به آسانی عملکرد ضعیف کارکنان را تشخیص دهند و در جهت بهبود آن اقدام نمایند یا با دادن پاداش‌های مناسب به عملکرد مطلوب کارکنان، عملکردهای مطلوب را ترغیب و به تکرار آنها کمک نمایند (آذر، حبشی و حمیدیان، ۱۴۰۱). همه سازمان‌های دولتی و خصوصی برای توسعه، رشد و پایداری در عرصه رقابتی امروز به نوعی سیستم ارزیابی عملکرد نیاز دارند که در قالب آن بتوانند کارایی و اثربخشی برنامه‌های سازمان، فرایند و منابع انسانی خود را مورد سنجش قرار دهند. سازمان‌های کارا به جمع‌آوری و تحلیل داده‌ها بسنده نمی‌کنند، بلکه از این داده‌ها برای بهبود سازمان و تحقق رسالت‌ها و راهبردها استفاده می‌کنند (حسین‌زاده، ۱۳۹۶). بی‌تردید، همه سازمان‌ها به منظور سنجش جایگاه خود در بین سازمان‌های رقیب، توسعه پایدار و رسیدن به اهداف خود نیازمند نوعی سیستم ارزیابی عملکرد هستند. سیستم ارزیابی به کارشناسان و محققان این اجازه را می‌دهد که در قالب آن بتوانند اثر بخشی برنامه‌های طرح شده در سازمان را شناسایی کنند (امیری، ۱۳۹۷).

ارزشیابی، اقدامی ضروری برای اصلاح رویه‌ها و روش‌های انجام دادن کار و بهبود فراگردها و سامانه‌هاست. بدون ارزشیابی نمی‌توان به درستی درباره اعتبار روش‌ها، فراگردها، سامانه‌ها، سازمان‌ها و الگوهای اجرای کار قضاوت کرد- قضاوت خوب باید مبتنی بر تحلیل اطلاعات و ارزشیابی شواهد باشد. از سوی دیگر، شاید بهترین خدمت به یک سیستم اداری پیچیده، ارائه بازخور به آنها و ارزشیابی فعالیت‌ها و عملکردشان باشد؛ به نحوی که به مدیریت بهتر عملکرد آنها از حیث برنامه‌ریزی، سازماندهی، برانگیختن نیروها و امکانات و راهبری و هدایت فعالیت‌ها بیانجامد. اما سیستم ارزیابی خوب، آن است که

طراحی مدل ارزیابی عملکرد ادارات کل ورزش و جوانان استان‌های کشور

هیچ ظرفیتی را بررسی نشده رها نکند و هیچ عملکردی را قضاوت نشده بر جای نگذارد (پورعزت و عبدالحمید، ۱۴۰۰). از واژه عملکرد، تعاریف زیادی ارائه شده است، اما در یک تعریف جامع می‌توان گفت عملکرد به معنای ساختارها و هم به معنای نتایج است. رفتارها از فرد اجراکننده ناشی می‌شود و عملکرد را از یک مفهوم انتزاعی به عمل تبدیل می‌کند. رفتارها فقط ابزارهایی برای نتایج نیستند، بلکه خود نتیجه به حساب می‌آیند و می‌توان جدای از نتایج، در مورد آنها قضاوت کرد (بیک‌زاده و پورمحمدی، ۱۳۸۹). عملکرد نتیجه واقعی و قابل اندازه‌گیری تلاش است. اگر چه تلاش منجر به عملکرد می‌گردد، ولی این دو را نمی‌توان با یکدیگر برابر دانست و میان این دو تفاوت فاحشی وجود دارد (سعادت، ۱۳۸۹). در واقع عملکرد، نتیجه پ‌نهایی فعالیت است. این فعالیت به منظور سنجش عملکرد بر اساس اهداف قبلی ارزیابی می‌شود (خویشی، ۱۳۹۰). عملکرد و تلاش‌ها در جهت دستیابی به اهداف تعیین شده است. مدیریت عملکرد و سیستم‌ها و روش‌های مربوط به آن در سازمان‌های مختلف از جمله شاخه‌های مدیریت امروز است که بحث توانمندسازی و قابلیت پاسخگویی در چارچوب اصول و مفاهیم مدیریت را برای تحقق اهداف و وظایف سازمانی و قالب برنامه‌های اجرایی دنبال می‌کند (رضایی، ۱۳۹۲).

افزایش روزافزون هزینه‌ها در بخش دولتی به منظور ارائه خدمات، کاهش منابع در اختیار دولت به دلیل تحریم‌های اقتصادی اعمال شده علیه ایران، تاکید مسئولان رده بالای کشور به افزایش بهره‌وری در سازمان، همچنین روندهای اخیر در علم اداره امور عمومی مبنی بر ضرورت توجه به کارایی و اثربخشی و صرفه‌جویی در سازمان‌های عمومی، بسیاری از کشورها را بر آن داشته تا الگوهای ارزیابی عملکردی را برای سنجش میزان توفیق سازمان‌های دولتی در دستیابی به اهداف حکومت‌ها طراحی و اجرا نمایند (راد و نیکنام، ۱۳۹۵). از سوی دیگر، یکی از پارادایم‌های بسیار مهم و در عین حال جدید که از دهه ۱۹۸۱ به بعد در ادبیات توسعه مطرح شده، پارادایم مدیریت دولتی نوین می‌باشد. در کشور ما با وجود جهت‌گیری‌های اخیر و حرکت به سوی پیاده‌سازی مفاهیم مورد تاکید در پارادایم مدیریت دولتی نوین همچون افزایش رقابت، خصوصی سازی، نتیجه‌گرایی، کاهش ساختار دولت و نظام جامعی در زمینه ارزیابی عملکرد سازمان‌های عمومی وجود ندارد و ارزیابی عملکرد و مدیریت عملکرد تنها در سطح فردی از اهمیت برخوردار می‌باشد. یکی از دلایل وجود چنین مشکلی، فقدان مدلی جامع دارای شاخص‌های سنجش عملکرد با مبانی نظری قوی و منسجم می‌باشد (نجمی و حسینی، ۱۳۸۵).

ورزش نیز به عنوان یکی از چند صنعت برتر دنیا با توجه به گردش مالی بسیار زیادی که دارد، نیازمند سیستم نظارت و ارزیابی دقیق تری است. بنابراین در حوزه مدیریت ورزش نیاز جدی به یک روش قابل اعتماد برای ارزیابی عملکرد سازمان های ورزشی وجود دارد (هاروارد و کرامپتون^۱، ۲۰۲۰) امروزه منظور از سرمایه سازمان، دسترسی سازمان به دانش و توان به کارگیری انسان های توانا، ماهر، مستعد و با انگیزه است که تمام توان خود را در جهت نوآوری و تحقق اهداف سازمان صرف کنند. در آینده ای که از هم اکنون آغاز شده است، مزیت رقابتی نصیب سازمان هایی خواهد شد که بتوانند در بازار کسب و کار بهتر از دیگران مجموعه ای متشکل از شایسته ترین و درخشان ترین استعداد های انسانی را کشف و جذب نمایند و توسعه دهند. هیچ نوع توسعه ای بدون توجه به ارزیابی صحیح امکان پذیر نیست، چرا که توسعه یعنی حرکت از وضعیت موجود به سوی وضعیت مطلوب. ارزیابی یعنی شناسایی وضعیت موجود؛ تا وضعیت موجود را شناسایی نکنیم امکان حرکت به سوی وضعیت مطلوب را نخواهیم داشت. برای ارزشیابی نیروی انسانی، روش های متعددی وجود دارد. در دیدگاه سنتی، مهمترین هدف ارزیابی، قضاوت و یادآوری عملکرد بود در حالی که در دیدگاه مدرن، فلسفه ارزیابی بر رشد و توسعه و بهبود ظرفیت ارزیابی شونده متمرکز شده است (راف^۲، ۲۰۲۰)

با توجه به اهمیت تربیت بدنی و ورزش در ایجاد تندرستی و سلامت جسمانی در تمامی ابعاد وجودی بشر، توسعه کمی و کیفی ورزش در کشورمان نیازمند سازمان های ورزشی اثربخش و مدیران ورزشی لایق، کارآمد و شایسته است؛ چنان که وزارت ورزش و جوانان به منظور پرورش نیروی جسمانی و تقویت روحیه سالم در بین افراد جامعه و توسعه و تعمیم ورزش و هماهنگ ساختن فعالیت های تربیت بدنی و تفریحات سالم در کشور و همچنین ایجاد و اداره مراکز ورزشی تأسیس شده است (ماده ۱ قانون تأسیس سازمان تربیت بدنی ایران مصوب سال ۱۳۵۰). توسعه و پیشرفت رشته های ورزشی نیازمند برنامه ریزی و فعالیت مستمر و هماهنگ اداره کل ورزش و جوانان استان ها، هیئت های ورزشی و فدراسیون ها می باشد. کیفیت مدیریت، تاثیر مستقیمی بر موفقیت سازمانی دارد. کیفیت مدیریت به کیفیت تصمیم و درک سازمانی به کیفیت اطلاعات وابسته است. کیفیت اطلاعات به کیفیت اندازه گیری بستگی دارد. در نتیجه سیستم اندازه گیری و دقت آن نقش کلیدی در موفقیت سازمان ایفا می کند. سنجش و

¹ Harvard and Crompton

² Raf

طراحی مدل ارزیابی عملکرد ادارات کل ورزش و جوانان استان‌های کشور

ارزیابی عملکرد به دلیل ارتباطش با تصمیم‌های مرتبط با منابع انسانی متعدد و مختلف دارای اهمیت است. همچنین ارزیابی عملکرد به عنوان ابزار یا روشی برای اندازه‌گیری میزان سنخیت و سازگاری با برنامه‌های عملکردی و فنون عملیاتی تعیین شده برای حمایت و تقویت کارایی و اثربخشی سازمان از جمله اطلاعات مهم و حیاتی به شمار می‌آید. برای ارائه یک سیستم کارا و مؤثر ارزیابی عملکرد باید مجموعه‌ای را پیشنهاد کرد که اولاً، مبانی منطقی و محکمی داشته باشد؛ ثانیاً، در شرایط و محیط کاری مورد نظر پذیرفته شود؛ ثالثاً، اطلاعات و ابزار به کارگیری این سیستم، قابل دسترسی و در نهایت امکان بازنگری و بهبود مستمر آن وجود داشته باشد (کریمیان، صفری و خسروی، ۱۳۹۴). به منظور انجام وظایف وزارت ورزش و جوانان در استان‌ها، ادارات کل ورزش و جوانان استان‌ها بر اساس ماده اساسنامه وزارت ورزش و جوانان تشکیل می‌گردد. اداره کل ورزش و جوانان، تشکیلاتی است که به منظور فراهم نمودن زمینه مساعد در جهت گسترش و توسعه ورزش قهرمانی و حرفه‌ای، ورزش همگانی و روستایی، فرهنگی، آموزشی و پژوهشی، ساماندهی امور جوانان، حقوقی، مجلس و هماهنگی امور استان‌ها، توسعه منابع و پشتیبانی و روابط عمومی مربوطه و ایجاد انگیزه و نیز جذب آحاد مردم به امر ورزش و کشف استعدادها و بالا بردن سطح مهارت‌های ورزشی بر اساس اصول و مبانی پیش بینی شده در اهداف فدراسیون و سازمان تربیت بدنی ایجاد می‌گردد. این اداره کل براساس تشکیلات سازمانی زیر نظر وزارت ورزش و جوانان می‌باشد و در واقع نماینده و جانشین وزارت ورزش و جوانان در استان‌هاست که فعالیت‌های مرتبط در سطح استان را با هماهنگی وزارت ورزش و با رعایت کامل قوانین و مقررات مربوطه اجرا و نظارت مینماید (آذر و حمیدیان، ۱۴۰۱). لذا با توجه به وظایف و نقش کلیدی ادارات کل ورزش و جوانان به عنوان متولی اصلی ورزش و ساماندهی امور جوانان در استان‌ها، رصد و ارزیابی عملکرد برنامه‌های این ادارات و هدایت آنها در مسیر اهداف و وظایف و اختیارات وزارت ورزش و جوانان می‌تواند تبیین وضع موجود را تسهیل و داده‌های لازم جهت تدوین راهبردها را فراهم سازد. از طرف دیگر، هدایت و رصد کردن مستلزم وجود ابزار کنترلی قوی است که دو موضوع انتظارات جامعه ورزش و جوانان و مقام‌های ذیصلاح از ادارات کل استان و میزان موفقیت مدیران کل در برآوردن این انتظارات را شفاف سازی کند. تعدد مدل‌های ارزیابی عملکرد سازمانی از جمله الگوی مدیریت عملکرد جهان‌شمول، چهارچوب نتایج، تعیین‌کننده‌ها، EFQM، BSC، منشور عملکرد، الماس سازمانی، چهارچوب مدیریت عملکرد، پنل بهره‌وری، مدل عملکرد سازمان دولتی، مدل مدیریت عملکرد سازمانی، مدیریت عملکرد در بافت

خطمشی، مدل سنجش و... گویای عدم اجماع بر روی یک مدل خاص است. از سوی دیگر، استفاده از این مدل‌ها با هدف سنجش عملکرد ادارات کل ورزش و جوانان دارای نواقصی از جمله بومی نبودن مدل‌ها و عدم همخوانی و تناسب آنها با محیط مدیریتی ایران به خصوص مدیریت در حوزه سازمان‌های ورزشی، تک‌بعدی بودن آنها و عدم اثبات مفید بودن استفاده ترکیبی از مدل‌هاست. از منظر اجرایی نیز وجود قوانین، دستورالعمل، بخشنامه و آیین‌نامه‌های اجرایی متعدد، از یک سو و ضعف عملکردی ادارات کل ورزش و جوانان استان‌ها که تأثیر خود را در برنامه‌های استعدادیابی و مسابقات برون‌مرزی نشان می‌دهد، از سوی دیگر بر ضرورت انجام این مطالعه می‌افزاید. انجام این مطالعه موجب توجه مدیران کل ورزش و جوانان استان‌ها به اهمیت ارزیابی عملکرد و بازخورهای حاصل از آن و ضرورت برنامه‌ریزی اصولی و صحیح مدیران کل ورزش و جوانان استان‌ها جهت ارزیابی عملکرد و نتایج حاصل از آن می‌شود. نتیجه غفلت مدیران و مراجع تصمیم‌گیر، دو تأثیر بسیار منفی هدر رفتن بودجه تخصیصی به دو مقوله بسیار مهم سلامت فردی و اجتماعی جامعه به عنوان شایع‌ترین نتیجه شکست برنامه‌ها و تلاش‌های ورزشی - و سرخوردگی جوانان به علت عدم ساماندهی امورات آنها در پی خواهد داشت. با توجه به موارد فوق این سؤال در ذهن محقق ایجاد می‌شود:

شاخص‌های ارزیابی عملکرد بخش ورزش قهرمانی، بخش ورزش بانوان، بخش فرهنگی و بخش جوانان ادارات کل ورزش و جوانان استان‌ها کدام‌اند و مدل ارزیابی عملکرد ادارات کل ورزش و جوانان استان‌های سراسر کشور چگونه است؟

روش‌شناسی پژوهش

تحقیق حاضر یک پژوهش کیفی بر مبنای رویکرد نظریه داده‌بنیاد (گراندد تئوری) با رهیافت گلیزری (۱۹۹۲) است که در قالب مصاحبه و تحلیل محتوایی و ساختاری مصاحبه‌ها انجام شد. جامعه آماری این تحقیق را مدیران ستادی وزارت ورزش و جوانان جمهوری اسلامی ایران و مدیران کل ورزش و جوانان استان‌ها به تعداد ۲۰۰ نفر تشکیل می‌داد. روش نمونه‌گیری به صورت گلوله برفی و تا رسیدن به اشباع نظری بود که مصاحبه‌ها تا با ۲۲ نفر از خبرگان تجربی و نظری ادامه یافت. مصاحبه نیمه‌ساختاریافته (مصاحبه رسمی نیمه‌سازمان‌یافته) از روش‌های اصلی جمع‌آوری داده‌ها در گراندد تئوری و در برخی از تحقیقات تنها روش جمع‌آوری داده‌هاست (ادیب حاج باقری، ۱۳۸۵) که در این تحقیق برای گردآوری داده‌ها استفاده شد.

طراحی مدل ارزیابی عملکرد ادارات کل ورزش و جوانان استان‌های کشور

جدول ۱: ویژگی‌های افراد مشارکت‌کننده در تحقیق

ردیف	نوع فعالیت	سن	تحصیلات	جنسیت	حیطه و گرایش	حوزه فعالیت	دانشگاهی
P1	مدیریت ستادی وزارت ورزش	۴۲	دکترای تخصصی	مرد	حوزه جوانان	*	*
P2	مدیریت ستادی وزارت ورزش	۵۰	دکترای تخصصی	زن	حوزه بانوان	*	*
P3	مدیریت ستادی وزارت ورزش	۴۵	دکترای تخصصی	مرد	ورزش قهرمانی	*	
P4	مدیریت ستادی وزارت ورزش	۴۶	دکترای تخصصی	مرد	حوزه جوانان	*	*
P5	مدیریت ستادی وزارت ورزش	۵۲	دکترای تخصصی	مرد	حوزه قهرمانی	*	*
P6	مدیریت ستادی وزارت ورزش	۵۵	دکترای تخصصی	زن	حوزه همگانی	*	*
P7	مدیریت ستادی وزارت ورزش	۴۶	کارشناسی ارشد	مرد	ورزش همگانی	*	
P8	مدیریت ستادی وزارت ورزش	۵۷	کارشناسی ارشد	مرد	ورزش روستایی	*	
P9	مدیریت ستادی وزارت ورزش	۵۵	دکترای تخصصی	مرد	ورزش قهرمانی	*	
P10	مدیریت ستادی وزارت ورزش	۳۶	دکترای تخصصی	مرد	ورزش قهرمانی	*	*
P11	مدیریت اداره کل استان	۳۳	دکترای تخصصی	مرد	مدیریت راهبردی	*	*

P12	مدیریت اداره کل استان	۳۷	دکترای تخصصی	مرد	مدیریت راهبردی *
P13	مدیریت اداره کل استان	۳۶	کارشناسی ارشد	مرد	* *
P14	مدیریت اداره کل استان	۴۸	دکترای تخصصی	مرد	* *
P15	مدیریت اداره کل استان	۵۰	دکترای تخصصی	مرد	* *
P16	مدیریت اداره کل استان	۵۳	دکترای تخصصی	مرد	* *
P17	مدیریت اداره کل استان	۵۰	دکترای تخصصی	مرد	* *
۱۸P	مدیریت اداره کل استان	۴۶	دکترای تخصصی	مرد	* *
۱۹P	مدیریت اداره کل استان	۵۲	دکترای تخصصی	مرد	* *
۲۰P	مدیریت اداره کل استان	۴۹	دکترای تخصصی	مرد	* *
۲۱P	مدیریت ستادی وزارت ورزش	۵۶	دکترای تخصصی	زن	* *
۲۲P	مدیریت ستادی وزارت ورزش	۴۳	دکترای تخصصی	زن	* *

پس از شناخت درون‌مایه‌های فرعی کلیه مصاحبه‌ها، در مجموع تعداد ۲۲۶ درون‌مایه‌های فرعی ایجاد شد. تعدادی از این کدها که مشابه بود و در مصاحبه‌های مختلف تکرار شده بودند، حذف گردید؛ به‌طوری که در مرحله تحلیل تعداد ۹۳ کد مستقل (درون‌مایه‌ها) ایجاد شد: تعداد باشگاه‌های فعال، تعداد مجوزهای صادره باشگاه‌های ورزشی، تعداد مجوزهای تمدیدی باشگاه‌های ورزشی، تدوین شاخص‌های رتبه‌بندی باشگاه‌ها، تدوین تعرفه نرخ‌گذاری باشگاه‌های ورزشی، باشگاه‌های ورزشی دریافت‌کننده

طراحی مدل ارزیابی عملکرد ادارات کل ورزش و جوانان استان‌های کشور

تسهیلات و حمایت‌های قانونی، باشگاه‌های فعال ویژه بانوان موضوع کمیسیون ماده ۵، تعداد باشگاه‌های ورزشی ویژه آقایان، تعداد باشگاه‌های ورزشی ویژه بانوان، تعداد باشگاه‌های ورزشی مشترک، نظام جامع باشگاه‌داری، تعداد پایگاه‌های استعدادیابی، تعداد پایگاه‌های قهرمانی، تعداد متخصصان استعدادیاب، تعداد رویدادهای استعدادیابی، تعداد داوران، تعداد مربیان، تعداد مدرسان، وضعیت داوران و مربیان ارتقا یافته نسبت به سال‌های قبل، تعداد ورزشکاران سازمان‌یافته، نسبت مدال‌های کسب شده به تعداد ورزشکاران اعزامی مسابقات قهرمانی جهانی، نسبت مدال‌های کسب شده به تعداد ورزشکاران اعزامی مسابقات قهرمانی آسیا، نسبت مدال‌های کسب شده به تعداد ورزشکاران اعزامی مسابقات بین‌المللی، افزایش تعداد جمعیت سازمان‌یافته ورزش قهرمانی (زنان و مردان)، رشد جمعیت سازمان‌یافته ورزشی جانبازان و معلولین، تعداد مدال‌های کسب شده بازی‌های المپیک ناشنوایان، نسبت ورزشکاران و قهرمانان از مستعدین ورزشی، میزبانی مسابقات ورزشی بین‌المللی، رشد سرانه فضاهای ورزشی، تعداد داور و ناظر زن دعوت شده از سوی مجامع بین‌المللی جهت قضاوت به میزبانی ایران و سایر کشورها، افزایش تعداد جمعیت سازمان‌یافته ورزش قهرمانی (زنان و مردان)، رشد جمعیت ورزشی دارای ناتوانی و معلولیت، رشد مدال‌های بازی‌های المپیک ناشنوایان، تکمیل اماکن ورزشی نیمه‌تمام (درصد پیشرفت فیزیکی)، افزایش تعداد کانون‌های استعدادیابی در فدراسیون‌های ورزشی، نرخ ورزشکاران قهرمان از مراکز پایگاه قهرمانی (از شهرستان، استان و کشور)، توسعه و تجهیز مراکز استعدادیابی ورزش کشور، رشد تعداد تربیت نیروی انسانی متخصص (داور و مربی)، تهیه نظام جامع آموزش و استعدادیابی، نسبت مدال‌های کسب شده به تعداد ورزشکاران اعزامی به مسابقات قهرمانی جهان، نسبت مدال‌های کسب شده به تعداد ورزشکاران اعزامی به مسابقات قهرمانی آسیا، نسبت مدال‌های کسب شده به تعداد ورزشکاران اعزامی به مسابقات قهرمانی بین‌المللی، میزبانی مسابقات بین‌المللی، صدور و تمدید مجوز بهره‌برداری از باشگاه‌های ورزشی.

با استناد به نتایج کدبندی محوری و مفاهیم مشترک بین مقوله‌های مورد نظر ۱۳ مقوله با عناوین توسعه ورزش قهرمانی؛ برنامه‌ریزی و نظارت بر هیئت‌های ورزشی استان‌ها، آموزش‌های پایه و استعدادیابی، امور مشترک فدراسیون‌ها، امور باشگاه‌ها، فنی مهندسی، برنامه و بودجه، امور جوانان، برنامه‌ریزی و توسعه اجتماعی جوانان، طرح‌های ملی و مشارکت‌های اجتماعی جوانان، توسعه ورزش همگانی و امور فرهنگی و توسعه ورزش روستایی شناسایی شد.

روایی پرسش‌نامه ابتدا از طریق روایی صوری و محتوایی با نظرسنجی از ۱۵ استاد رشته مدیریت ورزشی بررسی شد و سپس برای بررسی روایی سازه پرسش‌نامه از رویکرد تحلیل عاملی تاییدی، روایی همگرا از رویکرد میانگین واریانس مستخرج از سازه‌ها و پایایی ترکیبی و روایی واگرا از طریق بررسی

شاخص فورنل و شاخص نسبت خصیصه تک‌ارزشی به خصیصه چند ارزشی استفاده گردید. سپس به منظور بررسی پایایی پرسش‌نامه نیز از ضریب آلفای کرونباخ استفاده شد.

جدول ۲: کدهای باز و کدبندی محوری

مقوله محوری	کد محوری	کد باز
	برنامه‌ریزی و توسعه	نسبت افراد وام گیرنده به کل افراد متقاضی وام
	اجتماعی جوانان	ازدواج
		برگزاری کارگاه‌های آموزشی قبل از ازدواج
		ایجاد مراکز یا کانون مشاوره ازدواج آسان
		نسبت جوانان شرکت‌کننده در برنامه‌های فراغتی
	طرح‌های ملی و	به کل جمعیت جوان کشور
	مشارکت‌های اجتماعی	نسبت جوانان دریافت‌کننده وام خوداشتغالی
	جوانان	نسبت به کل جوانان متقاضی وام
		درصد رشد سالانه تعداد تشکلهای مردم‌نهاد جوان
		تدوین الگوهای فرهنگی کانون‌های هواداری
		تدوین سند الگوهای اخلاقی در ورزشکاران
	امور فرهنگی	انتشار رسانه‌ای فعالیت‌های فرهنگ‌ساز در زمینه
		ترویج ورزش‌های آیینی و سنتی
		تعداد خانه‌های ورزش فعال روستایی
		برگزاری رویدادها و جشنواره‌های ورزشی بومی
	توسعه ورزش روستایی	و محلی
		افزایش تعداد نیروی انسانی متخصص (داور- مربی) روستایی و عشایری
		رویدادهای ملی ورزش همگانی
	توسعه ورزش همگانی	تولید محتوا برنامه‌های آموزشی با رویکرد ورزش همگانی

نرخ رشد عضویت بانوان در مجامع بین‌المللی

(کرسی‌ها)

سیاست‌گذاری و توسعه

نرخ رشد قضاوت بانوان داور در مسابقات

بین‌المللی

ورزش بانوان

افزایش سطح بانوان مربی در ورزش قهرمانی تیم

های باشگاهی و ملی

میزان ارتقای سطح بانوان مربی در رشته‌های

مختلف (درجه ۲ و ۱)

سنگش قامت و آموزش حرکت ویژه زنان و

دختران روستایی

تعداد بانوان مدیر در بخش‌های مختلف مدیریتی

اداره کل

نظارت و هماهنگی امور

نسبت تعداد داوران فعال زن استان سال جاری به

بانوان

سال قبل

نسبت تعداد مربیان فعال زن استان سال جاری به

سال قبل

نسبت ورزشکاران زن عضو تیم‌های ملی به کل

ورزشکاران سازمان‌یافته زن استان

سرانه اماکن ورزشی

تکمیل اماکن ورزشی نیمه‌تمام (درصد پیشرفت

فنی مهندسی

فیزیکی)

افزایش تعداد جمعیت سازمان‌یافته ورزش

قهرمانی (زنان و مردان)

برنامه‌ریزی و نظارت بر

هیئت‌های ورزشی استان

رشد جمعیت ورزشی دارای ناتوانی و معلولیت

رشد مدال‌های بازی‌های المپیک ناشنوایان

افزایش تعداد کانون‌های استعدادیابی در

فدراسیون‌های ورزشی

نرخ ورزشکاران قهرمان از مراکز پایگاه

قهرمانی (از شهرستان، استان و کشور)

آموزش‌های پایه و توسعه و تجهیز مراکز استعدادیابی ورزش کشور

استعدادیابی رشد تعداد تربیت نیروی انسانی متخصص (داور

و مربی)

تهیه نظام جامع آموزش و استعدادیابی

تعداد پایگاه‌های استعدادیابی

تعداد پایگاه‌های قهرمانی

نسبت مدال‌های کسب‌شده به تعداد ورزشکاران

اعزامی به مسابقات قهرمانی جهان

نسبت مدال‌های کسب‌شده به تعداد ورزشکاران

امور مشترک فدراسیون‌ها اعزامی به مسابقات قهرمانی آسیا

نسبت مدال‌های کسب‌شده به تعداد ورزشکاران

اعزامی به مسابقات قهرمانی بین‌المللی

میزبانی مسابقات بین‌المللی

صدور و تمدید مجوز بهره برداری از باشگاه‌های

ورزشی

تدوین شاخص‌های رتبه‌بندی باشگاه‌های

ورزشی

امور باشگاه‌ها

تدوین نرخ گذاری باشگاه‌های ورزشی

نظام جامع باشگاه‌داری (تغییر لایحه نظام)

تعداد باشگاه‌های فعال

ورزش و جوانان

طراحی مدل ارزیابی عملکرد ادارات کل ورزش و جوانان استان‌های کشور

باشگاه‌های فعال ویژه بانوان موضوع کمیسیون

ماده ۵

باشگاه‌های ورزشی دریافت‌کننده تسهیلات و

حمایت‌های قانونی

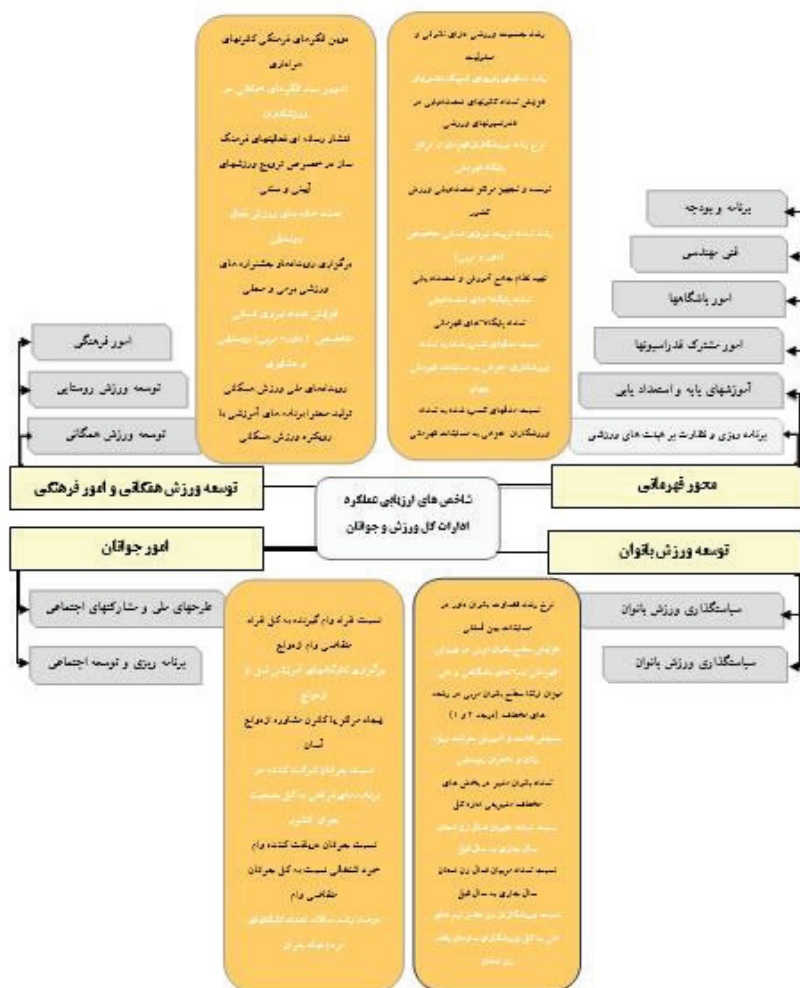
آمایش سرزمین

نسبت هیئت‌های ورزشی دارای شناسه ملی به برنامه و بودجه

کل هیئت‌های ورزشی

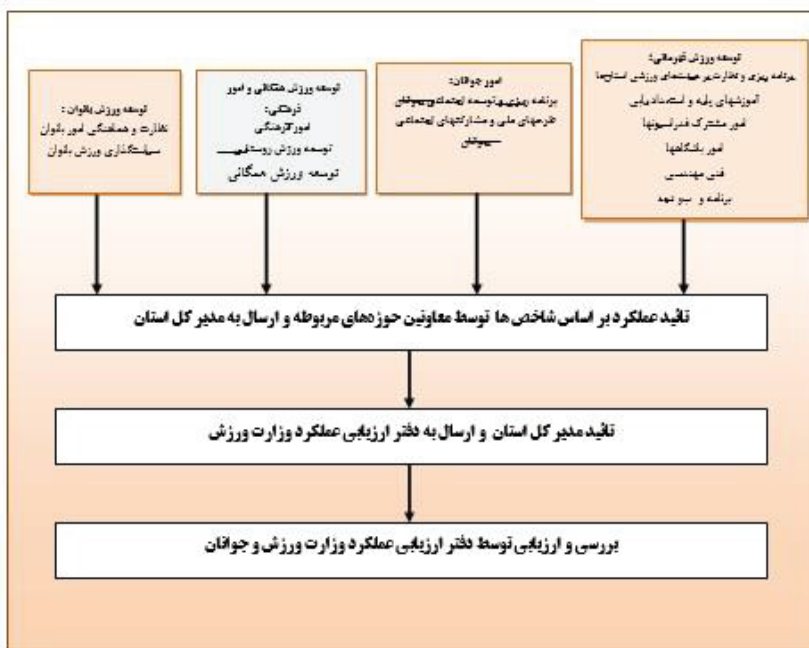
جدول ۳: کدگذاری نظری (گزینشی)		
کد گزینشی	کدهای محوری	منبع
	برنامه‌ریزی و نظارت بر هیئت‌های ورزشی استان	
	آموزش‌های پایه و استعدادیابی	
توسعه ورزش قهرمانی	امور مشترک فدراسیون‌ها امور باشگاه‌ها فنی مهندسی برنامه و بودجه	p3-p6-p7-p1-p8-p10-p15--p10-p1-p5 p22-p14- p11-p9-p4-P16-P17-p18
	نظارت و هماهنگی امور بانوان	
توسعه ورزش بانوان	سیاست‌گذاری ورزش بانوان	p14-p7-p8-p10 p3-p2-p6 p9-p13-p14-p9-p4-p12-P17-P16-p21
	امور فرهنگی	
توسعه ورزش همگانی و امور فرهنگی	توسعه ورزش روستایی توسعه ورزش همگانی	p9-p4-p5 p8-p4-p13-p7-p10 p1-p3-p14 -p15-p6-p7-p2-P16 p18
	برنامه‌ریزی و توسعه اجتماعی جوانان	
امور جوانان	طرح‌های ملی و مشارکت‌های اجتماعی جوانان	- ۱۴-p۱۵-p۱۰-p۸-p۱-p۷-p۶-p۳-p۵-p۱-p۱۰p -p21-p22۱۶-P۴-p۹-p۱۱p

به منظور ترسیم مدل نهایی تحقیق و پس از استخراج و اکتشاف مقولات اصلی، محوری و مفاهیم با توجه به الگوی ارائه شده که بر ساختار تشکیلاتی وزارت ورزش و جوانان طراحی گشته است، در نهایت مدل ارزیابی عملکرد ادارات کل ورزش و جوانان استان‌ها به شکل زیر ترسیم شد:

شکل ۱: الگوی پارادایمی شاخص‌های ارزیابی عملکرد ادارات کل ورزش و جوانان استان‌ها

طراحی مدل ارزیابی عملکرد ادارات کل ورزش و جوانان استان‌های کشور

شکل ۲- الگوی پارادایمی فرآیند ارزیابی عملکرد ادارات کل ورزش و جوانان استان‌ها

جدول ۴، نتایج مربوط به آزمون‌های پایایی آلفای کرون باخ، پایایی ترکیبی (دلونین گلدشتاین)،

پایایی ضریب اسپیرمن و پایایی اشتراکی را نشان می‌دهد:

جدول ۴: ضرایب آزمون‌های پایایی مدل اندازه‌گیری پژوهش

مؤلفه‌ها	Cronbach's Alpha	rho_A	Composite Reliability	Average Variance Extracted (AVE)
توسعه ورزش قهرمانی	۰,۸۱۹	۰,۷۷۸	۰,۷۴۵	۰,۷۷۱
امور جوانان	۰,۸۴۱	۰,۸۲۳	۰,۷۹۲	۰,۸۱۰
توسعه ورزش همگانی و امور فرهنگی	۰,۹۱۲	۰,۸۸۲	۰,۸۵۴	۰,۸۷۱
توسعه ورزش بانوان	۰,۸۹۴	۰,۷۸۹	۰,۸۳۶	۰,۸۰۹

جدول ۵، معناداری مسیرهای الگوی ارزیابی عملکرد ادارات کل ورزش و جوانان استانها را نشان می‌دهد:

جدول ۵. مسیرهای الگوی ارزیابی عملکرد ادارات کل ورزش و جوانان استانها

P value	تغیاز	هرایب رگرسیون استاندارد	مسیرهای الگوی ارزیابی عملکرد ادارات کل ورزش و جوانان استانها
۰/۰۱	۰/۰۰۰۰۰۰۰۰	۰/۰۰۰۰	ارزیابی عملکرد ادارات کل ورزش و جوانان استانها ← توسعه ورزش قهرمانی
۰/۰۱	۰/۰۰۰۰۰۰۰۰	۰/۰۰۰۰	ارزیابی عملکرد ادارات کل ورزش و جوانان استانها ← امور جوانان
۰/۰۱	۰/۰۰۰۰۰۰۰۰	۰/۰۰۰۰	ارزیابی عملکرد ادارات کل ورزش و جوانان استانها ← توسعه ورزش همگانی و امور فرهنگی
۰/۰۱	۰/۰۰۰۰۰۰۰۰	۰/۰۰۰۰	ارزیابی عملکرد ادارات کل ورزش و جوانان استانها ← توسعه ورزش بانوان

بحث و نتیجه‌گیری

امروزه جهانی‌شدن و پایداری در دنیای رقابتی کسب و کار، سازمان‌ها را با مسائل و چالش‌های اساسی روبه‌رو کرده است. در چنین شرایطی، مدیریت راهبردی تنها تعریف مسائل مهم در یک سازمان نیست، بلکه کسب اطمینان از اجرای آنها نیز جزو وظایف مدیریت راهبردی به شمار می‌آید. بر همین اساس سنجش موفقیت سازمان و اجرای مؤثر راهبردها برای موفقیت در آینده به چالشی برای مدیران، پژوهشگران و مشاوران تبدیل شده است؛ به طوری که مدیران ارشد همواره در جستجوی راهی برای حصول اطمینان از اجرای صحیح راهبردهای خود هستند و در این میان روش‌های ارزیابی عملکرد جامع و یکپارچه را که تمام جنبه‌های کلیدی و مؤثر سازمان را در برمی‌گیرند، به عنوان ابزاری برای کنترل اجرای راهبردهای خود برگزیده‌اند. (میرفخرالدینی و همکاران). امروزه، سیستم‌های ارزیابی عملکردی که فقط بر وجه مالی سازمان اتکا دارند، در محیط رقابتی و پیچیده چندان دیده نخواهند شد، چراکه سازمان‌ها برای پیشی‌گرفتن از رقبای خود به توجه به همه وجوه، اعم از مالی و غیرمالی نیاز دارند و باید برای آنها برنامه‌ریزی کنند. در واقع با استفاده از سیستم ارزیابی عملکرد جامع و مؤثر، سازمان‌ها قادر خواهند بود که کارایی و اثربخشی خود را از طریق کمی کردن عملیات سازمان بسنجند و بدین ترتیب می‌توانند به کنترل بهتر موقعیت فعلی، تشخیص صحیح مسیر آینده و الگوبرداری هرچه بهتر و مؤثرتر از سازمان‌های دیگر عمل کنند (چیسو و همکاران، ۲۰۱۸).

با توجه به بند ۳ اصل ۳ قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران و تأکید آن بر تربیت بدنی رایگان، یکی از وظایف اصلی دولت تأمین تربیت بدنی رایگان است. بر همین اساس از جنبه قانونی، قانون تأسیس سازمان تربیت بدنی و وزارت ورزش و جوانان تدوین و تصویب شد که از نظر ساختاری در رأس هرم سازمان تربیت بدنی و در ادامه وزارت ورزش و جوانان و در سطوح پایین‌تر ادارات کل ورزش و جوانان

طراحی مدل ارزیابی عملکرد ادارات کل ورزش و جوانان استان‌های کشور

استان‌های کشور و ادارات شهرستان به وجود آمدند. با توجه به اینکه هدایت این ادارات از وظایف وزارت ورزش است، کنترل و نظارت بر عملکرد آنها به منظور هدایت درست و منطقی هم موضوع مهمی است که باید به آن توجه داشت. اولین گام در کنترل و نظارت و همچنین ارزیابی، داشتن شاخص و در واقع مدل ارزیابی است که در این مطالعه محقق به عنوان کسی که در بدنه ورزش مشغول به خدمت است و از نزدیک با مشکلات و مسائل آگاه است، اقدام به مطالعه و تدوین شاخص و طراحی مدل ارزیابی عملکرد کرده است.

نتایج پژوهش حاضر نشان داد که شاخص‌های ارزیابی بخش توسعه ورزش قهرمانی شامل برنامه‌ریزی و نظارت بر هیئت‌های ورزشی استان‌ها، آموزش‌های پایه و استعدادیابی، امور مشترک فدراسیون‌ها، امور باشگاه‌ها، فنی مهندسی و برنامه و بودجه می‌باشند. در حیطه امور جوانان، برنامه‌ریزی و توسعه اجتماعی جوانان، طرح‌های ملی و مشارکت‌های اجتماعی جوانان؛ در حیطه توسعه ورزش همگانی و امور فرهنگی، امور فرهنگی، توسعه ورزش روستایی و توسعه ورزش همگانی شاخص‌های اصلی بودند.

یافته‌های این مطالعه با نتایج پژوهش‌های اسکندری و همکاران (۱۳۹۷) همخوانی دارد. آنها نیز در مطالعه خود به این نتیجه رسیدند که برای ارزیابی عملکرد فدراسیون‌های ورزشی باید عواملی مانند ساختار سازمانی را در نظر گرفت. از سوی دیگر، نتایج این پژوهش با مطالعه همایون عباسی و همکاران (۱۳۹۵) با عنوان «تحلیل SWOT در اداره کل ورزش و جوانان استان کرمانشاه در بخش ورزش همگانی» که نشان‌دهنده جایگاه راهبردی اداره کل ورزش و جوانان استان کرمانشاه در بخش ورزش همگانی می‌باشد، همسو بوده است. همچنین ابعاد مدل پژوهش حاضر تا حدودی با مطالعات نژادسجادی و همکاران (۱۳۸۹) با عنوان «تدوین الگوی اجرای راهبرد و طراحی نقشه ارزیابی سازمان ورزش شهرداری تهران با استفاده از روش کارت امتیازی متوازن» همخوانی دارد. شاخص‌های تدوین مدل حاضر با شاخص‌های مطالعات همتی‌نژاد و همکاران (۱۳۸۹) با عنوان «اولویت‌بندی شاخص‌های ارزیابی عملکرد ادارات تربیت‌بدنی دانشگاه‌ها» که معیارهای ارزیابی عملکرد ادارات تربیت‌بدنی دانشگاه‌ها را شناسایی و بر اساس یک سری اصول ریاضی منتج از روش فرآیند تحلیل سلسله مراتبی آنها را اولویت‌بندی کردند، کاملاً همسو می‌باشد. نتایج مطالعات علیان (۱۳۹۲) با عنوان «بررسی امکان پیاده‌سازی روش کارت امتیازی متوازن جهت ارزیابی عملکرد اداره کل ورزش و جوانان استان اصفهان»

که با هدف بررسی امکان پیاده سازی روش کارت امتیازی متوازن BSC جهت ارزیابی عملکرد اداره کل ورزش و جوانان استان اصفهان (از دیدگاه مدیران ارشد و میانی) انجام گرفت، با نتایج پژوهش حاضر همخوانی دارد. نتایج مطالعات میر فخر الدینی و همکاران (۱۴۰۱) با عنوان «ارزیابی عملکرد سازمان های ورزشی با استفاده از مدل منسجم (BSC – TOPSIS) مطالعه موردی: اداره کل تربیت بدنی استان یزد» با نتایج پژوهش حاضر همسو بوده است.

نتایج منتج از پژوهش حاضر با مطالعات چولکی (۱۳۹۰) با عنوان «بررسی شاخص های ارزیابی هیئت های ورزشی استان ایلام» که نشان داد توسعه شاخص قهرمانی، مهمترین رکن اساسی در عملکرد هیئت های ورزشی در نظر گرفته شده تا جایی که وزارت ورزش و جوانان، فدراسیون های ورزشی و ادارات کل استان ها بیشترین امتیاز را به آن اختصاص داده اند، همسو بوده است.

محققان دیگری همچون مهپاترا، مخرجی و بیهر (۲۰۱۵) نیز در پژوهش خود به منظور ارزیابی عملکرد سازمان ها از روش تحلیل سلسله مراتبی فازی و ترکیب آن با روش DEA استفاده کرده و در نهایت مدلی را مطرح کرده اند که با به کارگیری آن می توان اطلاعات لازم برای مدیران به منظور ارزیابی عملکرد سازمان را فراهم آورد.

با توجه به اهمیت موضوع ارزیابی عملکرد در سازمان های مختلف از جمله ادارات ورزش و جوانان و نبود مدلی جامع و کاربردی در این زمینه، پژوهش حاضر به ارائه مدلی به منظور ارزیابی عملکرد این ادارات پرداخته است، که این مدل به عنوان یکی از جامع ترین روش های موجود برای تصمیم گیری با معیارهای چندگانه، به عنوان روش طبقه بندی و مقایسه بین مناطق مختلف ارائه شده است با توجه به روش های به کار گرفته شده در طراحی این مدل، می توان از آن به عنوان راهنمای مناسب، جامع و کاربردی برای سنجش ادارات ورزش و جوانان استان های مختلف استفاده کرد، چرا که در این مدل شاخص های تأثیرگذار بر عملکرد کلی ادارات ورزش و جوانان بر اساس نظرهای مدیران، متخصصان، کارشناسان و مطالعات عمیق مشخص شده است. آنها می توانند با شناخت جایگاه خود در این رتبه بندی، به بررسی نقاط قوت و ضعف در هر منظر و با مدیریت بهتر و عملکرد اثربخش تر به حفظ و تقویت نقاط قوت و رفع و بهبود نقاط ضعف خود بپردازند. نتیجه اینکه به منظور ارزیابی عملکرد ادارات کل و ورزش و جوانان و تعیین انتظارات از مدیران کل این ادارات باید در تعامل با ستاد وزارت ورزش و جوانان و معاونت های مربوط به هر بخش، ابعاد ورزش، قهرمانی، ورزش، همگانی، سازماندهی امور جوانان، امور

طراحی مدل ارزیابی عملکرد ادارات کل ورزش و جوانان استان‌های کشور

ورزش بانوان و در تعامل با دفتر ارزیابی عملکرد وزارت ورزش و جوانان شاخص‌های ارزیابی مربوطه را دریافت نمایند و نسبت به تبیین وضعیت موجود استان و تدوین اهداف به بالاترین سطح عملکرد خود دست یابند.

بر مبنای نتایج حاصل شده پیشنهاد می‌گردد:

۱- مدیران ادارات کل ورزش و جوانان استان‌ها با توجه به ظرفیت استان، نسبت به اولویت‌بندی شاخص‌ها اقدام نمایند و بر آنها متمرکز شوند تا بتوانند نقش موثری بر توسعه ورزش قهرمانی، همگانی، امور فرهنگی و همچنین ساماندهی امور جوانان داشته باشند.

۲. مدیران ادارات کل ورزش و جوانان استان‌ها با برگزاری شورای جلسات استان و در اولویت قرار دادن شاخص‌های ارزیابی عملکرد، سکان ورزش در استان را به نحو مطلوب هدایت نمایند.

۳. ورزش همگانی به عنوان بستر ورزش قهرمانی نقش زیادی در سلامت فردی و اجتماعی دارد. بر همین اساس پیشنهاد می‌شود مدیران کل استانی تبلیغ هرچه بیشتر این حوزه ورزشی را در دستور کار خود قرار دهند و به برگزاری جشنواره‌ها، همایش‌ها و مسابقات حوزه ورزش همگانی اقدام کنند. با کمک بخش‌های غیردولتی به اعزام تیم‌ها و ورزشکاران به مسابقات ورزش‌های همگانی مبادرت کنند و با تشویق مدال‌آوران حوزه ورزش‌های همگانی حس رقابت را در جامعه ایجاد نمایند و باعث تشویق آحاد جامعه به ورزش شوند.

۴. بانوان بخش مهمی از جامعه ایران را تشکیل می‌دهند و این مهم هم در ورزش وجود دارد. بنابراین پیشنهاد می‌شود مدیران کل ورزش و جوانان استان‌های سراسر کشور شرایط لازم را برای برگزاری میزبانی مسابقات ورزش بانوان مهیا سازند و زیرساخت‌های ورزش بانوان را توسعه دهند و تقویت کنند و با حمایت از استعدادهای بانوان و تشویق و تقدیر و تشکر ویژه از بانوان قهرمان زمینه ورود سایر بانوان به حوزه ورزش قهرمانی را مهیا سازند.

۵. پیشنهاد می‌گردد بر اساس نتایج ارزیابی عملکرد ادارات کل ورزش و جوانان استان‌ها راهکارهای لازم در مورد اینکه چه برنامه‌ها و سیاست‌هایی باید اعمال شود تا عملکرد ادارات کل ورزش و جوانان استان‌ها بتواند به اهداف اصلی وزارت ورزش و جوانان کشور دست یابد، بررسی شود.

۶. پیشنهاد می‌شود پژوهشی در مورد طراحی مدل جهت ارزیابی عملکرد تیم‌ها و باشگاه‌های فرهنگی و ورزشی بخش دولتی و خصوصی کشور انجام یابد.

منابع

- آذر، عادل؛ حبشی، نعمت و حمیدیان، محسن. (۱۴۰۱). «مدل قابلیت حسابرسی عملکرد برای بخش عمومی ایران». پژوهش‌های تجربی حسابداری. سال ۱۱، شماره ۴۵.
- افشار جهان‌شاهی، اصغر. (۱۳۸۵). «ارزیابی عملکرد شرکت سیمان داراب بر اساس مدل تعالی سازمانی EFQM». پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه سیستان و بلوچستان.
- امیری، سهراب؛ مقصود، و برزیده، فرخ. (۱۳۹۷). «مدلی برای ارزیابی عملکرد شرکت‌های سرمایه‌گذاری با رویکرد تحلیل پوششی داده‌ها و روش تجزیه به مولفه‌های اصلی». پژوهش‌های حسابداری مالی. ۱۰(۱)، پیاپی (۳۵)، صص ۷۵-۹۴.
- بیک‌زاده، جعفر و پورمحمدی، فریده. (۱۳۸۹). «سرمایه فکری در سازمان‌های هزاره سوم». فصل‌نامه عصر کیفیت. ۱۸، صص ۶۵-۶۸.
- پورعزت، علی‌اصغر. (۱۴۰۰). ارزیابی عملکرد دولت و حکومت. تهران: سمت.
- پورعزت، علی‌اصغر و عبدالحمید، مهدی. (۱۴۰۰). «ارائه الگوی ارزشیابی موفقیت خطمشی‌های عمومی جمهوری اسلامی ایران». مطالعات الگوی پیشرفت ایرانی اسلامی. سال ۹، شماره ۲ (پیاپی ۱۸).
- تحلیل SWOT در اداره کل ورزش و جوانان استان کرمانشاه در بخش ورزش همگانی. (۱۳۸۹). پژوهش در علوم ورزشی. شماره ۲۷ (جزء چهارم)، صص ۱۲۷-۱۳۸.
- حسین‌زاده بحرینی، محمدحسین. (۱۳۹۶). «ارزیابی قانون بانکداری بدون ربا در عرصه اجرا». دوفصل‌نامه اقتصاد پولی، مالی (دانش و توسعه سابق). دوره جدید، سال ۲۴، شماره ۳۱.
- حسینی، سیروس و نجمی، منوچهر. (۱۳۸۹). مدل سرآمدی EFQM از ایده تا عمل. تهران: سرآمد.
- دسلر، گری. (۱۳۸۱). مبانی مدیریت منابع انسانی. علی پارسائیان و سید محمد اعرابی. چاپ دوم، تهران: انتشارات دفتر پژوهش‌های فرهنگی.
- دفتر بهبود مدیریت و ارزیابی عملکرد. (۱۳۸۶). شاخص‌های عمومی ارزیابی عملکرد دستگاه‌های اجرایی. معاونت توسعه مدیریت و سرمایه انسانی ریاست جمهوری.
- راد، پرویز و نیکنام، سیدمحمدغفار. (۱۳۹۳). «فراتحلیل هویت‌پژوهی در ایران (با عطف نظر به مقالات علمی پژوهشی یک دهه گذشته (۱۳۸۱-۱۳۹۱))». مطالعات ملی. ۱۵(۱)، صص ۱۴۹-۱۷۷.
- رستگارپور، حسن و گرجی‌زاده، سحر. (۱۳۹۱). «ارزیابی کارآمدی دوره‌های یادگیری الکترونیکی در دانشگاه تربیت مدرس از دیدگاه کاربران». فن آوری اطلاعات و ارتباطات در علوم تربیتی. ۲(۳) (پیاپی ۷)، صص ۵-۳۰.
- رضائیان، علی. (۱۳۹۱). مدیریت رفتار سازمانی. تهران: انتشارات دانشکده مدیریت دانشگاه تهران.
- زنگنه، اسماعیل. (۱۳۸۷). «بررسی تعالی سازمانی باشگاه‌های شهر تهران در لیگ برتر فوتبال ایران از دیدگاه مدیران و کارکنان (براساس مدل EFQM)». پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه تربیت مدرس.
- سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور. (۱۳۸۵). شیوه‌نامه امتیازدهی شاخص‌های عمومی واحدهای استانی. دفتر بهبود مدیریت و ارزیابی عملکرد معاونت امور مدیریت و منابع انسانی.
- سلمانی، احسان. (۱۴۰۰). «تدوین و طراحی مدل ارزیابی عملکرد هیئت بدمیتون استان اصفهان بر اساس مدل تعالی سازمانی». نشریه تحقیقات کاربردی علوم ورزش بدون مرز. پیاپی ۲۰.
- عادلی، علیرضا. (۱۳۸۴). «ارزیابی عملکرد نیروی انتظامی جمهوری اسلامی ایران در برقراری نظم و امنیت شهرستان بم». پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه علوم انتظامی.
- میرفخرالدینی، سیدحیدر و دهقان، فرناز. (۱۴۰۱). «ارزیابی عملکرد سازمان‌های ورزشی با استفاده از مدل منسجم BSC-TOPSIS (مطالعه موردی: اداره کل تربیت بدنی استان یزد)». سومین کنفرانس بین‌المللی چالش‌ها و راهکارهای نوین در مهندسی صنایع، مدیریت و حسابداری.

طراحی مدل ارزیابی عملکرد ادارات کل ورزش و جوانان استان‌های کشور

- نجمی، منوچهر و حسینی، سیروس. (۱۳۸۵). «تعامل بین تعالی سازمان و متدلوژی شش سیگما». اولین کنگره بین‌المللی شش سیگمای ناب.
- نژادسجادی، سیداحمد؛ حمیدی، مهرزاد؛ سجادی، سیدنصراله و گودرزی، محمود. (۱۳۹۰). «تدوین الگوی اجرای راهبرد و طراحی نقشه راهبرد سازمان ورزش شهرداری تهران با استفاده از تکنیک کارت امتیازی متوازن». پژوهش‌های فیزیولوژی و مدیریت در ورزش. ۸، صص ۲۱-۷.
- همتی‌نژاد، مهرعلی؛ قلی‌زاده محمدحسن و رمضانیان، محمدرحیم. (۱۳۸۹). مطالعات مدیریت ورزشی (پژوهشکده تربیت بدنی). شماره ۶ (پیاپی ۲۷).
- همتی‌نژاد، مهر علی؛ قلی‌زاده، محمدحسن؛ رمضانیان، محمدرحیم و میرکاظمی، سیده غدرا. (۱۳۸۹). «اولویت‌بندی شاخص‌های ارزیابی عملکرد ادارات تربیت بدنی دانشگاه‌ها». مطالعات مدیریت ورزشی. سال ۷، شماره ۲۷.
- وزین کریمیان، محمد؛ سرداری، احمد و سیلاوی، عیسی. (۱۳۹۴). «مطالعه ارتباط بین گرایش به دولت الکترونیکی با چابکی سازمانی». مدیریت توسعه و تحول. ۷(۲۲)، صص ۳۷-۴۴.
- وزین کریمیان، محمد؛ صفری، سعید و خسروی، علی. (۱۳۹۴). «سنجش عملکرد سازمان بر اساس شاخص‌های مدیریت منابع انسانی با استفاده از تکنیک‌های MADM فاز۱ (مطالعه موردی: سازمان‌های وابسته به شهرداری اصفهان)». مدیریت دولتی. ۷(۱)، صص ۱۵۳-۱۸۳.
- یعقوب‌زاده، رحیم؛ عمویی، صدرا و جان بابانژاد، محمدحسین. (۱۳۹۴). «ارزیابی مناطق آزاد ایران به لحاظ جذب گردشگر و توسعه زیرساخت‌های گردشگری (مطالعه موردی: منطقه آزاد قشم)». مطالعات فرهنگی و سیاسی خلیج فارس. ۲(۳)، صص ۹۹-۱۱۶.
- HDR. (2011) “**Human Development Report**”. Available: at: <http://hdr.undp.org/reports/global/2011> (20 March 2013)
- Howard, D., & Crompton, J. (2004). **Financing Sport**. Morgantown, WV: Fitness Information Technology, Inc, 2.
- Lehmann, D R., Zahay, D., Peltier, J W (2013). “**Survey Analyze Customer Relationship Management Using Balanced Scorecard**”. Journal of Interactive Marketing, 27, pp: 1-16.
- Mahapatra, B., Mukherjee, K., Bhar, C (2015). “**Performance Measurement—an DEA-AHP Based Approach**”. Journal of Advanced Management Science, 3(1), pp: 26-30.
- Mirfakhredini, H., Peymanfar, M H., Khatibi Oghada, A., Alimohammadi, H (2013). “**Performance Assessment of Sports Organization with BSC – Topsis Integrated Model**”. Journal of Sport Management, 5(16), pp: 77-96. (In Persian).
- R.M. No & R.W. Monday. (2020). **Personnel/The management of Human Resources**. Third Edition, united. state, p. 36
- Wang, G., Wan, J. & Zhao, L. (2014). “**Strategy map for Chinese science parks with KPIs of BSC**”. Journal of Science and Technology Policy Management, 5(2), 82-105.
- Chiesa, V., Frattini, F., Lazzarotti, V., Manzini, R (2۰۱8). “**Designing a Performance Measurement System for the Research Activities: A Reference Framework and an Empirical Study**”. J. Eng Technol Manage, 25, pp: 213-226.

ارائه مدل سیستمی عوامل مؤثر بر شناخت نیازهای جسمانی، مهارتی و انگیزشی در دختران والیبالیست تیم ملی جوانان ایران

راحله قمصری خواص^۱

علی محمد صفانیا^۲

سیدعماد حسینی^۳

[10.22034/ssys.2022.2296.2650](https://doi.org/10.22034/ssys.2022.2296.2650)

تاریخ دریافت مقاله: ۱۴۰۱/۱/۲۷

تاریخ پذیرش مقاله: ۱۴۰۱/۲/۲۱

پژوهش حاضر با هدف شناسایی ارائه مدل سیستمی عوامل مؤثر بر شناخت نیازهای جسمانی، مهارتی و انگیزشی در دختران والیبالیست تیم ملی جوانان ایران صورت گرفت. روش پژوهش، کیفی و مبتنی بر نظریه داده‌بنیاد با رویکرد سیستماتیک و جامعه آماری شامل مربیان، کادر فنی و بازیکنان تیم ملی والیبال جوانان بانوان و برخی اعضای ارشد فدراسیون و افراد آگاه در این حوزه بود. جمع‌آوری اطلاعات تا اشباع نظری داده‌ها ادامه یافت و تعداد ۱۵ مصاحبه فردی نیمه‌ساختاریافته انجام گرفت. به‌منظور تجزیه و تحلیل داده‌ها، از روش کدگذاری سه مرحله‌ای باز، محوری و انتخابی با استفاده از نرم‌افزار اطلس-تی‌آی استفاده شد. بر اساس نتایج حاصل از پژوهش، سیاست‌گذاری‌های فدراسیون و وزارت ورزش تأثیرگذار بر شناخت نیازها، تحت تأثیر شرایط زمینه‌ای مانند عوامل مدیریتی و زیرساخت‌ها و عوامل مداخله‌گری مانند عدم توجه مدیران و کمبود منابع و امکانات می‌تواند از طریق راهبردهایی مانند تعامل با ذینفعان و فراهم‌سازی شرایط و امکانات لازم در نهایت منجر به پیامدهایی مانند پیشرفت و توسعه والیبال بانوان در ایران شود. ارتقای سطح کیفی و کمی بازیکنان و همچنین پیشبرد اهداف تیم مستلزم شناسایی برخی شرایط علی جهت برآورده ساختن نیازهای جسمانی، مهارتی و انگیزشی دختران والیبالیست است. این شرایط می‌تواند به‌وسیله شناسایی و بررسی دقیق نیازهای بازیکنان و امورات وابسته به آن در جامعه زنان، روی بافت تیم اثر بگذارد و منجر به توسعه و پیشرفت بازیکنان و کسب موفقیت‌های وابسته به آن برای تیم گردد.

واژگان کلیدی: نیازهای جسمانی، نیازهای مهارتی، نیازهای انگیزشی و والیبال زنان.

^۱ دانشجوی دکتری مدیریت ورزشی، دانشکده تربیت‌بدنی و علوم ورزشی، واحد آیت‌الله آملی، دانشگاه آزاد اسلامی، آمل،

ایران

^۲ استاد، گروه مدیریت ورزشی، واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران (نویسنده مسئول)

[E=mail: A.m.safania@gmail.com](mailto:A.m.safania@gmail.com)

^۳ استادیار، گروه مدیریت ورزشی، دانشکده تربیت‌بدنی و علوم ورزشی، دانشگاه شهید بهشتی، تهران، ایران

مقدمه

در عصر حاضر، ورزش به عنوان یک ابزار قدرتمند در حوزه های مختلف تأثیرات گسترده ای به جا گذاشته است. امروزه ورزش در گذراندن اوقات فراغت سالم و با نشاط و البته سلامت افراد به ویژه نسل نوجوان، ایجاد روابط اجتماعی سالم در جامعه، پیشگیری از ابتلا به بیماری ها و پیشگیری از بسیاری از مفاصل اجتماعی و انحرافات اخلاقی نقش خود را آشکار نموده است (مؤتمنی و مرادی، ۱۳۹۳). موفقیت در رشته های مختلف ورزشی به عوامل متعددی بستگی دارد. سعی مربیان ورزشی بر آن است تا هرگونه تمرین و تجربه ای را برای موفقیت ورزشکاران به کارگیرند. مربیان زمانی می توانند شانس موفقیت ورزشکاران را بالا ببرند که ویژگی های ورزشکاران و میزان تأثیر آن ها در موفقیت ورزشی را به خوبی بشناسند (افضل پور و رشیدی، ۱۳۸۸). پژوهش ها نشان می دهند که ورزشکاران موفق در ورزش های خاص دارای ویژگی های بدنی و فیزیولوژیک منحصربه فردی هستند که شناخت این ویژگی ها مهم و عامل تعیین کننده ای در اجرای مطلوب مهارت از طرف ورزشکاران است (فرامرزی، قراخانو و چوبینه، ۱۳۸۹). از طرفی، پژوهشگران و کارشناسان علوم ورزشی بر این باورند که هر رشته ورزشی با توجه به شرایط و ماهیت آن، همچنین خصوصیات ساختاری و فیزیولوژیکی بازیکنان و نقش آن ها در تیم، نیاز به برنامه تمرینی مناسب و خاص برای تک تک بازیکنان دارد (سلیمی آوانسر، بارانچی و کنشلو، ۱۳۹۳). این مفهوم بدان معناست که باید برنامه های ویژه برای همه مهارت های تخصصی و پرورش آن ها سازمان دهی کرد تا هر نیاز مهارتی هر رشته به صورت تخصصی رفع گردد (ورباچ و همکاران^۱، ۲۰۲۱). مربیان باید اطلاعات کاملی درباره فرآیند آموزش مهارت های حرکتی، تئوری تمرین و روش های نوین تمرین داشته باشند تا برحسب آن برنامه ریزی لازم را برای تیم در نظر بگیرند (مهرگان، ۱۳۹۳)؛ اما تنها توجه به مهارت های حرکتی و تمرینات بدنی کافی نیست و لازم است مهارت های روانی نیز مورد توجه قرار گیرند (سریا دیاز و همکاران^۲، ۲۰۱۹) چراکه امروزه با پیشرفت علم روان شناسی، بحث تأثیر مهارت های روانی در اجرای مهارت های ورزشی از اهمیت بسزایی برخوردار شده است و عوامل روانی که در عملکرد ورزشی سهمیند، مورد علاقه گسترده ورزشکاران، مربیان و روان شناسان ورزش قرار گرفته اند؛ به طوری که در سالیان اخیر، بررسی ها و آزمایش های تجربی به شکل گسترده ای بر عوامل روانی فردی از جمله اعتماد به نفس، انگیزش، توجه، تجسم و مهارت های روانی و تأثیر هریک از این عوامل بر عملکرد تکیه کرده است (گوکسیاردی، گوردون و دیموک^۳، ۲۰۰۸).

محیط پیرامون هر فعالیتی مانند ورزش می تواند موجب ایجاد انگیزش یا بی انگیزشی نسبت به مشارکت ورزشی گردد. مطالعات در زمینه ورزش نشان می دهند که باورها و ادراکات ورزشکاران از طریق

¹ Orbach et al.

² Sierra-Díaz et al.

³ Gucciardi DF, Gordon S, Dimmock JA

واسطه‌های اجتماعی همچون مربیان، بر پیامدهای انگیزشی مختلف ورزشکاران تأثیر می‌گذارند (زردشتیان، نوروزی حسینی و آزادی، ۱۳۹۲). پژوهشگران اعتقاد دارند برای تحلیل مشارکت ورزشی اقشار مختلف در هر جامعه، بررسی سه عامل ضروری است: ویژگی‌ها و عقاید، اهداف و انگیزه‌های افراد، محیط و رفتار فردی و گروهی (قدرت‌نما و حیدری‌نژاد، ۱۳۹۲). پینتریچ و شاروبن^۱ (۱۹۹۲) شناخت انگیزه‌ها را از بین این سه عامل به‌عنوان مهم‌ترین عامل بروز و ایجاد رفتارها در افراد معرفی کردند (پینتریچ و شاروبن، ۱۹۹۲). به بیان ساده، انگیزش عبارت است از جهت و شدت تلاش فرد در موقعیت‌های مختلف (صادق پور و همکاران، ۱۳۹۸). میزان و نوع انگیزش با توجه به شرایط، متفاوت است و در تمامی فعالیت‌های انسانی به چشم می‌خورد (رابازو همکاران^۲، ۲۰۱۹) و عملکرد افراد با توجه به منبع انگیزش متفاوت است (یان و مک کولاف^۳، ۲۰۰۴). همچنین تحقیقات نشان می‌دهد که یکی از عوامل تأثیرگذار بر انگیزش ورزشکار رفتار مربی است (دودا و بالاگوئر^۴، ۲۰۰۷). در همین راستا نتایج تحقیق پیری و همکاران (۱۳۹۴) نشان داد که تفاوت معنی‌داری بین انگیزش مشارکت ورزشی از جمله موفقیت، آمادگی، رهایی انرژی، دوست‌یابی و تفریح در بین دختران و پسران ورزشکار وجود دارد که در تمامی مؤلفه‌های مذکور به جز توسعه مهارت، انگیزه مشارکت دختران بالاتر از انگیزه پسران است (پیری، آهار و محمودی، ۱۳۹۴). صفانیا و نیک‌بخش (۱۳۸۸) نیز در پژوهش خود نشان دادند که انگیزه‌های پسران دانشجو در مقایسه با دختران برای ورزش بیشتر بود. در نتیجه می‌توان گفت که موفقیت در رشته‌های مختلف ورزشی می‌تواند به عوامل متعددی وابسته باشد (مرادی و همکاران، ۱۳۹۸) و همان‌طور که اشاره شد مربیان ورزشی برای موفقیت ورزشکاران از هرگونه تمرین و تجربه‌ای استفاده می‌کنند و تنها در صورتی که بتوانند خصوصیت و ویژگی‌های ورزشکاران و میزان تأثیر آن‌ها در موفقیت ورزشی را به خوبی شناسایی کنند، می‌توانند درصد موفقیت ورزشکاران را توسعه دهند. به همین جهت شناخت این خصوصیت‌ها به‌ویژه در رده‌های پایه و ورزشکاران نخبه به مربیان و متخصصان تمرین کمک می‌کند تا برای رسیدن به اهداف موردنظر و موفقیت‌های ورزشی پایدار، برنامه‌های تمرینی لازم را به صورت بهینه برنامه‌ریزی و طراحی نمایند. در همین راستا، ورزشکاران نیز می‌توانند با کسب آگاهی بهتر نسبت به ویژگی‌های مورد نیاز رشته ورزشی خود، با انگیزه و تلاش بیشتری به اجرای تمرینات بپردازند (صفانیا و نیک‌بخش، ۱۳۸۸).

در طول سالیان پس از انقلاب، همواره موضوع حقوق زنان در ایران یکی از محورهای اصلی جنگ نرم رسانه‌های علیه نظام بوده و در قالب‌های مختلفی پیگیری شده است، البته یکی از جدیدترین مصادیق آن ورود زنان به ورزشگاه‌ها است که به صورت جدی درباره آن فضا سازی می‌شود؛ به طوری که تبعات آن

¹ Pintrich PR, Schrauben B

² Rabaz et al.

³ Yan JH, McCullagh

⁴ Duda JL, Balaguer

در جامعه مشاهده می‌گردد (مرکز مطالعات راهبردی تربیت اسلامی، ۱۳۹۵). امروزه حضور و مشارکت زنان در حوزه‌های مختلف ورزشی نظیر بازار کار، شرکت در مجامع و انجمن‌های علمی و فرهنگی به‌خصوص آموزش افزایش چشمگیری داشته، اما به رغم مشارکت کمی، در بعد کیفی رشد چندانی مشاهده نشده و به حد مطلوب نرسیده است. مشاهدات تجربی حاکی از آن است که در جامعه ما، مشارکت ورزشی دختران در مقایسه با مشارکت ورزشی پسران نرخ کمتری دارد، ولی طی دو دهه گذشته و پس از پیروزی شکوهمند انقلاب اسلامی، پیشرفت‌های زیادی در مورد فعالیت‌های دختران حاصل شده است (حسینی، ۱۳۸۷). به طور مثال، تعداد مربیان و داوران زن در سال ۱۳۷۵ به ترتیب ۳۲ و ۱۰ نفر بوده است که این تعداد در سال ۱۳۸۲، به ترتیب ۳۲۴۶۶ نفر مربی زن و ۱۶۴۸۹ نفر داور زن افزایش پیدا کرده است. این افزایش گامی بزرگ در جهت رفع یکی از معضلات ورزش بانوان در زمینه کمبود نیروی انسانی متخصص است (موسوی راد، فراهانی و بیات، ۱۳۹۵).

موفقیت رشته‌های ورزشی و فدراسیون‌های مرتبط در گرو استفاده از یافته‌های جدید علمی تربیت‌بدنی و ورزش قهرمانی به‌ویژه در کشورهای پیشرفته است (وزینی طاهر، شهبازی و باقرزاده، ۱۳۹۰). پژوهش‌ها نشان می‌دهند که ورزشکاران موفق در ورزش‌های خاص دارای ویژگی‌های بدنی و فیزیولوژیک منحصر به فردی نسبت به سایر ورزشکاران است (گونزالس و سوارز^۱، ۲۰۱۱)، شناخت این ویژگی‌ها مهم و عامل تعیین‌کننده‌ای در اجرای ورزشکاران است (شپارد، نولان و نیوتون^۲، ۲۰۱۲). والیبال که امروزه به‌عنوان یکی از پنج ورزش برتر جهان نزد مردم شناخته شود و فدراسیون بین‌المللی آن نیز با عضویت ۲۲۰ فدراسیون ملی، بزرگ‌ترین نهاد ورزشی جهان است، در ایران به‌خصوص در میان بانوان به عنوان یکی از ورزش‌های پرتطرفدار به شمار می‌آید. والیبال ورزشی هیجان‌انگیز و مفرح است که در بین دیگر ورزش‌ها، جایگاهی ویژه و در سراسر جهان و همچنین ایران طرفداران فراوانی دارد. بازیکنان والیبال با توجه به ماهیت این ورزش و محیط بازی، از ویژگی‌های جسمانی ویژه‌ای برخوردارند که سهم تعیین‌کننده‌ای در رسیدن به اوج آمادگی و عملکرد ورزشی و همچنین کسب موفقیت در رقابت‌های مختلف داخلی و خارجی دارند (سلیمی آوانسر، بارانچی و کنشلو، ۱۳۹۳). طبق نظر محققان، آمادگی عبارت است از: عوامل فیزیولوژیکی، روانی و ذهنی اثرگذار بر توانایی انسان که میل به یادگیری و تحمل در برابر فشار معین را افزایش می‌دهد و دارای شرایط و ویژگی‌هایی است. از جمله عواملی که سطح آمادگی را تعیین می‌کند سن، جنسیت، محیط، ژنتیک و نوع زندگی هستند (کومبیرا و همکاران^۳، ۲۰۲۱). شرایط جسمانی و روانی از مهم‌ترین عواملی هستند که در تعیین سطح آمادگی تأثیر می‌گذارند. در این زمینه افضل‌پور و رشیدی (۱۳۸۸) ارتباط معناداری را بین

¹ González & Suarez

² Sheppard JM, Nolan E, Newton

³ Coimbra et al.

برخی ویژگی‌های آنتروپومتریکی، فیزیولوژیکی و روان‌شناختی با اجرای مهارت‌های والیبال و موفقیت تیم‌ها نشان دادند. اودی و همکاران (۲۰۱۲) نیز ارتباط اندازه‌های آنتروپومتریکی با میزان پرش عمودی در بازیکنان والیبال مرد نخبه را بررسی نمودند. نتایج آن‌ها نشان داد که توان بی‌هوازی به طور معناداری در بازیکنان بلند قامت بیشتر از بازیکنان کوتاه قد بوده است. همچنین بین طول اندام پایین تنه و توان بی‌هوازی ارتباط مثبت معناداری وجود داشت؛ به‌طوری‌که بازیکنان با طول اندام بلندتر دارای پرش عمودی بهتر و بالطبع توان بی‌هوازی بیشتری در اجرا بودند (اودی و همکاران، ۲۰۱۲). مشابه پژوهش مذکور، ساتلر^۱ و همکاران (۲۰۱۲) نیز همبستگی بین شاخص‌های آنتروپومتریکی و پرش عمودی به عنوان یکی از مهم‌ترین شاخص‌های فیزیولوژیکی و جسمانی در والیبال را ارائه کردند. همچنین هاگز^۲ (۲۰۰۰) و پسنگارد^۳ (۲۰۰۳) تحقیقات گسترده‌ای پیرامون مشخص کردن تأثیرات مهارت‌های روانی انجام دادند. در تمامی این تحقیقات، نتایج بیانگر تأثیر مثبت مهارت‌های روانی روی اجراهای ورزشی بوده و نشان داده شده است که عوامل فیزیولوژیکی، پیکری و سطح مهارت بازیکنان، ازجمله عواملی هستند که ممکن است توان بالقوه تاکتیکی و تکنیکی یک تیم والیبال را محدود نمایند (مندس و همکاران^۴، ۲۰۲۱). جهانگیری و همکاران (۱۳۹۳) دریافتند که نقش مربی می‌تواند به‌عنوان مهم‌ترین عامل تأثیرگذار بر انگیزش درونی و تداوم مشارکت ورزشی دختران نوجوان ورزشکار در نظر گرفته شود.

امروزه توجه و بررسی نیاز ورزشکاران در جهت شناخت و رفع مشکلات آن‌ها به‌عنوان عوامل اصلی و اثرگذار بر پیشبرد اهداف یک تیم ورزشی در نظر گرفته می‌شود (کاتاک و همکاران^۵، ۲۰۲۰). ورزش در جامعه ما به‌ویژه در بخش بانوان دارای کمبودها و مشکلات اساسی نسبت به ورزش روز دنیا بوده و احتیاج به ریشه‌یابی عمیق و مطالعه درازمدت و گسترده دارد. همان‌طور که در بالا اشاره شد عوامل متعددی می‌توانند بر شناسایی نیازهای عملکردی ورزشکاران تأثیر بگذارند. بنابراین با توجه به اهمیت انجام پژوهش‌های مرتبط با متغیرهای تحقیق پیش رو بر روی ورزشکاران و اندک بودن تحقیقات در مورد نیاز دختران والیبالیست تیم ملی جوانان، پرسش این است:

برای نیازهای جسمانی و مهارتی و انگیزشی ورزشکاران والیبالیست چه چارچوبی می‌توان ارائه کرد تا بتواند نقش مؤثری در روشن شدن نقاط ضعف موجود در نیازهای جسمانی و مهارتی و انگیزشی آنان داشته باشد و با لحاظ نمودن آن در برنامه‌ریزی‌های آینده، مربیان و ورزشکاران را در دستیابی به نقطه اوج اجراهای ورزشی یاری نماید؟

¹ sattler

² hughes

³ pensgaard

⁴ Mendes et al.

⁵ Kutáč et al.

روش‌شناسی پژوهش

روش انجام این پژوهش کیفی است. راهبرد تحقیق در این مطالعه، تحلیل داده‌بنیاد به روش اشتراوس و کوربین و جامعه آماری آن شامل مربیان، کادر فنی و بازیکنان تیم ملی والیبال جوانان دختر ایران و برخی اعضای ارشد فدراسیون والیبال بود. روش نمونه‌گیری به صورت نمونه‌گیری غیراحتمالی^۱ با انتخاب هدفمند و با حداکثر تنوع یا ناهمگونی بود و نمونه‌گیری تا رسیدن به کفایت نظری ادامه داشت. وقتی کفایت نظری حاصل شد، هیچ نوع داده اضافی نمی‌توان یافت که پژوهشگر به وسیله آن بتواند خواص یا ویژگی‌ها (مقوله‌ها) را تدوین کند. به موازاتی که داده‌های مشابه را جمع‌آوری می‌کند، از لحاظ تجربی اطمینان حاصل می‌کند که یک مقوله به کفایت رسیده است (دانایی فرد و همکاران، ۱۳۸۸). از این رو، تعداد مشارکت‌کنندگان در مصاحبه ۱۵ نفر بود. برای گردآوری اطلاعات ابتدا ادبیات و پیشینه تحقیق با استفاده از کتب، مجلات، پایان‌نامه‌های مربوط، آیین‌نامه و اسناد مرتبط و سایت‌های اینترنتی موردبررسی قرار گرفت. پس از تهیه راهنمای مصاحبه به نمونه آماری مراجعه شد و داده‌های موردنیاز با استفاده از مصاحبه‌های باز جمع‌آوری گردید. طول مدت مصاحبه‌ها، ۳۰-۹۰ دقیقه بود و مصاحبه‌ها توسط دستگاه ضبط دیجیتالی ثبت شد. قبل از مصاحبه با افراد به منظور حداکثر مشارکت متخصصان و استادان، نامه‌ای همراه با جزئیات اساسی اهداف مطالعه و سؤال‌ها مرتبط با آن توسط E-mail به مشارکت‌کنندگان ارسال و از آن‌ها جهت ملاقات حضوری درخواست شد. برای تحلیل مصاحبه‌ها از رویکرد ویرایشی^۲، تئوری مبتنی بر داده^۳ گلاسرو اشتراوس که یکی از رویکردهای تحلیل داده‌ها در مصاحبه است، استفاده شد (دانایی فرد و همکاران، ۱۳۸۸).

نخستین گام در ساخت نظریه زمینه‌ای، انجام کدبندی باز است. کدگذاری باز شامل تعداد کدهای اولیه می‌باشد که شناسایی شده است و با توجه به مفاهیم آن‌ها دسته‌بندی می‌شود (کریوگر و نیومن، ۲۰۰۶). مفاهیم و مقوله‌های به دست آمده از مرحله کدگذاری باز، در الگوی کدگذاری^۴ جای می‌گیرد. الگوی کدگذاری روابط بین مقوله‌هایی مانند شرایط علی، شرایط زمینه‌ای، مقوله محوری، شرایط مداخله‌گر، راهبردها و پیامدها را ترسیم می‌کند (دانایی فرد، ۱۳۸۸). درنهایت مرحله سوم یا کدگذاری انتخابی صورت می‌گیرد که مدل نهایی پژوهش شکل گرفته و ارائه می‌شود.

گفتنی است به جهت نو بودن تحقیق و محدودیت احتمالی داده‌ها، از رویکرد مثلث‌سازی^۵ استفاده شد. مثلث‌سازی به فرایند استفاده از رویکردها و منابع گوناگون جهت جمع‌آوری اطلاعات در تحقیق اطلاق می‌شود (اسکینر، ادواردز و کوربت، ۲۰۱۴). با توجه به استفاده از شیوه مثلث‌سازی (استفاده از منابع چندگانه

¹ Non probability

² Editing approach

³ Grounded Theory

⁴ Coding paradigm

⁵ Triangulation

ارائه مدل سیستمی عوامل مؤثر بر شناخت نیازهای جسمانی، مهارتی و انگیزشی در دختران والیبالیست تیم ملی جوانان ایران

شامل منابع کتابخانه‌ای، گروه کانونی با کارشناسان و مصاحبه با متخصصان) در این تحقیق از موارد منابع متنوع به منظور جمع‌آوری اطلاعات استفاده شد. علاوه بر این، در پژوهش حاضر جهت سنجش روایی از معیارهای اسکینر، ادواردز و کوربت (۲۰۱۴) که در جدول ۱ به آن اشاره شده است، استفاده شد:

جدول ۱: روش‌های اطمینان از روایی

روش‌ها	نحوه اجرا در این پژوهش
درگیری طولانی مدت	افزایش حساسیت نظری، مشارکت عملی و ارتباط با مشارکت‌کنندگان برای ارزیابی برداشت‌های محقق
مشاهده پایدار	مشارکت عملی محقق و حضور در محیط مشارکت و اکتشاف جزئیات تجارب مشارکت‌کنندگان
بازرسی مجدد مسیر کسب اطلاعات	انجام بازرسی ادواری اطلاعات و کدهای به دست آمده به جهت پیشگیری از سوگیری و اطمینان از صحت، توسط محقق و یک همکار (دانشجوی دکتری) آشنا به موضوع موردپژوهش
چک کردن	بررسی اطلاعات به دست آمده به کمک گروه تحقیق و نظرسنجی از مصاحبه‌شوندگان در خصوص نتایج
مثلث سازی	استفاده از منابع متعدد برای جمع‌آوری داده‌ها
مقایسه مستمر	مقایسه داده‌های به دست آمده از منابع موردبررسی با سایر منابع به صورت مستمر در تمام طول تحقیق

برای محاسبه پایایی با روش توافق درون موضوعی دو کدگذار، از یک متخصص مدیریت ورزشی که در مراحل انجام پژوهش حضورداشت و از آگاهی مناسبی در مورد این پژوهش برخوردار بود، درخواست شد تا به عنوان همکار در کدگذاری تحقیق شرکت کند. آموزش‌ها و تکنیک‌های لازم جهت کدگذاری به همکار تحقیق انتقال داده شد. سپس محققان به همراه همکار، به عنوان نمونه دو مورد از مصاحبه‌ها را کدگذاری کردند و درصد توافق درون موضوعی با استفاده از فرمول زیر محاسبه شد:

$$\text{درصد توافق درون} = \frac{\text{تعداد توافقات} \times 2}{\text{تعداد کل گدها}} \times 100\%$$

جدول ۲: میزان توافقات و عدم توافقات میان پژوهشگر و کدگذار دوم در کدگذاری نهایی

مجموع	کدگذار دوم		
	۰	۱	
۵۹	۸	۵۱	۱
۵۱	۴۴	۷	۰
۱۰۰	۵۲	۵۸	

کدگذار اول

مجموع

تعداد توافقات مشاهده شده: ۸۰ عدد (۸۰٪ از مشاهدات)

تعداد توافقات تصادفی: ۴۶ (۴۶٪ از مشاهدات)

ضریب کاپا (kappa): ۰/۷۸

سطح معناداری تقریبی: ۰/۰۱

خطای استاندارد کاپا (SE): ۰/۰۶

همان‌طور که در جدول ۲ مشخص است، نتایج (ضریب کاپا ۰/۷۸) در پژوهش حاضر حاکی از رد فرض استقلال کدهای استخراج شده و تایید وابستگی آن‌ها با یکدیگر است. از این رو، می‌توان ادعا کرد که فرایند کدگذاری از پایایی کافی برخوردار بوده است (جدول ۲).

یافته‌های پژوهش

شرح و بسط عوامل شناسایی‌شده در پژوهش حاضر، بر مبنای داده‌های مصاحبه‌ها و حاصل تجزیه و تحلیل ۱۵ مصاحبه نیمه‌ساختاریافته بود که ابتدا استخراج مفاهیم انجام شد و هرچقدر که یک عامل (طبقه به‌دست‌آمده)، کدهای بیشتری داشته است، به همان اندازه در سایر جنبه‌های فرعی آن نیز وضوح بیشتری شناسایی و مشخص شده است. مقوله، زیرطبقه‌ها و کدهای (مفاهیم) به‌دست‌آمده در این پژوهش در جدول ۴ قابل مشاهده است. همچنین در جدول ۲ توزیع افراد در گروه‌های مشارکت‌کننده در مصاحبه به تفکیک قابل‌رؤیت است. افراد مذکور بر اساس ۳ معیار میزان تخصص، تجربه و موفقیت در زمینه ورزش والیبال انتخاب شدند.

جدول ۳: توزیع افراد در گروه‌های مشارکت‌کننده در مصاحبه و کدهای مورد استفاده

ردیف	کد مورد استفاده	تخصص یا سمت	جنسیت
۱	P1	سرمربی	زن
۲	P2	مربی	زن
۳	P3	سرپرست	زن

ارائه مدل سیستمی عوامل مؤثر بر شناخت نیازهای جسمانی، مهارتی و انگیزشی در دختران والیبالیست تیم ملی جوانان ایران

۴	P4	مشاور فنی	مرد
۵	P5	مشاور تمرینی بدن سازی	مرد
۶	P6	ماساژور	زن
۷	P7	سرپرست فدراسیون	مرد
۸	P8	هیئت رئیسه	مرد
۹	P9	نائب رئیس امور بانوان	زن
۱۰	P10	بازیکن	زن
۱۱	P11	بازیکن	زن
۱۲	P12	بازیکن	زن
۱۳	P13	بازیکن	زن
۱۴	P14	بازیکن	زن
۱۵	P15	بازیکن	زن

در این پژوهش با کمک نرم افزار اطلس تی آی، در مجموع همه مصاحبه ها تعداد ۵۲۴ کد اولیه ایجاد شد، اما به علت تشابه معنایی و تکراری بودن اطلاعات، این کدها در یکدیگر ادغام و جمع شدند و در نهایت به ۳۴۸ کد کاهش یافتند. سپس بر اساس کدهای باز ثانویه، ۳۲ مقوله اصلی ایجاد شد. در جداول ۳ و ۴ چند نمونه از نحوه کدگذاری باز و تشکیل مقولات اصلی پژوهش نشان داده شده است:

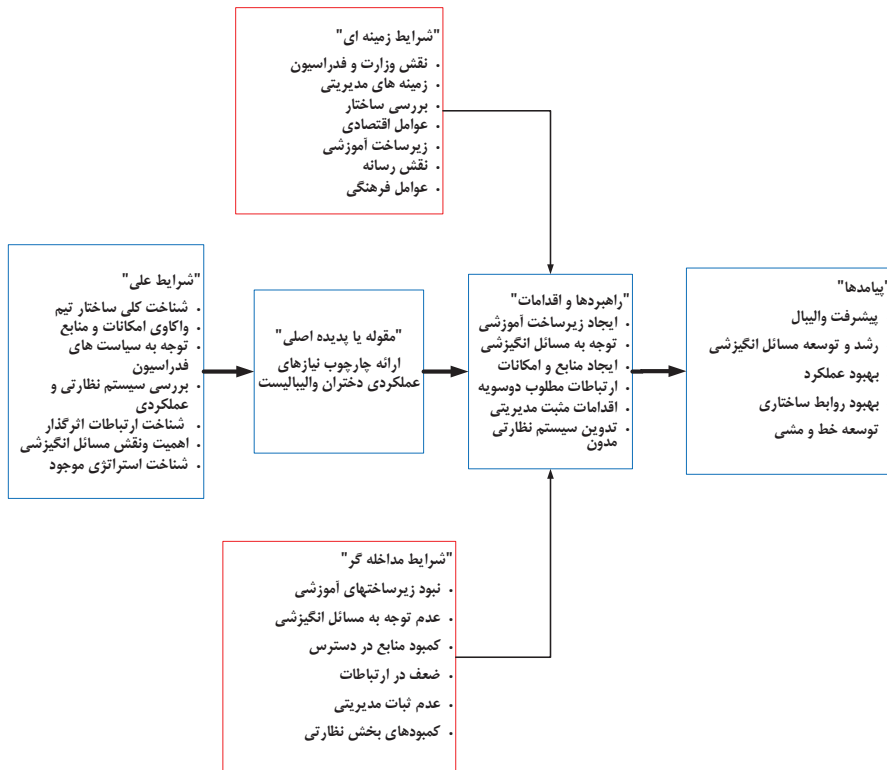
جدول ۴: نمونه ای از نتایج کدگذاری باز مصاحبه ها

کدها	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴	۱۵	جمع
۱	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱
۲	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱
۳	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
۴	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
۵	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
۶	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
۷	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
۸	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
۹	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
۱۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
۱۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
۱۲	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
۱۳	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
۱۴	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
۱۵	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰

توجه به محدودیت‌های عملیاتی در حوزه ورزش زنان	
بررسی و شناخت زیرساخت‌های عملیاتی موجود	
بررسی تیم‌های رقیب	
برسی امکانات و تجهیزات و بروز رسانی آن‌ها	
بررسی حوزه فعالیت اجرایی مربیان	
بررسی فضای عملکردی ورزش زنان	
ضعف عملکرد سازمان درباره ورزش زنان	
بررسی توانمندی ذاتی و اکتسابی مربیان و بازیکنان	
در اولویت بودن ورزش زنان	
بررسی عملکرد مربیان قبلی و علل شکست‌ها و موفقیت‌ها	توجه به سیاست‌های
تقویت بخش رفتاری و عملکردی	فدراسیون
بررسی یافته‌های علمی بومی و ملی در حوزه والیبال	
بررسی شرایط فعلی و مقایسه آن با شرایط قبلی تیم	
بررسی میزان توسعه قابلیت‌های فردی بازیکنان	
مطالعات تطبیقی	
ضعف عملکرد فدراسیون در شناخت مربیان توانمند	
اعتقاد مدیران فدراسیون به برابری جنسیتی	
بررسی قوانین و مقررات موجود	
بررسی سیستم نظارتی و ارزیابی	
عملکرد نظارتی مربیان	بررسی سیستم نظارتی و
پذیرش توسعه به‌عنوان فرایندی بلندمدت	عملکرد
نظارت بر تشویق و تنبیه تیم	
تجزیه تحلیل روند توسعه در تیم	
نظارت بر توزیع عادلانه شرایط	

ارائه مدل سیستمی عوامل مؤثر بر شناخت نیازهای جسمانی، مهارتی و انگیزشی در دختران والیبالیست تیم ملی جوانان ایران

پس از انجام کدگذاری باز، مرحله دوم، یعنی تجزیه و تحلیل داده‌ها یا کدگذاری محوری انجام شد. هدف این مرحله، برقراری رابطه بین مقوله‌های تولیدشده در مرحله کدگذاری باز است. این کدگذاری به این دلیل «محوری» نامیده شده که کدگذاری حول محور یک مقوله تحقق می‌یابد. کدگذاری محوری بر تمرکز و تعیین یک مقوله به عنوان مقوله اساسی یا اصلی قرار دارد و سپس مقوله‌های دیگر به عنوان مقولات فرعی به آن ارتباط داده می‌شوند. این کار با به کاربردن یک مدل پارادایمی شامل شرایط علی، پدیده محوری، شرایط زمینه‌ای، شرایط مداخله‌گر، راهبردها و پیامدها بر اساس روش کدگذاری استراس و کوربین انجام شد. نتایج این مرحله در شکل ۱ آورده شده است:

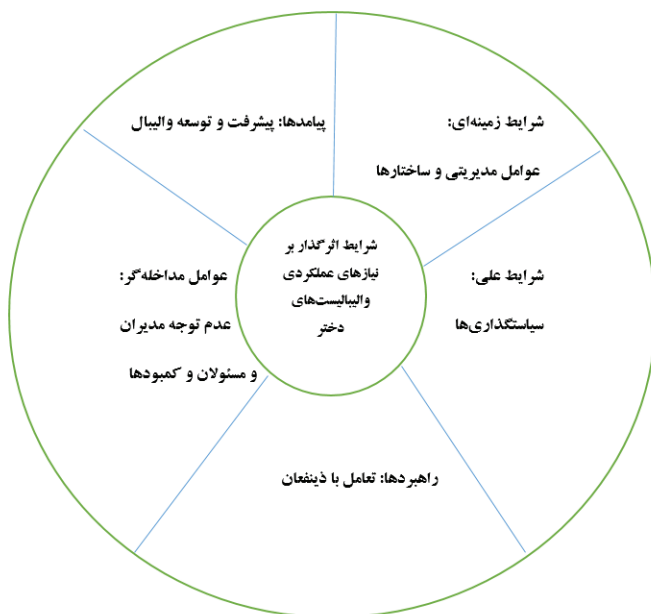

شکل ۱: مدل پارادایمی حاصل از کدگذاری محوری

کدگذاری انتخابی

در کدگذاری باز و محوری، مدل پارادایمی تدوین چارچوب نیازهای دختران والیبالیست کشور گردآوری شد؛ مدلی که شامل شرایط علی، پدیده اصلی، شرایط زمینه‌ای، شرایط مداخله‌گر، راهبردها و پیامدها بود. مطابق با رویکرد استراوس و کوربین (۱۹۹۰) در کدگذاری انتخابی، نتایج گام‌های قبلی به‌کار

گرفته شد. مقوله اصلی انتخاب و به شکلی نظام‌مند به سایر مقوله‌ها ارتباط داده شد و اعتبار ارتباطات بررسی گردید. همچنین مقوله‌هایی که نیاز به تصفیه و توسعه بیشتر داشتند، توسعه داده شدند و ارتقاء پیدا کردند. گفتنی است که این کار بر اساس الگوی شناسایی شده بین مقوله‌های اصلی و فرعی در کدگذاری باز و محوری آغاز شد و شامل گام‌هایی مانند معین کردن خط داستان، ارتباط دادن مقوله‌های فرعی به مقوله‌های اصلی از طریق پارادایم، اعتباربخشی به روابط و پرکردن شکاف بین مقوله‌ها بود. همچنین تمامی گام‌های یاد شده در فرایندی رفت و برگشتی و تعاملی و همراه با کدگذاری باز و محوری انجام گرفت. درنهایت مدل نهایی پژوهش استخراج شد (شکل ۲):

شکل ۲: مدل نهایی پژوهش

بحث و نتیجه‌گیری

در جامعه ما توسعه و اعتلای تربیت بدنی و ورزش، به تحول سازنده و مثبت در برنامه‌های جاری ورزشی وابسته است. بی‌شک بازنگری در برنامه‌های گذشته و جاری و تدوین برنامه‌های کارآمد و مؤثر، نیازمند تحقیقات گسترده و همه‌جانبه است که نتایج آن بتواند صحت انطباق آن را با نیازهای اساسی جامعه در حال تحول ما تضمین کند و خط‌مشی برنامه جدید را تعیین نماید (منظمی و همکاران، ۱۳۹۰). در پژوهش حاضر، با استفاده از مصاحبه‌های نیمه‌ساختاریافته و بررسی اسناد موجود به بررسی عوامل اثرگذار بر نیازهای جسمانی، مهارتی و انگیزشی در دختران والیبالیست تیم ملی جوانان به عنوان پدیده محوری پرداخته شد. درنهایت پس از بررسی کامل تمامی مصاحبه‌ها و تحلیل دیدگاه‌های افراد و مرور نظام‌مند مطالعات، تعداد ۵۲۴ کد نهایی از مرحله اول یعنی مرحله کدگذاری باز استخراج گردید که پس از تجمیع کدهای یکسان، این تعداد به ۳۴۸ کد کاهش پیدا کرد. در گام بعدی کدهای استخراج‌شده نهایی در قالب ۳۱ مقوله دسته‌بندی شدند. در کدگذاری باز و محوری، مدل پارادایمی توسعه داده شد؛ مدلی که شامل شرایط علی، پدیده اصلی، شرایط زمینه‌ای، شرایط مداخله‌گر، راهبردها، اقدامات و پیامدها بود و درنهایت در مرحله کدگذاری انتخابی مشخص گردید.

نتایج این پژوهش نشان داد برای شناسایی عوامل اثرگذار بر شناسایی نیازهای عملکردی والیبالیست‌های دختر نخست باید به شرایط علی توجه کرد. در این الگو شرایط علی به عنوان عواملی که به‌صورت مستقیم بر پدیده اصلی تأثیر می‌گذارند لازم است موردتوجه قرار گیرند. شرایط علی اثرگذار بر شناخت نیازهای عملکردی دختران به عنوان مقوله اصلی یا پدیده محوری مورد مطالعه در پژوهش حاضر تحت تأثیر شرایط علی گوناگونی مانند شناخت کلی ساختار تیم، واکاوی امکانات و منابع، توجه به سیاست‌های فدراسیون، بررسی سیستم نظارتی و عملکردی، شناخت ارتباطات اثرگذار، اهمیت و نقش مسائل انگیزشی و شناخت راهبرد موجود قرار دارد که این مقوله‌ها درمجموع دارای ۷۹ زیر مؤلفه بود. بررسی‌ها نشان داد عوامل متعددی در موفقیت رشته‌های مختلف ورزشی نقش دارند. مربیان ورزشی می‌توانند شانس موفقیت ورزشکاران را بالا ببرند، اگر هرگونه تمرین و تجربه‌ای را برای موفقیت ورزشکاران به‌کارگیرند و تنها درصورتی که ویژگی‌های ورزشکاران و میزان تأثیر آن‌ها در موفقیت ورزشی را به‌خوبی بشناسند، به‌طورقطع این کار نتیجه خواهد داد (افشل‌پور و رشیدی، ۱۳۸۸).

از مهم‌ترین مواردی که در طبقه «شناخت کلی ساختار تیم» لازم است مورد توجه قرار گیرد، شناسایی توانمندی و مهارت‌ها و دانش بنیادی مربیان، مهارت‌های کادر فنی، شناسایی شرایط محیطی تیم، شناسایی عوامل بیرونی و خارجی تأثیرگذار، آگاهی از ساختار کلی تیم، شناسایی بحران‌ها، شناسایی

زمینه‌های رشدی بازیکنان، شناسایی بازیکنان با قابلیت بالا، بررسی وضع موجود و موانع موجود، شناخت دقیق بازیکنان قبل از ورود به تیم، شناسایی عوامل جسمانی، مهارتی و انگیزشی، شناسایی مسیرهای توسعه تیم، شناخت محدودیت‌های عملیاتی کادر فنی، شناخت محدودیت‌های عملیاتی بازیکنان، شناسایی شرایط محیطی تیم، بررسی مشکلات تیم و شناسایی موانع موجود است. مشخص شدن این زیرشاخه‌ها بدین معناست که شناسایی ساختار تیم به‌عنوان یک بخش اساسی در شناخت نیازهای بازیکنان است و تأثیر مهمی در ایجاد کردن زمینه برای رشد تیم دارد.

در طبقه «واکاوی امکانات و منابع» به تأثیر مطلوب این بخش بر روی تیم از طریق نیازسنجی کلی برای تیم، بررسی میزان منابع مالی در اختیار، توجه به محدودیت‌های عملیاتی در حوزه ورزش زنان، بررسی و شناخت زیرساخت‌های عملیاتی موجود، بررسی تیم‌های رقیب، بودجه‌بندی برای تیم، بررسی امکانات و تجهیزات، به‌روزرسانی کلیه امکانات و توجه به نیاز کلیه اعضای تیم می‌توان اشاره کرد. همچنین این بخش تأثیر زیادی بر رو بعدانگیزی بازیکنان ایجاد می‌کند.

در طبقه «توجه به سیاست‌های فدراسیون» به محتوای عملکردی فدراسیون از قبیل بررسی حوزه فعالیت اجرایی مربیان و زمینه فعالیت مربیان تخصصی، بررسی فضای عملکردی ورزش زنان، ضعف عملکرد سازمان درباره ورزش زنان، بررسی توانمندی ذاتی بازیکنان و توانمندی اکتسابی مربیان، در اولویت بودن ورزش زنان، بررسی نتایج عملکرد مربیان قبلی و علل شکست آن‌ها، توجه به ضعف کار تیمی، تقویت بخش رفتاری و عملکردی، بررسی یافته‌های علمی بومی و ملی در حوزه والیبال، بررسی شرایط فعلی و مقایسه آن با شرایط قبلی تیم، بررسی میزان توسعه قابلیت‌های فردی بازیکنان، مطالعات تطبیقی، ضعف عملکرد فدراسیون در شناخت مربیان توانمند، در اولویت بودن نظارت دائمی کادر فنی، اعتقاد مدیران فدراسیون به برابری جنسیتی، اجرایی‌نشدن برنامه‌ها، بررسی و به‌روزرسانی امکانات نرم‌افزاری که نشان می‌دهد تصمیم‌گیری‌های درست و به موقع از طرف فدراسیون به‌عنوان نهاد تصمیم‌گیرنده ارشد، تأثیر مهمی روی عوامل عملکردی بازیکنان دارد را می‌توان نام برد.

در «بررسی سیستم نظارتی و عملکردی» به مسئله مهم بررسی قوانین و مقررات موجود، بررسی عملکرد سیستم نظارتی و ارزیابی، ارتباطات دائمی دوسویه، عملکرد نظارتی مربیان، پذیرش توسعه به‌عنوان فرایند بلندمدت، بررسی اندازه توزیع قدرت کادر فنی، نظارت بر تشویق و تنبیه تیم، تجزیه تحلیل روند توسعه در تیم، نظارت بر توزیع عادلانه شرایط و نظارت بر ارتباطات متقابل اشاره شد که یکی از مهم‌ترین شرایط علی برای شناخت نیازهای مورد نظر برای دختران والیبالیست تیم ملی است.

در بخش «شناسایی ارتباطات اثرگذار» به بررسی ارتباط رسانه و تیم بانوان، مطالعه مدل‌های تطبیقی در کشورهای خارجی، بررسی ارتباطات دوسویه مربی و بازیکنان، بررسی ارتباطات دو سویه بازیکنان باهم،

شناخت دلایل ضعف کار تیمی، بررسی وضعیت ارتباطی مربیان با فدراسیون، بررسی ارتباطات با تیم‌های هم‌رده بین‌المللی، ایجاد تعاملات مطلوب و هدفمند و ارتباط با مربیان بین‌المللی برای ارتقای مربیان اشاره گردید و نقش بسیار مهم روابط سالم و مستحکم را به جهت توسعه تیم نشان داد. در طبقه «اهمیت و نقش مسائل انگیزشی» بر اولویت‌بندی مسائل انگیزشی و بررسی مسائل وابسته به آن تاکید شد. در «بررسی راهبردهای موجود» نیز بررسی روند راهبردی تیم، ایجاد تفکرات راهبردی و همچنین برنامه راهبردی برای توسعه تیم از اهمیت برخوردار است.

در مدل نهایی این پژوهش، ۷ مقوله اصلی به عنوان شرایط زمینه‌ای که به شناخت نیازهای جسمانی، مهارتی و انگیزشی در دختران والیبالیست تیم ملی جوانان ایران کمک می‌کند مورد توجه قرار گرفت؛ شرایطی که می‌تواند در اثر اجرای فرایندها، اقدامات و راهبردهای لازم در راستای توسعه تیم ملی بانوان اعم از ورزشکاران و کادر فنی صورت بگیرد. این شرایط شامل نقش وزارت و فدراسیون، زمینه‌های مدیریتی، بررسی ساختارها، عوامل اقتصادی، زیرساخت آموزشی، نقش رسانه و عوامل فرهنگی است. این مقولات در مطالعات آنودی (۲۰۱۲)، قدرت‌نما و حیدری‌نژاد (۱۳۹۳) و منظمی و همکاران (۱۳۹۰) نیز مورد تاکید قرار گرفته بود.

«نقش متقابل وزارت و فدراسیون» خود مشتمل بر عواملی از قبیل بررسی حوزه فعالیت اجرایی مربیان و زمینه فعالیت مربیان تخصصی، بررسی فضای عملکردی ورزش زنان، ضعف عملکرد سازمان درباره ورزش زنان، بررسی توانمندی ذاتی بازیکنان و توانمندی اکتسابی مربیان، در اولویت بودن ورزش زنان، بررسی نتایج عملکرد مربیان قبلی و علل شکست آنها، توجه به ضعف کار تیمی، تقویت بخش رفتاری و عملکردی، بررسی یافته‌های علمی بومی و ملی در حوزه والیبال، بررسی شرایط فعلی و مقایسه آن با شرایط قبلی تیم، بررسی میزان توسعه قابلیت‌های فردی بازیکنان، مطالعات تطبیقی، ضعف عملکرد فدراسیون در شناخت مربیان توانمند، در اولویت بودن نظارت دائمی کادر فنی، اعتقاد مدیران فدراسیون به برابری جنسیتی، اجرایی‌نشدن برنامه‌ها، بررسی و به‌روزرسانی امکانات نرم‌افزاری است و در مقوله «زمینه‌های مدیریتی» به اولویت‌بندی مسائل مدیریتی و بررسی مسائل وابسته به آن پرداخته شد.

مهم‌ترین مواردی که در طبقه «چالش‌های ساختاری» می‌توان به آن اشاره کرد، شناسایی توانمندی و مهارت‌ها و دانش بنیادی مربیان، مهارت‌های کادر فنی، شناسایی شرایط محیطی تیم، شناسایی عوامل بیرونی و خارجی تأثیرگذار، آگاهی از ساختار کلی تیم، شناسایی بحران‌ها، شناسایی زمینه‌های رشدی بازیکنان، شناسایی بازیکنان با قابلیت بالا، بررسی وضع موجود و موانع موجود، شناخت دقیق بازیکنان قبل از ورود به تیم، شناسایی عوامل جسمانی، مهارتی و انگیزشی، شناسایی مسیرهای توسعه تیم، شناخت محدودیت‌های عملیاتی کادر فنی، شناخت محدودیت‌های عملیاتی بازیکنان، شناسایی شرایط محیطی تیم،

بررسی مشکلات تیم، شناسایی موانع موجود است. مشخص شدن این زیر شاخه‌ها بدین معناست که شناسایی ساختار تیم به‌عنوان یک بخش اساسی در شناخت نیازهای بازیکنان است و تأثیر مهمی در ایجاد کردن زمینه برای رشد تیم دارد.

در طبقه «عوامل اقتصادی» به تأثیر مطلوب این بخش بر روی تیم از طریق نیازسنجی کلی برای تیم، بررسی میزان منابع مالی در اختیار، توجه به محدودیت‌های عملیاتی در حوزه ورزش زنان، بررسی و شناخت زیرساخت‌های عملیاتی موجود، بررسی تیم‌های رقیب، بودجه‌بندی برای تیم، بررسی امکانات و تجهیزات، به‌روزرسانی کلیه امکانات و توجه به نیاز کلیه اعضای تیم اشاره گردید. همچنین این بخش تأثیر زیادی بر رو بعدانگیزی بازیکنان ایجاد می‌کند.

در «تغییر زیرساخت آموزشی و رفتاری» به مسئله مهم بررسی قوانین و مقررات موجود آموزشی و رفتاری، بررسی عملکرد سیستم نظارتی و ارزیابی، ارتباطات دائمی دوسویه، عملکرد نظارتی مربیان، پذیرش توسعه به‌عنوان فرایند بلندمدت، بررسی اندازه توزیع قدرت کادر فنی، نظارت بر تشویق و تنبیه تیم، تجزیه تحلیل روند توسعه در تیم، نظارت بر توزیع عادلانه شرایط و نظارت بر ارتباطات متقابل اشاره شد که یکی از مهم‌ترین شرایط علی برای شناخت نیازهای مورد نظر برای دختران والیبالیست تیم ملی است.

در بخش «نقش رسانه» به بررسی ارتباط رسانه و تیم بانوان، مطالعه مدل‌های تطبیقی در کشورهای خارجی، بررسی ارتباطات دوسویه مربی و بازیکنان، بررسی ارتباطات دو سویه بازیکنان باهم، شناخت دلایل ضعف کار تیمی، بررسی وضعیت ارتباطی مربیان با فدراسیون، بررسی ارتباطات با تیم‌های هم‌رده بین‌المللی، ایجاد تعاملات مطلوب و هدفمند و ارتباط با مربیان بین‌المللی برای ارتقای مربیان اشاره گردید و نقش بسیار مهم روابط سالم و مستحکم را به جهت توسعه تیم نشان داد و درنهایت در «عوامل فرهنگی» نیز به بررسی مسائل و محدودیت‌های فرهنگی تیم، ایجاد تفکرات مثبت و همچنین برنامه مثبت برای توسعه فرهنگی تیم اشاره گردید.

علاوه براین، در الگوی مذکور عوامل مداخله‌گر هم به صورت مستقیم بر شناسایی شرایط علی اثرگذار بر نیازهای عملکردی دختران والیبالیست تأثیر دارد و هم بر روی ارتباط بین عوامل علی و پدیده اصلی تأثیر می‌گذارد. مسلم است این تأثیر هم می‌تواند تسهیل‌گر باشد و هم محدودکننده. در بخش شرایط مداخله‌گر به مسائل مهمی که به‌عنوان موانع بر سر راه شناخت نیازهای عملکردی دختران والیبالیست وجود داشتند، پرداخته شد. این شرایط شامل نبود زیرساخت‌های آموزشی، عدم توجه به مسائل انگیزشی، کمبود منابع در دسترس، ضعف در ارتباطات، عدم ثبات مدیریتی و کمبودهای بخش نظارتی بود که پژوهشگرانی مانند موسوی راد و همکاران (۱۳۹۶)، منظمی (۱۳۹۰) و قدرت‌نما و حیدری‌نژاد (۱۳۹۳) نیز بر تأثیرات

آن‌ها تاکید کرده اند. این موانع در صورت برداشته شدن و اصلاح می‌توانند کمک بزرگی به توسعه و تحول تیم نمایند. هر کدام از شاخص‌های استخراج شده دارای کدهای اثر گزار به شرح زیر است:

در بخش «کمبود زیرساخت آموزشی» به مواردی همچون: کمبود آموزش، عدم شرکت در دوره‌های بین‌المللی آموزشی، عدم برگزاری بازآموزی مربیان، کمبود جلسات آموزشی برای بازیکنان، عدم برنامه‌ریزی پایه برای آموزش، کمبود کارگروه آموزشی در فدراسیون، محدودیت‌های مطالعاتی در حوزه والیبال زنان، فقدان اتاق فکر تخصصی در فدراسیون و کمبود تاکتیک‌های حرفه‌ای اشاره گردید و به حائز اهمیت بودن مسئله آموزش و امور مرتبط با آن در حوزه ورزش به‌ویژه ورزش بانوان تاکید شد.

در مورد مقوله «عدم توجه به مسائل انگیزشی و مهارتی» مواردی همچون: عدم حمایت از بازیکنان موفق، نارضایتی برخی بازیکنان از وضع موجود، جذاب نبودن فضای رقابتی در مقایسه با تیم مردان، ارتباط عاطفی محدود بین بازیکنان و مربیان، عدم توجه به نیازهای روان‌شناختی بازیکنان، عدم توجه به مسائل انگیزشی، دوری بازیکنان از خانواده، کم‌توجهی به شهرستانی‌ها، عدم توجه به نیاز روحی - روانی، عدم توجه کافی به تیم بانوان، عدم توجه به جوان‌گرایی، نداشتن آمادگی ذهنی برخی بازیکنان و نداشتن آمادگی جسمی لازم برخی بازیکنان بیان شد. به طور کلی، عدم توجه به مسائل انگیزشی موضوعی ست که می‌تواند آثار سوء جبران‌ناپذیری به ساختار یک تیم بزند. از آنجایی که یک تیم ورزشی متشکل از تک تک اعضا می‌باشد، در نتیجه عدم توجه به این مسئله باعث نارضایتی کلی تیم و کسب نتایج نامطلوب خواهد شد. از این رو، توجه به مسئله انگیزشی در کنار مهارت بازیکنان در اولویت است.

مهم ترین مواردی که می‌توان در طبقه «کمبود منابع در دسترس» به آن اشاره کرد شامل کمبود مربیان تخصصی بدن‌سازی، کمبود منابع در دسترس مربیان، عدم تامین مالی کافی تیم، کمبود کارشناسان تخصصی، ایجاد زیرساخت مدون و در دسترس، عدم استفاده از مربی خارجی در بخش بانوان، عدم استفاده از تکنیک‌های بدن‌سازی روز دنیا، کمبود متخصص تغذیه حرفه‌ای، کمبود تورهای تخصصی تمرینی برای بانوان، بیمه نبودن بازیکنان، کمبود منابع مالی، عدم توجه به مشکلات معیشتی بازیکنان، کمبود پاداش به بازیکنان، عدم احساس امنیت مالی بازیکنان، عدم تخصیص بودجه کافی برای بازیکنان، کمبود امکانات مناسب و کافی، نقل و انتقالات مالی محدود نسبت به آقایان، کم توجهی به مشکلات مالی و کمبود نیروهای تخصصی در کادر فنی است. تهیه امکانات و منابع مورد نیاز ورزشکاران جزو اولویت‌های یک تیم و البته ضروری ترین مواردی است که باید مورد توجه فدراسیون قرار گیرد.

در مقوله «عملکرد ضعیف بخش ارتباطات» مواردی از قبیل ارتباط تک‌سویه فدراسیون با تیم، اختلاف نظر بین فدراسیون و کادر فنی، عدم ارتباط مدون رسانه با فدراسیون در بخش بانوان، عدم برگزاری مسابقات دوستانه، عدم فرهنگ‌سازی از طرف رسانه، عدم انتقادپذیری فدراسیون، عدم پوشش رسانه‌ای لیگ

بانوان، برخی دخالت‌های فدراسیون و داشتن نگاه تک بعدی اشاره شد که نشان‌دهنده اثر مثبت ارتباطات در تسریع امور است.

در مورد مقوله «عدم ثبات مدیریتی» مواردی مثل کمبود فضای رقابتی سالم با مردان، عدم برنامه‌ریزی درست فدراسیون، عدم کسب تجربه از مشکلات قبلی، عملکرد سلیقه‌ای فدراسیون، کمبود فضای رقابتی سالم با مردان، نداشتن اهداف بلندمدت در والیبال بانوان، عدم حمایت از مربیان موفق، عدم انتقادپذیری مربیان و کادر فنی و بازیکنان، اثرات منفی دخالت فدراسیون در تصمیم نهایی تیم، تصمیم‌گیری‌های مصلحتی فدراسیون برای تیم بانوان، داشتن محدودیت‌های بانوان در بخش بین‌المللی، کمبود اردوهای بین‌المللی، کمبود اردوهای دائمی برای تیم و کم توجهی به لیگ بانوان به نسبت مردان استخراج شد و اهمیت مدیریت مطلوب را در پیشبرد اهداف بیش از پیش آشکار نمود.

مقوله «ضعف سیستم نظارتی و ارزیابی» نیز مواردی همچون کمبود قوانین و مقررات مدون انضباطی، عدم تطبیق بازیکنان باهم به صورت دائمی، نداشتن نظم و انضباط واقعی، عدم نظارت درست در انتخاب بازیکنان، کمبود تشویقی مدون، کمبود سیستم تنبیهی مدون برای بازیکنان خاطی، عدم انتخاب بازیکنان بر اساس شایستگی، نارضایتی برخی بازیکنان از عملکرد مربی، عدم توجه به توسعه مهارت بازیکنان، اعمال نظر سلیقه‌ای مربیان، عدم ارزیابی دائمی کادر فنی، وجود مشکلات اعتقادی و فرهنگی درباره زنان و عدم توجه فدراسیون به ساختار بانوان را مطرح کرد. این موارد نشان‌دهنده اهمیت ویژه سیستم نظارتی بر عملکرد افراد است.

البته همانگونه که در الگوی مذکور مشاهده می‌شود، بروز و ظهور پدیده شناسایی شرایط علی اثرگذار بر نیازهای عملکردی والیبالیست‌های دختر علاوه بر توجه به عوامل علی، زمینه‌ای و مداخله‌گر، منوط به ایجاد زیرساخت آموزشی، توجه به مسائل انگیزشی، ایجاد منابع و امکانات، ارتباطات مطلوب دوسویه، اقدامات مثبت مدیریتی و تدوین سیستم نظارتی مدون است. بنابراین، به این منظور توجه به راهبردهای زیر ضروری به نظر می‌رسد که این اقدامات به زبان ساده گویای انتخاب بهترین روش برای ارائه چارچوب مورد نظر است که منجر به نتایج قابل قبول و کاربردی خواهد بود.

۱) در مقوله «ایجاد زیرساخت آموزشی» لازم است مواردی از قبیل شرکت مربیان در دوره‌های آموزشی بین‌المللی، نیازسنجی آموزشی، آموزش بازیکنان، آموزش کادر فنی، بازآموزی مربیان، بازآموزی کادر فنی و شرکت در دوره‌های بدن‌سازی پیشرفته توسط مدیران فدراسیون فراهم شود و همچنین اهمیت مسائل آموزشی برای تیم مشخص شود.

۲) مهم‌ترین مواردی که در طبقه «توجه به مسائل انگیزشی» باید مورد توجه قرار گیرند شامل توسعه عوامل انگیزشی، توجه به مشکلات روانی و انگیزشی بازیکنان، توجه و امکانات بیشتر برای شهرستانی‌ها،

رفع موانع جنسیتی، ایجاد انگیزه در کارکنان، توجه به مشکلات روحی و روانی بازیکنان، رفع موانع رفتاری، ایجاد برابری بین بازیکنان، توسعه اعتماد به نفس بازیکنان، ترویج و توسعه مهارت جسمانی بازیکنان و ترویج و توسعه مهارت فردی بازیکنان می‌شوند.

۳) کدهای استخراج شده در طبقه «تغییر مطلوب در ساختار منابع و امکانات» شامل ایجاد حق بیمه بازیکنان، عملیاتی کردن پاداش‌ها، تسهیلات ویژه بانوان، حمایت از مربیان موفق، رفع محدودیت‌هایی مالی، توزیع عادلانه امکانات و در نظر گرفتن حقوق ماهیانه قابل قبول برای بازیکنان بود. طبق اطلاعات به دست آمده از مصاحبه‌ها، این مقوله بر نیاز انگیزشی بازیکنان تأثیر مستقیم خواهد گذاشت.

۴) در مقوله «تغییر ساختار ارتباطی» به مواردی از قبیل بها دادن به نظر مربی، برگزاری جلسات پرسش و پاسخ، برگزاری بازی‌های تدارکاتی بین‌المللی، ارتباط دوسویه با فدراسیون، رفع اختلاف نظر در سطوح بالا، عدم دخالت سیاسی و مذهبی در مورد تیم، ارتباط قوی رسانه با بخش زنان، پوشش رسانه‌ای بازی‌ها و فرهنگ‌سازی از طریق رسانه اشاره شد. چون رسانه پل ارتباطی بین مردم و تیم‌های ورزشی است، بازیکنان در این مورد توسط فدراسیون نیز مربوط به اولویت‌های این پژوهش خواهد بود.

۵) مهم‌ترین کدهای مربوط به طبقه «اقدامات مثبت مدیریتی» شامل مواردی از قبیل ایجاد زمینه رقابتی، توسعه رقابت‌های تدارکاتی بین‌المللی، توجه ویژه به مسائل فرهنگی، توجه وزارت به بخش بانوان و عدم دخالت سیاسی و مذهبی در مورد تیم بود.

۶) مقوله «تدوین سیستم نظارت و ارزیابی مدون» نیز شامل مرجع کردن قوانین وزارت ورزش، اجرای قانون برای همه به صورت یکسان، ارزیابی دائمی کادر فنی، توسعه اختیارات قانونی مربیان، ایجاد سیستم نظارتی و ارزیابی مدون، نظارت و ارزیابی دائمی بازیکنان، طرح قانون تشویق و تنبیه بازیکنان، نظارت و ارزیابی دائمی کادر فنی و نظارت در انتخاب بازیکنان بود که حائز اهمیت ویژه است.

مهم‌ترین بخش از روند اجرایی این پژوهش پیامدهای حاصل از طی شدن چهار مرحله قبل بود. در مصاحبه‌های صورت گرفته و استخراج کدها به طور مستقیم در این مرحله به نتایج تحقیق اشاره شد که اگر مراحل قبلی به درستی صورت پذیرد و شرایط علی شناسایی، شرایط زمینه‌ای بررسی، شرایط مداخله‌گر معرفی و راهبردها مشخص گردند، پیامدهایی به دنبال خواهد داشت که علاوه بر ارائه چارچوب نیازهای جسمانی، انگیزشی و مهارتی بازیکنان، به مطلوبیت و توسعه تیم نیز در عرصه‌های ملی و بین‌المللی کمک خواهد نمود. در مقوله «رشد و توسعه والیبالیست‌بانوان» به شناخت بهتر استعدادها، این حوزه، افزایش ضریب اطمینان در دستیابی به هدف، افزایش کارایی بازیکنان، دیده شدن بازیکنان، توسعه والیبالیست‌بانوان، شایسته‌سالاری، حفظ شان بازیکنان، استفاده از مربیان کارآمد و احساس رضایت بازیکنان دست خواهیم یافت.

در بحث «رشد و توسعه مسائل انگیزشی» منجر به افزایش مهارت بازیکنان، توسعه اعتماد به نفس فردی، توسعه اعتماد به نفس تیمی، امنیت شغلی بازیکنان، تقویت ارتباط بین مربی و بازیکنان، کسب نتایج مطلوب، تقویت عزت نفس، افزایش اعتماد به نفس، برطرف شدن نیاز بازیکنان، توزیع عادلانه سهمیه جذب ملی پوش، تقویت روحیه انفرادی، افزایش روحیه تیمی، ارتقای قابلیت کادر فنی، توجه به شهرستانی ها، احساس امنیت بازیکنان، رفع نیازهای ضروری بازیکنان و ثبات تیم خواهد شد. «بهبود عملکرد تیمی و انفرادی» منجر به ارتقای سطح تیم، توسعه عملکرد مربیان، توسعه عملکرد بازیکنان، بهبود تکنیک های فردی، رفع مشکلات موجود، افزایش مسئولیت پذیری، بهبود عملکرد کلیه اعضای تیم، تعریف وظایف بازیکنان، همراه شدن بازیکنان با مربی، درک بهتر شرایط توسط کلیه اعضا و ایجاد فضای سالم رقابتی خواهد شد. مهم ترین دستاوردها در طبقه «بهبود روابط ساختاری» پرهیز از رفتارهای تبعیض آمیز، توسعه مدیریت پایدار، ارتباط دوسویه بین مربی و بازیکنان، بهبود عملکرد تک تک اعضا، کسب نتایج مطلوب، تامین بودجه مطلوب، ایجاد امنیت شغلی بازیکنان، تغییر مطلوب ساختار تیم، ایجاد فضای امن برای تصمیم گیری، دیده شدن بازیکنان، برگزاری سالم انتخاب بازیکنان و عدم دخالت مستقیم وزارت ورزش بود.

در نهایت مقوله «توسعه خط مشی تیمی بر اساس قوانین مدون» منجر به تدوین قوانین ثابت، ارتباط مسالمت آمیز تیم و کادر، تقویت روحیه اعتماد تیمی، توسعه قابلیت اجرایی مربی، ارزیابی دائمی بازیکنان، ارتباط دوسویه مطلوب، افزایش سطح بهره وری تیمی، اختیار استاندارد مربی، ایجاد زمینه برای ارائه توانمندی بازیکنان، عدم دخالت سیاسیون، افزایش بهره وری تیمی، ارزیابی دائمی کادر فنی، ایجاد قانون ثابت در انتخابات، اثر مطلوب قانون تنبیه برای بازیکنان، اثر مطلوب قانون تنبیه برای کادر فنی، توسعه بعد وظیفه شناسی برای بازیکنان، توسعه بعد وظیفه شناسی برای کادر فنی، ایجاد برابری بین اعضای تیم ملی، آگاهی وزارت ورزش و جوانان از حدود دخالت ها، آگاهی فدراسیون از حدود دخالت ها، یکپارچه شدن ساختار تیم، توسعه تیم های لیگ باشگاهی، عدم تخطی از قوانین موجود و شناخت وظایف فردی و تیمی شد. تمامی این پیامدها مثبت هستند که بیانگر مطلوبیت شناخت نیازهای بازیکنان اعم از جسمانی و مهارتی و انگیزشی می باشند. با توجه به مشکلات و موانع دائمی موجود بر سر راه ورزش بانوان، به نظر می رسد توجه به نیازهای عملکردی بازیکنان دختر تیم ملی می تواند گام مثبتی در جهت رشد تک تک بازیکنان و در نهایت توسعه و درخشش تیم بردارد. از این رو، فدراسیون باید شرایط مناسب برای رفع نیازهای بازیکنان را به طور ویژه مد نظر قرار دهد. برای توسعه و رشد نیازهای جسمانی، انگیزشی و مهارتی دختران والیبالیست تیم ملی نوجوانان کشور ایران، با توجه به کم رنگ بودن این مسئله در فدراسیون و وزارت ورزش و جوانان، به ویژه در مقایسه با تیم مردان، سازمان های ذی ربط باید به مواردی مانند شناخت نیازها، عوامل اثرگذار (عوامل ارتباطی، نظارت و ارزیابی و مدیریت)، فرایندها (توسعه منابع مالی، زیرساخت ها و ارتباطات) توجه

ارائه مدل سیستمی عوامل مؤثر بر شناخت نیازهای جسمانی، مهارتی و انگیزشی در دختران والیبالیست تیم ملی جوانان ایران

نماید. پس از آن می‌توان انتظار اثراتی مانند رشد و توسعه والیبال، توسعه تیم‌های ملی و باشگاهی را داشت. به‌طور کلی، برای دستیابی به نتایج و اثرات تدوین چارچوب نیازهای عملکردی راهکارهایی به شرح زیر ارائه می‌گردد:

- ✓ الزام توسعه آگاهی و اطلاع‌رسانی از طریق از طریق رسانه ملی و شبکه‌های اجتماعی برای آشنایی بیشتر جامعه با ورزش بانوان به‌ویژه در رشته‌های شاخص.
- ✓ توزیع یکسان امکانات در بین تیم‌های ملی مردان و زنان برای توسعه ورزش قهرمانی.
- ✓ راهکار توسعه علمی از طریق تشویق و ترویج دانشجویان به اجرای تحقیقات در این زمینه همراه با نشر کتاب، نگارش مقالات، ترجمه متون بین‌المللی، برگزاری کارگاه‌ها و دوره‌ها در جهت شناخت هرچه بیشتر این موضوع.
- ✓ تخصیص منابع مالی انحصاری برای توسعه لیگ والیبال.
- ✓ راهکارهای توسعه آموزشی به‌وسیله آموزش مربیان تخصصی و برقراری ارتباط و تعامل با کارشناسان بین‌المللی این رشته.
- ✓ استفاده بلندمدت از مشاوران تخصصی در حوزه ورزش بانوان.
- ✓ الزامات توسعه شیوه‌های مدیریتی از طریق تغییر نگرش مدیران، ایجاد وحدت رویه در مدیریت، ترغیب پژوهشگران از سوی سازمان‌های متولی به انجام تحقیقات در زمینه ورزش بانوان و حمایت و پشتیبانی طرح‌های تحقیقاتی توسط فدراسیون و وزارت ورزش و جوانان.
- ✓ استفاده از تجربیات کشورهای موفق در زمینه فراهم کردن بستر مطلوب برای رشد و توسعه رشته. تمامی پژوهش‌ها دارای محدودیت‌هایی هستند که این پژوهش نیز از این قاعده مستثنی نیست. لذا پیشنهاد می‌شود پژوهشگران آتی در مطالعات خود تحقیق مستقلی پیرامون موانع والیبال بانوان انجام دهند؛ در مطالعات جداگانه به صورت کمی به اولویت‌بندی راهبردها و اقدامات ارائه‌شده در این تحقیق بپردازند؛ میزان موفقیت تیم ملی بانوان سنجش و اندازه‌گیری شود و با تیم‌های کشورهای پیشرفته مقایسه گردد؛ عوامل مدل تحقیق حاضر به صورت مجزا در سایر تیم‌های ورزشی بانوان در سطح ملی بررسی شود و تحقیقات جداگانه‌ای در همه رده‌های سنی والیبال بانوان در سطح ملی صورت گیرد.

منابع

- احمدی، سید احمد. (۱۳۸۴). روان‌شناسی نوجوانان و جوانان: شامل ویژگی‌های زیستی، شخصیتی، رفتاری، شغلی و جنسی. تهران: انتشارات مشعل
- افضل‌پور، محمداسماعیل. رشیدی، عصمت. (۱۳۸۸). «پیش‌بینی موفقیت در والیبال از روی ویژگی‌های روان‌شناختی، فیزیولوژیکی و پیکری بازیکنان زن استان خراسان جنوبی». فیزیولوژی ورزشی (پژوهش در علوم ورزشی). ۶(۲۳)، صص ۱۰۱-۱۱۵.
- پیری، مژگان؛ آهار، سعید و محمودی، احمد. (۱۳۹۴). «مقایسه تفاوت‌های جنسیتی در انگیزش مشارکت ورزشی دانش‌آموزان ورزشکار». آموزش و ارزشیابی (علوم تربیتی). ۸(۲۹)، صص ۹-۱۳

- جهانگیری، محمد؛ سهرابی، میرمعصوم و پرستار، فاطمه. (۱۳۹۳). «جو انگیزشی مربی، نیازهای روان‌شناختی، انگیزش درونی و مشارکت ورزشی مداوم در دختران نوجوان ورزشکار». رفتار حرکتی (پژوهش در علوم ورزشی). ۶(۱۷)، صص ۱۷۱-۱۸۴.
- حسینی گلانه. (۱۳۸۷). «زن، تبعیض جنسی و ورزش». ماهنامه آموزشی تحلیلی و خبری ورزش. (۱۷)، صص ۹-۳۴.
- زرتشتیان، شیرین؛ نوروزی حسینی، سیدرسول و آزادی، آزاده. (۱۳۹۲). «اثر سبک‌های رهبری مربیان بر جو انگیزشی و اهداف پیشرفت بازیکنان لیگ برتر بسکتبال زنان ایران». نشریه مدیریت ورزشی. ۴(۱۲)، صص ۱۷۹-۱۹۹.
- سلیمی آوانسر، علیرضا؛ بارانچی، مصطفی و کنشلو سمانه. (۱۳۹۳). «نیمرخ آمادگی جسمانی، آنزوپومتریکی و ترکیب بدنی بازیکنان نوجوان تیم ملی والیبال ایران». علوم زیستی ورزشی (حرکت). ۶(۱)، صص ۲۱-۳۹.
- صفا نیا، علی محمد و نیک‌بخش، رضا. (۱۳۸۸). «بررسی انگیزه‌های مشارکت دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی در فعالیت‌های جسمانی». تربیت‌بدنی و علوم ورزشی. ۲ (۸)، صص ۵-۱۲.
- فرامرزی محمد؛ قراخلو، رضا و چوبینه، سیروس. (۱۳۸۹). «نیمرخ آمادگی جسمانی بازیکنان زنده فوتبال ایران». المپیک، ۱۸ (۱) (پیاپی ۴۹)، صص ۱۲۷-۱۴۰.
- قدرت نما، اکبر و حیدری‌نژاد، صدیقه. (۱۳۹۲). «رابطه انگیزه مشارکت ورزشی با میزان فعالیت بدنی دانشجویان دانشگاه شهید چمران اهواز». مطالعات مدیریت ورزشی (پژوهش در علوم ورزشی). ۵(۱۸)، صص ۱۸۹-۲۰۲.
- مرکز مطالعات راهبردی تربیت اسلامی. (۱۳۹۵). پیامدهای فرهنگی و اجتماعی موفقیت ورزش‌های گروهی: تأکیدی بر تیم ملی والیبال. چاپ اول، معاونت پژوهش و نشر مرکز مطالعات راهبردی تربیت اسلامی
- منظمی، مریم؛ علم، شهرام و شتاب بوشهری، سیده‌ناهد. (۱۳۹۰). «تعیین عوامل مؤثر بر توسعه تربیت‌بدنی و ورزش بانوان جمهوری اسلامی ایران». نشریه مدیریت ورزشی. ۳(۱۰).
- مومنی همتی، امین و مرادی، هادی. (۱۳۹۳). «شناسایی و اولویت‌بندی موانع پیش روی بانوان در انجام فعالیت‌های ورزشی». مطالعات مدیریت ورزشی (پژوهش در علوم ورزشی). (۲۴)، صص ۱۱۱-۱۳۰.
- موسوی راد، سیده طاهر؛ فراهانی، ابوالفضل و بیات، پریوش. (۱۳۹۵). «اولویت‌بندی موانع مدیریت زنان در ورزش به روش تحلیل سلسله مراتبی (AHP)». فصل‌نامه پژوهش‌های کاربردی در مدیریت ورزشی. ۵(۱)، صص ۱۱۱-۱۱۹.
- مهرگان، جواد. (۱۳۹۳). اصول مربیگری در والیبال. تهران: انتشارات رسانه تخصصی
- وزینی طاهر، امیر؛ شهبازی مهدی و باقرزاده، فضل‌اله. (۱۳۹۰). «کاربرد رویکرد چندمتغیره در استعدادیابی بازیکنان فوتبال زیر ۱۶ سال». رشد و یادگیری حرکتی-ورزشی (حرکت). - (۷)، صص ۱۰۳-۱۲۸.
- Aouadi R, Jlid M, Khalifa R, Hermassi S, Chelly MS, Van Den Tillaar R, et al.. (2012). "Association of anthropometric qualities with vertical jump performance in elite male volleyball players". The Journal of sports medicine and physical fitness. 52(1):11-7.
- Claver Rabaz, Fernando & Jimenez, Ruth & Gil, Alexander & Moreno Domínguez, Alberto & Moreno, M. (2017). "The Cognitive and Motivation Intervention Program in Youth Female Volleyball Players". Journal of Human Kinetics, 59. 10.1515/hukin-2017-0147.
- Coimbra, D. R., Bevilacqua, G. G., Pereira, F. S., & Andrade, A. (2021). "Effect of Mindfulness Training on Fatigue and Recovery in Elite Volleyball Athletes: A Randomized Controlled Follow-Up Study". Journal of sports science & medicine, 20(1), 1-8.
- Corbin, J., & Strauss, A. (2008). Theoretical sampling. Basics of qualitative research.
- Corbin, J. M., & Strauss, A. (1990). "Grounded theory research: Procedures, canons, and evaluative criteria". Qualitative sociology, 13(1), 3-2
- Duda JL, Balaguer I. (2007). "Coach-created motivational climate."
- Fernández-Echeverría C, Mesquita I., González-Silva J. and Moreno M.P. (2021). "Towards a More Efficient Training Process in High-Level Female Volleyball From a Match Analysis Intervention Program Based on the Constraint-Led Approach: The Voice of the Players". Front. Psychol, 12:645536. doi: 10.3389/fpsyg.2021.645536

- González-Ravé JM, Arija A, Clemente-Suarez V.» (2011). **“Seasonal changes in jump performance and body composition in women volleyball players”**. The Journal of Strength & Conditioning Research, 25(6):1492-501.
- Gucciardi DF, Gordon S, Dimmock JA. (2008). **“Towards an understanding of mental toughness in Australian football”**. Journal of applied sport psychology, 20(3):261-81.
- Hughes S. (1990). **“Implementing psychological skills training program in high school athletics”**. Journal of Sport Behavior, 13(1):15.
- Kutáč, Petr & Zahradník, David & Krajčigr, Miroslav & Bunc, Vaclav. (2020). **“The effect of long-term volleyball training on the level of somatic parameters of female volleyball players in various age categories”**. PeerJ. 8. e9992.
- Moradi, Jalil & Bahrani, Alireza & Dana, Amir. (2019). **“Motivation for Participation in Sports Based on Athletes in Team and Individual Sports. Physical Culture and Sport”**. Studies and Research. 85. 10.2478/pcssr-2020-0002.
- Mendes FG, Lima AB, Christofolletti M, Quinaud RT, Collet C, Gonçalves CE, et al. (2021). **“Multidimensional characteristics of young Brazilian volleyball players: A Bayesian multilevel analysis”**. PLoS ONE 16(4): e0250953.
- Orbach, I., Gutin, H., Hoffman, N. and Blumenstein, B. (2021). **“Motivation in Competitive Sport among Female Youth Athletes”**. Psychology, 12
- Pensgaard AM, Roberts GC. (2003). **“Achievement goal orientations and the use of coping strategies among Winter Olympians”**. Psychology of sport and Exercise.;4(2):101-16.
- Pintrich PR, Schrauben B. (1992). **“Students’ motivational beliefs and their cognitive engagement in classroom academic tasks”**. Student perceptions in the classroom.;7:149-83.
- Sattler, T., Sekulic, D., Hadzic, V., Uljevic, O., & Dervisevic, E. (2012). **“Vertical jumping tests in volleyball: reliability, validity, and playing-position specifics”**. The Journal of Strength & Conditioning Research, 26(6), 1532-1538.
- Sadehpour, Akram & Ehsani, Mohammad & Saffari, Marjan & Zamani-Alavijeh, Feresteh. (2019). **“Qualitative investigation of personal factors affecting the students’ physical activity (needs and motivations): Based on self-determination theory”**. 10.14198/jhse.2019.14.Proc4.10
- Sheppard JM, Nolan E, Newton RU. (2012). **“Changes in strength and power qualities over two years in volleyball players transitioning from junior to senior national team”**. The Journal of Strength & Conditioning Research, 26(1):152-7.
- Sierra-Díaz M.J, González-Villora S, Pastor-Vicedo J.C. and López-Sánchez G.F. (2019). **“Can We Motivate Students to Practice Physical Activities and Sports Through Models-Based Practice? A Systematic Review and Meta-Analysis of Psychosocial Factors Related to Physical Education”**. Front. Psychol, 10:2115. doi: 10.3389/fpsyg.2019.02115
- Yan JH, McCullagh P. (2004). **“Cultural influence on youth's motivation of participation in physical activity”**. Journal of sport Behavior, 27(4).

حسین پورسلطانی زرنندی^۱الهام سعیدی^۲[10.22034/ssys.2023.2710.2958](https://doi.org/10.22034/ssys.2023.2710.2958)

تاریخ دریافت مقاله: ۱۴۰۱/۱۰/۲۱

تاریخ پذیرش مقاله: ۱۴۰۲/۱/۲۰

این پژوهش با هدف شناسایی ظرفیت خیرین در ورزش استان البرز با رویکرد تحلیلی داده‌بنیاد انجام شد. پژوهش حاضر از نوع پژوهش‌های کیفی، بر اساس زمان حال‌نگر، از نظر هدف کاربردی و به لحاظ جمع‌آوری اطلاعات میدانی می‌باشد. جامعه آماری آن شامل رؤسا و معاونان فعلی اداره کل ورزش و جوانان استان البرز و رؤسای فعلی ادارات ورزش و جوانان شهرستان‌های استان البرز در طول پنج سال اخیر (۷ نفر)، اساتید مدیریت ورزشی دانشگاه خوارزمی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد کرج و دانشگاه پیام نور کرج (۳ نفر)، آگاه به موضوع ظرفیت‌شناسی خیرین و خیرین ورزشی فعال در استان البرز به تعداد ۱۰ نفر بودند. روش نمونه‌گیری غیرتصادفی از نوع هدفمند بود و پژوهشگر با ۱۵ نمونه به اشباع نظری رسید. برای تجزیه و تحلیل یافته‌ها، از روش گراند تئوری و کدگذاری باز، محوری و انتخابی استفاده گردید. نتایج در قالب مدل پارادایمی، شرایط علی، زمینه‌ای، مداخله‌گر، راهبردها و پیامدهای ظرفیت‌شناسی خیرین در ورزش استان البرز شناسایی شدند.

واژگان کلیدی: استان البرز، خیرین، ظرفیت‌شناسی، گراند تئوری و ورزش.

^۱ دانشیار، گروه مدیریت ورزشی، دانشگاه پیام نور، ایران (نویسنده مسئول)

E-mail: Hpszarandi@pnu.ac.ir

^۲ دکتری مدیریت ورزشی، واحد کرج، دانشگاه آزاد اسلامی، کرج، ایران

مقدمه

در سالیان اخیر توجه دولت‌ها به ارائه خدمات با کیفیت به مردم بیش از گذشته نمایان شده است. دولت‌ها مایلند به منظور جلب اعتماد مردم و افزایش سرمایه اجتماعی خدماتی ارائه کنند که رضایت مردم و سطح مشارکت آنان را در فعالیت‌های اجتماعی افزایش دهد. در این زمینه یکی از سازمان‌های خدماتی سازمان‌های خیریه هستند که تنوع بسیار زیادی دارند و راه‌های جذب آن‌ها جذابیت زیادی برای متخصصان جامعه پیدا کرده است. همچنین این سازمان‌ها می‌توانند مورد بحث رفتاری اشخاص مرتبط با خیرخواهی باشند (لیمن و جیمز^۱، ۲۰۲۰).

مؤسسات خیریه بنابر ماهیت شکل‌گیری خود به افراد علاقمند به کارهای عام‌المنفعه و داوطلبانه متکی هستند؛ به طوری که این افراد بازوی اجرایی این مؤسسات محسوب می‌شوند و در خط مقدم ارتباط با افراد هدف قرار دارند (فالسی^۲، ۲۰۱۰). با توجه به اینکه توسعه ورزش مستلزم صرف نیرو و بودجه فراوان می‌باشد، از طرفی با توجه به وضعیت ناهمسامان اقتصاد کشور، تأمین منابع مالی در بخش ورزش تنها با اکتفا به بودجه و قراردادهای حمایت مالی میسر نمی‌شود. یکی از شیوه‌های با ارزش در تأمین منابع مالی مراکز و خدمات عمومی، استفاده از فرهنگ وقف و جذب خیرین است. همچنین وقف یکی از موفق‌ترین روش‌های نشر ارزش‌های دینی، فرهنگی و ملی در محیط ورزش است (حیدری فرد و شرفیان، ۱۳۹۶). در همین راستا، لیمن و جیمز (۲۰۲۰) اعتقاد دارند علت کمک‌رسانی خیرین ورزشی بر اساس اهداف مذهبی می‌باشد. بران^۳ (۲۰۱۸) معتقد است گنجاندن ورزش خود به عنوان یک هدف خیرخواهانه، موضع دولت را مبنی بر اهمیت ورزش تقویت می‌کند و فرصتی برای پر کردن شکاف بودجه با پشتیبانی خصوصی فراهم می‌کند، زیرا ورزش نقش بسزایی در سالم‌سازی جامعه ایفا می‌کند. در نتیجه برای تحقق بخشیدن به فرآیند توسعه ورزش و حمایت ازدولت و مردم در این راستا می‌توان از حضور خیرین بهره برد تا نسبت به شرایط و پتانسیل موجود در جامعه اقدام شود.

¹ Lehman & James

² Folse

³ Brown

اینوی و همکاران^۱ (۲۰۱۸) ادعا کردند که تأثیرات اجتماعی ناشی از رویدادهای ورزشی که با حمایت خیرین و امور خیریه پدید آمده‌اند، می‌تواند توسعه سرمایه اجتماعی، افزایش هویت، غرور جمعی و در نهایت ارتقای ورزش، سلامت و رفاه را به ارمغان آورد و این در صورتی است که گاهی ورزشکاران و افراد حاضر در فعالیتهای ورزشی که با حمایت خیرین مطرح شده‌اند، هیچگونه توجهی به نیت بانیان و واقفان آن ندارند و تمرکز اصلی آن‌ها فقط بر کیفیت ورزشی خود است- ژانگ و هو^۲ (۲۰۱۷) در پژوهشی بستر لازم ورود خیرین ورزشی فرهنگ جامعه دانستند. همچنین فیلو، فچنر و اینوئه^۳ (۲۰۱۹) عوامل مهم در جذب خیرین ورزشی را تبلیغات، قدردانی، وجهه شخصیتی و اجتماعی، جوایز متنوع و انگیزه دادن به دانستند و والترز و همکاران (۲۰۱۸) معتقدند خیرین ورزشی با فعالیتهای خیرینه خود می‌توانند نقش مهمی در سلامت جسمی و تندرستی، روحی و نشاط جامعه داشته باشند. در همین راستا هزینه‌های درمان کاهش می‌یابد و جامعه کمتر دچار جرم و جنایت می‌شود.

امروزه تلاش‌های زیادی انجام می‌شود تا ورزش و رویدادهای ورزشی نیز در حوزه دید خیرین و واقفان قرار گیرند؛ حتی اگر از محمل ورزش برای برآوردن نیازهای دیگر جامعه بهره برده شود (باندز، براندون-لای و آرمسترانگ^۴، ۲۰۱۶). در این راستا، باید توجه نمود که چه امری باعث حفظ و افزایش حمایت خیرین و افزایش مشارکت آن‌ها می‌شود. حوزه ورزش و احداث فضاهای ورزشی نیازمند ورود خیرین و کمک آن‌ها به دولت می‌باشد و هدایت جوانان به عرصه‌های ورزشی منجر به توسعه پایدار و تأمین سلامت و آرامش جامعه می‌شود. به همین دلیل، ورزش نزد معتمدین و خیرین ورزشی می‌تواند از جایگاه ویژه‌ای برخوردار شود (حیدری فرد و شرفیان، ۱۳۹۶).

سند آمایشی سرزمینی بعد از سند الگوی اسلامی، ایرانی توسعه بالاترین سند بالادستی ملی است. توزیع نامناسب زیرساخت‌های ورزشی، نبود برنامه‌های بلندمدت و عدم توجه به اسناد بالادستی ورزشی منجر به جهت‌دهی سند آسایش ملی شده است و دولت به سمت تسهیل‌گیری می‌رود و تخصیص دارایی سرمایه‌های ورزشی کاهش خواهد یافت. به همین دلیل اهمیت بخش خصوصی و خیرین ورزشی در آینده افزایش می‌یابد (نظری، یغمایی و سهرابی، ۱۳۹۵). یکی از مسائلی که در امر ورزش مردم شاهد آن هستند، این است که سرانه ورزشی به ازای هر نفر در ایران نسبت به سایر کشورها بسیار کم است. سرانه فضاهای

¹ Inoue et al.

² Zhang & Hu

³ Filo, Fechner & Inoue

⁴ Bunds, Brandon-Lai & Armstrong

ورزشی در کشور ما حدود ۱ متر است، در حالی که سرانه ورزشی در جهان از ۶ تا ۸ متر می باشد. این روند روبه رشد گرایش مردم به ورزش و کمبود سرانه ورزشی نشان می دهد که در این حوزه، ادارات ورزش و جوانان به شدت نیازمند مشارکت خیرین می باشند. علیرغم اینکه در سیاست های کلی برنامه پنجم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی کشور (در تهیه طرح جامع با رویکرد گسترش فرهنگ وقف و امور خیریه)، در بخش فرهنگی آن به اهتمام به توسعه ورزش اشاره شده است؛ اما در عمل مردم شاهد ورود موقوفات در امر گسترش ورزش نیستند (افروزه و همکاران، ۱۳۹۶). از این رو، گسترش کمی و کیفی فرهنگ خیریه ورزشی و فرهنگ سازی برای مشارکت گسترده مردم در تأمین نیازهای ورزشی در ابعاد مختلف را طلب می نماید. بر این اساس پیشرفت و توسعه، تفکر گروهی است که جز با مشارکت همگانی و آحاد مردم تحقق نمی یابد (امیری پریان و همکاران، ۱۳۹۹).

کرمی و همکاران (۱۴۰۱) ایجاد هماهنگی بین ادارات در جهت رفع مشکلات مشارکت خیرین، هم اندیشی ارگان های مرتبط با ورزش، تشکیل جلسه با معتمدین و روحانیون جهت توجیه و بیان اهمیت ورزش، از جمله عوامل جذب خیرین برای توسعه ورزشی شناسایی کردند. همچنین یعقوبی و همکاران (۱۴۰۰) عامل فرهنگی - اجتماعی را مهم ترین عامل مؤثر بر جذب خیرین در ورزش می دانند و امیری پریان و همکاران (۱۳۹۹) فقدان کارآمدی برنامه های اثربخش مدیران، نبود شفافیت چهارچوب فعالیت ها، نبود نیازسنجی دقیق از خलाها موجود مشوق های خیرین را جزو موانع فعالیت های خیرخواهانه در ورزش می دانند. همچنین خادم (۱۳۹۸) معتقد است که عوامل مدیریتی، اجرایی، ارتباطی، فرهنگی، ساختاری، سیاسی، حقوقی و نظارتی اثر مستقیمی بر جذب خیرین در ورزش می گذارند و حیدری فرد و شریفیان (۱۳۹۶) موانع قانونی و اجرایی، اعتقادی، فرهنگی و اجتماعی و مانع مربوط به خود ورزش را از موانع مشارکت خیرین در توسعه ورزشی دانسته اند.

کشور ایران با داشتن سابقه دیرینه در حوزه وقف و خیریه در بیشتر حوزه های اجتماعی از جمله خیرین سلامت و مدرسه ساز، به صورت سازماندهی شده ای موفق عمل کرده است (کرمی و همکاران، ۱۴۰۱). اما در حوزه ورزش نتوانسته است به این عمل گرایی دست یابد. با توجه به اینکه در ایران وقف جایگاه ویژه ای دارد، این امر کمک می کند تا افراد خیر و نیکوکار با خیالی آسوده اموال خود را در راه وقف واگذار کنند. در سال ۱۳۷۰ سازمانی مجزا با ساختاری اداری با عنوان «سازمان اوقاف و امور خیریه» بنیان نهاده شد. همچنین بیش از ۴۰ هزار مدرسه تا سال ۱۴۰۱ در سطح کشور توسط خیرین مدرسه ساز ساخته شده و امروزه بیش از ۴۹ درصد مدرسی که تحویل آموزش و پرورش می شوند، با مشارکت خیرین است.

شناسایی ظرفیت خیرین در ورزش استان البرز با رویکرد تحلیلی داده بنیاد

حضور خیرین در پروژه‌های ورزشی، چند سالی است که رشد داشته است. طبق آمارها، در چند سال گذشته میزان کمک خیرین در پروژه‌های ناتمام ورزشی کشور در بیش از ۳۳۵ پروژه بوده است که بیش از یک میلیون متر مربع فضا را شامل می‌شود و همچنین به صورت کلی مبلغ ۴۰۰ میلیارد تومان به صورت نقدی و غیرنقدی در این بخش هزینه شده است. با وجود این، هنوز پروژه‌های ناتمام زیادی وجود دارد که دولت با تشکیل «مجمع خیرین ورزش یار» در بدنه وزارت ورزش و جوانان و در اکثر استان‌های کشور (۲۵ استان)، قصد ورود خیرین به صورت نظام‌مند و ساختاریافته در حوزه ورزش را دارد (دلدار، باقری راغب و شهپرنوفیق، ۱۴۰۱).

در این راستا و در مسیر نظریه‌پردازی درباره این فرایند، میل به وقف و خیریه در ورزش و ارتقای آن باید از فردمحوری و گزینه‌کاری به گروه محوری و اولویت در برنامه‌سازی در نهاد ورزش حرکت کند. بنابراین، نخستین گام شناسایی اقدامات اولیه تشویقی و زیرساختی برای هموارکردن حضور خیرین و واقفان است. اما پژوهشگران تاکنون نتوانسته‌اند رویکرد واحدی را برای عملی کردن این استعداد بالقوه ارائه دهند. علاوه بر این، باید اذعان کرد که این سیاست‌ها در کشور مذهبی و ایدئولوژیک‌محور مانند ایران، باید خاص‌تر از مناطق مختلف جهان باشد که این مورد، ضرورت انجام پژوهش‌های گسترده‌تری را نشان می‌دهد.

همچنین مدیران و کارکنان ادارات ورزش و جوانان به‌عنوان عناصر تأثیرگذار در توسعه ورزش کشور و نهادهای سازای آن، نقش حیاتی را ایفا می‌کنند. اطلاع از نگرش و مهارت‌های آن‌ها در برنامه‌ریزی جذب خیرین و کنترل زمان بسیار حائز اهمیت است، چراکه مخاطبان و ذینفعان اصلی آن را جوانانی تشکیل می‌دهند که ارائه خدمات برای آنان از جایگاه ویژه‌ای برخوردار است.

از این رو، ضرورت و اهمیت پژوهش حاضر در دو بعد علمی و کاربردی قابل طرح است. در بعد علمی، با توجه به محدودیت پژوهش در زمینه صنعت ورزش در کشور به طور کلی و نبود پژوهش در زمینه مدل‌های راهبردی در ظرفیت‌شناسی خیرین ورزشی به طور اختصاصی در استان البرز، انجام تحقیقات بیشتر برای درک بهتر وضعیت در این صنعت ضروری است. همچنین با توجه به جمعیت زیاد، استعدادهای ورزشی برتر در ورزش استان البرز، مهاجرپذیر بودن این استان و کمبود امکانات تخصصی، پایین بودن سرانه ورزشی و عدم توجه به زیرساخت‌های ورزشی استان البرز، عدم هماهنگی هیئت‌های ورزشی و اداره کل ورزش و جوانان استان با خیرین ورزشی، گنجایش زیاد خیرین استان البرز منجر به این می‌شود که مسئولان زمینه‌های لازم را برای حضور بیشتر و فعالانه خیرین در عرصه ورزش فراهم سازند. به لحاظ کاربردی، انجام پژوهش در زمینه ظرفیت‌شناسی جذب خیرین در صنعت ورزش از آن جهت اهمیت دارد

که ورزش به یک مقوله محبوب و مشترک در بین جوانان تبدیل شده است. استفاده از خدمات ورزشی نه تنها برای فعالیت‌های ورزشی، بلکه برای زندگی روزمره و اوقات فراغت مناسب است. از طرفی به علت گرانی محصولات و امکانات ورزشی، استفاده عموم به‌ویژه قشر کم‌برخوردار از این امکانات میسر نمی‌باشد. این موضوع در راستای سلامت افراد جامعه، اقتصاد ملی و نیز جهت اشتغال‌زایی از طریق صنعت ورزش اهمیت بسیار بالایی دارد. همچنین با وجود شهرک‌های صنعتی استان البرز و پتانسیل مناسب خیرین برای کمک‌رسانی به صنعت ورزش استان می‌توانند به جمعیت بالای ورزشکاران این استان در حد همگانی و قهرمانی کمک نمایند. لذا با توجه به موانع و پتانسیل‌های خیرین ورزشی مطرح شده، محقق در این پژوهش درصدد پاسخ به این سؤال است:

ظرفیت‌شناسی خیرین در ورزش استان البرز چگونه است؟

روش‌شناسی پژوهش

پژوهش حاضر از نوع پژوهش‌های کیفی با رویکرد اکتشافی، بر اساس زمان حال‌نگر، از نظر هدف کاربردی و به لحاظ جمع‌آوری اطلاعات میدانی است. همچنین راهبرد پژوهش در این مطالعه تحلیل داده‌بنیاد از روش اشتراوس و کوربین^۱ (۱۹۹۹) می‌باشد. در مرحله اول به شکل کتابخانه‌ای به مطالعه و بررسی کتب، مقالات، اسناد و سایت‌های اینترنتی پرداخته شد. در مرحله دوم (مصاحبه‌های کیفی)، برای ساخت مدل پیشنهادی پژوهش از روش نظریه برخاسته از داده‌ها (گراند تئوری^۲) و برای جمع‌آوری اطلاعات از مصاحبه‌های کیفی به شکل نیمه‌ساختاریافته استفاده شد. جامعه‌آماري پژوهش حاضر شامل رؤسا و معاونان فعلی اداره کل ورزش و جوانان استان البرز و رؤسای فعلی ادارات ورزش و جوانان شهرستان‌های استان البرز در طول پنج سال اخیر (۷ نفر)، اساتید مدیریت ورزشی دانشگاه خوارزمی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد کرج و دانشگاه پیام نور کرج (۳ نفر) آگاه به موضوع ظرفیت‌شناسی خیرین و خیرین ورزشی فعال در استان البرز به تعداد ۱۰ نفر بودند. همچنین روش نمونه‌گیری غیرتصادفی از نوع هدفمند بودند. بدین منظور بعد از برقراری تماس تلفنی با افراد نمونه و بیان اهداف و چگونگی انجام مطالعه، در صورت اعلام رضایت، زمان و مکان مصاحبه با موافقت آن‌ها تعیین شد. جمع‌آوری اطلاعات تا زمان اشباع نظری ادامه یافت و بعد از ۱۵ مصاحبه اشباع نظری حاصل شد. مدت زمان مصاحبه‌ها بین ۳۰ تا ۶۰ دقیقه بود. همچنین برای تجزیه

^۱ Strauss & Corbin

^۲ Grounded Theory

شناسایی ظرفیت خیرین در ورزش استان البرز با رویکرد تحلیلی داده بنیاد

و تحلیل یافته‌ها از روش گراندتئوری و به صورت کدگذاری باز، محوری و انتخابی استفاده شد. سرانجام مدل پارادایمی ظرفیت‌شناسی خیرین در ورزش استان البرز مطابق با مدل روش اشتراوس و کوربین (۱۹۹۹) ارائه گردید.

یافته‌های پژوهش

براساس اطلاعات جمعیت‌شناختی در جدول ۱، تعداد ۱۵ مصاحبه از صاحب‌نظران حوزه ظرفیت-شناسی خیرین در ورزش استان البرز انجام شد:

جدول ۱: توزیع فراوانی افراد مصاحبه‌شونده

افراد مصاحبه‌شونده	فراوانی	درصد
رؤسا و معاونان فعلی اداره کل ورزش و جوانان استان البرز و رؤسای فعلی ادارات ورزش و جوانان شهرستان‌های استان البرز	۵	۳۳/۳۳
اساتید مدیریت ورزشی دانشگاه خوارزمی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد کرج و دانشگاه پیام نور کرج	۳	۲۰
خیران ورزشی استان البرز	۷	۴۶/۶۷
مجموع	۱۵	۱۰۰

همچنین یافته‌های توصیفی نشان می‌دهد که ۲۰ درصد نمونه آماری در رده سنی ۳۱ تا ۴۰ سال، ۲۶/۶۷ درصد در رده سنی ۴۱ تا ۵۰ سال و ۵۳/۳۳ درصد در رده سنی ۵۱ سال و بالاتر قرار دارند. همچنین ۲۶/۶۶ درصد مدرک دیپلم، ۲۰ درصد مدرک کارشناسی و ۵۳/۳۳ درصد مدرک کارشناسی ارشد و بالاتر دارند (جدول ۲).

جدول ۲: توزیع فراوانی و درصد فراوانی نمونه آماری بر اساس سن و مدارک تحصیلی

توصیف جمعیت-شناختی	فراوانی	درصد فراوانی
سن	۳۱ تا ۴۰ سال	۳
	۴۱ تا ۵۰ سال	۴
	۵۱ سال و بالاتر	۸
مدارک تحصیلی	دیپلم	۴
	کارشناسی	۳
	کارشناسی ارشد و بالاتر	۸
		۵۳/۳۳

نتایج داده‌ها از کدگذاری‌های شرایط علی-کسب رضایت درونی، اعتبار بیرونی در اجماع، کسب شهرت، کسب رضایت خداوند، جبران کارهای غیرشرعی (مانند کم و گران‌فروشی)، مسولیت‌پذیری

شناسایی ظرفیت خیرین در ورزش استان البرز با رویکرد تحلیلی داده بنیاد

اجتماعی، نوع دوستی و نگرش خیرین- جهت شناسایی ظرفیت خیرین در ورزش استان البرز در جدول ۳ ارائه شده است:

جدول ۳: مفاهیم و کدهای نهایی شرایط علی

نشانه‌ها	کد گذاری باز	کد گذاری محوری	کد گذاری گزینشی	محور اصلی
P1, P5, P10, P12	تاثیر کسب رضایت از خود خیرین بر رفتارهای خیرینه مورد توجه اجتماعی قرار	کسب رضایت از خود	کسب رضایت درونی	شرایط علی
P3, P9, P15	گرفتن و به دست آوردن جایگاه اجتماعی به عنوان خیرین ورزشی	کسب جایگاه اجتماعی	اعتبار بیرونی در اجتماع	
P4, P13, P8	به دست آوردن معروفیت در جامعه به عنوان خیرین ورزش‌یار	معروفیت در جامعه	کسب شهرت	
P2, P10 P12, P14	اخروی، به دست آوردن رضایت خدا با فعالیت‌های خیرینه	گرایش‌ات معنوی	کسب رضایت خداوند	
P6, P15, P9	جبران گناه‌های گذشته مانند کارهای غیر شرعی از جمله کم و گران فروشی	جبران کارهای غیر شرعی	جبران کارهای غیر شرعی (مانند کم و گران فروشی)	
P7, P13, P8, P5, P3	تصور یکی بودن با جامعه ورزشی، خیرخواهی برای تامین	همدلی اجتماعی	مسئولیت پذیری اجتماعی	

خدمات جامعه ورزشی، حس	خیرخواهی		
همیاری و کمک به جامعه	اجتماعی		
ورزشی	همیاری اجتماعی		
P1,P6, P15,P11	کمک به هم نوع به عنوان ارزش در جامعه ورزشی	علاقه به هم نوع	نوع دوستی
	نگرش تاثیر ورزش به سلامت		
	جسمی و روانی، نگرش تاثیر	نگرش سلامت	
	گذاری بر جامعه ورزش و	جسمی و روانی،	
P1,P7, P10,P14	ورزشکاران، احساس شخصی	نگرش تاثیرگذاری	نگرش خیرین
	سودمندی خیرین ورزشی،	حس سودمندی،	
	نگرش پوشگری از آسیب های	نگرش پوشگری	
	اجتماعی		

نتایج داده‌ها از کدگذاری‌های شرایط زمینه‌ای (امتیازهای مالیاتی، باورهای دینی، فرهنگ خیرخواهی در ورزش استان البرز، تجربه خیرین ورزشی پیشین استان البرز، شفافیت چهارچوب فعالیت‌های خیرین ورزشی استان البرز، طرح گرامیداشت خیرین ورزشی استان البرز، علاقه‌مندی به ورزش و ورزشکاران استان البرز، اعتماد به کارگزاران ورزش استان البرز و محدودیت بودجه دولتی برای ورزش استان البرز) جهت شناسایی ظرفیت خیرین در ورزش استان البرز در جدول ۴ ارائه شده است:

جدول ۴: مفاهیم و کدهای نهایی شرایط زمینه‌ای

نشانه‌ها	کد گذاری باز	کد گذاری محوری	کد گذاری گزینشی	محور اصلی
P2, P7, P12,P15, P9, P3	کسب منافع مالیاتی از جمله تخفیف مالیاتی و امتیازات مالیاتی که منجر شود به کسر مخارج جاری خیرین	کسب منافع مالیاتی	امتیازهای مالیاتی	شرایط زمینه‌ای

فعالیت‌های خیرین با توجه به باورها و توصیه‌های کمک کردن در دین	اعتقاد به توصیه‌های دینی	باورهای دینی	P1,P8,P14
فرهنگ خیریه و روحیه نیکوکاری در ورزش استان البرز، فرهنگ مشارکت خیرین	فرهنگ خیریه و مشارکت	فرهنگ خیرخواهی در ورزش استان البرز	P5,P13,P11
استفاده از تجربه‌های خیرین ورزشی در گذشته و آگاهی بیشتر داشتن برای فعالیت خیرینه ورزشی	تجربه خیرین ورزشی گذشته	خیرین ورزشی پیشین استان البرز	P1,P4,P6
شفافیت مالی ورزشکاران و ایجاد ذهنیت مثبت برای خیرین، منظم بودن برنامه و فعالیت‌های خیرین، حضور خیرین در برنامه‌های ورزشی	شفافیت مالی شفافیت برنامه‌های خیرین حضور خیرین	شفافیت چهار چوب فعالیت‌های خیرین ورزشی استان البرز	P7,P13,P10
طرح تکریم خیرین ورزشی با همراهی خیرین مدرسه‌ساز با توجه به نوپا بودن خیرین ورزشی	طرح تکریم خیرین	گرامیداشت خیرین ورزشی استان البرز	P5,P12, P7,P6,P2
علاقه به جامعه ورزش، علاقه به ورزشکاران توسط خیرین	علاقه به ورزش، علاقه به ورزشکاران	علاقه مندی به ورزش و	P3,P12,P8

ورزشکاران			
استان البرز			
اعتماد به	اعتماد به	اعتماد کافی به دست‌انداکاران ورزشی و	P5,P9, P11,P13
کارگزاران	کارگزاران	اهداف ورزش که صرفاً هزینه شود در	
ورزش	ورزشی	توسعه ورزش و سلامتی جامعه	
استان البرز			
محدودیت		کمبود سرانه‌های ورزشی، عدم اعزام تیم	
بودجه	محدودیت منابع	به علت افزایش دلار، تحریم و شرایط	P14,P7,P4 P10,P13
دولتی برای	دولتی	ناپایدار اقتصادی، عدم تامین هزینه‌های	P9,P1,P6
ورزش		مختلف در ورزش توسط دولت	
استان البرز			

نتایج داده‌ها از کدگذاری‌های شرایط مداخله‌گر (نبود قوانین جامع و هدفمند خیرین ورزشی، هزینه‌بر بودن تجهیزات و تاسیسات ورزشی، کم اهمیت جلوه دادن امور خیریه در ورزش، کاهش روحیه تعاون و رواج دنیاگرایی، فشار اقتصادی و تورم، معافیت‌های مالیاتی ناکافی خیرین ورزشی، پوشش خبری ناکافی خیرین ورزشی، آگاهی ناکافی خیرین نسبت به ورزش، کاغذبازی‌های اداری و همکاری نکردن ادارات ورزش استان البرز) جهت شناسایی ظرفیت خیرین در ورزش استان البرز در جدول ۵ ارائه شده است:

جدول ۵: مفاهیم و کدهای نهایی شرایط مداخله‌گر

نشانگرها	کد گذاری باز	کد گذاری محوری	کد گذاری گزینشی	محور اصلی
P5, P9,P3 P12,P15	نداشتن قوانین جامع، نداشتن قوانین سازماندهی و هدفمند خیرین ورزشی	نداشتن قوانین جامع	نبود قوانین جامع و هدفمند خیرین ورزشی	شرایط مداخله‌گر
P2,P7,P4 P10,P13	گران بودن وسایل و تجهیزات ورزشی، هزینه بر بودن نگهداری تاسیسات و سالن های ورزشی	گران بودن تجهیزات	هزینه‌بر بودن تجهیزات و	

تاسیسات ورزشی	هزینه بر بودن نگهداری		
کم اهمیت جلوه دادن امور خیریه	کم اهمیت بودن خیریه در ورزش	کم اهمیت جلوه دادن امور خیریه در ورزش و اهمیت دادن بر خیریه در موارد غیر ورزشی	P6,P14,P11,P8,
کاهش روحیه تعاون و رواج دنیا گرایی	کاهش همیاری رواج دنیا گرایی	کاهش روحیه همیاری، رواج دنیاگرایی و اعتقاد نداشتن خیرخواهی در ورزش	P7,P9,P14 P4
فشار اقتصادی و تورم	فشار اقتصادی	شرایط ناپایدار مالی و تورم در کشور، فشار اقتصادی بر مردم	P11,P8 P5,P1
معافیت های مالیاتی ناکافی خیرین ورزشی	معافیت های ناکافی مالیاتی	دستیابی به درصد کمی از معاف های مالیاتی برای فعالیت خیرینه در ورزش	P2,P6,P15 P10,P13
پوشش خبری ناکافی خیرین ورزشی	پوشش ناکافی رسانه ها	فقدان هم افزایی بین مجمع خیرین با اصحاب رسانه، عدم اطلاع رسانی جمعی در نقش خیریه ورزشی، عدم رسانه ای شدن مشکلات ورزشی	P12,P10,P3
آگاهی ناکافی خیرین نسبت به ورزش	آگاهی ناکافی	نبود اطلاعات خیرین نسبت به ورزش و مشکلات مالی ورزشی و ورزشکاران	P2,P7,P9, P10,P13
کاغذبازی های اداری و همکاری نکردن ادارات ورزش استان البرز	کاغذ بازی های اداری همکاری نکردن ادارات	کاغذبازی های اداری و همکاری نکردن ادارات ورزش، زمان بر بودن کارهای اداری	P1,P8, P12,P6

نتایج داده‌ها از کدگذاری‌های راهبردها (تشکیل کمیته خیرین ورزشی استان البرز، سازماندهی مراکز خیرین ورزش نهاد استان البرز، تشکیل انجمن خیرین ورزش نهاد استان البرز، مدیریت یکپارچه خیرین ورزشی استان البرز، تدوین نظام‌نامه خیرین ورزشی استان البرز، تصویب قوانین حمایت از خیرین ورزش استان البرز، فعالیت‌های بازاریابی خیرین ورزش‌یار استان البرز، فعالیت‌های رسانه‌ای خیرین ورزش-یار استان البرز و تجلیل از خیرین ورزش استان در روز اکرام و تکریم) جهت شناسایی ظرفیت خیرین در ورزش استان البرز در جدول ۶ ارائه شده است:

جدول ۶: مفاهیم و کدهای نهایی راهبردها

نشانه‌ها	کدگذاری باز	کدگذاری محوری	کدگذاری گزینشی	محور اصلی
P3, P5, P11, P15	ایجاد کمیته خیرین ورزشی در اداره کل ورزش و جوانان استان البرز	تشکیل کمیته خیرین	تشکیل کمیته خیرین ورزشی استان البرز	راهبردها
P4, P1, P12	سازماندهی مراکز برای برنامه‌ریزی رفتارهای خیرینه، ایجاد مشارکت خیرین با وجود سازماندهی مراکز	سازماندهی مراکز خیرین	سازماندهی مراکز خیرین ورزش نهاد استان البرز	
P7, P2, P10	ایجاد انجمن خیرین ورزش نهاد مراکز غیرانتفاعی و خصوصی در استان البرز	تشکیل انجمن خیرین	تشکیل انجمن خیرین ورزش نهاد استان البرز	
P4, P11, P13 P9	ایجاد مدیریت یکپارچه و انسجام در مدیریت خیرین ورزشی	مدیریت یکپارچه	مدیریت یکپارچه خیرین ورزشی استان البرز	
P3, P5, P8	تدوین اساسنامه و آیین‌نامه‌های خیرین ورزشی، مشخص نمودن فعالیت‌های خیرینه	تدوین نظام‌نامه	تدوین نظام‌نامه خیرین ورزشی استان البرز	
P6, P15, P1, P7, P9	تولید قوانین حمایتی از خیرین، فراهم کردن زیر ساخت‌ها و فعالیت‌های شخصی برای اعتماد سازی آنان	حمایت از قوانین خیرین	تصویب قوانین حمایت از خیرین ورزش استان البرز	
P14, P11, P6	بازاریابی ارتباطی برای جلب اعتماد خیرین، تبلیغ توسط	فعالیت‌های بازاریابی	فعالیت‌های بازاریابی خیرین	

ورزش یار استان	شخصیت‌های مطرح ورزشی و غیرورزشی
البرز	تبلیغات رسانه ورزشی، آگاهی
فعالیت‌های رسانه‌ای خیرین ورزش یار استان	رسانه ورزشی، رسانهای کردن خدمات‌رسانی ورزشی، تجلیل رسانه‌ای
البرز	برگزاری طرح تکریم و تجلیل از خیرین ورزش استان در روز اکرام و تکریم، استفاده از روحانیون و مدیران ورزشی در مراسم تجلیل
تجلیل از خیرین ورزش استان در روز اکرام و تکریم	تجلیل از خیرین ورزش
تجلیل از خیرین ورزش استان در روز اکرام و تکریم	تجلیل از خیرین ورزش

P4,P2,
P10,P15

P12,P14
P8,P3

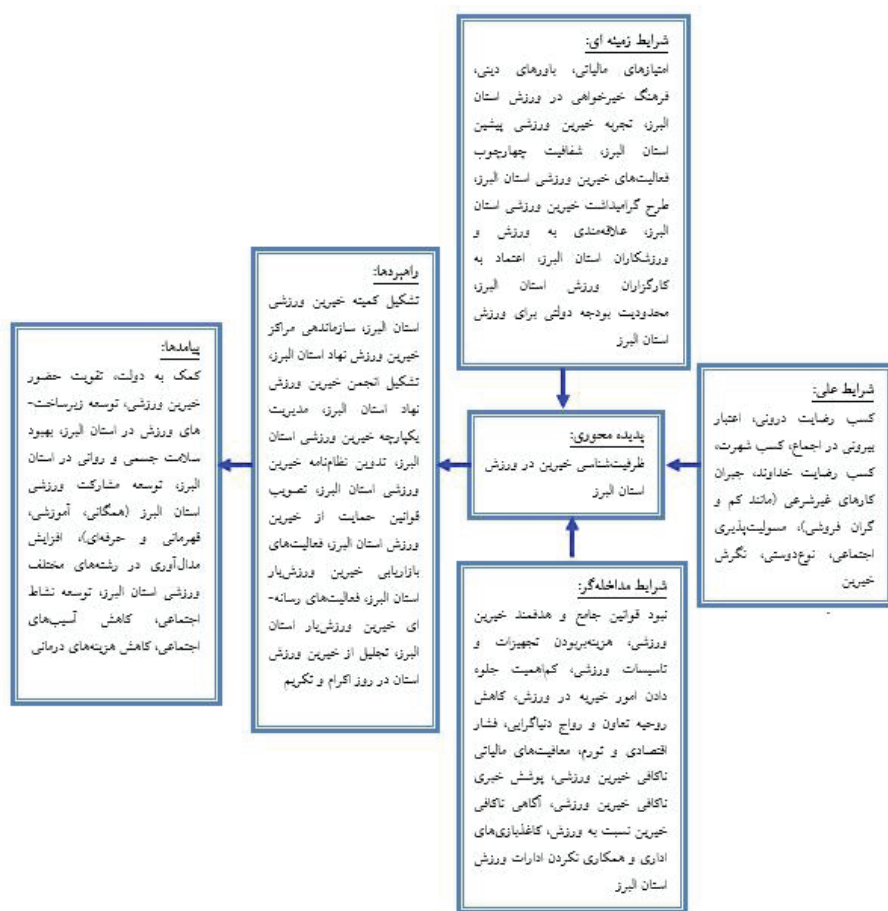
نتایج داده‌ها از کدگذاری‌های پیامدها (کمک به دولت، تقویت حضور خیرین ورزشی، توسعه زیرساخت‌های ورزش در استان البرز، بهبود سلامت جسمی و روانی در استان البرز، توسعه مشارکت ورزشی استان البرز (همگانی، آموزشی، قهرمانی و حرفه‌ای)، افزایش مدال‌آوری در رشته‌های مختلف ورزشی استان البرز، توسعه نشاط اجتماعی، کاهش آسیب‌های اجتماعی، کاهش هزینه‌های درمانی) جهت شناسایی ظرفیت خیرین در ورزش استان البرز در جدول ۷ ارائه شده است:

جدول ۷: مفاهیم و کدهای نهایی پیامدها

نشانه‌ها	کدگذاری باز	کدگذاری محوری	کدگذاری گزینشی	محور اصلی
P13, P1, P8,P10	کاهش تصدی‌گری دولت، کمک به پروژه‌های عمرانی ورزشی	حمایت از دولت	کمک به دولت	
P5,P2,P14	افزایش حضور خیرین و اهمیت حضور آنان در فدراسیون و انجمن‌های ورزشی، اداره اماکن ورزشی توسط خیرین	حضور خیرین	تقویت حضور خیرین ورزشی	پیامدها
P6,P4,P8 P13,P15	استانداردسازی فضاهای ورزشی، عدالت توزیع اماکن ورزشی	توسعه زیر ساخت‌ها	توسعه زیرساخت‌های	

ورزش در استان البرز			
بهبود سلامت جسمی و روانی در استان البرز	افزایش سلامتی	افزایش سلامت جسمی و تندرستی، افزایش سلامت روانی و داشتن روحیه خوب	P3,P7,P9 P1,P10
توسعه مشارکت ورزشی استان البرز (همگانی، آموزشی، قهرمانی و حرفه‌ای)	توسعه مشارکت ورزشی	رشد و توسعه ورزش چهارگانه (همگانی، قهرمانی، آموزشی و حرفه ای) در همه ابعاد و حوزه‌های آن، دسترسی ورزش برای همه اقشار و موفقیت ورزشکاران	P12,P6,P8, P15,P2
افزایش مدال‌آوری در رشته‌های مختلف ورزشی استان البرز	افزایش مدال‌آوری	افزایش مدال‌ها و موفقیت ورزشکاران در میادین ورزشی، کمک به ورزش ملی و رضایت مردم	P5,P12, P10,P7,P4
توسعه نشاط اجتماعی	افزایش نشاط	افزایش نشاط و شادی در جامعه	P9,P14,P3
کاهش آسیب‌های اجتماعی	کاهش آسیب	کاهش بزهکاری اجتماعی، کاهش جرم و جنایت، کاهش استعمال دخانیات و مواد مخدر، کاهش داروهای روان‌گردان	P5,P11, P13,P7,P2
کاهش هزینه‌های درمانی	کاهش هزینه درمان	کاهش هزینه‌های درمانی انواع بیماری‌های جسمی و روحی	P1,P4, P8, P14,P11

مدل پارادایمی پژوهش نیز در شکل ۱ ارائه شد:

شکل ۱: مدل پارادایمی شناسایی ظرفیت خیرین در ورزش استان البرز مطابق با مدل اشتراوس و کوربین (۱۹۹۹)

بحث و نتیجه‌گیری

این پژوهش با هدف شناسایی ظرفیت خیرین در ورزش استان البرز با رویکرد تحلیلی داده‌بنیاد انجام شد. یافته‌های پژوهش نشان دادند که شرایط علی شامل کسب رضایت درونی، اعتبار بیرونی در اجماع، کسب شهرت، کسب رضایت خداوند، جبران کارهای غیرشرعی (مانند کم و گران‌فروشی)، مسئولیت‌پذیری اجتماعی، نوع‌دوستی و نگرش خیرین می‌باشند. نتایج پژوهش حاضر با نتایج پژوهش یعقوبی و همکاران (۱۳۹۹ و ۱۴۰۰) که به این نتیجه رسیدند برای جذب خیرین ورزشی‌باور و اخلاق اسلامی، کسب جایگاه اجتماعی، کسب منافع، کسب رضایت

شناسایی ظرفیت خیرین در ورزش استان البرز با رویکرد تحلیلی داده بنیاد

خداوند، وظایف اجتماعی، نوع دوستی و نگرش خیرین موثر می باشد و کرمی و همکاران (۱۴۰۱) که به این نتیجه رسیدند که شرایط علی شامل توصیه های دینی و انگیزشی می باشد، همخوان است. همچنین افروزه و همکاران (۱۳۹۶) در مطالعه خود عوامل مؤثر بر جذب خیرین و واقفان در ورزش را مسئولیت اجتماعی، شرعی نگرانی دانستند، والتر و تاکن^۱ (۲۰۱۱) در گزارشی مسئولیت اجتماعی را عامل کمک هزینه های ورزش فوتبال اروپا معرفی کرد و محمدی و قهرمان تبریزی (۱۳۹۷) در پژوهش خود اعتقادات، آداب و سنن اخلاقی عامل کمک خیرین ورزش یار شناسایی کردند، فیلو، اسپنس و اسپارویرو^۲ (۲۰۱۳) در مطالعه خود علت مشارکت کنندگان رویدادهای خیریه ورزشی را روابط اجتماعی و همدردی با دیگران بیان کردند و ژانگ و هو (۲۰۱۷) در پژوهشی بستر لازم ورود خیرین ورزشی را انسجام در یک جامعه دانستند که این نتایج با یافته های این پژوهش همسو می باشد.

در تفسیر این نتیجه می توان گفت کسب رضایت درونی، مسئولیت پذیری اجتماعی، نوع دوستی و تصور یکی بودن با جامعه ورزشی، خیرخواهی برای تامین خدمات جامعه ورزشی، حس همیاری و کمک به جامعه ورزشی، کمک به هم نوع به عنوان ارزش در جامعه ورزشی بر رفتارهای خیرینه تاثیر می گذارد و می تواند عامل هایی برای فعالیت خیریه باشد. بعضی خیرین به کسب اعتبار بیرونی در جامعه، جایگاه اجتماعی و دنبال شهرت و منافع اجتماعی می باشند تا بتوانند معروفیت خود را به عنوان خیرین ورزش یار تثبیت کنند و عاملی برای فعالیت خیرینه آن ها باشد. اما بعضی از خیرین به دنبال به دست آوردن رضایت خدا، اعتقاد به پاداش معنوی و اخروی، جبران گناه های گذشته مانند کارهای غیر شرعی از جمله کم و گران فروشی برای فعالیت خیرینه خود هستند. نگرش خیرین از جمله نگرش تاثیر ورزش استان البرز به سلامت جسمی و روانی، نگرش تاثیر گذاری بر جامعه ورزش استان البرز و ورزشکاران، احساس شخصی سودمندی خیرین ورزشی و نگرش پیشگیری از آسیب های اجتماعی می تواند تاثیر گذار بر کمک خیرین به ورزش استان البرز باشد. لذا پیشنهاد می شود که با دادن آموزش های عمومی و اختصاصی در مورد نوع دوستی، جایگاه و مسئولیت پذیری اجتماعی علاوه بر جلب نظر خیرین به ورزش و استفاده از باورهای خیرین و ایجاد نگرش مثبت خیرین، به توسعه کیفی اعمال خیریه ورزشی نیز کمک شود. همچنین آموزش می تواند به صورت عمومی با همکاری اتاق فکر کمپین ها (پویش ها) و انجمن های استانی با دغدغه اعتقادات خیرین ورزش استان البرز انجام شود. سایر یافته های پژوهش نشان دادند که شرایط زمینه ای شامل امتیازهای مالیاتی، باورهای دینی، فرهنگ خیرخواهی در ورزش استان البرز، تجربه خیرین ورزشی پیشین استان البرز، شفافیت چهارچوب فعالیت های خیرین ورزشی استان البرز، طرح گرامیداشت خیرین ورزشی استان البرز، علاقه مندی به ورزش و ورزشکاران استان البرز، اعتماد به کارگزاران ورزش استان البرز و محدودیت بودجه دولتی برای ورزش استان البرز می باشند. نتایج پژوهش حاضر با نتایج پژوهش یعقوبی و همکاران (۱۳۹۹) و (۱۴۰۰) که به این نتیجه رسیدند برای جذب خیرین ورزشی

¹ Walters & Tacon

² Filo, Spence & Sparvero

باورهای دینی، کسب امتیازهای مالیاتی، فرهنگ خیریه در ورزش، علاقه به ورزش و ورزشکاران، حس اعتماد موثر می‌باشد و کرمی و همکاران (۱۴۰۱) که به این نتیجه رسیدند که شرایط زمینه‌ای شامل عوامل فرهنگی، اجتماعی، ساختار، بسترهای دینی و حمایتی می‌باشد و امیری پریان و همکاران (۱۳۹۹) در مدلی عوامل مؤثر بر جذب خیرین ورزشی را محدودیت بودجه، طرح تکریم و شفافیت چهارچوب فعالیت‌ها معرفی کردند، همخوان می‌باشد. همچنین اونیل و اسچنک^۱ (۲۰۰۷) در مطالعه خود تجربه خیرین ورزش یار را عامل کمک به ورزش دانستند و شاپیرو^۲ (۲۰۱۰) در مطالعه خود مانع کمک‌های مالی به ورزشکاران مسائل مربوط به تجربه و نارضایتی خیرین بیان کرد. همچنین رضائی بیدگلی و روحانی (۱۳۹۷) در مطالعه خود شیوه‌های جذب خیرین را ایجاد اعتماد عمومی، علاقه و انگیزه، استفاده از ظرفیت فرهنگی مذهبی بیان کردند و محمدی و قهرمان تبریزی (۱۳۹۷) در پژوهش خود آداب و سنن اجتماعی، فرهنگ خیریه در ورزش عامل کمک خیرین ورزش یار شناسایی کردند. فیلو و همکاران (۲۰۱۳) در مطالعه خود علت مشارکت‌کنندگان رویدادهای خیریه ورزشی را مراسم آیینی و اعتقادات مشترک بیان کردند و بایدنز و همکاران (۲۰۱۶) در پژوهشی دلبستگی شرکت‌کنندگان به برنامه‌های خیریه ورزشی را علاقه به فعالیت‌های ورزشی، انگیزه‌های بشر دوستانه، مذهبی و درونی دانستند. همچنین لیمن و جیمز (۲۰۲۰) در مطالعه خود اهمیت بیشتری را به اهداف مذهبی برای کمک خیریه ورزشی دانستند و ژانگ و هو (۲۰۱۷) در پژوهشی بستر لازم برای ورود خیرین ورزشی را فرهنگ جامعه دانستند و تقریباً تمام کشورها، فرهنگ‌ها و ادیان، از رسم‌های خاص خود در کمک کردن به دیگران برخوردارند- این رسم‌ها پیچیده هستند و تاریخ، سنت و مذهب این کشورها آن‌ها را شکل می‌دهند. مقدار این کمک‌ها در یک کشور نشانگر قدرت جامعه مدنی است که تا چه اندازه افراد آن جامعه تمایل و توان دارند تا به حل مشکل نیازمندان محل خود یا جاهای دیگر کمک کنند- که این نتایج با یافته‌های این پژوهش همسو می‌باشد.

در تفسیر این نتیجه می‌توان گفت کسب منافع مالیاتی از جمله تخفیف مالیاتی و امتیازات مالیاتی منجر به کسر مخارج جاری خیرین می‌شود. همچنین خیرین جدید می‌توانند از تجربه‌های خیرین ورزشی استان البرز در گذشته استفاده کنند و برای فعالیت خیرینه ورزشی آگاهی بیشتری به‌دست بیارند و سازمان‌های ورزشی استان البرز با شفافیت مالی ورزشکاران و ایجاد ذهنیت مثبت برای خیرین و منظم بودن برنامه و فعالیت‌های خیرین، حضور خیرین در برنامه‌های ورزشی استان البرز را پررنگ کنند. در همین راستا، خیرین استان البرز با اعتماد کافی به دست‌اندارکان ورزشی و اهداف ورزش که صرفاً در توسعه ورزش و سلامتی جامعه هزینه شود، ایجاد طرح تکریم خیرین ورزشی با همراهی خیرین مدرسه‌ساز با توجه به نوپا بودن خیرین ورزشی می‌تواند عامل کمک خیرین به ورزش استان البرز می‌شود. کمبود سرانه‌های ورزشی، عدم اعزام تیم به علت افزایش دلار، تحریم و شرایط ناپایدار اقتصادی، عدم تأمین

¹ O'Neil & Schenke

² Shapiro

شناسایی ظرفیت خیرین در ورزش استان البرز با رویکرد تحلیلی داده بنیاد

هزینه‌های مختلف در ورزش استان البرز توسط دولت، با توجه به علاقه به جامعه ورزش و علاقه به ورزشکاران توسط خیرین و فعالیت‌های خیرین با توجه به باورها و توصیه‌های کمک کردن در ادیان از جمله دین اسلام که در آیه ۲۷۴ سوره بقره تاکید دارد از جمله عباداتی که می‌تواند پنهانی و ظاهری انجام داد، همین اتفاق، احسان و نیکوکاری است، همچنین چند حدیث از پیامبر اکرم (ص) و امامان در مورد کار خیر گفته شده است، می‌توان فرهنگ مشارکت خیرین به جامعه ورزش را بالا برد و کمک کرد تا محدودیت‌های بودجه برطرف شود. پیشنهاد می‌شود رویدادهای خیریه در روز اکرام و تکریم خیرین و جشنواره‌های خیرین ورزشی استان البرز بر پا شود و از خیرین ورزشی که در گذشته حضور داشتند و کمک کردند به جامعه ورزش دعوت شود تا تجربه‌های خودشان را انتقال دهند. همچنین با استفاده از نیروهای جوان خلاق و ورزشی، روحانیون ورزشکار فرهنگ‌سازی شود. در همین راستا ورزشکاران و مدیران ورزشی استان البرز جهت شفافیت، امتیازهای مالیاتی، محدودیت بودجه دولت و اعتمادسازی خیرین کنفرانس برگزار کنند. همچنین جهت اعتماد خیرین نظارت و کنترل توسط خیریه‌ها و سمن‌های ورزشی استان البرز بیان شود و بروشورهایی جهت اطلاع رسانی خیرین داده شود.

یافته‌های دیگر پژوهش نشان دادند که شرایط مداخله‌گر شامل نبود قوانین جامع و هدفمند خیرین ورزشی، هزینه‌بر بودن تجهیزات و تأسیسات ورزشی، کم‌اهمیت جلوه دادن امور خیریه در ورزش، کاهش روحیه تعاون و رواج دنیاگرایی، فشار اقتصادی و تورم، معاف‌های مالیاتی ناکافی خیرین ورزشی، پوشش خبری ناکافی خیرین ورزشی، آگاهی ناکافی خیرین نسبت به ورزش، کاغذبازی‌های اداری و همکاری نکردن ادارات ورزش استان البرز می‌باشند. نتایج پژوهش حاضر با نتایج پژوهش کرمی و همکاران (۱۴۰۱) که به این نتیجه رسیدند که شرایط مداخله‌ای شامل عوامل سیاسی، امنیتی، ارزش‌ها، نگرشی و عملکرد گذشته می‌باشد، حیدری فرد و شریفیان (۱۳۹۶) که دریافتند موانع خیرین ورزشی نبود قوانین جامع و هدفمند، کمبود تبلیغات، کاهش روحیه تعاون و رواج دنیاگرایی، گران بودن وسایل ورزشی و هزینه‌بر بودن نگهداری سالن‌های ورزشی، کار خیر محسوب نکردن ورزش، اولویت قرار ندادن ورزش و خیرین نسبت به ورزش کم‌اهمیت هستند، شناسایی کردند و فولادیان و عدالت جو (۱۳۹۵) در مطالعه خود نقص قانون و مشکلات ثبت را موانع خیرین دانستند همخوانی دارد. همچنین امیری پریان و همکاران (۱۳۹۹) در پژوهشی فقدان آموزش و آگاهی را جزو مانع کمک خیرین ورزشی معرفی کردند و لوپاینو و زوتوس^۱ (۲۰۱۴) در مطالعه خود بر لزوم قانونمندی و ضابطه‌مند کردن هدایا و کمک‌های نقدی و غیرنقدی به ورزش یا رویدادهای ورزشی و تقویت آگاهی شهروندان، کارآمدتر کردن از استفاده از اقدامات تشویقی در ارتقای سطح توسعه خیریه ورزشی تاکید نمودند. شاپیرو (۲۰۱۰) در مطالعه خود نشان داد که موانع و کاستی‌های موجود در مشارکت‌های مردم در امور خیریه کمبود تبلیغات، اطلاع‌رسانی و تشویق مردم، عدم آگاهی مردم با نحوه مشارکت و تأثیر آن می‌باشد و مانع کمک‌های مالی به ورزشکاران اعدم اهمیت، قطع ارتباط و دانش مسائل مربوط به ارتباطات است. همچنین خادم (۱۳۹۸) در پژوهشی

¹ Lopiano & Zotos

بیان می‌کند خیرین ورزشی به علت مشکلات اقتصادی کشور از کمک کردن به ورزش خودداری می‌نمایند و خیربری و همکاران (۱۳۹۷) در مطالعه خود شرایط اقتصادی را عاملی برای کمک خیرین دانستند. همچنین سیدعامری و همکاران (۱۳۸۸) بیان کردند مانع کمک خیرین وقت‌گیر بودن کارهای اداری در جذب حمایت مالی ورزشی می‌باشد که ایتن نتایج با یافته‌های این پژوهش همسوست.

در تفسیر این نتیجه می‌توان گفت نداشتن قوانین جامع، نداشتن قوانین سازماندهی و هدفمند خیرین ورزشی استان البرز عامل گمراهی خیرین و منجر به کاهش کمک آنان می‌گردد. گران بودن وسایل و تجهیزات ورزشی، هزینه‌بر بودن نگهداری تاسیسات و سالن‌های ورزشی، شرایط ناپایدار مالی و تورم در کشور، فشار اقتصادی بر مردم، کاغذبازی‌های اداری و همکاری نکردن ادارات ورزش، زمان‌بر بودن کارهای اداری، دستیابی به درصد کمی از معاف‌های مالیاتی برای فعالیت خیرینه در ورزش - که سالانه ۲۰ درصد می‌باشد - از کمک‌رسانی به ورزش استان البرز جلوگیری می‌کند. نبود اطلاعات خیرین نسبت به ورزش و مشکلات مالی ورزشی استان البرز و ورزشکاران، فقدان هم‌افزایی بین مجمع خیرین با اصحاب رسانه، عدم اطلاع‌رسانی جمعی در نقش خیریه ورزشی و عدم رسانه‌ای شدن مشکلات ورزشی موجب می‌شود که به علت اطلاع ناکافی خیرین از کمک خودداری کنند. کم اهمیت جلوه دادن امور خیریه در ورزش استان البرز و اهمیت دادن بر خیریه در موارد غیر ورزشی، کاهش روحیه همیاری، رواج دنیاگرایی و اعتقاد نداشتن به خیرخواهی در ورزش مانع کمک خیرین ورزشی می‌شود. لذا پیشنهاد می‌شود که با ارائه لایحه‌ای توسط دولت به مجلس شورای اسلامی و تصویب آن، موانع حقوقی برای حضور خیرین در ورزش برداشته شود. از تشریفات اداری مرتبط با خیرین ورزشی پرهیز شود. با توجه به اینکه تنها ۲۰ درصد معافیت مالیاتی در امور خیریه ورزشی وجود دارد. اما در سایر موارد خیریه غیر ورزشی همانند کمک به مدرسه و بیمارستان تخفیفات مالیاتی بیشتری صورت می‌گیرد، لذا باید میزان معاف مالیاتی در امور خیریه ورزشی افزایش یابد تا رغبت بیشتری بر این گونه خیرین فراهم یابد. انواع کمک‌های خیرین در ورزش توسط رسانه‌های جمعی (رادیو، تلویزیون، مطبوعات، خبرگزاری‌ها و رسانه‌های نوین (شبکه‌های مختلف اجتماعی) پوشش داده شود.

سایر یافته‌های پژوهش نشان دادند که راهبردها شامل تشکیل کمیته خیرین ورزشی استان البرز، سازماندهی مراکز خیرین ورزشی نهاد استان البرز، تشکیل انجمن خیرین ورزش نهاد استان البرز، مدیریت یکپارچه خیرین ورزشی استان البرز، تدوین نظام‌نامه خیرین ورزشی استان البرز، تصویب قوانین حمایت از خیرین ورزش استان البرز، فعالیت‌های بازاریابی خیرین ورزش‌یار استان البرز، فعالیت‌های رسانه‌ای خیرین ورزش‌یار استان البرز و تجلیل از خیرین ورزش استان در روز اکرام و تکریم می‌باشند. نتایج پژوهش حاضر با یافته‌های کرمی و همکاران (۱۴۰۱) که به این نتیجه رسیدند که راهبردها شامل تخصصی‌سازی مشارکت مردمی می‌باشد و (یعقوبی و همکاران، ۱۳۹۹ و ۱۴۰۰) که دریافتند سازماندهی مراکز خیریه، فعالیت رسانه‌ای و فعالیت بازاریابی جزو عوامل جذب خیرین ورزشی می‌شود و امیری پریان و همکاران (۱۳۹۹) که عوامل تصویب قوانین حمایت از خیرین و طرح تکریم خیرین را در جذب خیرین

شناسایی ظرفیت خیرین در ورزش استان البرز با رویکرد تحلیلی داده بنیاد

ورزشی موثر دانستند، همخوانی دارد. همچنین عربزاده و همکاران (۱۴۰۰) در مطالعه خود مشارکت خیرین را در تدوین اهداف سازمانی معرفی کردند و گلادن و ماهونی^۱ (۲۰۰۵) انگیزه‌ها و دلایل مهم مشارکت خیرین در بخش‌های ورزشی را قوانین حمایت خیرین و بهبود برنامه‌های ورزشی دانستند. حمیدی و همکاران (۱۳۹۴) در تحقیقی عوامل موثر بر جذب داوطلبان ورزش را عناوین بازاریابی، اطلاع‌رسانی، کمیته داوطلبان، تبلیغات عمومی و تبلیغات شخصی بیان کردند و خیبری و همکاران (۱۳۹۷) در مطالعه خود عوامل جذب خیرین را قوانین حمایت خیرین، رسانه‌ها و بازاریابی معرفی کردند. در همین راستا، استرلایز^۲ (۲۰۰۵) در مطالعه خود نقش نمایش تلویزیونی را در جذب حامیان خیرین مهم شمرده است و بویکو^۳ (۲۰۱۷) قدرت نفوذ مسابقات ورزشی را به عنوان یک عامل بر توسعه ارتباطات خیرین ورزشی می‌داند. همچنین افشاری و همکاران (۱۳۹۷) بیان می‌کنند تبلیغات بر جذب خیرین پروژه‌های ورزشی تاثیر می‌گذارد و عوامل مهم در جذب خیرین ورزشی را تبلیغات، قدردانی، وجهه شخصیتی و اجتماعی، جوایز متنوع و انگیزه دادن دانستند، می‌باشد که این نتایج با یافته‌های این پژوهش همسوست.

در تفسیر این نتیجه می‌توان گفت ایجاد «کمیته خیرین ورزشی» در اداره کل ورزش و جوانان استان البرز، سازماندهی مراکزی برای برنامه‌ریزی رفتارهای خیریه، ایجاد مشارکت خیرین با وجود سازماندهی مراکز، ایجاد «انجمن خیرین ورزش نهاد مراکز غیرانتفاعی و خصوصی» در استان البرز، ایجاد مدیریت یکپارچه و انسجام در مدیریت خیرین ورزشی، تدوین اساسنامه و آیین‌نامه‌های خیرین ورزشی، مشخص نمودن فعالیت‌های خیرینه، تولید قوانین حمایتی از خیرین، فراهم کردن زیر ساخت‌ها و فعالیت‌های شخصی برای اعتماد سازی آنان، بازاریابی ارتباطی برای جلب اعتماد خیرین، تبلیغ توسط شخصیت‌های مطرح ورزشی و غیرورزشی، تبلیغات رسانه ورزشی، آگاهی رسانی ورزشی، رسانه‌ای کردن خدمات رسانی ورزشی، تجلیل رسانه‌ای، برگزاری طرح تکریم و تجلیل از خیرین ورزش استان البرز در روز اکرام و تکریم، استفاده از روحانیون و مدیران ورزشی در مراسم تجلیل می‌تواند جزو راهبردهایی باشد که خیرین ورزشی استان البرز بیشتر مشارکت داشته باشند. لذا پیشنهاد می‌شود که راهبردهای این پژوهش توسط دست-اندرکاران اداره کل ورزش و جوانان استان البرز استفاده شود.

یافته‌های دیگر پژوهش نشان دادند که پیامدها شامل کمک به دولت، تقویت حضور خیرین ورزشی، توسعه زیرساخت‌های ورزش در استان البرز، بهبود سلامت جسمی و روانی در استان البرز، توسعه مشارکت ورزشی استان البرز (همگانی، آموزشی، قهرمانی و حرفه‌ای)، افزایش مدال‌آوری در رشته‌های مختلف ورزشی استان البرز، توسعه نشاط اجتماعی، کاهش آسیب‌های اجتماعی، کاهش هزینه‌های درمانی می‌باشند. نتایج پژوهش حاضر با نتایج پژوهش کرمی و همکاران (۱۴۰۱) که به این نتیجه رسیدند که پیامدها توسعه آثار مثبت مشارکت مردمی می‌باشد و یعقوبی و همکاران (۱۳۹۹ و ۱۴۰۰) که به این نتیجه رسیدند کمک به دولت، سلامت و تندرستی جامعه، سلامت روانی جامعه،

¹ Gladden & Mahony

² Strelize

³ Boiko

سلامت روحی جامعه (نشاط جامعه)، تاثیر ورزش بر جامعه (توسعه ورزش همگانی و تیم‌های ورزشی، کمک به ورزش ملی و پیش‌گیری از آسیب‌های اجتماعی نتیجه کمک خیرین ورزشی در جامعه می‌شود و امیری پریان و همکاران (۱۳۹۹) که بیان می‌کند توسعه چهارگانه سطوح ورزشی (همگانی، قهرمانی، آموزشی و حرفه‌ای)، توسعه زیرساخت سخت‌افزار و اجتماعی در ورزش و تقویت انگیزه حضور مشارکت خیرین نتیجه کمک خیرین ورزشی در جامعه می‌شود، همخوان است. همچنین فراهانی و همکاران (۱۳۹۷) در مطالعه خود سلامت جامعه را بهترین نتیجه مشارکت خیرین ورزشی می‌دانستند و بران (۲۰۱۸) معتقد است گنجاندن ورزش خود به عنوان یک هدف خیرخواهانه، موضع دولت را مبنی بر اهمیت ورزش تقویت می‌کند و فرصتی برای پر کردن شکاف بودجه با پشتیبانی خصوصی فراهم می‌کند. همچنین در زمینه خیریه‌های ورزشی، مؤلفه‌های عشق و احترام را مطرح و تأکید کرده است که در توسعه خیریه‌ها، فقط ساختارها نباید مورد تأکید باشند، بلکه مؤلفه‌های روانی را نیز می‌توان نقطه قوتی برای این امر دانست و والترز و همکاران (۲۰۱۸) معتقدند خیرین ورزشی با فعالیت‌های خیرینه خود می‌توانند نقش مهمی در سلامت جسمی و تندرستی، روحی و نشاط جامعه داشته باشند. در همین راستا هزینه‌های درمان کاهش می‌یابد و جامعه کمتر دچار جرم و جنایت می‌شود. همچنین مصدق راد و همکاران (۱۳۹۸) در مطالعه‌ای نیازهای بهداشتی و درمانی کشور را نتیجه مشارکت خیرین در سلامت دانستند که این نتایج با یافته‌های این پژوهش همسوست.

در تفسیر این نتیجه می‌توان گفت کاهش تصدی‌گری دولت، کمک به پروژه‌های عمرانی ورزشی، افزایش حضور خیرین و اهمیت حضور آنان در فدراسیون و انجمن‌های ورزشی، اداره اماکن ورزشی توسط خیرین، استاندارد سازی فضاهای ورزشی، عدالت توزیع اماکن ورزشی، افزایش سلامت جسمی و تندرستی، افزایش سلامت روانی و داشتن روحیه خوب، رشد و توسعه ورزش چهارگانه (همگانی، قهرمانی، آموزشی و حرفه‌ای) در همه ابعاد و حوزه‌های آن، دسترسی ورزش برای همه اقشار و موفقیت ورزشکاران، افزایش مدال‌ها و موفقیت ورزشکاران در میادین ورزشی، کمک به ورزش ملی و رضایت مردم، افزایش نشاط و شادی در جامعه، کاهش بزهکاری اجتماعی، کاهش جرم و جنایت، کاهش استعمال دخانیات و مواد مخدر، کاهش داروهای روان‌گردان، کاهش هزینه‌های درمانی انواع بیماری‌های جسمی و روحی می‌تواند جزو پیامدهای مشارکت خیرین ورزشی استان البرز باشد که در جامعه باید به این موارد اهمیت داده شود تا بتوان جامعه سالم و شادی داشته باشیم. لذا پیشنهاد می‌شود که بیش از پیش به خیرین ورزشی توجه شود.

در نهایت با توجه به نتایج شرایط علی، زمینه‌ای، مداخله‌گر، راهبردها و پیامدهای پژوهش پیشنهاد می‌گردد برای ورزش جهت جذب خیرین فقط به مقوله جذب پرداخته نشود. سعی شود از طریق قدردانی در رسانه‌های ملی، دانشگاهی و سمینارها، خیرین را برای همکاری‌های آینده در زمینه ورزش نگه دارند. همچنین دولت تسهیلات ویژه‌ای در اختیار خیرین ورزشی قرار دهند که بتوانند باعث تسریع روند در امور بخش ورزش شوند و پیشنهاد وقف اموال و دارایی‌ها با رعایت اصل وسعت دید و آینده‌نگری در ورزش می‌تواند هم به توسعه و ترویج فرهنگ وقف در زمینه

شناسایی ظرفیت خیرین در ورزش استان البرز با رویکرد تحلیلی داده بنیاد

ورزش کمک کند و هم در پرتو آن بسیاری از مشکلات اجتماعی را رفع نماید. همچنین ترکیب منابع انسانی در مجمع خیرین شهرستان‌ها و استان البرز تغییر یابد و به صورت تخصصی و متشکل از افراد صاحب‌نظر باشد تا امکان تصمیم‌گیری مناسب فراهم شود. هماهنگی و همکاری بیشتر ادارات، عامل مهمی در جذب کمک‌های مردمی است. شاید توقع اینکه صرفاً اداره کل ورزش و جوانان در استان البرز متولی موضع خیرین در ورزش شود خارج از انتظار و حتی توانایی این سازمان باشد. پیشنهاد می‌گردد که ادارات و مؤسساتی همچون اوقاف، ادارات ورزش و جوانان شهرستان‌های استان البرز، هیئت‌های ورزشی استان البرز، آموزش و پرورش، بهداشت و درمان استان البرز با همکاری هم جلسات هم‌اندیشی پیرامون نیازها و اولویت‌های استفاده از خیرین داشته باشند.

از جمله محدودیت‌های پژوهش حاضر می‌توان به عدم همکاری برخی از افراد برای اخذ مصاحبه، عدم ضبط صوتی برخی مصاحبه‌ها به دلیل نپذیرفتن مصاحبه‌شونده‌ها، عدم همکاری برخی مصاحبه‌شونده‌ها با وجود هماهنگی‌های قبلی، عدم کنترل تاثیر شرایط محیطی بر مصاحبه‌شونده‌ها در زمان پاسخگویی به سوالات و محدود کردن جامعه پژوهش به خبرگان استان البرز اشاره نمود که در تعمیم نتایج به سایر استان‌ها باید احتیاط گردد.

منابع

- افروزه، محمد صادق؛ افروزه، حکیمه و کاملی، فاطمه. (۱۳۹۶). «شناسایی عوامل موثر بر جذب خیرین و واقفان در ورزش». مطالعات مدیریت ورزشی. ۹(۴۶)، صص ۱۵۷-۱۷۴.
- افشاری، مصطفی؛ فتح پورمندی، مرتضی؛ میرصفیان، حمیدرضا و محمدحسن، فهیمه. (۱۳۹۵). «حمایت مالی: رویکردی در جهت جذب سرمایه پروژه‌های ورزشی استان آذربایجان غربی». مطالعات مدیریت ورزشی ۴۷، صص ۶۷-۸۴.
- الهی، علی رضا؛ سجادی نصرالله، خیربی، محمد و ابریشمی، حمید. (۱۳۸۶). «موانع توسعه جذب درآمد حاصل از حمایت مالی در صنعت فوتبال جمهوری اسلامی ایران». ششمین همایش بین‌المللی تربیت‌بدنی و علوم ورزشی. کیش. صص ۹-۱۱.
- امیری پریان، سارا؛ درودیان، اصغر؛ هنری، حبیب و صفانیا، محمدعلی. (۱۳۹۹). «طراحی مدل جامع جذب خیرین در ورزش با رویکرد نظریه داده‌بنیاد». جامعه‌پژوهی فرهنگی، پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی. ۴، صص ۳۱-۶۲.
- حمیدی، مهرداد؛ تسلیم، زهرا و اندام، رضا. (۱۳۹۴). «شناسایی و اولویت‌بندی عوامل موثر بر جذب داوطلبان در ورزش همگانی». نشریه پژوهش در مدیریت ورزشی و رفتار حرکتی. ۱۰، صص ۴۷-۵۵.
- حیدری‌فرد، سمیه و شریفیان، اسماعیل. (۱۳۹۶). «شناسایی و مقایسه موانع مشارکت خیرین در توسعه فضاهای ورزشی». مطالعات مدیریت ورزشی. ۹(۴۱)، صص ۸۱-۹۶.
- خادم، امیررضا. (۱۳۹۸). «شناسایی و مدل‌سازی عوامل موثر بر جذب منابع خیریه و وقف به ورزش زنان». فصل‌نامه مطالعات راهبردی ورزش و جوانان. ۴۳، صص ۳۰۳-۳۱۹.
- خیربی، محمد؛ علی‌دوست قهفرخی، ابراهیم؛ خسرومنش، رحیم و اسداللهی، آمنه. (۱۳۹۷). «طراحی مدل مفهومی حمایت ورزشی در ایران». پژوهش‌های معاصر در مدیریت ورزشی. شماره ۱۶، صص ۱۲-۱.
- دلدار، ابراهیم؛ باقری راغب، قدرت‌الله و شهپرنوفیق، آزیتا. (۱۴۰۱). «شناسایی و رتبه‌بندی عوامل موثر بر مشارکت در فعالیت‌های خیریه از سوی خیرین ورزش‌یار». مطالعات راهبردی ورزش و جوانان. ۲۱(۵۶)، صص ۲۱۳-۲۲۸.
- رضائی بیدگلی، امیرحسین و روحانی، محمدحامد. (۱۳۹۷). «شیوه‌های جذب و مدیریت نیروهای داوطلب برای سازمان‌های مردم‌نهاد». دومین همایش ملی خیر ماندگار (مطالعه و ارزیابی امور خیر در ایران با تمرکز بر چالش‌های نیکوکاری در ایران امروز). تهران، بنیاد خیریه راهبری آلاء.
- سیدعامری، میرحسن؛ محرم‌زاده، مهرداد؛ بشیری، مهدی و هادی، حمداله. (۱۳۸۸). «بررسی موانع جذب حامیان مالی در صنعت ورزش استان آذربایجان شرقی». مجله فراسوی مدیریت. ۱۰، صص ۱۴۷-۱۶۴.
- عرب‌زاده، مریم؛ زارعی، علی؛ خدایاری، عباس؛ پورکیانی، محمد و هنری، حبیب. (۱۴۰۰). «همبستگی توانمندسازی روان‌شناختی و خلاقیت مدیران ورزشی در جذب خیرین». فصل‌نامه مدیریت ارتقای سلامت. ۱۰ (۵)، صص ۱۲۱-۱۳۲.
- فراهانی، ابوالفضل؛ قاسمی، حمید و حسینی، سعید. (۱۳۹۷). «راهکارهای موثر بر مشارکت سازمان‌های مردم‌نهاد در بخش ورزش برای همه با توجه به خط‌مشی سلامت‌محوری دولت». مطالعات راهبردی ورزش و نوجوانان. ۴۲، صص ۴۰-۶۶.
- فولادیان، مجید و عدالت‌جو، منوچهر. (۱۳۹۵). «بررسی و آسیب‌شناسی فعالیت موسسات خیریه و تعیین عوامل موثر بر بهبود عملکرد آنان (با تاکید بر موسسات خیریه استان خراسان رضوی)». اولین همایش ملی خیر ماندگار (مطالعه و ارزیابی امور خیر در ایران). تهران، بنیاد خیریه راهبری آلاء.
- کرمی، صادق؛ فردوسی، محمدحسن؛ اسمعیلی، محسن. رفیعی دهبیدی، وحید. (۱۴۰۱). «طراحی الگوی پارادایمی جذب خیرین در توسعه ورزش». رویکردهای نوین در مدیریت ورزشی. ۱۰(۳۶)، صص ۱۱۳-۱۳۲.

شناسایی ظرفیت خیرین در ورزش استان البرز با رویکرد تحلیلی داده بنیاد

- محمدی، سیمه و قهرمان تیریزی، کوروش. (۱۳۹۷). «بررسی راهکارهای فرهنگی جهت جذب خیرین در بخش ورزش استان کرمان». دومین همایش ملی دستاوردهای علوم ورزشی و سلامت. اهواز.
- مصدق راد، علی محمد؛ تاجور، مریم و احتشامی، فاطمه. (۱۳۹۸). «مشارکت خیرین در ارائه خدمات سلامت در ایران». نشریه پژوهشکده علوم بهداشتی جهاد دانشگاهی. ۵، صص ۴۵۳-۴۹۳.
- نظری، رسول؛ یغمایی، لیلا و سهرابی، زهرا. (۱۳۹۵). «سند راهبردی آمایش سرزمینی بخش ورزش استان اصفهان». نشریه مدیریت ورزشی. ۸(۵)، صص ۶۶۵-۶۸۰.
- یعقوبی، علی؛ پورکیانی، محمد؛ امامی، فرشاد و علوی، حسین. (۱۳۹۹). «طراحی مدل کیفی عوامل مؤثر بر جذب خیرین ورزش دانشجویی کشور». پژوهش در ورزش تربیتی. ۸(۲۱)، صص ۵۹-۸۴.
- یعقوبی، علی؛ پورکیانی، محمد؛ امامی، فرشاد و علوی، حسین. (۱۴۰۰). «طراحی مدل کیفی عوامل مؤثر بر جذب خیرین ورزش دانشجویی کشور». رویکردهای نوین در مدیریت ورزشی. ۹(۳۳)، صص ۱۶۹-۱۸۵.
- Boiko, I. (2017). "Olympic education in the preparation of the volunteers of international sports competitions". Theory and Methods of Physical Education and Sports, (1), 11-14.
- Brown, S. F. (2018). "Benefactors and beneficiaries in social capital exchanges". Sport in Society, 21(10), 1558-1580.
- Bunds, K., Brandon-Lai, S., Armstrong, C. (2016). "An inductive investigation of participants' attachment to charity sports events: The case of team water charity". European Sport Management Quarterly, 16(3), 364-83.
- Filo, K. Fechner, D. & Inoue, Y. (2019). "Charity sport event participants and fundraising: An examination of constraints and negotiation strategies". Sport Management Review. 23(3), 387-400.
- Filo, K., Spence, K., Sparvero, E. (2013). "Exploring the properties of community among charity sport event participants". Managing Leisure, 18(3), 194-212.
- Folse, J. A. G. (2010). "Cause-relating marketing: the effects of purchase quantity and firm donation amount on consumer inferences and participation intentions". Journal of Retailing, 86, 309-295.
- Gladden, J. M., Mahony, D. F. (2005). "Toward a better understanding of college athletic donors: What are the primary motives? (electronic version)". Sport Marketing Quarterly, 14(1), 18-30.
- Inoue, Y., Heffernan, C., Yamaguchi, T., & Filo, K. (2018). "Social and charitable impacts of a charity-affiliated sport event: A mixed methods study". Sport Management Review, 21(2), 202-218.
- Lehman, J., & James III, R. N. (2020). "Charitable bequest importance among donors to different types of charities". International Journal of Nonprofit and Voluntary Sector Marketing, 25(2), e1657.
- Lopiano, D., Zotos, C. (2014). The athletic directors' desk reference. Champaign, IL: Human Kinetics
- O'Neil, J., Schenke, M. (2007). "An examination of factors impacting athlete alumni donations to their alma mater: A case study of a U.S. university (electronic version)". International Journal of Nonprofit and Voluntary Sector Marketing, February 2007, 12(1), 59-74.
- Shapiro, S. L. (2009). "An examination of athletic alumni giving behavior: Development of the former Student-Athlete Donor Constraint Scale". Sport Management Review 13 (2010) 283-95.
- Strauss, A., & Corbin, J. (1990). Basics of qualitative research. Sage publications.
- Strelize, B. (2005). "Relationships in sport sponsorship: a marketing perspective. Unpublished doctoral degree dissertation". Faculty of Management. University of Johannesburg. 21-45.
- Walters, G., & Tacon, R. (2011). "Corporate social responsibility in European football: A report funded by the UEFA research grant programme". London: Sport Business Center, Birkbeck University of London.
- Walters, S., Spencer, K., Farnham, A., Williams, V., & Lucas, P. (2018). "Humanistic sports coaching and the Marist organization: a multi-case study in the Philippines".
- Zhang, L., & Hu, J. (2017). "Exploring the Most Important Factor of Chinese Sports Charity by Using System Dynamics Simulation". In Proceedings of the Tenth International Conference on Management Science and Engineering Management (pp. 71-86). Springer, Singapore.

تدوین چارچوب مدل مفهومی مدیریت اثرات بحران اقتصادی بر ورزش کشور

رسول ضابطیان^۱

محمدرضا اسماعیلی^۲

زهره حاجی انزهایی^۳

جاسم منوچهری^۴

[10.22034/ssys.2022.2375.2708](https://doi.org/10.22034/ssys.2022.2375.2708)

تاریخ دریافت مقاله: ۱۴۰۱/۳/۱۲

تاریخ پذیرش مقاله: ۱۴۰۱/۴/۱۴

هدف پژوهش حاضر، تدوین چارچوب مدل مفهومی مدیریت اثرات بحران اقتصادی کشور بر حوزه ورزش بود. روش تحقیق از نوع کیفی با رویکرد اکتشافی سیستماتیک انتخاب شد. جامعه آماری شامل دو بخش منابع انسانی (اساتید، مدیران و تحلیلگران) و منابع اطلاعاتی (کتابها، مقالات، اسناد، رسانه‌ها و ...) بود. نمونه‌گیری به صورت هدفمند و تا رسیدن به اشباع نظری ادامه یافت (۲۱ نفر و ۶۵ سند). ابزار پژوهش شامل مطالعه کتابخانه‌ای نظام‌مند و مصاحبه‌های اکتشافی ساختارمند بود. روایی ابزار بر اساس اعتبار حقوقی و علمی نمونه، نظر خبرگان و توافق بین مصححان ارزیابی و تأیید گردید. جهت تحلیل یافته‌ها از روش کدگذاری مفهومی چندمرحله‌ای با رویکرد تحلیل سیستمی استفاده شد. چارچوب مفهومی استخراج‌شده شامل ۲ سطح کلی، ۱۱ منظر، ۳۸ بُعد و ۱۳۸ مؤلفه کلیدی بود. سطح اثرات بحران اقتصادی بر ورزش شامل چهار منظر اثر بر سیستم کلی ورزش، اثر بر منابع توسعه ورزش، اثر بر سطوح توسعه

^۱ دانشجوی دکتری، گروه مدیریت ورزشی، دانشکده تربیت بدنی و علوم ورزشی، واحد تهران مرکزی، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

^۲ دانشیار، گروه مدیریت ورزشی، دانشکده تربیت بدنی و علوم ورزشی، واحد تهران مرکزی، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

(نویسنده مسئول) E-mail: Mohamadrezzaesmaeili1980@gmail.com

^۳ استادیار، گروه مدیریت ورزشی، دانشکده تربیت بدنی و علوم ورزشی، واحد تهران مرکزی، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

^۴ استادیار، گروه مدیریت ورزشی، دانشکده تربیت بدنی و علوم ورزشی، واحد تهران مرکزی، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

ورزش و اثر بر صنعت ورزش است. سطح مدیریت اثرات بحران اقتصادی بر ورزش نیز شامل هفت منظر یکپارچه‌سازی راهبردی مدیریت بحران، ظرفیت‌سازی اجتماعی، ظرفیت‌سازی دانشی، ظرفیت‌سازی منابع، کارآمدسازی اقتصادی، راهبری صنعت ورزش و پیامدها و کارکردها بود. جریان کلی روابط بین متغیرها از سطح مدیریت اثرات بحران بر اثرات بحران اقتصادی در ورزش است. بر اساس یافته‌ها می‌توان گفت که مدیریت اثرات بحران اقتصادی بر ورزش کشور نیازمند یک برنامه راهبردی است تا بتواند به تعدیل اثرات بحران اقتصادی بپردازد.

واژگان کلیدی: رکود اقتصادی، مدیریت بحران، اقتصاد ورزش و نظام ورزش.

مقدمه

بحران اقتصادی^۱ کشور در دهه اخیر به دلیل چالش‌های سیاسی در حال افزایش است و تأثیرات منفی بسیاری بر زمینه‌های اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی، علمی، سیاسی، اکوسیستم و بین‌المللی کشور داشته است. کاهش رشد اقتصادی، بیکاری، ورشکستگی مشاغل، مشکلات معیشتی مردم، توقف پروژه و مواردی از این دست تنها برخی از خسارات ناشی از بحران اقتصادی در کشور است (محمدی، ۲۰۱۹: ۵۴) این مسائل سبب شده تا بحران اقتصادی و مدیریت آن به مهم‌ترین مسئله حال حاضر کشور تبدیل شود.

بحران اقتصادی، یک رشد اقتصادی منفی است که همراه با تغییرات و نوسانات غیرقابل پیش‌بینی و قابل کنترل و کاهش ظرفیت تولید، خدمات و تجارت است. در یک بحران اقتصادی، رشد روزافزون تولید منفی است و درعین حال، نهادهای فعال متضرر می‌شوند (پی تودارو و سی‌اسمیت^۲، ۲۰۱۳: ۷۴). بحران اقتصادی، موضوع مطالعه هر دوشاخه اقتصاد خرد و کلان است. برای مطالعه بحران اقتصادی باید تجزیه و تحلیل پدیده‌ها و متغیرهای کلی اقتصادی انجام شود؛ متغیرهایی مانند سطح کل تولید جامعه و عوامل تشکیل‌دهنده آن، سطح عمومی قیمت‌ها، سطح اشتغال، رشد اقتصادی و متوسط دستمزد برای همه کارگران در اقتصاد. برای پیش‌بینی و اتخاذ سیاست‌های مناسب در آینده و اصلاح سیاست‌ها و تصمیمات اقتصادی، باید رابطه بین آن‌ها نیز بررسی شود. در این راستا مدیریت بحران اقتصادی با بررسی شاخص‌های عمومی مانند تولید ناخالص داخلی، نرخ بیکاری و شاخص قیمت سعی در درک عملکرد کلی وضعیت، ساختار و

^۱ economic crisis

^۲ Pi Todaro and Siasmit

تدوین چارچوب مدل مفهومی مدیریت اثرات بحران اقتصادی بر ورزش کشور

عملکرد بحران اقتصادی دارد (مرادی و صفتی، ۱۳۹۱: ۱۱۳). در این راستا، محققان اقتصاد کلان با ارائه مدلهایی از رابطه بین عوامل مختلف ورودی، فرایند و خروج از سیستم اقتصادی، بحران‌های موجود در این سیستم را بررسی می‌کنند.

سیستم اقتصادی، فرآیندها، ابعاد و چشم اندازهای مختلفی را شامل می‌شود؛ ازجمله: نهادها و فعالان بازار و صنعت، فرایندهای تجاری، سیستم تولید و خدمات، ارز و سرمایه، تأمین‌کنندگان، واسطه‌ها و مصرف‌کنندگان (پی تودارو و سی اسمیت^۱، ۲۰۱۴: ۷۴).

از طرفی، بحران در سیستم اقتصادی از دیدگاه نظریه‌ها و مکاتب مختلف اقتصادی و مدیریت را می‌توان در چند دیدگاه خلاصه کرد. در رویکرد «جریان بازار آزاد»، نقش حاکمیت و دولت محدود به سیاست‌گذاری، حفاظت و نظارت است. در یک رویکرد جریان بازار نسبتاً بسته مانند ایران و چین، دولت علاوه بر سیاست‌گذاری، پشتیبانی و نظارت، به‌طور فعال در زمینه مالکیت، تولید، خدمات و تجارت نیز فعالیت می‌کند. در مواقع بحرانی، سازه‌های بسته، گرچه از مزایایی برخوردارند، اما به‌طور کلی از سازه‌های باز کارآمدی کمتری دارند (شاگری، ۲۰۱۳: ۴۸). از طرف دیگر، اقتصاد نهادی و اقتصاد رفتاری شرایط متفاوتی را در مواقع بحرانی می‌یابند و نهادگرایی تأکید بیشتری بر توسعه و توجه کمتر به کیفیت فرایندها نسبت به رفتارگرایی دارد. در مورد مدیریت بحران و رکود اقتصادی، اجماع جهانی وجود ندارد و باید برای هر کشور متناسب با شرایط اقتصادی آن کشور مورد تجزیه و تحلیل قرار گیرد. با وجود این، تجربیات موفق در زمینه مدیریت نوسانات قیمت، سیاست‌های مالی، عرضه و تقاضا، تولید و بهره‌وری، نیروی کار وجود دارد که می‌تواند برای کشور ما مفید باشد (صادقی، ۲۰۱۱: ۷۹).

یکی از بخش‌های جدید و با ظرفیت بالا در اقتصاد کشور، صنعت ورزش و شرکت‌های وابسته به آن است. در سطح بین‌المللی، اجزای صنعت ورزش از نظر نوع به چند دسته تقسیم می‌شوند: الف) عملکرد ورزشی، تولیدات ورزشی و خدمات ورزشی؛ ب) مدیران، مربیان و ورزشکاران؛ ج) سازمان‌های ملی، باشگاه‌های ورزشی و رسانه‌ها؛ د) کالاها و تجهیزات؛ پوشاک، کفش، تجهیزات؛ ر) رویدادها، تأسیسات

^۱. Pi Todaro & Siasmith

ورزشی و سایر. اگرچه صنعت ورزش چندین بخش دارد، اما همه آن‌ها یک چیز مشترک دارند: تولید، محصول منحصربه‌فرد ورزش (مارک جی و لی، ۲۰۱۱: ۲۹). طی ۱۰ سال گذشته، با توجه به رشد قابل توجه این صنعت، ورزش توانسته است به‌عنوان یک صنعت برتر، رتبه ۶ را در میان صنایع برتر اروپا و ایالات متحده کسب کند. سهم تولید ناخالص داخلی و ارزش افزوده صنعت ورزش در برخی از کشورهای پیشرفته بیش از چهار درصد گزارش شده است (تولاکوویک^۱ و همکاران، ۲۰۱۴: ۱۴۸). به دلیل تولید محصولات ورزشی، ورزش به‌عنوان یک مؤلفه اصلی در توسعه اقتصادی نقش مهمی دارد. همچنین ورزش با تأثیرات مستقیم و غیرمستقیم خود عامل مؤثری در توسعه اقتصاد جامعه است.

در این راستا اقتصاد ورزش، کاربرد نظریه‌های اقتصادی برای تحلیل سیستم صنعت ورزش است. در اقتصاد ورزش، مسائل و الگوهای تخصیص بهینه منابع در صنعت ورزش ارزیابی می‌شود (زاهاریا و کابوراکیس^۲، ۲۰۱۷: ۵۹). دانش اقتصاد ورزش نشان داده است که رابطه صنعت ورزش با اقتصاد ملی در هر کشور از شرایط سیاسی، اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی و جغرافیایی ویژه‌ای برخوردار است. بنابراین مشکلات

آن‌ها با یکدیگر متفاوت است و با ارائه الگوی توسعه نمی‌توان مشکلات آن‌ها را حل کرد. توسعه مدل‌های ملی به مدیریت بحران کمک می‌کند تا نکات مثبت هر یک را استخراج کند و با توجه به شرایط خاص کشور و متناسب با موضوعات خاص آن تصمیم‌گیری کند. لذا در بحران اقتصادی کنونی، به دلیل خطرات زیاد در برخی از جنبه‌های اقتصاد ورزش، برخی از ضروریات اقتصاد ورزش ایران با سود موجود برای سرمایه‌گذاران توجیه اقتصادی ندارند و نیاز به مداخله دولت برای توسعه آن‌ها ضروری است (رستم‌زاده و همکاران، ۲۰۱۴: ۱۱۲)؛ بنابراین تعامل و رابطه دوسویه توسعه ورزش و بحران اقتصادی در کشور نیاز به بررسی علمی و تخصصی دارد که در تحقیقات قبلی تحلیل و چارچوب قابل‌اعتمادی در این زمینه ارائه نشده است.

برای توضیح بهتر موضوع تحقیق، بررسی و نقد تحقیقات قبلی مربوط به موضوع تحقیق ضروری است. تحقیقات داخلی در زمینه اقتصاد و صنعت ورزش دارای فراوانی قابل‌توجهی است و هر یک از آن‌ها

¹ Torlakovic

² Zaharia, N. and Kaburakis

تدوین چارچوب مدل مفهومی مدیریت اثرات بحران اقتصادی بر ورزش کشور

بخشی از صنعت ورزش را بررسی کرده اند. دستوم و همکاران (۲۰۱۳) در بررسی ارتباط بین محیط آکادمیک ورزش با صنعت ورزش نشان دادند که به دلیل دولتی بودن دو نهاد و استقلال مالی آن‌ها از هم ساختار دو طرف جهت تعامل مناسب نیست. نظری قنبری و صابونچی (۲۰۱۴) گزارش دادند که شناخت و آگاهی نسبت به تأثیرات متقابل متغیرهای اقتصادی، یکی از ملزومات گزینش سیاست صحیح جهت دستیابی به اهداف اقتصادی ورزش است. عظیم‌زاده و همکاران (۲۰۱۴) نشان دادند که هر دو عامل فردی، سازمانی و محیطی بر فضای کسب‌وکار در ورزش اثرگذار هستند. رستم‌زاده و همکاران (۲۰۱۴) گزارش دادند که سرمایه‌گذاری دولت در ورزش بر رشد اقتصادی اثر معنی‌داری ندارد. ضیاء و همکاران (۲۰۱۵) نشان دادند که سرمایه‌گذاری در تشخیص فرصت‌های کارآفرینانه تأثیر دارد و پس از آن، سرمایه‌های رابطه‌ای با مشتری، در تشخیص فرصت صنعت مذکور بیشترین تأثیر را دارد. خسروی‌زاده و همکاران (۲۰۱۵) راهکارهایی همچون بهره‌گیری از توان علمی و دستاوردهای مراکز آموزش عالی در ورزش و سرمایه‌گذاری صنعت ورزش بر تحقیقات دانشگاه‌ها را مهم‌ترین راهکار ارتباط بین صنعت ورزش و آموزش عالی دانستند. عسکریان و همکاران (۲۰۱۶) نشان دادند که ایران در صادرات هیچ‌کدام از کالاهای ورزشی (کفش، پوشاک و سایر) از مزیت نسبی و قدرت رقابتی برخوردار نمی‌باشد. جلالی و همکاران (۲۰۱۸) نشان دادند که منابع انسانی بخش ورزش، بر رشد اقتصادی صنعت ورزش ایران تأثیر معنی‌داری دارد. نظریان (۲۰۱۹) در تحلیل فرایند تولید تا مصرف محصولات ورزشی ایرانی نشان داد که عوامل راهبردی به تفکیک بخش‌های سیستم‌های تولید، توزیع داخلی و صادرات، مصرف داخلی و خارجی اثرگذار هستند.

برخی تحقیقات داخلی نیز در خارج از حوزه ورزش به بررسی مسائل بحران اقتصادی کشور پرداخته‌اند. صادقی (۲۰۱۱) گزارش کرد که مهم‌ترین تأثیرات پیامدهای اقتصادی و اجتماعی بحران مالی، کاهش تولید ناخالص داخلی، افزایش نرخ بیکاری، افزایش بدهی و کسری بودجه و ناآرامی‌های اجتماعی است.برزگر خاندوزی و سلیل (۱۳۹۱) نشان دادند که ظهور بحران‌های اقتصادی در عصر فناوری اطلاعات ابعاد و نتایج مختلفی دارد و راه‌های مدیریت آن نیز باید متناظر با ابعاد و نتایج در سطح کلی و عملیاتی باشد. شاکری (۲۰۱۳) عامل اصلی رکود تورمی طی مهروموم‌های بعد از انقلاب اسلامی در اقتصاد ایران را تحریم‌های بین‌المللی بیان کرده است. نوبخت و همکاران (۲۰۱۴) عوامل بازاریابی، طرح کسب‌وکار، حمایت

دولت، شبکه‌سازی، آمادگی کارآفرینی، فناوری، دسترسی به اطلاعات، دسترسی به سرمایه و قانونمندی از عوامل زمینه‌ای موفقیت کسب‌وکار ورزشی در ایران برشمردند. سعیدوای و همکاران (۲۰۱۴) ریشه عدم‌دستیابی به نتایج مورد انتظار در مقوله مدیریت بحران را در عدم‌ایجاد مکانیزمی دائمی و ادامه‌دار مبتنی برمسیرهای بین‌المللی، در فرایندهای کاری سازمان‌های سراسر کشور دانستند. قوام و همکاران (۲۰۱۵) مدل هشداردهنده پیش از موعد بحران مالی برای اقتصاد ایران را بر مبنای بررسی رفتار و نرخ تغییرات متغیرهای کلان اقتصاد ایران تدوین کرده است. تاجمیر ریاحی و همکاران (۲۰۱۶) گزارش کردند که بهترین راهبرد کلی برای ایران، تقویت مقررات، رویه و حاکمیت شرکتی و بعدازآن جلوگیری از نوسانات چرخه تجاری است. سیفی و همکاران (۲۰۱۷) در سطح راهبردی، ویژگی‌های اصلی تاب‌آوری سازمان را تشخیص داده و برنامه‌ریزی برای تاب‌آوری با شرایطی بحرانی را پیشنهاد دادند. ورمزیاری وایمانی (۲۰۱۷) به ترتیب عامل‌های توان تطابق و آینده‌نگری، تعامل با مشتریان، موقعیت‌طلبی، حمایت خانوار، برنامه‌ریزی راهبردی و حمایت دولت را در تاب‌آوری کسب‌وکارها مؤثر دانستند. صادقلو و همکاران (۲۰۱۷) نشان دادند که برای تاب‌آوری کسب‌وکارهای گردشگری باید به ویژگی‌های فردی توجه ویژه‌ای داشته باشند. یزدانی و اسماعیلی (۲۰۱۷) نشان دادند که روابط تجاری باعث تسریع نشر بحران‌های مالی و از سوی دیگر، بحران‌های مالی باعث کاهش حجم جریان‌های تجاری در کشورهای نوظهور شده است. رضایی (۲۰۱۸) گزارش کرد که عدم‌هماهنگی بین سیاست‌های پولی، بازرگانی (ارزی) و مالی دولت (بودجه‌ای) عامل اصلی رکود اقتصادی، کاهش ارزش پول ملی و بی‌ثباتی اقتصاد کلان بوده است. میرفاطمی (۲۰۱۹) نشان دادند که مدیریت دانش در بحران به‌عنوان راهبردی در محیطی پویا موجبات ارتقای عملکرد فردی و سازمانی را باری جلوگیری از زوال کسب‌وکار فراهم می‌سازد.

در تحقیقات خارجی نیز ناورایت و رامفورد^۱ (۲۰۱۰) در پژوهشی نشان دادند تغییر و گرایش باشگاه‌های ورزشی به فعالیت‌های مجازی موجب جذب سرمایه‌گذاران شده است. یوکاکتورک و همکاران^۲ (۲۰۱۱) گزارش دادند که نوآوری در مدل کسب‌وکار بهترین و معتبرترین روش برای مقابله با بحران و دوره رکود اقتصادی برای افزایش سهم بازار و سودآوری است. جوهانسون و همکاران^۳ (۲۰۱۲) نشان دادند که اکثریت سازمان‌ها یک طرح احتمالی برای بحران دارند و بیشتر این طرح‌ها شامل جنبه‌های داخلی مربوط

¹Nauright & Ramfjord

² Ucahtürk et al.

³ Johansen et al.

تدوین چارچوب مدل مفهومی مدیریت اثرات بحران اقتصادی بر ورزش کشور

به مدیریت و ارتباط با سهامداران داخلی در طی یک بحران است. ژانگ و همکاران^۱ (۲۰۱۳) نقش صنعت ورزش در بهبود شرایط اقتصادی و اجتماعی را قابل توجه گزارش کرده‌اند. ترا و همکاران^۲ (۲۰۱۳) همکاری دولت، دانشگاه و صنعت در حوزه ورزش برزیل را برای توسعه ضروری می‌داند. کنلی و توهی^۳ (۲۰۱۴) اتحاد راهبردی را برای کسب‌وکارهای ورزشی تفریحی جهت تحقق راهبردها مناسب می‌داند. سوناتایت پتکویسین^۴ (۲۰۱۴) نشان داد که وجود بحران، اعتبار شرکت‌ها و کسب‌وکارها را به خطر خواهند انداخت. تولاکوئیک^۵ و همکاران (۲۰۱۴) در آینده‌نگری اقتصاد ورزش پیش‌بینی کرده‌اند که روند کنونی تعامل تجاری ورزش با سایر صنایع به شتاب بیشتری خواهد رسید. هیچما و احمد^۶ (۲۰۱۵) کیفیت آموزش، آموزش حرفه‌ای، بودجه و زیرساخت‌ها و تحقیقات علمی و ارزیابی عملکرد را در اقتصاد دانش حوزه ورزش الجزایر تعیین‌کننده گزارش کرده‌اند. بلومبرگ و همکاران (۲۰۱۶) دریافتند که این رویدادهای ورزشی حتی باوجود اپیدمی می‌توانند با خیال راحت برگزار شود به شرط آنکه کشورها تدابیری را برای نظارت بیشتر بر بیماری‌های واگیردار اعمال کنند. زاهاریا و کابوراکیس^۷ (۲۰۱۷) در بررسی موانع توسعه علمی صنعت ورزش آمریکا، نشان دادند که موانع کاربردی، زیربخش‌های صنعت ورزش و محل سازمان‌های ورزش مهم‌ترین موانع در این زمینه هستند. ژو^۸ و همکاران (۲۰۱۷) برای پاسخ به بحران، دسترسی به اطلاعات و فناوری را مهم‌ترین ابزار می‌دانند. سرکار^۹ و همکاران (۲۰۱۸) سه فرآیند شناخت سازمانی، تصمیم‌گیری و اجرا یا پیاده‌سازی را برای انعطاف‌پذیری و تغییر در دوران بحران پیشنهاد دادند. اکمل ون رسلنا^{۱۰} (۲۰۱۸) خصوصی‌سازی در ورزش، برای مدیریت اقتصادی بهتر این صنعت مناسب می‌داند. واسیل جیوا و ستادیک^{۱۱}

¹ Zhang

² Terra

³ Kennelly and Toohey

⁴ Šontaitė-Petkevičienė

⁵ Torlakovic

⁶ Hichema & Ahmed

⁷ Zaharia, N. and Kaburakis

⁸ Zhu

⁹ Sarkar

¹⁰ Akmal wan rasolana

¹¹ Vasiljeva & Stadnyk

(۲۰۱۹) نشان دادند که در بحران اقتصادی، مدیریت موجودی و دارایی باید کارآمدتر شود. سسارونی و همکاران^۱ (۲۰۲۰) نشان دادند که در مراحل رکود اقتصادی، راهبرد یکپارچه‌سازی می‌تواند مهم‌ترین راهبرد برای اثربخشی باشد. در عین حال تحقیقات جدیدتری که در زمینه اقتصاد ورزش انجام شده است عمدتاً به بررسی مواردی مانند روش‌های درآمدزایی^۲ (اسچلوسر، ۲۰۲۱)، تحلیل راهبردی بخش‌های صنعت ورزش (کشکار، ۲۰۲۱)، تحلیل‌های اقتصادی بازار ورزش (چارچنکو،^۳ ۲۰۲۱) و اثرات اقتصادی همه‌گیری کرونا در صنعت ورزش (آلتوباتی،^۴ ۲۰۲۱) است. صنعت ورزش از هزاران بازیگر تشکیل شده است که در حال داد و ستد با یکدیگر هستند. مدیریت بحران در چنین سیستمی بسیار پیچیده خواهد بود. مدلهای به ما کمک می‌کنند که با ساده‌سازی کل سیستم به درک بهتری از تمامیت سیستم دست یابیم. در واقع مدل‌سازی مسائل را بهتر طبقه‌بندی می‌کند و شانس یافتن پاسخ‌های صحیح را بالا می‌برد. همچنین مبانی اصلی دانش در هر حوزه‌ای بر پایه مدل‌های شناسایی شده مناسب و نه یافته‌های جزئی و پراکنده قرار دارد، زیرا داده‌ها در قالب مدل می‌توانند کشف، تبیین و تفسیر شوند. هر چند مدل‌سازی نمی‌تواند روابط پدیده‌های محیطی را به‌طور کامل توضیح دهد، اما درک مکانیسم‌های اساسی آن را آسان‌تر می‌کند. همچنین سازمان‌های اقتصادی و یا سازمان‌های ورزشی با امکانات گسترده و توانمندی فراوان به تنهایی نمی‌توانند موجب مدیریت بحران اقتصادی ورزش شوند، زیرا اقتصاد ورزش یک زمینه پویا و یک محیط بین‌بخشی و خروجی کل یک نظام اقتصادی است. از طرفی تحقیقاتی که در زمینه اقتصاد ورزش انجام شده است، عمدتاً به بررسی مواردی مانند روش‌های درآمدزایی، تحلیل راهبردی بخش‌های صنعت ورزش و تحلیل‌های اقتصادی بازار ورزش است و تاکنون تحقیق تخصصی و جامعی به بررسی بحران اقتصادی در ورزش به خصوص در کشور ایران نپرداخته است. تحقیقات خارجی نیز علی‌رغم پرداختن به مسائل مختلف مدیریت و توسعه اقتصادی ورزش، اما کمتر به شرایط بحران پرداخته‌اند. از این رو، به‌طور کلی تحقیقات انجام‌شده تاکنون به‌صورت تخصصی و نظام‌مند به بررسی بحران اقتصادی در حوزه ورزش نپرداخته‌اند. در همین راستا از آنجا که الگوهای خارجی

¹ Cesaroni et al.

² Schloesser

³ Kharchenko

⁴ AlThobaiti

تدوین چارچوب مدل مفهومی مدیریت اثرات بحران اقتصادی بر ورزش کشور

از لحاظ ساختاری تفاوت زیادی با ساختار داخلی دارد و همین‌طور الگوهای ملی در سایر صنایع کشور نمی‌تواند پاسخگویی نیازهای و مسائل مدیریت بحران اقتصادی در صنعت ورزش باشند، بنابراین نیاز به طراحی یک الگوی بومی وجود دارد. لذا پژوهش حاضر در پی پاسخ به این سؤال است:

مدل مفهومی مدیریت اثرات بحران اقتصادی بر ورزش کشور چگونه است؟

روش‌شناسی پژوهش

روش تحقیق از نوع مطالعات کیفی با رویکرد اکتشافی نظام‌مند و سیستماتیک و جامعه آماری پژوهش شامل دو بخش منابع انسانی آگاه و منابع اطلاعاتی مرتبط به موضوع پژوهش بود. نمونه انسانی شامل اساتید دانشگاه‌ها که در حوزه اقتصاد و صنعت ورزش پژوهش‌هایی انجام داده بودند، مدیران و کارشناسان خبره سازمان‌های ورزشی نظیر وزارت ورزش و جوانان و فدراسیون‌های ورزشی که دارای تحصیلات کارشناسی ارشد و دکتری مرتبط با پژوهش حاضر بودند و مشاوران و تحلیل‌گران اقتصادی حرفه‌ای در ورزش نظیر کارشناسان اقتصادی روزنامه‌ها، رادیو و تلویزیون و کانال‌های ورزشی بود. منابع اطلاعاتی نیز مشتمل بر منابع علمی، اسنادی و کتابخانه‌ای تعیین گردید. نمونه آماری بر مبنای رسیدن به اشباع نظری به روش قضاوتی در افراد و روش هدفمند برای منابع اطلاعاتی برآورد و نمونه‌گیری شد.

جدول ۱: مشخصات نمونه آماری پژوهش

جامعه	منابع انسانی	منابع اطلاعاتی
اساتید	مدیران و	منابع
دانشگاه در	مشاوران و	گزارش‌ها و
کارشناسان	تحلیلگران	کتابخانه‌ای
حوزه	خبره	اسناد
اقتصاد و	سازمان‌های	علمی و
صنعت	ورزشی	اجرایی و
ورزش	ورزشی	حقوقی
قضاوتی	قضاوتی	هدفمند
(نظری)	(نظری)	هدفمند
۸ نفر	۶ نفر	۲۳ نسخه
حجم نمونه	۷ نفر	۱۶ نسخه
۲۱ نفر	۶۵ نسخه	۲۵ نسخه

ابزار پژوهش شامل مطالعه کتابخانه‌ای نظام‌مند و مصاحبه اکتشافی (نیمه‌ساختارمند) بود. مشخصات ابزارهای پژوهش به‌صورت زیر می‌باشد. استخراج مؤلفه‌ها با بررسی مبانی و پیشینه از طریق مطالعه اسناد، کتاب‌ها و مقالات شامل منابع داخلی و خارجی انجام گردید. از مصاحبه‌ها جهت تکمیل و تطبیق عوامل و روابط شناسایی‌شده در مطالعه کتابخانه‌ای استفاده شد. انجام مصاحبه‌ها بر اساس چارچوب تحلیلی طراحی‌شده از قبل صورت گرفت. قبل از انجام هر مصاحبه، مصاحبه‌های قبلی تحلیل می‌شدند و مبنای مصاحبه جدید قرار می‌گرفتند. روایی ابزار با استفاده از روش‌های روایی سنجی کیفی یادشده کنترل و مطلوب ارزیابی شد.

تدوین چارچوب مدل مفهومی مدیریت اثرات بحران اقتصادی بر ورزش کشور

جدول ۲: مشخصات ابزارهای پژوهش

روش	ابزار	زمینه مطالعه	روایی
مطالعه	رونوشت	منابع	انتخاب نسخه‌های
کتابخانه‌ای	(چک‌لیست استخراج مفاهیم)	اطلاعاتی	معتبر به لحاظ علمی (۹ نفر متخصص) میزان توافق بین کدگذاران و مصححان (سه نفر - میزان توافق ۰/۷۱)
مصاحبه	چارچوب پرسش (پرسشنامه بازپاسخ)	منابع انسانی	انتخاب افراد برحسب شایستگی علمی و فنی

در نمونه‌گیری نظری و هدفمند پژوهشگر می‌کوشد تا به‌صورت هدف‌دار بر مبنای اینکه چه نوع اطلاعات خاصی موردنیاز است، اقدام کند. اساس انتخاب نمونه این بود که افراد و اطلاعات منتخب بتوانند به شکل‌گیری نظریه و تکرارپذیری یافته‌ها کمک کنند. تکرارپذیری در دو بُعد مدنظر قرار گرفت: ۱. تکرارپذیری لغوی که در آن تولید نتایج مشابه با انتخاب موردهای مشابه هدف بود؛ ۲. تکرارپذیری نظری که در آن تولید نتایج متضاد از طریق انتخاب موردهایی در قطب‌های مخالف هدف بود. در این پژوهش، با ارائه بازخورد به مصاحبه‌شوندگان و قراردادن آن‌ها در مسیر پژوهش - به‌طوری‌که بر نحوه پاسخ‌گویی آن‌ها تأثیر نگذارد - به‌منظور افزایش روایی درونی اقدام شد. در ضمن پس از انجام هر مصاحبه، الگوی به‌دست‌آمده تا آن مرحله ارائه می‌شد و در صورتی‌که مصاحبه‌شونده نکاتی را نسبت به الگو داشت، موردبحث قرار می‌داد. این کار پس از انجام مصاحبه انجام گردید تا مصاحبه خالی از هرگونه پیش‌فرض و جهت‌گیری انجام شود. همزمان با گردآوری داده‌ها، کار تحلیل آن‌ها طی سه مرحله کدگذاری باز، محوری و انتخابی نیز شروع شد. پس از استخراج کدها، آن‌ها طبقه‌بندی می‌شدند - مقایسه مداوم، تفاوت‌ها و تشابهات بین این کدها را آشکار می‌کند - طبقات جدا و یا ادغام می‌گردند تا نظریه در روند این فرآیند شکل گیرد. منابع و متون موجود نیز در روند تکمیل تئوری مورد استفاده قرار می‌گرفت. کار گردآوری داده‌ها تا زمانی ادامه یافت که پژوهشگر

اطمینان حاصل کند که ادامه کار چیز تازه‌ای به دانسته‌های او نمی‌افزاید. پس از انجام ۲۱ مصاحبه در طی دوره شش ماه، تحلیل داده‌ها حاکی از اضافه‌نشدن داده جدید به داده‌های قبلی بود، چراکه درصد بالایی از داده‌های مستخرج از مصاحبه‌های آخر تکراری بود. بنابراین، با رسیدن به حد اشباع نظری، به مصاحبه‌ها پایان داده شد. کدگذاری با استفاده از مطالعات قبلی و نظر چند پژوهشگر انجام شد. مدل پژوهش نیز بر اساس روابط شناسایی شده به صورت یک چارچوب مفهومی ترسیم گردید. کدگذاری در سه مرحله کدگذاری اول (باز)، کدگذاری دوم (محوری) و کدگذاری سوم (گزینشی یا انتخابی) انجام شد تا مقوله‌ها تبدیل به مؤلفه‌ها، سپس ابعاد و درنهایت عامل‌های اصلی در مدل مفهومی شوند. گزینش و نگارش نهایی مؤلفه‌ها بر اساس فراوانی تکرار مضامین کلیدی آن‌ها در یافته‌های مستخرج از ابزار پژوهش (مصاحبه و مطالعه نظری) در دو بخش جامعه آماری (انسانی و اطلاعاتی) بود.

یافته‌های پژوهش

چارچوب مفهومی استخراج شده شامل ۲ سطح کلی (اثرات بحران و مدیریت بحران)، ۱۱ منظر (متغیر اصلی)، ۳۸ بُعد و ۱۳۸ مؤلفه کلیدی بود (جدول ۳):

جدول ۳: چارچوب‌بندی و کدگذاری چندمرحله‌ای مؤلفه‌های شناسایی شده

اثرات بحران اقتصادی بر ورزش			
کدمحوری	مقوله	مفاهیم	تکرار مضامین کلیدی
		کاهش رشد اقتصادی ورزش و کاهش رقابت‌پذیری	۸
اثر	بر سیستم	صنعت ورزش	
سیستم	اقتصادی و	خطر بر شکستگی برای کسب‌وکارها	۹
کلی	مالی	کاهش بودجه و درآمدهای سازمان‌های ورزشی	۱۱
ورزش	ورزش	کاهش بازارهای حقیقی و رشد بازارهای مجازی و غیرمجاز	۱۰

۷	افزایش هزینه‌ها فرایندها و رویدادها	
۹	کاهش سرمایه‌گذاری و حمایت‌های مالی از ورزش	
۷	از بین رفتن بسیاری و از مشاغل افزایش بیکاری	
۹	نوسانات خارج از کنترل جریان عرضه و تقاضا در ورزش	
۱۵	چالش‌های سیاسی در نظام ورزش	سیستم
۱۳	پیچیده شدن شرایط تصمیم‌گیری و مدیریت	سیاسی و
۱۰	تغییر رویکرد توسعه به مدیریت بحران	مدیریتی
۸	ناکارآمدی مدیریت سازمان‌ها	ورزش
۱۲	کاهش توجهات نهادی و سیاسی به نظام ورزش	
۱۳	کاهش مشارکت اجتماعی در ورزش	سیستم
۱۰	کاهش ارزش‌های کارکردی ورزش در جامعه	فرهنگی و
۹	کاهش امکان جریان‌سازی رسانه‌ای برای ورزش	اجتماعی
۷	کاهش اولویت ورزش نسبت به مسائل معیشتی	ورزش
۹	توقف پروژه‌های عمرانی	
۱۴	عدم امکان رشد زیرساخت‌های ورزشی	منابع
۹	فرسودگی فناوری‌ها و تأسیسات حوزه ورزش	فیزیکی
۹	کاهش استانداردها و کیفیت اماکن ورزشی	ورزش
۸	افزایش هزینه‌های تجهیزات ورزشی	توسعه
۷	محدودیت‌های جذب نیروی انسانی	ورزش
۳	از دست رفتن سرمایه انسانی ورزش	منابع
۱۰	افزایش مهاجرت ورزشی بین‌استانی و به خارج از کشور	انسانی
		ورزش

۶	کاهش دسترسی به فناوری‌های ورزشی روز جهان	منابع	
۷	عدم امکان تأمین منابع مالی برای پژوهش	دانشی	
۸	ضعف سیستم علمی آموزشی ورزش	ورزش	
۱۰	کاهش تولیدات علمی باکیفیت		
۸	کاهش امکان پرورش استعدادهای ورزشی و حمایت از آن‌ها	ورزش	
۷	تعویق برنامه‌ها و رویدادهای ورزش پرورشی و پایه	پرورشی و پایه	
۶	ناکارآمد شدن سیستم آموزش ورزش		
۶	کاهش و تعویق برگزاری رویدادهای ورزشی همگانی	اثر بر ورزش	
۵	کاهش امکان حمایت از فعالیت‌های داوطلبانه و اجتماعی حوزه ورزش	سطوح همگانی و توسعه	
۱۱	کاهش امکان حمایت از مراکز فعال ورزش همگانی	تفریحی ورزش	
۱۳	مشکلات تیم‌داری و باشگاه‌داری	ورزش	
۹	کاهش توان کسب موفقیت بین‌المللی در ورزش رقابتی	قهرمانی و حرفه‌ای	
۹	مشکلات تیم‌های دولتی		
۸	تعویق مسابقات و رویدادهای ورزشی		
۱۵	مشکلات مراکز خدمات ورزشی		
۹	رشد فعالیت‌های غیرمجاز ورزشی به دلیل فشار اقتصادی	خدمات ورزشی	اثر بر صنعت ورزش
۶	امکان تعطیلی باشگاه‌های خدمات ورزشی		
۹	کاهش تولیدات ورزشی	تولیدات	
۱۰	کاهش کیفیت محصولات ورزشی	ورزشی	

تدوین چارچوب مدل مفهومی مدیریت اثرات بحران اقتصادی بر ورزش کشور

۱۲	مشکلات شرکت‌های تولیدی ورزشی	
۷	مشکلات واردات و صادرات ورزشی	
۱۰	قاجاق کالاهای ورزشی	تجارت
۱۵	کاهش اخلاق در بازاریابی و تبلیغات ورزشی	ورزشی
۱۴	سیستم توزیع محصولات ورزشی در کشور	

سیستم مدیریت اثرات بحران اقتصادی بر ورزش

تکرار مضامین کلیدی	مؤلفه	ابعاد	منظر
	مشارکت‌دهی بخشی و فرابخشی در		
۶	تصمیم‌گیری و سیاست‌گذاری نظام ورزش	تصمیم‌گیری و سازماندهی	یکپارچه سازی
۶	نظارت بر برنامه‌ریزی و درستی اطلاعات پایه آن در ورزش		راهبردی
۵	تدوین الگوی تقسیم کار ملی، بین سازمانی و فرابخشی در ورزش		مدیریت
۱۱	بازنگری قوانین مرتبط با اقتصاد حوزه ورزش	کارآمدی	بحران
۹	ایجاد الزامات حقوقی برای رعایت اصول اقتصاد مقاومتی در ورزش	حقوقی و نظارتی	

۵	نظارت بر فضای کسب و کار و رعایت قوانین تجارت و اشتغال		
۳	شناسایی و ارزیابی ریسک‌های تعیین‌کننده در ورزش		
۶	مدیریت طراحی و بازبینی برنامه مدیریت ریسک	مدیریت	
	با رویکرد آینده‌نگری	ریسک	
۱۱	تأمین منابع و دانش مدیریت ریسک	فرابخشی	
۷	تأثیرات ریسک‌ها و تعیین روش مقابله با ریسک‌ها		
۳	حمایت نهادها و سازمان‌های دولتی از بخش‌های ورزشی زیرمجموعه خود		
۱۱	حمایت سازمان‌های متولی صنعت و بازار از کسب و کارهای ورزشی		
۸	حمایت برندهای بزرگ از کسب و کارهای کوچک	جلب حمایت	ظرفیت
۲	حمایت مراکز علمی و آموزشی از کسب و کارهای ورزشی	محیطی	سازي
	حمایت و شخصیت‌های ورزشی و فعالان رسانه‌ای ورزش از کسب و کارهای ورزشی		اجتماعی
۴	فضاسازی رسانه‌ای مثبت برای همکاری	جریان‌سازی	
۲	در بحران اقتصادی	رسانه‌ای	

۶	آموزش اصول مدیریت بحران به جامعه ورزش		
۴	همراسازی صفحات رسانه‌ای اجتماعی با رسانه‌ای رسمی در زمینه ورزش		
۵	غافل نشدن کسب‌وکار از مسئولیت‌های اجتماعی مربوط به شرایط موجود	فرهنگسازی محیطی	
۳	پایبندی به اخلاق بازاریابی و کسب‌وکار		
۱۰	فرهنگسازی همپاری در جامعه ورزش برای شرایط بحران اقتصادی		
۶	ارزیابی مطالبات افراد و مراکز ورزشی	رفع چالش‌های	
۲	جلوگیری از مهاجرت ورزشی	دینفعان	
۸	پیگیری مشکلات شغلی مربیان و متخصصان		
۹	ارائه دانش کاربردی برای مدیریت بحران در سازمان‌های ورزشی کشور	خدمات و مشاوره به	
۸	ارائه اطلاعات بازار ورزش در شرایط رکورد اقتصادی	مراکز	ظرفیت
۱۳	ارائه خدمات و مشاوره فنی و تخصصی به مراکز ورزشی		سازی دانشی
۳	تولید دانش بومی موردنیاز بخش‌ها صنعت		
۱۰	سرمایه‌گذاری سازمان‌های ورزشی بر تحقیق و توسعه	توسعه علمی	

۶	انجام تحقیقات مناسب و ارائه دانش و اطلاعات مورد نیاز در بحران	
۵	فراهم سازی رشد استارت آپ های ورزشی	
۱۱	حمایت از ایده پردازان و کارآفرینان ورزشی	نظام نوآوری
۹	تشویق افراد توانمند به کارآفرینی	
	اجتماعی در ورزش	
۶	رصد تحولات بین المللی اقتصاد ورزش	
۹	مطالعه تطبیقی از اقدامات و برنامه های سایر کشورها در زمینه بحران اقتصادی	بهره گیری از تجربیات
۶	دریافت مشاوره و خدمات اقتصادی و مدیریتی خارجی برای بخش ورزش	بین المللی
۵	حفاظت از فضاها و ورزشی طبیعی	
۶	اجاره دادن فضاها یا تجهیزات بلا استفاده دولتی به افراد و مراکز واحد شرایط	مدیریت منابع
۴	برون سپاری و خصوصی سازی پروژه های ورزشی دولتی	فیزیکی
۳	ایجاد فضای سرمایه گذاری در پروژه های عمرانی ورزشی	ظرفیت سازی منابع
۴	هوشمند سازی رویدادها و فضاها و ورزشی	
۱۱	فناوری های سخت افزاری و نرم افزاری ورزشی	تأمین فناوری
۸	ارتقای زیر ساخت فناوری برای کسب و کارهای ورزشی	و سیستم ها

۹	اجرای دولت الکترونیک برای سازمان- های ورزشی دولتی	
۱۱	ارائه یارانه و وام‌های دولتی بدون یا کم بهره به مراکز ورزشی واحد شرایط	
۷	تسریع در پرداخت سرمایه‌گذاری‌های از پیش برنامه‌ریزی شده	حمایت‌های مالی دولتی
۹	پرداخت زودتر از موعد بخشی از اعتبارهای مالیاتی در بخش ورزش	
۷	ایجاد صندوق ثبات اقتصادی برای ورزش	
۹	ارائه بسته حمایتی برای افراد و اقشار نیازمند و مراکز ورزشی	کارآمد سازی اقتصادی
۹	مدیریت بودجه دولتی در سازمان‌های ورزشی	
۵	مدیریت درآمدها در سازمان‌های ورزشی	بهبود مدیریت مالی
۱۳	مدیریت حمایت‌ها در سازمان‌های ورزشی	
۱۰	مدیریت هزینه‌ها در سازمان‌های ورزشی	
۸	توقف پرداخت سود و بازخرید سهام و مالیات	
۱۲	مدیریت بدهکاران و بستانکاران	
۱۳	تعدیل نحوی پرداخت قبض‌ها، دستمزدها، مالیات‌ها	تعدیل فشارهای اقتصادی
۱۰	کاهش اجاره‌بهای فضاهای ورزشی دولتی برون‌سپاری شده	
۹	بازبینی حساب‌های پرداختنی و هزینه‌ها	

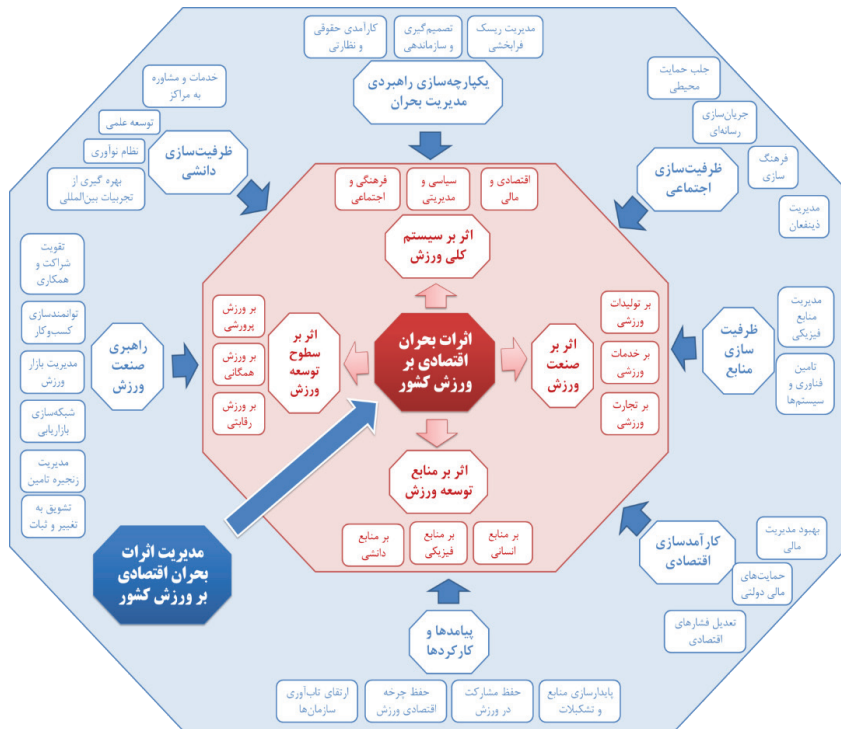
۷	آموزش همگانی بازاریابی به کسب‌وکارهای ورزشی		
۷	کمک به کسب‌وکارهای ورزشی برای شبکه‌سازی و بازاریابی	توانمندسازی	
۱۰	کمک به کسب‌وکارهای ورزشی برای تأمین منابع اولیه	کسب‌وکارها	
۸	آموزش پروژه‌محوری، تیم‌سازی و دورکاری		
۳	آموزش مهارت‌های مرتبط با شرایط بحران اقتصادی		
۹	همسوسازی کانال‌های توزیع و شبکه-های بازاریابی محیطی ورزش	راهبری شبکه‌سازی	
۸	رصد رفتار خرید و مصرف مشتریان	صنعت ورزش بازاریابی	
۹	رصد تحولات بازار ورزش و ارائه اطلاعات آن		
۴	نظارت بر قیمت‌گذاری محصولات و خدمات ورزش	مدیریت بازار	
۹	مبارزه با قاچاق کالاهای ورزشی		
۸	واکنش به تحولات بازار ورزش		
۷	مذاکره با تأمین‌کنندگان برای توافق بر سر قیمت مناسب یا شرایط بهتر	مدیریت	
۵	حفظ زنجیره تأمین کسب‌وکارهای ورزشی از تولید تا فروش	زنجیره تأمین	

۵	افزایش شبکه محیطی و زنجیره تأمین		
	کسب‌وکار ورزشی		
۴	همکاری و شراکت بین مراکز ورزشی و		
	غیرورزشی		
۸	تقویت شراکت و همکاری و شراکت بین کسب‌وکارهای		
	ورزشی داخلی و خارجی		
۱۰	همکاری و شراکت بین مراکز و		
	کسب‌وکارهای ورزشی باهم		
۱۲	تغییر در ویژگی‌های بسته‌بندی و عرضه		
	محصولات متناسب		
۴	تغییر و نوآوری در نوع محصول و خدمات	تشویق به تغییر	
۷	تغییر در بازار هدف	و ثبات	
۸	تغییر و نوآوری در سیستم بازاریابی		
۹	حفظ جایگاه ورزش در تولید ناخالص ملی		
	حفظ ظرفیت‌های اشتغال‌زایی و	حفظ چرخه	
۸	کسب‌وکار ورزش	اقتصادی	
۱۳	حفظ گردش مالی در بخش ورزش	ورزش	
۸	تثبیت منابع دولتی	پیامدها و	
۹	حفظ مشارکت و سرمایه‌گذاری بخش	پایدارسازی	
	خصوصی	منابع و	کارکردها
۱۱	ثبات در فعالیت‌ها و رویدادهای ورزشی	فرایندها	
۷	ارتقای چابکی و هوشمندی سازمان‌ها و		
	کسب‌وکارها		

۱۰	ارتقای	انعطاف در برنامه‌ها و فرایندها
۸	تاب‌آوری سازمان‌ها	تنوع‌بخشی به شبکه تأمین محیطی
۱۲	حفظ مشارکت	حفظ مشارکت ورزشی پرورشی، همگانی و رقابتی
۹	در ورزش	مصرف ورزشی و ورزش در سبد خانوار
۸		حفظ مشارکت اجتماعی، هواداری و داوطلبی در ورزش

تدوین چارچوب مدل مفهومی مدیریت اثرات بحران اقتصادی بر ورزش کشور

بر اساس جدول ۳ و شکل ۱ چارچوب مفهومی و مدل پژوهش شامل دو سطح اثرات بحران و مدیریت اثرات بحران اقتصادی بر ورزش کشور بود. جریان کلی روابط بین متغیرها از سطح مدیریت اثرات بحران بر اثرات بحران اقتصادی در ورزش است.

شکل ۱: مدل مفهومی پژوهش

سطح اثرات بحران اقتصادی بر ورزش

این سطح شامل چهار منظر اثر بر سیستم کلی ورزش، اثر بر منابع توسعه ورزش، اثر بر سطوح توسعه ورزش و اثر بر صنعت ورزش بود. در منظر اثر بر سیستم کلی ورزش شامل ابعاد اثر بر سیستم اقتصادی و مالی ورزش، سیستم سیاسی و مدیریتی ورزش و سیستم فرهنگی-اجتماعی ورزش بود. منظر اثر بر منابع توسعه ورزش شامل ابعاد اثر بر منابع انسانی ورزش، منابع ورزشی و منابع دانشی ورزش

است. منظر اثر بر سطوح توسعه ورزش شامل ابعاد اثر بر ورزش پرورشی و پایه، ورزش همگانی و تفریحی و ورزش قهرمانی و حرفه‌ای بود. منظر اثر بر صنعت ورزش شامل ابعاد اثر بر خدمات ورزشی، تولیدات ورزشی و تجارت ورزشی است.

سطح مدیریت اثرات بحران اقتصادی بر ورزش

این سطح شامل هفت منظر یکپارچه‌سازی راهبردی مدیریت بحران، ظرفیت‌سازی اجتماعی، ظرفیت‌سازی دانشی، ظرفیت‌سازی منابع، کارآمدسازی اقتصادی، راهبری صنعت ورزش و پیامدها و کارکردها بود. منظر یکپارچه‌سازی راهبردی مدیریت بحران مشتمل بر ابعاد تصمیم‌گیری و سازماندهی، کارآمدی حقوقی و نظارتی و مدیریت ریسک فرابخشی بود. منظر ظرفیت‌سازی اجتماعی شامل ابعاد جلب حمایت محیطی، جریان‌سازی رسانه‌ای، فرهنگ‌سازی محیطی و رفع چالش‌های ذینفعان است. منظر ظرفیت‌سازی دانشی مشتمل بر ابعاد خدمات و مشاوره به مراکز، توسعه علمی، نظام نوآوری و بهره‌گیری از تجربیات بین‌المللی بود. منظر ظرفیت‌سازی منابع شامل ابعاد مدیریت منابع فیزیکی و تأمین فناوری و سیستم‌هاست. منظر کارآمدسازی اقتصادی مشتمل بر ابعاد حمایت‌های مالی دولتی، بهبود مدیریت مالی و تعدیل فشارهای اقتصادی بود. منظر راهبری صنعت ورزش شامل ابعاد توانمندسازی کسب‌وکارها، شبکه‌سازی بازاریابی، مدیریت بازار ورزش، مدیریت زنجیره تأمین، تقویت شراکت و همکاری و تشویق به تغییر و ثبات است. منظر پیامدها و کارکردها مشتمل بر ابعاد حفظ چرخه اقتصادی ورزش، پایدارسازی منابع و فرایندها، ارتقای تاب‌آوری سازمان‌ها و حفظ مشارکت در ورزش بود.

بحث و نتیجه‌گیری

هدف پژوهش حاضر، تدوین چارچوب مدل مفهومی مدیریت اثرات بحران اقتصادی کشور بر حوزه ورزش بود. یافته‌های پژوهش شامل چارچوب مفهومی استخراج‌شده مبتنی بر دو سطح کلی، ۱۱ منظر، ۳۸ بُعد و ۱۳۸ مؤلفه کلیدی بود. دو سطح کلی چارچوب مفهومی شامل اثرات بحران اقتصادی بر ورزش و مدیریت این اثرات است. جریان کلی روابط بین متغیرها از سطح مدیریت اثرات بحران بر اثرات بحران اقتصادی در ورزش است. درواقع لازم است ابتدا انواع اثرات محتمل بحران اقتصادی بر ورزش شناسایی و

تدوین چارچوب مدل مفهومی مدیریت اثرات بحران اقتصادی بر ورزش کشور

نظام‌مند شود. سپس راهکارها و چارچوب راهبردی متناسب با آن ارائه گردید. از این رو، چارچوب استخراج و تدوین شده در واقع شامل اثرات بحران و راهکارهای پیشنهادی پاسخ و واکنش به اثرات بحران اقتصادی بر ورزش است. برخی تحقیقات پیشین نیز به ارائه چارچوب، تئوری و مدل‌های مفهومی در زمینه مدیریت و توسعه اقتصادی با رویکرد رفع چالش و بحران پرداخته‌اند. برخی مطالعات شناخت جامع تأثیرات متقابل متغیرهای اقتصادی برای اتخاذ سیاست درست در اقتصادی ورزش ضروری می‌دانند (نظری قنبری و صابونچی، ۲۰۱۴). قوام و همکاران (۲۰۱۵) مدل پیش‌بینی بحران مالی و اقتصادی کشور را بر مبنای بررسی متغیرهای کلان تدوین کرده است. برخی شواهد نیز نشان دادند که ظهور بحران‌های اقتصادی در عصر فناوری اطلاعات ابعاد و نتایج مختلفی دارد و راه‌های مدیریت آن نیز باید متنظر با ابعاد و نتایج در سطح کلی و عملیاتی باشد (سلیل، ۲۰۱۲). واسیل‌جیوا و ستادیک (۲۰۱۹) نقش بحران اقتصادی در کاهش منابع و دارایی را قابل توجه ارزیابی کردند. این شواهد تبیین‌کننده اثرات شناسایی شده در بحران اقتصادی نسبت به سیستم ورزش هستند.

اثرات بحران اقتصادی بر ورزش در چهار منظر اثرات بر سیستم کلی ورزش، اثرات بر منابع توسعه ورزش، اثرات بر سطوح توسعه ورزش و اثرات بر صنعت ورزش تعریف شده است. در واقع، بخشی از مظاهر اثرات بحران اقتصادی در کلیات سیستم ورزش کشور نمود پیدا می‌کند و سیستم اقتصادی و مالی، سیستم سیاسی و مدیریتی و سیستم فرهنگی و اجتماعی آن را تحت تأثیر قرار می‌دهد. با توجه به وابستگی مدیریت و توسعه ورزش به منابع، برخی از اثرات مربوط به محدودیت در منابع است. این منابع شامل منابع فیزیکی (فضاها و امکانات)، منابع انسانی (مدیران، کارکنان، مربیان، ورزشکاران، متخصصان، مدرسان و...) و منابع دانشی (اطلاعات، تولیدات علمی، نوآوری‌ها و...) تعیین گردیده است. بخش دیگری از نظام ورزش که متأثر از بحران اقتصادی و احتمال مهم‌ترین و شناخته‌شده‌ترین بخش‌های آن نیز می‌باشد شامل سطوح توسعه ورزش است. بحران اقتصادی می‌تواند ورزش پرورشی و پایه (دانش‌آموزی، دانشجویی، استعدادیابی و...)، ورزش همگانی و تفریحی (شهروندی، سلامت‌محوری و...) و ورزش قهرمانی و حرفه‌ای (رقابت‌ها، مسابقات و...) تا حدی زیادی دچار رکود نماید. در نهایت مشهودترین بخش متأثر از بحران اقتصادی در نظام ورزش را می‌توان بخش‌های صنعت ورزش دانست. خدمات ورزشی (آموزش، تمرین و...)، تولیدات

ورزشی (کالا و تجهیزات) و تجارت ورزشی (توزیع، واردات، صادرات، بازاریابی و...) خود تشکیل‌دهنده عمده سیستم اقتصاد ورزش هستند و به‌طور مستقیم‌تری از بحران اقتصادی متأثر و متضرر می‌شوند.

در تبیین یافته‌های مربوط به اثرات بحران اقتصادی در ورزش می‌توان به شواهدات علمی و مستندات محیطی پیشین رجوع کرد. عمده تحقیقات نشان داده‌اند که شرایط بحران اقتصادی و بازار با عواملی نظیر کمبود منابع مالی، نوسانات نیروی کار، کاهش تسهیلات فیزیکی، ضعف زیرساخت اقتصادی و خدمات تخصصی بر فضای کسب‌وکار در ورزش تأثیرگذار است (محمدکاظمی و همکاران، ۲۰۱۵؛ عسکریان و همکاران، ۲۰۱۶). مطالعات دیگری نیز مهم‌ترین مشکلات اقتصادی ایران را مالکیت گسترده دولتی، ساختار انحصاری بازار، درون‌گرایی و عدم‌تعادل با بازارهای خارجی گزارش کرده‌اند (سعیدوای و همکاران، ۲۰۱۴). تحقیقات دیگر نیز از فقدان تبلیغات و بازاریابی مناسب برای یافتن بازارهای مناسب جهت عرضه محصولات، عدم‌کیفیت مناسب در بسته‌بندی‌ها، تحریم اقتصادی و قیمت گران کالاهای تولیدی در ایران نسبت به بازارهای جهانی و نابرابری ارزی را محرک و تشدیدکننده رکود و بحران اقتصادی کشور دانسته‌اند (یزدانی و اسماعیلی، ۲۰۱۷). صادقی (۲۰۱۱) مهم‌ترین پیامدهای بحران مالی را در حوزه‌های اقتصادی و اجتماعی ازجمله کاهش تولید ناخالص داخلی، افزایش نرخ بیکاری، افزایش بدهی و کسری بودجه و ناآرامی‌های اجتماعی گزارش کرده‌اند.

چارچوب مدیریت اثرات بحران اقتصادی بر ورزش متناسب به کلیات و ماهیت سیستم ورزش کشور و نوع‌شناسی اثرات شناسایی‌شده تدوین گردید. از آنجاکه مدیریت بحران درواقع تنها محدود به رفع چالش و بحران نیست، بلکه اجرای نوعی توسعه متناسب با شرایط بحران است، بنابراین هفت منظر یکپارچه‌سازی راهبردی مدیریت بحران، ظرفیت‌سازی اجتماعی، ظرفیت‌سازی دانشی، ظرفیت‌سازی منابع، کارآمدسازی اقتصادی، راهبری صنعت ورزش و پیامدها و کارکردها تدوین گردید. درواقع ابتدا باید اقدامات و تصمیمات پراکنده بازنگری و نظام‌مند شود سپس از طریق ظرفیت‌سازی درون و برون سیستم ورزش در منظرهای اجتماعی، علمی و منابع قابلیت‌های اقتصادی در سیستم ورزش ارتقا یابد. سپس از طریق حمایت‌ها و نظارت‌های ویژه بتوان بستر تغییر رویکرد در صنعت ورزش را فراهم ساخت. درنهایت، پیامدها و کارکردهای مدیریت بحران باید مشخص و نمایان شوند و به بخش‌ها و بازیگران سیستم ورزش بازخورد

تدوین چارچوب مدل مفهومی مدیریت اثرات بحران اقتصادی بر ورزش کشور

داده شود تا اقدامات مدیریت بحران برای ادامه توجیه‌پذیر باشند. یکپارچه‌سازی راهبردی مدیریت بحران اقتصادی ورزش باید بخش‌های تصمیم‌گیری و سازماندهی، کارآمدی حقوقی و نظارتی و مدیریت ریسک فرابخشی را در بر بگیرد. ظرفیت‌سازی اجتماعی شامل نیز باید بتواند منجر به جلب حمایت محیطی، جریان‌سازی رسانه‌ای، فرهنگ‌سازی محیطی و رفع چالش‌های ذینفعان شود. در ظرفیت‌سازی دانشی ضرورت دارد تا از تجربیات بین‌المللی استفاده شود و به کسب‌وکارها و سازمان‌های ورزشی خدمات و مشاوره فنی، مدیریتی و مالی ارائه گردد. علاوه بر این به دلیل نیاز به دانش و فناوری بومی به‌ویژه در شرایط تحریم لازم است تا توسعه علمی و رشد نوآوری در سیستم ورزش تقویت شود. ظرفیت‌سازی منابع نیز مربوط به دو بخش منابع فیزیکی و سازه‌های ورزشی و همچنین فناوری‌های و سیستم‌های هوشمند مرتبط با ورزش است. برای کارآمدسازی اقتصادی لازم است تا در کنار حمایت‌های مالی دولتی اقدامات جدی هم برای بهبود مدیریت مالی سازمان‌های ورزش و تعدیل فشارهای اقتصادی موجود در ورزش اندیشیده شده و اجرایی گردند. صنعت ورزش نیز نیازمند راهبری و حکمرانی خوب است؛ به‌نحوی که بتوان به توانمندسازی کسب‌وکارها، شبکه‌سازی بازاریابی، مدیریت بازار ورزش، مدیریت زنجیره تأمین، تقویت شراکت و همکاری و تشویق سازمان‌ها به تغییر و ثبات دست‌یافت. در نهایت پیامدها و کارکردهای ملموس و تأثیرگذار باید حاصل شوند که حفظ چرخه اقتصادی ورزش، پایدارسازی منابع و فرایندها، ارتقای تاب‌آوری سازمان‌ها، حفظ مشارکت در ورزش مهم‌ترین و بزرگ‌ترین آن‌ها هستند.

تحقیقات و مطالعات قبلی نیز عمدتاً تأییدکننده منظرها و ابعاد شناسایی شده هستند. برخی پژوهش ظرفیت‌سازی علمی و دانشی بهره‌گیری از ظرفیت‌های دانشگاه‌ها و تغییر رویکرد به اقتصاد دانش‌محور را برای رفع چالش‌های موجود در ورزش و افزایش شتاب توسعه ضروری می‌دانند. (دستوم و همکاران، ۲۰۱۳؛ خسروی‌زاده و همکاران، ۲۰۱۵؛ میرفاطمی، ۲۰۱۹؛ ترا و همکاران، ۲۰۱۳؛ هیچما و احمد، و زاهاریا و کابوراکیس، ۲۰۱۷). ترا و همکاران (۲۰۱۳) همکاری دولت، دانشگاه و صنعت در حوزه ورزش برزیل را برای توسعه ضروری می‌دانند. محققانی مانند ضیاء و همکاران (۲۰۱۵)، جلایی و همکاران (۲۰۱۸)، چادویک و همکاران (۲۰۲۲) و ساتو و همکاران (۲۰۲۱) نقش منابع انسانی در اقتصاد ورزش را قابل‌توجه گزارش کرده‌اند. تحقیقات دیگر نیز چهارچوب قانون و مقررات جامعه، سیاست‌های مالی، حقوقی و حمایتی و

محدودیت‌های محیطی را برای ارتقای حکمرانی و راهبری صنعت ورزش تعیین‌کننده گزارش کرده‌اند (عسکریان و همکاران، ۲۰۱۶؛ رضایی، ۲۰۱۸ و سایر). تحقیقاتی نیز بازاریابی (کراتری^۱ و همکاران، ۲۰۲۲)، حمایت دولت (جان^۲ و همکاران، ۲۰۲۲)، شبکه‌سازی و کارآفرینی (لارا^۳ و همکاران، ۲۰۲۲)، فناوری و فناوری اطلاعات (لوی وانگ^۴، ۲۰۲۲)، سرمایه (آبیدوونا^۵، ۲۰۲۲) و قانونمندی (ژانگ^۶، ۲۰۲۲) را مهم‌ترین عوامل موفقیت در صنعت ورزش برشمردند (نوبخت و همکاران، ۲۰۱۴). برخی از محققان گزارش کردند که بهترین راهبرد کلی برای ایران، تقویت مقررات، رویه و حاکمیت شرکتی و بعدازآن جلوگیری از نوسانات چرخه تجاری است (تاجمیر ریاحی و همکاران، ۲۰۱۶). سرکار و همکاران (۲۰۱۸) و سسارونی و همکاران (۲۰۲۰) نشان دادند که در رکود اقتصادی، راهبرد یکپارچه‌سازی، انعطاف‌پذیری و تغییر می‌تواند بسیار رهگشا باشند. سیفی و همکاران (۲۰۱۷) و ورمزیاری وایمانی (۲۰۱۷) سازگاری و تاب‌آوری سازمان را نیازمند بلوغ راهبردی و شرایط محیطی می‌دانند. برخی مطالعات نیز استفاده از فضای مجازی و شبکه‌های اجتماعی را یک‌راه حل راهبردی برای کسب‌وکارها در دوران بحران می‌دانند (دویل^۷ و همکاران، ۲۰۲۲؛ گارزا^۸ و همکاران، ۲۰۲۲؛ چادویک^۹ و همکاران، ۲۰۲۲؛ هان و لی^{۱۰}، ۲۰۲۲). یوکاکتورک و همکاران (۲۰۱۱) و ژو و همکاران (۲۰۱۷) برای پاسخ به بحران دسترسی به اطلاعات، نوآوری و فناوری را جزو بهترین روش‌ها در شرایط بحران و رکود اقتصادی معرفی کرده‌اند. کنلی و توهی (۲۰۱۴) اتحاد راهبردی را برای کسب‌وکارهای ورزشی جهت تحقق راهبردها مناسب می‌دانند. این مطالعات تأییدکننده منظرها و ابعاد شناسایی‌شده برای مدیریت اثرات بحران اقتصادی در ورزش کشور هستند.

¹ Crabtree

² Jun

³ Lara

⁴ Lv Wang

⁵ Abidovna

⁶ Zhang

⁷ Doyle

⁸ Garza

⁹ Chadwick

¹⁰ Han & Lee

تدوین چارچوب مدل مفهومی مدیریت اثرات بحران اقتصادی بر ورزش کشور

در بحث کاربست نتایج این پژوهش نیز می‌توان به ضرورت استفاده از رویکرد مدل‌سازی کیفی اکتشافی و نظام مند در حوزه موضوع پژوهش و جامعه آماری مورد مطالعه پرداخت. اقتصاد و صنعت ورزش کشور از بازیگران زیادی تشکیل شده است که در حال دادوستد با یکدیگر هستند. این سیستم تحت تأثیر بحران اقتصادی کشور با رکود بی‌سابقه‌ای مواجه است. مدیریت اثر بحران اقتصادی محیطی در چنین سیستمی بسیار پیچیده و غیرقابل درک خواهد بود. چارچوب‌ها و مدل‌ها ارائه شده توسط محققان به کارگزاران به مدیران کمک می‌کنند که با ساده‌سازی کلیات سیستم صنعت ورزش به درک بهتری از تمامیت آن دست یابند. مدل‌های اکتشافی مسائل را بهتر طبقه‌بندی می‌کنند و شانس یافتن پاسخ‌های صحیح را بالا می‌برند تا تصمیم‌گیری به یافته‌های جزئی و پراکنده بر مبنای چارچوب‌های فکری برخاسته از نظر خبرگان و مبانی علمی قرار بگیرد. همچنین کشف، تبیین و تفسیر داده‌های بحران اقتصادی در چارچوب مدل‌سازی بهتر می‌تواند روابط پدیده‌های محیط اقتصادی را توضیح دهد و درک مکانیسم‌های مالی و تجاری را آسان‌تر کند. اهمیت مدل ارائه شده در این پژوهش و جایگاه آن در دانش موجود به دلیل فقدان مدل‌های قابل اتکا و دارای مصادق عینی در نظام اقتصادی ورزش کشور می‌تواند در صورت وجود تمایلات محیطی در سطح قابل توجهی قرار بگیرد. بر اساس مدل ارائه شده سازمان‌های متولی اقتصاد و صنعت ورزش با وجود توانمندی‌های ساختاری و اجرایی به‌تنهایی نمی‌تواند اثرات بحران اقتصادی بر ورزش را مدیریت کند (شواهد فعلی از وضعیت ورزش کشور گویای این مسئله است)، زیرا سیستم اقتصاد و صنعت ورزش یک زمینه پویا با محیط پیچیده و ساختار چندبخشی است و خروجی مطلوب این سیستم نیازمند یک چارچوب راهبردی یکپارچه می‌باشد. استفاده از مدل‌های اکتشافی و جامع‌نگر در ارزیابی، برنامه‌ریزی و تصمیم‌گیری می‌تواند به کاهش ناکارایی برنامه‌های فعلی و جزیره‌ای عمل کردن در حوزه توسعه اقتصادی ورزش کشور منجر شود.

در نهایت بر اساس کلیات یافته‌های می‌توان گفت که مدیریت بحران اقتصادی در ورزش، فرایندی سیستماتیک و چندسطحی است که در هر سطح و مرحله دارای ویژگی‌های مختص به خود می‌باشد و از عوامل همبسته خود اثر می‌پذیرد. از این رو، ضرورت دارد تا ارتباط بین عوامل در درون هر سطح و با سایر سطوح را در نظر گرفته شوند. به‌طور مشخص باید گفت که مدیریت اثرات بحران اقتصادی بر ورزش کشور،

نیازمند یک سیستم راهبردی است تا بتواند از طریق ظرفیت‌سازی اکوسیستمی به تعدیل اثرات بحران اقتصادی بپردازد. در این راستا تشکیل کمیته‌های توانمند عملیاتی، ارائه برنامه‌ریزی راهبری توسط سازمان‌های متولی ورزش در کشور، جلب حمایت‌های مالی و قانونی از نهادهای قانون‌گذار به‌ویژه مجلس شورای اسلامی، تشکیل جلسات تخصصی با دولت و در عین حال سرمایه‌گذاری در توسعه فناوری‌های اطلاعاتی در صنعت ورزش، توسعه مزایای رقابتی در صنعت ورزش، بهره‌گیری از ظرفیت‌های گردشگری در توسعه صنعت ورزش از راهبردهای گذر از دوران بحران در صنعت ورزش کشور است.

منابع

- Askarian, F., Asgharpour, H., & Sarlab, R. (2016). **"Competitive, structural and national changes in the export of sports goods in Iran"**. Journal of Sports Management and Motor Behavior, 12 (23), 15-26 (Persian).
- Azimzadeh, S. M., Ehsani, M., Kordanayij, A., & Koozehchian, H. (2014). **"Explain a conceptual model for creating small and medium-sized sports businesses"**. Sports Management Studies, 6 (22), 189-208 (Persian).
- Blumberg, L., Regmi, J., Endricks, T., McCloskey, B., Petersen, E., Zumla, A., & Barbeschi, M. (2016). **Hosting of mass gathering sporting events during the 2013–2016**.
- Cesaroni, F. M., Sentuti, A., & Cubico, S. (2020). **"Small Family Firms and Strategies Coping the Economic Crisis: The Influence of Socio-emotional Wealth"**. In Entrepreneurship and Family Business Vitality (pp. 27-48). Springer, Cham.
- Dastum, Salah, Ramezani Nejad, Rahim, Banar, Noushin. (2013). **Investigating the relationship between the academic environment of sports and the applied sports industry in sports management** (Persian).
- Behnam Moradi, Farid Sefati. (2012). **Economic Development and Planning**. Tehran: Franma (Persian).
- Roozbahan, Mahmoud. (2015). **Fundamentals of Economic Development**. Tehran: Mehraban Book Publishing Institute (Persian).
- Ghavam, M., Ebadi, J., Mohammadi, S. (2015). **"Designing of Hybrid Early Warning Model of Financial Crisis in Iran's Economy"**. Journal of Applied Economics Studies in Iran, 4(13), 35-68 (Persian).
- Jalaei, S. A., Bakhshandeh, H., Esmaili, M., & Rasouli, M. (2018). **"The role of human resources in the economic growth of Iran's sports industry"**. Sports Management Studies, 10 (48), 67-88 (Persian).
- Johansen, W., Aggerholm, H. K., & Frandsen, F. (2012). **"Entering new territory: A study of internal crisis management and crisis communication in organizations"**. Public Relations Review, 38(2), 270-279.
- khosravizadeh, E., haghddadi, A., kamankesh, A. (2015). **"Barriers and strategies for relationship between sport industry and higher education institutions in Markazi Province"**. Research on Educational Sport, 3(8), 15-36 (Persian).

- Mirfatami, S. M. (2019). "Investigating the status of implementation of knowledge management strategy in controlling social crises". Applied Studies in Management and Development Sciences 4 (2), 1-12 (Persian).
- Mohammadi, Mahdiah (2019). "The impact of economic crisis on profitability and fulfillment of social responsibility with emphasis on company size". Master Thesis of Raja Higher Education Institute (Persian).
- Nauright, J., & Ramfjord, J. (2010). "Who owns England's game? American professional sporting influences and foreign ownership in the Premier League". Soccer & Society, 11(4), 428-441.
- Nazari ghanbari, M., Sabounchi, R. (2014). "Analysis of role of Education and human capital in economic competitiveness of sport in west provinces of IRAN". Scientific Journal of Organizational Behavior Management in Sport Studies, 1(2), 93-97 (Persian).
- Nazarian, Ali (2019). "Pathology of production process to consumption of Iranian sports products". PhD thesis, University of Guilan (Persian).
- Nobakht, F., M, E., H, K., & M, A. (2014). "Factors Affecting the Success of Medium and Small Sports Businesses in Iran". National Conference on New Approaches in Business Management, Tabriz, Tabriz University and Industrial Management Organization, (Persian).
- Pi Todaro. M., & Siasmith., S. (2014). Economic Development, translated by Shahnam Taheri. Tehran: Hestan (Persian).
- Rezaei, M. (2018). "Assessment, causes and major consequences of the economic crisis in Iran". Financial Economics, 12 (42), 201-227 (Persian).
- Rostamzadeh, P., H, S., A, A., & K, Y. (2014). The effect of government investment in sports on economic growth in Iran. Sustainable growth and development research (economic research). 14 (4): 177-210 (Persian).
- Sadeghi, Z. (2011). "Investigating the economic and social consequences of the financial crisis in European countries (with emphasis on Britain, France and Germany)". Master Thesis, Islamic Azad University, Central Tehran Branch (Persian).
- Sadeghlou, T., Mahmoudi, H., & Jafari, F. (2017). "Resilience Analysis of Tourism Businesses in Rural Areas Case: Spatial Influence of Mashhad City". Space Economy and Rural Development, 6 (1): 1-22 (Persian).
- Saeedavi, A., & baradaran, S. (2014). "Investigating the Role of Business Continuity Management System in Creating Unity of Procedure and

Promoting Coordination in Comprehensive and Integrated Crisis Management". 6th International Conference on Comprehensive Crisis Management, Mashhad, Permanent Secretariat of International Conference on Comprehensive Management Crisis, (Persian).

- Sarkar, S., & Osiyevskyy, O. (2018). **"Organizational change and rigidity during crisis: A review of the paradox"**. European Management Journal, 36(1), 47-58.
- Shakeri, A. (2013). **"Analysis of Iran's economic situation, assessment of macroeconomic variables (scientific report, 13479)"**. Office of Economic Studies, Research Center of the Islamic Consultative Assembly (Persian).
- Šontaitė-Petkevičienė, M. (2014). **"Crisis management to avoid damage for corporate reputation: the case of retail chain crisis in the Baltic countries"**. Procedia-Social and Behavioral Sciences, 156, 452-457.
- Markoji Schnfelder and Ming Lee; Translators: Reza Mohammad Kazemi, Jahangir Yadollahi Farsi, and Mosayeb Pahlavani. (2011). **Sports Economics**. Tehran: Farhang Library (Persian).
- Tajmir Riahi, H., Rahmati, M., & Ash'arion Ghomizadeh, F. (2016). **"Investigating the causes of the 2008 crisis in the Iranian economy and presenting macro-strategies to prevent financial crises in accordance with the conditions of the Iranian economy"**, Iranian Economic Research, 13 (5), 143-175 (Persian).
- Authors Ali Zamani Moghaddam, Ali Akbar Farsi. (2016). **"The Relationship between Economics and Sports"**. Development of modern sciences (Persian).
- Torlakovic, A., Muftic, M., Radjo, I. & Talovic, M. (2014). **"Evolution of Sports-medical Team Management in the Program of Posture Correction in Children. Ifet Mahmutovic"**. Materia Socio Medica. 26 (2), 104.
- Uçaktürk, A., Bekmezci, M., & Uçaktürk, T. (2011). **"Prevailing during the periods of economic crisis and recession through business model innovation"**. Procedia-Social and Behavioral Sciences, 24, 89-100.
- Vasiljeva, T., & Stadnyk, A. (2019). **"Innovative Approaches to Evaluation of Concentration of the Banking System as a Basis of Improving the State Crisis Management"**. Маркетинг і менеджмент інновацій, (1), 302-313.

- Vermeziari, H., & Imani, B. (2017). **“Resilience analysis of rural businesses in Malekan city”**. Journal of Entrepreneurship Development, 10 (1), 181-200 (Persian).
- Yazdani, M., & A. E. (2017). **“The Interaction of Commercial Currents and the Publication of Financial Crisis in Emerging Countries: The Approach of Simultaneous Equations with Discrete Related Variables in Panel Data”**, Iranian Economic Research Quarterly 22 (70): 55-73 (Persian).
- Zhang Kebai Li Wenjing, Chen Lifei (2013). **“Nontrivial Stable Control Economic Model of Sports Facilities”**. TELKOMNIKA Indonesian Journal of Electrical Engineering | vol. 12 | issue. 2
- Zhu, L., Anagondahalli, D., & Zhang, A. (2017). **“Social media and culture in crisis communication: McDonald’s and KFC crises management in China”**. Public Relations Review, 43(3), 487-492.
- Zia, B., Nahid, M., & Tootifar Tehranpour, M. M. (2015). **“The effect of intellectual capital dimensions in identifying the entrepreneurial opportunities of Tehran's sports industry”**. Journal of Sports Management, 7 (5), 657-672 (Persian).
- Chadwick, S. (2022). **“From utilitarianism and neoclassical sport management to a new geopolitical economy of sport”**. European Sport Management Quarterly, 1-20.
- Sato, S., Kang, T. A., Daigo, E., Matsuoka, H., & Harada, M. (2021). **“Graduate employability and higher education’s contributions to human resource development in sport business before and after COVID-19”**. Journal of Hospitality, Leisure, Sport & Tourism Education, 28, 100306.
- Crabtree, R. M., & Zhang, J. J. (2022). **“Challenges and opportunities of contemporary sport marketing: Strategic perspectives”**. Sport Marketing in a Global Environment, 1-13.
- Jun, M. G., Oh, K. R., & Choi, C. (2022). **“A Gap between Relaxation of Government Quarantine Policy and Perceptions of COVID-19 among the General Public in Sports: Focusing on Vaccination Status”**. International Journal of Environmental Research and Public Health, 19(7), 4267.
- Lara-Bocanegra, A., Bohórquez, M. R., Grimaldi-Puyana, M., Gálvez-Ruiz, P., & García-Fernández, J. (2022). **“Effects of an entrepreneurship sport workshop on perceived feasibility, perceived desirability and**

- entrepreneurial intentions: a pilot study in sports science students**". *Sport in Society*, 25(8), 1528-1544.
- **Ly, C., Wang, Y., & Jin, C. (2022). "The possibility of sports industry business model innovation based on blockchain technology: Evaluation of the innovation efficiency of listed sports companies". PloS one, 17(1),**
 - **Abidovna, X. D. (2022). "Development Situation Of Sports Services Management In Uzbekistan". Gospodarka I Innowacje., 27, 28-32. E0262035.**
 - **Zhang, Y. (2022). "The Impact Of "Rural Revitalization+" Sports Culture Tourism Industry Development On Tourists'psychological Barriers Based On Social Psychology". Psychiatria Danubina, 34(suppl 1), 682-683.**
 - **Doyle, J. P., Su, Y., & Kunkel, T. (2022). "Athlete branding via social media: Examining the factors influencing consumer engagement on Instagram". European Sport Management Quarterly, 22(4), 506-526.**
 - **Garza Segovia, M., & Kennett, C.(2022). "Digitalization and Sports Sponsorship Strategy: A Review and Research Agenda". Annals of Applied Sport Science, 0-0.**
 - **Chadwick, S., Widdop, P., & Burton, N. (2022). "Soft power sports sponsorship–A social network analysis of a new sponsorship form". Journal of Political Marketing, 21(2), 196-217.**
 - **Han, J., & Lee, S. (2022). "The role of visual presentation in cause-related marketing message processing in social network sites: a case for sports brands". International Journal of Advertising, 41(2), 309-332.**

چالش‌ها و فرصت‌های منابع انسانی صنعت ورزش در برابر دیجیتالی‌شدن در آینده

مژگان جزائی^۱

مینا مستحفظیان^۲

امیررضا نقش^۳

علی چوری^۴

 [10.22034/ssys.2023.2872.3095](https://doi.org/10.22034/ssys.2023.2872.3095)

تاریخ دریافت مقاله: ۱۴۰۲/۳/۲۷

تاریخ پذیرش مقاله: ۱۴۰۲/۶/۲۶

هدف از پژوهش حاضر، بررسی چالش‌ها و فرصت‌های منابع انسانی صنعت ورزش در برابر دیجیتالی‌شدن در آینده می‌باشد که از نظر هدف، بنیادی و از نظر روش پژوهش، کیفی با رویکرد تحلیل مضمون است. در این پژوهش با توجه به هدف مطالعه، شرکت‌کنندگان بر اساس نمونه‌گیری هدفمند از بین نخبگان (استاد مدیریت ورزشی با انجام حداقل دو پژوهش در زمینه منابع انسانی، صنعت ورزش و دیجیتالی‌شدن)، مدیران سازمان‌های ورزشی منتخب (مدرک دکتری و ۵ سال سابقه مدیریتی) و مدیران روابط عمومی سازمان‌های ورزشی منتخب (حداقل ۵ سال سابقه مدیریت) انتخاب شدند که در ۱۶ مصاحبه، داده‌ها اشباع شد، اما تا مصاحبه ۱۹ ادامه یافت. به منظور جمع‌آوری اطلاعات، از مصاحبه نیمه‌ساختاریافته و عمیق استفاده شد. روایی و پایایی مصاحبه‌ها به تأیید رسید.

نتایج پژوهش نشان داد که چالش‌های زیرساختی، مالی، ساختاری/ مدیریتی و انسانی از جمله مضامین سازنده چالش‌ها و نتایج تحلیل مضمون مربوط به مضمون فراگیر فرصت‌های منابع انسانی صنعت ورزش در برابر دیجیتالی‌شدن در آینده نشان داد که ظرفیت منابع انسانی و دانش و فناوری از جمله مضامین سازنده فرصت‌های منابع انسانی صنعت ورزش در برابر دیجیتالی‌شدن در آینده هستند. بنابراین پیشنهاد می‌گردد تا با ایجاد بانک‌های اطلاعاتی در زمینه ظرفیت‌های فردی و گروهی منابع انسانی کسب‌وکارهای

^۱ دانشجوی دکتری مدیریت ورزشی، گروه تربیت‌بدنی و علوم ورزشی، واحد نجف‌آباد، دانشگاه آزاد اسلامی، نجف‌آباد، ایران

ایران

^۲ دانشیار، مرکز تحقیقات طب ورزشی، واحد نجف‌آباد، دانشگاه آزاد اسلامی، نجف‌آباد، ایران (نویسنده مسئول)

E-mail: Mostahfezianmina@gmail.com

^۳ دانشیار، گروه مدیریت، واحد اصفهان (خوراسگان)، دانشگاه آزاد اسلامی، اصفهان، ایران

^۴ استادیار، گروه تربیت‌بدنی و علوم ورزشی، دانشگاه گنبد کاووس، گلستان، ایران

ورزشی، برنامه‌های تخصصی در حوزه دیجیتال‌شدن در آینده برای این افراد فراهم نمود.
واژگان کلیدی: فناوری اطلاعات، زیرساخت فناوری، ظرفیت منابع انسانی و اینترنت.

مقدمه

امروزه نقش و اهمیت نیروی انسانی برکسی پوشیده نیست. در میان عوامل تولید، نیروی انسانی با ارزش‌ترین عامل است که عدم توجه به آن نه تنها از کارایی و اثربخشی سازمان می‌کاهد، بلکه به افزایش ضایعات و نارضایتی از شغل نیز منجر می‌شود. با توجه به تغییرات جاری در قرن بیست و یکم و در سراسر جهان، مدیریت منابع انسانی به یک ابزاری برای افزایش اثربخشی سازمانی تبدیل شده است (علمی و همکاران، ۱۴۰۱). همچنین منابع انسانی، کارسازترین ابزار جهت دستیابی به اهداف از پیش تعیین شده می‌باشد و از جایگاه خاصی برخوردار است. در سازمان‌های ورزشی به طور کلی و سازمان‌های غیرانتفاعی به طور ویژه این جایگاه بسیار والاتر است، چرا که علاوه بر اینکه عاملی در جهت رشد و توسعه دانش و فناوری مورد نیاز جامعه است، فرآیندی است که طی آن نیرویی که چرخه حیات آتی جامعه را در دست خواهد داشت، به مرحله رشد و بالندگی می‌رسد (موسوی راد و همکاران، ۱۴۰۱). امروزه، به‌سازی منابع انسانی به‌عنوان یکی از راهبردهای اصلی دستیابی به سرمایه انسانی و سازگاری با تغییر به‌عنوان مزیت رقابتی سازمان‌ها قلمداد می‌شود و در بقا و توسعه سازمان اهمیتی راهبردی و جایگاهی ویژه دارد. سازمان‌ها برای سازگاری در اهداف عملیاتی، تغییرات محیطی و توسعه سازمانی، به طور مستمر اقدام به توسعه و به‌سازی چهار متغیر نیروی انسانی، به کارگیری فناوری‌های نوین، تجهیزات، قوانین و مقررات و فضای فرهنگی سازمانی می‌نمایند (چلاندوریا^۱ و همکاران، ۲۰۲۲). محققان مختلفی ضمن تأکید بر اهمیت منابع انسانی، اشاره داشتند که شکل‌گیری منابع انسانی باید به عنوان یکی از مهم‌ترین مسائل در هر جامعه‌ای مدنظر قرار گیرد. ایجاد سرمایه انسانی سبب می‌گردد تا پختگی مناسبی ایجاد شود و توانایی‌های فنی در هر محیطی بهبود یابد. این مسئله سبب گردیده است تا توجه به منابع انسانی به‌عنوان یکی از اولویت‌های مهم مشخص گردد (اسنل^۲ و همکاران، ۲۰۲۲). منابع انسانی همواره در جوامع کارکردهای مختلفی داشته و تأثیرات مثبت آن همواره مورد استفاده گروه‌ها، سازمان‌ها و جوامع مختلف قرار گرفته است؛ به صورتی که بهره‌گیری از منابع انسانی در حوزه‌های مختلفی مورد استفاده قرار گرفته است (مارگاریتا^۳، ۲۰۲۲).

^۱ Chelladurai

^۲ Snell

^۳ Margherita

چالش‌ها و فرصت‌های منابع انسانی صنعت ورزش در برابر دیجیتالی‌شدن در آینده

امروزه صنعت ورزش برای همه دولت‌ها اهمیتی دوچندان یافته است، چرا که از استفاده از ورزش اهداف گوناگونی در مسیر بهبود اقتصادی، سیاسی، فرهنگی، رفاهی و سلامتی دنبال می‌شود و در صورت وجود مدیریت و ساختاری صحیح می‌توان به این اهداف دست پیدا کرد. به عبارتی دیگر، امروزه فراگیر شدن صنعت ورزش به عنوان ابزاری برای توسعه در ابعاد سیاسی، اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و غیره مطرح است. لذا لزوم تبیین عوامل مؤثر بر رشد و توسعه این ابزار می‌تواند در نیل به اهداف و سیاست‌های راهبردی کشورها مؤثر واقع شود (رضایی و صالحی‌پور، ۱۳۹۷). این اعتقاد وجود دارد که کارآفرینی ورزشی باید ظرفیت‌های موجود در صنعت ورزش را شناسایی کند و با کشف فرصت‌ها، از آن‌ها برای خلق فعالیت‌های سودآور اقتصادی بهره‌برد (جعفرزاده زرنندی و همکاران، ۱۳۹۸). علی‌رغم اینکه صنعت ورزش ایران تغییرات تشکیلاتی و ساختاری متعددی را تجربه کرده است، اما در واقع نتوانسته نقش شایسته خود را در رسیدن به اهداف ورزشی و غیرورزشی در به روز کردن صنعت ورزش ایفا نماید و جایگاه بایسته‌ای به دست آورد. پژوهش‌ها حاکی از آن است که ایران به لحاظ قانون‌گذاری در صنعت ورزش به‌ویژه سیاست‌های توسعه و ساختار ورزش با ضعف‌های بسیاری روبه‌روست (دلارستانی و همکاران، ۱۳۹۷).

به اذعان محققان، نیروی پیش‌برنده اقتصادی نوین دنیا در ده سال گذشته و در آینده، کارآفرینی و استفاده از ظرفیت‌های دیجیتال است که نیازهای اقتصادی را همه سال با ایجاد هزاران کسب و کار جدید مرتفع می‌کند (لی^۱ و همکاران، ۲۰۲۲). از دیدگاه کسب‌وکار الکترونیک، اقتصاد جدید را به‌عنوان «یک بازار جهانی» تعریف می‌شود که در آن تراکنش‌های تجاری در زمان واقعی، شبانه‌روزی و با کالاهای دیجیتالی انجام می‌شود که می‌توانند به صورت انبوه بر اساس نیازهای هر مشتری سفارشی شوند و فوراً به مشتری تحویل داده شوند (امبولی^۲ و همکاران، ۲۰۲۲). بدون توجه به مکان رقابت‌پذیری، توسعه اقتصادی به توانایی یک کشور، شرکت و سازمان برای دستیابی به ابعاد شامل فوریت، واسطه‌گری مجدد، دانش و نوآوری، ادغام/شبکه کاری و مجازی‌سازی می‌باشد (گنگ و دو^۳، ۲۰۲۲). فناوری و دیجیتال، شرکت‌ها را قادر می‌سازد تا به راهبردهای بلندرنج مانند کاهش زمان چرخه تولید، افزایش سرعت تحویل از طریق بزرگراه‌های دیجیتال و سفارشی‌سازی محصول یک‌به‌یک دست یابند (هاکر^۴ و همکاران، ۲۰۲۱).

¹ Li

² Mboli

³ Geng & Du

⁴ Haaker

یکپارچه‌سازی و کار اینترنتی، یکی دیگر از محرک‌های مهم اقتصاد دیجیتال جدید است (دویودی^۱ و همکاران، ۲۰۲۱). فناوری‌های اینترنتی به شرکت‌ها اجازه می‌دهد تا زنجیره تأمین را فراتر از مرزهای فیزیکی سستی خود گسترش دهند. وب سروورها به عنوان پنجره‌های الکترونیکی شرکت می‌توانند به عنوان پلت فرمی برای یکپارچه‌سازی سیستم‌های اطلاعات مدیریت مرسوم، مانند پایگاه‌های داده مدیریت مشتری، برنامه‌های کاربردی تولید و موجودی و سیستم‌های حسابداری برای ارائه خدمات یکپارچه و شخصی به مشتری آنلاین استفاده شوند (اولسون^۲ و همکاران، ۲۰۲۱). دهه گذشته شاهد ظهور مجموعه متنوعی از فناوری‌ها، پلتفرم‌ها و زیرساخت‌های دیجیتال بوده است که شیوه زندگی و کار ما را تغییر داده است. سازمان‌ها از بخش‌های خصوصی و دولتی و تقریباً همه صنایع به اکتشاف سوق داده شده‌اند و اغلب چاره‌ای جز پذیرش فناوری‌های پیشرفته و کاربردهای آن نداشته‌اند. این فرآیند اغلب شامل دگرگونی عملیات کلیدی کسب‌وکار بوده و در نتیجه بر فرآیندها، محصولات و خدمات و همچنین ساختارها و مفاهیم مدیریتی تأثیر می‌گذارد (یلماز^۳ و همکاران، ۲۰۲۲). شکل‌گیری فناوری‌های نوین منجر به ایجاد ظرفیت‌هایی در کسب‌وکارها شده است که بهره‌گیری از آن را تبدیل به یک ضرورت کرده است (لامپکین^۴ و همکاران، ۲۰۰۴). مطالعات گذشته نشان می‌دهد که اقدامات تحول دیجیتال در آینده شامل استفاده از فناوری‌های دیجیتالی برای ارتقای همکاری‌های داخلی و خارجی (سینگ و هس^۵، ۲۰۱۷)، بازنگری مدل‌های تجاری (لی^۶ و همکاران، ۲۰۱۸) و تغییر فرهنگ سازمانی برای بهبود عملکرد است (ویال^۷، ۲۰۱۹). باین حال ایجاد دگرگونی‌های دیجیتال در کسب‌وکار و سازمان به سادگی استفاده از فناوری نیست. بنابراین کسب‌وکارها باید ابزارهای مناسب برای جاری‌سازی و اندازه‌گیری تحول خلق کنند تا بتوانند سطح تحول دیجیتال در آینده را درون خودشان ارزیابی کنند (کوزاکیوسیز^۸، ۲۰۲۰).

بنابراین دغدغه اصلی پژوهشگران، عدم ایجاد ظرفیت‌های نوین در کسب‌وکارهای ورزشی، عدم ایجاد پلتفرم‌ها و زیرساخت‌های مناسب دیجیتال در کشور، عدم مشاهده مطالعاتی در حیطه چالش‌ها و

¹ Dwivedi

² Olson

³ Yilmaz

⁴ Lumpkin

⁵ Singh & Hess

⁶ Li

⁷ Vial

⁸ Kozarkiewicz

چالش‌ها و فرصت‌های منابع انسانی صنعت ورزش در برابر دیجیتالی‌شدن در آینده

فرصت‌های منابع انسانی صنعت ورزش در برابر دیجیتالی‌شدن در آینده و بر اساس پیامدهای مدیریت منابع انسانی در انواع سازمان‌های ورزشی چه در میان مطالعات داخلی و چه در میان مطالعات خارجی است. از طرفی، عدم اشراف محیطی این سازمان‌های ورزشی بر ظرفیت‌های محیطی موجود، از ضعف‌های دیگر این صنعت می‌باشد. این در حالی است که سازمان‌های ورزشی در جهت بقا و شکل‌گیری عملکرد مناسب باید شرایطی جهت آمادگی، اکتشاف و بهره‌برداری فناوری از دیجیتالی‌شدن در آینده را فراهم نمایند. بسترسازی جهت بهبود و توسعه آمادگی و بهره‌برداری فناوری به‌عنوان یک ضرورت مهم می‌تواند نقش اساسی در جهت تحول این سازمان‌ها داشته باشد. این در حالی است که تحقیقات جامع در زمینه بهره‌برداری فناوری از دیجیتالی‌شدن در آینده به صورت جدی انجام نشده است که این خود منجر به خلأ تحقیقاتی در جهت ایجاد دستورالعمل‌هایی برای بهبود بهره‌برداری فناوری از دیجیتالی‌شدن در آینده در سازمان‌های ورزشی شده است. با توجه به جایگاه ارزشمند دیجیتالی‌شدن در روند توسعه این سازمان‌ها؛ باید در کنار مسائل فنی در حوزه توسعه فناوری به جنبه‌های ذهنی و منابع انسانی این شرکت‌ها نیز توجه شود. بدین ترتیب، تحقیق حاضر با هدف ارائه چالش‌ها و فرصت‌های منابع انسانی صنعت ورزش در برابر دیجیتالی‌شدن در آینده؛ سعی در پاسخ به این سؤال دارد:

آیا منابع انسانی صنعت ورزش در برابر دیجیتالی‌شدن در آینده نقشی دارد؟

روش‌شناسی پژوهش

این مطالعه به روش کیفی با رویکرد تحلیل مضمون انجام شد. با توجه به هدف مطالعه، شرکت-کنندگان بر اساس نمونه‌گیری هدفمند از بین نخبگان (اساتید مدیریت ورزشی با انجام حداقل دو پژوهش در زمینه منابع انسانی، صنعت ورزش و دیجیتالی‌شدن)، مدیران سازمان‌های ورزشی منتخب (دارای مدرک دکتری و ۵ سال سابقه مدیریتی) و مدیران روابط عمومی سازمان‌های ورزشی منتخب (دارای حداقل ۵ سال سابقه مدیریت) انتخاب شدند (۳۷ نفر). پنج معیار برای انتخاب شرکت‌کنندگان در تحقیق شناسایی شد: کلیدی بودن، شناسایی شده توسط سایرین، فهم نظری موضوع، تنوع و موافقت با مشارکت. فرایند گزینش نمونه‌ها ادامه پیدا کرد تا هنگامی که در جریان کسب اطلاعات، هیچ داده جدیدی پدیدار نشد و به عبارتی داده‌ها در ۱۶ مصاحبه به اشباع رسیدند و ادامه مصاحبه تنها برای اطمینان از یافته‌ها انجام شد. در این پژوهش ۱۹ مصاحبه با ۱۹ نفر از مطلعین و خبرگان انجام پذیرفت. به‌منظور جمع‌آوری اطلاعات، از مصاحبه نیمه‌ساختاریافته و عمیق استفاده شد. ویژگی‌ها و مشخصات جمعیت‌شناختی شرکت‌کنندگان (حجم نمونه)، معیارهای ورود به تحقیق، مباحث اصلی مصاحبه‌ها در جدول ۱ آورده شده است:

جدول ۱: ویژگی‌های مشارکت‌کنندگان، مباحث و معیارهای ورود به مطالعه

معیارهای ورود به مطالعه		مشخصات جمعیت‌شناختی	
حوزه فعالیت تعداد (نفر)	رشته تحصیلی تعداد (نفر)	۱- اساتید دانشگاهی	۲- انجام حداقل دو پژوهش در زمینه منابع انسانی، صنعت ورزش و دیجیتالی شدن
اجرائی	۹	مدیریت ورزشی	۹
دانشگاهی	۱۰	سایر گرایش‌های تربیت بدنی	۱
		غیره	۹
تحصیلات	سن	۳- تحصیلات دکتری و کارشناسی ارشد	
دکترای تخصصی	۱۴	کمتر از ۴۰ سال	۴- حداقل ۵ سال سابقه
کارشناسی ارشد	۵	۴۱ تا ۵۰ سال	۷ مدیریت در سازمان‌های ورزشی
		بالای ۵۰ سال	۸ مباحث موجود در مصاحبه‌ها
سابقه شغلی	جنسیت		
کمتر از ۱۰ سال	۱	زن	۳- صنعت ورزش
۱۰ تا ۲۰ سال	۷	مرد	۱۶- منابع انسانی در ورزش
بیش از ۲۰ سال	۱۱		- فناوری (دیجیتال)

تحقیق‌های کیفی برخلاف تحقیق‌های کمی، آزمون‌های خاصی برای تأیید اعتبار ندارند. در تحقیق کیفی، اعتبار روایی همان معنای ضمنی اعتبار در تحقیق کمی را ندارد و مقایسه روایی معنادار نیست. از آنجایی که این پژوهش، دارای رویکرد کیفی می‌باشد، می‌توان طبق ممیزی پژوهش کیفی دانایی فرد و مظفری (۱۳۹۷) که اشاره به قابلیت اعتبار، انتقال و اعتماد دارد و با توجه به عدم تمایز مفهوم روایی و پایداری در پژوهش‌های کیفی (لنگ و جانسون^۱، ۲۰۰۰) گفت به طور کلی این قسمت از تحقیق حاضر و فرآیند مصاحبه‌ها و گردآوری اطلاعات، به دلایل زیر دارای اعتبار و اعتماد می‌باشد:

- ۱- جمع‌آوری داده‌ها با دقت و برنامه‌ریزی انجام گردید.
- ۲- تلاش گردید تا در مصاحبه‌ها سوگیری صورت نگیرد.

¹ long & Johnson

چالش‌ها و فرصت‌های منابع انسانی صنعت ورزش در برابر دیجیتالی‌شدن در آینده

- ۳- انتخاب افراد خبره با دقت و با تحقیق بسیار انجام پذیرفت.
- ۴- انتخاب عدم قطعیت‌های کلیدی، مستقیم با نظر خبرگان انجام گردید.
- ۵- همکاران تحقیق بر یافته‌هایی در حال ظهور یادداشت‌گذاری نمودند که این روش از نظر مریام^۱ (۱۹۸۸ به نقل دانایی‌فرد و مظفری، ۱۳۹۷) به روش «بررسی زوجین» معروف است.
- ۶- تأیید خبرگان نسبت به جامع بودن پرسش‌ها برای تحت پوشش قرار دادن تمامی عوامل محیطی مؤثر

از روش توافق درون‌موضوعی برای محاسبه پایایی مصاحبه‌های انجام‌گرفته استفاده‌شد. برای محاسبه پایایی مصاحبه با روش توافق درون‌موضوعی دو کدگذار (ارزیاب)، از یک دانشجوی مقطع دکتری مدیریت ورزشی درخواست شد تا به‌عنوان همکار پژوهش (کدگذار) در پژوهش مشارکت کند. آموزش‌ها و تکنیک‌های لازم جهت کدگذاری مصاحبه‌ها به ایشان انتقال داده شد. در هرکدام از مصاحبه‌ها، کدهایی که در نظر دو نفر مشابه هستند با عنوان «توافق» و کدهای غیرمشابه با عنوان «عدم توافق» مشخص می‌شدند. سپس محقق به همراه این همکار پژوهش، تعداد سه مصاحبه را کدگذاری کردند و درصد توافق درون‌موضوعی که به‌عنوان شاخص پایایی تحلیل به کار می‌رود، با استفاده از فرمول آن محاسبه شد. تعداد کل کدهای ثبت‌شده توسط هر دو نفر (محقق و فرد همکاری‌کننده) برابر ۱۰۲، تعداد کل توافقات بین این کدها ۴۲ و تعداد کل عدم‌توافقات بین این کدها ۱۸ می‌باشد. پایایی بین دو کدگذار با استفاده از فرمول، $82/3$ درصد است که از 60 درصد بالاتر می‌باشد. بنابراین قابلیت اعتماد کدگذاری‌ها مورد تأیید است.

یافته‌های پژوهش

در این بخش از پژوهش، اطلاعات جمع‌آوری‌شده از اجرای مصاحبه‌ها تجزیه و تحلیل شدند. ابتدا داده‌های توصیفی مصاحبه‌شوندگان و در جدولی مضمون‌ها و زیر مضمون‌ها ارائه و در بخش بعد، هرکدام از مضمون‌ها به‌صورت مبسوط توصیف می‌شود.

جدول ۲: استخراج مضامین سازنده و مضامین پایه چالش‌های منابع انسانی صنعت ورزش در برابر دیجیتالی‌شدن در آینده

مضمون فراگیر	مضامین
	مضامین پایه سازنده

¹ Merriam

فیلترینگ فضای مجازی

زیرساختی	ایترنت ضعیف در سازمان‌های ورزشی
	امکانات ضعیف فناوری در سازمان‌های ورزشی
	بودجه کم سازمان‌ها برای تجهیز فناوری‌ها در سازمان‌های ورزشی
	کسری بودجه سازمان‌ها و مشکلات اقتصادی
مالی	هزینه بر بودن تجهیز فناوری سازمان‌های ورزشی
	عدم حمایت بانک‌ها و سازمان‌های کلان (وزارت ورزش و جوانان و فدراسیون‌های جهانی) در جهت تجهیز سازمان‌ها
	برای دیجیتالی شدن.
چالش‌های منابع	سازگار نبودن ساختار سازمان با فناوری‌ها و شبکه‌های ارتباطی
انسانی در صنعت	مشخص نبودن متولی دیجیتالی شدن در سازمان‌ها
ورزش در برابر	در اولویت قرار نداشتن دیجیتالی شدن در سازمان‌ها
دیجیتالی شدن	نبود برنامه جامع ده‌ساله برای بهبود فرایندهای دیجیتالی
ساختاری /	شدن در سازمان‌های ورزشی
مدیریتی	توجه به طرح‌های زودبازده در سازمان‌های ورزشی
	عدم استفاده از تجربیات کشورهای پیشرو در زمینه
	دیجیتالی شدن در سازمان‌های ورزشی
	عدم توجه به میزان دستیابی سازمان‌ها به دیجیتالی شدن در
	ارزیابی‌های سازمان‌های ورزشی
	عدم وجود مدیران علاقه‌مند به دیجیتالی شدن در سازمان
	سواد فناوری و دیجیتالی ضعیف کارکنان
انسانی	عدم وجه به دانش‌افزایی کارکنان سازمان در زمینه دیجیتالی شدن
	عدم نیاز به دیجیتالی شدن در سازمان از سوی مدیران ارشد

چالش‌ها و فرصت‌های منابع انسانی صنعت ورزش در برابر دیجیتالی‌شدن در آینده

عدم وجود نیروهای متخصص و تحصیل‌کرده در زمینه

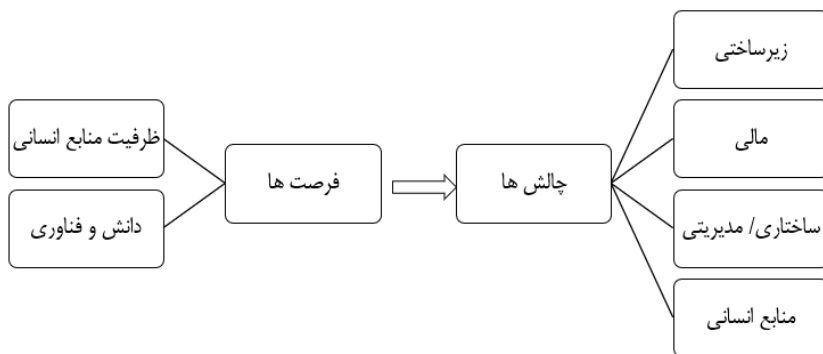
دیجیتالی‌شدن در سازمان‌های ورزشی

نتایج تحلیل مضمون مربوط به مضمون فراگیر چالش‌های منابع انسانی صنعت ورزش در برابر دیجیتالی‌شدن در آینده نشان داد که چالش‌های زیرساختی، مالی، ساختاری/مدیریتی و انسانی از جمله مضامین سازنده چالش‌های منابع انسانی صنعت ورزش در برابر دیجیتالی‌شدن در آینده می‌باشد. جدول ۳: استخراج مضامین سازنده و مضامین پایه فرصت‌های منابع انسانی صنعت ورزش در برابر دیجیتالی‌شدن در آینده

مضمون فراگیر	مضامین سازنده	مضامین پایه
		داشتن دانش حداقلی از سواد اطلاعاتی در کارکنان سازمان‌های ورزشی
ظرفیت		فراگیر بودن استفاده از فضای مجازی در کارکنان سازمان‌های ورزشی
منابع		تأکید مدیران ارشد کشوری بر استفاده از دانش و فناوری‌ها در سازمان‌ها
فرصت‌های منابع انسانی		افزایش تعداد کارکنان با تحصیلات بالا (کارشناسی ارشد و دکتری) در سازمان‌های ورزشی
فرصت‌های صنعت ورزش در برابر دیجیتالی‌شدن		وجود اینترنت سراسری در ایران
دانش و فناوری		روی کارآمدن فناوری‌های ارتباطی جدید در سازمان‌ها
		وجود رسانه‌های اجتماعی بومی در ایران
		امکان بومی‌سازی فناوری‌ها در سازمان
		توجه به استفاده از فناوری‌های سطح بالا در برنامه‌های توسعه

نتایج تحلیل مضمون مربوط به مضمون فراگیر فرصت‌های منابع انسانی صنعت ورزش در برابر دیجیتالی‌شدن در آینده نشان داد که فرصت‌های ظرفیت منابع انسانی و دانش و فناوری از جمله مضامین

سازنده فرصت‌های منابع انسانی صنعت ورزش در برابر دیجیتالی شدن در آینده می‌باشد. در شکل زیر تصویر کلی از نتایج تحلیل کیفی داده‌ها نشان داده شده است:

شکل ۱: شبکه مضامین پژوهش

شکل ۱، نشان می‌دهد که با بهره‌گیری از فرصت‌های موجود و پیش روی منابع انسانی صنعت ورزشی در برابر دیجیتالی شدن در آینده می‌توان به چالش‌های آن فائق آمد.

بحث و نتیجه‌گیری

پژوهش حاضر با هدف بررسی چالش‌ها و فرصت‌های منابع انسانی صنعت ورزش در برابر دیجیتالی‌شدن در آینده طراحی و اجرا گردید. با توجه به جایگاه و اهمیت دیجیتالی‌شدن در عرصه‌های کسب‌وکار به‌خصوص کسب‌وکارهای ورزشی، ایجاد ظرفیت‌هایی در جهت بهبود و توسعه بهره‌گیری از دیجیتالی‌شدن کاملاً درک می‌گردد. با توجه به تحقیقات انجام‌شده، دیجیتالی‌شدن فرآیندی است که حاصل آمادگی و بهره‌برداری از آن می‌باشد و تمامی این مسیرها در جهت شکل‌گیری دیجیتالی‌شدن باید به صورت مناسب و مطلوبی اجرایی گردد. در واقع این مسئله نشان می‌دهد که بهبود دیجیتالی‌شدن نیازمند برنامه‌ریزی‌های دقیق و مدونی در این زمینه می‌باشد. با توجه به کارکردهای آمادگی الکترونیکی و همچنین تحول دیجیتال، نیاز است تا از ظرفیت‌های این متغیرها در حوزه‌های صنعت ورزش استفاده گردد. نتایج تحلیل مضمون مربوط به مضمون فراگیر چالش‌های منابع انسانی صنعت ورزش در برابر دیجیتالی‌شدن در آینده نشان داد که چالش‌های انسانی، زیرساختی، مالی و ساختاری/مدیریتی از جمله مضامین سازنده چالش‌ها و نتایج تحلیل مضمون مربوط به مضمون فراگیر فرصت‌های منابع انسانی صنعت ورزش در برابر دیجیتالی‌شدن در آینده نشان داد که ظرفیت منابع انسانی و دانش و فناوری از جمله مضامین سازنده فرصت‌های منابع انسانی صنعت ورزش در برابر دیجیتالی‌شدن در آینده می‌باشد.

با این حال و بر اساس نتایج به‌دست‌آمده، چالش‌های منابع انسانی صنعت ورزش در برابر دیجیتالی‌شدن در آینده نشان داد که چالش‌های انسانی، زیرساختی، مالی و ساختاری/مدیریتی از جمله مضامین سازنده چالش‌ها در این حوزه می‌باشند. این یافته با یافته‌های علمی و همکاران (۱۴۰۱)، موسوی راد و همکاران (۱۴۰۱)، چلاندریا^۱ و همکاران (۲۰۲۲)، اسنل^۲ و همکاران (۲۰۲۲) و لی^۳ و همکاران (۲۰۲۲) همسو می‌باشد. در این راستا می‌توان گفت که منابع انسانی یکی از مهم‌ترین سرمایه‌های هر سازمان است و سازمان‌ها برای دستیابی به اهداف و اجرای راهبردهای خود باید اقداماتی مؤثر در حوزه مدیریت منابع انسانی انجام دهند. در محیط کسب‌وکار رقابتی و پیچیده دنیای امروز، خلاقیت و نوآوری در سازمان‌ها امری بسیار مهم است و راهبردها و تاکتیک‌های مدیریت کسب‌وکارها باید همگام با تغییرات باشد- اینجاست که اهمیت مدیریت منابع انسانی در تضمین موفقیت یک سازمان و ایجاد مزیت رقابتی برای آن مشخص می‌شود. کارکرد منابع انسانی از عرصه‌های تأثیرگذاری اندک و مستقل از یکدیگر به سمت منبع مزیت رقابتی مستمر در عرصه جهانی پیش رفته و با الهام از تفکر راهبردی توسعه هماهنگی میان مجموعه خط‌مشی‌ها، برنامه‌ها و شیوه‌های تطبیق‌یافته برای تسهیل تحقق اهداف راهبردی سازمان را در کانون توجه خود قرار

¹ Chelladurai

² Snell

³ Li

داده است. توجه به کارکردهای مدیریت منابع انسانی می تواند منجر به ایجاد یک مزیت رقابتی مناسب در سازمان ها گردد.

نتایج تحقیق حاضر همچنین نشان داد که تحول زیرساخت های دیجیتال و عوامل مادی از چالش های صنعت ورزش در برابر دیجیتالی شدن در آینده می باشد. این یافته با یافته های موسوی راد و همکاران (۱۴۰۱)، جعفرزاده زرنندی و همکاران (۱۳۹۸)، هاکر^۱ و همکاران (۲۰۲۱) و دیویدی^۲ و همکاران (۲۰۲۱) همسو می باشد. امروزه داده ها، بیش از برای تصمیم گیری را فراهم می آورند و دوران تصمیم گیری صرف بر پایه شهود و احساسات به پایان رسیده است. کسب و کارهای امروزی نیز به کسب و کارهای مبتنی بر تحلیل داده تبدیل شده اند. آن ها برای دستیابی به شناخت بیشتر از مشتریان، رقبای، بازارهای هدف و حتی محصولات و خدمات قابل ارائه، نیازمند تحلیل زیرساخت های دیجیتال هستند؛ تحلیل هایی که به مدیران کمک می کند تا خطوط کسب و کاری جدیدی را تعریف نمایند. به طور خلاصه مدیران برای کامیابی در عصر دیجیتال باید تمامی تصمیمات خود را از تدوین راهبرد کسب و کار تا تعیین حقوق و پاداش کارکنان داده محور اتخاذ نمایند. این مسئله نشان می دهد که تحول زیرساخت های دیجیتال به واسطه ارتقای سطح داده محوری شرکت های دانش بنیان ورزشی می تواند زمینه توسعه عملکرد آنان در بهره گیری از فناوری را فراهم نماید. به نظر می رسد دیجیتالی شدن در آینده به واسطه کارکردهای خود در جهت تقویت توانایی های ذهنی و عملی افراد در مواجهه با فناوری می تواند زمینه جلدی در جهت آمادگی و بهره برداری فناوری را فراهم نماید. بدون شک دیجیتالی شدن در آینده به واسطه بسترسازی در میان سرمایه انسانی می تواند زمینه جلدی در جهت توسعه آمادگی و بهره برداری فناوری را فراهم نماید و موجب بهبود عملکرد فناورانه کسب و کارهای ورزشی در آن صنعت گردد. بدون شکل دیجیتالی شدن در آینده مهم است، زیرا سطح آن می تواند پیش بینی کننده قوی برای عملکرد یک سازمان در اقتصاد جدید باشد و این مسئله سبب گردیده است تا این متغیر از جایگاه ارزشمندی در جهت توسعه آمادگی و بهره برداری فناوری کسب و کارهای ورزشی دانش بنیان را فراهم نماید.

همچنین نتایج تحقیق حاضر نشان داد که فرصت های منابع انسانی صنعت ورزش در برابر دیجیتالی شدن در آینده شامل ظرفیت منابع انسانی و دانش و فناوری می باشد. این یافته با یافته های علمی و همکاران (۱۴۰۱)، رضایی و همکاران (۱۳۹۷)، اولسون^۳ و همکاران (۲۰۲۱) و ویال (۲۰۱۹) همسو می باشد. این روزها، فناوری های دیجیتال در حال درنوردیدن مرزهای کسب و کار در تمامی صنایع هستند. به بیان دیگر، امروزه هیچ سازمان و کسب و کاری را نمی توانیم مستقل از فناوری های دیجیتال فرض کنیم و این مورد محدود به صنعت و یا بخش خاصی نمی شود. در این برهه، توسعه دسترسی به فناوری از یک حوزه جغرافیایی یا یک طبقه اجتماعی خاص فراتر رفته و به جزء

¹ Haaker

² Dwivedi

³ Olson

چالش‌ها و فرصت‌های منابع انسانی صنعت ورزش در برابر دیجیتالی‌شدن در آینده

جدایی‌ناپذیر زندگی تبدیل‌شده و یادگیری ماشین و هوش مصنوعی با زندگی بشر پیوند خورده است. در این عصر، فناوری تنها ابزاری در خدمت سیستم نیست، بلکه خود، خالق سیستم‌های جدید است. در عصر دیجیتال، کسب‌وکار و فناوری به دو عنصر جدایی‌ناپذیر تبدیل شده و لازم و ملزوم یکدیگرند. همچنین محصولات و خدمات نیز تحت تأثیر سونامی دیجیتالی‌شدن قرار دارند؛ بدین شکل که نه تنها کالاها و خدمات جدیدی ظهور پیدا کرده‌اند، بلکه غالب کالاها و خدمات سنتی نیز در این عصر به مرور تحت تأثیر فناوری‌ها قرار گرفته‌اند. درنهایت در این عصر، محور اصلی ایجاد ارزش در دنیا، فناوری‌های دیجیتال هستند که به جزء لاینفک زندگی انسان‌ها بدل شده‌اند. ویژگی‌های عصر دیجیتال متفاوت از سایر اعصار است. در این عصر فناوری نمایانگر بخش قابل‌توجهی از ارزش‌افزوده محصولات و خدمات است و اصلی‌ترین نقش را در زنجیره‌ارزش در صنایع مختلف بازی می‌کند.

بنابراین با توجه به نتایج تحقیق حاضر که موانع زیرساختی و مدیریتی از جمله چالش‌های منابع انسانی صنعت ورزش در برابر دیجیتالی‌شدن در آینده می‌باشد، ب پیشنهاد می‌گردد تا ایجاد بانک‌های اطلاعاتی در زمینه ظرفیت‌های فردی و گروهی کارکنان کسب‌وکارهای ورزشی و زیرساخت‌های آنان و برنامه‌های تخصصی با توجه به ظرفیت‌های دیجیتالی‌شدن در آینده این افراد فراهم شود. با اقتباس از آنچه بیان شد می‌توان گفت که تحول زیرساخت‌های دیجیتال بیشتر از یک تغییر فناورانه، یک تحول فرهنگی است و صنعت ورزش برای حرکت به سمت تحول زیرساخت‌های دیجیتال نیاز به قابلیت‌های کلیدی دارند. پیش‌تر چارچوب استاندارد که این قابلیت‌ها را ارائه کند وجود نداشت و در حال حاضر با ارائه این قابلیت‌ها می‌توان تصویری جامع و روشن از وضعیت فعلی چالش‌ها و فرصت‌های منابع انسانی صنعت ورزش پیرامون تحول دیجیتال قرارداد.

همچنین با توجه به نتایج تحقیق حاضر که موانع مالی و منابع انسانی از جمله چالش‌های صنعت ورزش در برابر دیجیتالی‌شدن در آینده می‌باشد، تاکید می‌شود پیامدهای مدیریت منابع مالی دقیقاً مرحله‌ای است که یک سازمان از ظرفیت‌های انسانی خود نهایت استفاده را داشته و از این ظرفیت‌ها به صورت عملی استفاده نماید. به عبارتی، دستیابی به پیامد مدیریت منابع مالی می‌تواند نقش مهمی در جهت ارتقا و گسترش سیستم مدیریت منابع انسانی داشته باشد. این مسئله به واسطه ایجاد دغدغه پیرامون ایجاد و پیاده‌سازی سیستم مدیریت منابع مالی و شفاف در برابر دیجیتالی‌شدن در آینده می‌باشد.

منابع

- جعفرزاده زندی، محبوبه؛ رزاقی، محمدابراهیم و میرزا اکبری، اعظم. (۱۳۹۸). «جایگاه آی تی در توسعه فرصت‌های کارآفرینی در ورزش». مدیریت ارتباطات در رسانه‌های ورزشی. ۶ (۲۴)، صص ۷۰-۸۰.
- دانایی فرد، حسن و مظفری، زینب. (۱۳۹۷). «ارتقای روایی و پایایی در پژوهش‌های کیفی مدیریتی: تأملی بر راهبردهای ممیزی پژوهشی». مجازی، ۱ (۱)، صص ۵۵-۶۹.

- عظیمی دلارستانی، عادل؛ رضوی، سید محمد حسین و برومند، محمدرضا. (۱۳۹۷). «شناسایی عوامل زمینه‌ای تأثیرگذار بر استقرار کارآفرینی راهبردی در کسب‌وکارهای ورزشی». فصل‌نامه مدیریت و توسعه ورزش. (۴)۷، صص ۶۹-۸۸.
- رضایی، شمس‌الدین و صالحی‌پور، مژگان. (۱۳۹۷). «تحلیل عوامل مؤثر بر توسعه صنعت ورزش ایران با رویکرد داده‌بنیاد». نشریه مدیریت منابع انسانی در ورزش. (۱)۶، صص ۸۹-۱۰۷.
- علمی، علی و آزادفدا، شیوا. (۱۴۰۱). «طراحی الگوی مدیریت منابع انسانی سبز در سازمان‌ها باهدف تحقق توسعه پایدار(مطالعه موردی: وزارت ورزش و جوانان جمهوری اسلامی ایران)». فصل‌نامه مطالعات بین‌رشته‌ای دانش راهبردی. (۴۷)۱۲، صص ۵۱-۶۹.
- موسوی راد، سیده طاهره و مهدوی نیا، راضیه. (۱۴۰۱). «بررسی نقش مدیریت جانشین‌پروری منابع انسانی در توانمندی‌های روان‌شناختی و مسئولیت‌پذیری اجتماعی کارکنان اداره ورزش و جوانان استان همدان». اولین همایش ملی مدیریت ورزشی با رویکرد سلامت سازمانی. اردبیل.
- Chelladurai, P., & Kim, A. C. H. (2022). **Human resource management in sport and recreation**. Human Kinetics.
- Dwivedi, Y. K., Ismagilova, E., Rana, N. P., & Raman, R. (2021). "Social media adoption, usage and impact in business-to-business (B2B) context: A state-of-the-art literature review". *Information Systems Frontiers*, 1-23.
- Geng, T., & Du, Y. (2022). "The business model of intelligent manufacturing with Internet of Things and machine learning". *Enterprise Information Systems*, 16(2), 307-325.
- Haaker, T., Ly, P. T. M., Nguyen-Thanh, N., & Nguyen, H. T. H. (2021). "Business model innovation through the application of the Internet-of-Things: A comparative analysis". *Journal of Business Research*, 126, 126-136.
- Kozarkiewicz, A. (2020). "General and Specific: The Impact of Digital Transformation on Project Processes and Management Methods". *Foundations of Management*, 12(1), 237-248.
- Li, L., Su, F., Zhang, W., & Mao, J. Y. (2018). "Digital transformation by SME entrepreneurs: A capability perspective". *Information Systems Journal*, 28(6), 1129-1157.
- Li, X., Liu, H., Wang, W., Zheng, Y., Lv, H., & Lv, Z. (2022). "Big data analysis of the internet of things in the digital twins of smart city based on deep learning". *Future Generation Computer Systems*, 128, 167-177.
- Long, T., & Johnson, M. (2000). "Rigour, reliability and validity in qualitative research". *Clinical effectiveness in nursing*, 4(1), 30-37.
- Lumpkin, G. T., & Dess, G. G. (2004). "E-business strategies and internet business models: How the internet adds value". *Organizational Dynamics*, 33(2), 161-173.
- Margherita, A. (2022). "Human resources analytics: A systematization of research topics and directions for future research". *Human Resource Management Review*, 32(2), 100795.
- Mboli, J. S., Thakker, D., & Mishra, J. L. (2022). "An Internet of Things-enabled decision support system for circular economy business model". *Software: Practice and Experience*, 52(3), 772-787.
- Olson, E. M., Olson, K. M., Czaplewski, A. J., & Key, T. M. (2021). "Business strategy and the management of digital marketing". *Business horizons*, 64(2), 285-293.
- Singh, A., & Hess, T. (2017). "How chief digital officers promote the digital transformation of their companies". *MIS Quarterly Executive*, 16(1), 1-17.
- Snell, S., & Morris, S. (2022). **Managing human resources**. Cengage Learning
- Vial, G. (2019). "Understanding digital transformation: A review and a research agenda". *The journal of strategic information systems*, 28(2), 118-144.
- Yılmaz, H. E., Sirel, A., & Esen, M. F. (2022). "The impact of internet of things self-security on daily business and business continuity". In *Research Anthology on Business Continuity and Navigating Times of Crisis* (pp. 695-712). IGI Global.

[10.22034/ssys.2023.2669.2929](https://doi.org/10.22034/ssys.2023.2669.2929)

تاریخ دریافت مقاله: ۱۴۰۱/۱۰/۰۲

تاریخ پذیرش مقاله: ۱۴۰۲/۳/۲۱

هدف پژوهش حاضر، شناسایی چالش‌ها و فرصت‌های تامین مالی فدراسیون ورزش‌های جانبازان و معلولین می‌باشد. این پژوهش به لحاظ هدف، کاربردی و از نوع پژوهش‌های میدانی است که در دسته تحقیقات کیفی قرار می‌گیرد. جامعه آماری تحقیق حاضر، صاحب‌نظران آگاه به موضوع تحقیق شامل خبرگان حوزه ورزش جانبازان و معلولین و اساتید دانشگاه و همچنین فعالان بخش بازاریابی بودند که بر اساس روش نمونه‌گیری گلوله برفی و هدفمند تا حد رسیدن به اشباع نظری، تعداد ۲۰ نفر به‌عنوان نمونه مشخص گردیدند. ابزار گردآوری اطلاعات، مصاحبه‌های کیفی بود و برای گردآوری و تحلیل داده‌های تحقیق از روش تحلیل محتوایی کیفی استفاده شد. بر این اساس، در فرایند کدگذاری مصاحبه‌های انجام‌گرفته در مجموع تعداد ۳۲۱ نشان شناسایی گردید که با توجه به نزدیکی موضوعی و مفهومی در ۷ مفهوم دسته‌بندی شدند: شیوه‌های معمول تامین مالی، ارتباطات و رسانه، منابع، مدیریت و برنامه‌ریزی، شهرت و رقابت بین‌المللی (مدال‌های دریافت‌شده)، فرهنگ سازمانی و قشر مخاطبان خاص. این عوامل در دو بخش چالش‌ها و فرصت‌ها طبقه‌بندی شدند. در نهایت، پیشنهاد می‌گردد نسبت به ایجاد سازوکار و تدوین آیین‌نامه‌ها و مقدمات مربوط به راه‌اندازی کمیته بازاریابی و بهره‌گیری از متخصصان بازاریابی با استفاده از نتایج تحقیق در راستای رسیدن به اهداف تامین مالی این فدراسیون گام‌های موثری برداشته شود.

واژگان کلیدی: تامین مالی، فدراسیون ورزش‌های جانبازان و معلولین، چالش‌ها و فرصت‌ها.

^۱ کارشناس ارشد مدیریت ورزشی، پژوهشگاه تربیت‌بدنی و علوم ورزشی، تهران، ایران

^۲ استادیار، گروه بازاریابی و تجاری‌سازی ورزشی، پژوهشگاه تربیت‌بدنی و علوم ورزشی، تهران، ایران (نویسنده مسئول)

E-mail: Mehdyrasooli@gmail.com

مقدمه

سازمان‌های ورزشی در سراسر جهان به غیر از حق پخش تلویزیونی، بلیط فروشی و تبلیغات دور زمین، راه‌های دیگری نیز برای درآمدزایی دارند که اگر از آن‌ها استفاده نکنند، با مشکل روبه‌رو می‌شوند. حامیان مالی لوازم ورزشی، تبلیغ حامیان مالی روی لباس، شرکای تجاری، فروش پیراهن و لوازم هواداری و برگزاری رویدادهای مقطعی، راه‌هایی هستند که سازمان‌های ورزشی در طول سال، درآمد بسیاری از آن‌ها به دست می‌آورند (الهی، ۱۳۸۷). از سوی دیگر، منابع مالی و راه‌های توسعه و تأمین آن برای حیات و پا برجا بودن فدراسیون‌ها و لیگ‌های حرفه‌ای وابسته بر کسی پوشیده نیست. از این رو، آنچه به عنوان منابع درآمدی داخلی مطرح است، در قالب‌های گوناگون مانند حق پخش تلویزیونی، حامیان مالی، فروش محصولات ورزشی، تبلیغات، صحنه‌گذاری، کمی‌رایت، اینترنت و... به طرق مختلف ظاهر می‌شوند (الهی، ۱۳۸۷) در ضمن فدراسیون‌ها می‌توانند به منظور افزایش توان مالی خود از موارد دیگر مانند حامیان غیرمالی، خرید و فروش بازیکنان حرفه‌ای، طراحی و ساخت تجهیزات و لوازم، اجاره‌بهای تأسیسات و اماکن، آموزش و موبایل‌رایت بهره‌گیرند (گرم، ۲۰۰۷).

اساسنامه فدراسیون‌های آماتوری جمهوری اسلامی ایران نیز ۱۵ روش کسب منابع مالی را برای فدراسیون‌ها مجاز دانسته است (مرکز پژوهش‌های مجلس، ۱۳۹۹) که با توجه به شرایط موجود و ویژگی‌های هر یک از فدراسیون‌ها می‌توان از شیوه‌های اعلام‌شده درآمدزایی نمود. در نتیجه، مدیران فدراسیون ورزشی به منظور پیشبرد امور سازمان‌های خود ناگزیر از استفاده صحیح از مدیریت بازاریابی و اصول صحیح کسب درآمد می‌باشند. به کارگیری اصول بازاریابی به مدیران و مؤسسات ورزش کمک خواهد نمود تا در قلمرو محیط سرشار از رقابت و در حال گسترش صنعت ورزشی با استفاده از راهبردهای مؤثر در تولید کالا و خدمات مورد نیاز و مشتری‌محور، راهبردهای مناسب رقابتی و همچنین توسعه راهبردهای قیمت‌گذاری، تبلیغی و استفاده مناسب کانال‌های توزیع، رضایت مشتریان را تأمین و در عین حال اهداف سازمانی خود را تحقق بخشند (یوسفی و حسینی، ۱۳۸۹).

بازاریابی ورزشی با بازاریابی محصولات و خدمات دیگر تفاوت دارد، اما فنون بازاریابی مدرن می‌تواند در ورزش مورد استفاده قرار گیرد. کسب موفقیت در ورزش، برنده‌شدن است. برد یک بازی به استعداد و تخصص، ترکیب آن با مربی خوب و برنامه‌ریزی قابل اطمینان وابسته می‌باشد. موفقیت در بازاریابی

شناسایی چالش‌ها و فرصت‌های تامین مالی فدراسیون ورزش‌های جانبازان و معلولین

ورزش و برنده شدن می‌تواند با جذب تماشاچی ورزش‌دوست، قرار گرفتن در رأس مذاکرات، تأمین مالی، ساختمان ورزشگاه، کسب ورزش و سود همراه باشد. این تصویر عمومی خوب باعث رضایت مخاطبان، کمیته حامیان و ایجاد یک راهبرد بازاریابی مؤثر می‌شود (حسن‌زاده، ۱۳۸۴). در راستای دستیابی به این هدف، فدراسیون‌های ورزشی باید فرصت‌ها و چالش‌های بازاریابی پیش روی خود را شناسایی و بر این اساس اقدام به تدوین برنامه بازاریابی بنمایند، زیرا امروزه سازمان‌ها با رقابتی شدن بازارها و تغییرات پیوسته محیط، به این واقعیت پی برده‌اند که دیگر مانند گذشته با یک نظام اقتصادی رو به گسترش و بازارهای در حال رشد روبه‌رو نیستند. لذا هر مشتری ارزش ویژه خود را دارد و برای به دست آوردن سهم بیشتری از بازار باید مبارزه کرد (تقی‌زاده، ۱۳۹۰).

با این حال، احصای منابع درآمدی در فدراسیون‌های ورزشی ایران همواره با دشواری‌های زیادی دست‌گriبان بوده است. برخی محققان این چالش‌ها را به شرایط کلان محیطی مانند وضعیت اقتصادی و سیاسی، اجتماعی و فرهنگی و فناوریانه نسبت می‌دهند (رسولی، ۱۳۹۵؛ الهی، ۱۳۸۸ و هنری و خزائی، ۱۳۹۹) و برخی نیز منابع مالی فدراسیون‌ها را به صورت جزئی‌تر مورد بررسی قرار دادند که در این راستا، ایروان جم و همکاران (۱۴۰۱) تنوع‌بخشی به منابع درآمدی فدراسیون از طریق ایجاد کمیته اقتصادی و بازاریابی و گسترش مشارکت بخش خصوصی برای سرمایه‌گذاری را از راه کارهای توسعه فدراسیون موتورسواری و اتومبیلرانی دانسته‌اند. سرلاب و همکاران (۱۴۰۱) نشان دادند که سرمایه‌گذاری و حامیان مالی، نهادهای دولتی، سیاست، امنیت، رسانه، هواداران، حمایت‌های دولتی، ویژگی‌ها و جذابیت رشته‌های مختلف ورزشی، مدیریت منابع انسانی، حقوقی و قانونی، توسعه امکانات و اماکن ورزشی، علمی و پژوهشی می‌تواند مهمترین منبع درآمدزایی فدراسیون‌های ورزشی منتخب ایران باشد. کشاورز (۱۳۹۶) به این نتیجه رسید که برای ارزیابی مدیریت بازاریابی در فدراسیون‌های ورزشی ۱۰ عامل توانمندی، حامیان، مشتریان، فرایند، مالی، خلاقیت، برنامه‌ریزی، دارایی‌های نامحسوس، اثر بخشی و پیشبرد نقش دارند. کوستا والینو و همکاران^۱ (۲۰۲۱) افزایش کیفیت خدمات را برای افزایش اعضای وفادار فدراسیون و توسعه پایدار اقتصادی پیشنهاد می‌کنند.

همان‌طور که حسینی و همکاران (۱۴۰۱) بیان می‌کنند توسعه بازاریابی اینترنتی نقش پررنگ فضای مجازی را در درآمدزایی سازمان‌های ورزشی نمایان ساخته است. لودویچ و لیدیا^۲ (۲۰۲۱) نیز بیان

¹ Cuesta-Valiño, Pedro, Pablo Gutiérrez-Rodríguez, and Cristina Loranca-Valle

² [Budovich, Lidia Sergeevna](#)

کردند چالش‌های فنی مانعی برای اجرای تجارت الکترونیک در صنعت ورزش کشور نیست، بلکه چالش‌های مدیریتی و چالش‌های فرهنگی- اجتماعی تا حدودی مانع می‌باشند. گراندلین و همکاران^۱ (۲۰۲۱) توجه به مسپولیت اجتماعی سازمان‌های ورزشی را برای جذب حامیان و منابع با اهمیت دانستند.

کریمی و همکاران (۱۴۰۱) راهکارهای توسعه کسب و کار مجازی سازمان‌های ورزشی را این گونه برشمردند: آموزشی، نوآوری، مشارکت در فضای مجازی، شبکه ذینفعان، تولید محتوا، آگاهی مردم از خدمات ورزش مجازی، توسعه کسب و کار مجازی خدمات ورزشی، بودجه، نظام مالیاتی، اقتصادی، اطلاعاتی، بازاریابی، خدمات پس از فروش، نوآوری و خلاقیت، نگرشی، فرهنگی، تجاری‌سازی و برندسازی. حمیدی (۱۳۹۱) نیز یکی از مهمترین ضعف‌های فدراسیون ملی ورزش‌های دانشگاهی را ضعف در بازاریابی، عدم امکان درآمدزایی و جذب منابع مالی بیان می‌کند.

از این رو، درآمدزایی و تأمین مالی از طریق برگزاری رویدادها و لیگ‌ها به منظور پوشش‌دادن هزینه‌ها با هدف موفقیت فنی یک تصمیم ناگزیر است. برای دستیابی به این موضوع سرمایه‌گذاری در ساخت و راه‌اندازی استادیوم‌ها و زیرساخت‌ها، راهکاری است که راه‌های درآمدزایی متعددی را پیش روی مدیران قرار می‌دهد (شنون^۲، ۲۰۱۷). ساختار استادیوم‌ها، رفاه و امکانات آنها با میزان علاقه‌مندی هواداران و افزایش درآمد سازمان‌های ورزشی رابطه معنادار و مثبت دارد (لاگس و لانستار^۳، ۲۰۰۸).

یکی از فدراسیون‌هایی که علاوه بر داشتن بازار هدف گسترده و مختص به خود نتایج خوبی در رقابت‌های بین‌المللی (جهانی، پاراآسیایی و پارالمپیک) کسب نموده، فدراسیون جانبازان و معلولین می‌باشد. فدراسیون جانبازان و معلولین یک سازمان عمومی و مردم‌نهاد با هدف تربیت ورزشکاران جانباز و معلول در راستای ورزش‌های همگانی، قهرمانی و حرفه‌ای و به منظور حفظ، ارتقا و سلامتی جسمانی، نشاط روحی آنان همچنین درک بیشتر احساس ارزشمند بودن در آنها، تغییر نگرش خانواده‌ها و جامعه معلولین به فعالیت‌های ورزشی فرزندان خود، ایجاد نگاهی مثبت در شخص معلول نسبت به ظرفیت‌های خود پیرامون ضرورت انجام فعالیت ورزشی فعالیت می‌نماید. طبق برنامه راهبردی این سازمان، یکی از راهبردهای فدراسیون جذب منابع پایدار می‌باشد. (برنامه راهبردی ۴ ساله فدراسیون جانبازان و معلولین، ۱۳۹۵). کرک،

1 Géraldine Zeimers, Arthur Lefebvre, Mathieu Winand, Christos Anagnostopoulos, Thierry Zintz & Annick Willem

² Shannon

³ Lages, L., Lancestare, A.

شناسایی چالش‌ها و فرصت‌های تامین مالی فدراسیون ورزش‌های جانبازان و معلولین

پاتریک و همکاران^۱ (۲۰۱۸) در پژوهشی به این یافته رسیدند که مشارکت در تجارت ورزشی، بازاریابی و رسانه بر توسعه ورزش پایه تاثیر دارد. با توجه به ویژگی‌های منحصر به فرد این فدراسیون و وظایف محوله به آن به منظور شناسایی روش‌های تامین مالی مناسب، این پژوهش به دنبال شناسایی چالش‌ها و فرصت‌های تامین مالی این سازمان می‌باشد.

^۱ Kerck, Patric etc.

روش‌شناسی پژوهش

در این تحقیق روش پژوهش، کیفی می‌باشد. همچنین این تحقیق بر مبنای هدف از نوع کاربردی است. جامعه آماری پژوهش حاضر شامل صاحب‌نظران در حیطه‌های بازاریابی و اقتصادی ورزش بود و مشارکت‌کنندگان در این پژوهش از سه حوزه افراد اجرایی آشنا به امور ورزش جانبازان و معلولین، متخصصان بازاریابی و اعضای هیئت علمی بودند. نمونه‌ها به صورت هدفمند قضاوتی بر اساس نقش‌های تاثیرگذار و تصمیم‌ساز از دیدگاه محققان انتخاب شدند. به منظور جمع‌آوری داده‌های مورد نیاز از مصاحبه کیفی نیمه‌ساختاریافته و عمیق استفاده گردید و مصاحبه‌ها به صورت گلوله برفی تا رسیدن به اشباع نظری ادامه یافت که در نهایت با ۲۰ نفر مصاحبه صورت گرفت.

در این پژوهش از روش تحلیل محتوای کیفی برای تحلیل داده‌های جمع‌آوری‌شده استفاده گردید. این روش، امکان دستیابی به شناخت گسترده و عمیق در یک قلمرو گفتگویی یا موضوع خاص را فراهم می‌آورد (هومن، ۲۰۰۶). در روش تحلیل محتوای کیفی، تکنیک‌های کدگذاری و طبقه‌بندی داده‌ها، شکل‌دهنده فرایند پردازش داده‌ها شناخته می‌شوند. بنابراین، باید متن‌های به‌دست‌آمده از مرحله گردآوری گفتمان را خواند و مضامین آنها را شناسایی و دسته‌بندی کرد و سپس به استخراج و دسته‌بندی مقوله‌ها و تفسیر گزاره‌های اصلی مطرح در فضای گفتمان پرداخت (یورگنسن و فیلیپس^۱، ۱۳۹۳). در اینجا نیز در گام نخست، از کدگذاری باز و روش جمله به جمله استفاده شد و در این چارچوب، جملات براساس محتوای کلیدی مطرح شده در آنها دسته‌بندی شدند. سرانجام پس از حذف مقوله‌های دارای مضامین و معانی یکسان و نیز ادغام مقوله‌های هم‌سنخ و هم‌سو، گزاره‌های اصلی براساس ابعاد مختلف طبقه‌بندی گردید. سرانجام گزارش تحلیلی پژوهش بر مبنای گزاره‌های اصلی به دست‌آمده به نگارش درآمد. همچنین از آنجا که تحلیل و تفسیر اطلاعات در مطالعات کیفی به دلیل پیچیدگی از دشوار شدن تحلیل در انتهای کار می‌تواند در طی فرآیند جمع‌آوری داده‌ها انجام شود، مهم است که یک روش نظام‌مند برای دسته‌بندی داده‌های به‌دست‌آمده از پژوهش طراحی کرد و سپس آن‌ها را به کدهای شناسایی شده در پژوهش تبدیل نمود (کر سول^۲، ۱۹۹۸: ۴۷). بر این اساس روش تحلیل محتوای کیفی مورد استفاده قرار گرفت. همچنین جهت اعتبار و روایی بیشتر، کلیه فرآیند تحلیل مصاحبه‌ها و کدگذاری‌ها توسط دو محقق انجام پذیرفت.

^۱Yorgenson & Philips

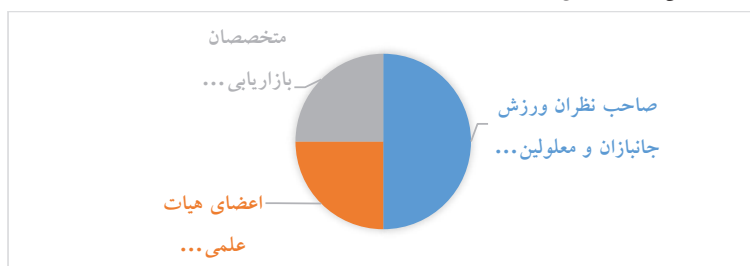
^۲ Creswell

شناسایی چالش‌ها و فرصت‌های تامین مالی فدراسیون ورزش‌های جانبازان و معلولین

در این راستا، متن مصاحبه‌ها بعد از چندین بار بازخوانی دقیق توسط پژوهشگر، به صورت سیستم کدگذاری باز برای تولید تحلیل قرار گرفتند. طبقه‌های اولیه تجزیه و متن مصاحبه‌ها به واحدهای معنایی یا کدها تبدیل شدند که در مرحله بعد خلاصه گردیدند. کدهای مختلف بر اساس تفاوت‌ها به طبقه‌هایی دسته‌بندی و با هم مقایسه و توسط دو پژوهشگر طبقه‌بندی شدند. در این مرحله، بازنگری جهت رسیدن به درونمایه‌های مورد بحث و مقبولیت داده به منظور افزایش اعتبار از تحلیل همزمان داده‌ها، انتخاب مطلعان اصلی، مشاهده مداوم، استفاده از تلفیق زمانی، رسیدگی و بازنگری ناظران استفاده شد (گرنهم و لوندمن^۱، ۲۰۰۴).

یافته‌های پژوهش

همانطور که در شکل مشاهده می‌شود نمونه تحقیق در سه گروه مورد مصاحبه قرار گرفتند.

شکل ۱: تفکیک نمونه تحقیق

در فرآیند اولین مرحله کدگذاری مصاحبه‌های انجام گرفته، در مجموع تعداد ۳۲۱ نشان شناسایی گردید و سپس در مرحله دوم کدگذاری با توجه به نزدیکی موضوعی و مفهومی در ۷ مفهوم به شرح ذیل دسته‌بندی شدند. در نهایت مفاهیم در دو بخش چالش‌ها و فرصت‌ها دسته‌بندی گردید.

جدول ۱: مولفه منابع (شامل انسانی، مالی، فیزیکی و دارایی‌های نامشهود)

مولفه منابع	نشان‌ها	تعداد تکرار	رتبه
عدم استفاده از افراد علمی در زمینه بازاریابی		۲	۳

1 Graneheim UH, Lundman B.

۳	۲	عدم استفاده از متخصص در زمینه بازاریابی	
۲	۳	کمبود شدید نیروی انسانی متخصص (مربی، داور و...) جهت توسعه	
۱	۴	عدم استفاده از مشاور در امور بازاریابی	
۳	۲	ضعف در مدیریت استفاده از فضاهای موجود تبلیغاتی	
۳	۲	اعتقاد به جوان گرایی در انتخاب کارکنان	
۲	۳	حضور کارکنان با انگیزه در بدنه فدراسیون	۳
۳	۲	استفاده از نیروهای داوطلب در رویدادها	۳
۳	۲	استفاده از نیروهای کارورزی	
۲۲		جمع کل	

جدول ۲: مولفه منابع فیزیکی و دارایی های نامشهود

رتبه	تعداد تکرار	نشان ها	مولفه منابع
۴	۲	نبود کمپ تمرینی و محیط مناسب جهت تمام رشته ها	۳
۲	۴	عدم مناسب سازی اماکن ورزشی در کل کشور	۳
۳	۳	اجاره اماکن در زمان های مازاد	۳

۵	۱	ساختمان مناسب فدراسیون جهت حضور معلولین		
۴	۲	تامین زمین جهت احداث کمپ تیم‌های ملی		
۱	۵	داشتن ظرفیت بالا در اختصاص فضای تبلیغاتی		
۱	۴	عدم وجود لوگو و نشان مناسب	۱۰	دارایی‌های نامشهود ۳
۳	۲	عدم برنامه‌ریزی توسعه برند	۵	
۲	۳	توجه به امور فرهنگی و هماهنگی با سازمان‌ها (بنیاد شهید و امور ایثارگران، سازمان بهزیستی، مدارس استثنایی)	۱۰	
۱	۱	داشتن هویت سازمانی در راستای اهداف سازمان	۵	
۲۷		جمع کل		

جدول ۳: مولفه منابع مالی

رتبه	تعداد تکرار	نشان‌ها	مولفه منابع	
۲	۳	درآمدزایی ضعیف از فرایند برگزاری رویدادها	۱۰	۳
۱	۵	بازاریابی ضعیف در زمینه جذب درآمد	۵	
۲	۳	محقق نشدن بودجه	۱۰	
۳	۲	تفکیک کمیته ملی پارالمپیک از کمیته ملی المپیک (بخش بودجه)	۵	

۱۳

جمع کل

در جداول ۱ تا ۳، مولفه منابع در دو بخش چالش‌ها و فرصت‌ها در جمع ۶۲ نشان حاصل شد.

جدول ۴: مولفه مدیریت و برنامه‌ریزی سازمانی

رتبه	تعداد تکرار	نشان‌ها	مولفه مدیریت
۱	۴	نبود ساختار بازاریابی در سازمان	
۳	۲	عدم اعتماد به برون‌سپاری اقدامات بازاریابی	
۴	۱	عدم مدیریت مناسب باشگاه‌ها	
۴	۱	تاثیر سیاست و نظام کشور بر حضور زنان	۳ ۳
۴	۱	تحریم‌های کشور در حوزه واردات تجهیزات.	
۲	۳	نوسانات ارزی و هزینه بالای اعزام‌ها	۳ ۳ ۳
۲	۳	عدم استفاده از برنامه‌های مسئولیت اجتماعی	
۳	۲	ایجاد سامانه هواداری ۳۰۶۴	
۲	۳	ثبات مدیریت	
۳	۲	مدیریت مناسب و حمایت از رشته‌های جدید	۳ ۳ ۳
۳	۲	بهبود برگزاری مراسم‌ها (افتتاحیه، اختتامیه و جشن‌ها)	
۳	۲	توجه خاص مسئولان نظام	
۲۶		جمع کل	

جدول ۵: مولفه برنامه‌ریزی سازمانی

برنامه‌ریزی سازمانی	نشان‌ها	تعداد تکرار	رتبه
برنامه‌ریزی سازمانی	فقدان برنامه راهبردی در امر بازاریابی	۷	۱
	عدم انجام کارهای جدید و خلاقانه	۳	۳
	شناسایی مشتریان بر اساس ماهیت حقیقی و حقوقی.	۲	۴
	عدم شناسایی سازمان‌ها به ویژه در بخش صنعت	۴	۲
	نداشتن برنامه برای جذب مخاطب	۲	۴
	بهبود شرایط درآمدزایی در گذر زمان	۱	۵
	توسعه ورزش همگانی	۲	۴
	توسعه رشته‌های جدید	۳	۳
	توسعه ورزش بانوان	۲	۴
	استفاده از کلاس‌های آموزشی تربیت مربی و داوری	۳	۳
جمع کل		۳۰	

در جداول ۴ و ۵ مولفه مدیریت و برنامه‌ریزی در دو بخش چالش‌ها و فرصت‌ها ۵۶ نشان حاصل شد.

جدول ۶: مولفه ارتباطات و رسانه

ارتباطات و رسانه	نشان‌ها	تعداد تکرار	رتبه
ارتباطات و رسانه	فرهنگ ضعیف رسانه در ترویج و انتشار ورزش جامعه هدف	۲	۴
	نیاز به صرف هزینه و وجود ارتباطات جهت پخش تلویزیونی	۲	۴
	ارتباط ضعیف با رسانه‌های مجازی	۲	۴
	فقدان تولیدات اینترنتی و مدیریت این شبکه	۲	۴

۴	۲	ایجاد تصویر ضعیف یا نامطلوب توسط رسانه	
۵	۱	لزوم ایجاد نشریات اختصاصی	
۳	۳	عدم استفاده از شبکه‌های مجازی مردمی (غیرقانونمند)	
۳	۳	عدم استفاده از شبکه‌های مجازی فدراسیون، باشگاه‌ها و بازیکنان ستاره	
۴	۲	پیوند ضعیف فدراسیون با مراکز علمی و پژوهشی	
۴	۲	عدم استفاده از بیلبوردهای شهری در فضاهای پر تردد که در تفاهم نامه‌ها تصویب گردیده	
۳	۳	عدم ارتباط صحیح و مداوم با ذی‌نفعان	
۳	۳	توانایی ضعیف در برقراری ارتباطات خارج سازمانی	
۲	۵	عدم بهره‌گیری از بانک جامع اطلاعاتی و آماری برای ارتباط با رسانه	
۴	۲	عدم حضور در فضای مجازی به صورت قدرتمند و تخصصی	
۳	۳	تفاهم نامه‌های موجود در مورد اختصاص زمان جهت ورزش جانبازان و معلولین در صدا سیما	۳
۱	۶	تصویب آیین نامه حمایت از ورزش جانبازان و معلولین در شورای فرهنگ عمومی کشور	۳
۴۳		جمع کل	

در جدول ۶ در دو بخش چالش‌ها و فرصت‌ها در جمع ۴۳ نشان حاصل شد.

جدول ۷: شیوه‌های معمول تامین مالی (حق پخش، حامیان مالی، هواداری و فروش کالا و خدمات)

رتبه	تعداد تکرار	نشان‌ها	حق پخش
۱	۵	عدم وجود قانون مناسب در زمینه دریافت حق پخش	۱
۴	۲	مشکلات مربوط به کپی‌رایت	۲
۳	۳	عدم توجه رسانه به ورزش معلولین	۳

۴	۲	دریافت وجه بابت نمایش رویدادهای ورزشی از سوی شبکه‌های تلویزیونی	
۴	۲	عدم‌فعالیت مناسب در شبکه‌های خصوصی آنلاین	
۳	۳	تعدد مسابقات و رویدادهای مختلف جهت پوشش خبری	
۳	۳	وجود مواد قانونی در زمینه تخصیص زمان از سوی رسانه	۳
۲	۴	استفاده از ظرفیت مسئولیت اجتماعی سازمان‌ها	
۲	۴	جاذبه‌های ویژه روز مسابقات نمایش کلیپ و جذابیت برای حامیان	
۳۸		جمع کل	

جدول ۸: شیوه‌های معمول تامین مالی (حامیان مالی)

رتبه	تعداد تکرار	نشان‌ها	حامیان مالی
۱	۵	عدم استقبال شرکت‌های بزرگ تجاری به دلیل جذابیت‌های موجود در سایر رشته‌های ورزشی	حامیان مالی (اسپانسر)
۴	۲	عدم شناخت ورزش جامعه هدف در کشور	
۲	۴	حضور خیرین و حمایت از ورزش جانبازان و معلولین	
۳	۳	به چاپ رساندن برنامه‌ها و توجیه حامیان مالی در راستای تبلیغاتی در قالب بسته‌های پیشنهادی	
۴	۲	حق کیت‌رینگ (تهیه غذای ورزشکاران و هواداران، تماشاچیان)	
۳	۳	بلیط‌فروشی روز مسابقه	
۲	۴	به تصویر کشیدن مسابقات بین‌المللی از طریق رسانه‌ای و جذب حامی مالی	
۳	۳	حضور خیرین در کاروان‌های اعزامی به مسابقات مختلف	
۴	۲	استفاده از ارتباط افراد سیاسی با فضای ورزش	
۳	۳	راه‌اندازی سامانه ثبت نام آنلاین	
	۳۲	جمع کل	

جدول ۹: شیوه‌های معمول تامین مالی (هواداری)

رتبه	تعداد تکرار	نشان‌ها	مولفه هواداری
۳	۲	عدم شناخت بخش وسیعی از جامعه، از ورزش جامعه هدف	هواداری
۲	۳	وجود ورزشکاران ستاره یا celebrity	
۳	۲	تقویت راه‌اندازی سامانه هوادار	

شناسایی چالش‌ها و فرصت‌های تامین مالی فدراسیون ورزش‌های جانبازان و معلولین

۱	۴	دریافت حق عضویت از اعضا
	۱۱	جمع کل

جدول ۱۰: شیوه‌های معمول تامین مالی (فروش کالا و خدمات)

رتبه	تعداد تکرار	نشان‌ها	مولفه فروش کالا و خدمات
۲	۴	هزینه بالای لوازم ورزشی در جامعه هدف (ویلچر...)	فرش و کالاهای خدمات
۳	۳	کمبود شدید اماکن و تجهیزات ورزشی اختصاصی	
۱	۵	تحقیق و توسعه و ساخت بخشی از نیازهای تجهیزاتی توسط فدراسیون	
۳	۳	امکان صادرات تجهیزات تولیدشده به کشورهای همسایه	فرش و کالاهای خدمات
۳	۳	فروش کالاهای تجاری (مسکات)	
	۱۸	جمع کل	

جدول ۱۱: شهرت و رقابت بین‌المللی (مولفه مدال‌های دریافت‌شده در پارالمپیک)

رتبه	تعداد تکرار	نشان‌ها	مولفه شهرت
۳	۲	حضور پرشتاب رقبا در عرصه قهرمانی	فرش و کالاهای خدمات
۳	۲	عدم حمایت مناسب مالی از ورزشکاران	
۲	۳	فقدان قراردادهای حمایت مالی در میان ورزشکاران	
۳	۲	کسب مدال‌های متعدد توسط بانوان	
۳	۲	کسب نتایج و مدال در رقابت‌های مختلف	
۱	۴	کسب سکوی سوم آسیا برای نخستین بار در رقابت‌های پاراآسیایی جاکارتا	
	۱۶	جمع کل	

مولفه شهرت و رقابت بین‌المللی
(مدال‌های ... افتخارات ...)

شناسایی چالش‌ها و فرصت‌های تامین مالی فدراسیون ورزش‌های جانبازان و معلولین

جدول ۱۲: مولفه فرهنگ سازمانی

رتبه	تعداد تکرار	نشان‌ها	مولفه فرهنگ سازمان
۲	۲	عدم امکان جذب مخاطب با مغایرت‌های فرهنگی	فرهنگ سازمان
۲	۲	ایجاد فضاهای فرهنگی مناسب با فضای ورزش جانبازان	
۱	۵	توجه خاص بخشی از جامعه به قشر جانبازان و معلولین	
	۹	جمع کل	

جدول ۱۳: مولفه قشر مخاطبان خاص

رتبه	تعداد تکرار	نشان‌ها	مولفه منابع
۶	۲	تفاوت در الگوهای جذب و نگهداری مخاطبان	منابع مختص
۶	۲	ضعف در فرهنگ‌سازی جامعه و خانواده‌ها	
۴	۴	بالا بودن هزینه ورزش جانبازان و معلولین (نسبت به سایرین)	
۳	۵	دشواری در حمل و نقل جانبازان و معلولین	منابع مختص
۵	۳	عدم امکان و سهولت در دسترسی به فضاها و امکانات ورزشی	
	۳	تنگناهای معیشتی افراد (عمده افراد از قشر محروم)	
۲	۶	توجه مسئولان نظام به جامعه مخاطب فدراسیون	منابع مختص
۵	۳	حضور جانبازان و توجه جامعه به این قشر	
۱	۷	آمار بالای جامعه مخاطبان در کشور	
	۳۶	جمع کل	

در جدول ۱۳، با تفکیک نشان‌ها و تعداد تکرار آن‌ها در دو بخش چالش‌ها و فرصت‌ها در جمع ۳۶ نشان حاصل شد.

بحث و نتیجه‌گیری

هدف پژوهش حاضر، شناسایی چالش‌ها و فرصت‌های تامین مالی فدراسیون ورزش‌های جانبازان و معلولین لود که به این منظور ۳ مرحله کدگذاری صورت گرفت. در اولین مرحله، ۳۲۱ نشان شناسایی شد که با توجه به تکرار نشان‌ها و همچنین قرابت موضوعی در ۷ مفهوم دسته‌بندی شدند. این ۷ نشان شامل شیوه‌های معمول تامین مالی، مدیریت و برنامه‌ریزی، منابع، ارتباطات و رسانه، قشر مخاطبان خاص، شهرت و رقابت و فرهنگ سازمان به تفکیک تعداد تکرار بود.

شیوه‌های معمول تامین مالی: این مفهوم خود در ۴ مقوله حق‌پخش، حامیان مالی، هواداری، فروش کالا و خدمات دسته‌بندی گردید. در این بخش مشخص شد که به دلیل نبودن قانون حق پخش و انحصاری بودن صدا و سیمای درایران، امکان دریافت وجوه مالی در قالب حق پخش مسابقات از صدا و سیما مقدور نیست که این مشکل برای سایر سازمان‌های ورزشی نیز وجود دارد. با این حال پیشرفت فناوری، ابزارهای مختلف رسانه‌ای را برای پوشش مسابقات ورزشی و به تبع آن نشان دادن حامیان مسابقات فراهم نموده است. در این بین می‌توان به تلویزیون‌های اینترنتی و شبکه‌های اجتماعی با امکان پخش مستقیم رویدادها اشاره نمود. به علاوه، تهیه کلیپ‌ها و پخش افلاین مسابقات و یا گزیده مسابقات در شبکه‌های اجتماعی و سایت فدراسیون نیز می‌تواند به این موضوع کمک نماید. عدم استقبال شرکت‌های بزرگ تجاری به دلیل جذابیت‌های موجود در سایر رشته‌های ورزشی، یکی از چالش‌های مهم ورزشی در کشور می‌باشد؛ به طوری که بخش عظیمی از اعتبارات دولتی که در ورزش کشور وجود دارد، صرف رشته فوتبال می‌شود. با این حال می‌توان قوانینی را در جهت حمایت از سایر رشته‌ها تدوین نمود تا با توجه به حضور حامیان با دادن امتیازات ویژه به شرکت‌ها و بهرمندی از معافیت‌های خاص، مشوقی باشد تا در سایر رشته‌ها هم منابع و امکانات خوبی وارد شود.

تعامل هر چه بیشتر و موثر با رسانه می‌تواند به هرچه بیشتر معرفی شدن این فدراسیون و دستاوردهای آن بینجامد. این موارد با وظایف گروه بازاریابی اتحادیه جهانی کشتی (۲۰۱۵) و بازاریابی دوچرخه‌سواری استرالیا (۲۰۱۶) و نتیجه پژوهش سلطانی، کارگر، کشگر و غفوری (۱۳۹۳) و رجبی (۱۳۹۰) همخوان است. فرصت‌های فدراسیون در بخش شیوه‌های معمول تامین مالی: بالا بودن هزینه لوازم و ادوات ورزشی در سال‌های اخیر به دلیل نوسانات ارزی و همچنین تحریم‌ها باعث گردید که ورزشکاران

شناسایی چالش‌ها و فرصت‌های تامین مالی فدراسیون ورزش‌های جانبازان و معلولین

جانباز و معلول با مشکلاتی در زمینه تهیه محصولات مورد نیاز خود روبه‌رو شوند. همین نیاز سبب شد تا فدراسیون جانبازان باتکیه بر دانش داخلی اقدام به تحقیق و توسعه و ساخت ابزارهای مورد نیاز بنماید. این امر باعث گردید تا از هزینه‌های بالا که صرف خرید این محصولات از خارج از کشور شود، جلوگیری به عمل آید و حتی در آینده نیم‌نگاهی نیز به بخش صادرات این محصولات داشته باشد. دریافت حق عضویت از اعضا، حضور خیرین و حمایت از ورزش جانبازان و معلولین، به تصویر کشیدن مسابقات بین‌المللی از طریق رسانه‌ها و جذب حامی مالی و استفاده از ظرفیت مسئولیت اجتماعی سازمان‌ها بیشترین تکرار را را به لحاظ اهمیت به خود اختصاص دادند که پژوهش‌های مختلف بر عواملی که در چارچوب شیوه‌های معمول تامین مالی معنا پیدا می‌کنند، تأکید داشته‌اند.

منابع (انسانی، فیزیکی، دارایی‌های نامشهود، مالی): بر اساس مطالب اشاره شده عامل منابع نقش مؤثری را در فدراسیون جانبازان و معلولین به عهده دارد. چالش مهم فدراسیون در بخش منابع شامل درآمدزایی ضعیف از فرایند برگزاری رویدادهاست. با توجه به فعالیت فدراسیون در ۱۸ رشته ورزشی، این فدراسیون فرصت بسیار مناسبی را در پیش روی خود به جهت جذب درآمد دارا می‌باشد که با بکارگیری شیوه‌های تامین مالی رسیدن به این هدف میسر می‌گردد. بازاریابی ضعیف در زمینه جذب درآمد، محقق نشدن بودجه، عدم استفاده از مشاور در امور بازاریابی، کمبودشدنیروی انسانی متخصص (مربی، داور و...) جهت توسعه، ضعف در مدیریت استفاده از فضاهای موجود تبلیغاتی، عدم مناسب سازی اماکن ورزشی در کل کشور و عدم وجود لوگو و نشان مناسب، از مهمترین چالش‌های پیش روی فدراسیون می‌باشد.

فرصت‌های این فدراسیون در بخش منابع شامل حضور کارکنان با انگیزه در بدنه فدراسیون است. هر سازمانی موفقیت‌های خود را مدیون نیروی انسانی خود می‌باشد. از این رو، فدراسیون جانبازان و معلولین با توجه به سوابق و نتایجی که در سال‌های اخیر کسب نموده از مزیت نیروی انسانی جوان و با انگیزه بهره‌مند می‌باشد، به طوری که با کوشش و تلاش همواره سعی نموده اند تا مناسب‌ترین امکانات و خدمات را برای به موفقیت رسیدن این فدراسیون به کار گیرند.

یک از مهمترین فرصت‌های موجود در کشور ما وجود جوانان تحصیل کرده علاقه‌مند به حضور و کسب تجربه در رویدادهای مختلف از جمله عرصه ورزشی می‌باشند. از این رو، فدراسیون جانبازان و

معلولین می‌تواند با بهره‌گیری از این توان نسبت به تامین منابع مربوط به نیروی انسانی با تدابیر خاص و تشویق از حضور داوطلبان در رویدادهای مختلفی که برگزار می‌کند بهره‌مند گردد.

داشتن ظرفیت بالا در اختصاص فضای تبلیغاتی: یکی از مهمترین بخش‌هایی که در ورزش می‌تواند به کسب درآمد منجر شود، داشتن فضاهای تبلیغاتی است که در فدراسیون جانبازان و معلولین این فضاها به شکل‌های مختلفی وجود دارد. از جمله تعداد کثیر اعزام‌ها به رویدادهای مختلف بین‌المللی. با توجه به وجود ۱۸ رشته ورزشی در دویخش بانوان و آقایان، تبلیغات بر روی لباس‌ها که بعد ر سانه‌ای بالایی دارد و سایت فدراسیون که ظرفیت بالایی در جذب تبلیغات دارد و سایر اقدامات برای کسب درآمد اشاره کرد. این موارد با وظایف گروه بازاریابی اتحادیه جهانی کشتی (۲۰۱۵) و بازاریابی دوچرخه سواری استرالیا (۲۰۱۶) و نتایج پژوهش سلطانی، کارگر، کشگر و غفوری (۱۳۹۳) و رجبی (۱۳۹۰) همخوان است. توجه به امور فرهنگی و هماهنگی با سازمان‌های بنیاد شهید و امور ایثارگران، سازمان بهزیستی و مدارس استثنایی: با بهره‌گیری از فرصت‌های اشاره شده می‌توان به اهداف خوبی در این فدراسیون برای توسعه همه‌جانبه دست یافت؛ عواملی که در چارچوب منابع معنا پیدا می‌کنند. بنابراین برای دستیابی به موقعیت مناسب در فدراسیون جانبازان و معلولین، منابع مالی یکی از اصلی‌ترین عوامل می‌باشد. عامل امکانات فیزیکی نیز نقش مؤثری را در توسعه ورزش جانبازان و معلولین به عهده دارد.

مدیریت و برنامه‌ریزی: چالش‌های فدراسیون در بخش مدیریت و برنامه‌ریزی شامل فقدان برنامه راهبردی در امر بازاریابی است. یکی از عمده دلایلی که فدراسیون نتوانسته جایگاه مطلوبی در حوزه امور بازاریابی داشته باشد و همواره با این چالش روبروست، عدم وجود یک برنامه راهبردی در بازاریابی است. بر همین اساس نقشه راه مشخص و برنامه مدونی در مورد طرح‌های بازاریابی در این فدراسیون وجود ندارد. به همین جهت یکی از مهمترین اقدامات برای رفع این چالش، تدوین برنامه راهبردی با کمک متخصصان این حوزه است.

یکی از موثر ترین راه جذب منابع در حوزه ورزش، بهرمندی از ایفای نقش مسئولیت اجتماعی سازمان‌هایی می‌باشد که دارای امکانات مختلفی هستند و می‌توان در قالب تفاهم‌نامه‌های فی مابین از این مزیت مهم به نفع ورزش جانبازان و معلولین بهره‌مند گردید. البته این امر مستلزم برنامه‌های مناسب تشویقی و شناسایی این سازمان‌ها توسط کارگروه بازاریابی این فدراسیون می‌باشد. در نهایت با وجود پتانسیل بسیار بالای درآمدهای، به دلیل عدم استفاده از افراد متخصص در این حیطه و عدم امکان شناسایی موقعیت‌های درآمدی با مشکل مالی مواجه خواهد شد؛ به طوری که این موضوع به طور مستقیم روی

شناسایی چالش‌ها و فرصت‌های تامین مالی فدراسیون ورزش‌های جانبازان و معلولین

کیفیت خدمات سازمان و همچنین عملکرد فدراسیون‌ها تاثیر می‌گذارد. شعبانی بهار و همکاران (۱۳۹۷)، رسولی و همکاران (۱۳۹۵). لیو و یونگ (۲۰۱۵) به این نکته اشاره کردند. فرصت‌های فدراسیون در بخش مدیریت و برنامه‌ریزی شامل با توجه به اینکه وظیفه اصلی هر سازمانی مدیریت مناسب و سازماندهی آن می‌باشد. لذا توجه به بعد مدیریتی در این سازمان می‌تواند با توجه به تصمیم‌گیری‌های مناسب، سازماندهی، هماهنگی و ارتباطات مناسب سازمان را در بهترین شرایط ممکن راهنمایی و مدیریت کند تا با توجه به وجود بحران‌هایی که برای تمامی سازمان‌ها پیش می‌آید بتواند دوران تکامل بهتری را برای سازمان رقم بزند. این فدراسیون از زمان تشکیل همواره با ثبات مدیریت همراه بوده و این مزیت باعث گردیده تا تمرکز سازمان در توسعه همه‌جانبه به‌کارگیری شود.

توسعه رشته‌های جدید: این فدراسیون با توجه به قشر مخاطبان خود همواره تلاش کرده با اضافه کردن رشته‌ها در قالب ورزش همگانی برای مخاطبان خود جذابیت ایجاد نماید و مخاطبان بیشتری را جذب ورزش نماید. این مزیت و فرصت باعث می‌شود در آیند توجه بیشتری از سوی مسئولان و سازمان‌ها به این فدراسیون شود و به درآمدزایی و جذب بودجه بیشتر در این حوزه منجر شود.

استفاده از کلاس‌های آموزشی تربیت مربی و داوری و توسعه ورزش بانوان، نقش بسزایی در رشد و توسعه فدراسیون جانبازان و معلولین دارد. بر این اساس، برنامه‌ریزی متضمن تعیین هدف‌ها و مقاصد سازمان و تهیه نقشه و برنامه کار است. برنامه‌ها نشان می‌دهند که هدف‌ها چگونه باید تحقق یابند. از سوی دیگر، مدیریت مهمترین زمینه فعالیت انسان است که وظیفه اصلی مدیران در همه سطوح و همه نهادهای اجتماعی این است که محیطی را طراحی، ایجاد و نگهداری کنند که اعضای سازمان بتوانند با فعالیت و همکاری گروهی در آن، به اهداف معین خود دست یابند.

ارتباطات و رسانه: امروزه اهمیت ایجاد ارتباطات صحیح به‌خصوص در صنعت روبه رشد ورزش برکسی پوشیده نیست. استفاده صحیح از قابلیت‌های رسانه و روابط عمومی می‌تواند سازمان را در جهت رسیدن به اهداف یاری رساند. چالش‌های فدراسیون در بخش ارتباطات و رسانه شامل عدم بهره‌گیری از بانک جامع اطلاعاتی و آماری برای ارتباط با رسانه است. امروزه برنامه‌ریزی در حوزه‌های مختلف مستلزم آمار و اطلاعات دقیق می‌باشد. به همین لحاظ این فدراسیون نیز در این بخش نیازمند آمار دقیق از تعداد ورزشکاران و نوع معلولیت آنها می‌باشد که در برنامه‌ریزی‌های مربوطه و همچنین ارائه دقیق آمار به جهت جذب مشارکت‌ها و امور رسانه‌ای جهت تبلیغات نیازمند یک برنامه جامع اطلاعاتی می‌باشد. برقراری ارتباطات بین سازمان‌ها به جهت تعاملات و پیشبرد اهداف، یکی از

راهکارهای موثر در جذب منابع می‌باشد. بنابراین به جهت مرتفع نمودن این چالش این فدراسیون نیازمند ایجاد واحد بازاریابی متخصص و ایجاد ارتباطات موثر با رویکرد جذب درآمد می‌باشد.

فرصت‌های فدراسیون در بخش ارتباطات و رسانه شامل تصویب آئین‌نامه حمایت از ورزش جانبازان و معلولین در شورای فرهنگ عمومی کشور و تفاهم‌نامه‌های موجود در مورد اختصاص زمان جهت پخش ورزش جانبازان و معلولین است. رسانه امروزه به راهبردی مناسب در مسیر بهبود رشد در ورزش تبدیل شده است. قابلیت‌های ارتباطات و گستردگی آن در تمامی جوامع سبب گردیده است به عنوان یک سلاح رقابتی در ورزش مورد استفاده قرار گیرد. از طرفی وجود برنامه‌ریزی مناسب و استفاده از راهبردهای ارتباطات می‌تواند مکمل مناسبی برای رسانه در جهت اعمال نفوذ در ورزش باشد. از این رو، می‌توان اعلام داشت فرصت‌های فوق منابع مهمی را پیش روی فدراسیون جانبازان و معلولین جهت بهرمند شدن هرچه بیشتر از این منابع می‌باشد که مستلزم پیگیری‌های موثر از سوی واحد بازاریابی می‌باشد. موارد پیشنهادی با تحقیقات حسینی (۱۳۹۵)، رسولی (۱۳۹۵)، صوفی‌زاده (۱۳۹۵)، قاسمی و همکاران (۱۳۹۴)، سلطانی، کارگر، کشگر و غفوری (۱۳۹۳) و ولف، شولتر، لیمستر و برنر (۲۰۱۷) همخوان می‌باشد.

قشر مخاطبان خاص: ورزش جانبازان و معلولین با ظرفیت، سابقه طولانی و قشر خاص مخاطبان در ایران دارای توانمندی‌هایی برای گسترش ابعاد بازاریابی می‌باشد. فدراسیون جانبازان و معلولین به علت برخورداری از جامعه کثیر مخاطبان توانسته در زمینه ورزشی محبوبیت خوبی در کشور کسب نماید. ورزش جانبازان و معلولین امروزه به عنوان یک ورزش محبوب در سطح ملی و بین‌المللی شناخته شده می‌باشد. از طرفی، کسب برخی موفقیت‌های بین‌المللی در ورزش جانبازان و معلولین در سالان اخیر سبب گردیده است تا توجه مسئولان به این بخش بیشتر شود. در این بین برخورداری از طرفداران ورزشکاران معروف مانند زهرا نعمتی سبب گردیده است تا زمینه‌ای موثر بر توسعه فضای کسب درآمد از این طریق فراهم گردد.

فرصت‌های فدراسیون در قشر مخاطبان خاص شامل آماربالای جامعه مخاطبان در کشور است. طبق اعلام سازمان بهداشت جهانی بین ۱۰ تا ۱۵ درصد از جمعیت کشورها را معلولین به خود اختصاص داده‌اند. بر همین اساس و با توجه به اینکه کشورمان در سال‌های اخیر درگیر جنگ تحمیلی بود، آمار جانبازان را نیز باید به این بخش افزود. همچنین آمار بالای تصادفات در کشورمان نیز این آمار را تصدیق می‌نماید که متأسفانه سالانه به این آمار اضافه می‌گردد. از این رو، می‌توان این تهدید را یکی از

شناسایی چالش‌ها و فرصت‌های تامین مالی فدراسیون ورزش‌های جانبازان و معلولین

فرصت‌های مناسب به جهت حضور این تعداد از افراد معلول در ورزش برشمرده که با برنامه‌ریزی دقیق و موثر از این فرصت استفاده نمود. توجه مسئولان نظام به جامعه مخاطب فدراسیون هم یکی از فرصت‌های فدراسیون جانبازان و معلولین اسن. حضور قشر فدراکار جانبازان و افتخارآفرینی آنها باعث گردیده تا این فدراسیون مورد توجه مسئولان نظام قرارگیرد و این فرصت می‌تواند به تقویت و توسعه هرچه بیشتر این فدراسیون کمک شایانی بنماید.

چالش‌های فدراسیون در قشر مخاطبان خاص شامل بالابودن هزینه ورزش جانبازان و معلولین (نسبت به سایرین) است. ورزشکاران معمولاً برای رسیدن به هدف خود نیازمند امکانات و شرایط خاصی می‌باشند. ورزشکاران جانباز و معلول نیز به لحاظ شرایطی که دارند امکانات و شرایط متفاوت‌تر و محدودیت‌های بیشتری در تامین امکانات مورد نیاز دارند که این چالش نیازمند حمایت دولت‌ها می‌باشند تا با تامین نیازها و بسترسازی مناسب برای این قشر، بخشی از هزینه‌های بالایی را که ورزشکاران در تامین آنها با مشکل مواجه هستند را در قالب حمایت به این قشر اختصاص دهند. دشواری در حمل و نقل جانبازان و معلولین، عدم امکان و سهولت در دسترسی به فضاها و امکانات ورزشی موجود، یکی از مهمترین مشکلاتی است که معلولین برای عدم حضورشان در سطح جامعه و به تبع آن در صحنه‌های ورزشی مطرح می‌کنند. از این رو، سازمان‌های متولی امر باید بکوشند تا این چالش را هموار کنند و زیرساخت‌های مناسبی را به جهت حضور این قشر در جامعه فراهم آورند. تنگناهای معیشتی افراد (عمده افراد از قشر محروم) هم مضمود است که مجدداً (۱۳۹۳) و حسینی (۱۳۹۲) نیز در تحقیقات خود به موضوع حمایت‌های دولت از ورزش اقشار خاص اشاره داشتند و در برنامه راهبردی ۴ ساله فدراسیون نیز مورد تاکید قرار گرفته است.

شهرت و رقابت بین‌المللی (مولفه مدال‌های دریافت‌شده)؛ شهرت در ارتباط با موفقیت نسبی، در برآورده ساختن انتظارات ذی‌نفعان بسیار موثر می‌باشد. شهرت قادر به نشان دادن اقدامات سازمان در گذشته و پیش‌بینی رفتار آینده سازمان است. عواملی چون اهمیت رویدادهای ورزشی همراه با کسب موفقیت باعث افزایش اهمیت توسعه در صنعت ورزش شده است. از این رو، موفقیت‌های کسب‌شده در رویدادهای بین‌المللی از جمله پارالمپیک و مسابقات جهانی تاثیر بسزایی در میزان رشد و توسعه ورزش جانبازان و معلولین دارد. فرصت‌های فدراسیون در شهرت و رقابت بین‌المللی (مولفه مدال‌های دریافت‌شده) شامل مهمترین فرصت‌هایی که در نتایج تحقیق به آنها اشاره شده نظیر کسب سکوی سوم آسیا برای نخستین بار در رقابت‌های پاراآسیایی جاکارتا، کسب نتایج و مدال در رقابت‌های مختلف و

نیز کسب مدال‌های متعدد توسط بانوان می‌باشد. کسب موفقیت‌های ورزشی رابطه مستقیمی با شهرت و دیده شدن در سطح جامعه دارد. از این رو فدراسیون فرصت‌های بسیار مناسبی در جهت بهره‌مندی از مزایای این مقوله دارا می‌باشد تا به وسیله آن از شرکت‌ها و سازمان‌ها به جهت حمایت و کسب درآمدهای تبلیغاتی استفاده نمایند. چالش‌های فدراسیون در شهرت و رقابت بین‌المللی (مولفه مدال‌های دریافت‌شده) شامل فقدان قراردادهای حمایت مالی در میان ورزشکاران، عدم حمایت مناسب مالی از ورزشکاران و حضور پرشتاب رقبای در عرصه قهرمانی می‌باشد. ترابی و همکاران (۱۳۹۴) و حسن‌زاده (۱۳۸۴) نیز در تحقیقات خود موضوع کسب موفقیت در ورزش را عامل مهمی در فروش و جذب مخاطب می‌دانند.

فرهنگ سازمانی: فرهنگ سازمانی به‌عنوان مجموعه‌ای از باورها و ارزش‌های مشترک بر رفتار و اندیشه اعضای سازمان اثر می‌گذارد و می‌تواند نقطه شروعی برای حرکت و پویایی یا مانعی در راه پیشرفت به شمار آید. فرهنگ سازمانی از اساسی‌ترین زمینه‌های تغییر و تحول در سازمان است. نظر به اینکه برنامه‌های جدید تحول بیشتر به تحول بنیادی سازمانی نگاه می‌کنند، هدف این برنامه‌ها تغییر و تحول فرهنگ سازمان به‌عنوان زیربنا به بستر تحول است. از همین رو در نتایج به دست آمده از تحقیق، فدراسیون جانبازان و معلولین دارای فرهنگ سازمانی خاصی می‌باشد که در بحث تامین مالی با چالش‌ها و فرصت‌هایی مواجه می‌باشد که از جمله آنها عدم امکان جذب مخاطب با مغایرت‌های فرهنگی (چالش) و توجه خاص بخشی از جامعه به قشر جانبازان و معلولین و ایجاد فضاهای فرهنگی مناسب با فضای ورزش جانبازان می‌باشد. رسولی و همکاران (۱۳۹۵) و علی‌خادمی و همکاران (۱۳۹۷) در تحقیقات خود به موضوع فرهنگ سازمانی و اهمیت آن اشاره داشتند.

در کل می‌توان گفت با وجود چالش‌های بسیاری که در زمینه درآمدزایی و بازاریابی در فدراسیون جانبازان و معلولین وجود دارد، فرصت‌های درآمدزایی بکر و ویژه این فدراسیون نیز قابل شناسایی است که در این تحقیق به‌طور کامل مورد بررسی قرار گرفت. مدیران این فدراسیون می‌توانند با احصای فرصت‌های منحصر به فرد خود در راستای درآمدزایی پایدار قدم بردارند.

منابع

- ایروان جم، عزیزاله؛ امیرحسینی، سید احسان و حمیدی، مهرزاد. (۱۴۰۱). «طراحی برنامه و نقشه راهبرد فدراسیون موتور سواری و اتومبیلرانی جمهوری اسلامی ایران با رویکرد ISM». مطالعات راهبردی ورزش و جوانان. doi: 10.22034/ssys.2022.1451.2001
- بازرگان، عباس (۱۳۸۹). مقدمه‌ای بر روش‌های تحقیق کیفی و آمیخته: رویکردهای متداول در علوم رفتاری. تهران: دیدار

شناسایی چالش‌ها و فرصت‌های تامین مالی فدراسیون ورزش‌های جانبازان و معلولین

- حسن‌زاده، مهرداد. (۱۳۸۴). **بازاریابی ورزشی**. انتشارات پرسمان
- حسینی، سمیه؛ رحیمی سرشیدارانی، قاسم و نظری، رسول. (۱۴۰۱). **تحلیل روابط ابعاد و شاخص‌های بازاریابی تحت وب؛ باشگاه های فوتبال ایران و اسپانیا**. مطالعات راهبردی ورزش و جوانان. ۲۱ (۵۸)، صص ۳۴۷-۳۶۶.
- حسینی، علی. (۱۳۹۲). **طراحی الگوی بازاریابی ورزشی لیگ برتر فوتبال جمهوری اسلامی ایران**. تهران: دانشکده تربیت بدنی دانشگاه تربیت مدرس.
- حمیدی، محسن. (۱۳۹۰). **طراحی برنامه راهبردی فدراسیون ملی ورزش‌های دانشگاهی جمهوری اسلامی ایران**. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، پردیس بین‌المللی کیش، دانشگاه تهران.
- خادمی، علی؛ ماجدی، ناصر و نادری نسب، مهدی. (۱۳۹۷). **تدوین راهبردهای بازاریابی فدراسیون کشتی جمهوری اسلامی ایران**. فصل‌نامه مدیریت و توسعه ورزش سال ۷، شماره ۴.
- خبیری، محمد؛ قهفرخی، علی؛ خسرومنش، رسول واسداللهی، آرش. (۱۳۹۷). **طراحی مدل مفهومی حمایت ورزشی در ایران**. پژوهش‌های معاصر در مدیریت ورزشی. سال ۸، شماره ۱۶، صص ۴۵-۵۴.
- خداداد حسینی، س. و رضوانی، م. (۱۳۹۱). **مدیریت جامع برند**. تهران: دفتر پژوهش‌های فرهنگی
- حسن‌زاده، مهرداد. (۱۳۸۴). **بازاریابی ورزشی**. پرسمان
- رسولی، مهدی؛ قدسی، پرستو؛ ساکت، م. و سلیمی، ن. (۱۳۹۴). **تعیین کاراکتر برند سازمان لیگ فوتبال ایران از طریق کهن الگوها**. نهمین همایش بین‌المللی تربیت بدنی و علوم ورزشی. تهران: پژوهشگاه تربیت بدنی و علوم ورزشی.
- رسولی، مهدی. (۱۳۹۳). **طراحی مدل مدیریت راهبردی برند باشگاه‌های لیگ برتر فوتبال ایران**. رساله دکتری. تهران: دانشکده تربیت بدنی، دانشگاه خوارزمی.
- رسولی، مهدی؛ خبیری، محمد؛ الهی، علیرضا و آقایی، ناصر. (۱۳۹۵). **مدل مدیریت برند باشگاه‌های لیگ برتر فوتبال ایران**. مطالعات مدیریت ورزشی. شماره ۳۵.
- رهبری، سمیه؛ شکرالهی، معصومه و طاهری، محبوبه. (۱۳۸۹). **بازاریابی ورزشی در عصر جدید**. همایش منطقه‌ای کاربرد علوم ورزشی در پیشرفت تربیت بدنی. واحد مبارکه، اصفهان.
- سازمان تربیت بدنی جمهوری اسلامی ایران. (۱۳۸۱). **سند راهبردی نظام جامع توسعه تربیت بدنی و ورزش کشور**. مصوبه جلسه مورخه ۸۲/۶/۹ هیئت محترم وزیران.
- سجادی، نصرالله؛ گودرزی، محمود؛ جلالی، مهدی و فراهانی، محمد. (۱۳۹۷). **ارائه یک مدل سه بعدی از چالش‌های توسعه تجارت الکترونیک در صنعت ورزش کشور**. رویکردهای نوین در مدیریت ورزشی. دوره ۶، شماره ۲۰، صص ۹-۲۰.
- سرلاب، رقیه؛ علی‌پور نادینلوئی، زهرا و دهقان پوری، حوریه. (۱۴۰۱). **مدل درآمدزایی فدراسیون‌های ورزشی منتخب ایران**. فصل‌نامه علمی کارافن. ۱۹ (ویژه نامه)، صص ۳۹۱-۴۱۳.
- سلطانی، مصطفی؛ کارگر، غلامعلی؛ کشکر، سارا و غفوری، فرزاد. (۱۳۹۶). **طراحی الگوی درآمدزایی باشگاه‌های حرفه‌ای فوتبال ایران**. فصل‌نامه مدیریت و توسعه ورزش. سال ۷، شماره ۴.
- شعبانی بهار، غلامرضا؛ ایزدی، علیرضا؛ گودرزی، محمود و هنری، حبیب. (۱۳۹۷). **پژوهش‌های کاربردی در مدیریت ورزشی**. دوره ۶، شماره ۲.
- صوفی‌زاده، لیلا. (۱۳۹۵). **بررسی سهم ورزش در رشد اقتصادی و اشتغال ایران طی سال‌های ۱۳۹۵-۱۳۹۱**. پایان‌نامه دکتری، دانشگاه پردیس البرز.

- کریمی، مجید؛ ماجدی، نیما؛ صفاری، لیلا و کلهر، حسین. (۱۴۰۱). «طراحی مدل توسعه کسب و کارهای مجازی در حوزه خدمات ورزشی». مطالعات راهبردی ورزش و جوانان. ۲۱ (۵۸) صص ۳۳۰-۳۱۳.
- کلاته سیفری، معصومه. (۱۳۹۴). «ارائه مدلی از تاثیر آمیخته بازاریابی بر ارزش ویژه برند باشگاه پرسپولیس». نهمین همایش بین‌المللی تربیت بدنی و علوم ورزشی. تهران.
- مجدآراء، علی. (۱۳۹۳). ورزش برای همه. انتشارات آوای ظهور
- الهی، علیرضا و سجادی، نصرالله. (۱۳۸۸). «موانع موجود در توسعه جذب درآمد حاصل از حمایت مالی در صنعت فوتبال جمهوری اسلامی ایران». مجله مدیریت ورزشی. شماره ۱.
- Aaker, J. L., Fournier, S. & Brasel, A. S. (2004). "When good brands do bad". Journal of Consumer Research., vol. 31., Pp. 1-16.
- Allison.L.(2000).The relationship between gender, type of contribution and type of
- Andreff, W. & Szymanski. S. (2006). **Handbook on the Economics of Sport**. Edward Elgar Publishing.
- Athanasios Kriemadis et al (2002). **Strategic sport management, International Sport LowAustralian sports commission- 2004- planning in sport: A Good Guide for sporting Australian sports commission-2000-club/ Association Management program** www.
- Baker, Bradley J., McDonald, Heath, Funk, Daniel C. (2016). "The uniqueness of sport: Testing against marketing's empirical laws". Sport Management Review Volume 19, Issue 4, August 2016, Pages 378–390.
- Bazargan, A. (1999). **Introduction to qualitative and mix research methods: Usual approaches in behavioral sciences**. Tehran: Didar publication. (Persian)
- Cohen, Philip J Morgan, Ronald C Plotnikoff, Robin Callister, and David R Lubans (2014). "Fundamental movement skills and physical activity among children living in low-income communities: a cross-sectional study, Cohen et al". International Journal of Behavioral Nutrition and Physical Activity 2014, 11:49 <http://www.ijbnpa.org/content/11/1/49>
- Creswell, J. W. (1998). **Qualitative inquiry and research design: Choosing among five designs**. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Cuesta-Valiño, Pedro, Pablo Gutiérrez-Rodríguez, and Cristina Loranca-Valle. (2021). "Sustainable Management of Sports Federations: The Indirect Effects of Perceived Service on Member's Loyalty". Sustainability 13, no. 2: 458.
- Deloitte & Touche (2003). **Annual Review of Football Finance**.
- Deloitte analysis (2017). "Planet football, Football money league". Sport Business Group. [www.deloitte.com/drt/Press release](http://www.deloitte.com/drt/Press%20release).
- Géraldine Zeimers, Arthur Lefebvre, Mathieu Winand, Christos Anagnostopoulos, Thierry Zintz & Annick Willem (2021). "Organisational factors for corporate social responsibility implementation in sport federations: a qualitative comparative analysis". European Sport Management Quarterly.
- GrAM, M. (2007). "A compare study on the methods of revenues for karate federation of Iran and Japan". Journal Science – research.; vol 4 (17). P:8.
- Graneheim UH, Lundman B (2000). "Qualitative content analysis in nursing research: concepts, procedures and measures to achieve trustworthiness". Nurse Educ Today;24(2):105-12.

- Hooman HA. (2013). **Practical Guide to Qualitative Research**. Tehran: SAMT; 2006. (Persian) (http://www.fivb.org/EN/BeachVolleyball/Competitions/Open/2013/Handbook_2013/FIVB-BVB-Handbook-CH04-pdf08_web.pdf)
- Lages, L., Lancelstare, A. (2008). **“The B2B-RELPERF scale and scorecard: Bringing Leeftlang”**. P.S.H. and De Mortanges. C.P. (1996). An empirical investigation of
- Liu, L., Wang, Y. S., & Wu, T. J. (2017). **“Student Satisfaction Scale Development and Application for Sport Management In China”**. EURASIA Journal of Mathematics, Science &, 8223(5), 1429-1444.
- Mayring PH. 922000). **“Qualitative content analysis”**. Forum: Qual Soc Res1(2).
- Parganas, P Anagnostopoulos, C (2015). **“Social Media Strategy in Professional Football: The case of Liverpool FC”**. Sport Management International Journal, Vol. 11, No 2. Pp 61-76.pp: 686-697.
- Rasooli, M., Elahi, A., & Esmaeali, M. (2017). **“Developed model brand management in Iran’s football proleague model”**. Journal of management and development, Gilan University. (Persian)
- Rasooli, M., Khabiri, M., Elahi, A., & Aghaee, N. (2016). **“Internal factors and obstacles of brand management in Iran's pro league football clubs”**. Sport Management Studies. 8 (35). 51-66. doi: 10.22089/smrj.2016.718. (Persian)
- Shannon, R, J (2017). **“Sports marketing: an examination of academic marketing publication”**. Associate professor of marketing, Department of economics and marketing, western Kentucky university, bowling green, Kentucky, USA;24.
- The Brazilian volleyball and sports marketing strategies T siotsou, R. (2012). **“Developing a scale for measuring the personality of sport teams”**. Journal of Services Marketing. Vol. 26., pp. 238-252.
- Wulf, J.; Söllner, M.; Leimeister, J. M. & Brenner, W. (2017). **“FC Bayern München Goes Social - The Value of Social Media for Professional Sports Clubs”**. Journal of Information Technology Teaching Cases (JITTC), Vol. 7, Erscheinungsjahr/. pp. 51-61.

اصغر شکری^۱مجید سلیمانی^۲عادل افکار^۳[10.22034/ssys.2023.2713.2961](https://doi.org/10.22034/ssys.2023.2713.2961)

تاریخ دریافت مقاله: ۱۴۰۱/۱۰/۲۴

تاریخ پذیرش مقاله: ۱۴۰۲/۷/۲۴

هدف از این پژوهش، ارائه الگوی توسعه کسب و کارهای ورزشی با رویکرد استارت اپ‌ها با استفاده از نظریه داده‌بنیاد و روش تحقیق تحلیلی بود که بدین منظور از روش‌شناسی کیفی استفاده شد. راهبرد تحقیق، استفاده از نظریه برخاسته از داده‌ها بار رویکرد استراوس و کوربین بود. مشارکت‌کنندگان در تحقیق ۱۵ نفر شامل اساتید دانشگاه رشته مدیریت ورزشی، مدیران باشگاه ورزشی و فعالان در حوزه کسب و کارهای ورزشی بودند و راهبرد نمونه‌گیری در بخش کیفی هدفمند با حداکثر تنوع یا ناهمگونی بود. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از تحلیل محتوای مصاحبه‌ها و کدگذاری استفاده شد. ابزار تحقیق، مصاحبه باز بود و نتایج بر مبنای سه مرحله کدگذاری باز، محوری و گزینشی تحلیل شد. یافته‌های پژوهش نشان داد خط‌مشی‌های توسعه کسب و کار، عوامل قانونی - حقوقی، نوآوری در استارت اپ‌ها، تحول و تغییر نگرش عوامل علی بودند. عوامل زمینه‌ای شامل زیرساخت‌های بصری مناسب، نیروی انسانی، شفافیت در اجرای استارت اپ، جلب و حفظ مشتری، وجود الگوهای موفقیت کسب و کار و ارائه آن بود. همچنین عوامل مداخله‌گر شامل عامل‌های فراهم‌کردن بسترهای استفاده از فناوری‌های نوین، تولید محتوای مرتبط، عوامل بازدارنده اقتصادی و بررسی تحرکات بازار بود. راهبردهای برگزاری استارت اپ‌های تخصصی، سیاست حمایتی از استارت اپ‌ها، تدوین و اجرای قوانین مرتبط با استارت‌اپ‌های ورزشی، زنجیره تامین، امکان‌سنجی و کارآفرینی از طریق استارت اپ‌ها، راهکارها را تشکیل دادند. در نهایت ارتقا و توسعه کسب و کار ورزشی، توسعه اقتصادی، ارتقای همکاری صنعت و دانشگاه و جذب مشتری در کسب و کار ورزشی

^۱ دانشجوی دکتری مدیریت ورزشی، واحد همدان، دانشگاه آزاد اسلامی، همدان، ایران^۲ دانشیار، گروه تربیت بدنی، واحد ملایر، دانشگاه آزاد اسلامی، ملایر، ایران (نویسنده مسئول)

E-mail: Mjd_slymn@yahoo.com

^۳ استادیار، گروه تربیت بدنی، واحد ملایر، دانشگاه آزاد اسلامی، ملایر، ایران

پیامدهای حاصل از پژوهش حاضر بودند.

واژگان کلیدی: توسعه، کسب و کار و استارت‌آپ.

مقدمه

صنعت ورزش در دهه‌های اخیر دوران جدید و تازه‌ای را تجربه می‌نماید؛ به طوری که ورزش به‌عنوان یک بخش اقتصادی در تولید کالاها و خدمات ورزشی و توسعه اقتصاد ملی کشورها، یکی از پردرآمدترین صنایع در قرن بیست و یکم به شمار می‌رود (الکراشی و همکاران^۱، ۲۰۲۰). به عبارت دیگر، ورزش و تفریحات سالم در کشورهای توسعه‌یافته در قالب یک صنعت جذاب متشکل از کسب و کارهای متنوع به عنوان بخش تأثیرگذار در رشد اقتصاد آن‌ها مورد توجه بوده قرار گرفته است (الهی، ۱۳۹۴). امروزه ورزش به صنعت بین‌المللی و درآمدزا تبدیل شده است. در عرصه تجارت جهانی، ورزش صنعتی منحصر به فرد است، زیرا مشتریانی دارد که در مقابل تماشای ورزش و نه خرید یا مصرف آن پول پرداخت می‌کنند (مندعلی‌زاده و همکاران، ۱۳۹۵). در حال حاضر ورزش پدیده‌ای است که مورد توجه عده زیادی از سیاست‌مداران، بازرگانان، متخصصان علمی و مردم عادی قرار گرفته است. در نگاه کلی محصولات ورزشی را می‌توان به کالا و خدمات تقسیم‌بندی کرد (ژو و همکاران^۲، ۲۰۱۹). اما به دلیل اینکه عمدتاً خدمات ورزشی در اختیار دولت بوده، به صورت کاملی رشد پیدا نکرده است. کسب و کارهای ورزشی ایران بیشتر مربوط به تجهیزات ورزشی می‌شود (شاکرمی و همکاران، ۱۴۰۰)، چرا که سایر بخش‌ها هنوز ساختار کسب و کار پیدا نکرده‌اند. در حالت ایده‌آل، کارآفرین ورزشی باید فرصت‌های موجود، قابل ایجاد و یا کشف در زمینه ورزش را دریافته و از آن فرصت‌ها برای خلق فعالیت کارآفرینانه نوپا استفاده نماید. ورزش زمینه‌های متعددی چون زمینه‌های تولیدی، خدماتی، توزیعی و یا سایر جنبه‌های فرعی مرتبط با ورزش را شامل شود (محمد کاظمی و همکاران، ۱۳۹۵). یک مدل کسب و کار، مجموعه‌ای است که نشان می‌دهد یک شرکت چه فعالیت‌هایی را به چه صورت و در چه زمانی انجام دهد تا با استفاده

¹ AlQershi et al.

² Zhu et al.

ارائه الگوی توسعه کسب و کارهای ورزشی با رویکرد استارت اپ‌ها بنا بر نظریه داده بنیاد

از منابع خود بتواند ارزش مازاد مشتری را خلق و موقعیت مناسبی برای خود کسب کند (آفواه و توسی^۱، ۲۰۱۳). یکی از پیامدهای مهم ورزش به وجود آمدن کسب و کارهای متعدد می‌باشد. همچنین کسب و کارهای ورزشی در رشد انواع ورزش بی‌تاثیر نیستند. با توجه به اینکه امروزه شاهد روی آوردن به منابع مالی جدید در توسعه اقتصاد ملی و بهره‌گیری از صنعت ورزش برای درآمذایی به صورت عام و استقلال مالی بخش ورزش جامعه به صورت خاص بوده و در این راستا ایجاد و موفقیت کسب و کارهای ورزشی یکی از کانال‌های بسیار مهم جهانی در توسعه سهم صنعت ورزشی از تولید ناخالص ملی محسوب می‌گردد و از طرفی افزایش نیروهای تحصیل کرده ورزشی و تنوع نیازها و علاقمندی‌های مردم وجود کسب و کارهای ورزشی را توجیه می‌نماید. علاوه بر این موارد، محیط کاملاً رقابتی و افزایش رکودها و تورم، صاحبان کسب و کارهای ورزشی را به خروج داوطلبانه از بازار تشویق می‌کند (نوبخت ساریان و احسانی، ۱۳۹۵). شرایط بازار متغیر است و همین شرایط کسب و کارها را وادار می‌کند که با شرایط موجود انطباق یابند و کسب و کار خود را متناسب با فناوری‌های جدید و گزاره‌های ارزشی منحصر به فرد بازنویسی کنند. محیط بازار سازمان‌ها یک محرک اصلی سازمان‌ها به منظور رفتن به سمت تغییرات مداوم است. لازمه موفقیت سازمان‌ها در این بازارهای متغیر، ایجاد نوآوری در محصولات و خدمات قابل عرضه به مشتریان است. (دهقانی و همکاران، ۱۳۹۴). برای ایجاد نوآوری در کسب و کارها در سال‌های اخیر از رویکردهای مختلفی استفاده شده که یکی از این موارد استارت‌آپ‌ها می‌باشند (شامس و همکاران^۲، ۲۰۲۰). استارت‌آپ، کسب و کاری است که بر اساس ایده‌های یک کارآفرین و یا یک بنیانگذار به صورت فردی شکل گرفته و این شرکت در جستجوی یک مدل کسب و کار تکرار شونده و مقیاس‌پذیر است. به بیانی دقیق‌تر، استارت‌آپ‌ها مدلی از کسب و کار هستند که توسعه، جزء لاینفک آنها به شمار می‌رود و این کسب و کارها به دنبال برطرف کردن نیاز مشتریان و حل مسئله هستند (ژو و همکاران، ۲۰۱۹). از این رو، میان مقوله استارت‌آپ و کارآفرینی قربت و نزدیکی معنایی وجود دارد، با این تفاوت که کارآفرینی به هر

¹Afuah & Tucci

² Shams et al.

کسب و کار برآمده از افکار و تلاش‌های یک کارآفرین مستقل اشاره دارد که کمتر با نیت گسترش فراگیر و شهرت‌افزایی شکل می‌گیرد، در حالی که استارت‌آپ‌ها به کسب و کارهای جدیدی اطلاق می‌شود که تمایل به رهایی از فردیت داشته، کارکنان زیادی را به استخدام خود در آورده و داعیه گسترش و مقیاس‌پذیری دارند (ژن ژو و همکاران^۱، ۲۰۲۰). استارت‌آپ‌ها با عدم اطمینان محیطی بالایی مواجه بوده و همچنین نرخ شکست بالایی را نیز تجربه می‌کنند، اما اقلیتی که این سدها را پشت سر می‌گذارند، استعداد و ظرفیت بالایی برای رشد و اثرگذاری خواهند داشت (تاری و همکاران^۲، ۲۰۱۹). پس از به ثمر رسیدن یک کسب و کار نوپا، بر اساس موارد مهمی مانند بررسی هزینه‌های اولیه، شناخت رقبا، آینده کسب و کار نوپا و فرصت‌های پیش روی آن ارزش‌گذاری صورت می‌گیرد (طالب‌پور و همکاران، ۱۳۹۸). در سال‌های اخیر توجه به اکوسیستم‌های استارت‌آپی بیشتر مورد توجه قرار گرفته است. هدف این کسب و کارها، توجه به دستاوردهای علمی و فناوریانه از فرایند تولید تا بازار، پاسخگویی به نیازهای مخاطبان در محیط‌های اجتماعی-اقتصادی است. این کسب و کارها حول ایده‌های نوآورانه بنا می‌شوند. ریسک‌پذیری زیاد، توان بالا برای قابلیت رشد و بازگشت سریع سرمایه و هزینه راه‌اندازی کمتر از دیگر ویژگی‌های کسب و کارهای نوپا هستند. با گسترده‌گی روزافزون صنعت ورزش، روند روبه رشدی در استارت‌آپ‌های ورزشی دیده می‌شود که با ارائه راه‌حل‌های خلاقانه برای حل مسائل و چالش‌های حوزه ورزش مبتنی بر مدل‌های کسب و کار جدید، کمک‌های بزرگی می‌کنند (سالفو^۳، ۲۰۲۰). در کشور ما به علت وجود نیروهای دانش‌آموخته ورزشی که تعداد قابل توجهی از آنان بیکارند، کسب و کارهای نوپای ورزشی می‌توانند زمینه مناسبی برای ایجاد اشتغال فراهم آورند. افزایش چالش‌هایی مثل شهرنشینی و کاهش تحرک در کشور و احتمالاً نبود رقیب‌های سنتی در این کسب و کار، ورود کارآفرینان و استارت‌آپ‌های ورزشی موجب اثرات بیشتری بر اقتصاد و اشتغال در حوزه ورزش می‌شوند. شناخت مخاطب‌های استارت‌آپ‌های ورزشی یکی از مهم‌ترین اقدامات برای شروع کار است تا برای پاسخ به نیازهای هر گروه از مخاطب‌ها،

¹ Zhen ZHu

² Tari et al.

³ Salfo

ارائه الگوی توسعه کسب و کارهای ورزشی با رویکرد استارت اپ‌ها بنا بر نظریه داده بنیاد

ایده‌هایی خلاقانه ارائه نمود (ریو او و همکاران^۱، ۲۰۱۹). نیازها و چالش‌های موجود، فرصت‌های کلیدی را برای توسعه در استارت‌آپ‌های ورزشی به وجود آورده‌اند. مخاطب‌های استارت‌آپ‌های ورزشی عبارت‌اند از: عموم مردم، ورزشکاران مبتدی، ورزشکاران حرفه‌ای، مربیان، طرفداران ورزشی، باشگاه‌داران و مدیران ورزشی و نهادهای سیاست‌گذار (احمدی، ۱۳۹۸). از این رو، مطالعات نشان داده است که از سال ۲۰۰۹ تا ۲۰۱۴ صنعت ورزش در دنیا هر ساله به طور متوسط هفت درصد رشد داشته است که این مقدار رشد از متوسط نرخ رشد اقتصادی در بسیاری از کشورها بالاتر است. بررسی‌های انجام شده بیانگر این است که صنعت ورزش در سال (۲۰۱۴) حدود ۷۰۰ میلیارد دلار درآمد داشته و حدود یک درصد از کل تولید ناخالص جهانی را به خود اختصاص داده است. این آمار و ارقام نشان از اهمیت رو به رشد صنعت ورزش دارد. گفتنی است که موفقیت‌های موجود، جز با کارآفرینی و نوآوری میسر نمی‌باشد و در آینده نیز نوآوری و کارآفرینی به عنوان رکن اساسی موفقیت، صنعت ورزش هر کشور را به خود اختصاص خواهد داد و در صورت نیل به این مهم، صنعت ورزش از سهمی بزرگ در تولید ناخالص داخلی برخوردار خواهد بود. همچنین کسب و کارهای کوچک و متوسط به این دلیل که رشد اقتصادی را به مقیاس‌های کوچک و در حد منطقه‌ای و محلی انتقال می‌دهند، اهمیت دارند. علاوه بر این، آنها نه تنها مشاغل جدید ایجاد می‌کنند، بلکه کارکنان را برای کسب مهارت‌های ارزشمند و تجارب کاری آماده می‌کنند (هانگ تیو^۲، ۲۰۱۹). در کل، این کسب و کارها و به طور ویژه ایجاد آنها نقش مهمی را در حفظ و ایجاد اقتصاد بازار دارند آنها ابزاری در جهت تحرک رقابت، ایجاد شغل و ترویج نو سازی اقتصاد هستند (کسلر^۳، ۲۰۱۴). امروزه در اکثر کشورها، اعم از توسعه‌یافته و در حال توسعه، جایگاه بنگاه‌های کوچک و متوسط در اقتصاد مورد توجه سیاست‌گذاران اقتصادی قرار گرفته و تلاش می‌شود تا از پتانسیل‌های این گروه از بنگاه‌ها برای تحقق اهداف کلان اقتصادی استفاده گردد. تقویت روحیه رقابت و کارآفرینی در اقتصاد، افزایش بهره‌وری و ایجاد اشتغال سه ویژگی عمده بنگاه‌های کوچک و متوسط است که چنین جایگاهی به آنها بخشیده

¹ Ruvio let a

² Huong Thu

³ Kessler

است. به طور کلی برخی از کارشناسان عقیده دارند بنگاه‌های کوچک و متوسط به نسبت بنگاه‌های بزرگ دارای بهره‌وری بالاتری می‌باشند، ولی معضلات و موانع آنها در تامین مالی از بازار مالی و سایر نهادهای مرتبط می‌تواند مانع از رشد و توسعه آنها گردد. لذا برنامه‌های حمایتی دولت به‌خصوص در زمینه تامین مالی توسعه اقتصادی را ارتقا دهد (ولتر^۱ و همکاران، ۲۰۰۱). در این رابطه نتایج پژوهش تقوی رفسنجانی و همکاران (۱۳۹۹) نشان داد که مسائلی از جمله: توان انسانی، ویژگی‌های مالی، ویژگی ایده، ویژگی‌های حقوقی و ویژگی‌های زیرساخت و شرایط فرهنگی به عنوان عوامل زمینه‌ای اهمیت دارند. همچنین نتایج نشان داد که ویژگی‌های شخصیتی، توانایی‌های فردی، ویژگی بازار و ریسک موجود در ایده به عنوان عوامل مداخله‌گر در این حوزه به شمار می‌آیند. توسعه استارت‌آپ در ورزش کشور می‌تواند آثار مثبتی در حوزه‌های فردی، ورزشی و فکری داشته باشد و این مسئله ضرورت فعالیت‌های اجرایی در این حوزه را بیش از پیش مهم تلقی می‌نماید. در این رابطه طالبی و همکاران (۱۳۹۹) بیان کردند عامل مدیریتی، تجاری، محیطی و فنی، عوامل مؤثر بر شکل‌گیری استارت‌آپ‌های ورزشی هستند. صالحیان و همکاران (۱۴۰۰) به این نتیجه دست یافتند که مؤلفه‌های ماهیت نوآورانه، شناخت بازار، سازمانی، فناورانه، محیطی، مدیریت تیم، فردی و انسانی، به ترتیب از عوامل مؤثر بر توسعه استارت‌آپ‌های ورزشی در ایران می‌باشد. در مورد شناسایی و تحلیل چالش‌های استارت‌آپ‌ها در حوزه کسب و کارهای ورزشی با رویکرد تحلیل مضمون، پرواز و عیدی (۱۴۰۲) به این نتیجه رسیدند که شش مضمون فرعی (مالی و اعتباری، قانونی و حقوقی، کسب‌وکار و بازاریابی، سازمانی و اداری، سخت‌افزاری و نرم‌افزاری و عدم آموزش مناسب) در قالب سه مضمون اصلی (عدم حمایت مالی از کسب‌وکارها، وجود قوانین و مقررات سخت و عدم وجود نیروی انسانی) در رابطه با چالش‌های استارت‌آپ‌ها در حوزه کسب‌وکارهای ورزشی بود که در قالب یک مدل ارائه شدند. امینووا و مارکی^۲ (۲۰۲۱) در پژوهشی با موضوع شکست یا موفقیت استارت‌آپ‌ها، وجود متغیرهایی مانند سرمایه‌گذاری صنعت، رقابتی اندازه شرکت، تحصیلات مؤسس و سطح تحصیلات

^۱ Welter

^۲ Amino & Marchi

ارائه الگوی توسعه کسب و کارهای ورزشی با رویکرد استارت آپ‌ها بنا بر نظریه داده بنیاد

کارکنان را بر نوآوری استارت‌آپ‌ها و به بهبود عملکرد آنها مؤثر می‌دانند همچنین راتن^۱ (۲۰۲۰) به طور ویژه به موضوع نقش شبکه‌سازی در استارت آپ‌های ورزشی پرداخت. او اذعان می‌کند که استارت آپ‌های ورزشی به عنوان یک سرمایه‌گذاری ورزشی جدید به سرعت وارد بازار شده‌اند و می‌توانند به شکل گیری انواع مشاغل منجر شوند. بوکن و نیهور^۲ (۲۰۱۹) در تحقیقی با عنوان «استارت‌آپ ناب و مدل کسب و کار آزمونی برای جدید بودن و تاثیرگذاری»، دریافتند که استارت‌آپ ناب نه تنها برای ایده‌پردازی، بلکه برای ارتقای آزمون‌های تکراری جهت کاهش عدم اطمینان، مشارکت ذینفعان و یادگیری جمعی باید به کار گرفته شود. آنها پیشنهاد کرده‌اند که مدل‌های کسب و کار جدید، در طول آزمون می‌توانند پدیدار شوند. همچنین، آنها دید مثبت‌تری از فرصت‌های استارت‌آپ ناب ارائه نمودند و این نکته را یادآور شدند که چگونه استارت‌آپ ناب می‌تواند نوآوری پایدار و اشتغال ذینفع را جهت جدید بودن و تاثیرگذاری بهتر ایجاد نماید. در نهایت، فرناندز و آفونسو^۳ (۲۰۱۸) در تحقیقی با عنوان «تغییر و بهبود مدل کسب و کار در استارت‌آپ‌های نرم افزاری»، دریافتند که مدل کسب و کار روندی پویاست که در طول زمان تکامل می‌یابد و تغییرات در عناصر کسب و کاری، از ارزش پیشنهادی محصول حمایت می‌کنند (سمت چپ بوم مدل کسب و کار استر والدِر) و بر روی عنا صری که ارائه ارزش پیشنهادی به مشتریان را توضیح می‌دهند، اثرگذار است.

در این میان مسئله مهم در کسب و کارهای ورزشی، فقدان توجه کافی به نوآوری و راهبردهای نوآورانه در کسب و کارهای ورزشی است. از آنجا که اقتصاد کشورهای درحال توسعه همانند کشورهای توسعه‌یافته و پیشرفته، دانش‌بنیان و به اصطلاح «نوآورمحور» نیست و در حال گذر از اقتصاد عامل‌محور است، در نتیجه نوآوری در بنگاه‌ها یا کسب و کارها چندان جستجو نمی‌شود. در این راستا، بر اساس تحقیق انجام‌شده نیز مدت استمرار کسب و کارهای ورزشی در طول زمان کاهش داشته است. یکی از دلایل برای عدم استمرار کسب و کارهای ورزشی می‌تواند فقدان عملکرد نوآورانه در این نوع کسب و کارها باشد

^۱ Ratten

^۲ Boken & Nihor

^۳ Fernandez & Alfonso

که پیامد آن، محو شدن در رقابت‌های فشرده کنونی است (ملک محمودی، ۱۳۹۸). از سوی دیگر، نوآوری ورزشی برای سازمان‌ها، افراد و دولت‌ها به دلیل نقش مهمی که ورزش در بازار جهانی دارد با اهمیت است. علی‌رغم محبوبیت فزاینده نوآوری‌های مرتبط با ورزش، پیشرفت‌های اندکی در توسعه نظریه‌ای که به انسجام این رشته بیانجامد، وجود داشته است (رتن، ۲۰۲۰). لذا با توجه به اهمیت صنعت ورزش در دنیای کنونی و جذاب بودن و پرمخاطب بودن رویدادها و مسابقات ورزشی بین‌المللی و اهمیت خدمات این حوزه که از طریق کسب‌وکارهای ورزشی انجام می‌شود، بررسی موضوع استارت‌آپ‌ها در این صنعت و کسب‌وکارهای مرتبط به آن یکی از مقوله‌های مهمی است که پژوهش‌های علمی اندکی در این زمینه وجود دارد. بنابراین هدف اصلی پژوهش حاضر؛ طراحی الگوی توسعه کسب و کارهای ورزشی با رویکرد استارت‌آپ‌ها می‌باشد. پژوهش حاضر در صدد است به این سؤالات پاسخ دهد:

عوامل مؤثر (عوامل علی، زمینه‌ای، مداخله‌گر، راهبردها و پیامدهای حاصل از پژوهش حاضر) بر طراحی الگوی توسعه کسب و کارهای ورزشی با رویکرد استارت‌آپ‌ها کدامند؟

روش‌شناسی پژوهش

روش انجام این پژوهش کیفی است. راهبرد تحقیق در این مطالعه تحلیل داده‌بنیاد به روش اشتراوس و کوربین بود که به صورت سیستماتیک انجام گرفت. جامعه آماری پژوهش شامل اساتید دانشگاهی رشته مدیریت ورزشی، مدیران باشگاه ورزشی و فعالان در حوزه کسب و کارهای ورزشی بودند. روش نمونه‌گیری به صورت نمونه‌گیری غیراحتمالی^۱، با انتخاب هدفمند و با حداکثر تنوع یا ناهمگونی بود. نمونه‌گیری تا رسیدن به کفایت نظری ادامه یافت. وقتی کفایت نظری حاصل شد هیچ نوع داده‌های اضافی نمی‌توان یافت که پژوهشگر به وسیله آن بتواند خواص یا ویژگی‌ها (مقوله‌ها) را تدوین کند. به موازاتی که داده‌های مشابه جمع‌آوری می‌شود، از لحاظ تجربی اطمینان حاصل می‌گردد که یک مقوله به کفایت رسیده است (دانایی فرد و همکاران، ۱۳۸۸)، از این رو، تعداد مشارکت‌کنندگان در مصاحبه ۱۵ نفر بود. برای گردآوری اطلاعات، ابتدا ادبیات و پیشینه تحقیق با استفاده از کتب، مجلات،

^۱ Non probability

ارائه الگوی توسعه کسب و کارهای ورزشی با رویکرد استارت آپ‌ها بنا بر نظریه داده بنیاد

پایان‌نامه‌های مربوط، آیین‌نامه و اسناد مرتبط و سایت‌های اینترنتی موردبررسی قرار گرفت. پس از تهیه راهنمای مصاحبه به نمونه آماری مراجعه شد و داده‌های موردنیاز با استفاده از مصاحبه‌های باز جمع‌آوری شد. طول مدت مصاحبه‌ها ۴۵-۶۰ دقیقه بود و مصاحبه‌ها توسط دستگاه ضبط دیجیتالی ثبت شد. قبل از مصاحبه با افراد به منظور حداکثر مشارکت متخصصان و استادان، نامه‌ای همراه با جزئیات اساسی اهداف مطالعه و سؤال‌ها مرتبط با آن توسط E-mail به مشارکت‌کنندگان ارسال و از آن‌ها جهت ملاقات حضوری درخواست شد. برای تحلیل مصاحبه‌ها از رویکرد ویرایشی^۱ و تئوری مبتنی بر داده^۲ گلاسر و استراوس که یکی از رویکردهای تحلیل داده‌ها در مصاحبه‌هاست، استفاده شد (دانایی فرد و همکاران، ۱۳۸۸).

گفتنی است به جهت نو بودن تحقیق و محدودیت احتمالی داده‌ها، از رویکرد مثلث‌سازی^۳ استفاده شد. مثلث‌سازی به فرایند استفاده از رویکردها و منابع گوناگون جهت جمع‌آوری اطلاعات در تحقیق اطلاق می‌شود (اسکینر، ادواردز و کوربت^۴، ۲۰۱۴). با توجه به استفاده از شیوه مثلث‌سازی (استفاده از منابع چندگانه شامل منابع کتابخانه‌ای، گروه کانونی با کارشناسان و مصاحبه با متخصصان) در این تحقیق از موارد منابع متنوع به منظور جمع‌آوری اطلاعات استفاده شد. علاوه بر این، در پژوهش حاضر جهت سنجش روایی از معیارهای اسکینر، ادواردز و کوربت (۲۰۱۴) که در جدول ۱ به آن اشاره شده، استفاده گردید:

جدول ۱: روش‌های اطمینان از روایی

روش‌ها	نحوه اجرا در این پژوهش
درگیری طولانی مدت	افزایش حساسیت نظری، مشارکت عملی و ارتباط با مشارکت‌کنندگان برای ارزیابی برداشت‌های محقق

^۱ Editing approach

^۲ Grounded Theory

^۴Triangulation

^۴ Skinner, Edwards, Corbet

مشاهده پایدار	مشارکت عملی محقق و حضور در محیط مشارکت و اکتشاف جزئیات تجارب
	مشارکت کنندگان
بازرسی مجدد مسیر	انجام بازرسی ادواری اطلاعات و کدهای به دست آمده به جهت پیشگیری از
کسب اطلاعات	سوگیری و اطمینان از صحت، توسط محقق و یک همکار (دانشجوی دکتری) آشنا
	به موضوع مورد پژوهش
چک کردن	بررسی اطلاعات به دست آمده به کمک گروه تحقیق و نظرسنجی از
	مصاحبه شوندگان در خصوص نتایج
مثلت سازی	استفاده از منابع متعدد برای جمع آوری داده ها
مقایسه مستمر	مقایسه داده های به دست آمده از منابع مورد بررسی با سایر منابع به صورت مستمر در
	تمام طول تحقیق

برای محاسبه پایایی با روش توافق درون موضوعی دو کدگذار، از یک متخصص مدیریت ورزشی که در مراحل انجام پژوهش حضور داشت و از آگاهی مناسبی در مورد این پژوهش برخوردار بود، درخواست شد تا به عنوان همکار در کدگذاری تحقیق شرکت کند. آموزش ها و تکنیک های لازم جهت کدگذاری به همکار تحقیق انتقال داده شد. سپس محققان به همراه همکار، به عنوان نمونه دو مورد از مصاحبه ها را کدگذاری کردند و درصد توافق درون موضوعی با استفاده از فرمول زیر محاسبه شد:

$$\text{درصد توافق درون} = \frac{\text{تعداد توافقات} \times 2}{\text{تعداد کل کدها}} \times 100\%$$

در جدول ۲ مشاهده می شود تعداد کل کدهایی که به ثبت رسیده است معادل ۴۱ کد، تعداد کل توافقات بین کدها معادل ۱۵ و پایایی بین کدگذاران برای مصاحبه های انجام گرفته در این پژوهش معادل ۷۳ درصد است. لذا با توجه به این که میزان پایایی بیشتر از ۶۰ درصد می باشد، قابلیت اعتماد کدگذاری ها مورد تأیید است و می توان گفت که میزان پایایی تحلیل مصاحبه کنونی مناسب می باشد.

جدول ۲: محاسبه پایایی

ارائه الگوی توسعه کسب و کارهای ورزشی با رویکرد استارت اپ‌ها بنا بر نظریه داده بنیاد

ردی	شماره	تعداد کل کدها	کدهای	کدهای عدم	پای
ف	مصاحبه		موردتوافق	توافق	ایی
۱	۳	۱۱	۴	۳	۰/۷۲
۲	۷	۱۳	۵	۳	۰/۷۶
۳	۱۴	۱۷	۶	۴	۰/۷۰
	جمع	۴۱	۱۵	۹	۰/۷۳

یافته‌های پژوهش

جدول ۳: مشخصات افراد مصاحبه‌شونده

ردیف	سمت	رشته	تحصیلات	حوزه فعالیت
		تحصیلی		اجرایی
۱	هیئت علمی دانشگاه	مدیریت ورزشی	دکترای مدیریت ورزشی	✓
۲	هیئت علمی دانشگاه	مدیریت ورزشی	دکترای مدیریت ورزشی	✓
۳	هیئت علمی دانشگاه	مدیریت ورزشی	دکترای مدیریت ورزشی	✓
۴	هیئت علمی دانشگاه	مدیریت ورزشی	دکترای مدیریت ورزشی	✓
۵	هیئت علمی دانشگاه	بازاریابی ورزشی	دکترای بازاریابی ورزشی	✓
۶	عضو کارگروه اشتغال و کارآفرینی	کارآفرینی	دکترای کارآفرینی	✓

۷	عضو کارگروه اشتغال و کارآفرینی	کارآفرینی	دکترای کارآفرینی	✓
۸	کارآفرین ورزشی	مدیریت ورزشی	ارشد مدیریت ورزشی	✓
۹	کارآفرین ورزشی	مدیریت بازاریابی ورزشی	ارشد مدیریت بازاریابی ورزشی	✓
۱۰	مدیران سازمان ورزشی	مدیریت ورزشی	دکترای مدیریت ورزشی	✓
۱۱	کارآفرین	کارآفرینی	دکترای کارآفرینی	✓
۱۲	کارآفرین	کارآفرینی	دکترای کارآفرینی	✓
۱۳	کارآفرین	کارآفرینی	ارشد کارآفرینی	✓
۱۴	کارآفرین	کارآفرینی	ارشد کارآفرینی	✓
۱۵	مدیران سازمان ورزشی	مدیریت ورزشی	دکترای مدیریت ورزشی	✓

در این پژوهش با ۱۵ نمونه تا رسیدن به اشباع نظری مصاحبه شد. با انجام مصاحبه با این افراد، تشخیص محقق و گروه تحقیق این بود که اطلاعات گردآوری شده به نقطه اشباع رسیده و نیازی به انجام مصاحبه‌های بیشتر نیست.

در جدول ۴، نتایج مربوطه به عوامل علی موثر بر الگوی توسعه کسب و کارهای ورزشی با رویکرد استارت‌آپ‌ها نشان داده شده است. همان‌گونه که مشاهده می‌شود، ۴ مولفه و ۱۹ کد نهایی شناسایی و مورد تایید قرار گرفته‌اند:

ارائه الگوی توسعه کسب و کارهای ورزشی با رویکرد استارت اپها بنا بر نظریه داده بنیاد

جدول ۴: مفاهیم و کدهای نهایی عوامل علی

کد اولیه (باز)	کد محوری	کد گزینشی
هدف‌گذاری مشخص بر توسعه کسب و کارهای ورزشی		
خلق و ارائه ایده‌های جدید در کسب و کارهای ورزشی		
توجه به نیروهای خلاق برای توسعه کسب و کارهای ورزشی	خط‌مشی‌های توسعه	
ایجاد بسترهای رقابت بین نیروهای خلاق	کسب و کار	
ترویج فرهنگ کسب و کار ورزشی		
انجام فعالیت‌ها منطبق بر آیین‌نامه‌ها		
وجود قوانین حمایتی	عوامل قانونی	
ثبت شرکت‌ها منطبق بر قانون تجارت کار	/حقوقی	
دریافت مجوزهای لازم برای راه‌اندازی کسب و کار		
ورود نوآوری به بازارهای کسب و کار ورزشی		عوامل علی
عملیاتی کردن نوآوری برای توسعه کسب و کار ورزشی	نوآوری در	
رشد و توسعه نوآوری‌های نوین در کسب و کارهای ورزشی	استارت‌آپ‌ها	
ارزش نهادن به نوآوری افراد در فضای کسب و کار ورزشی		
توجه به تفکر خلاق برای توسعه کسب و کارهای ورزشی		
توجه به نگرش‌های جدید در کسب و کارهای ورزشی		
داشتن آزادی عمل در ایده‌پردازی در فضای	تحول و تغییر	
کسب و کارهای ورزشی	نگرش	
شجاعت برای ایجاد تغییر در فضای کسب و کارهای ورزشی		
حضور افراد ریسک‌پذیر در استارت‌آپ‌ها		
تحول و تغییر در کسب و کارهای ورزشی		

در جدول ۵، نتایج مربوطه به عوامل زمینه‌ای موثر بر الگوی توسعه کسب و کارهای ورزشی با رویکرد استارت‌آپ‌ها نشان داده شده است. همان‌گونه که مشاهده می‌شود ۵ مولفه و ۲۵ کد کد نهایی شناسایی و مورد تایید قرار گرفته‌اند:

جدول ۵: مفاهیم و کدهای نهایی عوامل زمینه‌ای

کد اولیه (باز)	کد محوری	کد گزینشی
وجود استانداردها و مستندات سیستم اطلاعاتی مناسب		
تولید محتوای جذاب و کارآمد		
وجود تحلیل‌گر سیستم‌ها در حوزه کسب و کار ورزشی	زیرساخت‌های	
بالا بودن امنیت شبکه‌های اطلاع‌رسانی	بصری مناسب	
وجود آدرس اینترنتی (وبسایت سازمان) برای استارت‌آپ‌ها		
وجود امکان خدمات‌رسانی از طریق وبسایت		
وجود افراد متخصص علمی و تحصیل کرده		
وجود نیرو انسانی خلاق و ایده‌پرداز		
داشتن ساختار ذهنی از ایجاد و توسعه کسب و کار ورزشی	نیروی انسانی	عوامل زمینه‌ای
داشتن توانایی به‌روز شدن		
توانایی انجام کار تیمی		
شفافیت کاری در حوزه استارت‌آپ		
محیط رقابتی سالم در فضای استارت‌آپ		
نظام حقوقی شفاف برای بهبود الگوی کسب‌وکارهای ورزشی	شفافیت در اجرای	
شفافیت قوانین و مقررات کشور برای طراحی استارت‌آپ‌های	استارت‌آپ	
ورزشی		
شفاف‌سازی در راه اندازی و مدیریت استارت‌آپ ورزشی		
محوریت مشتری‌مداری برای توسعه کسب‌وکارهای ورزشی		

ارائه الگوی توسعه کسب و کارهای ورزشی با رویکرد استارت اپها بنا بر نظریه داده بنیاد

ارائه ایده جدید به مشتری برای حفظ آن‌ها از طریق	
استارت‌آپ‌ها	جلب و حفظ
شناسایی نیاز مشتریان ورزشی از طریق استارت‌آپ‌ها	مشتری
حفظ مشتری‌های فعلی برای تثبیت کسب‌وکارهای ورزشی	
معرفی استانداردهای ورزشی در کسب‌وکارهای مربوطه در	
استارت‌آپ‌ها	
معرفی طرح‌های نو و جدید در کسب‌وکارهای جدید ورزشی	وجود الگوهای
فراهم ساختن امکان بهره‌برداری از طرح‌های مناسب در	موفقیت کسب و
حوزه ورزش برای بهبود فضای کسب‌وکارهای ورزشی	کار و ارائه آن
الگو سازی برای توسعه کسب و کارهای ورزشی	
معرفی الگوهای برتر و موفق کسب و کار ورزشی	

در جدول ۶، نتایج مربوطه به عوامل مداخله‌گر موثر بر الگوی توسعه کسب و کارهای ورزشی با رویکرد استارت‌آپ‌ها نشان داده شده است. همان‌گونه که مشاهده می‌شود ۴ مولفه و ۲۱ کد نهایی شناسایی و مورد تأیید قرار گرفته‌ان:

جدول ۶: مفاهیم و کدهای نهایی عوامل مداخله‌گر

کد اولیه (باز)	کد محوری	کد گزینشی
ارتباط فعالیت پارک‌های علم و فناوری با استارت‌آپ‌ها		
معرفی فناوری‌های نرم‌افزاری در کسب‌وکارهای ورزشی	فراهم کردن	
فراهم کردن بسترهای بهره‌گیری از فناوری‌های نوین در	بسترهای استفاده	
کسب‌وکارهای ورزشی	از فناوری‌های	عوامل مداخله‌گر
ارائه اطلاعات به‌روز دنیا در استارت‌آپ‌های کسب‌وکارهای ورزشی	نوین	
کمک به رشد تجهیزات و لوازم ورزشی در صنعت ورزش		
برگزاری کارگاه‌های آموزشی آنلاین		

ارائه فیلم‌های آموزشی برای صاحبان کسب و کار

ارائه مطالب آموزشی بروز در حوزه کسب و کار ورزشی تولید محتوای

ارائه فیلم‌های آموزشی برای در جهت رفع نیازهای کسب و مرتبط

کار ورزشی

بررسی نقش مسائل اقتصادی در افزایش تنش در

کسب‌وکارهای ورزشی

آمادگی برای تأمین منابع مالی برای طراحی کسب‌وکارهای ورزشی

شناسایی تأثیرات تحریم‌های اعمال شد بر کسب‌وکارهای ورزشی

شناسایی موانع مربوط به اخذ تسهیلات از بانک‌ها و عوامل بازدارنده

مؤسسات مالی اقتصادی

تأثیر محدودیت‌های ارتباطات بین‌المللی بر رشد

کسب‌وکارهای ورزشی

بررسی راه‌های ارتباطی با سرمایه‌گذاران خارجی در

کسب‌وکارهای ورزشی

تأثیر برخی رفتارهای اجتماعی در کسب‌وکارهای ورزشی

شناسایی نیازهای بازار برای دستیابی به هدف‌های مناسب

کسب‌وکار ورزشی

بررسی نیازهای سازمان برای رشد و پیشرفت کسب‌وکار بررسی تحرکات

بررسی به سیاست‌های بازار در طراحی الگوی کسب‌وکار ورزشی بازار

چگونگی شناسایی توانایی‌های رقبا در کسب و کار ورزشی

شناسایی نقاط ضعف بازار ورزش برای توسعه کسب‌وکار

ورزشی مناسب

ارائه الگوی توسعه کسب و کارهای ورزشی با رویکرد استارت اپ‌ها بنا بر نظریه داده بنیاد

در جدول ۷، نتایج مربوطه به راهبردهای موثر بر الگوی توسعه کسب و کارهای ورزشی با رویکرد استارت‌اپ‌ها نشان داده شده است. همان‌گونه که مشاهده می‌شود ۶ مولفه و ۲۴ کد نهایی شناسایی و مورد تایید قرار گرفته‌اند:

جدول ۷: مفاهیم و کدهای نهایی راهبردها

کد اولیه (باز)	کد محوری	کد گزینشی
برگزاری استارت‌اپ‌های تخصصی در حوزه کسب و کار ورزشی		
شرکت کردن تیم‌های کاری در حوزه کسب و کار در	برگزاری استارت	
استارت‌اپ‌ها	اپ‌های تخصصی	
دعوت از افراد کارآفرین در حوزه ورزش		
برگزاری استارت‌اپ‌های کسب و کار توسط دانشکده‌های		
تربیت بدنی		
حمایت دولت از استارت‌اپ‌ها در حوزه کسب و کار		
ورزشی		راهبردها
تأسیس صندوق حمایت برای استارت‌اپ‌ها		
کسب و کارهای ورزشی	سیاست حمایتی از	
تدوین سیاست‌های مالی، پولی و ارزی در حمایت از	استارت اپ‌ها	
استارت‌اپ‌های ورزشی مؤثر		
اجرای سیاست خصوصی‌سازی به شیوه مناسب در		
صنعت ورزش		
تهیه و تدوین و استاندارد نمودن قوانین و مقررات	تدوین و اجرای	
مربوط به استارت‌اپ‌های ورزشی	قوانین مرتبط با	

استارت اپ‌های	در نظر گرفتن مجازات‌های سنگین جهت تخلفات در
ورزشی	این زمینه
	تدوین قوانین باثبات جهت کاهش انواع ریسک‌ها و
	اجرای کامل قوانین تدوینی
	وضع قوانین و مقرراتی در زمینه اجرای استارت‌اپ‌های
	ورزشی
	استفاده از سیستم فناوری اطلاعات برای انتشار دانش
	طراحی راهبرد برون‌سپاری برای بهبود ادغام دانش در
	زنجیره تامین
زنجیره تامین	پذیرش برنامه‌های توسعه تامین‌کننده
	تشکیل شرکت مجازی برای دستیابی به چابکی در
	زنجیره تامین
	شناخت وضعیت جاری مشکلات توسعه در بخش
	بسترهای قانونی، فرهنگی و فناوری
	انجام مطالعات لازم در تجارت با دیگر کشورها
امکان سنجی	ترسیم وضعیت مطلوب قابل تحقق و چشم‌انداز طرح
	در کشور
	ارائه جامع ابتکار عمل‌ها برای توسعه استارت‌اپ‌ها در سط ملی
	ایجاد رقابت از طریق تقویت بخش خصوصی
	تدوین راهبردهای کارآفرینی در استارت‌اپ‌ها
کارآفرینی از طریق	تقویت اکوسیستم کارآفرینی در کسب‌وکارهای ورزشی
استارت اپ‌ها	تغییر رویکرد و سیاست در ارتباط با کارآفرینان در
	استارت‌اپ‌ها

ارائه الگوی توسعه کسب و کارهای ورزشی با رویکرد استارت اپ‌ها بنا بر نظریه داده بنیاد

در جدول ۸، نتایج مربوطه به پیامدهای موثر بر الگوی توسعه کسب و کارهای ورزشی با رویکرد

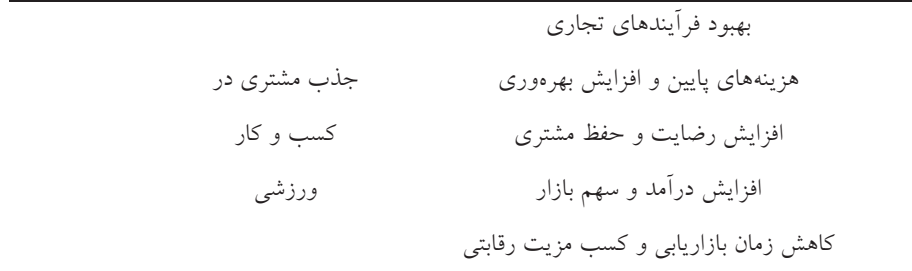
استارت‌اپ‌ها نشان داده شده است. همان‌گونه که مشاهده می‌شود ۴ مولفه و ۲۱ کد نهایی شناسایی و مورد

تایید قرار گرفته‌اند:

جدول ۸: مفاهیم و کدهای نهایی پیامدها

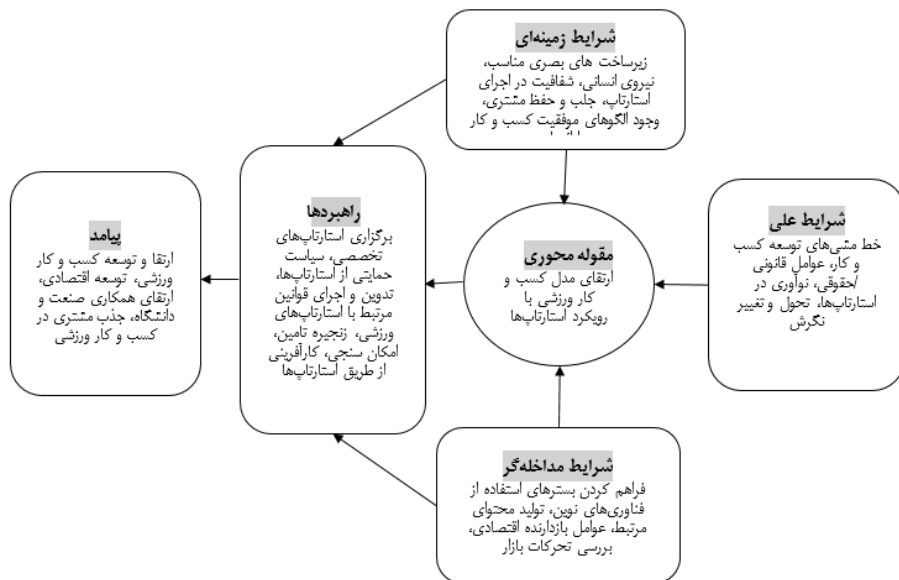
کد اولیه (باز)	کد محوری	کد گزینشی
ارتقای جایگاه کسب‌وکارهای ورزشی کشور		
معرفی هرچه بیشتر ماهیت و حوزه‌های مختلف صنعت ورزش در جامعه		
ارتقای جایگاه ورزش در بهبود سلامت جامعه	ارتقا و توسعه	
رشد و توسعه ابعاد مختلف صنعت ورزش	کسب و کار	
شناسایی و معرفی مشاغل ورزشی جدید	ورزشی	
اشتغال‌زایی در جامعه از طریق استارت‌آپ‌های ورزشی		
تنوع شغلی در صنعت ورزش و کسب‌وکارهای آن		
فرصت‌های تجاری جدیدی برای صنایع و بنگاه‌های بازرگانی در اثر رفع تبعیضات و تحصیل امتیازات تجاری حاصل از مذاکرات بین دولت‌ها، به وجود می‌آید.	توسعه اقتصادی	
افزایش بهره‌گیری از منابع و تسریع رشد اقتصادی و توسعه پایدار ورود به بازارهای فرامنطقه‌ای در راستای نیل به بازاریابی جهانی		
افزایش ارائه خدمات ورزشی		
فعالیت دانشگاه در حوزه کارآفرینی در کسب‌وکارهای ورزشی		
توسعه و گسترش کسب‌وکارهای ورزشی		پیامدها
توسعه فکری دانش‌آموختگان علوم ورزشی در کسب‌وکارهای ورزشی	ارتقای همکاری	
ارتقای سلامت عموم مردم از طریق صنعت ورزش	صنعت و دانشگاه	
ایجاد رقابت بیشتر در صنعت ورزش مبتنی بر فعالیت‌های دانش‌بنیان		

ارائه الگوی توسعه کسب و کارهای ورزشی با رویکرد استارت اپها بنا بر نظریه داده بنیاد

الگوی نهایی پژوهش در شکل ۱ نشان داده شده است. همان گونه که مشاهده می شود الگوی

پژوهش با اقتباس از نظریه داده بنیاد (رویکرد استراوس و کوربین) ترسیم گردید:

شکل ۱: الگوی توسعه کسب و کارهای ورزشی با رویکرد استارت‌آپ‌ها

بحث و نتیجه گیری

هدف از این پژوهش، ارائه الگوی توسعه کسب و کارهای ورزشی با رویکرد استارت‌آپ‌ها بود. به منظور ارائه یک مدل نظام مند و شماتیک از یافته‌های برخاسته از داده‌های کدگذاری شده، از رویکرد

نظام‌مند نظریه داده‌بنیاد که توسط اشتراوس و کوربین (۱۹۹۸) ارائه شده، استفاده گردید. مدل نظام‌مند از لایه‌های تفکیک شده‌ای حاصل شده است و براساس قرار گرفتن این لایه‌ها در کنار هم، مدل نهایی تحقیق ارائه می‌شود. در ادامه این لایه‌ها به تفکیک کدهای حاصل شده بررسی و تحلیل می‌گردد. منظور از شرایط علی، مقوله‌هایی مربوط به شرایطی است که بر مقوله محوری که همان توسعه کسب و کارهای ورزشی با رویکرد استارت‌آپ‌ها در بین مخاطبان این حوزه است، تأثیر می‌گذارد (دانایی‌فرد و امامی، ۱۳۸۶). در این رابطه می‌توان به مفاهیم خط‌مشی‌های توسعه کسب و کار، عوامل قانونی/حقوقی، نوآوری در استارت‌آپ‌ها و تحول و تغییر نگرش استخراج‌شده اشاره کرد. نگرش برای توسعه کسب و کار عاملی برای شروع فعالیت‌های کسب و کار است؛ چنانکه اگر شخصی نگرش توسعه و کسب و کار و درآمدزایی نداشته باشد، به کسب و کار نمی‌پردازد. نگرش درآمدزایی در تحقیقات دیدبان جهانی کارآفرینی به عنوان عاملی برای اندازه‌گیری فرایند کارآفرینی کشورها در نظر گرفته شده است. اهمیت این موضوع به حدی است که در رابطه با کسب و کارها، نقش کارآفرینان به عنوان رهبران و مدیران ارشد سازمان‌ها، در فرایند نهادی‌کردن بسیار مهم تلقی شده است که این مورد می‌تواند یک عامل تسهیل‌کننده و یک انگیزه برای صاحبان کسب و کار ورزشی باشد که در توسعه کسب و کارهای ورزشی گام‌های مثبتی بردارند. دیگر عامل شناسایی‌شده بحث خط‌مشی‌های توسعه کسب و کار می‌باشد که می‌تواند حاوی ایده‌های مناسبی مرتبط با پژوهش حاضر باشد. نوآوری به طور گسترده‌ای به پذیرش یک ایده یا رفتاری نسبت داده شده است که برای سازمان جدید است. ایده جدید نه تنها باید از طرف سازمان پذیرش شود، بلکه باید به طور موفقیت‌آمیزی نیز به کار گرفته شود. علاوه بر این سیاست‌ها و خط‌مشی‌های توسعه کسب و کار در استارت‌آپ‌ها برای شیوه‌های یکپارچه و ایجاد روابط قوی می‌تواند در توسعه کسب و کارهای ورزشی با رویکرد استارت‌آپ‌ها موثر باشد (رتن، ۲۰۲۰). صنعت ورزش فرصت‌های مختلفی مانند ایجاد راه‌هایی ممکن بر مبنای ارتباطات موجود کسب و کار به وجود می‌آورد (پرواز و عیدی، ۱۴۰۲). در واقع این فرصت‌های گسترده در بازار ورزش است که زمینه بیشتری برای نوآوری در این عرصه ایجاد می‌کند. در این راستا، به نظر می‌رسد لازمه به کارگیری ایده‌های نوآورانه در دنیایی که فرصت‌های نوآورانه زیادی وجود دارد، خط‌مشی‌های کارآفرینانه و استقبال

ارائه الگوی توسعه کسب و کارهای ورزشی با رویکرد استارت‌آپ‌ها بنا بر نظریه داده بنیاد

از نوآوری است که چنین سیاست‌ها و خط‌مشی‌هایی بر عملیاتی کردن ایده‌های نوآورانه در جهت توسعه کسب و کارهای ورزشی با رویکرد استارت‌آپ‌ها تاکید می‌کند.

منظور از شرایط زمینه‌ای، شرایط خاصی است که بر راهبردها تأثیر می‌گذارد (دانایی فرد و امامی، ۱۳۸۶). عوامل زمینه‌ای در پژوهش حاضر از زیرساخت‌های بصری مناسب، نیروی انسانی، شفافیت در اجرای استارت‌آپ، جلب و حفظ مشتری و وجود الگوهای موفقیت کسب و کار تشکیل شده است. با توجه به تغییر دیدگاه جهانی در زمینه عوامل تأثیرگذار تمدن و قدرت جوامع، همچنین سیاست کشورهای درحال توسعه برای رهایی از اقتصاد تک محصولی، لازم است تا با روند تغییرات جهانی که به وجود آمده همسو و از فناوری اطلاعات استفاده شود. یکی از روش‌های همسویی با این روند استفاده از تجارت الکترونیکی به جای شیوه‌های سنتی است که این می‌طلبد از زیر ساخت‌های نوین بصری که در عصر اینترنت وجود دارند، استفاده کرد و بهره لازم را برد. در واقع، در دنیای تجارت الکترونیک محصولات ورزشی پس از نرم‌افزارهای کامپیوتری بزرگترین افزایش حجم فروش را داشته است. یک نمونه از رشد تجارت الکترونیک در صنعت ورزش این است که اکثر تیم‌های حرفه‌ای معاملات الکترونیکی را برای طرفدارانشان از طریق وب سایت خود فعال کرده‌اند (تاری و همکاران، ۲۰۲۰). همچنین نیروهای متخصص که نشأت گرفته از سرمایه‌های انسانی است باید کارایی لازم را داشته باشند که این مورد با به کارگیری افراد متخصص و آموزش دادن می‌تواند اثرگذار باشد. در ادامه می‌توان به الگوهای موفق اشاره کرد که باید از این الگوها نیز در صورت امکان بهره لازم را برد و به یک الگوی واحد در جهت کسب موفقیت دست یافت. این عوامل مستلزم یک مدیریت قوی و موفق است که باید افرادی در رأس مدیریت قرار گیرند که از دانش لازم برخوردار باشد و تجربه کافی را در هدایت حوزه توسعه کسب و کار ورزشی از طریق استارت‌آپ‌ها داشته باشند. لازم است افرادی که در حوزه مدیریت در این بخش‌ها فعالیت می‌کنند به صورت کاملاً شفاف فعالیت‌های خود را گزارش نمایند، چون شفافیت یک اصل مهم در مباحث مدیریتی است (آقامحمدی و همکاران، ۱۴۰۱). مدیریت موفق بدون بهره‌گیری از فناوری امکان‌پذیر نخواهد بود. در واقع، مدیریت صحیح سرمایه انسانی نه تنها می‌تواند از علل ایجاد کسب و کار باشد، بلکه مدیران نهادهای مسئول در ورزش، چه نهادهای رسمی و چه نهادهای غیررسمی می‌توانند نقش مهمی را در این زمینه ایفا کنند.

منظور از شرایط مداخله‌گر، شرایطی است که بر راهبردها تأثیر می‌گذارد (دانایی فرد و امامی، ۱۳۸۶). عوامل مداخله‌گر شامل فراهم کردن بسترهای استفاده از فناوری‌های نوین، تولید محتوای مرتبط، عوامل بازدارنده اقتصادی و بررسی تحرکات بازار بود. فناوری در نیای امروزی یکی از عوامل پیش‌برنده مثبت است که در همه امور باعث استفاده بهینه و تسریع استفاده شده است. در بحث توسعه کسب و کار ورزشی از طریق استارت‌آپ‌ها هم بدون شک فناوری اثرگذار است و فضای مناسبی برای صاحبان سرمایه ایجاد می‌کند که در حوزه کسب و کار ورزشی نیز فعالیت نمایند، چرا که برای این افراد ثابت خواهد شد صنعت ورزش نیز با فناوری روز دنیا در ارتباط است و همراه با این فناوری‌ها در حال حرکت است و کیفیت و پتانسیل نهفته‌ی که در ورزش وجود دارد برای کارآفرینان ورزشی و صاحبان کسب و کار روشن خواهد شد. مدیران جوان و توانمند با توجه به آشنایی آنها با فضاهای نوین بازاریابی طبیعتاً نسبت به دیدگاه سستی مدیران در رسیدن به تغییرات فناوری موفق خواهند بود. از آنجا که حرکت به سوی توسعه کسب و کار و استفاده از این فضا برای درآمدزایی در ورزش کشور فرایند بلندمدتی است، یکی از راه‌های غلبه بر مهمترین چالش پیاده‌سازی تجارت الکترونیک در ورزش کشور اتخاذ رویکرد راهبردی توسط مدیران ورزشی در بحث خدمات برای انجام تغییرات بنیادین است (طالبی و همکاران، ۱۳۹۹). همچنین کیفیت نهادی و مؤلفه‌های آن شامل هماهنگی نهادها، تعهد نهادها و کسب و کارهای ورزشی به اجرای قوانین و برنامه‌ها، حمایت نهادهای دولتی از استارت‌آپ‌های ورزشی، لزوم برنامه‌محوری و برنامه‌ریزی راهبردی و متناسب ساختن اهداف چنین برنامه‌هایی متناسب با نیازهای فرهنگی می‌تواند در ایجاد کسب و کار موثر باشد. قوانین حمایتی وضع شده هم باید در جهت تقویت سیاست‌های این حوزه باشد که اثرات مثبتی داشته باشد. یکی از موارد مهم در زمینه کسب‌وکار یا در دیگر زمینه‌ها مباحث اقتصادی و موانع مرتبط در زمینه اقتصادی است. ورزش هم مانند دیگر صنعت‌های دنیا به اقتصاد وابسته است و از مهم‌ترین ارکان آن می‌باشد. موانع اقتصادی زیادی پیش روی کسب‌وکارهای ورزشی است که می‌توان به عدم همکاری بانک‌ها اشاره کرد که تسهیلات مناسبی در اختیار این حوزه قرار نمی‌دهند و یا نبود راهکارهای مناسب برای سرمایه‌گذاران خارجی در بخش کسب‌وکار ورزشی و حتی تحریم‌های اعمال‌شده که بر کسب‌وکارهای ورزشی نیز اثرگذار بوده است و باید مورد ارزیابی قرار گیرند و با برنامه‌ریزی‌های درست برای رفع آن‌ها گام برداشته شود. قوانین حمایتی

ارائه الگوی توسعه کسب و کارهای ورزشی با رویکرد استارت‌آپ‌ها بنا بر نظریه داده بنیاد

می‌تواند در زمینه‌های گفته‌شده مفید باشد؛ در صورتی که دولت یا ارگان‌های مرتبط بتوانند حمایت‌های لازم را داشته باشند، بخش تولیدات ورزشی داخلی نیز رغبت لازم را برای ادامه کار خواهد داشت.

منظور از راهبردها، کنش‌ها یا برهم‌کنش‌های خاصی است که از پدیده محوری منتج می‌شود (دانایی فرد و امامی، ۱۳۸۶). برگزاری استارت‌آپ‌های تخصصی یکی از مواردی بود که به عنوان راهبرد شناسایی شد. برگزاری استارت‌آپ‌های ورزشی هر ساله می‌تواند در توسعه کسب و کارهای ورزشی اثر گذار باشد. همچنین دعوت از افراد کارآفرین در حوزه ورزش در زمان برگزاری استارت‌آپ‌ها باید صورت گیرد تا بتوان در توسعه کسب و کارهای ورزشی اثر مثبتی گذاشت. لازم است که از افراد تحصیل‌کرده با تحصیلات مرتبط مانند رشته بازاریابی ورزشی استفاده شود که دانش خود را در بهبود وضعیت کسب و کارهای ورزشی به کار گیرد. همچنین در جهت توانمندسازی کارکنان و مسئولان نیز باید اقداماتی مانند برگزاری دوره‌های آموزشی برگزار شود که این افراد بتوانند آموزش‌های لازم را ببینند (محمدکاظمی و همکاران، ۱۳۹۵). همچنین دوره‌هایی برگزار شود که افراد تحصیل‌کرده و علاقه‌مند جهت آموزش دیدن در آن‌ها شرکت نمایند. توجه به بحث برندینگ هم باید در دستور کار مسئولان قرار گیرد. باید به نحوی عمل کرد که برندهای متنوعی در کسب و کار ورزشی ایجاد شود. این کار زمانی شکل می‌گیرد که محصولاتی طبق نیازهای مشتری تولید شود و دارای کیفیت لازم باشد که اگر این امر محقق نگردد استقبال مناسبی از سوی مصرف‌کنندگان شکل نخواهد گرفت. البته تا زمانی که قانون کپی‌رایت رعایت نشود، نمی‌توان به یک برند مورد اعتماد دست‌یافت و همچنین نبود قانون کپی‌رایت باعث شده که سرمایه‌گذاران هم ریسک کمتری کنند و در این حوزه سرمایه‌گذاری نکنند. لازم است قوانین سختی تنظیم شود و به مرحله اجرا دربیاید تا کسب و کارهای ورزشی رونق لازم را داشته باشند. حمایت‌های دولتی را می‌توان در حمایت از تولید، اختصاص یارانه به تولید و ایجاد تسهیلات بانکی برشمرد. در نهایت می‌توان به آموزش و مدیریت منابع اشاره کرد که در این رابطه به عواملی مانند کمک‌گرفتن از کارآفرینان در رویدادهای ورزشی توسط فدراسیون‌ها اشاره کرد که کارآفرین‌ها را راغب به فعالیت می‌کند و فرصت مناسبی برای توسعه کسب و کار در حوزه ورزشی از طریق استارت‌آپ‌ها ایجاد می‌شود. یکی از نقش‌های استارت‌آپ‌ها، نیازسنجی در حوزه کسب و کار ورزشی است

که از این طریق می‌تواند وضعیت مطلوب قابل تحقق و چشم‌انداز طرح در کشور در حوزه کسب و کار ورزشی را ترسیم نماید.

منظور از پیامدها، خروجی حاصل از اجرایی کردن راهبردهای شناسایی شده است (دانایی فرد و امامی، ۱۳۸۶). همواره یکی از نقاط ضعف در اقتصاد کشور در هر حوزه‌ای، عدم ارتباط و هم‌فکری صنعت با دانشگاه بوده است. در حوزه ورزش نیز این عدم ارتباط وجود دارد، ولی اگر بسترهای لازم فراهم شود که میان این دو عنصر مهم ارتباط برقرار شود بدون شک در حوزه اقتصادی و رونق کسب و کار در ورزش موفقیت‌های چشم‌گیری به دست خواهد آمد. ارتقای کسب‌وکارهای ورزشی و ایجاد بازارهای جدید نیز یکی دیگر از پیامدهای حاصل بود که در این رابطه می‌توان گفت زمانی که کسب و کارهای ورزشی داخلی رونق پیدا کنند، بدون شک می‌توانند با محصولات خارجی در داخل و حتی در منطقه نیز به رقابت بپردازند و یک بازار جدید داخلی برای کارآفرینان و سرمایه‌گذاران باشد. درواقع رونق کسب‌وکارهای ورزشی منجر به توسعه اقتصادی ورزش خواهد شد و از این طریق افرادی زیادی مشغول به کار خواهند شد و مشاغل جدیدی به وجود خواهند آمد که افراد در حیطه ورزش به فعالیت بپردازند و چرخ صنعت ورزش به حرکت درآید. درنهایت می‌توان به توسعه پایدار اشاره کرد که از طریق رونق گرفتن کسب‌وکارها به وجود می‌آید. ورزش به‌عنوان یکی از حوزه‌هایی که مخاطبان بسیار زیادی در تمامی نسل‌های جامعه دارد می‌تواند نقش مهمی در توسعه پایدار جامعه ایفا کند؛ به‌طوری‌که اگر درآمدی در حوزه ورزش باشد، بدون شک به این دلیل که مخاطبان آن هرروز بیشتر خواهند شد این درآمد و توسعه هر روز پایدارتر خواهد شد و جذب سرمایه هر روز بیشتر و بیشتر خواهد شد که این امر هم مستلزم بهره‌گیری از ایده‌های جدید و نو می‌باشد. با توجه به اینکه پیامدهای مهم ورزش به وجود آمدن کسب‌وکارهای متعدد می‌باشد و کسب‌وکارهای ورزشی در رشد انواع ورزش بی‌تأثیر نیستند، امروزه شاهد روی آوردن به منابع مالی جدید در توسعه اقتصاد ملی و بهره‌گیری از صنعت ورزش برای درآمدهای به‌صورت عام و استقلال مالی بخش ورزش جامعه به‌صورت خاص هستیم. در این راستا ایجاد و موفقیت کسب‌وکارهای ورزشی یکی از کانال‌های بسیار مهم جهانی در توسعه سهم صنعت ورزشی از تولید ناخالص ملی محسوب می‌گردد و از طرفی افزایش نیروهای تحصیل‌کرده ورزشی و تنوع نیازها و علاقه‌مندی‌های مردم وجود کسب‌وکارهای ورزشی را توجیه می‌نماید.

ارائه الگوی توسعه کسب و کارهای ورزشی با رویکرد استارت اپ‌ها بنا بر نظریه داده بنیاد

علاوه بر این، محیط کاملاً رقابتی و افزایش رکودها و تورم، صاحبان کسب و کارهای ورزشی را به خروج داوطلبانه از بازار تشویق می‌کند (نوبخت ساریان و همکاران، ۱۳۹۶). در پایان باید گفت هر پژوهشی دارای محدودیت‌های است. از جمله محدودیت‌های پژوهش حاضر می‌توان به تعمیم نتایج اشاره کرد که حوزه ورزش انجام شده است و نمی‌توان نتایج آن را به دیگر حوزه‌ها تعمیم داد. با توجه به محدودیت بیان شده توصیه می‌شود توسعه کسب و کار از طریق استارت‌آپ‌ها در دیگر حوزه‌ها مانند صنایع مختلف مورد بررسی قرار گیرد. محدودیت دیگری که در پژوهش حاضر می‌توان به آن اشاره کرد، ارزیابی یافته‌های پژوهش حاضر به صورت کیفی است که امکان ارزیابی آن در پژوهش حاضر به صورت کمی نبود. لذا پیشنهاد می‌شود دیگر محققان بعد از تایید روایی سازه‌های شناسایی شده، عوامل فوق را مورد ارزیابی قرار دهند.

منابع

- الهی، علیرضا. (۱۳۹۴). «بررسی وضعیت اقتصادی صنعت ورزش ایران در سال‌های ۱۳۷۷ و ۱۳۸۰». مجله حرکت. شماره ۴۴، صص ۲۴-۲۵.
- احمدی، علیرضا. (۱۳۹۸). «کسب و کارهای نوپا (استارت آپ‌ها) در حوزه ورزش». پنجمین همایش ملی انجمن علمی مدیریت ورزشی ایران. تهران.
- آقامحمدی، شیرین؛ خسروی‌زاده، اسفندیار و مندعلی‌زاده، زینب. (۱۴۰۱). «طراحی الگوی نوآوری راهبردی در کسب‌وکارهای ورزشی براساس رویکرد داده‌بنیاد». مطالعات مدیریت ورزشی. ۱۴، شماره ۷۱.
- پرواز، مهدیس و عیدی، حسین. (۱۴۰۲). «شناسایی و تحلیل چالش‌های استارت آپ‌ها در حوزه کسب و کارهای ورزشی با رویکرد تحلیل مضمون». نشریه مدیریت ورزشی. ۱۵(۲)، صص ۱۶۸-۱۸۱.
- بهشتی، صمد. (۱۳۹۷). «تجزیه و تحلیل داده‌های کیفی با نرم افزار maxqda». چاپ سوم، تهران: انتشارات متفرقه.
- تقوی رفسنجانی، احسان؛ حکاک‌زاده، مینا و منوچهری‌نژاد، محسن. (۱۳۹۹). «مدل زمینه‌ای توسعه استارت آپ در ورزش کشور». مطالعات مدیریت ورزشی.
- دانایی فرد، حسن؛ الوانی، سیدمهدی. و آذر، عادل. (۱۳۸۸). «روش شناسی پژوهش کیفی در مدیریت: رویکردی جامع». تهران: انتشارات اشراقی و صفار.
- دهقانی، مریم و عبدالمجید مصلح. (۱۳۹۴). «نوآوری راهبردی چیست؟». اولین کنفرانس بین‌المللی اقتصاد کاربردی و تجارت. تهران، شرکت دانش‌محور ارتاخه.
- شاکرمی، زهرا؛ شفیعی رودپشتی، میثم؛ خسروی، ابوالفضل و صابری، علی. (۱۴۰۰). «اقتصاد اشتراکی در کسب و کارهای ورزشی». پژوهش‌های معاصر در مدیریت ورزشی.
- صالحیان، مسلم؛ بهرامی، شهاب، راسخ، نازنین و ریزوندی، آیه. (۱۴۰۰). «ارائه مدل توسعه استارت آپ‌های ورزشی در ایران». پژوهش‌های معاصر در مدیریت ورزشی.
- طالب‌پور، مهدی و مودی، داود. (۱۳۹۸). «کاربرد ماتریس ارزیابی اقدام و موقعیت راهبردی (تحلیل space) در کسب و کارهای ورزشی (مطالعه موردی: استخرهای شنا)». پژوهش‌های کاربردی در مدیریت ورزشی. سال ۴، شماره ۴ (۲۸ پیاپی)، صص ۵۷-۶۶.
- طالبی، محبوبه؛ نوربخش، پریوش؛ زارعی، علی و نوربخش، مهوش. (۱۳۹۹). «طراحی مدل و اولویت‌بندی عوامل مؤثر بر شکل‌گیری استارت آپ‌های ورزشی». مطالعات مدیریت ورزشی.
- محمدکاظمی، رضا. قربانی، محمدحسین و رجبی کیا، مجتبی. (۱۳۹۵). «تأثیر مهارت‌های ارتباطی کارآفرینانه مدیران کسب و کارهای ورزشی بر افزایش رضایت مشتریان دانشجوی (مطالعه موردی: باشگاه‌های ورزشی شهر کرج)». نشریه پژوهش در تربیت‌بدنی. شماره ۱۰، صص ۱۱۵-۱۳۲.
- ملک محمودی، وحید. (۱۳۹۸). «توضیح رابطه بین ابعاد قابلیت نوآوری و عملکرد نوآوری در باشگاه‌های ورزشی استان لرستان». کارشناسی ارشد پایان نامه، دانشکده علوم ورزشی، اراک، ایران.

ارائه الگوی توسعه کسب و کارهای ورزشی با رویکرد استارت اپ‌ها بنا بر نظریه داده بنیاد

- مندعلی‌زاده، زینب؛ احسانی، محمد و هنری، حبیب. (۱۳۹۵). «طراحی مدل کارآفرینی در ورزش با استفاده از نظریه برخاسته از داده ها». نشریه مدیریت ورزشی. دوره ۸، شماره ۵، صص ۷۰۹-۷۲۵.
- نوبخت ساریان، فرزاد و احسانی، محمد. (۱۳۹۴). «طراحی الگوی موفقیت کسب و کارهای متوسط و کوچک ورزشی با رویکرد کارآفرینانه». رساله دکتری تربیت بدنی و علوم ورزشی، گرایش مدیریت ورزشی، دانشگاه تربیت مدرس.
- Afuah, A. & Tucci, C. (2013). **Internet Business Models and Strategies**. Boston: McGraw Hill.
- AlQershi, N., Abas, Z., & Mokhtar, S. (2020). "The intervening effect of structural capital on the relationship between strategic innovation and manufacturing SMEs' performance in Yemen". *Management Science Letters*, 11(1), 21-30
- Bocken, Nancy, and Yuliya Snihur. (2019). "Lean startup and the business model: Experimenting for novelty and impact". *Long Range Planning*, .101953
- Calof, J., Meissner, D., & Vishnevskiy, K. (2020). "Corporate foresight for strategic innovation management: the case of a Russian service company". *foresight*.
- Fernandes, João M., and Paulo Afonso. (2018). "Changing and pivoting the business model in software startups". In *International Conference of Software Business*, pp. 157-171. Springer, Cham.
- Huong Thu, B. (2019). "Foreigners establishing businesses in finland. Degree Programme in International Business". BS Thesis, Lahti University of Applied Sciences.
- Kessler, A. (2014). "Success factors for new businesses in Austria and the Czech Republic". *Entrepreneurship & Regional Development*, 19, 381-403.
- Ruvio, A., Rosenblatt, Z., & Lazarowiz, H.R (2019). "Entrepreneurial leadership vision in nonprofit vs. for profit organizations". *Journal of the leadership quarterly*, 21(6): 144-158.
- Shams, S. R., Vrontis, D., Weber, Y., & Tsoukatos, E. (2020). "Strategic innovation management: A cross-functional vision to be materialized". In *Business Models for Strategic Innovation* (pp. 1-10). Routledge
- Skinner, J., Edwards, A., & Corbett, B. (2014). *Research methods for sport management*. Routledge.
- Welter, R., (2001). "Schumpeter's ghost: Is hypercompetition making the best of times shorter?". *Strategic Management Journal*, 26 (10), 887-911.
- Zhu, X., Xiao, Z., Dong, M. C., & Gu, J. (2019). "The fit between firms' open innovation and business model for new product development speed: A contingent perspective". *Technovation*, 86, 75-85.
- Zhu, Zhen, Jing Zhao, and Ashley A. Bush. (2020). "The effects of e-business processes in supply chain operations: Process component and value creation mechanisms". *International Journal of Information Management*, 50: 273-285..
- Tari, G., & Porhelm, H. (2020). "Structural Model of Factors Affecting Survival and Growth of Startups in Iran". *Journal of Executive Management*, 12(23), 315-341
- Aminova, M., & Marchi, E. (2021). "The role of innovation on start-up failure vs. its success". *International Journal of Business Ethics and Governance*, 4(1), 41-72.
- Ratten, V. (2020a). **Sport Startups: What Does the Future Hold? In Sport Startups: New Advances in Entrepreneurship** (pp. 105-116.). Emerald Publishing Limited

نقش گردشگری ورزشی در توسعه روابط صلح آمیز مبتنی بر مدل ساختاری تفسیری (ISM)

زهرا محمودی^۱

فریبا محمدیان^۲

زهرا نوبخت رمضانی^۳

[10.22034/ssys.2022.1665.2168](https://doi.org/10.22034/ssys.2022.1665.2168)

تاریخ دریافت مقاله: ۱۳۹۹/۱۰/۹

تاریخ پذیرش مقاله: ۱۴۰۱/۲/۲۴

این پژوهش با هدف بررسی نقش گردشگری ورزشی در توسعه روابط صلح آمیز مبتنی بر مدل ساختاری تفسیری (ISM) طراحی و اجرا گردید. پژوهش حاضر از نوع تحقیقات کاربردی می باشد که به صورت میدانی انجام شد. روش پژوهش از نظر روش گردآوری داده ها آمیخته بود که به صورت کیفی- کمی اجرایی گردید. جامعه آماری در بخش کیفی شامل نخبگان و صاحب نظران در حوزه گردشگری ورزشی و روش نمونه گیری به صورت هدفمند بود. جامعه آماری در بخش کمی، علاوه بر این افراد، برخی مدیران و کارشناسان سازمان های متولی در امور گردشگری ورزشی و افراد آگاه به حوزه گردشگری ورزشی از جمله سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری، وزارت ورزش و جوانان و همچنین برخی اساتید دانشگاهی رشته های گردشگری بودند. ابزار پژوهش شامل مصاحبه های نیمه ساختارمند و پرسش نامه محقق ساخته بود. جهت تجزیه و تحلیل داده ها، از روش مدل سازی ساختاری تفسیری و معادلات ساختاری استفاده گردید. تمامی روند تجزیه و تحلیل داده های پژوهش حاضر در نرم افزارهای اس پی اس اس و پی ال اس انجام گرفت. نتایج پژوهش بخش کیفی نشان داد که ۲۸ مولفه شناسایی شده در قالب ۶ عامل فرهنگ نوع دوستی، امنیت و ایمنی کافی، رویه های مدیریتی، جنبه های انسانی، بسترهای بین المللی و فعالیت های مشترک قابل دسته بندی هستند. همچنین آشکار گردید که امنیت و ایمنی کافی به عنوان عامل زیربنایی در مدل تحقیق سبب شکل گیری سایر عوامل می گردد. تنوع عوامل شناسایی شده نشان گر آن است که ضعف های عمده ای در این زمینه وجود دارد که سبب گردیده مسیر بهبود نقش گردشگری ورزشی در جهت توسعه

^۱ دانشجوی دکتری، گروه مدیریت ورزشی، واحد قزوین، دانشگاه آزاد اسلامی، قزوین، ایران

^۲ استادیار، گروه مدیریت ورزشی، واحد قزوین، دانشگاه آزاد اسلامی، قزوین، ایران (نویسنده مسئول)

E-mail: Fariba_mohamadian@yahoo.com

^۳ استادیار، گروه مدیریت ورزشی، واحد قزوین، دانشگاه آزاد اسلامی، قزوین، ایران

روابط صلح‌آمیز تحت شعاع قرار گیرد.

واژگان کلیدی: گردشگری ورزشی، روابط صلح‌آمیز و صلح جهانی.

مقدمه

گردشگری به‌عنوان یکی از امیدوارکننده‌ترین حوزه‌های رشد برای اقتصاد جهان محسوب می‌شود (شدگار^۱، ۲۰۰۶). صنعت گردشگری اخیراً توجه کشورهای جهان را به خود معطوف کرده است (آلجویک و پیچ^۲، ۲۰۰۹). گردشگری به منزله گسترده‌ترین صنعت خدماتی دنیا، جایگاه ویژه‌ای در عرصه‌های اقتصادی، فرهنگی، اجتماعی و سیاسی به خود اختصاص داده است؛ به‌طوری که با ۲۰۰ میلیون شاغل (۵ درصد کل اشتغال دنیا) و گردش مالی سالانه در حدود ۵۴۰۰ میلیارد دلار، به بزرگترین و متنوع‌ترین صنعت دنیا تبدیل شده است (موحد و کهزادی، ۲۰۱۰: ۸۶). همچنین در سال ۲۰۱۲ تقریباً ۱۴/۱ درصد از جمعیت جهان اقدام به گردشگری نمودند. در واقع طبق آمار سازمان جهانی گردشگری، ۱/۰۳۵ میلیون گردشگر در سال ۲۰۱۲ وجود داشت که این مقدار در سال ۲۰۱۶ به ۱/۳۲ میلیون گردشگر افزایش یافت. طبق پیش‌بینی‌ها می‌توان گفت که تعداد گردشگران در سال ۲۰۲۰ به ۱/۶ میلیون گردشگر و در سال ۲۰۳۰ به ۱/۸ گردشگر افزایش خواهد یافت (پرات و تولکاج^۳، ۲۰۱۸: ۸۳). امروزه ارتقای گردشگری به‌عنوان یکی از ضروریات توسعه اقتصادی در سطح جهان مشخص می‌باشد (گالدینی، ۲۰۰۷: ۹۷).

گردشگری ورزشی، یکی از انواع گردشگری می‌باشد که دستیابی به اهداف آن در هر جامعه‌ای نقش مهم و تأثیرگذاری را ایفا می‌نماید. کارکردهای مهم ورزش در سطح جهان سبب گردیده است تا از آن بتوان در جهت توسعه گردشگری در قالب گردشگری ورزشی بهره لازم را برد. در سال‌های گذشته گردشگری ورزشی بخش عمده‌ای از موفقیت جوامع در حوزه گردشگری را شامل شده است. این امر موجب گردیده تا بسیاری از کشورها در جهت توسعه گردشگری ورزشی اقدامات لازم را انجام دهند. هیچ و لتو^۴ (۲۰۱۸) بیان کردند که گردشگری ورزشی و بهره‌گیری از پتانسیل‌های آن یکی از اهداف مهم کشور ژاپن در برخی رویدادهای ورزشی آتی از جمله جام جهانی راگبی ۲۰۱۹ ژاپن و المپیک ۲۰۲۰ توکیو می‌باشد. واتانابی^۵ و همکاران (۲۰۱۸) نیز اعلام داشتند که گردشگری ورزشی یکی از انواع مهم گردشگری

¹ SHodgar

² Aleljevic and page

³ Pratt & Tolkach

⁴ Hinch & Ito

⁵ Watanabe

نقش گردشگری ورزشی در توسعه روابط صلح‌آمیز مبتنی بر مدل ساختاری تفسیری (ISM)

است که سبب رشد و گسترش گردشگری در کشور مالزی می‌گردد. هودک^۱ و همکاران (۲۰۱۸) نیز مشخص نمودند که گردشگری ورزشی نقش مهمی در موفقیت و دستیابی به اهداف مدنظر از المپیک ۲۰۱۶ ریو را داشت. بلایس^۲ و همکاران (۲۰۱۸) و فاری و همکاران (۲۰۱۹) نیز اشاره داشتند که عدم بهره‌گیری مناسب کشور یونان از المپیک ۲۰۰۴ آتن در توسعه گردشگری ورزشی و ایجاد یک مقصد گردشگری ورزشی در سطح جهان به‌عنوان یک تجربه مناسب باید در سایر کشورها مورد استفاده قرار گیرد.

گردشگری کلیه فعالیت‌های دیدارکننده را از آغاز تا پایان مسافرت در بر می‌گیرد. سفرهای که به منظور تجارت، کسب آرامش و لذت یا یادگیری صورت می‌گیرد، می‌تواند برخاسته از باور و فرهنگ گردشگر و مبتنی بر ارزش‌ها باشد (پیمان، ۲۰۱۵). همچنین گردشگری ورزشی در حوزه‌های مختلفی توانایی تأثیرگذاری دارد. یکی از نیازهای امروز جوامع توسعه روابط صلح‌آمیز می‌باشد.

براساس دیدگاه لیبرالستی، گردشگری باعث افزایش ارتباطات اقتصادی بین دولت‌ها و افراد در سطح بین‌المللی می‌شود. ارتباطات فرد به فرد که به‌وسیله تجارت و خدمات ایجاد شده منجر به افزایش ثروت و ایجاد طبقه متوسط آگاه خواستار آزادی‌های سیاسی (مانند دموکراسی) می‌شود. بنابراین، گردشگری در هردو سطح خرد و کلان می‌تواند سبب گسترش روابط صلح‌آمیز گردد (ضرغام و همکاران، ۲۰۱۲: ۴۹). اهمیت گردشگری در جهت توسعه برخی مسائل در جوامع سبب گردیده است تا از آن در جهت ارتقای برخی مسائل اجتماعی و فرهنگی بهره گرفته شود. در این بین استفاده از گردشگری ورزشی در برخی مسائل از جمله روابط صلح‌آمیز مورد ابهامات اساسی قرار دارد. به‌خصوص در کشور ایران با توجه به ویژگی‌های جغرافیایی، فرهنگی و سیاسی و همچنین ماهیت ویژه گردشگری ورزشی، ابهاماتی در مورد کارکردهای گردشگری ورزشی در ایران بر روابط صلح‌آمیز وجود دارد. فقدان پژوهش‌های جامع در این حوزه سبب گردیده است تا مشکلات اساسی در زمینه وضعیت کارکردهای احتمالی گردشگری ورزشی بر روابط صلح‌آمیز به‌وجود آید. این مسئله سبب گردیده تا در فضای فعلی کشور ایران، بهره‌مناسبی از گردشگری ورزشی در جهت بهبود صلح جهانی برده نشود که این مسئله انگیزه‌ای برای پژوهش حاضر بوده است (گالدینی، ۲۰۰۷: ۹۸).

^۱ Hodeck.

^۲ Belias

در تحقیقات مختلفی به بهبود روابط صلح‌آمیز با توجه به گردشگری پرداخته شده است. کاربونی^۱ (۲۰۱۷) در تحقیق خود مشخص نمود که ارتقای گردشگری می‌تواند به بهبود برخی جنبه‌های فرهنگی منجر گردد. بکن و کارمیگناتی^۲ (۲۰۱۶) پس از بررسی اطلاعات ۱۲۶ کشور در حد فاصله بین سال‌های ۱۹۹۵ تا ۲۰۱۰، پی بردند که گردشگری و توسعه آن می‌تواند روابط صلح‌آمیز در کشورهای مورد بررسی را بهبود دهد. آنان اشاره داشتند که افزایش ورود گردشگران یک اثر تثبیت‌کننده در صلح دارد و سبب می‌گردد تا احتمال شکل‌گیری صلح در جوامع به واسطه گردشگری بهبود یابد. پارت و لیو^۳ (۲۰۱۶) پس از بررسی‌های خود پی بردند که گردشگری سبب ارتقای وضعیت شاخص‌های صلح جهانی می‌گردد. آنان همچنین اشاره داشتند که این مسئله در تمامی جوامع رخ نمی‌دهد و در جوامع کم درآمد گردشگری نمی‌تواند به ارتقای شاخص‌های صلح جهانی منجر گردد. در این جوامع مسائل مربوط به فقر سبب گردیده است تا نقش برخی مسائل از جمله گردشگری در توسعه شاخص‌های صلح جهانی تأثیرگذار نباشد. کیم و پیرودکس^۴ (۲۰۰۶) با استفاده از تئوری بازی‌ها توانایی دیپلماسی رسمی (نوع اول) برای ایجاد صلح دو کره را مورد آزمایش قرار دادند و مدارکی یافتند که نشان داد گردشگری می‌تواند نقش مثبتی در این امر بازی کند. ضرغام و خسروانی (۱۳۹۱) پس از بررسی‌های خود پی بردند که اثرات متنوع گردشگری در جهان و افزون براین، پتانسیل اثرگذاری با شدت زیاد (۳/۳) گردشگری بر شاخص‌های صلح جهانی ارزیابی می‌شود.

از طرفی، با توجه به جاذبه‌های ورزش در سطح جهان، به نظر می‌رسد گردشگری ورزشی به عنوان یک فعالیت عامه‌پسند نقش مهمی در مسیر بهبود صلح جهانی و شاخص‌های مربوط به آن داشته باشد. توسعه ورزش در دنیای امروز چه به لحاظ کیفی و چه از نظر کمی آن را به مقوله‌ای نو و پیچیده تبدیل کرده که می‌توان از آن به نام «ورزش مدرن» نام برد (مشیری و همکاران، ۲۰۰۷: ۳). گردشگری پدیده‌ای جهانی و چند بعدی با اثراتی عمیق است که کشورهای جهان با بازگشایی مرزهای خود با آن روبه‌رو می‌شوند. به عقیده بسیاری از محققان، گردشگری دارای پتانسیل اثرگذاری بر روابط بین‌الملل و ابزاری برای ترویج صلح در جهان است. گردشگری ابزاری برای دیپلماسی عمومی و توسعه بین‌الملل و پاسخ قدرتمندی برای

^۱ Carbine

^۲ Belias,

^۳ Pratt & Liu

^۴ Kim & Pierodox

نقش گردشگری ورزشی در توسعه روابط صلح‌آمیز مبتنی بر مدل ساختاری تفسیری (ISM)

چالش‌های جهانی و تروریسم است. بررسی مطالعات پیشین نشان می‌دهد گردشگری نه تنها از صلح بهره می‌برد، بلکه خود نیرویی حیاتی برای گسترش صلح در بین ملت‌هاست (ضرغام و خسروانی، ۱۳۹۱). اگرچه کارکردهای احتمالی گردشگری بر بهبود روابط صلح‌آمیز مورد بررسی قرار گرفته است، اما عملاً بهره‌ای از آن به‌خصوص در مناطق مختلف انجام نگرفته است. این مسئله سبب گردیده تا خلاء پژوهش‌هایی در مورد عوامل مؤثر جهت بهبود نقش گردشگری ورزشی در توسعه روابط صلح‌آمیز ایجاد گردد. در این راستا تا راهکارهای عملی جهت ارتقای گردشگری ورزشی در مسیر توسعه روابط صلح‌آمیز شکل نگیرد، نقش گردشگری ورزشی با این حوزه هنوز دچار ابهامات اساسی می‌باشد. با توجه به تفاوت‌های محرز گردشگری ورزشی با سایر انواع گردشگری‌ها، می‌توان اعلام داشت که پی بردن به نقش گردشگری ورزشی بر بهبود شاخص‌های صلح جهانی می‌تواند به نقش مهم گردشگری ورزشی بر برخی مسائل از جمله شاخص‌های صلح جهانی منجر گردد. از طرفی پی بردن به این نقش می‌تواند ضرورت گسترش و توسعه گردشگری ورزشی را در جهت بهبود صلح در کشور ایران بازگو نماید. بنابراین پژوهش حاضر با هدف شناسایی عوامل مؤثر بر بهبود نقش گردشگری ورزشی در توسعه روابط صلح‌آمیز سعی در پاسخ به این سؤال دارد:

عوامل مؤثر بر بهبود نقش گردشگری ورزشی در توسعه روابط صلح‌آمیز تأثیرگذار کدام‌اند؟

روش‌شناسی پژوهش

پژوهش حاضر از نوع تحقیقات کاربردی می‌باشد که به صورت میدانی انجام گردید. روش تحقیق حاضر از نظر روش گردآوری داده‌ها آمیخته بود که به دو روش کیفی و کمی انجام گرفت؛ به‌صورتی که در بخش کیفی از صاحب‌نظران مصاحبه انجام گرفت و در روش کمی نیز کدهای استخراج‌شده در قالب پرسش‌نامه تنظیم گردید و بعد از تایید، پرسش‌نامه‌ها در میان جامعه آماری پخش و گردآوری شد. جامعه آماری تحقیق حاضر در بخش کیفی شامل نخبگان و صاحب‌نظران در حوزه گردشگری ورزشی می‌باشد که شاخص انتخاب این افراد داشتن مدرک مرتبط و سابقه پژوهشی در این زمینه بود. روش نمونه‌گیری در بخش کیفی به صورت هدفمند بود. بدین منظور تعداد ۱۴ نخبه و صاحب‌نظر به عنوان نمونه پژوهش در بخش کیفی انتخاب شدند که با هریک از این افراد مصاحبه انجام شد و تک تک مصاحبه‌ها مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت و کدهای مرتبط با پژوهش استخراج گردید. همچنین در بخش کمی جامعه آماری، علاوه بر این افراد، برخی مدیران و کارشناسان سازمان‌های متولی در امور گردشگری ورزشی و افراد آگاه به حوزه گردشگری ورزشی از جمله سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری، وزارت ورزش و جوانان و

همچنین برخی اساتید دانشگاهی رشته‌های گردشگری و دانشجویان تحصیلات تکمیلی شامل دانشجویان دکتری و کارشناسی ارشد به تعداد ۳۶۰ نفر بودند. با توجه به سوابق شغلی، تحصیلی و پژوهشی نمونه‌های آماری، از میان آنان افرادی که در مورد تحقیق حاضر آگاهی داشتند، به عنوان نمونه تحقیق مشخص گردیدند. با استفاده از روش نمونه‌گیری کل‌شمار تمامی این افراد به عنوان نمونه در نظر گرفته شدند. در پخش پرسش‌نامه‌ها از روش حضوری، پست الکترونیک و فضای مجازی استفاده گردید. جدول ۱ جامعه و نمونه آماری در بخش کمی را نشان می‌دهد:

نقش گردشگری ورزشی در توسعه روابط صلح‌آمیز مبتنی بر مدل ساختاری تفسیری (ISM)

جدول ۱: جامعه و نمونه آماری پژوهش

گروه‌ها	تعداد
اساتید دانشگاهی	۵۵
خبرگان وزارت ورزش و جوانان	۳۲
خبرگان سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری	۱۷
دانشجویان دکتری	۸۶
دانشجویان کارشناسی ارشد	۱۷۰
مجموع	۳۶۰

ابزار پژوهش شامل مصاحبه‌های نیمه‌ساختارمند و پرسش‌نامه محقق‌ساخته‌ای بود که با توجه به اهداف و روش تحقیق، به دو شکل طراحی گردید. به طور کلی این پرسش‌نامه حاوی ۲۸ عامل بود. ابتدا به منظور ساختاردهی به این عوامل با توجه به استفاده از روش مدل‌سازی ساختاری تفسیری، سوالات به صورت مقایسه زوجی طراحی گردید. سپس به منظور آزمون مدل ترسیم‌شده در قالب روش معادلات ساختاری، سوالات به صورت طیف ۵ ارزشی لیکرت طراحی گردید.

روایی محتوایی این پرسش‌نامه با استفاده از نظرات ۷ تن از اساتید دانشگاهی مورد بررسی قرار گرفت. این افراد خارج از نمونه‌های بخش کیفی بودند. همچنین در مورد روایی محتوایی نیز با استفاده از فرم‌های روایی سنجی شاخص روایی محتوا^۱ و نسبت روایی محتوا^۲ و استفاده از فرمول‌های مربوط به این روش‌ها مورد تأیید قرار گرفت. مقدار نسبت روایی محتوا با توجه به تعداد اساتید (۷ نفر)، ۰/۸۵ و مقدار شاخص روایی محتوا، ۰/۸۹ به دست آمد. بنابراین روایی محتوایی ابزار پژوهش مورد تأیید قرار گرفت. همچنین روایی سازه پرسش‌نامه با استفاده از روش تحلیل عاملی تأییدی مورد بررسی قرار گرفت. پایایی این پرسش‌نامه نیز با استفاده از محاسبه آلفای کرونباخ برای پرسش‌نامه روش مدل‌سازی ساختاری تفسیری میزان ۰/۸۵ و برای پرسش‌نامه معادلات ساختاری میزان ۰/۸۷ مشخص گردید. جهت تجزیه و تحلیل داده‌های تحقیق حاضر از روش مدل‌سازی ساختاری تفسیری و معادلات ساختاری استفاده گردید. تمامی روند تجزیه و تحلیل داده‌های تحقیق حاضر در نرم‌افزارهای اس. پی. اس. و پی. ال. اس. انجام گرفت.

¹ CVI

² CVR

یافته‌های پژوهش

یافته‌های توصیفی مربوط به نمونه‌های آماری پژوهش حاضر در جدول ۲ به نمایش گذاشته شده است:

جدول ۲: یافته‌های توصیفی پژوهش

ویژگی‌های جمعیت‌شناختی	گروه‌ها	فراوانی	درصد
جنسیت	مرد	۸	۵۷/۱۴
	زن	۶	۴۲/۸۶
	دکتری	۱۲	۸۵/۷۱
سطح تحصیلات	کارشناسی ارشد	۲	۱۴/۲۹
	مرد	۲۲۵	۶۲/۵
	زن	۱۳۵	۳۷/۵
بخش کمی تحقیق	زیر ۳۵ سال	۵۷	۱۵/۸
	۳۵-۴۵ سال	۱۸۶	۵۱/۷
	۴۶-۵۵ سال	۸۷	۲۴/۲
	بالای ۵۵ سال	۳۰	۳/۸
بخش کمی تحقیق	رده سنی		

نتایج توصیفی پژوهش نشان داد که نمونه‌های بخش کیفی تحقیق شامل ۸ نفر مرد و ۶ نفر زن بودند. همچنین از این میان نمونه‌های پژوهش افراد دارای مدرک تحصیلی دکتری ۱۲ نفر بیشترین تعداد را دارا می‌باشند. نتایج توصیفی مربوط به وضعیت جنسیت نمونه تحقیق در بخش کمی نشان داد که ۲۲۵ از افراد شرکت‌کننده در تحقیق مردان و ۱۳۵ زنان می‌باشند. نتایج توصیفی پژوهش نیز نشان داد که در میان گروه‌های سنی، گروه سنی ۳۵-۴۶ سال با ۱۸۶ نفر بیشترین تعداد را دارا می‌باشند. به منظور شناسایی عوامل مؤثر بر متناسب‌سازی گردشگری ورزشی جهت بهبود صلح جهانی از بررسی نظرات خبرگان در قالب روش کیفی استفاده گردید. پس از انجام کدگذاری‌ها، ویژگی‌های مستخرج از مصاحبه‌ها مشخص گردید. جدول ۳، نتایج کیفی پژوهش حاضر را نشان می‌دهد:

نقش گردشگری ورزشی در توسعه روابط صلح‌آمیز مبتنی بر مدل ساختاری تفسیری (ISM)

جدول ۳: کدگذاری باز و محوری

عوامل	ویژگی‌های استخراج‌شده
	شکل‌گیری برنامه‌های مربوط به گردشگری ورزشی در راستای فرهنگ نوع‌دوستی توجه به تمامی گروه‌ها، رنگ‌ها، نژادها و جنسیت‌ها در برنامه‌ریزی‌های مربوط به گردشگری فرهنگ نوع‌دوستی برگزاری جشنواره‌های گردشگری ورزشی نمادین با گروه‌ها، نژادها و جنسیت‌های مختلف از سطح جهان اهمیت دادن به مذاهب و ارزش‌های دینی ادیان مختلف در برنامه‌های مربوط به گردشگری ورزشی ارتقای امنیت و ایمنی گردشگری ورزشی آموزش در زمینه احترام به حقوق بشر طی فرایندهای مربوط به گردشگری ورزشی امنیت و ایمنی کافی مدیریت و کنترل رفتارها و فعالیت‌های تروریستی طی انجام فعالیت‌های مربوط به گردشگری ورزشی ایجاد تبلیغات در فضای بین‌المللی از ظرفیت‌های گردشگری ورزشی ایجاد ظرفیت در جهت بهره‌گیری و استفاده بانوان و گروه‌های خاص از جمله معلولان از برنامه‌های مربوط به گردشگری ورزشی عدم نفوذ سیاسی در مدیریت و اجرای برنامه‌های مربوط به گردشگری ورزشی ترویج گردشگری ورزشی در مناطق مرزی رویه‌های مدیریتی ریشه‌کن کردن فسادهای اداری موجود در حوزه گردشگری ورزشی مکتوب نمودن ظرفیت‌ها و پتانسیل‌های مربوط به گردشگری ورزشی در توسعه روابط صلح‌آمیز

عوامل	ویژگی های استخراج شده
	تصمیم گیری مشارکتی در مدیریت و اجرای برنامه های مربوط به گردشگری ورزشی
	استفاده از مشارکت های مردمی در جهت اجرای برنامه های مربوط به گردشگری ورزشی
جنبه های انسانی	استفاده از نیروی انسانی خبره و توانمند جهت ایجاد ارتباطات بین المللی در گردشگری ورزشی
	جذب و توانمند نمودن نیروهای انسانی محلی در فرایند اجرای برنامه های مربوط به گردشگری ورزشی
	استفاده از سرمایه گذاران بومی و محلی در توسعه گردشگری ورزشی
	ایجاد برخی برنامه های آموزشی و اطلاع رسانی در عرصه بین المللی از برخی رویدادهای مهم و جذاب گردشگری ورزشی
	بین المللی نمودن برنامه های مربوط به گردشگری ورزشی
بسترهای بین المللی	استفاده از ظرفیت سایر کشورها در توسعه گردشگری ورزشی
	اجرای برنامه های مربوط به گردشگری ورزشی در کشورهای جنگ زده
	ایجاد گروه ها، کمیون ها و نشست های دائمی بین المللی در جهت ترویج گردشگری ورزشی
	ایجاد تبلیغات در جذب سرمایه های خارجی در توسعه گردشگری ورزشی
	برگزاری برخی رویدادهای مربوط به گردشگری ورزشی مشترک با کشورهای همسایه
فعالیت های مشترک	برگزاری رویدادهای گردشگری ورزشی مشترک ویژه کشورهای دارای تنش در عرصه بین المللی با نظارت جوامع بین المللی
	برگزاری برنامه های گردشگری ورزشی در جهت بهبود تنش

نقش گردشگری ورزشی در توسعه روابط صلح آمیز مبتنی بر مدل ساختاری تفسیری (ISM)

عوامل	ویژگی های استخراج شده
دعوت و ایجاد تفاهم نامه با کشورهای جهان در جهت همکاری در اجرای برنامه های مربوط به گردشگری ورزشی	
مطابق با نتایج بخش کیفی پژوهش، ۲۸ کد شناسایی شده در قالب ۶ عامل فرهنگ نوع دوستی، امنیت و ایمنی کافی، رویه های مدیریتی، جنبه های انسانی، بسترهای بین المللی و فعالیت های مشترک دسته بندی گردیدند. به منظور ساختاردهی به عوامل شناسایی شده از روش مدل سازی ساختاری تفسیری استفاده شد. جدول ۴، نتایج مربوط به ماتریس دستیابی نهایی را به نمایش گذاشته است:	
جدول ۴: ماتریس دستیابی نهایی	

عوامل	۱	۲	۳	۴	۵	۶
فرهنگ نوع دوستی (عامل ۱)	۱	۱	۱	۱	۱	۱
بسترهای بین المللی (عامل ۲)	۰	۱	۱	۱	۱	۰
امنیت و ایمنی کافی (عامل ۳)	۰	۰	۱	۰	۰	۰
رویه های مدیریتی (عامل ۴)	۰	۱	۱	۱	۱	۰
جنبه های انسانی (عامل ۵)	۰	۱	۱	۱	۱	۰
فعالیت های مشترک (عامل ۶)	۱	۱	۱	۱	۱	۱

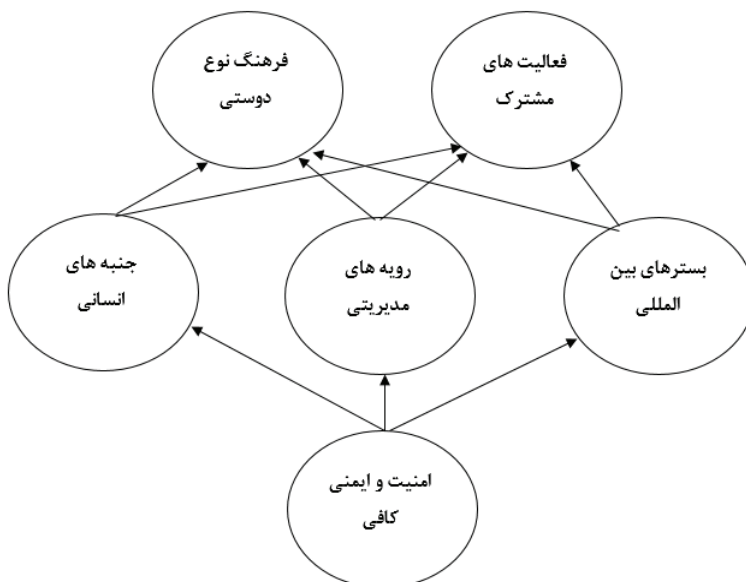
جدول ۵ نتایج مربوط به خروجی ها، ورودی ها و اشتراک های عوامل را به نمایش گذاشته است:

جدول ۵: خروجی ها، ورودی ها و اشتراک های عوامل شناسایی شده

عامل	دستیابی	پیش نیاز	اشتراک	سطح
فرهنگ نوع دوستی (عامل ۱)	۶-۱	۶-۵-۴-۳-۲-۱	۶-۱	۱
بسترهای بین المللی (عامل ۲)	۶-۵-۴-۲-۱	۵-۴-۳-۲	۵-۴-۲	۲
امنیت و ایمنی کافی (عامل ۳)	۶-۵-۴-۳-۲-۱	۵-۴-۳-۲	۳	۳
رویه های مدیریتی (عامل ۴)	۶-۵-۴-۲-۱	۵-۴-۳-۲	۵-۴-۲	۲
جنبه های انسانی (عامل ۵)	۶-۵-۴-۲-۱	۵-۴-۳-۲	۵-۴-۲	۲

عامل	دستیابی	پیش نیاز	اشتراک سطح
فعالیت‌های مشترک (عامل ۶)	۶-۱	۶-۵-۴-۳-۲-۱	۱-۶-۱

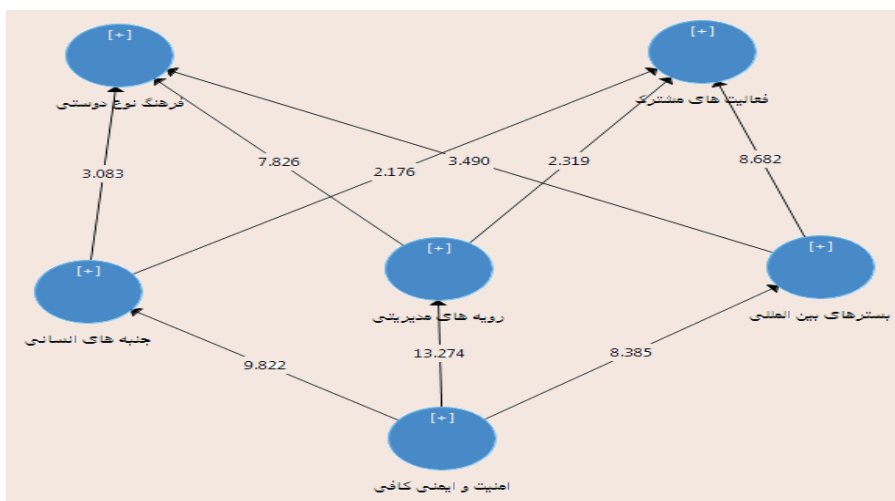
مدل ساختاری مشخص شده مطابق با نتایج روش مدل‌سازی ساختاری تفسیری در شکل ۱ به نمایش گذاشته شده است:

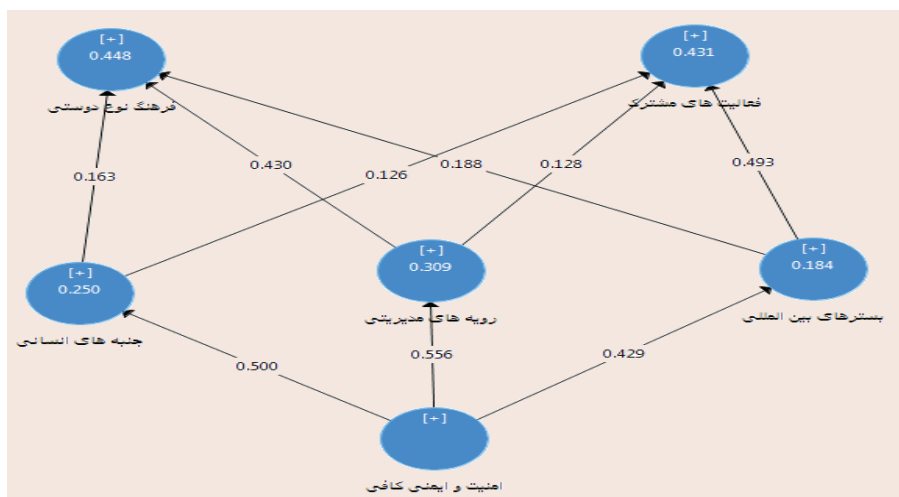
شکل ۱: مدل ساختاری تفسیری عوامل مؤثر بر بهبود نقش گردشگری ورزشی در توسعه روابط صلح‌آمیز

برای بررسی عوامل شناسایی شده در بخش کمی از معادلات ساختاری استفاده گردید. از این رو ابتدا با آزمون کلوموگراف اسمیرنف، وضعیت طبیعی بودن توزیع داده‌های پژوهش بررسی شد. نتایج آزمون فوق نشان داد که میزان سطح معناداری در تمامی عوامل بالاتر از ۰/۰۵ بود. شکل ۲ و ۳ مدل اندازه‌گیری و میزان ضرایب معناداری تی عوامل مؤثر بر بهبود نقش گردشگری ورزشی در توسعه روابط صلح‌آمیز را نشان می‌دهد:

نقش گردشگری ورزشی در توسعه روابط صلح‌آمیز مبتنی بر مدل ساختاری تفسیری (ISM)

شکل ۲: مدل اندازه‌گیری عوامل مؤثر بر بهبود نقش گردشگری ورزشی در توسعه روابط صلح‌آمیز

شکل ۳: ضرایب معناداری T عوامل مؤثر بر بهبود نقش گردشگری ورزشی در توسعه روابط صلح‌آمیز

جدول ۶ جمع‌بندی مدل‌های اندازه‌گیری و ضرایب معناداری تی موانع مؤثر بر عوامل مؤثر بر بهبود نقش

گردشگری ورزشی در توسعه روابط صلح‌آمیز را به نمایش گذاشته است:

جدول ۶. خلاصه نتایج آماری عوامل مؤثر بر بهبود نقش گردشگری ورزشی در توسعه روابط صلح‌آمیز

روابط	T	تأثیر
امنیت و ایمنی کافی بر بسترهای بین‌المللی	3/385	0/429
امنیت و ایمنی کافی بر رویه‌های مدیریتی	13/274	0/556
امنیت و ایمنی کافی بر جنبه‌های انسانی	9/822	0/55
بسترهای بین‌المللی بر فرهنگ نوع دوستی	3/490	0/188
بسترهای بین‌المللی بر فعالیت‌های مشترک	8/682	0/493
رویه‌های مدیریتی بر فرهنگ نوع دوستی	7/826	0/430
رویه‌های مدیریتی بر فعالیت‌های مشترک	2/319	0/128
جنبه‌های انسانی بر فرهنگ نوع دوستی	۳/۰۸۳	0/163
جنبه‌های انسانی بر فعالیت‌های مشترک	2/179	0/126

نتایج پژوهش نشان داد که تمامی روابط مدل تحقیق به علت برخورداری از میزان تی بالاتر از ۱/۹۶، دارای تأثیر معناداری می‌باشد. به منظور بررسی بزارش مدل تحقیق حاضر از شاخص‌های برازش مربوط روش معادلات ساختاری با رویکرد پی.ال.اس. استفاده گردید. جدول ۷ نتایج مربوط به شاخص‌های برازش مدل فوق را نشان می‌دهد:

جدول ۷. شاخص‌های برازش عوامل مؤثر بر بهبود نقش گردشگری ورزشی در توسعه روابط صلح‌آمیز

امنیت و ایمنی کافی	بسترهای بین‌المللی	رویه های مدیریتی	جنبه های انسانی	فرهنگ نوع دوستی	فعالیت‌های مشترک
آلفای کرونباخ	۰/۶۳۵	۰/۷۹۱	۰/۷۵۱	۰/۷۸۴	۰/۷۲۱
پایایی ترکیبی	۰/۸۰۴	۰/۸۵۱	۰/۸۳۱	۰/۸۴۷	۰/۸۲۷
میانگین واریانس	۰/۵۷۸	۰/۴۸۸	۰/۴۹۶	۰/۴۸۱	۰/۵۴۴
	۰/۷۵۰				

استخراج شده					
R2	-	۰/۱۸۴	۰/۲۵۰	۰/۳۰۹	۰/۴۴۸
Q2	-	۰/۰۵۲	۰/۱۰۷	۰/۱۳۵	۰/۲۲۷
GOF				۰/۲۶۷	۰/۲۲۸

نتایج مربوط به شاخص‌های برازش پژوهش نشان داد که مقدار مربوط به آلفای کرونباخ و پایایی ترکیبی در همه عوامل، بالاتر از ۰/۶ می‌باشد که حکایت از پایایی مناسب مدل دارد (بنتلر و همکاران^۱، ۱۹۹۸). همچنین نتایج تحقیق مشخص نمود که میزان روایی همگرا برای تمامی عوامل بالاتر از سطح معیار ۰/۴ می‌باشد که نشان‌دهنده مناسب بودن میزان روایی همگرای تحقیق می‌باشد. همچنین روایی واگرا در تحقیق حاضر نیز در قالب ماتریس عوامل در عوامل، مورد بررسی و تأیید قرار گرفت. همچنین مطابق با شکل ۲ تمامی بارهای عاملی مربوط به عوامل تحقیق، بیش از ۰/۴ می‌باشد که نشان‌دهنده مناسب بودن این معیار است.

مقدار به‌دست آمده از R2 در همه عوامل نشان می‌دهد عامل‌ها با توجه به روابط متغیرها که به‌صورت پیچیده می‌باشد در این شاخص نیز در سطح متوسطی قرار دارند. نتایج نشان می‌دهد مقادیر در سطح متوسطی برای Q2 معرفی شده است و در همه عوامل، بیشتر از ۰/۳۲ به دست آمد که نشان از مناسب بودن این شاخص دارد. در نهایت شاخص GOF برابر با ۰/۲۶۷ به‌دست آمد که نشان از برازش متوسط کلی مدل دارد. بدین ترتیب، مشخص گردید که مدل ارائه شده در تحقیق حاضر، از برازش مناسبی برخوردار می‌باشد.

بحث و نتیجه‌گیری

امروزه انتظارات مختلفی از گردشگری در حوزه‌های مختلف وجود دارد. بدون شک کارکردهای گردشگری در حوزه‌های مختلف از جمله صلح جهانی و روابط صلح‌آمیز می‌تواند به عنوان یکی از کم‌دردسرتین نوع اقدامات بین‌المللی مورد استفاده قرار گیرد. نمونه‌های موردی از استفاده از گردشگری ورزشی جهت تقویت روابط بین‌المللی و کاهش تنش‌های سیاسی سبب گردیده است تا امروزه از گردشگری

¹ Bentler et al.

ورزشی به عنوان راهکاری مهم در مسیر کاهش تنش های سیاسی و تقویت روابط صلح آمیز نام برده شود. پژوهش حاضر نشان داد که جهت بهبود نقش گردشگری ورزشی در توسعه روابط صلح آمیز در سطح بین المللی باید عوامل مختلفی شامل امنیت و ایمنی کافی، بسترهای بین المللی، رویه های مدیریتی، جنبه های انسانی، فرهنگ نوع دوستی و فعالیت های مشترک اعمال گردد. این مسئله نشان دهنده اهمیت گردشگری ورزشی و نیاز به برنامه ریزی جامع و کلان جهت بهره گیری از آن در مسیر بهبود روابط صلح آمیز می باشد. تنوع عوامل شناسایی شده همچنین نشانگر این مهم می باشد که هم اکنون ضعف های عمده ای در این زمینه وجود دارد که سبب شده است تا مسیر بهبود نقش گردشگری ورزشی در جهت توسعه روابط صلح آمیز را تحت شعاع قرار دهد. توسعه منابع انسانی یکی از عوامل شناسایی شده بود که در گردشگری ورزشی نقش کاملاً تعیین کننده ای دارد، چرا که کلیه فعالیت های صورت گرفته در توسعه گردشگری زیر نظر نیروی انسانی ماهر و توانا انجام خواهد شد. همچنین این شاخص از مهمترین عوامل صلح در جهان است. می توان گفت که زیر بنای صلح جهانی در دستان منابع انسانی توانمند و آموزش دیده است که بتوانند از کلیه عامل ها در جهت بهبود صلح جهانی استفاده کنند. ورزش و گردشگری ورزشی نیز می توانند ملت ها را به هم نزدیک کنند و باعث بهبود وضعیت صلح جهانی شوند. یکی دیگر از مواردی که می توان به آن اشاره کرد، عامل اقتصادی است که باید مورد توجه قرار گیرد، چرا که اگر منابع مالی مناسب تامین نشود بدون شک نمی توان از منابع موجود مانند منابع طبیعی در بحث ارتقای گردشگری استفاده کرد و این منابع در دوره های زمانی بدون استفاده خواهند ماند و زندگی ماشینی امروزی باعث از بین رفتن آنها خواهد شد. لذا با تامین منابع مادی لازم از بخش خصوصی و دولتی می توان گردشگری ورزشی را در جهت بالا رفتن شاخص های صلح جهانی ارتقا داد و همچنین مانع از بین رفتن منابع موجود نیز خواهد شد. امروزه انتظارات مختلفی از گردشگری در حوزه های مختلف وجود دارد. بدون شک کارکردهای گردشگری در حوزه های مختلف از جمله صلح جهانی و روابط صلح آمیز می تواند به عنوان یکی از کم در دسترترین نوع اقدامات بین المللی مورد استفاده قرار گیرد. نمونه های موردی از استفاده از گردشگری ورزشی جهت تقویت روابط بین المللی و کاهش تنش های سیاسی سبب گردیده است تا امروزه از گردشگری ورزشی به عنوان راهکاری مهم در مسیر کاهش تنش های سیاسی و تقویت روابط صلح آمیز نام برده شود.

نقش گردشگری ورزشی در توسعه روابط صلح‌آمیز مبتنی بر مدل ساختاری تفسیری (ISM)

بکن و کارمیگنانی^۱ (۲۰۱۶) در پژوهش خود اشاره داشتند که جهت ارتقای نقش گردشگری در راستای افزایش صلح جهانی نیازمند توجه به عوامل متنوعی می‌باشد. به نظر می‌رسد گردشگری ورزشی جهت بازی نمودن نقش کلیدی در جهت ارتقای روابط صلح‌آمیز باید اصول و استانداردهایی را ایجاد نماید. از این رو، عوامل مختلفی جهت ارتقای سطح کیفی و کمی گردشگری ورزشی جهت شکل‌گیری تأثیرات مثبت بر روابط صلح‌آمیز وجود دارد. این مسئله سبب گردید تا در تحقیق حاضر جهت بهبود نقش گردشگری ورزشی در جهت توسعه روابط صلح‌آمیز عوامل مختلفی شامل امنیت و ایمنی کافی، بسترهای بین‌المللی، رویه‌های مدیریتی، جنبه‌های انسانی، فرهنگ نوع‌دوستی و فعالیت‌های مشترک شناسایی گردد. گردشگری نیرویی فوق‌العاده برای تغییر است که در بسیاری از کشورها نیرویی برای خوشبختی به حساب می‌آید. هزاران بازدیدکننده‌ای که برای گردش می‌آیند، نه تنها پول همراه خود می‌آورند، بلکه بر زندگی ساکنان محلی نیز تأثیر می‌گذارند (گالدینی^۲، ۲۰۰۷). به طور کلی گردشگری در حال تبدیل به یکی از سریع‌ترین صنایع رو به رشد جهان است و ابزاری برای ایجاد درآمد ملی و از اصلی‌ترین ارکان اقتصادی جهان و نیز از مفاهیم، اشکال و ارکان توسعه پایدار قلمداد می‌شود (شوکتی و همکاران، ۱۳۹۵). بکن و کارمیگنانی^۳ (۲۰۱۶) در پژوهش خود اشاره داشتند که جهت ارتقای نقش گردشگری در راستای افزایش صلح جهانی نیازمند توجه به عوامل متنوعی می‌باشد. به نظر می‌رسد گردشگری ورزشی جهت بازی نمودن نقش کلیدی در جهت ارتقای روابط صلح‌آمیز باید اصول و استانداردهایی را ایجاد نماید. عوامل مختلفی جهت ارتقای سطح کیفی و کمی گردشگری ورزشی جهت شکل‌گیری تأثیرات مثبت بر روابط صلح‌آمیز وجود دارد. این مسئله سبب گردید تا در تحقیق حاضر جهت بهبود نقش گردشگری ورزشی در جهت توسعه روابط صلح‌آمیز عوامل مختلفی شامل امنیت و ایمنی کافی، بسترهای بین‌المللی، رویه‌های مدیریتی، جنبه‌های انسانی، فرهنگ نوع‌دوستی و فعالیت‌های مشترک شناسایی گردد.

نتایج پژوهش حاضر مشخص نمود که امنیت و ایمنی کافی به‌عنوان عامل زیربنایی در مدل تحقیق خود سبب شکل‌گیری سایر عوامل می‌گردد. به عبارتی، این مسئله بازگوکننده این مهم می‌باشد که جهت مدیریت و بهبود عواملی از جمله بسترهای بین‌المللی، رویه‌های مدیریتی، جنبه‌های انسانی، فرهنگ نوع‌دوستی و فعالیت‌های مشترک، نیاز است تا در مرحله اول امنیت و ایمنی کافی شکل گیرد. در واقع،

¹ Becken & Carmignani

² Galdini

³ Becken & Carmignani

ایجاد شرایط جهت ارتقای امنیت و ایمنی کافی سبب می‌گردد تا بستر جهت بهبود سایر عوامل به وجود آید. این در حالی است که تحقیقات ضد و نقیضی در این مورد وجود دارد. پارت و لیو (۲۰۱۶) اشاره داشتند که جهت بهبود گردشگری در راستای ارتقای صلح جهانی نیاز است تا بستر مدیریتی مناسبی ایجاد گردد. از طرفی اکسجرالد^۱ (۲۰۰۳) و کیم و پیرودکس (۲۰۰۶) اشاره داشتند که جنبه بین‌المللی گردشگری یکی از مسائل مهم در جهت ارتقای صلح جهانی به واسطه گردشگری می‌باشد. به نظر می‌رسد نتایج تحقیق حاضر با نتایج تحقیقات پارت و لیو (۲۰۱۶)، اکسجرالد (۲۰۰۳) و کیم و پیرودکس (۲۰۰۶) ناهمخوان می‌باشد. در تفسیر بروز این ناهمخوانی باید گفت که محیط اقتصادی، سیاسی، فرهنگی و اجتماعی متفاوت در تحقیق حاضر و تحقیقات پارت و لیو (۲۰۱۶)، اکسجرالد (۲۰۰۳) و کیم و پیرودکس (۲۰۰۶) سبب گردیده است تا این ناهمخوانی به وجود آید. به نظر می‌رسد در برخی مناطق جغرافیایی از جمله در کشورهای اروپایی، امنیت کافی در روند برگزاری رویدادهای ورزشی و برنامه‌های مربوط به گردشگری ورزشی سبب گردیده است تا عامل امنیت و ایمنی کافی به عنوان مسئله‌ای کلیدی مشخص نگردد.

یانگ^۲ و همکاران (۲۰۱۹) و فوری^۳ و همکاران (۲۰۱۹)، آراس^۴ (۲۰۱۷) و برونونی^۵ (۲۰۱۷) در پژوهش خود مشخص نمودند که امنیت کافی در جهت توسعه گردشگری و دستیابی به اهداف مدنظر از آن تأثیرگذار می‌باشد. بدون شک وجود امنیت و ایمنی لازمه اجرای هر برنامه‌ای می‌باشد. به علت حضور جمع کثیری از افراد در برنامه‌های مربوط به گردشگری ورزشی، بدون شک امنیت و ایمنی امری مهم و ضروری می‌باشد. ارتقای امنیت و ایمنی فعالیت‌های گردشگری ورزشی سبب می‌گردد تا این فعالیت‌ها در سطوح مختلف جامع نیز همه گیر شود. به عبارتی، توسعه گردشگری ورزشی نیازمند برخورداری از امنیت و ایمنی کافی در این زمینه می‌باشد، چرا که گردشگری توسعه‌ای است که در آن توازن و تعامل و حفظ ارزش‌ها و کیفیت اخلاقیات و اصول اقتصادی و نیز مزیت‌های اقتصادی همه به همراه هم دیده و کوشش می‌شود تا توسعه‌ای متعادل و همه جانبه جایگزین توسعه صرفاً اقتصادی شود (پارت و لیو، ۲۰۱۶). بر این اساس، بسیاری از کشورها با استفاده از این رهیافت توانسته‌اند وضعیت خویش را تا حد درخور توجهی بهبود بخشند و به مشکلات اقتصادی خویش از قبیل پایین بودن سطح درآمد سرانه، فراوانی بیکاری و کمبود

¹ Askjellerud

² Yang

³ Fourie

⁴ Aras

⁵ Brondoni

نقش گردشگری ورزشی در توسعه روابط صلح‌آمیز مبتنی بر مدل ساختاری تفسیری (ISM)

درآمدهای ارزی فائق آیند. بنابراین، گردشگری نیرویی فوق‌العاده برای تغییر است که در بسیاری از کشورها نیرویی برای خوشبختی به حساب می‌آید. هزاران بازدیدکننده‌ای که برای گردش می‌آیند، نه تنها پول همراه خود می‌آورند، بلکه بر زندگی ساکنان محلی نیز تأثیر می‌گذارند (گالدینی، ۲۰۰۷). در جهت بهبود نقش گردشگری ورزشی در توسعه روابط صلح‌آمیز نیز نیاز است تا فعالیت‌هایی در این زمینه ایجاد گردد. بدون شک افزایش امنیت و ایمنی این فعالیت‌ها سبب می‌گردد تا ضمن عادی جلوه دادن شرایط و فضای فعلی، زمینه جهت ارتقای کمیت این برنامه‌ها فراهم نماید. به عبارتی، انجام بدون دردسر و مشکل برنامه‌های گردشگری ورزشی در راستای توسعه روابط صلح‌آمیز سبب می‌گردد تا استمرار این فعالیت‌ها را شاهد بود. پرات و ليو (۲۱۰۶) و تیموسی و کیم^۱ (۲۰۱۵) در تحقیق خود مشخص نمودند که ارتقای امنیت برنامه‌های بهبود روابط صلح‌آمیز در عرصه بین‌المللی سبب می‌گردد تا تلاش‌هایی بیشتری جهت تدارک و اجرای این برنامه‌ها بیشتر گردد.

با توجه به نتایج پژوهش حاضر در راستای اهمیت عوامل ایمنی و امنیت جهت بهبود نقش گردشگری در توسعه روابط صلح‌آمیز پیشنهاد می‌گردد تا با بهره‌گیری ارگان‌های نظامی و ایجاد ساختار مناسب جهت مدیریت حضور این ارگان‌ها، به ارتقای ایمنی و امنیت برنامه‌های گردشگری ورزشی اقدام نمود. همچنین پیشنهاد می‌گردد تا با ایجاد گروه‌های داوطلبی و استفاده از نظارت‌های مردمی، به ارتقای ایمنی و امنیت برنامه‌های گردشگری ورزشی اقدام نمود. با توجه به نتایج پژوهش حاضر همچنین پیشنهاد می‌گردد تا مدیریت و کنترل رفتارها و فعالیت‌های تروریستی در طی انجام فعالیت‌های مربوط به گردشگری ورزشی به ارتقای ایمنی و امنیت برنامه‌های گردشگری ورزشی اقدام نمود. همچنین پیشنهاد می‌گردد تا بودجه‌ای مناسب جهت ارتقای امنیت و ایمنی برنامه‌های گردشگری ورزشی تخصیص داده شود.

منابع

- مشیری، سیدرضا؛ رجبی، احمد و رجایی، محمد. (۱۳۸۸). «پروسی و ارزیابی نقش گردشگری ورزشی در توسعه اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و جسمی شهرها». همایش منطقه‌ای راهبردهای توسعه از دیدگاه جغرافیایی. آستارا.
- موحد، علی و کهزادی، سالار. (۱۳۸۹). «تحلیل عوامل موثر بر توسعه گردشگری استان کردستان با استفاده از مدل SWOT». فصل‌نامه پژوهش و برنامه‌ریزی شهری. ۲۱(۲)، صص ۸۵-۱۰۲.
- پیمان، آیت. (۱۳۹۴). «گردشگری، معنویت و صلح و دوستی». اولین کنفرانس بین‌المللی گردشگری و معنویت. تهران.
- ضرغام بروجنی، حمید و خسروانی دهکردی، افروز. (۱۳۹۱). «اثرات توسعه گردشگری بر شاخص‌های صلح جهانی». مطالعات مدیریت گردشگری. ۱۹(۷)، صص ۲۵-۴۷.

¹ Timothy & Kim

- Aras, H. (2017). **The problem of tourism security in Turkey**. Hitit Univ. J. Soc. Sci. Inst, 10(1), 585-610.
- Askjellerud, S. (2003). **“The tourist: A messenger of peace?”** Annals of Tourism Research, 30(3), 741-744.
- Becken, S., & Carmignani, F. (2016). **“Does tourism lead to peace?”** Annals of Tourism Research, 61, 63-79.
- Belias, D., Velissariou, E., Kyriakou, D., Vasiliadis, L., Aspridis, G., Mantas, C., & Koustelios, A. (2018). **“Greece as a sports tourism destination”**. In *Innovative Approaches to Tourism and Leisure*. Springer, Cham, 507-519.
- Bentler, P. M., & Bonett, D. G. (1980). **“Significance tests and goodness of fit in the analysis of covariance structures”**. Psychological bulletin, 88(3), 588.
- Brondoni, S. M. (2017). **“Global tourism and terrorism. Safety and security management. Symphonya”**. Emerging Issues in Management, (2), 7-16.
- Carbone, F. (2017). **“International tourism and cultural diplomacy: A new conceptual approach towards global mutual understanding and peace through tourism”**. Turizam: međunarodni znanstveno-stručni časopis, 65(1), 61-74.
- Fourie, J., Rosselló-Nadal, J., & Santana-Gallego, M. (2019). **“Fatal Attraction: How Security Threats Hurt Tourism”**. Journal of Travel Research, 0047287519826208.
- Galdini, R. (2007). **“Tourism and the City: Opportunity for Regeneration”**. Tourismos, 2 (2). 95-111.
- Hinch, T., & Ito, E. (2018). **“Sustainable sport tourism in Japan”**. Tourism Planning & Development, 15(1), 96-101.
- hodeck, a., eckert-lindhammer, d., & dos santos, l. c. f. (2018). **“Expectation and perceived experience of rio 2016: the perspective of Latin American stakeholders”**. In 9th international sport business symposium, 231-241.
- Kim, Y., & Crompton, J. (2009). **“Role of tourism in unifying the two Koreas”**. Annals of Tourism Research, 17 (3), 353-366
- Pratt, S., & Liu, A. (2016). **“Does tourism really lead to peace? A global view”**. International Journal of Tourism Research, 18(1), 82-90.
- Pratt, S., & Tolkach, D. (2018). **“The politics of tourism statistics”**. International Journal of Tourism Research, 20(3), 299-307.
- Timothy, D. J., & Kim, S. (2015). **“Understanding the tourism relationships between South Korea and China: A review of influential factors”**. Current Issues in Tourism, 18(5), 413-432.
- Watanabe, Y., Gilbert, C., Aman, M. S., & Zhang, J. (2018). **“Attracting international spectators to a sport event held in Asia: the case of Formula One Petronas Malaysia Grand Prix”**. International Journal of Sports Marketing and Sponsorship, 19(2), 194-216.
- Yang, X., Dong, L., & Li, C. (2019). **“Microclimate tourism and microclimate tourism security and safety in China”**. Tourism Management, 74, 110-133.

تدوین مدل کسب و کار الکترونیک در گردشگری ورزشی ایران

لاچین نورالهی^۱

ابوالفضل فراهانی^۲

محمدعلی صفانیا^۳

رضا نیک‌بخش^۴

[10.22034/ssys.2022.1852.2313](https://doi.org/10.22034/ssys.2022.1852.2313)

تاریخ دریافت مقاله: ۱۴۰۰/۳/۱

تاریخ پذیرش مقاله: ۱۴۰۱/۲/۲۴

هدف این پژوهش، تدوین مدل کسب و کار الکترونیک در گردشگری ورزشی ایران است. روش پژوهش برخاسته از نظریه داده‌بنیاد برای تبیین و تحلیل یافته‌های حاصل از مصاحبه‌های اکتشافی بود. جامعه مورد مطالعه این پژوهش اعضای هیئت‌علمی، مدیران و صاحبان استارت‌آپ برتر در حیطه گردشگری و مدیران انجمن گردشگری ورزشی ایران، کانون جهانگردی و اتومبیل‌رانی ایران، کانون انجمن‌های صنفی کارگری راهنمایان گردشگری سراسر کشور، کارشناسان و افراد خبره در حوزه کسب و کار الکترونیک سازمان میراث فرهنگی و گردشگری بودند. روش نمونه‌گیری به صورت هدفمند و گلوله برفی بود. ابزار گردآوری یافته‌ها، مصاحبه نیمه‌سازمان‌یافته بود. در تحلیل یافته‌ها از تحلیل محتوا و احصای مضامین در مراحل کدگذاری باز، محوری و انتخابی استفاده گردید. با استناد به ادبیات پژوهش و یافته‌های اکتشافی، کسب و کار الکترونیک در گردشگری ورزشی به عنوان پدیده محوری بود. بر اساس بررسی به عمل آمده، کسب‌وکار الکترونیک گردشگری ورزشی سازه‌ای چند بخشی و متأثر از مجموعه‌ای از عوامل زمینه‌ای، شرایط مداخله‌گر، خصوصیات و قابلیت‌ها، شرایط علی و راهبردی و پیامدهاست و در دنیای کنونی در صورتی که کسب‌وکار الکترونیک گردشگری ورزشی به این مهارت مجهز نشوند، موفق نخواهند شد. بنابراین یکپارچگی فرایندها، توسعه زیرساخت ارتباطات و فناوری، حمایت‌ها و فراهم‌سازی بسترهای لازم توسط دولت، آموزش شهروندان، استفاده کسب‌وکار الکترونیک از فناوری، هماهنگی و تعامل‌پذیری با مشتریان و ذینفعان و گسترش فرهنگ به‌کارگیری کسب و کار الکترونیکی در عرصه گردشگری ورزشی می‌تواند در تدوین و توسعه کسب و کار الکترونیک گردشگری ورزشی کمک‌کننده باشد.

واژگان کلیدی: گردشگری ورزشی، کسب‌وکار الکترونیک، ایران و نظریه داده‌بنیاد.

^۱ دانشجوی دکتری مدیریت ورزشی دانشکده تربیت‌بدنی و علوم ورزشی، واحد تهران شمال، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

^۲ استاد، مدیریت ورزشی، دانشگاه پیام نور، ایران (نویسنده مسئول) afarahani@pnu.ac.ir

^۳ استاد، مدیریت ورزشی، دانشکده تربیت‌بدنی و علوم ورزشی، واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی تهران، ایران

^۴ دانشیار، گروه مدیریت ورزشی، دانشکده تربیت‌بدنی و علوم ورزشی، واحد تهران جنوب، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

مقدمه

افزایش روزافزون استفاده از اینترنت باعث تغییر در روش‌های کسب‌وکار شده است. در این میان، صنعت گردشگری نیز از این تغییر مستثنی نمی‌باشد (فلورنسو^۱، ۲۰۱۰). تعداد قابل توجه و رو به‌رشدی از گردشگران برنامه سفر خود را با استفاده از آژانس‌های گردشگری آنلاین هماهنگ می‌کنند. در انگلستان تعداد کسانی که از خدمات آنلاین برای هماهنگی محل اقامت خود استفاده کرده‌اند، از ۴۲ درصد در سال ۲۰۰۷ به ۵۲ درصد در سال ۲۰۱۷ رشد یافته است (اداره آمار انگلستان^۲، ۲۰۱۷). انتظار می‌رود ارزش گردشگری آنلاین در سال ۲۰۲۰ از ۴۷۱ میلیارد دلار به ۸۱۸ میلیارد دلار برسد (لوپز کوردووا^۳، ۲۰۲۰). در چنین شرایطی دولت‌ها باید به رشد صنعت گردشگری اهمیت ویژه‌ای بدهند (چن^۴ و همکاران، ۲۰۱۱).

مدت‌هاست که تعامل و ارتباط بین گردشگری و ورزش به طور فزاینده‌ای گسترش یافته است (ملک اخلاق، ۱۳۸۲). ورزش یکی از متداولترین عوامل ایجاد انگیزه برای گردشگران است و به دنبال آن، گردشگری ورزشی صنعتی است که از ترکیب دو صنعت گردشگری و صنعت ورزش پدید آمده است. به عبارت دیگر، ورزش یکی از فعالیت‌های مهم گردشگران درحین گردشگری است و گردشگری و مسافرت نیز با انواع مختلف ورزش همراه است (مرتضایی و کلانه سفیری، ۱۳۹۹). گردشگری ورزشی به عنوان سومین صنعت رایج در جهان شناخته شده است (صداقتی، ۱۳۹۰). بر اساس برآوردها و بررسی‌های به عمل آمده در حال حاضر مسافرت‌های ورزشی ۴٫۵ تریلیون دلار از سهم گردشگری جهانی را به خود اختصاص داده است و بین ۱ تا ۲ درصد تولید ناخالص ملی را شامل می‌شود (خطیب‌زاده و همکاران، ۱۳۹۳). بنابراین با توجه به این که اقتصاد کشور ایران اتکای شدیدی به درآمدهای حاصل از صادرات نفت خام دارد و متغیرهای کلان اقتصادی با دنباله‌روی از قیمت جهانی نفت در طول زمان دچار نوسانات شدید می‌شود و با توجه به جوان بودن جمعیت کشور و بالابودن نرخ بیکاری، توسعه صنعت گردشگری ورزشی در کشور ایران از اهمیت بالایی برخوردار می‌باشد (معین‌فرد و همکاران، ۱۳۹۳). یکی از راه‌های توسعه گردشگری ورزشی، استفاده از ظرفیت اینترنت و تدوین و توسعه کسب و کار الکترونیکی در این زمینه است. مدل‌های کسب و کار برای موفقیت تجاری حیاتی هستند (ویرتز^۵ و همکاران، ۲۰۱۶). کسب و کار الکترونیکی

¹ Folorunso

² UK Office for National Statics

³ Lopez Cordova

⁴ Chen

⁵ Wirtz

را می‌توان زیرمجموعه‌ای از ورزش الکترونیک دانست. تجارت سیار به عنوان یکی از مدل‌های جدید کسب و کار الکترونیک در کشورهای در حال توسعه بسیار مناسب و کاربردی است. با این روش سازمان‌هایی که در مناطق دور دست قرار دارند می‌توانند به مشتریان بالقوه بسیاری دسترسی و به نفع ارزشمندی دست یابند. به‌کارگیری اثربخش مدل‌های کسب‌وکار الکترونیک در کشور نیازمند شناسایی فرصت‌ها و محدودیت‌ها، تدوین برنامه‌ریزی اصولی و مناسب با توجه به عوامل اجتماعی و اقتصادی همراه با فراهم نمودن زیرساخت‌های فناوریانه، ارتباطی و مخابراتی، حقوقی و اجرایی است (صادقی و هبر، ۱۳۹۹). معیارهای تعیین مدل کسب و کار موثر به علت پیچیدگی این نوع از شناخت‌ها و متفاوت بودن آن‌ها در بین کارآفرینان دامنه وسیعی دارد (عبدالله^۱ و همکاران، ۲۰۱۸). یک مدل کسب و کار، مجموعه‌ای از باورها برای خلق ارزش از کسب و کار پیشنهادی است (ابراهیم^۲ و همکاران، ۲۰۲۰). مدل کسب و کار، توصیفی از ارائه ارزش سازمان به یک یا چندین بخش از مشتریان، معماری شرکت و شبکه شرکا برای ایجاد، بازاریابی و ارائه ارزش و همچنین نسبت سرمایه به منظور ایجاد سود و جریان مداوم درآمد است (یاوری گهر و همکاران، ۱۳۹۹). یکی از راه‌های شناخت و تبیین مدل کسب‌وکار الکترونیکی در سازمان، شناخت مولفه‌های تشکیل‌دهنده آن است (أفوا^۳، ۲۰۱۴). امروزه صنعت گردشگری با تقاضای بیشتر مشتریان، قوانین جدید و جهانی شدن و تاثیر فناوری مواجه است. تمام این عوامل مهم به طور معنی‌داری دورنمای آنها را تغییر داده و چالشی جدید ایجاد کرده و الزامات جدیدی را برای آنها باعث شده است. این مسئله اهمیت و ضرورت پرداختن به پژوهش حاضر را در صنعت گردشگری ورزشی بیش از پیش نشان می‌دهد. با این حال در ایران کسب‌وکارهای گردشگری به سمت تجارت الکترونیک نرفته‌اند (صلواتی و هزرینا هاشم، ۲۰۱۵). مطالعه‌ای که توسط لطفی و خورسند گلچین (۱۳۹۲) صورت گرفت نشان داد که فضای مجازی گردشگری ایران هنوز به مرحله تعامل با کاربر وارد نشده است و بیشتر به عنوان منبع کسب اطلاعات ایفای نقش می‌کند- ولی در این نقش نیز به خوبی عمل نمی‌کند، چراکه اغلب اطلاعات منتشرشده در وبسایت‌های گردشگری کپی شده کلیشه‌ای و ناقص هستند.

در زمینه کسب و کارهای الکترونیکی، پژوهش‌های بسیاری صورت گرفته است که هر یک به ابعاد مختلفی از کسب و کار الکترونیک پرداخته‌اند. رحیم‌زاده و همکاران (۱۳۹۷) در مطالعه خود چالش‌های

¹ Abdullah

² Ibrahim

³ Afuah

توسعه تجارت الکترونیک در صنعت ورزش کشور را چالش‌های فنی و چالش‌های فرهنگی و مدیریتی می‌دانند. نویخت و همکاران (۱۳۹۴) عوامل زمینه‌ای مؤثر بر موفقیت کسب و کارهای متوسط و کوچک ورزش کشور را عوامل بازاریابی، طرح کسب و کار، حمایت دولت، شبکه‌سازی، آمادگی کارآفرینی، غناوری، دسترسی به اطلاعات، دسترسی به سرمایه و قانونمندی می‌دانند. اوه^۱ و همکاران (۲۰۱۸) به این نتیجه رسیدند که شرکای کلیدی تأثیر بسزایی بر کسب و کار الکترونیکی دارند. گاگانیس^۲ و همکاران (۲۰۱۹) دریافتند که ابعاد فرهنگ ملی نقش مهمی در کسب و کار الکترونیک ایفا می‌کند. ژو^۳ و همکاران (۲۰۲۰) در پژوهش خود بر تأثیر زنجیره تأمین بر مدل کسب و کار الکترونیکی تأکید کردند. گالارزا و همکاران (۲۰۱۹) در پژوهشی نشان دادند که ارتباط با مشتری باعث بهبود همه جانبه کسب و کارهای الکترونیکی صنعت گردشگری می‌گردد. ایبازن و جورج^۴ (۲۰۱۷) در پژوهش خود دریافتند که بهبود ارزش برند باعث ایجاد یک مزیت رقابتی منحصر به فرد می‌گردد و بیان کردند که ارزش برند جزو ارزش پیشنهادی در کسب و کارهای گردشگری محسوب می‌شود. روشکا^۵ (۲۰۱۴) در پژوهشی با عنوان «ارتباط وب با تجارت الکترونیک در ورزش در باشگاه‌های رومانیایی» به این نتیجه رسید که باشگاه‌ها از وب‌سایت خود به عنوان سیستم اطلاعاتی و همچنین پیوند بین باشگاه و هواداران استفاده می‌کنند. زمینه‌های ارتباطی وب‌سایت‌ها باید ارتقا یابد. همچنین نتایج نشان داد که باشگاه‌های رومانیایی در پیاده‌سازی راه حل کسب و کار برای کمک به فروش آنلاین محصولات و کسب درآمد شکست خورده‌اند. ژو^۶ (۲۰۱۵) در پژوهشی با عنوان «تأثیر تجارت الکترونیک بر فروشگاه‌های محصولات ورزشی» به این نتیجه رسید که ترویج برنامه‌های تجارت الکترونیک در فروش محصولات ورزشی داخلی مؤثر است و سبب فروش بیشتر می‌شود. همچنین تجارت الکترونیک موجب بهبود عملکرد کلی و افزایش رقابت به طور کلی می‌شود. بائنا^۷ (۲۰۱۶) در پژوهشی با عنوان «راهبردهای بازاریابی آنلاین و تلفن همراه به عنوان عامل پیش‌برنده برند محبوب در تیم‌های ورزشی (مطالعه موردی: تیم رئال مادرید)» به این نتیجه رسید که مدیران ورزشی نیاز به استفاده از رسانه‌های بازاریابی تعاملی برای برقراری ارتباط با مشتریان در زمان کنونی دارند. علاوه بر این، با یکپارچه‌سازی عناصر مختلف

¹ Oha

² Gaganis

³ Zhua

⁴ Ibáñez & George

⁵ Roşca

⁶ Zhou

⁷ Baena

تدوین مدل کسب و کار الکترونیک در گردشگری ورزشی ایران

رسانه‌های اجتماعی مانند وبلاگ‌ها، یوتیوب، فیس‌بوک و توییتر، تیم‌های حرفه‌ای بالا حضور خود را در جوامع ارتقا می‌دهند و انجمن‌های مجازی ایجاد می‌کنند که در انتخاب برند و درگیر کردن هواداران و تعامل با آنها مؤثرند.

همانگونه نتایج پژوهش‌های داخلی و خارجی نشان می‌دهد در تدوین یک کسب و کار الکترونیک عوامل زیادی تأثیرگذار هستند و در هر کدام از پژوهش‌ها به چندین مولفه پرداخته شده است و تا کنون پژوهش جامع و حرکت جدی و برنامه‌ریزی شده‌ای که بتواند علل، موانع، عوامل زمینه‌ای و راهبردها و پیامدهای تدوین مدل کسب‌وکار به‌خصوص در حیطه گردشگری ورزشی انجام نشده است و هنوز در این زمینه خلاء وجود دارد. از این رو ضروری به نظر می‌رسد تا توجه کافی از سوی سازمان‌های مرتبط دولتی و خصوصی به بخش گردشگری الکترونیک جلب شود و تلاش‌های لازم به منظور ایجاد آمادگی الکترونیکی برون‌سازمانی و در پی آن پذیرش گردشگری الکترونیک و پیاده‌سازی و نهادینه کردن آن انجام گیرد. آمار ۶۶ درصدی گرایش کاربران اینترنتی به سمت گردشگری الکترونیک دلیل مستندی است برای پرداختن به موضوعی که ضرورت انکارناپذیر هزاره سوم بوده و برای پیشرفت و ارائه خدمات بهتر نیازمند تغییرات رفتاری اساسی است (هاشمی و همکاران، ۱۳۹۳). این در حالی است که گردشگری ورزشی در کشور ما ایران، به دلیل شرایط منحصر به فرد تاریخی و فرهنگی و جغرافیایی، پتانسیل‌های زیادی برای جذب گردشگر به‌خصوص در زمینه گردشگری ورزشی دارد. در مقایسه با کشورهای عربی و اروپایی که شرایط آب و هوایی‌شان در برخی از فصول طاقت‌فرسا گزارش شده، ایران یک کشور چهار فصل است که در اکثر مواقع می‌تواند میزبان گردشگران ورزشی باشد که در این زمینه از کشورهای اروپایی و حتی کشورهای حوزه خلیج فارس (امارات، قطر و اخیراً عربستان) و ترکیه فاصله بسیاری دارد. فضای مجازی گردشگری ورزشی ایران هنوز به مرحله تعامل با کاربر وارد نشده است و بیشتر به‌عنوان منبع کسب اطلاعات ایفای نقش می‌کند، ولی در این نقش نیز به خوبی عمل نمی‌نماید، چرا که اغلب اطلاعات منتشرشده در وبسایت‌های گردشگری کپی شده، کلیشه‌ای و ناقص هستند با وجود اهمیت روزافزون تجارت الکترونیک و افزایش سهم فناوری‌های نوین در توسعه و توزیع محصولات گردشگری ورزشی هنوز در کشور کمبودها و نواقص در استفاده از شیوه‌های گوناگون تجارت الکترونیک کسب و کارهای گردشگری ورزشی کشور وجود دارد. همچنین قابلیت‌ها و توانایی بازار کسب و کار الکترونیک در صنعت گردشگری ورزشی کشور ناشناخته مانده است. لذا محقق درصدد پاسخگویی به سوال زیر است:

مدل کسب و کار الکترونیک در صنعت گردشگری ورزش کشور چگونه است؟

روش‌شناسی پژوهش

پژوهش حاضر جزو پژوهش‌های کیفی است و با رویکرد مبتنی بر نظریه داده‌بنیاد^۱ با استفاده از روش استراس و کوربین انجام شد. جامعه آماری پژوهش شامل اعضای هیئت علمی مدیریت ورزشی یا تخصص بازاریابی و گردشگری ورزشی و با رتبه علمی حداقل دانشیاری، مدیران و صاحبان استارت‌آپ برتر در حیطه گردشگری، مدیران انجمن گردشگری ورزشی ایران، کانون جهانگردی و اتومبیل‌رانی ایران، کانون انجمن‌های صنفی کارگری راهنمایان گردشگری سراسر کشور، کارشناسان و افراد خبره در حوزه کسب‌وکار الکترونیک سازمان میراث‌فرهنگی و گردشگری بودند که از میان آنها تعداد ۲۵ نفر با روش نمونه‌گیری هدفمند^۲ و تکنیک نمونه‌گیری گلوله برفی^۳ انتخاب شدند. نمونه‌گیری تا رسیدن مقوله‌ها به اشباع نظری ادامه یافت. ابزار پژوهش حاضر، مصاحبه‌های عمیق و اکتشافی بود. سؤالات مصاحبه‌ها از نوع باز پاسخ بود و بر اساس ابعاد نظریه داده‌بنیاد، موجبات علی، شرایط محیطی، ویژگی‌های زمینه‌ای، راهبردها و پیامدهای کسب و کارهای الکترونیک در گردشگری ورزشی ایران با تاکید بر عوامل سازمانی مورد بررسی قرار گرفت تا از زبان مصاحبه‌شوندگان موضوع روشن شود. زمان در نظر گرفته شده برای هر مصاحبه به طور میانگین ۴۰ دقیقه بود. تمام مصاحبه‌ها توسط شخص محقق انجام گرفت و در ادامه پیاده‌سازی شد برای تجزیه و تحلیل داده‌ها، از روش تحلیل خرد استفاده گردید؛ به این صورت که داده‌ها از طریق فرایند کدگذاری باز، محوری و گزینشی و بر اساس طرح نظریه داده‌بنیاد استراوس و کربین تحلیل شدند. ابتدا با انجام کدگذاری باز، بخش‌هایی که با توجه به اهداف و سؤالات پژوهش می‌توانست به عنوان کد مفهوم اولیه در نظر گرفته شود، مشخص شد. سپس در مرحله کدگذاری محوری، با توجه به نقش مفاهیم در تبیین کسب و کارهای الکترونیک در گردشگری ورزشی ایران با تاکید بر عوامل سازمانی، این مفاهیم در قالب موجبات علی (علل پدیده اصلی)، راهبردها (راهبردهایی که در پاسخ به پدیده اصلی اتخاذ می‌شوند)، ویژگی‌های زمینه‌ای (شرایط بسترساز خاص مؤثر بر راهبردها)، شرایط محیطی شرایط عام مؤثر بر راهبردها)، و پیامدها (نتایج به کار بستن راهبردها) به صورت نظری از طریق مدل پارادایمی به هم مرتبط شدند. در پایان با انجام کدگذاری انتخابی، نظریه پژوهش درباره مدل کسب‌وکارهای الکترونیک در گردشگری ورزشی ایران روایت شده است. برای سنجش روایی این پژوهش، گزارش پایانی فرایند تحلیل داده‌ها و مقوله‌های

¹ Grounded Theory

² Purposive

³ Snow ball

تدوین مدل کسب و کار الکترونیک در گردشگری ورزشی ایران

حاصل شده، به همراه متن مصاحبه برای چهار نفر از مصاحبه‌شوندگان فرستاده شد و از نظرات آنها در کدگذاری‌ها و طراحی الگو استفاده گردید که این روند حدود چهار ماه به طول انجامید. همچنین فرایند کدگذاری‌ها توسط ۳ نفر از استادان صاحب‌نظر که خود عضو گروه مصاحبه نبودند، بررسی و پیشنهادات آنها در تدوین مدل استفاده گردید. پژوهشگر به منظور سنجش پایایی ابزار کیفی، دو مصاحبه آزمایشی ترتیب داد و پس از تحلیل نتایج و سپس مقایسه با اهداف و سؤالات پژوهش، اصلاحاتی در سؤالات پرسش‌ها داده شد تا باعث افزایش دقت ابزار پژوهش شود.

یافته‌های پژوهش

برای پاسخگویی به سوال اصلی پژوهش یعنی تدوین مدل کسب و کار الکترونیک در گردشگری ورزشی، همانگونه که بیان شد داده‌های کیفی از طریق مصاحبه نیمه‌ساختاریافته با ۲۵ نفر گردآوری و بر اساس نظریه داده‌بنیاد تجزیه و تحلیل گردیدند. مشخصات جمعیت‌شناختی شرکت‌کنندگان در جدول ۱ ارائه شده است:

جدول ۱: ویژگی‌های جمعیت‌شناختی پاسخ‌دهندگان

سمت	تحصیلات	سن	سی	جن		سمت	تحصیلات	سن	جنسیت
				ت	ن				
هیئت علمی	دکتری	۵۳	مرد	هیئت علمی	دکتری	۵۲	زن		
هیئت علمی	دکتری	۵۵	مرد	هیئت علمی	دکتری	۵۶	مرد		
هیئت علمی	دکتری	۵۷	زن	هیئت علمی	دکتری	۵۴	مرد		
هیئت علمی	دکتری	۵۶	مرد	مدیر استارت اپ	دکتری	۳۹	مرد		
هیئت علمی	دکتری	۵۴	مرد	مدیر استارت اپ	ارشد	۳۹	مرد		
هیئت علمی	دکتری	۵۱	مرد	هیئت مدیره کانون جهان‌گردی	دکتری	۴۲	مرد		
هیئت علمی	دکتری	۵۰	مرد	هیئت مدیره راهنمایان گردشگری	دکتری	۳۹	مرد		
هیئت علمی	دکتری	۵۱	زن	مدیرعامل استارت اپ	ارشد	۳۹	مرد		
هیئت علمی	دکتری	۵۴	مرد	مدیرعامل استارت اپ	دکتری	۴۰	مرد		

هیئت علمی	دکتری	۴۹	زن	مدیرعامل استارت آپ	ارشد	۴۶	مرد
هیئت علمی	دکتری	۴۹	زن	مدیرعامل استارت آپ	ارشد	۴۰	مرد
هیئت علمی	دکتری	۵۰	مرد	هیئت رئیس گردشگری ورزشی	دکتری	۴۵	مرد
هیئت علمی	دکتری	۵۳	مرد				

در پژوهش حاضر بعد از چندین بار مطالعه و رفت و برگشت‌هایی که میان داده‌ها، مفاهیم، مقوله‌ها و کدها صورت گرفت، مشاهده کردیم که یک مقوله اصلی بیش از همه در داده‌ها و مصاحبه‌ها خود را نمایان می‌سازد که این مقوله مرکزی یا پدیده محوری، کسب و کار الکترونیک در گردشگری ورزشی می‌باشد. در نهایت براساس مبانی نظریه داده‌بنیاد پدیده محوری، شرایط علی، زمینه‌ای، میانجی (مداخله‌گر)، راهبردها و پیامدهای ارائه شد.

جدول ۲: پدیده محوری و مقوله‌های مربوط کسب و کار الکترونیک در گردشگری ورزشی

مقوله اصلی	مقوله فرعی	کدگذاری باز
قابلیت استفاده	قابلیت استفاده	راحتی در یادگیری برای انجام فعالیت در سایت، تعاملات در سایت واضح و قابل درک باشد، قابلیت هدایت سریع و آسان، احساس راحتی در استفاده از سایت، ظاهر جذاب سایت، انتقال احساس شایستگی از طرف سایت به کاربر، تناسب طراحی سایت با نوع و ماهیت کاربر آن، ایجاد یک تجربه مثبت برای کاربر از طرف سایت.
اطلاعات	اطلاعات	فراهم کردن اطلاعات دقیق، فراهم کردن اطلاعات باورپذیر، فراهم کردن اطلاعات به موقع، فراهم کردن اطلاعات مرتبط، فراهم کردن اطلاعات در بهترین و مناسب‌ترین سطح از جزئیات، درک و فهم سریع و آسان اطلاعات، ارائه اطلاعات در شکل و حالتی مناسب.
ارائه خدمات	ارائه خدمات در تعاملات	وجود یک شهرت خوب، ایجاد یک احساس امنیت برای انجام تعاملات به صورت کامل، شخصی‌سازی، امنیت اطلاعات شخصی در پایگاه داده‌ای سایت، انتقال حس اجتماع، تسهیل انجام ارتباطات با سازمان، ارائه کالا و خدمات مناسب در زمان قول داده شده، برداشت و ادراک کامل.

اعتماد متقابل بین فروشنده و خریدار، آگاهی و آموزش، حالت و ارتباط عاطفی میان خریدار و فروشنده، عدم مقاومت استفاده کنندگان سیستم قبلی، بالا بودن سطح سواد اینترنتی توده جامعه و آشنایی به امکانات اینترنت، اعتماد و اعتقاد به خدمات خدمات الکترونیکی توسط آحاد مردم، تبلیغات و برنامه‌های آموزشی، توجه بهینه به امر آموزش و ارتقای منابع انسانی و کارمندان، گسترش فرهنگ استفاده صحیح از فناوری‌های اطلاعات،	عوامل فرهنگی فرهنگی و آموزشی
جدید التصویب بودن قانون کسب و کار الکترونیک و تشکیل شیوه‌های عملی، با نگرش به قانون مالیات‌های مستقیم؛ اختصاص یافتن به موضوع تجارت الکترونیکی، وجود مدیریت راهبردی و یگانگی مراکز تصمیم‌گیری در این زمینه، وجود محاکم اختصاصی در زمینه فناوری اطلاعات در سیستم قضایی، توازن و تطبیق کامل سیستم حقوقی و مجموعه قوانین کشورهای پیشرو در زمینه فناوری اطلاعات با سیستم و محیط حقوقی ایران، وجود نیروهای متخصص و با تجربه کافی	عوامل قانونی حقوقی و قانونی
بودجه دولت در زمینه فناوری اطلاعات، حمایت مالی از شرکت‌های خصوصی، سرمایه‌گذاری دولت جهت پذیرش، پایین بودن هزینه امنیت و صدور امضای الکترونیک، هزینه کم تهیه نرم افزار، وجود سیستم حمل و نقل استاندارد مناسب، بالا بودن متوسط درآمد سرانه و هزینه کم استفاده از اینترنت، جاذبه‌های اقتصادی لازم برای بخش خصوصی.	عوامل اقتصادی اقتصادی
بینش دولت مبنی بر پیشرفت‌های عصر دیجیتال، عدم تصدی‌گری دولت و در حاشیه بودن بخش خصوصی، نظارت بر محتوای اینترنت توسط دولت وعدم ترس بخش خصوصی از شفافیت‌های مالی در اینترنت، تطابق بین استانداردها و حقوق و قوانین داخل کشور با خارج از کشور، عدم ترس از سوء استفاده از اطلاعات و ایجاد عدم اطمینان نسبت به تحریف، عدم تحریم اقتصادی ایران توسط	عوامل اجتماعی اجتماعی و سیاسی، محیطی

کشورهای پیشرفته و پیوستن ایران به سازمان تجارت جهانی، عدم انحصارهای مخابرات دولتی و وجود رقابت، وجود شبکه یکپارچه در کشور، وجود شرایط استفاده از بانکداری الکترونیک و دولت الکترونیک، وجود قوانین و مقررات حقوقی لازم در کشور، شفافیت در سیاست گذاری فناوری اطلاعات، هماهنگی و همکاری بین بخش ها و واحدهای مختلف صنعت گردشگری.	عوامل محیطی	
زیر ساخت های مناسب مخابراتی، امنیت زیرساخت های مخابراتی و پروتکل های ارتباطی، پهنای باند و کیفیت اتصال اینترنت، امکان پرداخت پول به صورت الکترونیکی، وجود غناوری صدور امضای الکترونیکی، تعدد مراکز ارائه خدمات اینترنتی، وجود امکانات قوی و گسترده نرم افزاری، پهنای باند مناسب برای اینترنت، عدم مشکلات شبکه ای و مخابراتی، آسان بودن کاربرد و استفاده از فناوری اطلاعات. وجود افراد متخصص در ارتباط با فناوری اطلاعات در سازمان گردشگری، عدم انگیزه و علاقه کارکنان در استفاده از روش های جدید، دوره های آموزشی مرتبط برای کارکنان، عدم مقاومت کاربران در برابر تغییر،	ارتباطات و زیرساخت فناوری عوامل فنی عوامل انسانی	
آگاهی مدیران گردشگری از مسائل روز غناورانه، دانش و تجربه لازم مدیران در ارتباط با رایانه، آگاهی مدیران از مزایای فناوری اطلاعات، وجود انگیزه و حمایت لازم برای مدیران، تعهد کافی مدیران ارشد در استقرار فناوری اطلاعات، طولانی بودن عمر دوره های مدیریتی. صاحبان جاذبه ها و برگزار کنندگان رویدادها، پیشه وران محلی مانند صنعتگران، صاحبان اقامتگاه های بوم گردی، افراد محلی علاقمند به معرفی ظرفیت های گردشگری مقصد.	عوامل مدیریتی عرضه کنندگان مشتریان هدف	
همه گردشگران (بخش بندی انبوه)، گردشگران ورودی، خروجی یا داخلی (بخش بندی حوزه جغرافیایی)، گردشگران با علایق ویژه مانند	گردشگران	

گردشگران ورزش های مختلف مثل ورزش های مهیج، کوهنوردی، صخره نوردی.			
ارزش پیشنهادی	به	عرضه	کنندگان
درآمدزایی حاصل از فروش تور و یا دسترسی به بازارهای وسیعتر، دسترسی به فناوری های مدیریت و رزرو تورها و فعالیت ها، مدیریت تراکنش ها و پرداخت ها، برندسازی آنلاین و شناخته شدن، میانجی-گری و حل تعارض در صورت بروز مشکل، انتقال دانش بازار.		ارزش پیشنهادی	
فراهم کردن امکان دسترسی به تورها و فعالیت ها، و مقصدهای متنوع، امکان رزرو آنی، لحظه آخری و پیش رزرو تورها و فعالیت ها، کاهش ریسک خرید و اطمینان از اجرای باکیفیت تورها و فعالیت ها، امکان سفارشی سازی تورها و فعالیت ها.		ارزش پیشنهادی	
پشتیبان اختصاصی، برنامه های وفاداری با اخذ کارمزد کمتر، برگزاری برنامه های آموزشی و رویدادهای جمعی.		رابطه با	عرضه
خودخدمتی از طریق جستجو، مقایسه، انتخاب و خرید، برنامه های وفاداری و ارایه انواع تخفیفات، برنامه های معرفی به دوستان و آشنایان، هم آفرینی از طریق جوامع آنلاین، و سیستم های نظردهی و امتیازدهی، سیستم اعلان برنامه کاربردی، تماس ایمیلی و تلفنی و گفتگوی آنلاین.		رابطه با	کنندگان
تولید محتوا، تبلیغات و فروش، برندسازی		ارتباط	با
تشکیل شبکه عرضه کنندگان متنوع وفادار، تشکیل شبکه شرکای فروش با کاربران بالا، جذب حامی در بدنه صنعت با بخش عمومی.		مشتريان	رابطه با
جذب سرمایه		گردشگران	
آموزش و آگاهی رسانی.			
جذب نیروی فنی مناسب، برنامه نویسی و توسعه ماژول های مختلف، نگهداری و مراقب از بستر فنی.		فعالیت های	کلیدی
گردآوری تورها و فعالیت ها، کنترل کیفیت تورها و فعالیت ها.		توسعه پلتفرم	تجمع
		تجمع موجودی	

هزینه های ثابت	هزینه تامین تجهیزات و استهلاک، هزینه های اداری، هزینه تامین محل کار
ساختار هزینه	هزینه های متغیر
	دستمزد نیروی انسانی، هزینه های توسعه و نگهداری زیرساخت های فناوری، هزینه های بازاریابی شامل تولید محتوا، تبلیغات و برگزاری رویدادها، هزینه های تحقیق و توسعه
هزینه زیاد	هزینه های سفر برای تامین موجودی، هزینه های مالیاتی و موارد مشابه، هزینه های مربوط به اشتباهات انسانی، هزینه های آموزش شبکه فروش و عرضه کنندگان.
شبکه زنجیره ارزش	عرضه کنندگان تور و فعالیت، اعضای شبکه فروش، سفیران پلتفرم (کاربران راضی و مشتاق).
شرکت های توسعه فناوری	شرکت های توسعه فناوری
بخش سرمایه گذاری	مراکز رشد دانشگاهی و خصوصی، شرکت های سرمایه گذاری و تامین مالی
بخش حمایتی	انجمن ها و جوامع صنفی مربوطه، بخش عمومی مانند معاونت علمی فناوری ریاست جمهوری
رسانه ها	رسانه های اصلی مانند نشریات پرمخاطب، کانال ها و افراد تاثیرگذار در دنیای آنلاین، رسانه های تخصصی گردشگری
نیروی انسانی	کارمندان بخش فنی، کارمندان بخش بازاریابی و توسعه بازار، کارمندان بخش عملیات و پشتیبانی
زیرساخت فناوری	الگوریتم ها، وبسایت و برنامه کاربردی، سرورها، شبکه و امنیت، داشبوردها و نرم افزارهای مدیریت رزرو و پرداخت
منابع کلیدی	تورهای چندروزه تورگردان و آژانس های مسافرتی، فعالیت ها و تجربه های چند ساعته تا یک روزه راهنمایان و افراد محلی
محتوای کاربر	نظرات و امتیازدهی ها و توصیه های کاربران، تبلیغات شفاهی سفیران برند در کانال ها و رسانه های مختلف

منابع مالی	نقدیگی، سرمایه در اشکال مختلف
مستقیم	نسخه رومیزی (دسکتاپ) پلتفرم، برنامه کاربردی پلتفرم، رسانه‌های
کانال توزیع	اجتماعی تحت مالکیت پلتفرم
غیرمستقیم	سایت‌های شرکای فروش، کارگزاران فروش مانند بخش اطلاعات هتل
درآمدزایی	مدل درآمدی
	کارمزد، اضافه بها، تبلیغات، فهرست کردن

پدیده محوری. در این پژوهش پدیده محوری مدل کسب و کار الکترونیک بود که ۱۸ مقوله اصلی شامل قابلیت استفاده، اطلاعات، ارائه خدمات، عوامل فرهنگی، عوامل قانونی، عوامل اقتصادی، اجتماعی، سیاسی، محیطی، فنی، انسانی، مشتریان هدف، ارزش پیشنهادی، ارتباط با مشتریان، فعالیت‌های کلیدی، ساختار هزینه، شرکای کلیدی، منابع کلیدی، کانال توزیع و درآمدزایی و ۳۹ مقوله فرعی شناسایی شد. برای این کار لازم است رابطه میان مقوله‌ها با شرایط علی، شرایط زمینه‌ای، شرایط مداخله‌گر با واسطه‌ای، راهبردها و پیامدهای حاصل به گونه‌ای که استراوس و کوربن (۱۹۹۸) مشخص کرده اند، ترسیم شود.

شرایط علی. نتایج تحلیل محتوای مصاحبه‌ها شامل مقوله‌های فشارهای بازار و اقتصاد، فشارهای اجتماعی و محیطی، فشارهای فناوری، راهبرد محوری، ساختار محوری، قابلیت استفاده، دسترسی به سرمایه، دسترسی به اطلاعات، عوامل رفتاری، عوامل فرهنگی، عوامل انسانی، عوامل مدیریتی، عوامل فنی و ارتباطی و موانع حقوقی می‌باشد.

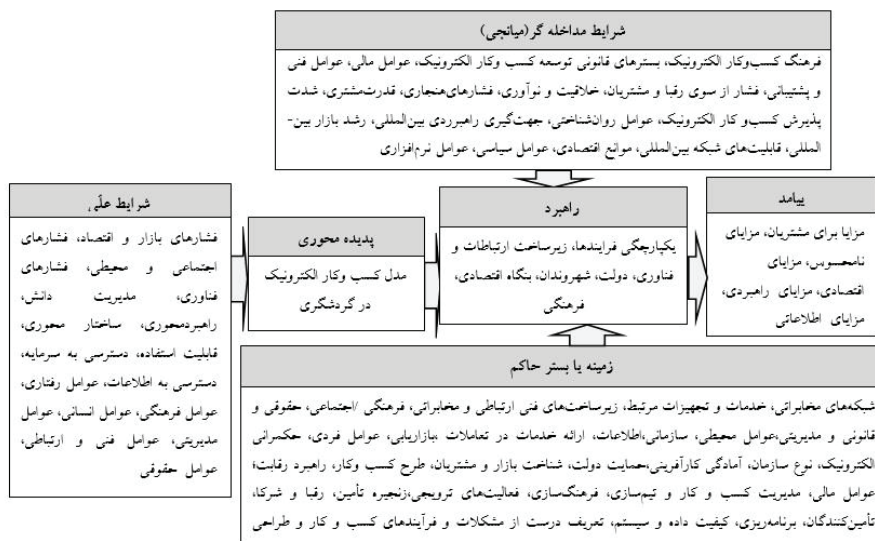
شرایط میانجی. در این پژوهش شرایط میانجی شامل فرهنگ کسب و کار الکترونیک، بسترهای قانونی توسعه کسب و کار الکترونیک، عوامل مالی، عوامل فنی و پشتیبانی، فشار از سوی رقبای مشتریان، خلاقیت و نوآوری، فشارهای هنجاری، قدرت مشتری، شدت پذیرش کسب و کار الکترونیک، عوامل روان‌شناختی، جهت‌گیری راهبردی بین‌المللی، رشد بازار بین‌المللی، قابلیت‌های شبکه بین‌المللی، موانع اقتصادی، عوامل سیاسی و عوامل نرم‌افزاری می‌باشد.

شرایط زمینه‌ای. شرایط زمینه‌ای در این پژوهش شامل شبکه‌های مخابراتی، خدمات و تجهیزات مرتبط، زیرساخت‌های فنی ارتباطی و مخابراتی، زیرساخت‌های فرهنگی/اجتماعی، حقوقی و قانونی، مدیریتی، عوامل محیطی، عوامل سازمانی، اطلاعات، ارائه خدمات در تعاملات، بازاریابی، عوامل فردی، حکمرانی الکترونیک، نوع سازمان، آمادگی کارآفرینی، حمایت دولت، شناخت بازار و مشتریان، طرح کسب و کار، راهبرد رقابت، عوامل مالی، مدیریت کسب و کار، تیم سازی، آموزشی/فرهنگ سازی، فعالیت‌های ترویجی، زنجیره تأمین،

رقبا و شرکاء، تأمین کنندگان، برنامه‌ریزی و چشم انداز کسب و کار الکترونیک، کیفیت داده و سیستم، تعریف درست از مشکلات و فرآیندهای کسب و کار و عوامل مرتبط به طراحی وبسایت می‌باشد.

راهبردها: با توجه به یافته‌ها و داده‌های حاصل از پژوهش، راهبردهای پژوهش شامل یکپارچگی فرایندها، زیرساخت ارتباطات و فناوری، دولت، شهروندان، بنگاه اقتصادی و فرهنگی می‌باشد.

پیامدها: در این پژوهش پیامدهای توسعه کسب‌وکارهای الکترونیک عبارت‌اند از: مزایای ترانکشی، مزایای اطلاعاتی، مزایای راهبرد، مزایای اقتصادی، مزایای نامحسوس و مزایا برای مشتریان.

شکل ۲: مدل برآمده از داده‌های کیفی بر پایه نظریه داده‌بنیاد

بحث و نتیجه‌گیری

مدل کسب‌وکار برای هر سازمانی بسیار با اهمیت است و در حکم نقشه راهی برای سازمان می‌باشد که میتواند برای سازمان خلق ارزش کند و خلق ارزش دلیل مهمی است که سازمان‌ها برای رسیدن به مزیت رقابتی به وسیله آن به سوی استفاده از مدل کسب‌وکار می‌روند. مدل کسب‌وکار منطق اقتصادی را شرح می‌دهد که تمرکز زیادی بر مطالبات مشتریان دارد. علاوه بر این، مدل کسب‌وکار برای مشتریان، تأمین‌کنندگان و دیگر شرکای کسب و کار ارزش ایجاد می‌کند و قادر است تا ارزش افزوده درون شرکت را که منجر به کسب درآمد می‌شود، شرح دهد. از

تدوین مدل کسب و کار الکترونیک در گردشگری ورزشی ایران

طریق مدل کسب و کار، شرکت‌ها قادر می‌شوند تا از مزیت رقابتی پایدار بهره‌مند شوند و خودشان را از رقبا متمایز کنند (گنوتالز^۱، ۲۰۰۹).

در این پژوهش تلاش شد با استفاده از روش نظریه داده‌بنیاد، الگوی کسب و کار الکترونیک در گردشگری ورزشی طراحی و تدوین شود. براین اساس، الگوی نهایی پژوهش مشتمل بر ۱۸ مقوله اصلی ارائه شد. در این الگو، کسب و کار الکترونیک در گردشگری ورزشی به عنوان مقوله اصلی یا پدیده محوری انتخاب شد که به عنوان یک متغیر وابسته تحت تأثیر شرایط گوناگونی عوامل علی، عوامل زمینه‌ای و عوامل میانجیگری است. نتایج این پژوهش نشان داد برای توسعه الگوی کسب و کار الکترونیک در گردشگری ورزشی، نخست باید به شرایط علی توجه کرد. در این الگو شرایط علی به عنوان عواملی که به صورت مستقیم بر پدیده اصلی تأثیر می‌گذارند، مشتمل بر ۱۴ مقوله همانند فشارهای بازار و اقتصاد، فشارهای اجتماعی و محیطی، فشارهای فناوری، راهبرد محوری، ساختار-محوری، قابلیت استفاده، دسترسی به سرمایه و اطلاعات، عوامل رفتاری، فرهنگی، انسانی، مدیریتی، فنی و ارتباطی، حقوقی می‌باشد. این یافته‌ها با یافته‌های نویخت و همکاران (۱۳۹۴)، رحیم‌زاده و همکاران (۱۳۹۷) و ژو و همکاران (۲۰۲۰) همسو و همخوان است.

بر همین اساس باید گفت که سازمان‌ها در محیطی پر تلاطم، غیر قابل پیش‌بینی، پیچیده و به سرعت در حال تغییر برای کسب سود بیشتر، حفظ بازار و به طور کلی بقا و رشد خویش در رقابت‌اند و برای رسیدن به این اهداف باید توانایی واکنش سریع در برابر تهدیدات و فرصت‌های موجود در چنین محیط پویایی را داشته باشند. فشارهای بازار ناشی از اقتصاد جهانی، رقابت شدید، تغییرات طبیعی نیروی کار و قدرت مشتریان است. شبکه‌های ارتباطی از راه دور و پیشرفته مانند اینترنت حرکت به سوی اقتصاد جهانی را تسهیل کرده‌اند. توافق‌نامه‌های منطقه‌ای سهم بسزایی در افزایش سطح تجارت جهانی دارد. هزینه نیروی کار از دیگر فشارهای وارد بر شرکت‌های فعال در بازار جهانی، است. این هزینه در کشورهای مختلف بسیار متفاوت است. در کشورهای توسعه‌یافته چون مزایای زیادی مانند مراقبت‌های بهداشتی در اختیار کارمندان و کارگران صنایع قرار می‌دهند، نیروی کار گرانتر از کشورهای در حال توسعه است. در نتیجه صنایع وابسته به نیروی کار ترجیح می‌دهند فعالیت‌های تولیدی خود را به کشورهایی با هزینه نیروی کار کمتر انتقال دهند. با متنوع شدن نیروی کار به خصوص در کشورهای توسعه‌یافته، ائتلاف نیروهای کار سخت‌تر شده است. فناوری اطلاعات ائتلاف نیروی کار متنوع در قالب نیروی کار سنتی را تسهیل کرده و به افراد اجازه کار از راه دور و منزل را فراهم کرده است.

دومین عامل موثر بر لزوم تدوین کسب و کار الکترونیک در گردشگری ورزشی، فشارهای کسب و کار مربوط به فشارهای فناوری است. همسو با این نتیجه ژائو و کرمز^۲ (۲۰۰۵)، شایستگی فناوری شامل زیرساخت و منابع انسانی فناوری اطلاعات، اندازه سازمان، تعهد مالی، فشار رقابتی و حمایت قانونی به عنوان مهمترین عوامل تأثیرگذار بر

¹ Goethals

² Zhu K., Kraemer

به‌کارگیری کسب و کار الکترونیکی شناسایی کردند. چونگ^۱ (۲۰۰۸) فشار مشتریان و عرضه‌کنندگان را موثرترین عامل در توسعه تجارت الکترونیک در استرالیا می‌داند. نوآوری فناوری، فناوری‌های منسوخ و حجم انبوه اطلاعات، فشارهای اصلی مرتبط با فناوری هستند. فناوری‌های مورد استفاده به سرعت در حال اصلاح و به‌روز شدن است و هر روز فناوری‌های جدیدتری به بازار می‌آید و گزینه‌های خدمات تغییر می‌کند و همین امر باعث افزایش کیفیت کالاها می‌شود در نتیجه فناوری‌ها و روش‌های امروزی با گذشت زمان منسوخ می‌شود. همچنین حجم اطلاعاتی که در اینترنت به صورت رایگان در دسترس است، هر ساله بیش از دو برابر افزایش می‌یابد. اینترنت و سایر شبکه‌های ارتباطی از راه دور حجم عظیمی از اطلاعات را به سمت مدیران سازمان‌ها سوق می‌دهند و مدیران جهت اتخاذ تصمیم درست و موثر باید توانایی دسترسی، هدایت و به‌کارگیری حجم انبوهی از داده‌ها، اطلاعات و دانش را داشته باشند.

عامل سوم موثر بر لزوم تدوین کسب و کار الکترونیک در گردشگری فشارهای کسب و کار شامل مسئولیت‌های اجتماعی، قانون‌گرایی و قانون‌زدایی دولت، صرف هزینه برای برنامه‌های اجتماعی و دغدغه‌های اخلاقی است. مسائل اجتماعی بر سازمان تأثیر داشته و سازمان برای حل این مسائل باید پول و زمان صرف کند. یکی از مسائل عمده اجتماعی که بر سازمان‌های مدرن تأثیرگذار است شکاف اطلاعاتی بین سازمان‌هایی که دسترسی به اینترنت و شبکه‌های ارتباطی دارند و آنهایی که دسترسی ندارند، می‌باشد. قوانین دولتی در امور امنیت، بهداشت، کنترل محیط و ایجاد فرصت‌های بازرگانی برابر، از دیگر فشارهای اجتماعی در کسب و کار است. این قوانین، هزینه‌های تولیدی و ارائه خدمات سازمان‌ها را افزایش می‌دهند و رقابت این سازمان‌ها را با صنایع کشورهای دیگر که چنین محدودیت‌هایی ندارند را سخت‌تر می‌کند. به‌طور کلی استانداردهای موجود در زمینه درست یا غلط بودن، جزو مسائل اخلاقی هستند و به‌طور خاص به استانداردهای درست و غلط در زمینه فعالیت‌های مربوط به پردازش اطلاعات، «اخلاق اطلاعاتی» گفته می‌شود. اخلاق اطلاعاتی از این رو حائز اهمیت است که می‌تواند به روان‌کارمندان و وجهه سازمان لطمه بزند. یکی دیگر عوامل علی در تدوین کسب و کار الکترونیک در گردشگری ورزشی، راهبرد محوری و ساختار محوری بود. زوت^۲ و همکاران (۲۰۱۱) و گراد و بوک^۳ (۲۰۱۰) به نقش معماری و ساختار سازمان در یک مدل کسب و کار مؤثر اشاره می‌نمایند. کانال‌های توزیع، تأمین‌کنندگان و مواد اولیه در سه لایه‌های اقتصادی، اجتماعی و زیستی مدل ترکیبی کسب و کار اهمیت دارد (جویس^۴ و همکاران ۲۰۱۵). لاندائو و همکاران (۲۰۱۶) به تولید و تحویل کالا در مدل کسب و کار اشاره می‌نمایند. نظریات مطرح شده سه سازه ثانویه مرتبط با انبارداری، تأمین و توزیع را منعکس می‌کنند. مدل درآمدی یک بخش با اهمیت در مدل‌های کسب و کار است (زوت و همکاران، ۲۰۱۰) و در

¹ Chong

² Zott

³ Gerar & Bock

⁴ Joyce & Paquin

بوم مدل کسب و کار استروالد^۱ (۲۰۰۸). مدل درآمدی و مدل سوددهی دو بخش از بخش‌های نه‌گانه ساختار مدل کسب‌وکار معرفی شده است. جویس و پاکوین (۲۰۱۵) به کارکنان و ارتباطات در ساختار سازمان اشاره می‌نمایند. سولیس^۲ و همکاران (۲۰۱۴) به نقش نیروی انسانی مفید، آموزش و ارتباطات مؤثر در شرکت خرده‌فروشی زنجیره‌های وال مارت و ویرتز (۲۰۱۶) و آجالا^۳ (۲۰۱۶) به مدل شبکه در ساختار یک مدل کسب و کار اشاره می‌کنند. طراحی مکانیسم زیرساختی مناسب در مدل‌های کسب‌وکار مؤثر به همراه جریان درآمدی در دسترس و سودآوری و میزان سودآوری به عنوان جزئی از مدل کسب‌وکار مؤثر با اهمیت است (تسه^۴، ۲۰۱۰). نظریات مطرح شده با ۷ سازه مرتبط با کانال‌های ارتباطی، طراحی مدل درآمدی، طراحی مدل سوددهی، گروه پرسنلی، آموزش، زیرساخت فنی و ویژگی‌های مثبت کارآفرینان همخوانی دارد. نظریات مطرح با رویکرد ساختارمحور در ادبیات مدل‌های کسب‌وکار در تئوری‌های لیندر (۲۰۰۰)، زوت و آمیت (۲۰۰۷)، استروالد (۲۰۰۸)، دبی^۵ (۲۰۰۸) و بادن و همکاران (۲۰۱۱) یافت می‌شود. جزء راهبرد مدل کسب و کار الکترونیک در گردشگری ورزشی، به همراه جزء بازار و مشتری، جزء ارزش افزوده، مدل مشتری، مدل بازار و تولید کالا و خدمت در مدل‌های کسب و کار با اهمیت است (ویرتز و همکاران، ۲۰۱۶). ویرتز و همکاران (۲۰۱۶) به رقابت، نوآوری در شرایط تغییر، جزء بازار و مشتری و خلق ارزش، وی و یایو (۲۰۱۵) به نقش تبلیغات و مصرف‌کنندگان در مدل‌های کسب و کار اشاره می‌نمایند. نامیسان (۲۰۱۶) به اهمیت محصول و جویس و پاکوین (۲۰۱۶) به ارزش اجتماعی، شرکا، ارزش‌های عملکردی، پایان عمر محصول، بخش‌بندی مشتریان، سود و اثرات اجتماعی، فرهنگ مشتریان و برون‌سپاری اشاره می‌نمایند. ایجاد شبکه ارزش برای مشتریان، ریسک کمتر برای شرکا داشتن مزیت رقابتی، ارائه محصول و خدمت بهتر، محصولات نوآورانه، محدودیت‌های توسعه برای مدل‌های کسب و کار و نقش بازار در معرفی یک مدل کسب و کار مؤثر دارای اهمیت است (آجالا ۲۰۱۶). رویکردهای راهبردمحور مدل کسب و کار را می‌توان در تئوری‌های بیان شده توسط همل^۶ (۲۰۰۰) با بیان منابع راهبرد و راهبردهای اصلی، آفوا^۷ و تسه^۸ (۲۰۰۳) با معرفی جایگاه و منابع سازمان، مهداوان (۲۰۰۰) با بیان خلق ارزش پیشنهادی و مشتریان هدف، هدمن و کالینگ^۹ (۲۰۰۲) با اشاره به اجزای فرآیند، منابع، مشتریان و رقبا، چسبرو و راسنبلیم^{۱۰} (۲۰۰۲) با بیان راهبرد نوآوری، موریس^{۱۱} و همکاران (۲۰۰۵) با بیان معرفی راهبردهای سازمان، کاسادوس^{۱۱} و

¹ Osterwalder

² Solis

³ Ajala

⁴ Teece

⁵ Debei

⁶ Hamel

⁷ Afuah & Tucci

⁸ Hedman & Kalling

⁹ Chesbrough & Rosenbloom

¹⁰ Morris

¹¹ Casadesus

همکاران (۲۰۱۱) با معرفی رهبری در مدل کسب‌وکار فروشگاه‌های زنجیره‌ای وال مارت، راهبرد پیاده‌سازی مدل کسب و کار، چیدمان عناصر، ترفیعات، ایده‌پردازی و نوآوری در ادبیات مدل‌های کسب و کار یافت.

یکی دیگر عوامل موثر بر لزوم تدوین کسب و کار الکترونیک در گردشگری ورزشی قابلیت استفاده از فضا و بستر وب و فضای و محیط وبسایت‌های گردشگری ورزشی بود. منظور از قابلیت استفاده راحتی در یادگیری برای انجام فعالیت در سایت، واضح و قابل درک بودن تعاملات در سایت، قابلیت هدایت سریع و آسان، احساس راحتی در استفاده از سایت، ظاهر جذاب سایت، انتقال احساس شایستگی از طرف سایت به کاربر، تناسب طراحی سایت با نوع و ماهیت کاربر آن، ایجاد یک تجربه مثبت برای کاربر از طرف سایت بود. بنابراین می‌توان گفت یکی از عواملی که بر توسعه مدل‌های کسب‌وکار الکترونیکی می‌تواند تاثیرگذار باشد، عوامل مربوط به دسترسی آسان و ازسایت‌ها و اپلیکشین‌های مربوط به این حوزه است؛ هرچه این فضا و محیط آسانتر و جذاب‌تر باشد، مخاطبان بیشتری را جذب خواهد کرد. طراحی سایت مطلوب، کیفیت وبسایت و فضای وبسایت بر تجربه خرید مشتریان در کسب‌وکارهای الکترونیکی موثر بوده (کاواف^۱ و همکاران، ۲۰۱۷). تسه^۲ (۲۰۱۰) به انتخاب غناوری مناسب و طراحی مکانیسم‌های مطلوب در سازمان در مدل‌های کسب و کار اشاره می‌نماید که همسو با این نتیجه می‌باشد.

یکی دیگر از عوامل موثر بر لزوم تدوین مدل کسب‌وکار الکترونیک در گردشگری ورزشی عوامل رفتاری بود. همسو با این نتیجه وانگ و احمد^۳ (۲۰۰۹) ادراک از مزیت‌ها را باعث ایجاد دیدگاه‌های راهبری و پذیرش تجارت الکترونیک می‌دانند. سوا کوری و یانگ^۳ (۲۰۱۰) عنوان کردند که بین نگرش و استفاده از تجارت الکترونیک ارتباط مثبت و معناداری وجود دارد. سلیمانی و زرافشانی (۱۳۹۰) نشان دادند که بین برداشت از فایده (سودمندی) ادراک شده از تجارت الکترونیک بر قصد رفتاری (نیت استفاده از تجارت الکترونیک ارتباط وجود دارد. هرچه کاربران فناوری مذکور را سودمندتر ادراک کنند و ارزیابی آنها از مطلوب بودن تجارت الکترونیک مثبت باشد؛ احتمال به کارگیری آن بیشتر می‌شود. بطورکلی منظور از عوامل رفتاری عوامل نگرشی و عوامل شخصیتی است. نگرش تحت تاثیر دو عامل برداشت از سودمندی و برداشت از سهولت کاربرد قرار می‌گیرد که اثر برداشت از سهولت کاربردی از برداشت از سودمندی بیشتر است. برداشت از سودمندی نیز به نوبه خود تحت تاثیر برداشت از سهولت کاربرد قرار می‌گیرد. با توجه به نتایج مدل پذیرش فناوری دیویس به منظور بهبود نگرش افراد نسبت به کسب و کار الکترونیک در گردشگری ورزشی باید دانش افراد را نسبت به آن ارتقا داد. اگر چه این امر باید بیشتر در حوزه ملی سامان یابد و تجارت الکترونیکی به عنوان یک فناوری مفید، مطلوب و اثربخش به افراد شناسانده شود، اما در سطح سازمان‌ها و کسب‌وکارهای کوچک و متوسط نیز در صورتی که عوامل اثرگذار بر نگرش با توجه به مدل پذیرش فناوری دیویس یعنی برداشت از سهولت کاربرد و برداشت از سودمندی بهبود یابد در نتیجه نگرش نیز بهبود خواهد یافت. دسترسی به سرمایه و اطلاعات یکی دیگر عوامل موثر بر لزوم تدوین مدل کسب‌وکار الکترونیک در گردشگری ورزشی است.

^۱ Kawaf

^۲ Wang & Ahmed

^۳ Soroa-Koury & Yang

منظور از دسترسی به سرمایه در این پژوهش، برآورد منابع و بودجه لازم برای انجام پروژه های هوشمندی کسب و کار، تخصیص منابع و بودجه لازم به پروژه های هوشمندی کسب و کار بود. زیرساخت سرمایه ای سازمان از فاکتورهای مهم موفقیت کسب و کار الکترونیک است. منابع مالی مورد نیاز استقرار کسب و کار با توجه به منابع سازمانی تامین می شود و ایمنی لازم را برای سرمایه گذاری در کسب و کار ایجاد کند. همسو با این نتیجه محققان به الزام بر آورد و اختصاص منابع و بودجه کافی به پروژه های هوشمندی کسب و کار تاکید کرده اند (الزاک و زیмба^۱، ۲۰۱۲؛ بتو^۲، ۲۰۰۸؛ آراستی و همکاران، ۱۳۸۷؛ آقازاده و همکاران، ۱۳۸۶؛ جیمز ساندی، ۲۰۱۱).

امروزه فناوری اطلاعات و سیستم های اطلاعاتی به صورت وسیعی در بخش های مختلف صنعت و تجارت به منظور افزایش سود و قدرت رقابت و همچنین کاهش هزینه ها مورد استفاده قرار می گیرند. کسب و کارها باید سعی کنند تا نیازها و خواسته های استفاده کنندگان خود را شناسایی و برای برآورده ساختن و ارضای آن نیازها و خواسته های محصولاتی را ایجاد کنند که منجر به یک تجربه مثبت در استفاده کننده شود. درمورد ارتباط دسترسی به سرمایه و اطلاعات، به نظر می رسد شرایط غیر قابل پیش بینی در بازار ایران، اعتماد مدیران را نسبت به این منابع با ارزش را تعدیل نموده است و بسیاری از مدیران در پرسش باز اذعان داشته اند که شرایط بازار ایران غیرقابل پیش بینی می باشد و نمی توان به اطلاعات گذشته اعتماد کرد. همچنین، ماهیت اقتصادی و فضای کشور ممکن است نقش این عوامل را در موفقیت کسب و کار ورزشی کمرنگ کند. اگر چه اطلاعات نقش مهمی را در موفقیت کسب و کار دارد، ولی توانایی استفاده از آن به مدیر کسب و کار بستگی دارد. در شرایط کنونی زیرساخت اطلاعاتی کشور نیز برای کار آفرینان مناسب نمی باشد. ارتباط عوامل زمینه ای دسترسی به اطلاعات، سرمایه و قانونی بودن از دیدگاه مدیران کسب و کارهای کوچک و متوسط ورزشی با موفقیت معنی دار و مثبت نشان داده شده است. در ادبیات پژوهش نیز دلایل کافی برای این امر آورده شده است. قانونمندی و تدوین نظام حقوقی شفاف، انسجام و بدور از هرگونه بخشی نگری و روزآمدی و حاکم نمودن آن بر محیط کسب و کارها نیز همواره به عنوان یکی از پیش نیازها و زیرساخت های اولیه نهادهای در مدل های توسعه کسب و کارها مطرح بوده و هست

بخش دیگر نتایج حاصل از این بخش از مقاله نشان می دهد که عمده ترین عوامل موثر بر توسعه مدل کسب و کارهای الکترونیکی در حوزه گردشگری ورزشی در پنج محور عوامل فرهنگی، انسانی، مدیریتی، فنی و ارتباطی و حقوقی دسته بندی می شوند که هریک از آنان نیز حاوی مولفه های متعدد می باشند. همراستا با این نتیجه؛ گاکانیس و همکاران که در سال ۲۰۱۹ انجام دادند، می باشد. آنها در پژوهش خود دریافتند که: ابعاد فرهنگ ملی نقش مهمی در کسب و کار الکترونیک ایفا می کند. بلوچ زرده نالوسی (۱۳۹۷) عوامل محیطی و سازمانی را بر انتخاب مدل کسب و کار الکترونیکی موثر می دانند. موحدی (۱۳۹۴) عنوان کرد که زیرساخت های فنی و اجتماعی، منابع انسانی متخصص و چارچوب های قانونی عوامل موثر بر توسعه کسب و کارهای اینترنتی است. کای تو^۳ (۲۰۰۳-۲۰۰۵) عوامل فنی،

¹ Olszak

² Yeoh

³ KII

فردی، سازمانی، صنعتی و اجتماعی به عنوان عوامل تأثیرگذار در اتخاذ مدل های مناسب کسب و کار در حوزه ی سرویس های داده موبایل برای بنگاه های اقتصادی می داند. صفدری و همکاران (۱۳۹۰) نشان داد که عوامل انسانی (ادراک و تصمیم گیری از مهم ترین عوامل در به کارگیری فناوری اطلاعات است که مدیران ارشد سازمان ها و کارشناسان امر باید به جنبه های مهم عوامل انسانی و عوامل تأثیرگذار بر روی آن توجه داشته باشد. بطورکلی می توان گفت قرار گرفتن کالا و خدمات در فضای الکترونیکی موجب حذف فاصله بین مبدا و مقصد کالاها و خدمات می گردد و تغییرات اساسی در بازارهای هدف به وجود می آورد. موفقیت در این فرایند، منوط به مدیریت کارا و حرفه ای است. مدیریت حرفه ای با درک و شناخت از فضای ارتباطات بین المللی، شیوه های کسب و کار الکترونیک را متناسب با ملاحظات بین المللی تطبیق می دهد. از آنجایی که استفاده از کسب و کار الکترونیک باعث دستیابی به انبوهی از مشتریان با سلاقی مختلف می گردد. لذا بنگاه های فعال در امر کسب و کار الکترونیک با گسترش ظرفیت تولیدی و تنوع بخشی به تولیدات کالا و خدمات سعی در جذب مشتریان بیشتر است. یکی از شرایط مهم دیگر در کسب و کار الکترونیک وجود شبکه ارتباطی قوی همراه با اطمینان بالاست. دسترسی به پهنای باند بالاتر در اختیار هیچ کدام از بنگاه ها نیست. پهنای باند قسمتی از زیرساخت های نهاده شده توسط دولت است. از این رو با در نظر گرفتن نقش مهمی که این عامل می تواند در موقعیت خدمات شبکه با توان بالا داشته باشد، خصوصی سازی و مقررات زدایی خدمات ارتباطی به منظور افزایش کارایی در سیستم مخابرات در کشورهای در حال توسعه و توسعه یافته مورد تاکید قرار می گیرد. متغیرهای رفتاری نظیر میزان مهارت نیروی انسانی بنگاه ها، حجم سرمایه گذاری در تحقیق و توسعه و نرخ های دستمزد، از عوامل مهمی هستند که در پذیرش کسب و کار الکترونیک توسط بنگاه ها موثرند. هر قدر بنگاه تجاری در سطح بین المللی از نیروی انسانی متخصص بیشتری برخوردار باشد و منابع بیشتری را به سرمایه گذاری تخصیص دهد، موقعیت بهتری در جذب و پذیرش کسب و کار الکترونیک دارد.

تحقق توسعه و تدوین مدل کسب کار الکترونیک در حیطه گردشگری ورزشی در یک زمینه و بستری رخ خواهد داد؛ این بستر نشان دهنده ی شرایط ویژه ای است که پدیده در آن قرار دارد شرایط زمینه ای شناسایی شده در این پژوهش شامل (همانند شبکه های مخابراتی، خدمات و تجهیزات مرتبط، زیرساخت های فنی ارتباطی و مخابراتی، فرهنگی/اجتماعی، حقوقی و قانونی، مدیریتی، محیطی، عوامل سازمانی، اطلاعات، ارائه خدمات در تعاملات، بازاریابی، عوامل فردی، حکمرانی الکترونیک، نوع سازمان، آمادگی کارآفرینی، حمایت دولت، شناخت بازار و مشتریان، طرح کسب و کار، راهبرد رقابت، عوامل مالی، مدیریت کسب و کار، تیم سازی، آموزشی/فرهنگ سازی، فعالیت های ترویجی، زنجیره تأمین، رقا و شرکاء، تأمین کنندگان، برنامه ریزی و چشم انداز کسب و کار الکترونیک، کیفیت داده و سیستم، تعریف درست از مشکلات و فرآیندهای کسب و کار، عوامل مرتبط به طراحی و بسایت) است. در پژوهش های زیادی به این بسترها اشاره شده است که همسو با نتیجه پژوهش حاضر است به عنوان مثال اوه^۱ و همکاران در سال

^۱ Oh

(۲۰۱۸)، شرکای کلیدی؛ استروالد و پیگنیور^۱ (۲۰۱۱)، شرکای کلیدی، شبکه ارزش تأمین کنندگان و شرکاء؛ گانگنيس و همکاران (۲۰۱۹)، فرهنگ ملی؛ ژو^۲ و همکاران (۲۰۲۰)، زنجیره تأمین؛ کوهلی^۳ و همکاران (۲۰۰۱)، ارتباط با مشتری؛ گالارزا و همکاران (۲۰۱۹)، ارتباط با مشتری؛ بورینسکین و بورینسکاس^۴ (۲۰۱۰)، کاهش هزینه های اضافی؛ ایبانزو جورج (۲۰۱۷)، بهبود ارزش برند؛ نیلسن و مونتمیری^۵ (۲۰۱۲)، فعالیت ها و تعامل نیروی انسانی؛ کلیماس^۶ (۲۰۱۸) وجود مشتریان؛ رشید و اوریم^۷ (۲۰۱۰)، عوامل سازمانی، عوامل غناوریکي، عوامل فردی و عوامل محیطی؛ هالس^۸ (۲۰۰۶)، منافع و هزینه ها، عوامل سازمانی و عوامل محیطی؛ آکرن و کاوایی^۹ (۲۰۰۰)، ویژگی های مدیر، نرخ بازگشت سرمایه و ویژگی های سازمان تقسیم بندی نمودند. همانگونه ملاحظه می شود برای تدوین یک مدل کسب و کار الکترونیک در حیطه گردشگری ورزش بستر و زمینه های لازم است برخی از زمینه ها سخت افزاری و بعضی دیگر نرم افزاری هستند و تمامی این عوامل بصورت زنجیر وار به هم مرتبط هستند و هیچکدام جدا از هم نیستند. بنابراین برای توسعه و تدوین مدل کسب و کار الکترونیک باید زیرساخت های فرهنگی، مدیریتی، حقوقی، زیر ساخت های مخابراتی و ارتباطی، عوامل مرتبط با وبسایت ها، عوامل مربوط به مشتریان، شرکا، ذینفعان، زیر ساخت های فرهنگی، حمایت دولت، فعالیت های ترویجی فراهم باشد تا بتوان به یک مدل کسب و کار الکترونیک در گردشگری ورزشی دست یافت.

علاوه براین، در الگوی مذکور عوامل مداخله گر یا میانجی هم به صورت مستقیم بر توسعه کسب و کار الکترونیک گردشگری ورزشی تأثیر دارد و بر روی ارتباط بین عوامل علی و پدیده اصلی تأثیر می گذارد. مسلم است این تأثیر هم می تواند تسهیل گر باشد و هم محدودکننده باشند این عوامل شامل فرهنگ کسب و کار الکترونیک، بسترهای قانونی توسعه کسب و کار الکترونیک، عوامل مالی، عوامل فنی و پشتیبانی، فشار از سوی رقیب و مشتریان، خلاقیت و نوآوری، فشارهای هنجاری، قدرت مشتری، شدت پذیرش کسب و کار الکترونیک، عوامل روان شناختی، جهت گیری راهبردی بین المللی، رشد بازار بین المللی، قابلیت های شبکه بین المللی، موانع اقتصادی، عوامل سیاسی و عوامل نرم افزاری می باشد.

¹ Osterwalder & Pigneur

² Zhu

³ Kohli

⁴ Burinskienė & Burinskas

⁵ Nielsen & Montemeari

⁶ Klimas

⁷ Rashid & Al-Qirim

⁸ Hales

⁹ Akkeren & Cavaye

همسو با این نتیجه، نتایج پژوهش‌ها انجام گرفته از قبیل طرح کسب‌وکار (اسبورن ۲۰۰۹)، بازاریابی (ریلیانگ^۱، ۲۰۰۷؛ کریستیانسن^۲ و همکاران، ۲۰۰۴)، فن‌آوری (انجمن اطلاعات و مدیریت تصویری، ۲۰۰۸ سوئر جک و ها^۳، ۲۰۰۳)، شبکه اجتماعی (دک‌لرک و کرون^۴، ۲۰۰۸)، حمایت دولت (سوپر جک و ها^۵، ۲۰۰۳) و آمادگی کارآفرینی (مک فرسون^۶، ۲۰۰۹؛ پاجریس^۷، ۲۰۰۲) با موفقیت در کسب‌وکارهای الکترونیک ورزشی ارتباط مستقیم و معنی‌داری دارد. نیر^۸ (۲۰۰۷) موانع تجارت الکترونیکی را از سه دیدگاه شامل موانع اقتصادی، موانع اجتماعی-سیاسی و موانع شناختی مورد بررسی قرار داده است. چاقی (۲۰۰۲) موانع به‌کارگیری تجارت الکترونیکی را به دو دسته کلی محدودیت‌های فنی و محدودیت‌های غیرفنی تقسیم می‌کند. بر اساس مطالعاتی که توسط بانک جهانی و آنتناده^۹ (۲۰۰۱) انجام شده است عوامل زیر به عنوان محدودیت‌های رشد تجارت الکترونیکی در کشورهای در حال توسعه شناسایی شده‌اند مشکلات مربوط به زیرساخت‌ها و دسترسی به رایانه و اینترنت، فقدان ساختارهای قانونی مناسب، مسائل امنیتی تبادل اطلاعات، فقدان سرمایه‌های انسانی لازم، مشکلات فرهنگی و اجتماعی. عزیزی و همکاران (۱۳۸۴) در مطالعه‌ای با عنوان «شناسایی موانع و راهکارهای به‌کارگیری تجارت الکترونیکی در شرکت ایران خودرو»، این موانع را شامل فقدان منابع مالی، مشکلات فنی، موانع رفتاری فرهنگی، عدم‌آمادگی و تیود قابلیت لازم در شرکای تجاری ایران خودرو، عدم‌وجود رقابت کافی در صنعت خودرو و عدم‌آمادگی و تمایل مشتریان شرکت ایران خودرو دانسته‌اند. کاظمی و همکاران (۱۳۸۴) در مطالعه‌ای با عنوان «موانع استفاده از فناوری اطلاعات در صنعت گردشگری ایران»، موانع استفاده از فناوری اطلاعات در گردشگری را عوامل انسانی، عوامل مدیریتی، عوامل فرهنگی-اجتماعی، عوامل سازمانی ساختاری، عوامل فنی-فناورانه و عوامل محیطی بیان نموده‌اند (معمار نژاد و علی اکبری، ۱۳۸۹). لاورنس و تار^{۱۰} (۲۰۱۰) نشان دادند که به منظور درک پذیرش و انتشار تجارت الکترونیک در کشورهای در حال توسعه، مسائل فرهنگی باید در نظر گرفته شود. خانه‌وو^{۱۱} (۲۰۱۳) فقدان قوانین مدون و مصوب و فقدان تماس فیزیکی را مانع توسعه فرایند کار آفرینی الکترونیکی می‌داند. رضاییان و همکاران (۱۳۸۹) فراهم نبودن بستر مناسب زیرساخت را مانع توسعه کسب و کارهای الکترونیک بیان می‌کند. شمیسا (۱۳۹۰) عدم تجربه مدیریت را نیز از موانع کسب و کارهای الکترونیکی می‌داند. اکبری (۱۳۸۶) فقر اقتصادی و فرهنگی جامعه و پایین بودن سطح آگاهی کاربران به فناوری اطلاعات را از موانع کسب و کارهای الکترونیکی می‌داند.

¹ Riliang

² Kristiansen

³ Swierczek & Ha

⁴ De Klerk

⁵ Macpherson

⁶ Pajares

⁷ Nir Kshetr

⁸ UNCTAD

⁹ Lawrence

¹⁰ Khanh Vu

تدوین مدل کسب و کار الکترونیک در گردشگری ورزشی ایران

هرچند مزایای قابل توجه و چشمگیر کسب و کار الکترونیک منجر به گسترش این نوع کسب و کارها در کشورهای پیشرفته از دهه‌های قبل شده است، اما فقدان زیرساخت‌های مناسب مانند تجهیزات ارتباطی، کمبود نیروی انسانی ماهر و نبود محیط حمایتی و دیگر موانع سرعت به‌کارگیری کسب‌وکار الکترونیک را در کشورهای درحال توسعه مانند ایران کندتر کرده است (رضاییان و همکاران، ۱۳۸۹). یک کارآفرین الکترونیک در ایران نمی‌داند برای راه اندازی کسب و کار اینترنتی خود از مرحله ایده تا راه اندازی کسب و کار چه اقداماتی را باید انجام دهد و با چه موانع و مشکلات جدی در این فرایند مواجه است. توسعه این نوع کسب و کارها، نیازمند شناخت، موانع و چالش‌های فرایند کارآفرینی الکترونیک است تا بتوان با انتخاب راه حل مناسب آنها را رفع نمود. امروزه تغییرات سریع، مدیران شرکت‌ها را مجبور به استفاده از فناوری‌های کارآمد، روش‌های بازاریابی نوین، تشخیص مسیر تحول با استفاده از طرح کسب و کار و آمادگی کارآفرینی به عنوان جدیدترین شیوه مدیریتی نموده است. بدیهی است که به دلیل تنوع خواسته‌ها و توان محدود شرکت‌ها در تامین نیازها، بهره‌گیری بایسته از شبکه‌سازی ضروری است. همچنین حمایت دولت در بعد کلان مثل رویکردهای سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی و در بعد خرد مثل مالیات، یارانه‌های شرکتی، تسهیلات ارزان قیمت و سیاست‌های تقویتی کسب و کار در موفقیت کسب و کارها قابل توجه است. در این میان ما به دلیل ضعف کلی صنعت ورزش در کشور ما، شرکت‌های ورزشی نیاز به توجه و حمایت جدی و دولت دارند. بنابراین انتظار بر این است که کسب و کارهای ورزشی ضمن تدوین طرح کسب و کار، آموزش‌هایی را در زمینه دسترسی به سرمایه و اطلاعات، بازاریابی، فناوری‌های جدید، مهارت‌های کارآفرینی و توسعه شبکه کسب و کار فراگیرند و از حمایت‌های دولتی و قانونی غافل نشوند. به‌کارگیری این یافته‌ها با در نظر گرفتن نوع کسب و کار و محیط آن می‌تواند افراد را در رسیدن به موفقیت یاری نماید.

تحقق پدیده توسعه کسب و کار الکترونیک در گردشگری ورزشی می‌تواند منجر به پیامد خاصی شود. بر این اساس، توسعه کسب و کار الکترونیک در گردشگری ورزشی با مواردی از قبیل مزایای تراکنشی (همانند کارآیی در ارتباطات و ساختارمند کردن آنها، کارآیی در توسعه سیستم‌ها)، مزایای اطلاعاتی (همانند افزایش کیفیت اطلاعاتی، انعطاف‌پذیری اطلاعاتی، دسترسی سریع و آنی به اطلاعات)، مزایای راهبرد (همانند مزیت رقابتی، ایجاد انعطاف‌پذیری، ایجاد پاسخگویی سریع‌تر به تغییرات، روابط دائمی و مستمر و مستحکم با مشتری، جذب راحت‌تر مشتریان جدید، حفظ روابط مستحکم تر با مشتریان قدیمی بر مبنای نیازهای آنها، حذف موانع و محدودیت‌های بازار، به‌کارگیری فناوری اطلاعات و ارتباطات در تجارت و اقتصاد)، مزایای اقتصادی (همانند کاستن از هزینه ساخت، کاهش هزینه خطا و دوباره‌کاری، هزینه کم مستغلات و سرمایه‌گذاری، هزینه کم ارائه خدمات به مشتری، کاهش هزینه‌های کانال-های توزیع، دسترسی بهتر به اطلاعات، توسعه درآمدهای ناشی از گردشگری ورزشی، افزایش فضای رقابتی حاکم بر بازار و فعالیت‌های اقتصادی، افزایش سطح اشتغال)، مزایای نامحسوس (همانند بهبود وجهه شرکت، ارتقای برند، ارتباطات بازاریابی سریع‌تر، چرخه حیات تولید محصول سریع‌تر، بهبود خدمت‌رسانی به مشتریان دوردست، یادگیری برای آینده، برآورد انتظارات مشتری، مدیریت بهتر اطلاعات، دریافت بازخورد از مشتری، بهبود وجهه گردشگری

ورزشی کشور، بهبود چهره کشور در سطح بین الملل)، مزایا برای مشتریان (سهولت مقایسه، آسان مواجهه با نظرات دیگران، بهای تخفیف، قدرت انتخاب بیشتر، خدمات پس از فروش، راحتی، وفاداری مشتریان، خدمات پس از فروش، راحتی پشتیبانی از محصول جستجو). بنابراین، به این منظور توجه به راهبردهای کلان و پیشنهادات کاربردی زیر ضروری به نظر می‌رسد:

✓ یکپارچگی فرایندها

۱. شناسایی و ترسیم کلیه فرایندهای کاری موردنظر و میزان تقابل و وابستگی آنها
۲. پرهیز از اختلال و عدم هماهنگی که موجب کاهش عملکرد می‌شود
۳. برقراری یکپارچگی و هماهنگی لازم میان فعالیت‌های مختلف سازمانی و فراسازمانی ایجاد یک هم‌افزایی تا دستیابی اهداف است
۴. لازم است که مدیران پیش از انتخاب مدل، کلیه فرایندهای کاری موردنظر و میزان تقابل و وابستگی آنها را شناسایی و ترسیم کنند تا از هرگونه اختلال و عدم هماهنگی که موجب کاهش عملکرد می‌شود جلوگیری گردد

✓ توسعه زیرساخت‌های ارتباطات و فناوری

۱. توسعه زیرساخت شبکه امن
۲. افزایش پهنای باند
۳. تسریع توسعه و به‌کارگیری شبکه ملی اطلاعات
۴. توسعه دسترسی اینترنت در مناطق محروم
۵. استانداردسازی زیرساخت‌های مخابراتی و شبکه
۶. دسترسی مستقیم افراد به خدمات شهری توسط بسترهای گوناگون
۷. توسعه میزبانی وب توسط شرکت‌های داخلی و وضع قوانین برای میزبانی وب در خارج از کشور
۸. استانداردسازی خدمات و سطح کیفیت شرکت‌های ارائه‌دهنده خدمات وب
۹. به‌کارگیری استانداردهای بین‌المللی امنیت
۱۰. توسعه زیرساخت‌ها و تسهیل در دسترسی به اطلاعات
۱۱. توسعه سایت‌های خدماتی داخل کشور
۱۲. طراحی و پیاده‌سازی نظام‌های جامع مبتنی بر فن آوری اطلاعات و نهادهای مربوطه.

✓ راهبردهای مربوط به دولت

۱. ایجاد سازوکار آموزش‌های مهارتی و کاربردی برای تمام سطوح جامعه
۲. فراهم کردن دسترسی آسان به خدمات دولتی برای شهروندان
۳. فراهم کردن سازوکارهایی جهت کارآفرینی و ویژگی‌های مهارتی شهروندان در این حوزه

۴. ارائه خدمات از طریق بسترهای مختلف
 ۵. تدوین سیاست‌ها در حوزه آموزش آنلاین و مشخص کردن ارگانی جهت ساماندهی به این آموزش‌ها
 ۶. وضع قوانین جهت سهولت صادرات و واردات نرم افزار و محصولات الکترونیکی
 ۷. برگزاری استارت‌آپ‌ها در حوزه کسب و کار الکترونیک و سرمایه‌گذاری بر روی طرح‌های جدید،
 ۸. ایجاد زمینه‌هایی جهت تسهیل صادرات نرم افزار و محصولات الکترونیکی
 ۹. تنظیم قوانین ارتباط با سایت‌های بین‌المللی خرید و فروش کالا متناسب با قوانین
 ۱۰. تدوین و به روزرسانی قانون تجارت و کسب و کار الکترونیک در کشور
 ۱۱. تدوین کدینگ استاندارد به منظور تسهیل یکپارچگی سامانه های دولت
 ۱۲. وضع قوانین در زمینه حفظ حریم خصوصی جرائم رایانه‌ای و اطلاع رسانی آن
 ۱۳. وضع قوانین داخلی سازگار با قوانین متحدالشکل بین‌المللی
 ۱۴. نظام اخذ مالیات و بانکداری الکترونیکی
 ۱۵. قوانین حق مالکیت فکری و معنوی و موضوعات حق نشر آثار الکترونیک
 ۱۶. تدوین استانداردهای مشترک در میان بخش‌ها و کارگزاران دولتی
 ۱۷. تدوین قوانین و سیاست‌های مرتبط به شبکه‌های پرداخت و شبکه‌های بین‌المللی کارت، تدوین قوانین مرتبط با کسب و کار سیار
 ۱۸. وضع قوانین و سیاست‌های امنیتی و الزام شرکت‌ها در استفاده از این سیاست‌ها و همراستایی با دولت الکترونیک
 ۱۹. وضع قوانین حمایتی با سازمان‌ها و شرکت‌های با راهبرد و محصول سبز الکترونیکی
- ✓ **راهبردهای مربوط به شهروندان**
۱. دریافت آموزش‌های لازم در عصر دیجیتال (استفاده تخصصی از فناوری اطلاعات)
 ۲. استفاده از خدمات الکترونیکی
 ۳. پابندی شهروندان به قوانین حاکم بر فضای دیجیتال
 ۴. حمایت از کسب و کارهای آنلاین دارای مجوزهای دولتی
 ۵. مشارکت و ارائه نظرات به کسب و کار و دولت جهت ارائه بهتر خدمات
 ۶. آموزش عمومی و توسعه دانش
- ✓ **راهبردهای مربوط به بنگاه کسب و کار الکترونیک**
۱. خود کسب و کار الکترونیک باید خدمات بهتر و شفاف به مشتریان خود ارائه دهند
 ۲. تعامل پذیری با سایر بنگاه‌های کسب و کار داشته باشند
 ۳. فضای و محیط سایت‌ها و اپلیکشین‌های خود را برای مشتریان جذاب و آسان، قابل دسترس و به‌روز کنند

۴. فرهنگ سازی لازم را انجام دهند

۵. با بازارهای جهانی نیز تعامل داشته باشند. در این صورت است که می توان انتظار توسعه مدل کسب و کار الکترونیک در گردشگری ورزشی داشت.

✓ راهبردهای مربوط به عوامل فرهنگی

۱. گسترش فرهنگ به کارگیری کسب و کار الکترونیکی در عرصه گردشگری ورزشی از طریق آماده سازی و بستر سازی فرهنگی

۲. تهیه و تصویب یک سند راهبردی کسب و کار الکترونیکی در حوزه گردشگری ورزشی دارای ضمانت اجرایی

۳. محور قرار دادن بخش خصوصی در اجرای طرح های ملی مربوط به کسب و کار الکترونیکی

۴. اطلاع رسانی عمومی مردم نسبت به موضوع کسب و کار الکترونیکی

۵. استفاده از جمعیت جوان و تحصیل کرده کشور در امر توسعه کسب و کار الکترونیکی.

۶. ارائه و تولید محتوای مناسب برای شهروندان

این پژوهش همانند سایر مطالعات دارای محدودیت هایی بوی؛ از جمله: جامعه آماری این تحقیق محدود به اعضای هیئت علمی مدیریت ورزشی یا تخصص بازاریابی و گردشگری ورزشی و با رتبه علمی حداقل دانشجویی، مدیران و صاحبان استارتاپ برتر در حیطه گردشگری، مدیران انجمن گردشگری ورزشی ایران، کانون جهانگردی و اتومبیل رانی ایران، کانون انجمن های صنفی کارگری، راهنمایان گردشگری سراسر کشور، کارشناسان و افراد خبره در حوزه کسب و کار الکترونیک سازمان میراث فرهنگی و گردشگری بود که در امکان تعمیم نتایج آن باید احتیاط نمود. از آنجا که در پژوهش های کیفی پدیده مورد نظر در بستری که رخ می دهد مورد مطالعه قرار می گیرد، لذا امکان تعمیم پذیری نتایج و یافته های تحقیق به دیگر شرایط و موقعیت ها محدود می باشد. بنابراین به راحتی نمی توان نتایج تحقیق حاضر را به دیگر حوزه ها تعمیم داد. در پژوهش های کیفی امکان بروز و دخالت دادن پیش فرض ها و تعصبات پژوهشگر ممکن است یافته ها و نتایج تحقیق را خدشه دار نماید که البته در پژوهش حاضر تلاش گردیده است تا حد امکان بدون سوگیری عمل نموده و صرفا اقدام به رصد تجارب و مشاهدات مشارکت کنندگان نماید. از محدودیت های پژوهش های کیفی این است که امکان تفاسیر مختلف از پدیده مورد بررسی وجود دارد. به همین دلیل تفسیر صورت گرفته از پدیده مورد مطالعه در پژوهش حاضر تنها یکی از تفاسیر ممکن در مورد آن است و امکان وجود تفاسیری دیگر از آن نیز وجود دارد. لذا پیشنهاد می گردد در مطالعات آتی، مدل حاصل از این مطالعه به طور تجربی و با استفاده از روش های کمی مورد اعتبارسنجی قرار گیرد. همچنین در مطالعات آتی، تاثیر به کارگیری کسب و کار های الکترونیک در حیطه گردشگری بر شاخص های عملکردی گردشگری و گردشگری ورزشی بررسی شود. در مطالعات آتی ویژگی های کسب و کارهای الکترونیک به تفکیک کسب و کارهای ورزشی نیز مورد ارزیابی قرار گیرد. پیشنهاد

تدوین مدل کسب و کار الکترونیک در گردشگری ورزشی ایران

می‌گردد در مطالعات آتی برای تعمیم‌پذیری بهتر یافته‌های این پژوهش در سایر بخش‌های ورزشی نیز مورد سنجش قرار گیرد.

منابع

- آراستی، زهرا و اکبری جویکار، محمدرضا. (۱۳۸۷). «بررسی شیوه‌های ارتباط شبکه‌ای زنان کارآفرین ایرانی و تاثیر آن در راه اندازی کسب‌وکار». مطالعات اجتماعی-روان‌شناختی زنان. ۴(۳)، صص ۵-۲۲.
- اکبری، فرشاد. (۱۳۸۶). «موانع رشد و توسعه تجارت الکترونیک در ایران». شیراز: انتشارات دانشگاه شیراز.
- بلوچ، محمود و زرده نالوسی، لیلا. (۱۳۹۷). «شناسایی و تبیین عوامل مؤثر بر ایجاد، توسعه و گسترش کسب و کارهای الکترونیک». اولین همایش ملی نگرش‌های نوین در مدیریت، حسابداری و اقتصاد. رودسر.
- خطیب‌زاده، مهدی؛ کوزه‌چیان، هاشم و هنرور، افشار. (۱۳۹۳). «عوامل مؤثر بر کیفیت خدمات گردشگری ورزشی از دیدگاه گردشگران حاضر در شهرآورد استقلال و پرسپولیس». نشریه مدیریت ورزشی. ۶۱ (شماره پیاپی ۱)، صص ۳۹-۵۵.
- دهدشتی شاهرخ، زهره و شکبیا جمال‌آباد، غدیر. (۱۳۹۲). «مدل ساختاری جهت شناسایی مولفه‌های راهبردی اثربخش بر نهادهای سازی گردشگری الکترونیک». مطالعات مدیریت گردشگری (مطالعات جهانگردی). ۸ (۲۲)، صص ۱۶۳-۱۹۰.
- رحیمی‌زاده، میثم؛ سجادی، سیدنصرالله؛ گودرزی، محمود و جلالی‌فراهانی، مجید. (۱۳۹۷). «ارائه یک مدل سه‌بعدی از چالش‌های توسعه تجارت الکترونیک در صنعت ورزش کشور». رویکردهای نوین در مدیریت ورزشی. ۶ (۲۰)، صص ۹-۲۰.
- رضاییان، علی؛ میکائیلی، فتاح؛ تاجیک، مهدی و احمدی‌زاد، آرمان. (۱۳۸۹). «بررسی ارتباط راهبردهای رقابتی عام و پذیرش کسب و کار الکترونیکی بین شرکت‌های کوچک و متوسط». مطالعات مدیریت راهبردی. صص ۱۰۷-۱۲۰.
- شمیسا، سیامک. (۱۳۹۰). «شناسایی عوامل مؤثر بر رشد کسب و کارهای اینترنتی بنگاه به مشتری در ایران». پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه تهران.
- صادقی، محسن و رهبر، سیامک. (۱۳۹۹). «کسب و کار الکترونیکی در حوزه ورزش». ششمین همایش ملی علوم ورزشی و تربیت‌بدنی ایران. تهران.
- صادقتی، پریسا. (۱۳۹۱). «بررسی عوامل سوق‌دهنده مؤثر بر توسعه توریسم ورزشی با تاکید بر جهت‌گیری صنعتی در استان آذربایجان شرقی از دیدگاه کارشناسان اداره کل تربیت‌بدنی و گردشگری». اولین همایش ملی گردشگری و طبیعت‌گردی ایران زمین. همدان.
- صفدری، رضا؛ درگاهی، حسین؛ اشراقیان، محمدرضا و بوژه کار، حسین. (۱۳۹۰). «بررسی عوامل انسانی مؤثر در به کارگیری فناوری اطلاعات توسط مدیران میانی دانشگاه علوم پزشکی تهران». پاور در سلامت. ۵(۱)، صص ۲۴-۳۱.
- عسکریان، قربیا؛ لطفی، خدیجه و لطفی یامچی، سعید. (۱۳۹۳). «بررسی محدودیت‌های فنی و غیرفنی تجارت الکترونیکی کالاهای ورزشی (مطالعه موردی: استان آذربایجان شرقی)». پژوهش‌نامه مدیریت ورزشی و رفتار حرکتی. ۱۲(۲۴)، صص ۹۵-۱۰۶.
- فرزاد، نوبخت؛ احسانی، محمد؛ ه کوزه‌چیان، اشم و مجتبی، امیری. (۱۳۹۴). «عوامل زمینه‌ای مؤثر بر موفقیت کسب و کارهای متوسط و کوچک ورزش کشور». مطالعات راهبردی ورزش و جوانان. ۱۴(۲۸)، صص ۲۵-۳۷.
- لطفی، حیدر و خورسندگلچین، شیرین. (۱۳۹۲). «تأثیر گردشگری بر معیشت پایدار روستایی (مطالعه موردی: روستای رادکان، شهرستان کرد کوی)». اولین همایش ملی مدیریت گردشگری، طبیعت گردی و جغرافیا. همدان.
- مرتضائی، لیلا و کلاته سیفری، معصومه. (۱۳۹۹). «توسعه گردشگری ورزشی با تاکید بر مناطق پنهان». پژوهش‌های کاربردی در مدیریت ورزشی. ۸ ش ۴ (پیاپی ۳۲)، صص ۷۵-۸۶.
- معین‌فرد، محمدرضا؛ شوشی نسب، پروین و کاظم‌نژاد، انوشیروان. (۱۳۹۳). «راهبردهای توسعه گردشگری ورزشی تفریحی در ایران». دوفصل‌نامه مدیریت و توسعه ورزش. ۲ (پیاپی ۵)، صص ۱-۱۷.

- ملک اخلاق، اسماعیل. (۱۳۸۲). «طراحی الگوی سیاست‌گذاری در بازاریابی صنعت جهانگردی» رساله دکتری، دانشگاه تربیت مدرس.
- هاشمی، سیدسعید؛ محبوب‌فر، محمدرضا؛ خاکی، ندا و مختاری، فیروزه. (۱۳۹۳). «تحلیل عوامل مؤثر در برنامه‌ریزی توسعه گردشگری الکترونیک با استفاده از مدل راهبردی SWOT (مورد مطالعه: کشور ایران)». گردشگری. ۲(۲)، صص ۷۳-۸۴.
- یآوری‌گهر، فاطمه؛ حنفی‌زاده، پیام؛ حاجی‌احمدی‌فرمینی، ترانه. (۱۳۹۹). «مدل کسب‌وکار گردشگری الکترونیک». مطالعات اجتماعی گردشگری. ۸ (۱۵)، صص ۲۲۱ - ۲۴۸.
- Abdullah, A., Thomas, B., Murphy, L., & Plant, E. (2018). "An investigation of the benefits and barriers of e-business adoption activities in yemeni SMEs". Strategic Change, 27(3), 195-208.
- Afuah, A. (2014). "Business model innovation: concepts, analysis, and cases". Routledge Taylor & Francis
- Afuah, A., Tucci, C.L., (2003). "Internet business models and strategies". McGraw-Hill/Irwin, New York.
- Akkeren, J.K.V., & Cavaye A.L.M. (2000). "Model of factors influence on entry-level electronic commerce adoption in the automobile industry in australia". Working paper.
- Al-Debi, Mutaz M., El-Haddadeh, R., & Avison, D.(2008). "Defining the business model in the new world of digital business". Proceedings of the Fourteenth Americas Conference on Information Systems, Toronto, ON, Canada August 14th-17th 2008.
- Almeyda-Ibáñez, M., & George, B. P. (2017). "The evolution of destination branding: A review of branding literature in tourism". Published in: Journal of Tourism, Heritage & Services Marketing, 3(1, 27), 9-17.
- Baena, V. (2016). "Online and mobile marketing strategies as drivers of brand love in sports teams: Findings from real madrid". International Journal of Sports Marketing and Sponsorship, 17(3), 202-218.
- Burinskienė A., Burinskas, A. (2010). "Investments into e-business technologies. Ekonomika ir vadyba". Economics and management. Kaunas, Technologija, (15); 886-892.
- Casadesus-Masanell, R., & Ricart, J.E. (2010). "From strategy to business models and on to tactics". Long Range Planning 43 (2-3), 195e215.
- Chen Ch. F., Lai, M.Ch, &Yeh, Ch. Ch., (2011). "Forecasting tourism demand based on empirical mode decomposition and neural network". Knowledge-Based Systems, 26, 281-287.
- Chesbrough, H., & Rosenbloom, R.S. (2002). "The role of the business model in capturing value from innovation: evidence from Xerox Corporation's technology spin-off companies". Industrial and Corporate Change, 11 (3), 529e555.
- Chong, S. (2008). "Success in electronic commerce implementation: a cross-country of small and medium-sized enterprises". Journal of Enterprise Information Management, 21(5), 468-492.
- Corbin, J.M., & Strauss, A.L. (2008). "Basics of qualitative research: techniques and procedures for developing grounded theory". 3rd ed. Thousand Oaks, CA: Sage Publications, Inc.
- Creswell, J.W., & Miller, D. L. (2000). "Determining validity in qualitative inquiry". Theory into Practice, 39(3), 124-131.
- De Klerk, S., & Kroon, J. (2008). Business networking relationships for business success. South African Journal of Business Management.39 (2), 25-35.
- Folorunso, O. (2010). "An exploratory study of the critical factors affecting theacceptability of automated teller machine (ATM) in Nigeria". Anale SerialInformatica, 14(8), 151
- Gaganis, C., Pasiouras, F., & Voulgari, F. (2019). "Culture, business environment and SMEs' profitability: Evidence from European Countries". Economic Modelling Journal, 78, 275-292.
- Gerard, G., & Bock, A. (2010). "The business model in practice and its implications for entrepreneurship research". Entrepreneurship Theory and Practice, 35(1), 83-111.
- Goethals, F. (2009). "The unified business model framework". Little Economie & Management, 9, 147.
- Hales, C. (2006). "An investigation of electronic commerce". Journal of Management Studies, 36(3), 17-28.
- Ibrahim, I., Feisal, A., Feisal Ismail, M., Amer, A., & Baharuddin F N. (2020). "E-Business Development and the factors affecting of its application in hospitality operations sustainability". Talent Development & Excellence, 12, (3s), 3073-3086.
- Joyce, A., & Paquin, R. (2015). "The triple layered business model canvas: A tool to design more sustainable business models". Journal of Cleaner Production, 135, 1474-1486.
- Kawaf, F., & Tagg, S. (2017). "The construction of online shopping experience: a repertory grid approach". Computers in Human Behavior, 72, 222-232.
- Khanh Vu, M. P. (2013). Developing a business plan for a startup e-business. Vantaa: Laurea University of Applied Sciences.
- Klimas, P. (2018). "Key resources in game developers' business models". Journal of Management and Financial Sciences, 31, 135-149.

- Kohli, R., Frank P., Tim E., Tom V.O., Marylou Sh., & Gary B. (2001). "Managing customer relationships through E-business decision support applications: a case of hospital-physician collaboration". *Decision Support Systems* 32, (2), 171-187.
- Kristiansen, S. (2004). "Social networks and business success". *American Journal of Economics and Sociology*, 63, 1149-1171.
- Lawrence, J. E., & Tar, U. A. (2010). "Barriers to e-commerce in developing countries. Information". *Society and Justice Journal*, 3(1), 23-35.
- Lopez, C., & Jose, E. (2020). "Digital Platforms and the Demand for International Tourism Services (English)". Policy Research working paper; no.
- Macpherson, M. (2009). "Entrepreneurial learning: secret ingredients for business success". *T and D*, 63(7), 46-51-47.
- Martina, G., Irene Gil-S., & Morris B. H. (2019). "Customer value in tourism services: meaning and role for a relationship marketing approach". *Strategic marketing in tourism services*. p. 147-162.
- Morris, M., Schindehutte, M., & Jeffrey, A. (2005). "The entrepreneur's business model: toward a unified perspective". *Journal of Business Research*, 58: PP726-735
- Nielsen, C., & Montemari, M. (2012). "The role of human resources in business model performance: the case of network-based companies". *Journal of Human Resource Costing & Accounting*, 16 (2), 142-164.
- Oh, Y., Jongkuk L., & Namwoon K. (2018). "The contingency value of the partner firm's customer assets in a business-to-business relationship". *Industrial Marketing Management*, 73, 47-58.
- Ojala, A. (2016). "Business models and opportunity creation: how IT entrepreneurs create and develop business models under uncertainty". *Information Systems Journal*, 26 (5), 451-476.
- Olszak, Celina M., & Ziembka, E. (2012). "Critical success factors for implementing business intelligence systems in small and medium enterprise on the example of upper silesia, Poland". *Interdisciplinary Journal of Information*, 7(2), 129-150.
- Osterwalder, A. (2008). "The business model ontology a proposition in a design science approach". PhD Thesis, University of Lausanne, Switzerland.
- Osterwalder, A., & Pigneur, Y. (2010). "Business model generation: a handbook for visionaries, game changers, and challengers". John Wiley & Sons.
- Pajares, F. (2002). Overview of social cognitive theory and self-efficacy.
- Rashid, M.A., & Al-Qirir, N.A. (2010). "E-commerce technology adoption framework by New Zealand small to medium size enterprises". *Res. Letts. Inf. Math*.
- Riliang, Q. (2007). "The role of market orientation in the business success of mncs' UK subsidiaries". *Management Decision*, 45(7), 1181
- Roşca, V. (2014). "Web interfaces for e-crm in sports: evidence from romanian football". *Management & Marketing Challenges for the Knowledge Society*, 9(1), 27-46.
- Salavati, Sh., & Hazarina Hashim, N. (2015). "Website adoption and performance by Iranian hotels". *Tourism management*, 46, 367-374.
- Solis, H.B., Masanell, R.C., & Grifell, E.T. (2014). "Business model evaluation: quantifying wallmarts sources of advantage". *Strategic Entrepreneurship Journal*, 9(1), 12-33
- Soroa-Koury, S., & Yang, K. C. (2010). "Factors affecting consumers' responses to mobile advertising from a social norm theoretical perspective". *Journal of Telematics and Informatics*, 27: 103-113.
- Swierczek, F. W., & Ha, T. T. (2003). "Entrepreneurial orientation, uncertainty avoidance and firm performance: an analysis of thai and vietnamese SMEs". *International Journal of Entrepreneurship and Innovation*, 4(1), 46-58
- Teece D. (2010). "Business model, business strategy and innovation". *Long Range Planning*, 43 (2-3), 172-194.
- UK Office for National Statistics. (2018). "Travel trends. 2019 edition". Retrieved from <https://www.ons.gov.uk/peoplepopulationandcommunity/leisureandtourism/articles/traveltrends/2018>
- Vassilopoulou, KII K, Ziouvelou, P., Pateli, A., & Pouloudi, A. (2003-2005). "Examining e-business models: applying a holistic approach in the mobile environment".
- Wang, Y., & Ahmed, P. K. (2009). "The moderating effect of the business strategic orientation on ecommerce adoption: Evidence from UK family run SMEs". *Journal of Strategic Information Systems*, 18, 16-30
- Wirtz, B., Pistoia, A., Ullrich, S., & Götzel V. (2016). "Business models: origin, development and future research perspectives". *Long Range Planning*, 49(1), PP 36-54.
- Yeoh, W. (2008). "Critical success factor for implementation of business intelligence systems in engineering asset management organizations". *International Journal of Enterprise Information Systems*, 4(3), 9-94
- Zhou, C. (2015). "Impact of electronic commerce on the sporting goods market". *The Open Cybernetics & Systemic Journal*, 9, 2135-2140.

- Zhu, K., & Kraemer K.L. (2005). **“Post-adoption variations in usage and value of ebusiness by organizations: Cross-country evidence from the retail industry”**. Information Systems Research, 16 (1), 61–84.
- Zhua, Z., Jing, Z., Zhao, B., & Ashley, A., (2020). **“The effects of e-business processes in supply chain operations: Process component and value creation mechanisms”**. International Journal of Information Management, 50, 273-285.
- Zott, C., & Amit, R. (2010). **“Designing your future business model: an activity system erspective”**. Long Range Planning, 43, 216-226.
- Zott, C., Amit, R., & Massa, L. (2011). **“The Business model: recent developments and future research”**. Journal of Management, 37 (4), 1019–1042.

تدوین برنامه راهبردی تورسم پزشکی ورزشی جمهوری اسلامی ایران

رزیتا احمدی^۱

مهدی نادری نسب^۲

نیما ماجدی^۳

[10.22034/ssys.2022.659](https://doi.org/10.22034/ssys.2022.659)

تاریخ دریافت مقاله: ۱۴۰۰/۹/۱۳

تاریخ پذیرش مقاله: ۱۴۰۱/۳/۱

این پژوهش با هدف طراحی و تدوین برنامه راهبردی تورسم پزشکی ورزشی جمهوری اسلامی ایران انجام شد. پس از مطالعه اسناد و مدارک، اطلاعات از خبرگان تورسم پزشکی ورزشی و مدیریت ورزشی جمع‌آوری گردید. نمونه‌گیری به روش تمام‌شمار انجام شد و تعداد نمونه‌ها برابر با ۱۱۲ نفر بودند. نتایج تحقیق نشان داد که صنعت تورسم پزشکی ورزشی کشور از ۱۰ قوت، ۱۴ ضعف، ۱۰ فرصت و ۱۲ تهدید در حوزه‌های مختلف برخوردار می‌باشد که برای رتبه‌بندی هر کدام از آن‌ها از آزمون فریدمن در سطح $p < 0.05$ استفاده شد. ماتریس عوامل درونی صنعت تورسم پزشکی ورزشی نشان داد که مجموع نمرات ماتریس ۲/۹۲۷ می‌باشد که حکایتگر غلبه قوت‌ها بر ضعف‌های صنعت تورسم پزشکی ورزشی جمهوری اسلامی ایران است. همچنین ماتریس عوامل بیرونی صنعت تورسم پزشکی ورزشی نشان داد که مجموع نمرات ماتریس بیرونی ۱/۵۷۳ می‌باشد که حکایتگر غلبه تهدیدها بر فرصت‌های محیطی در این صنعت می‌باشد. نتیجه کلی اینکه تحلیل ماتریس داخلی و خارجی نشان دهنده آن است که صنعت تورسم پزشکی ورزشی جمهوری اسلامی ایران از لحاظ موقعیت راهبردی در موقعیت ST قرار دارد. به عبارت دیگر، می‌توان گفت که به دلیل چیرگی قوت‌ها بر ضعف‌ها و توانایی صنعت تورسم پزشکی ورزشی کشور و همچنین تلاش برای غلبه بر تهدیدهای پیش‌بینی‌شده، اتخاذ راهبردهای رقابتی، بهترین گزینه برای رشد و توسعه این صنعت می‌باشد. گفتنی است که برای اجرای راهبرد یادشده، تکیه بر توانمندی نیروهای انسانی متعهد و متخصص رمز موفقیت کشور در این حوزه محسوب می‌شود.

واژگان کلیدی: گردشگری پزشکی - ورزشی، توسعه و صنعت ورزش.

^۱ دانشجوی دکتری مدیریت ورزشی، گروه تربیت‌بدنی و علوم ورزشی، واحد قزوین، دانشگاه آزاد اسلامی، قزوین، ایران

^۲ استادیار، مدیریت ورزشی، گروه تربیت‌بدنی و علوم ورزشی، واحد قزوین، دانشگاه آزاد اسلامی، قزوین، ایران (نویسنده

مسئول) E-mail: Naderi@yahoo.com

^۳ استادیار، مدیریت ورزشی، گروه تربیت‌بدنی و علوم ورزشی، واحد قزوین، دانشگاه آزاد اسلامی، قزوین، ایران

مقدمه

امروزه، توریسم^۱ از مسائل مهم و مؤثر اقتصادی است که اقتصاددانان آن را «صادرات نامرئی»^۲ نام نهاده‌اند و از آن به‌عنوان «صنعت خاموش»^۳ یاد می‌کنند. در ایران نیز صنعت توریسم به‌عنوان یک بخش اقتصادی، دارای اثر نسبتاً بالایی در تولید انبوه است و قدرت اشتغال‌زایی آن به‌صورت مستقیم و غیرمستقیم از برخی بخش‌های دیگر اقتصادی بیشتر است. هم‌چنین، توسعه توریسم مبتنی بر شرایط فرهنگی و تاریخی به‌ویژه جاذبه‌های طبیعی ایران می‌تواند باعث درآمدزایی و اشتغال شود (محمدی و همکاران، ۱۳۸۹)؛ چون منابع طبیعی ایران، پتانسیل بالایی برای جذب توریست دارد (کریمی و زاهدی کیوان، ۱۳۹۰). درواقع، توریسم بزرگ‌ترین صنعت جهان است و ورزش نیز یکی از صنایع بزرگ و مهم در دنیای کنونی می‌باشد که از تلفیق آن‌ها شگفت‌انگیزترین صنایع خدماتی مدرن به نام «صنعت توریسم ورزشی»^۴ به وجود آمده است. به‌عبارت دیگر، ورزش از فعالیت‌های مهم گردشگران در حین گردشگری است و گردشگری و مسافرت نیز با انواع مختلف ورزش همراه است (هنرور، ۱۳۹۳).

منابع مربوط به صنعت توریسم را می‌توان به دودسته منابع طبیعی^۵ و منابع و جاذبه‌های ساخت بشر^۶ تقسیم کرد. متقاضی استفاده از منابع معمولاً گردشگران درمانی و گردشگران ورزشی^۷ هستند. امروزه توریسم پزشکی به‌منظور بهره‌گیری از فوائد پزشکی و تأثیرات جسمی و روانی مناطق خاص مورد توجه گردشگران قرار گرفته است (سینگ و رانجان^۸، ۲۰۱۶). کشور ایران در این زمینه دارای توانمندی‌هایی همچون: داروهای نوترکیبی، سلول‌های بنیادین، نمایشگرهای چشم‌پزشکی و سرطان‌ها، همچنین هزینه کم پزشکی نسبت به کشورهای اروپایی و آمریکایی، هزینه کم اقامتی نسبت به منطقه، وجود اشتراکات دینی و پتانسیل‌های طبیعی مانند تنوع اقلیمی به‌عنوان کشوری چهار فصل و در حوزه آب‌درمانی وجود بیش از ۱۰۰۰ چشمه آب‌معدنی و دیگر جاذبه‌های طبیعی دارای پتانسیل لازم در زمینه توریسم درمانی می‌باشد؛ اما توسعه این حوزه از توریسم آن‌طور که باید و شاید مورد توجه نهادهای متولی امر قرار نگرفته است و به‌تبع آن در سطح کسب و کار نیز مجموعه‌های خصوصی و موفق پای نگرفته است (اسدی و همکاران، ۱۳۹۴). در اکثر دسته‌بندی‌های توریسم، توریسم پزشکی - ورزشی دارای جایگاه ویژه‌ای است (معین‌فرد و همکاران، ۱۳۹۳). بر اساس این تقسیم‌بندی‌ها می‌توان ادعا کرد که اساس توریسم نوین^۹ مبتنی بر فعالیت‌های پزشکی -

¹ Tourism

² Invisible exports

³ The off industry

⁴ Sport tourism

⁵ Natural sources

⁶ Attractions of human buildings

⁷ Sports tourists

⁸ Singh and Ranjan

⁹ New tourism

ورزشی است. این نوع توریسم به سرعت در جهان رو به گسترش است، زیرا در کنار علاقه‌مندان خاص، پتانسیل‌های مناسبی برای ایجاد اشتغال^۱ و درآمدزایی دارد و اخیراً بازار وسیعی را به خود اختصاص داده است؛ به‌طوری‌که آمارها نشان می‌دهد از سال ۱۹۹۵ به بعد سالیانه ۱۵ درصد در دنیا رشد داشته است (به نقل از قدیری معصوم و وثوقی، ۱۳۸۴). با توجه به این‌که بر اساس برنامه چهارم توسعه کشور ایران، تعداد گردشگران تا پایان سال ۲۰۲۴ باید به رقمی معادل ۲۰ میلیون نفر در سال برسند و با توجه به محدودیت‌های فرهنگی، مذهبی و ارزشی که در کشور ایران در مورد توریسم و همچنین توریسم پزشکی - ورزشی وجود دارد، به نظر می‌رسد که موضوع توریسم پزشکی - ورزشی شرایط مطلوب‌تر و مناسب‌تری برای توسعه دارد که این نکته باید در برنامه‌ریزی‌های توسعه توریسم ورزشی مورد توجه قرار گیرد (معین فرد و همکاران، ۱۳۹۳).

رقابت جهانی در صنعت مراقبت‌های بهداشتی در حال ظهور و به سرعت در حال رشد است. در گذشته افراد ثروتمند برای دریافت خدمات پزشکی با کیفیت و استفاده از فناوری‌های نوین در زمینه پزشکی و درمان به کشورهای توسعه‌یافته مسافرت می‌کردند و امروزه افراد با تمکن مالی کمتر، جهت دریافت خدمات پزشکی باکیفیت و ارزان‌تر از کشورهای توسعه‌یافته به کشورهای در حال توسعه مسافرت می‌نمایند (کورتزمن^۲، ۲۰۱۷). توریسم پزشکی و همچنین توریسم پزشکی ورزشی که از زیرمجموعه‌های این صنعت است را می‌توان امری بین دستگاهی دانست که به علت داشتن متولیان متعدد نیاز به هماهنگی بیشتری دارد. وزارت ورزش و جوانان، سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری، وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و وزارت امور خارجه از جمله دستگاه‌هایی هستند که با توجه به حوزه اختیارات خود هر کدام به‌نوعی در این موضوع تصمیم‌گیرنده محسوب می‌شوند (موسوی گیلانی و همکاران، ۱۳۹۱). گارسیا ژیمنس مرسدس، شیکو ژوزروز، آنتونیو رافائل پنا و ژوزه آنتینو لوپز در سال ۲۰۲۰ در تحقیقی با عنوان «توریسم ورزشی» بیان کردند که گردشگری ورزشی نوع نسبتاً جدیدی از جهانگردی است که اخیراً رشد چشمگیری داشته است. آنها بیان کردند که همه تأثیرات گردشگری ورزشی مثبت نیستند. بنابراین تحلیل پایداری آن از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است به‌ویژه از زمان انتشار ۱۷ هدف توسعه پایدار سازمان ملل در سال ۲۰۱۵، نگرانی روزافزون در مورد گردشگری و پایداری، بررسی چگونگی انطباق تحقیقات علمی با واقعیت‌های جدید را ضروری می‌کند. در این مقاله از تکنیک‌های کتاب‌سنجی برای بررسی روند تحقیقات مربوط به گردشگری ورزشی و پایدار استفاده شده و در مجموع ۲۱۴ مقاله از مجلات نمایه‌شده (Web of Science) مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته است. نتایج تایید کرد که علاقه به مطالعه این مفاهیم به‌ویژه در چهار سال گذشته در حال افزایش است و در این بین اهمیت توریسم پزشکی ورزشی با توجه به روند رو به رشد این صنعت باید مورد توجه قرار گیرد. همچنین نتایج این بررسی‌ها نشان داد که موضوعات مهم

¹ Employment

² Kurtzman

تحقیقاتی مانند آموزش و برنامه‌ریزی برای توسعه صنعت توریسم پزشکی ورزشی مقصد باید در اولویت قرار گیرد. (گارسیا و همکاران، ۲۰۲۰)

به‌طور کلی توریسم پزشکی ورزشی بیشتر معطوف به ورزشکاران نخبه می‌باشد. از این‌رو، ورزشکاران جهت بازگشت قوی‌تر به میادین ورزشی و کسب مراقبت‌های پزشکی قوی‌تر نیازمند سفر می‌باشند (لی^۱ و همکاران، ۲۰۱۸). پزشکی ورزشی اشاره به علمی دارد که در آن مراقبت‌ها و جراحی‌های پزشکی با رویکرد ورزشی و متناسب با ورزشکاران و رشته‌های ورزشی آنان شکل می‌گیرد. در این حوزه ورزشکاران با کسب اطلاعات از وضعیت پزشکی ورزشی در سراسر جهان، معمولاً مناطقی را برای درمان خود انتخاب می‌کنند و این مسئله سبب ایجاد گردشگری در جهت رفع مشکلات آنان می‌گردد. این امر از آنجا منطقی است که اکثر ورزشکاران در مورد ورزش خود پرشور و پرحرارت هستند و هدف اصلی آن‌ها سریع‌ترین و بهترین بازیابی ممکن است. برای انجام این کار باید بهترین متخصص را جستجو کنند. در این بین اگرچه هزینه یک مسئله مهم می‌باشد که ورزشکاران در همه سطوح در جهت بازگشت قوی اقدام به هزینه‌هایی خواهند نمود تا بهترین درمان‌ها را کسب نمایند (مدوچویک و همکاران^۲، ۲۰۱۱) انجام مسافرت‌های طولانی در جهت کسب نمایش‌های موفقیت‌آمیز تخصصی در ورزش سبب گردیده است تا امروزه توریسم پزشکی ورزشی اهمیت بالایی کسب نماید.

مطالعت مختلفی به صورت کلی در زمینه توریسم ورزشی انجام گرفته است؛ به طوری که در این زمینه توانمندی‌های توریسم ورزشی استان گلستان توسط زیتونلی و همکاران (۱۳۹۴) شناسایی شده است. همتی‌نژاد و همکاران (۱۳۹۴) به اولویت‌بندی جاذبه‌های توریسم ورزشی در توسعه توریسم ورزشی استان‌های شمالی ایران پرداختند و نشان دادند که جاذبه‌های مربوط به برگزاری مسابقات، ورزش‌های آبی، تپه‌نوردی و طبیعت‌گردی، کوهنوردی و غارنوردی، گردش در جنگل، آب‌گرم و طبیعت‌درمانی، شکار و صید و ورزش‌های زمستانی به ترتیب از بالاترین اهمیت برخوردارند. معرفی و شناخت قابلیت‌های محیطی - توریسم غار آویشو ماسال گیلان توسط رهنمایی و گورابی (۱۳۹۲) نشان داد که غار آویشو از توان بالای توریسم در سطح منطقه و ملی برخوردار است. رضوی و همکاران (۱۳۹۲) با بررسی جاذبه‌های طبیعی اثرگذار بر توسعه گردشگری ورزشی استان مازندران نشان دادند که جاذبه‌های کوهنوردی با بار عاملی ۰/۸۲ و جاذبه‌های ورزش‌های تابستانی با بار عاملی ۰/۷۷ به ترتیب اولین اولویت و جاذبه‌های زمستانی با بار عاملی ۰/۷۵ پایین‌ترین اولویت را به خود اختصاص داده‌اند. رسولی و نارنجچی شتربانی (۱۳۹۴) به بررسی پتانسیل جغرافیایی استان آذربایجان شرقی در جذب گردشگر ورزشی پرداختند. نتایج تحقیق نشان داد که در این استان ماه‌های اردیبهشت، خرداد، تیر، مرداد و شهریور شرایط مناسب اقلیم آسایش انسانی برای فعالیت‌های ورزشی مهیاست. ماه خرداد و تیر مناسب جهت ورزش‌های شنا، فوتبال، دوچرخه‌سواری و

¹ Lee, S., Jeon, S., & Kim,

² Medojevic, J., Milosavljevic, S., & Punisic

ورزش‌های هوایی، ماه‌های خرداد، تیر، مرداد و شهریور دارای اقلیم مناسب برای ورزش‌های شنا، فوتبال و ورزش‌های سه‌گانه (شامل شنا، دوچرخه‌سواری و دو میدانی) است. تعدادی از پژوهشگران غیر علوم ورزشی مانند گندمکار و دانشور (۱۳۹۲) با بررسی امکان‌سنجی کوه‌پیمایی تفریحی- ورزشی در جهت توسعه گردشگری طبیعت‌محور استان اصفهان با بهره‌گیری از سیستم اطلاعات جغرافیایی و مدل‌های هم‌پوشانی وزنی و منطق بولین نسبت به شناسایی مناطق مستعد کوه‌پیمایی تفریحی- ورزشی استان اصفهان پرداختند و نشان دادند ۷/۰۹ درصد از استان برای کوه‌پیمایی تفریحی- ورزشی مناسب است که بیشتر در قسمت غربی و شمال غرب استان می‌باشد. از نظر زمانی نیز نتایج نشان می‌دهد که ماه‌های اکتبر، مه و آوریل بهترین زمان‌ها برای کوه‌پیمایی تفریحی- ورزشی در استان اصفهان هستند. همچنین در مطالعات بین‌المللی ایکونز و همکاران^۱ (۲۰۱۸) اشاره داشتند که استانداردهای مختلف مراقبت‌های پزشکی، تفاوت در سیستم‌های حقوقی و مقررات و روش‌های انجام‌شده می‌تواند منجر به شرایط غیراخلاقی به دلیل عدم وجود قوانین بین‌المللی و اعتبارات مربوط به گردشگری پزشکی شود که این مسئله از جمله خطرات احتمالی توسعه این صنعت در سطح جهان می‌باشد. پومفرت^۲ (۲۰۱۷) در تحقیق خود پی برد که کارکردهای گردشگری ورزشی با رویکرد دوچرخه‌سواری در کوهستان منجر به ایجاد تأثیرات جسمانی و روانی می‌گردد که این مسئله می‌تواند در صورت افزایش فرهنگ‌سازی منجر به توسعه صنعت توریسم پزشکی ورزشی در این منطقه گردد. یاماگوچی^۳ (۲۰۱۸) در تحقیقی دریافت که وضعیت راهبردی توسعه توریسم پزشکی شهر یزد در شرایط تهاجمی می‌باشد. وبر^۴ (۲۰۱۷) در پژوهش خود پی برد که استفاده از نمایش‌های بیولوژیک در حوزه پزشکی ورزشی منجر به رشد افراد مشتاق در جهت درمان از مناطق مختلف می‌گردد که این مسئله سبب رشد توریسم پزشکی می‌گردد.

تاکنون مطالعات جداگانه متعددی پیرامون توریسم ورزشی- تفریحی صورت گرفته است، اما به دلیل جدید بودن موضوع توریسم پزشکی- ورزشی در این رابطه مطالعات دقیقی که بیان‌کننده مفهوم دقیق این موضوع باشد انجام نگرفته است. به عبارت بهتر، تحقیق و پژوهش در توریسم پزشکی- ورزشی، حوزه نسبتاً جوانی است. بر این اساس، مجموعه مفاهیم مطرح‌شده در مورد گردشگری ورزشی و توریسم پزشکی ورزشی، شکل‌دهنده‌های پایه‌های مفهومی این مطالعه، یعنی توریسم پزشکی- ورزشی با رویکرد راهبرد و توسعه قرار گرفته است. از طرفی، ایجاد شغل‌های جدید، نوآوری در محصولات و خدمات ورزشی و تبدیل کمبودها به فرصت‌هایی برای اشتغال یا ایجاد بازار کار جدید، مسائلی است که در توریسم پزشکی ورزشی می‌توان به آنها پرداخت. سیاست‌های اقتصادی اجتماعی، خط‌مشی‌ها، فناوری، دولت، فرهنگ و جهانی‌سازی، همه به منظور شکل دادن محیطی که ورزش و پزشکی در آن عمل می‌کنند، با هم ترکیب می‌شوند. اما با

¹ Icoz et al.

² Pomfret

³ Yamaguchi

⁴ Weber

توجه به ضعف‌های مختلف در زمینه زیرساخت‌های شهری و محیطی و با توجه به این موارد، می‌توان سؤال کلیدی پژوهش را بدین شکل مطرح کرد:

تدوین و طراحی برنامه توریسم پزشکی - ورزشی ایران چگونه است و با ارزیابی وضعیت موجود، راهبردهای مناسب چیست؟

روش‌شناسی پژوهش

روش پژوهش حاضر از نوع توصیفی - تحلیلی، از نظر هدف، کاربردی و از نظر روش جمع‌آوری داده‌ها میدانی می‌باشد. در این تحلیل راهبردی، همزمان از مفاهیم، رویکردها و روش‌های تحلیل و موقعیت‌سنجی راهبردی استفاده شد. جهت گردآوری اطلاعات از مطالعه اسنادی (اسناد و مدارک موجود مربوط به سوابق فعالیت‌های گذشته و جاری توریسم پزشکی ورزشی، مطالعه وزارت ورزش و جوانان، وزارت بهداشت و سازمان گردشگری کشور، مطالعه اسناد الزام‌آور ملی و بین‌المللی از جمله سند چشم‌انداز بیست ساله کشور، سیاست‌های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی، سیاست‌های کلی برنامه‌های توسعه‌ای کشور و مطالعات و برنامه‌های تدوین شده فدراسیون‌های ورزشی در حوزه پزشکی) و مصاحبه و نظرسنجی از خبرگان صنعت توریسم پزشکی ورزشی و نخبگان مدیریت ورزشی با استفاده از فرم‌های شناسایی SWOT با محتوای سؤالات باز، پرسش‌نامه‌های عوامل درونی (قوت‌ها ۱۰ سوال و ضعف‌ها ۱۴ سوال)، پرسش‌نامه‌های عوامل بیرونی (فرصت‌ها ۱۰ سوال و تهدیدها ۱۲ سوال)، فرم‌های تعیین اهداف بلندمدت، راهبردها، موقعیت راهبردی صنعت توریسم پزشکی ورزشی استفاده گردید - این فرم‌ها بر اساس الگوی تعیین موقعیت راهبردی صنعت توریسم پزشکی ورزشی (از لحاظ وضعیت درونی و وضعیت بیرونی) طراحی شد. جامعه آماری شامل خبرگان صنعت توریسم پزشکی ورزشی و نخبگان مدیریت ورزشی بودند که از آن‌ها نظرسنجی به عمل آمد. نمونه آماری به تعداد ۱۱۲ نفر به صورت هدفمند و در دسترس از مدیران، کارشناسان و ... انتخاب گردید. در جدول زیر مشخصات مربوط به نمونه آماری توصیف شده است:

جدول ۱: ویژگی‌های جمعیت‌شناختی افراد شرکت‌کننده در پژوهش

مشخصه	زیربخش	مجموع
پست یا تخصص	مدیران و کارشناسان مراکز اساتید مدیریت	خبرگان صنعت توریسم پزشکی ورزشی
	مرتبط با آمادگی جسمانی و	
	بازاریابی ورزشی	
سلامت	ورزشی	۶۶
۳۲	۱۴	
تحصیلات	لیسانس	دکتری
	فوق‌لیسانس	۷۳
۱۸	۲۱	۱۱۲
جنسیت	زن	مرد
	۴۷	۶۵
سن (سال)	کمترین	بیشترین
	۲۶	۵۸
سابقه	کمترین	بیشترین
	۵	۲۴
خدمت	۱۴/۵۰	میانگین

ابزار پژوهش شامل مطالعه کتابخانه‌ای، مصاحبه و پرسش‌نامه و مطالعه کتابخانه‌ای حاوی مطالعه منابع علمی، اسنادی و رسانه‌ای مرتبط با موضوع پژوهش بود. در این بخش با استفاده از منابع موجود کتابخانه‌ای و با استفاده از سیستم‌های جستجوی اطلاعات در اینترنت، سایر منابع فارسی و انگلیسی جمع‌آوری شد و مبنای نظری طرح به همراه سوابق طرح‌های مربوطه تدوین گردیدند. مصاحبه به صورت اکتشافی نیمه‌هدایت‌شده با افراد خبره از جامعه آماری جهت تکمیل پرسش‌نامه برخاسته از مطالعه کتابخانه‌ای بود. ابزار اصلی پژوهش، پرسش‌نامه محقق‌ساخته بر اساس مطالعه کتابخانه‌ای و مصاحبه حاوی مؤلفه‌های راهبردی با مقیاس ۵ ارزشی لیکرت (از بسیار کم = ۱ تا بسیار زیاد = ۵) بود. ارزیابی روایی محتوایی و صوری ابزار با استفاده از نظر متخصصان (۱۴ نفر) ارزیابی و تایید گردید. پایایی آن با استفاده از روش آلفای کرونباخ به ترتیب نقاط قوت، ضعف، فرصت و تهدید به مقدار ۰/۸۱، ۰/۸۳، ۰/۸۲ و ۰/۹۰ محاسبه شد.

(SPSS24). از روش سوات جهت تحلیل راهبردی و چارچوب‌بندی یافته‌ها استفاده گردید. روش تحلیل سوات شامل چهار منظر نقاط قوت، ضعف، فرصت و تهدید است. ماتریس سوات که برای موقعیت‌سنجی راهبردی به کار برده می‌شود شامل نمره دهی ماتریس عوامل داخلی و خارجی است.

جدول ۲. نمره‌دهی ماتریس عوامل داخلی و خارجی

ماتریس عوامل داخلی (IFE) ^۱	ماتریس عوامل خارجی (EFE) ^۲
نمرات ۳ و ۴ خاص نقاط قوت است	نمرات ۳ و ۴ خاص فرصت‌ها است
نمرات ۱ و ۲ خاص نقاط ضعف است	نمرات ۱ و ۲ خاص تهدیدات است.
نمره ۴: نقطه قوتی که خاص سازمان است	نمره ۴: فرصتی که خاص سازمان است.
نمره ۳: نقطه قوتی که رقبای هم به آن دسترسی دارند	نمره ۳: فرصتی که رقبای هم به آن دسترسی دارند.
نمره ۲: نقطه ضعفی که رقبای هم دچار آن هستند.	نمره ۲: تهدیدی که رقبای هم تهدید می‌کند
نمره ۱: نقطه ضعفی که خاص سازمان است	نمره ۱: تهدیدی که خاص سازمان است.

* نوع نمره‌دهی با توجه به نوع ماتریس انتخابی (تعیین و تفکیک موقعیت بین رشد، ثبات یا کاهش) صورت می‌گیرد.

در ارزیابی عوامل خارجی ابتدا عواملی که موجب فرصت می‌گردد و یا سازمان را مورد تهدید قرار می‌دهد، فهرست می‌گردند و سپس به این عوامل وزن یا ضریب داده می‌شود. این ضریب‌ها از صفر (بی‌اهمیت) تا ۱ (بسیار مهم) می‌باشند. ضریب نشان‌دهنده اهمیت نسبی یک عامل می‌باشد. پس از آن به قوت‌ها رتبه ۳ و ۴ و به ضعف‌ها رتبه ۱ و ۲ داده می‌شود. این عدد بیانگر میزان اثربخشی راهبردهای کنونی سازمان در نشان دادن واکنش نسبت به عامل مزبور می‌باشد. ضریب هر عامل در رتبه مربوطه ضرب می‌شود تا نمره نهایی به دست آید. مجموع این نمره‌های متعلق به هریک از متغیرها، نشان‌دهنده مجموع نمره‌های سازمان است که همواره بین ۱ تا ۴ متغیر است. هرچه این عدد بالاتر رود، بدین معنی است که سازمان در برابر عواملی که موجب تهدید و فرصت می‌شوند بهتر واکنش نشان می‌دهد. در ماتریس ارزیابی عوامل داخلی، نقاط قوت و ضعف اصلی واحدهای وظیفه‌ای سازمان را تدوین و ارزیابی می‌نمایند. همچنین برای

¹ Internal factor evaloins matrix

² Extenoinal factor evaloins matrix

شناسایی و ارزیابی روابط بین این واحدها راههایی ارائه می‌کنند. برای تهیه این ماتریس، ابتدا مهم‌ترین عواملی که دربرگیرنده نقاط قوت و ضعف سازمان می‌باشند، فهرست و سپس به این عوامل از صفر تا ۱ ضریب داده می‌شود -ضرایب نسبی هستند و مجموع ضرایب باید ۱ شود. سپس به فرصت‌ها رتبه ۳ و ۴ و به تهدیدها رتبه ۱ و ۲ نمره داده می‌شود و برای تعیین نمره نهایی هر عامل، ضریب هر عامل در نمره آن ضرب می‌گردد. با جمع کردن نمره‌های نهایی هر عامل، نمره نهایی سازمان مشخص می‌شود. جمع نمره‌های نهایی بین ۱ تا ۴ خواهد بود و میانگین آن‌ها ۲/۵ می‌باشد. نمرات حاصل از ماتریس‌های ارزیابی عوامل داخلی و عوامل خارجی به ترتیب در ابعاد عمودی و افقی قرار می‌گیرند تا موقعیت سازمان در خانه‌های ماتریس مشخص شود. این ماتریس دارای سه ناحیه عمده است که برای هر یک از آن‌ها راهبردهای متفاوتی استفاده می‌شود. هنگامی که سازمان در خانه‌های ۱، ۲ یا ۴ قرار می‌گیرند، می‌توان راهبردهای رشد را در پیش گرفت. زمانی که سازمان در خانه‌های ۳، ۵ یا ۷ قرار می‌گیرد، باید راهبردهایی با هدف حفظ و ثبات را در پیش گیرد و در صورتی که سازمان در خانه‌های ۶، ۸ یا ۹ قرار گیرد، راهبردهای کاهش را در پیش خواهد گرفت.

یافته‌های پژوهش

برای تعیین این موقعیت از ماتریس عوامل درونی و ماتریس عوامل بیرونی استفاده شد. نتایج حاصل در جدول ۲، نشان داد که مجموع نمرات عوامل درونی برابر با ۳/۲۲۵ می‌باشد و حاکی از آن است که صنعت توریسم پزشکی ورزشی ایران از لحاظ عوامل درونی دارای قوت است.

جدول ۳: ماتریس عوامل درونی صنعت توریسم پزشکی ورزشی ایران

عوامل درونی	کد	عامل	ضریب اهمیت	شدت عامل	نمره
مدیریت حوزه‌های مختلف گردشگری کشور	S1		۰/۰۲۵	۳	۰/۰۷۵
مدیریت وزارت بهداشت و فدراسیون پزشکی ورزشی	S2		۰/۰۲۴	۴	۰/۰۹۲
وجود اساتید و متخصصان ورزش در کشور	S3		۰/۰۷۶	۳	۰/۲۲۸

عوامل درونی	کد	عامل	ضریب شدت نمره	اهمیت عامل
	S4	توانمندی منابع انسانی در وزارت بهداشت از جمله پزشکان متخصص و ماهر	۴	۰/۰۷۵
	S5	وجود اماکن مناسب برای جراحی، درمان و بازتوانی ورزشکاران	۳	۰/۰۴۲
	S6	هزینه‌های جراحی، درمانی و توان‌بخشی بسیار مناسب در کشور	۴	۰/۰۶۲
	S7	توجه و تأکید بر ارزش‌های انسانی در بخش‌های مختلف کادر درمانی	۴	۰/۰۴۰
	S8	وجود منابع طبیعی از جمله چشمه‌های معدنی، لجن درمانی و محیط‌های آب و هوایی مناسب در کشور	۴	۰/۰۸۲
	S9	هزینه‌های مناسب در حوزه اقامت گردشگران و خانواده‌های همراه آنان	۳	۰/۰۸۴
	S10	کیفیت مناسب و تنوع مواد غذایی در کشور با هزینه‌های مناسب	۴	۰/۰۸۲
عوامل بیرونی	W1	عدم توجه دولت به صنعت توریسم به‌ویژه توریسم پزشکی ورزشی	۱	۰/۰۶۵
	W2	وضعیت نامناسب ناوگان حمل و نقل هوایی، زمینی و دریایی	۲	۰/۰۴۵
	W3	رفتار سلیقه‌ای و عدم هماهنگی سازمان‌ها و ارگان‌های متولی توریسم پزشکی ورزشی	۲	۰/۰۱۷
	W4	کمبود امکانات و تجهیزات سخت‌افزاری جدید در توسعه توریسم پزشکی ورزشی	۲	۰/۰۵۲

تدوین برنامه راهبردی توریسم پزشکی ورزشی جمهوری اسلامی ایران

عوامل درونی	کد	عامل	ضریب شدت اهمیت عامل	نمره
	W5	کمبود بودجه در وزارتخانه‌های بهداشت، ورزش و جوانان و نهادهای متولی صنعت توریسم	۰/۰۳۱	۲
	W6	عدم وجود برنامه مدون و ساختارهای مناسب مدیریتی در بخش توریسم پزشکی ورزشی	۰/۰۴۸	۲
	W7	عدم ارتباط بین سازمان‌های متولی صنعت توریسم پزشکی ورزشی و موازی کاری در اکثر بخش‌ها	۰/۰۱۸	۱
	W8	عدم توجه به پیاده‌سازی فناوری و فناوری اطلاعات مناسب در صنعت توریسم پزشکی ورزشی	۰/۰۳۶	۲
	W9	عدم حمایت مادی و معنوی دولت از بخش‌های خصوصی در زمینه توسعه صنعت توریسم پزشکی ورزشی	۰/۰۱۳	۱
	W10	بی‌توجهی به مقوله‌های بازاریابی توریسم ورزشی در کشور	۰/۰۱۱	۲
	W11	کم‌توجهی به پژوهش‌های کاربردی در صنعت توریسم پزشکی ورزشی	۰/۰۲۰	۲
	W12	عدم وجود برنامه‌های تبلیغاتی جامع جذب گردشگر ورزشی	۰/۰۱۲	۲
مجموع اهمیت ضرایب عوامل درونی			۱۰۰	۲/۹۲۷

جدول ۴: ماتریس عوامل بیرونی صنعت توریسم پزشکی ورزشی ایران

عوامل درونی	کد	عامل	ضریب	شدت	نمره
سازه	O1	افزایش توجه جهانی به ورزش و فعالیت بدنی	۰/۰۶۱	۳	۰/۰۶۱
	O2	خوشنامی پزشکی کشور ایران در سطح منطقه	۰/۰۷۷	۳	۰/۲۳۱
	O3	تمایل و علاقه‌مندی مردم کشورهای همسایه برای بهره‌مندی از خدمات پزشکی ایران	۰/۰۴۱	۲	۰/۰۸۲
	O4	رشد فناوری و فناوری ورزشی در جهان و امکان استفاده از آن برای کشور ایران	۰/۰۲۹	۲	۰/۰۵۸
	O5	وجود لیگ‌های ورزشی ثروتمند و بازیکنان پردرآمد در کشورهای همسایه	۰/۰۴۵	۲	۰/۰۹۰
	O6	توسعه فضای مجازی و اینترنت در جهان	۰/۰۷۲	۲	۰/۱۴۴
	O7	نیاز شدید ورزش به خدمات پزشکی	۰/۰۳۲	۲	۰/۰۶۴
	O8	امکان تعاملات حداکثری در حوزه ورزش، خدمات پزشکی و توان‌بخشی با سازمان‌های ورزشی کشورهای همسایه	۰/۰۲۸	۲	۰/۰۵۶
	O9	برگزاری رویدادهای مهم ورزشی در خاورمیانه از جمله جام جهانی فوتبال ۲۰۲۲	۰/۰۳۷	۲	۰/۰۷۴
	O10	هزینه‌های درمانی بسیار سنگین در اکثر کشورهای جهان و رشد بی‌سابقه قیمت دلار و یورو	۰/۰۵۴	۲	۰/۱۰۸
فرایند	T1	تلاش کشورهای پیشرفته جهان برای جذب منافع مالی صنعت توریسم از جمله توریسم پزشکی ورزشی	۰/۰۶۵	۱	۰/۰۶۵
	T2	وجود برنامه جامع توسعه توریسم پزشکی ورزشی در کشور ترکیه	۰/۰۸۵	۱	۰/۰۸۵

عوامل درونی	کد	عامل	ضریب	شدت	نمره
	T3	نوسانات غیرقابل پیش‌بینی قیمت نفت خام	۰/۰۷۳	۱	۰/۰۷۳
	T4	تحریم پزشکی و پزشکی ورزشی کشور	۰/۰۷۷	۱	۰/۰۷۷
	T5	تحریم‌های همه‌جانبه در تمامی حوزه‌ها از طرف کشورهای استعمارگر	۰/۰۵۸	۱	۰/۰۵۸
	T6	شیوع بیماری کرونا و کاهش ارتباطات ملی و بین‌المللی	۰/۰۳۳	۱	۰/۰۳۳
	T7	عدم ثبات سیاسی و امنیتی در کشورهای همسایه	۰/۰۴۱	۲	۰/۰۸۲
	T8	چالش‌های دولت در جهت تأمین تجهیزات پزشکی ورزشی و داروهای مورد نیاز	۰/۰۳۹	۱	۰/۰۳۹
	T9	بحران مالی حاکم بر اقتصاد جهان	۰/۰۴۳	۲	۰/۰۸۶
	T10	عدم اختصاص منابع مالی و همچنین وام‌های کم‌بهره در حمایت از بخش‌های خصوصی پزشکی و ورزشی کشور	۰/۰۲۲	۱	۰/۰۲۲
	T11	فقدان رویکرد مناسب رسانه‌های داخلی در حمایت از تخصص‌های ورزشی و پزشکی کشور	۰/۰۲۸	۱	۰/۰۲۸
	T12	تبلیغات نادرست بر ضد کشور ایران از طریق رسانه‌های خارجی و تحت سلطه استعمار	۰/۰۲۱	۱	۰/۰۲۱
مجموع اهمیت ضرایب عوامل بیرونی					
			۱۰۰		۱/۵۷۳

جدول ۴، ماتریس عوامل بیرونی صنعت توریسم پزشکی ورزشی ایران را نشان می‌دهد. همان‌گونه که ملاحظه می‌شود مجموع نمرات ماتریس ۱/۵۷۳ می‌باشد و نشان‌دهنده آن است که صنعت توریسم پزشکی ورزشی جمهوری اسلامی ایران در شرایط تهدید قرار دارد. در مجموع نتایج ماتریس چهارخانه‌ای داخلی و خارجی در شکل ۱، حاکی از آن است که صنعت توریسم پزشکی ورزشی جمهوری اسلامی ایران از لحاظ موقعیت راهبردی در موقعیت ST قرار دارد. به عبارت دیگر، می‌توان گفت که به دلیل چیرگی قوت‌ها بر

ضعف‌ها و امکان استفاده از قوت‌ها و توانمندی‌های داخلی در رقابت با تهدیدهای محیط خارجی بهتر است راهبرد رقابتی اتخاذ نماید تا بتواند وضعیت خویش را در سال‌های آتی بهبود بخشد.

نمره ارزیابی عوامل داخلی

نمره ارزیابی عوامل داخلی

نمره ارزیابی عوامل بیرونی ۱۱/۵۷ ۳ ۳ ۴

WO (راهبرد حفظ وضعیت)	SO (راهبرد تهاجمی)
WT (راهبرد تدافعی)	ST (راهبرد رقابتی)

۱ ۲ ۳ ۴

۲/۹۲۷

شکل ۱: ماتریس عوامل داخلی و خارجی

شکل ۱: ماتریس عوامل داخلی و خارجی

بر اساس تحلیل SWOT در مجموع ۱۹ راهبرد شامل ۹ راهبرد SO، ۶ راهبرد ST، ۴ راهبرد WO و ۳ راهبرد WT برای صنعت توریسم پزشکی ورزشی ایران تدوین شد. این راهبردها به ترتیب در صفحات بعدی در جداولی آمده است. در جدول ۶، راهبردهای SO، در جدول ۷، راهبردهای ST، در جدول ۸، راهبردهای WO و در جدول ۹، راهبردهای WT آمده است:

جدول ۶: راهبردهای SO

نقاط قوت (S)

عوامل داخلی

- S1. مدیریت حوزه‌های مختلف گردشگری کشور
- S2. مدیریت وزارت بهداشت و فدراسیون پزشکی ورزشی
- S3. وجود اساتید و متخصصان ورزش در کشور

عوامل خارجی	S4. توانمندی منابع انسانی در وزارت بهداشت از جمله پزشکان متخصص و ماهر
	S5. وجود اماکن مناسب برای جراحی، درمان و بازتوانی ورزشکاران
	S6. هزینه‌های جراحی، درمانی و توان‌بخشی بسیار مناسب در کشور
	S7. توجه و تأکید بر ارزش‌های انسانی در بخش‌های مختلف کادر درمانی
	S8. وجود منابع طبیعی از جمله چشمه‌های معدنی، لجن درمانی و محیط‌های آب و هوایی مناسب در کشور
	S9. هزینه‌های مناسب در حوزه اقامت گردشگران و خانواده‌های همراه آنان
	S10. کیفیت مناسب و تنوع مواد غذایی در کشور با هزینه‌های مناسب
فرصت‌ها (O)	راهبردهای (SO)
O1. افزایش توجه جهانی به ورزش و فعالیت بدنی	۱. ایجاد و توسعه مراکز پزشکی ورزشی در کشور
O2. خوشنامی پزشکی کشور ایران در سطح منطقه	۲. توسعه کمی و کیفی جذب گردشگر ورزشی در حوزه سلامت
O3. تمایل و علاقه‌مندی مردم کشورهای همسایه برای بهره‌مندی از خدمات پزشکی ایران	۳. ایجاد و اجرایی ساختن طرح‌های اقتصاد مقاومتی همراه با جهش تولید
	۴. افزایش تعاملات بین‌المللی در حوزه توریسم پزشکی ورزشی

-
04. رشد فناوری و فناوری ورزشی در جهان و امکان استفاده از آن برای کشور ایران
۵. ایجاد و توسعه سامانه مجازی ارائه خدمات پزشکی ورزشی
05. وجود لیگ‌های ورزشی ثروتمند و بازیکنان پردرآمد در کشورهای همسایه
۶. بهره‌گیری از توان نیروهای انسانی در جهت توسعه زیرساخت‌ها و توسعه پایدار صنعت توریسم پزشکی ورزشی
06. توسعه فضای مجازی و اینترنت در جهان
۷. توسعه ارتباطات مؤثر بین‌المللی در جهت بهره‌گیری از موقعیت جغرافیایی و ظرفیت ملی در توریسم پزشکی ورزشی
08. امکان تعاملات حداکثری در حوزه ورزش، خدمات پزشکی و توان‌بخشی با سازمان‌های ورزشی کشورهای همسایه
۸. افزایش مشارکت فعال منابع انسانی متخصص و دانشگاهی در توسعه صنعت پزشکی ورزشی با ایجاد حس هویت ملی
09. برگزاری رویدادهای مهم ورزشی در خاورمیانه از جمله جام جهانی فوتبال ۲۰۲۲
۹. ایجاد و توسعه برند پزشکی ورزشی کشور
010. هزینه‌های درمانی بسیار سنگین در اکثر کشورهای جهان و رشد بی‌سابقه قیمت دلار و

یورو

جدول ۷. راهبردهای ST

نقاط قوت (S)	
S1. مدیریت حوزه‌های مختلف گردشگری کشور	عوامل داخلی
S2. مدیریت وزارت بهداشت و فدراسیون پزشکی ورزشی	
S3. وجود اساتید و متخصصین ورزش در کشور	
S4. توانمندی منابع انسانی در وزارت بهداشت از جمله پزشکان متخصص و ماهر	
S5. وجود اماکن مناسب برای جراحی، درمان و بازتوانی ورزشکاران	
S6. هزینه‌های جراحی، درمانی و توانبخشی بسیار مناسب در کشور	
S7. توجه و تأکید بر ارزش‌های انسانی در بخش‌های مختلف کادر درمانی	عوامل خارجی
S8. وجود منابع طبیعی از جمله چشمه‌های معدنی، لجن درمانی و محیط‌های آب و هوایی مناسب در کشور	
S9. هزینه‌های مناسب در حوزه اقامت گردشگران و خانواده‌های همراه آنان	
S10. کیفیت و تنوع مواد غذایی در کشور با هزینه‌های مناسب	
راهبردهای (ST)	تهدیدها (T)
T1. تلاش کشورهای پیشرفته جهان برای توسعه فعالیت‌های صنعت پزشکی ورزشی برای جذب منافع مالی صنعت توریسم از جمله توریسم پزشکی ورزشی	۱ - توسعه فعالیت‌های صنعت پزشکی ورزشی برای غلبه بر رقبای جهانی با تمرکز بر پتانسیل‌های بالقوه و بالفعل

-
- T2. وجود برنامه توسعه توریسم پزشکی ۲ - ایجاد امکانات و تجهیزات سخت‌افزاری در حوزه ورزشی در ترکیه
- T3. نوسانات غیرقابل پیش‌بینی قیمت نفت خام ۳ - به‌کارگیری منابع انسانی و منابع طبیعی کشور
- T4. تحریم پزشکی و پزشکی ورزشی کشور به‌منظور غلبه بر تحریم‌ها
- T5. تحریم‌های همه‌جانبه در تمامی حوزه‌ها ۴ - افزایش تولیدات مرتبط با تجهیزات پزشکی ورزشی از طرف کشورهای استعمارگر
- T6. شیوع بیماری کرونا و کاهش ارتباطات ملی و بین‌المللی ۵ - افزایش جذب گردشگران پزشکی ورزشی کشورهای خاورمیانه با بهره‌گیری از نیروهای متخصص و علمی کشور
- T7. عدم ثبات سیاسی و امنیتی در کشورهای همسایه و ارائه خدمات درمانی و غذایی با شهرت جهانی
- T8. چالش‌های دولت در جهت تأمین تجهیزات پزشکی ورزشی و داروهای مورد نیاز ۶ - ایجاد و توسعه رسانه‌های تبلیغی توانمند با استفاده از نیروهای توانمند بومی
- T9. بحران مالی حاکم بر اقتصاد جهان
- T10. عدم اختصاص منابع مالی مناسب و همچنین وام‌های کم‌بهره در حمایت از بخش‌های خصوصی پزشکی و ورزشی کشور
- T11. فقدان رویکرد مناسب رسانه‌های داخلی در حمایت از تخصص‌های ورزشی و پزشکی کشور
- T12. تبلیغات نادرست بر ضد کشور ایران از طریق رسانه‌های خارجی و تحت سلطه استعمار
-

جدول ۸: راهبردهای WO

نقاط ضعف (W)	
W1. عدم توجه دولت به صنعت توریسم و توریسم پزشکی ورزشی	عوامل داخلی
W2. وضعیت نامناسب ناوگان حمل و نقل هوایی، زمینی و دریایی	
W3. رفتار سلیقه‌ای و عدم هماهنگی سازمان‌ها و ارگان‌های متولی توریسم پزشکی ورزشی	
W4. کمبود امکانات و تجهیزات سخت‌افزاری توریسم پزشکی ورزشی	
W5. کمبود بودجه در وزارتخانه‌های بهداشت، ورزش و جوانان و نهادهای متولی صنعت توریسم	
W6. عدم وجود برنامه مدون و ساختارهای مناسب مدیریتی در بخش توریسم پزشکی ورزشی	عوامل خارجی
W7. عدم ارتباط بین سازمان‌های متولی صنعت توریسم پزشکی ورزشی و موازی کاری در اکثر بخش‌ها	
W8. عدم توجه به پیاده‌سازی فناوری و فناوری اطلاعات مناسب در صنعت توریسم پزشکی ورزشی	
W9. عدم حمایت مادی و معنوی دولت از بخش‌های خصوصی در زمینه توسعه صنعت توریسم پزشکی ورزشی	
W10. بی‌توجهی به مقوله‌های بازاریابی توریسم ورزشی در کشور	
W11. کم‌توجهی به پژوهش‌های کاربردی در صنعت توریسم پزشکی ورزشی	

W12 . عدم وجود برنامه‌های تبلیغاتی جامع جذب

گردشگر ورزشی

فرصت‌ها (O)	راهبردهای (WO)
01. افزایش توجه جهانی به ورزش و فعالیت بدنی	
02. خوشنامی پزشکی کشور ایران در سطح منطقه	
03. تمایل و علاقه‌مندی مردم کشورهای همسایه	۱ - ایجاد و توسعه ارتباطات بین سازمان‌های مختلف کشور با استفاده از فناوری و فضای مجازی به منظور انجام فعالیت‌های یکپارچه
04. رشد فناوری و فناوری ورزشی در جهان	۲ - بهره‌گیری از توجه جهانی به ورزش و فضای مجازی
و امکان استفاده از آن برای کشور ایران	به منظور ایجاد و توسعه امکانات و تجهیزات
05. وجود لیگ‌های ورزشی ثروتمند و	سخت‌افزاری در صنعت توریسم پزشکی ورزشی
بازیکنان پردرآمد در کشورهای همسایه	۳- افزایش جذب گردشگر پزشکی ورزشی از کشورهای همسایه به منظور سامان دادن به بازاریابی این صنعت در کشور و ایجاد علاقه‌مندی در دولت و بخش خصوصی
06. توسعه فضای مجازی و اینترنت در جهان	به منظور حمایت و مشارکت بیشتر
07. نیاز شدید ورزش به خادمان پزشکی	۴ - افزایش سرمایه‌گذاری در مناطق جغرافیایی و اقلیمی
08. امکان تعاملات حداکثری در حوزه ورزش، خدمات پزشکی با سازمان‌های ورزشی کشورهای همسایه	خاص با رویکرد به کارگیری منابع انسانی بومی
09. برگزاری رویدادهای مهم ورزشی در	
خاورمیانه از جمله جام جهانی فوتبال ۲۰۲۲	
010. هزینه‌های درمانی بسیار سنگین در اکثر کشورهای جهان و رشد بی‌سابقه قیمت دلار و یورو	

جدول ۹: راهبردهای WT

نقاط ضعف (W)	
W1. عدم توجه دولت به صنعت توریسم و توریسم پزشکی ورزشی	عوامل داخلی
W2. وضعیت نامناسب حمل و نقل هوایی، زمینی و دریایی	
W3. رفتار سلیقه‌ای و عدم هماهنگی سازمان‌ها و ارگان‌های متولی توریسم پزشکی ورزشی	
W4. کمبود امکانات و تجهیزات سخت‌افزاری توریسم پزشکی ورزشی	
W5. کمبود بودجه در وزارتخانه‌های بهداشت، ورزش و جوانان و نهادهای متولی صنعت توریسم	
W6. عدم وجود برنامه مدون و ساختارهای مناسب مدیریتی در بخش توریسم پزشکی ورزشی	عوامل خارجی
W7. عدم ارتباط بین سازمان‌های متولی صنعت توریسم پزشکی ورزشی و موازی کاری در اکثر بخش‌ها	
W8. عدم توجه به پیاده‌سازی فناوری و فناوری اطلاعات مناسب در صنعت توریسم پزشکی ورزشی	
W9. عدم حمایت مادی و معنوی دولت از بخش‌های خصوصی در زمینه توسعه صنعت توریسم پزشکی ورزشی	
W10. بی‌توجهی به مقوله‌های بازاریابی توریسم ورزشی	
W11. کم‌توجهی به پژوهش‌های کاربردی در صنعت توریسم پزشکی ورزشی	
W12. عدم وجود برنامه‌های تبلیغاتی جامع جذب گردشگر ورزشی	

تهديد‌ها (T)	راهبردهای (WT)
T1. تلاش کشورهای پیشرفته جهان برای جذب منافع مالی صنعت توریسم از جمله توریسم پزشکی ورزشی	
T2. وجود برنامه جامع توسعه توریسم پزشکی ورزشی در کشور ترکیه	
T3. نوسانات غیرقابل پیش‌بینی قیمت نفت خام	
T4. تحریم پزشکی و پزشکی ورزشی کشور	
T5. تحریم‌های همه‌جانبه در تمامی حوزه‌ها از طرف کشورهای استعمارگر	۱. جهت‌دهی به استفاده حداکثری از تجهیزات و داروهای موجود در کشور
T6. شیوع بیماری کرونا و کاهش ارتباطات ملی و بین‌المللی	۲. حفظ وضعیت موجود و تلاش برای کم اثر کردن تحریم‌ها و نوسانات قیمت نفت خام بر صنعت توریسم پزشکی ورزشی
T7. عدم ثبات سیاسی و امنیتی در کشورهای همسایه	۳. حفظ روند اجرای برنامه‌های اقتصاد مقاومتی در صنعت پزشکی ورزشی با توجه به چالش‌های حاکم بر اقتصاد جهان و شیوع کرونا
T8. چالش‌های دولت در جهت تأمین تجهیزات پزشکی ورزشی و داروهای مورد نیاز	
T9. بحران مالی حاکم بر اقتصاد جهان	
T10. عدم اختصاص منابع مالی مناسب و همچنین وام‌های کم‌بهره در حمایت از بخش‌های خصوصی پزشکی و ورزشی کشور	
T11. فقدان رویکرد مناسب رسانه‌های داخلی در حمایت از تخصص‌های ورزشی و پزشکی کشور	
T12. تبلیغات نادرست بر ضد کشور ایران از طریق رسانه‌های خارجی و تحت سلطه استعمار	

بحث و نتیجه‌گیری

تورسم پزشکی ورزشی، علارغم مورد توجه بودن اما تاکنون از خلاءهای دانشی و ابهامات اجرایی زیادی رنج می‌برد. بنابراین در این پژوهش تلاش شد تا با جمع‌بندی دانش مکتوب و شفاهی (مطالعه منابع و مصاحبه با افراد) موجود چارچوبی برای تحلیل راهبردی تورسم پزشکی ورزشی ارائه گردد. از روش تحلیل راهبردی مبتنی بر چارچوب تحلیل اکوسیستمی استفاده شد.

برای تعیین موقعیت راهبردی صنعت تورسم پزشکی ورزشی کشور از ماتریس عوامل درونی و ماتریس عوامل بیرونی استفاده شد. نتایج نشان داد که مجموع نمرات عوامل درونی برابر با ۳/۲۲۵ می‌باشد و حاکی از آن است که صنعت تورسم پزشکی ورزشی ایران از لحاظ عوامل درونی دارای قوت است. همچنین نتایج مربوط به ماتریس عوامل بیرونی صنعت تورسم پزشکی ورزشی ایران نیز نشان داد که مجموع نمرات ماتریس ۱/۵۷۳ می‌باشد و نشان‌دهنده آن است که صنعت تورسم پزشکی ورزشی جمهوری اسلامی ایران در شرایط تهدید قرار دارد. همچنین در مجموع نتایج ماتریس چهارخانه‌ای داخلی و خارجی بیانگر این مطلب بود که صنعت تورسم پزشکی ورزشی جمهوری اسلامی ایران از لحاظ موقعیت راهبردی در شرایط و وضعیت ST قرار دارد. به عبارت دیگر، می‌توان گفت که به دلیل چیرگی قوت‌ها بر ضعف‌ها و امکان استفاده از قوت‌ها و توانمندی‌های داخلی برای غلبه بر تهدیدهای محیط خارجی بهتر است راهبرد رقابتی اتخاذ نماید تا بتواند وضعیت خویش را بهبود ببخشد. با توجه به اینکه موقعیت راهبردی ST با وضعیت رقابتی برای صنعت تورسم پزشکی ورزشی کشور تعیین گردید، راهبردهای این موقعیت در قالب ۶ راهبرد اولویت‌دار تعیین گردید:

- توسعه فعالیت‌های صنعت پزشکی ورزشی برای غلبه بر رقبای جهانی با تمرکز بر پتانسیل‌های بالقوه و بالفعل؛
- ایجاد امکانات و تجهیزات سخت‌افزاری در حوزه تورسم پزشکی ورزشی با بهره‌گیری از اقتصاد غیرنفتی؛
- به‌کارگیری منابع انسانی و منابع طبیعی کشور به‌منظور غلبه بر تحریم‌های حوزه پزشکی ورزشی؛
- افزایش تولیدات مرتبط با تجهیزات پزشکی ورزشی با استفاده از نیروهای متخصص بومی؛
- افزایش جذب گردشگران پزشکی ورزشی کشورهای خاورمیانه با بهره‌گیری از نیروهای متخصص و علمی کشور و ارائه خدمات درمانی و غذایی با شهرت جهانی؛
- ایجاد و توسعه رسانه‌های تبلیغی توانمند با استفاده از نیروهای توانمند بومی.

بررسی موقعیت راهبردی کشورهای رقیب که برنامه‌های راهبردی در زمینه تورسم پزشکی و پزشکی ورزشی دارند، کشور ما را ملزم می‌کند که با اولویت‌بندی و اجرای راهبردهای چهارگانه در صنعت تورسم پزشکی

ورزشی جذب مناسبی از درآمدهای ارزی در این حوزه را داشته باشد. نکته قابل تأمل این است که شرایط این صنعت در کشور ما به گونه‌ای است که از راهبردهای تدافعی و حفظ وضعیت موجود خارج شده و در راهبرد رقابتی قرار گرفته و چه بسا با گذشت زمان می‌تواند به سمت راهبردهای تهاجمی سوق پیدا کند و با رسوخ در بازار و جذب مشتریان کشورهای رقیب بتواند خوشنامی صنعت توریسم پزشکی ورزشی کشور را، ابتدا در آسیا و سپس در سطح جهان مطرح نماید تا امکان افزایش سهمی اساسی از بازاریابی این صنعت را در سطح جهانی فراهم سازد. امروزه کشورهای برتر در این صنعت عبارت‌اند از: ترکیه، کره جنوبی، سنگاپور، مکزیک، مالزی، هند، مجارستان، برزیل و کاستاریکا که آن‌ها در موقعیت راهبردی رقابتی و توسعه‌ای قرار گرفته‌اند و آشنایی با قوت‌ها، ضعف‌ها، تهدیدها و فرصت‌های پیش روی این کشورها می‌تواند ما را در رسیدن به اهداف تعیین‌شده یاری نماید. تحلیل برنامه توریسم پزشکی و پزشکی ورزشی برزیل به این نتیجه رسیدیم که برزیل در زمینه جراحی‌های زیبایی مقام اول پر گردشگرترین کشور دنیا را داراست و شهرهای بزرگ برزیل از قبیل سائوپائولو و ریودوژانیرو و همچنین شهرهای کوچک‌تر برزیل، سالانه میزان تعداد زیادی توریست پزشکی است که انواع جراحی‌های زیبایی را با قیمت ۳۰۰۰ تا ۶۵۰۰ دلار به مراجعان ارائه می‌دهند (زکولین^۱، ۲۰۰۹). کشور مکزیک نیز یک مقصد مناسب برای گردشگران پزشکی در آمریکاست و بیش از ۷۰ درصد بیماران آمریکایی که در مکزیک تحت درمان قرار می‌گیرند، در جنوب غربی کالیفرنیا، نگراس و آریزونا ساکن هستند. بیماران ساکن در این مناطق با حداکثر دو تا شش ساعت رانندگی وارد مکزیک می‌شوند و پس از دریافت خدمات پزشکی به خانه باز می‌گردند. بیشترین خدمات پزشکی گردشگران مکزیک شامل چکاب کامل و خدمات دندانپزشکی است که با قیمت بسیار پایین‌تر از مراکز پزشکی داخل آمریکا ارائه می‌شوند (وید^۲، ۲۰۱۳). البته کشورهای یاد شده به دلیل وضعیت قرارگیری‌شان در مسافت بسیار دور تأثیر چشم‌گیری بر پیاده‌سازی راهبردهای توریسم پزشکی ورزشی کشورمان ندارند. شواهد علمی حاکی از این است که جذب گردشگران ورزشی باعث پایداری اقتصادی کسب و کار مرتبط با گردشگری ورزشی می‌شود. کما اینکه لی (۲۰۲۰) نشان داد که شش عامل علاقه و کنجکاوی شخصی، پذیرش چالش شخصی، جستجوی تازگی یا تجربه جدید، تجربه مشترک با خانواده یا دوستان، تجربه زیبایی طبیعت یا مناظر و اطمینان از ایمنی شرکت‌کنندگان را وادار به شرکت در فعالیت‌های ورزشی می‌کند. از این رو می‌توان گفت که هر اندازه جذابیت‌های گردشگری بیشتر و متنوع‌تری در مقاصد گردشگری وجود داشته باشد و بتواند حس کنجکاوی، تازگی و تجربه جدید را در افراد برانگیزد، احتمالاً باعث می‌شود که میزان مشارکت گردشگران پزشکی و ورزشی بیشتر شود و در نتیجه کسب و کارهای مرتبط با آن نیز توسعه و رونق یابد.

¹ Zekulin

² Weed

تدوین برنامه راهبردی توریسم پزشکی ورزشی جمهوری اسلامی ایران

همچنین بررسی کشور کاستاریکا در حوزه جراحی و همچنین تفریحات و سلامت توریسم پزشکی ورزشی که یکی از حوزه‌های اصلی برنامه تدوین شده توریسم پزشکی ورزشی کشورمان نیز هست، دارای جاذبه‌های مناسبی است. این کشور سرزمین آتشفشان‌ها و جاذبه‌های بکر توریسم جهان است که هر ساله ۱۵ درصد از گردشگران پزشکی جهان را به منظور ارائه خدمات پزشکی، به ویژه جراحی‌های زیبایی و دندانپزشکی جذب می‌کند. شهر سن خوزه و مناطق اطراف آن محل سکونت تعداد زیادی از پزشکان و دندانپزشکان مجرب است. همچنین این کشور جزو پنج مقصد برتر توریسم منطقه آمریکای جنوبی نیز به شمار می‌آید (وید، ۲۰۱۳) کشور مجارستان نیز در این حوزه بسیار توانمند است. در این کشور بهشت زیست محیطی و سرزمین چشمه‌ها و دریاچه‌ها قرار دارد که جذب‌کننده بیشترین تعداد گردشگر پزشکی در زمینه دندانپزشکی در جهان است (سمبروک و همکاران^۱، ۲۰۱۴). از راهبردهای مهم تدوین شده در صنعت توریسم پزشکی ورزشی کشورمان، افزایش جذب گردشگران پزشکی ورزشی کشورهای خاورمیانه با بهره‌گیری از نیروهای متخصص و علمی کشور و ارائه خدمات درمانی و غذایی با شهرت جهانی است که در این زمینه کشور هند با توجه به راهبردهای توسعه‌ای یک رقیب بسیار توانمند محسوب می‌شود. این کشور سرزمین رنگ‌ها و مزه‌های گوناگون یکی از مقاصد پرطرفدار توریسم پزشکی است. این کشور در زمینه جراحی قلب و پیوند استخوان، ران و دیگر زمینه‌های پزشکی پیشرو می‌باشد. در طول سال‌های ۲۰۰۵ و ۲۰۰۶ هیچ کشوری در توریسم پزشکی قابل مقایسه با هند نبوده است. هزینه پزشکی در هندوستان بسیار پایین‌تر از هزینه خدمات پزشکی در کشورهای توسعه‌یافته‌ای چون آمریکا و انگلستان می‌باشد. این کشور دارای یکی از مراکز بزرگ جراحی‌های زیبایی، دندانپزشکی، پیوند مغز استخوان و درمان سرطان‌ها می‌باشد که مجهز به آخرین تجهیزات الکترونیکی و تشخیص بیماری است (راین^۲، ۲۰۱۳). یکی از راهبردهای صنعت توریسم پزشکی ورزشی کشورمان، توسعه فعالیت‌های صنعت پزشکی ورزشی برای غلبه بر رقبای جهانی با تمرکز بر پتانسیل‌های بالقوه و بالفعل می‌باشد که با نگاه به تدوین چشم‌انداز کشورمان (ایران با صنعت پزشکی ورزشی خوشنام در جهان و پیشرو در آسیا و اثرگذار بر ورزش ایران و جهان) تدوین شده است. اجرای این راهبرد به دلیل وجود رقبایی بسیار توانمند به نام سنگاپور بی‌نهایت دشوار است. این کشور از سوی سازمان بهداشت جهانی به‌عنوان دارنده بهترین سیستم پزشکی در آسیا و ششمین سیستم پزشکی برتر در دنیا معرفی شده است. تحقیقات پیشرفته و اعتبار بین‌المللی در زمینه پزشکی، ایمنی، مورد اعتماد بودن از جمله نقاط قوت صنعت توریسم پزشکی در سنگاپور می‌باشد که این کشور را تبدیل به یکی از مراکز اصلی جذب گردشگران پزشکی کرده است. در حال حاضر تعداد زیادی از متقاضیان خدمات پزشکی و پزشکی

¹ Sambrook et al.

² Rain

ورزشی از کشورهای همسایه نظیر مالزی، هند، چین و اندونزی به این کشور سفر کرده‌اند. (منسفیلد و پیزام^۱، ۲۰۱۷). در اجرای راهبردهای توسعه توریسم پزشکی ورزشی کشور به‌ویژه در حوزه‌های کلیدی روان‌درمانی، علم تمرین و بازتوانی پس از اعمال جراحی‌ها با سه کشور توانمند مالزی، کره جنوبی و ترکیه روبه‌رو هستیم. این کشورها رقیبان جدی در پیاده‌سازی راهبرد ششم با عنوان ایجاد و توسعه رسانه‌های تبلیغی توانمند با استفاده از نیروهای توانمند بومی هستند. نتایج مطالعات نشان می‌دهد که کشور مالزی با جذب سالانه حدود ۲۵۰ هزار گردشگر پزشکی رقیب جدی برای کشورهای همسایه چون هند و تایلند و ارائه‌دهنده امکانات پزشکی مناسب با هزینه‌های بسیار خوب است. در این کشور خدمات پزشکی همچون یک سری آزمایشات شامل آزمایش خون، تست، سنجش تراکم استخوان، اشعه ایکس از قفسه سینه و تست ورزش با هزینه ۳۵۰ دلار انجام می‌پذیرد- در مقایسه با ۲۵۰۰ دلاری که برای همین آزمایشات در آمریکا باید پرداخت گردد (منسفیلد و پیزام، ۲۰۱۷). همچنین کشور کره جنوبی از دیگر کشورهای توانمند در این زمینه است که با طراحی راهبرد توسعه تبلیغات رسانه‌ای اقدام به تهیه سریال‌ها و فیلم‌های سینمایی در حوزه پزشکی نموده است. این کشور برای ارائه خدمات در زمینه جراحی ستون فقرات، جراحی‌های زانو، سرطان و جراحی‌های زیبایی هر ساله تعداد زیادی گردشگر از سایر کشورها جذب می‌کند. بیشتر بیمارستان‌های کره جنوبی به شکل کامل مجهز به امکانات دیجیتال هستند و مرکز پزشکی دانشکده علوم پزشکی دانشگاه بوسان بیشترین تعداد بیماران خارجی را جذب می‌کند (ادگل و همکاران^۲، ۲۰۱۸). توریسم پزشکی یک بخش در حال رشد از صنعت توریسم کشور تایلند به حساب می‌آید. این کشور یکی از پیشگامان صنعت توریسم پزشکی ورزشی به‌خصوص در حوزه ماساژ درمانی، ماساژ ورزشی و طب سوزنی است و این بخش یکی از قسمت‌های اصلی توریسم پزشکی این کشور می‌باشد که گردشگران بسیاری را حتی از کشور ایران جذب نموده است. هزینه درمان در بیمارستان‌های تایلند در مقایسه با آمریکا بسیار پایین است و درعین‌حال خدمات پرستاری و مراقبت‌های پزشکی در سطح بالایی ارائه می‌شود. برخی بیمارستان‌های تایلند آمادگی ارائه خدمات توریسم پزشکی به ۲۲ زبان دنیا علاوه بر زبان انگلیسی را نیز دارند (منسفیلد و پیزام، ۲۰۱۷). نکته قابل تأمل این است که یکی از نقاط قوت کشور ما در حوزه توریسم پزشکی پایین بودن هزینه‌های درمانی است که این قوت در بسیاری از کشورهای پیشروی این صنعت وجود دارد و باید برای رقابت با آن‌ها به این مقوله توجه شود و حتی لزوم همکاری با شرکت‌های بیمه‌ای جهان را می‌طلبد و چه‌بسا شرکت‌های بیمه غربی ممکن است درمان خارج از کشور را برای کاهش هزینه‌های خود ترغیب کنند.

¹ Mansfeld, Y., Pizam

² Edgell et al.

تدوین برنامه راهبردی توریسم پزشکی ورزشی جمهوری اسلامی ایران

علاوه بر این نتایج حاکی از این است که علاوه بر قابلیت‌های گردشگری ورزشی، جذابیت‌های خاص هر منطقه در زمینه گردشگری ورزشی می‌تواند باعث جذب گردشگران بیشتر و در نتیجه پایداری اقتصادی کسب و کاری ورزشی شود. از این رو باید نیازهای و تقاضاهای گردشگرانی که جهت مسائل پزشکی (ژالکسو^۱، ۲۰۲۰) طبق یک برنامه‌ریزی بلندمدت در نظر گرفته شود تا از این طریق میزان جذب گردشگران پزشکی ورزشی را افزایش داد و از طریق افزایش جذب این گردشگران کسب و کار مرتبط به آن از لحاظ اقتصادی توسعه یابد. کما اینکه لی (۲۰۲۰) در پژوهشی گزارش نمود که هرچه جذابیت‌های گردشگری در راستای برطرف کردن چالش‌های شخصی، ایمنی و مسائل پزشکی باشد می‌تواند گردشگران بیشتری را جذب مناطق گردشگری کند. یافته حاضر نشان‌دهنده این است که علاوه بر زیرساخت‌های محیطی و قابلیت‌های ورزشی، جذب گردشگران پزشکی ورزشی نیز می‌تواند به‌عنوان عاملی در جهت پایداری اقتصادی کسب و کار ورزشی مرتبط با گردشگری پزشکی ورزشی باشد. از این رو، باید زیرساخت‌های شهری و بیمارستان‌های مختلف در راستای رفاه حال گردشگران بهبود داده شود؛ به‌طوری که علاوه بر جذابیت‌های گردشگری، زیرساخت‌های شهری نیز در راستای بهبود پایداری اقتصادی کسب و کاری گردشگری ورزشی باشد.

توریسم پزشکی، یک بخش در حال رشد از صنعت توریسم ای کشور به حساب می‌آید. هزینه درمان در بیمارستان‌های تایلند در مقایسه با آمریکا بسیار پایین است و درعین حال خدمات پرستاری و مراقبت‌های پزشکی در سطح بالایی ارائه می‌شود. برخی بیمارستان‌های تایلند آمادگی ارائه خدمات توریسم پزشکی به ۲۲ زبان دنیا علاوه بر زبان انگلیسی را نیز دارند (منسفیلد و پیزام، ۲۰۱۷). حضور کشور ترکیه در صنعت توریسم پزشکی و پزشکی ورزشی برای کشور ما یک تهدید جدی است. این کشور یکی از رقیبان اصلی ما برای به دست آوردن بازار کشورهای خاورمیانه و کشورهای عربی ثروتمند است. متأسفانه در حوزه علم تمرین و تمرینات بازتوانی و آماده‌سازی ورزشی نیز توانسته است بازار داخلی ما را نیز جذب نماید. این کشور با دارا بودن امکانات پزشکی در سطح عالی و پزشکان آموزش‌دیده در غرب، رقیبی بسیار جدی در این صنعت برای ما به شمار می‌رود و توانسته است هر ساله میزان تعداد فراوانی از بیماران خارجی باشد. دولت ترکیه نیز تدابیر فراوانی برای ارائه خدمات پزشکی با کیفیت، امکانات عالی و پرسنل مجرب را به اجرا می‌گذارد (وید، ۲۰۱۳). با تحلیل نگاه دولت ترکیه لزوم توجه بیشتر دولتمردان کشورمان را در پیاده‌سازی راهبرد «حمایت از بخش‌های خصوصی و ارائه مجوز و وام‌های کم‌بهره برای توسعه این صنعت در کشور با هدف رقابت بین‌المللی» آشکار می‌سازد تا راهبردهای توریسم پزشکی از مفاهیم شعارگرایی به مفاهیم عملی و اجرایی تغییر ماهیت دهند و این امر میسر نخواهد شد مگر با اجرای برنامه جامع و تکیه بر یکی از مهم‌ترین منابع

¹ MOUSIME XALXO

جهان یعنی توجه و به کارگیری پزشکان، پرستاران و عوامل پزشکی بی نظیر کشورمان (منابع انسانی با شهرت جهانی و بی همتای ایرانی)، متخصصان علوم ورزشی ماهر و توانمند در کشورمان و ایجاد و تجهیز مراکز پزشکی کشور. از دیدگاه دری و جاگو^۱ (۲۰۱۰)، نیروهای انسانی متخصص، تصمیم گیری، انگیزه ها، عوامل خطرات و عوامل مالی از جمله عوامل اثرگذار بر توسعه توریسم پزشکی ورزشی می باشند. همچنین کاو و لیدر^۲ (۲۰۱۹) نبود امکانات گسترده پزشکی در تمامی مناطق جهان را عاملی تحریک کننده در مسیر رشد و توسعه گردشگری پزشکی در سطح جهان معرفی کردند. با توجه به نظریات کاو و لیدر و همچنین با تحلیل نگاه دولت ترکیه لزوم توجه بیشتر دولتمردان کشورمان را در پیاده سازی راهبرد «حمایت از بخش های خصوصی و ارائه مجوز و وام های کم بهره برای توسعه این صنعت در کشور با هدف رقابت بین المللی» آشکار می سازد تا راهبردهای توریسم پزشکی از مفاهیم شعارگرا به مفاهیم عملی و اجرایی تغییر ماهیت دهند و این امر میسر نخواهد شد مگر اجرای برنامه جامع و تکیه بر یکی از مهم ترین منابع جهان یعنی توجه و به کارگیری پزشکان، پرستاران و عوامل پزشکی بی نظیر کشورمان (منابع انسانی با شهرت جهانی و بی همتای ایرانی)، متخصصان علوم ورزشی ماهر و توانمند در کشورمان و ایجاد امکانات و تجهیز مراکز پزشکی کشور. نکته قابل توجه آن که چه بسا بسیاری از کشورها بعد از شکست های تاریخی فقط و فقط با تلاش نیروهای انسانی متعهد و متخصص دوره جدیدی از رشد و بالندگی را آغاز کرده اند.

محدودیت های زیادی در مطالعه حاضر وجود داشت که می تواند در مطالعات بعدی برطرف شود. اول اینکه تا زمان حاضر و با توجه به جستجو در پایگاه های داده، هیچ مطالعه مشابهی یافت نشد. بنابراین به اندیشمندان توصیه می شود که در این حوزه ورود کنند و مطالعاتی با رویکرد توریسم پزشکی ورزشی انجام دهند. دومین محدودیت این پژوهش این بود که به صورت تحلیل سوات انجام گرفت بنابراین برای تحقیقات آینده پیشنهاد می شود تحقیق به صورت کیفی در جهت غنی سازی تحقیقات توریسم پزشکی ورزشی صورت پذیرد. همچنین مطالعات آینده می تواند با شناسایی ابعاد دیگر مانند عوامل محیطی در زمینه مزیت رقابتی توریسم پزشکی ورزشی را مورد بررسی قرار دهد و پژوهش حاضر را توسعه بهبود بخشد. بنابراین می توان گفت که با استفاده از یک رویکرد کیفی و انجام مصاحبه با کارشناسان این حوزه، نتایج عملی تری نیز حاصل شود. مطالعات بیشتر می تواند داده های جامع تری را با استفاده از رویکردهای کمی و کیفی فراهم کند.

¹ Deery, M., & Jago

² Cave, P., Leader

- Asadi, Hassan; Poor Naghi, Amin; Eftekhari, Ibrahim; Falahi, Ahmad. (1394). **“Study of the objective dimensions of security in sports tourism in Iran and the performance of sports organizations in its provision and development”**, Sports management. 7(4), 1-15. (Persian)
- Cave, P., Leader, C. (2019). **“Sport Tourism: The case for a local Approachin Africa, Second Africans on peace Trough Tourism”**. Journal of Sport Tourism, 1: 24-30.
- Deery, M., & Jago, L. (2010). **“The management of sport tourism”**. In Heather Gibson (Ed). *Sport tourism: concepts and theories*, Rutledge Taylor& Francis Group: 48-72.
- Edgell, D., DelMastro, A., Maria, S., Ginger, R., & Swanson, J. (2018). **Tourism Policy and Planning Yesterday, Today and Tomorrow**. First Edition, London.
- Gandmakar, Amir, Daneshvar, Fatemeh; Ghasemi, Noushin. (1396). **“Location of ski-recreational-sports sites (Case study of Isfahan province)”**. Tourism Space Quarterly, 6(24), 1-18. (Persian)
- Gandmakar, Amir; Daneshvar, Fatemeh. (1392). **“Feasibility study of recreational-sports mountaineering for the development of nature-oriented tourism in Isfahan province”**. Journal of Geography and Environmental Studies, 2(7), 49-62. (Persian)
- Ghadiri Masoom, Mojtaba; Vosoughi, Leila. (1384). **“Adventure tourism”**. Journal of Tourism Studies, 3(8), 41-59. (Persian)
- Hemmatinejad, Mehr Ali; Shahriari Sajhrudi, Bahman; King of Ethics, Ismail (1394). **“Prioritization of sports tourism attractions in the development of sports tourism in the northern provinces of Iran”**. Bi-Quarterly Journal of Sport Management and Development, (Persian)
- Honvar, Afshar; Khatibzadeh, Mehdi. (1393). **“The role of sports management in designing a sports tourism marketing mix”**. Bi-Quarterly Journal of Sports Management and Development, 2(5), 33-47. (Persian)
- Icoz, O., Gunlu, E., Oter, Z. (2018). **“Sport tourism destinations as brand and factors affecting destination choices of soccer teams”**. 5th International Congress on Business, Economic and Management.
- Karimi, Farzad; Zahedi Keyvan, Mehdi. (1390). **“Determining the index of economic investment in the optimal allocation of facilities to the tourism industry in conditions of uncertainty”**. Quarterly Journal of Economic Research and Policy, 19(59), 151-174. (Persian)
- Kurtzman, J. (2017). **“Economics impacts: sport tourism and the city”**. Journal of Sport Tourism, 10(1): 47-71.
- Lee, S., Jeon, S., & Kim, D. (2018). **“The impact of tour quality and tourist satisfaction on tourist loyalty: The case of Chinese tourists in Korea”**. Tourism Management, 32: 1115-1124.
- Li, F. (2020). **“Determining Adventure Tourist Loyalty: Mediating Role of Tourist Satisfaction and Quality of Life”**. The Journal of Asian Finance, Economics and Business, 7(10), 255–265. <https://doi.org/10.13106/jafeb.2020.vol7.n10.255>
- Mansfeld, Y., Pizam, A. (2017). **Tourism, security, and safety: from theory to practice**. London: Kindle Edition, Kindle Book: 28- 48.
- Mercedes Jiménez-García, JoséRuiz-Chico, Antonio Rafael Peña-Sánchez and JoséAntonio López-Sánchez (2020). **“Analysis of Sports Tourism andSustainability 21Department of General Economy and INDESS”**, University of Cádiz
- Medojevic, J., Milosavljevic, S., & Punisic, M. (2011). **“Paradigms of rural tourism in Serbia in the function of village revitalization”**. Journal of Studies and Research in Human Geography, 5.2, 93-102.

- Mohammadi, Timur; Karimi, Mojtaba; Najjarzadeh, Negin; Shah Karam Oghli, Masoumeh. (1389). **“Factors Affecting Tourism Demand in Iran”**. Quarterly Journal of Economic Sciences, 3(10), 28-50. (Persian)
- Moin Fard, Mohammad Reza; Shushi Nasab, Parvin; Kazem Nejad, Anoushirvan. (1393). **“Strategies for the development of recreational sports tourism in Iran”**. Bi-Quarterly Journal of Sports Management and Development, 2 (5), 1-17. (Persian)
- Mousavi Gilani, Seyed Reza; Asadi, Hassan; Goodarzi, Mahmoud; Sajjadi, Nasrullah. (1391). **“Segmenting the Iranian sports tourism market for foreign tourists based on nationality and natural-sports attractions and presenting the target market model”**. Sports Management Studies, 14, 107-124. (Persian)
- Pomfret, G. (2017). **“Mountaineering adventure tourists: A conceptual framework for research”**. Tourism Management, 27:113-123.
- Rahnamaei, Mohammad Taghi; Ramezani Gorabi, Bahman. (2013). **“Introducing and recognizing the environmental-tourism capabilities of Avisho Masal Cave in Guilan”**. Geographical Information Research Quarterly (Sepehr), 3(95), 97-110. (Persian)
- Rain, P. (2013). **“SWOT analysis and strategic study on Gansu sports tourism resources”**. Economics research paper: 137.
- Rasooli, Susan; Naranjchi Shtarbani, Fahimeh (1394). **“Investigating the geographical potential of East Azerbaijan province in attracting sports tourists”**. Journal of Geographical Space, 15(5), 63-73. (Persian)
- Razavi, Seyed Mohammad Hussein; Seyed Emad, Hosseini; Khajehpour, Akram. (1392). **“Study of natural attractions affecting the development of sports tourism in Mazandaran province”**. Journal of Sports Management and Motor Behavior, 9(17), 15-26. (Persian)
- Sambrook, R., Thomas, R., Pigozzi, B. (2014). **“Tourist Carrying Capacity Measures: Crowding Syndrome in the Caribbean”**. The Professional Geographer, 57(1).
- Singh, S., Ranjan, T., (2016). **“Tourism, ecotourism and sport Tourism: the framework for certification”**. Marketing Intelligence & Planning, 34(2): 236 - 255
- Weber K. (2017). **“Outdoor Adventure Tourism. A Review of Research Approaches”**. Annals of Tourism Research, 28(2):360-377.
- Weed, M. (2013). **“The influence of policy makers perception on sport tourism policy development”**/ Tourism Review International, 10: 227-240.
- Xalxo, Mousime. (2020). **“A Study on Tourist Behavior towards Adventure Tourism”**. Perspectives on Business Management & Economics, 1(1), 37-48. Retrieved from <http://www.pbme.in/papers/6.pdf>
- Yamaguchi, Y. (2018). **“Sport tourism, sport volunteer and sport for all”**. Journal of Asian Sport for all, 1: 29-36.
- Zeitonly, A. B., Rezaei Sufi, Morteza; Ghorbani, Alireza (1394). **“Strategic planning for the development of sports tourism using the SWOT method (Case study: Golestan province)”**. New Approaches in Sports Management, 3(9), 9-22. (Persian)
- Zekulin, M. (2009). **“Olympic security: assessing the risk of terrorism at the 2010 Vancouver Winter Games”**. Journal of Military and Strategic Studies. 12: 1-25.

A Strategic Program for Sports Medicine Tourism in Islamic Republic of Iran

Rozita Ahmadi

Ph.D. Student in Sports Management, Department of Physical Education and Sports Sciences, Qazvin Branch, Islamic Azad University, Qazvin, Iran

Mehdi Naderi Nasab

Ph.D., Assistant Professor in Sports Management, Department of Physical Education and Sports Sciences, Qazvin Branch, Islamic Azad University, Qazvin, Iran

Nima Majedi

Ph.D., Assistant Professor in Sports Management, Department of Physical Education and Sports Sciences, Qazvin Branch, Islamic Azad University, Qazvin, Iran

Received: 4 Dec. 2021

Accepted: 22 May 2022

The research is to design a strategic plan for sports medicine tourism in Islamic Republic of Iran. In this study, after studying the documents, information was collected from sports medicine tourism and sports management experts. Sampling was performed by the whole method, which was 112 people. The results showed that the country's sports medicine tourism industry has 10 strengths, 14 weaknesses, 10 opportunities and 12 threats in various fields, for each of which the Friedman test was used at the level of $p < 0/05$. The matrix of internal factors of the sports medicine tourism industry showed that the total score of the matrix is 2/927, which shows the strength of the weaknesses of the sports medicine tourism industry in the Islamic Republic of Iran. Also, the matrix of external factors in the sports medicine tourism industry showed that the total score of the external matrix is 1/573, which indicates the dominance of threats on environmental opportunities in this industry. The general conclusion is that the analysis of internal and external matrix shows that the sports medicine tourism industry of the Islamic Republic of Iran is strategically located in the ST position and in other words it can be said that due to the dominance of forces over the weaknesses and capabilities of the sports medicine tourism industry. The country is also the best option for the growth and development of this industry, as well as the effort to overcome the anticipated threats, the adoption of competitive strategies; and it should be noted that the implementation of this strategy is based on the ability of committed and expert human resources is the key to the country's success in this area.

Key Words: Sports Medical Tourism, Development and Sports Industry.

A Model for E-Business in Iranian Sports Tourism

Lachin Noorollahi

Ph.D. Student in Sports Management, Faculty of Physical Education and Sports Sciences, North Tehran Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran

Abolfazl Farahani

Ph.D., Professor in Sports Management, payame Noor University, Iran

Mohammad Ali Safania

Ph.D., Professor in Sports Management, Faculty of Physical Education and Sports Sciences, , Science and Research Branch, Islamic Azad University, Tehran,

Reza Nikbakhsh

Ph.D., Associate Professor in Sports Management, Faculty of Physical Education and Sports Sciences, Sough Tehran Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran

Received: 22 May 2021

Accepted: 14 May 2022

The study is to investigate a model for e-Business in Iranian Sports Tourism. The research method was derived from grounded theory for explaining and analyzing findings from exploratory interviews. The statisticsl population was the professors, top startup managers in the field of tourism and managers of Iran sports tourism association, touring & automobile club of the Iran, IFTGA, and electronic business expert's ministry of cultural heritage, handicrafts and tourism. The sampling method was a combination of purposeful sampling and snowball. The research tool included an open-source interview. In the data analysis phase, the content analysis and counts of the themes were employed in open, axial and selective coding stages. Referring to the literature and exploration, e-Business in Iranian sport tourism is as a pivotal phenomenon. The results showed that e-business in Iranian sport tourism is multi-faceted conception that has a set of context conditions, intervening conditions, features, and capabilities, causal conditions, strategies and consequences and in today's world, if E-business sports tourism will not succeed if they are not equipped with this skill. Therefore unified process, development Information communication technology infrastructure, support and provision of necessary grounds by the government, educating citizens, e-business use of technology, coordination and interaction with customers and stakeholders and the development of culture, the use of e-business in the field of sports tourism, they can help in the development and codification of e-business and sports tourism.

Key Words: Sports Tourism ,E-Business, Iran and Grounded Theory.

Role of Tourism in the Development of Peaceful Relations Based on Interpretive Structural Model (ISM)

Zahra Mahmoudi

Ph.D. Student, Department of Sports Management, Qazvin Branch, Islamic Azad University, Qazvin, Iran

Fariba Mohammadian

Ph.D., Assistant Professor, Department of Sports Management, Qazvin Branch, Islamic Azad University, Qazvin, Iran

Zahra Nobakht Ramezani

Ph.D., Assistant Professor, Department of Sports Management, Qazvin Branch, Islamic Azad University, Qazvin, Iran

Received: 29 Dec. 2020

Accepted: 14 May 2022

The research is to study the role of tourism in the development of peaceful relations based on the interpretive structural model (ISM). The present study is applied research that was conducted in the field. The method of the study was mixed in terms of data collection method, which was implemented qualitatively and quantitatively. The statistical population in the qualitative sector included elites and experts in the field of tourism-sports. The sampling method in the qualitative part was purposeful. The statistical population in the quantitative part was in addition to these people, some managers and experts of organizations in charge of tourism and sport and people aware of sports tourism including the Cultural Heritage, Handicrafts and Tourism Organization, the Ministry of Sports and Youth and some university professors in the field of tourism. The research tools included semi-structured interviews and a researcher-made questionnaire. Interpretive structural modeling and structural equations were used to analyze the data. The whole process of data analysis was performed in SPSS and PLS software.

The results of the qualitative section showed that 28 factors identified were classified into 6 factors including altruistic culture, adequate security and safety, managerial procedures, human aspects, international contexts and joint activities. Also the adequate security and safety as an underlying factor in the model of research leads to the formation of other factors. The diversity of identified factors indicated that there were major weaknesses in this area at present that had overshadowed the path to improving the role of sports tourism in developing peaceful relations.

Key Words: Sports Tourism, Peaceful Relations and World Peace.

A Sports Business Development Model with the Startup Approach Based on the Data Foundation Theory

Asghar Shokri

Ph.D. Student in Sports Management, Hamedan Branch, Islamic Azad University, Hamedan, Iran

Majid Soleymani

Ph.D., Associate Professor, Department of Physical Education, Malayer Branch, Islamic Azad University, Malayer, Iran

Adel Afkar

Ph.D., Assistant Professor, Department of Physical Education, Malayer Branch, Islamic Azad University, Malayer, Iran

Received: 14 Jan. 2023

Accepted: 16 Oct. 2023

to design a model for the development of sports businesses with the approach of startups using data foundation theory. The research method was analytical and qualitative methodology was used for this purpose. The research strategy was to use data foundation theory. The participants in the study included 15 university professors in sports management, sports club managers, and sports business activists, and the sampling strategy was qualitatively targeted with maximum diversity or heterogeneity. Content analysis of the interviews and coding were used to analyze the data. The research tool was open interview and the results were analyzed based on three stages of open, axial and selective coding. The findings showed that business development policies, legal factors, innovation in startups, change and change of attitude were the causal factors. Underlying factors included good visual infrastructure, manpower, transparency in startup implementation, customer acquisition and retention, business success patterns and presentation. Also, intervening factors included factors providing the basis for the use of new technologies, production of related content, economic deterrents, and the study of market movements. Strategies for holding specialized startups, support policies for startups, formulation and implementation of laws related to sports startups, supply chain, feasibility study, entrepreneurship through startups. Finally, the promotion and development of sports business, economic development, promotion of industry-university cooperation, customer attraction in sports business formed the consequences of the present study.

Key Words: Development, Business and Startup.

Challenges and Opportunities for Funding the Veterans and Disabled Sports Federation

Morteza Karami

Master Degree in Sports Management, Sports Sciences Research Institute of Iran, Tehran, Iran

Mehdi Rasooli

Ph.D., Assistant Professor, Department of Sports Marketing and Commercialization, Sports Sciences Research Institute of Iran, Tehran, Iran

Received: 23 Dec. 2022

Accepted: 11 Jun. 2023

The study is to identify the challenges and opportunities for funding the Veterans and Disabled Sports Federation. This research is an applied, field-type research that falls into the category of qualitative research. The statistical population is the knowledgeable experts in the field of research who include knowledgeable experts in the field of veterans, handicapped and university professors as well as marketing activists who reach the theoretical saturation based on snowball sampling method. Twenty people were identified as the sample of the study. Data gathering tools were qualitative interviews. In order to collect and analyze the data of the present research qualitative content analysis was used. In this regard, the open coding process of the interviews was conducted with a total of 321 tags identified, which were classified into 7 categories in the first coding stage due to the thematic and conceptual proximity.

The research results also showed that the causes of the importance of identifying the challenges and opportunities for funding the Veterans' and Disabled Sports Federation were 7 factors including the usual methods of financing, communication and media, resources, management and planning, reputation and international competition. (Medals received), organizational culture, and specific target audience these factors were categorized into two categories of challenges and opportunities. Finally, considering the results of the research, it is recommended that effective steps be taken towards establishing the mechanism and formulating the bylaws and arrangements for setting up a marketing committee and utilizing marketing professionals to achieve the funding goals of this federation.

Key Words: Financing, Veterans and Disabled Sports Federation, Challenges and Opportunities.

Challenges and Opportunities of Human Resources of the Sports Industry against Digitalization in the Future

Mozhgan Jazaei

Ph.D. Student in Sport Management, Department of Physical Education and Sports Sciences, Najafabad Branch, Islamic Azad University, Najafabad, Iran

Mina Mostahfezian

Ph.D., Associate Professor in Sports Medicine Research Center, Najafabad Branch, Islamic Azad University, Najafabad, Iran

AmirReza Naghsh

Ph.D., Associate Professor, Department of Management, Isfahan Branch (Khorasgan), Islamic Azad University, Isfahan, Iran

Ali Chori

Ph.D., Assistant Professor, Department of Physical Education and Sports Sciences, Gonbad Kavos University, Golestan, Iran

Received: 17 Jun. 2023

Accepted: 17 Sep.. 2023

The research is to examine the challenges and opportunities of human resources in the sports industry against digitalization in the future, which is fundamental in terms of purpose and qualitative in terms of the research method with thematic analysis approach. According to the purpose of study, the participants were chosen based on targeted sampling from the elites (professors of sports management with at least two researches in the field of human resources, sports industry and digitalization), managers of selected sports organizations (Ph.D. and 5 years of management experience) and public relations managers of selected sports organizations (at least 5 years of management experience) and in the 16th interview, the data was saturated, but it continued until the 19th interview. In order to collect information, a semi-structured and in-depth interview was used. The validity and reliability of the interviews were confirmed.

The results of the theme analysis related to the overarching theme of human resources challenges of the sports industry against digitalization in the future showed that infrastructural, financial, structural/managerial and human challenges including themes that create challenges and the results of the theme analysis related to the overarching theme of human resources opportunities of the sports industry against digitalization in the future showed that the capacity of human resources and knowledge and technology are among the constructive themes of the human resources opportunities of the sports industry against digitalization in the future; Therefore, it is suggested to create databases regarding the individual and group capacities of human resources of sports businesses, Specialized programs in the field of digitization in the future provided these people.

Key Words: Information Technology, Technology Infrastructure, Human Resource Capacity and Internet.

A Conceptual Framework for Managing the Effects of the Economic Crisis on Sport in Iran

Rasol Zabetian

Ph.D. Student, Sports Management Department, Faculty of Physical Education and Sports Sciences, Central Tehran Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran

Mohamad Reza Esmacili

Ph.D., Associate Professor. Sports Management Department, Faculty of Physical Education and Sports Sciences, Central Tehran Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran

Zahra Haji Enzehaei

Ph.D., Assistant Professor. Sports Management Department, Faculty of Physical Education and Sports Sciences, Central Tehran Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran

Jasem Manochehri

Ph.D., Assistant Professor. Sports Management Department, Faculty of Physical Education and Sports Sciences, Central Tehran Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran

Received: 2 Jun. 2022

Accepted: 5 Jul. 2022

The research is to formulate the framework of the conceptual model for managing the effects of Iran's economic crisis on the field of sport. A qualitative research method was chosen with a systematic exploratory approach. The statistical population included two parts of human resources (professors, managers and analysts) and information sources (books, articles, documents, media, etc.). Sampling continued in a purposeful manner until theoretical saturation was reached (21 people and 65 documents). Research tools included systematic library study and structured exploratory interviews. The validity of the tool was evaluated and confirmed based on the legal and scientific validity of the sample, expert opinion and agreement between the correctors. In order to analyze the findings, a multi-stage conceptual coding method with a systemic analysis approach was used. The extracted conceptual framework included 2 general levels, 11 perspectives, 38 dimensions and 138 key components. The level of the effects of the economic crisis on sports includes four perspectives: the effect on the overall system of sports, the effect on the resources of sports development, the effect on the levels of sports development, and the effect on the sports industry. The level of managing the effects of the economic crisis on sports included seven aspects of strategic integration of crisis management, social capacity building, knowledge capacity building, resource capacity building, economic efficiency, sports industry management and consequences and functions. The general flow of relationships between variables is from the management level of crisis effects to the effects of economic crisis in sports. Based on the findings, it can be said that the management of the effects of the economic crisis on the country's sports requires a strategic system to adjust the effects of the economic crisis.

Key Words: Recession, Crisis Management, Sports Economics and Sports System.

Capacity of Sports Donors in Alborz Province through Foundation's Data Analysis Approach

Hossein Poursoltani Zarandi

Ph.D., Associate Professor, Department of Sports Management, Payame Noor University, Iran

Elham Saeedi

Ph.D. in Sports Management, Karaj Branch, Islamic Azad University, Karaj, Iran

Received: 11 Jan. 2023

Accepted: 9 Apr. 2022

This research is to identify the capacity of sports donors in Alborz province through the foundation's data analysis approach. The current research is of the qualitative research type, based on the present tense, in terms of practical purpose and in terms of collecting field information. The statistical population included the current presidents and vice presidents of the General Sports and Youth Department of Alborz province and the current presidents of the sports and youth departments of the cities of Alborz province during the last five years (7 people), sports management professors of Kharazmi University, Islamic Azad University of Karaj branch and Payam Noor University of Karaj (3 people), who were aware of the issue of capacity building of donors, and there were 10 active sports donors in Alborz province. Also, the non-random sampling method was purposeful. The researcher reached theoretical saturation with 15 samples. To analyze the findings, the grounded theory method was used in the form of open, central and selective coding. The results were identified in the form of a paradigmatic model, causal, contextual, intervening conditions, strategies and consequences of the capacity of donors in sports in Alborz province.

Key Words: Alborz Province, Donors, Capacity Theory, Grounded Theory and Sport.

A Systemic Model for Effective Factors on Recognizing Physical, Skill and Motivational Needs in Girls' Volleyball Players of the Iranian National Youth Team

Raheleh Ghamsari khavas

Ph.D. Student in Sports Management, Faculty of Physical Education and Sports Sciences, Ayatollah Amoli Branch, Islamic Azad University, Amol, Iran

Ali Mohammad Safania

Ph.D., Professor, Department of Sports Management, Science and Research Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran

Seyyed Emad Hosseini

Ph.D., Assistant Professor, Department of Sports Management, Faculty of Education and Sports Sciences, Shahid Beheshti University, Tehran, Iran

Received: 16 Apr. 2022

Accepted: 11 May 2022

The study is to identify a systemic model for factors affecting the recognition of physical, skill and motivational needs in girls' volleyball players of the Iranian national youth team. The research method was qualitative and based on data foundation theory with a systematic approach. The statistical population included the coaches, technical staff and players of the national women's youth volleyball team and some senior members of the federation and knowledgeable people in this field. The data collection continued until the theoretical saturation of the data and 15 semi-structured individual interviews were conducted. In order to analyze the data, three-step open, axial and selective coding method was used using Atlas software. Based on the results of the research, the policies of the federation and the Ministry of Sports affecting the recognition of needs, under the influence of contextual conditions such as managerial factors and infrastructure and intervention factors such as managers' lack of attention and lack of resources and facilities can be achieved through strategies such as stakeholder interaction. The necessary facilities will eventually lead to consequences such as the development of women's volleyball in Iran. Improving the quality and quantity of players, as well as advancing the goals of the team requires identifying some causal conditions to meet the physical, skill and motivational needs of girls volleyball players. These conditions can affect the context of the team by identifying and carefully examining the needs of players and related matters in the women's community, and lead to the development and advancement of players and related successes for the team.

Key Words: Physical Needs, Skill Needs, Motivational Needs and Women's Volleyball.

A Performance Evaluation Model for the General Sports and Youth Departments of the Iran's Provinces

Hassan Keshavarz

Master Degree in Sports Management, Department of Physical Education, Khoy Branch, Islamic Azad University, Khoy, Iran

Mohammad Nasiri

Assistant Professor in Sports Management, Department of Physical Education, Khoy Branch, Islamic Azad University, Khoy, Iran

Received: 15 Apr. 2023

Accepted: 17 Sep. 2023

The research is to determine the performance evaluation indicators of the general administration of sports and youth in the provinces of Iran and present the desired qualitative model. This research had a qualitative approach and the method of content analysis and Glazer's approach was used as a research method. Since this research was conducted with an exploratory nature and with the aim of expanding knowledge and increasing awareness in the field of evaluating the performance of the sports and youth departments of the provinces of the country, it was included in the basic research category. The study population of this research was made up of the staff directors of the Ministry of Sports and Youth of the Islamic Republic of Iran and the general directors of sports and youth of the provinces. The snowball sampling method continued until theoretical saturation (22 interviews) was reached. The process of data analysis was done in three stages: initial coding, central coding and selective coding. The validity of the research was confirmed based on four criteria of validity, confirmability, reliability and transferability. A reliability of 0/85 was also reported. At the end of the three stages of coding, the layers of the final research model were presented individually and schematically, and finally, the final research model was presented by combining these layers. Based on the results, 93 concepts (codes) were extracted from the interviews, which were included in the subset of 13 components and finally formed the sub-branches of the performance evaluation model of the General Department of Sports and Youth of Iran's provinces.

The results showed that the performance of the administrations of the provinces can be evaluated in separate areas; Each of these areas in the general administrations of the provinces in interaction with the deputy staff of the Ministry of Sports and Youth and the performance evaluation office of the Ministry of Sports and Youth, can explain the current situation by examining the indicators related to their specialized area. take action and achieve the highest level of performance by formulating strategies.

Key Words: Performance Evaluation, Ministry of Sports and Youth and General Departments of Sports and Youth of the Provinces.

A Model for Strategic Priorities in the Development of Human Resources in the General Administrations of Sports and Youth

Somayeh Emadi

Ph.D., Assistant Professor, Department of Physical Education and Sports Sciences, Daryoun Branch, Islamic Azad University, Daryoun, Iran

Fatemeh Rooshani

Department of Physical Education and Sports Sciences, Zarrin Dasht Branch, Islamic Azad University, Zarrin Dasht, Iran

Masoud Damani

Department of Physical Education and Sports Sciences, Farhangian University of Sistan and Baluchistan Province, Iran

Received: 8 May 2023

Accepted: 22 Aug. 2023

The research is to design a model for strategic priorities in the development of human resources in the sports and youth departments. The research method was descriptive and practical in terms of purpose. The research data was collected in the field and in a mixed way (qualitative and quantitative). Sampling in the qualitative part was based on a specialized and targeted panel and was equal to 18 human resources experts of the Directorate of Sports and Youth and professors of sports management. The statistical population in the quantitative section, including the managers of the general sports and youth departments of the provinces, was equal to 155 people. Due to the limitation of members, the community was equal to the sample. The research tool was the questionnaire of internal and external factors and the structured self-interaction form. By using SWOT analysis, strategies were formulated and by using the ISM technique, action priorities were determined in the implementation of strategies.

The findings showed that there are 8 strengths, 7 weaknesses, 7 opportunities and 6 threats in the general administration of sports and youth, and 8 strategies were developed for the development of human resources of this organization. Based on the findings, career development strategies and establishment of succession system in human resource management and thoughtful development of manager and employee empowerment system were included in the rule of interpretive structural model of research. It can be said that increasing research and development in human resources management, scientific conferences and congresses, training and briefing workshops, using the experiences of experienced employees and talent management will help the development of human resources in the general administrations of sports and youth.

Key Words: Strategy, SWOT, Empowerment, Interpretive Structural Model, Sports and Youth.

A Model for Obstacles to the Use of Social Networks in the Ministry of Sports and Youth in order to Attract Teenagers and Young People to Participate in Sports and Physical Activity

Seyyed Esmaeil Abbasi

Ph.D. Student in Sports Management, Gorgan Branch, Islamic Azad University, Gorgan, Iran

Taher Behlekeh

Ph.D., Assistant Professor in Sports Management, Gorgan Branch, Islamic Azad University, Gorgan, Iran

Zain Alabedin Fallah

Ph.D., Associate Professor in Sports Management, Gorgan Branch, Islamic Azad University, Gorgan, Iran

Mohammad Ali Nodehi

Ph.D., Assistant Professor in Sports Management, Gorgan Branch, Islamic Azad University, Gorgan, Iran

Received: 9 Sep. 2023

Accepted: 8 Jun. 2024

The research is to design a model for using social networks with emphasis on the role of the Ministry of Sports and Youth in order to attract teenagers and young people to participate in sports and physical activity. Qualitative research with a systematic exploratory approach was chosen. The statistical population included two parts of human resources (professors and managers) and information sources (books, articles, documents and media). Sampling was done in a sufficient number and with a purposeful method based on reaching theoretical saturation (18 people). The research tools included systematic library study and structured exploratory interviews. The validity of the tool was evaluated and confirmed based on the legal and scientific validity of the sample, expert opinion and agreement between the correctors. In order to analyze the findings, a multi-stage conceptual coding method with a systemic analysis approach was used. The extracted conceptual framework included 3 core codes, 8 categories and 28 open codes. The categories included economic, political/legal factors, the status of social networks, the content of social networks, organization, planning, human resources, and communication, which were placed in three core codes: internal, organizational, and extra-organizational. Therefore, it can be concluded that; by creating a convergence between media and sports science experts and creating a field of cooperation for them by the organizations in charge of sports in the country as well as the national media, it can create expert working groups that can prepare appropriate and practical programs and help people's tendency to physical activity.

Key Words: Virtual Space, Human Resources, Planning and Sports Participation.

Future Drivers for Hosting International Sporting Events

Meysam karimi

Ph.D. Student in Sports Management, Hamedan Branch, Islamic Azad University, Hamedan, Iran

Adel Afkar

Ph.D., Assistant Professor, Department of Physical Education, Malayer Branch, Islamic Azad University, Malayer, Iran

Gholam Reza Khaksari

Ph.D., Assistant Professor, Department of Physical Education, Hamedan Branch, Islamic Azad University, Hamedan, Iran

Majid Soleymani

Ph.D., Associate Professor, Department of Physical Education, Malayer Branch, Islamic Azad University, Malayer, Iran

Received: 15 July 2022

Accepted: 20 Dec. 2022

The phenomenon of requesting to host big events has become part of the development strategies of cities and countries. Applying to host major sports events is a tool to stimulate and start moving the development machine faster and more effectively. The research is to identify the future drivers of hosting international sports events. It was descriptive-analytical in terms of practical targeting strategy and descriptive-analytical based on future research methods. The statistical population was made up of university professors in the field of sports management, officials of the Ministry of Sports and Youth and officials of federations who had a history of holding competitions and participating in international competitions. The selection of these people was purposeful and their number was equal to 20 people. In order to identify issues affecting the future of hosting international sports events, a review of research literature and interviews with experts were used. The obtained results showed that 24 factors are effective components in the future of hosting international sports events. Based on the findings of the research, four variables of diplomatic relations (sports diplomacy), the existence of tourist attractions, sports infrastructures and urban and country infrastructures are among the key drivers of hosting international sports events in the future. Therefore, according to the nature of the research, which was carried out with a future research approach, they had registered high importance and uncertainty for themselves. For this reason, it is necessary to use them in future planning and determination of possible future scenarios.

Key Words: Future Research, Hosting and International Sporting Events.

The Road Map for Sports Development in Kurdistan Province

Korosh Veisi

Ph.D., Assistant Professor in Sports Management, Department of Physical Education, Sanandaj Branch, Islamic Azad University, Sanandaj, Iran

Received: 30 July 2022

Accepted: 21 Jan. 2023

The research is to design and explain the road map for the development of sports in Kurdistan province. The research method was a type of strategic study based on quantitative and qualitative analysis. The research community consisted of two informational communities (scientific resources and libraries, executive documents, media content) and the human community (managers, coaches, athletes, referees and academic professors). The statistical sample was selected and evaluated in a meaningful and accessible manner. The research instrument consisted of four tools: library study, interview, questionnaire and Delphi technique. The research findings included several sections. First, the province's sport status was described based on key indicators. Then compare it with other provinces and determine its national status. Subsequently, for areas of excision, part, subclass and special axes, capabilities and challenges were identified. Similarly, the distinction between the needs and the objectives of the development of each field was determined. Based on the requirements for each area of policy analysis and strategy at the executive was offered. Then, an inter-organizational work pattern was developed to achieve the goals and function appropriately. In general, Kurdistan in between provinces of the country, do not have a good status and is a part of the third brigade (undeveloped). In general, it can be said that in the development of provincial sports, firstly, there must be a good division of the province's sport along with the division of labor between organizations, then, by dividing the sections, Necessary actions to use features, solve challenges, and provide goals be done. Finally, actions should be planned and led in terms of timing, provision of resources, and supervision, because the most important reasons for the stagnation of sports programs in the province are caused by these issues.

Key Words: Sports Development, Road Map, Segmentation and Kurdistan Province.

Roots of Violence- Aggression in the World of Sports (Meta-Analysis of Researches from 2004 to 2021)

Akbar Zolfaghari

Ph.D., Assistant Professor in Political Sciences, Department of Political Sciences, Faculty of Law and Social Sciences, Payame Noor University, Iran

Taha Ashayeri

Ph.D., Assistant Professor, Department of History and Sociology, Faculty of Social Sciences, University of Mohaghegh Ardabili, Ardabil, Iran

Tahereh Jahanparvar

Ph.D. Student in Cultural Sociology, Department of Social Sciences, Faculty of Social Sciences, Communication and Media, Central Tehran Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran

Received: 30 Nov. 2022

Accepted: 25 June 2023

Sport is one of the modern social lifestyles, which has received attention. With the increase of sports supporters in Iran, the intensity and amount of sports violence and aggression has also expanded. Therefore, the research is to study the causes of violence and aggression in sports using Meta-Analysis approach.

The method of research is meta-analysis. Meta-analysis, by systematically reviewing previous researches, tries to estimate the effect size of the independent variable on the dependent variable. The statistical population was 56 research documents, of which 33 documents were selected by observing the entry and exit criteria.

The findings showed that violence and aggression in sports depend on many social, cultural, psychological, economic, demographic and contextual factors, which include differential bonding, social dissatisfaction, weak formal control, weak informal control, social trust, social cohesion, social belonging, occupational identity, history of sports violence, social anomie, ethnic identity, cultural factors including subcultural belonging, cultural capital, religious affiliation, stereotypes, cultural anomie, psychological factors including dissatisfaction with referees' performance, sports media, feeling of alienation, antisocial personality, dissatisfaction with the club's social atmosphere, economic factors including unemployment, economic anomie, relative deprivation, job failure, and demographic and contextual factors including age, income, socio-economic base.

Violent behavior in sports is facilitated by structural pressures, social and economic anomie, relative deprivation, weak social capital, increased subcultures, biased behavior of reference groups, social exclusion, reduced binding beliefs, unemployment, reduced business climate, and lack of structural participation

Key Words: Violence, Sport Aggression, Social Capital, Sports Space, Team Identity, Ethnic Identity.

A Qualitative Model for Factors Affecting Vandalism in Sports Environments through A Sociological Approach

Sara Alsadat Pourrahmat

Ph.D. Student in Sociology, Research and Science Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran

Zahra Alipour Darvishi

Ph.D., Associate Professor, Department of Public Administration, Faculty of Management, North Tehran Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran

Shiva Azad Fada

Ph.D., Assistant Professor, Department of Sports Management, North Tehran Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran

Shahla Hojjat

Ph.D., Assistant Professor, Faculty of Physical Education and Sports Sciences, Karaj Branch, Islamic Azad University, Karaj, Iran

Received: 15 July 2022

Accepted: 10 Des. 2022

One of the most important social deviations in sports environments is vandalism or violence in sports environments. This research is to provide a qualitative model for factors affecting vandalism in sports environments through a sociological approach. The statistical population was professors and faculty members in the field of sports sociology who had mastered the subject of the research. The sampling method was purposeful and the sample volume continued until theoretical saturation. Therefore, the theoretical saturation was achieved with the 15 interviews, and the sampling strategy in the qualitative part was purposeful and with maximum diversity or heterogeneity. Content analysis of interviews and coding were used to analyze the data. The research tool was open interview and the results were analyzed based on three stages of open, central and selective coding. Based on the results of the qualitative part, finally, 6 main networks, 16 main components and 106 concepts were identified for the sociological study of the effective factors of vandalism in sports environments through the analysis of interviews. Finally, according to five theoretical theorems based on the paradigm model of the data foundation theory, the factors affecting vandalism through a sociological approach in sports environments were presented, and these results make the planners and practitioners take steps in the direction of formulating and adjusting the right planning.

Key Words: Sports Vandalism, Sociological Approach and Sports Environments.

Key Drivers Affecting the Future Development of Swimming

Mina Darafarin

Ph.D. Student, Department of Sports Management, North Tehran Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran

Shiva Azad Fada

Ph.D., Assistant Professor, Department of Sports Management, North Tehran Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran

Tayebe Sadat Zargar

Ph.D., Assistant Professor, Department of Sports Management, South Tehran Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran

Sayyed Mohammad Mehdi Beheshtinejjad

Postdoctoral Fellow in Futures Studies, University of Tehran, Tehran, Iran

Received: 14 Sep. 2023

Accepted: 2 Dec. 2023

The study is to identify the key drivers affecting the future development of swimming. This research is descriptive-analytical in terms of practical goal-setting strategy and explanatory based on future research methods. The statistical population was made up of professors in the field of strategic management in the field of sports management, officials and senior managers of the swimming federation, national and international coaches and champion athletes in the field of swimming. The selection of these people was purposeful and their number was equal to 20 people. In order to identify the issues affecting the future development of swimming sport, a review of the research literature and interviews with experts were used, and based on that, 26 final components were identified in relation to the future development of swimming sport. Based on the findings of the research, there are six factors: "the factor of revitalization and promotion of the club system in the field of swimming", "attention to statistics and the development of the information system to improve decision-making", "the use of new technology in the development of swimming", "improvement of the plan". "scientific and uniform training in swimming", "expanding the income generation of swimmers after the championship period", and "managing water resources that can be used for swimming". Since they had recorded high importance and uncertainty for themselves. it is necessary to use future planning and determination of possible future scenarios.

Key Words: Future Research, Strategic Planning, Development and Swimming Sport.

Effective Indicators on the Development of Cycling Sport Culture through the Contextual Model Approach

Mahdi Mahmoodi Yekta

Ph.D. in Sports Management, Lecturer in the Department of Sports Sciences, Non-Governmental- Non-Profit Eyvanekey University, Semnan, Iran

Mohsen Zarifi Khameneh

Master Degree in Sports Management, Non-Governmental- Non-Profit Eyvanekey University, Semnan, Iran

Ali Khazaei

Ph.D. Student in Sports Management, Allameh Tabataba'i University, Tehran. Iran

Mohsen Hallaji

Ph.D., Assistance Professor in Physical Education, Farhangian University, Tehran. Iran

Received: 14 Sep. 2022

Accepted: 13 Dec. 2022

The research is to identify the effective factors on the development of cycling sport culture. It is exploratory in nature and applied in terms of research type and inductive in terms of strategy and in terms of the nature of the data, it belongs to the category of qualitative research and Grounded Theory based on the paradigm model of Strauss and Corbin (1990). The statistical population was made up of cycling federation members, urban sports managers, athletes and trainers which were chosen by purposive sampling and snowball methods. The interviews were conducted with 17 people during the two-month process. In order to analyze the data and extract the findings, open, axial and selective coding was used. Also, qualitative data analysis was done using MAXQDA software. After the coding process, 105 open codes were obtained in 18 sub-categories of axial coding and 8 general categories of selective coding.

Based on the results, with the active city strategy and the development of sports and health centered on the use of bicycles and by adopting operational strategies such as increasing the safety of streets and passages, standardizing bicycle equipment, legal protection for riders, and using shared bicycle plans and establishing a balance and balance of access to Bicycles between all citizens and... It is possible to help culture and change behavior towards more use of bicycles and finally help sustainable urban development.

Key Words: Culture, Cycling Sport, Synergy and Grounded Theory.

A Capacity Building Model for Active Leisure and Rural Sports through A Sustainable Development Approach

Behzad Iadi

Ph.D., Associate Professor in Sports Management, Department of Sports Sciences, Faculty of Humanities and Social Sciences, University of Kurdistan, Sanandaj, Iran

Mohammad Siamak Rezaghali

Ph.D. Student in Sports Management, Department of Sports Sciences, Faculty of Humanities and Social Sciences, University of Kurdistan, Sanandaj, Iran

Received: 4 Dec. 2021

Accepted: 22 May 2022

The research is to design a capacity building model for active leisure and rural sports through a sustainable development approach. The qualitative-quantitative research method was chosen with systematic exploratory approach (thematic analysis) and structural equation approach. The participants in the qualitative section included two sections of human resources (experts and top managers of the country, sports elites, provincial, city and village officials active in sports, etc.) and information sources (books, articles, documents, media, and...). The participants in the qualitative section were conducted in a sufficient number, purposefully and based on reaching theoretical saturation (19 people and 74 documents) and in the quantitative part, in order to estimate the research sample in the structural equation approach, for each research variable, an approximate value between 5 and 15 people is suggested for the research sample- in this research, 7 people are considered for each dimension in a stratified random method. Totally, 133 people that 150 questionnaires were distributed considering the possibility of dropping or non-response. The research tools included semi-structured exploratory interviews along with a systematic library study and a researcher-made questionnaire. The validity of the tool was evaluated and confirmed based on the scientific merit of the sample, the validity of the tool based on the legal and scientific validity of the sample, the opinion of experts and the agreement between the correctors. In order to analyze the findings, a multi-stage conceptual coding method (open, selective and thematic) was used with a system analysis approach and PLS software. The final conceptual framework included 77 components, 19 dimensions, and 8 perspectives.

Based on the findings, it can be said that attention to sustainable development is one of the important and fundamental factors in building the capacity of active leisure and rural sports in the country. The government, urban and rural institutions, officials, managers and various media are necessary. The development and growth of rural sports in the country should take necessary measures and be aware of this category in plans and budgets.

Key Words: Active Leisure, Rural Sports, Sustainable Development, Infrastructure and Facilities.

Developing Mainstream Sport: The Necessity and Challenges of Changing the Governance of Disabled Sports in Iran

Ali Afrouzeh

Ph.D., Assistant Professor in Sports Management, Shahid Beheshti University, Tehran, Iran

Mohammad Pourkiani

Ph.D., Assistant Professor in Sports Management, Shahid Beheshti University, Tehran, Iran

Mohammad Reza Boroumand

Ph.D., Assistant Professor in Sports Management, Shahid Beheshti University, Tehran, Iran

Received: 16 Jul. 2023

Accepted: 7 Aug. 2023

Iran's National Paralympic Committee has taken steps to promote inclusive sports for people with disabilities in line with international standards, including transferring some disabled sports from the Disabled Sports Federation to National Federations since 2018. This research is to explore the necessity and challenges of such transfers, with a focus on identifying structural, policy, and cultural barriers faced by the national federations. This study employed a qualitative research design and involved thirteen participants who were selected through targeted and snowball sampling. The samples included experts in disabled sports, sports management and sociology as well as Paralympic athletes, managers of the National Paralympic Committee and presidents and managers of federations. Semi-structured interviews were conducted face-to-face with each participant and inductive approach and theme analysis were used to analyze the qualitative data. MAXQDA software was instrumental in streamlining the processes of data extraction, classification and management. The data were generally categorized into two parts: the needs and challenges of transferring disabled sports to National Federations as a mainstreaming policy. The transfer of sports disciplines to National Federations is necessary to promote sports participation, diversity, inclusiveness and sustainable development. However, this process poses challenges such as structural issues, weak macro policies, bias, hiring practices, resistance to change and lack of shared experience. These challenges affect athletes with disabilities, national federation and the National Paralympic Committee. To address these challenges, it is recommended to update macro sports policies and revise regulations and statutes of the federation in the initial stage of the transfer process. This can help improve the transition and provide better opportunities for athletes and organizations involved.

Key Words: Mainstream Sport, Disabled Sports, Transferring Disabled Sport and Iran Paralympic Committee.

A Model for Development of Public Sports based on New Technologies Such as Social Networks

Ehsan Seid Mohammadi

Master Student, Faculty of Sports Sciences, Shahid Rajaee Teacher Training University, Tehran, Iran

Meysam Rahimizadeh

Ph.D., Assistant Professor, Faculty of Sports Sciences, Shahid Rajaee Teacher Training University, Tehran, Iran

Amir Hossein Monazzami

Ph.D., Associate Professor, faculty of sports Sciences, shahid rajaee Tehran Training university, Tehran, Iran

Received: 21 Sep. 2023

Accepted: 4 Nov. 2023

The research is to design a model for the development of public sports based on new technologies such as social networks. A qualitative method and a systematic Grounded theory were applied on this study. The statistical population included professoes of universities and the General Directorate of Sports and Youth and the General Board of Sports who were interviewed. The number of samples extracted from the research components that reached theoretical saturation was 14. To analyze the data, a systematic approach including three main steps of open coding, axial coding and selectie coding was used. During the process of open coding, a total of 424 primary codes were obtained without considering overlaps, and in the next step, 83 common concepts were obtained based on overlaps and similarities, which formed 24 axial codes. Finally, the obtained conceptual codes defined 10 categories based on which the final research model was drawn.

Based on the findings, causal factors included professional needs, cultural needs; Background factors included infrastructure and soft substrates; Intervening factors included specialized mechanisms, general mechanisms, strategies included structural development, support; The consequences included macro development, health-oriented development. Therefore, it can be concluded that by using investment opportunities in the field of media productions related to public sports, special attention should be paid and all the efforts and power of sports organizations should be in the direction of using the capacity of sports elites and prominent figures in social networks in order to promote public sports.

Key Words: Development, Public Sports, Technology and Social Networks.

Analysis of Iran's Failure Factors in International Sports Lawsuits Centered on Football

Hoda Eftekhari

Ph.D. Student in Sports Management, Department of Sports Management, Sari Branch, Islamic Azad University, Sari, Iran

Vahid Shojaei

Ph.D., Associate Professor in Sports Management, Department of Sports Management, Sari Branch, Islamic Azad University, Sari, Iran

Mohammad Hami

Ph.D., Associate Professor in Sports Management, Department of Sports Management, Sari Branch, Islamic Azad University, Sari, Iran

Reza Nikbakhsh

Ph.D., Associate Professor in Sports Management, Faculty of Physical Education and Sports Sciences, South Tehran Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran

Received: 5 Jan. 2023

Accepted: 12 Sep. 2023

In recent years, many complaints and cases of Iran in international forums have caused many negative consequences in the field of Iranian diplomacy. Therefore, the research is to identify the factors of Iran's failure in international sports lawsuits with a focus on football. The method was qualitative based on the nature of the subject and the goals of the research and based on the theory derived from the data according to the Strauss and Corbin method. The statistical population was formed by experts in the field of sports and football law that a number of 18 people (saturation limit) were chosen purposefully.

According to the findings, the final model includes; Causal factors (not complying with the provisions of sports contracts, not being familiar with the legal rules and regulations of sports, not paying attention to the basic conditions of the authenticity of transactions and the nature of the sports agent), contextual factors (not paying attention to media rights and obligations, not paying attention to the rights and obligations of agents, not paying attention to the rights and obligations of the clubs, not paying attention to the appropriate rights and obligations, not paying attention to the rights and obligations of managers), intervening factors (differences in the rules and regulations of the football federation, differences between clubs, differences arising from the conditions of players, differences between club and players), strategies (utilization of existing sports laws, education and information) and resulting consequences (improving the international image of sports, improving legal issues of sports, developing sports communication, developing football and developing political image). So it is suggested for managers, sports officials and players to have the necessary knowledge related to the clauses of sports contracts and legal examples such as: the regulations approved by the Football Federation, civil laws, labor laws and other laws of the Islamic Council and take advantage of them.

Key Words: Legal Cases, International Lawsuits, Sports and Iranian Football.

Key Drivers of Strategic Alignment Development in Iranian Sports Federations based on Futures Research Approach

Mahdi Alikhah

Ph.D. Student in Sports Management, Kermanshah Branch, Islamic Azad University, Kermanshah, Iran

Shahab Bahrami

Ph.D., Assistant Professor in Sports Management, Kermanshah Branch, Islamic Azad University, Kermanshah, Iran

Nazanin Rasekh

Ph.D., Assistant Professor in Sports Management, Institute of Physical Education and Sports Sciences, Tehran, Iran

Received: 30 Dec. 2021

Accepted: 15 May 2022

The strategic alignment is defined as the proportion between the internal structure of the organization and its external environment, and sports federations need to have a strategic alignment with other corresponding sports organizations. Therefore, the study is to identify and analyze the key drivers of strategic alignment development in Iranian sports federations based on futures research approach. The type of research is applied. It is mixed in terms of method (qualitative-quantitative) and analytical-exploratory in nature. 20 experts were used to extract the variables and 14 experts were used for cross-analysis by purposive sampling. To analyze the data, a combination of panel expert methods and MICMAC cross-effects were used.

The findings showed that the four key drivers are of the greatest direct impact on the development of strategic alignment in Iranian sports federations: creating a communication network between different organizations related to each other, develop a strategic plan with emphasis on strategic alignment between sports federations with related organizations, report of the strategic plan prepared by the federations to the relevant organizations and decentralized decision-making, respectively. It is suggested to the sports managers of the country to pay attention to the key drivers of the development of strategic alignment of sports federations and to use the potential capacities of the Office of Joint Affairs of Sports Federations to monitor the strategic plans of different sports federations for strategic alignment.

Key Words: Strategic Alignment, Championship Sport, Sports Federation, Futures Research and Strategic Plan.

Imaging the Challenges of Iran's Professional Sports in the Horizon of 2031 Using the Future Research Approach

Bijan Momeni

Ph.D. Student in Sports Management, Faculty of Physical Education and Sports Sciences, South Tehran Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran

Tayebeh Sadat Zargar

Ph.D., Associate Professor in Sports Management, Faculty of Physical Education and Sports Sciences, South Tehran Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran

Received: 10 Apr.2023

Accepted: 8 Jul. 2023

The environment of professional sport is full of uncertainty. Therefore, it is necessary to know the developments ahead of it. The study is to forecast Iran's problems in the field of professional sport using the future-research approach in the horizon of 2031. The research method was a prospective study. The statistical population consisted of the staff managers of the Ministry of Sports and Youth and sports federations. The selection of these people was based on the purposeful sampling method, and 15 people were selected by the indicators of theoretical mastery, practical experience, willingness and ability to participate in the research, as well as access to them. The information of this research was collected using interviews and questionnaires. In this research, the content validity method (CVR) was used to check the validity of the research tool, and the dichotomization method was used to check its reliability, and the correlation between the scores of the two tests was equal to $r=0/823$. Also, for future research, structural analysis method was used and this analysis was done with the help of MICMAC software.

The findings showed that the immigration of athletes, the political confrontation of western countries, the presence of politicians and military at the head of sport, the restriction of women's presence in stadiums, Iranian athletes not confronting the athletes of the occupation regime are the most important challenges facing sports in the horizon is 2031. Based on this, it is necessary for sports planners and policy makers to prevent future challenges by adopting appropriate strategies.

Key Words: Future Research, Structural Analysis, Uncertainty, 2031 Horizon and Professional Sport.

Sport and National Security of the Islamic Republic of Iran

Mohsen Bahmani

Ph.D. Student in Sports Management, Borujerd Branch, Islamic Azad University, Borujerd, Iran

Reza Saboonchi

Ph.D., Associate Professor in Sports Management, Borujerd Branch, Islamic Azad University, Borujerd, Iran

Mahdi Shariati Feizabadi

Ph.D., Assistant Professor of Physical Education, Technical and Vocational University, Tehran, Iran

Received: 17 Jan. 2022

Accepted: 15 May 2022

The functions of sport in the new millennium have led governments to view this new phenomenon as an effective tool in facilitating and expanding political-economic goals. Among the various concepts related to sport, national security can be considered as one of the most important. The study is to investigate the position of sport in strengthening the national security of the Islamic Republic of Iran. It was descriptive in terms of purpose and applied in terms of data collection. The study sample was equal to the statistical population and equal to 13 experts in the field of sports science and political science familiar with security issues, which was theoretically saturated using the snow ball sampling method and two rounds of Delphi technique.

The findings showed that 41 sports-related concepts are effective in reinforcing the five dimensions of Copenhagen security theory. Among the concepts related to environmental security, the development and commitment to comply with environmental regulations and guidelines (4/88) The most important concept, among the concepts of economic security, increasing sports tourism (4/80), increasing soft power (4/91) Among the dimensions of political security, public mobilization and arousal of emotions (4/69) was the most important dimension of military security and finally the emergence of social talents (4/85) was the most important concept of social security in drawing the position of sport in strengthening national security. On the one hand, considering the popularity and attractiveness of sports, and on the other hand, considering the various security-sports challenges in Iran, including economic sanctions, the presence of the Zionist regime in international sports, the presence of women in stadiums and asylum. Athletes, sport as a double-edged sword can play a colorful role in strengthening or weakening the national security of the Islamic Republic of Iran.

Key Words: Soft Threat, Power and Sport.

Pathology and Redesign of Holding Employment and Entrepreneurship Events of the Ministry of Sport and Youth

Zahra Feizi

Ph.D. in Religious Studies- Sociology of Religion, Quran and Social Education Researcher, Jihad-e-Daneshgahi, Tehran, Iran

Leila Khosravi Morad

Master Degree in Educational Management, Quran and Social Education Researcher, Jihad-e-Daneshgahi, Tehran, Iran

Mohammad Parsaian

Ph.D. in Quran and Hadith Sciences, Quran and Social Education Researcher, Jihad-e-Daneshgahi, Tehran, Iran

Received: 27 Jun. 2023

Accepted: 8 Oct. 2023

The article is to identify the harms of job creation events from the point of view of trustees, executives and participants, and the new solutions and direction of events implementation have been developed. This research was conducted with qualitative approach and interview techniques and interactive management methods. The interviewees were deputy governors of provinces, secretaries and experienced experts in the field of employment generation and entrepreneurship and were selected in a purposeful way. In the interview technique, the data reached saturation with 61 people, and in the interactive management, 5 experts with experience in different fields were present.

The results showed that the identified harms include the lack of vision and mission in holding these events, application of taste in approving plans and weakness in the plan integration system, lack of strict monitoring of the implementation of plans and not checking the effectiveness of plans and plans. Also, the obtained solutions include formulating the vision, goals, missions in holding events, monitoring and evaluating and paying attention to the determined indicators for judging the projects, providing a suggested database regarding the introduction of professors by the headquarters to the organizer, extracting the atlas of topics. In the redesign after determining the issues based on the local perspective and needs, the evaluation before the implementation of the issue and how to implement it, the effectiveness of the work has been taken into consideration.

Key Words: Pathology, Redesign, Employment Events and Entrepreneurial Events.

Mental Image of the Tehran's Youth Regarding Domestic and Foreign Social Messengers

Yousef Khojir

Ph.D., Assistant Professor, Department of Communications, Faculty of Culture and Communications, Soore University, Tehran, Iran

Mohadeseh Gharaie

Master Degree in Cultural Promotion and Communication, Soore University, Tehran, Iran

Received: 6 Oct. 2023

Accepted: 11 Jan. 2024

The study is to know the mental images of Tehran's youth regarding domestic and foreign messengers. The theoretical framework of the research is combined and derived from the theory of technology acceptance and use-satisfaction. The method was survey and the statistical population was 18-35year old youths of Tehran city that 384 people were selected based on the Cochran formula, using the pooled probability sampling method (multistage and random cluster sampling method). A questionnaire was used to collect information and SPSS version 26 software was used for data processing at both descriptive and inferential levels. The validity of this research was determined through its face validity and reliability using Cronbach's alpha coefficient, which was 0/7 for all the above variables.

The findings showed that the youth of Tehran used foreign messengers to a high extent (3/98 out of 5) and domestic messengers to an average extent (2/72 out of 5). "WhatsApp" was preferred among foreign messengers and "Bale" was preferred among domestic messengers. Among the components, the lowest score belonged to the component of the messenger's usefulness to users. Inferential findings showed that there was a significant difference in the mental image of young people in the variables of the pleasure of using messengers and the expected self-awareness in using internal and external messengers; In these two variables, superiority was related to foreign messengers. Also, there were no significant differences between the two types of messengers regarding the variable of messenger's social influence, their usefulness and expected ease. In the internal messenger, the highest score was assigned to the feature of ease and in the external messenger to the expected pleasure.

Key Words: Mental Image, Social Messenger, Ease of Use and Youth of Tehran.

A Research on Phenomenon of White Marriage as a Different Lifestyle in the Cities of Tehran and Karaj

Mohsne kiani

Ph.D. Student in Sociology of Social Problems of Iran, Department of Social Sciences, Faculty of Literature and Humanities, Shahid Bahonar University of Kerman, Kerman, Iran

Daryoush Boustani

Ph.D., Associated Professor, Department of Social Sciences, Faculty of Literature and Humanities, Shahid Bahonar University of Kerman, Kerman, Iran

Received: 5 sep. 2023

Accepted: 12 Dec. 2023

The study is to identify the bases and processes of the phenomenon of white marriage as a different lifestyle in the cities of Tehran and Karaj. The research methodology is qualitative and based on the grounded theory method of Strauss and Corbin and a semi-structured in-depth interview was used to collect data. In the process of the research, 17 people who had a cohabiting relationship were selected based on purposeful sampling and sampling strategies with the most variety and snowball. Also, the theoretical sampling method was used to determine the number of people and the location of the required data and find the research path. Through data coding, 13 main categories were extracted: Religious teachings in connection with and perception of economic crisis as a causal condition, The equation of acceptance and negation and impeachment and transfer of virginity as background conditions, Facilitating virtual networks and fear of formal marriage as interfering conditions, spectrum of loyalty; From commitment to suspension of commitment, compatibility test, utilitarian rational choice and simplifying life as a process, The formation of egalitarian relationship, depreciation of patriarchy and satisfaction as the consequences of white marriage. Finally, the category "white marriage as a chosen escape" was chosen as the core category.

Key Words: white Marriage, Lifestyle, Young People, Chosen Refuge, Tehran and Karaj.

Psychometric Properties of Spouse Selection Tools in Iran: A Systematic Review

Mahdie Sadat Nayeri

Ph.D. Student in Educational Measurement and Evaluation, University of Tehran, Tehran, Iran

Keyvan Salehi

Ph.D., Associate Professor, Division of Research and Assessment, Faculty of Psychology and Education, University of Tehran, Tehran, Iran

Saeid Akbari Zardkhane

Ph.D., Assistant Professor, Faculty of Psychology and Education, University of Shahid Beheshti, Tehran, Iran

GholamAli Afrooz

Ph.D., Professor, Faculty of Psychology and Education, University of Tehran, Tehran, Iran

Received: 10 Aug. 2024

Accepted: 28 Apr. 2024

Marriage is a completely cultural category. Criticism of the quality of the conducted researches with the focus on examining the psychometric properties of the developed tools is one of the most important strategies in the construction and improvement of measurement tools. Therefore, this research was conducted in a systematic review with the aim of identifying the characteristics of Iranian marriage selection criteria tools. The search strategy was based on PRISMA guidelines. As a result of the search in the internal databases such as Noormags, IranDoc, Civilica, Elmnet, SID, Ensani Portal from 2000 to 2023, a number of 347 internal documents were identified and initially recovered. After discarding the inappropriate ones, 18 articles with thematic focus criteria Marriage selections were extracted. The studies were evaluated in two stages: first, the agreement between the two reviewers was calculated using Cohen's Kappa coefficient ($\kappa=0/82$), and none of the articles was removed. Secondly, each study was assessed based on bias, confounders, power, and strength of association between intervention and outcomes using the Quality Assessment.

The findings showed until 2023, there are 18 Iranian quantitative tools for measuring the criteria of spouse selection. In fact, due to the complexities of the subject, the effectiveness of the incremental changes and the limitations caused by the lack of attention to the principles of design and formulation of the conceptualization, methodical and analytical sections, the measurement of this important issue is associated with shortcomings. This is the necessity of developing and standardizing contextual and cultural tools according to the requirements of today's society. In this study, suggestions have been made to reduce the limitations of the existing tools, as well as to formulate and standardize the tools for choosing a spouse.

Key Words: Systematic Review, Spouse Selection Criteria, Spouse Selection and Diagnostic Tools.

A Native Model for Moral Identity of Tehran Youth Based on the Cultural Analysis of Knowledge Gap and Moral Action

Reza Rostami khazaei

Ph.D. Student, Department of Sociology, Science and Research Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran

Asemeh Ghasemi

Ph.D., Assistant Professor, Department of Sociology, Science and Research Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran

Ali Reza Khaledi

Ph.D., Professor, Department of Sociology, Science and Research Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran

Received: 22 Jul.2024

Accepted: 13 Aug. 2024

Parallel to the advancement of technology and as a result of that, deep and rapid changes have been formed in the social structure, and on this basis, the most original field of human life, called moral identity, has faced a serious challenge. Therefore, the research is to formulate the local model of moral identity of Tehran youth based on the cultural analysis of the gap between knowledge and moral action. For this purpose, a field study was conducted by designing and distributing a questionnaire interview form among different social strata in Tehran. The present research method was applied based on the purpose and based on the method of data collection, it is considered a descriptive method of the survey branch. The data was analyzed after collection using Smart PLS software. The findings were presented in the form of a native model based on the cultural analysis of the knowledge gap and ethical action, and the fit indicators in the model indicate appropriate validity and reliability as well as appropriate fit and validity.

Key Words: Pattern Compilation, Native Pattern, Moral Identity, Tehran Youth, Cultural Analysis, Knowledge Gap and Moral Action.

Challenges and Opportunities of Human Resources of the Sports Industry against Digitalization in the Future	32
Mozhgan Jazaei / Mina Mostahfezian / AmirReza Naghsh / Ali Chori	
.....	
Challenges and Opportunities for Funding the Veterans and Disabled Sports Federation	33
Morteza Karami / Mehdi Rasooli	
.....	
A Sports Business Development Model with the Startup Approach Based on the Data Foundation Theory	34
Asghar Shokri / Majid Soleymani / Adel Afkar	
.....	
Role of Tourism in the Development of Peaceful Relations Based on Interpretive Structural Model (ISM)	35
Zahra Mahmoudi / Fariba Mohammadian / Zahra Nobakht Ramezani	
.....	
A Model for E-Business in Iranian Sports Tourism	36
Lachin Noorollahi / Abolfazl Farahani / Mohammad Ali Safania / Reza Nikbakhsh	
.....	
A Strategic Program for Sports Medicine Tourism in Islamic Republic of Iran	37
Rozita Ahmadi / Mehdi Naderi Nasab / Nima Majedi	
.....	

Effective Indicators on the Development of Cycling Sport Culture through the Contextual Model Approach	20
Mahdi Mahmoodi Yekta / Mohsen Zarifi Khameneh / Ali Khazaei / Mohsen Hallaji	
.....	
Key Drivers Affecting the Future Development of Swimming	21
Mina Darafarin / Shiva Azad Fada / Tayebe Sadat Zargar / Sayyed Mohammad Mehdi Beheshtinejjad	
.....	
A Qualitative Model for Factors Affecting Vandalism in Sports Environments through A Sociological Approach	22
Sara Alsadat Pourrahmat / Zahra Alipour Darvishi / Shiva Azad Fada / Shahla Hojjat	
.....	
Roots of Violence- Aggression in the World of Sports (Meta-Analysis of Researches from 2004 to 2021)	23
Akbar Zolfaghari / Taha Ashayeri / Tahereh Jahanparvar	
.....	
The Road Map for Sports Development in Kurdistan Province	24
Korosh Veisi	
.....	
Future Drivers for Hosting International Sporting Events	25
Meysam karimi / Adel Afkar / Gholam Reza Khaksari / Majid Soleymani	
.....	
A Model for Obstacles to the Use of Social Networks in the Ministry of Sports and Youth in order to Attract Teenagers and Young People to Participate in Sports and Physical Activity	26
Seyyed Esmail Abbasi / Taher Behlekeh / Zain Alabedin Fallah / Mohammad Ali Nodehi	
.....	
A Model for Strategic Priorities in the Development of Human Resources in the General Administrations of Sports and Youth	27
Somayeh Emadi / Fatemeh Rooshani / Masoud Damani	
.....	
A Performance Evaluation Model for the General Sports and Youth Departments of the Iran's Provinces	28
Hassan Keshavarz / Mohammad Nasiri	
.....	
A Systemic Model for Effective Factors on Recognizing Physical, Skill and Motivational Needs in Girls' Volleyball Players of the Iranian National Youth Team	29
Raheleh Ghamsari khavas / Ali Mohammad Safania / Seyyed Emad Hosseini	
.....	
Capacity of Sports Donors in Alborz Province through Foundation's Data Analysis Approach	30
Hossein Poursoltani Zarandi / Elham Saeedi	
.....	
A Conceptual Framework for Managing the Effects of the Economic Crisis on Sport in Iran	31
Rasol Zabetian / Mohamad Reza Esmacili / Zahra Haji Enzehaei / Jasem Manochchri	
.....	

CONTENTS

A Native Model for Moral Identity of Tehran Youth Based on the Cultural Analysis of Knowledge Gap and Moral Action	8
Reza Rostami khazaei / Asemeh Ghasemi / Ali Reza Khaledi	
.....	
Psychometric Properties of Spouse Selection Tools in Iran: A Systematic Review	9
Mahdie Sadat Nayeri / Keyvan Salehi / Saeid Akbari Zardkhane / GholamAli Afrooz	
.....	
A Research on Phenomenon of White Marriage as a Different Lifestyle in the Cities of Tehran and Karaj	10
Mohsne kiani / Daryoush Boustani	
.....	
Mental Image of the Tehran's Youth Regarding Domestic and Foreign Social Messengers	11
Yousef Khojir / Mohadeseh Gharaie	
.....	
Pathology and Redesign of Holding Employment and Entrepreneurship Events of the Ministry of Sport and Youth	12
Zahra Feizi / Leila Khosravi Morad / Mohammad Parsaian	
.....	
Sport and National Security of the Islamic Republic of Iran	13
Mohsen Bahmani / Reza Saboonchi / Mahdi Shariati Feizabadi	
.....	
Imaging the Challenges of Iran's Professional Sports in the Horizon of 2031 Using the Future Research Approach	14
Bijan Momeni / Tayebah Sadat Zargar	
.....	
Key Drivers of Strategic Alignment Development in Iranian Sports Federations based on Futures Research Approach	15
Mahdi Alikhah / Shahab Bahrami / Nazanin Rasekh	
.....	
Analysis of Iran's Failure Factors in International Sports Lawsuits Centered on Football	16
Hoda Eftekhari / Vahid Shojaei / Mohammad Hami / Reza Nikbakhsh	
.....	
A Model for Development of Public Sports based on New Technologies Such as Social Networks	17
Ehsan Seid Mohammadi / Meysam Rahimizadeh / Amir Hossein Monazzami	
.....	
Developing Mainstream Sport: The Necessity and Challenges of Changing the Governance of Disabled Sports in Iran	18
Ali Afrouzeh / Mohammad Pourkiani / Mohammad Reza Boroumand	
.....	
A Capacity Building Model for Active Leisure and Rural Sports through A Sustainable Development Approach	19
Behzad Iadi / Mohammad Siamak Rezaghali	
.....	

Editorial Board:

Seyyed Abdol Hamid Ahmadi

Associate Professor in Physical Education (Sport Physiology) Academic Center for Education,
Culture and Research (ACECR)

Mohammad Javadipour

Associate Professor in Educational Planning Curriculum Development & Instruction Methods
Department Faculty of Psychology and Educational Sciences University of Tehran

Gholam Reza Shabani Bahar

Full Professor in Physical Education (Management and Planning) Management and Planning in
Physical Education Department Physical Education and Sport Sciences Department Allameh
Tabatabai University

Rasoul Sadeghi

Associate Professor in Sociology Demography Department Faculty of Social Sciences
University of Tehran

Ali Mohammad Safania

Professor in Sport Management Department of Physical Education and Sport Sciences Science
and Research Branch, Islamic Azad University

Farzad Ghafouri

Associate Professor in Physical Education (Management and Planning) Management and
Planning in Physical Education Department Faculty of Physical Education and Sport Sciences
Allameh Tabatabai University

Kourosh Fathi Vajargah

Full Professor in Educational Planning Higher Education Department Faculty of Education and
Psychology Shahid Beheshti University

Reza Gharakhanlou

Full Professor in Physical Education (Sport Physiology) Physical Education Department
Faculty of Humanities Tarbiat Modares University

Shahla Kazemipour

Associate Professor in Sociology Demography Department Faculty of Social Sciences
University of Tehran

Abbass Ali Gaeini

Full Professor in Physical Education (Sport Physiology) Sport Physiology Department Faculty
of Physical Education and Sport Sciences University of Tehran

QUARTERLY OF STRATEGIC STUDIES ON YOUTH AND SPORTS

• No.65, Autumn 2024 •

• E-ISSN: 2821-1286 •

• P-ISSN: 2821-1278 •

• Concessionaire: Ministry of Sports and Youth •

• Director: Amir Hossein Vaezi •

• Editor-in-Chief: Rasoul Noruzi Seyyed Hosseini •

• Office Manager: Zahra Kamalian •

• Layout: Saeid Givari •

MINISTRY OF SPORTS AND YOUTH

STRATEGIC STUDIES AND RESEARCHES CENTER

• Add: No.4. Shahid Soltani St. Nelson Mandella Blvd. Tehran, Iran •

• Tel: +98(21)22662369 •

• Fax: +98(21)22662260 •

• <http://faslname.msy.gov.ir> •

*In the Name of Allah,
the Compassionate,
the Merciful*